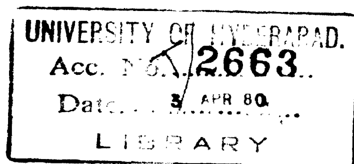
శ్రీరస్తు

శ్రీ దేవీ భాగవతము

మహాకవి దాసు శ్రీరాములు

మహాకవి దాసు శ్రీరాములు స్మారకసమితి
హైదరాబాదు
1978

మొదటి కూర్పు 1907
రెండవ కూర్పు 1928
మూడవ కూర్పు 1978

ప్రచురణ కర్తలు :
మహాకవి దాసు శ్రీరాములు స్మారక సమితి
వాణీ సదనము 3-4-885/A బర్కత్‌పుర
హైదరాబాద్-500 027

ముద్రణ : వాణీ ప్రెస్, విజయవాడ-2

మూల్యం రు 60-00

దేవీ భాగవతము

చ॥ వినఁబడె ముగ్గు పాపయ కవిప్రవరుం డొక వందయేండ్లకున్
మును వెలిగించె భాగవతమున్ సరసంబుగనంచు, దీని ము
ద్రణమున నాల్గు స్కంధములు దాటినవెన్కఁ; సతండు నాదు వం
దనముల కర్హుఁ డెంతయును ధన్యుఁ డతండుగదా ధరాస్థలిన్.

చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణుల న్గొనియాడి మ్రొక్కెదన్
సరసులు నాకు మిత్రులును సర్వజన స్తవనీయపాండితీ
భరితయశుల్ తెలుంగునను భాగవతంబు రచింపఁబూనిరం
చెరిగితి వారివల్ల గణియింపరు నా యపరాధపుంజమున్.

క్రొన్నుడి

ముక్కోటి యాంధ్రుల మన్ననల నంది నేడు ముచ్చటగా మూడవ ముద్రణ మంది పాఠకమహాశయుల హస్తముల నలకరించుచున్న దీ "శ్రీమదాంధ్ర దేవీభాగవతము".

గ్రంథకర్త శ్రీ దాసు శ్రీరాములుగారు క్రీ. శ. 19 వ శతాబ్ద్యుత్తరభాగమందును 20 వ శతాబ్ద్యారంభమునను మహాకవిగా ఖ్యాతిగన్న మహామనీషి. వా రనేక శాస్త్రములందు సిద్ధహస్తులు. ఏకసంధాగ్రాహులు. బహుముఖప్రజ్ఞావంతులు, లఘుకృతులలో పేరెన్నిక గన్న "తెలుఁగునాఁడు"నందలివియు, బృహద్గ్రంథమయిన శ్రీదేవీభాగవతములోనివియు నగు పద్యము లిప్పటి కవులకుగూడ కంఠస్తములే.

శ్రీ దాసు శ్రీరాములుగారు రచించిన పొత్తములలో కొన్ని ముద్రితములయ్యు లభ్యమగుట కడు దుస్తరముగా నున్నది. కొన్ని శిథిలము లయినవి. మఱియు కొన్ని వ్రాతప్రతులు గానే నిలిచిపోయినవి. వీరి రచనలను జిజ్ఞాసువులకు లభ్యములు కావించుటద్వారా వీరి ఖ్యాతిని పునరుద్ధరణ మొనర్చుట ముఖ్యవిధిగా నెంచి మేము 1973 వ సంవత్సరము డిసెంబరు మాసములో "మహాకవి దాసు శ్రీరాములు స్మారక సమితి" ని హైదరాబాదులో స్థాపించితిమి. వారి గ్రంథములు సేకరించుట, వాని ముద్రణ యనున వీ సమితి ముఖ్యాశయములు.

వీనిని దృష్టియం దుంచుకొని ముద్రితములై యున్న గ్రంథములను కొన్నిటిని, అముద్రితములైన 1. కురంగగౌరీశంకర నాటికను, 2, లక్షణావిలాస మను యక్షగానమును ఇప్పటికి సేకరింప గల్గితిమి. శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రులవారిచే "రెండవ శ్రీనాథుడు"గా నేగ్రంథము వలన శ్రీరామకవిగారు భావింపబడిరో యా "తెలుఁగునాఁడు" 6 వ కూర్పు ప్రప్రథమముగా మాచే ముద్రితమైనది. ప్రబంధలక్షణములన్నియు గలిగి, వచనములో నపూర్వకథతో నొప్పు "అభినవగద్యప్రబంధము" అటుపిమ్మట ముద్రణ నొందినది. ఆ తదుపరి వీరి జయంతి సంచిక. గ్రంథకర్తగారికి 'మహాకవి'యను బిరుదమును సమకూర్చిన ఈ దేవీభాగవతము నాల్గవది. ఈ ముద్రణమునందు వెనుకటి కూర్పులలోని దోషములు సవరింపబడినవి.

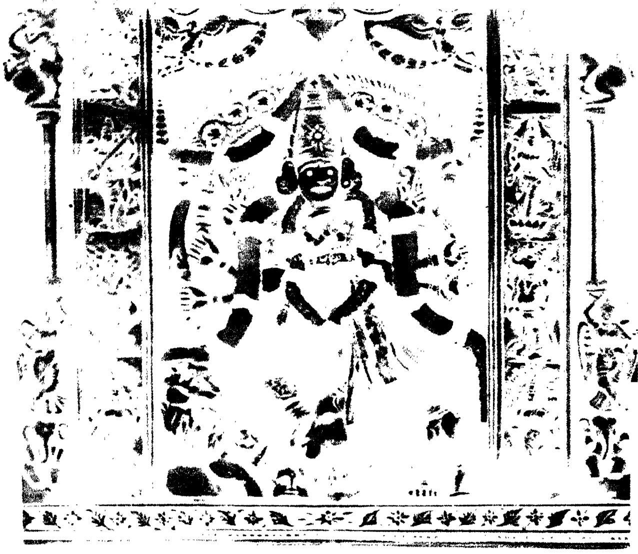
శ్రీ దాసు శ్రీరామామాత్యులవారు రచించిన యేగ్రంథమైన మా కందజేసియైనను, లేక యది లభించుతావు నెఱుకపఱచియైనను మా యత్నము సఫల మొనరింప పాఠకమహాశయులను ప్రార్థించుచున్నాము.

మా కీ గ్రంథముద్రణమున సహాయ మొనర్చిన యెల్లరకు కృతజ్ఞతలు.

మాకు చేదోడు వాదోడుగా నుండియు, నిర్మాణమునకు పెక్కువిధముల దోడ్పడియు, మాకు సమధికోత్సాహము గల్పించిన "ఆంధ్రప్రదేశ సాహిత్య అకాడమి"వారికి మా ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు.

దాసు పద్మనాభరావు,
అధ్యక్షుడు
మహాకవి దాసు శ్రీరాములు స్మారక సమితి.

హైదరాబాదు
20—7—1978

శ్రీ దేవి మహిషాసుర మర్దని

(శ్రీ కనకదుర్గ కళా సమితి సౌజన్యంతో)

మహాకవి దాసు శ్రీరాములు

ఆంధ్ర దేవీభాగవతము

పీఠిక

ఆన 1900 సంవత్సరారంభమున గ్రంథకర్త దేవీభాగవతాంధ్రీకరణము నారంభించి యైదుమాసములలో నాపని పూర్తిచేసి శుద్ధప్రతి నొకదానిని స్వహస్తమున వ్రాసి ముద్రణ కొసంగిరి. కాని యా సమయమున వారి స్వకీయ ముద్రాక్షరశాలలో సర్కారుపను లధికముగ నుండుటచేతను, ముద్రాయంత్ర పరికరములు మితముగ నుండుటచేతను, నీగ్రంథము తమ ముద్రణాలయమున ముద్రించుట కవకాశము గలుగదయ్యె.

కావున నితర ముద్రణాలయములలో నీకార్యమును నిర్వహించవలసిన యావశ్యకత గలిగినది. ఆకారణముచేత నీగ్రంథము 1907 వ సంవత్సరమువరకు బయలుపెడల వలను బడలేదు. అప్పటి కొక సంవత్సరమునకు ముందు గ్రంథకర్తకు శరీరమందు జాడ్యమేర్పడెను. సవరణపత్రములను మిక్కిలి జాగరూకతతో జూడ శక్తి చాలక యుండెను. వారి శరీరము నానాటికీ స్వాస్థ్యము తప్పుచుండుటయు, ముద్రణ మాలస్యముగ జరుగుచుండుటయు, దెలిసి కొని వెంటనే యప్పటికి ముద్రితముగాక నిలచియున్న చివరి యైదుస్కంధములు తమ ముద్రణాలయముననే పని జరుగున ట్లేర్పాటుచేసిరి.

ఈ గ్రంథముయొక్క ముద్రణము ముగిసిన పదిమాసములలో గ్రంథకర్త మృతి జెందెను. సావధానముగ నీ గ్రంథమును తిరిగి పరిశీలించుటకుగాని ముద్రణాస్ఖాలిత్యము లను బరికించుటకుగాని తగిన యవకాశము గ్రంథకర్తగారి జీవితకాలమున వారికి జిక్కకుం టచే నిందు నచ్చటచ్చట గొన్నిలోపము లుండునేమో యని శంక పొడమెడిని. అట్టి లోపము లెచటనైన గాన్పించినచో చదువరులు వానిని మాకు దెలుప బ్రార్థితులు.

మొదటి ముద్రణ మితరస్థలములయందు జరిగిన కారణముచేతను, చిన్న యక్షరము లలో గూర్పబడి యుండుటచేతను జదువరుల కంటి కింపుగ నుండలేదు.

ఇప్పుడు పెద్దయక్షరములలో గూర్పబడి విలువగల మంచికాగితములపై ముద్రింప బడినది.

ఈ గ్రంథముయొక్క కవితారచననుగూర్చియు, కవియొక్క ప్రజ్ఞావిశేషములను గూర్చియు, నిందు ముద్రింపబడిన బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రి శతావధానిగారి యుపోద్ఘాతమే చెప్పుచున్నది. కావున వేఱుగ వ్రాయ నవసర ముండదు.

బెజవాడ,
1—10—1928.

దాసు కేశవరావు.

ఉపోద్ఘాతము

(బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి, శతావధాని)

శ్రీ భాగవతము, అను నీ మహాపురాణము నిప్పటి కాంధ్రీకరించినవారు పలువురు గన్పట్టుచున్నారు. మా యాంధ్రీకరణము నాఁటి కిది యాంధ్రీకరింపఁ బడనే లేదని మే మను కొంటిమి కావుననే—

క॥ ఎన్ని పురాణమ్ములఁ దా। మన్నియు నాంధ్రీకరించి యనుకంపన్ గా
వున్నన్ దీనిన్ విడుతురె ?। నన్నయభట్టాది కవిజనమ్ములు మాటన్॥

అని గ్రంథారంభప్రస్తావనమున వ్రాసియుంటిమి. అది యటులుండె. ప్రస్తుత మీ యుపోద్ఘాత మెవరి యాంధ్రీకరణమునకు సంబంధించినదనఁగా యట్టి శ్రీ దాసు శ్రీరామ మహాకవిగారి యాంధ్రీకరణమునాఁటికి ములుగు పాపయారాధ్యులవారు గ్రంథకర్తగారికి గోచరించిరి. ఆ గోచరించుటకూడ గ్రంథముద్రణము కొంత జరిగిన పిమ్మటఁ దటస్థించినదని గ్రంథకర్తగారే చెప్పియున్నారు. వీరి యాంధ్రీకరణమే కాక సమకాలికులమైన మా యాంధ్రీకరణము గూడ వీరి కప్పుడే శ్రుతమైనది. కావుననే వీరు మా యుభయులను గూర్చి వ్రాసిన పద్యములు గ్రంథపీఠికలోఁ జేరక వేఱుగా ప్రకటింపఁ బడియున్నవి చూడుఁడు.

ఉ॥ వినఁబడె ములుగుపాపయకవిప్రవరుం డొక వంద యేండ్లకున్
మును తెనిఁగించె భాగవతమున్ సరసంబుగ నందు నేఁడు ము
ద్రణమున నాల్గు స్కంధములు దాఁటిన వెన్క; నతండు నాకు వం
దనముల కర్హుఁ డెంతయును ధన్యుఁ డతండుగదా ! ధరాస్థలిన్. ౧

చ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీమణులన్ గొనియాడి మ్రొక్కెదన్
సరసులు నాకు మిత్రులును సర్వజనస్తవనీయపాండితీ
భరితయశుల్ తెలుంగునను భాగవతంబు రచింపఁ బూని రం
దెలిఁగితి వారివల్లఁ గణియింపను నా యపరాధపుంజమున్॥ ౨

పై పద్యద్వయమువలన గ్రంథకర్తనాఁటికి దీని నాంధ్రీకరించినవా రిరువురు మాత్రమే యని తెలిసెను, ఈయిరువురకును మధ్య నింకొకరుగూడ నున్నారు. వారు

త్రిపురాన తమ్మనదొరగారు. ఈయనకొమరుఁడుగూడ మంచికవి. కీర్తిశేషులైన తమ తండ్రిగారి గ్రంథము నచిరకాలమున నుద్ధరించి యాంధ్రుల యభినందనములకుఁ బాత్రులు కానున్నారు. పాపయారాధ్యులవారి యాంధ్రీకరణముగూడఁ గొలఁదికాలమునఁ బ్రకటితము కావచ్చును. ఇంతకు నిప్పటి కిప్పురాణరత్నము నాంధ్రీకరించినవారు నలువు రని తేలినది. నలువురలో శ్రీరామకవిగారు తుదివారైనను ముద్రింపఁబడి యాంధ్రుల పఠనపాఠనములకు మొట్టమొదటఁ దావొసఁగినది వీరి దేవీభాగవతమే. రెండవది మాది. ఈ విలోమగతియే దీనికింక ముందుఁగూడ సతమగుచోఁ బిమ్మట ముద్రిత మయ్యెడిది తమ్మనదొరగారి భాగవతము కావలయును. ప్రస్తుత గ్రంథకర్తగారి కులగోత్రాదులం గూర్చియు విద్యాభ్యాసాదులం గూర్చియు జీవితమునకు సంబంధించిన మఱికొన్ని ముఖ్య విషయములం గూర్చియు వీరి జ్యేష్ఠకుమారుఁడు మ॥ రా॥ రా॥ శ్రీ కేశవరావు పంతులుగారిచే వ్రాయఁబడిన చరిత్రసంగ్రహమిందే ముద్రింపఁబడియుంటచే నా విషయముల నిందుఁ బ్రస్తావింపక రచనా విషయమును మాత్రమే స్థాలీపులాకన్యాయమున నిందుం గొంతొక వివరింపుచున్నాఁడను. ఇటీవల ననఁగా, నాంగ్లప్రభుత్వ మారంభమైన పిమ్మట నుద్భవించిన కవులలో నెందు నించుమించుగ మా సమకాలికులగు కవులలోఁ బ్రాచీన సంప్రదాయముగఁ గవితాసామగ్రి సేకరించి రచనకుఁ గడంగువారు వీ రొక్క రక్క లేరు. ఇక్కవి కవిత్వము సంప్రదాయబద్ధ మగుటయేకాక మిగుల జనరంజకమును లోకానుభవవ్యంజకమును నగు నంశము.

'తెలుఁగునాఁడు'

అను స్వతంత్ర రచనవలనఁ దెలియ నయ్యెడిని.

ఉ॥ లేవరు "రెండు,రెం"డనిన లేచినవారయినన్ దటాలునన్
బోవరు, పోవుచు న్నిలిచి "పోదము పోదము" త్రోయఁబం డటం
చీవరు నందు గేస్తు నలయింతురు పెండిలిలో సదస్యసం
భావనవేళఁ జూడవలె బాపనసాముల సాము లన్నియున్॥ ౧

ఉ॥ నమ్మిన నమ్మకున్న నది నాపటమా? జను లాడికొన్న వా
క్యమ్ములు నేను జెప్పెద ఘనుంపడియో పదకో, నియోగిలో
క మ్మనివాక్యకార్యఘటక మ్మెపుఁ గాని పరోపకారతా
స్యమ్మను స్వప్రయోజనపరాయణమున్ దలపోయ నిద్దరన్॥ ౨

పై పద్యములవలన రసజ్ఞులగువా రిక్కవిధార యెంత మనోహరమో గుఱితింపఁ గలరు. మచ్చునకు రెండుమాత్రమే చూపితిని గాని యాపొత్తము నెఱిఁగినవారు దాని

నిందు సంపూర్ణముగా నేల యుదాహరింపలే దని నాయెడఁ గినియునంతటి స్థితిలోఁ దద్ర చన యుండు ననుట నిక్కపము. అంతదనుక నెందులకు? ఈ గ్రంథము మొట్టమొదటఁ గొన్ని సీసపద్యములు వ్రాయఁబడి యున్నవి. ఆ రచనగూడ నై సందర్భమును సమర్థించుటకు మిక్కిలి తోడ్పడఁ గలదు, తిలకింపుఁడు.

సీ॥ ఎలయెండ చెట్ల సందులనుండి గోడలఁ దవిలి తా నిలువుటద్దములు గాఁగ
గొనగొనఁ జను నింద్రగోపసంఘాతంబు పందిళ్ళలోఁ జిన్ని పగడములుగ
చూరుపట్టియలఁ బిచ్చుకదంపతులచాలు చెక్కి తీర్చినయట్టి చిత్రములుగ
దూలాలగూళ్ళ సందులనుండి వెడలి మ్రోఁగెడి తుమ్మెదల మ్రోఁత గీతములుగ

తే.గీ. కెరలి వాఁకిళ్ళఁ దూసీఁగతెరలు మూఁగి
నెర బుజేదారుఁ గెంబట్టుపొర పసందు
సన్న యుల్లడగాఁగ నాషాఢలక్ష్మి
పగిదిఁ దనరారు నల్లాడు పల్లెటూరు॥

ఇదే మురిటముగల పద్యములు మఱికొన్ని గలవు. అన్నియు రసస్ఫోరకములుగను స్వభావోక్తిపోషకములుగను నుండును. చదువరులు తిలకింపఁగలరని దిఙ్మాత్ర ముదాహరించి విడిచితిని. ఇక్కవి రచించిన కబ్బములు పెక్కులు. అన్నిటిలో నాకెక్కుడు రుచించునది తెలుఁగునాడు, రెండవది ప్రస్తుతగ్రంథము. యీపద్విషయములం గాకయున్నను గవితకు సంబంధించిన కొన్ని యంశముల నియ్యలఘుఁడు రెండవ శ్రీనాథుఁడేమో యని నాకుం దోఁచెడిని. శ్రీనాథుడు

"గురుకులక్లిష్టో మురారిః కవిః"

అను తెగలోనివాఁడు, ఈయనయో? సహజపాండిత్యుఁడు. పైఁగా భాగవతము నాంధ్రీకరించిన ధన్యుఁడు. కావున మన మీకవిసత్తముని శ్రీపోతరాజునకుఁ బ్రతినిధిగా సమ్మానింతము.

"ప్రపేదిరే ప్రాక్తనజన్మవిద్యాః"

అను కాళిదాసోక్తి యిట్టి సహజపాండితీధురంధరులే లేనియెడల వృథకోశము కావలయును. ఈ శ్రీరామమంత్రి యేలూరి కోర్టులోఁ బ్రధాన న్యాయవాదిగా నుండుకాలములో మేము తాడేపల్లిగూడెము సమీపము నందలి కడియద్ద గ్రామమున బ్ర॥ శ్రీ॥ చర్ల

బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిల వారియొద్ద విద్యార్థులముగా నుండుటచే నప్పుడప్పుడు వీరిని సందర్శించి వీరితో విద్యాగోష్ఠిచేఁ గాలము గడపుచు వీరిగృహమునఁ గొన్నినాళ్లుండుట తటస్థించుచుండెడిది. అప్పటి యీయన వ్యాసంగముఁ దిలకించినచో నియ్యనఘునకుఁ బ్రధాన జీవనోపాధియగు లౌకికవ్యాపారముకన్నఁ గవితారచనాదీక్షయే ముఖ్యమని తెలిసికోఁ గలిగితిమి. కావున నీయన

" ఇదం బ్రాహ్మ మిదం క్షాత్ర శాపాదంపి శరాదపి "

అనుదాని కుదాహరణ మనుటకుఁగూడ, గొండొక వెనుదీయవలసినదే; విద్యా విషయమునసేకాక రూపసంపదయెడలఁగూడ నిక్కవి వర్ణనీయుఁడు, ఎక్కడనో గాని యిట్టి యుభయసామానాధికరణ్యము లభింపదు. కావుననే

" విద్యారూపం విరూపాణామ్ "

అని యభియుక్తులు నొడివిరి. గ్రంథవిస్తర మెందులకు?

శ్లో॥ వశ్యా స్సుతా విత్తకరీచ విద్యా । నిరోగతా సజ్జనసంగతిశ్చ
ఇష్టాచ భార్యా వశవర్తినీచ । దుఃఖస్య మూలోద్ధరణాని పంచ॥

అను శ్లోకమునందలి యదృష్టములెల్ల నిమ్మహాకవికి సంఘటించి నందులకు నాకు నాశ్చర్యము గలుగుచుండును. కవులును నుండవచ్చును. పండితులును నుండవచ్చును. ఐశ్వర్యవంతులును నుండవచ్చును. కాని దాసు శ్రీరామకవివంటి ధన్యులు కోటి కొకరేని జేకూరుట యరుదు. కావున నీయన సర్వవిధముల ధన్యుఁడు. ఇక్కవి సహజపాండిత్య విషయముననేగాక భాగవతాంధ్రీకరణ ప్రసక్తియందుఁగూడఁ బోతరాజుగారే, ఆయన భాగవతము నెట్లు పెంచెనో యీయనగూడ నట్లే చాలచోట్ల స్వకపోలకల్పితమగు కల్పనలచే గ్రంథమును బెంచి యున్నారు. ఈ విషయము సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథములను రెంటిని విమర్శనాబుద్ధితోఁ దిలకించువారికి సుగమ మని యెంచి గ్రంథవిస్తరభీతిచే నే నప్పునికిఁ బూనలేదు. మఱియు

ఆ॥ వె॥ భాగవతము తెలిసి పలుకుట చిత్రంబు । శూలికైనఁ దమ్మిచూలికైన॥

అని శ్రీమద్భాగవతాంధ్రీకరణ ప్రస్తావనమందుఁ బోతరాజుగారు వాక్రుచ్చి యున్నారు. ప్రస్తుతమగు దేవీభాగవతము గూడఁ గొన్నిఘట్టములయం దాభాగవతమునకుఁ దీసిపోవునది కాదు. ఇందు మంత్రయోగ, వేదాంతాది శాస్త్రరహస్యములు పెక్కులు గలవు.

ఇంకెన్నియో చోట్ల పునరుక్తిపదాభాసములు గలవు, ఆయీ ఘట్టములయందు వ్యాఖ్యాన మువకరించు ననుకొంద మన్నను నయ్యదిగూడఁ గొన్నిచోట్ల మూకీభావమునే వహించుచున్నది. మన ప్రస్తుత గ్రంథకర్త సర్వమును మూలముమీఁదనే యన్వయించుకొని యాంధ్రీకరించినట్లును వ్యాఖ్యానమును బొత్తిగా మూచూడనియట్లును దెలిసికొనుటకు మన కిందుఁ గొన్ని యాధారములు కనుపట్టుచున్నవి. అందొకటిమాత్ర ముదాహరించి చర్చించి చూపుచున్నాను.

" దూఱు లేదు సతికి జారుచే ననుచుమ, నిప్రునకును వేదవిధులవలని "

(ప్రథమస్కంధము)

పైపద్యభాగము

శ్లో॥ న స్త్రీ దుష్యతి జారేణ న విప్రో వేదకర్మణా॥

అను నాంధ్రలిపిముద్రిత దేవీభాగవతములోని శ్లోకభాగము ననుసరించిన యాంధ్రీకరణము. ఈ యాంధ్రీకరణమునం దెన్ని విప్రతిపత్తు లున్నవో యవి యన్నియు మూలశ్లోకమునందును గలవు. కావున నియ్యెడఁ దెలుఁగుచేసినవారి ననుటకు మన కధికారము చాలదు, కాని

" వ్యాఖ్యానతో విశేషప్రతిపత్తిః "

అనుటవలన నిట్టిపట్టుల సంశయ నివృత్తికొఱకు వ్యాఖ్యానమునుగాని సంస్కృతలిపిలో ముద్రితమగు గ్రంథమునుగాని చూడవలసి యుండును. ఆంధ్రలిపి ముద్రణగ్రంథమునకు వ్యాఖ్యానము లేదు కాని నాగరలిపిగ్రంథమునకుఁ గలదు. అందీపాఠ మిట్లుకాక వేఱొక తెఱఁగున నున్నది. అది క్లిష్టముగా నుండుటచే వివరణముగూడ నున్నది. చూడుఁడు.

" న స్త్రీ దుష్యతి చారేణ న విప్రో వేదకర్మణా "

ఇందు "జారేణ", "చారేణ", గానున్నది. చారేణ అనుపదమునకు రజఃప్రస్రవణేన అని వివరణ మున్నది. ఇపు డిదివఱకుఁ జూపిన పాఠమునందుగల విప్రతిపత్తులన్నియుఁ దొలఁగినవి. ఎట్లంటిరా? ఇదివఱలో స్త్రీకి జారసాంగత్యము బ్రాహ్మణునకు వేదచోదితమగు యజ్ఞాది సత్కర్మము వంటిది యను నర్థము గోచరించుటచే నెంతో నీతి బాహ్యముగను విరుద్ధముగను గనుపట్టుచున్నది. ఇప్పుడో? స్త్రీకి జారసాంగత్యము వలనఁ గలుగు

కోసము గర్భవతియయిన యెడలనే కాని లేనిచో నది బ్రాహ్మణుఁ డను మొనర్చియు వేద విహితమైన ప్రాయశ్చిత్తమువలన శుద్ధుఁడైనట్లే రజః ప్రస్రవణమువలన దొలగునని సమన్వయము కలుగుచున్నది. ఈసమన్వయము

క. పరపురుషసంగమున్మనఁ । బరిహృతయై యున్నయట్టి పడఁతి విశుద్ధిం
    బొరయు రజస్వలయై కం । చరయంగ భస్మమున శుద్ధమయిన కయివడిన్.

అను భారతధర్మముతో నేకీభవించుటచే నేవిధమైన విప్రతిపత్తియును లేక సహృదయ సమ్మతిరీఁ బాత్ర మగుచున్నది. ఇట్టి వ్యత్యాసములు నన్నయాదుల భారతమునందే యిప్పటి విమర్శకులు చూపుచున్నారు. ఆంధ్రకవితాలత కాలవాలము లనఁదగు మహాకవులకన్న నధునాతను లెక్కువవారు కాఁగలరా ? ఇంతమాత్రమున వారికిఁగాని ప్రస్తుత గ్రంథకర్తగారికిఁగాని ప్రాజ్ఞులు కళంకము నాపాదింపరని నానమ్మకము.

" ప్రమాదో ధీమతామపి "

అనుచోటంగల అపి శబ్దమేవకారార్థకమని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు. ఇదియుమంగాక యిక్కవి దీని యాంధ్రీకరణమునాఁటికి సుత్తరవయస్సులో నున్నవాఁడు. ఈయన జీవితకాల మంతయుఁ గలిసి 62 వత్సరములు. ఈ రచనకు 52 వ వత్సరమున నుపక్రమించెను. ఉపక్రమించి యతిశీఘ్రకాలములో ననఁగా నైదుమాసములలో నీ మహాపురాణము నాంధ్రీకరించి ముద్రణమున కొసఁగెను. ఆయీ సందర్భములు వీరికుమారుఁడు వ్రాసిన చరిత్ర సంగ్రహము నుండి గైకొంటిని. ఈ యుభయ కారణములవలన నక్కడక్కడ వ్యత్యాసములు గొన్ని దొరలినవని నా యభిప్రాయము. ఆ వ్యత్యాసము లీముద్రణమున సవరింపవలసియున్నను, ముద్రణానంతర ముపోద్ఘాతము వ్రాయునప్పు డయ్యవి కనిపెట్టఁబడియుంటచేఁ దృతీయముద్రణము వరకును నిలిచిపోవలసినవయ్యె నని చదువరులు గ్రహింతురుగాక ! మన మెందఱ మెన్నిసార్లు సంస్కరించి వడపోసినను నెఱసు లక్కడక్కడ నిలిచియే యుండును. ఈ విషయమై ప్రస్తుత గ్రంథకర్తగారు వేఱొకచో త్తమున నిట్లు వ్రాసి యున్నారు.

శా. సర్వజ్ఞత్వము సాంబమూర్తిది మనుష్యప్రజ్ఞ యల్పంబు దు
    ర్గర్వంబున్ గొఱగావు దూషణల మోక్షశ్రీలు చేకూర వీ
    యుర్విన్ ఖానిపుఁ డెన్ని జాళ్ళ వడపోయున్ రత్న మొక్కంటికై
    గుర్వర్థంబొకఁ డున్నఁ జాలదె ? సుధీసంఘుల్ పరీక్షించినన్.

మఱియు సీశ్రీరామకవిగారు కవిత్రయమువారును దదనుసారులగు పెద్దనాదులును వాడిన యతులనేకాక మఱికొన్ని యతులను మఱికొన్ని ప్రయోగములను బుద్ధిపూర్వకముగ వాడుక చేసియున్నారు. చదువరు లయ్యెడల శంకింతురని యెంచి యాయాసందర్భమును గుఱించి గ్రంథాదిని విస్తరించి చర్చించియున్నారు. కావున దానింగూర్చి యిందు వ్రాయవలసినది లేదు. మఱియుఁ బ్రథమస్కంధమునందు వ్యాసునికడకుఁ బుత్రోత్పాదనమునకై దేవతలచే ఘృతాచి పంపఁబడినది. పిదప నమ్ముని శపించునని భయపడి పలాయితురాలైనదియు ఘృతాచియే కాని వేఱొకతె కాదు. ఇందు నిష్క్రమణ మట్టమున నా ఘృతాచి యూర్వశిగా మాఱినది. ఈప్రమాదమును జదువరులు సవరించుకోఁ గోరుచున్నాఁడను. శుద్ధపత్రమును వ్రాయవలసియున్నను బ్రాజ్ఞుల కద్దానితో సంతగా నావశ్యకత యుండదని యుపేక్షించితిని. మన్నింపఁగోరుచున్నాఁడను. 19 వ శతాబ్దమున నుదయించిన యాంధ్రకవులలో నిట్టికవి మృగ్యుఁడు. ఇన్నియదృష్టములు సంఘటించినకవి లేనే లేఁడు.

శ్లో॥ వాంఛాసజ్జనసంగతౌ పరగుణే ప్రీతి ర్గురౌ నమ్రతా ।
విద్యాయాం వ్యసనం స్వయోషితి రతిర్లోకాపవాదాద్భయమ్ ।
భక్తి శ్శూలిని శక్తి రాత్మదమనే సంసర్గముక్తిః ఖలై ।
రేతే యత్ర వసంతి నిర్మలగుణా స్తేభ్యో మహద్భ్యో నమః॥

ఈభర్తృహరిశ్లోకమున కీ మహాగ్రంథకర్తయే ప్రథమోదాహరణము.

“ అనామికా సార్థవతీ బభూవ. ”

శ్లో॥ కవిః కరోతి కావ్యాని లాలయ త్యుత్తమో జనః
తరుః ప్రసూతే పుష్పాణి మరు ద్వహతి సౌరభమ్॥

కడియం,
25—9—1928.

చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రి, శతావధాని.

LIFE OF DASU SRIRAMA PANDIT

AUTHOR OF

ANDHRA DEVIBHAGAVATAM

ఆంధ్ర దేవీభాగవత గ్రంథకర్తయగు

దాసు శ్రీరామ పండితుని జీవిత చరిత్ర సంగ్రహము

ఈతని ఆర్వేల నియోగి బ్రాహ్మణుఁడు. హారితసగోత్రోద్భవుఁడు.

తండ్రి కన్నయమంత్రి, తల్లి కామాంబ.

ఈయన 1846వ సంవత్సరమున కృష్ణాజిల్లా గుడివాడ తాలూకాలో చేరిన కూరాడ యను గ్రామమందు మేనమామల యింట జనన మొంది 1908వ సంవత్సరములో గోదావరి జిల్లా [illegible] స్వర్గ[illegible] నొందిరి. కృష్ణాజిల్లా [illegible] తాలూకా [illegible] అను గ్రామము వారి పూర్వులకు అప్పటి ప్రభువు లొసంగిన యగ్రహారము తలిదండ్రుల పాలనలో నుండుటచే వీరి జీవనము సుఖముగ జరుగుచుండెను. మరియు తలిదండ్రులకు వీరొక్కరే సంతానముగుటచే బాల్యమందే వీరిని తలిదండ్రులు [illegible] [illegible] యుండు [illegible] గారాబముగ [illegible]. బాల్యమున [illegible] విద్యను సంపాదించిరి. [illegible] నాంగ్లేయ విద్యాభ్యా[illegible] చేయుచు [illegible] [illegible] నోటికి [illegible] నింగ్లీషు, [illegible] పారశీభాషలు [illegible] గడచెను. [illegible] పిల్లవాని [illegible], [illegible] నోటికి [illegible] నంటగ [illegible] నీ పిల్లవానిని [illegible] గ్రామమున [illegible] [illegible] నిచ్చియు, ఫలాహారముల నొసంగియు [illegible] గారాబముతో [illegible]. ఆ దినములలో గొందరు విద్యార్థులు క్రైస్తవ మతావలంబనము చేయుచుండుట తటస్థించెను. ఈ యుదంతము లన్నియు క్రమక్రమముగ వారి మాతాపితలకు తెలియవచ్చెను. వెంటనే తల్లిగారు మచిలీబందరు వచ్చి యీ చిన్నవానిని ఆకస్మికముగా స్వగ్రామమునకు మరల

కొనిపోయిరి. కాని యంతటితో నీపిల్లవాని విద్యాతృష్ణ యెంతమాత్రమును తగ్గలేదు. ఆ యూరనున్న వీరి మేనత్తకుమారుడగు ఉప్పలూరి కనకరాజుగారి సహాయమున కొన్ని యాంధ్రగ్రంథములును, ఛందస్సును బఠించి కవితారచనయందు నేర్పుటైరి. జ్యోతిశ్శాస్త్ర సాంప్రదాయములను జాలవరకు గ్రహించిరి. పండ్రెండవ యేట సోమలింగేశ్వర శతకమును ప్రౌఢశైలిలో వ్రాసిరి. అష్టావధానము, వ్యస్తాక్షరి, శతఘంటాకవనము ధారాళముగ నొనర్చు కౌశల మబ్బినది.

అంతట గీర్వాణభాషాభ్యసన కుతూహలము వారి మనము నెంతయు గలగించుటచే తలిదండ్రుల యెఱుక లేకుండ నొకనాటి రేయి యూరువిడచి జమీందారి సంస్థానమగు నూజవీడునకు బోయిరి. అప్పటి సంస్థాన విద్వాంసులగు శ్రీమాన్ విద్వాన్ మాడభూషి వెంకటాచార్యులుగారు ఈ పిల్లవాని విద్యాబుద్ధులను బ్రశంసించి "పదిరెండేడుల యీడునం గవిత జెప్పంజొచ్చి వ్యస్తాక్షరీ" యను బద్యమును సాకుమగా జదివి వీరి ననేక భంగుల గౌరవించి కొన్ని మాసము లచ్చట నిల్పిరి. పండిత సహవాసమువలన గీర్వాణమందు కొంచెము ప్రవేశము గలుగజేసికొనిరి. అంతట స్వస్థలమగు అల్లూరునకు దిరుగ గొంపోబడి యచట రెండు సంవత్సరము లుండిరి. ఆంధ్రగీర్వాణజ్ఞానము క్రమక్రమముగ వికసించెను. సాత్రాజితీవిలాసమను యక్షగానము రచించిరి. ఇందలి కవిత్వము మిగుల లావణ్యమును, ప్రౌఢమును నెమెప్పె. ఇప్పుడు వీరి వయస్సు పదునాల్గు వర్షములు. ఆ దినములలో వల్లూరు సంస్థానాధీశ్వరులగు రాజా నాగన్ననాయుడుగారు నవరాత్రోత్సవములు కడు వైభవముతో నొనర్చుచు, పండిత సంభావనాది సుకృతములచే విద్యలను బోషించుచుండిరి. తన్మహోత్సవ సందర్శన కుతూహలముచే నీ బాలకవి పై జెప్పబడిన సంస్థానమున కేగి, యాస్థాన పండితశిరోమణియగు శ్రీ మతుకుమల్లి నృసింహశాస్త్రిగారిచే నొసంగబడిన సమస్య నొకదాని నవలీల బూరించి యాపండితుని మనము నెంతయు సంతసింపజేసెను. అందరితోపాటు ఈ చిన్నవాడును పరీక్షింపబడి యగ్రసంభావన బడసెను. ఈ యేటనే వీరు తమ పెద్దమేనమామపుత్రిక యగు "జానకి"ని పత్నిగా గైకొని పరిణయ మొందిరి. ఆ పతివ్రతాశిరోమణి గర్భమున వరుసగా నార్వురు పుత్రులును, నొక పుత్రికయు నుదయించిరి. పిమ్మట నాలుగైదు సంవత్సరములు స్వగ్రామముననే నిలచి స్వయంకృషిచే ఆంధ్ర గీర్వాణ గ్రంథముల సాధించి విజ్ఞానమును గాంచిరి. కొన్ని గ్రంథములనుగూడ రచించిరి. పంచనృసింహక్షేత్రము, శుకరంభాసంవాదము, కృష్ణార్జున సంగరము, సారసంగ్రహ గణితము వానిలో చేరినవే.

మరల పదునెన్మిదవ యేట నింటియొద్ద నెవ్వరెఱుంగకుండ నొక స్నేహితుని వెంట దోడ్కొని "గీర్వాణవిద్యాపీఠ" మని నుతికెక్కిన అగిరిపల్లి కి బోయి యచట పండితసహాయమున గొన్ని సాహిత్య గ్రంథములను. సిద్ధాంతకౌముది గొంతవరకును జదివిరి. పిమ్మట గొంత కాలమునకు స్వగ్రామము జేరి సుఖముగ గాలము గడపిరి. మువ్వురు కుమాళ్లు బుట్టిరి. అంత

కొందరు స్నేహితులవలన బ్రోత్సహింపబడి తాలూకాపట్టణ మగు గుడివాడకు బోయి యచట పాఠశాలలో ప్రధానాంధ్రోపాధ్యాయులుగ జేరి యాంగ్లేయ విద్యాభ్యాసము జేసి రెండేండ్లలో మెట్రిక్యులేషను తరగతికి దగిన జ్ఞానమును సంపాదించిరి. ఇదియంతయు స్వయంకృషియే. చెన్నపురియందు ఆంధ్రులలో సుప్రసిద్ధిగాంచిన శ్రీ రెంటాల వెంకట సుబ్బారావు పంతులు గారు వీరి యాంతరంగిక శిష్యులలో ప్రథములు.

గుడివాడ పాఠశాలలో వీరు కనుపరచిన బోధనాప్రజ్ఞ కడు ప్రశంసనీయమని తోచుటచే తత్సమీపగ్రామములగు కౌతరము, దోకిపఱ్ఱు గ్రామ వాస్తవ్యులలో బ్రముఖులగు కొందరు కమ్మవారు వీరిని వారి గ్రామములకు రప్పించి పాఠశాలను స్థాపించి యనేకులు బాలురను విద్యార్థులుగ జేర్చిరి. ఆంధ్రగీర్వాణాంగ్లేయములు మూడు భాషలయందు విద్యను గఱపుచుండిరి. గవర్నమెంటువారు మొదటి సంవత్సరము రు. 500 లు, రెండవ సంవత్సరము రు. 1000 లు గ్రాంటొసంగిరి. సంవరణోపాఖ్యాన మను కావ్యమును, లక్షణావిలాస మను యక్షగానమును ఈ దినములలో రచించిరి. తెలుగుభాషలో సెకండుగ్రేడు ప్లీడరు పరీక్షకు గావలసిన గ్రంథములను జదివి దానియం దుత్తీర్ణులైరి. అంతటవీరు న్యాయవాదిగ మచిలీబందరు పోవలసివచ్చెను. అప్పు డా గ్రామనివాసులు వీరియెడల జూపిన విశ్వాసమును, గౌరవమును, అసమానములు. వెండిపూలచే బాదములను, బంగారుపూలచే శిరమును బూజించి సాష్టాంగ నమస్కారము లొసర్చి పల్లకిలో నెక్కించి ఇరుపార్శ్వములను జ్యోతులను వెలిగించి తమభుజములపై పల్లకిని మోసికొని వీథుల నూరేగించిరి. (1878 ఏప్రిలు)

వీరు దోకిపఱ్ఱులో నున్న కాలమందు జరిగిన యొక విషయముమాత్ర మీసందర్భమున నుదాహరించవలసియున్నది. దానివలన వీరి పట్టుదలయు, బరోపకారబుద్ధియు, విద్యాభిమానమును వెల్లడి యగుచున్నవి. సూరి సీతారామశాస్త్రి యను నొక పిన్నవయసుగల వైయాకరణి ధనార్థియై వీరికడకు వచ్చెను. ఆ శాస్త్రి నాయూరనే నిలిపి తాను ఆయనకు అన్నవస్త్రము లిచ్చి ఆంగ్లేయభాషను గొంతవరకు గఱపెను. మరియు తెలుగు ప్లీడరీకి గావలసిన గ్రంథములను బఠింపించెను. పిమ్మట రెండు సంవత్సరములు ఆ శాస్త్రి కృషిజేసి ప్లీడరయి గుంటూరుజిల్లా కారెంపూడిలో న్యాయవాదిగా నుండి ధనమార్జించి సుఖజీవి యయ్యెను. ఆ శాస్త్రిగారియొద్ద వీరు సిద్ధాంత కౌముది, శబ్దేందుశేఖరము మొదలగు గ్రంథములను జదువుచు వచ్చిరి. బందరులో న్యాయవాదిగనున్న కాలమున వీరి వయస్సు ముప్పది రెండు. ఆరుగురు కుమాళ్లును నొక కుమార్తెయు గల్గిరి.

వీరి యూహలును, ఆదేశములును కాలానుసారముగ మార్పుజెందుచు వచ్చెను. సంఘ సంస్కరణ విషయములో వీరు చాలకృషి చేసిరి. 1880వ సంవత్సరములో "కల్పవల్లి" యను నొక పత్రికను బ్రకటించుచు విధవావివాహము, నౌకాయానము మొదలగు విషయములను జర్చించుచు, ననేక యుపన్యాసము లొసంగిరి. అంతట మునసబుకోర్టు ప్లీడరీతో వీరికి దనివి తీరక జిల్లాకోర్టులో న్యాయవాదిగా నుండవలె నను గుతూహలము బలమై

నది. వెంటనే యింగ్లీషు జనరల్ టెస్టు పరీక్షలో గృతార్థులైరి. పిమ్మట సివిల్ హాయరు, క్రిమినల్ హాయరు పరీక్షలలో గూడ విజయమందిరి. ఇవియే జిల్లాకోర్టు వకీలునకు గావలసిన పరీక్షలు. పట్టాను బొందుటకు సిద్ధముగనున్న సమయమున దొరతనము వారు మరియొక శాసనమును బ్రకటించిరి. అందువలన నీ మూడు పరీక్షలు ప్యాసైనను, "ఫస్టుగ్రేడు ప్లీడరీ" యను నాల్గవ పరీక్షను గూడ సాధించినగాని జిల్లాకోర్టున కధికారము గలుగదు. కావున నీక్రొత్తపరీక్షకు కృషి చేయవలసివచ్చెను. దీనికి నిర్ణయింపబడిన గ్రంథములు సంఖ్య నెక్కుడును, కఠినములు నైయుండెను. 1883వ సంవత్సరములో దీనినిగూడ సాధించిరి. అప్పటికి వీరి పుత్రు లాంగ్లపు పాఠశాలలలో జదువుచున్నారు.

వీరు ఫస్టుగ్రేడు ప్లీడరు పరీక్షకు మిక్కిలి పట్టుదలతో గృషిచేయుచున్న సమయమున వీరి సామర్థ్యమును బరీక్షింపగోరి స్నేహితు డొకడు వచ్చి "మిత్రమా! నీవు ఆంధ్ర గీర్వాణముల పరిశ్రమ వదలి కొన్నియేండ్లయినది. ఇప్పుడు ఆంగ్లేయ గ్రంథపఠనయు, ఉద్యోగ కార్యనిర్వహణమును నీ కవశ్యకర్తవ్యములై యున్నవి. ఇట్టి సందర్భమున వెనుకటి నీ ప్రజ్ఞను బరీక్షింప వచ్చితి. నా సాహసమును మన్నింపుము. నా కోరిక దీర్పుము. ఏమన అపూర్వమైన నూతనకథ నొకదాని గల్పించి యఖిలవర్ణనముల నందరమై పట్టపరీక్షకు జదువు విద్యార్థులకు బఠనీయమై యొప్పుదానిని గద్యమున నేడునాళ్లలో నలువది పుటలలో ముగింపుము." అను మిత్రుని వచనముల కించుక యోజింప వల్లెయని యుత్తర మొసంగెను.

"కం॥ [illegible]వరిని లేనిది యొక్కఁడె । [illegible] వినని దఖిల వర్ణనముల నం
[illegible] చరితము గద్యము । న[illegible]వె నేడునాళ్ళ నలుబది పుటల౯॥"

అట్లే మొదటినాటికి గ్రంథమును బూర్తిచేసి మిత్రున కొసంగిరి. (అభినవ గద్య ప్రబంధము.)

1884వ సంవత్సరములో జిల్లాకోర్టు పట్టాను బొంది ఏలూరు సదర్దినేటు కోర్టులో పండ్రెండు వత్సరములు అవిచ్ఛిన్నముగ నుద్యోగమును నిర్వర్తించిరి. అప్పటి న్యాయవాదులలో గొప్ప ఖ్యాతి వహించి చాల ధన మార్జించిరి. కాని యా ధనము నంతయు ధర్మకార్యములయందే వినియోగపరచిరి. చాలవరకు వారు చేసిన దానములు గుప్తములు. సంగీతమందు వీరికి మిగుల యభిరుచి. వీరి పోషణలో గానపాఠశాల యొకటి యుండెను. పేట్రియాటిక్ మిడిల్ స్కూలు ఏలూరులో వీరిచే స్థాపింపబడి పోషింపబడియె. సామాన్యముగ సకల శాస్త్రముల యందును వీరికి బ్రవేశము గలదు. సంగీతమందును, అభినయమందును వీరు వ్రాసిన గ్రంథములు చాల గలవు. గాయకు లనేకులు వీరివలన సన్మానముల బడసిరి. జ్యోతిషమందు వీరికి గల జ్ఞానము అసాధారణమని యీ క్రింది విషయములనుబట్టి గ్రహింపవచ్చును. 1901వ సంవత్సరములో శ్రావణమాస మధికమా, ఆషాఢమాస

మధికమా ? యను చర్చ రాజమహేంద్రవరములో జరిగెను. దీనిని బహిష్కరించుటకు మువ్వురు తీర్మానకర్త లేర్పడిరి. అందులో శ్రీరామపండితు లొకరు. తుదకు వీరి వాదనయే సిద్ధాంతీకరింపబడియె. తర్కశాస్త్రమందు "న్యాయబోధ"యను గ్రంథమును వ్రాసిరి.

వైశ్యధర్మములను చర్చించి ఇప్పటి వైశ్యులు ద్విజులనియు, వేదోక్త కర్మల కర్హులనియు సిద్ధాంతపరచు యనేక యుపన్యాసముల నిచ్చి తుదకు "వైశ్యధర్మదీపిక"యను గ్రంథమును వ్రాసిరి. పండిత సన్మానమందు వీరికి ఉత్సాహ మధికము. తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులు మొదలగు మహనీయులు కొందరు వీరివలన గొప్ప సన్మానములను బొందిరి.

సంఘసంస్కరణ, మతాచారములు, ధర్మములు, లౌకికనీతులు మొదలగు విషయములనుగూర్చి అనేక గ్రంథములను వ్రాసిరి. పత్రికలు ప్రకటించిరి. ఉపన్యాసములిచ్చిరి. (1) ఆచారనిరుక్తి (2) దురాచార పిశాచభంజని (3) పతిత సంసర్గప్రాయశ్చిత్తోపన్యాసము, (4) విగ్రహారాధన (5) వైశ్యధర్మదీపిక (6) నౌకాయానము (7) పాశ్చాత్య విద్యాప్రశంస (8) త్రిమతములు (9) స్త్రీపునర్వివాహ విచారణ (10) నమస్కారవిధి (11) శ్రాద్ధసంశయ విచ్ఛేది (12) ఆంధ్రవీధి (13) అభినయదర్పణము (14) కృతులు (15) స్వరజతులు (16 పదములు (17) జానకీపరిణయ నాటకము (18) మనోలక్ష్మీ విలాస నాటకము (19) అచ్చతెలుగు అభిజ్ఞాన శాకుంతలము (20) రత్నావళి (21) మాళవికాగ్నిమిత్రము (22) ముద్రారాక్షసము (23) మాలతీ మాధవీయము (24) ఉత్తర రామచరిత్ర (25) [illegible] చరిత్ర (26) [illegible] గౌరీశంకర (27) మంజరీమధుకరీయము (28) సంగీత [illegible]రంగిణి యను [illegible]నాటకము (29) తర్కకౌముది యను న్యాయబోధ (3) [illegible] గద్య ప్రబంధము 31) సాత్రాజితీవిలాసము (32) లక్షణావిలాసము (33) ఆంధ్ర వేదభాగవతము మొదలగు గ్రంథములను రచించిరి. వీరి కుమాళ్ళలో నియుక్తు హైకోర్టు పరీక్షయి వచ్చుటచే తమ యుద్యోగభారమును వ్రతులపై మోపి వీరు వెలి[illegible] తొలగిరి. (1895 జూలై)

వీరి సంతానములో గడగొట్టగు శ్రీమతి శారదాంబ 1899వ సంవత్సరములో మృతినొందుటచే మనమునందుక కలిగి వీరికి ప్రాపంచిక సుఖములందు విముఖత్వ మేర్పడెను. శారదాంబ ఆంధ్రగీర్వాణములయందును, సంగీతమందును, వీణా వాద్యమందును సమర్థురాలు. ఈమెచే రచింపబడిన "నాగ్నజితీపరిణయము" మొదలగు గ్రంథములు కొన్ని గలవు. శ్రీరామపండితులు ఆన 1900 సం॥ మార్చినెలలో వేదభాగవ తాంధ్రీకరణము నుపక్రమించి యైదు మాసములలో బూర్తిజేసి యారవ మాసమున శుద్ధప్రతిని లిఖించి ముద్రణకొసంగిరి.

పిమ్మట స్వస్థలమగు అల్లూరునకు బోయి సోమేశ్వరస్వామికి ఆలయము గట్టించిరి. తరువాత కొలదికాలము ఉత్తరసర్కారులయందును, నైజాము రాష్ట్రమందును పర్యటన మొనర్చి యనేక విషయములనుగూర్చి యుపన్యాసముల నిచ్చి 1908వ సంవత్సరము మే నెలలో యేలూరులో కాలధర్మము నొంది దివి కేగిరి.

బెజవాడ,
1—10—1928.

దాసు కేశవరావు.

—: శ్రీ శారదాంబాయై నమః :—

శ్రీ దేవీ భాగవతముయొక్క మహాపురాణత్వ విచారము

ఇప్పటివారిలో కొందరు విష్ణుభక్తిపరులు విష్ణుభాగవతమె మహాపురాణమనియు దేవీభాగవత మనునది పూర్వము లేనేలేదనియుఁ జెప్పుదురు. కొందరు శాక్తులు దేవీభాగవతమే మహాపురాణముగాని విష్ణుభాగవతము కాదనియు, విష్ణుభాగవతమును బొప్పదేవుఁడను వాడు కొన్నాళ్ళక్రిందట రచియించినా డనియు వ్యాసప్రోక్తము కాదనియుం జెప్పుదురు.

పురాణములు రెండువిధములనియు, అందుగొన్ని మహాపురాణములును, గొన్ని యుపపురాణములు నని జెప్పెదరు. కాని మహాపురాణములన్నియు వ్యాసప్రోక్తములే యందురు. ఉపపురాణములలో కొన్ని యితర ఋషులచేఁ జేయబడినవికూడ నున్నవి యందురు. ఈ విషయము నుభయపక్షములవారును ఒప్పుకొనుచున్నారు.

మహాపురాణములయినను ఉపపురాణము లయినను మరి యే తంత్రము లయినను ఏ శాస్త్రము లయినను వ్యాసప్రోక్తములలో మహిమయందు తారతమ్యము కలదని యే యాస్తికుడునుఁ జెప్పడు. ఇప్పటి శాక్తులును, ఇప్పటి వైష్ణవులును జెప్పు విషయములు అగ్రాహ్యములు. ఇందులో నెవ్వరు విశ్వసనీయులు, ఎవ్వ రవిశ్వసనీయులు అని విచారించుట యతిదుర్లభము. కావున భాగవతములు రెండును కల్పితములు అని చెప్పవలసివచ్చును. ఆస్తికుల కది క్షేమముకాదు. వారి వివాదములు పరిష్కరించ బూనుటకంటె వారి వివాదమును వినకయుండుటయే పరమశ్రేయము.

ఇకను ఏది యుపపురాణమని, ఏది మహాపురాణమని విచారించుట అనవసరము. వ్యాసప్రోక్తమనుటయే చాలును. పూర్వుల యభిప్రాయభేదములతోఁ బనిలేదు. అయినను గొన్ని వ్రాసెద.

కూర్మపురాణము – మహాపురాణములలో "భాగవతమే"అని చెప్పి, పిమ్మట ఉపపురాణములలో "పరాశరోక్తం ప్రవరమ్ తథా భాగవతాహ్వయమ్" అని చెప్పినాడు గాని ఇందువలన ఏది మహాపురాణమో, ఏది యుపపురాణమో తెలియదు.

గారుడపురాణమునఁ దత్త్వరహస్యమున ప్రథమమున మహాపురాణములలో విష్ణుభాగవతమును చెప్పి, పిదప లఘుపురాణములలో, సాత్త్వికములలో, "తంత్రం భాగవతమ్ పార్గమ్" అని దేవీభాగవతము పరిగణింపఁబడినది.

పాద్మపురాణము – శకునపరీక్షయందు మహాపురాణ పఠనానంతరమునందు "శైవమాది పురాణం చ దేవీభాగవతం తథా" అని యుపపురాణములలో దేవీభాగవతము పరిగణింపఁబడినది.

శైవపురాణము – ఉత్తర ఖండము – "యత్ర వక్తా స్వయం తంత్రే । బ్రహ్మా సాక్షా చ్చతుర్ముఖః । తస్మా ద్బ్రాహ్మం సమాఖ్యాతమ్ । పురాణంప్రథమం మునే॥ పద్మకల్పస్య మాహాత్మ్యం । తత్ర యస్మా దుదాహృతం । తస్మాత్పాద్మమ్ సమాఖ్యాతమ్ । పురాణం చ ద్వితీయకమ్ । పరాశరకృతం యత్తు । పురాణం విష్ణుబోధకమ్ । తదేవ వ్యాసకథితమ్ । పుత్రపిత్రో రభేదతః॥ యత్ర పూర్వోత్తరే ఖండే । శివస్య చరితం బహు । శైవ మేత త్పురాణం హి । పురాణజ్ఞా నుదంతి చ॥ భగవత్యాశ్చ దుర్గాయా । శ్చరితం యత్ర విద్యతే తత్తు భాగవతమ్ ప్రోక్తమ్" ఇట్లని దేవీభాగవతము మహాపురాణములలో పరిగణింపబడినది.

కాళీపురాణము – "య దిదం కాళికాఖ్యం త । న్మూలం భాగవతం స్మృతం" ఇందువలనఁగూడను దేవీభాగవతము మహాపురాణముగా గణింపఁబడినది.

ఆదిత్యపురాణము – "యా హత్వా మహిషందైత్యం । [illegible] వృత్రాసురం తథా॥ సాదృరక్తాసురం హత్వా । స్వారాజ్యం [illegible] ప్రదాస్యతి" దీనివలన మహాపురాణత్వము దేవీభాగవతమునకే యీబడినది.

బ్రహ్మకైవర్తము – హయగ్రీవ బ్రహ్మవిద్యా । యత్ర వృత్ర వధ స్తథా । గాయత్ర్యా చ సమారంభ । స్తద్వై భాగవతం విదుః॥ దీనిచే దేవీభాగవతమే మహాపురాణమని యెన్నంబడి యున్నది.

ఈ విధమున నొక పురాణమునందు నొకదానికిఁ బ్రాధాన్యమిచ్చి మరియొక పురాణమునందు మరియొక పురాణమునకు బ్రాధాన్యమీబడినట్లు గానవచ్చుచున్నది.

దీని కొక వింతయేమి ? వ్యాసుండు తా నేదేవతనుగూర్చి యేకథ సెప్పునో ఆ కథకును, ఆ దేవతకును ప్రాధాన్యమిచ్చినది యెవ్వరికి దెలియదు ? అంతమాత్రముచే నం దొకటి ముఖ్యమనియు, మరియొకటి యముఖ్యమనియుం జెప్పుట యుచితమా ? 'నోర్ధ్వపుండ్రముఖం దృష్ట్వా వ్రతం చాంద్రాయణం చరేత్' అని చెప్పినచోటనే "తిర్యక్పుండ్రధరం దృష్ట్వా । చండాల మివ సంత్యజేత్" అని చెప్పలేదా ? కావున నుభయపురాణములును ముఖ్యములే అని మనము గ్రహించుట యుచితముకాఁగున్నది. రెంటికిని లఘుత్వము చెప్పినను చెప్పవలసి వచ్చును.

ఇంతకును వారి వారి భక్త్యతిశయముల ననుసరించి భాగవతపురాణములు రెండింటిలో నొకదానిని వారు వారు పురాణమని యనుకొందురే కాని, నా తాత్పర్యమందు రెండు,భాగవతములును పురాణములనియు, వ్యాసప్రోక్తములనియు, పఠనీయములనియు నమ్ముచున్నాఁడను.

మహాయనియు, ఉపయనియు భేదములు కల్పించుకొని ముఖ్యత్వాముఖ్యత్వములను జెప్పుట యుక్తముకాదని తలంచెదను.

ఇట్లు
దా సు శ్రీ రా ము లు.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

నే నీ భాగవతము రచియించుచో ననుసరించిన రచనమార్గమును దెలియఁజేయుచు, నిందు నా యసామర్థ్యంబునం బొడమిన యెల్లతప్పులనుఁ బ్రమాదవశంబునం బొడమిన యపరాధంబులను లేఖకాదులవలన సంభవించిన దోషంబులను లెక్కఁజేయక నన్నుం గటాక్షించి క్షమింపం బ్రార్థించుచున్నాఁడను.

ఇప్పటికవులలోఁ గొందఱు ఏకైవమతావలంబు లయినవారును, బహుగ్రంథద్రష్టలు కానివారును, పరరంధ్రాన్వేషణతత్పరులును నగువారు, దంభంబుసూపుచు దమప్రావీణ్యంబు పలువురు గొనియాడుదురో యని యడియాసంబికిఁ యాక్షేపింపం దొరంకొనువారు కలరు. కావున వారల కిందు నా మార్గం బిది యని చెప్పి నాజోలికి వచ్చుట క్షేమంబు కాదవి తొలంగించుకొనుట యుక్తంబని యెంచితి.

—: రేఫద్వయ మైత్రి :—

ఈ గ్రంథమున రేఫ, శకటరేఫములకు భేద మించుకంతయిపను యతిప్రాస విషయమునఁ జేకొనలేదు.

—: అఖండవిరామ సాధుత్వము :—

ఒక హల్లుమీఁద నచ్చాదకయుండఁగా మరియొక హల్లుమీఁద నచ్చాదియుండఁగా హల్లు సంగాతంబు గయికొనంబడినది.

—: మైత్రి విరామము :—

ర, ల మైత్రియు	ద డ మైత్రియు
మ, వ మైత్రియు	జ్ఞ, న మైత్రియు
జ్ఞ, క మైత్రియు	

—: ఇంచు గ్విరామములు :—

ఇంచు, ఇప్పించు వీని రెంటికిని అచ్చుతోను, హల్లుతోను నుభయంబును బొందు సూపంబడియె.

ఏతాదృశంబులగు విషయంబుల నాత్మ నుంచి యొక చిన్నపొత్తంబును
'పశ్రిప్రాససంశయవిచ్ఛేది' యను పేరిడి
రచియించి యిందుఁ బొందుపరచెద.

శ్రీ

దేవీభాగవతము

క. శ్రీమానినీదృగుత్పల । సోమాస్యాంబుజమరంద సుఖసంగ్రహణ
స్థేమద్విరేఫవల్లవ । రామా జనమదనశకట రక్షోదమనా.

క. శ్రీసూక్తపురుషసూక్తా । ధ్యాసన్యాసాదినిపుణ యతిగణరిపుసం
త్రాసప్రాసాయితపద । భాసురనఖజాలజలజభవనాలోలా.

—: రేఫద్వయమైత్రి :—

చ. తెలుఁగున బండిరాయనుచుఁ దెప్పరమై యొకయక్కరంబు ధీ
రుల కవితాచమత్కృతుల త్రోవలఁ దొల్లి యొకింతఁ దాకియున్
గలఁకకురాక నాటికిని నాటికిఁ గర్కశకంటకంబుగాఁ
దలపడి కావ్యవిన్మృదుపదక్రమభంగముదోపఁ బేర్చెడిన్.

చ. పరుసనినాల్కలం బడి యబద్ధపు బూమెల వీరభద్రప
శ్చైరమున నారసంబును బలెం గడువింతలుసూపు బండిరా
సరసులు మెచ్చ రజ్ఞజన సంఘము మెచ్చును రాకు బండిరా
యరియట ప్రాసమందు యతియందును హేతువు గాన మెందునన్.

ఉ. వీనులచే వినంబడునవే ధ్వని శబ్దములంద్రు వానికిన్
గానఁగరాదు రూప మయినం బహుభాషల భిన్నరీతులన్
మానవు లక్షరంబు నయనంబులఁజూడఁగ రేఖ లేర్పడం
గా నలవాటుబూని రది కా దొకలక్షణ మద్ది సత్యమే
యైనను భాష లన్నిఁటను నక్షరరేఖలు నొక్కటే యగున్.

ఉ. రూపముచేత లక్షణము రూఢిగఁ గా దిఁక రాకు బండిరా
కేపగిదిన్ విలక్షణత యేర్పడు లఘ్వలఘుప్రభేదమే
చూపెడి జాతి యొక్కటనుచున్ దగుజాతిని భేదమైన నే
రూపున వేరుసేయఁబడు రోయుఁడు రాయును బండిరాయునున్.

క. అరదాదిపదగతత్వము । తరుచుగ మత్యాదిపదగతత్వము ననుచున్
విరసులు పల్కరయేనిన్ । నెరయాదుల కేదిదిక్కు నేరఁ దెలియఁగన్.

క. అరయాదులు మత్యాదులు । నెరయాదులు ననుచు మూడు నియమములైనన్
నెరయాదులలోని లఘువె । యరయ నలఘువనిన వెలుఁగె యంధతమసమా.

క. నన్నప రెండేభేదము । లెన్నిన మూడనుచు బండి నెక్కించిరి యా
నన్నపుఁ గుకవులు మూఢత । కన్నం దగుహేతు వొండు గానము భువిలోన్.

క. ఉభయత నెరయాదులలో । నభయత నిత్యంబెయైన నౌరా చిత్రం
బిభమే మహిషము మహిషం । బిభమనినం దప్పువట్ట నెవ్వం డోపున్.

క. మున్నంతస్థములన్నిటి । కెన్నగ లఘ్వలఘుభేద మిచ్చిన ఘనుఁడౌ
నన్నప యర్థము దెలియక । తన్నుకొనుటెకాక యొండు దలఁప వశంబే.

క. ఆదేశవలిపియశ్రుతి । సాధుగ లఘువులని బహువచనగత శాసుం
బ్రోదిగను ద్విత్వరేఫము । నాదిని లఘువనుచు నన్నపాఖ్యం డెంచెన్.

తే.గీ. దేవభాషను బొసఁగదు ద్విత్వరేఫ । మాంధ్రమునఁ బెక్కుపర్ణంబు లట్టి వుండు
కావునను భిన్నరేఫముగాఁ దలంచి । నన్నప యయోస్తునిత్యమ్మటన్న దగదె.

తే.గీ. కఱ్ఱు మొదలగు పదముల గలుగు రేఫ । మాయె నుచ్చారణంబున నలఘు వట్టి
యలఘు వింకొక్కచో నాంధ్రమందయేని । సంస్కృతంబుననేమి యెచ్చటను లేదు.

క. అది గావున వ్యాఖ్యాతలు । మది దోచినయట్లు తప్పుమార్గములఁ జనన్
బదిలం బదియని కొందఱు । ముదిరించిరి పోరు రేఫముల భేదములన్.

క. యతి బెట్టవచ్చు బ్రాసము । సతికింపఁగరాదటంచు ననువారును న
య్యతియును బ్రాసము గూడదు । గతిలేదా మీకు వేరుగా ననువారున్.

ఉ. ప్రాసములోననైన నొక పాదముమాత్రము భిన్నరేఫతో
బ్రాసములేక మైత్రి గదురం ఘటియింపగవచ్చునం చుప
న్యాసముజేయువా రుభయమైన రకార మటంచుఁ గూర్చుచున్
భాసురమైన యప్పకవి భావ మిదే యనువారునుంగదా.

క. ఆహా ! యీరేఫలపై । నూహలు మెండాయెఁ బోరు లుగ్రములాయెన్
మోహము కారణమగుటన్ । సాహసములు వింతలే యసత్యంబులకున్.

తే గీ. అపురవురలోని రా యెట్టు లాయె లఘువు । కఱకులో రాకు నలఘుత గలిగె నెట్లు
తలఁచిచూచిన నిది విరుద్ధంబుగాదె । పలుకుఁబడిలో బ్రకారంబు వలసెనేని.

తే.గీ. అలఘుభావంబు జెడ్డ ఱా కాయె నెట్లు । లట్టులే జెడ్డ రా కాయె నలఘుభావ
మిందు వింత యొకింతయు నెఱుకగాదు । కారణములేని భేదముల్ కానమెందు.

ఆ.వె. ప్రకృతి యరవమైన పదములలోని రా । లలఘుభావ మందు ననిన రేఫ
నందు రేఫ మెట్టు లాయెనో యలఘువు । నుభయరేఫ మెందునుండి బుట్టె.

ఆ.వె. ఇరువు రేల లఘువు నిద్దరె ట్లలఘువు । నిందు నెద్ది యరవమందుఁ బుట్టె
గన్నడమున నెందు గాన మీభేదంబు । నెఱుకలేమి యొండు హేతువందు.

క. శకుసంబు లెల్ల వారికి । బ్రకటించిన బల్లి తొట్టె బడి యాల్గిన య
ట్లకటా యప్పకవీంద్రుం । డిఁక నెఱిఁగికి ధరణిఁ బ్రాస మిడియె నదేమో.

క. నన్నయ తిక్కనసముఖధిష । హోన్నతు లీ భేద మెఱుఁగ రొక్కింతయు నే
డెన్నోపోకల నజ్ఞులు । పన్నిరి తా మెఱిఁగినట్లు భ్రాంతియనుష్మా.

క. అప్పకవి తప్పుతెలియక । సెప్పిరి కొందఱు ద్విరేఫసిద్ధాంతము లా
చొప్పున గతానుగతులై । త్రిప్పి యథార్థంబు సెప్పఁ దేవులేమిన్.

క. కవిసంశయవిచ్ఛేదము । కవిసంశయకారణంబు గాక మఱొండే
ఘువిలోనఁ బాపులగు మా । నవులకు పుణ్యాజను లనెడి నామంబువలెన్.

తే.గీ. అక్కఱాదులలోనిది ముక్కఱనుచు । తిమ్మఁడు నిజాశయము విదితమ్ముజేసె
నప్పకవి శుద్ధ రేఫం బటంచు బల్క । తిమ్మ దప్పని నుడి సమ్మతింపఁడాయె.

రేఫ – శకటరేఫ మైత్రి లక్ష్యములు.

—: అప్పకవీయము :—

చ. లో ౧ పురిటింటపసిబిడ్డ
౨ మురువొప్పన్
౩ గుత్తెఱింగి
౪ ధరణింగూర్చిన

గీ. తేనిసామమునకుఁ ।
గ్రింద వంకను మీద

—: అరణ్యపర్వము :—

సీ. లో—రేయి వచ్చెద నని తేపు వచ్చు

—: భాస్కరరామాయణము :—

తేకులన్నియు విచ్చి – రేయెండ జిగి నిండ
సీ. రో—రేఖలై మీదటి తెప్పలయొప్పున

తిక్కనసోమయాజి.

క. ఱంపిలిఁ బెట్టార్వ సింధురాజున్ దాకెన్

విక్రమార్కచరిత్రము.

తే.గీ. ఱరముల వెన్నెలలోన దూఱితూఱి

విజయవిలాసము.

ఉ. పదా । ఱ్వాన్నె పసిండిమేడలకు రాఁ బనియేమి

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

క. దుర్లలితాతనువిలసన । నిర్లజ్జాస్వాంతకాంత నేరుపుమెరయన్
జల్లాటలాడు మోహము । లెల్లయి వర్తిల్లు న మ్మహీసురుతోడన్.

సీ. ఇఱులుమించిన వీరికురులయందు

చంద్రభానుచరిత్రము.

మ. రవిఁ దీవ్రద్యుతి యంద్రు పావకుని నేతామంటకాఁదంద్రు

మనుచరిత్ర.

శా. శ్రేణుల్కట్టి నభోంతరాళమున బాఱెన్

సారంగధరచరిత్ర.

ఉ. ఱింగున వల్లెవాటున వఱించి

పారిజాతాపహరణము.

ఱింగు బండిరా యనిసందునకు

ఉ. ఱింగనుమ్రోతఁ మ్రోగుచును ఱెక్కలపాములు

కవిజనాశ్రయము.

క. నెరయంగా నీ ఛందము । తెఱఁ గెఱుఁగక దివురు నతఁడు

హరివంశము.

ఉ. ఱంకెలు గర్జలై తసర రాపుఁదనమ్మున

ఉత్తరహరివంశము.

క. పరుసని.... ....
ఎఱుఁగని

ఆ.వె. అప్పకవియు సూరనాఖ్యుండు తద్భవ । ములను బండిరాలు పొలయ వనిరి ।
కానిమాటలు జీలకఱ్ఱయు గుఱ్ఱంబు । మహి సొనారు నివ్వి । మరచిరొక్కొ.

వ. మరియు నప్పకవి

ద్వివిధాదిదుదేదోతోచో వక్రతమా వనుస్వారౌ క గ చ జ యు గ ట డ ణ త ద న ప బ మ య ర ల వ స హ ళంతు హల్వర్గః అనియుండగా దీనిని దిద్ది తన యప్పకవీయములో వ్రాసెను. ఇది మిక్కిలి సాహసకృత్యము. పూర్వగ్రంథము లిప్పుడు కలవు. చూడ వచ్చును.

అప్పకవి వ్రాసినదే నిజమయినయెడల రర లల యని నాలుగు వర్ణములు కావలసి వచ్చును. అప్పుడు 'లఘువోలఘువశ్చేతి ద్వేధాంతస్థా న్విదంతి శాస్త్రారః' అను సూత్రము

నకుఁ బనిలేదు. ఇదియుంగాక లఘ్వలఘుభేదముచే ద్వివిధత్వ మున్నదికదా. విడిఁగా జెప్పిన నేమిదోషమున్నదనిన అట్టి భేదమే కల యచిలే విడిఁగా చెప్పఁబడు కావున చతుర్విధాంతస్థములును ఆ యా విధములలో సజాతీయములే కావున భేదము లేదు.

తక్కినది పూర్వోక్తగ్రంథంబునం దెలియందగు. ననంతరంబ

చ. అవనిఁ దెలుంగుబాస బ్రథమాక్షరమున్ వళియంచు నింక రెం
డవయది ప్రాసమంచు జరణంబులలో నియతక్రమంబునన్
గవఁగొనగా విచక్షణగణం బొనరించెను దొల్లి యందుచే
నవిరళమాధురీమహిమ మబ్బెను గబ్బములందుఁ దెల్గునన్.

తే.గీ. అర్థమే జీవము పదంబె యంగమయ్యె । నర్థగతమౌ నలంకార మది గుణంబు
పదగతము సొమ్మగుం గావ్యభామినికిని । దీని దెలియంగవలయును ధీరవరులు.

క. వళియుం బ్రాసయు పదగత । ములయిన సగలవ్వి కావ్యముల కతిముఖ్యం
బులు గావుగాని పెద్దలు । తెలుగుంగన్నియకు నొదలఁ దీర్చిరి సొమ్ముల్,

తే.గీ. వారిపద్ధతి మన మేల వదలవలయు । నట్టివే యగుగాక యిం దకరణమునఁ
గరణమునిఁ బ్రత్యవాయముల్ కానరావు । కానఁ గరణంబె సేకొనం గడుసుఖంబు.

తే.గీ. అకరణంబునఁ బ్రత్యవాయంబటన్న । సంస్కృతాదుల కవితల స్వర్గహాని
కరులె యగుఁ దెలుఁగునందుఁ నాచరణహాని । యనిన నేఋషియాచార మడఁగిపోవు.

తే.గీ. నన్నయాదులె ఋషులన్న నన్నయాదు । లందునుఁ దెనాలి రామకృష్ణాఖ్యుఁడుండఁ
దగదె యప్పకవికి మున్ను ధన్యులైన । భాస్కరాదుల మతములు ప్రబలకున్నె.

తే.గీ. ప్రత్యవాయవిచార మేపగిది నున్న ।నాచరణభంగదోష మెట్లైన నాదు
మతము ప్రాసమ్ములను విరామముల వదలు । దనుట గాదుసుఁడీ వినుఁ డార్యులార.

క. మృదుమధురతాదిగుణములు । పదములకును నర్థములకు బ్రాపింపఁగ నె
య్యది సులభసాధ్య మా మత । మెదనిడి ప్రాసముల యతుల నిడుఁడు సంసతన్.

సీ. కూచిమంచిసమాఖ్యకులుడు తిమ్మన తన । సర్వలక్షణసారసంగ్రహమున
మహి నఖండవిరామ మహిమంబు నొప్పియు । లక్ష్యము ల్చూపియు లలితశాస్త్ర
పద్ధతి విడనాడి పౌనరుక్త్యంబుగా । బ్రాదినిత్యసమాస యతులు సెప్పె
నిత్యప్రభువిభాగ నియమంబులకు వేరె । కారణం బొక్కటి కానరాదు

తే.గీ. మైత్రిగల వర్ణములు విరామంబు లగును । హల్లునకుమీద నూదిన యచ్చునకును
ఇది సమమకాదె యన్నింటి రెంచిజూడ । నప్పకవియు నఖండంబు సెప్పఁడాయె.

క. భూమి నఖండయతియనుచు । నామమిడినవారు లక్షణము లక్ష్యంబున్
వేమారు సూపియుండఁగ । నేమీ యది యొప్పఁదగదె యిప్పటికవికిన్.

క. రామాయణంబు సెప్పిన । ధీమంతుఁడు భాస్కరుండు తీర్పఁడె వళిఁ దా
నేమన్నఁ గొఱతలేదను । చో మండనపదముగూర్చి సూక్తముగాఁగన్.

క. పూర్వవిచక్షణమార్గము । సర్వము విడనాడి తాన సకలవిదుఁడ నం
చుర్విన్ వర్తించి మహా । గర్వము గైకొనిన యప్పకవియే దిక్కో.

క. ఎద్దేని యొక్కలక్ష్యము । పెద్దల లక్ష్యములలోనఁ బెరసిన నదిగో
కద్దనుచు సంతసంబున । దిద్దంగారాదె కవిత ధృతినాధునకున్.

క. ఒక కవి నీవాఁడేనియు । నొక కవి నావాడుగాదె యుభయకవులలో
బ్రకటింపఁగలమె భేదం । బకటా వితలైన వెతల నందఁగనేలా.

క. అనయత ద్వివిధాదిదుదే । యనుసూత్రము దిద్ది వ్రాసి యప్పకవి ద్వ్రే
ఫనియతనిర్ణయపదమె । ల్లను జెడనూద్చెను విచారరహితమనీషన్.

క. య ర ల వ స హ ళం తనుచున్ । సరసముగా నుడివినట్టి చరణము దిద్దెన్
యరయుగల యుగ యటంచును । విరసపు పాదంబు వెట్టె వేడుకనొక్కో.

క. రయుగంబే నిజమైనన్ । యయుగం బది యేలచెప్పఁ డజ్ఞుడకాన
నన్నయ లఘువని యలఘువునని । రయుమున నననేల యక్షరమె వేరైనన్.

క. ఈదాడనఁగోదాడని । వాదంబుల తాను నిలుప వలయునెఫలమే
మీ దీన మానరాదా । కాదనినను గాకదంత గణనంబెకదా ।

క. శ్రోవం గవితామృతధా । రావాహిని కద్దమైన రాయే మనకి
ష్టావాప్తి యెట్లుసేయున్ । రా వహ్నివశంబు బండిరా యెట్టిదియో.

తే.గీ. ఇంచునకు సజ్ఝులులు యతు లుంచినట్టు । యెఱ్ఱనాదులు సత్కవు లేని వేర
యెంచనేటికిఁ జాలదా మంచివారి । కంచితమ్మగుపద్ధతి యార్యసేవ.

క. అక్షీణలక్షణంబు సు । లక్షణసారంబునందు లక్ష్యగణంబుఁ
లక్షణగణమును గొనఁజను । దీక్షయొకటి చాలదే యతిప్రాసములన్.

భారతము ఆదిపర్వము.

ఉ. మహోర్వీసుఁడ సర్పయాగ ముడిగింపుము

భాస్కర రామాయణము.

ఉ. ఏ । మన్నఁ గొఱంతలేదు మణిమండనముఖ్యములైన

కవిజనాశ్రయము.

ఉ. మానుగవిశ్రమాక్షరసమన్వితమై స్వరమాదినన్ దనీ
యానుగుణాక్షరంబు గొనియైనను చెప్పగవచ్చు నెట్లనన్
భానుసమానుఁడైన వృషభాధిపుఁ డన్నటు లర్థయుక్తమై

అరణ్యపర్వము.

చ. మహోదరమున నుగ్రమైనవికృతాకృతి
ఉదరపదమున రెండు పదములు లేవు. గురునాలప్రబోధిక చూడుడు.

రలమైత్రి

కవిజనాశ్రయము.

తే.గీ. లలితవీణారవంబుతో ఢక్కసరియె । రమ్యమణిరాజరాజితో లక్కసరియె
భరితభువనార్ణవంబుతో వంకసరియె । ననఁగ జెల్లు నభేదాఖ్యయతులు కృష్ణ.

వసుచరిత్ర.

శా. రోలంబాలకమోట్టుగుంకి బిసవల్లుల్ మున్మి

సీ. రాయంచరాళ్ళఁ దౌలకయమున్న.

తిక్కనసోమయాజి భారతమున

క. తెంపును బెంపునుఁ గదురని । లింపులు వెరగందిచూడ రిపుసైన్యంబుల్
గంపింపఁ దమ బలంబులు । ఙంపిలి బెట్టార్వ సింధురాజున్ దాకెన్.

పఫబభవలకు మైత్రి

సులక్షణసారము.

క. వపయోరభేదమనియెడి । నెపమున పఫబభలు వాకు నేర్పున వళిగా
నుపమించవచ్చుఁగృతులం । దుపనిషదుచితార్థసూక్తు లొలసినచోటన్.

పభమమైత్రి

పంచబాణవిలాసము.

క. చిత్తంబులు రంజిల్లుచు । ముత్తైదువ లవుడు గదిసి పూవిల్తునకున్

లక్షణసారసంగ్రహము.

క. మ్రొక్కులు గైకొనుసమస్త భువనాధీశా.
వపమభలకు మైత్రి కలిగెం గావున పమలకు మైత్రి వేరే చెప్పంబనిలేదు.
పఫభలు—సమానములు, అభేదము.

మ ప భ లు—సమానములు, అభేదము
కావున వ మ లు సమానములే యగును.

ఇదియుంగాక ప ఫ బ భ మ వ ఈవర్ణము లోష్ఠ్యములు కావున సమానాధికరణ్యము గలదు. సజాతీయత్వముఁగూడఁ జెప్పవచ్చును.

అనంతచ్ఛందము.

క. ధర నెక్కటి వళ్ళనదగు । ల ర డ ఱ వ లు వానితోఁ దొలంగక లాకున్
సరి ళా యని మిశ్రమవే । శ రమాధిప రెండునుం బెరసి వర్తించుఞ్.
ఆ. వె. మరునితండ్రి లోకపాలుండు యాదవ

ఞ జ్ఞన మైత్రి
శృంగారనైషధము.

ఉ. శ్రీలలనాతనూభవ విశేషజగన్మయమూల మన్మథా
జ్ఞాలతికాలవాల రతినాథ కరాళమదాంధగంధశుం
డాలవిలోల తద్భుజకనత్కరవాల నిశాల శుభ్రవా
తూల మదీయకాంతధృతిఁ దూలఁగ నేపున నేపడందుమే.

అనంతచ్ఛందము.

తే.గీ. అప్రసిద్ధము జఞలు శబ్దాదియందు । జఞలు సంతతద్భవవ్యాజమునను
ఞనలతో నొందు విరతి విజ్ఞప్తియనఁగ । జలసహజాశ్రితులను సుజ్ఞాను లనఁగ.

జ్ఞ క మైత్రి
అప్పకవి దీని విశేషవళి యని పేరుబెట్టె
తే.గీ. సాధుకవులును కొందరు జ్ఞ లిపులందు । జెప్పిరి కకారమును వళిఁ జేసి తొల్లి

శాంతిపర్వము.

క. జ్ఞానము కేవలకృప న । జ్ఞానికి నుపదేశవిధిఁ బ్రకాశము సేయఞ్
ఇందున కనేక లక్ష్యంబులు గలవు. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయలేదు.

ఇంచుగ్విరామము

ప్రద్యుమ్నోపాఖ్యానము.

క. పంచశరుం డప్పు డని చా । లించి మహాప్రధనభూమి వీక్షించి

లక్షణచూడామణి.

క. ఇంచియను నచ్చుహల్లు ను । డంచితముగ సంధిగూడు నప్పుడు భిన్నం
బెంచగఁబోలు హంఁ బలి । కించెనఞ్ రెండు నెల్లు నెలమిన్ గృతులఞ్.

లక్షణముక్తావళి.

క. కాంచనచేలునిఁ బ్రేమ ను । తించెన్ నుతియించెననఁగ నిల భిన్నంబౌఁ
గొంచక పోషించెన్ బో । షించె ననఁగ భిన్నవిరతి యిటుల వెలంగున్.

దశకుమార చరిత్రము.

కం. మించి మదించిన రిపుల హ । రించక సత్కీర్తి యామహీతల మెల్లన్
నించక దీనుల దయ బో । షించక ప్రఖ్యాతిగల్గునే నరనాథా.

హరివంశము.

క. ఎంచగ నొనరింపగ నుపమింపఁగ నితఁడే

ద - డ మైత్రికి

సులక్షణసారము.

క. ద డ లకు భేదము లెన్నక । పదియును బ్రాసంబు లిడఁగ వచ్చును గృతులం
దది యెట్లన్నను శ్రీహరి । దొడిబడి దానవులతలలు దులిపె ననంగన్.

శ్రీనాథుని వీధినాటకము.

ఉ. కందుకకేళిసల్పెడి ప్రకారమునం బురుషాయితక్రియా
తాండవకేళి సల్పెడి విధంబునఁ బావనభామ లేఁత నీ
రెండఁ బ్రభాతవేళ రచియించెను గుబ్బలమీద హారముల్
కుండలముల్ కురుల్ గదల గోమయపిండము లింటిముందటన్.

మఱియు నొకానొకచో నీగ్రంథంబున వికారసంధి యుక్తాక్షర సంధియు నంగీకరింపఁ బడియె.

ఇందుకు

నరసభూపాలీయము.

సీ. చలిగాలి వేడన్న జనవిరుద్ధము

విజయవిలాసము.

ఇటుజూ పటు లటుజూ పిటు

అప్పకవీయము.

గు । త్తెరిగి గష్టంబుగ

ఇత్యాది లనేకంబులు జూపట్టెడిని.

వళిప్రాసనంశయవిచ్ఛేదము

సంపూర్ణము.

విషయసూచిక

—: ప్రథమస్కంధము :—

—: ద్వితీయస్కంధము :—

—: తృతీయస్కంధము :—

—: చతుర్థస్కంధము :—

—: పంచమస్కంధము :—

—: నవమస్కంధము :—

—: దశమస్కంధము :—

....: ఏకాదశస్కంధము :....

శ్రీరస్తు

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

శ్రీ దేవీ భాగవతము

కృత్యాది దేవతా స్మరణాదికము

—: కృతిపతి దేవతా స్మరణము :—

శా. శ్రీగౌరీనయనాబ్జకజ్జలమునన్ • జిల్మారునోష్ఠంబు గం
గాగోత్రస్తనిమోవిపానకమునన్ • ఖేలించి తద్దత్తరే
ఖాగోపార్ధము భూతిలిప్తతనుఁడై • కన్పట్టు దాక్షిణ్యవి
ద్యాగంభీరు మదిం దలంచెద సదా • యల్లూరి సోమేశ్వరున్ ॥

—: గౌరీ ప్రార్థనము :—

సీ. నల్లమబ్బులచాయ • లల్లారు తలకట్టు । సన్నజాబిలిరేఖ • సరస కౌరయ
లలితనితంబలీ•లాకలాపంబుల । పైపయిం గురువించి•పట్టిక మెఱయ
పాదాగ్రములజొత్తు•పట్టెల నంచంద । నఖరకాంతులు తండ•నాలు సలుప
చందనాగరు సువా•సన లీను తరులలోఁ । జిలుగారు పొగసోగ • చెలువు గులుక
తే.గీ. భూరిమహిమ మహాదేవ • భోగ్యమగుచు । దనరు కూటమ్ములు కృతార్థ•తను వహింప
దండ్రిపోలిక నౌన్నత్య•దశను బూను । కలికి గౌరమ్మ మాపాలఁ • గలుగు మమ్మ ॥

—: శ్రీ కృష్ణ ప్రార్థనము :—

చ. పొలుపగు నల్లకానుగుల • పుంతను యామునభూమి రాత్రులన్
జెలువములీను గొండెసిగ • జెర్వినబర్హము గుల్కఁ గస్తురిన్
జిలికిన గీరునామ మిడి • చీకటితప్పుల కొప్పుకీతితోఁ
జెలగి వ్రజాంగనాసుఖము • జెందిన కృష్ణుడు మమ్ము నేలుతన్ ॥

—: మహాలక్ష్మీ ప్రార్థనము :—

సీ. ఏమానినీరత్న • మెడవాయ దీశుని । ఱొమ్మనందును వీక్ష•ణమ్మునంచు
ఏసతీతిలకంబు • భాసిల్లె సహజయై । నాగంబునకు నిర్జ•రాగమునకు
ఏవధూమణి జగ•ద్ధితయయ్యె దేవమా•తల్లియైయును గన్న•తల్లియయ్యె
ఏస్త్రీలలామం బ•మృతవార్ధి కుదయించె । శ్రీలతో శృంగార•లీలతోడ

తే.గీ. ఏవిలాసిని సాపత్న్య • మెన్నబడియె । ధాత్రిచేతను నీలాసు•గాత్రిచేత
నట్టి యఖిలాండకోటి వే•ధోండమాత । కలిమిదేవత మాయింట • నిలుచుఁగాత ॥

—: బ్రహ్మ స్తవము :—

చ. కదుపును గద్దెయుఁ గాఁ సిరికిఁ • గాపురమై సిరి మాతృభావముఁ గా
బదయఁగ వాక్సతీమణి దిఁ•వాణము మోమయి వాక్కు భార్యగా
నదరఁగ లోకనాథ చతు•రాస్య మహాంకములంది దేవతా
వళులకుఁ బెద్దగాఁ గులుకు • బ్రహ్మ చిరాయువు మా కొసంగుతన్ ॥

—: సరస్వతీ స్తవము :—

సీ. అనయంబుఁ దలవాకి•లి నివాసముగ నిల్చి । యేవెలంది వరసా•హిత్య మెనసె
సతతంబు గణవృత్తి • సామాన్యయై యొప్పి । యేకొమ్మ సత్యమం • దిఱవుకొనియె
నిరత సురాగ తా•ళ రసప్రచారయై । యేచాన విద్యాస•మేతయయ్యె
నిత్యంబు వస్త్రభా•రత్యాగవిముఖియై । యేలలన పదార్థ • మూలయయ్యె
తే. గీ. సర్వదా నిఖిలవర్ణసం•సక్తయగుచు । నేపడంతుక శుద్ధవ•ర్ణేద్ధయయ్యె
నట్టి యద్భుతచరిత య • య్యజునిగరిత । పలుకుదేవత నానోట • నిలుచుఁగాత ॥

—: విఘ్నేశ్వరస్తుతి. :—

చ. అలవడు నెద్దు సింగమును • నంచయు నేనుఁగు మేక దున్న రా
చిలుకయు నెమ్మి వాహన వి•శేషము లౌటొకవింతగా దటం
చెలుకహుమాయి పీపుపయి • నెక్కి సికారులు సేయునట్టి యం
కిళులనబాబు నాదుకృతి•కిం దొలగించుత నంతరాయముల్ ॥

—: శ్రీ వీరాంజనేయ స్తవము :—

సీ. పాథోధి సంసార • పాథోధితోఁగూడ । దరియించె నే వనే•చరవరుండు
రామాఖ్య లోకాభి•రామాఖ్యతోఁగూడ । గ్రహియించె నేమహా•కపివరుండు
రాగోద్యమము వీత•రాగోద్యమముతోఁడ । నలరించె నేమహా•ఫలభుజుండు
అరివర్గవధ మదా•ద్యరివర్గవధతోఁడ । నొనరించె నేమహా•వినయశాలి
తే.గీ. నట్టి మహనీయు నక్షశి•క్షాభిధేయు । సర్వదాజేయు విబుధవి•చారణీయు
భూరితత్త్వామరుద్రుమ • మూలనిలయు । నిత్యశుభకాయు వీరాంజ•నేయుఁగొలుతు ॥

—: ఇష్టకామేశ్వరీ స్తవము :—

చ. జలమును వేడి శంభుని ని•శాతశరంబున నుర్వినుండి వె
ల్వడఁ గని దోయిలించి పది•లంబుగఁ దాఁ బదిమార్లు గ్రోల న

గ్గడియన గౌరికిం గనులఁ • గల్గిన చల్లనితల్లి దేవతా
తిలకము కామసుందరి స•తీమణి మాయిలువేల్పు గొల్చెదన్ ॥

—: వ్యాసమహర్షిస్తవము :—

చ. ప్రణుతకళాప్రవీణుఁ దను•భాసితపావనభూతిరేణు ని
ర్గుణపరతత్త్వబోధరస•రూఢివిచక్షణుఁ గృష్ణచర్మధా
రణుఁ గరుణాధురీణు గుణ•రత్న విభూషణు శత్రువర్గశి
క్షణు భజియించెదన్ శ్రుతివి•చారపరాయణు బాదరాయణున్ ॥

—: కృతికర్తృ జననీజనక స్మరణము :—

ఉ. ఉల్లము రంజిలంగ దయ • లుట్టి పడంగ సమస్తభంగులన్
బిల్లదనంబునందు ననుఁ • బెంచి కడున్ సుతవత్సలత్వమున్
దెల్లముసేయు కామమ స•తీమణిఁ గన్నయమంత్రిమౌళి నా
తల్లిని దండ్రినిన్ హృదయ • తామరసంబున నిల్పి కొల్చెదన్ ॥

—: కృతికర్తృకుమారికా స్మరణము :—

సీ. తనతొమ్మిదవయేట ♦ ననుపమానప్రజ్ఞ । నింపుగా వీణ వా•యింప నేర్చె
తన పదియవయేట • సునిశితంబగు బుద్ధి । దాకొల్పె నేకసం•తగ్రహణము
తన చతుర్దశశర•త్తున ముద్దుముద్దుగా । నల్లిబిల్లిగఁ బద్య • మల్లనేర్చె
తనదు పదార్వ వ•త్సరమున నగ్నజి । జ్జావివాహప్రబం•ధంబు సెప్పె
తే.గీ. తనదు పందొమ్మిదవవర్ష•ముననె మర్త్య । భావమునుమాని శాశ్వత • బ్రహ్మలోక
సిద్ధిఁగనె శారదాంబ నా • చిన్నికూతు । నసుదినంబును మఱువక • యాత్మనుంతు.

—: కృతికర్తృబంధుస్మరణము :—

సీ. ఏవానితోఁగూడి ♦ యిసుకపై గురులఘు । ప్రస్తారపఙ్క్తులు ♦ వ్రాసినాఁడ
ఏవాని బిడ్డగా ♦ నెంచి మాతలిదండ్రు । లంచితప్రేమ బో♦షించుకొనిరి
ఏవాడు సాత్రాజి ♦ తీవిలాసముసేయు । చున్న దోడయ్యె నా ♦ పిన్ననాఁడు
ఏవాడు ననుఁబిల్చి ♦ యిదిచూడుమని గీత । గోవిందమును చెలుం♦గున రచించె
తే.గీ. నతని సుమతుని నామేన•యత్తసుతుని । ఉప్పలూరిమహాన్వవా•యోత్థితుని మ
హితుని సంతతపఠితసం♦హితుని ధీర । హితుని గనకాఖ్య కవిలోక♦హితునిఁ దలతు.

—: పూర్వకవిమహిమాభివర్ణనము :—

సీ. పెనుపుట్టలోనుండి ♦ జననమందిననేమి । కోవి బిద్దెయటంచు ♦ గొణగనేమి
కుష్ఠరోగముతోడఁ ♦ గూరుచుండిననేమి । మిండకాఁడని దూరు ♦ లుండనేమి

బేరాలపెద్దని • పేరుజెందిన నేమి । మినపగారెలు పెక్కు • మ్రింగనేమి
భామామణుల కాట • పాటఁజెప్పిననేమి । యలర గోవర్ధనుం • డైననేమి,

తే.గీ. కానఁబడనేమి తిక్కనా • గంగలోన । మునుగగానేమి విసువక • పొలము దున్ని
బ్రతుకఁగానేమి జ్ఞానప్రఁ•భావలలిత । కలితకవిత బుధస్తోత్ర • కారణంబు.

—: ఆధునికకవి స్మరణము :—

ఉ. ఇప్పటి పండితోత్తముల • నెందఱి నే గణియింపనేర్తు నీ
చెప్పినగ్రంథమంత మఱి • చెప్పినఁ జాలదు తద్గుణావళుల్
కుప్పలు నానమస్కృతులు • కోటులు వారి కొనర్చి యాకృతిఁ
దప్పులు గల్గునేని కని • తద్దయుఁ బ్రేమ క్షమింపగోరెదన్.

ఉ. ఈశ్వరభక్తియుక్తుని క్షి•తీశ్వరమాన్యుఁ బరోపకారితా
శాశ్వతకీర్తిఁ గామముఖ • శత్రువిజేత వివేకవర్ధనా
ర్ధశ్వసనోపయోగమతి • రాయబహద్దరుకందుకూరి వీ
రేశ్వరు మంత్రిపుంగవుఁ గ•వీంద్రు మదిం గొనియాడఁ జెల్లదే.

—: కుకవి వందనము :—

సీ. అక్షరంబులరూపు • లవి మార్చెటోయంచు । పలువిధంబులఁజాటి • పలుకుచుంద్రు
రాయంచు నిఁక బండి • రాయంచు మ ఱుభయ । రాయంచు జగడాలు • సేయుచుంద్రు
సాధుత్వసంస్కార • సరణిఁ బ్రత్యేక మ।తావలంబులము మే • మనుచునుంద్రు
శబ్దరత్నాకర•స్థములైన పదములే । పదములంచును సారె • పలుకుచుంద్రు

తే.గీ. వళులఁ బ్రాసంబులను గట్టి•వారె మేమ । యప్పకవి యొప్పఁడని చాల • జెప్పుకొంద్రు
అర్థసందర్భము లెఱుంగ • కాడికొంద్రు । నలుసుగెలకు కవులకు దం•డంబులిడెద.

వ. అని యిట్లు శిష్టాచారసంప్రదాయానుసారినై నిరంతరక్షేమార్థినై యిష్టదేవతావందనం బాచరించి మఱియు

కృతిప్రభావము

—: శ్రీదేవీస్తవము. :—

శా. శ్రీదామోదరబాలు దుగ్ధనిధివీ•చీడోలికం జారుశో
భాదీవ్యద్వటపత్రచిత్రపటమున్ • బైవైచి పండింపఁ దా
బాదాబ్జంబు కరాబ్జమం దిడి ముఖా•బ్జన్యస్తముం జేయ జో
జో దూదూ యని చిచ్చిఁగొట్టెడి జగ • త్స్వామాంబ సేవించెదన్.

చ. తన సగబాలు మే నయిన ♦ దారను గిందును మీదు ప్రక్కలం
దును మునువాకిటన్ వెనుక ♦ దొడ్డిని లోపల బైల వెండియై
పొనరు గృహంబు నెన్మిదగు ♦ భూతులు శ్రీదు ధనాధినాథు మే
లనుఁగుఁ గపర్ది కిచ్చిన మ♦హాంబకు నంజలిఁజేసి మ్రొక్కెదన్.

ఉ. పాలును నీరు వేరుపఱు♦పంగల గుఱ్ఱము ధర్మపద్ధతిన్
దాళిన నోరు మాట జవ ♦ దాటనియాలును మేల్మిబొజ్జ ల
క్ష్మిలలితాంగి యాడుకొను ♦ మేడ సుఖాసనమై తలిర్ప వా
ణీలలనేశు సత్యమున ♦ నిల్పినతల్లి ప్రసన్నయయ్యెడున్.

ఉ. విశ్వమునెల్లఁ గ్రుమ్మరుచు ♦ వేసట దప్పిగనంగఁ గాంచి యు
ష్ణాశ్వుఁడు సాయకంబిడి ర♦యంబున దీసిన నీరు గ్రోలి య
య్యీశ్వరిగొన్న రూపముల ♦ నీక్షణసంభవయైన యిష్టకా
మేశ్వరి భక్తలోకముల ♦ నేలు గృపామయమైన దృష్టితోన్.

—: సోమేశ్వరచరితము :—

సీ. శాలివాహనశక ♦ సంవత్సరంబులు । పదునాఱునూర్ల యెన్బ♦దియు రెండు
నగునట్టి విక్రమ ♦ హాయనంబునను వై । శాఖమాసంబున ♦ జరుగు నొక్క
నాడు దాసుకులాక్క♦రాడమాత్యుడు గృహ । నిర్మాణమునకయి ♦ నిండువేడ్క
గోడపునాదికి • గోయిపెట్టింపంగ । నందులో మిలమిల • మనుచు మెఱుఁగు

తే.గీ. సూపెడి చతుర్దశాంగుళ • శోభమాన । నీలశిల యొండు గన్పట్ట • మేలటంచు
గొని నిజాంగన సుబ్బమ్మ•కును నొసంగ । ఱుబ్బుఁగల్లిది మంచిదం • చుబ్బిపొగడె.

క. దానిం గైకొని యచ్చటి । మానినులకుఁజూపి రాయి • మంచి దటంచున్
దా నెత్తలేక సేవకుఁ । డైనట్టి తలారి వీరఁ • డను గొల్లనితోన్ ॥

క. ఓరి వీరా నీ విపు । డీ రాయిం గొంచునేగి • యింటికివెనుకన్
దారికడ గూటిలోపలఁ । జేరుపుమన వాఁడు నట్లు • సేయుదు ననుచున్ ॥

క. చనుచున్ నడుమను నుచ్చిళు । లను గ్రక్కుచుఁ బడినఁ గాంచి • లలనామణి గ్ర
క్కునఁ బైత్యమూర్ఛ యనుకొని । చనుదెంచి వచించె నితర • జనములతోడన్ ॥

ఉ. అంతట వాడు లేచి సివ • మాడుచు దేవుఁడనంచుఁ బల్మరున్
గంతులువైవ నందఱును • గన్గొని కారణ మారయంగ రా
కింతులు రాయి నొక్కమొగి • నెత్తగ లేవకయున్న మాటికిన్
గొంతుకలెత్తి స్వామి యిది•గో యిఁకలెమ్మనినంత లేచినన్ ॥

క. దానిం గొని దేవార్చన । బోనేసరముకడ నుంచి • పోయిరి మఱునా
డా నలినముఖికి సుబ్బమ । కూనెం దేహంబు దెలియ • కొకచోఁ బడియెన్॥

ఆ.వె. స్వామిస్వామియనుచు • వేమారులుచ్చరిం । చుటయకాని యొండు • చొప్పెఱుఁగమిఁ
జూచి భర్త యేమి • చోద్య మ్మటంచును । కరము వగచి యొక్క • కర్జమరసి॥

ఆ.వె. నీవు సామివేని • నీవేడనుంటివో । కన్నులకును నెదుటఁ గానఁబడిన
సత్యమనుచు నమ్మి • సద్భక్తిఁ గొల్చెద । మనిన నట్లుకాక • యనుచు నవ్వి॥

క. స్వామీ యేమీపలుకవు । నామీదం గరుణలేదె • నమ్మితి ననుచున్
వామాక్షి పలుకఁగా శిల । గోమున నట్టింటి కపుడ • గొనగొన నడచెన్॥

క. అది గని యచ్చటివారలు । మది నచ్చెరువంది యోయి • మంత్రివరేణ్యా
యిది దలపఁగ శివలింగము । వదలకుము ప్రతిష్ఠఁ జేయ • వలయుంజుమ్మీ॥

ఉ. నావుఁడు నక్కిరాట్సచివ•నాథుఁడు తమ్మనిఁ గన్నయాఖ్యునిం
గేవలరాజ్యకార్యపరు • గీర్తిమయుం గని లింగసంప్రతి
ష్ఠావిధి కియ్యకొల్పి విల•సన్మతిఁ గష్టునశోభనాద్రియన్
భూవరు పేడి మాన్యమును • బొంది ప్రతిష్ఠ యొనర్చె లింగమున్॥

క. అల్లూరుపురవరంబున । నుల్లసిత నివాసుడగుచు • నున్న శివునకున్
జెల్లు నుమదేవి యగు టని । యుల్లమునం దలచి యిడిరి • సోమేశాఖ్యన్॥

వ. నా బాల్యంబున నాకు నానావిధ సౌఖ్యంబులకును వినోదంబులకు నాటపట్టై
నన్నలరించిన యల్లూరగ్రహారంబు నభివర్ణించెద.

సీ. భాగ్యప్రకర్షంబు • భారతవర్షంబు । కలిమితొయ్యలివీడు • తెలుఁగునాఁడు
దస్తుముల్లెలబారు • ముస్తఫాన్నరుకారు । కోటీశ్వరులతల్లి • కొండపల్లి
సఫలకాండంబు కృ•ష్ణానదీఖండంబు । కొలుచుకొట్టమ విన్న•కోటసీమ
ప్రాజ్యంబు కమదన • వారి సామ్రాజ్యంబు । క్షమ నెల్ల చేబదల్ • చారుమహలు

తే.గీ. దానధర్మముగలవారు • దాసువారు । చేరిపాలింతు రల్లూరు • సిరికొతారు ।
అది నివాసంబునకు యోగ్య • మని తలంచె । సంగతసుకీర్తి సోమేశ • లింగమూర్తి॥

సీ. గుంటయొడ్డున నొంటి • గూర్చుండి మాయూరి । కలుములు గన్నమ్మ • యలుగులమ్మ
నిట్టత్రాడులలోన • నిలచి యెల్లరిక్షేమ । మరయుచుండెడియమ్మ • యలుగులమ్మ
తా శిలారూపంబు • దాల్చి మరాటీహ।యా మెఱింగినయమ్మ • యలుగులమ్మ
ఎండవానలకోర్చి • యెల్లప్డు బయలులో । నణఁగియుండినయమ్మ • యలుగులమ్మ

తే.గీ. ఆలమందలఁగాపాడు • నలుగులమ్మ । చిలిపిరోగాలఁ దొలగించు • నలుగులమ్మ
గ్రామదేవతగా నొప్పు • కనకరాశి । పగిది నలరారు నల్లూరు • పల్లెటూరు ॥

సీ. ఎలయెండ చెట్లసం•దులనుండిగోడల । దవిలి తా నిలువుట•ద్దములుగాఁగ
గొనగొనజను నింద్ర•గోపసంఘాతంబు । పందిళ్ళలోఁ జివ్ని • పగడములుగ
చూరుపట్టియలఁ బిం•చ్చుకదంపతులచాలు । చెక్కఁతీర్చినయట్టి • చిత్రములుగ
దూలాలగూళ్లసం•దులనుండి వెడలి మ్రో।గెడితుమ్మెదలమ్రోఁత • గీతములుగ

తే.గీ. కెరలి వాకిళ్ల తూనీగ • తెరలు మూగి । నెర బుడేదారుగెంబట్టు • పొరపసందు
సన్నయుల్లడగాగ నాఁషాఢలక్ష్మి । పగిదిఁదనరారు నల్లూరు • పల్లెటూరు ॥

సీ. ప్రాఁతగొంగడి వీపు • పైఁగప్పి బుజమున । గొంకికర్రను మ్రోచి • కొంకినడచు
నుచ్చుఁబ్రాతలపింజ • గ్రుచ్చి మున్మొలగట్టి । మట్టాకుపొత్తివే • మారు మడచు
కదలిపారెడి గొట్టె • గమి చేలఁబడకుండ । తాసెతాసేయంచు • దగిరిఁ అచు
తోడేలు బొడఁగాంచి • జాడనే చేయెత్తి । నిక్కఁబ్రూహోయని • కుక్కఁబిలచు

తే.గీ. ఆలు తలనిడికొని వచ్చు • నట్టి యటిక । నున్నచల్లయుఁ దమిదకూ • డుప్పు గల్లు
మెల్లఁగా మ్రింగు గొల్లని • బెంచుతల్లి । పగిది దనరారు నల్లూరు • పల్లెటూరు

సీ. ఇసుకబావిఁ బనంటు • లిడి ముంచుచును వంగ । తోటలకును నీళ్లఁ • దోడువారు
చిలగడంబులమళ్ళఁ • జేతులతోనిండు । బుడ్లతోదొణదొణ • బోయువారు
నిమ్మ నారింజ దా • నిమ్మచెట్ల కుదుళ్ల • నుం బేడపెంటల • నునుచువారు
ఆకుకూరలఁగల్పు • లేకుండఁ దివిచి కాఁ । దలఁబచ్చపురువుల • దులుపువారు

తే.గీ. పెద్దబెండలమొళ్ళను • బీకువారు । కాకరలకును బందిళ్ళు • కట్టువారు
మార్గశీర్షమహాలక్ష్మి • మందిరంబు । పగిది నలరారు నల్లూరు పల్లెటూరు ॥

సీ. చెలగి కళ్ళముల గిం•జలుమేసి ప్రాఁజింత • తొరదుల గుబగుబల్ • నెటపు గువ్వ
కట్టాసఁ జని గంటె • కంకి నోటనుబెట్టి • వినువీధిఁ గిలకిల • యనెడు చిలుక
చెంగావిపెనురావి • చివురునిండుగమెక్కి । కూకూయనెడి మద • కోకిలంబు
పొదలలో మెదలు లేఁ•బురువుల సాపడి । చెట్టెక్కి గుమ్మను • జెముడుకాకి

తే.గీ. కదసి వరిచేలలో గూళ్ళు • గట్టి పెలుచ । బలిసి నటనంబుగావించు • బరతపిట్ట
గలిగి జనులకు శ్రవణసౌ•ఖ్యప్రదంబు । పగిది దనరారు నల్లూరు • పల్లెటూరు ॥

సీ. పొదలపైనీలాలు • బోలు పరింగపం । డ్లకు జేయిసొన్పు బిం•డ్లలునుగల్గి
పొలములో గొంతెత్తి • పొలిపొలియోయంచు । వరికుప్పనూర్చు పాం•లెరులుగల్గి

అరుపుబేరముల గుం•జరినేసి సన్నంబు । ముతకంచు నొదుగు మాం•లెతలుగల్గి
కోడిపందెములకై • గుమిగూడి గొల్లున । సడిజేయు చిల్లర • జనముగల్గి
తే.గీ. దేశవాళితుపాకితో • దెబ్బలోనఁ । బిట్టలను గొట్టు ముతరాచ•పిండు గల్గి
శిశిరఋతునామ్నియైన లం•క్ష్మికిని చౌడవు । పగిది నలరారు నల్లూరు • పల్లెటూరు ॥

వ. మరియు విసువక కసవులు మెసవు నాలమందలయందుండి యెదగొన్న సెలపెయ్యల కదసి కొమ్ముల గంగడోళ్లు నాకి నాకి ముట్టె లాకసంబులకెత్తి మూచూచు నాఁబోతుల ఱంకెల కులికి పఱువులిడు లేఁగదూడలంబట్టఁ గమకించి వెనువెంట నంటి చను గొల్ల పిల్లకాయల గవ్వలమొలనూళ్ళ నందందఁదగిల్చిన యిత్తడి చిరుమువ్వల ఱవళి కదరిపడి గంతులిడు తరపులకాళ్ళనుండిపెడలి జుమ్మను జోరీగ పేరీగ చిట్టీగతండంబులును

ఈఁగతండంబులు మేనులంట రెండుచేతుల నిరుబరుల గోకికొనుచు గొంగళ్లు వెదకుచు వరిగడ్డి నిప్పుతొంటలపొగమఱుఁగునకుం జేరి మట్టాకు చుట్టిన పొగచుట్టల నగ్గియంటించి నోళ్ళనిడి తగుమాత్ర మెగబీల్చి దిగవిడచుచుండ నెత్తినిడితెచ్చిన చలిది కుండలదించి యుప్పుగండ్లగలుప వంగి మైజారుచెఱగులుప్రేలాడ నూసులాడు గొల్ల పూఁబోడుల సరసంబులాడు పెద్దగొల్లల తొంట్ల వెనుక తోకలాడించుకొనుచు నొడళ్లు విరచుచు గాళ్లుసాచి నిక్కి పేపి జాగిలంబులును

వేపిజాగిలంబులు మోరలెత్తి మొఱిగిన విని భయభ్రాంతంబులై పఱచుచు వెను వెన్కఁజూచుచుఁ దోకలుముడచి పులుగుపొదలం దూరి పండికొనియున్న కుందేలు నక్క తోడేలు కొరణాసి మున్నగు జంతుసముదాయంబుల వేటాడ గమకించి పరవదోలి వల ఱుచ్చులు పన్ని చుట్టుతిరిగి కూకలువేయుచు జప్పుళ్లుజేయుచుం దిరుగు పేటకాండ్రంగాంచి తావులుపెడలి తెక్కలార్చుచు నోరలోరల జెట్టుచేమలపట్టులం జూచుకొను పావురము కాకి గద్ద గువ్వ ఏండ్రింత పాలజుమ్మ చిలుకలు మొదలగు పులుగుమొత్తంబులును

చిలుకలు మున్నగు పులుగుమొత్తంబులు చవచవ నెగసివచ్చి కంకికొక్కొండుగా వ్రాలి గింజలు ముక్కులంబొడిచి తిత్తులునింపి యత్యాశావశంబున దంటుపైఁ గూర్చుండి సజ్జకంకి యూచి మొదలంట గొఱుకుచు జాగుసేయుచు నిటునటు మెడద్రిప్పి సూచుచుండ జేనినడిమి మంచెమీదనుండి కలకలంబు విని చెట్టేలుత్రాడు పలుమరు విసరియిడ్డ తాప్పను బెనుమ్రోత నులుకంజేసి మంటియుండల వడిసెల నిడి త్రిప్పి యేయు కాపులును

కాపులు తమ ప్రాతరుపాహారార్థంబు లేతకంకుల కరయుచుఁ గ్రిక్కిరిసి గింజ బరువున నొరగియున్న దంటుల నిటునటు పాయంద్రోయుచుం దారివెట్టి చనుచో బుసబుస

లాడుచు మెల్లమెల్లనంబ్రాకు బెంజేరుగున్నలకు బెదరి కేకలువైవఁ జేలదాపు పుంతవెంటం బోవుచు మంచెకుం గట్టిన యంచెదుడ్ల విరగలాగి పలుదెబ్బలం జావంగొట్టి చేలగట్ల కీడ్చివ యుపకారంబునకుం బ్రత్యుపకారంబుగా నిచ్చిన కంకులం గొని నలిపి వడిగట్టి యిండ్లకుం జను బాటసారుల నయ్యా! యేమి తెచ్చితివని యొడిఁబట్టి విడలాగు పసిబిడ్డలును

పసిబిడ్డ లేపుమీరి గుంపులుఁగూడి మెట్ట పుట్ట చెట్టు చేమ లనక చిఱుగోచులు వ్రేలాడ సన్నపాటి యూటికట్టలం జిఱుతబిళ్ళలం జేతులంబూని యాటలాడ జొచ్చి యలసి నడి ప్రొద్దుల కిసుకబొందలకుం జేరి డిగ్గి జలకంబులాడి మేనులు సూర్యాతపవశంబులు చేసియు విడువని మంటిచారికలు వీపుల గాన్పింప నిండ్లకు జేరినఁ బంట్లు గొఱుకుచు వెఱపించి కొట్టంబోవు తల్లుల కడ్డమై వంగివంగి కట్టుఁబట్టుకొనుచు చిన్నబిడ్డల కేమితెలియు నూరు కొమ్మని పెడపెడ ముసలిమాటలఁ గోదండ్రఁ జంకించు ముసలమ్మలును

ముసలమ్మల యొద్దంజేరి నీతు లుపన్యసించుచు కావడిపెట్టెలం గాజుకుప్పెల నించిన కాలువనీరు గంగోదకంబని నమ్మించి నెత్తిం జల్లి బొమ్మలపటంబు విప్పి యేలపాటలు పాడుచు యెలుంగెత్తి యర్థంబుఁ జెప్పుచు మగనిప్రక్క రామహరే యని పల్లవి నను సంధించుచుఁ బైటకొంగునం గట్టి వీపులం దగిలించుకొనిన పసిబిడ్డనుం జూపి పుట్టు యిడుగు కాశికావిళ్ళ ముద్దరాండ్రకుం జేటలెత్తి కాపెతలు దాటుగా దివిచి యిచ్చు చోటె కొఱ్ఱ చామ సజ్జ పరిధాన్యంబులును

పరిధాన్యంబుల నూర్చి రాశిచేసి కొల్పించి సంచులం బోసి కుట్టి యెద్దు దున్న వీపునం గత్తళంబుల పన్ని గంతవైచి పెలగడంబులు బిగించి యెత్తి కదాడంపు మిట్ట బజాలనిడి పెరికాటంబు సేసి యిండ్లకుం గొంపోవునెడ పునాస వ్యవధి గడచిపోయినదని కాపుల నడ్డగించి కలహంబులు పెట్టుకొను పెట్టుబడి కోమటులును

కోమటియింటికిం బసుపుకొమ్ము ల్లిపాయ మెఱపకాయ చింతపం డుప్పుగల్లనుచు వచ్చి ధాన్యంబులుదెచ్చి క్రుమ్మరింప పెల్ల కాయ పొల్లు గుల్లయని పెట్టి పెట్టి సోలం బోసి చూడు తలగీతయని కాని మగ్గాని విలువకట్టు గట్టువారు కోమటికొమ్మలతోఁ బలు గతులఁ బోరాటములుసేయు కాపు గొల్ల గవల యాడిగ మాల జవరాండ్రఁ దొలంగు తొలంగుమని బోకరించి గొణగికొనుచు దాటింబోవు జలాహరణపరలగు స్మార్తవితంతువులు గుడ్డ గుల్ల చిళ్ళ పెల్ల పెంకులం ద్రొక్కి వానిం దిట్టితిట్టి పునస్స్నాన ప్రయత్నంబులు సేసి నూతి కేగి తోడు ఖాండశతంబునకుం బట్టు కాలంబువలన మధ్యాహ్నంబు దాటినంగని వంటలు కాలేదని కోపించి యిఱికి చీవాట్లుపెట్టు గృహమేధులును

గృహమేధులు తమతమ ముంజావడుల నీనకట్టుబడ్డలు చీఱుచు మామిడి టేకి మామిడి మఱ్ఱి జువ్వి రావి మొదలగు వృక్షంబుల పర్ణంబులం దెచ్చి భోజనభాజనంబులుగాఁ గుట్టుచుండ మడిసంచులు వీపుల వ్రేల బుడిచెంబులమూతుల కంగవస్త్రంబులు గట్టి మొలలు బిగించి తల నొక ప్రాతశాలువ జుట్టి యొంటిపొరయట్టచెప్పులం దొడిగి దర్భాసనంబులు వీపుల కడ్డంబుగా జొప్పడ నేతెంచి పరదేశులమని మహావినయంబుఁదోపంజెప్పి యల్లనొకచో గూర్చుండి యాశీర్వచనపనసం దొడగుకొనినం జూచి మాయింట భోజనంబు సేకూరదని యెన్నివిధంబులం జెప్పిన వినక నానాప్రకారంబులం బ్రార్థింప నెట్టకేని యంగీకరించినతోడనఁ దమ కత్తెసరని మెల్లమెల్లగా జారవిడిచి చెప్పి స్నానంబు సేసి మడికట్టుకొని సంధ్యావంద నాదికృత్యంబులు నిర్వర్తించి దేవతార్చనచేసి ప్రొయిమీదనున్న తప్పెల దింపుకొని పచ్చడి మజ్జిగలతో గడుపునిండ సాపడి యెద్దేనరుగుమీదం బండికొని గుఱువెట్టు పాంథవైదికశిఖా మణులనుంగల్గి యత్యంతసౌఖ్యాస్పదంబయి నా బాల్యదశ ననేక వినోదంబు లనుభవించిన పల్లెటూరగు అల్లూరగ్రహారంబు స్మరింపక నామనం బన్యంబు గ్రహింపనేరదది యెట్లనిన,

శా. శ్రీలం జెన్నగు నాలమందలును దఃక్షీరంబులుఁ వెన్నలుఁ
జాలఁ మీగడలుఁ భుజించి పరమైఃశ్వర్యంబు వేఱొక్కటీ
భూలోకంబున గాన కెప్డును మహాఃభూతప్రభావంబులఁ
లోలోనం గడు మెచ్చి రంజిలితి నఃల్లూ రగ్రహారంబునఁ ॥

ఉ. పచ్చలఁబోలు పర్ణముల • పైపయి నిండుగ గాచి గొల్లుపం
డ్లొచ్చెములేక చిట్టడవి • నొక్కమొగిఁ బగడాలు నిండుగా
గ్రుచ్చినయట్ల తోప నదిఃగోయని యెచ్చటలేని సంతసం
బచ్చుపడంగఁ గోసిన సుఃఖాతిశయంబు గణింప శక్యమే ॥

మ. అహహా నామది నేటికి న్మఱపు రాఃదాయావు లాలేగ లా
మహిషీవ్రాతము సజ్జచేల నడుమన్ • మంచెల్ దదారోహణ
స్పృహలుఁ గూయనుచుఁ గడుఁ వడిసెలఁ • జేయార్చి యేయఁ క్రియా
మహిమం జిల్కలు లేచి కూయుచు నభోఃమార్గంబునం బాఱుటల్ ॥

ఉ. వేసగి నెండతాకునకు • వేసర నీయక లేగదూడలఁ
బీసగి దొంకలం దిడినఃవేళ గనుంగొని పోయి యాత్మ ను
ల్లాసముమీర నందుఁ బదిఃలంబుగ మేపగ లేతపచ్చికఁ
గోసిన నాటి తుష్టికిని • గోటిధనంబు సమంబె యారయఁ ॥

ఉ. బాదవచెల్క యొద్దులను • బట్టిన పచ్చికపట్లఁ బూరి బి
య్యాలకుబోవు గొల్లజవ•రాండ్రాడి విందఁగఁ గోసికోసి తా
రోడక త్రోవఁబోవుతటి • నూరిదొరన్ సగబాలు పెట్టుడం
చాడిన నట్లుసేయఁ గొని•నట్టి వినోదము విస్మరింతునే ॥

ఉ. ప్రొద్దుటిపూట చిట్టడవి • పుంతల నెయ్యురఁగూడి క్రుమ్మరన్
గ్రద్దరిసుద్దులుం జిలిపి•గంతులు గొంతుకయెత్తి యెద్దియో
పద్దెము బాడుచున్ నగుటఁ • బాపటపాకులు నూటికట్టలున్
బొద్దిచివుళ్ళనుం దునుము • పోడిమి నేడును వీడ దాత్మలోన్ ॥

ఉ. పచ్చికపట్ల మంచుబడి • ప్రాతరనేహమునందుఁ బచ్చలన్
గ్రుచ్చిన పేటముత్తెములు • కూర్చినరీతి వహింప నెంతయున్
మచ్చిక సాలెపుర్వు లిది • మాదని నిక్కుచు జిల్గువల్వలన్
హెచ్చుగ నచ్చటం బఱచి•రే యని యెంచగనొప్పు చోటులన్
రచ్చలు సేసితిన్ సుఖత•రంబుగఁ బిన్నలగూడి వేడుకన్ ॥

చ. బలమును నింటిలో జరుగు•బాటును దల్లియుఁ దండ్రియుం దయా
కలితమనీష బెంచుటయు • గమ్మని నీరును గూరలాకులున్
గలమ సమృద్ధియుం జెరువు • కానయుఁ బాడియుఁ బంటయుం గడుం
గలిగిన పల్లెటూర నగు • కాపురమే సుఖమంచు నెంచెదన్ ॥

చ. తలఁచెదఁ జెట్టు లెక్కిన వి•ధానము కొమ్మచు లాడినట్టి పిం
తలు గిజిగాని గూ ళ్లొడిసి • తన్నఁగ నెత్తున వ్రేల నూగు గొ
మ్మలకును గాళ్లసాచిన క్ర•మంబును మొగ్గలజగ్గు పిల్లలం
బిలుచుక గ్రక్కునం జిఱుత•బిళ్ళల నాడిన యెల్ల వేడుకల్ ॥

చ. పొలమున కేగి నాటు•పువుబోడులు గొంతుక లెత్తి తుమ్మెదా
కలకల నవ్వితా యనుచుఁ • గామమ పుట్టగఁ గర్వి వచ్చె నం
చలరఁగ బాడఁగా వినుచు • నయ్యెడ నయ్యెడ నేతికల్వ పూ
పులఁ జిదుమంగ నా చిఱుత • పూటలు మూటలు నిష్కకోటికిన్ ।

ఉ. చక్కని పెద్దచెర్వుదరి•చాయలఁ బట్టిన నాచుపట్లఁ బెం
పెక్కుచుఁ జిత్రకంబళము•పేర్మి వహింపఁగ నెట్టిగల్వ పూ
లక్కడ నక్కడం బొదలు • నందము గన్గొని యాడువారితోఁ

గ్రక్కున బంచెముల్ వయిచి • కాఁడలఁదున్మిన నాటి సంతసం
బెక్కడనేనియుం గలుగు•నే యిక నెన్నిటికేని ధారుణిన్ ॥

ఉ. మేకలమందలన్ బసుల • మేపుచు గొల్లలఁగూడి నల్ల రే
గాకుల చిక్కముల్ పొసఁగ • హత్తుచు వీపులకున్ దగిల్చి ని
ర్వ్యాకులులై పెడల్ దిగువ • వాంచి చనం గని మెల్లమెల్లగా
వాకు బిగించి వీపునకుఁ • బ్రాకిన కోడిగ మప్పు డెంత సౌ
ఖ్యాకర మయ్యెనో తెలియు•నా మఱియొక్కరి కీ ధరాస్థలిన్ ॥

చ. అనుదిన మొక్కరీతిఁ దగు • నా దిరిసెంబుల పూలతావు లా
యనుభవమెల్ల మాపశము • యందును జల్లని నీటిబొంద లే
మని కొనియాడ వేసఁగి న•హా మునుమాపునఁ జల్లగాలికిన్
దనువిడి సైకతస్థలుల • దద్దయు నాటలఁబుచ్చు ప్రొద్దులన్ ॥

చ. తొలకరి వానలం జలము•తోఁ దగనిండిన గుంటపట్లఁ గ
ప్పలు గరుటత్కటత్కరక • పట్కరటన్ కరటత్వనాగ న
ప్పల గడుగుంయిగుంయిగుయి • బంగుయిగుంయని యీలకోడులన్
బలువిడిఁ గూయ నద్భుతము • వాటిల వింటిని గంటి సౌఖ్యమున్ ॥

చ. పిడుగులు పెళ్లునన్ మొఱయ • భీతిలి భీతిలి యుర్ములుర్మగా
బడబడ మ్రోత కిట్టునటుఁ • బాఱి మెఱుంగులు తళుక్కతళుక్కమం
చదరిన గన్నులార్చి కర•కావళి నచ్చెరుపాటుతోడ జే
తులనిడి వానకుం దడిసి • తొల్కరి నాటలఁ బ్రొద్దు బుచ్చితిన్ ॥

చ. సరస వసంతమందును ని•శాముఖవేళలఁ జల్లగాలికిన్
బరువుగఁ బూయు నయ్యడవి•మల్లెలవాసన నాసికాపుటాం
తరములఁ జొచ్చి డెందమున • దద్దయు సౌఖ్యముఁగూర్చ వెన్నెలన్
బరపులపైచి పండుకొను • భావము నేఁ దలపోయకుందునే.

చ. సొలయక మెట్టలం దిసుక•చోటులఁ బిచ్చుకగూళ్ళుగట్టి పాం
సులత వహించివచ్చి యొక•చో దిగుబావిని జల్క మాడి మే
నుల తడియార్చి పెద్దలకు•నుం దెలియంబడునంచు మెల్లగా
నిలుసొరబోవు నా కపట•వృత్తిని నేఁ దలపోయకుందునే.

వ. అట్టి యల్లూరను పల్లెగ్రామంబున

తే.గీ. పూరియింటనె పలువర్ష•ములు వసించి । యూరికన్నమె కొన్ని నా•ళ్ళారగించి
యుప్పుపత్తుల పన్నుండి • యోర్చియోర్చి । సోమలింగఁడు మాయూరె • సుఖదమనియె.

క. మతిరహితులు కొందరు శ।త్రుతఁ బూనినకతన సోమ•రుద్రుఁడు మాకున్
బ్రతిభటుఁడై పోరియు స।త్కృతుల నెఱిఁగి తాన యోడి • గెలిపించె మమున్ ॥

చ. గెలిచినవెన్క సోమునకు • గీమునకుం దలపెట్టి కొన్నినా
ళులకును శాలివాహనుని•లో బదియేడయి యెన్న నొప్పు వం
దలపయి దొంబదారు సని•నం దగు శ్రీముఖయందు నోడుబి
ళ్ళలగుడిఁ గట్టె నా జనకుఁడై • తగు కన్నయమంత్రి భక్తితోన్ ॥

తే.గీ. ఓడుబిళ్ళల గుడిలోన • నుండి పేర్మి । ధ్వజములేకయ తండులో•దనము మెక్కి
యుత్సవాదుల కోరిక • యొక్కరీతి । సోమలింగఁడు మాయూరె • సుఖద మనియె ॥

ఉ. అంతటఁ గొన్నినాళ్లకు వ్య•యాబ్దమునందును రాధమాసమం
దెంతయు భక్తి మజ్జనకు • నిష్టము గాంచి ధ్వజంబు నిల్పి య
త్యంత విలాసవైఖరుల • నాదిమహోత్సవ మాచరించి ని
శ్చింతఁ దదాది వర్తిలఁగఁ • జేయుచునుంటిని శక్తిచొప్పునన్ ॥

తే.గీ. పరిపసాదంబు కొల్వనీ • ర్ధ్వజము మంగ।ళోత్సవంబులు కలిగి తా • నురువిమాన
గోపురంబులు లేకున్నఁ • గొఱత యనక । సోమలింగఁడు మాయూరె • సుఖదమనియె ॥

చ. ఉడుగక యెండవానలకు • నోర్చి కటాకటి కర్వు లెన్నియో
వెడలఁగ నెట్టి మా కలిమి • వెంబడి తానును గష్టసౌఖ్యముల్
కుడుచుచు మమ్ముఁ బ్రేమఁ గనుఁ•గొంచు సుమామణిఁ గూడి పల్లెలోఁ
బడి వసియించు సోమపద•భవ్యుఁడు లింగఁడు మమ్ము బ్రోవుతన్ ॥

చ. వయసు పదేండ్లు సంస్కృతము•వంకఁ గనుంగొనలేదు తెల్గులో
నయినను బెక్కుశబ్దముల • యర్థములన్ గ్రహియింపలేదు నే
జయజయ సోమలింగ యని • చక్కని కీర్తన యల్లినాఁడ ని
ర్భయముగ సోమలింగని కృ•పామహిమంబు గణింప శక్యమే ॥

చ. పదియును రెండువర్షముల • ప్రాయమునందునఁ దెల్గుపద్యముల్
వదలక కొన్నికొన్ని చెలు•వంబుగఁ గూర్చితి సోమలింగస
త్పదమును నిల్పి యట్టి కవి•తారసధన్యుని నన్నుఁ జేయు నా
సదమలచిత్తపంజరని•శాంతుఁడు నిత్యుఁడు సోమలింగఁడే ॥

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుఁడు • దేవశిఖామణి నాకునుం గళా
గురుఁడగునంచు స్వప్నమునఁ • గోరి వచించినయట్టి శైవభూ
సురవరు జెప్పనౌ నిఖిల • సూరిజనస్తవనీయుఁడై కృపా
కరుఁడగు సోమలింగఁడని • కాక మఱొండు దలంప నేర్తునే ॥

క. పరశివు నుపదేశము శ్రీ । వరువిద్యాగురుత రెండు • బడసితి నాకుం
గౌరత యొకించుకఁ గలదే । మఱియుం గామేశ్వరమ్మ • మా యిలువేల్పే ॥

:— కృతికర్తృవంశవర్ణనము :—

సోమేశ్వరస్తుతి

శా. శ్రీరంజిల్లు జటాకలాపపదవీ•ఛిద్రంబులందుండి గం
గారమ్యాంబువు జారినం దడిసి దు•ర్గా దేవి మోమెత్తి యొ
ప్పారం గారణ మారయన్ ఖచరభ•క్తానీకదత్తాభిషే
కారంభం బను వేల్పు గొల్చెద సదా • యల్లూరిసోమేశ్వరున్ ॥

మ. నెరి నెందుం జదు వభ్యసింపకయ పం•డ్రెండేండ్ల యీడప్పు న
చ్చెరువుం బొంది బుధాళి మురక్కపయి ప్రే•ల్చేర్వంగ సాత్రాజితీ
విరహాఖ్యంబగు యక్షగానమును గా•వింపించె నాచే మనో
హరలీలన్ భజియింతు నట్టిగురు నే • నల్లూరి సోమశ్వరున్ ॥

మ. పొలమం దొక్కటఁజేరి బాలకుల గుం•పుల్ కోతికొమ్మచ్చులా
టలఁ జిక్కం గని యేనునుం గలసి యాం•దం జింతకొమ్మెక్కవే
ళల స్వామీ ననుఁ బ్రోవరా యనుచు దాం•శంబొప్పఁ బాడించి న
న్నలరంజేసిన దేవుఁ గొల్తు మదిలో • నల్లూరి సోమేశ్వరున్ ॥

—: శ్రీ వేంకటేశ్వరస్తుతి :—

చ. గురునొకనిం భజింప మదిఁ • గోరి తదేకపరత్వ మూని ని
ద్దురఁ గొన స్వప్నమందు నిశిఁ • దూర్జధియౌ నివటూరి పట్టిసే
శ్వరుఁడను శైవుఁ డెవ్వనిని • సమ్మతి మద్గురుఁ జేసె నాతనిన్
దిరుమల వేంకటేశ్వరుని • దేవశిఖామణిఁ గొల్తు నిత్యమున్ ॥

—: ప్రకృతి పురుష ప్రభృతి గోత్రఋషిపర్యంత కృతికర్తృవంశానుక్రమము :—

సీ. సచ్చిదానందవి•స్ఫారముక్తాశుక్తి । వేదవేదాంతార్థ•విత్ప్రసక్తి
భాసుర బ్రహ్మాండ•భాండసంపద్భుక్తి । విహితకృపాతృప్త • విబుధభక్తి

స్థావరజంగమాత్మకవస్తుగుణయుక్తి । త్రైగుణ్యవిషయవిస్తారసూక్తి
శబ్దాదితన్మాత్ర సాకల్యసువ్యక్తి । లీలాగతానంతకాలభక్తి

తే.గీ. జ్ఞానదీపాంకురప్రభావానురక్తి । ఫలిత నిజపాద సేవక భవవిముక్తి
పరమ పురుషోపకంఠవిభ్రాజమాన । హంసమాయామయాసక్తి ఆదిశక్తి ॥

తే.గీ. ఆ పరమపురుషసన్నిధి నాదిశక్తి । నుదయమైరి రజస్తమోయుక్తి దనర
బ్రహ్మదేవుఁడు పార్వతీప్రాణవిభుఁడు । సత్త్వగుణమున నుదయించె శార్ఙ్గపాణి ॥

తే.గీ. బ్రహ్మమానసపుత్రులై పరగి రార్వు । రందును మరీచి యనువానియందుఁ బొడమె
గశ్యపుఁడు వానికినిఁబుట్టె గమలబంధుఁ । డఖిలలోకైక భాసకుం డగుచుఁదొల్లి ॥

చ. విరతి యొకింత లేక వినువీధిని రేయుఁ బవళ్లు భాసిలన్
భరమన కోర్పుఁగల్గి తన భానుసహస్రముచే జగత్ప్రభా
కరణము సేయునట్టి యుపకారి రుజాపరిహారి వేదమం
దిరు హరిఁ గర్మసాక్షి రవి దివ్యహిరణ్మయమూర్తిఁ గొల్చెదన్ ॥

క. దినమణికి సంజ్ఞయందున్ । జనియించెను సకలధర్మశాస్త్రనిపుణుఁడై
మనుజునిగా మానవుగా । జనుఁ జేసినయట్టి మనువు జగములు పొగడన్ ॥

క. తేప వివస్వంతుని కొడు । కై వైవస్వతసమాఖ్య నందె నతం డీ
వైవస్వతమన్వంతర । భావమునకుఁ గారణ ప్రభావుఁడు సుమ్మీ ॥

క. వైవస్వతమనువు కొమరుఁ । డై వెస నిక్ష్వాకుఁ డుదయ మయ్యె వికుక్షి
క్ష్మావరుఁ డతనికిఁ గలిగెను । జూవె కకుత్థ్సుండు వాని సూనుడు వెలసెన్ ॥

మ. కలితాశీర్యదవార్యశౌర్యదవకుక్రప్రక్రమావక్రని
స్తులజిహ్వాపటలిస్ఫుటోన్నటనసద్యోభీతశత్రుక్షమా
తలరాడ్వీరకురంగరక్షణకలా ధౌరంధరీపూర్ణకీ
ర్తిలతాసాంద్రుఁడుసూ కకుత్థ్సుఁడను ధాత్రీపాలచంద్రుం డిలన్ ॥

క. మును సురలు వేఁడ రణమునకును జని యెద్దయిన దేవకుంజరుని కకు
త్తున నెక్కి యసురకోటులఁ । దునుమాడఁ గకుత్థ్సుఁడని జను ల్పిల్చి రొగిన్ ॥

తే.గీ. ఆ కకుత్థ్సునకును గొడుకగు సుయోధనుండు, ధృతరాష్ట్రభూమిపాలుండు తనదు
పెద్దకొడుకున కీపేరె పెట్టెజుండు । వాని కొమరుండు నళినాప్తవంశపృథుఁడు ॥

క. వైన్యుఁడగు పృథుమహీపతి । యన్యుఁడుసుం డట్టి భాస్వదన్వయపృథురా
జ్ఞాన్యునకు విశ్వరంధి వదాన్యగుణోపేతుఁ డతఁ డుదయమై మించెన్ ॥

క. ఆవిశ్వరంధి కుదితుండై వసుధం గీర్తిఁ గాంచె • నార్ద్రికుఁడు సమ
స్తావనిఁ జంద్రాభిఖ్యన్ । బ్రోవ సమర్థుఁడయి సుగుణ•పుంజము నెఱపెన్ ॥

తే.గీ. ఆర్ద్రికునిబిడ్డ యువనాశ్వుఁ • డతని కొమరుఁడయ్యె నుశవత్తి వంశకుం • డతనిపుత్రుఁ
డాయన సుతుండు బృహదశ్వుఁ • డఖిలనుతుఁడు। వాఁడు లోకైకవిఖ్యాతి•వడసె మిగుల ॥

క. బృహదశ్వసూనుఁడై యి । మ్మహిని కువలయాశ్వనామ • మనుజపతి మహా
మహిముఁడు గలిగెన్ బలియుఁడు । బహుపోషకుఁ డార్తిలోక•బంధుఁడు సూవె ॥

తే.గీ. కువలయాశ్వమహీపాలు ♦ కొమరుడైన । దుందుమారుండు దుర్దమ♦దోర్బలుండు
ధుంధువును గొట్టి యాపేరు • నెందె నతని। కొండిక దృఢాశ్వభూపసం♦జ్ఞుండుసువ్వె ॥

క. ఆ దృఢతురగునిబిడ్డ ప్రమోదుం డనఁబరగె నతని • ముద్దు కొమరుఁడై
మేదిని హర్యశ్వుం డనఁగా దగు నరపాలకుండు • ఖ్యాతి వహించెన్ ॥

క. ఆ హర్యశ్వుడు గనియెన్ । సాహసధైర్యాది సుగుణ•శాలి నికుంభున్
బాహుబలశాలి యాతం । డా హరిదశ్వుని సుధామ•యాత్ముని గనియెన్ ॥

క. హరిదశ్వసుతుఁడు విశ్వం।భరలోఁ గీర్తింపఁబడియె • బహువిధముల దు
ర్భరబాహుబలము కలిమిన్ । హరిహరభక్తుండు సంహ•తాశ్వుం డనుచున్ ॥

తే.గీ. అట్టి సంహతాశ్వ • నాత్మజుండై మించె । మహి రణాశ్వుఁ డనెడి మనుజనేత
చెలఁగి యాతనికిఁ బ్ర♦సేనజిత్తను బిడ్డ । యుపయమంచె నాతఁ ♦ డుర్వి నేలె ॥

తే.గీ. ఆఘనకుఁ గలిగెను యువ•నాశ్వుఁ డనెడి భూమిపాలుండు వాఁడు వి•స్ఫురితకాముఁ
డగుచు బెండ్లాడె సింహమ•ధ్యాశతంబు । నొక్కతైనను గనదాయె • నొక్కబిడ్డ ॥

చ. సుతులకు నోమనైతి నని ♦ స్రుక్కి ఋషిప్రకరంబు వేడగా
నతితరనిష్ఠ నింద్రయజ•నాఖ్య సవం బొనరింపు మన్న స
మ్మతి నది సేయఁబూని యభి•మంత్రితకుండగతాంబు వంగనా
శతమున కం చెఱుంగక ని•శాసమయంబున గ్రోలె దప్పిచేన్ ॥

ఉ. క్రోలిన యంతనే యుదర♦కుండిక దొడ్డయి యున్నఁ గాంచి తా
జాలముమాని యాంగిరుఁడు • చయ్యన గర్భము వ్రచ్చినం గళా
ఘూలుఁడు బాలుఁ డొక్కరుఁడు ♦ పుట్టుట నచ్చటివారలెల్ల హా
హాలపితంబులం జలిపి • రంతట నింద్రుడు వచ్చె వేడుకన్ ॥

వ. యువనాశ్వుం బునరుజ్జీవితుం జేసి యమృతసిక్తాంగుళిం బాలున కందించినం। గాంచి,

క. కిం ధాస్యతి యని జను లన । మాం ధాస్యతి యనుచుఁ బలికె ♦ మఘవుఁడు దానన్
మాంధాత యనెడి పేరు వసుంధరఁ గొండికకుఁ గల్గె ♦ సువ్యక్తముగాన్ ॥

సీ. కడుపును భేదించి ♦ పుడమికి విచ్చేసి యెవ్వాఁడు కీర్తి వహించినాడు
కుడిపినంతనె వ్రేలుఁ ♦ గుడిచి యింద్రుని మెచ్చి యేవాఁడు సుధఁబట్టి ♦ త్రావినాడు
యెడలేక యొకనాడె ♦ కడగి సప్తద్వీప మెవ్వాడు తా ముట్ట♦డించినాఁడు
కడుప్రీతిఁ గొనియాడఁ♦బడి చక్రవర్తియై యేవాఁడు ధరనెల్ల ♦ నేలినాఁడు

తే.గీ. క్రతుసహస్రంబు నెవ్వాఁడు ♦ గడపినాఁడు । కోరి మాధవు నెవ్వాఁడు ♦ గొలిచినాఁడు
పూని యెవ్వాఁడు దీనులఁ ♦ బ్రోచినాఁడు । అతఁడు మాంధాతసూ యువ♦నాశ్వసుతుఁడు ॥

క. ఆ మాంధాతకు ముబ్బురు । భూమీశులు కొడుకు లందుఁ ♦ బురుకుత్సుఁడు సూ
వే మొదటివాఁడు రఘుకుల । మీ మహిమోన్నతునివంశ♦మే వేయేలా ?

క. అందుఁ దృతీయుండగు ముచి । కుందుఁ డపుత్రకుఁడు నిగమ♦కోవిదుఁ డితనిన్
నందతనూజుఁడు ముక్తిం । బొందించెన్ ద్వాపరమున ♦ భూరికృపాప్తిన్ ॥

ఉ. మధ్యముఁ డంబరీషుఁ డతి♦మానుషచర్యుఁడు ద్వాదశీవ్రతా
సాధ్యమునిప్రయుక్తపటు♦శక్తినిరాసకుఁ డచ్యుతాశ్రయుం
డధ్యయనాది కర్మరతుఁ♦డాత్తసుదర్శనదర్శనుం డపాం
నిధ్యుపమానమానగణ♦నీయుఁడు మించె ధరాతలంబునన్ ॥

క. హరికృపచేఁ దేజోజిత । హరిదశ్వున కంబరీష యమివర్యునకున్
వరపుత్రుఁడుఁ గలిగె నతని । హరి మే త్యయ మని హరీతుఁ ♦ డనిరి మునీశుల్ ॥

సీ. పుట్టినాఁ డెవ్వాఁడు ♦ భూతంబు లలరంగ మాంధాతకును ముని♦మనుమఁడగుచు
పట్టినాఁ డెవ్వాఁడు ♦ బహువిధాచారనిర్ణయబోధి ధర్మశా♦స్త్రంబు చేత
కొట్టినాఁ డెవ్వాఁడు ♦ కూలంకషంబుగా కామాదిశత్రు వ♦ర్గంబు నడఁగ
పెట్టినాఁ డెవ్వాఁడు ♦ బృందారకశ్రేణి కిష్టహవ్యమ్ము ల♦హ్వోష్టలందు

తే.గీ. అతఁడు సుజ్ఞాని భక్తిమా♦ర్గానుసార । సుక్రియాతృప్తమాజాని ♦ సూరివర్గ
సన్నుత తపస్తనుగ్లాని ♦ సాధులోక । గీతగుణరత్నఖాని హా♦రీతమౌని ॥

ఉ. అంగిరసాంబరీషయువ♦నాశ్వ ఋషిత్రయితో హరీతసం
జ్ఞం గడు వర్ణితంబయి పొ♦సంగిన గోత్రము వానిదేకదా
మంగళమ స్తటం చఖిల♦మాన్యుఁడు వాఁడు మముం దయాళుఁడై
సంగతసర్వశోభన వి♦శాలురఁ జేయుత నెల్లకాలమున్ ॥

వ. అని యిట్లు గోత్రపతివంశానుక్రమంబు దెలిపి తదీయ గోత్రోద్భవులై మహా యశంబు వహించిన యుత్తమ పురుషులఁ గొందఱం గొనియాడెద.

శ్రీహరితగోత్ర సంభూతులగు

—: శ్రీ భా ష్య కా ర రా మా ను జు ల చ రి త్ర ము :—

ఉ. అమ్మలయమ్మ యిందిర దఁయ న్నరకోటికి ముక్తిగల్గు మా
ర్గమ్మును దెల్పువాఁడొకఁడు • గల్గఁడె యీ కలిలోన నంచుఁ జి
త్తమ్మున జింత సేయఁ గని • తామరసాంబకుఁ డాత్మశయ్యయై
సమ్మతిఁగొల్చు శేషుని వెఁసం గని యిట్లని పల్కెఁ జెచ్చెరన్ ॥

క. ఆసూరి కేశవయ్యకు । భాసిలుఁ గాంతమ్మ యనెడి • భార్యామణి దా
నాసూరి సోమయాజియు । ధీసహితమృగాక్షి సోమిఁదెమ్మయును జుమీ ॥

క. అతఁడు యజుశ్శాఖీయుఁడు । వితతాపస్తంబసూత్ర • విశ్రుతుఁడుండున్
హితమతి లౌకిక వైదిక । రతుఁడై తుండీరమండఁలగ భూతపురిన్ ॥

క. నీవు నని యతని కొమరుఁడ । వై విద్యావిశదమూర్తిఁవై వేవేగన్
శ్రీవైష్ణవ సిద్ధాంతముఁ । గావింపు మనంగ నతఁడు • గ్రక్కున ధరకున్ ॥

క. చనుదెంచి భూతపురిలో । వనజాక్షుని యాజ్ఞ కొలది • వర్తించెడి ధీ
ఘని కేశవు మందిరమున । వనజాక్షికిఁ గాంతిమతికి • వరసుతుఁ డగుచున్ ॥

క. తొమ్మిదివందలముప్పది । తొమ్మిది శకశరతు లరుగఁ • దొడిఁ బింగళ చై
త్రమ్మాది భృగగుపంచమి । నిమ్మహి నార్ద్రర్క్షమున జఁనించె గురుఁడు దాన్ ॥

క. శుభవేళం జనియించుట । శుభ చిహ్నం దగుట సూచి • క్షోణీసురవ
ల్లభు లాతని లక్ష్మణస । న్నిభుఁడంచును లక్ష్మణాఖ్య • నేర్పున నిడినన్ ॥

తే.గీ. కశ్యపునియందు నాది యుఁగంబులోన । కశ్యపాన్వయజుం డగు • ఘనహరీతు
నన్వయంబునఁ గేశపు • నందుఁ గలియు । గంబున జనించితి నటంచుఁ • గడు ముదమున॥

సీ. మును వేయినోళ్ళతోఁడను జదివిన శ్రుతి । ప్రచయంబు నొకనోటఁ • బఠన సేసె
మును కశ్యపబ్రహ్మ • చనువునఁ బెరిగిన । వాఁడు గేశవుప్రేమ • వాసిమించె
మును బ్రేమఁ గద్రువ • చనుబా ల్గుడిచి నేడు । కాంతమ్మ చనుబాలఁ • గడుపు నించె
మును రమాపతి దేహఁమును శయ్యయై మోచి । హరికృప నిపుడు శ్రేఁయంబుగాంచె

తే.గీ. భూమి దాల్చిన వేలు పీఁభూమిమీద । జనుల భవపాశమును ద్రెంపఁ • బాలుపడియె
లక్ష్మణుండయి కొన్నినాఁళ్ళన్న వేల్పు । తుదియుగంబున లక్ష్మణఁపదము వడసె ॥

తే.గీ. శేషభుజగేంద్రు నంశంబు • సెలగఁబుట్టి లక్ష్మణాభిఖ్య వహియించు • రామునను జాఁ
బోలువాఁడైన కతమున • భూమిజనులు । సొరిది బిల్చిరి రామాను•జుండు ననుచు ॥

క. శ్రీవైష్ణవసిద్ధాంతము । కేవల మీతండు మిగుల • కీర్తికిఁ దెచ్చెన్
వేవేలు సెప్ప నేటికి । నీ వసుమతి నంతవార • లెవ్వరు సెపుమా ॥

క. యతిరా జనియు విభూతి । ద్వితయాధిపుఁడనియు నుభయ•వేదాంత సుని
ష్ఠితుఁడనియు ననంత శ్రీ । యుతుఁ డనియును బిల్చి రతని • యోగనిరూఢిన్ ॥

ఆ.వె. చిత్తశుద్ధిపరులు • శ్రీమతేరామాను । జాయనమ యటంచు • శాంతవృత్తిఁ
జెలఁగి యాహిమాద్రి • సేతు పర్యంతంబు । మ్రొక్కు లిచ్చు గురుని • మ్రొక్కఁ దగదె॥

శ్రీహారితగోత్ర సంభూత

—: శ్రీ వత్సాంక చరిత్రము :—

క. శ్రీరామానుజ గురువరుఁ । జేరి మహార్థములు వినుచు • శ్రీవత్సాంకుం
డారూఢి నొక్క బాపఁడు । శ్రీరంగపురంబున న్వ•సించె ముదమునన్ ॥

శా. శ్రీవత్సాంకపదారవిందభజన•శ్రేయస్సమారబ్ధ సు
శ్రీవత్సాయురుపేతుఁడై పరమతా•జేయ ప్రభావాఢ్యుఁడై
శ్రీవత్సోపమవాగ్ధురీణుఁ డగుచున్ • జెల్వొందుచున్నట్టి యా
శ్రీవత్సాంకుఁడు వైష్ణవోత్తముఁడు హా•రీతుండు సామాన్యుఁడే ॥

ఆ.వె. పర్ణశాలయందు • భార్యతో వసియించి । యొక్కనా డతండు • యుక్కుటమగు
గాలివానఁ దడిసి • యాలోగి లురలిన । తిండిలేక బయల • నుండవలసె ॥

ఆ.వె. అప్పు డతనిభార్య • యాదిలక్ష్మ్యంబిక । కంపితాంగి యయ్యెఁ • గొంప విడిచి
రంగనాధు మంది•రంబున నారేయి । నారగింపుగంట • నాలకించి ॥

క. తివిరో దాసజనంబులు । తినలేదో యనక నీవు • తినుచున్నావా
యనుకొని యూరక యుండఁగ । మనమునఁ గరుణించి రంగ•మందిరుఁ డంతన్ ॥

క. మానిసిపలుకుల భక్తవి•తానంబున కనియె నీ పం•దార్థము నెల్లన్
బూని యరిగి శ్రీవత్సున । కీనగు నన వల్లె యనుచు • నేగిరి వేగన్ ॥

క. చవి శ్రీవత్సున కిచ్చినఁ । గని కారణ మరయలేక • కాంత నడుగఁ దా
ననుకొంటి రంగనాధుఁడు । తిను దాసుల కిడక యని మం•దిన్ ప్రాణేశా ॥

క. అనవుఁడు నోసీ దీనిం । దిను మీవే యనిన మీరు • దినిన వెనుక నేఁ
దినియెద నన మూచూచియుఁ । దిను మిఁక నని యతఁడు పలికె • ధృతిమంతుండై ॥

తే.గీ. అంగనారత్న మా బువ్వ • యారగింప । గర్భవతియయ్యె దైవసం•దర్భ మెనసి
యంత నిర్వురు బాలకు • లమితతేజు । లూర్జితోదారలాంఛను • లుదయమైరి ॥

శ్రీహరితగోత్ర సంభూత

—: శ్రీ రం గ ప రా శ ర భ ట్టా ర కు లు :—

ఉ. పుట్టిన బిడ్డలన్ విడచి•పోయిరి తల్లియుఁ దండ్రియుం దయా
ప్రాభ్టగు రంగఁడే మనుచు • బాలుర నంచును లక్ష్మణార్యుఁ డా
చిట్టితనంపు పట్టులను • జేరి ముదంబునఁ గొంచుపోయి చే
పట్టి సుఖంబుగాఁ బెనిచె • బాలును నుగ్గును బెట్టి నేర్పునన్ ॥

తే.గీ. పరగఁ బ్రథమునకును బరా•శరసమాఖ్య । వెట్టెను ద్వితీయు శ్రీరాము•పేరఁ బిలిచె
వార లిరువురు వేదాంత • వార్తికముల । సేసి రచ్యుతసేవావి•శిష్టు లగుచు ॥

ఆ.వె. లక్ష్మి స్తన్యమిచ్చె • రామానుజుఁడు గురుం । డాయె మహిమ నెన్న • నలవి యగునె
శ్రీపరాశరుండు • శ్రీరామభట్టును । మనుజమాత్రు లన సం•మంజసంబె ॥

తే.గీ. అతితరప్రౌఢి విష్ణు • సహస్రనామ । భాష్య మొనరించి రిరువురు • భక్తమకుట
రత్నములుగారె శ్రీవత్స • లక్ష్మిపుత్ర । రత్నములు వారిఁ గీర్తింప•రాదె పెలుచ ॥

తే.గీ. రంగమందిరమునను బ•రాశరునకుఁ । బ్రేమ రామానుజుఁడు గురు•పీఠ మొసగె
నతని వంశంబునందు జా•తాదికములు । రమణఁ బాటించు శ్రీరంగ•రాజు నేడు ॥

తే.గీ. కంచివరదుఁడు శ్రీవత్సు • నంచితమగు । స్తుతికి మెచ్చి తదీయ గో•త్రు లగువారు
ముక్తులని వరమిచ్చె న•య్యుక్తిఁ జేసి । యహహ రామానుజుఁడు ముక్తుఁ•డగుచు నవియె॥

తే.గీ. గోత్రమునకెల్ల ముక్తిని • గూర్చినాఁడు । పరమగురులైన పుత్రులఁ • బడసినాఁడు
కంచివరదుని చాల • స్తుతించినాఁడు । ధరణి శ్రీవత్సుఁ బోలిన • నరుఁడు గలఁడె ॥

శ్రీహరితగోత్ర సంభూత

—: శ్రీ రా మ చ ం ద్ర సూ రి ప్ర భా వ ము :—

ఉ. ధారుణి నొక్క బ్రాహ్మణుఁ డు•దారగుణప్రచయుండు గౌతమీ
తీర నివాస పండితుఁడు • దివ్యవరాఖ్యుఁడు దా గలండు శ్రీ
వీరసమాఖ్యుఁ డాతనికి • వేదమయుండగు పుత్రుఁడొక్కఁ డా
భారతి సత్కృపం గలిగె • భాసుర రామపదాభిధేయుఁడై ॥

క. శ్రీరామచంద్ర నామము । తో రంజిలి కాశి కేగి • దుర్మతశిక్షా
కారణుఁడై గంగానది । తీరంబున భార్యతోడ • ధృతి నివసించెన్ ॥

సీ. జయపురాధిపుఁడైన • జయసింహ భూపతి కుష్ఠరోగముచేతఁ • గుందుచుండె
నెట్లు నివర్తించు • నీరోగమని చింతఁ గుడిచె నౌషధములు • కోటి పేరు
వెల్లంకులకు సొమ్ము • వెచ్చించె లక్షలు పాప మెట్టిదియొకో • పాయదయ్యె
వ్యాధి యొక్కింతయు • వైద్యులు పలువురు చనిరి దీనికి మందుఁ • గన మటంచు
తే.గీ. నంత నొకనాడు దెందాన • వంత మిగిలి । నిదుర వోవంగఁ గలలోన ♦ నిరుపమాన
పురుషుఁ డొక్కండు గాన్పించి • నరవరేణ్య । యశ్వమేధంబు నొనరింపు • మని వచించె॥

ఉ. అంతట మేలుకాంచి యచ•లాధిపుఁ డాత్మపురోధఁ గాంచి స్వ
ప్నాంతరుదంతమెల్ల విన ♦ నాడిన వల్లె యటంచు నాతఁ డ
శ్రాంతత యత్నముం జలుప • బ్రాహ్మణసంఘమువారు కొంద రీ
చింత పొసంగునే కలి ని•షిద్ధమటంచు వచించి రెంతయున్ ॥

క. దానన్ భగ్నమనోరథుఁ । డై నరపతి కుందుచుండ • నారేయి గలన్
ధీనిపుణుఁడైన తొల్లిటి । మానవుఁడే వచ్చి పలికె • మధుమధురముగాన్ ॥

క. ఎంతయు సర్వం పాప్మా । నంతరతి యటంచు నే జ•నశ్రేష్ఠుఁడు ధీ
మంతుఁడు వచించు గంగా । ప్రాంతంబున వాని గనుము • వారాణసిలోన్ ॥

క. అనవుఁడు విని మేల్కాని య । జ్జనపతి కాశికిని వేగఁ జని యున్మత్తుం
డనుబోలె గంగకడఁ దా । నను బాప్మానం తరతి య•టంచు నిరతమున్ ॥

ఆ.వె. ఇట్లు కొన్ని దినము • లేగంగ నాగంగ । లోన మునిగి లేచి ♦ మేను దుడుచు
నొక్క ద్విజకులేంద్రుఁ • డెక్కటి తరతి ప । దంబు శ్రుతులఁ జొచ్చి • దాయవచ్చి॥

క. వింతగ సర్వం పాప్మా । నంతరతి శ్రుతిని జదువ • నరనాథుఁడు దా
నెంతయు సంతస మొదవ వి । జాంతికమున విప్రుఁ జూచి • యతిభక్తి మెయిన్ ॥

క. జయసింహాండను రాజను । జయపురనాథుండ నశ్వ • సవనము నాచే
దయతోఁ జేయింపంగల । భయరహితుఁడు గలఁడె యంచుఁ ♦ బ్రార్థింపంగన్ ॥

చ. పలువురు విప్రు లొక్కమొగి • వాద వివాద వినోదులై కడున్
గలి హరిమేధముం దలపఁ • గాదనిరే నిది సేయకున్నఁ బే
శల తనుభావముం బడయఁ జాలను • నాకును స్వప్నమం దన
ర్గళమతి నొక్క భూసురుఁడు • గన్పడి చెప్పె నుపాయ మర్మిలిన్ ॥

తే.గీ. అతని వచనంబుకతన నే • నరుగుదెంచి । యున్నవాఁడ ననంగ నా • యుర్విసురుఁడు
కరుణ వీక్షించి యోధరా•వరవరేణ్య । తురగమేధంబు సేయింతు • వెరవకు మిక ॥

క. అని భయము దీర్చి గంగను । మనమున బ్రార్థించి సవన • మార్గమ్ము క్రియా
ఫణితియుఁ గల గ్రంథమ్మును । గొని జయపురమునకు రాజ•కుంజరుతోడన్ ॥

క. చనుదెంచి విప్రసంఘం । బును వాదమునందు గెల్చి • మునివాక్యంబున్
వినిచి నిజౌద్భిజ్జత్వ । మ్మనుకూల మ్మనుచుఁ దెలిపి • యతినిపుణుండై ॥

ఆ.వె. పొట్టఁ బగుల జీరఁ • బుట్టినవాడు మాం । ధాత కాన వాఁడు • ధరణిలోన
నుద్భవమును బట్టి • యుద్భిజ్జుఁడన నొప్పె । వినుము ధరణినాథ • విన్నవింతు॥

ఆ.వె. అతని కులమువారి • నౌద్భిజ్జు లందురు । హారితగోత్రజాతు • లట్టివారె
యెరుగుమయ్య నే హా•రీత గోత్రుండను । గలిని వాజిమేధ•కారయితను ॥

—: బ్రహ్మోత్తర ఖండము వ్యాసోక్తి :—

శ్లో॥ ఔద్భిజ్జో భవితా కశ్చిత్ । సేనానీ కాశ్యపో ద్విజః
సోఽశ్వమేధం కలియుగే । పునః ప్రత్యాహరిష్యతి.

వ. అను వచనంబు సదివి రాజు నొప్పించి యశ్వమేధం బతనిచే నిర్విఘ్నంబుగాఁ బరి
సమాప్తి నొందింప నా భూపాలునకుం గుష్ఠరోగంబు నివర్తించె మఱియు ॥

మ. జయసింహాం డచలాగ్ని ఘోటకధి ప•ర్షంబుల్ కలిం బోవఁగా
హయమేధం బొనరించె నెవ్వని ఘన • వ్యాపారపారీణతన్
బ్రియవాక్పాటవసిద్ధి నట్టి గురునిన్ • శ్రీరామచంద్రాఖ్యునిన్
జయ హారీతసగోత్రునిన్ దలచెదన్ • సర్వప్రమేయంబులన్ ॥

క. ఢిల్లీప్రభువగు నగ్బరు । నల్లుఁడు జయసింహరాణ్మ•హారాజు సుధీ
వల్లభుఁడు సుధారసముక్ । సల్లాపుఁడు వాఁడు లోక•సామాన్యుండే ॥

తే.గీ. రామచంద్రుని వంశ్యులు • రాణివారు । కలఁడు పైఠాణపురి నేడు • క్రమకీర్తి
శాలి యగునట్టి దైవజ్ఞ•సార్వభౌమ । చిహ్నమును బడసిన నర•సింహయజ్వ ॥

శ్రీ హారీతగోత్ర సంభూత

—: కమలాకర భట్టార్య ప్రభావము :—

తే.గీ. ఎల్లధర్మంబు లాసేతు • హిమనగ ప్ర । సిద్ధమైనట్టి నిర్ణయ•సింధు వనెడి
శాస్త్రసంగ్రహంబున దెల్పె • సకల ధీర । హారమణియగు నక్కమ•లాకరుండు ॥

తే.గీ. శూద్రకమలాకరం బను • సుప్రసిద్ధ । గ్రంథ మొక్కండు శాస్త్రసం•గ్రహము సేసి
యఖిలజనమాన్యుఁ డయ్యె వి•ద్యావిలాస । హారమణియగు నక్కమ•లాకరుండు ॥

తే.గీ. రెండువందల వర్షముల్ • నిండె నేటి । కతని విద్యావినోదంబు • లవనియందు
భూపతివ్రాతములచేతఁ • బూజ్యమాన । మగుచు వర్తిల్లిన దినంబు • లవనియందు

శ్రీ హరీతగోత్ర సంభూత

—: కురుగంటి వేంకటరామశాస్త్రి ప్రభావము. :—

సీ. శాలివాహనశక • సంవత్సరంబులు । పదియేడువందల • పైన నొక్క-
వర్షంబునను గోన•వారిపాలెమున నెల్లూరుసీమను సదా•చారవృత్తి
చణుఁడు రామస్వామి•శాస్త్రి యజుర్వేది । సుమహితాపస్తంబ•సూత్రయుతుఁడు
కలఁడు శాయమసాధ్వి • లలితాంగి తను గొల్వ । నన్నదానపరత్వ • మమర నతని

తే.గీ. కొమరుఁడై పుట్టెఁ దొంటి గౌ•తముఁడు తర్క- । శాస్త్ర కుత్సితహేతుప•క్ష ప్రమాద
రాజిఁ దొలఁగింప వేంకట•రామశాస్త్రి । వినుత దుర్హేతువాదవి•భేద శస్త్రి ॥

తే.గీ. అతఁడు హారీతకులజాతుఁ • డనుగమాఖ్య । మైన గ్రోడంబు రచియించి • యధిక కీర్తిఁ
బడసె దిగ్విజయముఁ గాంచెఁ • బరులు సాటి।రారు కురుగంటి వేంకట•రామమణికి ॥

తే.గీ. కాశి గద్వాల పునహాన•గర జయపుర । నాగపుర కాళిఘట్ట తం•జాపుర మిధి
లాపురానంతశయన కొ•ల్లాపుర మహి । శూర పురములఁ గురుగంటి•సూరి గెలిచె ॥

క. అనుగమ భట్టాచార్యుం । డని కొందరు తర్కసింహ • మని కొందరునుం
గని యపరగౌతముండని । యును గొందరు పిల్చి రతని • నుర్వీస్థలిపై ॥

క. పడుచుఁదనముననె తనయుల్ । విడచెను దాఁ బొద్దువాక • వీటను బాలుర్
విడిదిగను గైకలూరుం । బడసెను దా నంద యుండె • బహువర్షంబుల్ ॥

క. కొల్లేటి యొడ్డునం గల । యుల్లిలోఁ గైకలూరు • చక్కని యూ ర్మా
యల్లూరికి గ్రోశత్రయి । నుల్లసిలుం బొద్దువాక • యొక క్రోసు నదీ ॥

కృతికర్త్రృ నిజవంశ వర్ణనము.

—: శ్రీ మదాదివరాహస్తుతి. :—

శా. శ్రీవాల్లభ్యము కొల్లపెట్టెడి నుర•స్సీమం బ్రవేశించి యం
చా విశ్వంభర చిన్నబోవు నని తు•ల్యప్రేమ సూపన్ వరా
హావిర్భావము పూని దంష్ట్రశిఖ నొ•య్యందాల్చి యున్నట్టి య
ద్దేవుం డీవుత భోగభాగ్యశుభసి•ద్ధి న్మాకు నక్రాంతమున్ ॥

—: గురుపరంపరాస్తుతి :—

శ్లో. రఘునాథప్రధానాద్యామ్ । గంగ రాణ్మంత్రి మధ్యమాం
కన్నయామాత్య పర్యంతామ్ । వందే గురుపరంపరామ్ ॥

వ. అని గురువందనము సేసి.

—: శ్రీ రఘునాథరావు ప్రభావము. :—

శా. శ్రీశ్రీశ్రీరఘునాథ భూమివిబుధా॰గ్రేవర్తి సత్కీర్తియై
శ్రీశ్రీశ్రీపునహాపురీ నికటభూ॰రిష్మ మహారాష్ట్రి సు
శ్రీశ్రీశ్రీయగు ధారువాడనగరీ ॰ జేగీయమానస్థితిౕ
శ్రీశ్రీశ్రీయయి గోలకొండకును వి॰చ్చేసెౕ రణోద్యోగియై ॥

ఉ. వచ్చి తురుష్కభూమివర ॰ వర్గము నుగ్గొనరించి సేనలౕ
జెచ్చెరఁ గొంచుపోవుతరి ॰ సేహి సుసాహెబుఁ డొంటిఁ బట్టి తాఁ
దెచ్చెనుఁ గార కంతటను ॰ దేవిఁ దలంచి విముక్తుఁడయ్యె వాఁ
డెచ్చటి కేగెనో యెఱుఁగ ॰ రేరు వనస్థితి మెచ్చి యుండుఁబో ॥

చ. అకుబరు చక్రవర్తి యెపుఁ ॰ డాతనికిౕ జయపూరుసీమ యే
లిక జయసింహుఁ డల్లుడు లం॰లిౕ హయమేధము రామచంద్రయా
జకుఁ డతిమానుషం డవని॰జానినిఁ దా నొనరింపఁజేసె మా
నక యపు డస్మదీయ రఘు॰నాథుఁడు వచ్చెను గోలకొండకుౕ ॥

—: హరిదాస్ గంగాజీ ప్రభావము. :—

ఉ. ఉండెను గోలకొండను ద॰దుజ్వలమైన యశంబుతోడఁ బు
త్రుం డొకరుం డుదారగుణ॰రూఢిమెయిౕ హరిదాసవృత్తి న
క్కొండిక గంగజీ యనుచుఁ ॰ గూరిమి నెల్లరు బిల్చి రా మహా
మండలమందె భూసుర కు॰మారికఁ బెండిలియాడె నాతఁడున్ ॥

—: దాసు రఘునాయక ప్రభావము. :—

చ. నయమతియై యతండు రఘు॰నాయకుఁ గాంచెను నాడు వాని య
న్వయమును దాసువా రనుచు ॰ వాడిరి నాటికిఁ జక్రవర్తి ని
శ్చయముగ షాజహానుఁడు లం॰సద్గుణశాలి యతండు భీతి త
క్కియ చని కాంచె నబ్బుడుత॰కీసులతో బుడుతండు బందరుౕ ॥

చ. బలియుఁడు గోలకొండకు న•బాబట యొక్కరుఁ డల్లిఖాను డు
జ్వలమతిశాలి వానికడ • కొయ్యనఁ బంపిరి బుత్తకీసువా
రలు పనిచెప్పి యయ్యువక•రత్నము నచ్చటఁ గార్యధుర్యతా
లలితత నొక్క భూమిసుర♦రాజకుమారికఁ బెండ్లియై పెసన్ ॥

—: దాసు గంగరాజమంత్రి ప్రభావము :—

ఉ. ఆ రఘునాయకుండు పున•రాగమనం బొనరించె వేడుకన్
దూరపువార్థితీరమునఁ • దోరపు బందరుపీటికిన్ మహో
దారుని బుద్ధిసారు నిగ♦తశ్రుతిపారకుమారుఁ బాండితీ
శూరుని గంగరాట్సచివ•సూనునిఁ గాంచెను దత్పురంబునన్ ॥

ఉ. రెండవ గంగరాజతఁ డ♦రివ్రజజేతృత నూజవీటికిన్
దండపతిప్రమేయపర♦తం జని యా నృపవర్యుచేత మా
న్యుండయి తాన కోరెనట ♦ యూరట నాత్మనివాసయోగ్య మొ
క్కండట పత్రపుష్పతృణ♦కాష్ఠజలాన్విత మాశ యల్పమే ॥

క. పంటం గోరడు బహుజను।లుంటం దలఁపండు పొదల ♦ నూసడములు గో
రంటలు బాపట పచ్చిక । కుంటలనుం గంగరాజు • కోరిన యూరే ॥

—: అల్లూరు గ్రామోత్పత్తి :—

తే.గీ. గురజగ్రామము దరి నొక్క ♦ కొంపయైన।లేని యడవి నొసంగె భూ•జాని యపుడు
పదియు రెండగు టంకముల్ • పన్నుగట్టి । యూరికరణా లగుచు మీర • లుండుఁ డనుచు॥

—: దాసు సుందరరామమంత్రి ప్రభావము :—

తే.గీ. అల్లిఖానుఁడు గోల్కొండ • కధిపు డగుట । పేరు బెట్టిరి దాని క•ల్లూ రటంచు
గంగరాజున కాత్మజుల్ ♦ కలరు ముపురు । మధ్యముండు సుందరరామ♦మంత్రి యయ్యె॥

ఆ.వె. నూజవీటిలోని ♦ రా జిచ్చె మాన్యంబు । పెదురుపాపులూర • ముద మెలర్ప
దాని నిపుడు బంధు•ధర్మంబు పేరిమి । శంకరాన్వయులు పొం•సంగఁ దింద్రు ॥

తే.గీ అల్లినగరంబు ఖానుకొ•ల్లపుడు పుట్టె। నని తలంచెద రల్లూరి • కనతిదూర
మందు పశ్చిమభాగోర్వి • నతిశయిల్లు।చుండు పరుసను నయ్యూళ్లు • రెండు నేడు ॥

క. సుందరరాముని కొడు కతి । సుందరుఁడని యెంచి సకల • శోభనగుణముల్
గందుమని యిడిరి బుధు లా।నందంబున గంగరాజు • నామము వేడ్కన్ ॥

తే.గీ. గ్రామమున కల్లిపేరని • కదమఖాను । పేరు పుత్రున కిడనెంచి • పేర్మిమీర
కన్నయ యటంచు ముద్దుకై • కొన్నికొన్ని । కాలములఁ బిల్చె నెరజాణ • గంగరాజు ॥

ఆ.వె. అతఁడె సూవె గంగ•యామాత్యుఁడై తొల్లి । యారువేలవారి ♦ ననఁగిపెనఁగె
నాటనుండి తూర్పు • నాటను మేటి ని।యోగు లంచుఁ గీర్తి ♦ నొంది రెలమి ॥

—: ఆ ర్వే ల వా రి ప్ర భా వ ము :—

సీ. ముక్కంటిరాజన్యు • మూర్ధాభిషిక్తుఁగా వెలయించువా రారు•వేలవారు
వృషభాధిరూఢులై ♦ వేలూరుసని కీర్తి వెలయించువా రారు♦వేలవారు
రాజమాన్యాది • విభ్రాజమానాంకముల్ వెలయించు వా రారు•వేలవారు
వంశంబులకుఁ బ్రభు•వ్యవహృతి వృత్తిగా వెలయించువా రారు♦వేలవారు

తే.గీ. పేరుఁబడసినవా రారు•వేలవారు । పేదలను బ్రోచువా రారు♦వేలవారు
మేలుఁజేసెడివా రారు•వేలవారు । కేలుసాచనివా రారు•వేలవారు ॥

వ. మఱియు నా గంగరాజు

సీ. సంతతాచ్యుతభక్తి•చింతావిశేషాంతరంగస్థ యతిరాజు • గంగరాజు
భువనైకమోహనా♦ద్భుతలక్షణాశేష శృంగార రతిరాజు • గంగరాజు
వివిధ లౌక్యప్రభు•వ్యవహారనాటక రంగస్థనటరాజు • గంగరాజు
ఇంగితజ్ఞాన సా•హిత్యసంతోషిత వంగాంగ శకరాజు ♦ గంగరాజు

తే.గీ. మానితాఖండ లక్ష్మీని•ధానదాన । లింగసుగుణాంగరాజు మా • గంగరాజు
సంగతాల్లూరి గంగోత్త•మాంగ సోమ।లింగరాజౌర శ్రీదాసు • గంగరాజు ॥

తే.గీ. ఆంగిలేయుల ధాటికి • నాఁగలేక । యుద్ధత పరాసు సైన్యంబు • లోడె నెపుడు
బుస్సి హైదరాబాదుకుఁ • బోయె నెపుడు । అప్పుడే గంగరాజు స•ద్యశముఁ గాంచె ॥

తే.గీ. గంగరాజు సలాబతు•జంగురాజు । వంగి రాఁజూచి జయఘంట • టాంగనంగ
నాంగ్లరాజులు బందరు•నందు నిలచు । మంగళారంభమున నిల్వఁ • టంగిఁ దొడఁగె ॥

వ. అతఁడు

ఉ. శంకరభక్తులై పరమ • సాధువులై కడుకీర్తి దేశపాం
డ్యాంకముఁ బూనినట్టి సచి•వాగ్రణు లుండిరి నూజివీటి రా
జాంకితు రాజ్యమందు ఘను • లద్భుతచర్యులు ముస్తబాదలో
శంకరవారు వారి కుల•సంభవుఁ జిన్నమ నాడెఁ బెండిలిన్ ॥

ఉ. చిన్నమ పాలవెల్లిగను • చిన్నమ నేఁ గొనియాడ నేర్తునే
చిన్నమ మేల్గొనమ్ములకుఁ • చిన్నమయేనియు నీసు లేదు రో
చిన్నమనమ్మ హాన్ను గను • జిన్నమరాళము యాన బూను ల
చ్చిన్నమ యంచనున్ నెనరు • చిన్నములుం దరహాస వైఖరుల్ ॥

క. ఆగంగని చిన్నమ్మకు । యోగాంచితు లమితధీప్ర•యోగాద్భుతు లు
ద్యోగాశ్రితరాగాయత।భోగత్యాగాయతనులు • పుట్టిరి కొమరుల్ ॥

—: అక్కిరాజు ప్రభావము. :—

ఆ.వె. అందుఁబ్రథమ పుత్రుఁ • డక్కిరాజనువాఁడు । సంతతాన్నదాన • చతురబుద్ధి
బహు పురాణవేత్త • విహిత పంచాయత।నార్చనుండు పొగడ • నలవి యగునె ॥

సీ. కమదన శోభనా•ద్రిమహీశు నిజపీఠి నెక్కు నొక్కొక్కనా • డక్కిరాజు
న్యాయహీనుల దండ•నము లెంచి కలముతో నొక్కు నొక్కొక్కనా • డక్కిరాజు
భక్తిఁదపోయుక్తి • బాహ్యమర్మ ముడంగ ద్రొక్కు నొక్కొక్కనా • డక్కిరాజు
కామితార్థము లిచ్చు • సోమేశు గుడికేగి మ్రొక్కు నొక్కొక్కనా • డక్కిరాజు

తే.గీ. పెక్కుమనుజులఁ బ్రోచినాఁ • డక్కిరాజు । మిక్కిలి దయారసంబువాఁ • డక్కిరాజు
నిక్కమగు లక్కిమికి నిక్క • యక్కిరాజు । చక్కదనముల చుక్క మా • యక్కిరాజు ॥

తే.గీ. పావటాకులు గుట్టుక • పగలు రెండు । జాల గోపాయఘంటిక • నాలకించి
లేచి శివపూజలను జేసి • లేత గురుగు । కూర వరిబువ్వ భూసుర•కోటి మెక్క ॥

తే.గీ. అక్కిరాజింటఁ జేరల • నాజ్యధార । లోడ బోసేసి భూసురు•లొక్కరీతి
వాసమును జేసి రల్లూర • వనకుటీర । పంజరమ్ములఁ జిల్కల • పగిది నిలచి ॥

ఉ. ఆతని యన్నదానమున • నాజ్యము మెండట భూరిభూసుర
వ్రాతము తిన్న వెన్కఁ బరి•వార జనంబులు నాజ్యసిక్తధా
త్రీతలమృత్తు నీళ్ళ నిడి • తీసినఁ జేరిన నెయ్యిఁ గొంచు న
త్యాతత జీవనార్థపరు • లమ్మిరటే యిక నేమి చెప్పుదున్ ॥

తే.గీ. దయఁగలిగె రాజునకును బెద్దసెల పండె । నక్కిరాణ్మంత్రి దాతయై • యలరె సుబ్బ
మాంబ వండెను వడ్డించె • నవనిసురులు । త్రేవుమని త్రేన్చి రిందేమి • వింతగలదు ॥

క. ఆయన హయాములోనే । మాయూరను సోమలింగ • మందిర మొదవెన్
బాయని మాన్యము పుట్టెన్ । హాయిగ నూ రగ్రహార • మాయెను మాకున్ ॥

తే.గీ. అక్కిరాణ్మంత్రిభార్య సు•బ్బమ్మ పరమ । సాధ్వి యతితరపతిభక్తి•సహిత విహిత
శాంకరీవ్రతనిరుపమా•చారమహిత । పాపరహిత యుదారకృ•పాసమేత ॥

—: దాసు రఘునాయక ప్రభావము :—

తే.గీ. అతని తమ్ముఁడు రఘునాయకాభిధుండు । కన్నయాభిఖ్యయును దోడుగాఁ జెలంగ
మంత్రి శేఖరుఁడయ్యెఁ గమదన శోభ।నాద్రినృపునకు గురజ పురాధిపునకు ॥

సీ. అల్లూరు సీతనపల్లి పురద్వయీ నాయకుం డా రఘునాయకుండు
కూరాడ గుడ్లవల్లేరాది పురమాన్య నాయకుం డా రఘునాయకుండు
కమదనాన్వయ శోభన మహీపసభ మంత్రి నాయకుం డా రఘునాయకుండు
ఝల్లీ ప్రముఖ చార్మహాళ్ళ జమీ దండనాయకుం డా రఘునాయకుండు

తే.గీ. వందిత వినాయకుఁడు రఘునాయకుండు । నమ్ర శుభదాయకుఁడు రఘునాయకుండు
నయకృతివిధాయకుఁడు రఘునాయకుండు । నవకుసుమసాయకుఁడు రఘునాయకుండు ॥

సీ. తన వ్రాయితో మాన్యధాయణీఖండంబు లిచ్చినాఁ డది శౌరి మెచ్చినాఁడు
తన కీర్తి దశదిశాధామంబులకు వెల్లఁ బెట్టినాఁ డది రాజు బట్టినాఁడు
తన శౌర్యమున దుష్టతండంబులను దూలఁ ద్రోచినాఁ డది ప్రొద్దు చూచినాఁడు
తన గుణంబులఁ బ్రజాతతిచేఁ బొగడ్తల మించినాఁ డది స్రష్ట గాంచినాఁడు

తే.గీ. దాసు రఘునాయకుని చరిత్రములు చిత్ర।చిత్రములు పండితస్తుతిపాత్రములు ప
విత్రములు సఘవల్లీలవిత్రములు వి।లిఖిత బహుపత్రము లెవండు లెక్కపెట్టు ॥

సీ. అతఁడుగాక మఱెవ్వఁ డన్యాయపత్రియా తాళూరి జోగనఁ దరిమినాఁడు
అతఁడుగాక మఱెవ్వఁ డవ్వాడవల్లి మాన్యంబిచ్చి భట్టుల నంపినాఁడు
అతఁడుగాక మఱెవ్వఁ డా కమదన శోభనాద్రీంద్రుఁ దోడుగా నరసినాఁడు
అతఁడుగాక మఱెవ్వఁ డల్లూరి సోమేశదత్తప్రసాదంబుఁ దాల్చినాఁడు

తే.గీ. దాసు రఘునాయకునివంటి ధైర్యశాలి। దాసు రఘునాయకునివంటి ధార్మికుండు
దాసు రఘునాయకునివంటి తజ్ఞమౌళి । దాసు రఘునాయకునివంటి దాత లేఁడు ॥

తే.గీ. ఆసఁ గోరంగ సూరి మిరాసి విన్న।కోటవారి కొసంగి శ్రీపాటవమున
అగ్రహారాధిపపదంబు నందినట్టి । అక్కిరాజ్మంత్రి సోదరుం డల్పుఁడగునె ॥

ఉ. ఆయన భార్య యచ్చమ భళా యనఁ బేరువహించి మించెఁ గా
త్యాయనిఁబోలి పుల్లజలజాయతనం బురడించి కల్వరా
నాయనపై తలిర్చు మునినాయకు నంగననా నరుంధతీ
స్త్రీయనఁబొల్చి యంతటి పతివ్రత పుట్టదు పుట్టఁబో దిలన్ ॥

—: బ్రహ్మయ మంత్రి ప్రభావము. :—

క. ఇల నక్కరాజ రఘునా।థులకుం దమ్మండు మంత్రి•ధూర్వహుఁడు హిమా
చలమహిమాచలధైర్యా।మ్మల కలుముల మొలక నాకు • ముత్తాత సుమీ. ॥

సీ. అతఁ డగ్రగజప్రమో•దానుకూలుఁడె గాక యతఁ డగ్రగజప్రమో•దానుకూలు
డతఁడె మాధవభక్తి•యుత మనీషుఁడెగాక యతఁడు మాధవభక్తి•యుతమనీషు
డతఁడు సన్మాన్యగో•త్రానుభూతియ గాక యతడు సన్మాన్యగో•త్రానుభూతి
యతఁడు రుచిరమహా•స్తితినిధానుడె గాక యతడు రుచిరమహా•స్తితినిధాను

తే.గీ. డెన్న గాదు తరంబు వే•యేండ్లకైన । బరమలావణ్యసహితంబు • భాసురంబు
గంగరాట్చిన్నమాంబికా • గర్భశుక్తి । గనిన బ్రహ్మయ్యమంత్రి • ముక్తాఫలంబు ॥

సీ. తానకా వివిధసా•ధన మనోరథక సం।తానంబులకును సం•తానమయ్యె
తానకా బహుభూత•తతికి మహాశేష । భోగంబులను శేష•భోగమయ్యె
తానకా భూనాథ•దత్త నానామాన్య । గోత్రులందును మాన్య•గోత్రుఁడయ్యె
తానకా వ్యవహార • తంత్రాషడక్షీణ । మంత్రంబులకు మూల•మంత్రమయ్యె

తే.గీ. దానకా సాంగసాధితా•ధ్యయన నిరత।వేది కధ్యయననిరత•వేది యయ్యె
నతని గీర్తింప నాబోంట్ల • కలవి యగునె। దానుకుల బ్రహ్మమంత్రి స • దానుకులుఁడు ॥

ఉ. ఆలు ప్రసిద్ధురాలు శుభ•రాలు యశోధనురా లరుంధతిం
బోలు పతివ్రతాతిలక • పూజితురాలును గృష్ణమంత్రియన్
బాలు సుధావిశాలు గను • బాలెతరాలును సుబ్బమాంబ యే
రా లగు మంగమాంబ జవ•రాలు వరాలు సరాలుగా నిడెన్ ॥

ఉ. మంగమ భర్తృభక్తిగరి•మం గమలాలయ బంధుకోటిఁ బ్రే
మం గమనించుబుద్ధి మహి•మం గమలాసనురాణి తెల్గుసీ
మం గమలాక్షిలెల్ల పొడ•మం గమనం బిడు మేల్గొనాలు క్ర
మ్మంగ మరంద ముక్తిఁ జిదు•మం గమనీయ శుభ ప్రసంగసూ ॥

ఉ. భారతి మంగమాంబ యల • బ్రహ్మయ బ్రహ్మయ దానువంశ వి
స్తారులు వాని యంశములె • సారవచోమహింబుఁ గల్గుటల్
చారుహిరణ్యగర్భపద•సంగతిఁ గాంచుట రాజసంబునన్
జేరిన సత్యవర్తనము • సేయుట సాక్ష్యముఁగాక యుండునే. ॥

—: కృష్ణయ మంత్రి ప్రభావము. :—

క. మంగమకును బ్రహ్మయకు నభంగుర బలశాలి పంచబాణుఁడు తనకే
యంగజుఁ డనఁదగు శ్రీవర । శృంగారయుతాంగుడైన • కృష్ణుడు పుట్టెన్ ॥

సీ. వంశజాతుని జంప • వచ్చిన యేడ్వురు దొంగల నొకచేతఁ • దోలినాఁడు
యెద్దులఁ గొనిపోపు • నిద్దరి గంబళమ్మునఁ బట్టి వీపున • మోచినాఁడు
భువనైక మోహనమూర్తి వాటిలి యేక పత్నీవ్రతంబునఁ • బ్రబలినాఁడు
కలము కాకితముపై • నిలిపి ముక్తాఫల వ్రాతంబునా దౌల్ల • వ్రాసినాఁడు

తే.గీ. కన్నబిడ్డలవలె నూరి • కాపురముల । వారి యందరి క్షేమంబుఁ • గోరినాఁడు
నవ్వుటాలకునైన యెన్నండు బద్దు । మాటలాడఁడు కృష్ణయ్య మంత్రివరుఁడు ॥

తే.గీ. మంత్రిమార్తాండుఁ డతఁడు సన్మార్గవర్తి । మహితధాముఁ డఖిలలోకమాన్యమూర్తి
కూర్మిఁ బెండ్లాడె నొకముద్దుగుమ్మ తనకుఁ । జాయగానుండు వెంకమ్మఁ • జారువదన ॥

చ. అడవికులంబునం దుదయమై నికటాశ్రిత చందనంబుగా
నొడయనికిం బ్రియం బెసగ • నోపిక వేంకమ భూమిఁబుట్టు వం
గడముల నెల్ల మొల్లముగ • గంధయుతంబులు సేసె నౌర యే
యెడ నెటువంటి భూజనుల • నీమెను బ్రస్తుతిసేయఁ జెల్లదే ॥

చ. అలఘు సుభద్రపాణి విభవాతిశయంబునఁబట్టి సత్క్రియల్
సలిపినవాఁడు దాసుకులజాతుఁడు శ్రీవిజయుండు భవ్యమం
జుల గుణశాలియైన తనుజుం భువిఁ గన్నయనాఁ బ్రసిద్ధిచే
నిల నలరించువాఁ డతడు • కృష్ణుఁడు కృష్ణుఁడు గృష్ణుఁడే సుమీ ॥

ఉ. మల్లయమంత్రి యాతని సుమంగళి వేంకమనామ్ని తండ్రియుం
దల్లియుఁగాఁగ వేంకమ నితంబిని కృష్ణయమంత్రి భార్యయై
యల్లన గొన్నురున్ విడచి • యల్లురువీటను బాడిపంటలన్
గొల్లలుగా భుజించెనట • గొల్లలు కాపులు కొల్వుకాండ్రుగాన్ ॥

—: అస్మజ్జనకులగు కన్నయమంత్రీంద్రు ప్రభావము :—

క. ఆయన గర్భమునందుఁ బ్రభాయుతులగు మువురు సుతులు • ప్రభవించిరి వా
రాయతబుద్ధులు మధ్యముఁడై । యొప్పెను గన్నయాఖ్యుఁ • డన్వయమణిగాన్ ॥

ఉ. కన్నయ కీర్తిచే బుధుని • గన్నయ సంపదచేఁ గుమారునిం
గన్నయ ధర్మయుక్తి శిబికన్న యశస్వి గభీరతన్ సిరిం

గన్నయ సత్కృపాప్తి మరుఁ • గన్నయ ధైర్యముచేతఁ బార్వతిన్
గన్నయ సాటి సెప్పఁగ నిఁక న్నయశాలులు లేరు ధారుణిన్ ॥

సీ. సతతాన్నదాన సు•వ్రతమున బద్ధకంకణహస్తుడై కీర్తి • గాంచి మించె
అవనీశు వశమైన • యగ్రహారముఁదెచ్చె లౌకిక ప్రజ్ఞ న•ల్గడల నెఱపె
జీర్ణపర్ణాలయ•స్థితి మాని సోమేశ లింగని సద్ధామ•సంగుఁ జేసె
లలిత నానావిధ•ఫలరమ్య తరులతో నాటించె మేలైన • తోట యొకటి

తే.గీ. అతఁడు సామాన్యుఁడే మామ•కాన్వయాబ్ధి । కల్పభూజం దనల్పసం•కల్పుఁ డమిత
తేజుఁడుద్గీతకీర్తినం•దిత బుధుండు । కన్నయామాత్య వంశసంక్రందనుండు ॥

ఉ. ఆ కరుణాళుఁడుం బరిణయంబునఁ • గైకొనెఁ గూరవాడ వం
శాకర రామచంద్ర వసు•ధామరు కూరిమిపట్టి యయ్యు న
స్తోకపతివ్రతామహిమ•తోడ నరుంధతి నుద్దిసేయఁగాఁ
దూకము మించు కామమ వ•ధూమణి సంచితపుణ్యకారిణిన్ ॥

మా తృ దే వ తా స్తు తి

—: కా మ మ్మ ప్ర భా వ ము. :—

సీ. కలిమి కుబ్బదు భర్త • చెలిమి కుబ్బునకాని యడియాస కలికాన•కైన లేదు
మేను నమ్మదు భగ•వాను నమ్మునకాని గర్వంబు కలలోనఁ • గానరాదు
ఖ్యాతిఁగోరదు మంచి • నీతిఁగోరునకాని వెదకిచూచిన దంభ•వృత్తిలేదు
సొమ్ము మెచ్చ దుపకా•రమ్ము మెచ్చునకాని యెద నీసుఁగొనుట యొ•క్కింతలేదు

తే.గీ. పరమ మంగళగుణముల•పాలవెల్లి । యాశ్రితావళిపరితాప • మడఁచు నెల్లి
నళినసేత్రాజనమతల్లి • నాకుఁదల్లి । కామమాంబాభిధానయౌ • కల్పవల్లి ॥

సీ. పేదసాదల నెంచి • పెట్టెఁబో యన్నంబు చాలఁగా విరిగిన • వ్రేలు గట్ట
చుట్టాలఁ బక్కాలఁ • జూచెఁబో దయతోడ పదుగురిలో భళా•భళ యనంగ
చాకిలేకులఁ బ్రేమ • సాకెఁబో నిరతంబు పేరు సెప్పుక దివ్వె • బెట్టి మ్రొక్క
పిన్న పెద్దలఁ గని•పెట్టెఁబో వంశాభివృద్ధిర స్తనుచు దీ•వెన లొసంగ

తే.గీ. సద్గుణప్రచయాలంబ • చారుకీర్తి । కాంతిజితచంద్రమోబింబ • కలుషకుధర
పక్షకృంతనశంబ స•ద్రక్షణావి।లంబ మాయంబ శ్రీకామ•మాంబఁదలఁతు ॥

సీ. ఏయమ్మ రాఁజూచి • యెలమితో దామెనల్ లాగికొంచొగి నావు•లేగ లరచు
ఏయమ్మ తనకాళ్ళ • నిడిన మట్టెల మ్రోత విని పాకిరులు క్రియా•విధులనుంద్రు

ఏయమ్మ దరహాస ♦ మెనయగా నీక్షింప నమ్మలక్కల మన్వు • లాచరింత్రు
ఏయమ్మ కనుసన్న•చాయఁ గోడలు మన్మ•రాండ్రును బ్రాల్మాల • రన్నిపనుల

తే.గీ. పాల్పెరుగుమీగడల బువ్వఁ • గల్పిపెట్టి । పెంచె నేయమ్మ నన్ను నా•పిల్లవాండ్ర
పిల్లవాండ్రకుఁ బుట్టిన • పిన్నవాండ్ర । నట్టి మాయమ్మ కామమ్మ • నాత్మఁదలఁతు ॥

సీ. కన్నయ్య పండింపఁ • గామమ్మ పండింప లేచిన విస్తళ్లు • లెక్కలేదు
కన్నయ్య తెప్పింపఁ • గామమ్మ యిప్పింపఁ గొలచిన ధాన్యంబు • విలువలేదు
కన్నయ్య నిలిపింపఁ ♦ గామమ్మ గొలిపింప వేల్పుగొల్పుల కొక్క ♦ వేళలేదు
కన్నయ్య వ్రాయింప • గామమ్మ చేయింప నుపకారములకు మా•రొద్దులేదు

తే.గీ. నన్నునుం బోలె నాదు మే • నత్తకొడుకులైన కనకయ్య కృష్ణయ్య • నరసిప్రోచి
పెంచి పెద్దల గావించి • పెండ్లిచేసి।నట్టి నాతల్లిదండ్రుల • నాత్మఁదలతు ॥

సీ. ఒకవేళ తగునీతు • లుదయింప బోధించు నాదువాండ్రకు దని•యంతదాన
ఒకవేళ భారతా•దిక మహాగ్రంథముల్ చదివించి విను ధర్మ•సమితి దెలియ
ఒకవేళ పెన్మిటి•యొద్దకేగి కుటుంబ కార్యమంత్రముల జ•క్కట్లుదీర్చు
ఒకవేళ తన మన్మ•లును మన్మరాండ్రకుఁ గతలు సెప్పుచు మచ్చి•కలను దనుపు

తే.గీ. ఒక్కవేళను నను బిల్చి • యెక్కుడైన । చిక్కు విడఁద్రొక్క బుద్ధులు • చెప్పిపంపు
నొక్కవేళను వేల్పుల ♦ ప్రక్కమ్రొక్కు । నట్టి కామేశ్వరమ్మ మా • యమ్మఁ దలతు ॥

క. ఆయన మానాయన యీ । మాయామధ్యామతల్లి • మాతల్లి శుభ
శ్రీయుతుని నన్ను గాంచిరి । పాయని నా పూర్వపుణ్య • ఫలమునఁగాదే ॥

క. వారల పదపద్మములకుఁ । జేరి నమస్కృతు లొనర్చి • సేవించి సుధీ
స్ఫారుల కరుణను గైకొని । నే రచియింపఁ దొడగితి•ని గృతిచయంబున్ ॥

క. నను రాముఁడనుచు లోకము । జనులందరుఁ బిలువ విందు • సమ్మతి సోమే
శునకు గృతియిచ్చి చెప్పెద । ఘనమగు శ్రీభాగవతము • కడఁగి తెలుగునన్ ॥

మ. అమృతానందనిధాన మాశ్రితబుధ•వ్యాపారసంస్తూయమా
నము శ్రీదేవ్యుదయాభిరామము కలా•నాథానుమోదాత్మకం
బు మణిద్వీపసువర్ణవృత్తగణమున్ • భూయోమహాభంగర
మ్యము శ్రీభాగవతాభిధేయమగు దు•గ్ధాంభోధి నోలాడెదన్ ॥

వ. మరియు మున్ను నా పిన్నతనంబునుండి పండ్రెండవయేట పింగళవత్సరంబున సోమలింగ శతకంబును ౧, పదునాల్గవయేట సిద్ధార్థివత్సరంబున సాత్రాజితీ విలాసంబును ౨, పదు

నారవయేట దుర్మతిసంవత్సరంబున కృష్ణార్జునసంగరంబును ౩, ఇరువదవయేటఁ గ్రోధన సంవత్సరంబున గొల్లపల్లి రఘునాథశతకంబును ౪, ఇరువదియొకయేట నక్షయయందు పంచనృసింహక్షేత్ర మాహాత్మ్యంబును ౫, ఇరువది రెండవయేట ప్రభవసంవత్సరంబున సారసంగ్రహ గణితంబును ౬, రచియించితిఁ బిమ్మట ముప్పది వత్సరంబులు రాజ విద్యావ్యాసంగంబుఁ గలిగి మండల న్యాయవాదినై వ్యవహారభారంబునంజేసి కృతికల్ప నంబున కవకాశంబు సాలకయుంటి నట్లుండియు నొకప్పుడు లక్షణావిలాసంబును ౭, ధాతృవత్సరాంతమున రచియించితిం బిదప స్వభానుసంవత్సరం బాదిగా దుర్ముఖివత్స రాంతంబు వట్టు అభినవగద్య ప్రబంధంబును ౮, అభినవకౌముదియు ౯, వైశ్యధర్మ దీపికయు ౧౦, శ్రాద్ధసంశయవిచ్ఛేదియు ౧౧, ప్రాయశ్చిత్త నిర్ణయంబును ౧౨, సంస్కృతంబునఁ గామాక్షీశతకంబును ౧౩, ఆచారనిరుక్తియు ౧౪, దురాచారపిశాచ భంజనియు ౧౫, చక్కట్లదండయు ౧౬, తెలుగునాఁడును ౧౭, తర్కకౌముదియు ౧౮, విగ్రహారాధనతారావళియు ౧౯, దీనితో చేరిన మనోలక్ష్మీవిలాస నాటికయు ౨౦, సూర్యశతకంబును ౨౧ నౌకాయానంబును ౨౨, చిలుకలకొలికి శతకంబును ౨౩, ముద్దులగుమ్మ శతకంబును ౨౪, సీతాకల్యాణ నాటకంబును ౨౫, నమస్కారవిధి దీపికయు ౨౬, రచియించితి నంత గొన్నిదినంబులు వ్యవహారంబునుండి విశ్రాంతిఁ గైకొని హేవళంబి మొదలు శాకుంతల నాటకమును ౨౭, రత్నావళి నాటికయు ౨౮, ముద్రారాక్షస నాటకంబును ౨౯, మహావీరచరిత్ర నాటకంబును ౩౦, మాలతీమాధవీయ ప్రకరణంబును ౩౧, ఉత్తరరామచరిత్ర నాటికయు ౩౨, మంజరీ మధుకరీయ నాటికయు ౩౩, కురంగ గౌరీ శంకర నాటికయు ౩౪, నను పుస్తకంబులు రచించితి నిట్లు ముప్పదినాల్గు ప్రత్యేక గ్రంథములు సేసి కారణాంతరవశంబున దైవ ప్రేరితుండనై శ్రీదేవీభాగవతంబు దెలిఁగింపఁబూని

—: షష్ఠ్యంతములు :—

క. వృషసాదికి విషఖాదికి । సుషమాపాదికిని భాను • సుతమదసర్వం
కషవిచ్ఛేదికి విద్యా । విషయ వినోదికి శిరఃప్రభృతసురనదికిన్ ॥

క. సద్యోగమహోద్యోగల । సద్యోగయమాద్యఖండ • సంపన్మనిరా
ద్విద్యాగతముద్యోగప । దద్యోతికపర్దఘృణికి • దైవాగ్రణికిన్ ॥

క. స్థిరయశునకుఁ గరుణారస । పరవశునకు గిరీశునకును • బరమేశునకున్
గిరిజాప్రాణేశున కం।బర కేశునకున్ వినతసు•పర్వేశునకున్ ॥

క. లీలామితశీలునకుఁ గ । పాలాయతమాలునకును • బ్రప్రోషితది
క్పాలున కతివేలసుగుణ । జాలున కల్లూరినగర • జనపాలునకున్ ॥

క. సంధితపరిపంధివిధా । నాంధకనీచాంధక ప్ర•హరణోద్ధతికిన్
గంధాచలవింధ్యాచల । మంధాచల ధృతికి ననుప•మానద్యుతికిన్ ॥

క. తరుణారుణఘృణికిన్ శశ । ధరమణికిన్ సురమణికిని • ధరజాగిరిజా
సురమణి కురగరమణభా । సురపాణికి నాశ్రితసుఖ•కరణసరణికిన్ ॥

క. భవ్యతరనిజభుజాశ।క్తివ్యాపితభరిత మరుద•ధిప ముఖ్యునకున్
శ్రావ్యపరిషేవ్యదీవ్య । న్నవ్యాభిఖ్యునకు సోమ•నాథాఖ్యునకున్ ॥

క. సన్నుత దాసుకులోద్భవ । కన్నయమంత్ర్యగ్రహార • ఘనపురమధ్య
ప్రోన్నతభవనునకును సం।చ్ఛన్నగజేంద్రాజినోల్ల • సద్వసనునకున్ ॥

అంకితంబుగా నేఁ జేయంబూనిన శ్రీ భాగవత మహాపురాణంబునకుం
గథాప్రారంభము.

శ్రీ దేవీభాగవతము

ప్రథమ స్కంధము

శ్లో॥ సర్వచైతన్య రూపాన్తా మాద్యాం విద్యాఞ్చ ధీమహీ
బుద్ధిం యానః ప్రచోదయాత్ ॥

క. శ్రీద శ్రీద సముజ్జ్వల । పాద మహోత్పల మరందపాన మనీషా ।
మేదుర నతజనపుణ్యా । చ్ఛేదిత కలికలుషపాశ శ్రీ సోమేశా ॥

వ. అవధరింపుము. నిఖిలపురాణ సమాఖ్యాన విఖ్యాతుం డగు సూతుం గాంచి విజ్ఞాన విలసిత
సదమలచిత్తముకురఫలకుం డగు శౌనకుం డిట్లనియె ॥ ౧

సీ. సూత మహాభాగ సుగుణ శుద్ధచరిత్ర భూతదయాపర పురుషవర్య
ధన్యుండ వాగమ తత్త్వైకవేదివి నిష్కల్మిషుండవు నిర్మలుండవు
వ్యాసునిచేఁ జెప్పఁ బడిన యష్టాదశ సత్పురాణంబులు చదివినాడ
వవి పంచలక్షణాఖ్యంచితంబులుఁగాపె యభ్యసించితి వీవు వ్యాసు వలన

గీ. మేము పూర్వభవంబుల నోమినట్టి । నోముల ఫలంబుగాఁగ దీనులము మము
సుకృతులనుఁజేయ దివ్యవిశుద్ధపాప । రహిత మీ క్షేత్రమునకు నీరాక యొప్పె ॥ ౨

క. ఓ పుణ్యచరిత సంసృతి । తాపరహిత బ్రహ్మసమ్మితమగు పురాణం
బోపికఁ దెల్పవె విన ని । చ్ఛాపరతం జిక్కె మౌనిసంఘం బిచటన్ ॥ ౩

తే.గీ. యమికులోత్తమ శ్రోత్రేంద్రియములుఁగల్గి। సత్పురాణార్థములు వినఁజాలకుండ్రు
నరులఁగొందఱు బుద్ధిహీనతన కాదె । వారు విధిచేత వంచింపఁ బడినవారు. ౪

తే.గీ. షడ్రసంబులచే జిహ్వ సాధుజనుల । వచనములచేతఁ జెవి సుఖవశతఁ బొనరు
శ్రవణరహిత సర్పము సోలు శబ్దయుక్తిఁ । జేరి వినరాని మనుజుల చెవులు చెవులె॥ ౫

ఉ. నైమిశ కాననాంతరమునం గలిభీతిఁ దపించు సంయమి
స్తోమము తావకీయ మృదుసూక్తి సుధారసధార లాన నెం
తే మతిపూనె నిజ్జగతి నెద్దెలు దుర్వ్యసనాత్ములై దిన
గ్రామముఁ బుత్తు రార్యులు దిరంబుగ నుందురు శాస్త్రచింతనన్ ॥ ౬

చ. జగమున శాస్త్రము ల్బహుల జల్పిత వాద విచిత్ర వైఖరుల్
తగ నవి పెక్కు లందు ఘన దైవపరంబులు సాత్వికంబు లె
న్నగను క్రియాపరంబులు కనంబడు రాజసవృత్తి మై నిజ
మ్మగ నిరు హేతువాదపదము ల్చనుఁ దామస నామకంబులై ॥ ౭

తే.గీ. బహువిధ పురాణములు నట్లు మహిఁబొసంగు । మూడుగుణముల వృత్తుల మువ్విధముల
గుణమణిగణాఢ్య పంచ లక్షణము లలర । వాని నన్నిఁటిఁ దెలిపితి వరుస మాకు ॥ ౮

ఉ. ఐదవ వేద మంచు శుభమంచు మహాద్భుత మంచు ముక్తి సం
పాదక మంచు ధర్మదము మాన్యము కామద మంచుఁ గీర్తితం
బై దురితాళి వో నడఁచు నట్టిది భాగవతంబు దాని న
త్యాదరత న్వినన్వలఁతు మెందఱు మిచ్చట దానిఁ దెల్పవే ॥ ౯

చ. అమృతము గ్రోలి తృప్తులయి రా సుర లట్లన తావకీయ వా
క్యములను విన్నవారలకు నాదర మెంతయు నాలకించిన౯
దెమలదు కావున న్వినిన దివ్యపురాణము లెన్ని యైనను౯
సుమహితమైన భాగవత సూక్తికి వీనులు వేగిరించెడి౯ ॥ ౧౦

తే.గీ. అమృతమును గ్రోల యజ్ఞంబు లాచరించి । శాంతిఁగన రెందు నేఁజాడ స్వర్గఫలము
పున రధఃపాత హేతువు పురుషులకును । కాన సంసార దుఃఖంబుఁ గడపలేరు ॥ ౧౧

తే.గీ. లీలఁ ద్రిగుణాత్మకాఖిల కాలచక్ర । వంచితులు ముక్తులగుటకు నంచితార్థ
భవ్యవిజ్ఞానదంబైన భాగవతము । సర్వరస సంయుతం బొండె సాధనంబు ॥ ౧౨

—: శ్రీదేవీభాగవత స్కంధ సంఖ్యాది కథనము :—

క. అనపుఁడు సూతుండను నే । ననుపమ ధన్యాత్ముఁడను మహాభాగ్యుఁడ నో
మునులార వేదవిశ్రుత । మనఘంబును నగు పురాణ మడిగితి రీరల్ ॥ ౧౩

తే.గీ. అఖిల వేదార్థ సమ్మతం బాగమోత్త । మము రహస్యంబు నైనట్టి భాగవతము
చెప్పెద వినుండు సంయమి శ్రేష్ఠులార । భగవతీ నామమునఁ బేరు వడసె నిద్ది ॥ ౧౪

మ. భగవత్యైనమ యంచుఁ బల్కి మిగులం భక్తి౯ దదీయేద్యపా
ద్యుగముం గొల్చి మనోహరంబు శుభదం బుల్లాసదం బార్య చి
త్తగ మబ్జోద్భవముఖ్య సేవితము నుద్యద్యోగి ముక్తిప్రదం
బగు నీ భాగవతంబుఁ దెల్పెద వినుం డత్యంత మోదాత్ములై ॥ ౧౫

తే గీ. విద్య సర్వజ్ఞ సచ్ఛక్తి యాద్య హృద్య । దుష్టదుర్జ్ఞేయ మునిపూజ్య దోషరహిత
భవవినాశిని నిఖిల సంపత్ప్రదాత్రి । దేవి ప్రత్యక్షమై మంచి తెలివినిచ్చు ॥ ౧౬

తే.గీ. సదసదాత్మకమైన యీ జగము నెల్ల నోలిఁ బుట్టించి రక్షించి యుక్కడంచి
తన త్రిగుణశక్తిఁ గల్పవేళను నొకర్తు । నిలచు లోకైకమాతను నే స్మరింతు ॥ ౧౭

తే.గీ. అజుఁడు జగ మెల్ల సృజియించు ననుచు వేద । వేత్తలు పురాణకథల గొంతెత్తి చెప్పి
వార లా బ్రహ్మ శ్రీమహావాసుదేవు । నాభిజుం డని రస్వతంత్రతయ కాదె ? ॥ ౧౮

శా. వైకుంఠుం డహిశయ్యఁ గూర్కుతరి దేవజ్యేష్ఠుఁడుం బుట్టె ని
చ్చాకేళిం దదుదారనాభి నఖిల వ్యాపృత్తి నాధారి శో
భాకల్పుండు సహస్రమౌళియ కదా ప్రాల్మాల కుదోద్ధ వి
ద్యాకుం డాహరి కమ్మురారి భగవ ద్వాచ్యుండు దా నెట్లగున్ ॥ ౧౯

తే.గీ. సలిలములు రసరూపముల్ జగతియెల్ల । నిండి యేకార్ణవంబయి యుండు నాడు
జలధికినిఁ బాత్రరూపక శక్తి యగుచు । సకల భూతంబులనుఁ గన్న జనని గొల్తు ॥ ౨౦

చ. ఉరువెలు యోగనిద్ర హరి యుండఁగ సారసమందు నున్న యం
బురుహభవుండు భక్తి మెయిఁ బూజ యొనర్చిన దేవి నా కొగిన్
శరణ మటంచు నమ్మి యనిశంబును నిర్గుణముక్తి ధాత్రి బం
ధురగుణ విశ్వమాతఁ దలఁతున్ వినుపింతుఁ బురాణ మర్మిలిన్ ॥ ౨౧

మ. మునివర్యు ల్వినుఁ డీర లాదరమునన్ మున్నాటపద్దెన్మిదై
చను నధ్యాయములన్ గణింప దినరాట్సంఖ్యాకమౌ స్కంధముల్
పొనరన్ శ్లోకములున్ బదెన్మిదగు వేలున్ సంస్కృతం బందునున్
దనరన్ వ్యాసుఁడు సెప్పె భాగవతమున్ దాక్షిణ్య సంయుక్తుఁడై ॥ ౨౨

గీ. మొదటి స్కంధంబునను నిరువదియు, రెంట । బదియు రెండును, నూటముప్పదియు నాలు
గింట నిరువదియైదు నైదింట నెన్న । ముప్పదైదును నాఱింట ముప్పదొకటి ॥ ౨౩

తే.గీ. నలుఁబదేడింట నిరుఁబది నాలు గెనిమి । దింట, నేఁబదియగు తొమ్మిదింట, బదింటఁ
బదియుమూడగు నిక నిరుఁబదియునాల్గు । పదునొకొండింట, బదునాల్గు బదియురెంట ॥ ౨౪

వ. ఇవ్విధంబున నిమ్మహాభాగవతంబున స్కంధాధ్యాయ శ్లోకసంఖ్యలు పరిగణింపంబడు. మఱియు సర్గంబునుఁ బ్రతిసర్గంబును మన్వంతరంబులును, వంశంబులును, వంశాను చరితంబులును నను నైదు లక్షణంబులు కలదియై మహాపురాణంబునాఁ బ్రసిద్ధిఁ గనుచుండు నదియుం గాక. ౨౫

చ. నిరవధిక ప్రపూర్ణ గణనీయము నిర్గుణ నిత్యయున్ వికా
రరహిత యోగగమ్య శివరమ్య మహోత్తమయుం దురీయ యై
వఱలెడి శక్తి సాత్త్వికత, భార్గవి రాజసతన్ ద్రిలోక సృ
ట్పురరుహనేత్ర తామసత శాంకరియంచుఁ బ్రసిద్ధయై తగున్ ॥ ౨౬

క. ఆ ముప్పురు శక్తుల కా । యె మేనుల లక్షణంబు లాఖ్యాతము లై
భూమిన్ మించెను సృష్టికి । నై మానిత సర్గశాస్త్రహారుల చేతన్॥ ౨౮

క. ఆమీఁదట విష్ణుండు పితామహుఁడును భూతపతియుఁ దగఁ బొదముటయే
వేమఱు సృష్టి స్థితి లయ సామగ్రికి నై యొగిఁ బ్రతి సర్గం బయ్యెన్ ॥ ౨౯

తే.గీ. అమృతకర భానుసంభవు లైన యట్టి క్షత్రియుల వంశములు స్తుతి సలుపు చెల్ల
నల హిరణ్యకశి ప్వాది కులము లెన్నఁబడుట వంశం బటందు రెప్పుడును బుధులు ॥

క. స్వాయంభువ ప్రభృతి మను । నాయక వంశప్రకీర్తనంబును గాల
వ్యాయామము లెన్నుటయును । న్యాయత మన్వంతరంబు లందురు పెద్దల్ ॥ ౩౦

క. మనువంశంబులఁ జెప్పుట । యనయము వంశానుకీర్తనాఖ్యం బయ్యెన్
వినుఁ డిట్లు పంచలక్షణ । మనఁబడియెఁ బురాణపఙ్క్తి యార్యులచేతన్ ॥ ౩౧

క. వర భారతేతిహాసము । పరఁగంగ సపాదలక్ష పద్యాన్వితమున్
విరచించె వ్యాససంయమి । ధరఁ బంచమవేద సమ్మితం బది సుండీ ॥ ౩౨

వ. అనిన నాలించి హర్షోత్కర్ష మానసుండై శౌనకుం డిట్లనియె, ౩౩

తే.గీ. ఆ పురాణోత్తమము లెవ్వి యవ్వి యెంత । సంఖ్యకలయవి తెలుపవే సంయమీంద్ర
యయ్యది సవిస్తరంబుగ నాలకింప । శ్రవణములు గోరు రోమహర్షణతనూజ ॥ ౩౪

క. కలికాల భీతులము మే । మలఘుస్థితి నిందు నైమిశారణ్యమునన్
మెలఁగుదుము బ్రహ్మయానతిఁ । దలఁపడి నిరవధిక సౌఖ్య తంత్రజ్ఞులమై ॥ ౩౫

క. మా కిచ్చెఁ గృపామయుఁడై । లోకేశుఁడు చక్ర మొకటి లోలత నిదియే
మీకుం బావన భూమిన్ । పీకఁ దెలుపఁగలదు దీని వెంటం జనుఁడీ ॥ ౩౬

క. ఇది సంశీర్ణం బగు నే । పదమున నది పావనంబు పట్టదు కలి యా
పదమున నుండుండీ కలి । తుదదనుకన్ సత్యయుగము తోఁచెడి నంతన్ ॥ ౩౭

క. అని పద్మజుండు సెప్పిన । విని మే ముందఱము దాని వెంటం జనఁగా
ననుపమ చక్రం బందఱు । కనుచుండఁగ శీర్ణ మయ్యెఁగద యిచ్చోటన్ ॥ ౩౮

తే.గీ. కానసే యిది నైమిశ కాననాఖ్యఁ బడసెఁ బరము పవిత్రమై పరఁగె నిందుఁ
గలి ప్రవేశింపఁ డెప్పుడును గాన నేను నందఱు తపస్వులను గూడి యింద యుందు ॥

ఆ.వె. కృతయుగంబు దనుక నేజాడ నేనియుఁ గాల మపనయింపఁ గలుగు మాకు
వేడు కలరఁగాఁ బురోడాశముఖముల । సవనములు పొసఁగు పశువులు లేక ॥ ౪౦

క. మాపుణ్యంబున నేకద । ప్రాపించితి వీవు ధన్యభావం బొదవన్
మాపాలఁ గలిగి తెలుపవె । తాపసవర! బ్రహ్మ సమ్మిత పురాణంబున్ ॥ ౪౧

క. కోరిక దీరిక నుంటిమి । చేరిక వినఁ దలఁతు మేకచిత్తులమగుచున్
లేరిక నీవలె వక్తలు । భూరికథాసార చారు పుణ్యవిచారా ॥ ४२

తే.గీ. నీవు దీర్ఘాయుఁడవుకమ్మ నిర్మలుఁడవు । తాపవర్జితుఁడవు కృపా తత్పరుఁడవు
పరమపుణ్యంబయిన యట్టి భాగవతముఁ । జెప్పవే మాకు సూత విశుద్ధచరిత ॥ ४३

క. ధర్మార్థకామముల విధి । మర్మంబులు దెలిపి జ్ఞానమార్గంబును నీ
కర్మిలిఁ జెప్పెను శమ దమ । పర్మఁ డిగుచు మోక్షసరణి వ్యాసుఁడు ప్రీతిన్ ॥ ४४

తే॥గీ॥ భగవతీనామమునఁ బొల్చు భాగవతము । నాట్యముంబలెఁ జిత్రంబు నవ్యభవ్య
దివ్యగుణగణలలితంబు దీర్ఘ కామ।కంపమై యొప్పు నది మాకుఁ గరుణఁదెలుపు ॥ ४५

—: పురాణసంఖ్యాది వివరణము :—

వ. అని పల్కిన శౌనకుం గాంచి తత్రస్థులగు నెల్ల ఋషులును వినునట్లు సూతుం డిట్లనియె. ४६

చ. కడఁగి పురాణవైఖరుల కట్టడుల న్మునివర్యులార! సొం
పడరఁగఁ దెల్పెదన్ వినుఁడు వ్యాసుఁడు తొల్లి వచించినట్టు లే
ర్పడఁగను మద్వికంబు మఱి బ్రత్రికభద్వయకూస్వనాపముల్
తొడిఁ బ్రథమాచ్చునింకవ చతుష్టయలింగము లౌఁ బురాణముల్॥ ४७

సీ. పదునాల్గు తొమ్మిది పదునాలుగున్నర పదియునెన్మిది పది పదియు రెండు
నూఱునుఁ బదునెన్మి దారూఢిఁ బదియేడు నెనుఁబదొక్కటియును, నిరుఁబదైదు,
నేఁబదైదు, పదాఱు, నిఁకఁ బదిఁ, ర్వదినాలుగాఱువందలు, నిర్వ దవల మూఁడు,
నిరువదినాలుగు, నిఁకఁ బదొకిండును నేకోనవింశతి, యివియ వేలు

గీ. మాత్స్య మార్కండక భవిష్య భాగవతక । బ్రహ్మ బ్రహ్మాండ బ్రహ్మకైవర్త కూర్మ
స్కాంద నారద పద్మాగ్ని సత్పురాణ। చారు వామన వాయు వైష్ణవ వరాహ
లింగ గారుడములు క్రమ లీలఁ బొసఁగి ॥ ४८

వ. ఇవి పదునెన్మిదియు మహాపురాణంబు లనఁబడు నింక. ४९

సీ. క్రమత సనత్కుమారము నారసింహము నారదీయము శివ నామకంబు
లలిత దౌర్వాస కాపిల మానవౌశన నవరుణ కాళికా సాంబ నంది
సౌరంబులును బరాశరము నాదిత్యంబు వరమహేశ్వర భాగవత వశిష్ఠ ?
సంజ్ఞికంబులు వీని నద్భుదు లుపపురాణము లని పల్కుదు రమలధిషణ

తే.గీ. నివియుఁ బదునెన్మిదియ సుఁడీ, యిన్నిఁ జెప్పి భారతాఖ్యాన మతులంబు, పావనంబు
దా రచించెను వ్యాసుండు తత్వవేది యేమి సెప్పుదు నతని కృపామహిమము ॥ ५०

తే.గీ. ప్రకటితంబుగ మన్వంతరముల నెల్ల । ద్వాపర ద్వాపరంబున ధర్మవేది
యైన వ్యాసుండు దాఁ బురాణాగమములఁ । జెలఁగుచు యథావిధిగ జేర్చిఁ చెప్పుచుండు ॥

క. ప్రతి ద్వాపరమున విష్ణుం । డతులమతి న్వ్యాసరూపుఁడై పుణ్యములౌ
శ్రుతులం బహు విధములఁ దా । నతికించు న్లోకమునకు నతిహిత మొదవన్ ॥ ౫౨

క. కలియుగమున నల్పాయువు । గలవారలు నల్పమతులుగద మనుజు లటం
చలవడి పురాణసంహిత । లలరించు న్మేలెఱింగి యమిపతి కరుణన్ ॥ ౫౩

తే.గీ. పడఁతులకు శూద్రులకు ద్విజ బంధువులకు । వేదములు దూరములు కాన వెలయ వారి
క్షేమమునకుఁ బురాణము ల్చెప్ప బడియె । వ్యాసమునిచేతఁ గరుణామయాత్ముచేత ॥

తే.గీ. సప్తమంబైన యీ వివస్వత్తనూజ । మనువు కాలంబునం దిర్వదెనిమిదవది
ద్వాపరము ప్రాప్తమాయెనో తపసులార । యుర్వి సత్యవతీసూనుఁ డుదితుడాయె ॥

ఉ. నాకు గురుండు ధర్మకలసంబు లెఱుంగు మహామహుండు లో
కైక హితుండు వ్యాసుఁ డిపు డారయ ద్వాపరసంఖ్యవాఁడు మున్
శ్రీకరు లిర్వదేడుగురు చెల్లిరి ముప్పది కొండు తక్కువౌ
ప్రాకటసంఖ్యవాఁ డగుచు ద్రౌణి యిఁకం బొడమున్ ధరాస్థలిన్ ॥ ౫౬

ఉ. నావుఁడు మౌను లో మునిజనప్రవరా! మును ద్వాపరంబులన్
వావిరి సత్పురాణముల వక్తలుగా నలరారి భూమి ను
ద్భావము పొందినట్టిరగు వ్యాసులఁ జెప్పు మటన్న సూతుఁడో
పావసులార । మీ చెవుల పండువుగా వినుఁడంచు నిట్లనున్ ॥ ౫౭

సీ. మొదటి ద్వాపరమునఁ దొనసి స్వాయంభువు సరవి రెండవది ప్రజాపతియును
మూఁడవ దుశనుండు మొగి నాల్గవది బృహస్పతి యైదవది యెన్న సవిత యాఱ
వది మృత్యు వేడవయది మఘవుం డెన్మిదవది వసిష్ఠుండు తనరఁ దొమ్మి
దవది సారస్వతుం డవలను బదియవయది త్రిధాముఁడు మరి పదునొకొండ

తే.గీ. వదియ త్రివృషుండు పంద్రెండవది తలంప । బొర భరద్వాజుఁడునుఁ బదిమూఁడవయది
యంతరిక్షుండు పదునాల్గువదియు ధర్ముఁ।డంతఁ బది నేనవదియుఁ ద్రయ్యారుణియును
నియతిఁ బదునాఱవది ధనంజయుండు నైరి ॥ ౫౮

సీ. పదునేడవది ముదం బొదవ మేధాతిథి పదియునెన్మిదవది వ్రతియుఁ బదియు
తొమ్మిదవది యత్రి తొడి నిర్వదవయది గౌతముఁ డిర్వదొక్కండవయది
యుత్తముం డిర్వదియును రెండవది వేనుఁ డిర్వదిమూఁడ్వది యొనఁగ సోముఁ
డిర్వదినాల్వది తృణబిందుఁ డిర్వదియైదవయది భార్గవాఖ్యుఁ దొప్పు

తే గీ. నిర్వదాఱవయది శక్తి యిరువదేడ్వు దెన్నఁదా జాతుకర్ణుండు నిర్వదెన్మి
దవది నేఁటిది ద్వైపాయనాఖ్యుఁడగుచు । వ్యాసమూర్తులు వెలసె నిర్వ్యాజ మహిమ ॥

క. తాపసులారా ! కృష్ణ ! ద్వైపాయనుఁ డఖిలవేది వ్యాసుండు దయా
కూపారుం డస్మద్గురుఁ । డేపారఁగ భాగవతము నేర్పడఁ జెప్పెన్ ॥ ౬౦

క. భాగవత మఘవినాశము । భాగవతము ధర్మదంబు పరమార్థదమున్
భాగవతము కామద మీ । భాగవతము మోక్షదంబు భక్తియుతులకున్ ॥ ౬౧

క. భాగవతం బెన్నఁగ స । ర్వాగమసారము ముముక్షువరసాధనమున్
భాగవతము విజ్ఞాన । ప్రాగల్భ్యముఁ గలుగఁజేయు బరమౌషధమున్ ॥ ౬౨

చతురవృత్తము. పరమశుభం బని భాగవతముఁ దా । సరణినిఁ బుట్టిన యాత్మసుతునకున్
గరుణ శుకర్షికిఁ గామరహిత ధీవరునకుఁ జెప్పెను వ్యాసముని దగన్ ॥ ౬౩

క. వ్యాసుండు సెప్పుచుండగ । నా సరసన వింటి నే యథార్థముగా న
భ్యాసవశంబున సకలము । భాసితముగ బుద్ధినిలుపఁ బడియెం జుమ్మీ॥ ౬౪

తే.గీ. అయ్యయోనిజుఁడైన శుకాఖ్యుడడుగ । పరమగుహ్యపురాణంబు భాగవతము
సెప్పె వ్యాసుండు, దాని విశేషబుద్ధిఁ । దప్పక గ్రహించితిమి మేము తపసులార

నవగీతి. శ్రీమద్భాగవతం బను కల్పక వృక్షముఁ జేరి శుకుండు సదా
కామక్రోధముభాన్విత సంసృతి కంధిజలంబుల దాఁటుటకున్
బ్రేమన్ సర్వరసాలయ మంచు వినెన్ జెవులారఁగ వేడ్కగలా
డై మీ రిద్ది వినం గలికాలభయం బొక యింతయు సంట దిలన్॥ ౬౬

తే.గీ. అఘములొనరించి వేదధర్మాచరణము । మానియున్నట్టివాఁడైన మహినొకండు
వ్యాజముననొండె వినెనేని భాగవతము । నైహికాముష్మికఫలంబు నందునంద్రు ॥ ౬౭

తే.గీ. హరిహరాదుల కందరా కఖిలలోక । మాతయై గుణమెఱుఁగక మహిమగాంచు
విద్య సచ్ఛక్తి భగవతి హృద్య నిత్య । భాగ్య యగు దేవి దీ మహాభాగవతము॥ ౬౮

క. ఏవాఁడు భాగవతమున్ । భావగతము సేయు వాఁడు పరమోత్తముడై
శ్రీ విద్యావిలసితుఁడై । యావలను బునర్భవంబు నందఁడు సుండీ ॥ ౬౯

క. ఏవాఁడు భాగవతమున్ । భావగతము సేయఁ దట్టి పామరుఁడు విధి
వ్యావంచితుండు నమ్మడు । కేవల పశు వట్టివాఁడు కీర్త్యం దగునే ॥ ౭౦

శుకోత్పత్తి.

వ. అనిన సూతుని వచనంబుల కలరి శౌనకాది మహర్షు లిట్లని యడుగం దొడంగిరి.

ఉ. వ్యాసుని భార్య యెద్ది శుకుఁ డాతని కె ట్లుదయించె సంహితా
భ్యాస మయోనిజుం డయిన యాతఁడు సేసిన రీతి యెద్ది ని
స్త్రాసుఁడు వాని కె ట్లరణిజత్వము వచ్చెను శంకఁ దీర్పవే
భాసుర ధీసమేత। నిరపాయ గుణాన్విత। సూత। ప్రీతితోన్ ॥ ౪౨

వ. అనిన సూతుం డిట్లనియె. ౪౩

ఉ. మేటి సరస్వతీ నది సమీపమునందుఁ బరాశరాత్మజుం
డాటకుఁ బొచ్చు పిచ్చుకల యందపుఁ బోటిని వాని చెంగటన్
గూటను గ్రొత్తగా ముదురు గ్రుడ్డున వెల్వడి కెంపు ముక్కు మేల్
పాటిలు వన్నె మేనుగల పక్షి కిశోరము పింఛముం గనెన్ ॥ ౪౪

క. ఆ పక్షి ద్వంద్వం బొగి। నా పిల్లకు మాటి మాటి కాహారంబున్
మేపుచు మేనను మే నిడి। పై పైఁ బొదువంగఁ గాంచి పరమ ప్రీతిన్ ॥ ౪౫

క. ఎంతయుఁ జిత్రము తిర్య। గ్జంతువులకుఁ గూడ నెనరు కలదుగదా య
త్యంతము మనుజుల కుండుట। వింతయె సేవాఫలంబు వేఁడుట కతనన్ ॥ ౪౬

క. తనరు వివాహము సుఖసాధన మగుచును రమ్యమైన దారి సుఖంబున్
గనుటవలన ముసలితనంబునఁ బరిచర్య లొనరింపఁ బొసగుట వలనన్ ॥ ౪౭

ఆ.వె. పుణ్యవంతుఁడైన పుత్త్రుఁడు గల్గెనా। ధనము సంగ్రహించి తర్పితాత్ము
లనుగఁ జేయగలఁడు జననిని జనకుని। గాకయున్నఁ బ్రేత కార్య మొసఁగు ॥ ౪౮

క. ఆలాగునఁ గాకుండిన। నేల గయాశ్రాద్ధమైన నిడక తొలంగున్
నీలోత్సర్గం బైనను। బాలకుఁ డిడకున్నె? చటక భాగ్యం బలఁతే ॥ ౪౯

క. జగ దుపకారు లపుత్త్రస్య గతిర్నాస్తి యని పలికి రాగమ పఙ్క్తిన్
దగఁ ద్రిదశాలయ మబ్బునె। మగసంతతి లేక యున్న మనుజునకు భువిన్ ॥ ౫౦

క. సుఖములలో నుత్తమ మగు। సుఖ మెన్నఁగఁ గన్న కొడుకు శుభ దేహము ను
న్ముఖుఁడై కౌఁగిటఁ జేర్చుట నఖిలస్థితి పూని లాలనము సేయుటయున్ ॥ ౫౧

తే.గీ. కన్న కొడుకుకంటెఁ గలదె వేఱొక్కటి। కొడుకు పాపములను గొట్టువాఁడు
పాపహాని మనకుఁ బ్రత్యక్షమా యనుమానమా? యటంచు మానరాదు ॥ ౫౨

క. స్మృతిశబ్ద మాప్తవాక్యము। క్షితినిఁ బ్రమాణంబుఁ గాదె శ్రేయంబులకున్
సుతుఁ డే గతి మృతివేళను। సుతహీనుఁడు మానసమున శోకములఁ గనఁడే ॥ ౫౩

చ. అమిత ధనంబు గల్గిన మహత్తర మందిర మున్న నాయకో
ద్యమము వహించువాఁడు కలఁడా యసురేగిన వెన్క నంత్యమౌ

సమయమునందు విస్తృత విషాదము తక్క మఱొండు గందుమే
క్షమ సుతు కన్న నెక్కుడగు సాధన మెద్ది సుఖోపలబ్ధికిన్ ॥ ౨౪

వ. అని. ౨౫

క. ఏవంవిధ నానాచింతావేగ మనస్కుం డగుచు వ్యాసుం డపు డెం
తే వెచ్చ నూర్చి యయ్యో । యే వెఱవని యెట్టకేల కిట్లని తలంచెన్ ॥ ౨౬

క. నా వాంఛిత మీడేర్చిన । యే వేలుపుం గొల్తు హరినొ యీశునొ విధినో
యా విఘ్నపతినొ వహ్నినొ । దేవపతి స్కంద వరుణ దిననాథులనో ॥ ౨౭

ఆ.వె. అనుచుం దపము సేయ నమరాద్రికిం బోయి । దాని పంచనుండం దనకుం దాన
వీణ కేల గాడ్పు వీవంగ మ్రోగంగ । నారదుండు వచ్చె చారులీల ॥ ౨౮

ఉ. వచ్చిన బ్రహ్మపుత్త్రుం గని వ్యాసుండు నర్ఘ్యము పాద్య మిచ్చి తా
మచ్చిక నర్హ పీఠము సమర్చి శుభంబును బ్రశ్న చేసి యే
యొచ్చెము లేక యుండం గని యొద్దిక నారదమౌని వ్యాసుతో
నిచ్చట నీవు చింతిలంగ నేమి కతం బెఱింగింపుమా యనెన్ ॥ ౨౯

ఉ. నావిని వ్యాసుం డిట్లనియె నారదమౌనివరేణ్య । నేను చిం
తావశత న్నెగుల్గొనం గతంబు సుతు ల్గతు లంద్రు నాకు లే
దా విధి నేను వేడందగు దైవమ దెద్దియొ పుత్త్రలబ్ధి కిం
చో విమలాత్మ పుత్త్రి నిడ నోపిన దైవముం దెల్పి ప్రోవవే ॥ ౩౦

తే.గీ. నీవు సర్వజ్ఞుండవు కృపా నిధివి జగము । మే లరయుచుందు వేవేళ మేటి వెల్ల
మునులకును గోరకయ వచ్చి ముందు నిల్చి । యడిగితివి కారణంబు నా గొడవ కనఘ ॥

వ. అని చెప్పి సూతుండు మఱియు నిట్లనియె. ౩౨

క. అని యిట్లు వ్యాసుం డడిగిన । విని నారదుం డనియె వ్యాస । వికృతి నిరాసన్
విను నేను జెప్పెదను నీ । కనువగు మార్గంబు పుత్త్రికావాప్తికి నై ॥ ౩౩

తే. గీ. మున్ను నాతండ్రి పరమేష్ఠి మురవిరోధి । దేవదేవుని శ్రీనాథు దివ్యచరితుం
గనకచేలుం జతుర్భుజుం గౌస్తుభధరు । ధ్యానగతుం గాంచి యరుదంది యడిగె నిట్లు ॥

తే.గీ. భువనరక్షక దేవేశ భూతభవ్య । భవదధీశ్వర వైకుంఠభవన శౌరి
యేమి కారణమునం దపం బిట్టు లాచ । రించుచును ధ్యానమున నుంటి వెఱుంగం దెలుపు ॥

శా. ఎంతే వింతకదా జగంబులకు నీ వీశుండ వాద్యుండ వ
త్యంత ధ్యానగతుండ వైతివి భవ న్నాభిం దగం బుట్టి య
శ్రాంతంబున్ జగమున్ సృజించెదను నే స్వామీ । భవత్సేవ్యకా
క్రాంతిం గన్న మహానుభావుం డొకం డింకం గల్గునే తెల్పుమా ॥ ౩౬

ఉ. నీవ సమస్త లోకముల నేతవు కర్తవు హర్త వౌదు నీ
సేవ యొనర్చి నే జగము సృష్టి యొనర్తు హరుండు ద్రుంచు నా
జ్ఞావిధి సూర్యుఁడుం దిరుఁగు గాడుపు వీచును వహ్ని మండు నం
భోవహపఙ్క్తియుం గురియు భూరి గుణోదయ సాధుసంశ్రయా ॥ ౯౪

క. నీకును ధ్యేయము కలదా । కాకున్నఁ దపంబు సేయఁ గారణ మేమీ
యో కరుణామయ తెలుపవె । యేకడఁ బెద్దలకుఁ గలవె యిల గోప్యంబుల్ ॥ ౯౫

క. అనిన విని విష్ణుఁ డజునకు । ననియె న్వినుమంచు నోయి యమరజ్యేష్ఠా
సను నీ వడిగిన యర్థము । వినఁ దగినద కాదె సర్వ విధముల నెన్నన్ ॥ ౯౯

తే.గీ. ఈవు సృజియింతు రక్షింతు నేను హరుఁడు । సంహరించును జగమెల్ల శక్తి యొకటి
గల్గి యున్నందుననె సుమ్ము కాకయున్న । నలఁతుల మశక్తులము దీనిఁ దెలిసికొమ్ము ॥

తే.గీ. సర్గ మీవు రజోగుణశక్తివలన । యుక్తి నేఁ బ్రోచు టది సత్త్వశక్తివలన
సంహరణ మీశ్వరుఁడు దమశ్శక్తివలన । సలుపుదుము మన యేలిక శక్తి గాదె॥ ౧౦౧

తే.గీ. శేషుఁ డాధారమై యుండఁ జెలఁగి యేను । నస్వతంత్రుండనై నిద్ర నంది యుండ
గాలవశమున మేల్కాంచి కడఁగి తపము । సలుపుచును విహరింతు శ్రీలలనఁగూడి ॥

గీ. కొన్ని యెడలను దానవకోటితోడ । సమర మొనరింతు దేహంబుఁ గుములఁజేసి
సకలలోక భయంకర ప్రకటలీల । నిల పయోమయమై నప్పు డెల్ల నెరుఁగ ॥ ౧౦౩

తే.గీ. కర్ణ మలజులయిన మధు కైటభులను । నసురవర్యుల నెదిరించి యైదువేల
హాయనమ్ములు బాహుజన్యమ్ముఁ జేసి । దేవికృప వారిఁ ద్రుంచుట యీవెఱుఁగవె॥ ౧౦౪

తే.గీ. కాన నద్దేవియే సర్వ కారణ మని । శక్తిరూపిణి యని సుఖశాలిని యని
యీవు నెఱుఁగుదు వట్లయ్యు నింక నింక । నడుఁగ నేటికి సుధ్యేయ మదియ నాకు ॥

క. ఇచ్ఛాయోగంబుననే । నచ్ఛజలధి మీనరూప మందితి మఱియున్
గచ్ఛపమ నైతిని వరాహచ్ఛాయుఁడ నృహరి వడుగ నైతిం గంటే ॥ ౧౦౬

ఉ. ఇంపులు సొంపులుం గులుకు నిందిర పొం దెడఁబాసి యెంతయున్
దెంపున నీచ జంతువుల దేహములం ధరియించి శయ్యయున్
గొంపయుఁ గాన కెవ్వఁ డరుగున్ సమరంబులకున్ స్వతంత్రతన్
బెంపు వహించు నేనియును వే యిక నేటికి నీ వెరుంగవే ॥ ౧౦౭

చ. నలినజ ! పూర్వకాలమున నా తల కార్ముక విస్ఫురద్గుణ
స్ఖలనము చేత వీఁడి చనగా హయశీర్షము నీవ తెచ్చి నే
ర్పలరఁగ శిల్పివర్యు పని నచ్చుగఁ గూర్చిన నే హయాననో
జ్జ్వలతఁ బ్రకీర్తితుండనయి పాటిలు టీవ యెఱుంగుదే కదా ॥ ౧౦౮

క. నే నాత్మపరుఁడనైనది । కానిది నీవే యెఱుంగఁ గలవు కదా నీ
మానసమున శక్తి స్వాధీనుఁడ గావుననే యట్టి దేవిం దలతున్ ॥ ౧౧౯

వ. ఇట్లు హరి విరించికిం దెల్పెనని చెప్పి యమ్మహర్షిశేఖరుం డగు వ్యాసునితో నారదుండు మఱియు నిట్లనియె.

తే.గీ. అట్టుల జనార్దనుఁడు కమలాసనునకుఁ । జెప్పిన విధంబు పరమేష్ఠి చెప్పె నాకుఁ
గానఁ గల్యాణ పురుషార్థకాంక్ష దనర । నీవు భగవతి గొల్చిన బ్రోవఁగలదు ॥ ౧౧౧

—: హయగ్రీవావతారము. :—

వ. అని మరియు శౌనకాదులకు సూతుం డిట్లనియె. ౧౧౨

క. ఈ పగిదిం గలహాశనుఁ । డేపారఁగ వ్యాసునకును నెఱింగించినఁ దా
నోపికతో వ్యాసుఁడు దేవీ పాదము లాశ్రయింప వెడలెం గిరికిన్ ॥ ౧౧౩

వ. అనిన విని శౌనకాదులు విస్మయంబుతో రౌమహర్షణి కిట్లనిరి. ౧౧౪

చ. సకల జగత్ప్రభుత్వ విలసన్మహిమాతిశయప్రవర్ణ్య రూ
పకలితుఁ డాదికారణుఁడు ప్రాపకుఁ డింద్రముఖామరాళికిన్
బ్రకటితుఁ డంచు వేదములు ప్రస్తుతిఁ జేసెడి దైత్యవైరికిన్
దెకలెను మస్తకం బనిన విస్మయ మయ్యె సుధీవతంసమా ॥ ౧౧౫

తే.గీ. మౌనివర సందియము దీర్పు మాకు నేఁడు । నిది జగద్విస్మయమునకు హేతు వయ్యె
హరి హయగ్రీవుఁ డగుటకు నతని శిరము । పోవుటయు కారణంబంటి వీవు సూత॥ ౧౧౬

క. అన విని సూతుం డనియెన్ । వినుఁ డో మునులార యిది సవిస్తరముగ మీ
రెనయ నవహితుల రగుచున్ ఘనుఁ డగు హరి హయగళుండు గావుటకతమున్ ॥

చ. నళినదళాక్షుఁ డాద్యుఁడు సనాతనుఁడైన రమావిభుండు ని
శ్చలత నొకప్డు దారుణదశన్ రణమున్ బదివేల యేండ్లు దా
సలిపిన వేసటన్ సమవిశాలభువిం గమలాసన స్థితిన్
వెలయుచు భూమిపై నిలుపు వింటిని సజ్యము నత్తఁ దాలిచెన్ ॥ ౧౧౭

ఉ. తాలిచినట్టి వింటికొనఁ దా బరు వంతయు నిల్పి కూర్కునం
జాలఁగదైవయోగమున స్వాపము మిక్కిలియై యటుండు న
క్కాలము నందు వాసవముఖ త్రిదివౌకసు లంబుజాతభూ
శూలులఁ గూడి యాగమును జొప్పడఁ జేయఁగ బూని వేడుకన్ ॥ ౧౧౮

క. నారాయణునిఁ గనుంగొను । కోరిక వైకుంఠ మేగి గోవిందుఁ గనన్
నేరక దివ్యజ్ఞాన వి । శారదులై చనిరి విష్ణు సన్నిధికి వెసన్ ॥ ౧౨౦

ఆ.వె. యోగనిద్ర నున్న భోగిశాయిని జూచి । విష్ణు నిదుర కదలి వింతనొంది
యచట నిలచి విధియు హరుఁడును మున్నుగా। నమరులకును శక్రుఁ డనియె నిట్లు॥ ౧౨౧

ఉ. ఏమి యొనర్చువార మిపు డీ హరి నిద్దుర సూడ నద్భుతం
బౌ మన మిప్డు దానికిని భంగము సేయు విధంబు సెప్పుడీ
నా మదనారి యిట్లను మనంబునఁ దాఁ బరికించి యో సుర
గ్రామపతీ హఠాత్తుగ సుఖంబగు నిద్ర నడంచు టొప్పునే ॥ ౧౨౨

వ. అనిన నంత. ౧౨౩

ఉ. జన్నము తప్ప దిప్డు సురసత్తములార వినుం డనింద్యమౌ
పన్నుఁగడన్ వచింతు నని పద్మజుఁడే నిపు డొక్క వమ్రి ను
త్పన్నము చేసి పంపినఁ బదంపడి యద్ది శరాసనాగ్రమున్
దిన్న నడంగు నప్డు హరి నిద్రఁ దొలంగు సవంబు సేకుఁడున్ ॥ ౧౨౪

తే.గీ అనుచు వైశంబ సరికించి యజుఁడు వమ్రి । నొక్క దానిని సృజియించి యోసి వమ్రి
హరి శరాసాగ్రమును దిని యతని నిదుర । నడపు మని యానతిచ్చిన నాలకించి ॥

తే.గీ. నిద్దురకు భంగ మే నెట్లు నేర్తుఁ జేయ । నాదినారాయణుఁడు సూడ నఖిల గురువు
కార్యమా చూడఁ బాతిత్య కారణంబు । నన్నుఁ బంపుట కూడునా నలినగర్భ॥ ౧౨౬

తే.గీ. నిద్రకును భంగ మొనరించు నీతి రహితునకుఁ గథాచ్ఛేద పాతకం బొకటి దంప
తీప్రణయభేదనం బొండు దివిరి మాతృ । శిశు విభేదన మొక్కండు చెందకున్నె ॥ ౧౨౭

తే.గీ. ఒక్కనాటి తిండి యొక తిండిగాదుసుం । డెల్లకాలమునకు నెద్దియేని
దిండి దొరికెనేనిఁ దెగబారి చేసెద । ననిన వమ్రి గాంచి యజుఁడు పలికె॥ ౧౨౮

తే.గీ. హోమకర్మలందు నొనరంగఁ బ్రక్కల । బడిన హవిసు నీకు భాగ మిత్తు
వేగ నేగి నీవు వింటికొప్పనుఁ దిని । హరిని మేలుకొల్పు మనిన వమ్రి ॥ ౧౨౯

క. వనజభవు నానతిం గొని । చని యంత శరాసకోటిఁ జప్పగ భక్షిం
చినఁ దెగియె నారి పశ్చిమ।మున నుత్తరకోటి యపుడు భోరన నూడెన్ ॥ ౧౩౦

సీ. పటపట బ్రహ్మాండ భాండంబు క్షోభిల్లె గడగడ సాచల క్షమ వడంకె
గళగళ నంభోధి జలము లెల్లఁ గలంగె జివ్వుజివ్వున గాలి జేఁగి వీఁచె
తటతటఁ బర్వతస్థల సానువులు రాలె జలజలని మహోల్క లిలఁ దొరంగె
మలమల దెస లెల్ల మాడి ఘోరము లయ్యె మకమక సూర్యుండు మాసి క్రుంకె

తే.గీ. ధమ్మ ధమ్మను భయద శబ్దమ్ము పుట్టె । కుండలంబులతోడ వైకుంఠు శిరము
హేల నుప్పరమునకుఁ బెల్లెగసి యెందె। పడియె వడిసెలలో ఱాయి పగిది నపుడు॥ ౧౩౧

ఉ. అంతట నంధకార విలయం బగుడుఁ సుర లెల్ల విస్మిత
స్వాంతత నుత్తమాంగరహితాచ్యుతుఁ జూచి విషాద మెచ్చఁగా
నెంతయు బాష్పము ల్దొరఁగ నేడ్చిరి బావని హా రమేశ హా
కాంత యనంతసంతతసుఖప్రద కేశవ యంచు నొక్కటన్ ॥ ౧౩౨

క. ఏ దేవు మాయయో యిది । యీ దివ్యశరీరమునకు నిది యొప్పిదమే
యో దేవదేవ నీకునుఁ బై । దైవము కలదె యిట్టి పాట్లకుఁ దగుదే ౧౩౩

తే.గీ. ఇది తలంపఁగ రాక్షస కృతము గాదు । యక్ష కృతమును గాదు దైత్యవర కృతము
గాదు దేవతలము మేమె కారణంబు । కాన నెవ్వరి దూషింపఁగలము మేము ॥ ౧౩౪

తే.గీ. ఏము పరతంత్రులము మాకు నెవ్వ డింక । శరణ మయ్యెడు నయ్యయో శిరము లేని
కమలదళనేత్రుఁ జూడంగఁ గలమె యిపుడు । కలఁగి వలవల వలపోయఁగలము గాక॥

తే.గీ. మాయ కీశ్వరుఁడైన యీ మాధవుని ఁగ।బంధమాత్రునిఁ జేసిన మాయ యెదియొ
కాదు సాత్త్వికి రాజసి కాదు కాదు । తామసి యిదేమి చిత్రమో తలఁపరాదు ॥ ౧౩౬

క. అని విలపించెడి దేవత।లనుఁ గని పరమేష్ఠి యూరడం బలుకుచు శాం
తిలఁ జేసి మహామహులై । యలరెడు మీ రిట్లు శోక మందఁగ నేలా ॥ ౧౩౭

క. శోకించుటచే ఫల మే । లా కలుఁగు నిరర్థక ప్రలాపము వంకన్
బోక గతమునకు నేడ్వక । పై కార్యము సూచువాఁ డుపాయజ్ఞుఁ డిలన్ ॥ ౧౩౮

క. దైవమునుఁ బురుషకారము । నే వెరవున రెండె కావె యిందును బురుష
వ్యాపృత్తి మానకుండిన । నా వెనుకం దైవమే ఫలావాప్తి యిడున్ ॥ ౧౩౯

వ. అనిన నింద్రుండు.

తే.గీ. దైవమే యెక్కుడగు నెందుఁ దలఁచి చూడఁ । బురుషకారంబునకు ఫలస్ఫూర్తి లేదు
నిర్జరులు సూచుచుండంగ నిఖిలలోక । పాలకుండగు హరికె యిప్పాటువచ్చె॥ ౧౪౧

వ. అనినం బితామహుండు. ౧౪౨

క. కాలప్రాప్తం బగు నది । వాలాయం బనుభవింప వలసినదేకా
మేలైనను గీడైనను । వీలౌనే యతిక్రమింప వెస దైవికమున్ ॥ ౧౪౩

క. సందియము లేదు దేహికి । నెందు సుఖము దుఃఖము భుజియింపక పోవన్
సందు గలదె నాకును మునుఁ । గంధర్వహరుండు శిరము ఖండించె జుఁడీ॥ ౧౪౪

ఉ. శాపవశంబునన్ త్రిపురశాసను లింగము డుల్లె నట్టులే
శ్రీపతి మూర్ధముం దెగె శచీపతి కయ్యె సహస్రయోని తా
ప్రాపణదుఃఖముం దిగువుబాటును స్వర్గమునుండి మానస
వ్యాపిసరోజవాసమును హా యిక నేరికి లేవు దుఃఖముల్ ॥ ౧౪౫

ఉ. కాన విషాదముఁ దొఱఁగి కార్యము నారయుఁ డింకమీఁద వి
ద్యానిధు లీరు సర్వజగదంబ సనాతని మూలకంద వి
జ్ఞానవిశాల దేవి పరశక్తి సమస్త చరాచరంబులన్
దాను భరించు నట్లగుట ధ్యానము సేయుఁడు భక్తియుక్తులై ॥ ౧౪౬

వ. అని చెప్పి సూతుం డో మహర్షులారా పద్మసంభవుండు పూర్వోక్తవిధంబునం దేవ
తల నూఱడించి తన యెదుట నిజశరీరంబులతో నిలువంబడియున్న నిగమంబులం
గని యిట్లనియె. ౧౪౭

మ. స్తుతిఁజేయుం డికఁ గార్యసాధనిని సంతుష్టాత్మభక్తవ్రజన్
సతి గూఢాంగి సనాతనిన్ సుగుణ సచ్ఛక్తి న్మహామాయ నం
చతిభక్తిన్ వచియింపఁగా విని శ్రుతివ్యాహారముల్ సుందరా
కృతులై దేవిని సర్వలోకజననిం గీర్తించె సంప్రీతిమై ॥ ౧౪౮

దండకము. దేవీ సమస్త ప్రపంచాత్మవస్తు ప్రశస్తత్వ విస్తారిణీ । నిస్తులానన్త ధీస్తుత్యుదార
ప్రకార ప్రచార ప్రభాకార సంచార సంశోభినీ । నిర్గుణా । దుర్గమానర్గళా । స్వర్గదా ।
వర్గదాత్రీ । జగజ్జాల కర్త్రీ । నమ జ్జీవభర్త్రీ । ద్విషజ్జాతిహర్త్రీ । కనన్, శ్రీవి నీవే
యికన్ ధీవి నీవే క్షమా శాంతి కాంత్యాదులు న్నీవె మేధా ధృతుల్ నీవె యుద్గీ
థమం దర్ధ మాత్రంబు నీవే నిజం బెన్న గాయత్రియు న్నీవె కీర్తి స్పృహాదుల్ జయా
దుల్ మహామాయవు న్నీవె యా సత్తునుం జిత్తు నానందము న్నీవె కా వాక్స్మృతి
హ్రీవరేణ్యాది రూపంబులం బొంది పాపంబులం జెండి కారుణ్యమూర్తిత్వముం గల్గి
బ్రహ్మాచ్యుతేశేంద్ర వాగ్వహ్ని భాస్వ ద్దిగీశాదులం దుండి శక్తి స్వరూపంబునన్ సర్వ
కార్యంబులం జేయు తల్లీ । సృజింపంగ బ్రహ్మన్ భరింపంగ విష్ణున్ హరింపంగ
శంభున్ బొసంగించి తీ వెవ్వఁడైనం భవత్పాదపద్మంబులం గొల్చినన్ వాని నిస్పార
సంసారశోకాబ్ధికి న్నావవై తేల్చి తీరంబునం జేర్తు వీవేకదా నిన్నుఁ గీర్తింప
నెవ్వాఁడు నేర్చు న్నమస్తే నమస్తే యటంచుం భవత్పాదపద్మంబులం గొల్తు శ్రీ । శ్రీ ।

ఉత్సాహ. నీదు రూప మెవ్వఁ డెఱుఁగు నిత్యసత్య రూపిణీ
నీదు సంజ్ఞ లెవఁడు సెప్ప నేర్చు నోర్చు నెన్నఁగన్
నీదు గుణము దెలియువాఁడు నేడు నాడు లేడుగా
నీదు మహిమఁ గంటి మేము నెమ్మి నమ్మి కొల్చుచున్ ॥ ౧౫౦

క. దేవతలలోన భగవతి । యేవాఁ డేనియు భవన్మహిమఁ గొనియాడన్
ద్రోవ యెఱుంగునె నీవే । దేవి వనుచుఁ దలఁచెదము గదే మా తల్లీ ॥ ౧౫౧

ఉ. కోరిక లేక లోకములకుం భవకారణ మైతి వీ వహో
చేరి భవ చ్చరిత్ర మతి చిత్రము దేవి యెఱుంగ శక్యమా
యేరికినేని మా మనము లెంతయు నెవ్వగఁ జిక్కి పొక్కెడిన్
నేరము మేము నీ వయిన నేరవు నీ గుణము ల్గణింపఁగన్॥ ౧౫౨

చ. భగవతి నీ వెఱుంగవా క్షపాచరవైరి శిరంబుపాటు ము
జ్జగములఁ బ్రోచుఁ దల్లి వని సారెకు నీ పదము ల్భజించువాఁ
డగణిత పుణ్యుఁ డప్పయినుఁ డయ్యెయొ చేసిన పాప మేమొకో
తగునె యుపేక్ష నిర్జర వితానముపై నిటు లక్కజంబుగన్॥ ౧౫౩

చ. హరి తలఁ దూలఁ జేయుట మహత్తరమైన విషాద హేతువై
పొరలితి మీపు నాటితివి భూజము దాసిన సీకరంబులన్
బరువడిఁ ద్రుంప నింతవలెనా సరికాని సురారిచేతనొ
దురితమువల్లనా యతని దోర్గత గర్వమువల్లనా సతి॥ ౧౫౪

ఉ. దానవు లెవ్వరేని రణ దారుణ భూముల నోడి నీ పద
ధ్యానము సేసిరో సకల ధాత్రి మురారి శిరంబుఁ దూల్చి యెం
తేని వినోదముం గనెనొ యిందిర మీఁదనుఁ గోపగించెతో
మా నుడు లాలకించి యిఁక మానుమి కోపము మమ్ముఁ బ్రోవుమీ ॥ ౧౫౫

ఉ. ఓ పరమేశ్వరీ మము నయో బహులార్తి సముద్రమగ్నులన్
బాపుల నీచులం పావని ప్రోవవె మా జనార్దనున్
లేపవె యేడ నేఁ గలదొ లేదొ యెఱుంగము త చ్ఛిరంబు వి
ద్యాపర యీవ త క్కొక యుపాయము మాకిక వేఱ యున్నదే ॥ ౧౫౬

క. అమృతము జీవనమునకున్ । విమలోపాయ మయినట్లు విశ్వజనని లో
కము బ్రదుకఁజేయఁగ నుపాయము నీవకదా నిరంతరానందమయీ॥ ౧౫౭

వ. అని బహువిధంబులగు దీనాలాపంబులతోఁ బరమేష్ఠి మున్నగు బృందారక బృందంబుల యనుమతి నిగమంబు లత్యంత భక్తిం గొనియాడె నని చెప్పి సూతుండు మఱియు. ౧౫౮

క. అని యిట్టులు గొనియాడిన । విని దేవి ప్రసన్న యగుచు విబుధులతోడన్
మును ద్రోవనుండి ముద్దగు । మినుకులతో నిట్టు లనియె మేలగు ననుచున్ ॥ ౧౫౯

తే. గీ. వెరవు దెల్పెద సురలార వెరవకుండు । వేదములు నన్ను మిక్కిలి వేడి వేడి
యలసి సొలసె మదీయాత్మ కలఘుతృప్తి । గలిఁగె సందియ మేమి మీ కాంక్షదీర్తు ౧౬౦

క. వేదములు ననుఁ బొగడిన । యీ దివ్యస్తోత్ర మెవ్వఁడేనియు మిగులన్
మోదమునఁ జదువ విన నత్యాదరమున వాని కోర్కె లన్నియు నిత్తున్॥ ౧౬౧

క. నారాయణు మస్తము దెగి । దూరంబునఁ బడియె నొక్క దోషమువలనన్
గారణము లేక కార్యం । బేరీతినయేని బొసఁగ దెందుం జూడన్॥ ౧౬౨

క. తనయొద్ద నున్న లక్ష్మిం । గని పరిహాసంబు చేసెఁ గమలాక్షుఁడు శ్రీ
వనిత యది సూచి తనలో । ననుమానించెన్ సవత్ని యబ్బె నటంచున్॥ ౧౬౩

ఆ.వె. ఇన్నాళ్ళనుండి యేను సుందరినయి । యిపు డరూపనైతినే తలంప
సవతి యొకతె యితనిఁ దవిలియుండుంగదా । నన్నుఁజూచి నేడు నవ్వనాయె॥ ౧౬౪

ఆ.వె. అనుచుఁ గోపగించి యపుడు తామసియైన । శక్తిదాల్చి యంబుశాయిఁ జూచి
తనసుఖంబునైన దలచక స్త్రీజన । సహజబుద్ధి నిచ్చె శాప మొకటి॥ ౧౬౫

క. నా శిరముఁ జూచి నవ్వితి । వో శౌరీ నీదు మస్త మూడిపడుంగా
కీశుండవైన నేమనె । లేశంబును శమగుణంబు లే దింతి కహా॥ ౧౬౬

ఆ.వె. సవతిఁ గనుటకంటె సవతితోఁ బెన్మిటి । గలసియుండునపుడు గనుటకంటె
సవతితోడఁ బోరు సల్పుచుండుటకంటె । విధవ యగుట సరిగ వెలఁది దలచు॥ ౧౬౭

క. అనృతము సాహసమును వం । చన మూర్ఖత్వంబును గరుణాహీనత్వం
బు నశౌచం బతిలోభత । చను నెందును భామినులకు సహజగుణములై॥ ౧౬౮

వ. అది యెట్లుండె నేమి. ౧౬౯

క. మునుపటివలె దశరూపధరుని మస్తకయుతు నొనర్తు రూఢిగ నే డా
తని శిరము లవణజలధిన్ । మునిఁగెను వేరొక్క కార్యమున్ వినుఁ డింకన్॥ ౧౭౦

క. నా చెప్పెడి చొప్పుననె మ । హాచతురతతోడ మీర లందరు నన సం
కోచము లేదిఁక వేరొక । ప్రాచుర్యం బొదవు మంచి ఫలము లభించున్॥ ౧౭౧

ఆ.వె. మున్ను బాహుబల సమున్నతుం డగు హయగ్రీవుఁడనుచు దొడ్డ కీర్తి నెసగు
దానవేంద్రు డధిక దారుణవృత్తితోఁ జెలగి ఘోరతపముఁ జేయఁ దొడఁగె॥ ౧౭౨

క. వెలయఁగ నేకాక్షరమై । యల మాయాబీజకలితమై ఘనఫలమై
యలరారెడి నా మంత్రము । నలవడి జపియించి భోగ మశనము మానెన్॥ ౧౭౩

క. నా తామసశక్తిని సం । జాత మహాభక్తియుక్తి సర్వాలంకా
రాతతమూర్తిని వేయేం । డ్లాతంకములేక తపమునందుఁ దలంచెన్॥ ౧౭౪

ఉ. దానికిఁ బ్రీతచిత్తయయి తామసమూర్తివహించి వచ్చి పం
చాననవాహనంబున సుఖాసనయై దనుజేంద్ర తెల్పు మె
ద్దానిని గోరె దీవనినఁ దా విని యా హయవక్త్రుఁ డర్మిలిన్
బూని ప్రదక్షిణంబుగను బోయి ప్రణామముచేసి యిట్లనున్॥ ౧౭౫

ఉ. దేవి జొహారు లోకముల దిద్దిన తల్లి జొహారు భక్తసం
భావన నైపుణీకలితపాద జొహారు సమస్తదుష్టవి
ద్రావణ ఘోరఘోర సమరక్రమధీర జొహారు సంతత
శ్రీవిభవప్రదానపరసిద్ధి జొహారు జొహారు నీకగున్॥ ౧౭౬

ఉ. ఈవు ధరాజలానలసమీరణకర్త్రివి గంధమున్ రసం
బావల రూపశక్తియును నంటుట మ్రోగుట మూరుకొంటయున్
నీవ తలంపగా రసన నీ వట చక్షువు నీవ త్వక్కునున్
నీవకదమ్మ శ్రోత్రమును నీవ క్రియేంద్రియపాళి నీవకా॥ ౧౭౭

వ. అనిన విని మహేశ్వరి యగు శ్రీదేవి యిట్లనియె. ౧౭౮

ఆ.వె. ఓరి దనుజ నీదు కోరిక దెలుపుమా । యిచ్చ నీదు భక్తి మెచ్చనాయెఁ
జేరి మేటి తపము చేసితి వీవు నే । నిత్తు వరము సంశయింపవలదు॥ ౧౭౯

వ. అనిన విని భగవతిం గాంచి హయగ్రీవుండు భక్తియుక్తుండై యిట్లనియె. ౧౮౦

తే.గీ. తల్లి నేఁ గోరు కోరిక తప్పక విను । చావు లేనట్టి బ్రతుకు నా కీయవలయు
నప్పు డమరుఁడనై యోగి నై యజేయమహిమతో నీ జగంబున మనగలాఁడ॥ ౧౮౧

వ. నావుఁడు విని నవ్వి యమ్మహాదేవి యతని కిట్లనియె. ౧౮౨

క. పుట్టిన జంతువులెల్లన్ । గిట్టుట సిద్ధంబ యనెడి కీ తెరుగవొకో
యిట్టుల నుండఁగ వేఱొక । పెట్టుల సమకూరు దానవేశ్వర నీకున్॥ ౧౮౩

క. ఇది నిశ్చయం బటంచున్ । మదిఁ దెలసి మఱొక్కవరము మ మ్మడుగఁదగున్
బదపడి నే నీ కిచ్చెద । నది యని భగవతి వచింప నాతం డనియెన్॥ ౧౮౪

తే.గీ. ఎప్పుడేని హయగ్రీవుఁ డెవ్వడేనిఁ గలిగెనేనియు వానిచేఁగాక నాకు
మృత్యు వనునది లేనట్టి మేటివరము తల్లి దయచేసి రక్షింపఁదగు నటన్న॥ ౧౮౫

వ. జగదంబ యతని కిట్లనియె. ౧౮

ఉ. నీవు గృహంబు సేరి యవనిం బరిపాలనఁ జేసికొమ్ము సం
భావిత సౌఖ్యసంపదలపట్టయి నీకును మృత్యు వా హయ

గ్రీవుఁడ కాక వేఱొకటి గెల్వఁడ దెన్నఁ డటంచుఁ దెల్పి య
ద్దేవి యదృశ్య యయ్యె మదిఁ దృప్తి నతండును నేగె నింటికిన్ ॥ ౧౪౪

ఉ. వాఁడు వరంబు పేర్మిఁ గడు వర్ధిలు గర్వము పూని యజ్ఞముల్
పాడొనరించి మౌనులను బాధలఁ బెట్టుచునుండ వానికిన్
సూడొకరుండు ముజ్జగము చోటుల లే దది గాన వానికిన్
బీడ యొనర్ప మీకిపుడు ప్రీతియకా యిఁక వేయు నేటికిన్ ॥ ౧౪౫

ఆ. వె. హయముశిరము దెచ్చి యతికింపుమనుఁడు మాధవుని మొండెమునకుఁ ద్వష్టతోడ
నంత విష్ణుఁడే హయగ్రీవుడై యేగి । యా సురారి నోర్చు నద్ది మేలు ॥ ౧౪౬

వ. అని మరియు సూతుండు. ౧౪౭

క. అని యిట్లు దేవి పలికిన । విని సుర లెల్లరును దృప్తివిస్తరులై త్వ
ష్టనుఁ జూచి పల్కి రిట్లని । యనఘా నీవేగి హయము నాస్యముఁ దెమ్మా ॥ ౧౪౮

తే.గీ. తెచ్చి యదికింపు మచ్యుతు దేహమునకు । ననిన నాతండు నట్లచేసిన మురారి
హయగళుండయి దనుజుని హతునిఁజేసె । దాన దేవతలెల్ల సంతసముపడిరి ॥ ౧౪౯

క. ఈకథఁ జదివిన వినినన్ । లోకజనని తా నొసంగు లోకాతీత
ప్రాకట వైభవమేధా । శ్రీకాంతి చిరాయువులను సేమం బొదవన్ ॥ ౧౫౦

—: మధుకైటభోత్పత్తి :—

క. అని చెప్పిన సూతమహాముని తోడను శౌనకాదిమును లందఱు ని
ట్లని రో మునిమూర్ధన్యా । యనఘా మా సంశయంబు లడఁగింపఁగదే ॥ ౧౫౧

చ. జగ మేకార్ణవమై తలిర్చునెడ భాస్వద్రూపుఁడై విష్ణుఁ డే
పగిదిం బంచసహస్రహాయనము లబ్రాశిన్ రణప్రాజ్ఞతన్
దగి యోర్చెన్ మధుకైటభాసురుల దుర్దాంతప్రతాపాఢ్యులన్
నగభేది ప్రముఖామర ప్రకర నానాదుఃఖసంపాదులన్ ॥ ౧౫౨

మ. పరమాశ్చర్యకరంబ యిచ్చరిత మొప్పం జెప్పవే సూత యీ
వరమౌనివ్రజ మెల్లఁ జేరి వినఁగా వాంఛించుచున్నారు దు
స్తర నానార్థవిదుండవై సఖుఁడవై దైవప్రసాదంబునన్
దరి కేతెంచితి వీవు నీ చెలిమిచేతల గల్గు నిష్టార్థముల్ ॥ ౧౫౩

క. వెస మూర్ఖుని సహవాసము । విసమే సజ్జనుల చెలిమి వెలయుంగ సుధా
రసమే యిది దెలియనిచో । పసరము కా నరుండు వేయిపలుకు లికేలా ॥ ౧౫౪

క. ఘనుల కథలు విన నొల్లని । జనుడు పశుప్రాయుఁ డనఁగ సందియమేలా
చనుఁ బశువైనను వరగా।యనగీతులఁ జొక్కు సర్పమైనను ధరణిన్ ౧౯౮

క. ఐదింద్రియములలోపల । నాదిమములు కనులు చెవులు నవి రెండేకా
మోదమున రూపదర్శన । నాదశ్రవణముల నిచ్చు నానాగతులన్ ॥ ౧౯౯

క. శ్రవణం బనునది త్రివిధం । బవు సత్త్వరజస్తమోగుణాయత్తంబై
భువి దీనిఁ దెలిసి మానవుఁ । డవిరళమతి యగుచు వినఁగ నగు సత్కథలన్ ॥ ౨౦౦

క. నిగమాగమాది సాత్త్విక । మగు సాహిత్యాది యెందు నగును రజోజం
బగు నన్యుల దోషంబులు । ప్రగణించుట గలహవార్త రహిఁ దామసమున్ ॥ ౨౦౧

తే.గీ. ధరణి నుత్తమ మధ్య మాధమములగుచు । మూడువిధముల సాత్త్వికంబును బొసంగు
మోక్షమును నాకమును భోగమును గ్రమంబు । గా నొసంగును దీని మార్గంబు నుండు॥

క. రాజసమునుఁ ద్రివిధం బగు । నోజం బూర్వోక్తవిధము లొంది తదీయా
వ్యాజశ్రవణ మనన్ స్వీ । యాజారాన్యప్రసంగ మందురు పెద్దల్ ॥ ౨౦౩

క. తామసమును ద్రివిధంబగు । భూమిన్ బూర్వోక్తరీతిఁ బుణ్యరహితు ను
ద్దామవధ పగతుతో సం । గ్రామంబును నిర్ణిమిత్త కలహము వరుసన్ ౨౦౪

ఉ. కావున మౌనివర్య శుభకారణమైన పురాణసంహితా
గ్రామము వీనులం జొనుపఁగావలెఁ బాపము నెట్టఁగావలెన్
ధీమహిమంబు వర్ధిలఁగ దేలవలెన్ సుఖలీల మమ్ము స
ద్భావమునన్ దలంచుచు సుధారసధారలు చిల్కఁ దెల్పవే॥ ౨౦౫

ఉ. నావుఁడు సూతుఁ డమ్మునిజనంబులతో నను ధన్యు లీర లెం
తే విన నిచ్చయింత్రు వచియింపఁ దలంచెద నేను ధన్యుఁడన్
శ్రీవరుఁ డేకసాగరవిశిష్టము లోకము నొందినప్డు ని
ద్రావశతన్ భుజంగములరాయనిపై శయనించి యుఁడగన్ ॥ ౨౦౬

వ. నారాయణుని శ్రవణమలంబునుండి మధుకైటభు లుద్భవిల్లిరి. ౨౦౭

ఉ. పుట్టి క్రమక్రమంబునఁ బ్రపూర్ణతఁ జెంది మహాబ్ధి లోపలన్
దిట్ట తనంబునం బటుగతిన్ విహరించుచు నాటలాడుచున్
కట్టిడి రక్కసు ల్వెస నొకానొకనాఁడు మనంబులందుఁ దా
రిట్టులు చింతకుం దొడఁగి రిద్దఱు నొద్దిక నొక్క తావునన్ ॥ ౨౦౮

క. ఆధారము లే కిల నొక । యాధేయము నిలువఁజాల దది నిక్కంబౌ
బోధపరుల చిత్తములకు । నాధారాధేయభావ మది చూపట్టున్ ॥ ౨౦౯

క. ఎవ్వఁడు సృజించె మనలన్ । నెవ్వగఁ బుట్టితిమి మన మహీనప్రౌఢిన్
నివ్వటిలె నెట్టు లీ జల । మెవ్వతె మన తల్లి, తండ్రి యెవ్వం డరయన్॥ ౨౧౦

తే.గీ. ఇట్లు తలపోసి నిశ్చయం బెఱుఁగలేక । యుండ మధుఁజూచి కైటభుం డోరి మధుఁడ
మనల మీ సర్వతోముఖమధ్యమందు । నునికికిం గారణము శక్తి యని తలంతు॥ ౨౧౧

తే.గీ. ఆ మహాశక్తి యాధార మంబురాశి । కనుచు మనలను సృజియించి నట్టి దేవి
యదియ యనుచుఁ దలంతు నే నంతకంటె । వేఱొకటి లేదు నమ్ము మీ విధము నిజము॥

క. ఈ లీలఁ జెప్పుచుండఁగ । నాలోన విచిత్ర మహిమ నాకాశమునన్
మేలైన శబ్ద మొక్కటి । యాలింపఁగ నయ్యె శ్రావ్యమై సుకరంబై॥ ౨౧౩

తే.గీ. ఆ మనోహర వాగ్బీజ మతి మనోహ రంబు నభ్యాస మొనరించి ప్రవిమలమతి
నుండఁ గనవచ్చె మెఱుపొక్క టుప్పరమున। దానిఁ గని యెంచి రపుడు మంత్రం బటంచు॥

క. ఆ మంత్రంబుం గైకొని । భీమతపము సేయ మొదలుపెట్టి రచలము
ద్రామహితు లగుచు నిరశను । లై మించి సమాహితాత్ములై దృఢలీలన్॥ ౨౧౪

క. వేయేం డిట్లు తపంబును । జేయఁగ గని శక్తి తృప్తిఁ జెందె గగనవా
ణీయుక్తి నిట్టు లనియెన్ । బాయని ప్రేమాతిశయము బాటిల నంతన్॥ ౨౧౫

ఉ. దానవులార మీవరము తప్ప కొసంగెద నంచు నింగిపై
మానక వాక్య మొండు విని మా మరణంబులు స్వేచ్ఛఁ గల్గఁగా
దీనజనార్తినిర్దళని దేవి ప్రసాదము సేయు మన్న మీ
పూనిక యట్ల యౌత నిఁక పొందని దేవి వచింప వారలున్॥ ౨౧౬

మ. వరము ల్గాంచు సురారు లత్యధికగర్వప్రేరితౌద్ధత్య ని
ష్ఠురులై యంబుచరాళితోఁ గలసి బిట్టుం గ్రీడలం బ్రోడలై
దొరలై యొప్పుచు నొక్కవేళను సుధాంధోజ్యేష్ఠుఁ బద్మాసనాం
తరవర్తిం గని మోదమంది పటుయుద్ధప్రక్రియాకాములై॥ ౨౧౭

క. పూతోదను యుద్ధమునకు । రాతప్పితివేని విడుము రాజీవంబున్
పోతీరదు నీ కిఁక నిది । కాతరుఁడవ యేని నీవి కా వీస్థలముల్॥ ౨౧౮

తే.గీ. వారి ధీరోక్తులకుఁ గడు వగచి బ్రహ్మ । యేమిచేయుదు నింక నా కేమిదిక్కు
ఎవ్వరిని వేఁడుకొందు నే నెందుఁజొత్తు । ననుచుఁ జింతాసముద్రంబునందు మునిగె॥

వ. మఱియుం బద్మజుండు దనలో నిట్లని వితర్కింపం దొడంగె. నేఁడు వీరి బలంబులు
మాడ నత్యధికంబులై యున్నయవి. వీరి నే నెట్లు శాంతులం జేయఁగల? సామ దాన

దండోపాయంబులలో దండం బజ్ఞాతబలులయెడ నవిధేయంబు. స్తుతియుఁ బొసంగ దేల యన నాయందు వీరు దుర్బలత్వంబు పెట్టుదురు, దాన భేదంబులకుం దఱికాదు కావున.

—: బ్రహ్మకృత విష్ణుయోగనిద్రాస్తుతి :—

ఉ. వెన్నుని శేషశాయిని వివేకఘనాశ్రయునిం జతుర్భుజుఁ
సన్నుతి సేసి మేల్కొలిపి సాగిలి మ్రొక్కెద భక్తియుక్తిమై
న న్నతఁ డేలఁగాఁగలఁడు నాదు విచారము దీర్పఁగాఁగలం
డెన్నఁగ నింతకంటెఁ గలదే మఱియొక్కటి యంచు వేడుకన్. ౨౨౨

వ. అని.

సీ. ముక్తపదగ్రస్తము :
భణనీయగుణపాలి పాలితభూచక్ర చక్రగదాభుజా చారుదండ
దండసాధనతాత తాతప్రియకుమార మారసుందర గరుత్మత్తురంగ
రంగదర్దవరాజ రాజన్మహాలయ లయకాలకీలికీలాప్రతాప
తాపససంతాన తానవార్తివిఫాల ఫాలబాలసుధాగభస్తిబింబ

తే.గీ. బింబతులితాధరా ధరాలంబమిత్ర । మిత్రమండలగతగాత్ర గాత్రధీన
ధీసమచ్ఛ్రీసుఖనిదాన దానవారి । వారిజాసనకారణ కారణాత్మ॥ ౨౨౪

చ. నిరోష్ఠ్యము.
నళినదళాక్ష దీనజననాయక నీరదగాత్ర శంఖ స
దళ నరసింహ దైత్యగణదారణ నారదనాదసాదరా
గళగరళార్చితా సకలకాంతశరీర ధరాధరాతిని
శ్చలనయ నిత్య సత్యకృత సాధన శార్ఙ్గ హృషీకనాయకా॥ ౨౨౫

ఉ. ఈ దనుజేంద్రు లిద్దఱు మహేశ మదోద్ధతులై ననుం గడుఁ
బాధలు పెట్టఁబూనిరి కృపామయ మచ్ఛరణంబ వీవకా
దే దురితాత్ములం దునిమి తేకువ న న్పరిరక్షింపవే యిఁకన్
సాదరవృత్తి నంచు నిటు లాతఁడు శ్రీహరి నెంత వేడినన్. ౨౨౬

తే.గీ. యోగనిద్రాగతుండయి యున్నకతన । శౌరి మేల్కొనకున్న న జ్జలజభవుఁడు
శక్తితోఁ గూడి నిద్రావశతన యుండె । నేమిసేయుదు మేల్కొల్పు పెట్టు లితని॥

ఉ. ఎక్కడఁ బోవుదున్ మఱియు నెవ్వరు నన్ను భరించువార లే
దిక్కు యఖర్వగర్వ నిరతిం దనుజేంద్రులు చుట్టుముట్టిరే
ప్రుక్కితి నంచుఁ దా నరసి చూచి మనంబునఁ గొంతవట్టు నా
కొక్క యుపాయ మిత్తఱి సహో । పొదకట్టె నటంచు నెంచుచున్॥ ౨౨౮

—: శక్తిస్వరూపకథనము :—

ఉ. దేవి యొకర్తు నాభయము దీర్పఁగలద్ది తదీయశక్తినే
కా వినఁ డింత నిద్రఁబడి కాతరు మన్వ్వల నచ్యుతుం డటం
బావిధి సర్వలోకము లయంబగు శక్తిని యోగనిద్ర న
ద్ధీవరపోషిణిం బ్రకృతి దివ్యగుణన్ బొగడె న్మనంబునన్ ॥ ౨౨౯

క. దేవీ నీవ జగత్ప్రాద్భావమునకుఁ గారణమవు పరమేశ్వరివే
నీ వేదంబులవలనన్ । నీ విశ్వాతీతశక్తినిం గనుఁగొంటిన్ ॥ ౨౩౦

ఆ.వె. నీవ యోగనిద్ర నిల్పితివి విష్ణు । నంతవాని కింత లైన నితరు
లెంతవారు నీకు నిసుమంతవారకా । కెఱుఁగఁగలమె నీ యహీన లీల ॥ ౨౩౧

క. ప్రకృతి యని పురుషుఁడని నీ । కకలంకాభిఖ్య లిచ్చి యా సాంఖ్యులు ని
త్యకలాసుమహిత చైత । న్యకళారహిత మగు వస్తు వండ్రు కడంకన్ ॥ ౨౩౨

ఆ.వె నటనఁజేయు దీపు నానాగుణంబులు - గలిగి నీచరిత్రములు గణింప
నెవ్వఁడోపు సంధ్య వీ వంచుఁ దపసులు । నిన్నుఁ గొల్చుచుండ్రు నిత్యశక్తి ॥ ౨౩౩

క. నీవు మతివి నీవు ధృతివి । నీవు రుచివి నీవు శుచివి నీవె శ్రద్ధా
భావంబ వీవ కీర్తివి । నీ వఖిలము సర్వలోకనేత్రివి తల్లీ ॥ ౨౩౪

క. ప్రత్యక్షము త్వత్కార్యము । సత్యము వేదములకైన శక్యంబే నిన్
స్తుత్యాదుల మెప్పింపఁగ । సత్యాదరదైకబుద్ధి నరయుము తల్లీ ॥ ౨౩౫

క. సగుణవు నిర్గుణ వతిగుణ । వగణితనిగమాగమాంచితాధారవు నీ
ధగధగిత సుప్రభావళి । జగముఁ బ్రకాశింపఁజేయు జననివి దేవీ ॥ ౨౩౬

క. నీకంటెను వేఱెవ్వరు । నాకును శ్రీకాంతునకుఁ బినాకధరునకున్
మా కౌమారీ వాణుల । కేకాకృతి వీవకావె యెపుడు నిజముగన్ ॥ ౨౩౭

క. అన్నాది సకలకోశా।భిన్నా మాయామయీ గభీర శ్రీ సం
పన్నా పోషితపరమా।పన్నా నన్నాదరింపఁబాడి యపర్ణా ॥ ౨౩౮

క. కలఁదే విష్ణునికంటెన్ । బలవంతుం డైనవాఁడు బంధుర నిద్రా
కలితుం జేసితివమ్మా । యలఁతు లితరు లెంతవార లహహా తలఁపన్ ॥ ౨౩౯

క. నను లోకము సృజియింపన్ । వనజాక్షుని బెంపఁ గృత్తివాసు నడంపన్
బను లిడి చేయింతువు నీ । వనఘ మహారాజయోగహారిణి వమ్మా ॥ ౨౪౦

క. జననీ పాపులఁ ద్రుంతువు । వినయపరులఁ బ్రోతు వఖిలవేదినివి కదా
నిను మాన నా విపత్తిం । దునుమాడుము దుర్జనులకు దుర్గమ వమ్మా ॥ ౨౪౧

క. ననుఁ గన్నతల్లి వని నే । చనువున మఱిమఱియు నిన్ను సంస్తుతిఁ జేయన్
వినవమ్మా విడువక సుజ్జనకల్పక చారువల్లి జగముల తల్లీ ॥ ౨౪౨

ఉ. నాటక సూత్రధారిణి వనాఁ దగు మిజ్జగమందు నీవ యే
నాఁటను దృశ్యమానపు సనాతని వీశ్వరి వాదిమూర్తి వి
చ్చాటనశీల వార్తుల భయంబులఁ దీర్చెది పట్టున న్మణీ
పేటివి భక్తకోటికి కృపీటభవాదులు నీదు తేజముల్ ॥ ౨౪౩

ఉ. ఓ పరమేశ్వరీ విను మహో మొఱ యింతట లెమ్మ లెమ్మ నీ
రూపము సూపు మమ్మ సితరోచిమరీచిక లీను నీ ముఖం
బోపికఁ జూచి మ్రొక్కెద నయోన్నతి విష్ణుని వీడుమమ్మ నా
యాపదఁ బాపుమమ్మ నిరతాయతచిత్రవిచిత్రపర్తనీ ॥ ౨౪౪

క. అని యిట్లు బ్రహ్మ వేఁడిన । విని మాయాశక్తి హరిని విడిచి మఱొక ప్ర
క్కను నిల్చిన నక్కారణ । మున హరిఁ గని యబ్జసూతి ముదితుం డయ్యెన్ ॥ ౨౪౫

వ. అనిన విని పరమశాంతపావనులగు మునులు పరమశాంతస్వభావసమేతు సూతుం గాంచి యిట్లనిరి. ౨౪౬

ఉ. అక్కజమయ్యె మాకు నహహా యిది విన్న మహానుభావ నీ
వక్కణముల్ సదా విబుధవర్ణితముల్ విధి విష్ణు రుద్రులన్
బెక్కుపురాణము ల్తెలుపు నిత్యులు నాద్యులు నంచు వారలే
తక్క మఱొం డజాండముల దైవము లేదని నిక్కపంబుగన్ ॥ ౨౪౭

చ. అజుఁడు సృజించు మాధవుఁ డనారతమున్ బ్రతికించు శంకరుం
డు జగముఁ దూల్చు మువ్వురుఁ గడు న్నుతిఁ గాంత్రు త్రిమూర్తు లంచు స
త్త్వజయు రజోజయున్ మఱియుఁ దామసి నాఁ జను శక్తులొందుటన్
ప్రజలకు వేఱ యెవ్వఁ డిఁక బంధుఁడు లోకమునందుఁ జూడఁగన్ ॥ ౨౪౮

ఉ. వారలలో మురారి నిరపద్యుతఁ దాఁ బురుషోత్తమాఖ్యచే
మీఱి మహాప్రసిద్ధుఁ డగు మేటి జగత్పతి సర్వ కర్మలం
గారకుఁ డంతవాని నిఁకఁ గాంతుమె ? నిస్తులతేజుఁ డాతఁ డ
య్యారె ! తథావిధుండె యిటు లాయెనుఁ జిక్కెను యోగనిద్రకున్ ॥ ౨౪౯

క. ఇది మాకు సవిస్తరముగ । విదితం బొనరింపుమయ్య విజ్ఞాననిధీ
యది యే శక్తియొ మొదటికి । మొదలైనది విష్ణునకు మూలమె చెపుమా ॥ ౨౫౦

చ. నిఖిలముఁ బ్రోచువాఁడు గణనీయుఁడు సర్వగతుండు వేత్త చి
త్సుఖపరుఁ డీశ్వరుం డమితసుందరుఁ డున్నత తేజుఁ డిందిరా
సఖుఁడు నిరీహుఁ డుత్తముఁడు సౌమ్యుఁడు శాంతుఁడు యోగనిద్రచే
నఖిలమునం దపస్మృతి బయల్పడ నజ్ఞతఁ గాంచె నయ్యయో ॥ ౨౫౧

క. తప్పక సందియ మను ముడి । విప్పి యథార్థంబు చెప్పి వేవేగ మముం
దెప్పరమగు సంతసమున । దొప్పలఁ దోగించువారు దొరకుదురె యొరుల్ ॥ ౨౫౨

చ. సనకసనందన ప్రముఖసంయములుం గపిలుండు నారదుం
డనుపమ బుద్ధిశాలులు మహామహులై నను మూలశక్తి స
త్తును గన లేరు వేదములు తప్పక పల్కుచునుండు విష్ణుఁడే
ఘనుఁడు శివుండె గొప్ప విధిగణ్యుఁ డటంచు ననేక భంగులన్ ॥ ౨౫౩

వ. మఱియు. ౨౫౪

ఉ. కొందరు కేశవున్ బరమకోవిదుఁ డంచు సనాతనుం డటం
చందురు, గొంద రీశ్వరుఁ డటందురు శక్తిసమన్వితుం డని
ష్పందుఁడు భూతనాథుఁ డని పల్కుదు రింద్రుఁడు నాథుఁ డంచు నిం
కం దిననాథుఁడంచుఁ గణకం జ్వలనుం డని యంద్రు గొందరున్ ॥ ౨౫౫

ఆ.వె. ఎంద రెన్నిగతుల నేమి చెప్పిన నేమి । కార్యకారణములఁ గాంచు చోట
సత్ప్రమాణములను సాధింపఁ గావలెఁ । గాక వే రొకండు గాదుపక్కి ॥ ౨౫౬

క. మానక ప్రత్యక్షము నను।మానము శబ్దంబు నను ప్రమాణంబులు మూఁ
డౌ ననిరి కొంద అని రుప।మానంబును ననుపలబ్ధి మఱి కల వనుచున్ ॥ ౨౫౭

ఆ.వె. ఆగమంబు బుద్ధి యవల సద్యుక్తియుఁ । గార్యకారణ ప్రకారములకు
ననుభవంబుమీఁద నల్ల దృష్టాంతంబు । రహిని గల్పి రా పురాణవిదులు ॥ ౨౫౮

క. పండితులు సెప్పుచుందురు । దండి పురాణముల యందుఁ దా నెప్పేశన్
నిండె జగంబుల నన్నిట । మెండుగ శక్తిస్వరూపమే యొం డనుచున్ ॥ ౨౫౯

ఆ.వె. విధికి సృజనశక్తి విష్ణుదేవునకును । పాలనైకశక్తి శూలి కెన్న
హరణశక్తి పంకజాప్తునకుం బ్రభా।శక్తి శిఖికి జ్వలనశక్తి కలవు ॥ ౨౬౦

ఆ.వె. ఎల్లయెడల శక్తియే కనవచ్చెడి । శక్తిలేని యుత్త స్థలము లేదు
సర్వగతము శక్తి శక్తి లేనప్పుడు । వస్తు వేదఁగలదు వసుధయందు ॥ ౨౬౧

క. సర్వము శక్తిమయంబగు । సర్వజనులు శక్తిలేక శత్రుజయ శ్రీ
నిర్వాహకు లెట్లగుదురు । సర్వోన్నత పదవి నందు శక్తియ కాదే ॥ ౨౬౨

క. హరిహర విధి రవి శిఖి యమ । వరుణ కుబేరాదులైన వాసవుఁడైనన్
గురుఁడైనం బరుఁడైనన్ । నిరుపమశక్తిప్రయుక్తి నెరసిరి ఘనులై ॥ ౨౬౩

క. తగుశక్తి రెండు విధముల । సగుణయు నిర్గుణయు ననఁగ సగుణాభిధ రా
గిగణము గొల్చును నిర్గుణ । నగణిత వైరాగ్యమార్గు లర్చింతు రొగిన్ ॥ ౨౬౪

ఆ.వె. మును లెరుంగ లేరు మూలశక్తి నికెట్లు । మూఢజనులు నిత్యమూర్తి నెఱుఁగ
నేర్తు రదియుఁ గాక నిజ మిక్కలిం గల।వార లల్పబుద్ధు లైరి కారె ॥ ౨౬౫

క. శక్తిమయము జగ మంతయు । శక్తి జగన్మయము వేఱ నందియ మేలా
శక్తిమయము గానిది నిఃశ్శక్తిక మణుమాత్రమైన జగమున గలదే ॥ ౨౬౬

క. కావున నెవ్వం డేనియు । సేవింపం దగును శక్తి సముధికరీలా
వ్యావృత్తి విశ్వమంతయు । దేవియ పాలించు భగవతీనామమునన్ ౨౬౭

క. అని వ్యాసునివలనను నే । వినియుంటిని వ్యాసుఁ డిద్ది వినె నారదు చే
త నతఁడు పితామహునిచే । వినియెన్ ద్రుహిణుండు వినియె విష్ణునిచేతన్ ॥ ౨౬౮

క. నరు లెవ్వ రిందునకు పే । ఱరయంగారాదుసుండి యనుభవవేద్యం
బరుదార శక్తికం బెను । బరు లాద్యులు సేవ్య లెన్నఁ బడరు బుధులచేన్ ॥ ౨౬౯

వ. అని మఱియు. ౨౭౦

చ. కరు మరుదార శ్రీవిభునికాయము లోపలి యోగనిద్ర వేఁ
బెరసి మరుత్పథస్థ యయి పేర్మి నటుండఁగ వాసుదేవుఁ డ
చ్చెరువుగ మాటిమాటికినిఁ జేతులు సాచుచు నావులింపుచున్
వెరపు మెయిన్ బురిస్థుఁడయి వేఁడు ప్రజాపతిఁ గాంచి యిట్లనున్ ॥ ౨౭౧

చ. తతతపముం దృజించితిఁ గతం బది యే మిటు రాకకుం భయ
స్థితి నిటు లున్కిఁ గారణముఁ దెల్పుము నాఁ బరమేష్ఠి యార్తివి
స్తృతుఁడయి పల్కెనో సుజనసేవ్య భవచ్ఛ్రివ కర్ణమలోత్థులై
దితిజులు మీఱి రుద్ధతులు దీప్తభుజు ల్మధుకైటభాభిధుల్ ॥ ౨౭౨

—: మధుకైటభయుద్ధము :—

క. వారిరువురు ననుఁ దమితోఁ । బోరునకును ర మ్మటంచు బోరనఁ బైకిన్
జేరుచుఁ జంపెద మనుచున్ । ఘోరాకారిములఁ జుట్టుకొనిరి మురారీ ॥ ౨౭౩

క. అక్షీణకృపామయుఁడవు । రక్షింపుము నన్నుఁ బ్రీతి బ్రతుకు గలిగినన్
భక్షింతున్ బలుసాకున్ । రక్షోభయ ముడిగి ద్రుమపరంపరనేనిన్ ॥ ౨౭౪

క. నావుఁడు నారాయణుఁ డను । నో వేధ కరంబు భీతి నొందకు మింకన్
వేవేగ రిపులఁ ద్రుంచెద । నీ విచ్చట నిలచి చూడు మిదిగో యనఁగన్ ॥ ౨౪౫

తే.గీ. ఆ ప్రబలులైన సోకు దయ్యాల తేండ్లు । వనజభవు నష్ట కనుఁగొని యనధికరణ
నీరములనుండి పల్కిరి నీవు వీని । మఱుగు జొచ్చితె పద్మజ మాకు నోడి ॥ ౨౪౬

తే.గీ. ఇతఁడెసూడంగ నుక్కార్తు మిచటనిన్ను।పోరు మాతోడఁ గాదేని పాఱుమెందె
దాసదాసుండఁ జేసితిఁ దప్పటంచుఁ । బలుక విని దానవారాతి యలుక వొదమి ॥ ౨౪౭

ఉ. గంద్రలు మీరు రండు కడకన్ సమరంబును వేఁడిరేని యే
వాంద్రిటు లన్నదే నెఱుఁగ నీతని సృష్టి విధాత మీకుఁ బె
క్కం డ్రిఁక నేల నే నొకఁడఁ గాదె వధింతు నిమేష మోర్వఁడీ
తీండ్రిల నేలఁ గండలను దీసెద గెద్దలనోట వేసెదన్ ॥ ౨౪౮

వ. అనుఁడు. ౨౪౯

క. అధికరణరహితమహితో।దధిలోఁ దిరుగాడుచును మదప్రేరితులై
విధిఁ గన్న మేటిదొరతో । మధుకైటభు లెదిరిపోర మనసిడి రంతన్ ౨౫౦

క. మధుఁ డెదిరించిన వానిన్ । మథియింపఁగఁ గైటభుండు మార్కొన వానిన్
మథియింపగ మఱలపడిన్ । మధుఁడు గవియు నిటుల వారు మఱిమఱి పోరన్ ॥ ౨౫౧

క. మల్లరణ మొక్కరీతిన్ । గల్లోలిని మీదనుండి గమలాక్షుఁడు సం
ఫుల్ల బలస్ఫూర్తి మెయిన్ । బెల్లుగ దానవులతోడ బిట్టొనరించెన్ ॥ ౨౫౨

ఆ.వె. ఐదువేల దీర్ఘహాయనంబులు మహో।గ్రత రణంబు సేసి కరము సొక్కె
మురవిరోధి బీరమున నుదగ్రోగ్రులై । దనుజు లొప్పి రవ్విధాతసూడ ॥ ౨౫౩

తే.గీ. అపుడు నారాయణుండు దా నచ్చెరుపడి । యీసురారులు శ్రమనొంద రేను మిగుల
నలసటను బడినొచ్చితి నహహ దీని కారణంబేమొ యనుచు విచార మెనసి ॥ ౨౫౪

ఆ.వె. నిలువఁబడిన జూచి తులువ లా యిరువురు । గర్వఫణితి ననిరి కమలనేత్ర
పోర నలసినాఁడ పూరక చనుము దా।సోహ మనుచు నెత్తి నంజలి యిడి ॥ ౨౫౫

క. కాదేని యుద్ధమున మా । మీదికి రా మగతనమున మీఱితె తగవే
నీదు మద మడఁచి నలినజు । మోది కదన విజయలక్ష్మి ముట్టెదము హరీ ॥ ౨౫౬

వ. అనిన. ౨౫౭

క. విని సామ మూని విష్ణుం । డనియెన్ దానవులతోడ నతిభీతి మెయిన్
ఘనుఁ డైన విష్ణు దేవున।కును గల్గెఁగదా ప్రతాపకుంఠన మహహా ॥ ౨౫౮

చ. అలసటఁ జెందియున్నెడ భయాతురుఁడౌ నపు డస్త్రశస్త్రసం
కలితుఁడు గానిచోఁ బడెడికాలమునం బుడుతండు దంటతోఁ
గలనకుఁ జొచ్చినం గదనకర్మవిధిజ్ఞులు శత్రు నేయఁగా
దలఁకొన రంచుఁ జెప్పెడి సనాతన ధర్మము మీ రెఱుంగరే ॥ ౨౮౯

క. మీరిద్దఱు సోదరులరు । కారే సంపూర్ణబలు లిఁక న్నే నొకడన్
మీఱి కడుశక్తియుక్తిం । బోరితిగా యైదువేల పూర్ణసమ లొగిన్ ॥ ౨౯౦

ఆ.వె. నడుమ నడుమ మీరు నాతోడఁ బోరుచు । నలతఁ దీర్చుకొంటి రట్ల నేను
నలఁతఁ దీర్చుకొనిన యాదట మీ తోడ । బవరమునకు జొత్తు నవితథముగ ॥ ౨౯౧

ఆ.వె. అంతదనుక నిలుఁడ టం చచ్యుతుఁడు సెప్ప । విని మహాసురులు వివేకులగుచు
గొంతదూరమున నొకింత సేపు వసింతు । మనుచు నేగఁ గాంచి యసురవైరి ॥ ౨౯౨

క. మెలకువ నిట్లని తనలోఁ । దలపోసెన్ సమర మిది వృధాసుమ్ము మహా
బలు లీయిద్దరు దేవిన్ । గొలిచి వరము లంది రెట్లు కూల్చెద వీరిన్ ॥ ౨౯౩

క. కాకున్న వీరు పైఁబడి । రాకుందురె యుద్ధమునకు రణవిజితుఁడనై
పోకుండ మార్గ మెయ్యది । నాకు న్నెడనుచుఁ జింతనం బడి తుదకున్ ॥ ౨౯౪

క. ఇదియంతయుఁ జూచుచుఁ దాఁ । జదలన్ వర్తించు పరమశక్తిం గనులన్
ముదమొదవఁ జూచి యంజలిఁ । గదియించె స్మరమునందుఁ గడుభక్తిమెయిన్ ॥ ౨౯౫

ఉ. మ్రొక్కె మురారి యద్దనుజమూర్ధవిఖండనలోలతం గడున్
గ్రుక్కలు మ్రింగుచున్ స్తవనకోవిదుడై స్తుతియించె నో సుధా
భుక్కృతదాస్యసంతత విభూతి జగజ్జనరక్షదక్ష స
మ్యక్కృతి హేతువాంఛిత మయప్రకృతీ సుకృతీడితాకృతీ ॥ ౨౯౬

ఉ. దేవి నమోస్తుతే యనుచు ధీరజనప్రణుతాం భజేహ మా
ద్యే పరదే పరే యనుచు దేహి ముద మ్మమ తే పదంబు వం
దే విబుధార్చితే యనుచు దివ్యశరీరిణి రక్షరక్ష వి
ద్యాపతి యంచు విష్ణుఁడు వియద్గత శక్తికి మ్రొక్కె భక్తితోన్ ॥ ౨౯౭

శా. నీ రూపంబు నెఱుంగఁజాలము కదా నీ నిర్గుణత్వంబునం
దారూఢిన్ సగుణత్వమందు భవదీయప్రక్రియాశక్తి నె
వ్వా రూహింతురు దేవి నీదగు ప్రభావం బెన్న రా దమ్మ త
ల్లీ రాజన్మణిమేఖలాకనకవల్లీ చారువీచీవలీ ॥ ౨౯౮

చ. తెలిసెను నీ మహత్వము మదిం బరికింపఁగ నిన్ను మించి వే
ల్పు లికను లేరు లేరనుచు భూరితరంబగు యోగనిద్రచే

మెళకువ మాలియుండ విధి మిక్కిలి మక్కువ నెంతలేపినన్
దెలియక మేలుకొంటి భవదీయ కృపం గని యెట్టకేలకున్ ॥ ౨౯౯

క. ఇది యెల్ల నీ ప్రభావమె । కద యీ దనుజద్వయంబు కమలజుమీఁదన్
గదనమున కేగ నాతఁడు । మది నను బ్రార్థించె నేను మార్కొంటిఁ గదా ॥ ౩౦౦

ఉ. పంచసహస్రవర్షము లభంగురసంగర మాచరించి నేఁ
గొంచక శ్రాంతిఁ దీర్చుకొనఁ గోరిన రక్కసు లుక్కుమీరి నన్
గొంచెపు మాటలాడుచును గొట్టుచు దిట్టుచు నున్నవారు నీ
యంచిత మైన సద్వరము నందికదా జననీ మహేశ్వరీ ॥ ౩౦౧

శా. ఈ వేళన్ గడు స్రుక్కి మ్రొక్కితిని దేవీ నన్ను రక్షింపవే
వేవేగం గడుపార ముజ్జగము నీవే కంటి విచ్చారతిన్
నీవే తప్ప నిఁ కెవ్వరమ్మ జననీ నిక్కంబు మా బోంట్లకున్
రావే యీశ్వరి లోకసుందరి సపర్యాకార్యకృత్ఖేచరీ ॥ ౩౦౨

చ. అన విని నవ్వి దేవి వినయానతుఁడైన మురారిఁజూచి యో
వనజదళాక్ష నీ విపుడు వారలపైఁ జను మాజి సేయగాఁ
జెనకుచు మోహితాత్ములను జేసెద దైత్యుల నింతలోన నేఁ
బనుపడి త్రుంపఁగావలయుఁ బాపులవంచన నెట్టులేనియున్ ॥ ౩౦౩

క. నా మాయవలన దనుజులు । వ్యామోహితు లగుచు నుందు రప్పుడ నీవుం
బై మార్గమునం గెలువుము । కామజనక పొమ్ము పొమ్ము కడువేగమునన్ ॥ ౩౦౪

వ. ఇట్లు. ౩౦౫

క. భగవతి దయారసాన్విత । యగుచుఁ బలికినట్టి పలుకు లాలించి దృఢం
బగ ధైర్యముఁ గైకొని యా । జగజెట్టులఁ గవిసె శౌరి సాహసవృత్తిన్ ॥ ౩౦౬

క. ఇటులఁ దమమీద గవిసిన । మొటమొటలాడుచును దనుజముఖ్యులు రారా
వటపత్రశాయి మాపై । నెటు బోకుము పోకు ముందు మెదురఁ దిరుడవై ॥ ౩౦౭

క. శ్రీవర జయాపజయములు । దైవాధీనములు నిజము దా బలి గెలుచున్
వావిరి దుర్బలుఁడైనం । జేవ చెడుఁ బరాభవమున సిద్ధమకాదే ॥ ౩౦౮

ఆ.వె. తెలియ హర్షశోకములు నిల్వ వాకరీతి । ముందు నీవ దనుజముఖ్యులకును
హంత వైతి విష్ణు డట్టివాఁడవు కావె । యీవ యోడితివి కదే రిపులకు ॥ ౩౦౯

క. అని బాహుయుద్ధమునకున్ । దనుజులు దొరకున్నఁ జూచి తామరసాక్షుం
డనవద్య విభామహిమన్ । గన నొప్పుచు సాహసమునఁ గదనోన్ముఖుడై ॥ ౩౧౦

క. పిడిగ్రుద్దులఁ బొడచుచు సిరియొడయఁడు మార్కొనిన నుద్ధతోద్యోగమునన్
గడువడి నెడనెడ సుడిఁబడఁ । బొడచిన యెడలేని కడఁకఁ బురుషోత్తమునిన్ ॥ ౩౧౧

క. పోటుదగిలి గోవిందుఁడు । దీటుగఁ బాటించుఁ బూర్వదేవులఁ గని ఝుం
ఝూటంబు దూలి వెల్లం । బాటొదవన్ దేవి వదనపద్మముఁ గాంచెన్ ॥ ౩౧౨

క. వెన్నుని ఖిన్నుని నత్యా । పన్నునిఁ గని దేవి కృపను బకపక నగి గ
ర్వోన్నతు లగు దనుజుల పైఁ దిన్నఁగఁ గను లెఱ్ఱఁజేసి తిరమైనమతిన్ ॥ ౩౧౩

ఉ. పాపులవంచనన్ మునుపఁ బాడియటంచుఁ దలంచి మోహినీ
రూపముఁ దాల్చె నద్భుత నిరూఢి జగజ్జన మోహనైక వి
ద్యాపరతంత్ర యై లలిత యై నవయౌవన దర్శనీయ యై
రూపవతీవతంస మయి రుద్రవిరోధికరాగ్ర ఖడ్గమై ॥ ౩౧౪

క ముఖము ఖము మెఱపు నిందుని । సఖము సఖము కౌను మిగుల సన్నము చెలికిన్
నఖ మెన ఖగసంతతికిన్ । సుఖర ముఖర శుకరవములు సుందరి పలుకుల్ ॥ ౩౧౫

క. బంగారము రుచిరాంగము । శృంగారము కృతకచేష్ట సీమంతినికిన్
బొంగార ముద్దుమోవి సుధం గార ముదంబుమీఱఁ దా పలపించెన్ ॥ ౩౧౬

క. నిందాస్పదుఁ డనుచుఁ జవితి । చందురున్నిం దూరు నిటలసౌందర్యము నే
మందము మందము పంకజ । మందము పదయుగళి కెనయె యా సుందరికిన్ ॥ ౩౧౭

క. అలలేపళు లా దృష్టుల । నలలేళ్లే గెలుపఁజాల పజిలు నగుఁ గ
ల్వల లేమెఱుంగులను గని । మలలే కుచములు విలాసమహిమాన్వితకున్ ॥ ౩౧౮

వ. ఇట్లు జగన్మోహినియై తమ ప్రక్క నిలుపంబడియున్న పడఁతిం గాంచి తదీయ కుటిల
దృక్పాతంబు లమృతధారాసేకంబు లగుడుం గడుంబొంగి యా రక్కసు లిటు నటుఁ
దిరుగుచు మిగుల మోహితులై యున్నతఱి వంచన కిదియె సమయంబని సురరిపులం
గాంచి హరి యిట్లనియె. ౩౧౯

క. మీ వీర్యశక్తి మెచ్చితిఁ । జేవమెయి న్నన్నెదిర్చి చేసితిరి దుర
మ్మే వరముం గోరెదరో । మీ వాంఛిత మిత్తు మేలు మే లడుగుఁ డికన్ ॥ ౩౨౦

తే.గీ. దానవులు దాని విని యోరి దైత్యమథన । నీవు వరమిచ్చు వాఁడవు నేఁడు మేము
యాచకులమో భళీ తగు నౌర నీవె । కోరుము వరంబు వే సముహూర్త మనిన ॥ ౩౨౧

తే.గీ. దాని విని వెన్నుఁడలరి య ట్లే నొనర్తు । తప్పఁగూడదు దేవవిధ్వంసులార
మోహినీ దేవి సాక్షిగా ముఖ్యమైన । యొక్క వర మిందు మిమ్ము నే నుక్కడంప ॥

వ. అనినం దనుజులు విని. ౩౨౩

క. అయ్యో యే మందము మన । దయ్యముఁ దనుఁ గట్టఁ ద్రాఁడుఁ దానిచ్చుటకై
యియ్యకొనినట్టి చందం । బయ్యెన్ మన మింక నేమి యనఁగల మనుచున్ ॥ ౩౨౪

వ. దానవులు డోలాయమానమానసులై యివ్విధంబునం గొండొకవడి చింతించి హరిం గని.

క. లోకైకవీర ముందుగ । మాకును వర మిత్తు ననుచుఁ బల్కితివికదా
శ్రీకాంత సత్యవాదివి । మా కోరిన వరము నిమ్ము మాన్యమనీషన్ ॥ ౩౨౫

ఆ.వె. జలము లేని యొక్క స్థలమున మమ్ములఁ । బొలియజేయు మనినఁ బురుషసింహుఁ
డైన యచ్యుతుం డనూనప్రభాచక్ర । మైన చక్రము హృదయమునఁ దలఁచి ॥ ౩౨౬

శా. ఓ రక్షోవిభులార రం డిఁకను మి మ్ముక్కార్తు నక్షీణ దు
ర్వారప్రౌఢిమనంచు నూరుల నకూపారోపరివ్యాప్తి మైఁ
బారంజూచి జలంబు లే దిచట నొప్పం బోరఁగా వచ్చు నాన్
వారు న్మేనులు పెంప నూరువు లతివ్యాప్తంబులం జేయుచున్ ॥ ౩౨౭

క. తన యూరువులం దిడికొని । దనుజేంద్రుల తలలు డుల్లి తటుకునఁ దూలన్
వనజాక్షుఁడు చక్రముచే । దునిమెను సుర లొంది రది కనుంగొని వేడ్కన్ ॥ ౩౨౮

తే.గీ. వారి మేదస్సుచే నిండె వారిరాశి । యదియ భువి యయ్యె మేదిని యనుచు భూమి
కభిధగల్గిన కారణం బదియ సుండు । కావుననె మృత్తికను దినఁ గాదటంద్రు ౩౨౯

క. నను నడిగిన యది దెలిపితి । మునులారా సర్వలోకములకున్ ఘనపూ
జనభాజన శక్తియకా । యనుమానము లేదు సత్య మది సత్యమగున్ ॥ ౩౩౦

వ. అనిన విని. ౩౩౧

—: వ్యాసకృతతపశ్చర్య :—

ఆ.వె. ఋషులు సూతమౌని నీక్షించి పల్కిరి । యనఘ మున్ను మాకు నమరఁజెప్పి
యుంటి వ్యాసముని మహోత్తమంబగు భాగవతముఁ జేసె శుకుడు పాడె ననుచు ॥

క. వ్యాసుఁడు తప మేలాగునఁ । జేసెను శుకుఁ డెట్లు పుట్టెఁ జెప్పవె మాకున్
గాసంత విడువ కత్యుల్లాసంబునఁ వ్యాస వాగ్విలాసము మీఱన్ ॥ ౩౩౪

ఉ. నావుఁడు సూతుఁ డెంతయు మనంబున బొంగి మునీంద్రులార మీ
కే వినుతున్ శుకప్రభవ మిద్ధ సవిస్తరభంగిఁ దొల్లి య
ద్దేవగిరీంద్ర శృంగమున దివ్య తపః స్థితి నేకమాతృకా
దేవి వచస్సుబీజము సుదీర్ఘత వ్యాసుఁడు దా జపించినన్ ॥ ౩౩౫

ఆ.వె. నారదోక్తరీతి నమ్ముని జపించెఁ బుత్రార్థియగుచు నూరు హాయనములు
శివునిఁగూడియున్న సీమంతినింగూర్చి । సాధ్విఁగూర్చి పరమశక్తిఁగూర్చి ॥ 336

ఆ.వె. తిండి మాని పైడి కొండకూటమ్మున । నుండి చేసెఁ దపము దండిమౌని
నిండి ఘూతసమ్మితుండైన కొండక । పండుఁగాకయుంచుఁ బరమనిష్ఠ ॥ 337

సీ. గంధర్వగీతికా కలనంబు లెచ్చోట నెచ్చోటఁ గిన్నరీ పిఠకథాళి
దేవర్షి కృత తప స్తేజంబు లెచ్చోట నెచ్చోటఁ బ్రదళుల రచ్చపట్టు
లాదిత్య వసు మరు దశ్వను లెచ్చోట నెచ్చోట మందార వృక్షసమితి
పదియార్వవన్నియ బంగార మెచ్చోట నెచ్చోట రతనాల విచ్చురాళ్లు
తే.గీ. నచ్చరల నాట్య మెచ్చోట నమృతరసము । పాన మెచ్చోట నచ్చోటఁ బరమనియతి
దనర బహుహాయనములు దుర్దాంతలీల । సత్యవతిబిడ్డ తపము దా సలుపఁదొడగె॥ 338

ఆ.వె. తపమువలన నద్భుతంబైన తేజంబు । విశ్వమెల్ల నిండె వింత పొసఁగె
వ్యాసు జడలు వహ్ని వర్ణంబులై మించెఁ । నాకశాసనుండు భయముపడియె ॥ 339

క. భయవిహ్వలు నింద్రునిఁగని । నయమున రుద్రుండు పలికె నముచిద్వేషీ
భయ మేల నీకు నిప్పుడు । నియమంబున మానుడుపె మునిశ్రేష్ఠు లిలన్ ॥ 340

ఉ. శక్తిని నన్మనుం దలఁచి సత్యవతీసుతుఁ డిప్డు దాఁ దపో
యుక్తిని మించెఁ గోప మిటు లూనఁగఁ బాడియె నావుఁడుఁన్ సము
ద్ధోక్తుల నింద్రుఁడుం బరమయోగిజనార్చిత, పార్వతీప్రియా,
ముక్తినిదాన, మౌని తపముం బచరించెడి నేల తెల్పుమా ॥ 341

వ. అనిన. 342

క. పారాశర్యుఁడు పుత్రుం । గోరి తపము సేయుచుండె ఘోరతరముగా
నూరేండ్లు నిండె నొక్క కుమారుం దయసేయుదుఁన్ బ్రమాగుణధీరున్ ॥ 343

ఉ. నావిని యింద్రుఁడుఁన్ దన మనంబున సంతసిలంగ నంత గౌ
రీవిభుఁ డా మునీంద్రునకుఁ బ్రేమ మెయి న్వర మిచ్చెఁ బుత్త్రి స
ద్భావము గల్గు లెమ్మ మహితస్థితి నీ కొడు కత్యుదారతే
జోవిభవంబుచే నలరుఁ జుమ్మిక పొమ్ము మునీంద్ర నావుఁడుఁన్ ॥ 344

చ. అది విని సంతసించి ముని యాశ్రమముం దగఁజేరి పుత్త్రిసం
పద యిఁకఁ గల్గునంచు నెద పూనిక సారణియైన గృహ్యముఁన్
గుదురుగఁ దా మథింప దొరకొంచు మదిం దలఁచెఁన్ మహారణిఁన్
వదలని మంథనంబున భవంబు దలిర్పదె హవ్యభోజికిఁన్ ॥ 345

క. అట్టులనె పుట్టరాదా । పట్టి యొకఁడు నాకు నటులు పాటిల్లదొ యీ
పట్టునఁ బుత్త్రారణి నా । పట్టున లేదాయె నెట్లు భామ నొనర్తున్ ॥ ౩౪౬

తే.గీ. రూపుగలదాని బెనిమిటి ప్రాపుదానిఁ । గాపురముఁ జక్కనొత్తంగ నోపుదానిఁ
బాపపూఁపలఁ గనుదాని బడఁతినోర్తుఁ । గలుగఁజేసినఁ గాలి సంకిలియ కాదె ॥ ౩౪౭

ఆ.వె. జాయ దక్షయైనఁ జక్కని దైనఁ బాతివ్రతామహిమలఁ దేలియున్న
మోయరాని పెద్ద బొండకొయ్యయ కాదె । శివుఁడె యువతి వలనఁ జిక్కిచిక్కె ॥ ౩౪౮

క. అట్టి గృహాశ్రమమును నే । నెట్టులఁ గైకొందు ననుచు నెరియుచునుండన్
నెట్టన ఘృతాచి యను నొక । నట్టువగత్తియ విలోకనంబునఁ దోచెన్ ॥ ౩౪౯

చ. గగనమునందు వేలుపుల కన్నియ చిన్నియ యెంతయేని సొం
పుగఁ గనుపట్టె నందముల మూటయి నేటగు నీటుమీఱు పల్
వగలకు సూటియైన పెనుబాటయి మాటల తేటలన్ నిజం
బుగ నమృతంపు టూటయయి వోటయి చూపఱ మానసంబులన్ ॥ ౩౫౦

క. ఆ వగలాడిం గనుఁగొన నా । వలతేఁడా పరాశరాత్మజు నేయన్
జేవచెడి యువిదపైఁ గామావేశం బొదువ నిట్టు లని చింతించెన్ ॥ ౩౫౧

ఉ. ఈ విమలాంగిఁ గొన్న సుతు నిచ్చును గామము దీర్చునంచు నే
నేవిధి దీనిఁ బొందఁగల నిప్పుడ నా సరివారు నవ్వరా
భావజుబారిచే వలపు పాలయి వ్యాసుఁడు గూడె నచ్చరన్
గైవసమైన వర్షశతకవ్రతపుణ్యము ద్రోచెనం చొగిన్ ॥ ౩౫౨

క. పోనిండు పాపమైనను । నే నింతి వరింతు ననిన నీ యచ్చర సం
తానము సుఖదం బగునే । మానుగను గృహస్థ ధర్మ మార్గము బోలెన్ ॥ ౩౫౩

క. మును నారదుండు నాకున్ । వినిచెను మున్నూర్వసి యను వెలఁదుకఁ జేప
ట్టినవాఁడు పురూరవుఁ డను । జనవరుఁడు పరాభవమునఁ జనియె నటంచున్ ॥ ౩౫౪

—: బుధోత్పత్తి :—

వ. అని పల్కిన సూతుం గాంచి మహామును లిట్లనిరి. ౩౫౫

తే.గీ. క్షితిఁబురూరవుఁడను ధరాపతి యెవండు । తెలియ నూర్వసియనునట్టి చెలియ యెవతె
యెట్టు లాబోటి నారాజుపట్టి కలసె । సకలమును దెల్పు రోమహర్షణ తనూజ ॥ ౩౫౬

చ. అమృతముకంటెఁ దియ్యనగు నయ్య భవన్మృదుసూక్తి మాకు సం
యమివర యెంత విన్నఁ దని వయ్యెడినే యన సూతుఁ డిట్లనున్

విమలమనీషులై వినుఁడు వీనులపండువుగాఁగఁ దొల్లి వి
భ్రమవతి యా బృహస్పతికి భామిని తార యనంగ నొప్పెడిన్ ॥ ౩౫౪

క. ఆ వనిత మిటారములకు । తా వని తన నేర్పుచూచి తా మెచ్చును వా
ణీ వనిత మగఁడు కొఱతలు । లేవని తరుణామృతాంశులేఖకుఁ బోలెన్ ॥ ౩౫౫

ఉ. చేరెడు చేరెడా కనులు జిప్పిలి వీనుల నంటు నక్కఱుల్
బారెడు బారెడై వెనుక ప్రక్కను బిక్కలరాయ వ్రేలు సొం
పారెడుఁ బారెడున్ సుధలపారముగా నధరంబునుండి ము
ద్దారెడు దూరెడు న్మొగ మహో తగు పున్నమనాఁటి చందురున్ ॥ ౩౫౬

ఉ. కారు మెఱుంగొ బంగరు చొకారమొ వెన్నెల సోగయో సుధా
ధారయొ కాక పూవిలుఁతు దారయొ నిద్దపుఁ బద్మరాగ శో
భారమణీయకందళమొ భాసుర దుగ్ధసముద్రవీచియో
నారుచిరాంగి యొప్పె మదనప్రభవ న్నవయౌవనంబునన్ ॥ ౩౬౦

మ. మదవైహ్వల్యమునన్ వరాంగి శశిధామంబుం బ్రవేశించి త
ద్వదనంబుం గని రూపయౌవనకళావద్యుండు వీఁ డంచు స
మ్మద మారం దనుఁ గూడు మన్నఁ దమినాతం డియ్య కోల్పేయ న
మ్మదన ప్రక్రియఁ గొంతకాలము రమింపం జొచ్చి రా యిర్వురున్ ॥ ౩౬౧

క. గురుఁ డత్యంత క్రోధ । స్ఫురితుండై తారఁ దేర శుశ్రూషల బా
లురఁ బంపినఁ బలుసారులు । మరల మరలఁ దిరిగి తిరిగి మానిరి వారల్ ॥ ౩౬౨

క. అందునకుం గడుఁ జింతిలి । బృందారక గురుఁడు దాన యేగెదనని యా
చందురుని గృహము సేరి య । మందక్రోధమునఁ బలికె మందా యనుచున్ ॥ ౩౬౩

తే.గీ. కర్మ ధర్మ విగర్హితక్రమము పూని । సిగ్గొకింతయు లేక నా శిష్యుఁడ వయి
నాదు చక్కని చుక్క నిన్నాళ్ళు నీవ । యతికికొంటివి యెంత సేసితివి చంద్ర ॥ ౩౬౪

క. గురుభార్యనుఁ గవయుట భూసురుఁ జంపుట ధనముగొనుట సురద్రావుట పెం
పరి యిట్టి వారిఁ గలయుట । యరయంగా నైదునున్ మహాపాతకముల్ ॥ ౩౬౫

క. పెడత్రోవం ద్రొక్కితి వీయెద నిందార్హుఁడవ కావె యీ వోరి శశీ
విడువుము నా పెండ్లామును । గుడువఁ దగదు తగదు పరమకుత్సితమతివై ॥ ౩౬౬

క. నాచక్కని ముద్దియ నీ । వీ చక్కని విడువకున్న నేఁ బోవఁ జుమీ
నీచుఁడవు గురుద్రోహివి । యై చరియించు టిది నీకు నర్హం బగునే ॥ ౩౬౭

క. రాఁ గలవె సురల యిండ్లకు । పోఁగలవే నన్ను నాలిఁ బొందింప కిఁకన్
దేఁ గలవె కీర్తి యింటికిఁ । బైఁ గలవు కలంకములు క్షపాచర నీకున్ ॥ ౩౬౮

చ. అన విని చంద్రుఁ డిట్లనియె నంగిరుబిడ్డను జూచి యో గురూ
ఘనులుగదా ధరామరులు కాతురు శిష్యులఁ గ్రోధవర్జితుల్
పనుపడ ధర్మశాస్త్రమును బట్టుక యుందురు కొన్నినాళ్ళు నీ
వనిత మదీయ గేహమున వాసము సేయఁ గొఱంత గల్గునే ॥ ౩౬౯

ఆ.వె. ఇచ్చ మీఱ నింతి యింటికిఁ దా వచ్చె । నెలమిఁ గొంతకాల మిచటనుండి
యిచ్చమీఱ మరల వచ్చు మీ యింటికి । మచ్చెకంటి దానె మాన్యచరిత ॥ ౩౭౦

ఆ.వె. గురువరులరు మీరు కొండికలము మేము । మున్న బోధ యిచ్చి యున్నవారు
దూరు లేదు సతికి జారుచే ననుమను । విప్రునకును వేదవిధుల వలన ॥ ౩౭౧

క. అన విని గురుండు స్వగృహం(బునకుం జని యచటఁ గొన్ని ప్రొద్దులు చింతా
జనిత తను కార్శ్యయుతుఁడై । మనియెన్ బ్రియురాలి మీఁది మమత బలిమిచేన్ ॥ ౩౭౨

క. మరలం జందురు సింటికి । నరిగి మహోగ్రత యెసంగ నలఁగి నిషిద్ధం
బరయ ఖలు మందిరంబుం । జొరగా దని బయల నిలచి సురగురు డనియెన్ ॥ ౩౭౩

ఉ. ఓరి దురాత్మ యోరి కలుషోద్భవ యోరి విగర్హితక్రియా
చారవిచార యోరి విరసా నిలయాంతరసీమఁ బండె దీ
ద్వారము దాటి రమ్మ వడిఁ దారను నా ప్రియదార నీక యే
దారినిఁ బోయెద మ్మిఁకను దక్కిన నీ పనిఁ జూచుకొమ్మిఁకన్ ॥ ౩౭౪

క. నా పాలి ముద్దులాడిసి । లే పొమ్మని నాకుఁ బంప లే వేనియు నో
పాపిష్ఠ నీకు నిప్పుడె । శాపం బిడఁ దలఁచినాఁడఁ జటులోగ్రుఁడనై ॥ ౩౭౫

క. లేరా పైకంబె దురాచారా నా దారఁ జెనకి చలమున నాతోఁ
బోరా పోరా వార్ధికుమారా నిను దుమ్ముఁ జేసి మట్టాడెదరా ॥ ౩౭౬

క. ఈలాగునఁ బల్కిన గురు । నాలాపము లాలకించి యారాజు బహి
శ్శాలికను దాటి వెడవడి । జాలింతయు లేక పలికె సాహస మదరన్ ॥ ౩౭౭

చ. కనుఁగొని నవ్వరే జనులు గౌరవహానియుఁ గాదె కాకి ము
క్కున నిడు దొండపండువలెఁ గామిని నీ కడ నిల్చె నేనియున్
విను మిఁక దీని సుందరి నవీన వయస్కను మాని నిన్నుఁ బో
లిన ముసలావె నాననవళీ ముకుళీకృత నేత్ర గూడుమీ ॥ ౩౭౮

క. ఈ వేమి జేసినను నే । నీ వరవర్ణిని నీకు నిచ్చుటలే దిం
దీవిధులు కామతంత్ర కళావేదు లెఱుంగుదురు చలము మాను మిఁకన్ ॥ ౩౭౯

క. నెల పలుకులు విని యలుకఁ । బలరిపు నిలు గురుఁడు సేర బహుళంగుల న
బ్బలియుఁడు సపర్య లొనరిచి । లలి నాసన మిచ్చి గురువులార యటంచున్॥ 3౭౦

చ. మునుపటియట్లు కాదు మొగముం గడువాడెను గన్నులా_ర్తిలో
మునిఁగిన యట్లు లున్న యవి మూపును వాంచితి గొంతు బొంగు వో
యిన దిఁక మాటలం గొణుఁగు నేర్పదె నయ్యయొ చూడ వేమి మ
మ్మనఘ ముఖంబు నె_త్తి కర మంగద నేడ్చెదు నేల గీయుచున్ ॥ 3౭౧

చ. అవమతిఁజేసె నీకు నెవఁ డాతనిఁ జెప్పుము సర్వదేవతల్
శివహరు లేను నెప్పుడును జేతులు మోడ్చుక నీకు బాసటం
దివిరి చరింపమే యిటు మదిన్ విలపింపఁగ నేల నీకు నేఁ
డవిరళశాంతమూ_ర్తి వి మహాధిషణుండవు దేవదేశికా ॥ 3౭౨

క. అనిన విని దేవ గురుఁడి । ట్లను నో యమరేశ యెంత యని చెప్పుదు నా
మనమున దుఃఖము విను క్రొన్ననఁ జంద్రుఁడు తస్కరించె నా పెండ్లామున్ ॥ 3౭3

క. విసికితి వేసారితి నే । నసురాంతక చందమామ నడిగి యడిగి నా
మిసిమిగల ముద్దుగుమ్మను । పెసఁబంపుము పంపు మనుచు విడువఁ డతండున్ ॥ 3౭౪

తే.గీ. ఏమిచేయుదు నేమందు నెందుఁజొత్తు । నేఁడు నా కీవ దిక్కు నీవే కదా స
హాయుఁడవు దుఃఖితాత్ముఁడ నైతి నయయొ । లెమ్ము చంద్రునిశిక్షింప రమ్మురమ్మ ॥

వ. అనిన విని యొక్కింత దడ వాలోచించి పరమతపఃప్రభావని_స్తురుం గురుం గాంచి చంద్రుం డిట్లనియె. 3౭౬

క. శోకము మానుము మానుము । నాకముఁ బాలించు నే సహాయుఁడఁ గాఁగా
నీ కొక్క భయము కలదా । నా కిందుం డెంతవాఁడు నాకాచార్యా ॥ 3౭౭

వ. అని యూరడించి. 3౭౮

ఆ.వె. ఎఱుఁగ జెప్ప నేర్పు లెఱిఁగిన దూత నొక్కరునిఁ బిలచి చంద్రునికడకుఁ బంపెఁ
బ్రీతిఁ జేసి గురుని నాతిఁగూడుట మంచిరీతి కా దటంచు నీతిఁ దెలుప ॥ 3౭౯

క. విని వాఁడు పోయి చంద్రునిఁ । గని మఘవుఁడు పుచ్చె నన్ను ఘను నిన్నుఁ గనుం
గొని యిట్లు చెప్పమనుచున్ । వినుమా నా చేయునట్టి విన్నపము శశీ ॥ 3౮౦

ఉ. అంబుజవై_రి నీ వెఱుఁగ నట్టివి ధర్మము లెవ్వి నీతిమా
ర్గంబులు మీవి కా పరమగణ్యుఁడు నీ పిత యత్రిమౌని దో
షంబులు సేయరాదు ఫలసాధనబుద్ధులు మీరు నాదు వా
క్యంబులు నమ్ముమీ మిగుల హర్షముఁ బూనుమి యింద్రు జూడుమీ ॥ 3౮౧

చ. జగమున జంతుసంతతికి జాయల కా పురుషార్థహేతువుల్
తగు భువి దారగోపనము తద్దయు శ్రద్ధవహింపకున్నఁ గీ
డగు నటు కాన నేరికిని నన్యులభార్యల నంటరా దటం
చగణితఫక్కి శాస్త్రముల యందుఁ గనంబడు వేయునేటికిన్ ॥ ౩౯౨

క. తన భార్య నొక్కఁ డంటినఁ । దన కేగతిఁ దోచు నట్లితరు భార్యనుఁ దాఁ
గొనునపు డారయవలయున్ । దన కెట్లో యితరులకును దా నట్లనుచున్ ॥ ౩౯౩

క. పైదలులు నీకు నిఁక లే । రే దక్షుని కూఁతు లిరువ దెనమండ్రు కదే
యీ దేవగురుని భార్యన్ । నీ దాపున నేల నేల నెల నెల లెన్నే ॥ ౩౯౪

ఉ. కోరితి వేని వేల్పు వెలకోమలు లెందఱు లేరు నీకు శృం
గారవతుల్ సుధారస వికారములైన వచోరసంబులన్
గౌరవహాని దోషముల కారణమున్ జననింద యన్య సం
సారము జోలి వోవుట విచారము సేయుమి తార నంపుమీ ॥ ౩౯౫

క. మిన్నలు పోయిన దారిన్ । జిన్నలు నడిచెదరు కాన స్మృతిమార్గములన్
దిన్నఁగఁ జన నౌ నది కా । కున్నను ధర్మక్షయం బగు న్జగ మెల్లన్ ॥ ౩౯౬

క. కావున విడుము బృహస్పతి । దేవేరిని నట్టులైన దేవసమితికిన్
నీ వలనఁ గలహ మబ్బదు । వేవేగమ నాదుపలుకు వినుమా మనుమా॥ ౩౯౭

క. జాబిల్లి దేవదూత వ।చోబలముం గనియు ఘన రజోగుణయుక్తిన్
రా బాటయుఁ బో బాటయుఁ । దా బుద్ధిం దలఁపలేక తటవిటపడియెన్ ॥ ౩౯౮

వ. ఇట్లుకొంతవడి తనలో విచారంబుచేసి యెట్టకేనిం గృతనిశ్చయుండై. ౩౯౯

ఆ.వె. దేవదూత నీవు దేవనాధునకు నే । నన్న యట్లు చెప్పు మధిక ధర్మ
యుతుఁడ వీవు దేవపతివి యిట్టులు చెప్పఁ।బాడి యగునె యింత పాపమున్నె ॥ ౪౦౦

క. మీ రిరువురు గురుశిష్యులు । కారే యొజ్జలను బిల్లకాయలు పోలం
దీరుపు పడయుదురు కదా । వేఱొం డిఁక నెంచ నేల విబుధశరణ్యా॥ ౪౦౧

క. పరులకు నుపదేశంబులు । నెరపెడిచో గొప్పవారు నేర్పరులుగదా
పరికింపరు తమపనులం । గరమచ్చెరువైన దిదియకాదే జగతిన్॥ ౪౦౨

ఆ.వె. ధర్మశాస్త్రకర్త దైవగురుం డంచు । నతని మాట నమ్మ నర్హ మగునె
తనకుఁ దానె వలచి చనుదెంచిన వెలందిఁ।గొన్న నేమి దోష మున్నదందు॥ ౪౦౩

క. బలవంతు లైనవారలు । తలఁప సమస్తంబునకును దారె స్వతంత్రుల్
బలహీనుల కా శాస్త్రము । నిలువదుకాబోలు నహహ నీతు లికేలా ౪౦౪

ఆ.వె. గురుని మీఁద వలపు గోరంతయును లేదు । నన్ను భిన్నుఁజేసి నాతి చనదు
దైవనాథు నాజ్ఞఁ దలమోతు నే నెట్టు । లెట్టు వచ్చినాఁడ వట్టె చనుము ॥ ४०५

శా. ఆ మాట ల్విని దేవదూత హరి డాయంబోయి యో దేవ నే
నా మందాత్ముని మందలించిన నతం డాలింపఁ డాయెన్ భవ
త్సామర్థ్యం బెఱుగం డటంచుడుఁ బలుకన్ దైత్యారి చక్రేశుఁ
గ్రామర్షంబున యుద్ధయాత్ర యిఁక నిక్కంబంచు నూహించుచున్ ॥ ४०६

తే.గీ. గురుని యెదనున్న పెంపగుఁ గూర్మిచేత జంద్రుయుద్ధంబు చాటించె నింద్రుడపుడు
బౌర సమయంబు దొరికె నా కనుచు నిక్కి । శుక్రుఁ డిట్లని జాబిల్లి జూచి పలికె॥ ४०७

శా. ఓయీ చంద్ర మహేంద్రు డెంత సమరంబో యుక్తమీ పట్టునం
జేయం బొత్తుము నేను రాక్షసులు నిశ్చింతన్ సహాయక్రియల్
వేయేలా యొకమాటఁ జెప్పెదను గర్విష్ఠుండు కాడే గురుం
డీయంబోకుము దార నాయెడను లేవే మంత్రశక్తుల్ కడున్ ॥ ४०८

వ. అనిపలికి భార్గవుం డసురులం బురికొల్పిన. ४०९

తే.గీ. యుద్ధసన్నద్ధులై సుర లుగ్రు లగుచు । నరుగు దేరంగ రక్కసు లురువడించి
మోహరించిన గదనం బమోఘమహిమ । బెక్కుహాయనములు నిండె నొక్కరీతి ॥ ४१०

క. దేవాసుర యుద్ధముగని । దేవజ్యేష్ఠుండు హితమతిన్ హంసపయిన్
దా వేగ రణస్థలికిన్ । వావిరిఁ జనుదెంచి పలికె వనజరిపునితోన్ ॥ ४११

క. విడువుము గురుసతి సేమము । గుడువుము పరసతుల నిట్లు కోరుట తగునా
కడలి బుడుత కాకున్నను । జడధిశయనుఁ బిలచి నీకు క్షయ మొనరింతున్ ॥ ४१२

వ. అని మఱియు శుక్రుం జూచి యిట్లనియె. ४१३

క. నీ విట్లు సేయఁ దగునే । సావాసమువలన నీకు జడమతి యొదవెన్
నావిని శుక్రుడు చంద్రునిఁ । బో విడచుట మే లటంచు బుద్ధిందలచెన్ ॥ ४१४

ఆ.వె. తలఁచి చంద్రుఁ జూచి దైత్యగురుండు ప్రా । లేయకిరణ గురుని జాయ నతని
కిచ్చివేయు మనుచు నిపుడ నీజనకుండు । సెప్పఁ బంపె నట్లు సేయుమనిన ॥ ४१५

ఆ.వె. భృగునిమాట లెంత వింతలాయె నటంచు । నాత్మనెంచి సురవరార్య భార్య
గర్భవతి నొసంగి కమలారి పంపిన । గురుడు చనియె భార్యఁ గూడి గృహము ॥

ఆ.వె. పరులచేత జిక్కి పలునాళ్లు తన సాగు । బడినిలేని పొలము బాగుసేసి
పరగ దున్ని విత్తి పండించి యిచ్చిన । బంటకాపుఁ బోలెఁ బాపఁడలరె॥ ४१७

ఆ.వె. అంత గొంతకాల మరుగంగ నొక శుభ । వాసరమున రమ్య వదనుడైన
తనయుఁ డుద్భవించెఁ దారకు సురగురు । దార కతడు సారసారిఁ బోలె ॥ ४१८

ఉ. పుట్టిన పుత్రునిం గని ప్రమోదమునం జరిగించె చేతనై
నట్టులు జాతకర్మ మొదలైనవి దానికి నోర్వ కిందుఁడా
పట్టున కంపె నొక్క భటుఁ బట్టిని నా కిడు మంచు గట్టిగాఁ
బుట్టెను వాఁడు నా కనుచు బొంకులు కా వనుచు న్వచింపగన్ ॥ ౪౧౯

ఉ. దూత వచించు మాట విని దొంగయ తామరగొంగ వింటిరా
కూతలు నా మొగంబునకుఁ గూన మొగం బెనఁ బెట్ట నొప్పెడిన్
ప్రీతిగ జాతకర్మసముపేతుని జేసితి నేన కాదొకో
యీ తరి బిడ్డ నియ్య నగరే జను లంచు వచించి పంపినన్ ॥ ౪౨౦

ఆ.వె. మరల గ్రతుభుజులకు మాంసాశనులకును । బ్రాప్తమైన పోరు బ్రహ్మ చూచి
వచ్చి యుద్ధసీమ నచ్చెరువడి యంద । ఱాలకింప నిట్టు లనుచుఁ బలికె ॥ ౪౨౧

క. తారా! పదనఖనిర్జిత । తారా! సురలోకగురుని దారా! యిటకున్
రారా తెలుపుము గురుఁడా । రేరేడా వీని తండ్రి బుత మెఱుగుదకా ॥ ౪౨౨

సీ. సందడించుచు గిల్కుటందె వాదోడుగాఁ । దొడిఁబెంపుఁ జిల్క చేదోడుగాగఁ
జక్కని మోవిపై ముక్కెర కదలఁగా । గుబ్బ కస్తురితావి గుబులుకొనఁగ
నునుసిగ్గు దలవాంచి కనులఁ బ్రక్కల దిద్ద । ముసిముసినగవు సొంపులుఘటింప
మణిముద్రికల ప్రేళ్లు మఱిపైఁట సవరింప । ముసుఁగుసరిగ జడ మొదల ముసర

తే.గీ. గునిసి కౌనాడ గదిగుమ్మమునకు వచ్చి । తలుపు నొకకొంత యోరగా మలచి నిలచి
తార ముద్దులు గార విధాత కనియె । నితడు నిజముగ నమృతాంశుసుతుఁ డటంచు ॥

ఆ.వె. వన్నెలాడి రాజు వదనంబుఁ గనుగొని । చిన్నతనముచేతఁ జేసె దప్పు
తప్పు దెలియఁ జెప్పి యొప్పించి నంతనే । మగని గలపి సుఖనిమగ్నయయ్యె ॥ ౪౨౪

వ. అని చెప్పిన సూతుండు మరియు నమ్మహనీయు లగు మునిశ్రేష్ఠుల కిట్లనియె. ౪౨౫

క. ఆ సుతునిం దాఁగొని నిజ। వాసమునకుఁ బోయి యంత వారిజరిపుఁ డు
ల్లాసమునఁ బొంగి బుధుఁ డను । భాసుర నామంబు వెట్టె బలు ప్రేమ మెయిన్ ॥ ౪౨౬

క. కమలజుఁడును సురలును దమ । తమ గృహముల కేగిరనుచుఁ దప్పక చెప్పెన్
విమల బుధోత్పత్తిక్రమ । మమిత మనోహరము కరము నద్భుతము సుమీ ॥ ౪౨౭

ఆ. వె. బుధునకు నిళయందుఁ బుట్టె ధర్మపరుండు యజ్వయగు పురూరవాఖ్య నృపతి
దానపరత నత్యుదారకీర్తి వహించి । జగము నేలుచుండు సమయమందు ॥ ౪౨౮

క. సుద్యుమ్న నామ భూపతి । ప్రద్యోతనుఁ డగుచు సత్య పరిపాలన సం
పద్యుక్తిఁ బొనరె నాతఁడు । హృద్యస్థితి సైంధవంబు నెక్కి మృగయకై ॥ ౪౨౯

క. కొందఱమాత్యులు తనతోఁ । బొందుగ రా శరశరాసములు పూని మహా
నందమున నరణ్యంబుల । యందు దుఱులును వలలు పన్ని యయ్యై యెడలన్ ॥ ౪౩౦

క. రురువులఁ గుందేళ్ళను సూ । కరముల ఖడ్గములఁ బులుల గవయముల మహా
శరభంబుల మహిషంబుల । నురుతర వన కుక్కుటముల నోలి వధించెన్ ॥ ౪౩౧

వ. అంత నొక్కయెడ నమ్మహీపాలుండు. ౪౩౨

సీ. సాల తాల తమాల సాల తక్కోల రసాల తనుచ్ఛాయఁ దాళి తాళి
కుంద నాగ మధూక చంద నాగరు గంధ కంద నానాగతుల్ కడచి కడచి
మల్లికా మాలతీ వల్లికాది లతామతల్లికావళులను దాటి దాటి
శుకరాజి పలుకు హంసవిరాజిత పదంబు పికరాజు స్వరము కన్పెట్టి పెట్టి

తే.గీ. తుమ్మెదల రొద పొదలను దూఱి దూఱి । కుసుమవిసరంబు కొనగోళ్ళఁ గోసి కోసి
తనర సుద్యుమ్నుఁడు కుమారివనమునందు । గుఱ్ఱ మెక్కి చరించె నెక్కుడగు ప్రీతి ॥

ఉ. గుఱ్ఱము గోడిగాయె నృపకుంజరుఁ డత్తఱి నాఁడుదాయె రా
కుఱ్ఱడు దున్నఁదాను గని కోమలి నైతి నిదేమి చిత్రమో
వెఱ్ఱితనాన నిట్టి యడవిం చను దూఱితి నవ్వఁబాటు నా
మొఱ్ఱల నాలకించి కతముస్ వినిపించెడివార లేరొకో ॥ ౪౩౪

వ. అనిన విని శౌనకాది మహామునులు పరమాశ్చర్యంబు నొంది యో మహానుభావా ।
సుద్యుమ్నుండు కుమారవనంబుం బ్రవేశించి నంతటన స్త్రీత్వంబు సంభవించుటకుఁ
గారణంబు సెప్పి మమ్ము ననుగ్రహింపవే యనుఁడు సూతుం డిట్లనియె. ౪౩౫

—: సుద్యుమ్నోపాఖ్యానము. :—

చ. వినుఁడు మునీంద్రులార మును విప్రగదేవరఁ జూడఁ దాపసుల్
సనకసనందనాదులు లసద్ద్యుతులం దిశ లెల్లఁ గప్పుచున్
జని వనినున్న యా శివుని జూడఁ గనుంగొను నప్డు గౌరి, నా
థుని తొడమీద నగ్నయయి తుందుడుకుల్ పచరింపుచుండఁగన్ ॥ ౪౩౬

ఉ. వారినిఁ జూచి సిగ్గుపడి వైశమ యీశ్వరు నంకసీమ న
గ్గౌరి తొలంగి వస్త్రమును గట్టి వడంకుచు నిల్చిన న్మనో
జారిని మ్రొక్కి మౌనులు వెసన్ జన నాతఁడు లజ్జఁ గుందుఁ గౌ
మారినిఁ గాంచి నీకు ననుమానము లేదు సుఖంబు గూర్చెదన్ ॥ ౪౩౭

ఉ. చూడుము నేఁడు మున్నుగఁ గృశోదరి యీ వనమందు జొచ్చు నె
వ్వాఁడయిన న్వెలంది యగు వాడఁగఁజేసె దిఁకేల మోము వీ

వాఁడన కాదె యంచుఁ జెలువన్ బలుభంగుల బుజ్జగించె నా
నాఁడు మొదల్ కుమారుని వనంబున కీ మహిమంబు వాటిలెన్ ॥ ౧౩౦

చ. ఎఱిఁగినవారు పోరచటి కెవ్వఁడియేని యెఱుంగ కేగినన్
తెఱవతనమ్ము వచ్చు నిఁకఁ దెల్పెడిదే మది కారణంబుగా
నరపతి భామ యయ్యెను వనంబునఁ జొచ్చుటఁ జేసి మంత్రులున్
దెఱవల యైరి గుఱ్ఱమును దీటుకొనె న్వెస నాఁడుగోడిగై ॥ ౪౩౯

క. అంతట సుద్యుమ్నుఁడు దాఁ। జింతాక్రాంతుఁ డయి గృహము చేరి తదీయ
ప్రాంతమునఁ దిరుగ నపు డా। యింతి కిళానామధేయ మిడిరి జనంబుల్ ॥ ౪౪౦

క. తనతోడి వయస్యలతో। వనితామణి హావభావ వైఖరు లొప్పన్
వనమున విహరించుటఁ గని। ఘనుఁ డగు బుధుఁ డతివఁ జూచి కళవళ పడియెన్ ॥

ఉ. చక్కనిచుక్క నన్ను నిది చక్కని చుక్కని మెచ్చి యాడునో
గ్రక్కున ధిక్కరించుచు సఖంబును బోలఁ డటంచు దూరునో
మిక్కిలి తండ్రికీర్తి కడు మేలని చెప్పుకొనం దలంప న
మ్మక్క తదీయవక్త్రరుచి కాతఁడు చాలఁ డటంచు నెంచునో ॥ ౪౪౨

ఉ. ఈ విమలాంగి కౌనుసిరికే సరి కేసరి యీ నెలంత కె
మ్మోవి మెఱుంగు కింశుకము పూతను బూతను నేమిచెప్ప నా
హా వనజాక్షి వేణి రుచి నబ్దముఁ గా దను నీ వెలంది న
న్నే విధినేనిఁ గూర్మియిడి యేలఁగ నేలఁగవచ్చు లోకముల్ ॥ ౪౪౩

సీ. చెలియ కంఠస్వరశ్రీ లేలఁగాఁగాదె పికసంతతులు పరభృతము లయ్యె
కలికి నెమ్మేని తళుక్కుల కోడియేకాదె సౌదామనీలత చపల యయ్యె
వెలఁది నెమ్మేని సౌరులఁ గాంచి వలపోసి రాజీవమదియు నీరజమ యయ్యె
నతివ కన్దోయి సోయగముఁ జింతించుచుఁ కొమరు లీనెడుకల్వ కుముదమయ్యె

తే.గీ. కలికి పదమార్దవంబును గొలిచి కొలిచి। పేర్మిఁ జిగురాకు పల్లవాభిఖ్య జెందె
దీని మధురాధరామృతాధీనుడ నయి ప్రథిత వైభవమున నేను బుధుఁడ నగుదు ॥ ౪౪౪

వ. ఇట్లు భంగురానంగపరవశుండై యయ్యంగనా వయోవిలాసంబుల నంతరంగంబునఁ దలంచి వర్ణించుచు మందార తరు సందోహంబుల చాయల మరందసారణీధోరణుల దాపునం ద్రాక్షాలతాకాయమానంబుల నిలచి నిలచియున్నతఱి కన్నియయు నవ్వన్నెకానిం గాంచి పంచశరశరాస నిర్గళిత పుష్పబాణ పరంపరలు వెక్కసం బగుడుం దక్కిసలాడి నిక్కినిక్కి యొక్క యారంబు చాటుననుండి యా చక్కదనాల యిక్క తనలో నిట్లని వితర్కించె. ౪౪౫

శా. ఔరా యీఁ డెవఁడో మహోన్నతభుజుం డాజానుబాహుండు శృం
గారశ్రీ సుకుమారమారుఁడు కటాక్షభ్రాంత సీమంతినీ
వారుం డింద్రకుమారుడో మఱి సుధావాసుండొ యేమందు నీ
ధీరోదాత్తుని గూడకున్నఁ దగునే స్త్రీత్వంబు నా కియ్యెడన్ ॥ ౪౪౬

వ. అని చింతించుచున్న మత్తకాశిని యెదుటికిం జనుదెంచి ధరావరుండు. ౪౪౭

క. మదిరాక్షి నీదు పే రె । య్యది నినుఁ గడుపారఁ గన్న యతఁ డెవ్వఁడు నీ
మది నేమి కోరి యిచ్చట । ముదమున విహరించెదో సమూలము సెపుమా ॥ ౪౪౮

వ. అనిన న జ్జననాథు పలుకులు విని సిగ్గున నవనతవదనయై మనంబున సందడించు మద నుండు ప్రేరేప నెట్టకేలకు ధైర్యంబుగొని యో జనవరా యిటు వినుమని నవలా యిట్లనియె. ౪౪౯

క. ఇళ యందురు న న్నీ భూ । వలయంబున మిగిలినట్టి వార్తలికేలా
కలయం గోరెద నిను నే । వలరాయని పోటు మాన్పు వసుధాధీశా ॥ ౪౫౦

వ. ఇట్లాడిన ముద్దులాడిం గని యత్యాదరంబున గాంధర్వపద్ధతి నవలంబించి మనోభవ మనోహరక్రియాకలాపంబుల నలరించిన సద్యోగర్భంబున నయ్యింతి కొక సుందరుండైన నందనుం డుదయించి దినదిన ప్రవర్ధమానుండై యలరుచుండె నంత. ౪౫౧

క. వనమందు యుండి యొకనాఁ । డనఘుఁ గులాచార్యు గురువు నాత్మఁ దలంపన్
జనుదెంచి కార్యమడిగిన । ననియె నిళాకన్య యతని కతి హర్షమునన్ ॥ ౪౫౨

క. మీ దివ్యజ్ఞాన మహిమ । నాదు విచారంబుఁ దెలియ నాఘలకారే
సాదరత నడిగితిరిగా । కేదని సుద్యుమ్నువిభుఁడ నిళనైతిఁగదా ॥ ౪౫౩

క. అది విని యంత బృహస్పతి । మది నంతయుఁ దెలిసి త్రిపురమర్దనుఁ జర్మ
చ్ఛదు శంకరు గిరీశుఁ బదింబది దాఁ దలపోయ నతఁడు ప్రత్యక్షగతిన్ ॥ ౪౫౪

సీ. విన్నుముట్టిన కెంపు వన్నెకపర్దంపు జడలలో నెలవంక జగ్గులీన
గౌరీపరీరంభ కరముద్రికలఁ గాలకూటనీలచ్ఛాయ కొమరు మిగుల
భూతిభూషితకరాంబుజముల మణికట్ల భుజగఫణామణు ల్వొలుపుమీఱ
శారదాభ్రముఁబోని చరమగాత్రమునంటి పులితోలు దుశ్శాలు చెలువుగులుక

తే.గీ. తనువు వామార్ధమున దక్షతనయ దనర । మూఁడుకన్నులుసొబగు మోమున నెసంగ
సలలితస్థితి గంగ యౌఁదలను బొంగ । నంగజారాతి ప్రత్యక్ష మయ్యె నపుడు ॥ ౪౫౫

వ. ఇట్లు ప్రత్యక్షంబై ౪౫౬

ఆ.వె. విన్నవింపు వాంఛ విబుధలోకాచార్య । యన్న నతఁడు నలరి యభవ నాదు
శిష్యుఁ బురుషుఁ జేసి స్త్రీత్వమ్ముఁ దొలఁగింపుమనిన గిరిశుఁ డిట్టు లనియె నపుడు ॥ ౪౫౭

క. తన తొల్లిఁటి శాపము తప్పనిదికదా యనుచు నెంచి పలికెన్ మాసం
బునఁ బురుషుఁడు మఱుమాసంబునఁ స్త్రీ యగు నితఁడు మేలుకొనఁగూడు ననెన్॥ ४३८

క. ఆ మాటవలనఁ బురుషుం డై మించి నరేంద్రుఁ డింటి కరిగి మహా శ్రీ
ఘనుఁడై మాసము రాజ్యంబును మాసము హర్మ్యవాసమును గావించెన్ ॥ ४३९

క. జను లాతని రాచరికం బునఁ దృప్తులు గాకయున్న భూపాలకుఁడున్
దనదు కుమారుని నపయౌవనశాలి న్నిలిపె రాజ్యభరము వహింపన్ ॥ ४६०

వ. ఇట్టు పురూరవునకుం బట్టాభిషేకంబుసేసి సుద్యుమ్నుండు దపఃకాంక్ష నరణ్యంబులకుం జని నారదువలన నవాక్షరంబైన దేవీమంత్రంబు గ్రహించి నిరంతర ధ్యానపరాయణుండై తపంబు సేయుచుండ. ४६१

సీ. అరచెనా భయదఘోరారావమున ధరా దర గుహావళులు బ్రద్దలయి కూల
తెరచెనా నోరు వార్ధి నదీ గిరులతోడ భూగోళ మొక చల్దిముద్దగాఁగ
ఉరికెనా యమితశౌర్యోద్దీర్ణపద్ధతి సప్తనీరధు లొక్క చంగుగాఁగ
కొరికెనా కకుభాంత కుంభికుంభాంతర పిశితంబు లొక కోటఁ బెల్లగిలఁగ

తే.గీ. దేజరిల్లెడి సింగంపు తేజి నెక్కి మధుర మదిరా రసాస్వాద మహిమఁజేసి
యతిమనోహరలీల మదాలసయయి యంబ సుగుణకదంబ ప్రత్యక్షమయ్యె ॥ ४६२

వ. ఇట్లు ప్రత్యక్షమైన దేవిం గాంచి సుద్యుమ్నుండు. ४६३

ఉ. దేవి భవత్స్వరూపము నిదే కనుగొంటిని దివ్యసుందరీ
సేవితపావనాంఘ్రి సరసీరుహము ల్భజియించి మ్రొక్కెదన్
కావలె నన్ను సర్వమును గాచెకి నీ కొక భార మైతినే
నీవకదమ్మ నావ భవనీరధికిం గరుణారసాంబుధీ ॥ ४६४

ఉ. నిన్ను నుతింప నే మునులు నేర్తురు మర్త్యు లిఁకెంతవారు నీ
మన్నన గాదె దేవతలు మర్త్యులు భూతిసమేతు లౌట నీ
యున్నతి నీదయోదయము నూర్జితశక్తి యుదారధర్మసం
పన్నత కన్నతల్లి నిజభక్తసురద్రుమవల్లి సాధ్యమే ॥ ४६५

ఉ. వెన్నుఁడు దమ్మిచూలియును వెన్నెలరాయనికూనతాలుపున్
బన్నగరాజు నగ్ని రవి పంకజవైరి సురేంద్రుఁ డార్కియున్
మున్నగు దేవతానికరము ల్గణియింపఁగలేరు నీ ప్రభా
వోన్నతి నెవ్వ రే యితరు లోపుదురో జగదంబ తెల్పుమా ॥ ४६६

ఉ. ఓ జగదంబ నిన్ను సుగుణోజ్వలఁ డైన మురారి తొమ్మునన్
దేజరిలంగ దాల్చి నియతిన్ భజయించుఁగదమ్మ నీపదాం

భోజము నమ్మికాదె జగముఁ బరిపాలనఁజేయు సంతత
శ్రీజయలబ్ధి నీవకద శ్రీ పురుసాత్వికి వార్యపోషిణీ ॥ ౪౬౭

ఉ. ఓ సకలేశ్వరీ జలరుహోద్భవుఁ డెంతయు భక్తి వక్త్రమున్
వాసముగా నొసంగి నిరవద్యగతిన్ నినుఁ గొల్చికాదె సం
భాసితుఁ డయ్యె సంతతము మానుగ విష్టపసృష్టికర్తయై
నీసరి యెవ్వరమ్మ రమణీయవిలాసిని రాజసీ సతీ ॥ ౪౬౮

ఉ. ఓ కరుణామయీ వృషహయుండు నిజార్ధశరీరమందు ని
ర్వీకత నిన్నుఁదాల్చి కడుఁ బ్రీతి మెయిం బరిచర్యసేయఁడే
నీకు నతండు నీవు సతనిన్ లయకర్త నొనర్చి ప్రోచె ది
వ్యాకృత పద్మజాండ విలసద్గుణ తామసి ఘాతపాలినీ ॥ ౪౬౯

ఉ. నే నతి నీచుఁడన్ జడుఁడ నింద్యుఁడ నజ్ఞుఁడ లోకపావనీ
మానవుఁ డీతఁ డెంత యని మానక నాపయి జాలిపుట్టి యెం
తే ననుఁ బ్రోవవచ్చితివి యేమనవచ్చును నన్నుఁ గన్నత
ల్లీ నతలోకసంభరణలీలవు నద్భుతశీల వెన్నఁగన్ ॥ ౪౭౦

క. ఓ శక్తి నీవకావే । యీశాదుల కిట్టి పుంస్త్వ మిచ్చితి వాణీ
శ్రీ శాంకరీ శచీముఖ । భేశాననలకును స్త్రీత్వ మిచ్చితి తల్లీ ॥ ౪౭౧

తే.గీ. నీవు పురుషుండవుం గావు స్త్రీవి కావు । చూడి సగుణవుకావు నిర్గుణవుకావు
సత్స్వరూపిణి వాద్యవు సాధ్వి వెన్న । నట్టి నిను గొనియాడెద నఖిలజనని ॥ ౪౭౨

తే.గీ. ఇట్లు ప్రార్థించు సుద్యుమ్ను నెడ దయార్ద్ర । హృదయయై దేవి సాయుజ్య మిచ్చి తనదు
రూపమునఁ జేర్చుకొనె స్ఫురద్రోమ లెసగ । నహహ మునులకు నందరా నట్టి పదవి ॥

వ. అని చెప్పి మఱియు సూతుం డిట్లనియె. ౪౭౩

ఉ. అంతఁ బురూరవుండు ప్రభువై గుణసంపద నెల్లవారు న
త్యంత ముదంబునం బొగడ నార్యులు మెచ్చగ ధర్మశీలుఁడై
యెంతయు మంత్రగోపన మహీనతఁ జేయు చుపాయశక్తి కా
సంతయు జారనీయక రసన్ బరిపాలనఁ జేసె నర్మిలిన్ ॥ ౪౭౪

తే.గీ. ఆప్రతిష్ఠానపురమున నవనిభర్త । యలరి బహుదక్షిణము లైన యజ్ఞములను
జేసె బహుదానముల నతి చిత్రలీల । నొనర బాలించె నాదరం బెసయ జనుల ॥ ౪౭౫

ఉ. ఆతని రూపయౌవన గుణాతిశయంబుల నాలకించి పై
ధాతృకశాపహేతువున ధారుణి డిగ్గిన యూర్వశీ ద్యుష

త్కాతరనేత్ర తా వలచి కందువమాటలతోఁ బురూరవున్
బ్రీతునిఁ జేసి యిట్లనియె మెల్లనఁ జల్లనిదృష్టు లల్లుచున్ ॥ ౪౩౭

తే.గీ. అంగసహితుండవైన యనంగమూర్తి । ఎగుదు విరిసింగిణీయు మకరాంక మిడిన
ననుచు నవమల్లికాప్రసూనాళిఁగోసి । చేతి కందిచ్చి మకరికల్ చెదర జూపె ॥ ౪౩౮

ఉ. అంతట రాజు న మ్మెగుద నప్పుడ తెప్పునఁ గౌఁగిలించి యా
కంతుఁ గృతార్థుఁజేయ సమకట్టుచుఁ జేరఁగ రాఁగఁ జూచి యొ
క్కింత తొలంగి యో మనుజకేసరి కక్కరి తింత యేల నీ
యంతటివాని కొక్క సమయంబున కీ పొడఁబాటు సేయుమా ॥ ౪౩౯

వ. ఆసమయం బెద్ది యనిన నీ యురణకంబుల రెంటిని నీవు రక్షించుటయు ఘృతము తక్క నే నితరాహారంబు కైకొనకుండుటయు మైథునకాలంబునందు కాని యితర వేళల వివస్త్రుండ వైన నిన్ను నేను జూడకుండుటయు నను నీమూడు కట్టుబాటులకు నీ వొడంబడుము. ఎన్నఁడు నీ పొరబాటున నీసమయంబు తప్పి చను నాఁడ నిన్ను నే విడిచి పోఁగలదాన ననిన విని పురూరవుం డందున కియ్యకొని కొంతకాలంబు యథేచ్ఛన్ మదనకళాకుశలుండై యూర్వశిం గూడియుండె. ౪౪౦

చ. ఘనుఁడగు పాకశాసనుఁ డొకానొకనాఁ డల యూర్వశిన్ మనం
బునఁ దలపోసి యయ్యలరుబోడి సుధర్మను లేమి యొప్ప దం
చని సురగాయకాగ్రణుల కియ్యతివం గొనితేర భూమి కిం
కనుఁ జనుఁ డందు మీ స్మురణకంబుల దొంగిలుఁ డంచుఁ బల్కెనన్ ॥ ౪౪౧

క. విని పిమ్మట విశ్వావసుఁ । డును మఱికొందఱును జని కడుం జీఁకటివే
ళను దారురణకముల వే । కొని పాఱిరి రాజు పడఁతిఁ గూడెడి వేళన్ ॥ ౪౪౨

క. ఉరణకములు వెల్లఱచిన । రమణీమణి యాలకించి రాజన్యునితో
నరవర సమయము దప్పితి । వరుగు మురణకములఁ బట్టు మతిరియముసనాన్ ॥ ౪౪౩

తే.గీ. జనవిభుం డప్డు తన వివస్త్రత నెఱుంగ । లేక వేగము చనుచుండ నాకనాకు
లరిది మెఱుపులు మెఱయున ట్లాచరింప । వెలుఁగులో నగ్ను భూపతి నెలఁది గాంచె ॥

ఉ. చూచి లతాంగి నా కిదియ సూ సమయం బని యెంచి డిగ్గరన్
లేచి చనెన్ నృపాగ్రణి కడింది మెయిం పముఁ జేరఁ బక్కనే
కాచుకయున్న వా రురణక బులఁ ద్రోచి చనంగఁ దెచ్చి ప్రే
మోచిత వృత్తిఁ జేరియుఁ దలోదరిఁ గానక దుఃఖితాత్ముడై ॥ ౪౪౫

తే.గీ. దేశ దేశంబులను దిమ్మఁదిరుగ దిరిగి । యెక్కడికిఁ బోతివో యంచు నేడ్చి యేడ్చి
యడవిలో నున్న బ్రాఁకుల నడిగియడిగి । యెందునుం గాన కాత్మలోఁ గుందికుంది ॥

క. తుదకుఁ గురుక్షేత్రంబున । సుదతీమణి దిరుగుచుండఁ జూచి నృపతి స
మ్మదమున నోసీ యూర్వసి । యిది తగునా నన్ను విడిచి యిటు చనుదేరన్ ॥ ౪౮౭

మత్తకోకిల. ఓసియోసి పిసాసి యూర్వసి । యుండు ముండుమ నన్నిటుల్
బాసి వచ్చితి వేమిచేసితిఁ బాప మెంతటి దానవే
యాసచే జగమంతయున్ దిరుగాడితిన్ నినుఁ గాంచితిన్
భాసురాంగి ననుం గృపారసవార్ధిఁ దేలిచి యేలవే ॥ ౪౮౮

వ అనిన విని యూర్వసి యిట్లనియె. ౪౮౯

ఉ. వెంగలి వైతి వేమి పృథివీవర చంద్రమ । నీ యుదారధీ
సంగతి గోలఁ గూలెనె విచారవిహీనుఁడవై కళింగ వం
గాంగకురుప్రదేశముల నారట నన్నరయంగ వచ్చితే
యంగన దొంగ నమ్మఁదగదంచు దలంపుము పొమ్ము వీటికిన్ ॥ ౪౯౦

వ. అనవుఁడు ౪౯౧

తే.గీ. అహహ స్వైరిణి స్నేహమిం తాయె ననుచు । నరవరుండేగె నాత్మీయ నగరమునకు
నని శ్రుతు ల్పలుకు నిది సంగ్రహంబుచేసి । చెప్పితినటంచు సూతుండు చెప్పె మఱియు॥

—: శుకోత్పత్తి. :—

సీ. మునులార వినుఁ డిట్లు ముని వ్యాసుఁ డాఘృతాచినిఁ గూడుట యయుక్త మనుచుఁ గొంత
వడి చింతపడి తొట్రుపడి క్రిందఁబడి ఱిచ్చపడి లేచి పలుపాట్లు బడఁగమౌని
యకట శపించునో యని భయభ్రాంతయై ముగుద రాచిల్క రూపునను వెడలి
పాఱంగఁ జూచి య ప్పారాశరి యనంగరంగుఁడై మైఁగ్రొత్త రంగు పుట్ట

తే.గీ. మనసు గుఱ్ఱంబు కళ్లెంబు మఱియు మఱియు । నెంతలాగిన నిలువక గంతులిడిన
నగ్నికై మంథనముసేయు సరిణియందు । నా తపసిరాయనికి శుక్రపాత మయ్యె ॥ ౪౯౩

వ. అనవుడు. ౪౯౪

సీ. భవము దుఃఖైకహేతువటంచుఁ జాటెడి । గతిఁ జిట్టి రొదఁ గావు కావుమనుచు
కల్ల సంసారంబు నొల్ల నొల్ల న టన్న । కరణిఁ గా ల్సేతులు కదపికొనుచు
నిరత తపో ధ్యాన నిష్ఠ నిల్చెద నన్న । మేల్మి మూసిన తెప్ప మెఱమికొనుచు
భూతంబు లూడిగంబులుసేయుఁ దనకన్న । పరుసున నేలపైఁ బొరలికొనుచు

తే.గీ. వ్యాసుఁబోలినవాఁడు పావనుడు దివ్య । మూర్తిగలవాఁడు చిక్కని మోమువాడు
భవ్యతేజంబువాఁడు పాపరహితుండు । ముద్దుబాలుం డొకండు సముద్భవించె ॥ ౪౯౫

క. బుడుతం గని ముని యచ్చెరువడి యిది యేమనుచుఁ గొంత పరికించి పదం
పడి గంగాజలములఁ గడువడి జలకముఁ దీర్చి పుత్త్రి వాత్సల్యమునన్ ॥ ౧౯౬

తే.గీ. జాతకర్మంబు మొదలుగా జరిపి మౌని । శివుని వరమునఁబుట్టిన చిన్నబిడ్డ
దంచు గారాముసేయుచు మించెనంత । సురలు దివి పుష్పవర్షముల్ కురిసి రోలి॥ ౧౯౭

ఉ. నారద తుంబురుల్ మధుర నాదముల న్మృదుగానవైఖరీ
ధీరతఁ బాడి రచ్చరలు తెత్తెయియంచు నటించి రంతటన్
జారెను మింటనుండి యజినంబు గమండలు వొక్క దండమున్
బాలురేని కుఱ్ఱనికిఁ బాయని కానుక లై ధరాస్థలిన్ ॥ ౧౯౮

తే.గీ. అరణి మథియింపఁబుట్టిన యమ్మునీంద్ర । బాలునకును శుకీరూప మోలిదాల్చి
యున్న యూర్వసి యమ్మౌని యునికిఁగానఁ । బడినకతమున శుకనామ మిడిరి ద్విజులు॥

వ. అంత శుకుండు దినదినప్రవర్ధమానుండై యతిలోక చతురతాసంపన్నుం డై యొప్పుడుం గని సాత్వవతేయుండు బృహస్పతిచే బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు నెరపించి వేదవేదాంగంబు లధ్యయనంబు సేయించి నింటపేడుక నొక్కనాఁడు కొండికా యిటు రమ్మని తొడ చక్కిం గూర్చుండ నిడి చుబుకంబు పుణికి శిరంబు మూర్కొని నాయనా నీవు సకల వేద వేదాంగంబులు సదివితివి గురుదక్షిణ యిచ్చి సమావర్తనంబుఁ గడపితివి. యిట మీఁద.

ఆ.వె. పట్టి పెక్కునాళ్ళఁ బట్టి పట్టిన నోము । గట్టితనముచేత గట్టుపట్టి
చెట్టఁ బట్టినట్టిదిట్ట పరమ్మున । బుట్టితివి వరాలపుట్టి వగుచు ॥ ౨౦౧

క. దేవ పితృదేవ ఋణములు వేవేగము తీర్చివేయ వే యజనములన్
నీ వికఁ గార్హస్థ్యము సద్భావమునకుఁ దగిన మంచి భార్యంగొనుమీ ॥ ౨౦౨

క. సుతులఁ గనని వారలకున్ । గతులే లేవంద్రు స్వర్గ కాంక్ష హాళిక్కే
యతులమతిని సతినొక్కతె । నటికించుక యుండు మీ గృహాశ్రమ మందున్ ॥ ౨౦౩

వ. ఇవ్విధంబునం బలుకు నతిరక్తుం డగు వ్యాసునకు నతివిరక్తుం డైన శుకుం డిట్లనియె.

తే.గీ. తండ్రి తత్త్వంబెఱింగి యే దారి నాకు । మంచిదని నీవుతెల్పెదో మాన దాని
చెప్పు మెయ్యది సౌఖ్యసంసిద్ధిమూల । మెందు దుఃఖంబు సొరకట్ట దింతయేని ॥ ౨౦౪

తే.గీ. అనిన విని వ్యాసుఁ డనుప్రియతనుజ వినుము । శివునివరమునకా నీవు సేకురితివి
భూపతిని గొల్చి విత్తంబు పొందుపఱచి । యిచ్చెదను సౌఖ్యమునకు నీ కేమిగొదువ ॥

వ. అనిన విని సవినయంబుగా మెల్లమెల్లన శుకుం డిట్లనియె. ౨౦౬

ఉ. అయ్య మనుష్యలోకము నిరామయమై సుఖసాధనంబునై
తియ్యముసేయునే వనట దీరునె ప్రాజ్ఞులు దాని మెత్తురే
తొయ్యలి నొక్కదాని మెడ దుంగను గట్టుక తద్వశుండ నై
కయ్యను బడ్డ దున్నవలె కాల్గదలింపఁగనేర నయ్యయో ॥ ౫౦౮

ఉ. సంకిలిఁ బడ్డవాని కొకసారి విముక్తి ఘటించుఁగాని బి
ట్టంకిలి నీషణత్రయమునందుఁ దగుల్కొనినట్టివానికిన్
శంకరుఁడైన ముక్తి నిడఁజాలఁడు భామలపొందు చెల్లునే
సంకట మంచుఁ బ్రాజ్ఞు లనిశంబును దానిఁ ద్యజింతు రుర్విపైన్ ॥ ౫౦౯

ఆ.వె. ఏ నయోనిజుండ నెట్లుగా యోనే య । సుఖముఁగోరువాఁడ సూరివంద్య
భయముదోఁచు మూత్రమయము విణ్మయమునౌ। నంగసంగ సుఖము నందఁదగునె ॥

ఆ.వె. ఆత్మసుఖము మాని యానందమునుఁ ద్రోచి । జ్ఞానమెల్ల మంటఁగలిపి మాయ
లోనఁ జిక్కి విడ్విలోలకీటంబనై । యెట్లు బ్రతుకువాఁడ నీ జగమున ॥ ౫౧౧

క. చదివించె నన్ను వేదము । త్రిదశగురుం డతఁడు సూపె ద్రీలోలుఁడు నా
కొదవించునె సుజ్ఞానము । వదలక రోగికిని రోగి వైద్యుం డాయెన్ ॥ ౫౧౨

ఆ.వె. చెప్పి చెప్పి విసికెఁ జెప్పిన దంతయుఁ । బుట్టిపుట్టి మరల పుట్టునట్టి
చెట్టహింసలకును బట్టైన కర్మముల్ । గట్టిసేయు మనుచుఁగాదె తండ్రి ॥ ౫౧౩

క. ఈ సంసారము నా కే । లా ? సారెకు సారె చిరిగినట్లే తిరుగన్
వేసారుటకే యీ యాయాసము పడనోప నోపనయ్య మహాత్మా ॥ ౫౧౪

ఉ. వేదము లెల్లనుం జదివి వెంగలియై సురతాశఁ గామినీ
పాదము లాశ్రయించుఁ గులపాంసుఁడు గణ్యుఁడె పండితుండె యే
భేదము కుక్కకుం జెవులపిల్లికిఁ బందికి జ్ఞానిగాని యా
వైదిక పండితాగ్రణికి వైశమ తెల్పుము సంయమీశ్వరా ॥ ౫౧౫

క. మానవజన్మము దుర్లభ । మైనదనుచు నెఱిఁగి యందు నత్యాదరమున్
బూనక సంసారి యయిన । మానవునకు ముక్తిగలదె మహిలో నెన్నన్ ॥ ౫౧౬

క. మాయాగుణమగు సంసా । రాయాసము లేనివాఁడె యాత్మజ్ఞుఁడున్ వి
ద్యాయుతుఁడు శాస్త్రపారగుఁ । డేయెడ నీ బాధ్య డాతఁ డీశ్వరుఁడుసుమీ ॥ ౫౧౭

క. కంకణము గట్టి వేదము । శంక యొకింతయును లేక చదివి చదివి మీ
నాంకుని పలఁబడు భూదే । వాంకితులకుఁ గట్టు వడలు టది యెట్టులొకో ॥ ౫౧౮

వ. అనిన విని పరాశరతనూజుండు నిజతనూజున కిట్లనియె ॥ ౫౧౯

క. వనితయుఁగా దిఁక మందిర । మునుగాదు మనంబె బంధమునకుఁ మోక్షం
బునకుం గారణ మిది తెలి । సి నటింపందగునుసూవె చిన్నికుమారా ॥ ౨౨౦

క. న్యాయార్జిత విత్తమ్ము స । హాయత మనుచుండు శ్రుతిచయంబులవలనఁ
బాయని ధర్మము లెఱుగును । ద్రోయఁడు సత్యంబు ముక్తి రోసినయేనిన్ ॥ ౨౨౧

ఆ.వె. బ్రహ్మచారియైన వనవాసియైనను । యతికులేంద్రుఁడైన నతిథి యగుచు
గృహుల నాశ్రయింప కెట్లు జీవింతురు । గృహమె యాశ్రమములకెల్లఁ బెద్ద ॥ ౨౨౨

తే గీ. శ్రద్ధతో నన్నదానంబు సలుపవలయు । సూనృతము నొక్కయపుడేని మానరాదు
చేరి ప్రజలకు నుపకృతి సేయవలయు । నవనిలోనను గృహమేధియైనవాడు ॥ ౨౨౩

తే.గీ. ఆలయాశ్రమమునకంటె నధికమైన । యాశ్రమము లేదుసూ వసిష్ఠాదులైన
జ్ఞానవంతులు దాపసుల్ దాని నాశ్రయించి రిది వేదవిదులు మన్నించిరనుచు ॥ ౨౨౪

తే.గీ. శ్రుతిహితంబుగఁ గర్మసంతతియొనర్చు । జనులకును స్వర్గమోక్షము ల్సాధ్యములగు
కాంక్షితంబులు సేకూరుఁ గార్హస్థ్యమైన । యాశ్రమంబునఁ గలుగనియట్టి దున్నె ॥ ౨౨౫

తే.గీ. ఆశ్రమమునుండి యాశ్రమం బందవలయు । నని మహాత్ములు దెల్పుదు రదియు గాన
నగ్ని నర్చింపు మిఁకను యథార్థలీల । సర్వమును నందయున్నది సత్యమరయ ॥ ౨౨౬

క. గృహియై యాఁదట వనమున । బహులవ్రతశీలుఁ డగుచు వసియించి తుదిఁ
మహితమగు పరివ్రజ్యా । సహితుండగు టొప్పు వేదసమ్మత మిదియే ॥ ౨౨౭

ఆ.వె. భార్య లేనినాడు భరములై యింద్రియ । ములు గలంచు మనసు బలిమిఁజేసి
వాని గెలుచుకొరకు వసుధపై మనుజుడు । దారసంగ్రహింపఁ దగునటండ్రు ॥ ౨౨౮

సీ. ఘనుడు విశ్వామిత్రు డను రాజఋషి తొల్లి యత్యుగ్రమగు దపం బాచరించి
మూఁడువే లేండ్లు నిర్మోహుఁడై యింద్రియముల గెల్చి నిష్ఠమై నిలచియుండ
దేవతానటి మేనకావధూటినిఁ గాంచి తమిఁ జెంది కామతంత్రములఁజిక్కి
తతకీర్తియగు శకుంతల యను నొక యాఁడుబిడ్డను గనియె నీ పృథివి నింక

ఆ.వె. దాశకన్యయైన తాలిని వలచి క్ర । న్నన పరాశరుండు నన్ను గాంచె
నజుఁడు స్వసుతఁగూడె నది కాన నీవును । బ్రీతిఁ గులజ నొకతెఁ బెండ్లిగొనుము ॥ ౨౨౯

వ. అనిన విని నిసర్గ విరీహుండైన శుకుం డిట్లనియె ॥ ౨౩౦

—: శుకకృత సంసారనింద :—

ఉ. పట్టగు వాగురాసదృశ బంధన మెల్లరకుం గృహంబు నే
గట్టిగ నొల్ల నొల్లను సుఖప్రతిబంధక మింతె కాదు స్వా
రాట్టయినం ధనాశను దిరంబుగ దుఃఖము పొందుఁ దృప్తుఁడౌ
నట్టిడు భిక్షకుండు సుఖ మందును నిస్పృహుఁజేసి ధీనిధీ ॥ ౨౩౧

చ. యములు దపంబు సేయుటకు నాత్మ సహింపఁగలేక యింద్రుఁడు
ద్యమ మొనరించు దద్విధుల కంకిలిసేతకు బ్రహ్మ భారతీ
ప్రమదనుగూడి ఖేదముల పాలయి నిందలఁ జిక్కె మాధవుం
దమరవిరోధితండముల యజ్జడులం బహువారము ల్పడెన్ ॥ ౫౩౨

ఉ. శంకరుఁ డెంతవాఁ డతఁడు శాంకరిగూడి యనేకథా సుఖా
తంకములం గనండె ధనదాతయు లోలుపుఁడై చెడండె మీ
నాంకకళాప్రవీణులమటంచు జగంబున గర్వయుక్తులై
పొంకముమాని ఖిన్నులయిపోరె గృహాశ్రమవాసు లెయ్యెడన్॥ ౫౩౩

క. జననమునఁ బాలకోలు కేడ్చును జరలోఁ జావునకును శోకిలు గర్భం
బున విష్ఠామూత్రములందును బడి మానవుడు మిగుల దుఃఖించుఁజుమీ ॥ ౫౩౪

తే.గీ. అంతకంటెను దుఃఖదం బందుఁ దృష్ణ। యాచనాదుఃఖ మనునది యవని నెన్న
చావుకంటెను నెక్కుడు శాంతి దాంతి। కలదె సంసారమున నెట్టి ఘనునకైన ॥ ౫౩౫

క. పుడమి ప్రతిగ్రహమును జే। సెడి విప్రులు బుద్ధిబలముచేఁ గాదుసుమీ
విడిముడి వడయుట గావునఁ। గడునీచము దానికంటెఁ గలదే యెన్నన్ ॥ ౫౩౬

క. వేదములన్నియు సాంగము। గాఁ దొడిఁ బఠియించి నీతిఁ గానక స్తుతిపా
ఠాదుల ఘనులై ధనసం। పాదనకై నీచసేవఁ బాటింపరొకో ॥ ౫౩౭

క. ఏకాకియైనవానికి। శోకం బది యెంతగలదు చూడంగను దా
నాకులయినఁ గాయలయిన। నాఁకటివడి మ్రింగి బ్రతుకు నధికంబేలా ॥ ౫౩౮

క. ఆలుం బుత్త్రులు పౌత్త్రులు। నోలిఁ గుటుంబంబుగాఁగ నుదరంబులు సం
బాళింప నెంతదుఃఖము। లోలోనం బొగులు నింటిలో సుఖమున్నే ॥ ౫౩౯

తే.గీ. నాయనా కర్మమార్గంబు నాకు వలదు।వలదు పెండ్లాము నాకేల వలదు పెండ్లి
యోగశాస్త్రంబు జ్ఞానప్రయోగకరము।కర్మనాశక మది నాకు గావలయును ॥ ౫౪౦

తే.గీ. పెండ్లివలదయ్య పెండ్లాము పెద్దజెలగ। యెదలినెత్తురు మెత్తగా నొత్తిపీల్చు
మగువ వగలనుఁదగిలి కామమునఁజిక్కి। యెడ్డెలగుమానవు లెఱుంగ రెరుక తెరవు॥

క. కూటమిచే వీర్యము వగ। మాటలచే సర్వధనము మానిని లాగున్
పాటింప రిద్ది మూర్ఖులు। చేచే వగలాడితోడి స్నేహము తండ్రీ॥ ౫౪౨

ఆ.వె. నిద్రసెడుటకొఱకె నెలతను గూడుట। మూర్ఖజనుడు కుందు ముదిమిదనుక
బ్రహ్మదేవుఁ డతని పాలింటి పెనుముల్లె। యెంతదుఃఖ మిందు నేది సుఖము ॥ ౫౪౩

వ. ఇట్లు పలికిన శుకుని పలుకులు విని సాత్యవతేయుం డత్యంత చింతాక్రాంతుండై
యేమియుం దోఁపక ౫౪౪

తే.గీ. అయ్యయో యేమిసేయుదు నాత్మభాగులు । నయ్యవారినిఁజేయబో నాయెఁ గోతి
కర్మధర్మంబులను గోరి కన్నకొడుకు । కర్మవశమున బైరాగి కాఁదలంచె ॥ ౫౪౫

వ. అప్పుడు వ్యాసుండు ౫౪౬

తే.గీ. గడగడవడంకెఁ గడు తనుగ్లాని వొడమె।చూపుమాన్పడె గొంతెండె స్రుక్కెమోము
మాట బొంగురువోయె నమ్మౌనివర్యుఁ । డాపురనియేడ్చె గన్నీళ్లు బావినిండె ॥ ౫౪౭

తే.గీ. దాని కచ్చెరుపడి మునికూన యాత్మ । లోనఁ దలపోసె నౌర యీ మౌని కింక
మోహపాశంబు విడదాయె మూర్ఖునట్లు । చింతనొందెడి నేమందు వింతయనుచు ॥ ౫౪౮

వ. ఒక్కింత దడవు విచారించి సకరుణంబులగు వచనంబుల శుకుండు దండ్రిం జూచి. ౫౪౯

క. వేదాంతకర్తయు నిఖిల । వేదియు వేదసము డితఁడు వెంగలియై సా
రోదారజ్ఞానము చెడి । ఖేదించెడి నహహ మాయ గెంటవశంబే ॥ ౫౫౦

ఉ. ఎంతటి మాయయో యెరుగ నెంతటిదుఃఖము దీనిగెల్వ ధీ
మంతులు పండితోత్తములు మాన్యులు నేరరు వ్యాసుఁ డీతఁ డా
వంతయు ధైర్యమూనకయ వంతలపాలయి యున్నవాఁడు వి
శ్రాంతిఁ గనండు భారతము సర్వపురాణములున్ రచించియున్ ॥ ౫౫౧

ఆ.వె. బ్రహ్మ విష్ణు హరుల బహుభంగులను మోహ । పాశములను గట్టెఁ బరమశక్తి
యితరులైనవారి నేటికి స్మరియింప । నట్టి దేవిఁ ద్రిజగదంబఁ గొలుతు ॥ ౫౫౨

తే.గీ. మాయలోఁ జిక్కి సొక్కని మనుజుఁ డెవఁడు । విష్ణు నంశంబున జనించి విశ్వవిదితు
డైన వ్యాసుండె మునిఁగె మోహార్ణవమున।పుట్టిమునిఁగిన బిట్టేడ్చు సెట్టిఁబోలె ॥ ౫౫౩

క. ఇతఁడెవ్వఁడు నేనెవ్వఁడ । మతిభ్రాంతియెకాక నిత్యమా యీ దేహం
బతుకఁబడెఁ బంచభూత । ప్రతతిం గణియింప దుఃఖభాజన మిదియే ॥ ౫౫౪

వ. అని ౫౫౫

ఉ. దేవికి మ్రొక్కి యో జనని దివ్యమహేశ్వరి నన్ను సత్కృపన్
బ్రోపుమటంచుఁ బల్కి తనముందట నేడ్చుచుఁ గూరుచున్న చిం
తావహు వ్యాసమౌనిఁ గని తాత సమస్తము నీ వెఱుంగవే
యీవిధిఁ గుంద నేమిటికి నెక్కడి మోహము నీకుఁ బాల్పడెన్ ॥ ౫౫౬

ఆ.వె. పూర్వజన్మమందుఁ బుత్రుండనా నీకు । భావిజన్మ మెట్లుపోవునొక్కొ
నేఁడు నన్నుఁ బుత్త్రునింగా దలంచుట । యెంతవింత దీని కేమిసెప్ప ॥ ౫౫౭

ఆ.వె. దుఃఖ మేల తండ్రి తుడిచెదఁ గన్నీళ్లు । మాను మాను మింత మమత తగదు
జగము మాయగాని సత్యంబుకాదుసూ । మాయ నమ్మగాదు మానవులకు ॥ ౫౫౮

ఆ.వె. తిండి యబ్బెనేనిఁ దీఱు నాఁకలి యెందు । నీరుగల్గఁ దీఱు నీరువట్టు
కొడుకుఁ బిల్చి ముద్దుఁగొని చెక్కిలిని దువ్వి । చేరియున్నమాత్రఁ దీరునొక్కొ ॥

ఉ. వాసనచేత ముక్కు సుఖవాసనఁ గైకొను మంచి గీతిచే
భాసిలు వీను చల్లనగు వాయువుచేఁ దనియుఙ్ శరీర ము
ల్లాసము నొందుఁ దియ్యని ఫలంబుల నాలుక కన్ను లొందు ని
చ్చాసమవాప్తి రూపమున సౌఖ్యము పుత్రునివల్లఁ గల్గెనే ॥ ౫౬౦

క. విలువఁగొని యజీగర్తుం । డెలమి హరిశ్చంద్రమానవేశున కీఁడే
తలఁపునఁ గరుణ యొకింతయుఁ । గలుగక దా యజ్ఞపశువుగాఁ దనకొమరుఙ్ ॥ ౫౬౧

క. మనమున నిహపరసుఖతఙ్ । దనరితి వేనియును నీవు ధన మార్జింపఙ్
బనిబూనుము వెతమానుము । తనయుఁడ నావలన నేమి ధన్యత గలుగుఙ్ ॥ ౫౬౨

ఆ.వె. జన్మరహితమైన సాధనంబును జెప్పి । గర్భనరకభయముఁ గడవఁజేసి
జ్ఞానమిచ్చి మాయ కట్టిన ముడి విప్పి । తండ్రి నన్నుఁ బ్రోవఁదలఁపుమయ్య ॥ ౫౬౩

మానిని. జానుగ మానవజన్మ మసాధ్యము సంయమినాయక యెందుఁ గనఙ్
భూనుతమై తగు భూసురజన్మముఁ బొందుట దుర్లభ మందును స
న్మానితవంశ సమంచితవృత్తిని మర్త్యభవంబ దశక్యముగుఙ్
గాన మహోత్తమ కార్యము జ్ఞానము గట్టిగఁ జెప్పుము జ్ఞాననిధీ ॥ ౫౬౪

వ. బహువిధంబులం బరమహంసాశ్రమంబుం గొనియాడు తనయుని శాంతరస సమావేశ
కలిత సుఖంబైన ముఖంబు జూచి తలయూచి వ్యాసుం డిట్లనియె. ౫౬౫

క. ఓ ముద్దుల తనయుండా । నీ మాటలు బ్రహ్మమార్గనిష్ఠల కోటల్
కామమును జెరుగు చేటలు । మోము నెదుటి ముక్తిధనము మూటలుగావే ॥ ౫౬౬

వ. అయినను. ౫౬౭

సీ. వినుము బాలక నేను విస్తరించి రచించి ప్రకటించియున్నట్టి భాగవతము
అది నాతివిస్తీర్ణ మది బ్రహ్మసమ్మతంబును సమస్తపురాణ భూషణంబు
అది జ్ఞానదము శ్రావ్య మత్యంత శుభదంబు పఠియింపు మద్దానిఁ బరమనిష్ఠ
పాలపాపనిరూపుఁ బాటింప వటపత్రశయనుఁడైన సరోజనయనుఁడాత్మ

తే.గీ. నెట్టు లే బాలభావంబు నెనసి యిచట । నేవిధంబునఁ బుట్టితి నేది ద్రవ్య
మెఱుఁగనని చింతిలం జూచి పరమశక్తి।సర్వ మే నితరములేదు సత్యమిద్ది ॥ ౫౬౮

వ. అనిన ౫౬౯

క. పలుకు విని విష్ణుదేవుఁడు । పలికినవా రెవ్వరంచు బహుభంగులఁ దాఁ
దలఁచి తలఁచి వలపోయఁగ । నెలఁతపలెన్ దేవి యెదుట నిలిచెఙ్ గరుణఙ్ ॥ ౫౭౦

ఆ.వె. ముద్దుమోముతోడ మురిపెంపు నగలతో । వన్నెచీరెఁగట్టి కన్నులార్చి
నగలనిండఁదాల్చి మగువలతో మహా । లక్ష్మి చిఱుతనగవు లగ్గుసూపి ॥ ౫౪౧

వ. ఇట్లు తనయెదుట మహాలక్ష్మిరూపంబున విభ్రమంబులు సూపుచు నిలచియున్న దేవిం గాంచి యవ్వటపత్త్రశాయియగు నారాయణబాలకుం దచ్చరువడి యవ్వర వర్ణిని కనుంగులై తోడఁ జనుదెంచిన శ్రద్ధను, మేధను, రతిని, భూతిని, బుద్ధిని, మతినిఁ, గీర్తిని, స్మృతిని, ధృతిని, స్వధను, స్వాహను, క్షుధను, నిద్రను, దయను, తుష్టిని, పుష్టిని, క్షమను, లజ్జను, జృంభను, తంద్రను, సాయుధల సాభరణల ముక్తామాలికావిరాజితలం గనుఁగొని యీ యేకార్ణవంబున నిట్టివా రెట్టు లుద్భ విల్లిరో నిరాధారులై యెట్లు నిలచిరో యని విస్మయావిష్టహృదయుండై. ౫౪౨

క. ఏ నెట్టుల వటపత్త్రశ । యానుఁడనై యుంటి నిచట నతివలు వీరల్
రానై రెట్టులో తెలియదు । నేనూరక యుందుఁగాక నీటఁ దిరుఁదనై ॥ ౫౪౩

వ. అని మఱియు వ్యాసుండు. ౫౪౪

—: దేవీభాగవతోత్పత్తి :—

ఆ.వె. అట్టి విష్ణుఁజూచి యా మహాలక్ష్మి దా । నిట్టులనియె మిగులఁ గృపఁదలంచి
వెఱ్ఱితన మిదేల మఱ్ఱాకుపై నున్న । కుఱ్ఱ జగము జీవగఱ్ఱ దేవి॥ ౫౪౫

క. ఆ శక్తిప్రభావంబున । లేశంబును నన్నెఱుంగలేవైతి జగ
న్నాశముల మరల మరల మ । హేశుఁడవై బహుభవంబు లెత్తుటకతనన్. ౫౪౬

తే.గీ. శక్తి నిర్గుణ లేదందు సందియంబు । మనము సగుణుల మాశక్తి తనదు సత్త్వ
గుణముచే నన్నుఁ బుట్టించెఁ గూర్మి బ్రహ్మ । బుట్టు నీపొక్కిఁటను జగంబులు సృజింప॥

తే.గీ. అతఁడు రాజసుఁ డతని క్రోధాగ్నివలన । బొమలనడుమను బుట్టు నప్పురహరుండు
తామసినిగూడి లోకప్రతాన మడఁచుఁ । గాన నేవచ్చితిని నిన్నుఁ గలయుటకును ॥

తే.గీ. సమ్మదమ్మున నిమ్ము నీ తొమ్మునాకు । నిమ్ము సేసుక యుందు నీ సొమ్మయగుచు
కమ్మవిలుకానికిని జననమ్ముగలుగు । నమ్ము నామాట లివియు నిక్కమ్ములనుచు ॥

వ. అనిన విని ముదితాంతరంగుండై గరుడతురంగుండు, ౫౫౦

తే.గీ. వింటి శ్లోకార్థమొక్కటి విస్ఫుటముగ । నోవరారోహ యెవ్వరి యుక్తియొక్కొ
యారహస్యంబు పరమాద్భుతావహంబు । తెలియఁజెప్పుము నాకు సందియముదీఱ ॥

చ. అది విని లక్ష్మి యిట్లనుఁ బ్రియంబుగ మోమున మొల్కనవ్వు సొం
పొదవఁగ నోచతుర్భుజ । మదుక్తియ యయ్యది వేఱుగాదు మో

క్షద మగునట్టి భాగవతసారము దానిని విస్మరింపఁ గూ
డదు మది రక్షణీయము స్ఫుటంబగు వేదమువంటి దయ్యదే ॥ ౫౮౨

ఉ. నావిని వాసుదేవుఁడు సనాతని నమ్మహనీయలక్ష్మి ని
చ్చావశుఁడై యురంబున నజస్రము నిల్ప వరించి మంత్రముల్
భావనఁ బూనియున్నఁ గ్రమభంగి నొకప్పుడు శౌరిపొక్కిటన్
భూవిదితుండు పద్మజుడు పుట్టి సురారుల కాత్మ జంకుచున్॥ ౫౮౩

తే.గీ. హరినిఁ బ్రార్థింప తపము దా నాచరించి । మధుని కైటభుఁ దునుమాడి మాధవుండు
నాత్మ జపియింపఁ దొడగె శ్లోకార్థమపుడు । వనజభవుఁ డది జూచి యిట్లనియె హరికి ॥

క. నారాయణ నీకంటెను । వేఱుగ నింకొకడు గలఁడె విశ్వంబున నె
వ్వారిని జపియించెద వీ । వారూఢ దయారసుండవై తెలుపు మిఁకన్ ॥ ౫౮౫

వ. అనిన విని హరి యప్పద్మసూతి కిట్లనియె. ౫౮౬

క. కృతికారణలక్షణసం । గతి నతిమాత్ర మతిశక్తి గలదది మన కు
న్నత మన మామెకుఁ దలపఁగ । నతులము సుతులము హిత ప్రణతులమునుమ్మీ ॥

శా. ఆసర్వేశ్వరి లోకమాతయుఁ ద్రయీవ్యాహారనిర్మాత్రి వి
ద్యాసంశోభిని ముక్తిహేతువు నిరస్తత్రస్తదోషాళి న
న్నీ సర్వంసహ నేలుమంచు నిటఁ గల్పించెన్ విరించీ ! దయన్
జేసెన్ మంత్రము నాకు నిచ్చె నిది నే సేవింపఁగా జెల్లదే. ౫౮౮

వ. అని మధుసూదనుండు పల్కినవిధంబు సెప్పి వ్యాసుఁడు పదంపడి యిట్లనియె ॥ ౫౮౯

క. ఆమంత్రమె భాగవతము । ప్రేమను నే ద్వాపరాది బెరిగించితి ము
న్నా మురమర్దను డజునకుఁ । గామిత మలరంగ జెప్పె గరుణాయుతుడై ॥ ౫౯౦

క. కమలజుడు నారదునకున్ । గ్రమముగ దా బలికె నంతఁ గలహభుజుడు నా
కమితముదంబున దెల్పెన్ । రమణన్ శ్రీభాగవతపురాణోత్తమమున్ ॥ ౫౯౧

ఉ. ఓయి కుమార ! భాగవత మూర్జితపుణ్యము పంచలక్షణం
బాయతనిష్ఠమై జదువుమయ్య సమంచితరీతి జ్ఞానసం
ధాయక మింతకంటెఁ గలదా పదునెన్మిదివేల శ్లోకముల్
నీ యురుబుద్ధి కిద్ది పఠనీయముకాదె తలంచిచూచినన్ ॥ ౫౯౨

సీ. అజ్ఞానమునడంచు నాయువు నెగడించు బ్రజ్ఞానమును బెంచు భాగవతము
పుత్త్రపౌత్త్రులనిచ్చు భూతి వర్ధిలఁజేయు బహుశుభంబుల దెచ్చు భాగవతము
శాంతిదాంతులొసంగు సౌఖ్యదంబై మించు పాపంబుల నడంచు భాగవతము
తేజంబు గల్గించు దివ్యకీర్తి ఘటించు ప్రతిభను గావించు భాగవతము

తే.గీ. పతితపావనచరిత మీ భాగవతము । పరమవైదికమార్గ మీ భాగవతము
పాశములనెల్ల ఖండించు భాగవతము । పఠనచే మోక్షమునొసంగు భాగవతము ॥ ౫౯౩

తే.గీ. సాటి శిష్యుండు లోమహర్షణసుతుండు । వీఁడు నీవునుఁ జదువుండు కూడి మిగుల
వేడుకలరంగ నే జెప్పు విధము దెలిసి । పంచలక్షణమైన యీ భాగవతము ॥ ౫౯౪

వ. అని చెప్పి సూతుండు శౌనకాది మహామునులకు మఱియు నిట్లనియె. ౫౯౫

క. నేనును శుకుడును మహితా । నూననియమముల వహించి యొప్పుగ నమిత
జ్ఞానదమగు భాగవతము । పూని పఠించితిమి సర్వమును మునులారా ! ॥ ౫౯౬

ఆ.వె. చదివి చదివి శుకుడు సంగవాంఛ నడంచి । కర్మధర్మములను గలయబోక
బ్రహ్మకొడుకుఁబోలె బాహ్యాంతరమ్ముల । మఱచి వ్యాసు నాశ్రమమున నుండె ॥ ౫౯౭

క. తినఁ డెక్కువ యుపవాసం । బును జేయం డింద్రియముల మోసమెఱిగి యి
చ్ఛను బోనీఁ డాత్మజ్ఞత । ఘనుడై గణనీయ యోగికరణిం దిరుగున్ ॥ ౫౯౮

వ. ఇట్లత్యంత చింతాభరంబునం దిరుగు శుకునింగాంచి వ్యాసుం డిట్లనియె. ౫౯౯

మత్తకోకిల. ఇంతచింత మనంబునందు వహింపనేటికి బాలకా
సంతసంబుననుండి జ్ఞానవిచారమేటికిఁ జేయ వీ
వంతఁ గుందెద వెవ్వ సూచిన వద్దు వద్దు ఋణవ్యథా
వంతు రీతిని నిన్నుఁ జూచినవారు జాలిని దూలగన్ ॥ ౬౦౦

తే.గీ. నేను చెప్పిన మాటల నీకు శాంతి । గలుగదేనియు మిథిలా నగరమునందు
జనకరాజర్షి గలఁడు వే చనుము పుత్త్రి । ధర్మపరుఁ దాతఁ దెఱిగించుఁ తత్త్వమెల్ల ॥

ఉ. ఆ జనకుండు యోగరతుఁ డద్భుతతత్త్వవివేకశాలి యే
యోజఁ దలంచినం బ్రతికియుండియు ముక్తుఁడు నీకుఁ దెల్పు న
వ్యాజకృపామతిన్ సకలవర్ణవిభాగము లాశ్రమస్థితుల్
వేఁ జనుమంచుఁ బల్క విని విస్మయమంది శుకుండు దానన్ ॥ ౬౦౨

తే.గీ. తండ్రి వింతాయె నాకు నింతయును విన్న । జనకరాజర్షి రాజ్యంబు సల్పుచుండె
జ్ఞానియై ముక్తుఁడై యుండగలఁడె వాని । మహిమ మరయంగ నాకును మనసుపుట్టు ॥

క. తినినది తిననిది యెట్లగు । వినినది విననిదగుటెట్లు వేడుకతోడన్
గనినది కననిది యెట్లగు । ననినది ననినిదియు నెట్టులగు నా తండ్రీ !

క. తల్లియనియుఁ గొడుకనియును । బిల్లయనియుఁ దమ్ములనియుఁ బెండ్లామనియున్
జెల్లెలనియుఁ గులటయనియు । జెల్లునె భేదములు జ్ఞానశీలుర కెందున్ ॥ ౬౦౪

క. వగరవియుఁ గారమనియును । దగమధురంబనియుఁ దీక్ష్ణ తాగం బనియున్
మిగులంగాఁ జేదనియును । వగనుప్పనియును దెలియక వర్తిల వశమే ॥ ౬౦౬

క. ఇది చల్లని దిది వేఁడిది । యిది మంచిది యిదియుఁ జెడ్డ దిది కూడదటం
చద నెఱుఁగక సంసారము । కుదురుగ నెట్టంగఁ గలదె కోవిదుఁడగుచున్ ॥ ౬౦౭

తే.గీ. వీఁడు మిత్రుండు వీఁడు నా ద్వేషి వీనిఁ । బ్రోవఁదగు వీని శిక్షింపఁ బోలు ననెడి
మది యొకింతయు లేక యెమ్మాడ్కినతఁడు।రాజ్యమొనరించునొక్కొ యబ్రంబు కాదె ॥

తే.గీ. సర్వసమదర్శనుండగు జాడయెట్లు । వీఁడు చోరుండు వీఁడు పవిత్రమౌని
యనుచుఁ బరికింప కెట్లు పాలన మొనర్చు।ముక్తుఁడగుటకు సంసారి శక్తుడగునె ॥ ౬౦౯

వ. అని శుకుండు మిధిలా ప్రయాణంబు సేసెనని చెప్పి సూతుండు శౌనకాదుల కిట్లనియె.

తే.గీ. అని వచించి శుకుండప్డు వ్యాసమౌని । యంఘ్రులకును నమస్కార మాచరించి
కేలు మోడిచి గురుభక్తి గీలుకొనఁగ । నిట్టులని పల్కె సంతసం బుట్టిపడఁగ ॥ ౬౧౧

—: శుకుండు మిథిలాగమనంబు సేయుట :—

చ. జనకమహర్షి యేలుబడి చాలఁ బ్రసిద్ధి వహించి మించి మేల్
గను మిధిలా పురంబునకుఁ గ్రచ్చఱ నేగెద నీ యనుజ్ఞ గై
కొని యది చిత్రమయ్యె జనకుండును దండము లేక భూతలం
బు నెటులు బ్రోచునో నయము పోవదె దండము లేక యుండినన్ ॥ ౬౧౨

ఆ.వె. ధర్మకారణంబు దండంబయనుచు మ । న్వాదులైన ధర్మ వేదులనిరి
జనకుఁ డెట్టి మహిమఁ గొని చేయునో భూమి । పాలనంబు తెలియఁజాలఁ దండ్రి ॥

క. తనుఁ గన్న తల్లి గొడ్రాలనినట్లే యున్న దిది మహాద్భుత మయ్యెన్
గనఁ దలతు జనక భూజా । నిని ననుఁ బంపుము మునీంద్ర నియమాతంద్రా ॥ ౬౧౪

ఉ. నావిని వ్యాసమౌని కుల నాథుఁడు బిడ్డనుఁ గౌగలించి నే
దీవన లిత్తు నీకనుచు దివ్యవచోవిభవంబునం జిరం
జీవ సుఖీభవ ప్రశమ చింతన హే శుక యంచుఁ బల్కుచున్
నీ విఁకఁ బొమ్ము పోయెదవు నీవు సరే యొక బాస గోరెదన్ ॥ ౬౧౫

క. ఆబాస యేది యనినన్ । బాబూ నీ వచటనుండి పరభూములకున్
బోఁబోకుము మరలం గా । రాబమున మదాశ్రమము సొరన్ వలయుఁజుమీ ॥ ౬౧౬

ఆ.వె. చిన్న బిడ్డ నీదు చిన్నారి నెమ్మోము । కన్నులారఁ జూచు కొన్నఁజాలు
నిన్నుఁ జూడకున్న నిల్చునే ప్రాణముల్ । తన్నుకొనవె మిన్ను మన్నుఁగనక ॥ ౬౧౭

ఆ.వె. నన్నుఁ ద్వద్వియోగ ఖిన్నుఁజూడుము నాకు । వన్నెవాసిఁ దెచ్చు వాఁడవైన
నెన్నటికిని భేద మెన్నంగఁబోకు నా । యన్న వేదపఠన మున్నదికద ॥ ౬౧౮

క. అని పలికిన తండ్రికి వం । దనమును గావించి మఱి ప్రదక్షిణముగఁ దాఁ
జని చనియెన్ విలువిడిచిన । సునిసితబాణంబు వోలె శుకుఁడు మిథిలకున్ ॥ ౬౧౯

చ. చని చని మౌనిబిడ్డ తరుజాలవిశాలవనప్రదేశముల్
కనికని తప్యమానముని గమ్య గుహావళి విశ్రమస్థితుల్
గొనికొని యాజకప్రతతి క్రుమ్మఱుచోటుల వేదనాదముల్
వినివిని యచ్చటచ్చటను వింతమతంబులవారి నవ్వుచున్ ॥ ౬౨౦

తే.గీ. ఆ మహామతి వర్షద్వయమున మేరు । వవల హాయనమునకు హిమాచలంబు
దాటి మిథిలాపురంబు మధ్యంబు సేర । నచటఁ గావలియున్న వాండ్రడ్డగించి ॥ ౬౨౧

వ. ద్వారపాలకు లెదుర్కొని నీవెవ్వండవు నీ వేల వచ్చితివి? ౬౨౨

క. అను పల్కును విని శుకుఁ । డత్యనఘుఁడు నగరంబుద్వార మవ్వలదరి నే
మనక మఱుమాట సెప్పక । పనిఁ గొని తనలోన తాన పకపక నగియెన్ ॥ ౬౨౩

వ. అది కని ప్రతీహారుండు. ౬౨౪

తే.గీ. మూఁగవా మాటలాడవు మునికిశోర । యూరకే రారు మీవంటి వారలెందు
నరపతి యనుజ్ఞలేనిదీ నగరుసొరఁగఁ । జాల రజ్ఞాత కులధర్మ శీలురనఘ ॥ ౬౨౫

తే.గీ. భాసమానముఖప్రభా పటలికేక।పెట్టు బ్రాహ్మణుఁడవు వేద విత్తముఁడవు
నీవనుచుఁ గులకార్యంబు లేవిధములొ।తెలుపుమీ శంకలేదు యథేచ్ఛఁజనుమి ॥ ౬౨౬

వ. అనిన. ౬౨౭

తే.గీ. ఓయి ప్రతిహార! నీ మాట యొకటెచాలు । వాకిటనె సమకూఱె నే వచ్చినపని
యేమని వచించెదో విను మీ విదేహ । పత్తనము సొచ్చుటది దుర్లభంబ యంటి ॥ ౬౨౮

వ. అని శుకుండు తనలో ౬౨౯

శా. ఆహా యెంతటి వెఱ్ఱినైతి సురశైలాయామముం గొల్చి శీ
తాహార్యంబును దాటి కాల్నడ విదేహద్వారముం జేరితిన్
మోహావేశము తండ్రిమాటవలనన్ ముంచెంగదా నన్ను వి
ర్ద్రోహస్వాంతతనుండనైతి నెవనిం దూషింతు నాకర్మమే ॥ ౬౩౦

చ. ధనమును గోరి లోకమునఁ దాఁ దిరుగుం బురుషుండు నాకు లే
దనయము నట్టి యాశ నది యట్లయినం భ్రమ మావహించి యిం
దున కరుదేరనయ్యెఁ గడు దూరమునుండియు మేరువేడ యీ
జనకుని మేడ యేడ ఫల సంగతి యేమి హుళిక్కి యింతయున్ ॥ ౬౩౧

క. ప్రారబ్ధమైనకర్మం। బేరికి శుభమేని నశుభమేని కుడువకే
తీఱునె పౌరుష మది యే। దారి నడచు నరుఁడు నట్టి దారిన పోవున్ ॥ ౬౩౨

తే.గీ. పుణ్యమా పురుషార్థమా భూరితీర్థ। వాసమా యేలవచ్చితి మోసమాయె
మీఁదుమిక్కిలి నృపతియై మిథిలనేలు। స్వామిదర్శనమే నా కసాధ్యమాయె ॥ ౬౩౩

వ. అని శుకుండు మాటలాడకయున్నం గాంచి ప్రతీహారుం డతఁ డతిమాత్రజ్ఞాన శీలుండని యెఱింగి సామవచనంబుల నిట్లనియె. ౬౩౪

క. నీ పని గల్గినచోటికిఁ। బాపరహితశాంతచిత్త పావనమూర్తీ
పోపొమ్మిఁక నాపై మది। గోపింపకు మయ్య కరుణ గొరెదనయ్యా ॥ ౬౩౫

వ. అనుఁడు శుకుండు ౬౩౬

మ. నిను దూషింపఁగ నేమిచేసితి వయో నింద్యంబు రాజాజ్ఞఁ గై
కొని వర్తింపఁగ భృత్యధర్మమకదా కూర్మి న్ననుం గాంచి తీ
వును నిచ్చోట నృపాజ్ఞఁజేసి యతఁడున్ బూజ్యుండగున్ నేను చే
సినదే దోషము లాఁతివారిగృహముల్ సేరంగ నింద్యంబకా ॥ ౬౩౭

వ. అనుడుం బ్రతీహారుండు. ౬౩౮

క. పొనరెడి సుఖమును దుఃఖము। నన నెవ్వి సుఖంబుకొఱకునై నరుఁ డేయే
పను లొనరింపంగావలె। ననఘా హితుఁ డెవ్వఁ డింక నహితుండెవఁడో ॥ ౬౩౯

వ. అనిన విని యత్యహర్ష సమేతుండై శుకమహర్షి యిట్లనియె. ౬౪౦

సీ. సర్వలోకములందు జనులెల్ల రెండు విధాలవారని యాత్మఁ దలపవలయు
నందుఁ గొందఱు రాగు లన్యులును విరాగులై యుందు రెప్పుడు నందు రాగి
మూర్ఖచతురభేదముల ద్వివిధుండగు చతురుండు ద్వివిధుండు శాస్త్రమతుల
విను విరాగియును ద్రివిధుఁడు జ్ఞాతాజ్ఞాత మధ్యమభేద విమర్శనమున

తే.గీ. మతిజచాతుర్యమది రెండు మార్గములగు।యుక్తము నయుక్తమునునన నుర్వియందు
దీనిఁ దెలియుము నిశ్చలజ్ఞానమహిమఁ।జెప్పితిని నీకు నాకు దోచిన విధమున ॥ ౬౪౧

వ. అనినం బ్రతీహారుం డయ్యా మీరు సెప్పిన యది నాకు బుద్ధిగోచరంబు కాకున్న యది వివరించి విశదీకరింపవే నావుఁడు విని శుకుండు మఱియు నిట్లనియె. ౬౪౨

క. రాగమనఁగ సంసారపు। భోగమునం దిచ్ఛ దానిఁ బొందిన నరునిన్
గ్రాగించు దుఃఖసంతతి। సాగరమునఁ బడినవాని చందంబ యగున్ ॥ ౬౪౩

ఆ.వె. ధనము గలుగకున్న దారిద్ర్యదుఃఖంబు। ధనము గలిగెనేని దాచవగపు
దారలేకయున్న దర్పక దుఃఖంబు। దారగలిగియున్నఁ దనుపనేడ్పు ॥

తే.గీ. రాగులందునుఁ జతురుండు బాగునొందు । మూర్ఖుఁడగుమానవుండెప్డు మోహమందు
సుఖము దోపించు మిత్రుండు సుఖమునకును । విఘ్న మొనరించు శత్రుండు వినుము దీని॥

వ. విరక్తునకు సుఖం బేకాంత సేవనంబును, ఆత్మాను చింతనంబును, వేదాంత విచారంబును నని యందురు సంసార కథనాదికంబు విరక్తులపాలిటి దుఃఖంబయగు జ్ఞానులగువారికి శత్రువు లనేకులు వారెవ్వరనిన. ౬౪౬

క. కామము క్రోధము లోభం । బామోహము మొదలుగాగ నరులగుదురు వా
రే మెయి నర్థులకారే । భూమిసుఖముఁ గోరునట్టి మునివర్యులకున్ ॥ ౬౪౭

తే.గీ. అనినవిని శుకుజ్ఞానిగా నాత్మఁదలఁచి । విడిచె నా కక్ష్యనుండి వివేక ఘనుని
విదప నభ్యంతరము సేరి సదమలాయ । తోన్నతంబైన నగరంబు నొప్పుసూచి ॥ ౬౪౮

సీ. నానాజనప్రీణ నానాదరణహీన నానాద జనవితానంబుసూచి
భోగాతురాశ్రయా భోగాలయలసన్న భోగామి సౌధాగ్రములను జూచి
ఆశాపిశాచమా యాశాలి దృష్టసర్వాశావిశేష రథ్యలను జూచి
వారాంగనాజన వారాంగగణనాను వారాంగి మదనభావములుసూచి

తే.గీ. చనిచని శుకుండు లోపలి సదనమునకుఁ । జేరియచ్చటి ప్రతిహారుచే నివారి
తుండగుచు మోక్ష చింతతో నుండె నొడలు । మఱచి స్థాణువువలె నొక్కమాట లేక॥

క. అంతట జనకమహీశ్వరు । మంతిరి దావచ్చి మంచి మాటలనో ధీ
మంతుఁడ రమ్మని పలికిన । సంతసమున శుకుఁడు రాజసదనము సొచ్చెన్ ॥ ౬౫౦

వ. ఆ దివ్యతపోనిధికి నమ్మంత్రిచంద్రుండు రాజసదన సమీప నిష్కుటంబుంజూపి యతిథి సత్కారంబు లొనరించి రాజదర్శనంబునకై కొంపోవుచుండ. ౬౫౧

సీ. వాలారుచూపుల వగలువడ్డికిఁబార శుకముఖంబులు చెక్కులకు నమర్చి
కదలు వాతెఱకెంపు కాంతి గంతులు వైన షడ్జాదికముగాఁగ స్వరముఁ బాడి
గిలుకు టందియ గజ్జె యులివువాదోడుగా ధ్రువముఖంబులను బల్లవులమర్చి
యడుగుఁదమ్మి సొంపుఁ బెడఁగులలొడలునిండ మెల్లమెల్లన జతుల్ మేళగించి

తే.గీ. పసదనంబుల శృంగార రసములొలుక । సరిగకుచ్చెళ్లు మీఁగాళ్ళ సరిదికొనఁగ
భావరాగాధిగతతాళ పక్కినెఱిఁగి । వెలవెలందులు నటనముల్ సలిపిరచట ॥ ౬౫౨

చ. శుకఋషి సేవసల్పుమనసుల్కల యవ్వెలయాండ్రఁ గాంచి వే
డుక నృపమంత్రి మౌనికిఁ గడున్ భ్రమదంబు ఘటింపుఁ డంచు వా
రికి సెలవిచ్చి తాఁ జనియెఁ బ్రీతి మెయిన్ సుదతు ల్స్మరా ర్తలై
తకధెయి యంచు నాడిరి విదారితకాముక హృత్కవాటలై ॥ ౬౫౩

సీ. మదనార్తలము మేము మన్నించుమని పల్క తనలోనను శివోహ మనుచుఁ బలుకు
నీగుణంబులు మమ్మ నిలువనీవనిపల్క నిర్గుణోహమ్మని నియతిఁ బలుకుఁ
ద్వద్ధీర మా సహవాస మభ్రమటన్న విని యద్వితీయోహ మనుచుఁ బలుకు
నీఠీవి మైఁజూచి యెట్లు తాళెదమన్న బ్రహ్మాహమస్మియటం పలుకుఁ బలుకు

తే.గీ. నెద్దెమనఁ దెద్దెమనినట్టు లివ్విధాన। దారువోయినదారిని వారు దాను
బోవుమార్గంబునను దాను బోవఁదొడగె।వికటముగవ్యాసమునికుమారకుఁడు శుకుఁడు ॥

మ. మహితజ్ఞానమయుండు వ్యాసుకొడు కాత్మారాముఁ డీతండు ని
ర్వహణం బింతయుఁ గల్గునే మదనదేవప్రక్రియాకృష్టికా
నహహా యంచును విస్మయంపడుచు వా రాంభోజనేత్రల్ చనన్
విహితాంఘ్రిద్వయ శౌచుఁడై కుశలు పాణింబూని వార్చెన్ వెనన్ ॥ ౬౫౫

వ. శుకుండు. ౬౫౬

తే.గీ. ధ్యాన మొకజాము గావించి తపసిబిడ్డ। రెండుజాములు నిదురలో నుండి పిదప
జాము జపియించి తెలవారు జాలలేచి। కాల్యములు దీర్చికొని నిర్వికారలీల ॥ ౬౫౭

వ. సమాహితచిత్తుండై యుండ ౬౫౮

తే.గీ. శుకునిరాకను జనకరాజు విని మిగుల। శుచిగలిగి మంత్రులంగూడి శుభకరునిఁ బు
రోహితుని ముందు నిడుకొని రూఢి నెదురు। వచ్చి తోడ్కొని చని పీఠమిచ్చి పిదప ॥

తే.గీ. కుశలమడిగి పయస్విని గోవునిచ్చి। చక్కఁగూర్చుండఁజేసిన నెక్కుడైన
ప్రీతి జనకుని క్షేమంబు పేర్మినడిగి। యున్న శుకుఁ జూచి పలికె రాజోత్తముండు ॥

ఆ.వె. ఓ మహానుభావ యోమునికులచంద్ర। నిస్పృహుండవనుచు నినుఁ దలంతు
నన్నుఁ జూడనేల నావీడు సొరనేల। కార్యమేమి నీకుఁ గలదు చెపుమ ॥ ౬౬౦

—: శుకజనక సంవాదము :—

వ. అని విని జనకధరాజానికి మునిబాలకుం డిట్లనియె. ౬౬౨

క. మాతండ్రి నాకుఁ జెప్పిన। నీతులు నేనన్నవిధము నీ కెఱిఁగింతున్
జేతోముదమున వినుమీ। యేతీరునమందు నేను గృతకృత్యుఁడనై ॥ ౬౬౩

ఆ.వె. అన్ని యాశ్రమంబులందు గృహస్థాశ్ర। మంబు మంచిదది సమంచితంబు
బిడియమేల బిడ్డ పెండ్లాడు పెండ్లాడు। తడయవలదటంచు నుడివె దండ్రి ॥ ౬౬౪

ఆ.వె. నాకు వలదు పెండ్లి నాయనా పెండ్లాము। మెడకు గట్టునట్టి పెద్దబొండ
కొట్టి కొట్ట నేల కాలి సంకిలి నాకు। ననుచుఁ బలుకఁ దండ్రి యనియె నిట్లు ॥ ౬౬౫

చ. చనుము విదేహు నొద్దకు విచారపరుం డఖిలైకవేది యా
జనవరుఁ డాత్మబోధమునఁ జాలిన వాఁడు నిరర్గళ స్థితిన్
మనుచు భువిన్ సజీవుఁడయి మానిత ముక్తినిఁ గన్నవాఁడు నీ
కనుపమ వృత్తిఁ జూపునతఁ డానతి యిచ్చిన త్రోవఁ బోఁదగున్॥ ౬౬౩

క. అనిన విని విస్మితుఁడనై । చనుదెంచిన వాఁడ నిటకు జననాయక నా
కును దెల్పు మోక్షమార్గం । బనినన్ జనకుండు శుకున కనియెన్ బ్రీతిన్॥ ౬౬౪

సీ. విను మునిబాలక విప్రుండు మోక్షార్థి యగునేని బ్రహ్మచర్యాశ్రమమ్ము
నందుండి వేదవేదాంతము ల్చదివి గురుదక్షిణ నొసంగి పరమనిష్ఠ
నమరి సమావర్తనము చేసుకొని పెండ్లియాడి చక్కని భార్యఁ గూడి న్యాయ
వృత్తిని బ్రతుకుచు వీతిహోత్రుని మెప్పు సలిపి దయా సత్య శౌచములను

తే.గీ. విడక పుత్త్రులఁ బౌత్త్రులఁ బడసి పిదప । కాననం బాశ్రయించి నిష్కాముఁడగుచు
వెనుకఁ దనయాత్మయం దగ్నులను వహించి । పుణ్యసన్న్యాసి భావంబు పూనవలయు॥

క. వైరాగ్యము లేకుండిన । వారలు సన్న్యాసులమని వర్తించినచోఁ
బేరునకె గాక మోక్ష వి । చారమునకుఁ గాదు సుమ్ము సంయమిచంద్రా॥ ౬౬౫

తే.గీ. వేదములయందుఁ జెప్పిన విధులఁబట్టి । నలుఁబదెన్మిది సంస్కారములు గదయ్య
యందు నలుఁబది యొప్పు గృహస్థునకును । నెందుఁజూచిన సన్న్యాసి కెనిమిదయ్యె॥

తే.గీ. శమదమాదులయవిసుమ్ము జగమునందు । నాశ్రమమునుండి యాశ్రమం బందవలయు
దీనిఁ దెలసిన మోక్షంబు మానకబ్బు । సంయమికుమార యొండు విచార మేల॥ ౬౭౧

వ. అనిన విని యొక్కింత దడవు తనలో విచారించి పరమవైరాగ్యశీలుండైన మునిబాలుండు జనక భూపాలున కిట్లనియె. ౬౭౨

తే.గీ. హృదయసీమను వైరాగ్య మిముడినపుడు । జ్ఞానమనునది చక్కఁగా గలిగినపుడు
శమదమాదులు క్రమలీల జరుగునపుడు । పృథివిలోఁ దప్పదో పెండ్లి పెద్దగొండ్లి॥ ౬౭౩

వ. అనిన జనకుండిట్లనియె. ఓ మునికుమారా! యింద్రియంబులు బలిష్ఠంబులు, వాని లోఁబరచుకొనుట కష్టసాధ్యంబు. అపక్వంబులై యవి యనేక వికారంబులు సేయుచుండు నవి యెట్టివియన భోజనేచ్ఛయు, సుఖేచ్ఛయుఁ, బుత్రేచ్ఛ మొదలగునవియ యని యెఱుంగుము. అవి యతికిం గలిగెనేని యెట్లు సమకూరు? సమకూరకున్న గాంక్షశాంతి యెట్లు? కావున నింద్రియేచ్ఛా శమనంబునకుంగాఁ గ్రమ క్రమంబుగ నాశ్రమంబునుండి యాశ్రమంబున కెక్కవలయు నెట్లనిన, పిపీలికావృక్ష శాఖారోహణన్యాయంబు నవలంబింపందగు లేకున్న భ్రాంతి వాటిల్లు, మనుజుని మనంబు దొంగగొడ్డు వంటిది. సులభంబుగ వశంబుగాదు. క్రమాభ్యాసంబున వశంబుఁజేసుకొనుట పరమోపాయంబు.

నరుఁడు గృహస్థుండై యుండియు శాంతుండై నిస్పృహుండై శీతోష్ణంబుల నేకరీతి సహించుచు నిజకర్మోపాత్తలాభంబునకుఁ దృప్తుండగుచు నాశాపిశాచంబుపాలుగాక మెలఁగెనేని వాఁడె జీవన్ముక్తుండగు నిందున కేన యుదాహరణభూతుండ. మరియు విను మో బ్రాహ్మణకుమారోత్తమా సుఖదుఃఖంబులకుం గారణంబైనది మనంబకదా మనంబు నడంపంగలుగు వాడె ముక్తుం డింతియె గాక. ౬౪౪

క. సందేహమేల యోముని। నందన బంధనము మోక్షణంబునుఁ జూడన్
దెందము వలనన కలుగున్। దెందము వడియడగ సలజడింబడ దెందున్॥ ౬౪౫

క. మనసే సుఖముల జేయున్ మనసే దుఃఖములఁ జేయు మనుజులకెల్లన్
మనసే బంధమునుమ్మీ। మనసే మోక్షంబునకును మార్గము తలఁపన్॥ ౬౪౬

ఆ.వె. వీఁడు శత్రుఁడంచు వీఁడు మిత్రుండంచు। దలచుటెల్ల మనసు వలనగాదె
ద్వైతబుద్ధి భిన్నధర్మంబు చూపు న। ద్వైతబుద్ధి భేద వార్తఁగనదు॥ ౬౪౭

సీ. ఆత్మజ్ఞ యేకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మ యను తత్త్వమెరిగి నే ననుసరింతు
సంసారమున భేద సంఖ్య లేర్పడఁజూచునంతకాలము బంధ మమరియుండు
భేదమెచ్చటలేదు లేదు లేదనునాడు బంధవిచ్ఛేదంబు బడయవచ్చు
నారది భేదములేనిచో బంధమునులేదు నెరినెండ లేకున్న నీడయున్నె

తే.గీ. పురుషు డజ్ఞానమును బోపమొత్తెనేని। సహజసుజ్ఞానమున మనశ్శాంతిఁగలిగి
సకలమును బ్రహ్మమని చూచి చలుపుగాక। పూనిసంసారియయ్యును ముక్తిబడయు॥

తే.గీ. వేదవిహితక్రియాదులు వివిధ ధర్మ। వృత్తులవి మానరాదన్య వృత్తిమాన
రాదు లోకార్థమెందు కీబాధయనినఁ। బరమ పాషండునకు ముక్తిపథమునున్న॥ ౬౪౯

వ. అనిన విని శుకుం డిట్లనియె. ౬౫౦

తే.గీ. అయ్యయో వేదములు హింసకాదికార।ణములు మోక్షంబు నీసమర్థములె చెప్పుమ
కన ననాచార భూయిష్ఠ మనగ నొప్పు।సోమపానంబు దలపవచ్చునె మునీంద్ర॥ ౬౫౧

తే.గీ. పశువుఁగోయుట మాంసంబు భక్షణంబు। సేయుట సురనుఁ ద్రావుట హేయమైన
జూదమాడుట గూడునంచును వచించు। నట్టి సౌత్రామణిని నమ్మనర్హ మగునె॥ ౬౫౨

క. మును శశిబిందుండనియెడి। జననాథుఁ డనేక యజనశాలి యగుచు ధ
ర్మనిరతి ననేక దక్షిణ। లను భూసురులకు నొసంగె లలితవిఖ్యాతిన్॥ ౬౫౩

తే.గీ. చర్మములు పేరి పర్వత సమములయ్యె। నమితమేధోదకప్లావనమునఁజేసి
యొనరఁ జర్మణ్వతీనది యుదితమయ్యెఁ। పేరువహించె భువి శశిబిందు దనఘ॥ ౬౫౪

తే.గీ. అంతవాఁడును స్వర్గంబు నందయుండె । భూమి నాతనిపేరు విస్ఫూర్తిగాంచె
ముక్తిలేదాయె ఫలమేమి భూమహేంద్ర । వేదములు భేదములు నేను విననువినను ॥

వ. అనిన విని జనకుండు. ౬౮౬

తే.గీ. యజ్ఞములయందు హింస ప్రత్యక్షమరయ । నదివిచారించిచూడ నుపాధియోగ
మహిమనే నిరుపాధిక మతిఁ బొసంగ । హింసగాదుసుమీ ముని హంసవర్య ॥ ౬౮౭

క. తడిగలకట్టియ లిడినన్ । పెడలుం బొగ యగ్నియందు వివరింపగ న
త్తడికట్టెదివిచిన దిగం । బడు హింసకు రాగమే యుపాధి తలంపన్ ॥ ౬౮౮

ఉ. రాగముతోడఁ గర్మమొనరంగ నొనర్చిన హింసయేయగున్
రాగములేక చేసినఁ దిరంబుగ నయ్యది హింసగాదుసూ
త్యాగమటంచ్రు భోగమున కందదు ముక్తికి హేతు విద్ది యే
రాగము లేనివాఁడు మహి రాజ్యముఁ జేసిన నేమి తాపసా ॥ ౬౮౯

వ. అనిన విని పరమాశ్చర్యమునొంది సందేహంబు విడక శుకుండు మెల్లమెల్లన నన్నర
పాలున కిట్లనియె. ౬౯౦

సీ. భూనాథ నామనంబున సందియముఁదోచె మాయలో నిస్పృహ మహిమయెట్లు
జనపాల తా నెన్ని శాస్త్రము ల్చదివిన మోహంబులో నెట్లు మోక్షమబ్బు
క్ష్మాజాని యెట్టి యాగములు గావించిన తమములో నెట్లు జ్ఞానముఘటించు
ద్రోహచింతనలకుఁ బొలఁగవలయుఁగదా సదనంబులో నెట్లు శాంతిగలుగు

తే.గీ. ఈషణంబులచేతఁ దా సిద్ధుఁబడుచు । బంధములు లేక భూమిపై బ్రతుకుటెట్లు
కాంక్ష రోగిఁగయ్యమునకుసుఁ గాలుద్రువ్వ । మించిమెదిరించిమనను జయించుటెట్లు॥

ఉ. దొంగను పీఁడు దొంగయని దూరెను తాపసుఁ దాపసుండటం
చుం గడుఁ గారవించెదవు చూడఁగ నీకును భేదబుద్ధి దా
చంగులు దాటుచున్నయది సర్వము బ్రహ్మమటంచు నెంచి ము
క్తిం గనలేనివాఁడవు విదేహాఁడ పెట్లయితో వచింపుమీ ॥ ౬౯౧

తే.గీ. నిద్ర జాగ్రత్తు స్వప్నంబు నీకుఁగలవు । సుగుణమణిభూషణ తురీయ మగు నవస్థ
నీకునేగతిఁ బ్రాపించు నిక్కువముగ । నాకు నెఱిఁగింపుమయ్య యానంద మొదవ ॥

చ. కలవు మహాగజంబులని కాల్బలము ల్గలవంచు గుఱ్ఱముల్
కలవని తేరులుం గలవు కాంచనముం గల డింతు లెంద రేఁ
గలరు తనూజవర్గముసుఁ గాంచితి భూమికి స్వామినైతి నం
చలరెడి నీకు శాంతికలదా యిఁక ముక్తికి హేతువేదొకో ॥ ౬౯౨

తే.గీ. ధనము లెక్కించుకొను నీకు। జనవరేణ్య యిటికపెల్లను బైడి నొక్కటిగఁ జూచు
నట్టి సమదర్శనం బెట్టు లబ్బునొక్కొ । వింటి నే నిప్పు డొక గొప్ప వింతకాక॥ ౧౯౫

వ. అని మఱియు శుకుండు జనకజనవరేణ్యా। నామనం బొక్కింతయు గృహదారాదుల యందుఁ బ్రీతియిడదు నిస్పృహుండనై యేకాకినై నిస్సంగుడనై యహంకార మమకార రహితుండనై నిర్ద్వంద్వుండనై నిష్పరిగ్రహుండనై ప్రవర్తింప నిచ్ఛయింతు నని పలికి వెండియు. ౧౯౬

క. బైరాగిననుచుఁ జిత్తవి।కారంబులఁ బడని నాకుఁ గడుసుందరియౌ
నారీరత్నంబేటికి । నూరేటికి విత్తమేటి కుర్వీనాథా ॥ ౧౯౭

శా. నానారాగసమాకులంబయిన చింతావార్ధిలో మున్గి భా
షానై పుణ్యము నాదయంచు సకలాశాపాలనై కాశతో
మానక్రోధమదాదులం గలసి యిమ్మాడ్కిన్ విదేహుండ నం
చీ నీ దంభము కానవచ్చె నిజమా యీ వింతలం గంటిమా ॥ ౧౯౮

క. పగతురు దండెత్తిరనుచు । బొగిలెదు విత్తంబులేదు బొక్కసమున నం
చుఁ గడుం జింతించెదు నీ । కగునే నిశ్చింతతావహము భూనాథా ॥ ౧౯౯

ఆ.వె. జగ మసత్యమనుచు సర్వదా తెలిసియు । బెట్టనోము లెల్ల పట్టి నోమి
తిండి మాని యడవిఁ దిరిగి వైఖానసుల్ । గడవలేరు మోహజలధి జనక ॥ ౨౦౦

క. భూతలనాథ భవత్కుల।జాతులను విదేహులంద్రు జను లది ఘృతకో
శాతకి వంటిది సుమ్మని । నీతి దెలియవలయుఁగాక నిక్కముకలదే ॥ ౨౦౧

సీ. విద్యాధరాభిఖ్య వెలయదే మూర్ఖుండు పేర లక్ష్మీశుండు పేదగాదె
యల దివాకరుఁడు జన్మాంధుండు లేదొక్కొ నీవంశమున బొంటి నృపతు లెల్ల
మహిని విదేహనామము గలవారంచు వినుచుంటిఁ గాక సద్వృత్తి వలన
బేరుఁ గాంచినవారు కారుసుమా నీవు మది భ్రాంతిపడనేల మనుజనాథ

తే.గీ. మున్ను మీవంశకర్తయైయున్న నిమిమ।హీశ్వరుఁడు యజ్ఞమును జేయ నెదదలంచి
యా వశిష్ఠు నిమంత్రణం బాచరింప । నతఁడు సురపతిచే నిమంత్రితుఁడనైతి ॥ ౨౦౨

వ. అని పలికి తాను దేవేంద్రుని మఖంబు పూర్ణంబైన పిమ్మట నీ యజ్ఞంబునకు వచ్చెద నంతవట్టు మెల్లమెల్లన యజ్ఞార్థసంభారంబులు సంపాదించుకొనుచుండుమని చనిన నా రాజ శేఖరుం డింకొక్కరు నిమంత్రణంబు సేసికొని యాగంబు జేసినం గోపించి యవ్వసిష్ఠుండు నీ శరీరంబు పడిపోవుంగాక యని శపించిన నిమి కోపించి యవ్వసిష్ఠునకు నట్టిదయగు శాపంబొసంగె నదికారణంబున నాటంగోలె నిమికుల సంభవులకు విదేహు లను పేరు వచ్చెనని వింటి. ౨౦౩

క. మనుజేంద్ర విదేహుండగు । జనవరు డాచార్యు నెట్లు శపియించునొకో
కన గన నిదియు వినోదం । బని నే డెందమున దలతు నహహా వింతల్ ॥ ౮౦౪

వ. అనిన విని జనకుండిట్లనియె. ౮౦౫

ఉ. సత్యము సెప్పితీవు విరసంబని నేఁ బలవోయ నిందులో
వ్యత్యయ మింతలే దిదియయ్యెనను నావచనంబు తాపసా
పత్యమ పథ్యమంచు నిరపాయత నెంచిన నీకు క్షేమమౌ
కృత్యము లిట్టివంచుఁ బరికింపకు చిత్తము గట్టిచేసినన్ ॥ ౮౦౬

ఆ.వె. కన్నతండ్రి పొందు కడఁద్రోచి యువపుల । కేగువాఁడనంచు నెంచితీవు
చింతసేయుమయ్య చిత్తంబునను దండ్రి । పొందు మేలొ పులుల పొందు మేలొ ॥

సీ. దినదినగండమ్ముల్ దెయ్యాలతోఁ బోవ నిశ్చింతత పొసంగు నీకు నెట్లు
కడుపులోమంట యాకలి యెక్కుడగుచుండ నిశ్చింతత పొసంగు నీకు నెట్లు
కంటినల్లాకపంత కాలియుల్లాకపంత నిశ్చింతత పొసంగు నీకు నెట్లు
చేతికట్టుకుఁ జింత చెం పేడ నను చింత నిశ్చింతత పొసంగు నీకునెట్లు

తే.గీ. చింతలకు నేను నా రాజ్యచింతవదలె । కలవుచింతలు నీకును గాననమున
నాగ వికల్పోపహతుడవై యుండు పదవి । నిర్వికల్పుడనై యుందు నేఁ బురమున ॥

తే.గీ. కడగి సిమరింపనగు నాకుఁ గనుటనిండ । గరిమ బోసేయనగు నాకుఁ గడుపునిండ
బద్ధుడ నటంచు నెన్నుట బుద్ధిగనక । హాయిగా గృహమున బ్రొద్దు లపనయింతు ॥ ౮౦౯

తే.గీ. నీవు ముఖవిబద్ధుండ నేనటంచు । శంకితస్వాంతుఁడవు కాక సౌఖ్యరసము
ననుభవింపుము నామాట వినుము మనుము । ముక్తిమార్గంబు మనకిదే మునికుమార ॥

క. అనిజనకుఁడు పలుకగ విని । మునిపట్టం డతనిమాట మ్రోచి మహాప్రీ
తిని వ్యాసాశ్రమమునకుం । జనిన నతడు గౌగిలించి సంతసపడియెన్ ॥ ౮౧౦

క. ఆ యాశ్రమమున శుకుండు సి । రాయాసంబున జరించె నధ్యయనపరుం
డై యోగమతత్త్వైక క । లాయుతుడై శమదమాది లక్షణములతోన్ ॥ ౮౧౧

క. పితృదేవతలకుమారిక । మతిమతి పీవరిని గాంతిమతి బెండ్లాడెన్
సుతులు నలుగు రొక కూతురు । వితతగుణోపేతు లుద్భవిలి రాటిడకున్ ॥ ౮౧౨

వ. క్రమంబుగా గృష్ణుండును, గౌరప్రభుండును, భూరియు, దేవశ్రుతుండును ననువారు పుత్త్రులు కీర్తి యనునది కూతురు. ఇందు నందనిన్ విభ్రాజపుత్రుండగు నణుహున కిచ్చి వివాహంబుసేసిన దానియందు నణుహునకు బ్రహ్మదత్తుండను కొడుకు పుట్టె నతండు బ్రహ్మజ్ఞుండై రాజర్షియై పృథివీపాలనంబు సేసె నంత గొంత కాలంబునకు శుకుండు.

క. నారదు నుపదేశంబున । ధీరమ్యుం డతఁడు జ్ఞాన దీప్తిం గని సం
సారంబు విడిచి ముక్తివి । చారంబున రజతగిరికి జయ్యన నేగెన్ ॥ 206

ఉత్సాహ. వెండికొండ శిఖరమందు విడిసి ధ్యాననిష్ఠమై
నుండి సిద్ధిఁ బడసి పడియె బండజారినట్లుగా
నిండు వెలుఁగు మీర నింగి నిలచి పేరొ కర్కుఁ డీ
తం డనంగ మిగులఁ జెలగె దైవభక్తి యుక్తుఁడై ॥ 207

చ. సుతవిరహాకులుండగుచు శోకమునం గడు దీనుడై యెదన్
ధృతిచెడి వ్యాసుఁ డోరి కులదీపక యేర యొహో కుమార నాఁ
బ్రతివచనంబు భూతములె పల్కెను రాజతశైలకూట మం
దతిమధురంబుగాఁగ మును లందఱు నచ్చెరువంది చూడఁగన్ ॥ 208

వ. అని యిట్లు విలపింప. 209

ఉ. అంతట శూలి పుత్త్రవిరహానల బాధితు వ్యాసుఁజూచి ధీ
మంతుఁడు నీ కుమారుఁడు సమంచితయోగవిదుండు నమ్ము బ
ల్వంతలఁ గుందనేటికి భవప్రభవానలదూరుఁడయ్యె దు
ర్దాంతత నుత్తమోత్తమపథమ్మున నుండె నటంచుఁ బల్కెనన్ ॥ 210

తే.గీ. దుఃఖమెటులఁ దీరునో తోఁప దిపుడు । కనులు దనియవు పుత్త్రలాలనమునందు
ననిన వ్యాసునిఁగనుఁగొని యభవుఁడు నగి । ప్రక్క శుకునీడఁ గనుఁగొంచు బ్రతుకుమనిన

ఆ.వె. తనదుప్రక్కఁదోఁచు దనయుని నీడను । మిగుల వెలుఁగు గలిగి మెఱయు దానిఁ
జూచి సంతసింప శూలధరుఁడు తన పగపుదీర్చి చనిన వ్యాసుఁ డరిగె ॥ 210

వ. అని సూతుండు పరమానందసమేతుండై వచియించిన యుదంతంబంతయు విని విస్మితులై శౌనకాది మహర్షు లిట్లనిరి. 211

మాలిని. శుకుఁడు పరమసిద్ధిన్ జొప్పడన్ నిత్యచింతా
వికలమయిన చిత్తోద్వృత్తి వ్యాసుండు దానె
ట్లకట బ్రతుకఁ గల్గెన్ హా యతం డేమి సేసెన్
సకలమును వచింపన్ జాలు దీ వంచుఁ బల్కెన్ ॥ 213

వ. సూతుండు విని తదనంతరంబ వ్యాసువృత్తాంతంబు సెప్పెద వినుండు. వ్యాసునొద్ద వేద వేదాంగంబు లధ్యయనంబు సేయుచున్న శిష్యులు అసితుండును, దేవలుండును, వైశంపాయనుండును, జైమినియు, సుమన్తుండును విద్యాతపోనిధులై వ్యాసు ననుజ్ఞవడసి యంతకమున్న దేశాంతరగతులై యుంటంబట్టి చింతాక్రాంతచిత్తుండై తానును దేశాటనోన్ముఖుండై. 214

క. దాశసుతామాణిక్యం । బాశావృతకీర్తి సజ్జనామోదక వి
ద్యాశీల సత్యవతిఁ గను । నాశన్ బర్వతము విడచి వ్యాసుఁడు నడచెన్ ॥ ౨౨౫

—: ధృతరాష్ట్రాద్యుత్పత్తి :—

ఆ.వె. జన్మభూమి సౌఖ్య సంపద యెట్టిదో । పుట్టి పెరిగి కొన్ని ప్రొద్దులున్న
యట్టి ప్రేమ వ్యాసుఁ డరిగెఁ దా దీవికిఁ । గలదె జన్మభూమి కంటె సుఖము ॥ ౨౨౬

వ. వ్యాసుం డిట్లు జన్మద్వీపంబు ప్రవేశించి యచ్చటి నిషాదులం గాంచి యిట్లనియె. ౨౨౭

ఆ.వె. దాశులార నన్ను దయ నెత్తుకొని ముద్దులాడి బువ్వఁ బెట్టి యాడనేర్పి
బూదిపెట్టి నిదురఁ బుచ్చి మెచ్చికఁ గన్న । యమ్మ యేది చూపుడనిన వారు ॥ ౨౨౮

తే.గీ. కన్య నీతల్లి నొక భూమికాంతునకును । ముదమునం బెండ్లిచేసిరి సదమలాత్మ
యని చనిరి దాశరాజు దా వ్యాసురాక । విని యెదుర్కొని యర్చించి వినయఫణితి ॥

క. నాజన్మ సఫలమాయెను । నాజీవిత మిపుడు పావనం బాయెఁ గులం
బోజఁ బవిత్రం బాయెను । దీజితబృందారకార్య దీపితచర్యా ॥ ౨౩౦

తే.గీ. దేవతల కబ్బనే నీదు దివ్యదర్శనంబు మునినాథ నీ రాక నాకు మేలు
నీవు గోరినయది యిద్ది నెమ్మిఁ దెలుపు । నాది కా దీ సమస్తంబు నీదిసుమ్ము ॥ ౨౩౧

వ. అనిన విని సంతసించి సాత్యవతేయుం డచ్చటనుండి సరస్వతీతీరంబున నాశ్రమం
బేర్పఱచుకొని తపంబు సేయుచుండె. ౨౩౨

ఉ. శంతనునందు సాధ్వియగు సత్యవతీసతి కుద్భవిల్లి ర
త్యంత కలాసమేతులగు నట్టి సుతుల్ పటుధైర్యశాలులై
సంతత ధర్మకర్ములయి శాంతియుఁ గల్గి నిర్మల
స్వాంతత వ్యాసమౌని కనుజన్ములునాఁ దగు నిర్వు రుర్వరన్ ॥ ౨౩౩

తే.గీ. చెలఁగి చిత్రాంగదుండును విచిత్రవీర్యుఁ । డనుచు లోక ప్రసిద్ధులై రదియుఁగాక
గంగయం దొక్కపుత్రుని గాంచె నృపుఁడు । భీష్ముఁ డాతఁడు శత్రువిభేదిగాడె ॥ ౨౩౪

ఉ. అంతటఁ గొంతకాలమున కా మనుజేశ్వరుఁడైన శంతనుం
డంతము నొందె భీష్ముఁడు మహామతిఁ బ్రేతవిధుల్ యొనర్చె న
త్యంత ముదంబునన్ మహి సురావళికిం బహుదానముల్ దయా
వంతుఁ డటంచు వారలు స్తవంబులు సేయ నొనర్చె భక్తితోన్ ॥ ౨౩౫

క. చిత్రాంగదభూపతి రాజ్యత్రాణమునందు నిలిపి యతఁడును బూజా
పాత్రుఁడయి యూరకుండెన్ । చిత్రము దేవవ్రత ప్రసిద్ధి వహించెన్ ॥ ౨౩౬

శా. ఆ చిత్రాంగదుఁ డాత్తవీర్యమదుఁడై యత్యంతమై యొప్పు బా
హా చాతుర్యము సూపె నాదట నొక ప్డారాజు పైనోద్ధత
ప్రాచుర్యంబున వేటకేగి యచటం బల్భంగులన్ శాతనా
రాచక్రీడల వ్యాఘ్ర భల్లుక కిటి గ్రామంబులన్ గూల్పఁగన్ ॥ ౨౩౭

సీ. అదియు జిత్రాంగదుం డనియెడి గంధర్వుఁ । డొక్కఁడు సూచి తాఁ గ్రక్కున నృపు
నెదిరించి పోరాడె నెలమిని మూఁడువ।త్సరము లావవరాన జచ్చెరాజు
భీష్ముఁ డావార్తను విని వాని యౌర్ధ్వదై।హికములు కావించి ప్రకటనీతి
దొల్లింటివలెనుండి దొరతనం బొనరింప । నుర్వి విచిత్రవీర్యునకు నిచ్చె
నదివిని సంతోషమందె సత్యవతీ స।తీమణి తన సుతుండే మహీశుఁ

తే.గీ. డాయెనంచును వ్యాసుండు హర్షమందె । భ్రాత రాజాయెనంచు నభ్రాంతవృత్తి
జెలగి భీష్ముండు దలచె విచిత్రవీర్యు।నకు వివాహంబుసేయుట న్యాయమనుచు ॥ ౨౩౮

వ. ఆ సమయంబున ౨౩౯

తే.గీ. కలరుముప్వురు కూతులు కాశినేలు । రాజున కతండుచాటించె రాజముఖులు
పూని తారు స్వయంవరంబున వరింతు । రంచు నది విని రాజన్యు లరిగిరందు ॥ ౨౪౦

క. దేవవ్రతుఁడును గాశికి । దా వేగం జని నృపాలషండంబుల వి
ద్రావణముసేసి కన్యల । భావజు బాణముల రథముపై నిడికొనియెన్॥ ౨౪౧

ఉ. ఇంటికిఁదెచ్చి లోన విడియించి సమస్తము గూర్చి యిచ్చి యా
దంట స్వమాతలం గనిన దారిని వారిని గాంచె నౌర యే
వెంట గనుంగొనంగలము వీనిని బోలినవాని నంచు నే
యింటను విన్న విందుము మహింగల పల్లెలఁ బత్తనంబులన్ ॥ ౨౪౨

ఆ.వె. తల్లి సత్యవతికి ధరణీసురలకును । విన్నవించె నతఁడు గన్నియలను
బిన్నతమ్మునకు విచిత్రవీర్యునకును । గూర్పఁ దలచినాడ గూర్మిననుచు ॥ ౨౪౩

వ. శుభముహూర్తంబడిగి వివాహయత్నంబు సేయించి కన్నియలం దోడ్కొని వచ్చియున్న
సమయంబున. ౨౪౪

సీ. తల రాగిడీబిళ్ళ తళుకు క్రేవలఁ గ్రమ్మ వింతగా శిరము నొక్కింతవాంచి
రవల దుద్దులు మిఠారములు చెక్కులదాట నెడనెడ నొక్కింత మెడగదల్చి
చిరునవ్వు వెన్నెలల్ సెలవులెక్కుచు గ్రాల ననవంటివాతెర నమలినమలి
ముద్రికామణిఘృణుల్ మురిసి చిందులుద్రొక్క వెసవ్రేళ్ళఁ బైటకొంగు సవరించి

తే.గీ. దేవనది ముద్దుబిడ్డని క్రేవనిలచి । సిగ్గునం గన్నులరమోడ్చి చీరెమడిచి
యాచి తలయూచి యొక్కొక్క యక్షరముగ । మాటలాడెఁ బ్రథమకన్య తేటమీరి ॥

ఉ. చెప్పెద నొక్కమాట వలఁ జిక్కినదాన ని కెందుఁబోవుదున్
ముప్పిరిగొన్న ప్రేమమున మున్నె వరించితి మానసంబునన్
దప్పక సాళ్వభూవిభుని దైవము నీచెయిఁ జిక్కఁజేసె నే
నిప్పుడు చేయగాఁదగిన దెద్దియొ చెప్పుము బ్రహ్మవిద్వరా ॥ ౪౪౬

వ. అని పల్కిన యక్కన్యారత్నంబు వచనంబులు విని గాంగేయుఁడు వృద్ధబ్రాహ్మణుల యానతిం బడసి తల్లికిం జెప్పి మంత్రులతో నాలోచించి ధర్మంబు విచారించి, యో కన్యకామణీ! నీవు నీయిష్టునియం దిదివరక మనంబు నిల్పియుంటివి నిన్ను మేము పరిగ్రహించుట ధర్మంబుగాదు కావున నీ యిష్టంబు వచ్చినయట్ల చనుమనిన నది యట్ల చేసి సాళ్వుం జేరి యిట్లనియె. ౪౪౭

చ. సరసవరేణ్య పుణ్యమతి సాళ్వనృపాలక నిన్ను నే స్వయం
వరమున నుల్లమందిడితి వాంఛ యెలర్పఁగ నంచుఁ దెల్పినన్
బరమనయజ్ఞుడై పలికెఁ బావనచర్యుఁడు భీష్ముఁ డోధరా
వరసుత పొమ్ము నీమనసు వచ్చినచోటికి నంచుఁ బల్కినన్ ॥ ౪౪౮

వ. ఇటకు వచ్చితి మఱియు. ౪౪౯

ఆ.వె. నెమ్మనమ్మునందు నిన్ను నే వలచితి । తగిన ధర్మపత్ని నగుదు నీకు
నన్ను నీవు నట్ల కన్నువైచి వరించి । యున్నవాఁడవైతి విన్నియేల ॥ ౪౫౦

వ. అనిన విని సాళ్వుండు. ౪౫౧

మ. నిను నేనెట్లు గ్రహింతు నిత్తఱి నయో నిన్నప్డు భీష్ముండు గై
కొనియెన్ నేనును జూచితిన్ రథముపైఁ గూర్చుండఁగాఁజేసె నో
వనితా యెంగిలిదాన వీ విపుడు కావా పోవె నీవెట్టి నే
నినుఁ బెండ్లాడఁ దలంపు లేదు మదిలో నీ కేటికిం జింతిలన్ ॥ ౪౫౨

వ. అనవుఁడు. ౪౫౩

తే.గీ. అయ్యయో యెంత విలపింపనయ్యె నాకు । నేమి సేయుదు ననుచు నయ్యింతి మఱల
భీష్మకడఁజేరి యో ధర్మవిద్వరేణ్య । వినుము నా యంగలారుపు విన్నవింతు ॥ ౪౫౪

చ. సుజనవరేణ్య యేను జని చూచితి సాళ్వునిఁ గాముబారిచే
గిజగిజలైతి వేఁడికొని కేలు మొగిడ్చితి గుస్తరించితిన్
నిజమును జెప్పితిన్ వినక నిన్నితరుండు గ్రహించెఁ బొమ్ము భూ
ప్రజలు హసింతు రట్టి నినుఁ బత్నిఁగఁగొన్న ననుండుఁ గ్రమ్మఱన్ ॥ ౪౫౫

క. వచ్చితి నీవే గతి యని । యచ్చుగ నన్నిపుడ పెండ్లియాడుము కలదే
మచ్చిక యటు గాకున్నను । జచ్చెద నీయెదుట నిపుడు సాధుచరిత్రా ॥ ౪౫౬

వ. అనిన విని భీష్ముం డిట్లనియె. ౭౫౭

క. ఇతరునిపైఁ జిత్తంబిడి । బ్రతిమాలిన యాఁడుదాని పాణిం బట్టన్
మతిమంతు లిచ్ఛయింపరు । సత మిది నీ తండ్రికడకు జనుమీ వేగన్ ॥ ౭౫౮

క. నావుఁడు భీష్ముని పలుకులు । దా విని వనమునకుఁజేరి తప మొనరించెన్
బావనతీర్థమునన్ విజ్ఞానావని నొకచోట నాకు లశనముగాఁగన్ ॥ ౭౫౯

వ. అది యట్లుండ మిగిలిన యంబాలికయు నంబికయును నను నిరువురు కన్యలును విచిత్ర వీర్యునిభార్యలై పరమపతివ్రతామహిమంబు తమదకా రూపలావణ్యవిభ్రమంబుల నసదృశలై భర్తకుఁ బరిచరించుచుండఁ గొన్నివర్షంబులకు రాజయక్ష్మమయపీడితుండై భూపతి పంచత్వంబునొందె నంతట నత్యంతదుఃఖితయై సత్యవతి ప్రేతకృత్యంబులు నిర్వర్తింపంజేసి పెండియు నేకాంతమున గాంగేయుంబిల్చి యిట్లనియె. ౭౬౦

ఆ.వె. ఓయి భీష్మ ప్రోయు ముర్వీభారము నీవు । నట్ల యనుజభార్య లందుఁబ్రేమ
సుతులఁ బడసి వంశ మతిశయిల్లఁగఁజేసి । ఘనయయాతికులము గావుమనిన ॥ ౭౬౧

క. తల్లీ నీవెఱుఁగుద కా । తెల్లముగా మున్నె నా ప్రతిజ్ఞను రాజ్యం
బొల్లను సతి నొల్లనసుచుఁ । జెల్లింపకయున్న నది నిషిద్ధముకాదే ॥ ౭౬౨

క. అనిన విని సత్యవతి దా । మనమునఁ జింతించె నయము మహనీయకులం
బున కిద తుదకాఁబోలున్ । మునుకొని యిందున కుపాయమును గన మనుచున్ ॥

క. అది జూచి భీష్ముఁ డెంతయు । మదిలోఁ దలపోసి తల్లి మానుము దుఃఖం
బొదవింపుము క్షేత్రజసుతు । విదితుని స్మృతిచే విచిత్రవీర్యున కనినన్ ॥ ౭౬౪

క. కులవంతుండగు ద్విజునిం । బిలిపించి విచిత్రవీర్యు పెండ్లామునకున్
గలిగింపుము సాంగత్యము । కలుగు సుతుఁడు శాస్త్ర మొప్పఁ గాచుఁగులంబున్ ॥ ౭౬౫

తే.గీ. ఇట్లు పౌత్త్రుండు పుట్టిన యేని వాని । కిచ్చి పేయుము రాజ్యంబు నేను వాని
శాసనంబునఁ బాలింతు సకలభూమి । సౌఖ్య మింపొందు నీకు నిశ్చయమటన్న ॥ ౭౬౬

క. తన కానీనతనూజున్ । ఘను వ్యాసుఁ దలంచె వేడ్కఁ గామిని యంతన్
జనుదెంచి యతఁడు మ్రొక్కుచుఁ । గనుల యెదుట నిలువఁబడినఁ గనుఁగొని ప్రేమన్॥

ఉ. ఓయి కుమార శంతనుని యుత్తమవంశము నిల్పఁ గోరి ని
న్నీయదనం దలంచితిని నీవును వేడ్క విచిత్రవీర్యు ప
ద్మాయతనేత్రఁగూడి యొక యాత్మజు నొందుము క్షేత్రజుండుగా
నాయెద సంతసిల్లు ననినన్ విని సమ్మతమంచుఁ బల్కుచున్ ॥ ౭౬౮

వ. వ్యాసుండు ఋతుకాలంబునకు నిరీక్షించి యథాశాస్త్రంబుగా నంబాలికం గూడిన నామె

గర్భవతియై జాత్యంధుండగు నొక్క సుతుం గాంచె నందునకుఁ జింతిల్లి సత్యవతి వ్యాసుంగాంచి యంబికం గలయఁ గోరిన నతం డట్లు సేయఁ బాండురోగపీడితుండగు నొక పుత్త్రుండు పుట్టె నది సూచి మిక్కుటంబగు వనటం గుంది సత్యవతి మరల నంబికం గూడుమని వ్యాసుతోఁ జెప్పిన నతం డొడంబడి శయనాగారంబున నెంత నిరీక్షించినఁ దా రాక ప్రేష్యం బంపిన దానితో వ్యాసుండు సంగమింప నది గర్భవతియై సుపుత్రుం గాంచె. ౩౬౯

క. అంబిక కొమరుఁడు దాఁ బిలువంబడె ధృతరాష్ట్రుఁడనుచు నంబాలిక పా
లంబడినవాఁడు పాండుఁ డనంబడె నితరుండు విదురనామము గాంచెన్ ॥ ౩౭౦

వ. ఇది ధృతరాష్ట్ర పాండురాజ విదురుల జన్మక్రమంబని చెప్పిన విని శౌనకాది మహామునులు సంతసించి.

—: స్కంధాంత కృతిపతి సంబోధనము :—

శా. దీర్ఘ గ్రంథకృదుత్తమోత్తమకథా దివ్యాంశసారత్రయీ
నిర్ఘోషాంచితభూమిదేవ పరిష న్నిత్యాభిషేకోత్సవాం
తర్ఘర్మేతర వారిపూర పరిపూర్ణప్రాంత పద్మాకరా
నర్ఘార్చావిధపూతభక్తి వినరా, యల్లూరి సోమేశ్వరా ॥ ౩౭౧

స్రగ్విణీవృత్తము. శ్రీకరా, భీకరారిప్రణాశంకరా । స్తోకరాజన్మహాతోక, రాధావరానేక రాజీవపూజైకవిస్తార, సల్లోకమందార, యల్లూరిసోమేశ్వరా.

గద్య. ఇది శ్రీమదిష్ట కామేశ్వరీపాదారవింద మకరందతుందిలమానసేందిందిర, దాసు వంశ పయఃపారావారరాకాసుధాకర, కామాంబాకన్నయమంత్రీంద్రకుమార, పవిత్ర హరిత గోత్రాలంకార కృష్ణామండల మండనాయ మానాల్లూరగ్రహార పూర్వార్జిత ధరావిరాజ మాన, శ్రీవీరప్రతాప కొర్కొండహంవీర రామచంద్ర భూమీశ్వరదత్త గోదావరీమండల స్థిత, సీతారామపురార్ధభాగ పరిపాలనాధీన, పూర్వోక్తోభయమండల న్యాయసభావాదక నియోగభారవ్యవహార, శ్రీ వేంకటేశ్వర వరప్రసాదసంభూతకవిత్వ విద్యావిశేష బాల్యాదిరచిత త్రింశత్ప్రత్యేకగ్రంథ మతిసార, విబుధ జనకరుణాసంపాదితోభయభాషా పరిచిత ప్రచారనిత్య, శ్రీరామామాత్య ప్రణీతంబగు శ్రీ దేవీభాగవతం బను మహా పురాణంబునం బ్రథమస్కంధము.

ప్రథమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

శ్రీ దేవీ భాగవతము

ద్వితీయ స్కంధము

శ్రీ వనమృదుదళపూజా । సేవనపావన నతాళి చేతోవాంఛా
భావన సస్యప్రావృ । ట్జీవన ధర సంప్రవేశ శ్రీ సోమేశా॥ ౧

వ. అవధరింపుము సూతుం జూచి ఋషు లిట్లనిరి. ౨

—: మత్స్యగంధ్యుత్పత్తి :—

తే.గీ. గర్భహేతుక మాశ్చర్యకరమునైన । నీవు చెప్పినకథ మాకు నిక్కువముగ
నమృతమునుబోలె మధురమై యతిశయిల్లెఁ । గాని సందియములు మాకుఁ గలవు కొన్ని॥ ౩

క. ఆ సత్యవతిని శంతను । డాసం బెండ్లాడి సుతుల నందెనని యుప
న్యాసము సేసితివికదా । వ్యాసుం డెపు డుదయమందె నది యెట్లొడఁబడెఁ॥ ౪

క. వ్యాసుఁడు పుట్టినపిమ్మట । నాసతికిం బెండ్లి యెట్టులయ్యెను శత్రు
త్రాసియగు శంతనునితో । నో సుగుణగణాఢ్య చెప్పు మోపికమీరన్॥ ౫

వ. అనిన సూతుండు. ౬

సీ. ఏదేవినామంబు నిచ్చతో నుచ్చరించినమాత్ర సంకల్పసిద్ధి యొదవు
ఏపుణ్యవతి కాళ్ళ కెరగినంతనె చతుర్వర్గము ప్రాపగు ననర్గళముగ
ఏయమ్మ వాగ్బీజ మెనసి స్మరించినప్పుడే సర్వకామముల్ పూర్తములగు
ఏశక్తిచారిత్ర మెఱిఁగి పఠించిననాఁడె సంసరణార్తి నాశమందు

తే.గీ. నట్టి సర్వేశ్వరికి జగదాదిమూల । జననకారణమూర్తికి జ్ఞానమయికి
సకలసంపత్ప్రదాత్రికిఁ బ్రకృతిభూతి । కేను మ్రొక్కెదఁ జెప్పెద నిటు వినుండు॥ ౭

చ. ఉపరిచరాఖ్యుఁడైన వసు వుత్తముఁ డింద్రుని వేఁడి స్ఫాటికం
బపరిమిత ద్యుతిప్రకటమైన రథంబు గ్రహించి దానిపై

సుపరిగతిం జరించుచు మహోజ్జ్వలుఁడై కడు ధర్మశాలియై
కృపణుఁడుగాక వర్తిలుచుఁ గీర్తివహించె ధరాతలంబునన్ ॥ ౮

ఆ.వె. ఆతనిభార్య గిరిక యా సుందరికి నేగు । రాత్మజులు జనించి రతనివలన
మహిని వేఱువేఱు మాగాణములకును । పతులఁ జేసెఁ దనదు సుతుల నతఁడు ॥ ౯

క. గిరిక ఋతుస్నాతయగుచు । వరునకుఁ దన వలపుఁ దెలిపి వర్తిల నపుడే
నరపతినిఁ బితరులుం గో । రిరి మృగముల బట్టి సంహరింపు మటంచున్ ॥ ౧౦

ఆ.వె. ఇంతిమాటకేమి సంతోషమందింతుఁ । బితల ననుచు నంత వేటకేగెఁ
జిత్తమెల్ల గిరిక చిన్నారి వగలపై । బత్తి పెతరులందుఁ బట్టి యతఁడు ॥ ౧౧

ఆ.వె. ఎంత యడచుకొనిన నింతిమీదిఁ వలపు । గంతులిడుచు వచ్చి గొంతు బట్టి
పంతమెసఁగ భూమికాంతుని రేతస్సు । వింతమీఱఁ గ్రింద విడువఁజేసె॥ ౧౨

సీ. అంతట రాజయ్యుఁ డావీర్యమునుజూచి యిది వృథాభూతమై యిచటఁ బడియె
నయ్యయో ప్రేయసి కంపిన బాగంచు మదినెంచి మఱ్ఱాకు మడఁచి కుట్టి
యందుంచి వెంటనే యచటఁ దాఁ గాంచిన డేగను బిల్చి యో డేగ నీవు
వేగమ చని నాదు వెలదికి నిది యిమ్మటంచు దెల్పిన డేగ యమ్మహీశు

తే.గీ. వచనమును విని పుట్టిఁను పట్టి ముక్కు । నందు గట్టిగఁ బొసఁగించి యరుగుచుండ
ఖగమొకటి దాకి పోరుచో గ్రమ్మిపట్టి । పుటిక యమునానదిం గూలి బుటుకుమనియె॥ ౧౩

సీ. ఆవేళ నద్రికయను నొక్క యచ్చర యమునలో నొక్క ధరామరుండు
సంధ్యవార్వగజూచి స్మరబాణవిద్ధయై జలకేళిలోనుండి సరగవచ్చి
బ్రాహ్మణుపాదంబు బట్ట నాతడు జూచి కోపించి పోపొమ్ము కోమలాంగి
ఆడుచేపవు గమ్మటంచు శపించిన వట్లయి నీరంబులందు నుండి

తే.గీ. పనువు వీర్యంబు మ్రింగి తా వర్తిలంగ । బల్లెవాఁ డొక్కడాచేప బట్టి పొట్ట
చింపినం బుట్టి రిరువురు చిన్నబిడ్డ । లొకటి మగవాఁడు మఱియొక్క టువిదయయ్యె॥ ౧౪

క. అది జూచి మత్స్యజీవియు । మది నాశ్చర్యంబు నొంది మనుజేశున కి
చ్చెదనంచు దాశనృపతికి । నెదుట నిడిన నతఁడు మెచ్చి యింటం బెనిచెన్ ॥ ౧౫

క. మగవానికి మత్స్యుండనఁ । దగు నామమునిచ్చె వాఁడు ధర్మపరుండై
జగమున వసుతుల్యుండై । నెగడెను రాజగుచు సౌఖ్యనిరతి నతండున్ ॥ ౧౬

ఉ. ఆఁడట మత్స్యగంధియను నాఖ్యను గంధముచేత బూనె మ
త్స్యోదరియంచు జన్మమున నొప్పె వసుందును గాళికాఖ్య సు
శ్రీదముగాఁగ వేగ జలజీవికి నిచ్చుట గాళిపేరు సం
పాదితమయ్యె నిట్లు నిరపాయతఁ గన్యయుఁ బెంపగాబడెన్ ॥ ౧౭

వ. అని సూతుండు చెప్పిన విని యాశ్చర్యమగ్నులై శౌనకాదు లిట్లనిరి. ౧౮

తే.గీ. అచ్చరవెలంది మునిశాపమంది యాఁడు । చేపయై మత్స్యజీవనుచేతఁ జచ్చె
ననుచు జెప్పితి వద్ది యేమాయెఁ బిదప । స్వర్గమునకేగెనా? శాపశాంతి గలిగి ॥ ౧౯

వ. అని యడిగిన విని సూతుం డిట్లనియె. ౨౦

క. శాపానంతరమున న । చ్చేపపడఁతి మునిని వేఁడ శీతలుఁడై యో
చేపా! మానవు లిరువురు । నీపొట్టం బుట్టఁ గలుగు నిజరూపమొగిన్ ॥ ౨౧

వ. అని యానతిచ్చిన మునివాక్యంబు క్రమంబున పుత్త్రీపుత్త్ర జననానంతరంబది మరల
నచ్చరయై స్వర్గంబునం బ్రవేశించెనని చెప్పి మఱియు. ౨౨

ఆ.వె. మత్స్యగంధి పాల్యమానయై యా దాశ । రాజుగేహమందు రమ్యరూప
గుణగణాఢ్యయగుచు మణిబోలె నాదర । ణీయయయ్యె నెల్ల నియతులందు ॥ ౨౩

సుగంధి. ధీరుఁడై పరాశరుండు తీర్థయాత్రఁ బోవుచో
సూరజానదీతటంబు జూచి యందునిల్చి తాఁ
జేరియప్డు భోజనంబుసేయు దాశభూపతిన్
గోరెఁ దన్ను నన్యపారగు న్పొనర్పుమం చొగిన్ ॥ ౨౪

వ. అనిన విని తాను భోజనంబుసేయు కతంబున. ౨౫

క. దాశపతి హర్షమొనయ బ । రాశరమునిఁ చెప్పనిడి కరము వేడుక ఛా
యేశసుతం దాటింపు ని । శేశానన యంచు నానతిచ్చెను సుతకున్ ॥ ౨౬

తే.గీ. తండ్రిమాటనుఁ దలఁ మోచి దాశకన్య । యమికులోడుపు నుడుపంబునందు నిడుక
యమున దాటింపుచుండంగ నతిపయొడలి । కాంతిఁ గనుగొని దైవయోగమున నతఁడు ॥ ౨౭

సీ. పూతమంకెనమొగ్గ పోలికనున్నదీ మోవి నే కలువాయి ముద్దులిడునో
తెల్లఁదామరతూండ్ల తీరుననున్న యీ చేతు లేమలినాంగు చెట్టబడునో
పలుచని యపరంజి పసిడిరేకులవంటి చెక్కు లేపలుగాకి నొక్కగలఁడో
చిన్నారి యెలమావి చిగురాకువంటి యీ యడుగు లేఁ ముక్కడి యంటగలడో

తే.గీ. చక్కదనమెంత హొయలెంత జగులెంత । జాణతనమెంత యీ కన్నెసాటి యున్నె
యేజగానను గాన నీయోజ గాన । దీని నంటెద ననుచు నుద్రేకియగుచు ॥ ౨౮

క. వలపులఁజేఁడు పరాశరు । తలపు తలుపుఁ బగులనేయఁ దనువునఁ బులకల్
మొలవఁగఁ దన వలచేతన్ । వెలఁదుక వలపలికరంబు విడువక పట్టెన్ ॥ ౨౯

వ. అంత ౩౦

ఉ. గడ్డము సూచియో జడలు గన్గొనియో నిడుగోళ్లు సూచియో
దొడ్డవిభూతిపూత పులిత్రోళ్ళను జూచియొ పట్టియున్న మేల్
బుడ్డిని గబ్బునుం గనియొ పూవిలుకానికి లోఁగి పల్లెరా
బిడ్డ యొకింత సిగ్గుపడి మెల్లన నవ్వుచు ముద్దుముద్దుగాన్ ॥ [illegible]

సుగంధి. దొడ్డజాతి సుశ్రుతవ్రతుండ వీవు సూడగా
నడ్డుగాన వవ్వసిష్ఠు నన్వయంబు నీదగా
మడ్డిమేను చేపకంపు మంచిదంచు నెంచితే
యెడ్డెదాన నన్నుఁబట్ట నేఁటికిం బరాశరా ॥ ౩౨

తే.గీ. బ్రాహ్మణకులంబు నీది నేఁ బల్లెదాన । వేదవిదుఁడవు శాస్త్రార్థవేత్త వీవు
తప్పుతడిక బిల్లిబిల్లి యీ తెప్పపాట । లాలకింపఁగ మనసాయెనా ? మునీంద్ర ॥ ౩౩

క. ఎన్నడు నిటువంటిది నేఁ । గన్నది విన్నదియు గాదు కడునీచము నా
యున్నయునికి బ్రాహ్మణుఁడవు । నన్ను స్పృశించెద విది తగునా నీకిపటన్ ॥ ౩౪

వ. అనియిట్లు పలుకుచున్న యమ్మొటారిపలుకులు విని యంతకంతకు మోహంబగ్గలంబై యమ్మునికులసార్వభౌముండు చేతోజాతయాతనాతిభీతిం బరవశుండై యన్నాతి కరంబు విడువకయు తటుమ్కసం బడిన నదీజలంబుల మునుంగుదుమో యని బెదరి యదరిపడి యద్దాశమువపతి గడగడ వడంకుచు నతనితో నిట్లనియె. ౩౫

మ. సరియే మంచిది నీప్రయత్నమునకున్ శంకింతు నామేని కం
పరియో నిందున కేమిసేయగలవో యన్న మ్మునీంద్రుండు వి
స్ఫురణంబైన నిజప్రభావమున గస్తూరంపుఁదావుల్ దిశల్
గరవ న్యోజనగంధిఁ జేసె నపుడే కళ్యాణియున్ రంజిలెన్ ॥ ౩౬

క. వనితారత్నంబును యో । జనగంధిజేసి దాని శయమును మరలం
దనచేతఁ బట్టి పలికెన్ । వనజేక్షణ నీవు సత్యవతి విఁక నంచున్ ॥ ౩౭

క. ఇదెకా సమయంబని తా । మదిఁ దత్తరపడుచునున్న మౌనిని గని యా
ముదిత పలికె నో బ్రాహ్మణ । యదనా యిది పగలు చూతు రప్పయు నితరుల్ ॥ ౩౮

ఉ. రాత్రిరివచ్చుదాఁక మునిరాజ తొలంగుము పాశవక్రియల్
సేత యధర్మమౌ తగదు చీకటి మే లిది నమ్ముమన్న న
త్యాతురుఁడైన బాపఁడు రయంబున మంచును గల్గజేసి యో
నాతి యిఁకేల జాల మన నవ్వి పరాశరుఁ జూచి యిట్లనెన్ ॥ ౩౯

ఉ. మంచిది తాపసేంద్ర యొక మాటను జెప్పెద నాలకింపు మీ
మంచున నన్నుఁగూడి నిజమార్గము పట్టుదు రీరు మీ రమో

ఘాంచితవీర్య లట్లగుట నాఁదట గర్భముఁ దాల్తు నేను నే
మంచు వచింతు దండ్రికి నయప్రణయ ప్రియ దారి చూపుమా ॥ ౪౦

వ. అనిన పరాశరుండు. ౪౧

ఆ.వె. నన్నుగూడినందున న్గన్యకాత్వంబు । నీకు బోవదింక నీకు వలయు
వరము గోరు మదియు సరగున నిచ్చెద । ననిన సత్యవతియు ననుమతించి ॥ ౪౨

క. తలిదండ్రులు కన్నెనసుచు । దలఁపవలయు నిన్నుబోలు తనయుండును గా
వలయును మేన సుగంధము । నిలుపవలయు జవ్వనము గునియవలయుసుమీ ॥ ౪౩

వ. అనిన సంతసించి పరాశరుండు. ౪౪

క. నారాయణు నంశంబున । ధీరుండగు కొడుకు బుట్టు తెఱవా నీకున్
వేఱొకటి చింతసేయకు । మారయుమీ నీకుమారు ననఘమతినిగాన్ ॥ ౪౫

తే.గీ. కన్నె యేనాఁడు నెఱుగని కామమొదవె । నాకు నీమీఁద నచ్చరనాతి గాంచి
కోఁతిగా నెంచితిని మున్ను కుసుమశరుఁడు । నేఁడు నామీద దండెత్తె నిన్నుగూర్ప॥ ౪౬

క. నీకుం గలిగెడి కొమరుఁడు । లోకైకనుతుండు నిశ్చలుఁడుసుమ్మీ సువి
ఖ్యాతుఁడు వేదవిభాగ ని । రాకులుఁడు పురాణకర్తయగు నో ముగుదా॥ ౪౭

క. ఆ నెలఁత నూరడించి య । మూనామోదమున యమున యుదకంబుల దా
స్నానంబు సేసి చనియెన్ । మౌనీంద్రుఁడు గర్భమపుడు మానిని కయ్యెన్ ॥ ౪౮

ఆ.వె. గర్భమైన యేఁడు గడియలలోననే । కొడుకు పుట్టె మన్మథుఁడో యనంగ
పుట్టినపుడె తల్లిమొగ చుట్టె తాఁ గని । యిట్టులనియెఁ దేనె లుట్టిపడఁగ ॥ ౪౯

చ. తపమున కేనుఁ బోయెదను తల్లి సుఖంబున నింద యుండుమీ
కపటుఁడగాను నీకు నొక కార్యము గల్గిన నన్ దలంపుమీ
యపుడె బిరాన వచ్చెద నటంచుఁ జనెన్ దదనంతరంబ యా
త్మపితృగృహంబు సేరె వనితామణి నిర్మలమానసంబుతోన్ ॥ ౫౦

ఆ.వె. ద్వీపమందుఁ బడుట ద్వైపాయనుండయ్యె । కృష్ణకళను బుట్టి కృష్ణుఁడయ్యె
నందువలనఁగాదె నతఁ డెల్లఁదీర్థముల్ । శీఘ్రమే చరించెఁ జేసెఁ దపము ॥ ౫౧

క. ఈమాడ్కిని సత్యవతీ । భామామణికిని జనించి వ్యాసుండు కలి
వ్యామోహితులం బ్రోవ ద । యామయుఁడై సంహితల నయంబుగఁ జేసెన్ ॥ ౫౨

క. భారతముఁ జేసి శిష్యుల । కారూఢిం గ్రమముదప్ప కధ్యయనము నిం
పారఁగ జేయించెను సువి । శారదుడై శ్రుతివిభాగసరణిఁ దలిర్చెన్ ॥ ౫౩

వ. మఱియు వ్యాసునొద్ద నధ్యయనంబు సేసినవారిలో ముఖ్యులయినవారు సుమంతుండును, జైమినియును, పైలుండును, వైశంపాయనుండును, నసితుండును, దేవలుండును, నిజకుమారుండగు శుకుండును నై యుండిరని సూతుండు మఱియు ఋషుల కిట్లనియె. ౫౪

సీ. వ్యాసుండు దా సత్యవతికి జన్మించిన విధమెల్ల మీరలు వింటిరికద
సంభవంబును మీరు సంశయింపఁగరాదు గొప్పవారలయందు గుణము లెన్న
వలయును దోషముల్ వర్ణించుట యఘంబు మొదల పరాశరు ముట్టినట్టి
బోఁటి శంతనుభార్య యౌటను ధర్మంబుకానట్లు తోఁచినగాని దైవ

తే గీ. యోగమందదుగా మన యూహలకును । కాన నీ పుణ్యచరితంబు పూని విన్న
సకలపాపంబులు దొలంగు సౌఖ్యమొదవు । దుర్గతులుదూలుఁ బుణ్యంబు తోడదిరుగు ॥ ౫౫

—: గంగాశాపప్రాప్త్యాది కథనము. :—

వ. అని చెప్పిన సూతుం గాంచి ఋషు లిట్లనిరి. ౫౬

ఆ.వె. అమితతేజుడైన వ్యాసుని పుట్టువు । సత్యవతి చరిత్ర సత్యఫణితి
వింటి మేము మిగుల వీనులు దనియఁగా । నయిన నొక్క సందియంబు గలదు ॥ ౫౭

వ. అది యెద్ది యనిన. ౫౮

క. ఏపేరుగలది సత్యవ । తీ పుణ్యవతికిని దల్లి తెలుపు మెటుల న
య్యాపగ శంతనుఁ గూడెఁ । బాపరహిత భీష్ము డెట్లు వసుసుతుఁ డాయెన్ ॥ ౫౯

క. శంతనుని మొదటఁ గలసిన । కాంత యెవతె భీష్ముఁ డేల కాంక్షలుడిగె భూ
కాంతలపై జ్యేష్ఠుండై । సంతతసముదారకీర్తిశాలియు నయ్యెన్ ॥ ౬౦

క. మృతుఁడగు విచిత్రవీర్యుని । సతి ధర్మవిదుండు వేదసారజ్ఞుడు స
న్మతి యెట్టులఁగూడెన్ ఫ । ల్గుత నెట్టులఁ గుండ గోళకులఁ గల్గించెన్ ॥ ౬౧

తే.గీ. తెలుపు మిదియెల్ల మునినాథ తేటపడఁగ । ననిన విని సూతుఁ డిట్లను నయ్యలార
కలఁడు తొల్లి మహాభిషుం డలఘుకీర్తి । పరమధర్మాత్ముఁ డిక్ష్వాకువంశజుండు ॥ ౬౨

క. వేయశ్వమేధములు సు । మ్మీ యాతఁడు నూరు వాజపేయంబులు సు
మ్మీ యొనరించెను సురగణ । నాయకు నలరించి యేగె నాకంబునకున్ ॥ ౬౩

క. ప్రకటయశుండగు నాతం । డొకనాడు వెసం బితామహుని పురికేగెన్
సకల సురవరులు తత్సే । వకుఁ జని రత్తరిని గంగ వచ్చె నచటికిన్ ॥ ౬౪

తే.గీ. ప్రబలవాతంబు పొడమి యా బ్రహ్మయిల్లు।దూగియాడంగ విబుధు లధోముఖులయి
యుండ నిశ్శంకత మహాభిషుండు గంగ । వలచె గంగయు నాతని వలచి చూచె ॥ ౬౫

తే.గీ. బ్రహ్మ వారల యిరువుర పాటు చూచి । మిగులఁగోపించి పుట్టుండు మీరు భువిని
పుణ్యవశమున దివికి రాఁ బొసఁగు మీకుఁ । బొందుపొందని శపియింపఁ బొక్కిపొక్కి ॥

క. మనసులు చెడి బ్రహ్మాంతిక । మును విడిచిరి వారు రాజు పుణ్యులు రిపుసూ
దనులయిన నృపులఁ బురుకుల । జుని దన పితయౌఁ బ్రతీపుఁ జొప్పడఁ దలచెన్ ॥ ౬౭

క. ఆసమయంబున నిజభా । ర్యాసహితులగుచును వసువు లతిమోదమునన్
భాసిలిరి వసిష్ఠాశ్రమ । వాసులగుచు నిజమనోభివాంఛలకొలదిన్ ॥ ౬౮

సీ. వారిలో ద్యోర్నామ వసువు నతనిభార్య । ప్రేమ నీక్షించి యో ప్రియుఁడ చూడు
మా ధేను వెవ్వరి దది మనోహరరూప । మున నొప్పు చెప్పవే యనిన నతఁడు
వనితరో యిది వసిష్ఠునియావు దీనిపాల్ । చవిగొన్న పురుషు లసతులును నయు
తాయువులగుచు నిరంతర యౌవనాం । గు లగుదురని చెప్పఁ గోమలాంగి

తే.గీ. ధరణియందు సుశీనరు తరుణి నాకు । సఖి యిది శుభాంగి కావున సరగ నీవు
మాడతోఁగూడ ధేనువుఁ బూర్ణరీలఁ । గొంచురమ్మిక నా చెలికొఱకు ననిన ॥ ౬౯

వ. పరమతపోనిధియును శాంతుఁడు నగు వసిష్ఠుని నందినీధేనువు నపహరించి పృథ్వాది వసువులంగూడి ద్యోర్నామవసువు చనిన నప్పరమతపస్వి యాశ్రమంబునకు వచ్చి ధేనువుం గానక చింతిల్లి యనేక దుర్గమారణ్యంబులు వెదకి వెదకి వేసారి దివ్యజ్ఞానంబున వసువు లపహరించిరని యెఱింగి కోపించి మీరు మానవజన్మంబు లెత్తుమిరుగాత యని శపించిన నది విని వసువులు వసిష్ఠుకడకుం జని శరణుఁజొచ్చి శాపమోక్షంబు వేడిన నతండు దయార్ద్రహృదయుండై మీలోఁ బృథ్వాదులగు నేడ్వురును గ్రమక్రమంబున నొక్కొక్కవత్సరంబున నొక్కరుగా నేడువత్సరంబులలో శాపంబుఁ దొలంగిన వారగుదురు. నందినిం జేతులార దొంగిలించిన ద్యోర్నామిుండు దీర్ఘకాలంబు మానుష దేహంబున నుండునని నుడిథిన విని పృథ్వాదులగు వసువులు మార్గంబునం బోవుచుండ నంతకుమున్న బ్రహ్మచే శప్తయై దుఃఖంబున భూలోకంబున కరుగుచున్న గంగం గాంచి తారును దీనాననులయి యిట్లనిరి. ౭౦

ఉ. గంగ దయారసంబు సెలగంగను మమ్ముల మానుషత్వమే
గంగ నుపాయమొండు కలుగంగ దలంచితి మీవు భూమికే
గం గని శంతనుం గలయగం గని పుట్టుదు మేము నీకు వే
గం గడుపాసఁ బుచ్చి తొలగంగ జలంబుల ద్రోయుమీ మమున్ ॥ ౭౧

క. అందున మేము కృతార్థత । నొంది సురాలయము మరల నొందుదు మనినన్
మందాకిని యందునకు న । మందానందంబుఁ బొందె మరలిరి వారల్ ॥ ౭౨

ఆ.వె. మున్ను బ్రహ్మశాపమున మహాభిషుడు దాఁ । బుట్టెనొగిఁ బ్రతీప భూమిపతికి
శంతనుండటంచు జనులెల్లఁ బిలువంగ । నధిక ధర్మశాలి యయ్యె నతఁడు ॥ ౪౩

క. తివిరి ప్రతీప మహీపతి । రవి కర్ఘ్యం బిచ్చునపుడు రమణి యొకతె యం
బువులందు జనించి నిజో । రువునం గూర్చుండ నతఁ డురుభ్రాంతి మెయిన్ ॥ ౪౪

తే.గీ. ఓసి యెక్కడిదాన వీ వొక్కనాడు । నెరుగనైతిని యిట్లు నా కెదుకసేయ
కేల తొడకెక్కితివి చూడ నింత వింత । గలదె యింతులచేష్ట లిక్కరణినుండు ॥ ౪౫

క. అనిన విని యవ్విలాసిని । జనానాథా యింతి యూరుసంస్థిత యగుచే
పని కనుగొంటివి వలచితి । ననుకొనుమా యేల నీకు ననుమాన మిఁకన్ ॥ ౪౬

వ. అనిన రా జిట్లనియె. ౪౭

చ. విను మిటు సుందరీ యితరభీరువులం గొననొల్ల నేను నీ
వును గుడియూరువుం దొలఁగ వొప్పునుఁ గోడలు బిడ్డ లెంతయున్
జనువుననుండుచో టదియ చాన మదీయసుతుండు నీకునుం
బెనిమిటి గాఁగలండు చనుమీ యన గంగయు నేగె నాదటన్ ॥ ౪౮

ఆ.వె. కొంతకాలమునకుఁ గొమరుండు శంతనుం।డుకుక్కపై వయోమహోజ్జ్వలుండు
గాఁగఁ జూచి రాజు కడుపేడ్కఁ దాఁ దపం । బునకుఁ బోవఁదలఁచి పుత్త్రుజూచి ॥ ౪౯

క. మునుపటి గంగాగమనం । బు నుదంతంబెల్లఁ జెప్పి పుత్త్రక నీవా
వనజాక్షిని నీవెవ్వతె । వని యడుగక నిన్నుఁ జేరినంతన కొనుమీ ॥ ౫౦

ఆ.వె. దాని ధర్మపత్నిగా నేలి సుఖియింపు।మనుచుఁ జెప్పి యడవి కరిగి యతఁడు
ధృతినిఁ బరమశక్తి దివ్యకారుణ్యంబు । వలన స్వర్గసుఖము వడసె నంత ॥ ౫౧

క. శంతనుఁడును రాజ్యం బ । త్యంత నయోన్నతినిఁ జేయు చఖిల జగద్వి
క్రాంతయశుండై మించెన్ । సంతతభాస్వత్ప్రతాపశాలిత్వమునన్ ॥ ౫౨

—: గాంగేయోత్పత్తి :—

వ. అని మఱియు సూతుం డిట్లనియె. ౫౩

ద్విపద. ఆ ప్రతీపుఁడు దివం బందినవెనుక, స్వప్రతాపము పేర్మి శంతను నృపతి
దివిజ గంగానదీ తీరంబునందు, గవయ గండకమృగాకలితమై యొప్పు
నడవికి వేటకై యరిగి యందుండి విడువక తనతండ్రి వివరించినట్టి
రూపయౌవనముల రూఢిఁ జెన్నొందు, నాపె సాక్షాల్లక్ష్మి యనఁగఁ జూపట్టె ॥ ౫౪

వ. చూచి ౫౫

మ. మెఱుపా యేమిది । కాదు కాదు చదల న్మేఘంబులే లేవు; బం
గరుసీరా యిది । కాదు కాదు కొలుముల్ కాఱుల్ కనన్ రావు; చం
దురురేకా యిది । కాదు కాదు దిననాథుం డెక్కె నట్టాకసం
బెఱుగంజాలకయుంటిఁగాక నవలాయే సందియం బేటికిన్ ॥ ౧౬

శా. ఔరా దీవి యొయారమేమి వగలే మాహా సుధాంధోజగ
న్నారీరత్నమొ కిన్నరీమణియొ గంధర్వాంగనారత్నమో
యేరీ మధ్యమలోకమందు సరివా రీకన్నెకుం గల్గిరో
లేరో భోగవతీపురంబునఁ గన న్లీలాకలాపంబులన్ ॥ ౧౭

క. ఎవ్వతెయో యిది యీయెల । జవ్వనమే మిట్టు లొంటి సాహసమునఁ దా
నివ్వనిఁ జొఱఁగతమేమో । నవ్వీన గలగలని జారు నవరత్నంబుల్॥ ౧౮

చ. అడిగెదఁగాక దీని నని యంగము గంపిల నోట నాల్కయుఁ
దడబడ గ్రుక్కమ్రింగుచుఁ బదంపడి ప్రాన్పడి చూచిచూచి యా
యొడయఁడు నత్తినత్తి సరియో సరికాదొ యటంచు నెంచుచుఁ
వెడవెడబాస నీవినిని వెవ్వవవత్తెవటంచుఁ బల్కుచుఁ ॥ ౧౯

క. నీముద్దునగవు సూచిన । నామీదను బ్రీతిగల్గు నటనయ తోచెఁ
లేమా నను బెండ్లాడుము । లేమా యిటసొఱుము నిలుపలే మాస లిఁకఁ ॥ ౨౦

వ. ఇట్లు పలికెనని చెప్పి సూతుండు. ౨౧

క. అది గంగ యనుచు భూపతి । మది నెరుగడుగాని యెఱుఁగు మానిని యాతం
డదిర మహాభిషుఁ డీగతి । నుదయించెఁ శంతనుఁడయి యుర్వి నటంచుఁ॥ ౨౨

వ. ఇట్లెరింగి. ౨౩

చ. మదవతి రాజుఁజూచి మధుమాధురి బోపగ నల్లనవ్వుచుఁ
బెదవిఁ గదల్పుచుఁ దనదు ప్రేమ బయల్పడఁజేయుచు న్పదిఁ
బదిగ నిజాంగకంబులను భావము లుప్పతిలంగఁ బల్కె నొం
పొదవెడి నిన్బ్రతీపతనయుండ వటంచు నెఱుంగుదుఁ నృపా ! ౨౪

క. నవమన్మథ నిను గని యే । నవలా మదనాశుగముల నలిబిలిగా దీ
భువిలోన నేనునట్లయి । వివరించెద నాదు నియమవృత్తులు నృపతీ ॥ ౨౫

తే.గీ. నేనుజెప్పినపని యెపుడు నీవుసేయ । వపుడు నే నిన్ను విడిచెద నృపవరేణ్య!
ఇదియె నాసమయము దీని కియ్యకొనిన । నేను నీదాన నిఁక ననుమానమేల ॥ ౨౬

వ. ఇట్లు పలికి వసువులకోరికయుం దనలోఁ దలపోసి తనసమయంబునకు రాజు నియ్యకోలుం దెలిసి మనుష్యరూపంబున రాజుం బతింజేసికొని గంగ నిజమందిరంబునకుఁ బ్రవేశించెనంత. ౯౭

క. నారాయణరమయును బ్రహ్మ। భారతియు విధుఁడును బులోమతనయయుబలె నా
భూరమణుండును రమణియు। నారక్రీడలను మరులు మఱిఁగిరి ప్రీతిన్ ॥ ౯౮

ఆ.వె. కడుపువాల్చి గంగ కడు సిద్ధయాపరి। యగుచు గన్నబిడ్డ నంబువులను
మునిచె నిట్లు లేడ్వురను జేసె వసువులే। వారు కాన పూర్వవరమువలన ॥ ౯౯

తే.గీ. ఇట్లు చేసిన వగచి మహీశ్వరుండు। బిడ్డలేడ్వురు చని రీ వివేకహీన
క్రూరకృత్యంబువలన నా కులము నిలుచు। దారి యిఁక నేది యెవ్వరి దూరువాఁడ॥ ౧౦౦

తే.గీ. వనిత యెనిమిదవగర్భ మిప్పు డీ యింతి దాల్చె। నెట్లులైనను గానిమ్ము గట్టువాయి
యేమి చేసిన చేయును మ్మిక మనసిరిచ। పట్టి బ్రతికింతు సతినొక్క నెట్టునెట్టి ॥ ౧౦౧

క. అని చింతను బట్టువడుచు। మనుజేశుం డుండె నంత మానిని గర్భం
బున బుట్టె వసిష్ఠుని గో। పను బ్రచ్ఛిలినట్టి వసువు బుడుతం డగుచున్ ॥ ౧౦౨

ఆ.వె. పుట్టినట్టి సుతునిఁ బురిటింటిలోఁ జూచి। పాపురాలు వీనిఁ బట్టి చంపు
నకట యనుచు భార్య యడుగులపైఁ బడి। వగపుమీర దీనవచనములను ॥ ౧౦౩

మత్తకోకిల. నీలకుంతల నీకు దాసుఁడ నేఁడు దోసిలియొగ్గితిన్
జాలిలేక జలంబులో సుత సప్తకంబును ద్రోచితి
వేల కాచెద విష్టపార్థ్యకు నింత నిర్దయురాలపై
పాలపాపఁడు వీఁడు చేసిన పాపమేమి వచింపుమా ॥ ౧౦౪

క. అని పలుకుచున్న రాజు వచనములు విన కతివ బిడ్డఁ జంక నిడి వెసన్
గొనిపోవుచుండగ నెమ్మొగమున నరవరుఁ డనియె నిగులఁ గుపితుం డగుచున్ ॥ ౧౦౫

తే.గీ ఓసి పాపిష్ఠురాల నీ యుల్లమునకు। నల్లడాయెనె సరిపోల్పఁ జెల్లఁగాక
కులమునిలిపెడి నాముద్దు కొమరు నిచట। పైచి నీ యిచ్చకాలఁదిని లేచిపొమ్ము॥ ౧౦౬

వ. అనిన నయ్యువతి రాజుంజూచి యో సర్వంసహావల్లభా నేను గంగను. దేవకార్యార్థంబు మనుష్యశరీరంబుతో వచ్చి భూలోకంబున నిన్నుఁ గలిసితి. నాకు జన్మించిన వారు వసిష్ఠశప్తులగు వసువులు; అందేడ్వురు మత్కృతంబగు జలపాతంబునం జేసి, ముక్తులయిరి; యీతండు నీకుం గొడుకు గాఁగలవాఁడని జెప్పి మఱియు.

ఆ.వె. తల్లి చెనుపవలయుఁ బిల్లల నడిగాన। విమలవృత్తితోడ వీని బెంచి
చదువు గఱపఁజేసి సాముసు జెప్పించి। యౌవనమున నీకు నప్పగింతు ॥ ౧౦౭

క. మనమునఁ గోపింపకు నేఁ । బనివినియెద ననుచు సమయపక్కినిఁ జనఁగా
మనుజేశుఁడు దుఃఖితుఁడయి । చని రాజ్యము సేయుచుండె జగము పొగడఁగన్॥ ౧౦౯

ఆ.వె. అంతఁ గొంతకాల మరుగంగ నొకనాడు । వేటతమక మాత్మ వేగిరింప
విబుధనది తటమున విపినంబులోఁ జేరి । స్తోకజలను గంగ జూచి యప్పుడు॥ ౧౧౦

క. వింతపడియుండఁగా నా చెంతను శరములును విల్లు చేఁబూని పటు
స్వాంతుఁడయి యాడు నొక ధీమంతునిఁ గని కొడుకటంచు మది నెఱుఁగ కొగిన్ ॥

ఆ.వె. ఓమహాకుమార యో మన్మథాకార । శరశరాసనప్రచారధీర
చిన్నబిడ్డ నిన్ను గన్నవా రెవ్వరో । తెలుపుమయ్య ప్రీతిఁ గొలుపుమయ్య॥ ౧౧౨

వ. అనిన విని యబ్బాలుం డేమియుం బలుకక శరశరాసనంబు లచ్చటన విడచి సాంద్ర
తర వృక్షపఙ్క్తివలన మరగి చనియె నంత రాజును మిగుల చింతాక్రాంతుండై
యుండం జూచి దివ్యనది తొల్లింటి మానుషవేషంబున జనపాలు నెదుటం బడిసం
జూచి గంగయని యెఱింగి యాబిడ్డఁ డెవం డిక్కడనుండఁ గతంబేమి యని యడిగిన
గంగాదేవి యిట్లనియె. ౧౧౩

క. ఈబిడ్డడు నీబిడ్డడు । నేఁ బట్టిననాడు పుట్టె నేనీతని గా
రాబమునఁ బెంచితిని విద్యాబుద్ధులు వీని కొదవె నార్యులవలనన్ ॥ ౧౧౪

క. నీ సుతునిం గొనిపొమ్మి మహాసుఖమునసుండు మింక ననిపల్కఁగ నా
రాసుతుఁడు హస్తిపురికిం । జేసెఁ బ్రయాణంబు సుతునిఁ జేకొని కడఁకన్ ॥ ౧౧౫

చ. గజపురికేగి శంతనుడు కార్యమెఱింగి ధరాసురోత్తము
వ్రజమును బిల్వనంపి శుభవాసరలగ్నము లొప్పఁ జూచి ఘా
ప్రజలు నుతింప దివ్యనదిపావని కిచ్చెను యౌవరాజ్యమున్
గజిబిజిలేక యేలెను జగంబును ధర్మముఁ దప్ప కెంతయున్ ॥ ౧౧౬

వ. అని చెప్పి మఱియు సూతుండు మునులారా ! గాంగేయోత్పత్తియు గంగావతరణం
బును వసుసంభవంబును వ్యాసునివలన విన్న తెఱంగున మీకు వివరించితినని చెప్పిన
విని శౌనకాదులు సూతుంగాంచి, యయ్యా మాపేడినకొలంది నెల్లయుదంతంబులు
సవిస్తరంబుగా నానతిచ్చితిరి. యోజనగంధి శంతనున కెట్లు ప్రాప్తించెనో వినవలఁతు
మనిన సూతుం డిట్లనియె. ౧౧౭

—: సత్యవతీ శంతను సంవాదము. :—

ఉ. ధర్మపరుండు శంతనుఁడు దా మృగయార్థ మరణ్యభూమికిన్
దుర్మద భల్లుకేభకిటి ధూనన కృత్యమునం బ్రజావళీ

శర్మకరుండనౌదునని చారుశరాసశరాశితో లస
ద్వర్మము దాల్చి యేగెఁ బరివారముఁగూడి పటుప్రతాపుఁడై ॥ ౧౧౮

క. రురుకరి భల్లుకగండక । హరికిరిశార్దూల వృకహయారిముఖపరం
పరఁ దునుముచుఁ గాళిందీ । వరతటముంజేరి యచట వసియింపంగన్॥ ౧౧౯

చ. గమగమఁ జుట్టుప్రక్కలను గమ్మనితావులు గ్రమ్మి నాసికా
గ్రమునకువచ్చి తోన వివరంబులఁజొచ్చి నిమేషవృత్తి వెం
దమునకుఁ బ్రీతినిచ్చిన నతండు వితాకున నెల్ల దిక్కులన్
నెమకుచుఁ దద్గుణిన్ దెలియ నేరక యెంతయు భ్రాంతచిత్తుఁడై ॥ ౧౨౦

సీ. కస్తూరి గంధంబు కాఁబోలునందమా గంబూరవాసన గలదు కొంత
కలువపూవుల తావి కాఁబోలునందమా కమలంబుల వలపు కలదు కొంత
కనకంపు గమగమల్ కాఁబోలునందమా కల్పంబు ఘుమఘుమల్ కలవు కొంత
ఘనసాంకవము గబ్బు కాఁబోలునందమా లలిచందనపుఁగంపు కలదు కొంత

తే.గీ. ఎయ్యది దలంప నయ్యదే యిందుఁ దోచు । నరయ సద్గంధ సర్వస్వహారియైన
వస్తువెయ్యెడఁ గాన నీ వసుధలోనఁ । గలదని గణింప నది యెంత వెలదియొక్కొ॥ ౧౨౧

తే గీ. అనుచుఁ జనిచని ముందట నవనివిభుఁడు । రమ్యతరగాత్రి శృంగారరసవిధాత్రి
లోచనానందకర్త్రి శోభాచమత్క్రియాదిభర్త్రి నొకర్తుక నతఁడుగాంచె ॥ ౧౨౨

తే.గీ. కాంచియచ్చెరువంది భూకాంతుడపుడు స్తంభమునుఁబోలె నొక్కింతఁ దడవు కదల
మెదలఁ జాలకయుండంగ మెయిచెమర్చె । గగురుపాటును దడబాటు గలిగెనంత॥ ౧౨౩

తే.గీ. పదములఁ బదేపదేఁజూచి పైనఁ బైన । నూరువుల నూరువలనులఁ గోరిచూచి
కాంచి గాంచి కుచద్వయి కడిలఁ జూపు । లిరుకునందునఁ గడలలే కీడిగిల్లె॥ ౧౨౪

క. రెప్పార్పక జననాథుం । డొప్పుల కుప్ప యొరపైన హొయలుంగని తాఁ
దెప్పిరిలె నెట్టకేలకు । నప్పా కాముకుల భావ మట్టిదియకదా॥ ౧౨౫

క అగంధము దానిదికా । సాగరవసనావిభుండు సరగున నెఱిఁగెన్
లోఁ గొన్నవలపు బలిమిన్ । వాఁగన్నియఁజూచి పలికెఁ దత్తరపడుచున్ ॥ ౧౨౬

క. వినుమా యిటుల భవాదృశ । వనజాక్షిప్రాగ భావవతియగు ధరణిన్
నిను నేఁ దత్ప్రతియోగిని । వనుచున్ దలపోయుచుంటి ననుమానమునన్ ॥ ౧౨౭

తే.గీ. సారవాసనలెల్ల నీ చక్కనిలచెఁ । గలిగెనిది పూర్వభవవాసనలనుబట్టి
యెపుడు సంసారవాసన లెఱుఁగనట్టు । లున్నదానవు పరికింపఁ జిన్నదాన ॥ ౧౨౮

ఉ. ఎవ్వతెవీవు నీ వెవని యింట జనించితి వేది కారణం
బివ్వని సంచరింపఁ జెలు లెవ్వరు గానఁగరాని హేతు వే
మవ్వ యెవర్తె తండ్రి యెవఁడాయెనొ లేదొ వివాహమింతయున్
జివ్వనఁ దెల్పి నామనసు చిక్కను విప్పుము మ్రొక్కెదం జెలీ॥ ౧౨౯

ఉ. నావిని నవ్వి సిగ్గుఁబడి నాతియొకించుక దవ్వనందు దా
భూవిభుమోముఁ జూచి యొక పోలిక వాల్గనులార్చి దేవ దా
శావనిభర్తకూతురఁ దదాజ్ఞ జరించెదఁ గన్య ధర్మ స
ద్భావతఁ దెప్ప లాగెదను దండ్రి గృహంబున కేగెఁ గావునన్ ॥ ౧౩౦

వ. అని విరమించినఁ గాంతామణింగాంచి కురువీరుండు మనోభవుని దారింబడి నిలువలేక
యిట్లనియె. ౧౩౧

క. ననుఁ గురువీరుని నీభర్తనుగా గైకోలుసేసి దర్పక శరబా
ధను దీర్పుము దాసుఁడ నే । ననుకొనుమీ ధర్మపత్ని పగుమీ నాకున్ ॥ ౧౩౨

క. మును నాకుఁ గల దొకర్తుక । చనియెన్ ననువిడిచి పిడప సతి వేఱొకతెన్
గనుఁ గొనలేదో ముద్దియ । నినుఁగాంచితి వలపు నిలుపనేరనుజుమ్మీ ॥ ౧౩౩

ఉ. నావిని కన్యకామణి ఘనంబగు సాత్వికభావపైఖరుల్
త్రోవనె రా నెదుర్కొనినఁ దోచియుఁ దోచని యట్లు కొంతసే
పేవిధిఁ బల్కనో యనుచు నెంచి ధృతిం దగఁ గీలుకొల్పి యో
భూవర తండ్రిచాటు పువుబోఁడిని నన్నడుగంగఁ బాడియే ॥ ౧౩౪

ఉ. ఎల్లిదమైతిగాక నృప యెన్నడెఱుంగవె లోకవార్త నా
యుల్లమునందుఁ గోరిక లెటుండిన నేమి వివాహమైనచో
నల్లఁడ వంచు మా జనకుఁ డంపిన నీకును ధర్మపత్నిగాఁ
జెల్లునుగాక వేఱొకటి చేసినచో నగుబాటుగాదొకో॥ ౧౩౫

ఉ. నీవును సార్వభౌముఁడవు నీకును నన్నొడఁగూర్ప కింక దా
నే వరు గొప్పవాని గణియించి ననుం బిత ధారవోయునో
భావజసన్నిభాంగ । మన పాలిటి దైవము మంచిదైనచో
ధీవరుడైన దాశనృపతిన్ మనవానిన చేయు నమ్ముమీ॥ ౧౩౬

ఉ. సిగ్గుచున్నదో మనుజసింహ నినుం గని నప్పుడే యొడల్
గగ్గురుపాటెఁ జెమ్మటలు గ్రమ్మె నయో మదనార్తి కెంతయున్
మ్రగ్గినదాన వెక్కసపు మోహమిదెక్కడ దాపురించె నా
యగ్గలమైనదప్పి కధరామృతధార లొసంగి ప్రోవవే ॥ ౧౩౭

క. మాతండ్రి సమ్మతించినఁ । బ్రీతిఁ గళ్యాణమొదవు పిత యొప్పనిచో
భూతలనాథ స్వయంవర । ఖాతిన్ సమకూర్చుకొనుము పాణిగ్రహమున్ ॥ ౧౩౮

క. విని రాజు దాశునింటికిఁ । జనిన నతఁడు మ్రొక్కి పలికె జననాయక దా
సుని నన్ను ధన్యుఁజేయఁగఁ । జనుదెంచితి వేది సెలవు సరగఁ దెలుపుమీ ॥ ౧౩౯

వ. అనిన జనవల్లభుండు. ౧౪౦

ఆ.వె. దాశవర్య నీదు తనయను నే ధర్మ । పత్నిఁ జేసికొనఁ బ్రయత్నపడితి
నందు కియ్యకొను మనం దాశుఁ డారాజుఁ । జూచి యిట్టు లను నయోచితముగ ॥ ౧౪౧

ఆ.వె. చేయఁ దగిన పనిన చేయవలయుఁ గాక । చేయరానిదెట్లు చేయవచ్చు
నొక్కమాటయున్న దొప్పెదవా నీకుఁ । గూతు నిచ్చుటకును కొఱతలేదు ॥ ౧౪౨

ప. అది యెద్దియనిన. ౧౪౩

క. ఈరమణికి జనియించు కుమారునకున్ రాజ్యమిచ్చి మన్నింపఁ దగున్
వేఱొక్క కుమారకునకు । నీరా దీ సత్యమునకు నియ్యకొనియెదో ॥ ౧౪౪

వ. అనిన విని రాజు గాంగేయు మనంబునం దలంచుకొని యిదియెట్లు సిద్ధింపఁ గలదని చింతాక్రాంతుఁడై గృహంబునకుఁ జని నిద్రాహారస్నానపానాదులు వర్జించి కుందు చున్న నది యెఱింగి గాంగేయుండు తండ్రికడ కరిగి. ౧౪౫

ఆ.వె. నిదురలేక కుంద నీకేల నాతండ్రి । ప్రబలుఁడైన యొక్క పగతుచేత
గెలుపఁ బడితె వేగఁ దెలుపు మే నిపుడేగి । గడియలోన వాని గర్వమడఁతు ॥ ౧౪౬

క. తనయుఁడు పుట్టుట తండ్రిం । దనియించుట కొఱకుగాదె ధర్మజ్ఞులు చె
ప్పినదది తప్పదు ప్రాగ్భవ । మునఁ జేసిన ఋణముఁ దీర్ప బుత్రుఁడుపుట్టున్ ॥ ౧౪౭

సీ. తండ్రివాక్యమును సత్యముసేయనేకాదె రాముండు చనియె నరణ్యములకు
తండ్రివాక్యమును దాఁ దలమోచియేకాదె పరశురాముఁడు తల్లి నఱికివైచె
తండ్రివాక్యము యథార్థముసేయనేకాదె పృథివి రోహితుఁడు దాఁ గ్రీతుఁడయ్యె
తండ్రిమాటనుదప్ప దగదనికా శునశ్శేఫుండు యూపంబు సేరఁబోయె

తే.గీ. నాదికా దీ శరీరంబు నీద సుమ్ము । ఎందుఁ బంచినఁ బోయెద నేదిసేయు
మనినఁ జేసెదనింక నీ మనమునందుఁ దాపమేటికి శోకింప దగదు తండ్రి ॥ ౧౪౮

ఆ.వె. దేహమస్థిరంబు దేహి దాఁజేసిన । పనులు నిలిచియుండు జనవరేణ్య
చింతఁ దెలుపుమయ్య చేత విల్లమ్ములు । పూని నిర్వహింతు భూమిమెచ్చ ॥ ౧౪౯

వ. అని పలికిన కొడుకుమాటలు విని రాజు లజ్జపడి నాయనా నే నేమనిచెప్పెద నాకు నీవొక్కరుండవ కుమారుండవైతివి నా జీవితంబు వ్యర్థంబుగదా నీకుఁ గీడుకల్గెనేని

నాకుం గతియెద్దియని పగచుచుంటి నా కొండొకచింత గలదని నేను నీయెదుట నెట్లు వచింతునని తలవాంచి యూరకున్నంగని దేవవ్రతుండు వృద్ధబ్రాహ్మణులం బిలిపించి తండ్రియున్న విధంబును దన కతంబు లజ్జచేఁ జింతాకారణంబుఁ దెలుపకుండుటయుం జెప్పిన వార లరిగి ధీవరనాయకు నడిగివచ్చి యథార్థంబు తేటపడం దెలిపిన విని గాంగేయుండు. ౧౫౦

క. భూసురులఁగూడి దివిజనదీసుతుఁ డిద్దాశుఁజేరి తేటపలుకులన్
నీసుత మాతండ్రికి ని। మ్మీ సతిగా ననుచు నడుగ మేలని యతఁడున్ ॥ ౧౫౧

క. నాసుతను నీవ కొనినన్ । భాసురముగ వానికొడుకు ప్రభువై ప్రబలున్
వాసిగలిగి నీవుండగ । నాసిగదా రాజునకును గన్నె నొసగినన్॥ ౧౫౨

వ. అనిన గాంగేయుండు. ౧౫౩

మ. వినుమా దాశవరేణ్య నీతనయ పృథ్వీనాథు సేవింపనన్
జనదే నాకును దల్లియై పిదపఁ దజ్జాతుల్ సుతుల్ రాజ్యమున్
గొనగా నేర్తురు నేను రాజ్యమును గైకోల్పేయకుండం దలం
చినవాడ న్మది నమ్ము మేటి కిఁక నీ చింతల్ దయం ద్రోవుమీ॥ ౧౫౪

క. అనిన విని దాశుఁ డిట్లను । ననుమానము లేదు సత్యమావల నీకున్
దనయుండు గలిగి బలిమిం । గొనలేదా రాజ్యమెల్లఁ గుటిలుం డగుచున్ ॥ ౧౫౫

క. నావుడు భీష్ముం డిట్లను । నో వివిధవిధిజ్ఞ పెండ్లి నొల్లక ధృతిమై
గావించెద భీష్మవ్రత । మీ వింకం జింతనొంద నేటికిఁ జెపుమా॥ ౧౫౬

క. విని యంత పల్లెదొర దాఁ । దన తనయన్ శంతనునకుఁ దగ నొసఁగి సుశో
భనముగ బెండిలిఁ జేసెం । జనవిభుఁ డెఱుగంగ వ్యాసు జన్మమునుండీ ౧౫౭

—: ధృతరాష్ట్ర్యుత్పత్తి. :—

సీ. మునులార యివ్విధంబున సత్యవతి శంతనుని బెండ్లియాడిన వెనుక నాపె
యిరువురు తనయుల నెనసె వారలు పోయి । నవల దివ్వార్యులయందు వ్యాసు
వీర్యంబునను బుట్టె వింటిరికా ధృతరాష్ట్రుండు గ్రుడ్డియై రాజ్యమునకుఁ
బాత్రుండు గాడాయెఁ బాండురాజును బుట్టె । విదురుండు దాసియం దుదయమయ్యె

తే.గీ. ప్రథమ కన్నులుమాయుటఁ బట్టి కొడుకు । చీకువాడాయెను ద్వితీయ చేరి తెల్ల
బోయె నందున శ్వేతరూపుడు జనించె । మూడవది సంతసిలి కాంచె ముద్దుకొమరు ॥ ౧౫౮

సీ. అంతట భీష్ముని యనుమతిఁ బాండురా । జేలె రాష్ట్రంబు నిరీతికముగ
విసుదు మేధావియౌ విదురుండు మంత్రిత్వ । మెనసి మంత్రము నిర్వహించుచుండె
ధృతరాష్ట్రుఁడనువాని కిద్దరు భార్యలు । గాంధారి సౌబలి క్రమముమీర
భామ రెండవయది కోమటి చిన్నది । గార్హస్థ్యధర్మముల్ గడుపుచుండె

తే.గీ. పాండునకు భార్యలిరువురు పరగఁ గుంతి । మాద్రియు ననంగ గాంధారి మహితులైన
సుతుల నూర్వుర గనె యుయుత్సుండనంగ । గడుపు పంటాయెఁ గోమటిపడుచునకును ॥

ఆ.వె. పెండ్లిగాకమున్నె పితృగేహమున గుంతి । సూర్యునంశమెనయ సుతునిగాంచె,
బిడ్డ కర్ణుఁడనుచు బిలిచిరి భూప్రజల్ పిదపఁ బాండురాజుఁ బెండిలాడె ॥ ౧౬౦

వ. అనిన విని ఋషులు సూతున కిట్లనిరి. ౧౬౧

క. భువిపైఁ గుంతికి దివిపై । రవికిన్ సంయోగమెట్లు రహి గర్ణుని సం
భవమెట్లు కన్యయై యెటు । ప్రవిమలతం దండ్రి యింట బాల వసించెన్ ॥ ౧౬౨

వ. మహానుభావుండవైన నీకుం దెలియనిది లేదిది మాకుం దెలిపి కటాక్షించవే యనిన
సూతుండిట్లనియె. ౧౬౩

ఆ.వె. శూరసేనరాజుసుతఁ గుంతిఁ; గుంతిభోజుండు పెంచుచుండి సుకృతులయిన
వారిఁబూజసేయఁ బంచిన నట్ల కా । వించుచుండెఁ గన్య విధులెఱింగి ॥ ౧౬౪

క. ఈసరణి నుండఁగా దుర్వాసుండను జటిల విభుఁడు వచ్చినఁ గని పూ
జాసామర్థ్యము జూపిన । దా సంతోషించి మిగుల దయదైవారన్ ॥ ౧౬౫

క. కన్నియ నీకొకమంత్రము । చెన్నుగఁ జెప్పెదను దానిఁ జేకొని జపమున్
గ్రన్నన జేసిన నీకుఁ బ్రసన్నుండగుఁ గాంక్షితాభ్రచరుఁడని పలికెన్ ॥ ౧౬౬

చ. అతఁడది సెప్పి యేగిన యనంతర మా కలవాణి మంత్రశు
ద్ధతఁ గనుగొందునంచు నొక దైవము నారసి యప్పుడే ప్రపూ
ర్ణత నుదయించియున్న దిననాథుఁ దలంచి జపింప మానుషా
కృతి రవి భూమికిం దిగియె రివ్వనఁ గన్యకయున్నచోటికిన్ ॥ ౧౬౭

తే.గీ. ఆ మహానిధి నీక్షించి యబలమిగుల । సిగ్గుపడి యొక్క టనలేక చెదరిబెదరి
మూలమూలల కొదుగుచు ముఖమువాంచి । యెట్టకేలకు ధృతిబూని యిట్టులనియె ॥ ౧౬౮

ఆ.వె. మానకేను మంత్రమహిమంబు పరికింప । నిను జపించినంత నీవు గరుణఁ
జేసి తింతెచాలు నా సేయు పుణ్యంబు । సఫలమాయె పొమ్ము సత్యచరిత॥ ౧౬౯

వ. అనిన విని దివాకరుఁడు. ౧౭౦

క. క్రన్నన మంత్రముచేతన్ । నన్నేటికిఁ గోరితీవు నళినదళాక్షీ
నిన్నుం గలయఁగఁ గోరిక । యున్నది తీర్చెదవొ లేదొ యువిదా చెపుమా ॥ ౧౭౧

క. అయ్యయ్యో నేఁ గన్యక । నయ్యా గృహంబుననె యుంటి నార్యులు నగరా
వెయ్యారులుగా మ్రొక్కెద । నయ్యా పోవయ్య నాకు నారడు లేలా ॥ ౧౪౨

క. అనుడు దిననాథు డిట్లను । వనితా నే నిన్ను జూడవచ్చియు వృథగా
జనిన ననుఁజూచి నగరే । వినుమా యిది వినకయుండు వే కీడొదవున్ ॥ ౧౪౩

తే.గీ. మంత్రమును నీకొసంగిన మౌనివనియు । నీవనియుఁ జూడుమిక నేను శాప మిత్తు
జెప్పినట్లొనరించినఁ జెలియ నీకు ధర్మమెరియదు నావంటి తనయుఁ డొదవు॥ ౧౪౪

ఆ.వె. పిలువగానె వచ్చి ప్రియురాలవగుమని । తేటలైన మంచిమాటలాడ
గన్నెపడుచ ననినఁ గనులెఱ్ఱఁగాఁజేయఁ । బొంచి పొంచి ప్రొద్దుఁ బొలతిఁ గలసె॥ ౧౪౫

క. చెన్నుడు గలసిన గడియన । కన్నియ గర్భంబుదాల్చె గర్భంబై తా
నున్న క్షణంబుననే యొక । చిన్నకొడుకుఁ గనియె నిది విచిత్రముగాదే ॥ ౧౪౬

ఆ.వె దాది యొకతెదక్క దక్కినవా రెఱు । నెఱుగ రిద్ది పిదప సిద్ధమూర్తి
యైన బాలుఁ జూచి రా యిర్వురును దమ । కన్నులార నొక్క గడియసేపు॥ ౧౪౭

ఆ.వె. కవచకుండలములు గడుసొంపుమీరంగ । ఘనిని బొడము సూర్యుపోల్కి నపర
శక్తిధరునిచాయ జను బాలకుని దాది । కరములందు నిడుక కన్య కనియె ॥ ౧౪౮

క. ఎందుకుఁ జింతించెద వో । మందగమన వీని నొక్క మంచసమందుం
బొందింపుమమ్మ విడిచెద । నెందేనిం బోవుఁ బిదప నెట్లగునొక్కో॥ ౧౪౯

వ. అనిన. ౧౫౦

తే.గీ. ఏమిసేయుదునమ్మ నే నిపుడు దాది । యింతముద్దులబిడ్డ నే నెట్లువిడుతు
దైవగతి యిట్టులాయె నెద్దారి నాకు । బిడ్డ బిడ్డా యనుచు విలపించెఁ గుంతి॥ ౧౫౧

వసంతతిలక. రక్షించుమమ్మ శ్రుతిపారగ కామదాత్రీ
రక్షాకరీ జగదుదారపురాణకర్త్రీ
ప్రేక్షావశీలలితమూర్తి సమస్తధాత్రీ
పక్షీంద్రవాహన శివాబ్జకుమారభర్త్రీ ॥ ౧౫౨

క. అమ్మా ముజ్జగముల గ । న్నమ్మా యీచిన్నబిడ్డ డాకలిఁగొనుఁ బా
లిమ్మా నమ్మితినమ్మా ముమ్మాటికి నీదుపాదములె దిక్కమ్మా॥ ౧౫౩

తే.గీ. విజనవనమందు బిడ్డని విడువనాయె । నయ్యయో యెంతదౌర్భాగ్యురాలనైతి
నెంతపాపము వచ్చె నా కేదిగతియొ । యనుచు మందసమునఁ బాలు నునిచి యంత॥ ౧౫౪

ఆ.వె. దాదిచేతికిచ్చి యోదేవి రక్షింపు మనుచుఁ గొంతసేపు వనటఁగుందెఁ
బిదప దాది చిన్న బిడ్డనిఁ జాటుగా । గొని చనంగ మార్గమున నెదిర్చి॥ ౧౫౫

క. సూతునివెలఁదుక రాధ మ। హాతతమతి దాదిఁ జూచి యది యెద్దియనం
ప్రీతిమెయి నిజముసెప్పగ। నాతనయుని జేసికొందు నా కిమ్మనినన్॥ ౧౮౬

తే.గీ. రాధ దాఁ బెంచెఁ గర్ణుని రహి నతండు। సూతునింటను బెరిగి విఖ్యాతుఁడయ్యె
నతిబలుండని జగమెల్ల నభినుతింప। నతని మహిమంబుఁ దెలియు భారతమునందు॥ ౧౮౭

తే.గీ. పిదపఁ బాండుని వరియించె భీతహరిణ। నేత్ర కుంతి స్వయంవర నిపుణయగుచు
మద్రరాజు కుమారిక మాద్రియనెడు। భామినియుఁ బాండు రెండవ భార్యయయ్యె॥ ౧౮౮

తే.గీ. వేటకని పాండురాజు దా విపినమునకుఁ। బోయి మృగరూపు నొకముని నేయ నతఁడు
శాపమిచ్చెను నీకు స్త్రీ సంగమంబు। గలిగినప్పుడె మరణంబు గలుగునంచు॥ ౧౮౯

క. అది విని శోకాతులుఁడై। పదిలెను రాజ్యం బరణ్యవాసము సేసెన్
మదిపతు లిద్దరు దనకున్। ముదమునఁ బరిచర్యసేయ మునుకొని యచటన్॥ ౧౯౦

సీ. మందాకినీ తీరమందు ఋష్యాశ్రమంబులనుండి తపమును సలుపుకొనుచు
మునిముఖ్యులు పురాణములు ధర్మశాస్త్రముల్ చదువంగఁ జెవులొగ్గి చాలవినుచు
సుతులు లేకున్నను గతులు లేవను నట్టివాక్యమొక్కటి విని వనటఁ బొగిలి
అంశజుండును మహితాత్మజుండును క్షేత్రజుండును మరి గోళకుండు కుండుఁ

తే.గీ. డను సహోఢుండు కానీనుఁడను దలంపఁ। గ్రీతుఁడును బ్రాప్తుఁడును బరికింప దత్తు
డనెడువా రుత్తరోత్తర మల్పతరులు। ననుచుఁ దా నెంచి కుంతితో ననియె నిట్లు॥ ౧౯౧

క. నాయాజ్ఞను గైకొని యో। ప్రేయసి తాపసునిఁగూడి ప్రియపుత్రుని స
న్న్యాయమున గనుము నా విని। యాయమ యిట్లనియె సుర్వరాధీశునకున్॥ ౧౯౨

తే.గీ. తొల్లి దుర్వాసుఁ డధిక సంతోషమునను। నాకొసఁగె మంత్రమొక్కటి నాథదాని
వలనఁ గోరిన దేవుఁడు వచ్చి యిచ్చు। వరమనుచుఁజెప్పి పతియాజ్ఞ వడసి పిదప॥ ౧౯౩

సీ. ధర్ముని జపియించి తద్వారంబునఁ జేసి శ్రీమంతుఁడగు యుధిష్ఠిరునిఁ గనియె
వాయువుఁ బ్రార్థించి వాసివరము గాంచి పృథుబలుడైనట్టి భీముఁ గనియె
నమరేంద్రుబ్రార్థించి యతని వరంబున సుప్రథుండైన యర్జునునిఁ గనియె
వర్షవర్షంబున వరుసగా ముప్పూర సుతులను బడసి యా సుదతి యలరె

తే.గీ. నంత మాద్రియు మదిని బుత్త్రాభిలాషఁ। బతినిఁ బ్రార్థించి యానతిం బడసి కుంతి
నడిగి మంత్రంబుగైకొని యశ్వినులనుదలఁచి నకులుని సహదేవు దాను గనియె. ౧౯౪

తే.గీ. ఇట్టు లా కాననంబున నుట్టి తిరుగు। చుండ నొకనాడు మాద్రిని పాండురాజు
వలదు వలదన్న వినక దా వలపుదగిలి। కూడె నంతట ధరణిపై గూలె నతడు॥ ౧౯౫

వ. ఇట్లు విగతాసుండైన పాండుభూపతిం గాంచి కుంతియు మాద్రియు శోకాకులలయి యుండం గాంచి యచ్చటి ఋషులు వారి నూరడించి యుత్తరక్రియలు యథావిధి జరిపి మాద్రి యనుగమనం బపేక్షింప నట్లకానిమ్మని యామె బిడ్డలం బోషింపఁ గుంతికి నియోగించిహ స్తిపురంబునకుం బంచిన వచ్చి పురంబున ప్రవేశించినం గని. ౧౯౬

క. త్రిదశనదీతనయుండును । విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రుఁ డఖిల విద్వజ్జనులుం
గదియం జని యా కుంతిని । మృదువుగ నడిగిరి కుమారు లెవ్వ రటంచున్ ॥ ౧౯౭

వ. అది విని. ౧౯౮

క. సురల ప్రసాదంబున బు । ట్టిరి కురుకుల ముద్ధరించుటే పనిగా నీ
చిఱుత లల సురలమంత్రము । పరశక్తిం బిలువ వారు వచ్చి ముదమునన్ ॥ ౧౯౯

తే.గీ. వీరు మాబిడ్డ లిది సత్య మీరు నమ్ము । డనుచు వచియించి చనిన సురాపగాసు
తుండు మున్నగువారు సంతోషమంది । రాజగృహముల కంపి రవ్యాజరీల ॥ ౨౦౦

వ. అని చెప్పి సూతుండు మఱియు ౨౦౧

-: యుధిష్ఠిరాది చరితము. :-

క. ఆ పాండవు లయిదుగురకి । ద్రౌపది సతియై పతివ్రతామహిమంబున్
జూపెన్ నరునకుఁ దా పశు । పాపధరానుజ సుభద్ర ప్రాపై యాలయ్యెన్ ॥ ౨౦౨

తే.గీ. ఆ సుభద్రకు నభిమన్యు డాయెఁ గొడుకు । ద్రౌపదేయులు వారును నైరి రాజి
నతని భామిని యుత్తర యామె గర్భ । వతియగుచునుండె నభిమన్యు మృతికిమున్ను ॥ ౨౦౩

మ. శ్రమమింతేనియు లేక క్రోధమున నశ్వత్థామ యత్యుగ్ర దా
ణము నేయన్ శిశు వెచ్చె గర్భమున నన్నారీవతంసంబు దుః
ఖముతోఁ గృష్ణుని వేడినం గరుణమై గాచెం బరీక్షిణ్ణభా
వము నొందం గులముద్ధరించుటకు నే డవ్వాని నారీక్షిత్తునాన్ ॥ ౨౦౪

తే.గీ. సౌరిది దుర్యోధనాదులౌ సుతులు వారి । సుతులనందఱు బోవంగ శోకవార్ధి
బడిన ధృతరాష్ట్రు గాంధారి పరిచరణము । చేసి కాపాడె రే బగల్ సేమఱారి ॥ ౨౦౫

క. ధర్మజ్ఞుఁడైన విదురుఁడు । నిర్మలమతి నతనియొద్దనే యుండి సదా
శర్మదమగు ప్రజ్ఞానము । నర్మిలి బోధించె ధర్మజానుమతిఁ గడున్ ॥ ౨౦౬

తే.గీ. ధర్మజుండును ధృతరాష్ట్రు కర్మగతికిఁ । గడుపగచి వాని పరిచర్య నుడుగకుండె
పొరలికొనువచ్చు దుఃఖాంబుపూరములను । దుడిచె నబ్బబ్బ యతఁ డెంత పొడ్డవాడు ౨౦౭

ఉ. గుడ్డివికావె పిండమునకుం బడియుంటివి యింట నీవు ము
న్నడ్డితివేమొ నీకొడుకులందఱు దుర్మతు లెన్నిపాట్లు మా
కొడ్డిరి మేలు మేలనుచు నూరకయుంటివి చాలు గొంగడీ
గుడ్డయుఁ గట్టియుం దమిదకూ డిపు డో ధృతరాష్ట్ర నీకునున్ ॥ ౨౦౮

ఉ. తోచెనె మేలు ధర్మజుని దొడ్డతనంబు గ్రహింపలేక యా
నీచులు నీకుమారులు వని న్మము ద్రోచిననాడు, నేడు నీ
వాచవి దీర్ప రాజనపువడ్లను దంపిన బియ్యమేసుమా
చూచితివొక్క ధర్మజుని శుద్ధమతిన్ ధృతరాష్ట్ర చెప్పుమా ॥ ౨౦౯

చ. అలిగిననేమి యెత్తిపొమ్మనంచు దలంచిన నేమి చెప్పులన్
పలచితి వీవు మున్నిటుల వచ్చునొకో యని యెంచకుంటివే
తలఁగక దుస్ససేనుఁ డటు ద్రౌపది కొప్పునుఁబట్టి లాగిన
ప్డలఘుఁడు ధర్మజుండె గతి యాయెనుగా ధృతరాష్ట్ర నేటికిన్ ॥ ౨౧౦

ఉ. కాకికి వేయలేవె కణ కొండము కుక్కకుఁ దోయలేవె గం
జీకుడు పొక్క గౌరవమె యెక్కడికేగితివయ్య లక్కయి
ల్లో కురువంశవర్ధన మహోగ్రహుతాశనుపాలుచేసిన
ప్డీకడఁ బొట్టనిండ భుజియించెదె పప్పును గూడు నేయియున్. ౨౧౧

వ. ఇవ్విధంబున భీముండు నిష్ఠురంబులాడుచుండ వినుచు ధృతరాష్ట్రుండు పదునెనిమిది వత్సరంబులుండి యొక్కనాడు ధర్మజుంగాంచి యిట్లనియె. ౨౧౨

ఉ. అన్న సమస్త మీవెఱుఁగ నందఱు వోయిరి మీదె దిక్కు నే
నున్నవిధంబు నూచితి వయో వనభూములకేగి మౌనివృ
త్తి న్నిరపాయమార్గము మతిం దలపోయఁ దలంపు పుట్టె నన్
మన్నన చేసి పంపుము శ్రమంబని యెంచక ధర్మపుత్రకా ॥ ౨౧౩

తే.గీ. అందఱికి వాయుజుఁడొసంగె నౌర్ధ్వదైహి । కములు నాబిడ్డలకునివ్వఁ డమితమైన
క్రోధమునఁజేసి కావునఁ గొడుకులకును । నౌర్ధ్వదైహికము లొనర్తు నచొటువోయి ॥

క. మనమున నలుగక చాలిన । ధన మిప్పింపుమని యడుగ ధర్మజుఁడు మనం
బున నొడఁబడి తనవారల । ననుమతికై యడుగ భీముఁ డతి కుపితుండై. ౨౧౫

శా. ఏమీ యీయఁగవచ్చు బొక్కనమునం దెంతేని మూల్యున్ ధనం
బామిత్రుండు సుయోధనుండు మన కత్యంతంబు మేల్సేసెఁ దే

లేమా యొక్కన ముత్తదైన బవరా ల్చేయంగలేమా చనన్
లేమా దేశము లెన్ని సంచులు పడిన్ లెక్కింపు డెక్కింపుడీ. ౨౧౬

సీ. పాంచాలి సిగఁబట్టి పడలాగినందుకా గ్రుడ్డివానికి సొమ్ము కొల్లయిడుట
అఖిలంబు గొని యరణ్యము నంపినందుకా గ్రుడ్డివానికి సొమ్ము కొల్లయిడుట
పౌరి భాగ మడిగిన బొమ్మనినందుకా గ్రుడ్డివానికి సొమ్ము కొల్లయిడుట
పడరానిపాట్లన్ని పడనేసినందుకా గ్రుడ్డివానికి సొమ్ము కొల్లయిడుట

తే.గీ. నీవు కంకుడవైనందుకా వలలుడ । నేనయినయందుకా కిరీటి నెఱిబృహన్న
లయినవైనందుకా కపట్ హయసురభుల । గాచినందునకా సొమ్ము దోచునితడు ॥ ౨౧౭

క. అని ధనము నీను పో పొ । మ్మని భీముడు ననిన యువ్వి నిసుజాల యొడదా
టెనసి యుధిష్ఠిరుఁ డిచ్చెను । ధనమును ధృతరాష్ట్రునకును ధర్మజ్ఞుండై. ౨౧౮

క. అది గొని ధృతరాష్ట్రుఁడు తన । మదినతియుం దాను సుచిత మార్గంబున నొ
ప్పిద మొదవ నౌర్ధ్వదైహిక । సదములకర్మములు పుత్రసమితికిఁ జేసెన్ ॥ ౨౧౯

తే.గీ. విపినమున కేగ సమకట్ట విదురుఁ డొకఁడు । కుంతియొక్కతె యనువెంబడిఁ గూడివత్తు
మనిన వారలతోఁగూడి యతిరయమున । బోయి వనవికి వైరాగ్యపూర్ణులగుచు ౨౨౦

క. వలదని కొడుకులు చెప్పిన పలుకులు విన కేగెఁ గుంతి వారలతోడన్
వెలవడిరి ధర్మతనయా । దులు పౌరులఁగూడి కొంతదూరము వినుకన్ ॥ ౨౨౧

తే.గీ. సురనదీతీరవనమున తివరిఁ బంపి । మరలివచ్చిరి హస్తినాపురికిఁ బ్రీతి
నంత విదురాదులు శతయూపాశ్రమంబు । వట్టి తృణములతో నిండ్లు గట్టుకొనిరి. ౨౨౨

క. విసుఁ డాఱుపత్సరంబులు । చనె నిట్టుల నొక్కనాడు సామజపురిలో
ఘనుఁడు యుధిష్ఠిరుఁ డొక కలఁ । గనియెం దుర్భరము సుంతిఁ గాంచినయయ్యలన్ ॥ ౨౨౩

వ. అట్లు కలగని లేచి యుధిష్ఠిరుండు తన స్వప్నంబుభంగిఁ దమ్ములకుం దెలిపి కుంతీ విదుర ధృతరాష్ట్రులంజూడఁ గోరిక గొడుచున్నదనిచెప్పి మీకిష్టంబయేని యట్లు చేయుదమని తమ్ముల నొప్పించి భీమార్జున నకుల సహదేవులును సుభద్రా ద్రౌపద్యుత్తరలును బౌరజనంబులును వెంటరా బయనంబై శతయూపాశ్రమంబుఁ బ్రవేశించి యచట నందఱిం దర్శించి విదురుం గానక ధర్మజుం డాంబికేయున కిట్లనియె. ౨౨౪

తే.గీ. అంబికాపుత్ర యనఘుఁడైనట్టి విదురుఁ । డెంతసూచినఁ గానరా డేడనున్న
వాఁడనిన నాతఁ డిట్లని పలికి ధర్మ । తనయ యతఁడు విరక్తుఁడై యునికిఁ జేసి ౨౨౫

శా. ఏకాంతంబున నిస్పృహుండగుచు నెందే పోయి బ్రహ్మాహమం
చేకోహమ్మనుచున్నవాడనిన భూమీశుండు దా నంత నా
కాకోవాహినిచెంతఁ బోవునెడ నొయ్యం జూచె క్షామాంగు న
స్తోకానందమయాత్మునిన్ విదురునిన్ శుద్ధాద్వితీయస్థితున్ ॥ ౨౨౬

మ. అనఘాయాద్వయరూపిణే విదురనామ్నే పాయజేత్రే నమో
స్తనుచు న్మ్రొక్కిన వీనులం బడియు వి న్నట్లింతయుం గానరా
కనివార్యస్థితి నూరకుండఁగఁ దదీయాస్యంబునందుండి గొ
బ్బునఁ దేజం బొక టుద్భవిల్లి కలసెన్ భూనాథు నాస్యంబునన్ ॥ ౨౨౭

ఆ.వె. ధర్మతేజమపుడు ధర్మాంశజునియందుఁ బడినయపుడ విదురు పాటు సూచి
శుద్ధమూర్తి ధర్మజుండు శోకాకుల । చిత్తుఁడగుచుఁ గొంతసేపు చూచి ॥ ౨౨౮

ఆ.వె. విదురదేహదాహ విధికినై తలపోయు । చుండ నాకసమున నొక్కపలుకు
వీనులంబె నితఁడు వినుము విరక్తుండు । దాహవిధులు సేయఁదగ దటంచు ॥ ౨౨౯

క. విని గంగాజలమున నా । తని దేహముపైచి పెద్దతండ్రికి విజ్ఞా
పన చేసి వారలందరు । వనముననే యుండఁ గొన్ని వాసరములకున్ ॥ ౨౩౦

వ. బ్రహ్మపుత్త్రుండును దపోనిధియు నగు నారదుండును ధర్మకోవిదుండును, నిఖిల తత్త్వైకవేత్తయు నగు వ్యాసుండును, మఱికొందఱు తాపసులును గూడి యవ్వనంబున వాసంబు సేయు యుధిష్ఠిరాదులం జూడ విచ్చేసినం గాంచి ధర్మజుండు వారల యథోచితంబుగాఁ బూజించి కూర్చుండ నియోగించియున్న సమయంబున వ్యాసుం గాంచి కుంతి యిట్లనియె ౨౩౧

ఆ.వె. కన్ననాఁడు నేను కర్ణునిఁ జూచితి । వాని మొగము చూడవలయునంచు
మనము మిగులఁ దపియమానమౌచున్నది । చూపుమయ్య నాకు శుభచరిత్ర ॥ ౨౩౨

వ. అంతట గాంధారియు నిట్లనియె. ౨౩౩

ఆ.వె. సమరమునకుఁ బోవు సమయంబునందు నా । సుతు సుయోధనాఖ్యుఁ జూడనైతిఁ
జూపుమయ్య వారి సోదరిఁ దమ్ములతోడ । మునివరేణ్యగణ్య భూరిపుణ్య ॥ ౨౩౪

వ. సుభద్రయు నిట్లనియె. ౨౩౫

తే.గీ. ప్రాణములకంటెఁ బ్రియుఁడయి పరగినాఁడు । వీరులందెల్ల గణ్యుఁడై వెలసినాఁడు
సూను నభిమన్యు నొక్కింత చూపుమయ్య । దివ్యగుణగేయ సాత్యవతేయ నీవు ॥ ౨౩౬

క. అనిన విని వ్యాసముని దా । మనమున దేవిం దలంచి ప్రాణాయామం
బును పట్టి యుధిష్ఠిరుఁడున్ । మునుగాఁగల వారినెల్ల ముదమొందింపన్ ॥ ౨౩౭

క. ముని సంధ్యాకాలము రాఁ । గని వారలఁ దోడికొనుచు గంగకుఁ జని యం
దున స్నాతుండై దేవి । న్మనమున ధ్యానించె నిట్లు మఱి మఱి భక్తిన్ ॥ ౨౩౮

ఉత్సాహ. ప్రకృతివీవ పురుషుఁడీవ పాంచభౌతికప్రపం
చకమునీవ సకలమీవ చంద్రుఁడీవ తిగ్మరో
చికుఁడవీవ నభమునీవ క్షితివినీవ నేరమెం
చకుము నన్ను బ్రోవుమమ్మ శక్తిదేవి భగవతీ ॥ ౨౩౯

ఉత్సాహ. అజుఁడవీవ శివుఁడవీవ హరివినీవ యా హవి
ర్భుజుఁడవీవ పాశివీవ పుణ్యమీవ యాజక
ప్రజమునీవ యాజివీవ వాయువీవ కశ్యప
ప్రజవునీవ బ్రోవుమమ్మ భగవతి మహామతీ ॥ ౨౪౦

కురంగప్రయాతము. మణిద్వీపనేత్రీ మహామంత్రశక్తీ
గుణోపేతగాత్రీ గురుశ్రీకిమూర్తీ
ఘృణాశాలినీ నీ కిదే మ్రొక్కినాడన్
బ్రణామంబు లాదారశక్తీ సుయుక్తీ ॥ ౨౪౧

భుజంగప్రయాతము. సమస్తంబు నీయందు సంఘాతమయ్యెన్
సమస్తంబు నీయందు సంపుష్టమయ్యెన్
సమస్తంబు నీయందు సల్లీనమయ్యెన్
మముం బ్రోవ నీవే యుమాశక్తి రావే ॥ ౨౪౨

క. మృతులం జూపుమనుచు ని । య్యతివలు ప్రార్థించి రెట్టులగు నాచేతన్
గతి నీవే యని నమ్మితి చతు । రతఁ జూపింపుమమ్మ చయ్యనఁ దల్లీ ॥ ౨౪౩

తే.గీ. ఇట్లు వ్యాసుండు ప్రార్థింప సిద్ధ చరిత । యాశ్వరేశ్వరి భగవతి కృపవలంచి
స్వర్గమునుండి కోరిన జనులఁ బిలచి । చేర రప్పించి చూపించెఁ బేరువరుస. ౨౪౪

తే.గీ. కుంతి సంతోషమందెను గొడుకుఁజూచి । చెలగె గాంధారిబిడ్డలఁ జేరి కాంచి
యలరెనుసుభద్రతనయునొయ్యఁదిలకించి।దేవిమాహాత్మ్యమును వ్యాసుతెలివి గనుఁడి ॥

తే.గీ. మౌనిప్రార్థింప భగవతి మహిమఁజేసి । యింద్రజాలంబుజూపిన ట్లెల్లవారు
మరిగి రొక్కొక్క రిమరేంద్రపురికి నంత।బనివినిరి మునివరులును బాండవులును॥

వ. తదనంతరంబ వ్యాసమహిమ లుగ్గడింపుచు ధర్మజుండు హస్తిపురంబు బ్రవేశించె
నని చెప్పి సూతుండు వెండియు నిట్లనియె. ౨౪౫

—: ధృతరాష్ట్రాది మరణవృత్తాంతము :—

క. తరువాత మూడునాళ్లకు । నరిగిరి సురపురికి దవహుతాశనకీలా
పరివృతులయి ధృతరాష్ట్రుఁడు । మఱి గాంధారియును గుంతి మ్రగ్గుచు నొకటన్. ౨౪౮

ఉ. అంతకుమున్న సంజయుడు యాత్రకుబోయినవాడు గాన దా
నింతయు బ్రహ్మసూతి వచియింప నెరింగి యుధిష్ఠిరుండు బల్
చింతవహించె నప్పటికి జేరెను ముప్పదియారు వర్షముల్
వంతల గౌరవుల్ యముని వాసముచేరిన దాది సేయగన్. ౨౪౯

వ. అది యట్లుండ బ్రభాసతీర్థంబున విప్రశాపంబునం జేసి యాదవులు క్షయించిరి. బల భద్రుండును నిర్యాణంబు నొందె. వ్యాధబాణహతుండై కృష్ణుండు దేహంబు విడిచె. నరణ్యంబున వసుదేవుండు గాయత్యాగంబుచేసె. నంతట బార్థుండు ప్రభాస తీర్థంబునకుంబోయి శోకాకులుండగుచు యథావిధి నెల్లరకు సంస్కారం బులుచేసి కృష్ణుని దేహంబుతోడ రుక్మిణి మున్నగు నెనమండ్రు భార్యలం జేర్చి దాహకృత్యంబు నెరపి రేవతితో బలభద్ర దేహసంస్కారంబుఁ గావించి ద్వారక కరుదెంచి యందున్న జనుల బహిష్క్రమణంబు చేయించె. నంత ద్వారక సముద్రంబున మునింగెఁ దదనంతరం బర్జునుం డింద్రప్రస్థపురంబు బ్రవేశించి యదురాజ్యంబునకు ననిరుద్ధుకుమారు వజ్రు నధిపతింజేసి యడ వ్యాసునకెరింగిం చిన నతండు వజ్రుంగాంచి తొల్లి శ్రీకృష్ణుండెట్టుల నట్టుల నీవుగ్రతేజుండవు కాగల వని చెప్పి చనియెఁ బిమ్మట సుభద్రాప్రియుండు హస్తిపురంబు ప్రవేశించి ధర్మ రాజునకు యాదవకులక్షయంబు క్రమంబుగాఁ జెప్పి శ్రీకృష్ణుండు దేహంబు చాలించెనని చెప్పిన నతం డతిదుఃఖితుండై నిజరాజ్యంబునకు నుత్తరాకుమారుం బ్రభువుంజేసి తాను రాజ్యంబు సేయనారంభించె నది మొదలు ముప్పదియారవ వత్సరంబుతుద హిమాచల సమీపారణ్యభూములకు ద్రోవదియుం దమ్ములుం దోడరాఁ బయనంబుచేసి చని వనంబులం బ్రవేశించి యచట నందఱు ప్రాణం బులం ద్యజియించిరి. ఇచట ధార్మికుండైన పరీక్షిన్నరేంద్రుం డతంద్రితుండై యఱువదియేండ్లు ప్రజాపాలనంబుఁ జేసె నంత. ౨౫౦

తే.గీ. వేటవేడుక నుత్తరబిడ్డ విపిన భూములకు విల్లునమ్ములు పూనియేగి
మృగములవధించి యెండలో మిగులడప్పి । గొని యొకమునీంద్రు నాశ్రమంబునకుబోయి॥

తే.గీ. చని యచట ధ్యానమందున్న మునిని జూచి । జలము నడిగిన ముని మాఱుపలుకకున్న
గనలి మృతసర్పమును వింటికొననుఁబట్టి । యతని మెడ నిడెఁ గలిజితప్రతిభుఁడగుచు॥

క. ఆముని ధ్యానపరుండై । యేమియు నెరుగండుగాన నింతట ఘనతే
జోమూర్తి దాంతచిత్తుడు౯ । ధీమహితుఁడు మిత్రసంగతిం దిరుగునెడ౯॥ ౨౫౩

వ. అమ్మునికుమారుండు. ౨౫౪

క. తనతండ్రి కంఠసీమను । జననాథుం డొకఁడు సర్పశవ మిడెనని చె
ప్పిన మిత్రుల మాటలు విని । చనుదెంచి కనంగ నద్ది సత్యంబాయె౯. ౨౫౫

తే.గీ. కనలి యంజలిజలమిడి కణకణయని । కనులు నిప్పులురాలంగ జనుదెవండు
తండ్రిమెడ సర్పశవమిడెఁ దప్పకతఁడు । సప్తదినములఁ జచ్చు దక్షకునిచేత. ౨౫౬

క. అని శపించిన వార్తను । మునిశిష్యుం డొకడు పోయి భూపతికి నివే
దనసేయఁగ విని యాతఁడు । మనమును దుఃఖాంబురాశి మగ్నముసేసె౯. ౨౫౭

తే.గీ. అయ్యయో యనివార్య మీ యమికుమారు । శాప మిదియేమిపాపంబు సంభవించె
ననుచు మంత్రులఁ బిల్పించి యడిగె నేయుపాయ మీశాపముక్తికి ననుచు నతఁడు. ౨౫౮

చ. వినుఁడు వచింతు నిందునకు వేఱొకపీలు ఘటింపఁనేర దే
మనిన సుపాయమార్గమున నౌరగహాలహాల ప్రతిక్రియ౯
గననగుఁ బొల్లి యొక్క మునికాంత భుజంగముపట్టయయ్యు దా
మనియె నటంచుఁ బల్కెదరు మానవయత్నము కొంత కాఁదగు౯. ౨౫౯

తే.గీ. మనుజయత్నంబులేక యేపనియుఁ గాదు । ఇలవిరక్తుండయేని దా నింటనింట
దిరుగఁదగు భిక్షకొరకునై తిరుగ కొక్క । చోటఁ గూర్చున్న దోసంబు నోటబడునె.

వ. అనిన మంత్రులు ౨౬౦

క. ఆముని యెవ్వం డాతని । కామినిపేరేమి యెట్లు గరచెను సర్పం
బామీద నేమిజరిగెను । భూమీశ్వర తెలుపుమయ్య పూర్తిగ ననిన౯. ౨౬౧

సీ. భృగుపులోమలు గన్న బిడ్డండు చ్యవనుండు పెండ్లాడె శర్యాతి ప్రియతనూజఁ
గన్య సుకన్యనా కాంతయుఁ బ్రమతిని గనియె నాతడు ప్రతాపిని వరించి
ప్రేమమీరఁగ దానిఁ బెండ్లాడె నంతట నది రురువును గాంచె నప్పుడొక్క
స్థూలకేశుఁడను దొడ్డతపసి సత్యశీలుఁడై వర్తిల్లె నోలి నప్పు

తే.గీ. డచ్చరవెలంది మేనక యనెడి దొక్క । యాపగాతీరమున గ్రీడ లాచరించి
పరగ విశ్వావసునిచేతఁ బ్రాప్తమైన । గర్భమునుదాల్చి యొకవింతకళలఁ దనరి. ౨౬౩

సీ. తొయ్యలి మేనక స్థూలకేశుని యాశ్రమమునకుఁ బోయి సమ్మద మెలర్ప
మూడులోకములందు నీడుగానని యొక్క ముద్దుబాలిక నతిమోహనాంగి
గని యచ్చటనె డించి చన ముని దానిగై కొని గృహమును జేర్చి యనుపమమగు
ప్రేమతోఁ జూచుచుఁ బెంచి ప్రమద్వరా నామంబు నునిచె నందఱును మెచ్చ

తే.గీ నంత నయ్యింతి నవయౌవనాంగి యగుచు । వింతవింతహొయల్ మేన విస్తరిల్ల
నప్పుడప్పుడు పూఁదోటలందుఁ జూచి । రురుఁడు సుమశర శరపరంపరల మునిగె. ౨౬౪

—: పరీక్షిచ్ఛాపనివృత్త్యుపాయచింత :—

వ. ఇట్లు కామార్తుండై రురుం డింటికిం బోయి నిద్రాహారంబులు మాని కృశించుటం గాంచి యతని తండ్రి నాయనా యిది యేమి యని యడిగిన నతండు తండ్రి కిట్లనియె. ౨౬౫

శా. తండ్రీ! యేమని చెప్పుదున్ మదిని సంతాపంబు లోలోనఁ దా
వేంద్రంబై నది స్థూలకేశునియుతన్ వీక్షించితి న్బాల్య ప్రో
యాంత్రిన్ గూఢపదాంగనాజనమునం దాసొంపు నే గాన నా
తింత్రింపు ల్కుడుచుట్టు ముద్దియను ప్రీతి న్బుట్టులాడింగదా. ౨౬౬

ఉ. అంతట నేగి యాప్రమతి యత్యధికంబుగు భక్తిమీర న
శ్రాంతత స్థూలకేశు ముఖపద్మములంటి సవాక్యమిరంటి యా
శాంతమనస్కు ! నీ తనయ సాధ్విఁ బ్రమద్వర నిమ్ము పెండ్లిగా
వింతము నాసుతున్ దయచుఁ బ్రీతిమెయిం బ్రతికింపు నాపుడున్. ౨౬౭

తే.గీ. ప్రమతి దా స్థూలకేశు సంబంధమునకుఁ । గడుసలరి పెండ్లియత్నముల్ నడుపుచుండ
వనములో నొక్కసర్పంబు పసితపాడు । మంటఁగఱచినఁ బడి సచ్చె నప్పుడచట. ౨౬౮

క. పడిసప్రమద్వరఁ గనుగొని । గడగడ వడికిరి సమస్త కాంతలు పురుషుల్
గడు హెచ్చెను హాహారవ । ముడిలెను జడదారిపల్లె యాసమయమునన్. ౨౬౯

క. రురుడుం జాయుగ మాయుగ । నరిగి విరహవేదనాగ్ని యందుంబడి తాఁ
బొరిపొరి నేడువసాగెన్ । బరిణయకాలమున నిట్టి పాటొదవుటకై. ౨౭౦

తే.గీ. దైవమా! యెడనుండి యీ ప్రాపువచ్చె । వచ్చెబో యేటికీ ముద్దువనితఁ గఱచె
నేమిచేయుదు నిది దుఃఖహేతువయ్యె । నెందుఁ జొచ్చెదఁ బ్రాణంబు లెందుకింక. ౨౭౧

సీ. అయ్యయో మదిలోన యాశలెల్లను దీర నెనసి ముద్దియఁ గౌగలించనైతి
దేవుడా పెండిలితిన్నెపైఁ గూర్చుండి పాణినైనను నేను బట్టనైతి
వగలాడితో హంసపయూనిలోపల లాజహోమమైనను జేయ నోమనైతి
గొనగొన నేఁ బోయి గుంద్రాతికడ నిల్చి చక్కగాఁ బదమైనఁ ద్రొక్కనైతి

తే.గీ. చెట్టనోములునోచిన యట్టి నాకు । నెట్టుల సుఖంబులబ్బు నీ పట్టునందు
నూయియో గోయియో చిచ్చొ రాయొ యురియొ।విషమొ ప్రాణంబు లిప్పుడె విడుచుటకును.

వ. అని వెండియుఁ దనలో నిట్లని వితర్కించె. ౨౪౩

క. మృతిచే ఫలమున్నదె దుః । ఖితు లగుదురు తల్లిదండ్రి కేవల మది దు
ర్గతిహేతువు మృతయగు ని । య్యతివకు మేలేమి దీన నగుఁ దలపోయన్. ౨౪౪

చ. అని తలపోసి స్నాతుఁడయి యంజలినంబుపులూని యేను జే
సిన దివిజార్చనాదికముచేఁ గలవేని యొకింత పుణ్య మా
త్మమ గురుభక్తియుం జప హోతాగ్ని విధానమునుం దపంబు సం
ధ్య నిగమపాఠముం గలదయైన మనుం జెలియంచుఁ బల్కుచున్. ౨౪౫

క. అని తోయము భువివిడిచెన్ । మునిసుతుఁ డంత సురదూత ముఖ్యుఁ డొకడు
దా గనులకు నెదురై మునిసం । ఘన చాకుము సాహసంబు తగునే నీకున్. ౨౪౬

క. చచ్చినదెటనైన మరలి । వచ్చునె యిది వింతగాదె వనితారత్నం
బచ్చరకూతురు చనియెన్ । వెచ్చెర చేతొక్కదానిఁ జేకొను మింకన్. ౨౪౭

క. అనవుడు విని మునిపుత్త్రుం । డనిమిషభట కొసగ నొల్ల నన్యల నిది దా
మనిన మనుగాక మనకు । న్ననుమానముగాక మృతియు నాకును నిజమౌ. ౨౪౮

క. అనిన విని వీఁడు సాహస । మును జేయక మానఁడనుచు మునితనయా నీ
కు నొక యుపాయము చెప్పెద । వినుమా కృతకృత్యుఁడై వి బుధులు మెచ్చన్. ౨౪౯

క. నీయాయువునందును సగ । మీయంగఁదగు నట్లు చేసితేనియుఁ బ్రియురా
లీయెడ మరల బ్రతికి సుమ । నాయుక్తి వర్తిల్లననఁ బరమప్రీతిన్. ౨౫౦

క. నాయాయువునం దర్ధం । బీయెడ నీ కిచ్చుచున్న యిప్పుడె వడి పే
లా యువతిం బ్రతికింపుము । నా యొయ్య సహాయమునకు నతియత్నంబున్. ౨౫౧

వ. అనిన నంతఁ దనయుతమునకుం జిత్తంబుచూచి విశ్వాసమునకు ప్రసన్నం గాంచి
దేవీభటుం డతనిం గూడి యమునిసమీపంబునకుం జని. ౨౫౨

తే.గీ. రవితనూజాత పరమధర్మస్వరూప । వినుము విశ్వాసమున ద్విజ బ్రాహ్మణ వచించుడు
వలచెఁ గన్యఁ బ్రమద్వరఁ దనయునందుఁ।నామగలదనఁ జెప్పె నప్పుడతి దలఁచి ౨౫౩

తే.గీ. సుకృతప్రాణంబువిడువంగఁ జూచుచున్న । వాఁడు దయఁ దలఁచెంతయు నగచి యాయు
వందు సగమిత్తుఁ బ్రతికింపు మనుచుఁ బలికె । వలపులట్టివ యెంతటివారికేని. ౨౫౪

క. కావున దానికిఁ బ్రాణం । బీవలయునటన్న దూత నెఱిఁగి యముం డ
ట్లావనిత బ్రతుకుఁ బొమ్మన । వేవేగమ వచ్చి దూత వెలఁది న్మనిచెన్. ౨౫౫

తే.గీ. ఇట్లు బ్రతికించి రురునకు నిచ్చె దూత । పెండియమ్మునిపుత్త్రిందు పెండిలికిని
శుభదినము సూచి శోభన శోభఁదనరె । నప్పుడాబాపని వినోద మడుగనేల. ౨౭౬

వ. అట్లా మునికుమారుండు ప్రమద్వరం బాణిగ్రహణంబు చేసికొని సుఖంబుండెం గావున నుపాయంబునఁ బ్రాణంబులు రక్షించుకొనవలయునని చెప్పి. ౨౭౭

క. ఏడంతస్తులుగల యొక । మేడను గట్టించి దానిమీదను దాను౯
దోడుగ మఱికొందఱుసుం । గూడి వసించుచును మిగుల గూఢస్థితుఁడై. ౨౭౮

క. మణిమంత్రధరుల నిజర । క్షణమునకుం గాపుపెట్టె సముచితగతి బ్రా
హ్మణులను జపముల నిడి గజ । గణములతో మంత్రి పుత్త్రిఁ గాపుంచెఁ దగన్. ౨౭౯

తే.గీ. అలఁతి యీగకుఁ జొరరాని యట్లు లోని । మేడపై మిద్దెగదిఁ గత్తి మెట్లగద్దె
నీచెఁగమ్మి యకటకటా నిరుకుచోటఁ । జాటుగాఁ గూరుచుండె భూజానియపుడు. ౨౮౦

తే.గీ. స్నానమచ్చట ముత్తెరి । సంధ్యలచట । భక్ష్యభోజ్యాదులచ్చటఁ బానమచట
వంటలచ్చటఁ గథలను వింట యచట । గాఁగ భూపతి యతిరక్ష గలిగియుండె. ౨౮౧

వ. ఇట్లు బహువిధంబుల రక్షితుండై పరీక్షిన్నరేంద్రుండు దినంబుల లెక్కపెట్టుకొనుచుండ నొక్కనాడు ధనార్థియై కశ్యపుండను విప్రశ్రేష్ఠుండు తన గృహంబు వెడలి మార్గంబున వచ్చుచుండ నంతకుమున్న విప్రశాపంబు యథార్థంబు సేయ నిశ్చయించి తక్షకుండను సర్పశ్రేష్ఠుండు వృద్ధబ్రాహ్మణ రూపంబు దాల్చి యతిరయంబున నిజవాసంబు విడచి చనుచు మధ్యేమార్గమున మంత్రవాదియగు కశ్యపుం జూచి యీ వెవ్వండ వతిత్వరితగతిం బోవుచున్నవాఁడ వేమి కార్యం బెక్కడికని యడిగిన విని కశ్యపుండు. ౨౮౨

క. తక్షకుఁడు గఱచువాడు ప । రిక్షిద్భూవరుని వానిఁ బృథు మంత్రబల
ప్రక్షేపంబున మనుతు ని । రాక్షేపణగా నటంచు నరిగెద ననిన౯. ౨౮౩

క. నేనే తక్షకనాముఁడ । నేనే భూనేతఁ గఱవ నేగెదఁ దరమౌ
నే నే గఱచినవారల । నేనేర్పున మనుతు వింటి కేగుము మరల౯. ౨౮౪

వ. అనిన బ్రాహ్మణుండు. ౨౮౫

క. పోరా పన్నగ! నాతోఁ । బోరా? నామంత్రశక్తి పోడిమి బ్రతుకు౯
బో రాజు; నీవిషము చెడి । పోరాదను శాస్త్రమొకటి పుట్టెనె యనిన౯. ౨౮౬

వ. తక్షకుండు. ౨౮౭

క. వెఱ్ఱివికావో చూచెదఁ । జుఱ్ఱున నేఁ బోయి కోఱ సుదలను విషముల్
బుఱ్ఱున నోడఁగ నిపు డీ । మఱ్ఱినిఁ గరచెదను దీని మనుతువె కడిమి౯. ౨౮౮

తే.గీ. అనిన బ్రాహ్మణుఁ డట్లకాకనుచుఁ బలుక, । దక్షకుఁడువోయి న్యగ్రోధతరువుగఱవ
భగ్గుమనిమండి యప్పుడే భస్మమాయె । నది కనుంగొని బ్రాహ్మణుఁ డప్డె లేచి.

ఉ. దిగ్గనఁ బోయి చేరువను డిగ్గియు నీళులు గొంచువచ్చి చెం
బొగ్గి జలంబులం బురిసె డొప్పుగ దోయిటఁ బట్టి మంత్రముల్
విగ్గరగాక లోగొణిగి నేర్పున ఛూయని యూదియూది తా
డగ్గఱబూదిఁ జిల్కిన వటత్వము నొందె నదెప్పటట్లుగన్. ౩౦౦

క. అది గని యచ్చెరువడి యా । ముదివాపండైన పాము మోసమువచ్చెం
గద యంచుఁ గశ్యపుం గని । సదయాంతఃకరణ నీమ శక్తిన్ గంటిన్. ౩౦౧

తే.గీ. ఎందుకీశ్రమ పాటుల చందమాయె । కోరితేనియు లక్షలకొలఁది నిత్తు
నీకుఁగలవాంఛ సెలవిమ్ము నిక్కమిపుడు । నా విని ధరాసురుండు మనమ్మునందు. ౩౦౨

తే.గీ. ధనముగైకొని వచ్చినదానినేగ । లోభమునఁ గీర్తిచెడిపోవ లోకమందు
నృపతి బ్రతికించి యానెంత నిపుణుఁడనెడి। యశమునుం బుణ్యమును గాంచి యరుగజనదె.

తే.గీ. అల హరిశ్చంద్ర కర్ణాదు లైనవారు । కీర్తికొఱకెంతలేని సత్క్రియలొనర్చి
రవని నేరెడివాడు విప్రాగ్ర్యుఁడగ్గఁ । జూచు చేగిటు ధర్మింప మనుజనుకును. ౩౦౪

తే.గీ. రాజునే బ్రతికించిన రాజ్యబ్రతుకుఁ । బ్రజలు జీవింతు రింతయు భయములేక
రాజు పోయినయేని యరాజకంబు । వచ్చు నాకును పాపంబు వచ్చుఁగాదె. ౩౦౫

వ. అని బహువిధంబుల వితర్కించి యెట్టులేనియు మునిశాపంబు తప్పనట్టులున్న యది యని నిశ్చయించి తాఁ గోరినట్లు ధనంబు తక్షకునివలన సంగ్రహించి కశ్యపుండు గృహంబునకు పోయె నంత. ౩౦౬

ఆ.వె. కట్టుబోతు జన్నిగట్టును బంపితి । గుట్టుసెడకయుండఁ గట్టిచేసి
యెట్టులైన రాజు పట్టణంబున కేగి । పట్టి కఱతుఁ దపసి తిట్టుకలిమి. ౩౦౭

వ. అని నిశ్చయించి తక్షకుండు. ౩౦౮

శా. ఏడంతస్తులమేడపైఁ బటుతరాహీనోగ్రమంత్రక్రియల్
తోడై బ్రాహ్మణకోటికావనుచు సందుల్ గొందులం దెల్లవా
రాడం దా విని తక్షకుం డిపుడు పోరాదందు నింమండి వె
న్కాడం గూడ దికేమిసేయుదునటం చాత్మన్ వితర్కింపుచున్. ౩౦౯

క. బాపనిశాపము భూపతి । రూపడపకయుండఁజనదు రూఢిగ నాకుం
బాపములే దొక మోసపు । రూపునఁ జనిఁ కఱతు నీతిద్రోచుట చనునే. ౩౧౦

వ. అని కృతనిశ్చయుండై తనతోడి సర్వశ్రేష్ఠుల మునులంజేసి వారలచేఁ గొన్ని ఫలంబు లిచ్చి తా నొక కీటంబై యందొక ఫలంబునం బ్రవేశించి. ౩౦౧

క. అది సప్తమదినమగుట । న్మదిఁ దలపోయుచును దంభమౌనులు ఫలముల్
వదలక చేతులయందిడి । కదలిరి రాజగృహమునకు గడునిశ్చలులై. ౩౦౨

క. చని రాజగృహద్వారము । గని యచ్చట నెదములేక గాచెడివారిన్
మునులము మేము నృపాలకుఁ । గనవచ్చితి మెపుడులేని కట్టడి చనునే. ౩౦౩

శా. మామంత్రంబులచేత రాజు బ్రతికింపన్ వచ్చియున్నార మెం
దే మాయోగము వీటిపోవది విప దృీతిం దొలంగించి భూ
స్వామి న్స్వంతసపెట్టి యేగెద మనిర్వార్యంబుగా మేడపై
నేమం బోవగ నిచ్ఛయించెదము పోనిం డింక నా వారలున్. ౩౦౪

వ. ఈనాడు రాజసందర్శనంబు మీకుం గొసంగ వెల్లిరంటు విప్రశాపభయంబున తేఁడు మీది మేడనున్నవాఁడు మేము పోయి నరపతునకు మీరాక విన్నవించెదమని వారట్లు చేసిన జన పాలుండు ద్వారిపాలుర కిట్లనియె. ౩౦౫

క. ఈరలు చెప్పిన ఫలములు నీయను । యంపలను మాకు నిండుముదమునన్
పంపలచేఁ బంపు డిపుడు । తీరము రే పిచటి కరుగుదేయను మిరల్. ౩౦౬

క అనిచెప్పి పనుప వారలు । చని తెలిపిన వార లట్ల సలిపిరి యంతన్
మనుజేంద్రుఁడు ఫలములుఁ గొని।మనమున సందియములేక మంత్రుల కనియెన్. ౩౦౭

క. మునులిచ్చిన యా ఫలములఁ । గినుటీ మిరెల్ల నేనుఁ దినియెద నిద యం
చును బెట్టపండు నొకదా । నని గొని యిది మంచిదనుచు నృపమణి కోయన్. ౩౦౮

క. పుఱుగొకటి ఫలములోపల । సిటికినఁ దాఁ గాంచి కంటిరే చిన్నది యీ
పుఱుగు నలుపైన కన్నులు । నెఱుపు నెరపు నొడలు నిటికె నీఫలమందున్. ౩౦౯

వ. అని చెందియు నామహీపాలుండు నాడు సూర్యుం డస్తమించె నింకఁ దనకు శాప భయంబు తొలఁగెనకా యెంచి యిట్లనియె. ౩౧౦

క. మునికులవర్యుని శాపం । బునకుం గొఱరాకయుండ మునుకొని కీటం
బును మెడ నుంచెద ననుచున్ । జననాథుఁడు పుఱుపు మెడను జయ్యన దాల్చెన్. ౩౧౧

ఆ.వె. తక్షణంబ పుఱుపు తక్షకుండై కాల । రూపుఁ దగుచు భీతిదోప నదరి
నృపతియొడలుచుట్టి కృపలేక కోఱల । నంటబట్టి కఱచె మంటలెక్క. ౩౧౨

తే.గీ. మంత్రివరు లప్డు విస్మయోన్మాదగరిమఁ । గడఁగి యేడ్చుచుఁ బాఱిరి కడలకొదిగి
రక్షకులు దుఃఖవివశులై యఖిలందు । బాష్పములు జార హాహారవంబు లిడిరి. ౩౧౩

తే.గీ. త్రాచునోటను మంట లుద్ధతిని బుట్టె । నుత్తరాసూను దవనికి నొత్తిగిల్లి
గడచె భువి మాని దివికి నొక్కనిమిషమున । గొట్టిపై వంగ బడి సచ్చు చెట్టువోలె. ౩౨౪

—: జనమేజయరాజ్యప్రాప్తి :—

వ. అంత సకలజనంబులు చింతాక్రాంతులయిరని చెప్పి తదనంతరంబ సూతుండు మునీంద్రులారా ! పరీక్షిన్మరణానంతర మతని కొడుకం గని మంత్రివర్గంబు కడు దుఃఖించి భూపతి దగ్ధదేహంబు భస్మప్రాయంబై యున్నం గని చందనకాష్ఠాగరు గంధంబులం గప్పి గంగాతీరంబున సంస్కరించి [illegible] యతని కౌర్ధ్వదైహికము పురోహితుని వలనం [illegible] విప్రవర్గంబులకు గో [illegible] దానంబు లమితంబుగా జేయించి యన్నదానంబులు సేయించి [illegible] ముహూర్తంబునం బ్రజాప్రీతిసముత్తరంబుగా సతని కొమరు సర్వలక్షణ [illegible] సింహాసనస్థుం జేసి రంత. ౩౨౫

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౩౨౬

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౩౨౭

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౩౨౮

క. [illegible]
[illegible] ౩౨౯

ఆ.వె. [illegible]
[illegible] ౩౩౦

క. [illegible]
[illegible] ౩౩౧

వ. వచ్చి యుత్తంకుండు రాజు నధిక్షేపించుచుఁ దన యిష్టంబు కొనసాగించుకొను తలంపున భూపతిం జూచి యిట్లనియె. ౩౩౨

క. కీలెఱుఁగని రాచరికం । బేలా సమయంబెఱింగి యెయ్యది సేయం
బోలు నది సేయఁడే భూ । పాలకుఁడా కాడు ధేనుపాలకుఁడుజుమీ. ౩౩౩

తే.గీ. ఐనవారల కాకున గానివార । లకును గంచానఁ గుడుపుదేలా నృపాల
మిత్రుఁ డెవ్వాఁడొ తనకును శత్రుఁ డెవఁడొ । కనవు లబలబ దిబదిబల్ కావె తుదకు.

క. గ్రుడ్డెద్దు చేనఁబడిన । ట్లడ్డంబెడ్డములపోవు నతనికి నేలా
గొడ్డానయు బిడ్డానయు । వొడ్డవొరవు కలదె నీకుఁ ద్రోవలుచెప్పన్. ౩౩౫

క. పగఁదీర్చుకొననివానిది । మగతనమా యాడుదానిమాడ్కిని గాజుల్
తగఁదొడిగించుక ప్రొయికడఁ । టొగకోరిచి వంటఁజేయ బోలదె నృపతీ. ౩౩౬

వ. అనిన రా జొక్కింతదడవు మారుపలుక కూరకుండి బ్రాహ్మణువచనంబులకుం గతంబు పరికింపనేరక సందిగ్ధమానసుండై యతనిం జూచి వినయపూర్వకంబుగా మెల్లన నిట్లనియె. ౩౩౭

తే.గీ. ఈ యధిక్షేపమునకు నీ వేది కార । ణంబుగాఁ గొంటివో కాక నాకు నెఱుక
లే దెవఁడు శత్రుఁ డే జేయలేదు ప్రతివి । ధానమెచ్చోటఁ దెలుపుమీ దానిఁగృపను.

తే.గీ. అనుఁడు నుత్తంకు డిట్లను నవనినాథ । తెలిసికొను మింక మంత్రులఁ బిలిచి వారె
చెప్పఁగల రీవు కోరిన చొప్పుమీరఁ । దక్షకునిచేత నీతండ్రి దష్టుడయ్యె. ౩౩౯

ఉ. అంతట వారలం బిలిచి యా నృపచంద్రుఁడు పృచ్ఛసేయఁగా
నంతయు నిక్కమే యనిన నాతఁడు బ్రాహ్మణుఁజూచి యందునన్
వింతలులేవు తక్షకుఁడు విప్రునిశాపముఁబట్టి వచ్చినా
డింతట వాని తప్పుగల దేనియుఁ జెప్పి యనుగ్రహింపుమా. ౩౪౦

సీ. వినుమయ్య రాజేంద్ర విప్రముఖ్యుడు కస్య । పుడు నిన్నుఁ బ్రతికింప బూనివచ్చు
చుండంగఁగని తక్షకుండు వానికి నర్థ । మిచ్చిపంపెను నేర మేలకాదు
మఱియు రురుండను మౌనికుమారుండు । పెండ్లాడదలచినఁ బ్రియవధూటి
పాముచేఁ గరువంగ బడియుల్గ నాతండు । బ్రతికించుకొనియె నప్పడతి దనదు

తే.గీ. తపముపేరిమి వెండి యతండుసేసెఁ । బ్రతిన జూచిన పామును బట్టి చావ
గొట్టెదనటంచు నీరీతిఁ గొంతకాల । మరుగ నొకనాడు శత్రుయై యతడు దిరుగ. ౩౪౧

చ. వనమున నొక్క డుండుభము వాడు గనుంగొని కొట్టఁబోవగా
వినయముమీర నిట్లనియె విప్రకుమారక తప్పు లేని న
న్నును వధియింపనేటికి మనుండవు నీవన నాతడిట్లనున్
నను వరియించియున్న యొక నాతిని సర్పముముట్టెగాపునన్. ౩౮౨

క. అగపడినపాములను నే । డెగబడి చెడనడుచుఁ బ్రతిన దీర్చితినని దా
వగచుచు నే నెవ్వారినిఁ । బగకొని కఱువంగలేదు పాములకఱుచున్. ౩౮౩

ఆ.వె. కాళ్లులేనిమాత్రఁ గాని నే భుజగంబ । నేల నన్నుఁ జంపె దేగుమనియె
ననుచుఁ జెప్పి మఱియు ననియె నుత్తంకుండు । విపులబుద్ధియైన నృపునిజూచి. ౩౮౪

ఆ.వె. అపుడు రురుఁడు డుండుభాలాపములు । విని యెవఁడవీవు నీకు నిట్టిపాప
మెట్లు గల్గెననిన నేను బూర్వము కాంతి । నమరియున్న యుర్వరాముఁడను. ౩౮౫

ఆ.వె. కడఁగి మిత్రుఁడైన ఖగమాభిధుం డొక్క । హోత్రగృహమునందు నుండఁజూచి
గడ్డిగట్టి పాముగాఁజేసి యతనిపై । వైచి భీతిజెంది పడకికొనుచు. ౩౮౬

క. ననుజూచి కనలి శపియిం । చెను సర్పమవగుమటంచుఁ జెచ్చెర నే నా
తనికాళ్ళ కెరగినన్ నను । గనుగొని యిట్లనుచుఁ బలికెఁ గారుణ్యమునన్. ౩౮౭

క. ప్రమతికొమరుడు రురునాముఁడు । విమలమతిని నిన్ను మరల విప్రునిజేయుం
బ్రమదంబు బొందుమనె న । త్క్రూరిమయిన నిట్లైతి విప్ర ధన్యచరిత్రా. ౩౮౮

క. ఆ విప్రుఁడ నేను రురుఁడ । నీ వా శాపంబువలన నే నిటులైతిన్
బ్రోవుము నన్ను నహింసయె । యీ పరమతి ధర్మములకు నెల్లమొదలగున్. ౩౮౯

క. దయయే సత్యవ్రతమగు । దయయే దానములపెద్ద లక్ష్యము వినుమా
దయయే శౌచము ధర్మము । దయకెక్కుడు లేదు లేదు తలఁపగ నెందున్. ౩౯౦

క. అన విని రురుఁడుం బ్రాహ్మణుఁ । గని శాపం బిప్పుడ విడుమిగాపుత మనినన్
డనరె నతఁడు తత్క్షణమే । మనుజుండై పిదప రురుఁడు మానెను హింసన్. ౩౯౧

చ. చెలగి రురుండు కోమలిని జీవితఁజేసి వివాహమయ్యె న
య్యలఘుఁడు సర్పతండములయం దతిపైరము పూనె నీవు దు
ర్బలులవలెఁ దంద్రికిం బరమ బాధకవృత్తి నటించినట్టి పా
ములపయిఁ గ్రోధమింతయునుఁ బూనవు నీకిది చెల్లునే నృపా. ౩౯౨

మ. పితృవైరంబు దలంప విద్ది తగునే పృథ్వీశ పితృక్షోభులన్
హతి గావింపనివాడు జీవసహితుండై యుండఁగా నేమి దా
మృతుఁడే యంద్రదిగాక తద్రిపువులన్ హింసింపకున్నేని పు
త్రతయున్లేదు తదీయదుర్గతులు దూరంబౌనె యెందేనియున్. ౩౯౩

శా. దేవీయజ్ఞమటంచు నొక్కమఖ మెంతేనిం బ్రయత్నింపుమా
స్త్రోవంబన్ను – సర్పయాగము ననన్ దుఃఖాంబు పూరంబు కన్
గ్రేవల్ గ్రమ్మఁగ నయ్యయో జడుఁడనై కృత్యం బుపేక్షించితిన్
జీవం దండ్రికి వైరులైన భుజగశ్రేణుల్ దయార్ద్రాంబులే. ౩౫౪

తే.గీ. నేదయజ్ఞంబు మొదలిడి నేనొనర్తు । భుజగములనెల్ల నగ్నిలోఁ బొరలఁగాల్తు
ననుచు మంత్రులఁ బిలిచి య య్యవనినాథుఁ । డనియె నిట్లని తనలోని యలుక పేర్మి.

క. జన్నము గావించెద నే । సన్నయమార్గమున మంత్రిసత్తములారా
పన్నింపుఁ డన్ని విధములఁ । జెన్నుగ సంభారములను శీఘ్రమె మీరల్. ౩౫౬

సీ. మందాకినీతీరమందు శుభంబైన భువి జూఁడుమనుఁ డెల్ల భూసురులను
సలలితంబుగ నూఱు స్తంభముల్ గల మండపమును గట్టింపు డేపర్పాటుచేసి
నేనును ధర్మపత్నినిఁగూడి కూర్చుండ నమరింపుఁడీ మంచి యజ్ఞవేది
పరగహుతాశన ప్రబలకాకారముగా హోమగుండముద్రవ్వుఁ డొప్పుమీర

తే.గీ. దక్షకుఁడు యజ్ఞపశువుగాఁ దలపుఁడింక । హోత యుత్తంక భూసురుం డుండుగాక
విప్రవర్యుల వేదార్థ విమల నిఖిల । మంత్రవేత్తలఁ బిలువుండు మంత్రులార. ౩౫౭

తే.గీ. మంత్రు లట్లనకావింప మహీపుఁ డలరి । యజ్ఞమును సేయఁ దొడఁగిన యపుడు సర్ప
తండములు పడెఁ దద్ధోమగుండమునను । తక్షకుఁడు భీతి నింద్రుని దాపు జేరి. ౩౫౮

క. మొరపెట్టిన నింద్రుఁడు దాఁ । గరుణన్భయముడిపి తనము గద్దియమీదన్
శరణమొసఁగె నది మదిలో । నెఱుఁగుచు నుత్తంకుఁ డహీని సేంద్రునిఁ బిలచెన్. ౩౫౯

తే.గీ. అప్పుడు తక్షకుఁ డడలి నిజాప్తుడైన యట్టి యాస్తీకు మౌనికులాగ్రగణ్యుఁ
దలఁపగా జనమేజయు దరిసి యతఁడు । ఓపనరాసంగఁ గోరిక దెలుపుమనుచు. ౩౬౦

క. నృపుఁడడిగిన విప్రుఁడు దాఁ । గృపతో యజ్ఞంబు విడువ నేఁగోరెద నా
నపుడే సత్యము తప్పని । నిపుణత యజ్ఞంబుమాని నిశ్చలబుద్ధిన్. ౩౬౧

క. ఘనుఁడగు వైశంపాయన । ముని దా విన్పింప వినియె ముదమున సర్వం
బును భారతమందును దన । మనమునకు న్శాంతిలేక మానవపతి దాన్. ౩౬౨

ఉ. వ్యాసమహర్షి గాంచి నృప వర్యుఁడు నామదిశాంతి యెట్లగున్
ద్రాసము దోచెడిం బలువిధంబుల వీరులు స్వర్గలోకసం
వాసము గోరినం దనువుఁ బాయుట మేలు రణంబులో నిజా
వాసములో భుజంగవిష బాధను దండ్రి గతించె నయ్యయో. ౩౬౩

తే.గీ. మనముదహియించుచున్నది మౌనివర్య । యేమిసేయుదు సదుపాయ మెద్దినాకు
దెలిపి రక్షింపవే శాంతి గలుగఁజేసి । తండ్రిదుర్గతిఁ దొలఁగెడి దారిఁజెప్పు. ౩౬౪

— : వ్యాసజనమేజయ సంవాదము : —

వ. అనిన విని సకలవేదవిభాగ వివిధవిన్యాసుండగు వ్యాసుండు నిఖిలశత్రుంజయుండైన
జనమేజయున కిట్లనియె. ౩౬౫

సీ. రాజేంద్ర వినుము సర్వపురాణములలోనఁ బరమోత్తమంబైన భాగవతము
విన్పించెదను నీవు విను మది మున్ను నా సుతుఁడై యెసఁగుచున్న శుకమునికిని
దగఁ జెప్పితిని దీన ధర్మంబు నర్థంబు కామంబు మోక్షంబు గలుగు సకల
శుభముల నొసఁగును సుఖదంబు సర్వాగమసముద్ధృతంబు నిర్మల మనఘము

తే.గీ. నావుడు నరేంద్రు డిట్లను సప్రమోదుఁడగుచు । యజ్ఞ విఘ్నార్థ మాస్తీకుఁ డతిరయమున
రాఁ గతంబేమి గూఢపాద్ప్రీక్షణమున । నతని కేమిప్రయోజనం బనఘ చెప్పుము. ౩౬౬

క. అతిమాత్రయోగమహిమా । న్వితభాగవతంబు వినఁగ వేడుకపొడము౯
డతరీల దానిఁ దెల్పుము । శతధాకిల్బిషములెల్ల సమయఁగఁ గృపతో. ౩౬౭

వ. ఇట్లు దీనాననుండై వినయపూర్వకంబుగా నడిగిన జనమేజయు పలుకు లాలించి
వ్యాసుండు ఓ జనవరా! తొల్లి జరత్కారుండను ముని గృహస్థాశ్రమంబొల్లక తిరుగు
చుండ నొక యరణ్యంబున గర్తప్రదేశంబుల స్తంభంబుఁ బట్టుకొని వ్రేలాడు తన
పితరులం గాంచి, యయ్యలారా! మీరిట్లిచ్చట నుండఁ గతంబేమియని యడిగిన
నోయీ! నీవు దారసంగ్రహంబుసేసినంగాని మేము తృప్తులముగాము స్వర్గప్రాప్తికి
హేతువుగా మా చెప్పిన విధంబున నీవు సదాచారపరుండవు గమ్మనిన నతండు. ౩౬౮

తే.గీ. సమసమాఖ్యయు వశగ యేదానయేని । నాకు లభియించెనేనియు నప్పుఁడిద్ధ
దానిఁ బెండ్లాడఁ దలచితిఁ బత్నియుగ న । టంచు వనివిడెఁ నా దీప్త మాత్రసుతుడు. ౩౬౯

తే.గీ. పన్నగంబుల నగ్నిలోఁ బడుదురంచుఁ । దల్లి శపియించెఁ గనలి యుత్తరము సుమ్ము
దత్కథను దెల్పెదను వసుధాతలేశ । వినుమునుమఁ బల్కె మౌని సువిస్తరముగ. ౩౭౦

సీ. మునినాథుఁడగు కశ్యపుని భార్యలిరువురు వెలయఁ గద్రువయును వినతయు నన
వారు చూచిరి సూర్యు వాహనంబొకదానిఁ జూచి కద్రువ తల యూచి వినత
కనియె నీసూర్యుని యశ్వ మేవర్ణంబు గలదని యది విని కలికి బలికె
తెల్లని దిదియంచుఁ దేటమీరఁగ నంతఁ గాదు నల్లనిదని కద్రువ యన

తే.గీ. పంతములుబట్టి రొగిఁ బరస్పరము వార । లపుడు కద్రువ వినతతో ననియె రేపు
వచ్చిచూతము చూచిన వన్నెయేరి । దామెకును దాసిగాఁదగు నన్యయనుచు. ౩౭౧

సీ. ఆదటఁ గద్రువ యాత్మజులనుగాంచి తారుసూచిన హరిదశ్వునశ్వ
ము నల్లనిదిసేయుఁ డనిన వారలఁ గొంద ఱొల్లమి శపియించె నుక్కుదరిగి
యీరలు జనమేజయేలావిభునియాగమున నగ్నిలోఁ బడుదనుచుఁ గొంద
ఱంబపంపునఁజేసి రంత గద్రువయును వినతయుఁ జని యశ్వమును గనంగ

తే.గీ. నల్లనిదియైన వినత దా డిల్లవోయి । తనకుమారుని గరుడుని గనిన నాఁత
డేకతంబునఁ దల్లి నీ కిట్టి దీన । భావమొదవె ననంగ నా భామ పలికె. ౩౪౨

క. గరుడా నేఁ గద్రువకుం । బరిచర్యలు సేయవలసె బహునీచగతుల్
పరమేష్ఠి గలుగఁజేసెఁ గొఱమాలినదాన నైతిఁ గొడుకా యనుచున్. ౩౪౩

వ. విలపించి సవతికిం దనకును జరిగిన పంతంబుల యుదంతంబంతయుం దెలిపి పంతం
బీడేరక తాఁదాసిగావలసివచ్చిన విధంబుఁ దెలిపి తా తక్షణంబ తనుఁ జంక నెక్కించు
కొని మోయుమనుచుఁ గద్రువ బాధించుచున్నయది నే నేమిసేయుదుఁ దండ్రీ యని
విలపించు తల్లిం గాంచి మంచివచనంబుల నామె ననునయించి నీ వేలచింతిల్లెదవు
కద్రువ కోరినయట్ల నేన చేసెద నని యేగి కద్రువం గాంచి సమస్కరించి యమ్మా
నిన్ను మోయవచ్చితి నని పల్కి యక్కుటిలఁ జేతులపై నెత్తుకొని సముద్రతీరంబుచేరి
యచ్చట డించి తల్లి నాయమ్మ దాసీభావంబునుడుపం గోరెద ననిన నాకద్రువ దేవ
లోకంబునుండి యమృతభాండంబు గొనివచ్చి నా కిచ్చిననాడు నీతల్లి దాసీభావంబు
విడుచు ననిన నామె పలుకులు విని తార్క్ష్యుండు తన మనంబున సంతసిల్లి ౩౪౪

మ. బలవంతుండగు వైనతేయుఁడు మరుత్వన్ముఖ్యదేవవ్రజం
బుల నోడించి వడిన్ సుధాకలశమున్ బొల్పారఁ దాఁ దెచ్చి ని
శ్చలతం గద్రువ కిచ్చినం గని మహాశ్చర్యంబుతోఁ దల్లికిం
గల దాస్యంబును బోయె బొమ్మన విహంగస్వామి సంతుష్టుడై. ౩౪౫

క. చనినవెనుక నమృతంబును । గొను తలఁపున భుజగవరులు గొబ్బున నీటన్
మునుగంబోయిన సమయం । బున నింద్రుఁడు దాని గొనుచుఁ బోయెం దివికిన్. ౩౪౬

క. తరువాత నాగవరులం । దరు నమృతముగాన కార్తిఁ దడబడి దర్భా
స్తరణము నాకిన నాలుక । లిరియంగ ద్విజిహ్వులైరి లేశ్వర వారల్. ౩౪౭

ఆ.వె. తల్లిచేత శాప తప్తులై వాసుకి । ప్రముఖు లేడ్చికొనుచు బ్రహ్మకడకు
బోయి మొరలిడంగ నాయజుం డతిదయా । పరత నిట్టులనుచుఁ బలికె నపుడు ౩౪౮

క. కలఁడు జరత్కారుండన । నలరెడు ముని వానికి న్నయం బెసగఁగ బెం
డిలిసేయుఁడు వాసుకి చెలియలిని సనామకను; బుట్టుఁ నాస్తీకుఁ డనన్. ౩౪౯

తే.గీ. వారల కతంబు మీకగువాడుసుమ్ము । దారుణంబైన శాపంబు దలగజేయ
ననిన విధిమాటలకుఁ గడు నాత్మ నలరి । వాసుకియు మునిగ వసముజేరి. ౩౮౦

క. భగిని సనామక నిచ్చెదఁ । దగఁ బెండిలిసేసికొనుము దయతోనని వే
డగ ముని నా కప్రియమును । మగువ యెపుడు సేయు నపుడు మానెదసుమ్మీ ౩౮౧

క. ఆమాట కొడంబడినన్ । నే మానిని బుచ్చికొందు నెమ్మి భుజంగ
స్వామీ యటు సేయుమనిన । నా మగుడ నొసంగి చనియె నహిపతి వేడ్కన్. ౩౮౨

ఉ. ఆ రమణీమణిం గలసి యాకులపాక వసించి యా జర
త్కారుడు భార్యఁ జూచి వనితా నను లేపకు నిద్రపోయెదన్
నా రుచిరాంగి యట్లయని నాథుని లేపకయుండె నంతలో
సూర్యుడు పశ్చిమాంబుధినిఁ జొచ్చిన జూచి వెలంది యాత్మలోన్. ౩౮౩

ఉ. లేపకయున్న సంధ్య చెడు లేపిన నాకు సహాయమౌ గదా
యేపనిఁ జేయవచ్చునని యెంతయుఁ గుందుచు నెట్టకేలకున్
లేపిన మేలు ధర్మ మొక లేశము నాశముగాదు నాకునున్
లేపకయున్నఁ గీడగును లెక్కగొనం బనిలేదు చూడఁగన్. ౩౮౪

ఆ.వె. సంజయయ్యె వేగ నాయ లే లెమ్మని । పలుక నతఁడు లేచి చెలియ యేను
బోవువాడ నీవు పుట్టింటికేగుము । టంచుఁ బలుక భీతి నార్తయగుచు. ౩౮౫

ఆ.వె. ప్రాణనాథ నీకు భ్రాత నన్నిచ్చెన । యర్థి మెట్లు పోవగు ననిన వాని
యస్తియనుచుఁ బలికి యరిగె గానలకును । నాతి నొచ్చెనంత భ్రాతయిల్లు. ౩౮౬

సీ. వచ్చిన చెలియలి వగవ్రదాఁ గనుగొని వాసుకి యడిగిన వనిత చెప్పె
జరిగినపనియును వరుఁ డిరణ్యములకు బోవుచో మాయన్న పూని నన్ను
నీకిచ్చుకోరిక చేకూడువిధమెట్లు లనిన నస్తియటంచు నతఁడు ననెను
విధమును నది దాను విని సంతసించి వాసుకి యుండె నింతలో నకియు గనియె

తే.గీ. మగశిశువు వాని నామంబు జగతియందుఁ బరగె నస్తీకుఁడంచు నా బాలకుండె
యజ్ఞమందును నీకడి కరుగుదెంచి । మాతృపక్షంపు భుజగజాతిఁ బ్రోచె. ౩౮౭

వ. రాజేంద్రా! నీవలన సన్మానింపంబడిన యస్తీకుండు చేసిన పని కీర్తనీయంబగు. నీవును భారతంబు సర్వంబును వింటివి. నీకు మేలగుఁగావుత. నీవు చేసిన పుణ్యంబునంబట్టి నీజనకుండు సుగతిం జెందె నీకుఁ గొఱంత యేమున్నది. మహాదేవి కాయతనం బమర్చి భక్తితో సేవింపుము. నీకు సకలంబును సిద్ధించునని చెప్పి **మరియు.** ౩౮౮

తే.గీ. భూమినాయక వినుము దేవీముఖంబు । నీవొనర్పుము నిఖిలంబు నీదసుమ్మి
పరమపావనమైనట్టి భాగవతము । వినుము విన్పింతు నేను సవిస్తరముగ. ౩౭౯

తే.గీ. పరమపావనమైనది భాగవతము । రాగలోభాదుల నడంచు భాగవతము
భవభయంబులఁ బొలగించు భాగవతము । భగవతీభక్తిఫలదంబు భాగవతము. ౩౮౦

క. దేవీపాదాబ్జంబులు । సేవించినవారు సుఖముఁ జెందుదురు ధరం
దేవీపాదాబ్జంబులు । సేవింపనివార లఘముఁ జెందుదురు నృపా। ౩౮౧

చ. భగవతి విష్ణుదేవునకు భాగవతంబును జెప్పెఁ గావునన్
దగ నిదతక్క నన్యమగు దారిని బోయిన మోక్షమబ్బునేఁ
జగతి నరాధముల్ తెలియఁజాలరుగాక నరేంద్ర నీకు నే
భగవతిఁ గొల్చి చెప్పెదను భాగవతం బిది చిత్తశాంతికిన్. ౩౮౨

—— : స్కంధాంత కృతిపతి సంబోధనము : ——

శా. తాళిక్ష్మాజశతాప్చదోపమకరోద్దండోగ్రవేదండర
క్షోలక్ష్యాక్షిమహోశుశుక్షణిసుతేజోమాలికాపాలికా
లీలాశాలిశిరీముఖప్రకరకేరీలోలజేగీయమా
నాలీఢాజగవప్రచారసమరా యల్లారి సోమేశ్వరా. ౩౮౩

స్రగ్విణి. సోమలేఖాజటాజూటసంధారకో
ద్దామహోదారతా పాలితద్యోపురా
రామవిస్ఫారకల్ప ప్రసూనోత్కరా
వ్యోమగంగాధ రాల్లారి సోమేశ్వరా। ౩౮౪

గద్య. ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీపాదారవిందమకరందతుందిలమానసేందిందిర, దాసువంశ పయఃపారావారరాకాసుధాకర, కామాంబాకన్నయమంత్రీంద్ర కుమార, పవిత్ర హరిత గోత్రాలంకార కృష్ణామండల మండనాయమానాల్లారగ్రహార పూర్వార్జితధరావిరాజమాన, శ్రీవీరప్రతాప కోలాకొండహంపీర రామచంద్ర భూమీశ్వరదత్త గోదావరీ మండలస్థిత సీతారామపురార్ధభాగ పరిపాలనాధీన, పూర్వోక్తోభయమండల న్యాయ సభావాదక నియోగభారవ్యవహార, శ్రీ వేంకటేశ్వరవరప్రసాదసంభూత కవిత్వ విద్యా విశేషబాల్యాదిరచిత త్రింశత్ప్రత్యేక గ్రంథ మతిసార, విబుధజనకరుణాసంపాదితో భయభాషాపరిచిత ప్రచారనిత్య, శ్రీరామామాత్య ప్రణీతంబగు శ్రీదేవీభాగవతంబను మహాపురాణంబునం ద్వితీయస్కంధము.

ద్వితీయస్కంధము సమాప్తము.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

శ్రీ దేవీ భాగవతము

తృతీయ స్కంధము

క. శ్రీద్విబుధ జ్యేష్ఠ స్వా । రాద్వైవశ్వానరపరేతరాడ్రక్షోంభో
రాడ్వాయుధనదలసదవి । సృడ్వైభవ సంప్రకాశ శ్రీసోమేశా. ౧

వ. అవధరింపుము భగవంతుండైన సాత్యవతేయుం జూచి జనమేజయుం డిట్లనియె. ౨

—: జనమేజయకృత దేవీస్వరూపాది ప్రశ్న :—

సీ. అయ్య సాత్యవతేయ యంబాముఖంబని యూరు చెప్పిన యజ్ఞమెట్టిదొక్కొ
యెట్లది పుట్టెనో యెక్కడనో కతంబేమియో తద్గుణం బేమియొక్కొ
యేస్వరూపమొ విధులెవ్వియో సర్వజ్ఞ దీనరయాఁదెలుపుమయ్య
బ్రహ్మాండ మెట్టుల ప్రభవించెనో సవిస్తరముగఁ జెప్పుమా ధన్యచరిత

తే.గీ. బ్రహ్మయును విష్ణువును శూలపాణి మువ్వురు । దేవతలు సృష్టి సంరక్షణావసాన
కర్తలును సగుణులు సంద్రు కిడఁగి వారి । రొగిస్వతంత్రులో తెలుపుమా యోగివర్య. ౩

తే.గీ. మృత్యువున్నదొ వారికి నిత్యులో య । నిత్యులో సచ్చిదానంద నిరతులో స
మస్త దుఃఖాధిభౌతికమగ్నులో య । శనిధరాదులు కాలవశగులో కారో. ౪

క. దివిజులపుట్టువు లెట్టివో । పవిధరముఖులకును శోకభయములు కలవో
తపులునో నిద్రాలస్యము । లవి వారికి ధాతుమయములౌనో తనువుల్. ౫

తే.గీ. ఏద్రవంబుల దేహంబులేర్పడినవో । యేగుణంబుల నెసఁగెనో యింద్రియములు
వారిభోగంబు లెట్టివో వారియాయు । వెంత కాపురమెక్కడ బుధులకును. ౬

వ. అనిన వ్యాసుండు. ౭

సీ. సర్వంసహాధీశ చతురుండవగుదువు దుర్గమంబగు ప్రశ్న తోచె నీకు
బ్రహ్మాదులెట్టుల ప్రభవించి రంటివి యిది మున్ను నారదు నేనడిగితి
అడిగిన నారదుం డంతయు వివరించె నది యెట్టులనిన నే నతిముదమున
నొకనాఁడు నారదుండున్న గంగాతీరమున కేగి నారదమునినిఁ గాంచి

తే.గీ. యడుగులకు మ్రొక్కి తదనుజ్ఞ నతనియొద్ద । నాసనంబునఁ గూర్చుండ నబ్జభవుని
కొడుకు మున్మున్న ప్రేమతో కుశలమడిగి।ప్రశ్న సేసితి బ్రహ్మాండభవముఁగూర్చి. ౮

ఉ. ఎక్కడినుండి పుట్టినది యీ ద్రుహిణాండ మిదేకకర్తృకం
బొక్కొ ద్వికర్తృకంబొకొ బహూగ్రహకర్తృకమో యకర్తృకం
బొక్కొ యకర్తృకం బొకటియున్ గన మెందుసుఁ గార్యసంతతిన్
జిక్కు విరోధ మట్లనిన శేముషిఁ జూడఁగ సందియంబగున్. ౯

సీ. శంకరుఁ బరమేశు శైలాధివాసుని శంభుని భూతైక సార్వభౌము
కారణకారణు గజచర్మపరిధాను గిరిజాకళత్రు సద్గీతచరితు
సుభగు నాత్మారాము సురలోకవందితు నుగ్రు శర్వుఁ గపర్ది నురగభూషు
కాలకాలుని మహాకాలు మహానటు భీము మహాదేవు గామదమను

తే.గీ. శూలపాణిని లలితార్ధసోమమకుటు । నీశ్వరు మహేశు నీశాను నిద్ధచరితు
నభవు భవు నాపగాధరు నభినుతింత్రు । కడగిఁ బ్రహ్మాండములకెల్లఁ గర్త యనుచు. ౧౦

సీ. విష్ణు లక్ష్మీశు సుర్వేశు నారాయణు వైకుంఠు దైత్యారి వాసుదేవు
కేశవు గోవిందు నీశు హృషీకేశు మధుసూదనునిఁ గృష్ణు మాధవు హరి
నచ్యుతుఁ బద్మాక్షు నగధారి శ్రీధరు స్వభుఁ ద్రివిక్రము మురశాసి జిష్ణు
దామోదరునిఁ బరంధాముఁ దార్క్ష్యధ్వజు శేషశాయిని స్వర్ణచేలు మహితు

తే.గీ. శార్ఙ్గిఁ జక్రి ననంతు నిశ్చలు దయాళుఁ గృష్ణు దామోదరుని గుడాకేశమిత్రు
శౌరి దశరూపధరు దేవుఁ జాటుచుంద్రు।కడఁగి బ్రహ్మాండములకెల్లఁ గర్త యనుచు. ౧౧

సీ. అమృతాశనజ్యేష్ఠు నంభోజగర్భు సరస్వతీ మదవతీ ప్రాణనాథు
స్రష్టనుఁ బరమేష్ఠి సకలలోకేశుఁ బితామహు నజుని విధాత ధాత
విధి విశ్వకర్తను వేదనిర్మాతను హంసాధిరూఢు నిత్యప్రకాశు
చతురాననుని బ్రహ్మ సౌవర్ణగర్భు ద్రుహిణు స్వయంభువు చారుగుణగణాఢ్యు

తే.గీ. నతులమతిమంతునిం బ్రజాపతిని సత్య । లోకవాసుని హరిసూను శోకరహితు
బరము భూతప్రవర్తకుఁ బలుకుచుంద్రు । కడఁగి కొందరు బ్రహ్మాండకర్త యనుచు. ౧౨

తే.గీ. లోకదీపకు రవి నతిలోకతేజు । మిత్రు నర్యముఁ బరమపవిత్రు బూషు సూ
ర్య సంజ్ఞేశ్వరు నుషేశుఁ జూపుచుండ్రు।కడఁగి కొందరు బ్రహ్మాండకర్త యనుచు. ౧౩

క. ధరఁ గొంద ఱింద్రు డందురు । మఱికొందరు వరుణు డండ్రు మానక యితరుల్
కరివదనుఁ డండ్రు కొందరు । మరు డందు రజాండకర్త మతిమంతు లొగిన్. ౧౪

తే.గీ. వనజరిపుఁ డండ్రు కొందరు వహ్నియండ్రు । కొందరు కుబేరుడందురు కొందరు యము
డందు రీరీతినుండగ నాత్మవిదులు । భగవతి నజాండకర్త్రిగాఁ బలుకుచుండ్రు. ౧౫

వ. మఱియు నద్దేవి యీశ్వరి యనియు, నిర్గుణ యనియు, సగుణ యనియు, వైష్ణవి యనియు, శాంకరి యనియు, బ్రాహ్మి యనియు, వాసవి యనియు, వారుణి యనియు, వారాహి యనియు, నారసింహి యనియు, మహాలక్ష్మి యనియు, వేదమాత యనియు, నేక యనియు, విద్య యనియు, స్థిర యనియు నానావిధంబులగు నామములం గొనియాడఁబడుచు, భక్తులకోరికల సమకూర్చుచు, మోక్షార్థులకుం బునర్భవభయంబు లడంచుచు, ఫలార్థులకు ఫలంబు లిచ్చుచు, నిర్గుణయయ్యు సగుణయై, నిర్వికల్పయై, నిత్యప్రకాశినియై, త్రిగుణాతీతయై, మాయకు లోఁబడక నిరంజన నిర్వికారాది తత్వంబుల నుల్లసిల్లి, యరూపమై, నిర్లేపమై యొప్పు బ్రహ్మ తానయై ప్రకాశించునని పెద్దలు చెప్పుచు నదియుంగాక సహస్రశీర్షుండై సహస్రాక్షుండై సహస్రకరుండై సహస్రకర్ణుండై సహస్రముఖుండై యలరు విరాట్టును దానయై యుండునని బ్రహ్మవిదులు కొందఱు పలుకుదురు. మరికొందరు నిరీశ్వరవాదులు జగంబునకుం గర్తకావలసినది లేదందురు. ఇఁకఁ గొందఱు స్వభావంబె కారణం బందురు. ప్రకృతి యనియుఁ బ్రధాన మనియు సాంఖ్యులు చెప్పుదురు. కావున నాహృదయంబు నానావిధ సందేహంబులకు నిలువై మిగుల బాధనొందుచున్న యది. నేనేమిసేయుదు. ధర్మాధర్మంబులు రెండును నా కొక్కరూపుగాఁ దోచుచున్న యవి. ధర్మాధర్మంబులు వేరుసేయు లక్షణంబులు ప్రత్యక్షంబునఁ గానరాకయున్న యవి. సత్వాది గుణంబుల నిలచి సత్వగుణంబులం దేజరిల్లు దేవతలకు దానవులచే నానావిధములు ప్రతిబంధంబులు ప్రాపించుచున్న యవి ధర్మమందు నిలిచి సదాచారపరులగు పాండవులకు బహువిధ దుఃఖంబులు సంభవించుట యెరుంగమె. అదికతంబునం జేసి నా సంశయంబులు నివారింప నీవుతక్క నన్యుఁ డోపుఁవాడులేడు. జ్ఞానంబను మంచియోడపై నెక్కించి సంసారంబను సముద్రంబు దాటునట్లుచేసి నన్నుం గటాక్షింపవే యనుఁడుఁ గరుణార్ద్రహృదయుండై నారదుండు నాకుం జెప్పె నెట్లనిన. ౧౬

— : దేవీభాగవతావతరణము : —

తే.గీ. వ్యాసః మును నాకు నీసందియంబ కల్గి । జనకుఁడగు ధాతఁ జేరంగఁజని యడిగితి
నాయనా జగ మేరీతి నాయె మొదలఁ । గర్త వీవా కపర్దియో గరుడవాహుఁడో. ౧౭

క. ఆరాధనీయుఁ డెవ్వం । డీరేడు జగంబులందు నెవ్వఁడు సర్వా
ధారములకు నాథాఁడో । దారమహిముఁ దతనిఁ దెల్పు దయతో నాకున్. ౧౮

క. సందియము విడువ కుల్లం । బాందోళితమయ్యె నెట్టు లాత్మను శాంతిం
బొందింతు నెవనిఁ గొలుతుఁ । వందనమిదె ప్రోవు మనిన వనజజుఁ డనియెన్. ౧౯

క. అతిదుర్బోధము ప్రశ్నం । బతులిత మిది నీకుఁ దెలియు నా విష్ణునకే
మతి నూహింపఁగఁ దుస్తర । మితరుల కేమంటిఁ బుత్ర యెక్కుడిమాటల్. ౨౦

క. ఏగతి యత్నముసేసిన । రాగులకుం దెలియ దిది విరాగులు తెలియం
గాఁగలరు వినుము చెప్పెద । సాగరమయమయ్యె మున్ను సకలము పుత్రా. ౨౧

తే.గీ. భూతపంచకమాత్రము పుట్టియుండు । నాఁడు నే జనియించితి నళినమందు
సూర్యుఁ జూడను జంద్రునిఁ జూడ వృక్షములనుఁ జూడను బర్వతంబులనుఁ జూడ.

ఉ. తామరపూవుమీఁదపయి తప్పక యుండి మహార్ణవంబునం
దేమహిమం జనించితినొ యేను ననుం గని ప్రోచువాఁడు లేఁ
డో మఱి యెంమునేని గలఁడో జల మెట్టుల నెంము నిల్చెనో
భూమి యొకండు కానఁగ బోలు నటంచునుఁ జింత సేసితిన్. ౨౩

తే.గీ. వేయిహాయనములదాఁక వెదకి వెదకి । వేసరితిఁ గానలేనైతి వేఱు మున్ను
సరగఁ దపఁ దప యను నొక్కశబ్దమప్పుడు । చపలసుండి వినంబడె శ్రవణములకు. ౨౪

తే.గీ. అంత వేయేండ్లు తపము నే నాచరింప । సృజ సృజ యటంచు నొకసద్దు చెవులబడియె
నంత నెయ్యది సృజియింతు ననుచుఁ బొగిలి । తెల్లమొగమయి కూర్చుంటి డిల్లపోయి.

తే.గీ. అంత మధుకైటభాఖ్యులౌ నసురు లిరువు । రాజిఁ గోరిన భయమంది యబ్జనాళ
మార్గమున డిగ్గి జూచితి మహితపురుషు । స్వప్రకాశైకశోభితు నప్రమేయు. ౨౬

సీ. మణిదీపకాంతి గ్రమ్మఁగ వేయిపడగల పాముపై హాయిలుగా బండినాఁడు
నెఱుపులొప్పెడి తొలుకరిమబ్బు సరి మేనఁ గనకంపుఁబుట్టంబు గట్టినాఁడు
ఆజానుదీర్ఘంబులగు చతుర్భుజములఁ బంచాయుధంబులఁ బట్టినాఁడు
ఉరమున శ్రీదేవి కుయ్యేలచేరునాఁ దనరెడి వనమాలఁ దాల్చినాఁడు

తే.గీ. నగుమొగమువాఁడు జగములేలఁగలవాఁడు । నిరుపమానందకరుఁడయి నెగడువాఁడు
యోగనిద్రనుఁ గూర్చుచు నున్నవాఁడు । కదలకున్నాఁడు పురుషుఁ డొక్కరుఁడు మనుఁడు.

వ. అట్టి దివ్యపురుషుండు నా కన్నులయెదుట. ౨౮

తే.గీ. కానవచ్చిన నేమందుఁ గన్నబిడ్డ । యతితరంబగు నచ్చెరువాయె నాకు
నంత నిద్రాస్వరూపంబు నందియున్న । దేవి స్తుతియించితిని భక్తిభావగరిమ. ౨౯

తే.గీ. తత్క్షణంబున దేవి తత్తనువునుండి । లేచి గగనంబునందుండె లీల దివ్య
భూషణాంచితయై యంతఁ బుండరీక । లోచనుండును నిదుర చాలునని లేచి. ౩౦

తే.గీ. మధువుతోఁ గైటభునితోడ మాధవుండు । గదనమొనరించి తొడలపై గదియఁబట్టి
రక్కసుల యొక్కసులఁ బాపి యుక్కడంచె । రుద్రుఁ డేతెంచె లీలావినిద్రుఁ డగుచు.

సీ. దివ్యరూపముతోడ దేవి తాఁ బొడగట్టె ముగురము సూడంగ గగనమందు
చూచి యేము స్తుతింపఁ జూపుల దయగుల్క నా మహాదేవి యిట్లనుచు బల్కెఁ
గాజేశులార మీ రోజఁ జనుండిఁక మీ మీ పనులమీద మెళకువదర
రక్కసుల్వచ్చిరి నిక్కంబు మీకొక్క భయములేదిఁకఁ బొందు భవనములను

తే.గీ. వగినచోటులఁ బొసగించి జగము నాల్గు । విధములగు సృష్టి సల్పుండు వేగ ననిన
భగవతీవాక్యమును విని భక్తిమీర । నిర్విఘ్నంబునఁ బల్కితి మ్యుటితరిముగ. ౩౨

తే.గీ. కావలసినంత మున్నేమి కన్నతల్లి । యేమిటూపిన జలమామె నేడ నిప్పు
మొదలుగాఁగల వింద్రియమ్ములును లేవు । తెలియఁ దన్మాత్రయులేవు దక్కలేదు. ౩౩

క. ఏలాగు సృష్టిసేయం । జాలుదు మో యమ్మ యనిన శక్తి వరగునన్
లీలావిమాన మిదిగో । మేలైనది రండు దీనిమీఁద కినంగన్. ౩౪

క. రతనాల విమానం బ । ద్భుతమింబును జూపి యుంచటము నెక్కితి మ
ద్యుత కింకిణీనినాదాం । చితము త్రాదాము సువిలసితమై యెగస్పెన్. ౩౫

వ. దానిపై నుండి. ౩౬

—: బ్రహ్మాదులకు భువనేశ్వరి పట్నము గన్పించుట :—

క. పోతిమి పోతము యెక్కడి । కో తెలియ దపెట్టి కేలకుసు మము నిలిపెన్
భీతాత్ముల మగు మాకున్ । జేతోమోదంబు గలుఁగఁజేసెడి భువిలోన్. ౩౭

సీ. పచ్చపచ్చనిరంగు పచ్చికల్గలచోట్లు ఫలపుష్పవృక్షముల్ గలుగుచోట్లు
కొదమ కోయలగుంపు కూఁతలు కలచోట్లు వివిధ పక్షులరాజి వెలయుచోట్లు
మగవారు నాడువా రొగిఁ జరించెడిచోట్లు పువ్వులమంటపం బగుచోట్లు
పరసరిదంభఃప్రవాహముల్గలచోట్లు వాపులఁ గూపముల్ వరలుచోట్లు

తే.గీ. కనుచుఁ జనఁ జన నెదుట బ్రాకారరమ్య । మనుపమానమహాహర్మ్యమైనయట్టి
పురము గనవచ్చె నది సూచి సురలవోలు । గాంచగను దీని నెవ్వరు కట్టినారొ. ౩౮

క. అని యచ్చెరుపడి మఱియున్ । జని చని కాంచితిమి దేహకాంతులు వెసలం
దుసుఁ గ్రమ్మ పేటకై వ । చ్చిన భూపతు నొకని నపట భూరివిలాసున్ ౩౯

క. తదయక క్షణమాత్రంబున । గదపె విమానంబు దేవి గగనమునం దా
విదమాయ యెట్టిదో యయ్యెడ మఱియొక దేశమునకు నేగితిమి వెసన్. ౪౧

సీ. కల్పకంబులనీడఁ గామధేనువు దూడ కడ సితేభము జూడఁగాచి కాచి
మేనకాదులు క్రీడమెలసి నాట్యములాడ గంధర్వులను బాడఁ గాంచి కాంచి
మందారములవాడఁ బృందారకులతోడఁ దనరు బంగరుమేడ దాటి దాటి
గరుడపచ్చలగోడ కలచోట శచిఁ గూడఁ దెరగంటి దొరజాడఁ దెలసి తెలసి

తే.గీ. స్వర్గమిదియని యమితవిస్మయమునొంది యచటఁ గనుఁగొంటిమి కుబేరు నంబుపతిని
సూర్యదేవు విభావసు సురలనెల్ల । యహహ యప్పురిసిరి నెన్న నలవియగునె. ౪౨

గీ. అదియు దాటించె క్షణములోనంబ తనదు।మహిమ వెండియుఁగంటిమి ద్రుహిణపురము
పురమునం దొక్క ద్రుహిణుండు ఋషులు గొల్వ।నదరఁగా జూచి హరిహరులద్రపడిరి.

తే.గీ. అతని సభయందు వేదవేదాంగములును । సాగరంబులు నదులును శైలములును
భుజగములు నిజరూపముల్ పొందియుండ।హరిహరులు నన్నుఁజూచి యిట్లనిరి పుత్ర।

క. ఈతం డెవ్వఁడొ యెఱుఁగవె । నీతీరున నున్నవాడు నిక్కమనిన నేఁ
జేతమునం దలపోసియు । నీతఁ డెవఁడొ నే నెవఁడనొ యెఱుఁగ నటంటిన్. ౪౪

క. అంతట విమాన మెంతయు । వింతగ మఱియొక్కచోట విడిసిన మేమున్
మంతనములాడికొనుచున్ । సంతసమున దానిఁ జూచి సంభ్రమమొదవన్. ౪౫

క. చిలుకలు గిలకిలఁ గూయఁగఁ । గులుకుచుఁ గోయిలలు మిగులఁ గూకూయన వీ
ణలు మ్రోయఁగ మద్దెలధ్వను । లలర మునులుపాడఁ జెలియలాడఁగ నెంతే. ౪౬

క. వరమై సుఖకరమై సుం । దరమై పరమైందవామృతరసోపమభా
సురమై కైలాసధరా । ధరమై కనుపట్టె నున్నతశుభ శిఖరమై. ౪౭

వ. అందు. ౪౮

సీ. ఘిణిఘిణిల్లనుచు నంకియలార్చు నున్నని యీగెకొమ్ముల యెద్దు నెక్కినాఁడు
పిష్టామృతహవిస్సు లిష్టాప్తి లోఁగొను మూడుకన్నులతోడ మురిసినాఁడు
కలువకన్నియచెక్కు గిలిగింతఁ గొల్పించు దంట యౌదలపూవుఁ దాల్చినాఁడు
చాఱచాఱలకోఱ జంతువుచర్మంబు కటినిండ వలువఁగాఁ గట్టినాఁడు

గీ. వెలయ వెనకయ్య వెనకయ్య వెనుకటయ్య । యుభయపార్శ్వంబులందుండి యొప్పినాఁడు
నిండువేడుక నరుగుచు నిలచి యేము । సూచి తలఁచితి మాతండు శూలిగాఁగ. ౪౯

తే.గీ. అచటఁ దల్లులతో నేను నాడుచుంటి । నన్ను నేనును శూలియుఁ దన్నుదాను
జూచుకొని యద్భుతరసాబ్ధిఁ జొక్కి చిక్కి।యుండఁగ విమాన మింకొక్క యునికి బట్టె.

సీ. కస్తూరికలయంపి గమగమల్వాకిళ్ళఁ గమ్మగంబురపొళ్ళ తావినోళ్ళ
జాజిమల్లియమొల్ల సంపంగి పందిళ్ళ సునుజవాజికరుళ్ళఁ జెనకుగోళ్ళ
మంచిగందపుపూఁత మించుమేలియొడళ్ళ నెనకంపుఁ బుప్పొళ్ళ విసరుఁ గేళ్ళ
కొప్పులసిరిమించుఁ గొమరైన కురుపేళ్ళ గడఁగిమర్వపుమళ్ళఁ గట్టుసీళ్ళ
తే.గీ. వలపులుబయిళ్ళకెక్క దిక్కులకుపెళ్ళ । మాకుముక్కోళ్ళలోనికిఁ బ్రాకిత్రుళ్ళ
వింటిమమ్మెతుపేళ్ళ నవ్విభుసికాళ్ళ । కెరఁగి స్మరియింపఁ జప్పుళ్ళ నెత్తుగుళ్ళ. ౫౧

క. ఏమందు మాపురంబున । కే మందఱ మేగి వింటి మిది పైకుంతం
బేమందిరంబు హరికిని । ప్రేమం దగఁ జూచి చూచి వేడుకనుండన్. ౫౨

సీ. నల్లకలగ్రస్తి క్రొన్ననవంటి యందంబు పూను చామనిచాయ మేనివాఁడు
విరిసిన [illegible] వంటి బలుహొయల్ గలుగు దుప్పటి మేనఁ గప్పువాఁడు
నింద్రుకెత్తికి నొక్క యాక నిచ్చినవాని పిప్పమిదను బీట వెట్టువాఁడు
మంగళదేవతా మహితహస్తంబుల విసరు వీవనగాలిఁ గొసరువాఁడు
తే.గీ. చక్రమును శంఖమును మహాశార్ఙ్గ ఖడ్గ । గదలు నాలుగుభుజములఁ గల్గువాడు
దివ్యపురుషుఁడొకం డింటఁ దెజరిల్లఁ । జేరినప్పటి మాయునికిఁ జెప్పవశమె. ౫౩

ఉ. అంతట దేపి పవ్వరధు మిచ్చట నుందక పాలసంద్రపుం
బ్రాంతము సేర్చె నందు నొకి బంధురసుందరదేశ మొప్ప న
వ్వింతలు సూచి చూచి తని వింతయుఁదీరిక యొక్కటొక్క రిం
తింతనరాని సంతసపుచేట మునింగితి మేమిచెప్పుదున్. ౫౪

మధురగతిరగడ

మందారంబులు పారిజాతములు । కుందంబులు మఱి కోవిదారములు
చందనములు సురసాల సాలములు । పొందుగ నందపుఁ బూపుఁదోటలును
నిందును నందును నెందుఁజూచినను । నందందే కడు నానందంబగు
బృందము లగుచు మిళిందము లాడఁగఁ । జిందులతో మకరందము గ్రోలఁగ
కోయెల చివుళుల కొమ్మల మేయఁగఁ । గూయుచుఁ జిలుకల గుంపులు గదలఁగ
దేజరిల్లు నొక ద్వీపముఁ గంటిమి । రాజమణివిభా రాజితమైతగు
పర్యంకంబునఁ బరిమండితమగు । సర్వము వెలుఁగుల యాస్తరణంబుల
నింద్రచాపరుచు లెల్లెడఁ గ్రమ్మఁగ । సాంద్రమహిమఁ దగుఁ జక్కనిగద్దియ
యెట్టునిదండలు నెట్టునిచీరియ । యెట్టునిగంధము నెట్టునికిన్నలు
చక్కనిమోమును సవరసి వాతెరి । లెక్కింపందగు లిబ్బిచెలియ లొక

కోటియైన చాలుఁ గోటికి సరియే । సాటిచెలువ నిజ్జగమునఁ గానము
రవిబింబంబన రహిభాసిల్లుచు । నవనవయౌవన నానాగుణగతి
వరపాశాంకుశ వరదా భయముల । ధరియించి మహోదరముఖములరఁగ
హ్రీంకారజపం బింపుగఁజేయు ని । రంకుశపక్షిగణార్చిత యగుచును
హాయలుగఁ జిఱునగ వొద్దిగ సూపుచు । శయములఁ గంకణ చకచకయారఁగ
జెవులను దుద్దులు చెలువలరంగా । రవలకమ్మలొగి రాణఁదలిర్పఁగ
నంగదకేయూరాదులు గుల్కఁగఁ । బంగరుమురుగులు పాణులమెరయఁగఁ
బట్టెడ మెడలోఁ బరిఢవిల్లఁగను । బెట్టినసొమ్ముల పేళ్లే తెలియవు
నడుమున నొడ్డాణము మురిపించఁగ । నడుగులనందెలు బెడఁగు లడరఁగను
హృల్లేఖయు భువనేశియుఁ గొల్వఁగఁ । జల్లగను మహేశ్వరి పొగడంగను
అయ్యంగన కుసుమాదులుముట్టును । నొయ్యారంబుగ సూతిగమియ్యఁగ
నావకోణముల యంత్రమునడుమను । చేరిచూచితిమి దేవిని భగవతి. ౫౫

ఉ. చూచి వితాకుఁ జెంది యిది సుందరి యెంతయుఁ జూడ ముట్టి లో
భాచయ మీనసహస్రకర భాసుర యీ [illegible] స
ల్లోచన రమ్యకాంతియుత లోకవినోదిని యౌర యచ్చరల్
నీచలుగారె దీనియెడ నేత్రము మెచ్చ సటంచు నుండఁగన్. ౫౬

సీ. అప్పుడు మాతోడ హరి తన తెలివిచేఁ బరికించి యిట్లని పలికెఁ బుత్ర
యీ విశ్వమోహిని యీశ్వరి భగవతి దేవి మహాశక్తి దివ్యమూర్తి
సకలకారణమును సర్వలోకాధారయును మహావిద్య మహోన్నతగుణ
పూర్ణ మహామాయ భూతధాత్రి ప్రకృతి యవ్యయ మర్త్యేయ యమ్యతఘన

తే.గీ. శివ మురారాధ్య కల్యాణి శ్రీ యచింత్య । యిది సృజించును రక్షించు నేపుమాపు
పార్శ్వమునఁ గోటిభూతులు పరగుచుండు । ధన్యులము చేసితిమి దీని దర్శనంబు. ౫౭

తే.గీ. ఎన్నిపుణ్యము లొనరించియున్నవారు । ఎన్నిదానంబులను జేసి యున్నవారు
ఎన్నితపములు గావించియున్నవారు । దీనిఁ జూడంగఁ గల రిది తెలియఁ డింక. ౫౮

క. రాగులకుఁ గాన రా దీ । యోగీశ విరాగులకును నొగిఁ గనవచ్చున్
భోగించుఁ బురుషసంగతి । నీ గరితయ ప్రకృతిపేర నెసఁగునుఁజుండీ. ౫౯

క. నీవెక్కడ నేనెక్కడ । దేవతలెక్కడ రమా సుదృగ్వాణీ గౌ
రీ వనితలెక్కడ నయో । యీ పెలఁదుక పాదధూళి కెనయుదుమొకో. ౬౦

తే.గీ. నేను వటపత్రశాయినై నీరనిధినిఁ । బడయు బొటిమనఁ గుడుచుచుఁ బండియుండ
జెలఁగి జోలయిబాడుచుఁ జిచ్చిగొట్టి । చాల నీతల్లి నన్ను నుయ్యాలనూచు. ౬౧

తే.గీ. అనుభవము నాకు నిది చిన్నతనమునాఁడు । తత్క్షణమె దేవియే నాకుఁదల్లి నుండు
తెలిసినది చెప్పితిని మీకుఁ దేటపడఁగ । దీనిఁ జూచినమాత్రనే తెలివి పొసఁగె. ౬౨

—: విష్ణుకృత భువనేశ్వరీ స్తుతి :—

క. అని భగవంతుఁడు విష్ణుఁడు । ఘనుఁడు జనార్దనుఁడు పలికి కడఁగి మరల ని
ట్లను దేవి పార్శ్వమునకుం । జని ప్రణయిల్లుదము రండు చయ్యనమీరల్. ౬౩

క. శ్రీమెకు మ్రొక్కెదమా మన । రేమైనను గొనంగు నేర్పడ నచటం
గామితముఁ దెలుపుకొందము । క్షేమద కొనఁగొందము వేయి చేతుల మోడ్పుల్. ౬౪

తే.గీ. ద్వారపాలకు లెవరిని వారితోడ । మున్న కిటుపుడ దేవిమాన్యులార
భగవతీస్తుతిసేయంగ వచ్చినార । మంచు మామద వారి చద్దానుకలను. ౬౫

క. అని చెప్పిన హరిమాటలు । విని యెక్కుడు సంతసమున వేగమ ద్వారం
బునకేగి యచట నిలచినఁ । గని భగవతి యుల్లసిల్లె కరుణామయియై. ౬౬

క. ద్వారస్థలైన చెలులను । వారిం గని యుడివిడి వారలతోడన్
రా రండని పిలిచిన యు । న్నాతులు మముఁ గొనుచు నేగి సభామండపముంగన్. ౬౭

వ. అచట నిల్చిన. ౬౮

క. మేమందఱమును యువతుల । మై యుండితి మపుడ నేమనందుముఁ గౌతు
మామేనుల మాటాడుల । మా మొగములు మేము చూచి మనసా మొఁగదా. ౬౯

క. శ్రీరూపధారిణులమై । దాదపీఠముల దిశల్గ్రమ్మఁగ నం
దా రత్నఖచితపీఠము । చేరఁ జని మ్రొక్కి వింతఁ జెందితిమి మతా. ౭౦

తే.గీ. ఆమహాదేవి రత్నలో నందుచును వె । లంది లేమంటు నంమలోఁ గొంటిఁ గసిత
చేల రౌకకొందనుసి లంచెల లింక । గొండియునుఁ ఓలదేలు కొల్చుచుండ్రు. ౭౧

క. వారందఱును సుధాంధుల । నారీమణుల నా సనాతనసభలో
నారద వీణాగానము । లేరీతిం బాడి రిహాహా యెన్నఁ దరంబే. ౭౨

సీ. వినుము నారద నీకు విన్పింతు నేమెల్ల నచ్చోటఁ గనుఁగొన్న యట్టివింత
దేవీ పదనఖంబుఁ దేరి చూచితి మొక్కలొక్కటి లోలోన నుబ్బికొనుచు
నది మహాదర్పణంబై మాకుఁ జూపట్టె నందులో బ్రహ్మాండ మమరియుండె
స్థావరంబులు చూచి జంగమంబులు చూచి నను జూచుకొని జనార్దనునిఁ జూచి

తే.గీ. రుద్రు జూచి రవినిఁ జూచి రూఢి వాయుఁ జూచి యింద్రునిఁ జూచియు సోము జూచి
వరుణుఁ జూచి ధనదుఁ జూచి త్వష్టఁ జూచి గిరి నదీ వార్ధి గంధర్వ వరులఁ జూచి. ౭౩

సీ. అచ్చరలనుఁజూచి యాత్మజ నినుఁజూచి తుంబురుఁజూచి సాధ్యులనుజూచి
వెలయ హాహాహూహూవులఁ జూచి విశ్వావసునిజూచి చిత్రకేతునొగిజూచి
చిత్రాంగదునిఁజూచి సిద్ధులఁజూచి యశ్విసులనుజూచి యా శేషుఁజూచి
కిన్నరులనుఁజూచి పన్నగులనుఁజూచి దితిబిడ్డలనుజూచి పితలజూచి

తే.గీ. నాపురము విష్ణుపురము పినాకిపురము । శేషశాయిని విష్ణుని శేషశాయి
నాభికమలంబునను నన్ను నాముఖమున । హాలిఁజూచి మఱెన్నియో చూచిచూచి. ౭౪

ఉ. నేనును విష్ణుఁడుం హరుఁడు నిక్కుచునిక్కుచు తెప్పఁగార్ప కెం
తేసియు వింతఁజెంది యిది యే మిదియేమని మెల్లమెల్లఁగా
లోననె లోననే గొణుఁగులోఁబడియుంటిమిగాని సత్యముం
గానగఁ జాలమైతిమి యుగాదిగఁగన్గొను వేదురెత్తుటం. ౭౫

ఆ.వె. ఆడువారిపోల్కె నమరి చీరెలుకట్ట । రవికయుమ్మపైవ రవణములిడఁ
గ్రుక్కళించుకొనుచుఁ జక్కఁగా మాటాడ । నంతలోనె నేర్పు లబ్బె మాకు. ౭౬

క. చనుదోయి కొప్పు పిఱుఁదుల । కెనసిన బరువునను మాకు నేమన జడతల్
కనుపట్టె నడతలందుం వినుమా మాకప్పుడున్నవే యూనడుముల్. ౭౭

వ. ఇట్లు స్త్రీత్వంబునొంది యా మహాదేవి కూడిగంపుఁ గత్తెలమై యంద యుండ నూరుహాయనంబులు గడచె నంత మురాంతకుండు భగవతిం బహుభంగుల స్తుతి యింపందొడంగె. ౭౮

దండకము. జోహారమ్మదేవి, జోహారమ్మధాత్రీ, జోహారమ్మకర్త్రీ, జోహారమ్మభర్త్రీ జోహారమ్మనేత్రీ, జోహారమ్మదాత్రీ, జోహారమ్మభోక్త్రీ జోహారమ్మ కల్యాణీ నీకుం జోహారుల్, జగంబెల్ల సంసారచక్రంబునం ద్రిప్పుచుం జంతుకోటిం భ్రమింపంగ నీవిట్లుసేయంగ లోకంబులెల్లం దగం బంతులై వింతగా దొల్లు చుండంగఁ గూటస్థవై శక్తివై యుందు హృల్లేఖవుం నీవ నీకుం జోహారుల్ తలంపంగ సర్వంబునందుందు వీపేయటంచుం సదాకారమున్నీవకావే చిదాకారము న్నీవకావే మహానందమున్నీవకావే యసద్రూపమున్నీవకావే మహాపూరుషున్వశ్యఁ గావించుకొన్నావు కల్పంబునందీవ యేకాంతభావంబునుం బొందియున్నావు, ధాత్వం దెరుంగండు శర్వుండెఱుంగండు నేనుం జడుండం జగానన్ మఱేరింకజ్ఞానుల్ భవచ్ఛక్తి నెన్నంగలారీశ్వరీ నిన్ను యాచింతు నీపాదసేవ ల్సదాసేయుదుం జిత్త

మందుండుమా నీపదాంభోజయుగ్మంబు నిత్యంబు నేదర్శనం బాచరింతుఁ జగత్స్వామినీ
నీదయాపూరమేకాదె నాకుఁ సురజ్యేష్ఠ రుద్రాది దేవాళికిం దిక్కు నీవల్లనే నేను
లోకంబు రక్షింతు ధాత్రుండు పుట్టించు నీశుండు గిట్టించు సూర్యుండు చంద్రుండు
వెల్గించు నిత్యత్వమెన్నంగ నీదేకదా మాకు లేదద్ది జ్ఞాతంబసూ కీర్తియుఁ గాంతియుఁ
శాంతియుఁ దాంతియుఁ బుద్ధియుఁ వృద్ధియుఁ రక్తియుఁ ముక్తియుఁ
శక్తియున్నీవ, పూర్ణాంబురాశిం దరంగంబులట్లీ సమస్తామరుల్ నీకు నంశంబులై
యుందురమ్మా ననుంబ్రోవుమమ్మా కృపంజూడవమ్మా మొరాలించవమ్మా పరా
కేలనమ్మా భవాబ్ధిందరింపంగ పోతంబవై యుండవమ్మా నినున్నమ్మినానమ్మ
నీవాడనమ్మా మహాపత్తులం దోఁపనీడై ననుంగాచి జ్ఞానంబు నాకిచ్చిమన్నించుమమ్మా
నమోస్తంచుఁ బ్రార్థింతు శ్రీశ్రీ, శివశ్రీ, జయశ్రీ. ౪౯

క. అని విష్ణుఁడు విరమించిన । మనసిజదాహకుఁడు భక్తిమహితుం డగుచుఁ
గొనియాడఁ దొడఁగె నీశ్వరి । ననుపమకారుణ్యవతి ననఘను భగవతిన్. ౫౦

—: శివకృత దేవీస్తవము :—

ఉత్సాహ. నీవు సర్వలోకములకు నేత్రివై రహింప శ్రీ
మాపతుండు నీకుఁ గల్గె మహిమఁ జెంది వాగ్వధూ
టీవరుండు నీకుఁ గల్గె ఠీవిమీఱ నేనుగౌ
రీపతుండఁ గల్గితిన్ భరింపవమ్మ భగవతీ. ౫౧

ఉత్సాహ. నీవె భూమి నీవె నీరు నీవె గాలి నీవె ని
ప్పీవె నింగి యీవె గంధ మీవె రసము నీవె సో
కీవె రూప మీవె శబ్ద మీవె ఘ్రాణ మీవె నా
లికవె త్వక్కు నీవె కన్ను నీవె వీను భగవతీ. ౫౨

ఉత్సాహ. ని న్నెరుంగనట్టివాడు నేరకంబు వేయుగా
నన్ను బ్రహ్మఁ జక్రపాణి నాథులంచు మూఢులై
చెన్నుమీఱ నీవ మమ్ము చేసినావు తల్లివై
పన్నుగా నజాండభాండ పఙ్క్తిఁ గావేను భగవతీ. ౫౩

ఉత్సాహ. తల్లి యీప్రపంచమెల్ల ధాత్రిచేతఁ గల్గునే
నీళ్లచేతఁగల్గునేని నిప్పుచేతఁ గల్గునే
మొల్లమౌ నణుప్రకాండము ల్స్ఫుటంబు లెట్టులోఁ
జెల్లియుండు నీ కళావిశేషమొందు భగవతీ. ౫౪

ఉత్సాహ. అమ్మ నీవె సర్వమీ చరాచరమ్ము నమ్మ మా
యమ్మ నీవెసుమ్మ బమ్మ వచ్యుతుండ వీవె నా
యమ్మ వీవె యెందరమ్మలైన సమ్ముఖమ్మునన్
బొమ్మలాటలోనివారె పొమ్మనాది భగవతీ. ౮౫

ఉత్సాహ. నీపదంబు లాశ్రయించి నేను శౌరి బ్రహ్మయున్
రూపునీజగంబులకును రూఢినిచ్చువేళలన్
కాపునీవకాదె మాకుఁ గామదాత్రివై సదా
చూపులం గృపారసంబు చూపుమమ్మ భగవతీ. ౮౬

ఉత్సాహ. నీ దయారసంబుచేతనే విరించి దా రజం
బూనెనమ్మ శౌరి సత్త్వమూనె నేను సత్తమం
బాదుకొంటినమ్మ పద్మజాండకర్త్రి భర్త్రి నీ
వాదిశక్తివమ్మ ప్రోవవమ్మ మమ్ము భగవతీ. ౮౭

ఉత్సాహ. రాజటంచు నొక్కరుండు రాజునొద్ద బంటుగాఁ
దేజరిల్లు నొక్కరుండు దీనుఁ డొక్కరుండుగా
నోజ భాగ్యవంతుఁడొక్కఁ డుండునట్లు వింతగా
నీజగంబుఁ జేసితీ విదేమి తల్లి భగవతీ. ౮౮

క. అమ్మా నీగుణములు మూ । డిమ్మాడ్కిఁ బ్రపంచమెల్ల సృజియింపంగా
నిమ్ముగఁ బ్రోవఁగఁ ద్రుంపఁగ । మమ్మేటికిఁ జెప్పుకొంద్రు మాయాగుణమే. ౮౯

క. అమ్మ విమానముమీఁదన్ । మమ్మెక్కించుకొనివచ్చు మార్గమ్మున నూ
త్నమ్ములగు విష్టపమ్ములు । సమ్మతిఁ గనుఁగొంటి మెవరు సలిపిరి తల్లీ. ౯౦

క. పుట్టింతువు గిట్టింతువు । నెట్టన జగమెల్ల నీకు నీవే కావే
దిట్టయగు స్వపతిఁ బురుషున్ । గుట్టెఱిఁగి పరించు పరమ కోవిద వీవే. ౯౧

క. మము భాగవతులఁ జేయుము । విమల భవత్పాదరజము వేడుకమోయన్
రమణీరూపములను విడ । చి మతేమి యిఁక నిట మేము చేయుదుము సతీ. ౯౨

క. ఈ మేనుల మాకుఁ గొఱం । తేమున్నది నిన్ను విడచి యేగు తలంపుల్
మామనసులకుం బొడమవు । మామీఁద దయార్ద్రదృష్టి మానకు తల్లీ. ౯౩

క. భువి విభవము పరిభవమే । భవదంఘ్రిసరోజసేవ బాటిలెనేనిన్
వివిధంబులైన సుఖముల । నెవఁ డాసించినను బుద్ధిహీనుఁడు వాఁడే. ౯౪

క. మునియై తపములు సేసిన । నినుఁ గాంచుటకేగదా సునీతిపరుండ
య్యును లోకమేలఁ గాంక్షలఁ గనుటయు నీపాదసేవ కలుగుటకెగదా. ౯౫

క. సంసార మసార మఖిల । హింసాకర మేల మాకు నీశ్వరి నీప
త్పాంసువులం దలమోచుచు । నోం సత్యమ్మనుచు నిచట నుండెదమమ్మా. ౯౬

క. నాకున్ నీమంత్రంబే । యేకంబగు గతి యటంచు నెప్పుడు దలఁతుఁ
జోక నవాక్షరమంత్రము । కైకొంటిం బూర్వభవము కాలమునందున్. ౯౭

క. కొడుకా నారదుఁ డా శం । భుఁడు దా నీరీతి వేఁడ భువనేశ్వరి యె
క్కుఁడు దయ నుపదేశించెన్ । గడఁగి నవాక్షరసమాఖ్య ఘనమంత్రంబున్. ౯౮

శా. ఆ మంత్రంబును నేర్చి శంభుఁడు దదీయాంఘ్రిద్వయిన్ భక్తితోన్
వేమాఱుం బ్రణమిల్లి తజ్జపముఁ గావించెన్ శుభోచ్చారణ
శ్రీమీఱన్ గమనీయబీజయుత మక్షీణంబు మోక్షప్రదం
బీమంత్రంబని సంతసించుచును నే నెంతేసి యుత్కంఠతోన్. ౯౯

వ. అమ్మహాదేవి పాదంబుల కెఱఁగి యిట్లని స్తుతించితి. ౧౦౦

శా. దేవీ వేదములెన్నలేని మహిమన్ దీపించు నీవెంతయున్
నీ వీ లోకవిధాత్రివం చెఱుఁగుదున్ నీవేడ నేనేడ నే
నీ విశ్వంబు సృజించు స్రష్టననుచున్ హేయంబుగా గర్వస
ద్భావం బందితి నేఁడు నాకుఁ దెలిసెన్ దత్త్వంబు లోకేశ్వరీ. ౧౦౧

చ. కొలిచెద మోహపాశములఁ గోయుము సంసృతివార్ధి దాఁటఁగన్
గలమవుగావె నీచరణకంజములం గనుగొంటి నేఁటికిన్
గలిగెను నీదు సేవనము గర్వము సర్వము వోవె దైవమే
చిలుకుము నీ దయారసము సేవకభావము నిల్పు మీశ్వరీ. ౧౦౨

చ. తెలియనివారు నన్ను నొక దేవుఁ డటంచును స్రష్టయంచునుం
బలుకుదు రద్ది కల్లసుమి భక్తుఁడ నీకు దయామయీ నిరా
కులతఁ ద్వదీయనామమును గోరి జపించుచు సర్వకాలమున్
వెలయఁగఁ జేయుమమ్మ మనవి న్వినుమమ్మ సతీ దయావతీ. ౧౦౩

ఉ. నీజపమాచరించుటకు నేరక యోగమటంచు యాగమం
చీజగతిన్ విమూఢమతు లెందఱు చింతిలుచున్న వారు నా
నాజగదాదికారణఘనప్రభ నొప్పెడి నిన్నుఁ గొల్చినన్
దేజముగల్గి ముక్తిఁ గడతేరుదు రీశ్వరి వేయునేటికిన్. ౧౦౪

ఉ. చూచినయప్పుడే జగము శోభిలు నీదు వినోదమాత్రమై
తోఁచును భూతసృష్టి దయతో ననుఁ బ్రోవుము వేఱ నాకు నా
లోచనలేదు సంసృతివిలోలత మాన్పి భవద్విచార వి
ద్యాచతురుండఁగా నొసఁగుమా వర మీశ్వరి దివ్యసుందరీ. ౧౦౫

ఉ. హరిహృదయంబునం దుదయమైతిని నేను గపాలమాలికా
ధరుఁడు మదీయవక్త్రమునఁ దానుదయించెను మాస్వతంత్రతల్
తిరములె నీవు తల్లివయి త్రిప్పుచునుంటివి మమ్ముఁ గార్యబం
ధురమహిమంబు లిచ్చి దయతో నిరతంబును విశ్వపాలినీ. ౧౦౬

చ. పురుషుఁడు నీవినోదమును బొందును నీవు ప్రధానవై భరిన్
బొరసితి వింతకంటె నుతిఁ బొందుఁ ద్వితీయములేమి చూడఁగాఁ
బరమవిలాసచేష్టిత విభావవిధానములెన్నియేనియున్
నెరపెదవీశ్వరత్వమున నిండినవానిని మాయఁగొల్పుచున్. ౧౦౭

సీ. అరయంగ నేకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ యనునట్టి వేదవాక్యంబునకును
సత్యత్వమేరీతి సమకూడుఁ బ్రకృతియుఁ బురుషుండు నిరువురు బొసగుచుండ
సంశయగ్రంథి నిశ్చయముగా నాహృదయము బట్టియున్నది యనవరతము
కారణంబొక్కటా కడఁగి రెండా యనునట్టి విచార మోయంబ నీవు

తే.గీ. తెలుపఁగలదాన వివి నాకుఁ జెప్పి సంశ । యంబనెడి ముడి విప్పు సిద్ధాంతసరణి
మఱియు నీవంగనవొ లేక పురుషుఁడవొకొ । తెలియకుంటిని చెప్పుమా దేవి నాకు. ౧౦౮

క. అని నే నడిగిన దయతో । విని నా వినయంబు సూచి వివిధగతుల న
న్నునుఁ దృప్తిజేయ నీశ్వరి । వనజాసన! వినుమటంచు వచియించెఁ దగన్. ౧౦౯

—: బ్రహ్మాదులకు భగవతి నిజరూపము నుపదేశించుట :—

తే.గీ. పురుషునకు నాకు భేదంబు పొఱయదెందు । నరయ నేకత్వమునకును హానిలేదు
వాఁడె నే నేనెవాఁ డనువాఁ డొకండె । ముక్తుఁ డట్టులఁ గాకున్న మూఢుఁడతఁడె. ౧౧౦

తే.గీ. ఆత్మ నిరుపాధికంబయి యలరునేని । అప్పు డద్వైతభావంబు తప్పకొందు
పరగ సోపాధికంబయి పరలునాఁడు । ద్వైతభావంబుతోఁ బక తప్పదెన్న. ౧౧౧

తే.గీ. భేదముత్పత్తికాలంబుఁ బెనగియుండుఁ । పేర్మి నుత్పత్తి లేనప్డ భేదమగును
భేద మది కల్పితంబు నిర్వాదలీల । సత్యమేకంబు బ్రహ్మ దానిత్యమరయ. ౧౧౨

తే.గీ. ఒక్కదీపంబె రెండయి యొప్పినట్లు । నీడయొక్కటి యద్దాన జోడుగాఁగఁ
దోఁచినట్టు లుపాధిచేఁ జూడఁబడును । భేదమనునది సృష్టికై పేర్మిగాంచు. ౧౧౩

సీ. శ్రీనేను ధీనేను ధృతినేను స్మృతినేను కృతినేను దయనేను గీర్తి నేను
శ్రుతినేను క్షుధనేను మతినేను గతినేను శ్రద్ధనునేను తృష్ణ నాఁగ నేను
విద్యనునేను నిద్రాఖ్యనునేను పిపాసనునేను విభాతినేను
గాంతిని నే నింక శాంతినినేను రజనునేను స్పృహనేను రక్తి నేను

తే.గీ. నేనజర నేనవిద్యను నేనుశక్తి । నేనశక్తిని మజ్జను నేను ద్వక్క
నేను దృష్టిని బుష్టిని నేను సృష్టి । నేను బశ్యంతి నేమధ్య నేను బరను ౧౧౪

సీ. బ్రాహ్మియు గౌరియు రౌద్రియు వారాహి వైష్ణవి కౌబేరి వారుణియును
నారసింహియు నను నామముల్గలవారు నాదురూపములెసుమ్ము నమ్ముమింత
అందఱిఁబుట్టించి యయ్యయికార్యంబులందుంచి నే వారియందు నిలచి
పొసగింతుఁ గార్యముల్ పోరి నీట శైత్యంబు నగ్ని నుష్ణము జ్యోతి యబ్జునందు

తే.గీ. హిమమునై యుంటి నేనును నేనె యుంటి । వేరియుఁ బింగ నసుపైన జోకనాప్తి
నేన సర్వంబు సేయుదు నేర్పుతోడ । నింపఱుసు దేమఁలయందు రే నాకర్త. ౧౧౫

సీ. శక్తియొకటిగల్గ శంభుండు రుద్రుండు సకలజగంబులు సంహరింప
శక్తియొకటిగల్గ శక్తుండు విష్ణుండు సకలజగంబుల నాకీసియుఁ
శక్తియొకటిగల్గ శక్తుండవుచు నుండు సకలజగత్సృష్టి సల్పుచుండు
శక్తియొకటిగల్గ శక్తుండు సూర్యుండు సకలజగత్ప్రకాశకుఁడుగాఁగ

తే.గీ. శక్తియొక్కటిగల్గగా శక్తుఁడింద్రుఁ । డాయముంబులఁబంచి త్రోయుఁబుడిపిఁగ
శక్తి లేకున్న హరి లశక్తుఁలగుచు । నొరులచేఁ బనుల విడియుంద్రు వేయులేక. ౧౧౬

ఆ.వె. శక్తిలేనియది యశక్తంబు శక్తి । సినేను వెలయు దీని విధానమెల్ల
నావకాక యొండు లేదుతే పనసత్య । మిదియుసత్యమనుచు నెంచుఁకొను. ౧౧౭

సీ. ద్రవ్యంబులందెల్ల తతశక్తినిత్యంబు సత్యంబు నత్యంబు సత్యమనియు
అరసిచూడఁగఁ బదార్థంబులందును బరఁగునభావంబు ఫక్కి వినుము
ప్రాగభావంబును బ్రధ్వంసకాభావ మనెనొప్పునట్టి వభావములను
శక్త్యభావము లేదు జగదభావమెకాని జగదభావముసెప్ప సరికోవినుము

తే.గీ. లలినిమ్మత్పిండములఁ గపాలంబులందు । నెన్నిచూచి ఘటాభావ మెట్లుకలదో
యట్టులనె యదియేమిన నందు నామ । రూపములమాత్రము నాశక్తి మాధిఁ దెలియ.

సీ. భూమిలేకుండిన భూపరిమాణువుల్ లేకుండనే యతీంద్రియములైన
పృథివిలేదనుచుఁ జెప్పినమాట పరమాణ్వభావంబునం జెప్పఁబడియెనుమ్ము
శాశ్వతంబనియును క్షణికంబనియు శూన్యమనియు నిత్యంబనియును ననిత్య
మనియు సకర్తృకం బనియు సహంకార మనియును భేదంబు లయ్యె నేఁడు

తే.గీ. కన మహత్తత్త్వమున నహంకారమొదవు । నందు భూతంబులుదయించు నదియుగానఁ
గొనుమహత్తత్త్వమిప్పుడే వనజగర్భ । జగము సృజియింపు మిదిపూని శక్తికొలది.

తే.గీ. ఇంక నీకొక్క శక్తిని నేనొసఁగెద । దీనిసాంగత్యముననీకుఁ దెలివిపుట్టు
చారుహాసిని యిది సరస్వతి సురూప । మంచిదిది నీకుఁ దగిన సామగ్రిఁగూర్చు. ౧౨౦

ఉ. తెల్లనిజీర చూడు మిది దివ్యసుమా ధరియించియున్న యీ
మొల్లపు సొమ్ములం గనుము మూర్తిని జూచితె ముద్దులొడు నీ
వుల్లసరోజలోచనను బొందుము సత్యజగంబు జేరుమీ
వెల్లపను ల్బిరాననె గ్రహించెద వేటికి సంశయింపఁగన్. ౧౨౧

క. లింగాంగంబులు జీవము । లుం గర్మలతోడ వర్తిలున్ వానిని బల్
రంగుగఁ జేయుము మునుపటి । యంగెఱుగుటగాదె వారిజాసన పేర్మిన్ ౧౨౨

తే.గీ. కాలకర్మస్వభావముల్ కారణములు । వానిఁగైకొనిచేయుము పూనిజగము
పుండరీకదళాక్షుండు పూజనీయు । డతఁడు సత్త్వగుణోపేతుఁ డగుటఁజేసి. ౧౨౩

తే.గీ. ఎప్పుడెప్పుడు నీమది నొప్పిదోఁచు । నప్పుడప్పుడు జలశాయి యవతరణము
లెత్తి నీబాధ వారించు మత్తులైన । రక్కసులనెల్లఁ జిటికలో నుక్కడంచు. ౧౨౪

క. శివుఁడును నీకు సహాయుం । డవు నితఁడు మహాబలుండు వ్యాపకుడుసుమీ
దివిజుల సృజియింపుము భూ । దివిజన్నృపోరుభవసృష్టి ధృతిఁజేయు మిఁకన్. ౧౨౫

వ. మఱియు సర్వమఖంబుల హవిర్భాగంబులు గొంచు బృందారకులు తృప్తులగుదురుగాత। తమోగుణప్రధానుండై పరఁగు శివుండు మాననీయుండు సర్వప్రయత్నంబుల సవనంబులయం దతండు పూజింపంబడుంగాత। దైత్యులదాడి మీప్రయత్నంబులం దీరదేని వారాహీ, వైష్ణవీ, నారసింహీ, గౌరీ, శివాది నామంబులుగల నానారూపశక్తు లుత్పన్నంబులై రాక్షసుల శిక్షింతురుకావుత। బీజధ్యాన సంయుతంబును నవాక్షరంబును నగు నొక మంత్రరాజంబు నీకొసంగెద, దీనిం జపియించుచు నీవెల్లకార్యంబులు సంఘటింప శక్తుండవగుదువు. దీని సప్తకోటి మహామంత్రంబులలో నుత్తమంబగు దానిఁగా నెఱుంగుము, నీయిష్టార్థసిద్ధి కిదియే పరమసాధనంబుగా గ్రహించి నిరంతర జపపరాయణుండవు కమ్ము, అని చెప్పి జగన్మాత చిఱునవ్వు నవ్వుచు నారాయణుం దిలకించి యిట్లనియె. ౧౨౬

సీ. వినుము నారాయణ వినుమోయి కేశవ వినుమయ్య మాధవ వినుము నృహరి
వినుము దామోదర వినుమయ్య వైకుంఠ వినుము పంకజనాభ వినుము శార్ఙ్గి
వినుము దైత్యాంతక వినుమయ్య యచ్యుత వినుమయ్య దశరూప వినుము శౌరి
వినుము పద్మదళాక్ష వినుమీ యధోక్షజ వినుమయ్య వామన వినుము విష్ణు
తే.గీ. సాత్త్వికుఁడవీవు నీవెల్ల జగములకును । బోషకుండవుగమ్ము నీపొందుగలయ
నీడుజోడుగ నీలక్ష్మి నిచ్చెదాన । పనిశతొమ్మిన నెక్కించుకొనుము చనుము. ౧౨౭
క. దేవతలకు సవనంబులు । జీవనములు సేసియుంటిఁ జెచ్చెఱ శివుఁడున్
నీవును బ్రహ్మయు నైక్యం । బావహిలంగూడియుండు డన్నిపనులలోన్. ౧౨౮
మ. శివుఁడే విష్ణుఁడు విష్ణుడే శివుఁడు చర్చింపంగ నీయిద్దఱన్
దవులంబో వొక భేద మెన్నఁడును తత్త్వంబెన్నఁ బూజ్యోల్కదా
వివిధాచారములందు నిట్లనుచు నే విద్యాంబుఁ దూహించు వాఁ
డవిషాదుండగు ముక్తి నొందు సిరయుం డందున్ మహామోక్షముల్. ౧౨౯
చ. ద్రుహిణుఁడు నట్టివాఁడయగుఁ దోయజలోచన యొక్క భేద మా
వహిలెడు దానిఁ దెల్పెదను వానిగ సత్త్వము ముఖ్యమెన్నఁగా
మహిమ రజోగుణంబును తమంబును గౌణములై తలిర్చు నీ
కహిపతితల్ప! పూనుము మహామహవాఙ్మతి రాజసంబునన్. ౧౩౦
సీ. వైకుంఠ నీకిదే వాగ్బీజమును గామరాజంబును దృతీయ బీజముగను
నెనరు మాయాఖ్యంబుఁ బొసరిన మంత్రంబు నిచ్చెద దైకొను మిది సమస్త
వాంఛితంబులనిచ్చు వారికి యిది జపించుచు యథేష్టంబుగ సుఖముగనుము
నీకు మృత్యుభయంబు లేకుండఁ జేసితి కాని యీ జగము నొక్కటిహరించు
తే.గీ. నెపుడు లీనుండవగుదు నాయందు నీవు । మఱువకుము మంత్రరాజంబు స్మరణసేయ
కామదము మోక్షదంబును గలిత లలిత । మతి వికాసదమై నిన్ను మనుచుగాత. ౧౩౧
క. సద్గీతచరితుఁడవు నీ పృద్గీథముతోడఁగూడి యొనరింపుము సం
పద్గరిమను వైకుంఠము । తద్గతుఁడవుగమ్ము నన్నుఁ దలఁపు మనయమున్. ౧౩౨
వ. ఇట్లు దేవి నారాయణునకుం జెప్పి శంకరుంజూచి యిట్లనియె. ౧౩౩
ఉ. శంకర నీకు నిచ్చెదను సర్వగుణంబులనాద్యయైన యీ
పంకజనేత్ర గౌరి యిది భాసుర దివ్యచరిత్ర దీనితోఁ
బొంకముగా సుఖంబులను బొంది రజస్తమము ల్పొసంగఁగా
శంక యొకింతలేక సువిహారుడవై రజతాద్రినుండుమీ. ౧౩౪

ఉ. నీవు తపంబు సేయునెడ నీకును సత్త్వగుణంబుగల్గు నా
నావిధ సంసృతిక్రియల నమ్ముము మూఁడుగుణంబు లేర్పడున్
వావిరి వస్తువుల్ త్రిగుణవంతములౌ గుణహీనముల్ సదా
లేవగుణంబొకండ లలిం దలఁపం బరమాత్మ శంకరా ౧౩౫

క. కలుగదు కలుగంబో దుజ్జ్వలదృశ్యము నిర్గుణంబు శంకర విను నా
విలసనము సగుణ నిర్గుణ । కలనం బిది నీకుఁ జెప్పగావలసెఁ జుమీ. ౧౩౬

ఆ.వె. కారణంబకాని కార్యంబ నేఁగాను । గాన నేను సగుణఁ గావలయును
బురుషునొద్ద నేను బూని నిర్గుణనౌదు । శశికళావతంస సత్యమిదియు. ౧౩౭

తే.గీ. మహదహంకారతత్త్వముల్ మానితములు । శబ్దముఖములు గుణములు జనితములగు
కార్యకారణరూప సంగతులచేత । జరుగుచుండును జగము నా శక్తివలన. ౧౩౮

ఆ.వె. సతిని నేను నన్నె సత్త్వంబు నాయం దహంకృతియును బుట్టె నందువలన
నేనె కారణంబ నీ యజాండములకు । మూఁడుగుణములందు మొనసియుందు. ౧౩౯

తే.గీ. ఆ యహంకృతియందు మహత్తునింక । పంచతన్మాత్రలును భూతపంచకంబు
జ్ఞానకర్మేంద్రియమనోనికాయ మొదవె । పురుషుఁడనువాఁడు నారూపె పరుఁడుకాఁడు.

తే.గీ. సంగ్రహంబుగఁజెప్పితి జగమువిధము । వినుఁడు గలవిఁకఁబొండు మీ మనసులందు
నన్ను మఱుపక స్మరియింపు డన్నియెడల।ననుచు వీడ్కొల్పె మముదేవి యతిముదమున.

కం. ఆయెడ నేమనిచెప్పుదు । మాయాంబుధిను మేము నొక్క మాదిరిరూపుల్
పాయకయుంటిమి యప్పరు । వాయెను మాపొందులెట్టులగునోయనుచున్. ౧౪౨

కం. ఆయెడఁ గదలితి మంతట । మాయమ వీడ్కొల్పఁ బిదప నన్యస్థలికిన్
బ్రోయాంబుధిను దన సందున్ । మాయగ నడచితిమి మేము మగరూపులతోన్. ౧౪౩

వ. ఇట్లు విమానంబుననుండి భార్యాసహితులమై మేము మున్వ్వరము చనిచని తొ
ల్లింటి పంకజంబున్నచోటుం బ్రవేశించితిమని చెప్పి విరించి మఱియు నిట్లనియె. ౧౪౪

— : బ్రహ్మాండోత్పత్తి : —

మాలినీవృత్తము.

ఈవిధినొప్పు మహేశ్వరిఁ గంటిమి యేనును విష్ణుఁడు శంకరుడున్
నా విని పల్కెను నారదుఁ డప్పుడు నాయన చెప్పుము నాకు వెసన్
దేవునిఁ బూర్ణుని నిర్గుణు నాద్యుని నిశ్చలు నవ్యయుఁ జూచితిరా?
భావమకో యదభావమకో మదిఁ బాయదు సంశయ మిప్పఁటికిన్.

తే.గీ. త్రిగుణయగు శక్తి నీక్షించితిరికదయ్య । యెసఁగ నిర్గుణ యనునది యెట్టులుండు
పురుషు నీక్షించుటకు బుద్ధిపుట్టి దొడ్డ । తపము చేసితిఁ జేసితిఁ దండ్రి నేను. ౧౪౬

ఆ.వె. ఎంతతపము చేసి యేమిఫలముగంటి । నాత్మపరితపింప నాయెఁగాక
యేడ గోచరుండు కాడాయెఁ బరమాత్మ । యీరు కంటిరనుచు నెంతుఁ జెపుమ. ౧౪౭

క. కంటిరి శక్తిని సగుణను । జంటఁ నిర్గుణత నొప్పు శక్తియుఁ బురుషుం
డంటి యెటులుండుదురు మీ । కంటికిఁ గన్పడిరె వారు కాంచనగర్భా! ౧౪౮

క. అని నారదుఁ డడిగిన న । వ్వనజాసనుఁ డిట్టులనియె వదనంబున లే
తనగవు దోపఁగ నిర్గుణ । మున రూపములేదు నయనముల కగపడునే? ౧౪౯

క. కనపడునది నశ్వరమగు । గనపడని దనశ్వరంబు కాదే బ్రహ్మం
బనుమానంబునఁ దెలియుసు । ఘనశబ్దమువలన మనము కందుము పుత్రా. ౧౫౦

చ. మునులకు జ్ఞానగమ్యులును బూజ్యు లనాదులు వేదవాక్యున
మ్మినను సుగమ్యులౌదురుసుమీ యది నమ్మకయుంటిమేనియుఁ
మనకు నగమ్యులే నిజము మానక వెల్గు సమస్తమందు నే
యనువుననుండెనో యటులు నాపురుషుండును శక్తియుఁ సుతా. ౧౫౧

క. ఆపురుషుండును శక్తియు । వ్యాపకులని యెఱుఁగు జగమునందంతట నే
రూపములేకయయుందురు । రూపింపఁగవార లేకరూపులుసుమ్మీ. ౧౫౨

క. పరమాత్మయుఁ బరశక్తియు । నసయంగా నొకటయంచు నాత్మఁదలఁపు మం
తరమేమియులేదుసుమీ । యిరుపురపను నిట్టితత్త్వ మెఱుఁగరు రాగుల్. ౧౫౩

క. సగుణులకు నిర్గుణుడుఁ గా । సఁగపచ్చుట యెట్లు నందనా పైత్యమునఁ
బొగిలెడి రసజ్ఞ కసునా। వగఁదుం గారమునుఁ జేదు పైఖరి నెన్నన్? ౧౫౪

క. మనసు సగుణంబుగాఁగాఁ । గనుపెట్టుల నిర్గుణంబు గతివిపరింపఁ
వినుమదియు నహంకారం । బుననే జనియించెఁగాదె మునువింటివకా. ౧౫౫

క. ఎన్నాళ్లు గుణము విడిపో । దన్నాళ్లను నిర్గుణంబు నాలోకింపం
దన్నుకొనినఁ గాదుసుమా । యన్నా నిర్గుణము సాధ్యమా యెఱుఁగంగఁ. ౧౫౬

చ. అనవుఁడు నారదుండు కమలాసన సత్త్వరజస్తమంబులం
చును త్రిగుణంబులంటివి మనోమతులంటివి తద్భవంబులే
యని యిఁక నయ్యహంకృతి తదాత్మకమంటి సవిస్తరంబుగా
వినవలఁతుఁ వచింపగదె విస్ఫుటలీల సరస్వతీవరా. ౧౫౭

వ. అని నారదుండడిగినం గమలగర్భుండు పుత్త్రికా! గుణంబులకును మూఁడుశక్తులు కలవు. సాత్త్వికంబున జ్ఞానశక్తియు, రాజసంబునకుం గ్రియాశక్తియుఁ, దమోగుణంబునకుం ద్రవ్యశక్తియుఁ గలిగియుండు. నందుఁ దామసంబునందలి ద్రవ్యశక్తివలన శబ్దస్పర్శరూప రసగంధంబులను నయిదుతన్మాత్రంబులు వొడమె. శబ్దమను నొక్కగుణముమాత్ర మాకాశంబునకుం గలదు. వాయువునకు స్పర్శగుణంబును, నగ్నికి రూపగుణంబును, జలంబునకు రసగుణంబునుఁ, బృథివికి గంధగుణంబునుఁ బొసంగియు భూతపంచకంబును దన్మాత్రంబులుం గలసి యీపదియును ద్రవ్యశక్తులై తామసంబైన యహంకారంబునం బుట్టినయవి. రాజసంబగు క్రియాశక్తికిఁ ద్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులను నైదు జ్ఞానేంద్రియంబులును వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలను నైదు కర్మేంద్రియంబులు నుత్పన్నంబులయ్యె. మఱియు ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానంబులను నైదు ప్రాణంబులు నుం బుట్టె. నీ పదియేను రాజసగుణంబులగు నవియు క్రియాశక్తిమయంబులగు సాధనంబులు. వీని కుపాదానంబు చిత్తునాబడు జ్ఞానశక్తి. సత్త్వంబునం దిశలును, వాయువును, సూర్యుండును, వరుణుండును, నశ్వినులును జ్ఞానేంద్రియాధిష్ఠాన దేవతలై ప్రవర్తిల్లిరి. బుద్ధ్యాద్యంతఃకరణ చతుష్టయంబున కధిష్ఠానదేవతలై చంద్రుండును బ్రహ్మయు రుద్రుండును విరాట్టైరి. ఇవి మనస్సుతోఁగూడి పదియేనును సాత్త్వికసర్గంబనాఁబడు. స్థూలసూక్ష్మభేదంబులచేఁ బరమాత్మకు రెండుభేదంబులుండు. జ్ఞానమాత్రము నిరాకారమును గారణమాత్రము నై యుండు. ధ్యానమునందు సాధకంబైనది స్థూలరూపంబగు. మహాపురుషుని శరీరంబు సూక్ష్మంబగు. ఇది వింటివి కదా సూత్రరూపంబునం బరంగు మఱియు శరీర క్రమంబును వివరించెద వినుము. ౧౫౯

సీ. ఐదుభూతంబులు నైదు తన్మాత్రము లైదగు జ్ఞానేంద్రియంబులు మఱియు
నైదగు కర్మేంద్రియము లైదుప్రాణము లీతిసుంపుట యదియుఁగాద
బంచీకరణ మొనరించినఁ దెలియును దత్త్వంబులెల్లను దనయ! సుమ
మొట్టమొదట రసమునుగొని మనసుతో సమరించి యుదకము ప్లావ్యనెంచి
తే.గీ. వేఱువేఱుగ నందులో వివిధభూత । ములను బదసింది చైతన్యమును గలిపిన
నేనగుదు నంతయును దేదు దీనినమ్ము । తెలియుము పదక్కఁగా నెన్నఁ బసి గుమార!
తే.గీ. మఱియు నందు విశేషాభిమానమహిమ । నాదినారాయణుఁడు విష్ణుఁడామె జాఁయ్యె
భూతతన్మాత్రయోగంబు పొరసికాచె । యీ యజాండంబులను జనియించి మించె. ౧౬౦

వ. పుత్త్రికా వెండియుం జెప్పెద వినుము. ఆకాశంబునకు శబ్దంబొక్కటియు, శబ్దస్పర్శంబులు వాయువునకును, శబ్దస్పర్శరూపంబు లగ్నికిని, శబ్దస్పర్శరూపరసంబులు జలంబునకును, శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులు పృథివికిని గుణంబులై సకల బ్రహ్మాండోత్పత్తి యగునని యెఱుంగునది. తత్తదంశభేదంబులం జేసి యెనుబది నాలుగుకోట్ల జీవరాసు లుద్భవిల్లె. నిదియె సర్గక్రమంబని చెప్పి మఱియు. ౧౬౧

—: సత్త్వాది గుణముల స్వరూపము. :—

ఉ. సత్త్వ రజ స్తమోగుణ విచారము సేసెద నాలకింపు మీ
సత్త్వము ప్రీతిరూపమగు సౌఖ్యమునం జనియించుఁ బ్రీతి దా
సత్త్వమసంగ నార్జవము సత్యము శౌచము శ్రద్ధయుక్ క్షమా
వత్త్వము శాంతియుక్ ధృతి కృపామతి లజ్జయుఁ దుష్టి లోనుగాక్. ౧౬౨

క. సచ్ఛ్రద్ధను బుట్టించు న। సచ్ఛ్రద్ధను బోవనడఁచు సర్వము దీనిక్
ద్వచ్ఛ్రవణ గోచర సము। ద్యచ్ఛ్రేయోగరిమగలుగ నాలింపు సుతా. ౧౬౩

వ. సత్త్వము శ్వేతవర్ణంబు వెండియు. ౧౬౪

తే.గీ. శ్రద్ధ మూఁడుగుణంబుల సంభవించు। నందు సాత్త్వికిఁ జెప్పితి నాలకింపు
మవల రాజసి రక్తవర్ణాంచితయగు వెరియ సప్రీతిజనకంబు దీని కెప్పుడు. ౧౬౫

క. పగయును జేటును మచ్చరి। మగవాడును నిద్ర తమము నభిమానంబుక్
వెగసీలుగు నుత్కంఠయు। నగవాడును రాజసంబునం గలవసుమీ. ౧౬౬

క. నల్లనిది తమము మోహము। వెల్లంగప తపస్సు జడత వేసరిమ క
స్నిశ్చ భయము కృపణత మే। ల్లొల్లమ నాస్తిక్య మగుచు నుడుగుసుసుమీ. ౧౬౭

క. నిలువవలె సత్త్వగుణమునఁ। బలువిధముల నడఁపఁబడవలయు రజంబుక్
వెలగింపవలయుఁ దమముక్। సలలితముగ శుభము వొంద సాధించువారల్. ౧౬౮

క. ఒకదానికొకటి గిట్టదు। ప్రకటిత మది గుణములందుఁ బరికింపఁగఁ దా
నొకదాని నొకటి విడువదు। తికమకలై కూడియుండుఁ దెలియుము పుత్రా. ౧౬౯

వ. అది గావున నారదా చెప్పెద వినుము. జ్ఞానంబైన క్రియయందు శ్రద్ధఫలానుభూతి దనుకం బ్రవర్తించెనేని యది పరిజ్ఞాతంబగు. శ్రవణపర్వనాదులవలన మాత్రము పరిజ్ఞాతంబనఁబడదు. అది యెట్లంటివేని యొకఁడొక పవిత్రంబగు క్షేత్రంబునుం గూర్చి విని యది సేవింపవలయునని రాజసంబగు శ్రద్ధపుట్టి తాను విన్న క్రమంబునం దత్తీర్థంబున కేగి స్నాతుండై షోడశ మహాదానంబులం జేసి యచ్చట నెన్నోదినంబు లుండక కొంతకాలం బుండి రాగద్వేషాదులవలన విడువంబడక కామక్రోధంబులు వెంబడింప మరలం గృహంబుం బ్రవేశించి యున్నంత మాత్రంబున శ్రుతం బనుభూతంబుగాక ఫలంబనుభవింపనేరఁడు. కృషి కిన్నంబు ఫలంబైనయట్లు తీర్థసేవనంబునకు నిష్కల్మషత్వంబు ఫలంబై యుండు. నట్టి ఫలంబతనికి సంభవింప నేరదెందుచేతననినఁ గామక్రోధలోభాదులును దృష్టాదులును రాగద్వేషాదులును దేహ మెంతదనుకఁ బట్టికొని యుండు నంతదనుక నతనికి నిష్కల్మషత్వంబు సంభవింపనేరదుగదా ? అది యెట్లన

దృష్టాంతరూపంబున వివరించెద: నొకానొక కర్షకుండు గట్టి రేగడినేలను దున్నిదున్ని విత్తనంబులఁ జల్లి పలుపాటులంబడి యహోరాత్రంబు దేహక్లేశంబున కోర్చి యెప్పుడు పండునాయని యడియాసలం జిక్కియు గొంతకాలంబున కమ్మెకుఁకువలమాని సోమరితనంబునం బైరు కాపు దిగనాడెనేని గిరికీటపక్షిజాతంబులచే నానావిధ బాధాపరంపరలకు లోనై చెడిపోయి తుదకు ఫలంబందమి కతం డెట్లు దుఃఖించునో యట్లన యగు. సత్త్వగుణంబు శాస్త్రదర్శనాదులచేఁ బ్రవర్ధమానంబై వైరాగ్యంబు బుట్టించునది. రజస్తమంబులవలనం బరాభూతంబగు రజంబు లోభయోగంబునం బ్రవృద్ధంబగు నిదియు నన్యగుణ సాంగత్యంబునం బరాభూతంబగు. తమంబు మోహంబునం బెరిగియు లాతి గొనంబుంగూడెనేని బరాభూతంబగు. సత్త్వంబు ప్రవృద్ధంబైనతఱి బుద్ధి ధర్మంబునం బ్రవేశించు. రజస్సత్త్వతమస్సముద్భూతంబులగు బాహ్యార్థంబులం గైకొనకుండు. యదృచ్ఛాలాభంబును యజ్ఞాది క్రియలునుం గోరుచుండు. ముందు రజంబునుం బిదపఁ దమంబును గ్రమంబుగా విడనాడునప్పుడు నిర్మలంబగు సత్త్వంబు నిలుచు. రజంబు ప్రవృద్ధంబైనపుడు సనాతనధర్మంబుల విడనాడి యధర్మంబులందు శ్రద్ధప్రవేశించు. తమంబు ప్రవృద్ధంబైనతఱి వేదశాస్త్రంబులందు విశ్వాసంబుడిగి దుష్కర్మంబులవలన ధనంబార్జింపంగోరు. మఱియు శాంతిలేక ద్రోహచింతన పొడుగై నానాటికి రజస్సత్త్వంబులు తగ్గిపోవును; గామచోరభావంబుల కిరవై యుండు; నెప్పుడును రజస్సత్త్వతమో గుణంబులు ప్రత్యేకంబు ప్రవర్తింపవు. గుణంబు లన్యోన్యాశ్రితంబులు, నన్యోన్యజనకంబులై యుండు. నొకానొకప్పుడు సత్త్వంబు రజస్తమంబుల బుట్టించు, మఱియొకప్పుడు రజంబు తమస్సత్త్వంబులం గలుగజేయు, నొకప్పుడు తమంబు రజస్సత్త్వంబులకు జనకంబగు; నిట్లు మృత్పిండంబు ఘటంబునకుంబోలెం గారణంబులగు బుద్ధిస్థంబులై గుణంబులు పరస్పర కామోద్బోధకంబులగు. లోకంబున స్త్రీ పురుషులవలె గుణంబులు పరస్పర మిథునభావంబులం బొందుచుండు. సత్త్వంబునకు రజంబుగాని తమంబుగాని మిథునధర్మంబు సమకూర్చు, నిట్లు రజస్తమంబులకును మిథునధర్మంబులు ప్రాప్తించుచుండునని చెప్పిన విని నారదుండు బ్రహ్మంజూచి యిట్లనియె. ౧౪౦

ఆ.వె. వనజగర్భ నీదు వచనామృతంబును । గ్రోలి తృప్తిఁజెందు బేలఁగలఁడె
గుణములెట్లు తెలిసికొనవచ్చునో చెప్పి । నన్ను ధన్యుఁజేయు మన్ననతఁడు. ౧౪౧

ఉ. ఏనును నేర దీని గణియించి వచింప యథామతిన్ సతిన్
ధ్యానముచేసి చెప్పెదను నారద। కేవల సత్త్వమెచ్చటన్
గానఁగరాదు మిశ్రములు గమ్యము లెట్లన సాధ్విభార్య యెం
దేనియు భర్తకూర్మి గదియించు సపత్నికిఁ బ్రీతిఁజేయునే. ౧౪౨

ఆ.వె. నైజగుణము సత్త్వ నైర్మల్యమునుఁ బొంద । రజము దమము మఱికి రాచి కలఁచు
రజము దమము కలుషరాహిత్యమునుబొందు । సత్త్వమచటఁ జేరి చక్కఁ జేయ. ౧౭౪

సీ. ఒకరూపవతియైన యువతి సొమ్ములు దాల్చి । మధురభాషల మంచి సుధలుగుఱియ
వినయంబుగల్గి సిగ్గునుగల్గి ధర్మంబు । లెఱిఁగి పాతివ్రత్య మెఱిఁగి మగని
సేవించి రంజిల్లఁ జేయుచునుండఁగా । సవతు లేడ్చుచునుండ్రు సంతతంబు
రాజసైన్యంబు చోరజనంబులకు దుఃఖ । కరము సాధువునకుఁ గడుసుఖదము
తే.గీ. పెద్ద జడివాన కర్షక ప్రీతికరము । కప్పుపోయిన యిండ్లలోఁ గాపురములు
సేయువారికి దుఃఖంబు జేయుచుండు । కోరి ప్రత్యేక విను మింక గుణగతములు. ౧౭౫

సీ. సతత లఘుప్రకాశత నిర్మలత విశదత్వంబు నివి సత్త్వ తత్త్వములగుఁ
దేలికగాఁ జూచుఁ దేలికగా లేచుఁ దేలికగాఁ దోచుఁ దెలియబుద్ధి
మనసు నిర్మలమయి కనుపట్టు నత్తఱి సత్త్వముత్కటమంచు నాఁడెఱుఁగు
గరిమదించిన జృంభికా స్తంభ బలసముల్ తొట్రుపాటును మఱి తొందరయును
తే.గీ. గలుగుఁ దమమెక్కఁ బెరుగునేఁ గలిసినెమకు । చిత్తముచలింప దుష్టుల పొత్తురోయు
తల బరువుపోఁచుసు వివాద కెలమినుఱుకు । నింద్రియంబులు చెడు మన సిఱియుఁ బుత్త్రి
వ. అనిన నారదుండు. ౧౭౬

తే.గీ. పంకరుహగర్భ విను పరస్పరవిరుద్ధ । ధర్మములుగల గుణములు తాముకూడి
కార్యములు సేయునంటివి కరముచిత్ర । మియ్యది సవిస్తరంబుగా నెఱుంగఁబలుకు. ౧౭౭

తే.గీ. వినుము నారద తెలిపెద నీవ తెలుఁగు । వత్తి చమురగ్ని విరుద్ధ వృత్తులయ్యు
వాని కలయిక దీపంబు వస్తువులను । గానఁగాఁజేయు దృష్టాంత గతి నెఱుగుము. ౧౭౮

వ. అని యిట్లు బ్రహ్మవలనఁ దా నెఱింగిన విధంబు సెప్పి మఱియు నారదుండు సాత్యవతేయుఁ గాంచి. ౧౭౯

తే.గీ. వ్యాస యీరీతి మును నాకు వనజభవుఁడు । చెప్పె నీకది యిప్పుడు చెప్పినాఁడ
శక్తికొలఁదిని నే విన్న సరణిఁ దెలసి । శంక లేదింక నీకేల సంశయంబు. ౧౮౦

క. అని యిట్లు నారదుఁడు నా । కును జెప్పెను ధర్మపుత్త్రి గుణలక్షణముల్
ఘనమతి సృష్టిక్రమమును । గనుగొనుమా పరమశక్తి కారణ మనుచున్. ౧౮౧

క. సత్త్వగునప్పురుషుండీ । షత్తైనను జేయఁడెపుడు సత్యుఁడు నిత్యుం
డి త్తెఱఁగుఁ దెలియవలయు న । సత్త్వగు మాయయె రచించు సకలజగంబున్. ౧౮౨

సీ. బ్రహ్మయు విష్ణుండు భవుఁడు సూర్యుండును । నెలయు నింద్రుం డశ్విసులు వసువులు
త్వష్ట కుబేరుండు వాఃపతి వహ్నియు । గాలియుఁ బూషుండు క్రౌంచభేది
గణపతియును దక్కఁగల దేవతలు శక్తియుక్తులై చేయంగ శక్తులైరి
శక్తిలేకున్న నశక్తులై యుందురు । శక్తి కారణమగు జగమునకును

తే.గీ. శక్తినర్చించు మీ శక్తి సవనమునకుఁ । బూన్కి వహియింపుమీ భక్తి పూర్తినెఱయ
నాదిశక్తిని బూజింప నందరాని । యర్థమెద్దియు లేదు ధరాధినాథ. ౧౭౩

సీ. జననాథ. విను మహాశక్తి మహాకాళి యది మహాలక్ష్మి మహాగుణాఢ్య
యాదిసరస్వతి యాదిదేవి యచింత్య యవ్యక్త యీశ్వరి యఖిలవంద్య
యఖిలార్థదాత్రి సర్వాధారరూపిణీ వేదవేద్య మహావినోదిని సతి
యఖిలవర్గద పురుషార్థ ప్రదాయిని బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరప్రపూజ్య

తే.గీ. యైన భగవతి తన నామ మన్యవృత్తిఁ । దగు ప్రసంగంబునందైనఁ దలచెనేని
సర్వవాంఛితములనిచ్చి శాశ్వతమగు । తనదు లోకంబు దయచేసి దయను బ్రోచు.

క. పులి వెంబడించి వగఁ గం । పిలి దేవినిఁ దలఁచెనేని బిందురహితముగా
బలికినను వాంఛితార్థము । కలుగంగాఁ జేయు దేవి కరుణాన్వితయై. ౧౭౫

వ. ఇందునకుం బ్రత్యక్షోదాహరణం బొక్కటి కలదు. నేనును సర్వమునులును విని యుంటిమి. మున్ను నిరక్షరుండును మహామూర్ఖుండునునగు సత్యవ్రతుండను బ్రాహ్మణుండు కలఁడు. అతండు శరపీడితంబగు కోలమం గని ఐకారంబును బునఃపునరుచ్చరితంబుగాఁ బలుకం దొడ్చె నది బిందురహితంబైనను నిజమంత్రోచ్చారణంబున కలరి పరమేశ్వరి దయార్ద్రహృదయయై యతనిన్ మహావిచక్షణుం గావించెనని వ్యాసుండు చెప్పిన విని జనమేజయుండు. ౧౭౬

క. మునివర సత్యవ్రతుఁడనఁ । దనువాఁ డెవ్వండు వాని జన్మమెచటఁ దా
విని యె నెటుల నేశబ్దము । విని యే మొనరించెఁ దెలుపవే దయతోడన్. ౧౭౭

క. దేవి యెటులు ప్రత్యక్షం । బై పెలసెన్ సిద్ధి యెట్టులాయె నతనికిన్
వేవేగ సవిస్తరముగ । నావీనులు దనియఁ దెలుపు నయగుణధుర్యా! ౧౭౮

—: సత్యవ్రతోపాఖ్యానము. :—

క. అనుఁడు విని వ్యాసముని యను । ననఘా నే దేశములకు నటనము సేయన్
జనునప్పుడు నైమిశమను । వనమును బావనముఁ గంటి వసుమతి నొకఁటన్. ౧౭౯

క. కని యందలి మునులకు నే । వినతుఁడనై మ్రొక్కి చూడ విధిపుత్రు లటన్
గొనగొని జీవన్ముక్తత । నునువుగ నం దుండిరయ్య యవనీనాథా. ౧౮౦

వ. వారిం జూచి ౧౯౧

చ. అలరి కథాప్రసంగముల నందఱు ముందు వసింపఁగా బ్రతో
ద్భవుఁడయి యొప్పునట్టి జనుపద్మ మునీంద్రుని జూచి యట్లనున్
గలిగెను [illegible]
గల [illegible] ౧౯౨

వ. అని యెద్ది యనిన. ౧౯౩

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౯౪

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౯౫

వ. [illegible] ౧౯౬

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౯౭

మ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౯౮

ఉ. [illegible]
[illegible]
బ్రాముకవోయి కొంత స్వరితంగము గల్గిన దేవదత్తు దా
భూమిసురేంద్రుపై నలిఁగి మూర్ఖ సుతార్థనమం బెఱుంగవే. ౧౯౯

ఉ. అంతట గోభిలుండు కడు నల్గి యనక్షరుఁడైన మూర్ఖుఁ డొ
క్కంతయు బుద్ధిలేని సుతుఁడే జనియించును నీకుఁ బొమ్మనన్
గంతులుమాని గోభిలుని కాళ్ళకు మ్రొక్కుచు మొఱ్ఱవెట్టుచున్
జింతిలఁజొచ్చెఁ గట్టెదుటఁ జేతులుమోడిచి దేవదత్తుడున్. ౨౦౦

ఉ. ఎందుకుఁ గోప మోమునికులేంద్ర దయం గనవైతి శాపమున్
బొందఁగఁజేసి నాబ్రతుకుఁ బూర్వమునట్ల యొనర్చితీవిఁకన్
మందుఁడు పుత్త్రుఁడై జననమందిన నేమిఫలంబు బ్రాహ్మణుం
డందురె యెందునేనియు నిరక్షరకుక్షిని వేదహీనునిన్. ౨౦౧

ఉ. మ్రుక్కఁడియైన పాఱుఁడు సముండగు శూద్రునకున్ విగర్హితుం
డెక్కడనేనిఁ బూజ్యుఁడగునే తగునే మునినాథ యిట్లు నా
ప్రక్క దయావిసర్జనము పల్మఱు వేఁడెద నాదరింపుమీ
యక్కట యేమిసేయుదు నహా మతిమాలినబిడ్డ యేటికిన్. ౨౦౨

సీ. హవ్యకవ్యంబులం దాసనంబీరాదు వేదంబుసదువని విప్రునకును
ధాత్రి హిరణ్యాది దానంబు లీరాదు వేదంబుసదువని విప్రునకును
దగియున్న సభలోనఁ దాంబూలమీరాదు వేదంబు సదువని విప్రునకును
బదిమంది పంక్తిలోఁ బైపీట యీరాదు వేదంబు సదువని విప్రునకును

తే.గీ. కుశచటంబుననె నిరంకుశముగాఁగ । శ్రాద్ధములుసేయవచ్చు నిస్సంశయముగ
వేదపాఠంబెఱుంగని విప్రువెడకి పిలిచి । శ్రాద్ధంబు పెట్టిన బితలు దినరు. ౨౦౩

క. ఏదేశంబునఁ జక్కఁగ । వేదంబులు సదువనట్టి విప్రులుగలరో
యా దేశంబున జ్ఞానులు । పాదుకొనుట చనదు విడిచి పాఱఁగ వలయున్. ౨౦౪

క. చదువని బ్రాహ్మణు భూపతి । నపలింపఁగవలయు దొలఁ బంపవలయుఁజుం
డిది తథ్యంబనుచుం జె । ప్పెదరు మహామతులు దీని భూసుర వింటే. ౨౦౫

తే.గీ. వేవచెప్పెన్ని ఫలముల విస్తరిల్లి । యేమిఫల మట్ల చదువని భూమిసురుఁడు
కడఁగి మూర్ఖుండయినపుత్త్రుఁ గనుటకంటె । మరణమేమేలు సూడంగ మానవునకు.

క. కృపఁజేయుము నామీఁదను । శపనమ్ము విముక్తిఁజేసి సన్మునిచంద్రా
యపరిమిత దయాపరుఁడవు । త్రప నాకుం బాపు పరమ తత్త్వజ్ఞవరా. ౨౦౭

క. అని పాదములకు నతుఁడై । వనటంబడు దేవదత్తు వగపుంగని య
మ్ముని కరుణారసయుతుఁడై । యనియె స్నిసుతుఁడు పిదప నగుఁ గవి యనుచున్.

ఉ. అంతియ చాలునంచుఁ దన యాత్మను బొంగుచు యజ్ఞమంతయుణ్
సాంతముచేసి భూసురుల నంపి సుఖంబుగ నింటనుండఁగా
వింతగ విప్రరాడ్గృహిణి వేవిళులం గడుసొక్కిసొక్కి తా
నంతకు నంతకుం దెలియనయ్యెను గర్భిణిగా జనాళికిణ్. ౨౦౯

ఉ. చిట్టుము లోకిరింతలును జీదరయు న్బరకాస ప్రక్క లోఁ
దట్టులఁ గల్కు నుల్కు వెలిదాళువు మైకము పాలుమాలికల్
పట్టులు నిద్రసోకు పనిపాటుల కోర్వమి యెన్నియెన్నియో
చుట్టుకొనెం బయింబయిని సూడిదబుట్టలు విప్రభార్యకుణ్. ౨౧౦

సీ. అబలవే నీవు నే డది నిక్కమేకాని ప్రమదపుకావని పలికె నొకతె
మందయానవె తథ్యమందుఁగాని మృగేంద్రమధ్యవుకావని పలికె నొకతె
చంద్రాస్యవే నీవు సత్యమెకాని బింబఫలోష్ఠికావని పలికె నొకతె
గురుకుచవే నీవు తిరమెకాని తరంగవళివి కావనుచును బలికె నొకతె

తే.గీ. తోడిచెలియలు తనయొద్దఁ గూడినపుడు । పలువితాలను నపుటాలు పలుకుచుండ
దేవదత్తుని గృహిణి దా తెల్లబోవు । సిగ్గుపడి తన గర్భంపు చిహ్నములకు. ౨౧౧

క. ఒకటై రెండై మూఁడై ప్రకటితముగ నాలుగగుచుఁ బైనైదై యె
న్నిక నారై మఱి యేడై । యింక నెన్మిది తొమ్మిదాయె నింతికిని నెలల్. ౨౧౨

క. ఆరోహిణికిని సమయగు । నారోహిణి కప్పుడు భర్త యాత్మ ముదము పెం
పారగఁ బుంసవనంబుణ్ । వారక సీమంతమును బ్రవర్తింపించెణ్. ౨౧౩

క. దినమును లగ్నము శుభగతి । నను వొందగఁ బుత్రుఁ డుదయమయ్యె నతనికిణ్
మనమలర జాతకర్మం । బును బుత్త్రీలోకనంబు బొరిఁ బొనరించెణ్. ౨౧౪

తే.గీ. పేరిమి నుతథ్యుఁడను పేరు బెట్టిపిలిచె । నెనిమిదవవర్షమున మంచిదినము చూచి
యతని నుపనీతుఁ గావించి యధ్యయనము।నొనరఁ జెప్పంగ రాదాయె నొక్కముక్క. ౨౧౫

క. ఓయనినం బోయనె న । టాయవనీసురుని కొమరుఁ డతిమూఢుండై
వేయాఱువిధములగు గురు । నాయాసమెకాని విద్య యంటకపోయెణ్. ౨౧౬

తే.గీ. పదియు రెండేండ్లు గడచిన బాలుఁడయ్యు । సంధ్యలోఁ గేళవా యనజాలఁడాయె
గొనలుసాగె నతనివార్త జనపదములఁ బట్టణంబుల వ్యర్థుండు బండ యనుచు. ౨౧౭

క. కొందరు మూర్ఖుం డనుచుణ్ । గొందరు జడుఁడనుచు నింద గొలుపుచునుండణ్
నిందకుఁ దాళక ధరణీ । బృందారక సుతుఁడు సనియె విపినంబునకుణ్. ౨౧౮

క. మానక సత్యము పలుకుచుఁ । గానం గంగదరి గుడిసెఁ గట్టుకొని సదా
మౌనాది నియమములతోఁ । దా నివసించెను ద్విజుండు తాపసుఁడువలెన్. ౨౧౯

సీ. అధ్యయనము లేదు ధ్యానంబులేదు జపములేదు దేవార్చనమునులేదు
ఆసనాదులును ప్రాణాయామమునులేదు సరళిఁ బ్రత్యాహార సరణిలేదు
మంత్రకీలకముల మాటయన్నదిలేదు గాయత్రియనెడి సంగతియెలేదు
స్నానంబులేదు శౌచములేదు సంధ్యయులేదు హోమములేదు లేదతిథియు

తే.గీ. గంగలో నాడి సూర్యునికిరణి యంత । ధావనము సేసి యెద్దేని తరువునుండి
ఫలములను గోసి భక్షించి బ్రతుకు ద్విజుఁడు । మాటసత్యం బదొక్కటి మానడయ్యె.

తే.గీ. ఇంతమూర్ఖుఁడనైన నాకేల బ్రతుకు । మృతియు రాకుండె నయ్యయో గతి దలంచి
బోసలు పెద్దలు నిట్లు నా పూర్వజన్మ । కర్మ ఫలమాయె దైవ మిక్కరణిఁజేసె. ౨౨౧

తే.గీ. ఉత్తమకులంబునందు నే నుదయమయ్యు । పరమమూర్ఖుండనైతి సుందరియు సుగుణ
యైన కామిని వంధ్యయైనట్లు నాదు । జన్మమెల్ల వృధాయయ్యె జగమునందు. ౨౨౨

తే.గీ. చేరి మున్నెకకిని విద్య చెప్పనైతిఁ । బోలుఁ దత్పులమిప్పుడు పూని కట్టి
కుడుపుచున్నది ద్విజు డనుకొనఁగ నొక్క । లక్షణంబైనఁ గాన నేలా సహింతు. ౨౨౩

తే.గీ. సాటిమునిబాలకులు శ్రుతుల్ చదివి లోక । మాన్యులై యుండ జూచుచు మౌర్ఖ్యమెనసి
సకలనింద్యుండనై యుంటి నకట నేను । జేయ నెద్దియుఁ బొడకట్టదాయె మదికి. ౨౨౪

క. పురుషుని యత్నము వ్యర్థము । ధర సార్థకమగుచు వెలయు దైవమెకానన్
బరికింప ఫలముగలదే । కొరకొఱయేకాదె నాదు గొంతెమకోర్కెన్. ౨౨౫

క. హరివిధిరుద్రేంద్రాదులు । కరము వశగులయిరకాదె కాలంబునకున్
దురతిక్రమ మక్కాలము । నరులు గిరులు నెంతవారు నటనయకాదే. ౨౨౬

ఆ.వె. ఇట్లు రేయుఁబగలు నెగపోత దిగపోత । లుగఁ దలంపులిడుక పొగిలి పొగిలి
విజనవనమునందు విప్రబాలుఁడు విరా । గతను విడిసె విపుల వినయుఁడగుచు. ౨౨౭

క. సత్యము పలికెడివాఁడని । యత్యంతము కీర్తి లోకమం దింతేనిన్
వ్యత్యయము లేకయుండుట । సత్యవ్రతుఁ డనెడి పేరు జను లిడిరి వెసన్. ౨౨౮

ఉ. అంతట నొక్కనాఁడు మృగయాపరుఁడైన నిషాదుఁ డొక్కఁ డా
చెంతకు విల్లునమ్ములును జేతులఁదాల్చి యరణ్యభూములం
దంతట సంచరించుచు నిజాశుగనై పుణి నొక్క కోలమున్
గంతుగొనంగ నేయ వడిగా నది బెగ్గలి పాఱుటొచ్చినన్. ౨౨౯

క. భయవిహ్వలమగు కిటి దా । రయమున మునిదాపునకును రా గని యెంతే
దయదై వారెడి శబ్దము । నయముగ వాగ్బీజమును ఘనంబుగఁ బలికెన్. ౨౩౦

క. ఇది యిట్టిదనుచు నెఱుఁగఁడు । మదిలోఁ గరుణార్ద్రుఁడగుచు మఱిమఱిఁ బలికెన్
విదితమది దైవయోగము । రొద దుఃఖావేశమునను రూఢిగ నాదవెన్. ౨౩౧

ఆ.వె. పంది వచ్చి యిట్లు బ్రాహ్మణుఁడున్నట్టి । యెదను గుబురుగొన్న యీరమందు
నిఱవుజేసి మఱఁగె నెఱుకవాఁడును దాని । వెదకికొనుచు వచ్చె వేగ నటకు. ౨౩౨

ఆ.వె. కుశలచాపమీఁదఁ గూర్చుండియున్నట్టి । మునినిఁ జూచి యెఱుక మ్రొక్కి పలికె
పంది యేడఁబోయె బాపనయ్యా! నీవు । బద్దులాడవను పసిద్ధి గద్దు. ౨౩౩

ఉత్సాహ. మంచి బాపనయ్యపయ్య మాకుఁ దిండిఁ బెట్టుమీ
పంచ నేడ దాగియుండెఁ బందిపిల్ల జెప్పు పో
షించలేను గాపురంబు చివ్వలెక్కి మెరము త
ప్పించుకొన్నదయ్య నన్ను బిచ్చగానిఁ బ్రోవుమీ. ౨౩౪

విచిత్రమానిని. గంపెడు పిల్లలు కావలె మూఁడుమెతా లొకనాటికిఁ గాపురమా
కొంపకుఁబోయిన గొళ్ళనిపిల్లలు కూటికినేడ్తురు కోపముతో
సంపును బెండ్లము నడఁచఁగ లేనిఁక నాకిలఁ దీర్పుము బాపఁడ మ
న్నింపుము మా కుల మిట్టిది యూశ్వరుఁ డిట్టుగ మా బ్రతు కేర్పరచెన్. ౨౩౫

ఆ.వె. అనిన యెఱుక దైన్య మాలించి విప్రుండు । మనము కరుణవిచారమగ్నమైన
దలఁచె నిట్టు లయయొ తథ్యంబు సెప్పెద । ననిన హింససేయు టద ఘటించు. ౨౩౬

ఆ.వె. పందిఁ జంపినట్టి పాపంబయేనియు । బద్దులాడినట్టి పాపమేని
వ్రాసె రెంట నొకటి యేసదుపాయంబుఁ । జేసి యిపుడు వొసఁగు నెంచకుందు. ౨౩౭

క. కిరికిని హితంబుసేసిన । నెఱుకకు నహితుండనగుదు నెఱుకకు హితము౯
బొరి నొనరించితినేనియుఁ । గిరి కహితుఁడ నగుదు నేవి కృత్యమొ యెఱుఁగ౯. ౨౩౮

వ. ఇట్లు వితర్కింపుచు బాడబకుమారుం డేమియుఁ బలుకనేరక యున్నతఱి నంతకుమున్ను శరావిద్ధంబై చను కిటింగాంచి దయార్ద్రహృదయుండై పలికిన వాగ్బీజమహిమంబునం జేసి దేవి ప్రసన్నయై జ్ఞానంబొసంగినఁ దత్క్షణంబ తొల్లింటి వాల్మీకింబోలెం గవియై యా శబరుం జూచి యిట్లనియె. ౨౩౯

సంస్కృ. శ్లో॥ యా పశ్యతి న సా బ్రూతే యా బ్రూతే సా నపశ్యతి
ఆహో వ్యాధ స్వకార్యార్థి౯ కిం పృచ్ఛసి పునః పునః.

పై శ్లోకమునకు అర్థము.

క. కనినది యన దనినది తాఁ । గన; దయయో వాంఛిత స్వకార్యధురీణా
నను నీరీతిని మఱిమఱి । యును నీ వడుగంగనేల నోరీ శబరా। ౨౪౦

క. అనిన విని శబరుఁ డూఱక । చనియెన్ ముని యింటికఱిగి సత్యవ్రతుఁడం
చును దను లోకము పిలువఁగ । ఘనుఁడగు వాల్మీకిఁబోలెఁ గవియై తనరెన్. ౨౪౧

సీ. వాగ్బీజమంత్రంబు వారక జపియించి విద్వాంసుఁడై లోకవినుతిగాంచె
సత్యవ్రతద్విజు చరితంబు ప్రతిపర్వములఁ బాడికొని విప్రముఖ్యులధిక
సంతోషమునసుంద్రు సకలదేశంబుల నంతట నా ద్విజుం దరిగెఁ దొల్లి
వదలివచ్చిన నిజావాసంబునకుఁ దల్లిదండ్రులు మిగుల సంతసముపడిరి.

తే.గీ. కాన రాజేంద్ర భగవతికరుణగలుగ । నేదిదుర్లభమగుఁ జేయు మీశ్వరీ మ
హామఖంబింకఁ గామదంబగుట యిదుప । నిక్కమిది నిక్కమిది నమ్ము నీవు నృపతి ౨౪౨

వ. అని చెప్పి వెండియు నో జనమేజయా, భగవతీ స్మరణంబును, భగవతీ ధ్యానంబును భగవతీ పూజనంబును, భగవతీ కీర్తనంబును, భగవతీనామోచ్చారణంబును, సర్వవాంఛిత ప్రదాయకంబులని తెలియుము. మఱియు రోగులు, దుఃఖితులు, నిర్ధనులు, శఠులు, మూర్ఖులు, క్షుద్రులు, వికలాంగులు, మొదలగు దుర్లక్షణ లక్షితులు దేవీకటాక్షంబు బడయనివారలంగా నెఱుంగుము. తద్వ్యతిరిక్త లక్షణంబులుగలవారలన్ దేవీకటాక్ష సంపన్నులంగా నెఱుంగుము. సత్యవ్రత చరిత్రంబు బ్రాహ్మణసన్నిధానంబున లోమశు వలన మున్ను నే విన్నవిధంబునఁ దెలిపితి నది కావున దేవీయజ్ఞంబు చేయుమని చెప్పిన విని జనమేజయుం డిట్లనియె. ౨౪౩

—: దేవీయజ్ఞ విధి :—

క. దేవీ యజ్ఞ విధానం । బో విమలగుణాఢ్య తెలుపు మోపికమీరన్
గావింతు శక్తికొలఁదిని । నీవచనామృతము చెవుల నిండంజనదే. ౨౪౪

క. పూజావిధానమెయ్యది । యోజ న్మంత్రంబులెవ్వి హోమద్రవ్యం
బేజాడ విప్రులెందఱు । నా జనపతి కవియె జటిలనాథుఁడు ప్రీతిన్. ౨౪౫

క. దేవీయజ్ఞవిధానము । నే వినిపించెదను వినుము నృపతీ మదిలో
భావింపుము త్రివిధంబది । యై వర్తిలుననుచు వాంఛితార్థదమనుచున్. ౨౪౬

తే.గీ. సాత్త్వికంబనియును రాజసంబనియును । దామసంబనియును నందుఁ దనరు సాత్త్వి
కము మునీంద్రులచేఁ జేయఁగాఁబడు మఱి।రాజసము తామసము నృప రాక్షసులకు. ౨౪౭

తే.గీ. సరవితో నొప్పు దీనిని జ్ఞానులైన । వా రొనర్తురు బాహ్యార్థవాంఛలుడిగి
వస్తుసంభారములు మాని ప్రవిమలాంత । రంగమున నిశ్చలానందసంగులగుచు. ౨౪౮

వ. మఱియు దేశమును గాలమును ద్రవ్యమును మంత్రంబులును బ్రాహ్మణులును సాత్త్వికి యగు శ్రద్ధయు నెచ్చటనుండు నది సాత్త్వికంబైన దేవీయజ్ఞంబగు. సద్దేశకాల ద్రవ్యాదులకు శుద్ధిసంపూర్ణంబై యుండెనేని సంపూర్ణఫలదంబగు. రాజేంద్రా యిటు విను మొక యుదాహరణంబు సెప్పెద. నన్యాయార్జితంబులగు ద్రవ్యంబులవలన యజ్ఞంబుసేసిన నైహికాముష్మికంబులు సమకూడవు. చూచితివకా పాండవులు రాజసూయంబను యజ్ఞం బపరిమితదక్షిణలతోఁ జేసిరికదా । సాక్షాన్నారాయణుండైన శ్రీకృష్ణుండు వారి కెల్ల విధంబుల బంధుండై హితుండై సహాయుండై యుండియు భారద్వాజాది విప్రులు పరిపూర్ణ విద్యావంతులై యుండియు వారికి సంప్రాప్తంబులైన దుఃఖంబు లిన్నియని వచింపఁదరము కాదు. ఘోరంబైన యరణ్యవాసంబును, బాంచాలీ పీడనంబును, విరటునియొద్ద దాసత్వంబును, గీచకునివలనఁ బాంచాలికిం గ్లేశంబును సంభవించె. యజ్ఞకాలంబునందు బ్రాహ్మణుల వలని యాశీర్వాదంబులును శ్రీకృష్ణుని తోడ్పాటును నీషన్మాత్రంబైనం గార్యకారులు కాకపోయె. నిచట నేమి విచారింపదగియున్నయది ? ధర్మవైగుణ్యమే యందునకుం గారణంబని చెప్పకతప్పదుకదా. కావున న్యాయార్జిత విత్తంబువలన ధర్మంబు సేయుట యుచితంబని చెప్పి మఱియు. ౨౪౯

క. కానున్నది కాకెట్టుల । యౌననినఁ వేదసమితి వ్యర్థముకాదే
మౌనుల తపములు జ్ఞానుల । జ్ఞానము వ్యర్థంబకాదె జనలోకమణీ. ౨౫౦

సీ. మనము చేసెడికర్మ మంచిదియగునేని దైవంబు తోడగుఁ దథ్యమిదియ
మనము చేసెడికర్మ మంచిదికాదేని దైవంబు కీడగుఁ దప్పదిద్ది
కావున సద్గతి గల్గినప్పుడు మన కర్మశుద్ధియె దాని కారణమగు
ఫలము కీడగునేనిఁ దలఁపంగవలె మన కర్మవైగుణ్యమే కారణమని

తే.గీ. కర్తగుణములుకొన్నింట కారణములు । మంత్రగుణములు కొన్నింట మరియు ద్రవ్య
గుణము లొకకొన్నియెడలఁ గారణములగును । వెలయ ఫలభేదములకు నుర్వీతలేంద్ర.

క. హరిహయుఁడు విశ్వరూపుని । గురువుం గావించుకొని యకుంఠితలీలన్
జరిపెను జన్నము తల్లికి । నురుసుఖములుగోరి యంటు సుప్యమమలరన్. ౨౫౨

క. దానవులకు దేవతలకు । మానుగ స్వస్తియని పలికి మఖ మొనరింపన్
దానవులు మాతృపక్షము । పూనుక తద్రక్షణంబు పొందుగఁ జేయన్. ౨౫౩

క. సంప్రుష్టులైన యసురుల । పెంపుంగని హరిహయుండు పెదవిఁ గఱచి ని
ష్కంపనవృత్తిం మదిఁ గో । పంపడి పవిఁ దచ్చిరములు పగులఁగనేసెన్. ౨౫౪

క. ధరణిఁ గ్రియావైగుణ్యం । బరయం గారణము దీని కది యట్లుండన్
నరవర మును బాంచాలుఁడు । వరపుత్రునిఁ బడయుటకు సవన మొనరించెన్. ౨౫౫

వ. అట్లుచేసిన యజ్ఞంబువలన దృష్టద్యుమ్నుండను కుమారుండును వేదీమధ్యంబున ద్రౌపది యుం బొడమిరి. మరియు దశరథుండు పుత్రార్థియై యిష్టిఁగావించి రామాదుల నలువుర పుత్రులం బడసె. నది కతంబున నెచ్చటం గ్రియాశుద్ధి కల దచ్చట ఫలంబు మేలగు. నెచ్చటఁ గ్రియావైగుణ్యంబు కల దచ్చట ఫలంబు కీడగు. ధర్మపుత్రుండు సత్యవాదియయ్యు ద్రౌపది పరమసాధ్వియయ్యు భీమార్జునాద్యనుజులు మహాపుణ్యులయ్యుఁ గుత్సిత ద్రవ్య యోగంబునం గ్రియావైగుణ్యంబు గలుగుట నొండె, సాభిమానులై చేయుటంబట్టి క్రియా వైగుణ్యంబు ప్రాప్తించి యొండె నశుభఫలంబులకుం గారణంబయ్యెనని చెప్పి మఱియు.

సీ. జగతీశ సాత్త్వికమగు యజ్ఞమది దుర్లభము మునుమ్మ వైఖానసమును లిట్టి
జన్నం బొనర్తురు సాత్త్వికంబగు భోజనము నిత్యము నొనర్తు రమితశాంతి
న్యాయార్జితంబు వన్యంబు ఋష్యము సుసంస్కృతమునై భక్త ము ప్రతిమమందు
మంత్రంబుగలదు యూపములేదు మఱి పురోడాశంబు నిత్యంబు నధికమైన

తే గీ. శ్రద్ధగలదిది పరికింప సాత్త్వికంబు । రాజసం బిఁక పర్ణింతు రాజులకును
వైశ్యులకు నది సేయంగ వలసినట్టి । యజ్ఞమని చెప్పుదురు జ్ఞానులైనవారు. ౨౫౬

తే.గీ. రాజసము ద్రవ్యబహుళమై రాజిలెడి సు । సంస్కృతంబులగు దాని సాభిమాన
వృత్తులగు రాజులును వైశ్య లెలమిఁజేయుచుండు రిఁకఁ దామసము విను మో మహీశ.

చ. మదిమునఁ బేర్మిఁజెంది యభిమానము క్రోధము మెండుగాఁగఁ గ్రూ
రదిశల నొప్పి చేయుదురు రాక్షసు లా మఖ మెందునేనియున్
సదమలసాధనక్రియల సాధువులై తగు మోక్షకాము లిం
పొదవఁగ సర్వదా శుభము లుల్లమునం దిడి చేయుచుండ్రొగిన్. ౨౫౭

వ. మునులు చేయు దేవీయజ్ఞంబు మానవయాగంబని పెద్దలు పక్కాణించెద రది విశేషంబని తెలియుము. అది సేయువిధం బెట్టిదనినఁ జెప్పెద సావధానంబుగా వినుమని యిట్లనియె.

సీ. గుణముల నణఁచి యెక్కుడు శుద్ధిఁదనరార నింపుగా మనసు శోధింపవలయు
దేహంబు పరిశుద్ధిఁ బొందుటకై బాహ్యకాయంబు పరిశుద్ధిఁ జేయవలయు
యజ్ఞంబుచేయుట కపు డధికారియై యింద్రియార్థము త్యజియింపవలయు
బహుయోజనాయతిన్ బరగుస్తంభములతో నెద మండపంబు నూహింపవలయు

తే.గీ. విశదమగు వేది నాత్మలో వేయవలయు । నట్టులనె యగ్నులం దగఁ బెట్టవలయు
కొమరుగా నట్లె ద్విజులను గోరవలయు । నాంతరంగిక యజ్ఞంబునందు భూప. ౨౬౧

సీ. ప్రాణపంచకమె య య్యజ్ఞంబునందును పావకులగుదురు భావనమునఁ
ప్రాణ మెన్నఁగ గార్హపత్యం బపాన మాహవనీయ మా వ్యాన మదియు దక్షి
ణాగ్నిగాఁగ నుదాన మది సభ్యకోటిగా జను సమానం బవసథ్యకముగ
నిర్గుణమును నతినిర్మలంబును నగు దలఁపుచే ద్రవ్యంబు దగ నమర్చి

తే.గీ. మనసె హోతనుగా యజమానుఁడుగను । దెలియ నిర్గుణమగు బ్రహ్మ యలరుచుండఁ
బరమశివదేవి భగవతి ఫలదగాఁగ । నాంతరంగికయాగంబు లలరుచుండు. ౨౬౨

సీ. అయ్యయి ద్రవ్యంబు లా ప్రాణముఖపావకులయందు వేల్చంగవలెను జుమ్మ
కుండలిదారిని గొని శాశ్వతంబగు బ్రహ్మమం దవి వేల్చి భక్తి మనల
స్వానుభూతియు స్వయంసాక్షి మహేశ్వరి నుంచిన ప్రీతి ధ్యానించి పిదప
సర్వభూతాత్మను సర్వభూతంబులఁ గారణశక్తిగాఁ గనఁగవలయు

తే.గీ. నంతటనె మాయదగ్ధమై యఖిలకర్మ । బంధములు వీడుఁ బ్రారబ్ధమాత్రముండుఁ
బ్రతికియుండియు ముక్తుండు వాడె సుమ్మ । మానవేశ్వర జగదంబమహిమ వింటె. ౨౬౩

క. మానస యజ్ఞము ముక్తిని । దానము తదితర మఖప్రతానము లివ్వా
దాన చతురిములు క్షయమున్ । బూనుఁగదా కొంతకాలమున కాఫలముల్. ౨౬౪

శా. జ్యోతిష్టోమము స్వర్గకాములకు నంచుం బల్కు వేదంబు లా
చాతుర్యం బది నిక్కమైన విను తజ్జంబైన పుణ్యంబు ని
ర్యాతంబౌనెడ మర్త్యలోకమున కయ్యం జొత్తురంచు సుధీ
వ్రాతంబుల్ వచియింప వింటిమికదా రాజేంద్ర వేయేటికిన్. ౨౬౫

తే.గీ. జయము పేక్షించు రా జిది సలుపరాదు । ముక్తిఁ గోరెడివానికే ముఖ్యబుద్ధి
మానవేశ్వర మున్ను తామసము నీవు । సలిపినాడవు సర్పయజ్ఞంబటంచు. ౨౬౬

క. ఆయాగంబున రిపుజయ । మాయెన్ సర్పశతకోటు లగ్నిఁబడియెన్
జేయుము దేవీయజ్ఞము । మీయయ్యకు ముక్తిగలుగు మేలిది నృపతీ । ౨౬౭

క. లిబ్బుల వెలఁదుక మగఁ డిది । యబ్బురముగ నాచరించె నా సృష్ట్యాదిన్
బ్రబ్బిన వేడుక నీవును । గొబ్బునఁ జేయు మిది మేలుకోరి నృపాలా । ౨౬౮

క. దేవీయజ్ఞవిధావిదు । లౌవారలు మంత్రవేదులౌ వారలు వి
ప్రావళులు కలరు యాజకు । లై విలసిల్లుదురు నీకు నవనీనాథా। ౨౬౯

క. ఆయాగము గావించి మ । హాయుక్తిఁ ఫలము గాంచి యని నీ పిత కి
ప్పొ యయ్యె నుద్ధరింపుము । పాయక నరకంబునుండి పార్థివముఖ్యా. ౨౪౦

క. శాపంబున నీతండ్రికిఁ । బాపము ప్రాపించె సర్పబాధితుఁడై కా
లోపక జచ్చెను నింగిని । భూపాలక యతఁడు నరకమునఁ బడియెఁ జుమీ. ౨౪౧

సీ. భూపాల నీతండ్రి పోవునప్పుడు సర్పభీతిమై దేహంబుమీది ప్రేమ
విడలేక తడబాటుపడి యెల్లవిధముల స్మృతి మాన్పికొనునట్టి మతి పొసంగి
మేడలు గట్టించి మేడపై నివసించి వివిధరక్షణమార్గ వితతిఁగూర్చి
మంత్రౌషధవితాన తంత్రంబులకుఁ జాల వివిధయత్నంబులు వెల్లికొలిపి

తే.గీ. సోహమనఁడాయె విజ్ఞాన శూన్యుఁడాయెఁ । దత్త్వమసి యను పలుకైనఁ దలఁపడాయె
నెలమి బ్రహ్మోహ మని మది నెంచఁడాయె। జెలఁగి దేవీస్మరణమేని జేయడాయె. ౨౪౨

క. భూశయనము లేనట్టి వి । నాశము నీతండ్రి కబ్బె నరకములోనం
బాశములఁ గట్టువడియెఁ । దా శాపము ఫలమునంది ధరణీనాథా. ౨౪౩

క. అనిన విని దుఃఖితుండై । జననాథుఁడు గొంతసేపు సాశ్రునయనతన్
మునినాథునితో నేమియు । ననఁజాలక యూఱకుండి యతిదైన్యముతోన్. ౨౪౪

క. మునినాథ తండ్రిదుర్గతి । వినిన విషాదంబు పొడమె వేగమ యతనిన్
ఘనముగ స్వర్గప్రాప్తిన్ । బొనరించు నుపాయ మిప్పుడ పూని యొనర్తున్. ౨౪౫

—: విష్ణుకృత దేవీయజ్ఞము :—

వ. అని మరియు నిట్లనియె. ౨౪౬

క. మిత్రుఁడు జగములకెల్ల ప । విత్రుఁడు పాపప్రతతి లవిత్రుఁడు పూజా
పాత్రుఁడు వికచాంబుజదళ । నేత్రుడు జన్నంబు నిటుల నెరవేర్చెఁ దమిన్. ౨౪౭

క. వానికి సహాయులెవ్వరు । పూనిక వహియించినట్టి భూసురు లెవ రే
మౌనులు ఋత్విజులైరి వి । ధానమునుం దెలుపుమయ్య తాత యనవుఁడున్. ౨౪౮

చ. వినుము ధరాతలేంద్ర యతివిస్మయ మాభగవంతుడైన ప
ద్మనయనుఁ డీమఖంబు విధిమార్గము తప్పక తా నొనర్చె ము
న్ననఘులు బ్రహ్మ విష్ణు శివు లంబికవల్లను శక్తిమూర్తులన్
గొని పిదపన్ విమానము నకుంఠిత నెక్కి మహాబ్ధిఁ జేరఁగన్. ౨౪౯

చ. గృహములఁ గట్టికోఁదలఁచి కృత్యము లెంచి నివాసభూమి ని
ర్వహణము గోర దేవి కృప రాగిల మేదముపూని మేదినిన్
విహితముచేసె భూభృ దటవీ ప్రముఖంబులతోడ నందుఁ దా
రు హితవిలాస విస్తృతి నిరూఢి వసించిరి సంతసంబునన్. ౨౧౦

ఉ. మానవనాథః కైటభము మాధవమై తగు మేదమొందుటన్
జానుగ భూమి మేదిని యనంబడె ధారణవాచ్యసంగతిన్
బూని ధరాసమాఖ్య నొగిఁ బొందె మహీయముగాగ నెంచుమన్
దాను మహీమహోభిధఁ గనంపగె శేషుఁడు ప్రోయు ధారుణిన్. ౨౧౧

తే.గీ. ఇనుపసీలలవలె ధరాభృత్తు లలరెఁ । దానజేసికదా ధరాధరములయ్యె
రత్నమయశృంగములు గల్గి రత్నసాను । వచ్చెరువుమీఱఁ గావించెఁ నంబ కృపను.

వ. మఱియు మరీచియు నారదుండును అత్రియుఁ బులస్త్యుండును బులహుండును గ్రతువును దక్షుండును వసిష్ఠుండును ననువీరు బ్రహ్మకుం గొడుకులై పుట్టిరి. మరీచికిం గశ్యపుం డుదయించె. దక్షునకుఁ బదుమువ్వురు కూఁతు లుదయించిరి. వారియందుఁ గశ్యపుండు నిఖిలదేవతలను రాక్షసులను మనుష్యపశుపక్ష్యాదులం గనియె. ఇదియ కాశ్యపీయను సృష్టి. పితామహుని యర్ధశరీరంబున స్వాయంభువుండను మనువు పుట్టె. వామశరీరంబున శతరూపయను కన్య యుద్భవించె. స్వాయంభువునకుం బ్రియవ్రతోత్తానపాదులనువారు సంభవించిరి. మఱియు ముమ్మూర్తులలో [illegible] భగవంతుండైన త్రిదశజ్యేష్ఠుండు జగన్నిర్మాణంబు గావించి మేరుశృంగంబునం బ్రహ్మలోకంబు నేర్పరచి కొని నివసించె. విష్ణుం డెల్లలోకంబుల నుపరిభాగంబున వైకుంఠంబు నిర్మించికొని కాపురంబు చేయుచుండె. శివుఁడు తదీయంబైన కైలాసంబు నివాసముచేసుకొనియుండె. నానా రత్నసంశోభితంబైన మేరుశిఖరంబున స్వర్గంబు గావించుకొని యింద్రుండుండె. సముద్ర మథనంబునం గామధేనువును, నుచ్చైశ్శ్రవంబును నశ్వంబును, నైరావతంబను గజంబును, రంభాదులగు నప్సరఃస్త్రీలను సముత్పాదితంబులు గావించుకొనియె. మఱియు నా సముద్రంబున ధన్వంతరియును వైద్యుండును జంద్రుడును నుదయించిరి. క్రమక్రమంబున నండజ స్వేదజాదులు పుట్టె. దేవతిర్యఙ్మనుష్యాది భేదంబుల నానావిధంబగు సృష్టి యిది యకా యెఱుంగుము. ఇట్లు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుయ జగదండ నిర్మాణంబు చేసికొని యధేచ్ఛం బ్రవర్తించుచుండ నారాయణుండు మహాలక్ష్మింగూడి నిజభువనంబునం గ్రీడించుచు నొక్కనాఁడు. ౨౧౩

ఆ.వె. పాలవెల్లిఁదలచి పాలవెల్లిని రత । నాలదీవిఁదలచి మేలను రత
నాలదీవిలోని నయసత్యగుణ నికు । రుంబ నంబ శ్రీధరుండు దలచె. ౨౧౪

ఆ.వె. అంబపేర జన్న మాచరించెదనని । పూని డిగ్గె తనదు పురమునుండి
డిగ్గివచ్చిరి శంభు దేవతాజ్యేష్ఠుని । వరుణు ధనదు నింద్రు పావకు యము. ౨౮౫

ఆ.వె. దైవగురు వసిష్ఠు దక్షుని వామదే । వుని బిలచి సమస్తమును గొఱంత
లేకయుండఁజేసి లోకంబు గొనియాడ । సత్త్వయజ్ఞకర్మ సలుపబూనె. ౨౮౬

సీ. చెలువుగా శిల్పులఁ బిలిపించి వితతమండపమును గావించి దంబుగుల్క
నిరువదియేడ్వుర ఋత్విజుల వరించి చితులు వేదికలును జెన్నుమీర
నొనరించి చేయంగ నుర్వరాదేవతల్ సరగ దేవీబీజ సంయుతముగ
మంత్రముల్ చెప్పిరి మరి విధివత్తుగా హోమములొనర్పించుచున్నతరిని

తే.గీ. మధురమధురాక్షరంబు సుస్వరమునగుచు । వరలునశరీరవాణి య వ్యాసుదేవు
శ్రవణయుగ్మంబునకును గోచరముగాఁగ । నిట్లువచియించెనతఁడాత్మ నెలమినెసగ. ౨౮౭

సీ. దామోదరా । నీవు ధన్యుండవైతివి సురలలో నీవు శ్రేష్ఠుడవుగమ్ము
బ్రహ్మాదులును నిన్ను ప్రథమగణ్యుడవుగా నెంచిపూజించెద రెల్లయెడల
భక్తితో మానవు ల్పూజియించెదరు నిన్ను యజ్ఞేశ్వరుఁడవు నీ వగుము పేర్మి
ని న్నాశ్రయింతురు నిరతంబు నెల్లరు వరములిచ్చుచు గీర్తి వడయుమింక

తే.గీ. ధర్మమెప్పుడు చెడిచను ధరణియందు । నప్పుడీవవతరింపు మత్యాదరమున
శిష్టరక్షణమునుజేసి దుష్టశిక్ష । నొనరఁగావింపుచుండుము దనుజదమన. ౨౮౮

క. నీ యవతారంబులు నా । నాయోనులయందు నొదవు నమ్ముము నీవే
వేయివిధములను దేవని । కాయార్చ్యుఁడవగుము నా సహాయతవలనన్. ౨౮౯

క. శ్రీ నీసహచారిణియగు । నేనే నాయంశమునను నిర్మించెద స
న్మానవతి నీకుఁదోడుగ । నానాకాయములయందు నంబైయుండన్. ౨౯౦

క. చక్రాదులాయుధంబు ల । వక్రగతిన్ నీకుఁ గలుగు వానిం గొని యా
శక్రాదుల రక్షింపుము । సుక్రమముగ వారియందుఁ జూపుము కరుణన్. ౨౯౧

ఉ. కోపము గర్వమున్ వలదు గోవదు లాదరణీయు లెప్పుడున్
బాపము చేయువారలను బట్టి వధింపుము విగ్రహార్చిన
వ్యాపితలీల శక్తులొగి భారతవర్షమునందుఁ బూజ్యులై
కాపురముండ్రు వేగిరమ కల్గును నీకు యశంబు మాధవా. ౨౯౨

క. నినుఁ బూజించిన మనుజులు । ఘనులగుదురు కీర్తిపరులుగా నుందురు నం
దనులం గందురు మధుసూదన యిఁక । నినుబోలునట్టి దైవము గలదే. ౨౯౩

వ. అని కరుణార్ద్రహృదయయై దేవియిచ్చినవరంబులంది నారాయణుండు యజ్ఞసమాప్తిఁజేసి కశ్యపాదులను వీడ్కొని గరుడునిపై నెక్కి వైకుంఠంబు ప్రవేశించి తాను దేవియనుగ్రహంబునం బడసినవరంబుల దెల్పిన నెల్లదేవతలును బ్రముదితాత్ములై యందరును దేవిం బూజింపఁదొడంగిరి. దేవియు వారికి వాంఛితార్థప్రదాయినియై యుండె నని చెప్పిన విని జనమేజయుం డిట్లనియె. ౨౯౪

క. హరి దేవి యజ్ఞంబును । గరమరుదుగఁ జేసి శుభము గన్నవిధము వి
స్తరముగ వింటిని మఱియును । మఱియును వినవలఁతు దేవి మహిమము లనినన్.

వ. వ్యాసుండు. ౨౯౬

—: ధ్రువసంధూపాఖ్యానము. :—

ఆ.వె. దేవదేవదేవ దేవిచరిత్రంబు । వినఁగవినఁగ బెఱుఁగు వినెడిబుద్ధి
మేలుమేలు నాకు మేలుగా మునిముఖ్య । తెలుపు తెలుపు మమృతమొలికి కులుక. ౨౯౭

ఉ. మాన్యచరిత్ర దేవి మహిమం బితిహాసముగొంచు సెప్పి నే
ధన్యుఁడనౌదుఁ గోసలపథంబుల నర్కమహాంశజుండు సౌ
జన్యగుణుం డుదారుఁడు లసద్ధ్రువసంధిసమాఖ్యుఁడొప్పు రా
జన్యవరేణ్యుఁ డత్యధిక శౌర్యపరాజితశత్రుసైన్యుఁడై. ౨౯౮

చ. భువి నిరవద్యహృద్యఘనభూతిఁ దలిర్చి ధరాపరుండు మా
నవ పరిరక్షణక్రమమునం గులధర్మములోలి నెప్పుడున్
లవమును బీరువోనిడక లగ్గుల యొగ్గుల నిగ్గులోపికన్
బ్రవిమలబుద్ధి నారయుచుఁ బాలన జేసె నయోధ్య నర్మిలిన్. ౨౯౯

ఉ. ఆ విభు భార్య లిర్వు రిఁక నందు మనోరమ ధర్మపత్ని లీ
లావతియున్ ద్వితీయ గుణలక్షణ మాన్యల వారిఁ గూడి యి
చ్ఛావిధి సౌధభాగములఁ జారుతరోపవనంబులందు నా
నావిధకేళికావిలసనంబులఁ గ్రీడలుసల్పె వేడుకన్. ౩౦౦

చ. తనర మనోరమాభిధ సుదర్శను గాంచెను దివ్యరాజ్యలాం
ఛనయుతు సుందరున్ బరమసాధువు రెండవశోభనాంగి దా
జనవర గాంచె నొక్కసుతు శత్రుజిదాఖ్యుని రాజు వారలన్
గనియె నభేదబుద్ధిని జగంబును రంజిలెఁ బ్రీతి నెంతయున్. ౩౦౧

పంచచామరము. సుదర్శనుండు మంజువాక్యశోభియై విరాజిలెన్
సదా చరించె శత్రుజిత్తు చాటువాక్యశాలియై
యుదారుడైన రాజు ప్రీతి కొప్పెనా సుదర్శనుం
డు దా సమస్తమంత్రివర్యులుం జగంబు మెచ్చఁగన్. ౩౦౨

ఉ. అంత నొక్కనాఁడు మృగయార్థము భూతలనాథుఁ డేగి స
మ్మోద మెలర్ప దుష్టమృగపుంజముల న్నిజబాణనైపుణిన్
మోదుచుఁ బోయి పోయి తనముం దొక యీరమునందు భీతికృ
న్నాదము చేయుచున్న మృగనాయకమున్ గని క్రోధచిత్తుడై. ౩౦౩

ఉ. పంచముఖంబు దన్నుఁ బసిపట్టి యెగాసిగఁ జూచి తోక జా
డించుట కల్గి భూవిభుఁ డహీనశరాసనమునందుఁ దూపు సం
ధించి తటుక్కున న్విడువఁ దీవ్రగతిం జెడలార్చి గాండ్రు గాం
డ్రంచుఁ బయిం బయిం దుముకు నాతఁడు గైకొనె వాలుఁ బల్కయున్. ౩౦౪

తే.గీ. పైకి వచ్చిన మృగరాజు నట్టెరాజుఁ । బట్టినను రాజు గత్తితోఁ గొట్టెఁ దాని
నిట్టనట్టనుఁ బొరలాడి యట్టులేని । రాజు నచ్చె నపుడె మృగరాజు సచ్చె. ౩౦౫

క. దీనాననులై భూపతి । సేనలు వాపల్లెఁ బోయి చెప్పఁగ మంత్రుల్
మానక యుత్తర విధులన్ । బూని యొనర్పించిరంతఁ బుత్రులచేతన్. ౩౦౬

తే.గీ. ప్రకృతిజనులు వసిష్ఠుండు బహువిధముల । పూని యాలోచనముజేసి పుత్రులందు
చెలువుగ సుదర్శనుని రాజు జేయఁదలఁచి । చేరియుండంగ నయ్యుధాజిత్తు వచ్చె. ౩౦౭

క. లీలావతి తండ్రి యతఁడు । పాలించెడి యుజ్జయినిని మంత్రిసహితుఁడై
యాలించి వచ్చినను విని । యాలోనన్ వీరసేనుఁ డరుదెంచె వడిన్. ౩౦౮

క. ఈతఁడు కళింగ భూపతి । తాత సుదర్శనున కిట్లు తతసైన్యగణో
పేతులయివచ్చి యిరువురు । వ్రాతలఁ గూతలను మిగుల వాదించి రొగిన్. ౩౦౯

క. ఇద్దరిలోపల జ్యేష్ఠుఁడు । దద్దయు నా శత్రుజిత్తు తానే రాజం
చుద్దవిడి న్వాదించును । పెద్దతనము చిన్నతనము పెరిమెలపలనన్. ౩౧౦

క. ఇద్దఱు భార్యలలోనన్ । పెద్దదియగు ధర్మపత్ని బిడ్డఁడు కానన్
ముద్దు సుదర్శను రాజని । గద్దించుఁ గళింగరాజు కడువాదమునన్. ౩౧౧

క. మనముల నెటు చెప్పుటకును । ననుమానించియు సుదర్శనాఖ్యుని సింహా
సనమున నుంచఁగఁ దలఁపె । ట్టినను యుధాజిత్తు రుషార్భటి నృచివులతోన్. ౩౧౨

ఉ. పొట్టలు నింపుకోమఱఁగి భూరిధనంబులు గొంచు మేడలన్
గట్టి మదించి పెద్దల ముఖమ్మున ధర్మము లొక్కనాఁడునుం
గట్టిగ విన్న మానిసులు కారు ప్రధానులు మీరు లంచముల్
పట్టి సుదర్శను న్నృపతి పట్టసమేతు నొనర్పఁ జెల్లునే. ౩౦౩

ఆ.వె. నేను బ్రతికియుండఁగా నెవ్వఁ డీ చిన్న । వాని రాజుఁజేయఁ బూనఁగలఁడు
సబలుఁడై నవాఁడు శత్రుజిత్తునుకొండు । కాలు దుప్పవాఁడు కదనమునకు. ౩౦౪

వ. అనిన వీరసేనుండు. ౩౦౫

ఆ.వె. అకట న్యాయమరయ కాదెదేటికి యుధాజిత్త వినుము శత్రుజిత్తు తాత
తాళ్ళఁదన్నెనేనిఁ దా సుదర్శనుతాత । తాళ్ళఁదన్నువారి తలలఁదన్ను. ౩౦౬

—— : యుధాజిద్వీరసేనుల యుద్ధము : ——

వ. ఇట్లు యుధాజిద్వీరసేనులకుఁ బరస్పర వివాదంబులు ప్రబలంబైన గని యఖిల ప్రజలును మునులును మనంబుల నత్యంత చింతావేశంబులఁ దత్తరిల్లిరి. శృంగబేరపుర వాసులగు నిషాదులు రాజవంశంబునం గలహంబులు పొసంగెనని విని రాజద్రవ్యంబు లపహరింప దేశదేశంబుల విచ్చలవిడి దోపిడులఁ జేయందొడంగిరి. యుధాజిద్వీరసేనులు యుద్ధప్రయత్నంబులు సేయుచుండి రిట్టి సమయంబున. ౩౦౭

సీ. సమరసన్నద్ధులై చతురంగబలములఁ జేర్చి యుధాజిత్తు పేర్చినిలచె
వీరసేనుఁడు మహావీరాగ్రణులతోడ నెదురుగాఁ దా మోహరించినిలచె
మొనసి యా రణరంగమున యుధాజిత్తుపై గిరిమీఁద వర్షంబు గురిసినట్లు
వీరసేనుఁడు ఘోరనారాచముల నేయ నుజ్జయినీశుండు మురువడించి

తే.గీ. నిజనిశితబాణపుంజంబు నెఱసి యతని । యాశుగంబులఁ దెగటార్చి యార్చినిలువ
నంతటఁ గళింగభూపతి పంతగించి । మఱలనేయంగ నతఁడును మఱలనేసె ౩౦౮

క. గజముగజము హయముహయము । బుజుగతిరథమును రథంబు నెల్లెడలఁ బదా
తిజనముఁ బదాతిజనముం । గజిబిజియై పోర మెదడు గ్రద్దలు తినియెన్. ౩౦౯

సీ. గజఘటాకుంభనిర్గతమైన రక్తంబు కంఖాణకంఠనిర్గత రుధిరము
రథిక యోధాగ్రేసరక్షతజాతంబు కాల్బలంబు నొడళ్ళ గాఱునెత్రు
సెలయేళ్లుగాఁబారి గలసి మహానదీ వితతప్రవాహంబుగతి వహించి
నరమస్తములతిట్ట లరిది సైకతభాతి శైవాలభంగిఁ గేశములు తనర

తే.గీ. కరిశవంబులు తిప్పలుగాఁ గానుపింప । వీరకాయంబు లొగి మత్స్యవితతిఁ బోల
నేమని వచింప రణరంగభూమిఁ దొంగి । చూచువారలకును భీతిదోచె మిగుల. ౩౧౦

తే.గీ. కదనమున నీల్గి యొకఁడు నాకమునకేగి । యచ్చరనుగూడి దివ్యరథాధిరూఢు
డగుచు దివినుండి యవనిపై నవిసిపడిన । తనశరీరంబు సూపు నవ్వనజముఖికి. ౩౨౧

తే.గీ. మరియొకడు దేవతాకాంత మఱగి దేవ । రథముపైనుండి యాహవరంగమందు
ననుగమన మాచరించిన వనితవచ్చి । తన్నుఁగలసిన స్త్రీయను దవిలికులికె. ౩౨౨

వ. ఇట్లు దేవాంగనలు రణంబునహతులైన వీరులంగూడి యంతరిక్షంబుననుండి చూచుచుండఁ జతురంగంబుల పాదఘట్టనంబున భూమినుండి లేచిన రజోవితానంబు దిశలం బ్రాకి చిమ్మచీకట్లు గ్రమ్మంజేయ నతిఘోరంబుగాఁ జూపట్టు నవసరంబున యుధాజిత్తు నిజధనుర్విద్యానైపుణిం బ్రకటించి వీరసేనుమస్తకం బూడనేసిన నతండు నేలం దొఱగిన నతని బలంబులు చెల్లాచెదరై నలుదెసలం బాఱఁజొచ్చి రంత మనోరమ తనతండ్రిపాటు విని తనకుమారుండు యుధాజిత్తుం జయించుమార్గంబు పలువిధంబులం దలపోసియు, నెట్లుం దోచక చింతాక్రాంతయై యయ్యయో లోభంబునకంటెం బాపంబులేదు. నే నేమిచేయుదు. లోభావిష్టుండగు పార్థివుండు సేయని పాపంబుగలదే యని వితర్కించుచుఁ దనలో మఱియు నిట్లనియె. ౩౨౩

క. తల్లినిఁ దండ్రిని భ్రాతల । నల్లుండ్రను గురుల హితుల నాత్మజుల ధరన్
వొల్లింతు రాసచేతను । కల్లగునా యాశ దుఃఖకరి యనుట యిలన్. ౩౨౪

క. చేయు నగమ్యాగమనము । పాయక సలిపెడు నభక్ష్య భక్షణ మిఁకఁ దా
నేయది యాశాబద్ధుఁడు । సేయఁడు లోకమున నాస చీచీ తగునా. ౩౨౫

శా. ఆశారాక్షసి కుక్షిదొడ్డది సురాహార్యంబునున్ సప్తవా
రాశుల్ నాకము నాగలోకమును దా రసాతలంబున్ భవా
నీశస్థానము విష్ణులోకమును లోనిడ్డన్ క్షుధాశాంతి దా
లేశంబున్ గనరాదు పిష్టఘుటికాలీలన్ వడిన్మ్రింగెడిన్. ౩౨౬

మ. అకటా లోభము లోభమే వితత మాయామోహినీ దేహవా
హక మత్తేభముకాక దానిఁ గడద్రోయన్ లేక సన్న్యాసులై
వికటారణ్యవిహారులై జపతపోవిస్తారులై కేళ్ళఁ గుం
డికలుం గోలలుఁబట్టి యట్టె చనరే డీకోఁ దరంబేరికిన్. ౩౨౭

ఉ. తండ్రియుఁబోయెఁ జెన్మిటియుఁ దాఁజెను బుత్రుఁడు బాలుఁడయ్యయో
గండ్రయుధాజితెట్లు బ్రతుకంగల మేము సపత్ని జొన్నపిం
డుండ్రముసైనఁ బెట్టునె నయోచితమార్గము లెందునేనిఁ బ్రో
యాంద్రపుఁ గల్గునే సచివు లయ్యమపక్షము పూనకుందురే. ౩౨౮

ఆ.వె. సవతితల్లిగర్భ మవియంగఁ దద్గత । శిశువుఁ గోసికోసి చెఱచె నింద్రుఁ
డలుక గర్భనాశనార్థంబు సవతికి । నొగివిషంబువెట్ట సగరుఁడొదవె. ౩౨౯

ఆ.వె. కానలకును పంపెఁ గైకేయి సవతికు । మారు రాము నీతిమాలి యందు
వలనఁగాదె యాల్గెఁ బంక్తిరథుండు దా । సవతి యీసునకును సవతు గలదె. ౩౩౦

క. నాకొమరుని భూపతిగాఁ । గైకొనఁగఁ దలంచినట్టి ఘనమంత్రులు దా
రీకాలమునఁ దదీయులు । గాకుందురె యేమిసేయఁగల నిపు డయయో ౩౩౧

తే.గీ. కాఁదలచిఁనట్టిపని యెప్డు కాకపోదు । యత్నమొకటి చేసిన నవల దైవ
మెట్లుగానుండునో దోషమేమి యిందు । ననుచు మనమున నొక యూహగని వెలంది.

తే.గీ. సకలకార్యంబులందు విశారదుఁడగు । మానిసి విదల్లు నొక్కని మగువ వేగ
బిలచి యేకాంతమునఁ దన బెడదలెల్లఁ । జెప్పికొని యేడ్చెఁ గన్నీటఁ జేలదడియ. ౩౩౩

వ. మఱియు. ౩౩౪

తే.గీ. నాయనా తండ్రి కడచెను నాదుబిడ్డ । చిన్నవాఁ డా యుధాజిత్తు పెద్దవాఁడు
బ్రతుకుమార్గంబు నాకేది ప్రకృతమరసి । పక్షణింపుము కాళ్ళకు మ్రొక్కుదాన. ౩౩౫

వ. నాపుఁడు విని విదల్లుండు. ౩౩౬

క. నీ విచ్చట నివ్వేళం । దావొనరింపంగరాదు త్వరగా నేనుఁ
నీవును బాలునిఁ గైగొని । యా వారాణసికిఁ బోయి యప్పురమందుఁ. ౩౩౭

క. నామేనమామ గలఁ డా । శ్రీమంతుఁడు మంచివాఁడు చేయంగలవాఁ
డామేటి సుబాహుండను నామముగలవాఁడు మేటి నయ మేదేనిఁ. ౩౩౮

క. అనిన విని మనోరమ దా । ఘనమైన యుపాయమనుచుఁ గడునలరి తదీ
య నయంబుం గొనియాడుచుఁ । జనియెదఁ బుట్టింటికనుచు సవతికిఁ జెప్పెఁ. ౩౩౯

వ. ఇట్లుచెప్పి రహస్యముగా నొక రథంబెక్కి తానును సుదర్శనుండును నొకసైరంధ్రియు విదల్లుం దోడ్కొని పట్టణబహిఃప్రదేశంబునకుం జని రణంబునం గూలియున్న తండ్రికి సంస్కారంబులుచేసి రెండుదినంబులలో బాగీరథీతటంబు సేరిన నచ్చటి నిషాదులు సర్వ ధనంబునుం గొనిపోవ వగచి భయాకులయయ్యు విదల్లుండు సెప్పిన నీతివాక్యంబులచే ధైర్యం బవలంబించి తెప్పయెక్కి జాహ్నవిం దాటి భారద్వాజాశ్రమంబు ప్రవేశించి యచ్చటి తాపసులంజూచి నిర్భయయై వసియించి యున్నతఱి మునీంద్రుం డా యంగనం గాంచి యిట్లనియె. ౩౪౦

ఉ. ఎవ్వతెవీవు నీవెవని యింతివి కష్టము జెందినట్లు నీ
నెవ్వగ తెల్పుచున్నయది నీవు సురాంగనవో వరాంగి నీ
మవ్వమునుం గనుంగొనఁగ మానవినీవంచుఁ దలంపనేర
కివ్విధి యెందువల్ల లభియించె వచించుమటంచుఁ బల్కినన్. ౩౪౧

చ. నెగులుననేమియుం బలుకనేరక కన్నుల నవ్విదల్లునిన్
దగఁ గనుగొన్న నాతఁడు మనంబునఁ జింతిలి యో మునీంద్ర యీ
మగువ మనోరమాఖ్య వినుమా ధ్రువసింధుని ధర్మపత్ని భ
వ్యగుణగణాఢ్య యమ్మనుజభర్త మృగేంద్రముచేత నీలిగెన్. ౩౪౨

క. ఈ కొండిక యా శైలజ। చాకాంతుని కొడుకు సుగుణసంపన్నుఁడు ని
ర్భీకుఁడగు వీరసేనుం। డీకాంతకుఁ దండ్రి యాతఁ డీల్గె రణమునన్. ౩౪౩

క. లీలావతి యా మనవతి। యాలలనకుఁ దండ్రియగుచు నలరు యుధాజి
ద్భూలోలుఁడు తన మనుమని। బాలుని శత్రుజితు భూమిపాలునిఁ జేయన్. ౩౪౪

ఆ.వె. భూని వీరసేనుఁ బొడిచి రాజ్యంబున। నిలిపి యున్నవాఁడు వెఱపులేక
త్రాత యెందులేక యీతలోదరి। యిట్లువచ్చె నీవ యింక దిక్కు. ౩౪౫

ఆ.వె. యజ్ఞశతకమైన నాత్రివక్షణమును। పొలయు వల్లకాని బరమదీన
మానవేంద్రు దాన మన్నించి రాబిడ్డఁ। బ్రీతిఁ బ్రోవుమయ్య కృపగుణాఢ్య. ౩౪౬

క. నా విని మునివరుఁ డిట్లను। నో వనితా నీదు కొమరు నోఁపికమీఱన్.
బ్రోవఁగను వెఱువకయుండుము। భూవిభుఁడై వీఁడె సుఖము పొందగలఁడుసూ. ౩౪౭

చ. అను విని సంతసించి వనితాగ్రణి యిచ్చిన గడ్డికొంపలోఁ
దనయుని బ్రోచుచుండెను విదల్లుఁడు నాడిగన్నిం బడంతియున్
తన పరివారము ల్విడువ దైవమునే మది నమ్మి యెంతయున్
మునివరు సంతికంబునకుఁ బోవుచు వచ్చుచు నూరడిల్లుచున్. ౩౪౮

వ. అంత యుధాజిత్తు సంగ్రామంబునుండి వెడలి యయోధ్యకుం బ్రవేశించి సుదర్శను వధించు తలంపుతో మనోరమం బిలువ ననేక సేవకులం బంపిన నాపె గనరామి నొక సుముహూర్తంబునఁ దనమనుమఁడగు శత్రుజిత్తునలంకరింపించి వసిష్ఠాదులను నిఖిల మంత్రివర్గంబులను విచ్చేసియుండ నభిషిక్తుం గావించి భేరీశంఖకాహళాదితూర్యధ్వనులు దెసలు నిండ విప్రవేదపాఠంబులును వందిస్తవంబులును జెలంగ జయజయాది మంగళ నినాదంబులతో నుత్సవంబుజేసి పరమసంతోషముతో నుండి. ౩౪౯

క. ఎక్కడికిఁ బోయినది యా । మ్రుక్కడియయిన ధ్రువసింధు ముదిత పురమునన్
 జిక్కనని తలఁచితిని నే । డిక్కడ లేదాయె కొడుకు నెచ్చట నిడెనో. ౩౨౧౦

—— : యుధాజిత్తు భరద్వాజాశ్రమమునకుఁ బోవుట : ——

వ. అని వితర్కించి యుధాజిత్తు తన మనుమనికి రాజ్యం బిచ్చి మంత్రులం భూపాలనంబునం బరామరిక కలిగియుండ నియమించి తా నా రాజ్యంబు వదలి సుదర్శన వధార్థియై యతండు ఋష్యాశ్రమంబున నుండె నని విని. ౩౨౧౧

తే.గీ. శృంగబేరపురీశుఁడై యెసఁగునట్టి । యెఱుకు దుర్దర్శుఁడనువాఁ డహీనబలుఁడు
 దనకుఁ దోడయి చనుదేరఁ దడవులేక । చిత్రకూటంబునకు యుధాజిత్తు సేర. ౩౨౧౨

వ. మనోరమ విని దుఃఖించుచు. ౩౨౧౩

తే.గీ. ఏమిచేయుదు మునులారా యెందుఁజొత్తు : నయ్యుధాజిత్తు నాశ్రయుఁ డా నిషాద
 విభుని సేనలతోఁగూడి విడిసె నిందు । నితనివలననె నాతండ్రి యీల్గెనిందు. ౩౨౧౪

క. మును పా పాండవులు వనం । బున ద్రౌపదిఁగూడియుండ మునుకొని యా రా
 ట్తనయులు మృగయలఁ దిరుగఁ । మునులే రక్షించిరనుచు మును వింటిగదా. ౩౨౧౫

వ. మునీంద్రా! య య్యాశ్రమంబున నున్న ఋషులు ధౌమ్యుండును అత్రియు గాలవుండును బైలుండును జాబాలియు గౌతముండును భృగుండును చ్యవనుండును గణ్వుండును వసుండును గ్రతుండును వీతిహోత్రుండును సుమంతుండును యజ్ఞదత్తుండును వత్సలుండును రాశాసనుండును గహోడుండును నవక్రీయు యజ్ఞదత్తుండును మొదలుగాఁగలవా రింకను భారద్వాజాదులుం గలరు. మునీంద్రులారా! యచ్చటం గొందఱు వాసిజనంబులతో యాజ్ఞసేని నిర్భయురాలై నివసించియుండె. నంత నొకనాఁడు పాండవులు వేట తమకంబున న య్యాశ్రమంబువిడచి యొక కాననంబునుండి మఱియొక కాననంబునకుం జనుచుం దడవుసేసియున్న సమయంబున న య్యాశ్రమభాగంబున సైంధవుండను రాజు నిగమధ్యానంబులు విని యందుం బ్రవేశించి భృత్యద్వయసమేతుండై వేదంబులు పఠించు మునులయొద్దికి వచ్చి వారలకు నమస్కరించినం గని వా రాదరించి కుశాసనంబున సుపవిష్టుం జేయఁ గూర్చుండియున్న సమయంబునం దత్రత్యులగు నారీమణు లంతటంతట రాజుం జూచుచున్న సమయంబున వారలలో నున్న ద్రౌపదిం జూచి జయద్రథుండు ధౌమ్యునితో నిట్లనియె. ౩౨౧౬

సీ. ఎవ్వతె యీశ్యామ యిందుబింబానన మత్తకుంజరయాన మంజువాణి
 రతియొ భారతియొ శ్రీసతియొ సురేంద్రుని యువతియో పేరేమి యునికి యేడ
 ఎవ్వని కూఁతురో యెవ్వని భార్యయో రాజపల్లవభంగిఁ దేజరిల్లు
 బర్బూరములను లవంగతీఁవెయుఁబోలె రక్కసులందున రంభవోలె

తే.గీ. నీయరణ్యంబులకు నిది యేలవచ్చె । నింతచక్కఁదనంబు నే నెందుఁజూడ
నహహ చెల్లునె దీనికి యంగలార్పు । తెలుపఁగదవయ్య ద్విజవర్య దీని తెఱఁగు. ౩౫౭

వ. అనిన ధౌమ్యుం డిట్లనియె. ౩౫౮

తే.గీ. పాండవులభార్య పాంచాలి పార్థివేంద్ర । యీ యరణ్యంబునను వసియించియుండు
ననినఁ బాండవు లెచ్చటి కరిగి రిపుడు । వారలు మహాబలులు నంచితోరుమతులు. ౩౫౯

ఉ. నావుఁడు ధౌమ్యుఁ డిట్లను ఘనప్రతిభుల్ కురువంశమండనుల్
దేవసమానులందరును దేరులనెక్కి యరణ్యభూమికిన్
వావిరి వేటకై చనిరి వచ్చెద రింటికి రెండుజాలకున్
నా వసుధావిభుండు మది నాటిన బాళిని నిల్వనేరమిన్. ౩౬౦

వ. సైంధవుండు మెల్లమెల్లన దారి నేర్పుమీర ద్రౌపదిం జేరి యిట్లనియె. ౩౬౧

ఉ. ద్రౌపది! క్షేమమా? కొనుము వాయునిదండము మంచిదేఁ సరే
నీ పతు లేడఁబోయిరి వనిం గడపెం బదినొక్కొఁడేండ్లు మీ
కాపద లిట్లు వచ్చెనన, నంగన నీకును స్వస్తి రాజ యీ
చాపదయున్ వసింపు మొకజాముసు భర్తలు వత్తు రింటికిన్. ౩౬౨

తే.గీ. అనిన ద్రౌపదిమాటల నాలకించి । యంతలో వాని బలిమిఁ దా నపహరించె
మునివరుల నుగ్రమూర్తుల ఘనులనైనఁ జూడఁదాయెను నమ్మవచ్చునె కుజనుల. ౩౬౩

వ. దీనికిం దృష్టాంతంబు కలదు. ౩౬౪

క. బలిచక్రవర్తి జన్నము । సలుపం దాఁజేయుచుండ నబ్జాక్షుఁడు దా
నల వామనరూపముతో । నెలయుం జని దానమడిగి యేమియొనర్చెన్. ౩౬౫

క. యోగులకు నేర్పుఁడైతగు । భోగిశయానుండు సేసె మోసము ధరణిన్
రాగులు లోభులు సేయరె । వేగమె కనుఁగొనకయున్న విమలవిచారుల్. ౩౬౬

క. లోభులు మోసముచేయుచు । లాభంబులు పొందుదురు బళా వారలకున్
బ్రాభవము పాపకర్మమె । యేభయము పరమ్మునందు నిహమే చాలున్. ౩౬౭

క. మనసునఁ గ్రియలన్ వాక్కుల । ననుమానములేక పరుల యర్థమ్ము లాగిన్
గొనియెదరు చెలిమి బలిమిని । గన లోభముకాదె దీని కారణము భువిన్. ౩౬౮

తే.గీ. పరులయర్థంబు లాఁగోరు పాపకర్మ । కొడఁబడుచు నుందు రీభువి నున్నవారు
నమ్మికయనంగ నెయ్యదో నమ్మవచ్చు । వాఁ డెవండో కనుంగొన వశముగాదు. ౩౬౯

తే.గీ. అవని లోభంబు పాపంబు యగుసుజూడ । లోభులగువార లాగంగలో మునిఁగినఁ
గాశికేగినఁ దలయెత్తు కనకమిడిన । స్వర్గ మేరీతిఁ గలుగు నచ్చపలులకును. ౩౭౦

తే.గీ. ధాన్యవస్త్రాదులను గొనఁ దలఁచినపుడు । వెలలుతగ్గంగఁగోరును వేరి యమ్మ
గోరినప్పుడు హెచ్చంగఁ గోరుచుండు । హెచ్చుతగ్గులలో మోసమింతగాదు. ౩౭౧

క. కాన మునీశ్వర సుతుతో । జానకి వాల్మీకియింట సంరక్షితయై
మానితయై నట్లుండెద । పీనిం బొమ్మనుము తనదు పీటికి వేగన్. ౩౭౨

క. అనిన ముని యుధాజిత్తుం । గని నీ విపు డిచటనుండి కదలుము స్వగృహం
బున కేగు మీ మనోరమ । కును దుఃఖము నొదవఁజేయఁగూడునె యనినన్. ౩౭౩

క. విని యయ్యుధాజిత్తనియెన్ । మునివర యీబాలుని నిపుడు మున్యాశ్రమమం
దుననుండి విడిచివేయుము । చన వటుగాకయున్న సైన్యయుతుండన్. ౩౭౪

వ. అనిన. ౩౭౫

క. నాపలుకులు వినవేనిన్ । నీపనిఁగను మవ్వాసిష్ఠునియము కుశికజున్
ద్రోపించినట్లు చేసెద । భూపాలక మాటలేల పొమ్మి వేగన్. ౩౭౬

—: సుదర్శనునకుఁ గామబీజ ప్రాప్తి :—

క. అనిన మునిపలుకు విని బల్ । కినుకం పలయూవి యూచి లేచి యుధాజి
జ్జనపాలుఁడు వృద్ధసచివు । వనమొద్దికిఁ జేరఁ బిలిచి తంత్రం బడిగెన్. ౩౭౭

వ. ఇట్లాలోచించి మఱియు. ౩౭౮

ఆ.వె. శత్రు వల్పుడంచు జనుఁ డుపేక్షించిన । [illegible]
దుడుకు మృత్యుహేతు వది కాకయుండునే । పగ[illegible]పవలయుఁ బ్రభుమమంచ. ౩౭౯

ఆ.వె. కాన నిపుడు చేయు గార్యంబు పరికింప । తనయుతో మనోరమను బలిమిని
బట్టితెచ్చువాఁడ బరులెవ్వ రెదిరింపఁ । గలరు యోధులేరి బలగమేది. ౩౮౦

ఆ.వె. బలిమిఁబట్టి బాలు బ్రతుకార్చి నిష్కంట । కంబు సేయువాఁడ గడగిరాజ్య
మందుమీఁద భీతి యెందునులేక ర । క్షణము సేయువాఁడ శత్రుజిత్తు. ౩౮౧

వ. అని పలికిన యుధాజిత్తు పలుకులు విని ప్రధానుం డిట్లనియె. ౩౮౨

క. మునిమాటలు విని సాహస । మును జేయకుమయ్య స్పష్టమును జూపె నతం
డును విశ్వామిత్రునిఁ దా । విను మాకథ చెప్పెదను సవిస్తర ఫణితిన్. ౩౮౩

క. మును విశ్వామిత్రుండను । ముని దేశాటనముమీఁదఁ బోవుచును వసి
ష్ఠుని యాశ్రమంబునకుఁ దగఁ । జనినం బూజించి దర్పచాప నతఁ డిడన్. ౩౮౪

క. ఉపవిష్టుండై యుండఁగ । నపరిమితానందమున మహాముని నిలిపెన్
నృపతిని భోజనమునకై । సపృతనుఁడై కౌశికుండచట భుజియించెన్. ౩౮౫

క. సుందరమై కనులకు నా । నందంబై యొప్పుచున్న నందిని యను గో
వుం దివ్యభక్ష్యభోజ్యము । లందీయఁగఁజూచి దాని నడిగిన మునియున్. ౩౭౬

తే.గీ. హోమధేనువు దీని నే నొసఁగనని । పాడి మొదవుల నొకవేయి పరగ నీకు
నిత్తు నిమ్మన నేది నీ విత్తుగాక । దీని నే నీకు నీనని మౌని పలికె. ౩౭౭

తే.గీ. బలిమిఁ గొనిపోవఁగలను నే పార్థివుండ । సైన్యయుక్తుండఁ జూడుము చాలకున్న
లక్షలకొలంది ధేనువు ల్కలవు నాకు । నీకు నిచ్చెదఁ గోరితేని మునివర్య. ౩౭౮

వ. అనిన నమ్మునీంద్రుండు. ౩౭౯

తే.గీ. బలిమి ధేనువు గైకొన్న బలగములను । గూర్చికొనివచ్చినను నేను గోవు నొసగ
నేమిచేసినఁ జేయుమీ యిచ్చకొలఁది । ననినఁ గోపించి కౌశికుం డతిరయమున. ౩౮౦

క. పట్టుఁడు పట్టుఁడు నందిని । నట్టిట్టుం బోవనీక యనిన ననుచరుల్
పట్టికొన నాక్రమించిరి । దిట్టను గంపంబు మేన ముని కప్వేశన్. ౩౮౧

ఆ.వె. ఏమిచేయువాఁడ నిదె నిన్నుఁ గొనిపోవు । చున్నవాఁడు బలిమి నుర్వరేశుఁ
డేమిపాపమైన జేయుమీ యనుచును । గోవుఁ జేరి తనను గొడవఁ బెలుప. ౩౮౨

క. ఘంఘానుముద్రైన యమొయు । దంధోద్ధుల నాలకించి యావుం గినుకన్
బాంధారవ మొనరించుచు । సంఘాత మొనర్చె దితిజ సైన్యము మేనన్. ౩౮౩

తే.గీ. నందినీనందనులు సాధనములుపూని । పోకుఁడదె నిలువుండని పొడిచి పొడిచి
కౌశికుని సేనఁ ద్రుంప నిరాకుఁడగుచు । నేగి యేరాకిమై యిట్టు లేడ్వఁదొడగె. ౩౮౪

తే.గీ. అయ్యయో పాపియీమౌని యపనిపాలు । తేజ బ్రాహ్మణుతేజుతో దీటుకొనునె
యనుచు నిందించు నేఁ దపమాచరించి । బ్రాహ్మణుఁడనౌదు నని పంతపట్టిపూని ౩౮౫

తే.గీ. తపము గావించి తాపసత్వము వహించె । కాన రాజన్య నీవిట్లు కదపెదేల
సాహసంబునఁ దాపసుల్ శాపకరులు । కూడదీబుద్ధి మానుము గోత్రహాని. ౩౮౬

క. మునివరునికడకు నేగుము । జనవర సాధూక్తినతఁడు శాంతిల్లంగా
నొనరించి సుదర్శను ని । వ్వనమున నే యుండనిమ్ము వగపేటికిఁకన్. ౩౮౭

క. ఒకచెంపఁ గొట్టినను బా । లొక చెంపను నెత్రు బాలుఁ దోపఁగలఁడె నీ
కొక యపకారము చేయఁగఁ । గృపతో రక్షింపుమయ్య క్షితితలనాథా. ౩౮౮

క. రంజిల్లఁగ దయయే చే । యంజనుఁ గావలసినది యది యగుఁ గాకేలా
నెంజలి నృప దైవాధీ । నం జగదఖిలమ్మనన్ వినంబడదొక్కో. ౩౮౯

క. ఎండేవజ్రము తృణమగు । నండే తృణలవము వజ్రమగు దైవగతిన్
గుండేలు పులినిఁ బడఁగఁలు । చుం దోమయె గజముఁ గూల్చు శూరత్వమునన్. ౮౦౦

వ. అనిన విని యుధాజిత్తు మునివరు సన్నిధానంబున కరిగి యతని పాదంబుల కెఱఁగి యో యయ్యా భవదాజ్ఞానుసారినై చనియెదనని యతని వీడ్కొని నిజనివాసంబునకుం బనివినియె. నంత మనోరమయు సుదర్శను బాలించుచు నయ్యాశ్రమంబునన యుండె. అంత నొక్క నాఁడచ్చటి మునిబాలకుండొకండు విడల్లుంజూచి క్లీబా యని పిల్చిన విని సుదర్శనుం డందలి ప్రథమాక్షరంబు బిందుయుతంబుగాఁ గొని పునఃపునస్స్మరణంబు సేయుచుండె. నప్పటికతం డైదేండ్ల బాలుండుగనుండి పిదప పదునొకండవ వత్సరంబు ప్రాప్తంబైనం గని యచ్చటి మునివరు లుపనీతుంజేసి వేదాధ్యయనంబు సేయించి వెంట వెంట ధనుర్వేదంబు సాంగంబు సేయించి నీతిశాస్త్రంబు గఱపినం గుమారుండు సకలవిద్యా పరిపూర్ణుండై యుండె నంత. ౮౦౧

ఆ.వె. శక్తి కామబీజ శక్తిచే నొకనాఁడు । రక్తభూషణములు రహివహింప
రక్తవసనయగుచు రక్తవర్ణముతోడ । శక్తి వైష్ణవియె ప్రసన్నయయ్యె. ౮౦౨

ఆ.వె. గరుడవాహనమునఁ గదలక కూర్చున్న । వైష్ణవిఁ ప్రసన్నవదనఁ జూచి
యలసు బాలుఁ గాంచి యచటనే నిల్పి య । య్యంబ ప్రోల్లసద్దయారసమున. ౮౦౩

తే.గీ. వాడిగల్గిన యమ్ములతోడ । విల్లు గత్తళంబును బొదియును గడకనిచ్చి
జయము బొమ్మనిపల్కె నా శక్తి దాని । విని ముదమ్మునఁ గైకొని వేడ్కనుండె. ౮౦౪

వ. ఇది యిట్లుండ. ౮౦౫

మ. కలఁ డాశాపశకాంత కాంత విమలఖ్యాతిచంద్రికాసాంద్రుఁ డ
త్యలఘుగ్రోరు మహో మహో శిఖిశిఖావ్యాపాదితారాతి రా
డ్బలని స్తంద్రుఁడు వైభవేంద్రుఁడు మహీభారక్రియాశక్తి భా
సిల సద్బాహుయుగోరగేంద్రుఁడగు కాశీ రాజచంద్రుం డిలన్. ౮౦౬

ఉ. ఆ ధరణీతలేంద్రునకు నాత్మజ సుందరి మంజుయాన బిం
బాధర చారుగంధి సుగుణాఢ్య వలాహకవేణి యామినీ
నాథసమాస్య నిమ్నతరనాభి తలోదరి కంబుకంఠి వి
ద్యాధరనారి నా శశికలాభిధ యొప్పె విలాస సంపదన్. ౮౦౭

ఉ. వందిజనంబు లప్పుడు వచ్చి సుదర్శను పేరు తీరు సౌ
రుం దగఁ జెప్పఁగా వినుచు దర్పకుఁ డేయఁగ నోర్వలేక యే
చందమునం దదీయముఖచంద్రునియం దమృతాంశుబృందమున్
గందు నటంచుఁ గోరికలు కట్టలకాగక పొర్లి పారినన్. ౮౦౮

ఉ. అంతట నొక్కనాఁడు జగదంబ నిశాంతరవేళ వచ్చి సీ
మంతిని స్వప్నమందనియె మానిని! నీకు వరం బొసంగెదన్
భ్రాంతివహింప కిప్డుగుమా యనఁ జూచి ముదంబుమీఱ న
త్యంతము సిగ్గునన్ శశికళాభిధ పల్కక యూరకుండినన్. ౪౦౯

తే.గీ. తరుణి నీమది తలంపు సుదర్శనుండు । వరుడు గాపలెననియె నే నెఱుఁగనొక్క
వాఁడు నాభక్తుఁ డతఁడె నీ వరుఁడుసుమ్ము । మనమునం దిట్లు చింతిల్ల మానుమింక. ౪౧౦

క. అని పల్కిన దేవీ వా । క్కునకు సంతసమునంది లేచి కోమలి తనలో
నను గిలకిల నగికొనుచు । న్నను పల్లి యదెల్లగాంచి నవ్వుచు ననియెన్. ౪౧౧

తే.గీ. ఏమి నాతల్లి మున్ను నీ కింతమొగము । లేదు వికసించినది నేఁడు లేఁతఁదమ్మి
సూర్యదర్శనమునఁబోలె జూడ దీని । కొక్కకారణ మెద్దేని యుండుఁ జెపుమ. ౪౧౨

క. అనఁ దలవాంచుక యేమియు । ననఁజాలక వెనుకఁదిరిగి యనుగు చెలియతోన్
దన స్వప్నక్రమమెల్లను । వినిపించెను చెవిని పెదవిపెట్టి గుసగుసన్. ౪౧౩

క. తల్లియుఁ జెలువలఁ బిక్కలి । యుల్లసిలిరి యట్టులుండ నొకనాఁ డా సం
ఫుల్లసరోజేక్షణ దాఁ । పల్లికి నిట్లనియె మృదుసుధామధురోక్తిన్. ౪౧౪

క. ఈనాఁ డుపవనభూమికి । నేనును జెలికత్తియలను నేగెదమమ్మా
మానక సెలవిమ్మనినన్ । మానిని లగ్గనిన నేగె మంజులవనికిన్. ౪౧౫

క. మొల్లలు జాజులు పొగడలు । మల్లెలు సంపంగిపూలు మఱి విరజాజుల్
కొల్లలుగఁ గోసికొనుచున్ । ఫుల్లసరోజాక్షి చూచె భూసురు నొకటన్. ౪౧౬

వ. చూచి. ౪౧౭

ఉ. ఎచ్చటనుండి యెచ్చటికి నేగెదు బ్రాహ్మణ నా నమస్కృతుల్
బుచ్చికొనుం డనంగ విని భూసురుఁ డో విమలాంగి నీకు నే
నిచ్చెద దీవన ల్విడుము చింతయు నీకు వివాహసిద్ధియౌ
నచ్చుగ నీవిభుండు సుగుణాఢ్యుఁడు నయ్యెడునంచుఁ బల్కినన్. ౪౧౮

క. విని నవ్వి యత్తలోదరి । వినయాన్వితయగుచుఁ బలికె విప్రవరా యెం
దునుండి వచ్చెదవు నా । ఘన భారద్వాజుపల్లెకడనుండి యనన్. ౪౧౯

క. ఆ యాశ్రమమున నచ్యుత । మేయది కలదనుచుఁ జంచలేక్షణ యడుగన్
దోయజలోచన వినుమా । తోయ మొకటి యచటఁ గలదు స్తుతిపాత్రమునూ. ౪౨౦

తే.గీ. కొమరుగలవాఁడు ధ్రువసింధు కొడుకు వాని । నామము సుదర్శనుం డెలనాగ యతని
పేరు సార్థకమేకాని పేఱుకాదు । పొడవులై యొప్పు బాహువుల్ వెడదయొమ్ము. ౪౨౧

తే.గీ. అతనిఁ జూడనివారల యక్షు లక్షు । లా సమస్తగుణంబు లయ్యజుఁడుగూర్చి
చేసెఁగాఁబోలు నని జను ల్చెప్పుకొంద్రు । అమ్మ యేమందు నామాట నమ్ముమింక. ౪౨౨

క. అతఁడా నీకేతగు వీ । వతనికినే తగినదాన వబ్జజుఁడును మి
మ్మతికించెనేని రత్నము । నతికించుటకాదె కనకమందు వరాంగీ. ౪౨౩

వ. అని చెప్పి వ్యాసుండు వెండియు జనమేజయున కిట్లనియె. ౪౨౪

—: శశికళా స్వయంవరము. :—

తే.గీ. బ్రాహ్మణుం డట్లు చెప్పి రాఁ బనివినియెను । ముద్దులాడియు నిజగృహమునకుఁబోయి
మరునితూపులు మఱిమఱి మఱియుఁదాక । తత్క్షణము చెలికత్తియ దాపుసేరి. ౪౨౫

తరువోజ. చెలియరో నేనేమి చేయుదునమ్మ । పలరేడు నామీఁద వైరంబుబూని
యలరుఁదూపులనేసె నంగముల్వాడఁకు । నిలచినచోటను నిలువంగఁజాల
పెలఁదులతో నాడ విసుగాయెనమ్మ । యలసుదర్శను విధం బవనీసురుండు
తెలిపినప్పటినుండి ధృతిమాలె నాకు । కలలోనఁజూచిన కంతుడే వాఁడు. ౪౨౬

ఉ. ఆకలి లేదు నిద్దురయు నట్టిదయయ్యెను శారికా శుకీ
కోకిలలం గనుంగొనఁగ గోరదు నెమ్మని మేమి చెప్పెదన్
గేకులు చెంతచెంతలకుఁ గేయుచు వచ్చెడి నేలరొప్పు మీ
కూఁకలు వీనులం బడినఁ గుట్టిన సూదులవోలెఁ దోఁచెడిన్. ౪౨౭

క. ఒయ్యారంబుగ నంచలు । బయ్యెద చెఱఁగంటి తిరుగు వనితా యివియే
వెయ్యాలై తోఁచును నా । కయ్యో దూరముగఁ బోలుమమ్మా వీనిన్. ౪౨౮

ఆ.వె. నిన్నరేయినుండి నెలఁతరో నావంత । యెంతయని వచింతు నెరుఁగ నెప్పు
డిట్టిపాటు లిపుడు వట్టె నే నేమందు । మందు చెలసెనేని మగువ చెపుమ. ౪౨౯

ఆ.వె. చందమామఁజూచి సామిమోమనుకొందు । మరియు బయలకేగి మండుచున్న
పెద్దయెఱగలంచు బెగ్గిలి పయ్యెదఁ । జాటుజేసికొందుఁ జంద్రవదన. ౪౩౦

ఉ. తల్లికిఁజెప్ప సిగ్గు మరి తండ్రికిఁ జెప్పఁగ నంతకంటెనున్
బెల్లగు సిగ్గు నా యునికి భీతమృగేక్షణ యేరితోడ నేఁ
బల్లుగదల్చి చెప్పెదను ? బాయక నాయెడ ప్రేమతోడ రం
జిల్లెద వీవయంచు నిటు సెప్పితి నాగతి యాలకించుమీ. ౪౩౧

శా. అయ్యో పూవులదండయంచు నిడితే యార్తిన్ మహాసర్పమే
యయ్యో గంధమటంచలందితివి కాదమ్మా విషం బిద్దియే
సుయ్యో నాకిఁక మేడలేల కలవాణు ల్వీణలేలా లస
చ్ఛయ్యాసౌఖ్యము లేల నన్ విడువుమీ చానా సరోజాననా. ౪౩౨

క. జనపరివారయనిఁ జూచిన। వనుకన్ నే నిలువఁజాల తరుణీ నేనా
తని వలఁచి వేరొకఁడగు। మనుజవరునిఁ దలఁపఁజాల మనమునఁ జెలియా ౪౩౩

ఆ.వె. జనకుఁ డిపుడు పెండ్లి సలుపండ యేనియు। నేమిసేయుదాన నేన సాహ
సించి రాజపుత్రుఁ జేరి వరించెద। ననిన నప్పయస్య యది యెఱింగి. ౪౩౪

తే.గీ. నెచ్చెలీ చింత నీకేల నీజనకుఁడె। యామువర్యను నినుఁ గూర్చునట్టివాఁడు
వేగిరించేల యని చెప్పి వేమరుడిపి। యతివ పరితాప మొక్కింత యుడఁచె జెలియ. ౪౩౫

వ. అని చెప్పి వ్యాసుండు. ౪౩౬

క. ఒంటరి ఘనసాసుండున్। బంటొక్కఁడు లేడు విపినవాసంబు వినన్
వంటకములు ఫలములు నిట్టి। వంటి మగనిఁగోరె నహహ వనితామణి తాన్. ౪౩౭

క. అతివకు వాగ్బీజంబే। గతియై యుండంగ నేమికావలె దేవిన్
సతతంబును జపియించున్। పతితఫలము నొసఁగుచుండు విశ్వాంబ దయన్. ౪౩౮

తే.గీ. ఆ సుదర్శను గన నిషాదాధిపుఁడును। శృంగబేరపురమునుండి చేరి నాల్గు
గుఱ్ఱములతేరి నొకదానిఁ గూర్చి తెచ్చి। సకలసాధనములతో నొసంగెఁ బ్రీతి. ౪౩౯

క. ఎఱుకు సుదర్శనుఁ జెలిమికి। మఱిమఱి ప్రార్థించి యతని మర్యాదలకున్
గరి మురిపించుచుఁ జనియెన్। ఋషిమునకును నంత రాజపుత్త్రుఁ గని మునుల్. ౪౪౦

ఆ.వె. రాజపుత్త్ర నీవు రాజ్యంబు సేతువు। కొన్నినాళ్ళలోనఁ గొఱఁతలేక
యూవు దేవికరుణ నెంతయు ధన్యుండ। వైతివంబయే సహాయ నీకు. ౪౪౧

క. అని యాతనిఁ గొనియాడుచు। జననికడకుఁబోయి నీదు సత్పుత్త్రుం డో
వనజేక్షణ భూపాలుం। డనుకొనుమా చింత మానుమమ్మా యనినన్. ౪౪౨

ఆ.వె. మీరమోఘవాక్ప్రసారులు మీమాట। తప్పదదియుఁగాక తపసులార
వీఁడు మీకు దాసుఁ డీదెవ్వఁ డితనికి। నైన మదిని సంశయంబు గలదు. ౪౪౩

క. నాకొడుకు భూమిపాలుం। డేకరణిం గాఁగలండొ యెఱుఁగను సైన్యం
బా। కోశంబా। గుఱ్ఱాలా। కరులా। సచివులా। సహాయనృపతులా। ౪౪౪

క. అయినను మీదీవనలే । జయములు నిశ్చయముసుండు సర్వముఁగూర్చున్
భయమేమి మీరలుండఁగ । దయతో మముఁ బ్రోతురనుచుఁ దలఁచెద నెపుడున్. ४४५

వ. అని పలికి వ్యాసుండు జనమేజయుంజూచి నృపాలవర్యా! యా సుదర్శనుఁడు నిషాద దత్త రథంబు నెక్కిన నక్షౌహిణీ సమావృతుండై నట్ల మహాతేజంబుతో నుల్లసిల్లువాఁడు. మంత్రంబు కలిమి దేవిప్రసన్నయై కామంబులం గొనసాగఁజేయుచుండు. జగదంబాను గ్రహంబు గలవారికి నసాధ్యంబులున్నె యని చెప్పి మఱియు. ४४६

క. దేవినిఁ జిత్తంబున నిడి । యేవెంగళి తలఁప దట్టిఁడే దుర్భాగ్యం
బై కడువంతలఁ జిక్కున్ । చీ కనరా దట్టివాఁడె చేటుల నొందున్. ४४७

క. ధృతియుం గీర్తియు లక్ష్మియు । నతితరశక్తియును సర్వమంబయకాదే
వితత ప్రపంచమునకున్ । గతియును మతియు నని నమ్మి గట్టిగ మదిలోన్. ४४८

క. హరి హర విధి శిఖి రవి శశి । సురవర మరు దాదితేయ సూర్యజ ధనరా
డ్వరుణాదులు భగవతిఁ గొ । ల్తురు నరులు మనమున దేవిఁ గొలువం దగదే. ४४९

క. పరమాత్మ నెవఁడు దెలియున్ । బరికింపఁగ దేవి కరుణ వడయకయున్నన్
సరసీజభవాండంబుల । విరచించిన తల్లి యొకతె వేటే కలదే. ४५०

చ. తరుణుఁడు రాజపుత్త్రిఁడు సుదర్శనుఁ డచ్చట దేవిఁ గొల్చుచున్
ధరణికి రేఁడనై యెపుడు దాల్చెడ పట్టమటంచు నుండఁగాఁ
దరుణి సుబాహుకూఁతురు సుదర్శను నెప్పుడు సూతునంచుఁ దా
మరిమరిఁ జింతిలం దొడఁగె మన్మథబాధల కోర్వశక్యమే. ४५१

ఉ. అంత సుబాహుఁ డాత్మభవ యాంతరమున్ గ్రహియించి యెంతయున్
స్వాంతమునందుఁ గొంతవడి యారసి వేగ స్వయంవరంబు సా
టింతునటంచు శాస్త్రము పఠించినవారలఁ బిల్వనంపి
యత్యంత ముదంబునన్ విధుల నారసి యిట్లను నాత్మలోపలన్. ४५२

వ. స్వయంవరంబులు మూఁడు. అందు మొదటిది యిచ్ఛాస్వయంవరము, రెండవది పణ స్వయంవరము, మూడవది శౌర్యశుల్క స్వయంవరము. ఇం దిచ్ఛాస్వయంవరం బుత్తమంబుగావున నట్లు సేసెద నని యూహించి శిల్పులం బిల్పించి మంచంబులు, నాస్తరణంబులును సభ్యమండపంబులును నేర్పరపించి నానావిధంబులగు వివాహసంభారంబులు సమకూర్చి స్వయంవర మహోత్సవంబునకు నెల్లయెడలఁ బరామరిక కల్గి యున్నతఱి శశికళ తన ప్రాణసఖిం బిల్చి రహస్యంబున నిట్లనియె. ४५३

తే.గీ. కలికి నీకంటె నేకాంతకార్యములకు । నేరు గల రదికావున నిపుడ నీవు
పోయి మాయమ్మతోడ నైపుణ్యమెరయ । నిట్లని వచింపఁగదవమ్మ మృదుపదముల.

క. నేను సుదర్శనుఁడనెడి మ । హీనాయకసుతునిఁదక్క యితరుని మదిలోఁ
బూని వరియింపననుమీ । మానిని యాతండె నాకు మగఁడని యనుమీ. ౪౫౫

క. అనినఁ విని చెలియ సుబా । హుని నెలఁత విజనవితర్ది నుండం గని యో
వనజాక్షి నీతనయ నీ । కునుఁ జెప్పుమటంచుఁ దెలిపెఁ గొన్నిపలుకులఁ. ౪౫౬

క. భారద్వాజాశ్రమమున । వీరుండు సుదర్శనుండు విడిసె నతండే
నా రమణుఁడు వరియింపను । వేఱొక్కని నంచుఁ జెప్పె విను మిది నెమ్మిఁ. ౪౫౭

తే.గీ. అనుచుఁ జెప్పిన చెలిపల్కు లాలకించి । పెనిమిటింటికిరాఁగానె వినయగరిమఁ
గూతుమాటలు విన్పింప నాతఁ డధిక । విస్మయంబంది ముక్కుపై వ్రేలిడికొని. ౪౫౮

తే గీ. వింటె వైదర్భి యారాచగుంటఁ డడవి । నొంటి నిర్ధనుఁడై తేజముడిగి రాజ్య
పదము వోఁగొట్టుకొని యుండె వాఁడు నీకుఁదగఁడు స్థితిమంతులగు భూమిధవులు లేరె.

క అని శశికళకుం జెప్పుము । వినునట్టులు బోధచేసి పిన్నతనము నీ
కును మేలుగోరి చెప్పితి । ననుము సుదర్శనునిమీది యాస లుడుగుమీ. ౪౬౦

వ అని కాశీరాజు సుబాహుఁడు తన భార్యయగు వైదర్భితోఁ బ నీ కుమారికయగు శశికళకుం
జెప్పుమని పలికె నని చెప్పి వ్యాసుండు జనమేజయునితో నిట్లనియె. ౪౬౧

క పెనిమిటి జెప్పిన రీతిఁ । దనయం దగఁ జేరి ప్రేమ దయివారంగా
నను నా సుదర్శనుడు నీ । మనమునఁ గోరంగరాని మనుజుఁడు వింటే. ౪౬౨

క. హితమెరుగక నన్నును నీ । పితనుఁ వగఁ గుందఁజేయఁ బ్రీతియె నీకుఁ
మతిఁ దెలియక నిర్ధను వన । గతుఁ గోరితినంచుఁ దెలుపఁగాఁదగునె సుతా. ౪౬౩

తే.గీ రాజ్యమా వోయె దౌర్భాగ్యరాశి యతఁడు । ఆశ్రయము లేదు ధనము లే దన్నిగతుల
బేదయై బాంధవులనెల్ల విడిచి యాకు । లలములం దిఁచుఁ దల్లితో నడవి నుండె ౪౬౪

ఉ. ఎందఱు రాజపుత్రులు సమిద్ధచరిత్రులు చారుగాత్రు ల
స్పందగుణాంచిత స్తవనపాత్రులు సజ్జనమిత్రు లున్నవా
రం దొక సుందరుం గొనఁగ హర్షము మాకగు నీజగంబులో
నందఱు మెత్తు రియ్యెడి యథార్థము మానుము నీ సుదర్శనుఁ. ౪౬౫

చ. యువతి సుదర్శనాఖ్యునకు నొక్కఁడు భ్రాత గలండు వాఁడవో
యవనికి రాజు వింటె మఱి యాతనిఁ జంప యుధాజిదాఖ్య భూ
ధవుఁ డెపు డెప్పు డెప్పుడని తాఁ గనిపెట్టుకయుండె వాఁడె యా
హవమున వీరసేను నుసు రార్చెను మంత్రుల లోఁగొనెన్ వెసన్. ౪౬౬

వ. అనినఁ దల్లిమాటలు విని కొండొకవడి చింతించి తలపంకించి మనంబు గట్టిపరచుకొని శశికళ తన తల్లితో మెల్లన నిట్లనియె. నోతల్లీ! సుదర్శనుం డెంతనిర్ధనుండైనను వనవాసియైనను నతని నామనం బిదివఱకె వరియించియున్నయది. శర్యాతివచనంబునం జేసి సుకన్య చ్యవనుని వరియించి పతిశుశ్రూషాపరయై ప్రవర్తించినట్లు యేనును భగవతీ సమాధిష్టక్రమంబు విడువక సుదర్శనుం భర్తగావించుకొనియెదనకాని యితరులం గోర నొల్లనని చెప్పి తల్లి కనేక నిదర్శనంబులు సూపిన నాపె తనయ నొడంబరపంజాలక యాపె దృఢనిశ్చయంబు తనపెనిమిటి కెఱింగించె నంత. ౪౬౭

క. సరసిరుహనయన శశికళ । వరుఁడైన సుదర్శనునకు వార్తఁ దెలుప భూ
సురు బుద్ధికుశలు నొక్కని । పరికిం బిల్పించి మ్రొక్కి తా నిట్లనియెన్. ౪౬౮

ఉ. భూసురవర్య కన్నియను భూవరవంశముదాన నీకు నా
యాసము నిచ్చెదాన వినుమయ్య సుదర్శనుఁడున్న యాశ్రమా
వాసముసేరి వేళఁగని వారలు వీరలెఱుంగకుండ నా
కోసరమై వచింపు మొక కొన్ని రహస్యము లేను చెప్పెదన్. ౪౬౯

ఉ. నాకు స్వయంవరమ్మనుచు నాయన దాఁ బ్రకటించె వత్తు రీ
లోకమునందునున్న జనలోకపతుల్ ననుఁ జూడవత్తు రే
నీకయియున్నదానఁ బరమేశ్వరి వాక్యముబట్టి కాన నీ
రాకనుగోరియుంటిని ధరావర రమ్ము నిసున్ వరించెదన్. ౪౭౦

ఉ. ఈవటురాకయున్న విషమే గతియో యురిత్రాఁడె ప్రాప్యమో
పావకుఁడే యుపాయమొకొ బావియె మృగ్యమొ మందలాగ్రమే
పావనమైన మార్గమొ కృపాకర యట్టిదకాక యన్యగో
త్రావరుల న్వరింప నిది తథ్యము నావచనంబు నమ్ముమీ. ౪౭౧

చ. మనసున వాక్కునం గ్రియను మానవనాయక నిన్వరించితిన్
వినుమికఁ దల్లిదండ్రుల ప్రవేశము నాపరిణంబునందు లే
దని మదినెంచుమా త్రిజగదాదిమశక్తియ నీకు నాకు బో
ధనమొనరించెఁ దప్పదది తప్పదు మేలగుఁ బ్రాణనాయకా! ౪౭౨

వ. అని యిట్లు విన్నవింపుమని బ్రాహ్మణునకుం జెప్పి దక్షిణయిచ్చి పంపిన నతఁడు భారద్వాజాశ్రమంబు ప్రవేశించి సుదర్శనున కేకాంతంబున శశికళాసందేశంబు సెప్పిన నతం డలరె. నంత బ్రాహ్మణుండు తిరిగివచ్చి శశికళకావృత్తాంతంబు దెలిపి యింటికిం జనియె నపుడు. ౪౭౩

క. శశికళ స్వయంవరమునన్ । గుశలత జూడన్ సుదర్శనుఁడు పూని నిరం
కుశుఁడగు ముని యానతిగొని । విశదస్థితినున్న తల్లి విని యిట్లనియెన్. ౪౭౪

క. కొండికవు నీవు బాసట । యొంటుం గనరాదు నీవు నొంటి మనుజరా
ణ్మండలి నుండఁగలవె నీ । కండయు దండయును నెవ్వరయ్యా తండ్రీ. ౪౭౫

తే.గీ. ఆ యుధాజిత్తు నిను గూల్ప నన్నిగతులఁ । జూచుచున్నాఁడు నిన్నాడఁ జూచెనేని
ఊఱకుండెడివాఁడు కాఁ డొక్కనిన్నుఁ । గన్నదానను నను జూడుమన్నయిపుడు. ౪౭౬

తే.గీ. శశికళ నినున్ వరించెనే సమయమిదియె । తనయ నీకిప్డు పెండ్లేల తనువునందు
ప్రాణములు నిల్చియుండెనా బహుసుకాలఁ । దినియయిన బ్రతుకగవచ్చు వినుము మనుము.

వ. అనిన విని సుదర్శనుండు. ౪౭౮

ఉ. రాచకులంబుగాదె నగరా నసుఁ గాంచి స్వయంవరంబు దాఁ
జూచుటకైన రాదసుమఁ జూడుము నాకు మగంటిమిన్ భవిన్
గోచనుగాను గన్నియనుగొం చరుపెంచెడ లోకమాత నన్
ప్రోచెదనంచుఁ గంకణము పూనెను నాకు జయంబు గల్గెడున్. ౪౭౯

ఉ. తల్లి భయంబుమానుము యుధాజితు నే నొక లెక్కజేయ నీ
యుల్లము చల్లఁగాఁ బగఱ నోర్చి సుబాహునికూతుఁ దెచ్చి నే
దల్లుఁడనౌదు ముద్దు వగలాడిని గోడలిఁ జేసికొమ్ము నేఁ
గల్లలుపల్క దేవి నసుఁ గాచు సదా కరుణార్ద్రచిత్తయై. ౪౮౦

చ. అని రథమెక్కి యేగునెడ నాత్మజుఁగాంచి మనోరమాఖ్య దీ
వన లొసగెన్ బదింపదిగ వారికి కంటిరె యీ జగంబునన్
జననినిఁబోలు చుట్టమును శక్తినిబోలిన దైవ మెందునుం
గనముకదా నిజప్రజ సుఖంబును గోరుచునుండు నెప్పుడున్. ౪౮౧

సీ. అగ్రమందును నిన్ను నంబిక రక్షించుఁ బార్వతి వెనుకఁ గాపాడుచుండు
విషమపథశ్రాంతి విడిపించు వారాహి దుర్గంబులందును దుర్గ ప్రోచు
గలహమందును నిన్నుఁ గాళిక యప్పరమేశ్వరి దేవి పాలించుచుండు
మండలంబున నిన్ను మాతంగి గనిపట్టు సత్స్వయంవరమున సౌమ్య మనుచు

తే.గీ. భూపమధ్యంబున భవాని పుష్టిజేయు । గిరుల గిరిరాట్కుమారిక యరయు నిన్ను
చత్వరంబులఁ జాముండ జాలిదలఁచు । కాననంబులఁ గామగ పూను గరుణ
విను వివాదంబులను వైష్ణవియు భరించు. ౪౮౨

క. అని దీవనలిచ్చియుఁ దా । మనమునఁ గంపిల్లి పుత్ర మానక యేనున్
నిను వెంబడించివచ్చెద । నిను నే నెడఁబాసి యొక్క నిమిషము నోర్వన్. ౪౮౩

క. అని యాకెయు ధాత్రేయియుఁ । బనివడి రథముపయినెక్కి బ్రాహ్మణులొగి దీ
వన లొసఁగ బయలువెడలిరి । ఘనవారాణసికి శీఘ్రగమనమున నృపా. ౪౮౪

తే.గీ. కాశిఁ జేరి సుబాహుచేఁ గాంచి రర్హ । పూజనంబుల విడిదిని బోనకాంద్ర
సకల పరిచర్యలనుజేయ జాకి లేకి । నెల్ల సముకూర్చె వారి కుర్వీశుఁ డెలమి. ౪౮౫

క. తన దౌహిత్రునితోడను । ఘనుఁడు యుధాజిత్తు వచ్చె గర్వోద్ధతుఁ డా
తని రాక విని సుదర్శనుఁ । డనుమానములేక దేవి నర్చించె నొగిన్. ౪౮౬

వ. మఱియు నచటికి శశికళాస్వయంవరంబునం జయంబు గాంక్షించి కరూషాధిపతియు మద్రభూపాలుండును సింధుదేశ పాలకుండును మహిష్మతీ భూవల్లభుండును బాంచాల దేశపతియుఁ గర్ణాట మహీవల్లభుండును జోళ ధరాకాంతుండును వైదర్భుండును మొదలగువా రిరువదిమూ డక్షౌహిణుల సేనలతోఁ గాశికాపురంబు నిండంజేసి రదియుం గాక స్వయంవరదర్శన కుతూహలమానసులై వచ్చినవా రసంఖ్యాకులై పట్టణంబున నందంద విడిసి రంత నా రాజపుత్త్రులలోఁ గొందఱు తమలో దాము వినోదార్థంబులగు సంభాషణంబుల నిట్లని చెప్పికొనం దొడంగిరి. ౪౮౭

తే.గీ. భయములేక సుదర్శన బాలుఁ డిచట । కిరుగుదెంచినవాఁడు స్వయంవరమ్ము
నందు జయమందునో లేక యన్యులవలె నోరుదెఱచుక వింతఁ గన్గొన దలచియొ. ౪౮౮

తే.గీ. మ్రింగ మెదుకులేదు మీసాలరాయ సం । వంగినూనెయన్న భంగిదోచు
నడవిఁ గాయ లాకు లారగించెడి నిరు । పేద కాశిరాజు బిడ్డగోరె. ౪౮౯

క. ఏకాకియగుచు వచ్చెను । గాకుత్స్థుఁడు దల్లిఁగూడి కాల్బలమైనన్
లేక రథమెక్కి యిచ్చటి । కేకారణమొకొ్క కన్నె యితనిం గనునే. ౪౯౦

క. ఎంతెంతలేసిరాజులు । పంతంబులతోడ నిందు వచ్చిరి సేనా
సంతతులతోడ వారల । నింతి వరింపక వరించునే యీ పేదన్. ౪౯౧

ఉ. మాటలలోనఁ దాను నొక మాటయటంచు యుధాజి దంతలో
నేటికిఁ జూడుఁడీ కొమరు నేనకదా వధియించువాఁడ ము
మ్మాటికిఁ గన్నియం బరులమానినిఁ జేయుదునే కనుండు నా
ధాటి యెరుంగ రీరలు సుదర్శనుఁ డుండునె యెల్లి యిచ్చటన్. ౪౯౨

చ. అన విని కేరళాధిపుఁడు హా । తగునా యిటులాడ బాలునిన్
హననమొనర్తు యుద్ధమునసం చిది యట్టి స్వయంవరమ్ముకా
దని వినలేదె కన్య తన యాత్మను మెచ్చినవానిఁ గోరుచో
పని మఱియొండులేదు చలపట్టిన నేమి ప్రయోజనమ్మగున్. ౪౯౩

తే.గీ. కోసలాధిపుకొడుకు గాకుత్థ్సుఁ డతఁడు । వాఁడు మనయందఱికి సాటివాఁడకాదె
న్యాయమునుమాని రాజ్యంబు బాయఁజేసి । మరలఁ బంపెదనందువా మదముకొలది. ౪౯౪

ఆ.వె. తప్పులేనివాని దండింతుననువాఁడు । నీతిమాలినట్టి నీచుఁడందు
దానిఫలము వాఁడు తప్పక బొందఁడే । దైవమొకటిలేదె ధర్మమరయ. ౪౯౫

క. ధర్మంబే జయమొందు న । ధర్మము జయమందదెందుఁ దలఁపఁగ సత్యం
బర్మిలి జయించు నన్నృతము । శర్మద మొన్నఁడునుగాదు జనవర వింటే. ౪౯౬

క. పాపమతివిడిచి బ్రతుకుము । నీపాటిడుకాఁడె వాఁడు నీచులకెందున్
కోపంబు గర్వము దయా । లోపము నాశాపిశాచ లోలత గుణముల్. ౪౯౭

క. నీకును దౌహిత్రుఁడయని । యాకొమరునిఁ జూడు మింక నతఁ డిటువచ్చెన్
నీకును సంతోషముకా । యాకన్నియ వానిభార్య నగుదు నటన్నన్. ౪౯౮

క. ఎందఱు వచ్చిరి భూపతు । లందఱిలోఁ గొఱఁతయేమి యతనికి వినుమా
యందమె లేదో క్షత్రియ । నందనుఁడే కాడొ చెప్పు నరలోకపతీ. ౪౯౯

క. ఒకవేళ కన్య పీనిన్ । బ్రకటించి వరించెనేని మనమానసముల్
వికలంబులు కానేలా । బెకబెకలాడంగనేల భేకములవలెన్. ౫౦౦

ఆ.వె. వధువు మనసువచ్చు వరుని వరించును । నీవు నేను గూడి నీలులాడ
నలుగు రవల నివల నవ్వుకొనుటకాక । ఫలములేదు విడుము పాపబుద్ధి. ౫౦౧

క. అను కేరళనాథుని నీ । తిని వినియును గనలి దుర్మతియగు యుధాజి
త్తను నోయి కేరళేశ్వర । విను నీనీతులివి పంద వినవలయుఁజుమీ. ౫౦౨

క. మానవనాథులసభలో । నీనీతులు పనికిరావు నిజ మిటు వినుమా
మానితులగు నృపులుండం । గా నీచునిఁ గన్నెఁ గోరఁగా న ర్హంబే. ౫౦౩

క. నీకే మనమునఁ దోచెన్ । గా కీ నీతివినువాఁడు కలఁడే సింగం
బాకటఁ గొనఁబోవునెఱన్ । గో కోయని కొంకనక్క కొనినట్లయగున్. ౫౦౪

క బలమగు వేదము ద్విజునకు । బలమగు సింగాణి మనుజపతులకు నా మా
టలలోన ధర్మ మణువుం । గలదే విననేర్చువాఁడు గలఁడే నిచటన్. ౫౦౫

క. బలముగలవాఁడె కన్నియ । బలిమిం గొనిపోవుఁగాక బలహీనులకున్
ఫలమేమి శుల్క మీ నృప । కులమునకున్ బలమె కాదె కుంభిని నెందున్. ౫౦౬

శా. రాజన్యుండు బణస్వయంవరము విభ్రాజద్గతిం బన్నకీ
యోజం బూనుట రాజధర్మమగునే యుద్ధమ్ము గావింప కే
రాజేగుం దన తొంటిదారిని వృథా ప్రాగల్భ్యము ల్మానుమీ
రాజై పుట్టుట వీరధర్మములు పోరం జూపఁగాదే నృపా. ౫౦౭

వ. ఇట్లు స్వయంవరంబుకై వచ్చిన రాజులలోఁ బరస్పరవివాదంబులు పుట్టెనని విని సుబాహుండు మంత్రిముఖంబుల నెల్లరాజుల సభామధ్యంబునకు రండని వర్తమానంబు పంపిన వారలందరు రచ్చకు విచ్చేసియున్న సమయంబున వారణాశీ విభుంగాంచి తత్త్వదర్శులగు కొందఱు, మానవేంద్రా! భవత్కుమారీరత్నంబు నెవ్వని కీఁదలంచితివి? నీయభిప్రాయంబు విన్నవింపుమనిన వారలంజూచి వినయపూర్వకంబుగా సుబాహుం డిట్లనియె. ౫౦౮

తే.గీ. తనయ మనమున నా సుదర్శను వరించె । నెంతఁజెప్పిన వినదు నాకేమిబుద్ధి
కన్యవశవర్తినియుఁగాను కన్యకోరి । యున్న యాతఁడు దాని కర్హుండుకాఁడు. ౫౦౯

తే.గీ. అంత సంపన్న భూభుజు లతనిఁజేరఁ । బిల్చిన సుదర్శనుఁడు మతి భీతిలేక
శాంతి నేకాకియై వచ్చి సరసనిలువ । జనవరులు పల్కి రా సుదర్శనునితోడ. ౫౧౦

చ. పిలువని పేరటంబనక భీతిల కీ విటువచ్చి తేరు నిన్
బిలిచిరి యొంటివయ్యు భటబృందము లేక సహాయసంపదల్
వెలయక వచ్చి నీవు తలపెట్టినదెయ్యది సేయ భూపతు
ల్దళములతోడ వచ్చిరికదా రణరంగమునందుఁ బోరఁగన్. ౫౧౧

ఉ. వచ్చెను నీదు భ్రాత బలవంతుఁడు పోరున గెల్చువాఁడయై
వచ్చెఁబొ నయ్యుధాజిత్తు విశేషసహాయుఁడు వానిఁ జూచితే
వచ్చితిపో సరే మరలి వచ్చినదారిన పోవువాఁడవా
క్రచ్చఱ నిచ్చట న్నిలచి ప్రాఁతకొలంది నటింపఁ జూతువా. ౫౧౨

వ. అనిన విని సుదర్శనుండు. ౫౧౩

చ. బలగము లేదు చుట్టములు పక్కములేరును లేరు భూపతు
ల్కలరు సహాయులంచుఁ బలుకన్ బనిలేదు ధనంబు లేశమున్
దలఁపఁగరాదు కాశిపతినందని కిప్డు స్వయంవరమ్మటం
చలరుచు వచ్చినాఁడఁ దగనా పగనా తెగనాడనేటికిన్. ౫౧౪

వ. అది యట్లుండనిండు. ౨౧౫

క. జగదీశ్వరి స్వప్నంబున । నగపడి ప్రేరేప నిచటి కరుదెంచితి నేఁ
దగ దేవికరుణ యుదయిం । పఁగ నవ్వీన నాఁపచేలు పండకయున్నే. ౨౧౬

తే.గీ. కుడువఁబోయెడి కూర సౌం పడుగనేల । నేమి కానున్నదో చూత మిందఱమును
దేవి నాపాలఁ గల్గెనే వేవు రవని । పాలకులు వచ్చియును నన్నుఁ బట్టలేరు. ౨౧౪

క. దైవాధీనుఁడనై నే । నీ విధమున నున్నవాఁడ నేమైననుఁగా
నీ వచ్చునదియ వచ్చుఁ । బోవునదియ పోవు రిత్తఁబోవఁగ నొల్లన్. ౨౧౮

వ. ఇట్లు చెప్పిన సుదర్శను మాటలు వినిన యజ్ఞులగు కొందరు అబ్బా । యిబ్బాలున కెంత నిబ్బరంబని యబ్బురంపడి యిట్లనిరి. ౨౧౯

తే.గీ. నీవు చెప్పినయదియసూ నిక్కువంబు । అయిన నుజ్జయినీనాథుఁ డదరి చంపఁ
గాచుకొనియున్నవాఁడు నీ కాపుగోరి । చెప్పితిమి యిచ్చవెంబడిఁ జేయు మవల. ౨౨౦

ఉ. సత్యము మీరు స్నేహమునఁ జక్కటిసెప్పుట యుక్తమేకదా
వ్యత్యయమేమియున్నదని యావెవ లోకమునందు మృత్యురా
హిత్యము నొందువారు కలరే యెపు డెవ్వనిచేత నెవ్వఁడే
కృత్యమున న్నశించు నది యెల్లను జేయును గాలకర్మముల్. ౨౨౧

క. సంచితమును బ్రారబ్ధం । బంచును నాగామియంచు నాత్మవిదులు దా
రెంచిరి త్రివిధముగా న । య్యంచిత కర్మమును మానవాధిపులారా. ౨౨౨

తే.గీ కాలకర్మస్వభావసంగతుల జగము । వితతమాయెను మానుషకృతము నడుఁప
దైవమేనియు నేరఁడు దానికొఱకు । నేర్పడిన కాల మది సంభవించుదనుక. ౨౨౩

క. పడె సింగముచే జనకుఁడు । మడిసె యుధాజిత్తుచేత మాతామహుఁడున్
వడిఁజచ్చు రక్షితుఁడు భువి । విడిసి యరక్షితుఁడు బ్రతుకు వేయేండ్లు దగన్. ౨౨౪

సీ. పూర్వార్జితంబది పుణ్యమో పాపమో భోగింప కూఱకే పోదుసుండు
తాను జేసినదానిఁ దాన భోగింపుచు దుఃఖింప నందేమి దొరుకు వృథయ
తన కర్మఫలయోగమునఁ గీడువాటిల్లఁ బరులతో నల్వొందు పగవహించు
వైరంబు శోకంబు భయమే నెఱుంగక చనుదెంచినాఁడ నిశ్శంకమతిని

తే.గీ. నాకు భయమేమి యిప్పు డేకాకిననుచు । నెందఱెందరు పలుగాకు లిందు మాల
కాకులై యవివేకులై కడకుఁ గాంది । శీకు లయ్యెదరో దేవిచేత బిదప. ౨౨౫

తే.గీ. ఆ యుధాజిత్తుపై నాకు నలుకలేదు । చెలఁగి నామీద నయ్యుధాజిత్తునకును
నలుకయేటికి సూఱకే కలిగెనేని । ఫలమనుభవింప కంతంతఁ బారఁదరమె. ౨౨౬

క. అని యిట్లు దాలుఁ డాడిన । విని రాజులు సంతసించి విడుదులకుం బో
యిన మరునా డందఱకుఁ । జనపతి శుభవార్తలంపఁ జనుదెంచి రొగిన్. ౫౨౭

సీ. భేరీపటహకాహళారావములు దిశాసమ దేభకర్ణరంధ్రములఁ గలఁప
సకలంకమణివితర్దికలపైఁ జిత్రాసనముల రంగులు లోచనములఁ దనుప
మనుజేంద్ర ధృతపుష్పమాలికాగంధ మంతఃపురనాసాగ్రతతులఁ దూర
క్రముముక్తాఫలా కరకాయమానంబు లెల్లవారి యొడళ్లఁ జల్లఁ జేయ
తే.గీ. సరసతరసుఫలాహార సమితి సొంపు । మీఱి తత్రత్యజనజిహ్వ లూఱఁజేయ
నహరి నిఖిలేంద్రియముల కాహ్లాదమొసఁగె। నౌ సుబాహునిసభ యా స్వయంవరమున. ౫౨౮

సీ. పద్మరాగవిదూర భవజ ఛటాచ్ఛటా విలసత్కిరీటము ల్తలలఁదాల్చి
తప్తకాంచన ధగద్ధగితాంగదాది భూషాస్తోమము లొడళ్ళ సరిది సరిది
బంగారు సరిగెల పట్టంచు దోవతుల్ చెంగులు జీరుకాడంగఁ గట్టి
కచ్ఛోరములఁ గాచి కమ్మ సంపఁగి నూనె సవరఁగా రాచి మీసాలు దువ్వి
తే.గీ. మోములందెల్ల నెలనవ్వు మొలకలొలయ । నింపుకించుకఁ జేతు లాడించుకొనుచు
చూచియును జూడనట్లుగాఁ జూచుకొనుచు । మనుజపతి సభ కా రాచమంద చనియె. ౫౨౯

క. చని యర్హాసనములపై । ననువుగఁ గూర్చుండి యెప్పు డా కన్నియ వ
చ్చునొ యెపుడు వచ్చునో యను।చును సుప్తీశులారు చెమరుసూచుచునుండిరి. ౫౩౦

సీ. సరిగకినేరా పసందుగా మీఁగాళ్ళఁ జీరాడ సుసుఁబట్టుచీరె గట్టి
బారి బనారసు పచ్చాకుడా ల్బుటేదారీల పైఠిణీఁ పిగ ధరించి
చిన్నారి రవబిళ్ళ చేమంతిపూవు రంగులుగుల్కు జడఁజుట్టి కొప్పువెట్టి
కురువిందమణిదీప్తిఁ గుందనంపు పసిం గులాయించు ముక్కుబులాకిఁ బెట్టి
తే.గీ. గుండ్లకంటెయు మిరియాలగుండ్లు చంద్ర। హారమును ముఱుఁగులు మొదలైన నగల
లంకరించుక శశికళ యల్ల నసుచు । నడ జడిమదోపఁ దాఁ చంద్రికదడకు వచ్చె. ౫౩౧
తే.గీ. వచ్చి నిలచిన తన కూతు వదన మట్టె కాంచి యలయుచు నాతల్లి కాన నీ స్వ
యంవరమ్మిది చూచితే యమితతేజు । లైన రాజులు వచ్చి రత్యాదరమున. ౫౩౨

క. కొనుమీ మధూకమాలికఁ । జనుమీ రాజన్యపంక్తి సరసకు సరిగాఁ
గనుమీ యుత్తము నొక్కనిఁ । గొనుమీ యూదండ వాని కుత్తుక నిడుమీ. ౫౩౩

క. అని పలికి యూరకుండిన । జనకునిమాటలను విని నిశాకరముఖి దా
ననువునఁ జనువున నా దొక । మనవనుచుఁ వినయ నయగమంబుగఁ బల్కెన్. ౫౩౪

క. నాతండ్రి యేను భూప । వ్రాతంబుల దృష్టియెదుట బడనొల్లను వా
రాతత కాముకతా సము । పేతులు పరకీయ కులటలే చూడఁదగున్. ౫౩౫

క. పలుకుదురు మిమ్ముఁబోలిన । యలఘుమతులు కులవధూటి కధిపుఁ డొకఁడె య
న్యులఁ జూచెనేనిఁ బుణ్యము । తొలఁగున్ మగనాలితనము దూలు నటంచున్. ౫౩౬

క. బాజారులందుఁ దిరుగుచు । నా జారులకడకు నేగి యందఱికిని నె
మ్మైఁ జారుతఁ జూపుకొనుచు । బేజారై తుదకుఁ జెడెడి వేశ్యనె చెపుమా. ౫౩౭

క. కులవృద్ధులాచరించిన । యలఘుపథంబిదియయైన నది నే నొల్లన్
సలలిత పత్నీవ్రతమే । సలిపెదఁగా కిందు నందు సౌఖ్యము గలుగన్. ౫౩౮

క. జోడొక సుదర్శనుఁడె నీ । తోడు సుమా పరుఁడు దొడ్డదొరయైనను మా
టాడను జూడను గూడను । వేడననుచు మున్నె యొట్టుబెట్టితిఁ దండ్రీ. ౫౩౯

తే.గీ. తడ వికేటికిఁ జేసెదు తండ్రి మంచి । లగ్నమున నిమ్ము నీవు నన్నగ్నిసాక్షి
కంబుగాఁ బెండ్లియాడంగఁ గడఁగి యుండు । జేరెదు సుదర్శనుండను చిన్నవాడు. ౫౪౦

ఉ. అంచు వచించు కూతు పలు కా నృపచంద్రముఁ డాలకించి యో
మంచిది దీనిమాట యనుమాన మొకింతయు లేదుగాని నా
సంచిత మెట్టులున్నదొకొ సర్వనృపాలురు వచ్చియుండి రీ
మంచెలమీద నేమనుచుఁ బంపెద వీరలు కోపగింతురో. ౫౪౧

ఉ. సేనలు మెండులేవు పరిసేనలు లక్షలు కోట్లులంచునుం
బూని గణింపరా దిపుడు భూపతులందరు చుట్టుముట్టినన్
బీనుగుపెంటయౌఁ బురము పెండిలి యెట్లగు నేమిసేయుదున్
దాను నిరర్థకుండగు సుదర్శనుఁ డొంటరి యేమిచేసెడిన్. ౫౪౨

వ. అని మనంబునం గొంతొకదడవు చింతించి నృపసభామధ్యంబు ప్రవేశించి చేతులుజోడించి ఫాలప్రదేశంబున నిడికొని సవినయుండై దీనాననుండై యిట్లనియె. ౫౪౩

సీ. ఏమిసేయుదు ధరాధీశులార కృపారసాంభోధి నను ముంచుఁ డయ్యలార
చెప్పించితినిఁ దల్లిచేతను నేనును చెవిసిల్లుగట్టుక చెప్పినాడ
నెన్నిఁజెప్పిన విన దీ కన్య యా సుదర్శను వరియించితి ననుటెకాని
పాదాంబుజంబుల పైబడి మ్రొక్కెదఁ గొమరైన మకుటంబు గోళ్ళకంట

తే.గీ. మీకు దాసానుదాసుండ మిమ్ము వస్త్ర । గజ తురగ రత్నచయములఁ గానుకలిచ్చి
పూజగావింతు భయభక్తిపూర్వకముగ । పొండు నాయనలార మీ భూములకును. ౫౪౪

క. నాకూతురుగాదిదిసుడి । మీకూతురుగాఁగఁ దలచి మృదుహృదయులరై
యాకన్నియపై గోపము । లేక చనుడు నేను భయములేక నటింతున్. ౨౪౫

వ. అనిన విని కొందరు మహీపాలు రేమియుం బలుకక యూరకున్నం గన్నులు చింత కొఱవులు చేసికొని తటుకున మంచంబునుండి లేచి నిప్పులు ద్రొక్కిన క్రోఁతివలెఁ గంపిల్లుచు యుధాజిత్తు బిగ్గన నిట్లనియె. ౨౪౬

శా. ఓరీ రాజకులాధమా తగునె నీ కుర్వీశలోకంబు నా
నారాజ్యంబులు బాసి వచ్చి రిటకున్ గన్యావివాహార్థులై
వీరెల్లన్ సభదీరి కన్యకొఱకై వీక్షింపఁ గన్నిట్లమైఁ
దారన్ ద్రొక్కుచు నక్కసైచ్ఛములు సూపన్ వచ్చి లీపట్టునన్. ౨౪౭

క. చేతనయినట్లు తానును । మాతయుఁ జెప్పిరట యెన్నిమాటలకైనన్
గూతురు విన్నదికాదట । యాతరి మ మ్మార కంపు నీతఁడట యహహా. ౨౪౮

క. మొదల నెటుల నీకూతురి । మది పెలియగ నడుగ కిట్లు మమ్ములనెల్లన్
గదలించితి వనిపాటులు । పదలక వచ్చితిమి కదలువారిమె వృథగాన్. ౨౪౯

క. పోనిమ్ము దానికేమి య । యో నరపతిఁ గయణఁజూచు దొప్పుననిన ని
మ్మానిని సుదర్శనాఖ్యున । కే నిచ్చెదననుచుఁ బల్కెదే పాపాత్మా. ౨౫౦

క. కానిమ్ము చూడు నీపని । యే నిన్నున్మాపల నీల్గి నేసెద మిఱీ పం
తాన సుదర్శను గూల్చి య । నూనత నా మనుమనికిని యువతి న్గూర్తున్. ౨౫౧

క. ఏనుండఁగ నాయెదుటన్ । నేనని యెదిరించువాఁడు నేలంగలఁడే
కోసుకొన్నేమిమతున । మానోయని దాటు వీరమాన్యుఁడగానే. ౨౫౨

తే.గీ. ఈ సుదర్శను డెంత నా యెదుట నల్ల । చీమయో దోమయో వీడు చదెదికాల
మిప్పు డాసన్నమైనది మప్పు మన్ను । తప్పినది యాశ్రమమునందుఁ దపసులకృప.

క. కోచవయి బుద్ధిపెలియక । నీచాశ్రయమేల కోర నీకు మనమునన్
దోచదె మహదాశ్రయమున్ । ధీచతురుఁడు గోరుననుచు స్థిరచిత్తుండై. ౨౫౪

ఉ. మాటలువేయునేల జనమాన్యుఁడు నా మనుమండు వీనికిన్
బోటిని బెండ్లిసేసి సువిభూతిని నెయ్యపు వియ్యమందుమీ
యేటికి నీ సుదర్శనున కిచ్చెద వీతని కిల్లొ వాకిలో
కోటలొ పేటలో ధనమొ గొంతునుగోనెదవేల మాటమున్. ౨౫౫

ఆ.వె. రాచవారిలోని యాచార మెంచితే । మంచివమ్మునకును మగువ దెమ్ము
దాని యిచ్చువచ్చు వానిన వరియించుఁ । ద్యాజ్యుఁ డొక్కఁ డా సుదర్శనుండు. ౨౫౬

ఆ.వె. నాకు హితుఁడవగుట నీకు క్షేమముగాన । ద్యాజ్యుఁడయ్యె నా సుదర్శనుండు
భాగ్యవంతులైన పరులలోఁ గోరిన । నాకు సమ్మతంబు నరవరేణ్య. ౫౫౭

క. ఆలాగునఁ గాకుండిన । బాలామణి నిపుడ బలిమిఁ బట్టెద సతితో
నాలోచింపుము పొమ్మిక । నాలస్యంబేల యనిన నతఁడు గుములుచుచున్. ౫౫౮

తే.గీ. చని నిజాంగన కది చెప్పి చౌన నీవు । మందలించుము శశికళ నెందు కిట్టి
గొడవపాల్జేసెదవు నీవు విడువు మీ సు । దర్శనునిమీది వలపని తగినరీతి. ౫౫౯

క. అది విని నరపాలునిసతి । యెదఁ గుందుచుఁ గూతుకడకు నేగి యయో నీ
మదిని సుదర్శనుపై తమి । వదలుము లేకున్న లోకవైరము పొసగున్. ౫౬౦

తే.గీ. నీవు కారణమైతివి నిఖిలరాజ । లోకవైరమ్మునకు నాత్మలోన మిగులఁ
గుములుచున్నాఁడు నీతండ్రి కూఁతురా సు । దర్శనుం డెట్టులాయె సుదర్శనుండు. ౫౬౧

చ. విడువుము వానిపై వలపు వీరుఁడుగాఁడె యుధాజి తెంతయుం
గుడువఁగ నిచ్చునే కుదిరి కూడిక నయ్యెయొ యా సుదర్శనుం
బొడువకయున్నె యప్పు డెటుబోయెదు నీవు ద్వితీయు గోర కె
ల్లుడిగెడు చెప్పుమా నృపతి సుత్తము నింకొకనిన్ వరింపుమీ. ౫౬౨

వ. అని యిట్లు తల్లియుం బలువిధంబులం జెప్పిన వినక నిరాకరించినన్ వైదర్భి భర్త కది చెప్పి యిరువురును వచ్చి నానాగతుల దీనత్వంబుదోప మందలించిన విని య య్యెలనాగ వారి కిట్లనియె. ౫౬౩

తే.గీ. తథ్యములు సీదుమాటలు తండ్రి వినుము । కాని నేను సుదర్శనుఁగాని యితర
రాజుఁ గనుగొననని యొక్క వ్రతము పట్టి । యున్నదాననకాక వేరొండు లేదు. ౫౬౪

తే.గీ. నృపతిమండలమును జూచి నీకు భయము । దోచెనేనియు సేయు మాలోచనంబు
నేను చెప్పినట్రోవ నదేమియనిన । నిప్పుడు సుదర్శనునకు నన్నిచ్చి యూరు
బయల కంపుము మీద దైవంబె కలదు. ౫౬౫

వ. అనిన విని చింతాక్రాంతచేతస్కుండై యొక్కింతదడవు బాష్పంబులు విడిచి యయ్యో యెంత మూర్ఖురాలివా లయని నిట్టూర్పు నిగుడించి యెట్టకేలకుం దనపట్టి గెద్దంబు పట్టుకొని యిట్లనియె. ౫౬౬

క. తెగదెంపులు సేయంగాఁ । దగదమ్మా జగము పగ యిదిగదమ్మా బా
దగదమ్మా మమ్ముల సా । దఁగదమ్మా యింత మొఱటుదనమేమమ్మా. ౫౬౭

తే.గీ. జనకజననాయకుడు దొల్లి జానకీ స్వ । యంవరమ్మునుఁ గావించె నట్ల యేను
వనితకుఁ బణస్వయంవరమ్మని తెలిపెద । నందుకొను నిన్ను బలవంతు డందుఁ గెలచి.

తే.గీ. అప్పుడు సుదర్శనుఁడు దా నధికబలుఁడ । యేనిఁ గెల్చును వాఁడె నీ కేలికయగు
నృపతుల వివాదములు దీరు నేను సకల । విధముల సుఖింతు నిది నీవు వినుము తల్లి.

వ. అనిన విని కన్య యిట్లనియె. ౫౪౦

తే.గీ. నేను జేసిన తప్పేమి మానవేంద్ర । మనసున సుదర్శనుని మున్నె మగనిఁజేసి
యుంటి బుణ్యంబొ పాపంబొ యుల్లమెరుగు । నొడ లొకటి గోరునే యుల్ల మొకటి గోర.

తే.గీ. నాయనా యట్లకాని పణస్వయంవ । రమున నల్గురు వీరులు సమబలులయి
నప్పు డా నల్వురునిఁ గోరనా మరందు । నెవ్వరిని వరించెదను దెల్పుమీ నరేంద్ర. ౫౪౨

తే.గీ. ఏల వగచెదు వేగ నన్నిచ్చి యా సు । దర్శనునకు వివాహంబు దగనొనర్చు
మాదిశక్తి దయామయి యన్నియెడల । నిన్నుఁ గాపాడు నిది నమ్ము నిక్కువముగ.

క. దేవినిఁ దలచుము ముం దా । భూవరులనుఁ జూచి చెప్పుము కృతాంజలివై
వేవేగ రేపు రండని । వారిరి వా రేగుదురు నివాసంబులకున్. ౫౪౪

క. మోదమ్మున నీరాతిరి । వేదోక్తముగా వివాహవిధి నడుపుము మ
మ్మాదట విడువుము వోయెద । మేదరికో పారిబర్హ ముమ్ము కడువడిన్. ౫౪౫

ఉ. అంతయు నైనమీదట ధరాధిపు లెందరు గూడివచ్చినం
బంతముతోడఁ బోరినను బాకులు దూసిన నేమి చేసినన్
వంత యొకింతఁ జెందకుము వారలనెల్ల వధించు దేవి నా
కాంతు దొకండె చాలుఁ గడఁకన్ బదికోటులఁ గూలనేయఁగన్. ౫౪౬

తే.గీ. ఈవు సుఖముననుండు మింతేల చింత । యనిన సుతమాటలను విని యవనినాథు
డట్లకావింతునని లేచి యందరికిని । రేపు రండన నేగిరి నృపతులెల్ల. ౫౪౭

వ. అంత సుబాహుండు తన పురోహితుల నార్యవర్గంబులం బిల్పించి వివాహముహూర్తంబు సమీపించుటయుం దన కుమారికం బిల్పించి రహస్యంబుగా మంగళస్నాన నానావిధాలంకారంబులం గై సేసియున్న కన్నియం గళ్యాణవేదికకు రప్పించి సుదర్శనుని యథావిధి నర్చించి వస్త్రాలంకారంబు లిచ్చి కన్యా దానంబు చేసిన నతం డత్యానంద నిమగ్నుండై గ్రహించె. నంత విధ్యుక్తక్రమంబున స్థాలీపాక లాజహోమాదికంబులు నెంపి హుతాశన ప్రదక్షిణం బాచరింపఁజేసి కులాచారమార్గంబు దప్పక వేడుకలన్నియుఁ జరపి గుఱ్ఱంబులతోడ రెండు నూఱులు రథంబులను బారిబర్హంబుగా నొసంగె మరియు నూటయిరు

వదియైదు మదపుటేనుగులును నూఱు కరేణుకలను నూఱుగురు దాసీజనంబులను వేగురు దాసులను అమితంబులగు రత్నంబులును వస్త్రంబులును రెండువేల సైంధవంబులును మూడువేల క్రమేళకంబులను రెండునూఱుల యుత్తమశకటంబులును నిచ్చి సుదర్శనుమాత యగు మనోరమం గాంచి నీయిష్టం బేమి యని యడిగిన మనోరమ సుబాహునిం జూచి యిట్లనియె. ౫౪౮

తే.గీ. స్వస్తి నీ కగుఁగాత నో జనవరేణ్య । పద్మరాగంబు వంటి నీ పడుచు నిచ్చి
నన్ను మన్నించితివి యింతకన్న నాకు । నెక్కుడేమి పసిడికొండ నెక్కితిఁగద. ౫౪౯

తే.గీ. భ్రష్టరాజ్యుండు కాననవాసి తండ్రి । లేనివాఁడును నిర్ధనుండైనవాఁడు
ననక యిచ్చితి గూతురి నఖిలరాజ । కోటి విడనాడి నాకింకఁ గొఱతగలదె. ౫౫౦

చ. పొగడఁదరంబె నీదు గుణపుంజము దుర్దములైన భూపతుల్
పగఁగొని పైబడం దమకి వచ్చెదమంచు వచింపుచుండఁగా
సొగసులమీఱ నాత్మజను జోగివలెన్ వనభూములందు నొం
టిగ విహరింపఁ దెచ్చి ఘటించితి పెండిలి మానవేశ్వరా. ౫౫౧

తే.గీ. అనిన విని సంతసంబది జనవిభుండు । కేలుమోడ్చి పలికె నాకు మేలుగాదె
నీకు వియ్యంకుడను నైతి నేను నాఁడు । రాజ్యమంతయు నీ కుమారకుని సొత్తు. ౫౫౨

తే.గీ. అల్లుఁగాకున్న నారాజ్యమందు సగము । గొని కొడుకుతోడ నది యేలుకొనుము నృపులు
వైరమున వచ్చిరేనియు వారిమీఁద । సాంత్వనంబులఁ బ్రార్థించి చక్కబఱతు. ౫౫౩

క. అట్టులఁ గాకుండిన నేఁ । గట్టిగ నెదిరించి పోరఁగలను జయం బే
పట్టునఁ గల్గినఁ గల్గును । నెట్టన ధర్మంబు గెలువనేరక యున్నే. ౫౫౪

క. తనకు హితమైన వాక్యము । మనుజవిభుఁడు పలుక విని సముంచిత ధిషణా
సుమహితుఁడ వీవు నీరాజ్యము నీవే యేలుకొమ్ము సౌఖ్యము పొదలన్. ౫౫౫

శా. సాకేతాఖ్యపురంబుఁ జేరి విలసత్సామ్రాజ్యముం బొంది యు
ద్రేకప్రాభవుఁడై సుదర్శనుఁడు దా దోశ్శక్తిఁ గొన్నాళ్లకున్
నీకుం జింతిలఁ గారణంబు గలదే నిక్కంబు శ్రీదేవి దా
మా కుం దోడగు నమ్మమీ నృపతి సమ్మర్దంబు దీరున్ వెసన్. ౫౫౬

వ. ఇట్లు వియ్యపురాలును వియ్యంకుడును బరస్పర సంతోషవచనంబుల నారేయి గడపి రంత నగరబాహ్యంబున నుండి రాజతండంబులు గుంపులుగూడి యొండొరులతో నోయీ

వింటివా యీరేయి శశికళావివాహంబు యథావిధి బరిపూర్తింజెందెనట, మన మేమిచేయుద మింతయన్యాయం బీరాజునకు గూడదనువారును, కన్య సుదర్శనువరించి నేనితరులఁజూడనని పట్టుపట్టిన నతం డేమియు సేయనేరక యిట్లు గావించెనని కొందరును బలుకుచుండ నప్పుడు వారణాశీవిభుండు తన సుహృదులతో రాజవర్గంబు నిమంత్రింపుడని పంపినం గాంచి భూపాలురలో నొక్కరుండైన మాటాడక మౌనంబు పూనియుండ రాజు తనంతఁ దా బయలువెడలి మనుజపతి సంఘంబులకు నమస్కరించి చేతులు జోడించుకొని నిలువంబడి యిట్లనియె. ౫౭౭

క. నాయింటికి భోజనమున । కీ యవనీనాథ బృంద మెల్లసురం డీ
రేయిం బెండిలి యాయెను । నా యాత్మజ గట్టిపట్టునంజేసిచుడీ. ౫౭౮

ఉ. మీరు దయాళువుల్ మనసు మెత్తనజేయుడు మీకు మ్రొక్కెదన్
నా రుషబూని యుద్ధరణినాథులు మేము భుజించినార మె
వ్వారిటవచ్చువారు పిలువంబనియేమి స్వపట్టణంబులన్
జేరెదరంచు బల్క విని శీఘ్రము యింటికిఁ బోయె శంకతోన్. ౫౭౯

ఉ. ఆతఁడు వోవఁగానె విపులాధిపు లాత్మల నీర్ష్య యొంతయున్
గోతలు గోయ నీ నృపునిఁ గొట్టి సుదర్శను నేసి ప్రీతితో
నాతిని బల్మిఁ గొందమనినన్ విని కొందరు కాదు కూడ దీ
పాతకమేల కౌతుకము బాగుగజూచి చనంగ నొప్పదే. ౫౮౦

క. అని యిట్లొండొరు దమ తమ । మనములకున్ దోఁచినట్లు మాటలలోనన్
మునిగి సకల భూపావళి । యును మార్గములాక్రమించియుండిరి వెలుచన్. ౫౮౧

వ. అంత సుబాహుండు శశికళావివాహంబు సర్వంబునుం బరిసమాప్తంబు గావించి మంత్రి పురోహితాది హితవర్గంబుల యెదుట పారిబర్హంబు సమర్పించియున్న సమయంబున.

ఉ. దూతలపల్ల నప్పరమ దుష్టమతుల్ ధరణీపతుల్ పథ
వ్రాతము నడ్డకట్టి నిలువంబడిరంచు జెవింబడంగ న
త్యాతత భీతితో విమనుఁడై నృపుఁ డుండ సుదర్శనుండు మా
మా తడవేలఁ బంపుము మదాశ్రమవాటికి మమ్ము వేగమే. ౫౮౩

చ. అదియునుఁగాక నాదట నిజార్థజయంబున కే యుపాయమో
మది బరికించి చేయఁదగు మానుము నీమది నిమ్మహీపతుల్
కదసిరటంచు నెవ్వగ జగజ్జననియిత్రియె నిన్ను నన్నునున్
వదలక బ్రోచు నిక్కముగ నమ్ముమనంగ నతండు సమ్మతిన్. ౫౮౪

ఉ. లగ్గని వీడుకొల్పి నబలాయుతుఁడై రథమెక్కి పోవుచో
నెగ్గుదలంచియున్న నృపులెల్ల రెదిర్చిన నిర్భయాత్ముఁడై
తగ్గక డెందమందు జగదండవిధాత్రిఁ దలంచి భక్తిస
మ్యగ్గరిమంబునం గొనె మహామనురాజము కామబీజముల్. ౫౯౫

ఉ. పూచిన మాధవీలతికఁ బొందిన తిన్నని పొన్నగున్ననాఁ
దోచుచుఁ బెండ్లికూతుఁ దన తోడయియుండ రథంబుమీది యా
రాచవలంతిఁ జూచి యదిరా యిపుడే సమయంబటంచు న
న్నీచులు గుంపుగుంపులయి నిండిరి చుట్టును ముట్టి దిట్టలై. ౫౯౬

క. ఆ కోలాహలములు విని । తేకువఁ గాశీవిభుండు ధృతి నిలువబడెన్
రాకొమరుని బాసటయై । భూకాంతులఁ బారఁదరిమి పోయెద ననుచున్. ౫౯౭

వ. అదిచూచి సుదర్శనుండు. ౫౯౮

తే.గీ. అంతశ్రమ మీకునేల వల్దయ్య మామ । యేను జాలనె శత్రుల నీల్గఁజేయ
ననిన నాతండు ప్రక్కనే యరదమునను । నిలిచి చూచుచునుండె నిర్భీతుఁడగుచు. ౫౯౯

క. ఇరుప్రక్కల సైన్యంబుల । దరచుగ దుందుభులు బెట్టిదంబుగ మొరసెన్
వరభేరీకాహళ శం । ఖరవంబుల్ పెల్లుమ్రోగెఁ గపినోన్ముఖతన్. ౬౦౦

ఉ. అంత యుధాజిదాఖ్యుఁడు సహాయుఁడుగాఁ దనయొద్దఁ దా రథా
భ్యంతరమందునుండగ ననాకులచిత్తత శత్రుజిత్తు నీ
వింతభయంబులేక తరళేక్షణతోఁ జనఁజూచె వీర నీ
యంతిదె యెందుఁబోయెద వటంచు సుదర్శనుమీఁద మూఁగెనన్. ౬౦౧

తే.గీ. శరపరంపర నొక్కరొక్కరు గడంగి । మచ్చరంబున బోరిరి మానవేంద్రు
లెల్లజూడంగ నద్భుతాహీనశస్త్ర । శాస్త్రకౌశలి యొప్పార జంకులేక. ౬౦౨

వ. అప్పుడు, ౬౦౩

సీ. మందారతరు పుష్పమాలికల్ ధరియించి వివిధభూషల నంగవితతిఁ దాల్చి
క్రూరనారాచవిస్ఫారనానాయుధ చాపాది సాధనసమితిఁ బూని
లలిత దివ్యాంబరాలంకృతయై మించి యుద్యత్పరీధాన మొప్ప గప్పి
మణిగణాంచితమైన మకుటంబు తలఁబెట్టి తతరీల పీరగంధంబు పూసి

తే.గీ. ప్రౌఢయయి సింహవాహనారూఢ యగుచు । భద్రనిర్భిద్రరౌద్రసముద్రమనగ
నొకప్రక్కను గరుణారసోదధియన నొక్కయెడఁ దోప దేవి దా నొప్పె నచట. ౬౦౪

క. ఈగతి వచ్చిన దేవిం । బాగుగ గని విస్మయంబు పడి యెవ్వతె యీ
లాగున నున్నది సింగము । పై గూరుచున్నయది యేమిపనియో యనుచున్. ౯౦౫

వ. అట్లు వచ్చిన దేవిం గాంచి సుదర్శనుండు సుబాహున కిట్లని వచియింపం దొడంగె. ౯౦౬

ఉ. చూడుము మామ దేవి దయచొప్పడ దర్శనమిచ్చె నిప్డు న
న్నోడకుమంచు దెల్పుటక యుద్ధితయయ్యె భయంబులేక యు
న్నాడననంచుఁ దెల్పి కడు నమ్రత దాను సుబాహుడున్ దయన్
వేడుచు మ్రొక్కి నిల్పెఁ బరవీరులు కంపిల సింహ మార్చినన్. ౯౦౭

చ. రిపుగజబృందముల్ భయము ప్రేగయి కంపిలి కూలఁజొచ్చె స
త్రపులయి రాజలోకము వితాకున గిందురుపోయి నిల్చె ని
శ్చపలత నా సుదర్శనుఁడు సైన్యపతిం గని నిప్పు సేనతో
నృపులనుఁ జుట్టుముట్టి తగ నిల్పుము భీతి యొకింత లేదిఁకన్. ౯౦౮

తే.గీ. ఏమిసేయుదు రీ రాజు లెంతవారు । రక్షణార్థంబ దేవి ప్రత్యక్షయయ్యెఁ
దడవుసేయకు మిఁక నిరాతంకవృత్తి । ననినఁ బడవాలు వినుఁడు దా నట్ల చేసె. ౯౦౯

తే.గీ. అంతట యుధాజి తెంతయు నాత్మనలిగి । రాజబృందంబు గనుఁగొని రాజులార
యాజు లెరుగరో మీరు నిస్తేజులొక్క । నాజు లేటికిఁ దొడగిరి కరిములంబు. ౯౧౦

ఆ.వె. పిల్లదొక్కరుండు భీతి లేశములేక । జెల్లియున్న నన్నుఁ జెనకువాఁడు
కల్లయంచు నవరి కన్యకఁ గైకొని । యెల్లఁ బోవ నిగ్గు మీకు లేదె. ౯౧౧

తే.గీ. దెయ్యమొక్కటి యుద్ధంబు చేసిచూడ । వచ్చినంతనె భయమందువారు మగఁడె
పట్టుడీ కన్యప్రముచ్చును గొట్టుడింక । నక్క సింగంబునెమిటను నిక్కి మనునె. ౯౧౨

వ. అనుచు నత్యంత క్రోధావేశమానసుండై యుధాజిత్తు శత్రుజిత్సహితుండై ధనువార్జించి సుదర్శనుపై బుంఖానుపుంఖంబులుగా ఘోరనారాచపరంపరలు గురియించ నతం డలిగి నిజధనుర్విద్యాకౌశలంబు నెరపి వాని నన్నింటి నడుమనె తుత్తుమురై ధరం గూలనేసి యేచి యార్చి శంఖనాదంబుపట్టి నిలచె నింతలోన. ౯౧౩

చ. భువనములన్నియుం దనదు పొట్టనె కాంచినతల్లి దుష్టమా
నవులకు శిక్ష యీఁదలచి నమ్మినవారల సంతసింప ను
ద్దవిడిఁ దనంతఁ దానయి యుధాజితు శత్రుజితున్ వధించి సాం
కవ మదగంధలిప్తకర కాంతి దలిర్పఁగ నొక్క తూపునన్. ౯౧౪

ఉ. అంత హతావశిష్టనృపు లట్టిటు బెగ్గిలి పారి రప్పు దా
నెంతప్రమోదమందెనొ వచింపఁ దరంబె సుబాహుఁ డంత దు
ర్దాంతత నిర్భయుండయి సుదర్శనుఁ గాంచెను బెండ్లికూతు ర
త్యంత ముదంబునన్ వికసితాననయై చెలరేగెఁ జూ నృపా. ౬౧౫

వ. సుబాహుండు చేతులు జోడించి ఫాలతలంబున నిడికొని. ౬౧౬

వినోదినీవృత్తము. జయజయ విష్టపజాలవినోదిని జయజయ సద్గుణచారుఖనీ
జయజయ దుర్మదజంతువినాశిని జయజయ సేవకపౌరవనీ
జయజయ ధర్మవిచారణశాలిని జయజయ సారసజాండజనీ
జయజయ దుష్కృత శాంతివిధాయిని సత్వరజస్తమసాం జననీ. ౬౧౭

క. దుర్గే పోషిత తాపస । వర్గే మాం పాహి పాహి భక్తజనేభ్యో
నర్గళకృపయా దత్త । స్వర్గే కృతసకలలోకసమ్యక్సర్గే. ౬౧౮

వ. అని మరియు. ౬౧౯

సీ. వాగ్దేవతవు నీవు వారాహి వీవు వైష్ణవి వీవు సచ్చిదానంద వీవు
ధృతి వీవు గతి వీవు మతి వీవు కృతి వీవు శ్రుతివీవు సుగుణసంతతివి వీవు
బ్రహ్మయు విష్ణుండు భవుఁడు సమస్తదేవతలు నిన్ బొగడికా బ్రతుకుచుంద్రు
నీ గుణంబులనెన్న నేరకయుండిరి వారలే నే నెంతవాఁడ దల్లి

తే.గీ. యల్లుఁ డీతఁడుగాఁబట్టి యఖిలమాత । పైన నీ దర్శనంబు నా కాయెఁగాక
కలుఁగునే వేయివర్షముల్ ఘనతపంబు । జేసినను నాదు పుణ్యంబుఁ జెప్ప దరమె. ౬౨౦

క. ఎక్కడి మందమతిని నే । నెక్కడ లోకైకమాత వీగతి నెదుట
న్నెక్కొనఁగ దయాపూరిత । దృక్కమునీయవయి నిలచితివి మాతల్లీ. ౬౨౧

శా. అమ్మా నీదయ యీ సుదర్శనునిపై నత్యంతమైయుండఁగాఁ
జుమ్మీ యీ రిపుకోటి రూపడగె నిచ్చోటం జయశ్రీలతో
సమ్మోదమ్మున నేము నిల్చితిమి నీ సామర్థ్యమేకాదె యా
బమ్మన్ వెన్నుని మూడుకన్నులదొరన్ పల్మారు రక్షించెడిన్. ౬౨౨

తే.గీ. ఇట్టి నిన్నుఁ గనుంగొంటి నెంతవాడ । నైతి నాభాగ్య మేమందు నఖిలవాంఛి
తార్థములు దీరెనమ్మ మా యమ్మ నీ ప । దాంబుజంబుల దాసానుదాసుడజుమి. ౬౨౩

వ. అనిన సుబాహుని స్తవంబునకు మెచ్చి భగవతి ప్రసన్న వదనయై వరంబు వేడుమని
సంతసించి పలికిన యతం డిట్లనియె. ౬౨౪

క. సురరాజ్యము నరరాజ్యము । పరువడి నొకదెసను నీ కృపావేశంబున్
మరియొకదెస నిడి తూచినఁ । గరుణదెస న్మొల్లుసూపు గౌరవముకడున్. ౬౨౫

క. నేను కృతార్థుడనైతి భ । వానీ నీదర్శనమున వరములు వేరే
నే నేమికోరఁదగు నిక । నీ నామస్మరణ మొకటి నెమ్మి పఠింతున్. ౬౨౬

ఆ.వె. పిలిచినట్టివారి పెరటికల్పకమవు । కొలచినట్టివారి కొంగుపసిడి
తలచినట్టివారి తంగేటిజున్నువు । నిన్ను జూడగల్గె నేడు నాకు. ౬౨౭

సీ. నిన్ను దర్శించితి నేను ధన్యుఁడనైతి వినుము నా కోరికల్ విశదలీల
నీపాదపద్మముల్ నిరతంబు సేవింప భక్తి నా కిమ్మిది ప్రథమవరము
నెనసి దుర్గానామమున నాపురంబున నుండు మీవరము దా రెండవయది
యెందాఁక నిప్పుర మిలనుండు నందాఁక నెలమిఁ బ్రోవుము దీని నీవరంబు

తే.గీ. మూఁడవది నీదయ నభీష్టములు ఘటిల్లు । భగవతీ శత్రుభయమెల్లఁ బాయు సకల
సంపదలుగల్గు తామరతంపరగుచుఁ । గులమువర్ధిల్లు నిం కేమికోరవలయు. ౬౨౮

వ. అనిన విని దుర్గాదేవి యిట్లనియె. ౬౨౯

ఆ.వె. నేను ముక్తిపురిని నివసింతు నెల్లప్డు । సకలలోకరక్ష సలుపుచుండ
ననుచు జెప్ప వినుచు నాసుదర్శనబాలుఁ । డంబఁజేరివచ్చి యనియె నిట్లు. ౬౩౦

ఉ. సమ్మతినమ్మ సర్వభువనమ్ములయమ్మ కుమారునమ్మ ప
ల్కమ్మ సిరమ్మ నీకుఁ గలకాలము మ్రొక్కెదనమ్మ బమ్మనుం
గుమ్మరిఁ జేసి మున్ జగము కుండలు వానిగఁ బెట్టి తీవు మా
యమ్మ భవత్కృపారసమయమ్మె జయ మ్మెటు లెంచి చూచినన్. ౬౩౧

తే.గీ. ఏమిపని యింక నేజేయ నేర్పరించి । యున్నదాననొ సెలవిమ్ము కన్నతల్లి
నీదు పంపొనరింపుచు నీకు సేవ । కుండనై యుందు నా విని చండి పలికె. ౬౩౨

ఉ. వేగ నయోధ్యకుం జనుము విస్తృత రాజ్యభరంబుపూని యి
చ్ఛాగతి నేలుకొ మ్మఖిల సౌఖ్యములం బొసగించి నిన్ను నే
బాగొనరింతు నాభజనఁ బాయకు మష్టమినిం జతుర్దశిన్
భోగదయైన య న్నవమిపూటలఁ దప్పక గొల్వుమీ ననున్. ౬౩౩

క. అర్చాగృహంబు నాకు న । మర్చి భవత్పురమునందు మానక నను నీ
వర్చింపుము నీకు మహిత । వర్చోబలకీర్తివంశవర్ధనము లగున్. ౬౩౪

క. నవరాత్రి విధుల మఱువకు । మవిరళముగఁ జైత్రమందు నాశ్వయుజమునన్
ప్రవిలసిత భక్తితోడన్ । సవిధంబున నుందు నెల్లసమయములందున్. ౬౩౫

వ. ఇట్లు పలికి మహాదేవి యంతర్హితయైనం జూచుచు సుదర్శనుండును, సుబాహుండును భక్తివినయంబులు పెనంగొన దదీయధ్యానపరాయణులై యుండుట యెల్లంజూచి విస్మయంబంది రాజలోకంబు వారిని సమీపించి యందు సుదర్శనుం బహువిధంబుల గొనియాడుచు సహహా సకలభువనేశ్వరి నీకుం దోడు నీడై యుండునది మే మెఱుంగక మోసపోతిమి. మానేరంబు మన్నించి మమ్ముం గటాక్షింపుము. నీవు సర్వజ్ఞుండవు. శక్తి మహిమంబు నీవలనగాక మరి యేరు మాకుం దనివిదీర విన్పింపగలరు. నీ వయోధ్యకు వేగిరంబ చని నాయకుండవు గమ్ము. మేము నీపంపు సేయుచుందుమని పల్కిన విని సుదర్శనుం డిట్లనియె ౬౩౬

శా. ఆ దివ్యాంబచరిత్రమున్ గణనసేయన్ శక్యమే నాకు బ్ర
హ్మాదుల్ మూఢు లనంతవేదములచే నాదిన్ జతుర్జిహ్వలన్
దాఁ జెల్పం బనిపూనియున్ ఋడకు నెన్నండాయె లక్షాంశమున్
యాదోరాశిని సీకరంబు లయిదా రిన్నట్లుగా నెన్నెదో. ౬౩౭

సీ. ఈమె మహాలక్ష్మి యీమె పరేశ్వ యుత్తమశక్తి సాత్త్వికి దా సమస్త
లోకపాలనకళాలోల యీ శక్తియె రాజసంబునను సర్గంబు సేయు
తామసంబున లోకతతిని మాయము సేయు పరగ నిర్గుణయగుఁ బరమశక్తి
యాదికారణమగు నజుఁడును విష్ణుండు పరమేశ్వరుఁడు నీమె పంపు సేయు

తే.గీ చంద్రు నిర్గుణ దానొక్క యోగులకును । కాక రాగుల కెన్నడుఁ గానరాదు
జ్ఞానగోచరి యది దాపు గనడుసుండు । సగుణ సేవింపఁబడు రాగిజనముచేత. ౬౩౮

వ. అనిన రాజులు. ౬౩౯

ఉ. బాలుఁడవయ్యు నట్లు వనవాసమునం బడియుండి యెట్లుగాఁ
గాళిసిఁ గొల్చు మార్గమును గాంచితి కాంచితిపో వడిం దయా
శాలిని నీకు నెట్టులఁ బ్రసన్నత దర్శనమిచ్చె నెట్టు లీ
పీలున దోడునీడయయి వే చనుదెంచి జయం బొసంగెనో. ౬౪౦

ఉ. నా విని యా సుదర్శనుఁడు నవ్వి నృపాలకులార చిన్ననా
డే వెసఁ గామబీజమును నే స్మరియించుట కభ్యసించితిన్
దేవి ప్రసన్నయయ్యె నిది దెల్పితి నిక్కము నా నృపాలకుల్
భూవరబాలకుం బొగడి పొందిరి స్వస్వనివాసభూములన్. ౬౪౧

తే.గీ. ఆ సుబాహుఁడు కాశికి నరిగె నంత । నా సుదర్శనుఁ డపు డయోధ్యాపురంబు
జేరియుండంగ శత్రుజిన్మారణైక । కారణుం గన మంత్రులు గదలివచ్చి ౬౪౨

తే.గీ. మరియు ద్విజులును వణిజులు బలిజ పంట । కాపు లరుదెంచి యిచ్చిరి కట్నములను,
గానుకలు కుప్పతెప్పలు గాఁగ నిండె । నహహ దైవంబు మంచిదైనపుడు జూడు. ౬౪౩

తే.గీ. పురముకాంతలు పేలాలు పూలు గురియ । వందిమాగధు లెంతే స్తవంబు సేయ
నలరి మంత్రిజనంబు జోహారులిడగ । తనదు భవనంబు జేరె సుదర్శనుండు. ౬౪౪

తే.గీ. అ ట్లయోధ్యఁ బ్రవేశించి యా సుదర్శ । నుఁడు సవతితల్లి శోకంబు నుడుపదలచి
యామెకడ కేగి మ్రొక్కి యో యమ్మ నేను । గాను నీపుత్రు వధియించెఁ గాశిసుమ్ము. ౬౪౫

తే.గీ. ఆ యుధాజిత్తు తండ్రిగాఁడమ్మ నీకు । శత్రుఁడని యెంచుకొను మందు శంకలేదు
ధర్మ మెప్పుడు జయమొందుఁ దథ్యమరయ । తల్లిరో నీవు జనకు డధర్మపరుడు. ౬౪౬

తే.గీ. దైవగతిచేత నయ్యెటుదానికెపుడు । లేదుగాదె ప్రతీకార మేదియు భువి
శోకమేటికి మానుము సుఖము కష్ట । మనుభవింపక దీఱనియవియు కావె. ౬౪౭

క. కర్మంబె జననహేతువు । కర్మందే ప్రోచు తుదకుఁ గర్మమె చెరుపుఁ
గర్మవశగుండు జీవుఁడు । కర్మమె సుఖదంబు దుఃఖకారణమమ్మా. ౬౪౮

తే.గీ. చేసుకొనినది తానెటో సేయవలయు । మంచిదో చెడ్డదో కర్మ మంచు బుధులు
చెప్పుదురు తప్పనే యది జీవులకును । కర్మబద్ధంబులయ్యె జగంబులెల్ల. ౬౪౯

తే.గీ. ఆ మనోరమ యెట్టుల నట్టు లీవు । నాకుఁ దల్లివి నీకుఁ నే దనయుడను బ
దారవిందములకు నమ స్సాచరింతు । దాసు నను దయఁజూచి చింత విడుము ౬౫౦

శా. అమ్మా దుఃఖము గల్గిన ద్దధికదుఃఖాక్రాంతులం జూడుమా
యమ్మా సౌఖ్యము గల్గిన ద్దధికసౌఖ్యాయుత్తులం జూడుమా
యమ్మా శత్రువులట్లు దుఃఖమును సౌఖ్యంబుల్ మనీషల్ గనుం
గొమ్మా వానికి లోబడంపగదు నీకుల్ క్షేమమౌ నాదటల్. ౬౫౧

మత్తకోకిల. నాటకంబునఁ గొయ్యబొమ్మలు నర్తనంబులు సేయవే
బూటకంబులుసుమ్ము మేనులు పుట్టుఁ జచ్చునుఁ బల్మరుల్
నీటిబుగ్గలు కర్మజంబులు నిక్కువంబిది నమ్ముమా
యేటికీ పరితాప మీ జగమెల్ల నిత్యమె చెప్పుమా. ౬౫౨

సీ. వినుమమ్మ తల్లి నా జనకుండు సింగంబుచేత జచ్చినవెన్క మాతతండ్రి
నీతండ్రి తెగటార్ప మాతయు నేనును వనభూములను జేర వాంఛజేసి
యశుకున బోవంగ బలువురు బోయలు మ మ్మెదిరించి మా సొమ్ముదోచి
కొని పోవ జింతిల్లి తిన నన్నకబళంబు గనరాక ఋషులసంగతి వసించి

తే.గీ. కాయ లాకులు నివ్వారిగంజి మెతుకు । నొక్కపూటనె భుజియించి పెక్కునాళ్ల
బ్రతికితిమి నాడు నా కొక్క భయము గలదె । పగయు మచ్చర మనునవి యగపడినవె?

క. నీవారిబియ్యపన్నం । బేవారికినేని సుఖద మీ రాజ్యపదశ్రీవిభవము నరకమునకుఁ । ద్రోవసుమీ యింతకంటె దోషము గలదే. ౬౫౪

ఉ. ధర్మము నిత్య మయ్యది సదా శుభదాయక మట్లుగాన స
త్కర్మలు నిర్జితేంద్రియ లుదారమతుల్ నరకంబుసేర కీ
పర్మములూని యీ భరతవర్షమునన్ మనుజత్వ మూనుటల్
ధర్మముసేయఁగాదె యటు దప్పిన స్వర్గము గల్గనేర్చునే? ౬౫౫

క. అన విని లీలావతి దా । మనమున సిగ్గువడి పుత్రమరణజదుఃఖం
బును మాని యిట్లు లనియెన్ । గనుగొనలం బాష్పవారికణములు దొరుగన్. ౬౫౬

తే.గీ. తప్పు జేసితి నేను నా తండ్రిమాట । నాత్మ నవలంబనముచేసి యనపరాధు
డైన నీతాత మడియించె నకటదు నీవు । రాజ్యమిందులకై తలచె నరణ్యములను. ౬౫౭

తే.గీ. అప్పుడు నాతండ్రిమాటకు నడుగుదాట । లేక నా కర్మవశమునఁ బోక తప్ప
దాయె నాయన్న నానేర మందులేమి । కరుణయుంచుము నీవెయుంగనిది లేదు. ౬౫౮

వ. కుమారికా యుధాజి త్పుత్రులకిట్టు లభిమానులై చేసిన దోషంబు వా రనుభవింప వలవదు?
వారి మరణంబులకు నేను శోకింప; వారి దుష్ప్రవృత్తినంబునకు శోకించుచున్నదాన.
గతంబునకు దుఃఖించుటయు కృతంబును స్మరించుటయు వెఱ్ఱితనంబులుగాని మరియొండు
గావు. సకల కల్యాణగుణసంపన్నుండవైన నీవ నా పుత్రుండవు. మనోరమయె నా తోఁ
బుట్టువు. నే నిఁక చింతింప నేమువని యున్నది? నీవు రాజ్యంబు గైకొని మహావిభవంబునం
బాలనంబుసేయుము. జగదీశ్వరి నిష్కంటకంబుగా నీరాజ్యంబు నీకొసంగె. దదవు సేయ
వలవని చెప్పిన విని రాజనందనుండు లీలావతికి వినయపూర్వకంబుగా నమస్కరించి
నిజభవనంబునకుం జని యనంతరంబ. ౬౫౯

ఉ. మంత్రులఁబిల్చి యా నృపకుమారుఁడు నిస్తులసింహపీఠ సం
గంత్రనుకూలలగ్నము నొకండు సుఖప్రద మారయుండు స
న్మంత్రవిధాననైపుణుల హైమము రత్నమయంబు గద్దియన్
మంత్రవిదగ్రగణ్యులగు ధన్యులతోఁ గొనిరండు కామరా
జ్మంత్రము బూనుచున్ భువనమాత నధిష్ఠితఁజేసి కొల్చెదన్. ౬౬౦

చ. తిరమగు గద్దియన్ భగవతిం దగ నిల్పి తదంఘ్రిభక్తిత
త్పరతనుఁ దొల్లి రాముఁడుగ దా యెటు లట్టుల రాజ్యభారమున్
గరమరుదారఁ దాలిచి సుఖస్థితిఁ బాలన మాచరింతు నా
గరికులకెల్లఁ బూజ్యయయి కామదయై జగదంబ యొప్పెడిన్. ౬౬౧

ఉ. నా విని మంత్రు ల య్యవనినాయకు నానతిపెంట సర్వమున్
వే విరచింపఁజేయ గని వింతదలిర్చెడి యొక్క మేడలో
దేవిని గాంచనప్రతిమఁ దీరిచి జోశ్యుల బిల్చి మంగళా
రావము బోరుకల్గ శుభలగ్నమునం దిడె సింహపీఠికన్. ౬౬౨

ఉ. వారవధూటు లాడ శుభవందిజనంబులు బాడఁ దూర్యముల్
మీర మహారవంబుల సమృద్ధిగఁ గూడఁగ బాడబోత్తముల్
దారఘనశ్రుతుల్ శ్రుతివితానముగాడ మహోత్సవంబుసం
బౌరజనాళి జానపదపంక్తియు వాడల గుంపుగూడఁగన్. ౬౬౩

చ. వినుము నరేంద్ర యా సకలవేదిని దేవిని సింహపీఠిపై
నునిచి విధానవైఖరుల నోపికఁ బూజలొనర్చి సంతసం
బునఁ దన పూర్వరాజ్యమును బూని సుఖించెనుఁ దొల్లి రాఘవుం
డనుపమ ధర్మయుక్తి నెటు లట్లు ప్రజల్ దను మెచ్చుచుండగన్. ౬౬౪

ఉ. ధర్మము నాల్గుపాదములఁ దా నడచెన్ భువి నెందునేని దు
ష్కర్మము లేనిలేదు ప్రతి గ్రామమునందునుఁ గోవెలల్ తన
ద్భర్మమయంబులైన ప్రతిమల్ పొలుపారగ దేవి గొల్వఁగా
శర్మదయై సమస్తవిధ సంపద లిచ్చి భరించు నిచ్చలున్. ౬౬౫

తే.గీ. అచట నానందకాననాభ్యంతరమున । ధృతి సుబాహుండు దుర్గాప్రతిష్ఠ జేసి
మహిమ విశ్వేశ్వరునితో సమంబుగాఁగఁ । బూజగావించు నిరతంబు భూరిభక్తి. ౬౬౬

ఆ.వె. నాటనుండి యెల్ల నాడులవారును । గాశి జేరి దుర్గఁ గాంచి పూజ
లాచరించి కోర్కె లందుచునుండిరి । దేవిఁ గొల్చువాఁడె ధీరు డరయ. ౬౬౭

వ. అని పల్కిన జనమేజయుండు పరమానందమగ్నుండై మునీంద్రా ద్విజుం డగువాఁడు నవరాత్రంబు నెట్లు గావింపందగు తద్విధానం బెట్లు శరత్కాలంబున విశేషంబుగా నాచరింపవలయునది యెద్ది వినుపింపవే యనిన నతండు మానవేంద్రా శరత్కాలంబున విశేషంబుగా విధివిధానంబులం దేవీపూజ సలుపవలయు వసంతంబునందును భక్తిపూర్వకంబుగా దేవీపూజనంబు సేయవలయు. ప్రాణులకు శరద్వసంతంబులె కావె

దుర్గమంబులు; వానిని యమదంష్ట్రింబులని పేరిడి జనులు బిల్చెద, రది నిక్కమే;
యని జననాశకరంబులును రాగప్రదంబులు నై యుండు కావున నయ్యి
సమయంబులం జండికాపూజనం బవశ్యకర్తవ్యంబని యెరుంగుము. చైత్రాశ్వ
యుజంబులు దేవీవ్రతంబునకు ముఖ్యంబులు. పూర్వమాసామావాస్య మొదలు సంభార
సంగ్రహంబు నెరవేర్చి హవిష్య మశనంబుగా నేకభుక్తవ్రతంబు పట్టి సమంబై యోగ్యం
బయిన ప్రదేశంబున మండపం బేర్పరపించి దాని షోడశహస్త ప్రమాణంబును స్తంభ
ధ్వజ సమన్వితంబునుం జేసి గోమయంబును గౌరమృత్తికయుం గల్పి చక్కగా
నల్కించి యా మధ్యంబున సమకోణభుజంబగు వేదిక చతుర్హస్త ప్రమాణంబును హస్త
ప్రమాణోన్నతంబునుగా నిర్మించి యందుమీద నలంకృతంబగు పీఠంబిడి వివిధంబులగు
తోరణంబులునుం గాయమానంబునుం గట్టించి పూర్వరాత్రంబుననె దేవీమంత్రవిశారదు
లును, వేదవేదాంగపారంగతులును, సదాచారపరులు నగు ద్విజుల నామంత్రణంబు జేసి
పాడ్యమినాడు వేకువన లేచి స్నానసంధ్యాదులు యథావిధి జరిగించుకొని ద్విజవరణంబు
చేసి మధుపూర్కకంబుగా నర్ఘ్యపాద్యాది విధులం బూజించి శక్తికొలది వస్త్రాలంకర
ణాదులు సమర్పించి విత్తశాఠ్యంబు సేయక బ్రాహ్మణులం దృప్తి నొందించి తొమ్మండ్రు
గనుగాని, మువురుగాని, తుద కొక్కడుగాని దేవీజపంబు జరిపించునట్లు బ్రాహ్మ
ణులం బ్రార్థించి దేవీ మహాపారాయణార్థం బొక కాండంబును విప్రవేశమును నేర్పరచి వేద
మంత్రంబులతో స్వస్తివాచకంబు సెప్పించి తొంటివేదికపై సింహాసనం బమర్చి యొక్క
దివ్యాంబరమ సమపత్రంబు నాస్తరణంబు చేసి యందు నాలుగు హస్తంబులు గలదియు
ముక్తాహారాది రత్నభూషితయు, దివ్యాంబరధరయు, సర్వసౌమ్యలక్షణసంపన్నయు,
శంఖచక్రగదాద్యాయుధసమేతయు, సింహవాహనాధిష్ఠితయుంగా నొనర్చి దేవిం బ్రతిష్ఠింప
వలయు. అష్టాదశభుజాసమేతముగా జేయుటయుం గలదు. అర్చాభావంబున నవాక్షర
యుతంబగు మంత్రంబుతో దేవిని స్థాపించి పీఠపూజార్థంబు కలశస్థాపనం బాచరించి
పాత్రంబునుంచి పంచపల్లవంబులంగూర్చి వేదమంత్రంబులతో సుసంస్కృతంబు చేసి
జలంబునిడి హేమరత్నాదు లందులో వైచి తత్పార్శ్వంబునం బూజాద్రవ్యంబు లిడి గీత
వాద్యాదులవలన మంగళారావంబులు నెలంగ బ్రథమదివసంబున దేవీపూజ నారంభించి
నియమంబుతో దేవీపూజ సేయుచు నుపవాసవ్రతంబుననేని నక్తంభుక్తివ్రతంబుననేని
యేకభుక్తవ్రతంబుననేని దేవీవ్రతంబు నడుపవలయు. మరియు, ౬౬౦

క. నీయుత్తమవ్రతంబుఁ । జేయుదు నవరాత్రమందు సేవకునకు నీ
పేనెడ సాహాయ్యంబుం । జేయుము మాయమ్మ దేవి శ్రీమతి యనుచుఁ. ౬౬౧

క. విధిపూర్వకముగ వ్రతమున । నధికంబగు భక్తితోడ నంబనుఁ గొలువన్
బృథుతర సంపద లొదవెడి । నధనులకును శక్తికొలఁది నగు ధరణీశా. ౬౭౦

వ. మరియు చందనాగరుకర్పూరంబులచేతను, మందారకరజాశోకచంపక కరవీర మాలతీ బ్రహ్మకాకుసుమంబులచేతను, బిల్వదళంబులచేతను జగదంబం బూజించి ధూపంబులిచ్చి నానావిధఫలోపహారంబులుగా నారికేళ మాతులుంగ దాడిమీ కదళీ నారంగ పనసాది ఫలంబు లిచ్చి పిదప యథావిధిగా నన్నదానంబు సేయవలయు. నింతియుఁగాక మాంసాశనంబు సేయు కులంబులవారు పశుహింసనంబు సేయవచ్చు. మహిషాజవరాహంబు లమ్మవారి వేటలకు నర్హంబు లది దేవీవిషయకంబై హింసనాఁబడదు. దేవతార్థహింసనంబునం బశువునకు స్వర్గంబు వచ్చునని శాస్త్రంబులు సెప్పుచుండు. నడుమిమ్మట హోమార్థంబు త్రికోణకుండంబును ద్రికోణస్థండిలంబును జేసి హోమంబులు నెఱపుచు నానావిధ మనోహర ద్రవ్యంబులచేఁ ద్రికాలపూజ సేయుచు గీతవాద్యనృత్యాది నానావిధవినోదంబుల మహోత్సవంబు సేయుచు నిత్యంబును భూతలశయనం బొనరించుచుం గన్యాపూజనంబు సేయవలయు. నది యెట్లనిన నేకసంఖ్యమొదలు నవసంఖ్యవరకు శక్త్యనుసారంబునం గన్యకల నియమించి విత్తశాఠ్యం బొనర్పక వస్త్రాలంకారాదుల నలంకరించి పూజింపవలయు. నిక్కన్యాపూజయం దేకవర్ష నిషిద్ధ యగు. ద్వివర్ష కుమారిక యనియుఁ ద్రివర్ష త్రిమూర్తి యనియుఁ జతుర్వర్ష కల్యాణి యనియుఁ బంచవర్ష రోహిణి యనియు షడ్వర్ష కాళిక యనియు సప్తవర్ష చండిక యనియు నష్టవర్ష శాంభవి యనియు నవవర్ష దుర్గ యనియు దశవర్ష సుభద్ర యనియుం బిలువంబడుదురు. పదివత్సరంబులకు మిగిలిన వయస్సుగల కన్యలు కుమారీపూజయందుఁ జెప్పబడరు. నయ్యైసంఖ్య కనుకూలంబగు నామం బుక్త విధంబున నెఱింగి యాపేరటం బూజించుచుండవలయు. వెండియు నయ్యాయి ఫలంబుల వివరించెద వినుము. కుమారీ పూజనంబున దుఃఖదారిద్ర్యనాశంబును, శత్రుజయంబును, ధనంబును, నాయుష్యంబునుం గలుగు; త్రిమూర్తిపూజనంబునం ద్రివర్గఫలంబును ధనధాన్యాగమమును బుత్రపౌత్రాభివృద్ధియుం గలుగుఁ; గల్యాణీపూజనంబున విద్యయు విజయంబును రాజ్యంబును సుఖంబునుం గలుగు; కాళికాపూజనంబున శత్రునాశంబు గలుగుఁ; జండికాపూజనంబున నైశ్వర్యధనంబులు గలుగు; శాంభవీ పూజనంబున నృపసమ్మోహనంబును దుఃఖదారిద్ర్యనాశంబును శత్రుజయంబునుం గలుగు; దుర్గాపూజనంబున శత్రువినాశం బుగ్రవిధానంబునం గలుగుఁ; బరలోక సుఖంబు సౌమ్య విధానంబునం గలుగు; రోహిణీ పూజనంబున రోగవినాశంబగు; సుభద్రా పూజనంబున వాంఛితార్థసిద్ధియగు. శ్రీయుక్త మంత్రంబులచేఁగాని బీజాక్షరసంయుతంబులగు మంత్రంబులచేగాని భగవతీపూజనంబు భక్తితో నాచరింపవలయు. నిదియుంగాక, ౬౭౧

క. హరిహరహిరణ్యగర్భుల । నరుదార సృజించి జగములన్నియుఁ గలుగన్
బరిరక్షింపం ద్రుంపన్ । బరికించిన యంబయౌఁ గుమారిం గొల్తున్. ౬౪౨

క. మూఁడుగుణంబులతోడన్ । గూడుచుఁ గాలములమూట గొనకొని జగముల్
మూడింటిలోన శక్తులు । మూఁడు గలిగి తిరుగు నా త్రిమూర్తిన్ గొల్తున్ ॥ ౬౪౩

క. కళ్యాణంబుల నిడి సా । కల్యంబుగ భక్తజనులఁ గడువడిఁ గరుణా
కుల్యల ముంచెడి దేవినిఁ । గల్యాణిం గొలుతుఁ బూర్ణకామద యనుచున్ ॥ ౬౪౪

క. తొలిపుట్టువు కర్మంబుల । ఫలములలో విత్తులేరి ప్రజలజగములన్
మొలిపించు లోకమునఁ బై । రులవలె నే తల్లి యట్టి రోహిణిఁ గొల్తున్ ॥ ౬౪౫

క. లయమున స్థావరజంగమ । మయమగు బ్రహ్మాండమెల్ల మట్టాడుచుఁ దా
భయదోగ్రఘోరరూపిణి । యయి యొప్పెడి కాళిఁ గొల్తు ననవరతంబున్ ॥ ౬౪౬

క. చండోరుముండశీర్షవి । ఖండనకృద్దండచండశాసనలీలా
మండితయై నిజభక్తుల । చండతరాఘంబు లడఁచుఁ జండిం గొల్తున్ ॥ ౬౪౭

క. కారణము లేనిదయి తాఁ । గారణమై జగములెల్లఁ గల్గించుచు నా
ధారము తానై సుఖవి । స్తారము గావించునట్టి శాంభవిఁ గొల్తున్ ॥ ౬౪౮

క. దుర్గమ్ముం జేయు భక్తుని । దుర్గతులం బారఁదోలు దుఃఖములడఁచున్
దుర్గమ్ము దేవదానవ । వర్గంబుల కట్టి దుర్గ భక్తిం గొల్తున్. ౬౪౯

క. భద్రములు భక్తులకు నిరు । పద్రవముగ నొసఁగి కరుణఁ బాలించుచుఁ దా
ఛిద్రంబును గలుగని సం । పద్రాజి బొసంగు నా సుభద్రం గొల్తున్ ॥ ౬౫౦

వ. అమ్మైదేవి నమ్మైవిధంబునం బూజింపవలయునని వక్కాణించి వ్యాసుండు తదనంతరంబ.

నవరాత్ర మాహాత్మ్యము.

సీ. ఒడలునఁ గురుపుల పడఁతియుఁ గుష్ఠరోగార్తయు హీనాంగి యంధ బధిర
బహురోమశయుఁ గులభ్రష్టయుఁ గేవరకాణి కురూప దుర్గంధసహిత
యెట్టునిమచ్చల యింతి గోలక దాసి కన్యకాసంభూత కాంతిరహిత
కన్యకాపూజకుఁ గైకొనరాదని పటుశాస్త్రవేత్తలు పలుకుచుంద్రు

తే.గీ. తెవులులేనిది సుందరి గవులులేని । ద్రవణ కులోద్ధ సమవిభక్తాంగి సుగుణ
కన్యకాపూజనమున ముఖ్యలుగఁగొంద్రు । దీని దెలియంగదగుఁజుమ్ము మానవేంద్ర.

సీ. బ్రాహ్మణి సర్వకార్యంబులఁ బొసగించు రాజవంశజ జయార్థంబుసుమ్ము
లాభార్థమై వైశ్య లలనయేనియుఁ బాదభవనారి యేనియుఁ బనికివచ్చు

బ్రాహ్మణు లనిశంబు బ్రాహ్మణిఁగొల్తురు రాజులకును బూజ్య బ్రాహ్మణియగు
వైశ్యులలో మూఁడువర్ణంబుల సుకన్యలనుఁ బూజసేయుట వొనరునండ్రు
నాల్గువర్ణములందు నారులఁ బూజింపవచ్చు శూద్రకులంబువారు వరుస

తే.గీ. కారువులు మొదలగునట్టివారు స్వస్వ । కులజలగుఁ కన్యకల నెప్డు గొలువవచ్చు
జెలఁగి తొమ్మిదిరాత్రులు చేయలేని । వార లష్టమి మొదలిడవచ్చు ననఘ. ౬౮౩

తే.గీ. తొమ్మి దుపవాసములకు శక్తులోగిఁగాక । యశకువా రుపవాసత్రయంబు సప్త
మిని మహాష్టమి నవమిని మేలుగోరి । సేయువచ్చును వాంఛితసిద్ధికలుగు. ౬౮౪

క. పూజయు హోమము కన్యా । పూజయు భూదేవసంతృప్తిభోజనములు నీ
యోజం జరిగినయేని మ । హోజననీవ్రతవిధానసమాప్తి యగు నృపా. ౬౮౫

సీ. నరనాథ వినుమయ్య నవరాత్రములనోము పట్టినవారికి భాగ్యమబ్బు
నాయురారోగ్యమహైశ్వర్యములు కల్గు ధనధాన్యభూషణతతులు గలుగు
స్వర్గంబుగల్గు మోక్షముగల్గు సుఖమును జయమును సంపదల్ చాలగలుఁగు
బుత్త్రులగోరినఁ బుత్త్రుల విద్యను గోరిన విద్యను గొనఁగవచ్చు

తే.గీ. రాజ్యమునుండి భ్రష్టుఁడౌ రాజునకును । రాజ్యములభించు నాపదల్ రావుసుమ్మ
పూర్వభవమున భగవతిఁ బూజచేసి । నట్టివారలె రాజులై పుట్టుచుంద్రు. ౬౮౬

క. దేవిన్ నవరాత్రంబున । భావించి తలంచు నా శ్వపచుఁడేనియు ని
చ్చావిధి స్వర్గము చని సం । భావింపంబడుఁగదా నృపాలకచంద్రా. ౬౮౭

వ. ఇందున కొక యితిహాసంబు గలదు, చెప్పెద విను, తొల్లి. ౬౮౮

శీలోపాఖ్యానము.

చ. కలఁడు పురాయుగంబున నొకండు వణిగ్జనుఁ డుత్తమోత్తముం
డలఘు కుటుంబశాలి యతఁ డార్జవముం గలవాఁడు గోసల
స్థలి బహుపుత్త్రికుండయి నిశాముఖమందు భుజించు బిడ్డలన్
గలసి యొకింత కూరడవిఁ గోసినపండును జిన్నివృత్తికిన్. ౬౮౯

ఉ. ధర్మపరుం డతం డమిత ధైర్యుఁడు శాంతుడు సత్యవాది స
త్కర్మరతుం డభీకుడు సదా మదలోభవిహీను డెంతయున్
నిర్మలుడై యనింద్యుఁడయి నీతిమయుండయి దేవతార్చనన్
గూర్మి నొనర్చుచున్ మహి జను ల్దను శీలుఁడటంచు బిల్వఁగన్. ౬౯౦

ఉ. రాముఁడు రాజయోగ్యుఁడయి రాజిలెనంచుఁ దలంచి పట్టము
న్రామహితుం బొనర్పుటకుఁ దా జతనంబులు సేయుచుండఁగాఁ
దామసవృత్తిఁ గైక మును దత్తములైన వరంబులున్నవో
భూమిప నేఁడు కోరెదను బొంకక నిమ్మనిపేఁచె నెట్లనన్. ౪౦౭

తే.గీ. భరతునకు రాజ్యమిచ్చుట ప్రథమవరము । రాముఁ బదునాలుగేడు లరణ్యవాసి
జేయుటయు రెండవ వరమ్ము చెలఁగి యిమ్ము । నాగ దశరథరాజు చింతగొనఁజూచి. ౪౦౮

క. పితృవచనపాలనం బ । ప్రతిమంబగు ధర్మమనుచు రాముఁడు సనియెన్
సతితో లక్ష్మణుతోఁ గూ । డి తపోవనములకుఁ గడువడిన్ మనుజేంద్రా. ౪౦౯

సీ. చని దండకారణ్యమున నుండఁగ నయోధ్యనుండి కుమారవియోగదుఃఖ
మునఁ బఙ్క్తిరథుఁడు బోయిన నేడ్చి యేడ్చి సమ్మనిశాంనిహతిఁ దోరినయనంత
రంబ కైకయుబిడ్డ రాజుపాటిడి తనతల్లి సేసినదని తలఁచి తలఁచి
భ్రాతృప్రియచికీర్ష రాజ్యంబు నొల్లక యతని దర్శించి తదాజ్ఞగాంచి

తే.గీ. భూమియేలుచునుండంగ భూసుతాస । మేతుఁడై లక్ష్మణునితోడ నినకులుండు
పంచవటిఁ జుప్పనాతినిఁ బట్టి ముక్కు । చెవులు కోయించెఁ గామార్తి చిక్కుతొలఁగ.

ఉ. ముక్కిడిదైన శూర్పణఖ మోము గనుంగొని దానిబంధువుల్
రక్కసిమంద లొక్కుమొగి రాఁ గని రాఘవుఁ డా ఖరాదులన్
జక్కడఁచెన్ మహావిపుల సంగరభూమిని మౌనిబృందముల్
రెక్కొని యౌర యౌర భళిరే భళిరే యని చిందులాడుచున్. ౪౧౧

ఉ. కోఁతలఁ జిక్కి శూర్పణఖ గొబ్బున లంకకుఁబోయి రావణా
నీ తల లిన్నియేల ధరణీతలనాథుని రాము నోర్చెదే
మోఁతలకేమి చూడుమని ముక్కు సెవుల్వోసఁజూప హుమ్మటం
బీతలమ్రోఁతలం దితిసుతేశుఁడు రావణుఁ డార్చె క్రుద్ధుడై. ౪౧౨

ఉ. అట్టి మహోగ్రమూర్తి నసురాధిపునిం గని సుప్పనాతి నీ
వెట్టిడవో ఖరాదుల వధించిన రాముని పేరు సెప్పినన్
జట్టును బ్రక్కలందు దనుజుల్మొగమెత్తఁగఁజాలకుండి రీ
పట్టున నీకునుం గలవు పాటులు సూడుము నేడొ యెల్లియో. ౪౧౩

ఉ. నా విని రావణుండును మనంబున మచ్చరమూని యేగె నా
నావిటపిప్రతానకలనంబగు గానకుఁ దాటకేయు మా
యావినిఁ గాంచె నచ్చట ననంతర మాతనిఁజూచి మిత్ర నీ
వేవిధినైన సీతను గ్రహింపుము తెమ్మన వల్లెయంచొగిన్. ౪౧౪

ఆ.వె. మాయలేడియగుచు మారీచుఁ డవనిజ । సూచునట్లు తిరుగ సుముఖి రాముఁ
గాంచి రాఘవేంద్ర కన్నుల కింపుగా । బరచుచున్న దదిగొ పైడిలేడి. ౪౧౫

ఆ.వె. దానిఁ దెచ్చి నాకు దయసేయు మీవేళ । ననిన నెంతపని యటంచు నాతఁ
డనుజుఁ బర్ణశాలయందు సీతను । గావనునిచి విలు నమ్ములను గ్రహించి. ౪౧౬

ఆ.వె. పోయి వనమునందు మాయలేడినిఁ జూచి । యదిగొ పోయెపోయె ననుచు బాణ
మేయఁ గానరాక యేది యేది యటంచు । పొదలువెఱుగఁదిరిగె భూవిభుండు. ౪౧౭

ఆ.వె. ఇట్టునట్టుఁదిరిగి యెట్టకేలకు రాముఁ । డట్టెచూచి యేసె దిట్టమొకము
కొట్టుదగిలి కూలి బిట్టెద్చె హా లక్ష్మ । ణా యటంచు దాని నవనిజ విని. ౪౧౮

క. తన మఱఁదిఁ జూచి యోయీ । యనఘా హా లక్ష్మణా యటంచొక శబ్దం
బును వింటి వింటె నీవును । కనుఁగొనుమా పోయి భూమికాంతునివేగన్. ౪౧౯

శా. ఈ దీనధ్వనిఁ జూడ రామునకు నెద్దేఁ గీడు వాటించెఁబో
హా దైవంబెటులున్నదో చనుము సాహాయ్యంబు సేయంగ నెడీ
నాఁ దల్లీ నినుఁ గాచియుండుమనియె న్నాయన్న నిన్నొంటిఁ గ్ర
వ్యాదప్రావృతమైన కాన నిడిపోపం బాడియే చెప్పుమా. ౪౨౦

క. ఏది యెటులైనఁగాని । మ్మోదేవీ నిన్నువిడిచి యొకయడుగైనం
బోఁదలఁచినాఁడఁగాను సు । మీ దైవము నమ్మమెందు మేలగునమ్మా. ౪౨౧

క. రాముఁ బడనేయ శక్తుఁడు । భూమింగలఁడనుచుఁ దలఁపఁబోకుము నే నా
రాము ముదల మీరననెడి । నోమును విడువంగనేర నూరార్పైనన్. ౪౨౨

తరువోజ. అనవుడు విని సీత యత్యంతదుఃఖ । మున బిగ్గనేడ్చుచు మూర్ధాగ్రగణ్య
నినుఁ దలంచెద విప్డు నీవు నామీఁద । కనుపైచినావు నిక్కము భరతుండు
నినుఁ బంపియుండును నీవెంతయాసఁ । గొనియున్న నేనట్టి కులటనుగాను
జననాథుఁడీల్గిన సరగ నీవెంట । జనుదేర ననుకొమ్ము సచ్చెదగాని. ౪౨౩

తే.గీ. అన్న లక్ష్మణ నీవేగి యవనినాథుఁ । గాంచివచ్చెదిదనుక నా కంఠమందుఁ
బ్రాణముండునుఁ దదవేల భ్రాతతోడ । తొంటిస్నేహంబు మరచితే ధూర్తవృత్తి. ౪౨౪

క. అక్కటినోక్తికి మనసు చి । వుక్కుమనం గనులవెంటఁ బొటబొటఁ గారెన్
వెక్కసపు వెసరు నీ రా । చక్కని లక్ష్మణున కహహ చానల తెగువల్. ౪౨౫

తే.గీ. ఎంతమాటాడితివి సీత యింత వాడి । పలుకు కాల్చిన పెనుసూదిపగిది నంటె
జెవుల నిత్తఱి నే నేమిసేయువాఁడ । బోయెదను నీదుకర్మంబు పొమ్ము పిదప. ౪౨౬

క. అని లక్ష్మణుండు జనకసు । తను విడిచి యరణ్యమునకుఁ దాఁ బోవఁగ య
ద్దనుజేశుం డిదె సమయం । బని భిక్షుకవేషధారియై చనుదెంచెన్. ౪౨౮

ఆ.వె. వచ్చి పర్ణశాలవాకిఁట నిలిచి యం । దున్న యువతిఁ జూచి యుర్వితనయ
యిది యటం చెఱింగి యెగదిగఁ జూడంగ । నామె యతి యితం డటంచుఁ దలఁచె.

ఆ.వె. తలఁచి భిక్షవెచ్చి తా నిడఁబోవంగ । మిగుల నమ్రుఁడగుచు మిట్టి మిట్టి
చూచి చూచి నక్క నైచకంబులు గాఁగ । మెల్లమెల్లననియె మెలఁత కిట్లు. ౪౨౯

ఉ. ఎవ్వతెవీవు పంకజదళేక్షణ యొంటి నిటుండనేల నీ
యవ్వ యెవర్తె తండ్రి యెవఁ డన్నలు దమ్ములు నున్నవారె నీ
మువ్వపు మోము చూచినను ముద్దులుగుల్కెడి మేడమీఁద పాల్
బువ్వయు నారగింప కిటు పోడును గాడును బట్టనేటికిన్. ౪౩౦

క. అతని నిజముగ యతియని । సీత యతిప్రవర వినుము చెప్పెదఁ గలఁ డీ
భూతలమునఁ బంక్తిరథ । క్ష్మాతలనాథుండు సత్య సంకల్పుఁ డిలన్. ౪౩౧

క. పుడమియొడయనికి నలుగురు । కొడుకులు జ్యేష్ఠునకు నేను గోమలినైతిన్
వడి సవతితల్లి కైకయి । యడిగిన నా విభుఁడు వచ్చె నడవికి ననఘా. ౪౩౨

క. పదునాలుగేడు లడవుల । మెదలంగా వలయు నేను మిథిలేశసుతన్
గద సీతను శ్రీరాముఁడు । మొదల న్శివచాపభంగమున ననుఁ గొనియెన్. ౪౩౩

క. రాముని బాహాబలంబున । మే మిచ్చట భీతిలేక మెలఁగెదముసుమీ
రాముం డిప్పుడె నాపైఁ । బ్రేమం బంగారులేఁడి వెనువెంటఁ జనెన్. ౪౩౪

క. దీనధ్వని యొక్కటి విని । మానక సౌమిత్రి యతని మార్గమునఁ జనెన్
భూనుతచరిత్రు లిరువురు । కానలలో నన్నుఁ గడకఁ గాచెదరు మునీ. ౪౩౫

క. యతి విష్ణురూపుఁడనుచున్ । మతిఁ దలఁచి మహానుభావ మర్యాద యొన
ర్చితి నతిఘోరం బీవని । బ్రతుకఁగనీ రెల్లయెడల రాక్షసులు కదా. ౪౩౬

క. ఏరో మీరు త్రిదండులు । ధీరులు చెప్పుడనినం దితిప్రభవేశుం
డారమణింగని వినుమా । యే రాక్షసవిభుఁడ లంకనేలెడివాఁడన్. ౪౩౭

క. మందోదరీవిభుండన్ । సుందరి నీకొఱకు నిట్టి జోగినయితి నా
కుం జెల్లె భగిని రాక్షస । బృందవధయు నిజవిరూపకృతియు వగపుతోన్. ౪౩౮

ఉ. మానవుఁడేల నీ కిఁక నమానుషచర్యుఁడ మానవాశనా
ధీనుఁడ నీ మగం డడవిద్రిమ్మరి రాజ్యము గోలుపోయె విం
డానకుసైన లేదు గతి, నాకునుఁ బట్టపుదేవివౌచు లం
కానగరంబు నేలుము సుఖస్థితి నుండుము నీకు దాసుఁడన్. ౪౩౯

ఉ. తండ్రిగ లోకపాలురకు [illegible]ంబుల రత్నము లందునబ్బె హా
వంబులు గలువాండ నని నాయం[illegible] ఘనవీర్య[illegible]
దంబులమీద [illegible] వాలితిని [illegible] చేయక [illegible]
[illegible]జనేత్ర, జానకీ, ప్రియా, సుముఖీ, జగదేకమోహినీ. ౨౪౦

క. నిను నా కిచ్చిన మామ ని । జనకుని గారితి నతండు [illegible] వమర్భం
జనకుని పెట్టినందుకు । మనమున శివభక్తి చేత మానితి గాదే. ౨౪౧

క. అప్పటి[illegible]ను నా చేత । నెప్పుడు పరయుకాయ నిన్ను సేవింపుటకై
ఇప్పటి [illegible] యని । చెప్పగ విని వచ్చినావ దేకాను [illegible]. ౨౪౨

వ. అని మఱియు పలికెను. ౨౪౩

ఆ. వె. [illegible] [illegible] । [illegible] వదెడి [illegible]
[illegible] । [illegible] గడగడ । [illegible]. ౨౪౪

[illegible] । [illegible] ౨౪౫

తే. [illegible] । [illegible] ౨౪౬

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] సీత [illegible] । [illegible]. ౨౪౭

వ. [illegible] చేతులునుం గల తన [illegible] సూచి [illegible]
[illegible] కొంపోవుతఱి జానకి [illegible] సేసె. ౨౪౮

క. హా రామా హా రామా । హా రామా లక్ష్మణాగ్రజా రఘువంశో
ద్ధారా [illegible] । [illegible] ౨౪౯

క. రక్షింపుము రక్షింపుము । రక్షింపుము లక్ష్మణా [illegible]
[illegible] । [illegible] ౨౫౦

వ. [illegible]. ౨౫౧

చ. [illegible] జటాయువు [illegible]
[illegible] గని [illegible]
[illegible]
[illegible] పేవుర గాపిడి [illegible] జానకిన్. ౨౫

వ. అంత నచ్చట రాఘవుండు మాయామృగరూపధారియగు మారీచుం జంపి వచ్చుచుండ మార్గంబున నెదుర్పడిన సౌమిత్రిం గాంచి 'తమ్ముఁడా! సీత నొక్కదానినిఁ బర్ణశాలయునిచి నీ విట్లు రాఁ గతంబేమి?' యని యడిగిన నతండు సవిస్తరంబుగా సీత పన్నుం బంపిన విధంబునుం జెప్పుడుం జింతిల్లుచు నిరువురుఁ బర్ణశాలకు వచ్చి చూచిన జానకి కానరామికి వగచి వెదకంబూని మధ్యేమార్గంబున జటాయువుం జూచి యతనివలన మార్గంబు [illegible] యతని సంస్కరించి దారి నడ్డగించిన కబంధు హతుంజేసి వాని శాపంబువలన తప్పించి ఋశ్యమూకంబునకు వచ్చి సుగ్రీవుతో స్నేహముపాటించి వాలిని వధించి కిష్కింధాపురాధిపత్యంబు సుగ్రీవున కొసంగి యప్పుడు వర్షకాలంబగుటఁ సలక్ష్మణుండై రాముం డచ్చటన యున్న సమయంబున సీతావిరహదుఃఖభరంబున లక్ష్మణుఁ జూచి యిట్లనియె.

తే. గీ. తమ్ముఁడా లక్ష్మణా సవతమ్మ కైక కోరికలు పండె జనకునికూతు రిందు గానరాదాయె బ్రతుకంగలదె సుయోధన్య । కపనిజారమీతుండనై యరుగఁగలనె?

ఉ. [illegible] రాజ్యమీ విపినభూమి నివాసము వచ్చెఁ దండ్రియున్ [illegible] వైవ మెంతవెతఁ [illegible] కష్టదై [illegible] యనుమున్ముమున్నుగా హా! [illegible] నేమగతి హా [illegible] మెందుబోయితే.

ఉ. ఓయీ తమ్ముఁడ [illegible] పూర్వజన్మ [illegible] దే [illegible] లాచరించిరియొకో యీ దుఃఖము [illegible] గాదు [illegible] మెక్కుడుం బ్రతుకఁగాఁ [illegible] [illegible] రాజపుత్త్రికి [illegible]! [illegible]గా.

ఉ. [illegible] పోవిడిచి పూనిక [illegible] తమ్ముడా నీగయుఁ [illegible] కీవును [illegible]వచ్చితే హా! [illegible] పూర్వజనార్జితకర్మఫలంబు [illegible] [illegible]నర్చుకుండి వడి పోవునె యూరక [illegible]ంతయేడ్చినన్.

ఉ. [illegible] పాపమున నేను విపత్తులఁ [illegible] [illegible] [illegible] నొక్క రా [illegible] లేదు మేము వట్టి బలమెల్లను [illegible] వీరవి [illegible] సహాయుఁడ [illegible] వేకదా!

క. [illegible] సూర్యులు । ప్రభువులలోఁ [illegible] పార్థివుడు [illegible] [illegible] సఖాతో । సభమృత మత్స్యమాను [illegible].

తే. గీ. [illegible] । యింతదుఃఖసాగరంబునుఁ దాటఁ [illegible] గట్టి [illegible] నేఁ గాంచువాఁడ । [illegible] కిప్పుడు [illegible] బిల్చువాఁ [illegible].

తే. గీ. తమ్ముఁడా చూడు నాడు హస్తగతమైన । స్వర్గలోకంబువంటి రాజ్యంబు వోయె
ఘనమదమ్మౌ వనవాసంబు ప్రాప్తమాయె । నహహ విధినిర్మితము తెలియంగ వశమె. ౨౬౧

తే. గీ. చిన్నతనమాటఁ దెలియక చెలియ సీత । నన్ను విడువక యీ యరణ్యములఁ దిరి
గి దైవగతి దురంతదుఃఖ మద్దశలఁ జిక్కి । దుష్టరాక్షసుచేతను గష్ట మకట. ౨౬౨

శా. ఆ నా మద్దుఁబుమాట యయ్యలు లంకాధీశగేహంబునన్
దా నిట్టోర్చి వసించు దుఃఖభరమున్ దైన్యంబుతో నయ్యయో
ఆ సత్పుత్రుము ధర్మ్యధర్మయు సుశీలాధిక్య మా సీతి యెం
తేనిం గంటిమె నాయెడం గలుగు ప్రీతిన్ దప్పుగా శక్యమే. ౨౬౩

తే. గీ. లక్ష్మణా విను నానాటిలక్షణములు । నీ వెఱుంగవె రాముఁడు దైవసంబు
రాముఁడు జనకరాజపుత్రికన్న నన్నుఁ । దప్పఁబట్టెను గావున చెనఁటి పలుకు. ౨౬౪

కం. తన తానువోర మతిగాఁ । గొని మైమరచి తనగొప్పకానిక్షమసం జ
న్మునుగాని రాముఁడు బల్కనిఁ బూనఁగ నగనగను మొఱఁత తనంతన్. ౨౬౫

ఉ. జానకి నమ్మవాక్యమ విని సచ్చెద నేఁటను దానిఁ దాసి యీ
మే నికఁ నాకు నేల విలపించుచు నన్నును మాని పోవుచున్
మాని క్షమించి నిర్దయను మాని యరణ్యములందుఁ జింతతో
హా సతి నాయతాక్షి! జనకాత్మజ! యెందుఁ జరింప శక్యమే. ౨౬౬

కం. అని ఖేదమ్మున నున్నను । గనుఁగొని యనఘా! ఇంతటను మనమునఁ ఖేద
మునఁగె నను చెప్పుటయు । వనితను సౌమిత్రి యిట్లు పలికె న్మృదువుగన్. ౨౬౭

ఉ. ఘోరము ధర్మ మీయదను గొందరుమీ ధనమంతయేని యున్
నే నొకరుండ పోయి యడవిని రాముని జంపి యీ దివా
నోనగ నంచు దమ్మతమంతిక నిల్పుమునఁగల్గి యీ గరు
ణ్యానుఁడు వచ్చినట్లు గుణధన్యుని సీతను వచ్చుయుచ్చునన్. ౨౬౮

తే. గీ. వినుము ధనుల కాపద వచ్చునపుడు । సంపదలు వచ్చినప్పుడు ననుభవిం
చనుభవింతుర సంపద కలరుచుండు । రాపదలనను దుఃఖించు రల్పమతులు. ౨౬౯

కం. ఇమ్మహి నెమ్మఁగ దైవవశమ్ముచేతఁ గొంతకాలము సంయోగవియో
గమ్ములు లోకము దేహము । సొమ్ము గాదు కాని యాత్మ సొమ్ము గదయ్యా. ౨౭౦

కం. ఏగతి రాజ్యము వోయె ను । దేగతి వనవాసమబ్బె నేగతిఁ జాన
కీగుణపతి సంయోగము । నాగలియును మంచికాల మరుదెంచెదిచో. ౨౭౧

కం. మానవుఁడు సుఖము దుఃఖము । పూని యనుభవింపవలెను దేహమ్ము
జానకిమాత్రము వేరని । నే నెంచను శోకముల నిలుపుము ధృతిచేన్. ౨౭౨

క. వానరులు గలరు కోటులు । నానాదిశలరిగి [illegible]
[illegible] వేగము వా । [illegible] ॥ ౭౬౩

క. [illegible] లంకాపురమును । [illegible]
[illegible] సీతను సుఖముగ । [illegible] ! ౭౬౪

ఉ. [illegible] ॥ ౭౬౫

తే. గీ. [illegible] ॥ ౭౬౬

క. [illegible] । [illegible] ॥ ౭౬౭

క. [illegible] । జనకుని [illegible] ॥ ౭౬౮

క. [illegible] । తపులు [illegible] ॥ ౭౬౯

క. [illegible] ॥ ౭౭౦

ఆ. వె. [illegible] ॥ ౭౭౧

ఆ. వె. [illegible] । [illegible] ॥ ౭౭౨

క. [illegible] ॥ ౭౭౩

క. [illegible] ॥ ౭౭౪

తే. గీ. [illegible] ! [illegible] యుల్లమందు నింత । [illegible] ! ౭౭౫

వ. [illegible] ॥ ౭౭౬

సీ. [illegible] గమిఁ [illegible] సేర
తా [illegible] తను మెచ్చ [illegible]
[illegible]
[illegible] గమ్ము [illegible] హస్తములు నిలుప
తే. గీ. [illegible] వేడు [illegible] దాడికొనుచు
[illegible] మహితయు [illegible] ప్రీతి. ౭౮౭

మ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౭౮౮

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
తో [illegible] ౭౮౯

క. [illegible]
[illegible] ౭౯౦

క. [illegible]
[illegible] ౭౯౧

ఉ. [illegible]
[illegible] తోడ [illegible]
[illegible]
[illegible] ౭౯౨

ఉ. ఆపని నాకు [illegible] తాను [illegible] హాపుతా
నాపయిఁ [illegible] వైచెనె వినాశము [illegible] నిమ్ముఁ [illegible]
[illegible] నేన పుట్టెద నయోనిజనై భువి నందు నెంతయుఁ [illegible]
[illegible] పముతోడ శాపమిడి కోపలి నేఁడు [illegible]. ౭౯౩

ఉ. జానకి యిందిరాంశమున సంభవమైనది రాముఁ డందు దా
మానవకాంత యిద్ది తన మాటకుఁ జిక్కదె యంచు నజ్ఞతం
దానిఁ గొంచుఁ [illegible] త్రాచునుఁ జూచి మతిభ్రమంబునం
[illegible] బాలవంచ యని బొల్లిన రాక్షసవంశ మార్చదే. ౬౯౪

తే. గీ. కామధేనువుపాలు బంగారుగిన్నె [illegible] యింద్రుండు ధారుణీసుతకుఁ బంపె
[illegible] సీత దాఁ [illegible] దాలు నాఁకలియు దప్పికయును లే దాపె [illegible]. ౬౯౫

క. కారుణ్యా నీవుట్టువు [illegible] హరివి నీవు సురారిం
బోకార్ప సురలు కోర సరాకృతి జన్మించితివి మహార్కకులమునన్. [illegible]

తే. గీ. రావణాసురువధియింపఁ ద్రోవ యొకటి కలదు సెప్పెద వినుమి [illegible]
[illegible] భక్తి నాచరింపు [illegible] వ్రతము జయార్థి[illegible]. [illegible]

వ. రాఘవేంద్రా! దేవీనవరాత్రోపవాసం[illegible] నేత[illegible] సకలసంపత్[illegible].
జప హోమ విధానంబులు యథావిధి సలిపి మేధ్యంబులగు పశువుల బలియిచ్చి
దశాంశంబు హవనంబు సేసినయని నీ కిష్టార్థసిద్ధి యగు. నీవ్రతంబుం [illegible]
[illegible], [illegible], బ్రహ్మయు, [illegible] గావించి వాంఛితార్థంబులం బడసిరి.
నీవీ వ్రతము తప్పక యాచరింపుము. [illegible] దేవి నాచరించిన
[illegible]. [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] దేవీ
వ్రతం బాచరించిరి. [illegible] బృహస్పతి [illegible] యీవ్రతంబు
సేసి మేలుకాంచుఁ గావునఁ [illegible] రావణవధార్థివై [illegible] వ్రతంబు
సేయుము. [illegible] [illegible],
మధుకైటభ సంహార[illegible] నారాయణుండును విధివత్తుగా నీవ్రతం బాచరించి
రని చెప్పిన విని శ్రీరాముండు బ్రహ్మపుత్త్రా! యీ వ్రతంబునకు దైవంబెవ్వ, దాని
మహిమాదు [illegible], యది [illegible]చరింపవలయు, నీవు సర్వజ్ఞుడవు తెలుపవే యనిన
నారదుండు వారిం జూచి యిట్లనియె. [illegible]

సీ. వినుమయ్య దశరథతనయాగ్రగణ్య నిత్యయు నాద్య కామద ధర్మమూర్తి
కారణం బెల్లలోకములకుఁ గల్యాణి బ్రహ్మాదివందిత పాపరహిత
ఆ దేవి శక్తి లేనప్పుడు పూనియుఁ గదలింప శక్తుండుగా డొకండు
నాతండ్రికిని సర్వదేవుడు నారాయణునకుఁ బాలనశక్తి త్రిణయనునకు
తే. గీ. సంహరణ కౌశలియు దాని శక్తివలన [illegible] సెయ్యది యేమిసేయఁ
గల [illegible] శక్తిచేఁ దలప దేవి [illegible] శక్తియేసుమ్ము [illegible] లేదు. [illegible]

సీ. బ్రహ్మయు విష్ణుండు పరమేశ్వరుండును సూర్యుండు చంద్రుండు సురలు మునులు
నెవ్వరు లేనప్పు డీశ్వరి ప్రకృతియై పూర్ణయై తా నాదిపురుషుఁ గూడి
విహరించును యుగాది విగుణయై తర్వాత సగుణయై చేయు సర్వగయు సృష్టి
మనుమను బ్రహ్మాది ముఖ్యులకును శక్తులిచ్చును శక్తిచే నేదియేని
తే. గీ. చేయఁగ సమర్థతలుగల్గి శ్రీసమేతు । లగుదు సర్వజనులను దా రధిపతులయి
సురగణంబులతోడను గూడి వెలుగ వర్తిలుదు రిది నిక్కంబు వసుమతీశ! [illegible]

క. భగవతిని గొల్చువారికి । భగవతి స్మరియించునట్టి పాపులకు నా
భగవతి నమ్మినవారికి । భగవతి కరుణించి యిచ్చు భాగ్యములెల్లన్ [illegible]

వ. మఱియును వినుము దేవినామంబు లసంఖ్యములు; అకారాది క్షకారాంతంబు లగు వర్ణ
ములును దేవివాచకంబులై సంయోగక్రమంబునం జేసి నానా నామంబులగుననుచు
విని రాఘవుండు నారదున కిట్లనియె. [illegible]

క. వినిపింపుము నారద దే । విని గొల్చువిధము నీవు వివరముగ నే
ను నవుడు శ్రీదేవిపూ । జను మొనరింతును భక్తి శ్రద్ధయు గదురన్. [illegible]

వ. ఇట్లు నారదుండు రాఘవేంద్రా! పీఠంబున జగదంబాప్రతిమను స్థాపించి విధాన
క్రమంబునఁ దొమ్మిదియుపవాసంబులు సేయుము. దేవకార్యార్థినై నీకు నద్బోత్సాహంబు
పుట్టించుచు నాచార్యుండనై వ్రతంబు సేయించెద ననిన విని రామభద్రుండు సత్యము గ
నట్లు గావించెద నని దివ్యంబగు పీఠంబున దేవిని స్థాపించి యాశ్వయుజమాసంబున యథా
క్రమంబుగా వ్రతం బాచరింప, అష్టమినాటి రేయి సింహంబున సింహవాహనారూఢయై దేవి
గిరిశృంగంబుమీఁది సాయుజ్యుఁడైన శ్రీరాముండును ఘన మేఘగంభీరభాషణంబున
ఓ రామభద్రా! నీ భక్తిభావంబునకు సంతసించితి నని చెప్పి మఱియును. [illegible]

క. నారాయణ నంశంబున । భూమిని నీ మనుకులమున బుట్టితివి సురా
రాతులను రావణుని సం । హారం బొనరించి దేవతాళి బ్రోవన్. [illegible]

చ. నిగమములన్ హరించి చని నీరజగర్భుని లోకవార్ధితో
బిగఁగొని యుంచి తస్కరునిభంగి మహార్ణవనిమ్నసీమ
ధృతిగఁ దాగియున్న యసురాధమునిం ఝషరూపధారివై
తెగఁ బరిమార్చి వేదములు తెచ్చినవాఁడవు నీవె రాఘవా! [illegible]

మ. గిరి మంథానముగా నొనర్చి పరభోగీంద్రాదు గావించి యా
సురలుం దానవు లబ్ధిఁ ద్రచ్చునెడ సంతోషంబుగా నుర్వరా
ధర మల్లాడఁగ దానిఁ గ్రిందఁ గమఠాకారంబు భా
సురలీలన్ వహియించి మించిన మహోత్సాహుండవో రాఘవా! ౮౦౭

మ. కనకాక్షుం డమరేంద్రము న్గెల్చి యను రక్షస్స్వామి సద్భక్తు వా
యు నిఘాతన్ శివుఁ గ్రౌంచభేదనుని దా సోధించి నిర్భూమిఁగా
వ సనంబాపలయించుఁ జూపడలె నొప్పం జట్టిన నీష్టపా
వన వర్ధిగా గిరినై ఖలుం దునిమి చేపం దీర్చవే రాఘవా! ౮౦౮

పంచచామరము : హిరణ్యకశ్యపుండు ద్విజాలపై నిజాత్మజా
కరంబు బాధఁబెట్టఁ జూచి కంబమందుఁ బుట్టి యా
సురారి జట్టి కొట్టి వాని సూరుఁ జీరి వారసిం
హరూపధారివై తి దీన యాదవేంద్ర రాఘవా! ౮౦౯

పంచచామరము : పటుక్రియన్ సురారి నెల్ల బాధపెట్టి మర్త్యుఁడో
ర్వ బలియం బలిన్ బలప్రయత్నుఁ డా మహాత్ముఁడంచు ని
న్వుణ్ణతో త్రివిక్రమ ప్రభావముల్ల జూపి తం
తటిన్ రసాతలంబు వెట్టు దానవుండు రాఘవా! ౮౧౦

మాలిని : భువి పుడమిపాలురందుఁ బుట్టి మహోద్ధతులై
దపువరిఁ బరశు ధారా రాజకోటిన్
దివిరి సురపురంబున్ జేర్చి దివ్యకీర్తి
ప్రవిమల రఘురామా రాఘవా ప్రస్తుతించా! ౮౧౧

ఉ. పుత్రిక రాఘవుండవయి యా పుడమిం దివి వార్తి దేవతా
సత్రముల్ పొందఁ గపిసైన్యము లొంద దేవతాంశజుల్
మిత్రులు కాఁగ రామ కృష్ణ గతిగాన్ బలిమిన్ త్రివిష్టరి శోభఁ ఢీ
యమ్మ తమర్చిన లక్ష్మణుని యొర్పు సితం డీక రావణాత్మజున్. ౮౧౨

చ. సీత యయంబుగాక్ నియమ సీరజలోచన సందియంబు లే
దాక వనప్రసంతమున నర్చనసేయుము నన్ను శ్రద్ధతోఁ
దేవత రామునిం దునిమి ధీరమతిం వదొకండపేల యేం
గ్రకపఫలంబుగా ధరణి నేలుము పిమ్మట నేగ మంటికిన్. ౮౧౩

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుండై పల్కిన [illegible] వాక్యంబులు విని సంతుష్టాంతరంగుండై ప్రతసమాప్తిం గావించి [illegible] పూజనం బొనర్చి విజయా పూజనం బొనర్చి దానంబు లిచ్చి సుగ్రీవ ప్రముఖ వానరులతో [illegible] రామభద్రుండు సముద్రతటంబున విడిసి సముద్రమునం గట్టి లంకం జేరి రావణాది రాక్షసులం జంపి జయంబు గాంచునని చెప్పిన విని జనమేజయుం డు. ౮౧౪

—: కృతిపతి సంబోధనము :—

[illegible] ముద్రాధార [illegible]
త [illegible] మాలికా [illegible]
[illegible] సుగత [illegible] చంద్ర రేఖాంకమా
కల్లోలామృత [illegible] యుక్త [illegible] సోమేశ్వరా! ౮౧౫

[illegible] [illegible] తథా
[illegible] సోమేశ్వరా. ౮౧౬

గద్య. ఇది శ్రీ [illegible] పాదారవిందమకరందతుందిలమానసేందిందిర, వాసు [illegible] [illegible] రామానంద [illegible] పవిత్రహరిత [illegible] కృష్ణామండల [illegible] నాల్లూరగ్రహార పూర్వాక్రాంత [illegible] శ్రీ [illegible] రామచంద్ర [illegible] గోదావరీమండలస్థిత సీతారామపురాగ్రహార [illegible] పూర్వోక్త [illegible] సమగ్ర [illegible] శ్రీ [illegible] వరప్రసాదసంభూత కవిత్వ విద్యావిశేష, [illegible] గ్రంథ మతిసార, [illegible] జనకరుణా [illegible] ప్రచారనిత్య, శ్రీరామామాత్య ప్రణీతంబైన [illegible] మహాపురాణంబునం దృతీయస్కంధము.

తృతీయస్కంధము సమాప్తము.

శ్రీ

దేవీభాగవతము

చతుర్థస్కంధము

క. శ్రీపరిణతామయానందా । శ్రీపత్నీకపత్న్యంఘ్రివారిజామహిత
శ్రీవేషకమనసు మన । శ్రీవిమలనివాసవేద్య శ్రీరామేశా. ౧

వ. అవధరింపు మనంతరంబు. ౨

—: జనమేజయకృత కృష్ణజన్మాదికారణ ప్రశ్న :—

ఆ. వె. వ్యాసమునివరేణ్యు వాసవేయాసను । జ్ఞాననిధిని మునివరాధినాథు
వంశవర్ధనుండవు ప్రశ్నచేసెను నాడు । పరితస్వయమన్యు రాజతోడ. ౩

ఆ. వె. శూరసేనరాజసుతుండగు వసుదేవు । తనయుఁ డనఘు హరి యా జనించె
ననుచు వింటిఁ గాన్పు వాసకుడుండయ్యె । నేమి కతనఁ జెప్పు మెరుక దెల్పి ? ౪

క. దేవకియును వసుదేవుఁడు । పాపములుగ నయ్యె యేమిపాపమునం గా
రావిష్టులైరి ? యెందుకు । జావంగా మొత్తె యారుగురు సుతులన్ ? ౫

క. కారాగారమునందున్ । ఘనుఁడు దేవకి వాసుదేవుఁడు పుట్టెన్
జోరున గోకులమున కతఁ । డేరీతిం జేరె జగదధీశుఁడు ఘనుఁడా ! ౬

క. మాతయుఁ దండ్రియుఁ జెరలో । నాతనియంతయు యుక్తి నడుపగ నేలా
యాతఁడు జన్మాంతరగతుఁ । డై తనరెన్ జగదధీశుఁ డను దేవుండై. ౭

ఆ. వె. సకలకర్త సర్వసంవాసియైయుండఁ । దల్లిదండ్రులను దప్పుదారిఁ
బాప్పువిహితకర్మమునఁ గాళ్ళసంకెళ్ళు । తెలియ దీని దేని దేవిమహిమ. ౮

తే. గీ. వాసుదేవుండు పుట్టిన భవనమందు । గంసుచే నీల్గి రారుగురు కంటు లెవరు ?
తుదకుఁ గంసావనీపుచేఁ ద్రోయఁబడిన కాంత యెవ్వతె ? యెందుకుఁ గలిగె నదట ? ౯

ఆ. వె. [illegible]మియందిచి యా తన్వి యాకాశ । మనఁగ నెగసి యష్టభుజము[illegible]
గా[illegible]పించె నెట్లు? గార్హస్థ్య మేమి । నతఁడె బహుసతీయుతుఁడు మురారి? ౧౦

ఆ. వె. అచ్యుతుని చరిత్ర మానోట నానోట । వినుటె కాని యది సవిస్తరముగ
వినుమనుచు [illegible] విడిచె వేదమతంబు జగమునందు నతని చర్య లేమి. ౧౧

ఆ. వె. బహుతిథా[illegible] బహువిష్ణుములు ధర్మ । జులు పురాణములు సూతసుతులు
[illegible] నర నారాయణాఖ్యులు । [illegible]ప్రతంబు నియతి నెరపి. ౧౨

ఆ. వె. [illegible] రేవి ద్విరాత్రికశిలచే వారి యం[illegible]ములనె వాసవియును
[illegible] నుప్పవింపవసి [illegible] నెట్టులఁ బూర్వకాయములకు బోవిడచిరి. ౧౩

తే. గీ. ధనవిముక్తి నిఁగోరి తపంబుజేసి । యెట్లు మానవపుత్రి పుట్టి [illegible]
[illegible]సమనులు నరుండు నారాయణుండు । సకలలోకైకవర్ణ్యలక్షణులు ఘనులు. ౧౪

ఉ. [illegible] ధర్మము [illegible] రాజు పుట్టవాఁడు దా
[illegible] ధర్మము [illegible] బ్రాహ్మణజన్మమెత్తు న
[illegible] బ్రాహ్మ[illegible] ధనసింధువు దాటునటం[illegible] పెట్టి లే
[illegible] వృత్తు[illegible] హస్తుల జన్మవృత్తముల్. ౧౫

ఉ. [illegible] ఘటియించి యరణ్యమందు నా
[illegible] సంస్మరిం
[illegible] వారు జన్మిగ
[illegible] నేటికి తాపసోత్తమా! ౧౬

తే. గీ. బ్రహ్మశాపంబు [illegible] ప్రతతి కాదు । కృష్ణు గాంధారి శపియింపఁ [illegible]
[illegible] ప్రద్యుమ్నరాము నేల । [illegible] హరించెను జటిలపర్య! ౧౭

ఉ. ద్వారక [illegible] హరి దా జగ[illegible] సూతికాగృహ
ద్వారము [illegible] దుర్యధర్మనుం
దా[illegible]యు [illegible] నీ
కూరిమిఁ బల్కుదేనియలు గ్రోలక చిత్తము శాంతిఁజెందునే. ౧౮

సీ. ఘంకారము నడంపఁ బుట్టిన విష్ణువు మథురలో వసియింప మానెనేల
హూంకారము హరింపఁ బుట్టిన విష్ణువు పశుతుల బోయలు బట్టిరేల

భూభారము హరింపఁ బుట్టిన విష్ణువు ద్వారకఁ జేరె నేకారణమున
భూభారము హరింపఁ బుట్టిన విష్ణువు చోరుల వధియింప నేటికేల
మనసు దోలాయమానమై యంతరంగ । మంతయును విస్మయపడియున్న దివ్యముని నాకు
విస్నపింపుము కృపతోడ విని యనాకు । శాంతసంగుడ సద్బోధ సనఘచరిత. [illegible]

క. ధర్మాత్ములైన యా భీష్మద్రోణుల వధయు, భూమిభర మణఁపఁగ న
ట్లమరె వారలు సజ్జన విద్రావణ మెట్టులొప్పె విష్ణున కనఘా! [illegible]

వ. మఱియు మహాత్ములును ధర్మతత్పరులును గృష్ణభక్తులును నగు పాండవు లుత్తమ
యజ్ఞంబైన రాజసూయంబుఁ జేసి బ్రాహ్మణులకు ప్రీతిపూర్వకముగా దానంబు లొసంగి
వివిధ దక్షిణలం దృప్తులం జేసి దేవతాంశసంభూతులని కొనియాడఁబడువారలు [illegible]
విధంబుల కష్టంబులపాలైరి కదా ? వారు చేసిన పుణ్యం బిప్పుడు [illegible]
వచ్చిన కష్టంబులకు హేతువుగా వారు చేసిన ఘోరపాపం బేమి ? అదియునుగాక
రమాంశంబునం బరమపావనియై వేదిమధ్యంబునం బుట్టిన యయోనిజయు, సాధ్వి
యు, క్షత్రధర్మయుక్తయు నగు ద్రౌపదికి [illegible] దుఃఖంబు ప్రాప్తింపఁ గారణం
బేమి ? దుశ్శాసనుఁడు కొప్పుఁబట్టి యీడ్చి [illegible] సభామధ్యంబున [illegible]
సభకుం గొనిపోయె. విరటునింట దాసియై కొలిచె, కీచకునిచే ధర్షింపఁబడి [illegible]
సైంధవునిచే హరింపఁబడి దుఃఖించె, [illegible] మహాపతివ్రతకు [illegible]
[illegible] నేమిపాపంబు సేసె ? మహానుభావులు మహాపుణ్యులు [illegible]
రాజసూయంబు సేసి యమితదుఃఖంబు లనుభవించిరి. [illegible]
విధంబుల సందేహంబులపాలైయున్న [illegible]
[illegible] జనమేజయుని కిట్లనియె. [illegible]

—• సకలప్రపంచ కర్మ కారణత్వ విచారము •—

చ. [illegible] కర్మగతి దేవత లట్టులు [illegible]
[illegible] సకలప్ర జగదండములం [illegible]
[illegible] కర్మమే మొదల సృష్టియొనర్చును [illegible]
పలుకు [illegible] మహత్త్వహకారియు జీవుడయ్యెన్. [illegible]

క. పుట్టుదురు వివిధయోనుల । గిట్టుదు రటు [illegible] బ్రహ్మయున్
[illegible] కర్మరహితమై । పుట్టదు దేహంబు నిజము భూతంనాథా. [illegible]

క. మను లా కర్మము త్రివిధం । బని పల్కిరి పుణ్యకర్మ మనియుం బాపం
బనియున్ మిశ్రంబనియున్ । విను మదియే మఱల మూఁడు విధము లటంచున్. [illegible]

క. సంచితమును ప్రారబ్ధము । సంచు నాగామియమును సకర్మంబులే
మించి సకలజంతువులకు । బంధుస్ సుఖదుఃఖములను బడిబడి నధిపా. ౨౫

తే. గీ. బ్రహ్మదేవుండె తా గర్మబద్ధుడయ్యె । సుఖము దుఃఖము భయము శోక హర్ష
మృత్యువులు శత్రుమిత్రు మెట్టిహో । సతతము [illegible] మూలంబు కర్మమంద్రు.

సీ. కర్మసంబంధమున్ గాదె వైరము [illegible] కర్మసంబంధంబు గాదు పుట్టు
కర్మసంబంధంబు గాదె సూర్యుని [illegible] కర్మసంబంధంబు గాదె [illegible]
కర్మసంబంధంబు గాదె చంద్రు [illegible] కర్మసంబంధంబు గాదె [illegible]
కర్మసంబంధంబు గాదె [illegible] కర్మసంబంధంబు గాదె [illegible]

తే. గీ. కర్మ మది [illegible] [illegible] గాదె [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
కాని [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] నిత్యంబు [illegible]. ౨౭

శా. [illegible] తనదు [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] బద్ధుల సుఖం [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] నిత్యసౌఖ్యంబులకు [illegible] గదునే. ౨౮

ఉ. గీ. పూర్వ [illegible] బలపూర్వ [illegible] । [illegible] బంధేరి సఖ్యమును సు
[illegible] [illegible] గర్భ [illegible] । మంచును [illegible] [illegible]. ౨౯

తే. గీ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] సుఖింపఁబడె భాగ్య [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible]. ౩౦

తే. గీ. [illegible] సుఖప్రపంచంబులో [illegible] । [illegible] [illegible] సుఖ [illegible] [illegible]
గర్భ [illegible] తకలిత । మెంచు । నేను సుఖానందమ్ము [illegible] ! ౩౧

తే. గీ. ఆ [illegible] హాహాభావ । [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible]. ౩౨

సీ. [illegible] యిచ్చుచుంచి [illegible] [illegible] నాచరింప
[illegible] యిచ్చుచుంచి మహోత్కృ [illegible] నాచరింప
[illegible] యిచ్చుచుంచి ప్రసిద్ధ [illegible] నిచ్చుచుండు

వివేకవంతుఁగా నిప్పుడుంచియు జ్ఞాని । యతని సంసారము వ్యథమగుచుండు
అస్థి మద్గంధసంకులం బగ్నియుతము । క్రూరము మహాన్వితంబగు క్రిమిసమితము
హేయము మలమూత్రసంయుతం బిదియటంచు । గర్భనరకంబు హరి యిట్లు గాంచఁడేని.

సీ. మాపితృశ్రేణి [illegible] మూత్రతంబు ప్రాపుచు మునికోన
నెమకుచు [illegible] గావించుచుఁ [illegible] గమ్మగా వారగి [illegible]
[illegible] కొంకొంత [illegible] సుఖముగాఁ జెరలాని జోటులేక
గడచు యుగంబుగా గడుపుచుఁ బడినెంక్ వివిధబాధలఁ జిక్కి [illegible]

తే. గీ. [illegible] సంకటంబైన సద్భూమాటి । మానియంత్రంబు వెడలఁగా నోప కాత్మ
గంటి [illegible] కావు కావు । మనము విలపించు గర్భాత్తి [illegible]

సీ. [illegible] బడిన [illegible] మాత్ర [illegible] బయుక్తంబు [illegible]
[illegible] సుడిబ్బు [illegible] గన్నతల్లిని [illegible]
[illegible] మనసమ్మె మర్గంధమలవ [illegible]
[illegible] ప్రాపుచును [illegible] గొట్టుకొనుచు

తే. గీ. [illegible] । [illegible] దప్పులు పరుండఁ [illegible]
[illegible] । బాధపడు జన్మములనో [illegible] ౩౫

కం. హరి విధి [illegible] । [illegible] పరిపాకవిధి సుఖ దుఃఖ
[illegible] తలఁపన్ । [illegible] మనస్సృష్టికర్తవ్యముగన్. ౩౬

కం. యోగులు చని తపములు । [illegible] యుండవల [illegible]
[illegible] । [illegible] ౩౭

కం. [illegible] । చే మనుజు కోయత్రైరి శ్రీకృష్ణసహా
యోమునుల యోగపులుగా । [illegible] యుగయుగమున్. ౩౮

కం. యుగయుగమున నారాయణు । [illegible] నవతారంబుల్
భగవంతుండు ధర్మము ని । ల్పఁగ దుష్టుల నడప భూమిభారము వాపన్. ౩౯

ఉ. వ. [illegible] కృష్ణజన్మ కథఁ జెప్పెదను విను । మాదివిష్ణుఁ డట్లు యదుకులమున
నవతరించెఁ గృష్ణావతారము నను । దేవుఁ డతఁడె కృష్ణదేవు తండ్రి. ౪౦

ఆ. వె. యదుకులంబు శత్రుమున్నాను గోత్ర [illegible] । హాలపతికి మునియు నలయథయ్యు
[illegible] కశ్యపుండు సనసిపై [illegible] । నడపును సతండు [illegible] పమందిరాని. ౪౧

తే. గీ. అదితి దేవకియును సౌరస్య మరిత [illegible] । సురస రోహిణిమైపుట్టి ధరణి వరుణ
శాపమున సని విందిని జనమేజ్యా । [illegible] దిట్టు లనిమె మునికి. ౪౨

తే. గీ. పరమఋషి కశ్యపుఁడు [illegible] । [illegible] లియపురితోవసాద
శాప [illegible] సంభవించె । [illegible] శాపసంప్రద: ౪౩

క. వైవస్వత పురమునందున్ । శ్రీ కమలానహితు [illegible] గేడి [illegible]
[illegible] । [illegible] గుణరత్ననిధీ. ౪౪

సీ. [illegible] ప్రభు [illegible] నారాయణుండు
[illegible] వైవస్వత [illegible] మహాత్ముఁ [illegible]
[illegible] నానావిధంబులుగా [illegible] సుఖ [illegible]
[illegible] ప్రీతి [illegible] పతిత లోభ

తే. గీ. ధయయను [illegible] నేమిలాభము [illegible] । [illegible] పూ [illegible]
[illegible] సలవియే విష్ణు [illegible] । [illegible] యోగ్య [illegible]. ౪౫

సీ. [illegible] పరంగన [illegible] రహి [illegible]
[illegible] వనవాసమునుఖ [illegible] సీతావియోగ సంతాపధృతి
[illegible] సంగ్రామలోకంబు [illegible] వాసనా [illegible]
[illegible] శ్రీకృష్ణుండు పుట్టను [illegible] గోకులంబున కేగగొల్లఁగాను

తే. గీ. [illegible] గంసు వధియించె [illegible] । [illegible] సంసారి [illegible]
[illegible] చేసిన కర్మమేము । [illegible] సమస్తముగా సుధవ [illegible]. ౪౬

వ. అనిన విని వ్యాసుండు జనమేజయున కిట్లనియె. ౪౭

— వసుదేవావ్యవతార కారణము —

క. నారాయణు నవతరణము । కారణములు పెక్కు [illegible] గల వట్లనె [illegible]
దారక జననంబులకును । వారక చెప్పెదను వినుము వసుదేవు కథన్. ౪౮

వ. నరేంద్రా! తొల్లి కశ్యపుండు యజ్ఞంబు సేయంబూని తన్నిమిత్తంబుగా లోకపాలుని ధేనువుల నపహరించిన వరుణుండు వచ్చి కశ్యపునకు నమస్కరించి దీనాననుండై [illegible] అయ్యా! నేనేమిచేయుదు? నా ధేనువుల [illegible] సతతంబు [illegible] కశ్యపుండు పాలకుండవై [illegible] గప్పిపెట్టుచు [illegible] [illegible] భార్యలం గాంచి వారల [illegible] గారాగార నివాసంబు గలుగునని యు [illegible] మాత [illegible] యదితి [illegible] యనియుం గాపుత్ర మనియు [illegible] కశ్యపుం డిట్టి యదితితో [illegible]. ౮౯

చ. తలపఁగ [illegible] దిగమ్బర [illegible] [illegible] ప్రము
[illegible] [illegible] యదితికి [illegible]
తెలియఁగ [illegible] [illegible] సేయఁగాని ద
[illegible] [illegible]. ౯౦

శా. [illegible] కాంతయుఁ [illegible] భానసా
చాయల్ [illegible] లోకహితా [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] సత్[illegible] దురా
[illegible] గర్భంబున [illegible] బంధించులన్. ౯౧

క. వరముగ్రమున [illegible] గశ్యపముని మనమున [illegible]
[illegible] [illegible] సతుంతోడఁ బాయక యుండున్. ౯౨

వ. ఇట్లు వరుణ సుర [illegible] కశ్యపుండు తన యం[illegible] చే భూలోకం [illegible] [illegible] [illegible] దితిచే [illegible] [illegible] చెప్పెద వినుము జనమేజయుం [illegible] చెప్పెదనని యనుఁడు వ్యాసుం డిట్లనియె. ౯౩

సీ. [illegible] తనయులు [illegible] [illegible] [illegible]
యంబు [illegible] [illegible] దితియుఁ గశ్యపుని [illegible]
[illegible] తలవాని [illegible] [illegible] బుత్త్రి [illegible] మనస [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] వ్రతము సేయుము దాని ఫలముగాఁగ
నాకపతుండు పుత్త్రుండు [illegible] [illegible] యట్లు [illegible] సంతఁ గశ్య
పుఁడు [illegible] [illegible] [illegible] వనజపత్రనేత్ర [illegible] [illegible] మోచె.

క. ఆ తరుణి వ్రతపరాయణ యై తప్పక నియమ ముడవక [illegible]
భూతలమునందుఁ బ్రాత [illegible] తోడ స్నాన మొప్పఁ జేసెనుజుండీ. ౯౪

క. ఈతీరున నత్యంత । ప్రీతిన్ వ్రతమూని దితి ధరించెను గర్భం
బాతఱి నదితి సహింపక శీతకరాననను జూచి చింతిలెఁ బలుకన్. ౨౬

ఉ. ఇంద్రునివంటిపుత్త్రుఁ డుదయించు మహాబలుఁ డీపడంతికిన్
ఇంద్రుని తేజమెల్లఁ బరిహీణముగాదె యటంచుఁ జింతతో
ఇంద్రునిపాలి కయ్యదితి యేగి యయో మఘవా మహామహ
స్సాంద్రుఁడు పుట్టు నద్దితికి శత్రుఁడు నీ కతఁ డయ్యెడుంజుమీ. ౨౭

ఉ. పుట్టిన పిమ్మటన్ రిపునిఁ బోనడపం దరమౌనె కావునం
బుట్టకయున్న యర్భకుని మొత్తుట మంచిది యయ్యుపాయముం
గట్టిగఁ జేయుమీ తనయ నాకు మనోవ్యథ రాజయక్ష్మయై
పట్టెను వృద్ధిఁ బొందె రిపుపాతమునం గడు సంతసించెదన్. ౨౮

గీ. సవతియుత్కర్ష పటులోహశంకువగుచు । గర్భమున నాటె నది పెరుకంగ నిప్పు
డొక యుపాయంబు సేయుమా యోప్పుగలిగి । సామదానాదులను సురస్వామి యనిన. ౨౯

తే. గీ. తల్లిమాటలు విని దేవవల్లభుండు సవతితల్లికడకు నేగి సవినయముగ
నంజలియొనర్చి పాదంబులందు వ్రాలి యింగిత విషంబు మున్నాల్క నమృత మొలుక
పలికె నిట్లు పాపము వడకులేక ౩౦

శా. అమ్మా నీవు వ్రతమ్ముచే నలసి దేహస్వాస్థ్య మింతేని లే
కిమ్మాడ్కిన్ గృశియించియుంటి విదిగో నే నీకు సేవార్థమై
సుమ్మీ వచ్చితి పెట్టుమీ పనులు నా చేతన్ గృపాయుక్తవై
యిమ్మై పాదముపట్టి యొత్తెదను నే నింటుండి నీ బిడ్డనై. ౩౧

క. నీవును నదితియు నొక్కటి । యీ పత్రిల్లుడనుగదమ్మ యమ్మా యనుచున్
వేవేగఁ బదములొత్తుచు సేవ యొనర్పంగఁ దొడఁగె సీమంతినికిన్. ౩౨

తే. గీ. అడుగులొత్తంగ సుఖనిద్ర నాపె యున్న । తఱి విలోకించి యతిసూక్ష్మ తనువు దాల్చి
దితి కడుపుసొచ్చె దేవతాధిపుఁ డపుడు । తపవు సేయంగరా దిదె తఱి యటంచు. ౩౩

చ. కడుపుననున్న బాలకుని గట్టిగఁబట్టి నిజాయుధంబుచే
గడువడి నేఁడు ఖండములుగాఁ దెగఁగోసిన బాలుఁ డేడ్చినన్
బడిబడి "మా రుదేతి"యని పల్కుచు నొక్కొకఖండ మేడుగా
విడ నరికెన్ సురేంద్రుఁ డవి భేదిలి నల్బదితొమ్మిదై తగెన్. ౩౪

చ. అంతట మేలుకాంచి వనజానన గర్భగతార్భకాంగమున్
గృంతన మాచరించెనని యింద్రునిపైఁ గడుఁగోపగించి దు
శ్చింతనతో సపత్ని యిది చేసె నటంచు దలంచి యింద్రునిం
బంతముతోడ నయ్యదితిఁ బట్టి శపించెననంచు నుగ్రయై. ౬౫

తే. గీ. ఎట్లు నాగర్భమును గోసె నింద్రుఁ డట్లు । వాని రాజ్యంబు పోవు సపత్ని యింత
దుష్టపాపంబు చేసెను ఘోరబుద్ధి । జెలఁగి పతి పుత్రశోకంబుఁ జెందు నదియు. ౬౬

ఆ. వె. అని శపించి యేడ్చు నదితిఁ గనుఁగొని । కోపమేల నీకు గోమలాంగి
మరుతులగుచు నీ కొమరులు వర్తింత్రు । బలపరాక్రమములఁ బ్రోవులగుచు. ౬౭

తే. గీ. అదితి కిని శాపమిచ్చితి వదియు నిజము । వచ్చు దప ద్వాపరంబున నెనసి మనుజ
రూపమునఁ బుట్టి భుజియించు శాపఫలము । వరుసనదితి శపించియుండె నిజ్జనిత వొల్ల.

క. అని యిట్లాశ్వాసించిన విని యదితియు సంతసించె విప్రవరుమంతే
మనమునఁ దలఁపక నుడువక కన నదితి తన పూర్వజన్మకర్మం బనుచున్. ౬౯

క. ఆ యదితియె దేవకియై । యీయదితి నిర్బంధించె నృపసత్తమ క
ర్మాయత్తంబగు దేహక । లే యావిధమైరి మనుజు లెట్టిరు తలఁపన్. ౭౦

వ. అనిన విని జనమేజయుండు భగవంతుండగు వ్యాసుం గాంచి యో మహాభాగా మీరు వర్ణించిన యీ యాఖ్యానంబు విని విస్మితుండనైతి. పాపరూపంబగు నీ సంసారబంధంబు విడిపించుకొను నుపాయం బెద్దియని నెలవిమ్మని మరియు నిట్లనియె. ౭౧

—* సంసార విముక్త్యుపాయము *—

తే. గీ. అయ్యయో కశ్యపునికొడుకు ఖలలోక । విభవసంపన్నుఁ డయినట్టి విబుధనేత
చేసెను జుగుప్సితంబైన చెడ్డచేత నింక నేమానవుం డాచరింపఁడంచు. ౭౨

చ. కడుపునఁ జొచ్చి బాలకునిఁ గట్టిగ దారుణ వజ్రఘాతముల్
వడివడి చెక్కెనే యనృతభాషణముల్ వచరించి దేవనా
థుఁడు పరమాద్భుతంబు విడఁ ధుల్ సుకృతైకపరాయణత్వమున్
విడిచిరి కర్మయోగమున వెంగలి మానవు లెంతవా రిలన్. ౭౩

శా. నా తాతల్ కురుభూమి ఘోరతరయుద్ధంబున్ దురుద్యోగులై
యాతంకంబులు లేక భీష్ముఁడు కృపుం డా ద్రోణుడుం గర్ణకా
జాతుండున్ యమునందనుండును మహాశ్వత్థామయుం బూనిరే
గోత్రం ద్రోచిరె శాంతభావమును వైకుంఠుండు ప్రేరేపఁగన్. ౬౪

క. ఈ సంసార మసారం బాసింపఁగరాదు దీని నని యెఱిఁగిన స్వ
ర్గాపులు యుద్ధములయ్యెన్ । జేసిరి పాపములు పాండునృపతికుమారుల్. ౬౫

తే. గీ. మహితధర్మంబులనకుఁ బ్రమాణమేది । నిక్కువమెఱుంగ నెంతేని చిక్కువుట్టు
నీవు చెప్పిన కథ విని నేఁడు మాకు । గాతరత జలచిత్తుండ నైతిమునిప. ౬౬

క. ధర నాప్తవాక్య మెందును । నరయఁ బ్రమాణంబటందు రాత్మఁ దలంపన్
మఱియెందు రాగరహితుఁడు పరమాప్తుం డెట్టులగుఁ గృపామతి చెపుమా. ౬౬

తే. గీ. అర్థనాశభయంబున నవరి పుట్టు । రాగమును ద్వేషమును ద్వేషరంజనమున
స్వార్థసిద్ధికి సత్యంబు సమసిపోవు । రాగులగువార లాప్తులే యౌదు రెపుడు. ౬౭

తే. గీ. అల జరాసంధు వధియింప నచ్యుతుండు । కృతకసర్వంసహామరాకృతి వహించె
నరసఖుఁ గూడి కర్ణుఁడా యజ్ఞనాథు । మునుపుఁ జేసిన పనులు సత్యములె చెపుము. ౬౯

తే. గీ. ఎంతయు కెలువంది దా యజ్ఞ మెంచి యాత । శమవిహీనులు పరలోకసాధనంబ
లహహహ యనుష్ఠించుటకొను మహాయశమునకొ । కాక మతి యెందు పుణ్యంబు
గాంచినారొ. ౭౦

సీ. ధర్మంబు ప్రథమ పాదము సత్యమందురు శౌచంబు రెండవ చరణమండ్రు
దయయుఁ దృతీయ పాద మండ్రు దానంబు నలవఁ బెద్దలు చతుర్థాంఘ్రియండ్రు
ధర్మహీనంబైన కర్మంబు సుఫలప్రదం బెట్టులగును ధర్మంబులేక
బలిని వంచింపంగఁ బద్మనాభుఁడు పొట్టివడుగయి ధర్మాత్ముఁ డనఁగఁ బ్రాకె.

తే. గీ. నీ త్రివిక్రమ బలులలో నెవఁడు గెలిచె । సర్వసముఁడవు ధర్మవిశారదుఁడవు
ఘనుఁడవు పురాణకర్తవు కలితబుద్ధి । వాస్తవము చెప్పుమయ్య నన్నాదరించి. ౭౧

వ. అనిన విని వ్యాసుండు నవ్వి మనుజనాయకా త్రివిక్రమమూర్తికి నెల్లజగంబులు దానంబు
సేసి సత్యవాక్యంబునం బ్రసిద్ధిపడసిన బలిచక్రవర్తిదే జయము. విష్ణుండు త్రివిక్రముండయ్యు
వామననామంబునం బ్రసిద్ధుండయ్యె. నింతియకాక నారాయణుండు ద్వారపాలకుండై

వర్తించె. ధర్మంబులకెల్ల మూలంబు సత్యంబుకాదె! సత్యంబు దుస్సాధ్యంబు. త్రిగుణయై బలవత్తరయైన మాయ బహురూపిణియగు మాయవలననే ప్రపంచం బుత్పన్నంబయ్యె. కావున మాయామోహితులకు సత్యం బెట్లుసిద్ధించు, వనవాసులగు వైఖానసులు నిస్సంగులై నిష్ప్రతిగ్రహులై రాగద్వేషాదిరహితులై సత్యంబు పలుకుచు, సత్యవాది, సత్యవాదిత్వ నిదర్శనరూపులై ప్రవర్తింతురు. బ్రహ్మాది స్తంబ పర్యంతంబగు జగదండంబు సర్వంబును మాయామయంబు. సగుణ రచితంబులగు శ్రుతి స్మృతి పురాణేతిహాసంబులు సగుణంబులేకాని యన్యంబులుకావు. నిర్గుణంబ కర్తయు నకారణయుతయు నని తెలియుము. కామ క్రోధ లోభ మోహ మద మాత్సర్యంబు లను శత్రుపరంపరచే సంబద్ధుండైన జీవుండు సత్యవాది యెట్లగు? విభవం బహంకారంబుఁ బుట్టించు. నహంకారంబు మోహంబు గల్గించు, మోహంబున మరణంబు గలుగు. నందు బహువిధంబులగు సంకల్ప వికల్పంబు లుద్భవిల్లు. ఈర్ష్యయు, నసూయయు, ద్వేషంబును, ఆశయు, తృష్ణయు ధర్మంబునుం బాపము. రాగలోభాదులవలనం జేయంబడు కర్మంబులు నింద్యంబులై పరిశుద్ధంబులుకావు. అన్నిటికిని మూలంబు ద్రవ్యశుద్ధి. అట్టి ద్రవ్యశుద్ధి న్యాయార్జిత ద్రవ్యంబువలనఁ జేయబడు కర్మంబు సత్ఫలంబు నిచ్చు. అన్యాయార్జితంబగు ద్రవ్యంబువలనఁ జేసిన కర్మంబు దుఃఖఫలదంబ యగు. మనశ్శుద్ధి ప్రీతియుం బది లేనినాడు సర్వంబును నిష్ఫలంబ యగు. ఆచార్య ఋత్విగాదులు పరిశుద్ధులైన సత్కర్మంబులు సత్ఫలదంబులగు. కావున దేశ కాల క్రియాద్రవ్య కర్తృ శుద్ధులు ముఖ్యంబులు. శుద్ధంబులగు మంత్రంబులు శత్రునాశాది ఫలంబులు, యథార్థ ఫలదంబు లగు. ౮౨

తే. గీ. పాపమిది పుణ్యమిది యని పాపసేవ । స్వార్థసక్తులు నేరరు సకలసురలు
నసురులును స్వార్థపరులు సన్యోన్యశత్రు । భావములు గల్గియుంద్రు సంపదల గోరి. ౮౩

తే. గీ. సురలు సత్త్వోద్భవులు మనుజులు దలంప । రజమువలన జనించిరి రహి దమస్సు
వలనఁ దిర్యక్కు లుదయించె వాసిలోన । సురలకే వైరములు గల్గ నరుల లేవె. ౮౪

క. మును లాచరించు తపములకును విఘ్నము లెనఁగఁజేయఁ గోరుదురు సురల్
మనుజేంద్ర జాతివైరములను మృగములు పూని వర్తిలం జిత్రంబే. ౮౫

క. సంతుష్టి లే దొకింతయుఁ । బంతంబుల నొండొరులకుఁ బగయును మాయా
చింతనలును సంసృతి య । త్యంతాహంకారజనిత మవనీనాథా. ౮౬

సీ. వేయిమాటలకేమి వినుము ధరాధీశ సంసార మిది ద్రోహ సంగతంబు
వితతరాగద్వేషయుతచరాచరమగు కృతయుగం బిఁకఁ గలి నెన్న నేల
ద్యుచరు లీర్ష్యాఫలద్రోహపరాయణుల్ తిర్యఙ్నరుల నింకఁ దెలుపనేల

ద్రోహి ద్రోహిసముఁడ ద్రోహికి ద్వేషంబు సలుపుట యదిసూడ ఖలతయండ్రు
జపపరాయణు శాంతు జటిలుఁ దపోవిఘ్నకృతిఁ గలంచుచునుండు శతమఖుండు.

గీ. యోగ్యులగువారికిని సత్యయుగముసుమ్ము । యోగ్యులగువారికిని గలియుగము మఱియు
మధ్యమంబగు మధ్యమ మానవులకు । యుగము లన్నంగఁబడుఁ గ్రియాయోగములను.

ఉ. వాసనకారణం బవనిపాలక యెల్లెడ ధర్మసంస్థితిన్
వాసన దూషితంబగుచు వర్తిల ధర్మము దూషితంబగున్
వాసన కల్మషంబయిన నాశముపొందు సత్యమెందుమున్
భాసురవిశ్వసృష్ట్యుదయ పంకజపుత్త్రుఁడు ధర్ముఁ డెన్నఁగన్. ౮౯

తే. గీ. దక్షకూతుం డ్రఁ బెనుగుర ధర్ముఁ డాడెఁ । బెండ్లి వారలయందు జన్మించి రవని
హరియుఁ గృష్ణుండు నరుఁడు నారాయణుండు నరుఁడు నారాయణుండు హిమగిరికి జనిరి.

చ. హిమగిరియం దుదారగుణులిద్దరు సత్యపరాయణు ల్మహో
ద్యము లఖిలోత్తముల్ బదరికాశ్రమసీమను గంగచెంతనన్
విమలతపంబొనర్చి లోకవేయి సమల్ జగమెల్లఁ దత్తప
స్సముదితవహ్నివేగఁ గని శక్రుఁడు గొందలమంది యాత్మలోన్. ౯౦

క. ఈ ధర్మపుత్త్రు లిరువురు । రోధార్యులు ధ్యానపరులు పూర్ణులు వీరిం
బాధింపవచ్చునే యిఁక । సాధనమెయ్యదియొ తెలియఁజాల నటంచున్. ౯౧

క. అని కామునకు క్రోధం । బును లోభము ననెడువారిఁ బుట్టించుక యా
జనపద ప్రమదాపతగణ । మును నారోహించి చనిరి మునులను గాడన్. ౯౨

తే. గీ. గంధమాదనమున కేగి కదలి యందు । బ్రహ్మ విష్ణువుఁబోలెఁ బ్రభాసమృద్ధిఁ
దపము సేయుచునున్నట్టి ధర్మసుతుల । మహితతేజులఁ జూచి విస్మయము నొంది. ౯౩

క. ధర్మునికొడుకులు మీరే । కర్మంబున నేమిఫలముఁ గాంక్షించెదరో
యర్మిలి నడిగెద ననుచుం । గూర్మి యనఁగ వారలరిగి యుక్తరీతిన్ ౯౪

తే. గీ. ఏమిగోరి తపంబు మీరిట్లుచేసె । దరు మహాత్ములు చెప్పుఁడీ తత్త్వ మేయఁ
దగనిదైన నొసంగెద ధర్మపుత్త్రులార యని పలువిధముల నడిగికొనినన్. ౯౫

క. ఆ మునులు తపోధ్యానమ । హామహిమను బలుకకున్న నమరేంద్రుఁడు మా
యామోహిని పృక శార్దూ । లామిత సింహములతోడ నపు డావరించెన్. ౯౬

ఆ. వె. వాన గాలి నిప్పు వడివేగ నొనరించె । భీతులగుచు మునులు లేమి యంచు
ధర్మసుతులు ధ్యానతత్పరులగుచును । గదలరైరి ఱేకింత మెదలరైరి. ౯౭

సీ. పుట్టించి పంపితి మోహిని నొకదాని కతిసప్రయు ఋక్షు ల్కావలనైరి
వ్యాఘ్రసింహాదులఁ బంపి వేసారితిఁ దాపసుల్ నిజనిష్ఠఁ దలఁగరైరి
పిడుగులు వాతంబు పడఁ గప్పఁజేసితి జనహారులొక్కింత జడియరైరి
దావానలంబుల వరికొల్పి చూచితి యింత లోకింతయును జలింపరైరి
ధ్యానభంగంబు సేయంగఁ దగినవాఁడు। గలఁడె వీరికి పరలోకకలన లేదు
భయమొకింతయుఁ గనరాదు పరమనిష్ఠులౌచుండు సరిగె నయ్యమరవిభుఁడు.

వ. ఇట్లు సురవిభుండు నిరాశుండై గృహంబునకుం జని చింతించుచు అయోనిజేమి సేయుదు నేను నరులనియు, మహాదేవినియు, సర్వలోకేశ్వరియునైన ప్రకృతియునను మహామాయను ధ్యానించుచున్నారు. ఆ మహాశక్తియు సకలదేవత యుపాస్యశక్తి. నాపని వీరు దేవతలచే బాధింపబడరు. వాగ్బీజ కామబీజ మాయాబీజంబు లెన్నని వ్యాపకం బగు విద్యలు వారి సొత్తువారు మున్నంగారులం గలఁడే యని చింతించు మాయా మోహాతుండై శక్రుండు కాము వసంతుని బిలిచి యిట్లనియె. ౯౯

— ఇంద్రప్రకృత నరనారాయణ తపోవిఘ్నము —

సీ. రంభతోడను నీ వసంతునితోఁగూడి సరిక్రముల నీభార్య రతినిఁగూడి
అప్సరస్త్రీగణముతో మన్నొక్కటిఁగొని గంధమాదనగిరికడకు నేగి
బదరికాశ్రమమునఁ దాపసోత్తముల నరనారాయణుల యోగంబు సేసి
మోహనోన్మాదనస్తంభన శోషణ మార్గముల బహు మార్గములను
వారిచిత్తములఁ గలంచవలయుసుమ్ము। నీవు బాణము విడువుము నిన్ను మించు
వాఁడు గలఁడె సురాసురపర్వతంబు। వికటము విష్ణుండు జితుండు వీరు నంత ౧౦౦

క. వారాంగనలును నీవును। జేరుచు సరస సొగసుల నెప్పించును మే
నారాయణుండు నరుఁడును। మీరి చనంగలరె పడరె మీ పంతోషన్. ౧౦౧

తే. గీ. రంభ నీకిష్టమై తానవే నాచిత్తమున। నోరఁగావించి యోషంబు నాయలోకో
మిత్త్య మంతయునేను యడియరు నీ। చోదనా నిప్పు గొనపిల్ల నేవ దనుజు. ౧౦౨

క. మునుగాడి రాజతాపసు। లను నే నిన్ను చనవంచు నని వినయమున
నీనవాని వేడుకొనెదన్। మునులు వివలన్నరి ధ్యానమున మునుఁగి తగదు. ౧౦౩

క. మాయను నిరసించి చూచితి। భయము క్షయమగారు బాహు భీకరమృగరా
డ్వ్యాఘ్రాదులు వ్యాఘ్రముఖములఁ। గాయంబులఁ బొంచినాఁడు, గపులరు వారల్ ౧౦౪

ఉ. నాపుతు మన్మథుండు సురనాథునిఁ గాంచి తథైవ యంచు నే
డే వసంగ నీరాగమే హరినేని గిరీశునేని వా
దివసునేని యుప్పరునేని విహారరునేని నొంచెదన్
దేవినిఁ గొల్చువారలను దేరి కనుంగొననోప వాసవా. ౧౦౫

ఆ. వె. కామరాజబీజ కలితులై వర్తిల్లి । వారు దేవగొల్పువారలెని
సురవరేణ్య నాదు శరముల వారలఁ గాదలేవు తేరి చూడలేవు. ౨౦౬

చ. అని విని యింద్రుఁ డోమదన యచ్చటికిం జని మించి వీరలం
గొని నను మెచ్చఁగ గనుము కోరిక నిచ్చెద నా కసాధ్యమౌ
పనియని నీవెఱుంగని యుపాయము లేదు సమస్తభూములన్
మునుల తపంబులం జెఱిచి మోద మొసంగుము నాకు నావుడున్. ౨౦౭

క. విని వారందఱు గమియై । చని మునియుగమున్న వనము చక్కటి నంతం
దనయంత వసంతుఁడు దా । మును కొని నిజచేష్టితము ముందుగ జగమున్. ౨౦౮

సీ. చిన్నమామిడికొమ్మ చెంగావిపైఁటచే నమరించె నగ లేఁ జిగురుఁగొమ్మ
మోదుగ లతకాన ముద్దులకెంపులు మొలచెఁ గర్ణికారంగ నలుపుఁగొమ్మ
రాగంబుగల రంభ రహిఁ బుష్పరాగఘటాగ్రలు దాల్చె నవరంగ ఫలము గొమ్మ
వరి మధూక నగ సువికాతకమురంజు స్వేచ్ఛ మధుపుఁ గొమ్మ
నిచటఁ జూచిన రక్తిమైఁ బ్రభవమానె । తో వసంతంబు నామంచు దివెమెరయఁ
గెంటలాకాంతుల కూజితముఁ । గొనరు నంగ వసంత మహిమ నదర. ౨౦౯

మ. మలయానిలచలిత ప్రపంచనవరామ ప్రియామోదల్లి
వల పెక్కెం బ్రమదీముఖము పరిమళ్ళ పయిత్రాం బాలగం
ధిలుఁడై యాంధ్రకుటుంబనీవధరానికి ప్రసూనంపుఁ
దలమంట ప్రమ్మురు దక్షిణానిలుఁడు పన్నెండుబూగో చప్పుని. ౨౧౦

సీ. లలితదేశముఁగోసు నందిచు మగలేఁడి భృంగాలి పలవురా యుపురలందు
చిలరాల చెప్పమ్మ మగకోయిల లనిమ్ముఁ గోకిలకును ముదము కొనను నాకి
తియ్యమామిడిపండు తొయ్యలి మగచిల్క యందిమ్ము నకెకె నోరానికొనుచు
నమదామరలమెంత్తు గొనిమ్ము మగమీన హానివి వందిమ్ము ముద్దాడికొనుచు
నరను దాపుర రంభ యిచ్చులు బలంగఁ । బ్రసవసమయము గాపున మధు తనువు
నమపమ్ము పక్కలు కొమ్మలంపంపఁబట్టు । పల్లవోమాధిని వసంత వేళలందు. ౨౧౧

క. మగవారికి మగువలపై । మగువలకును మగలమీఁది మమతలు హెచ్చెన్
జగమున వసంతుఁబోలిన । ప్రగడ గలఁడె చాటురాయబారంబునకున్. ౨౧౨

క. రమ్మని చల్లని మెల్లని । తెమ్మెరలును చంపమాను తేటలు తెయుల్
బ్రమ్మన కోయిలకూతల్ । సమ్మిశ్రములయ్యె నవ్వసంతమునందున్. ౨౧౩

సీ. పరిజనులై భృంగపఙ్క్తి జుమ్మని మ్రోయఁ బాఠకులై పికప్రతతి పాడ
ధవళాతపత్రమై కువలయాప్తుఁడు మీఁద వలఁదుల కొనలు విష్ణుగాఁగ

జలజేక్షణాపాంగములు శరంబులుగాఁగఁ దెమ్మెరకూన దా తేరుగాఁగ
మధుర గీతాదులు మంగళధ్వనులుగా మధుమహారాజు సారథియుఁగాఁగ
మొసలిపెక్కెంబుఁ దాల్చి యీ మూఁడులోక । ములఁ జయింపంగఁజాలిన వలతి మదనుఁ
డువిద రతిగూడి రంభా తిలోత్తమాదు । లంటి రాఁజేరెను బదరి కాశ్రమంబు. ౧౧౪

సీ. సరిగమపదనిస స్వరజాతి మూర్ఛనాగ్రామకంపనముల గతు లెఱింగి
శృంగారతాన్రప సంగశోభితకళామహిత మధ్యమకాల మార్గ మెఱిఁగి
గౌళ కేదార హిందోళ కాంభోజీ వరాళీ ప్రముఖ రాగ రక్తి దెలిసి
ధ్రువ వినాయక రూప క్రైకాట ఝంపాది తాళవిన్యాసవిధాన మెఱిఁగి
మృగఖగోరగసంతతు ల్మైతలుడిగి కడగిఁ విన మోళ్ళు బిగిరింప గగనచారి
వారకాంతలుపాడి రవ్వనమునందు । ప్రకటరసయుక్తి లోకరంజకముగాగ ౧౧౫

క. ఆ గానము వినువారికి । మాగాణములేల దీర్ఘ మౌనము లేలా
రాగము యోగము భోగము । త్యాగము పూర్ణముగ సకల మందే కలుఁగన్ ౧౧౬

సీ. పాటీరసాంకవ పర్పూరగంధముల్ తావరి ముక్కోలెక్కలోఁ దూటి మాటి
భామినీసంగీత పరభృతకాకలీ రుతులు రంధ్రంబులఁ దొచ్చిదొచ్చి
పలినాలి తెమ్మెరల్ వలకేసు పూఁమాపు లల్లనల్లన మేన నంటియంటి
పొలుపుగాఁ బిండారబోసిన ట్లైలైన మిసిమివెన్నెల కసుల్ ముట్టిముట్టి
మధురమధుసీకరము మంద మారుతపు వశమున రసనల కంతంత జారిజారి
ధ్యానములు మాని నరుఁడు నారాయణుండు కాంచి రగ్రవనస్థలిఁ గనులు విప్పి. ౧౧౭

వ. ఇట్లు చూచి. ౧౧౮

తే. గీ. ఈ యకాలవసంత మిదేమి చెట్ల నసలు గొనలెత్త హిమకరాననలు జనులు
ననవిలుతు దారి జొక్క రెన్న నలువశుడు । నలవిగానట్టిగతి దోఁచె నేర యిపుడు. ౧౧౯

వ. అందు నరునిఁ జూచి నారాయణుండు విస్మయోత్ఫుల్లనయనుండై యిట్లనియె. ౧౨౦

ఉ. చూడుము తమ్ముఁడా వనము గొంపు ప్రసూనమయమ్ము కోకిలల్
పాడెడి యింపుఁ బ్రస్ఫురిత పంచమనాదమయమ్ము తుమ్మెదల్
కూడిన పెంపు ఝంకృతి విలోలనినాదమయమ్ము నేడుగా
వేడుకలయ్యెడున్ మదనవీరుని పండుగ లేమి చెప్పుదున్. ౧౨౧

ఆ. వె. ఈ వసంత సింహ మేపుమీఱఁగ వచ్చి । మోదుగ విరిగోళ్ల మొత్తిమొత్తి
శిశిరభమగజము జీరి కోరాడెఁగా యహహా దీనిమహిమ మద్భుతంబు. ౧౨౨

సీ. అమలారుణాశోకి హస్తయై చెలువొంది లలితకింశుకపాద కలితయగుచుఁ
గమ్రమాలాశోక కబరియై పొలుపొంది యతిమనోహర కమలాస్యయగుచు

నవనవేందీవరనయనయై తనరారి రాజిత శ్రీఫలోరోజ యగుచు
రమణీయతర కుందరదనయై కోమలారుణ బంధుజీవకరదాధర యగుచుఁ
బరభృతస్వరయును గమనంబు వసనయును । బర్హిబర్హకలాపయు బహుళసార
సస్యనాంచిత నూపురశాలి యగుచు । బదరికాశ్రమవనలక్ష్మి పరిఢవిల్లె. ౧౨౩

వ. ఇది యకాలంబునం బ్రాప్తంబయిన వసంతంబు తపోవిఘ్నకరంబని దీని నెఱుంగుము. ధ్యానవినాశకంబయిన యప్సరలగానం బదియె వినంబడుచున్నయది. దేవనాథుండు మన తపంబులకు భంగంబు సేయ నియ్యుపాయంబు పన్నెనని తలంపుము. లేకున్న వసంతం బిట్టి సమయంబునం బొడసూపం గతంబేమి యని పలుకుచున్నతఱి మన్మథ ప్రముఖులగు వేల్పువారలుం గన్నులకెదురుగాఁ గానవచ్చి రందు మన్మథుండును, మేనకయు, రంభయుఁ, దిలోత్తమయుఁ, బుష్పగంధియు, సుకేశియు, మహాశ్వేతయుఁ, బ్రమద్వరయు, ఘృతాచియుఁ, జాయహాసినియుఁ, జంద్రప్రభయు, విద్యున్మాలయుఁ, గాంచనమాలినియు, నుండియుం దక్క నప్సరాంగనలును బహుయాతనల వేలకొలది సంఖ్యగల సైన్యంబు వారలనుకుట దండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలులై నిలువంబడియున్న సమయంబున మన్మథవిషద్ధసంబంధంగు నానావిధ సాహిత్యరసోద్దీపకంబు లగు శృంగారప్రబంధంబులు చెవుల పండువుగా సురాంగనలు పాడిన విని నారాయణుం డప్రతిమ నిట్లనియె. ౧౨౪

తే. గీ. ఇందఱును నేఁడు నాయొద్ద మిత్రుసేన । స్వర్గమునుండి యతిథులై వచ్చినారు
మీర లాతిథిపూజల మేలుగాన । ఉండు వచియించి హరిగట్టు మహిమ వలచి. ౧౨౫

క. తనచేతఁ గౌతుకంబునఁ । దనయూరువుఁ బగులఁజేసి తరుణీమణిఁ దాఁ
గౌనరించి యెల్లవారును । గనఁగనఁగా నొక్క యంబరస్త్రీఁ గనియెన్. ౧౨౬

సీ. అవయవంబుల ట్లలరారు చెక్కుటద్దు మొగుగెంపు వాతెర కనుఁగొలుకులు
నిండుచన్నులు పన్నిదపువొప్పు నెమ్మోము కలువకన్నులతోడఁ బరిమళము పెఁ
చన్నెలమొగ్గలవంటి స్తనములు చిన్నారి కేలుదామ్లతల నోరు గీలుకొల్పు
వయసువిలాసము సమమైన నూగారు పొక్కిలిపుట్ట కొప్పులుఘటించె
ననుచు సంపలు విస్మయం బందిచూచి । జూచి పరవశులై యాత్మ నోరి నొక్క
నొక్కి యక్కజమునఁగ వక్కణింప । నొక్క చక్కనిచుక్క దా నుప్పతిల్లె. ౧౨౭

తే. గీ. దాని కుపచారములు సేయఁ దగినయట్టి । సుందరుల నచ్చరవెలందు లెంచ నంచ
ఆను సృజించెను బూన్కి నారాయణుండు । నిమిషమున నేమిచెప్ప సంయమి మహిమను. ౧౨౮

క. నారాయణమునిచంద్రుని । యూరువునం బుట్టెఁగాన నూర్వశి యమ్మేన్
గారణమూర్తికి మ్రొక్కుచు । నారీమణి పాడె మధుర నాదాన్వితయై. ౧౨౯

క. ఈమాత్రకె పూర్వసుముఖ । భామామణులెల్ల పాటఁ బాడుచు వేడ్కన్
ధీమంతులైన మునులు మ । హామహిమం బొగడఁబొచ్చు నతి భక్తి మెయిన్. ౧౨౯

ఉ. అంతట దేవకాంత లరుదంది మునిద్వయిఁ జేరఁ బ్రొక్కి య
త్యంత ముదంబున న్వికసితాననలై పులకాంకురోద్గమా
క్రాంతశరీరవల్లులయి కంతుని పూవులబంతులో యనన్
వింత నెసంగి భాసుర వివేకులు మిమ్ముల నెన్న శక్యమే. ౧౩౦

సీ. వినుఁడు మాచూపులు విషసంయుతములైన తూపు లెవ్వనిమీఁద నేవుమీఱ
వగులు నాతఁడు మనస్స్థైర్యంబు ధైర్యంబు నొసఁగూడి నిలుచు నోహో విచిత్ర
మహిమలు మీరు సామాన్యులే నారాయణాంశంబుచే జన్మ మందినారు
శమ దమ ప్రముఖ నిశాంతులు హరిహయుపంపున నిట్లు సేవింపవచ్చి
నార మిప్పటికిని మాయువార మిప్డుఁ । గనులఁ గంటిమి మాయు భాగ్యంబు పెన్న
దరమె ధన్యులమైతిమి తప్పులెన్న । కేలుకొనవలయు మమ్ముల జాలివడఁచి. ౧౩౧

వ. అనిన విని జితకామక్రోధులును, ధర్మతనయులును, తపోమహిమాధికాంతులును నగు నరనారాయణులు సుప్రీతులును, సుప్రసన్న వదనులునై వినయానతలైన వివిధ కామినీబృందంబుల నీక్షించి యిట్లనిరి. ౧౩౨

క. అడుగుండు వాంఛితమ్ముల । నడుపుం డిహార్వశిని గొంచు నాకంబునకున్
సదమం దింద్రునితో మీ । రందఱ లిచ్చితిమి వారయుపదల నాయున్. ౧౩౩

వ. అన విని దేవాంగనలు. ౧౩౪

ఉ. ఎక్కటితపఃప్రభావము సమృద్ధముస్ఫురణాతిశయమున్
[illegible]
[illegible] కోరుఁదగు యూరటియిచ్చితి రంతటాయ నట్
[illegible] పక్కలాకులకు [illegible] నిదుం గొలువంగఁ జేయుమా. ౧౩౫

క. నారాయణ మధుసూదన । సారసదళనేత్ర నీదు సాటులమై మే
మీరేడుజగములందుం । బేరెవ్వఁటకంటె నింక పేరొకటున్నే ? ౧౩౬

క. ఈ యూర్వశి మొదలగు న । బ్జాయతలోచనలు పోయి యమరేంద్రుపురిన్
జేయుదురుగాక మమ్ముం । బాయక రక్షింపు మిపుడు బరమదయాహా ! ౧౩౭

క. వదియాఱువేలపై మే । బదిమందిమి మేము నీకు భార్యలము మనమున్
ముదమున నుపచారంబుల । నాదరించెదమయ్య తాపసోత్తమ సరసన్. ౧౩౮

ఆ. వె. మాట నిలుపుకొనుము మావాంఛితంబిమ్ము । వలచి వచ్చినట్టి యలరుబోండ్ల

పలుపులవుష్పకుంట వారలఁ జంపుటే । కాన హింసనందుఁ గాదు సేయ. ౧౪౦

వ. అనిన విని నారాయణుండు. ౧౪౧

క. దేహేంద్రియ నిండె దవమున । సేదుదఁ దెలులార నిర్జితేంద్రియవృత్తిన్
యుఁగలనె పంగము కా । మాయక్షత సుఖవినాశ యనుచుఁ దలిసియున్. ౧౪౨

వ. అనిన విని యప్సరలు. ౧౪౩

ఉ. పోలుపగు గమ్మకస్తురియుఁ బచ్చ జవాదియు మంచిగంధమున్
గలిపినతావిసి రగుల గ్రమము గుంకుమరేఖ లొప్పఁగా
విలసిలు హా రుచిష్టితయుపేదికలంయును పేను దార్చినం
గలుగు సుఖంబు జూపఁగ సుఖంబెకదా పరచయ మేటికిన్ ? ౧౪౪

క. ఆనందబ్రహ్మా యనం । గా నిపెడుగఁనిదె మమ్ముఁ గలసి సుఖింపం
గా నాక యుక్కటి పనియు । నానియుమీ గంధమాపనం బెక్కువగున్. ౧౪౫

వ. అనిన విని ధర్మపుత్రుండగు నారాయణుండు కొంతొకతపవు దెంపంబున నాలో
చించి యిప్పుడు నాకుఁ గర్తవ్యం బెయ్యదియో యని సందిగ్ధహృదయుండై. ౧౪౬

క. ఈ సుఖ మహంకారో । త్పాదిత మది నాకు నిదియె ధర్మముఁ దరదుం
దాదగు ధపవిడపిరిను । న్నాదంబున మౌనముద్ర మానితి నయయో ! ౧౪౭

క. నానాభోగము లొడిరి । నాకీబ్రహ్మంబుఁ గల్పనముఁ జేసి తపో
కుఁ రాదిరి । పాలముకేర్పట్టి గొడవహాలైతి నయో ! ౧౪౮

ఉ. వంచన నన్నుబట్టి తపమాఁదపు గమ్మని రేయి సేయుమున్
సరిపి జాలుయు జాలములోనఁ జిక్కి నే
నైతి సుఖపిపపులం ద్బదియుంచునంచు నేఁ
దక్షణము దప్పక నన్ను శపించి పోవరే. ౧౪౯

క. వీరల విడిచినఁ జాలుం । బో రూపింగఁ గానఁ గ్రోధరూపాక్షుఁడనై
పారఁగఁ ద్రోలెద ననుచుం । బ్రారంభము జూచి మరల నాలోచించెన్. ౧౫౦

ఆ. వె. సుఖము బడయఁగోరి సుఖశత్రువై నట్టి । క్రోధ మొకటి మూల గొనియుండి
కామ లోభ గతులకంటె దుఃఖదమగు । దానివలన హింస తప్పకొనవు. ౧౫౧

క. గాత్రమునఁబుట్టు క్రోధము । గాత్రంబు దహించు వృక్షకాంతజనిత చా
రిత్రుండై దహనుడు చా । విత్రంబుగ వృక్షములను చెనగాల్పుక్రియన్. ౧౫౨

వ. అని యిట్లు బహువిధంబుల నాలోచించుచుం జింతాపరుండై దీనమానసుండై యున్న
యన్నం జూచి నరుం డిట్లనియె. ౧౫౩

ఉ. కోపము గూడదెన్నడును కోపిన కోపము తాపహేతువౌ
పాపము వచ్చుగాన శమభావము బాయుము తొల్లి కోపమే
చూపి సహస్రవర్షములు స్రుక్కి హిరణ్యజుతోడ పోరి సం
తాపము నొందినారము గదయ్య యహంకృతి మాను మియ్యెడన్. ౧౫౪

వ. అనిన విని నారాయణుండు క్రోధంబు మాని శాంతివహించెనని చెప్పిన వ్యాసుం జూచి జనమేజయుం డిట్లనియె. ౧౫౫

క. హరిభక్తుఁడు శమదమత । త్పరుడు మహాభాగు డట్టి ప్రహ్లాదునితో
నర నారాయణులకు సం । గర మెట్టులగలిగె వింతగాదే వినగన్. ౧౫౬

ఆ. వె. వసుధపుత్రుతోడ ధర్మపుత్రులకు స । మాగమం బెట్టులయ్యె నతడు
పిరితోడ పోర గారణం బెయ్యది । కోప మెట్లుపుట్టె గోవిదులకు ? ౧౫౭

ఆ. వె. తపము లేడబోయె జపము లెక్కడబోయె । స్నాన మేడబోయె సంధ్య యేడ
బోయె శాంత మేడబోయెనో ధర్మంబు । గోత బూడ్చిపైచికొనిరె చెపుము. ౧౫౮

ఆ. వె. సత్యయుగమునందు శమదమాదులుగల్గి । తపములాచరించు తాపసులకు
విడువదాయె ధర్మవిచ్ఛిత్తిహేతువౌ । క్రోధ మేమిచెప్పఁ గరుణవరేణ్య. ౧౫౯

వ. తాపసేంద్రా! అహంకారాంకురంబులేక క్రోధాదులు పుట్టవు; అహంకారుండగు తపంబు వర్షసహస్రంబు జేసియును నహంకారంబునం జెడిపోవు; సూర్యుడుదయించి తమంబును బడయఁజేసినట్లయగు అహంకారంబు ప్రబల పుణ్యంబు నిలువదు. మహాభాగవతుండయిన ప్రహ్లాదుండు నారాయణునితోడ యుద్ధంబుసేసె; అహో! శాంతులైన నరనారాయణులు తమ తపోధర్మంబులు చెడనాడి యుద్ధంబు సేసిరి. ఇట్టివారె యహంకారాంకురంబునం జిక్కువడిరి, ఇక నాయట్లు చెప్పనేల ? జగత్త్రయంబునందు నహంకార రహితుండు లేడని యెంచుచున్నాడ. చరాచరంబు సమస్తం బహంకారబద్ధంబై యున్నయదిగదా! విష్ణుమాయారూపితంబగు సంసారంబున సంభవించిన నెవ్వరుండును బ్రహ్మజ్ఞానంబు బడయనేరడు. ఎంతవారికైనను గామ క్రోధాదులు మానవని చెప్పు మీమాంసకుల మతంబు తథ్యంబుగా దోచుచున్నయది. ఇక మా కలియుగ ప్రవర్తనం బెట్లుగానుండునని విని వ్యాసుండు జనమేజయుం జూచి యిట్లనియె. ౧౬౦

— ప్రహ్లాద నారాయణ సమాగమము —

క. కారణముకంటె భిన్నం । బై రాజిలుచెట్లు గార్యమది యెట్లన్నఁ
భూరిసువర్ణముకంటెన్ । వేరగునే కటకముఖ్య వివిధార్థంబుల్ ? ౧౬౧

క. జననాథ యహంకారమె జనకము బ్రహ్మాండమునకు సారెకు దానిం
బొనర నేనిఁ బుట్టదు । నెనసిన పుణ్యజను లోప నెట్టి యుందుర్. ౧౬౨

చ. హరియు హరుండు బ్రహ్మ యమరాధిపుడాది మునీంద్రులెల్ల సం
సరణమునందు జిక్కి పలుసారు లహంకృతి మోహితాత్ములై
తిరుగుచునుంద్రు దీని బరిపేవన యోజిక నాగ్ర మొక్కరుపే
స్థిరమును సిద్ధికారమును జెల్వగు దివ్యసుఖప్రదమ్ము నంబెకిన్. ౧౬౩

తే. గీ. సర్వతీర్థాటనము జేసి సర్వదేవ । ములను బూజించి సర్వకర్మల నొనర్చి
సర్వదానంబు లొసగిన జగతి పిమ్మ ర్వారకు నిల్వ మనము. ౧౬౪

క. క్రమముగ మంచిదారితె మతిసెడి సంసారవార్ధి మున్గుడు గాగా
గమనము కడలియొ గమన । తతధర్మము నెఱుగుమని తపమును జపమున్. ౧౬౫

క. ఇమ్మంచిది సంసారము । కమువులు క్రోధాదికములు గలమత్సరతన్
బడుగస్థ జ్ఞాను లుందురు । జమ్మింద్రియములు జయించి విమలమనయుదై. ౧౬౬

చ. జగతి జితేంద్రియుల్ పరమశాంతులు మోహవిహీనులై
తగిన జాగ్రతయందు పిచితంబుగ వారలచేత వారలం
బెగడగ నొప్పు ధన్యులని పృథ్వినిష పిత పాపిభైనకదా
తెగడు నటంచు నా మనము పంద్రిలుచున్న దియం నేమనున్. ౧౬౭

ఆ. వె. కరగి మూఢజనులు కల్లు ద్రావునెకాని । కల్లుద్రాగి పటుపు గానరేదు
జనులు సంచితములు సలుపుచుందు రాని । చేసిచేసి తుదకు జెడుట గనరు. ౧౬౮

క. నరనారాయణమునులకు । సురరిపుసుతుతోడ నెట్లు పొడ్వెను వైరం
బరిది రణరంగ మెట్లుల । బరగించిరి తెలుపుమయ్య పరమమునీంద్రా. ౧౬౯

ఆ. వె. వైర మొడుదానివలన నైనను బుట్టు । నర్థకాంక్షవలన నైన బుట్టు
నీషణములు లేని యీ నరనారాయణులకు వైర మెట్లు పలప నిపుడు. ౧౭౦

వ. కావున నో మునీంద్రా నరనారాయణులకును బ్రహ్లాదునకును యుద్ధం బెట్లు సంభవించెనో
సవిస్తరంబుగా నాకుం జెప్పి నన్నుం గృతార్థునిఁ జేయవే యనిన వ్యాసుం డిట్లని చెప్పం
దొడంగె నని శౌనకాది మునులతో సూతుం డిట్లనియె. ౧౭౧

క. జనమేజయ భూపాలుడు । జనకుని పున్యామునరక సంస్థితి యుడుపం
గ నుపాయ మడుగుచుం బ్రేమ । మున నరనారాయణ చరిత్రముం దెలుపు మనన్. ౧౭౨

వ. విని వ్యాసుండు. ౧౭౩

మ. నరసింహుండు హిరణ్యకశ్యపవధం గావించి ప్రహ్లాదునిం
దిరు గావించెను రాజ్యభారమున న ద్దేవారిసూనుండు భూ
సురులం దన్పెను యాగము ల్సలిపి యుచ్చ్వ పద్ధర్మంబులుం
గర మొప్పారె ప్రజాసుఖంబు గలిగెం బాతాళలోకంబునన్. ౧౭౪

ఆ. వె. ఆ హిరణ్యకశిపు నాత్మజుం డతినీతి । రాజ్యమేలగా ధరాతలమున
భృగునిపుత్రుడగుచు బెంపొందు చ్యవనుండు । తీర్థసేవనమున దిరుగుచుండ. ౧౭౫

తే. గీ. వ్యాహృతీశ్వరతీర్థంబు నందు దేవ । నీట స్నానంబు గావించి నిలువ నొక్క
డిం ఘనవిషపరమగు నాగు వెన్నుదన్ని । వచ్చి కరచిన గని శ్రీనివాసుఁ దలఁచె. ౧౭౬

ఆ. వె. అంతటి యూరకొనక గదలించెఁ బాతాళ । లోకమునకు నంతలోన విష్ణు
కరుణచేతఁ దాను కంపు నిర్విషమయ్యె । హరిస్మరించువారి కపద మెద్ది! ౧౭౭

క. పా మతని విడిచి చనియెను । హాముని కృపయుంచు నరుడు నశకుడు వినుమన్
ఏమంచుడదు చ్యవనుడు వరగ । ధాములు పూజింప నంత పనిమించి తగన్. ౧౭౮

చ. తిరుగుచు నొక్కనాఁ డతడు దేవవిరోధుల ప్రోలుఁ జూడగా
నరిగె హిరణ్యకశ్యపుని యాత్మజునిం గనె నాతఁ డా ముని
శ్వరునకు మ్రొక్కి యుంచుకొని సాదరవాసము జేయ తత్పురం
బటు వటు బంపె నొక్కనికి దానవులంపరి వైరబుద్ధిచేన్. ౧౭౯

ఉ. నా విని మౌని యోదనుజ నాయక నే నరనాథుబంటనై
యీవిధి గ్రుమ్మరంగ బని యేమది కాదు భృగుప్రపుండ నా
నావిషయంబులం గనుచు నర్మద కేగగ దామొకండు న
న్నోవగనీక పట్టిన నిరుద్ధమ్మున నిచ్చట ద్గి నిల్చితిన్. ౧౮౦

చ. నిలిచి హరిం దలంప నహి నిర్విషమై చనె నాదుమంది ని
శ్చలముది నింద యుండి తెలుపన్ హరిభక్తుడ నీవు నిన్ను గ
న్నుల గనుగొంటి నేను మును నోచిన నోములు పండె శ్రీహరిం
దలచుట యొక్కటే తపము దానము యాగ మటంచు నెంచెదన్. ౧౮౧

వ. అనిన విని ప్రహ్లాదుండిట్లనియె. ౧౮౨

చ. తిరిగితి వీవు ముజ్జగము తీర్థము లెయ్యవి పుణ్యతీర్థముల్
సుర నర నాగ లోకముల సూనృతభాషణ చెప్పుమన్న న
వ్వరమునిసింహుఁ డా దనుజబాలకుతోడను బల్కె మేను భా
సుర పరిశుద్ధతాగరిమ నొప్పెడ నెల్లెడ దీర్థమే కదా? ౧౮౩

తరళ. మలినచిత్తులు మలినవాచులు మలినకాయులునైన ధరా
స్థలిని గాశికి బోయి యచ్చటి స్నానమాడిన నంతయున్
ఫలము నీ పని సందియంబగు పల్కు లేటికి వేయిగన్
దలపు పాపవివర్జితంబయి తనర నన్నియు దీర్థముల్ ౧౮౪

శా. గంగాతీరమునన్ బ్రజాంబులు పురుల్ గ్రామంబులున్ గేటముల్
పంగుల్ మూకలు బోయలున్ మరియు గైవర్తుల్ ఖలు ల్తస్కరుల్
సంగాతంబున నుండు కోటులును విస్తారంబు తద్భాను లా
గంగన్ మున్గుచు గంగనీరు గొనుచుం గానిం బ్రవర్తింపరే॥ ౧౮౫

క. వారు విశుద్ధమనస్కులు । గారుగదా! తీర్థఫలము గనసేర్తురె? దే
వారివరేణ్య సమస్తము । వారికి శుద్ధాత్మయందు వర్తిలుజుమ్మీ. ౧౮౬

ఉ. మోసము జేసి తీర్థముల మున్కలు మీనులు గోసి నొమ్ములుం
గాసులు దోచు దొంగల కపుంబులు పోలక యుందురే? సద
భ్యాసమున న్నరోత్తముల భావమునందినవారు తీర్థసం
వాసులుగాకయున్న నిరవద్యత బ్రాహ్మలుగాక యుందురే॥ ౧౮౭

ఆ. వె. దివ్యతీర్థమందు దివిరి పాపము సేయ । వజ్రలేపకంబె యెన్నదగిన
ముష్టిఫలముపలన గట్టమందుట కాద । భావశుద్ధిలేక బ్రతుకవలదు. ౧౮౮

వ. మరియు నింద్రియాదిగణంబు వశంబయ్యె నిష్టంబు గానట్లు భావముత్తుండు తీర్థంబునకేగి కోటిస్నానంబులుచేసియు బతికియుండుటగాదు. మనశ్శుద్ధి ప్రధానంబు, తదనంతరంబు ప్రవృత్తిశుద్ధి విస్తృతి నాచారశుద్ధి, యవ్వేనుక తీర్థస్నానాదులవలనం గలుగు శుద్ధియు నని పెద్దలు చెప్పుదు రింతియకాక ౧౮౯

తే. గీ. అన్నితపములకును మేటి యన్నదాన । ములకు నెక్కుడ యన్నిగోములకు హెచ్చు
అన్నితీర్థములకును గన్నాక మిసుము । మాతపయికంటె ధర్మంబు మామ లేదు. ౧౯౦

క. ఐనను నన్నిటు లడిగితి । గాన నం జెప్పెదను వినుము ప్రకష్టాదపతి
యానైమిశతీర్థ మొకటి । గానగనయ్యెదను బ్రథమగణ్యం బనుచున్. ౧౯౧

తే.గీ. కలవు తీర్థంబు లవి యెక్కు గలవికావు । పాపనంబులు పుణ్యఫలదములును
నైన నచ్చక్రతీర్థమం దధికగుణము । గల దటంచును కల్యాణశీలవినయ॥ ౧౯౨

చ. అన విని దైత్యరాట్తనయు డంతట నైమిశ పుణ్యభూమికిన్
జన దమకంబున న్సకల దానవవీరుల గూడి పైనమై
చనియె నిజాధివాసము వెస న్వితనాడి మురారి సామజా
వన పురుషోత్తమా నృహరి వామన యంచు హరిం దలంచుచున్. ౧౯౩

క. చని నైమిశపుణ్యస్థల । మున జేరి పవిత్ర తీర్థముల దిరుగుచు నా
యఘ్నుం డా నరనారాయణు । మునుముగ్గి ప్రసన్నచిత్తమున గొలుపొందెన్. ౧౯౪

వ. అని చెప్పి మఱియు వ్యాసుం డిట్లనియె. ౧౯౫

—* ప్ర హ్లా ద నా రా య ణ యు ద్ధ ము *—

క. అచ్చోట దీర్ఘపిధులన్ । జెచ్చెర గావించి మ్రొక్కిచెట్టుకడకు దా
వచ్చి కని వివిధరూపుల । నొచ్చెముపని గృధ్రపక్షయుత బాణములన్॥ ౧౯౬

క. కని యిది మునిస్థలివో యీ । పనుపు మునుల యాశ్రమంబు బాణధరుల్ లే
రని పలికింపుచు నుండగన్ । గనబడి రచ్చోట నరుడు నారాయణుడున్. ౧౯౭

క. ఆ యిరుపుర యొదుటను మహి । మాయుతి గనుచొప్ప శార్ఙ్గ మాజగవంబుం
దామని యక్షయ్యోషధి । సాయకకోటియుం గరణ సామ్యగి దగన్. ౧౯౮

ఆ. వె. ధర్మసుతులు ధ్యాన తత్పరులై యుండ । దీప్రకోపరక్త దృక్ప్రపాత
ములను వారిం జూచి జంభారిపురుషుండు । దనుజరాజతనయు డనియె నిట్లు. ౧౯౯

క. ఔరా ధర్మ వినాశన కారణమును దంభమునను గడగితిరి యహో
చారము ధర్మంబె జటాధారణమున శరశరాసధారణ మన్నా. ౨౦౦

తే. గీ. కన్న వియమగాదు మున్ను వృషపిన్న దియును । గాదు తపమున సంసారకలన జేర్చ
గృతయుగంబునసే యిది కేవలము వి । రుద్ధ మీ కలి కాదె విరుద్ధ మహహ. ౨౦౧

ఆ. వె. తపము బ్రాహ్మణునకు దగినట్టి ధర్మంబు । తపముతోన జాప ధారణంబు
చనునె మీకు ధర్మతనయులై ధర్మంబు । తప్పరాదు కొనుడు ధర్మపథము. ౨౦౨

క. నాపుడు నరు డిట్లనియెన్ । మా విషయము గూర్చి నీవు మది జింతిల నే
లా వెఱిచె మనతపము । గావింపను విల్లుబట్ట క్షములము సుమ్మీ ! ౨౦౩

తే. గీ. తపము సేయంగ నేర్చి యుద్ధంబునందు । జాలుదుముమేము నీకేల జాలు నింక
పలుకులాడక పొమ్ము బ్రోవను యిచ్ఛ । వాదములు బ్రాహ్మణులతోడ పలుదు నమ్ము. ౨౦౪

తే. గీ. బ్రహ్మతేజోనవద్యప్రభావ మీ వె । ఱుంగ కాడితివిగాక యిబ్బంగి నీవు
దుఃఖహేతువు బ్రాహ్మణదూషణంబు । ప్రాణికోటికి నని బుధుల్ బల్కుచుందురు. ౨౦౫

వ. అనిన విని ప్రహ్లాదుండు. ౨౦౬

క. ఎన్నరెఱుంగక స్వార్థకృతము । లగ్గమును ధర్మరీతులం ద్రోచి వృథా
వాగ్గర్వమోహితులరై । యిగ్గతి బల్కెదరొ యిచట నే నుండంగన్. ౨౦౭

వ. అని యిట్లు పలికి ప్రహ్లాదుండు యుద్ధంబున నీకుం గల సామర్థ్యంబు జూపు మనిన విని నరుండు నా సామర్థ్యంబు గనుంగొన నీకుం బుద్ధిగలదేని నాతోడ గదనంబునకు డీకొను మిప్పుడు నీశిరంబు ఖండించివైతు ననిన దనుజేంద్రనందనుం డతిరుపితహృదయుండై విల్లెక్కిడి జ్యానాదంబు దిశలుముట్టం జేసినం జూచి నరుండు చాపంబుపట్టి బాణంబులు సంధించి పుంఖానుపుంఖంబులుగా వైచి హిరణ్యకశిపునందనుని ముంచినం గాంచి యతండు తపనీయపుంఖంబులగు తన బాణంబులచే ద్రుంచినం గాంచి మరల నరుం డసంఖ్యాకంబులయిన బాణపరంపర లతనిపయిం గురిసిన వానిం దప్పించుకొని ప్రహ్లాదుండు మరల బాణంబులు సంధించి నరు నురంబు గాఢ నేయ క్రోధారుణనయనుండై యతం డయిదు నారాచంబుల దైత్యరాజు బాహు దేశంబులం గాఢనేసె. ని ట్లతిఘోరంబయిన యుద్ధంబు ప్రవర్తించుచున్న నింద్రాదు లగు దేవతలు విమానంబులపై వచ్చి యుభయపక్షంబుల నెచ్చు తగ్గులులేక యున్న దుములసంగరంబు చూచి యిరువురపై బుష్పవర్షంబులుం గురియుచుండిరి. ఇట్లుండ దైత్యేంద్రుండు తీవ్రతరంబులగు శిలీముఖంబులం గూర్చి నరు నేయ నతం డలిగి నిజ బాణపరంపరలచే నడుమనే త్రుంపుట దిలకించి ప్రహ్లాదుండు ధర్మపుత్త్రుండును సనాతనుండును నగు నారాయణునిపై వాడితూపులు వైచిన నతం డలిగి నానాబాణపరం పరలచే దితిజేంద్రుం బొదివె నరనారాయణులకును బ్రహ్మాదులకు నవగ్రహంబు వాటిల్లుటం దివియెల్ల శరంబులచే నావరింపంబడి పవలివి, రాత్రియివి యని యేర్పరిం పరాక నిట్లు జిమ్మచీకట్లు గ్రమ్మె. దివ్యఋషులగు దేవదానవులు విస్మయంబందుచు, నాహా ! నిట్టిసమరంబు దృష్టపూర్వంబు గాదనువారును, ఆహా ! యెంతదారుణంబైన సంగ్రామంబిది యనువారును నై దేవర్షి గంధర్వ యక్ష పన్నగ విద్యాధర చారణాదు లును, నారద పర్వతాదులును జన్యంబు గాంచుచున్న సమయంబున నారదుండు పర్వతుం జూచి యిట్లనియె. ౨౦౮

క. మును పిట్టికదన మెన్నఁడు । గనలే దరయంగఁ దారకాసుర యుద్ధం
బును వృత్రాసుర యుద్ధం । బును మధుకైటభుల యుద్ధమును సరిపోలున్. ౨౦౯

క. హరి మధుకైటభులుం జె । చ్చెర జేసిన కదనమట్లు జేసెను దనుజే
శ్వరసుతుతో నారాయణుఁ । డరిమురి నొనరించె బవర మతికుశలుండై. ౨౧౦

పంచచామరము ॥ హిరణ్యకశ్యపాత్మజుం డహీనశక్తియుక్తిమై
దిరంబుగా నెదిర్చి పోరె దీప్తిమంతుడై సురా
సురప్రతానదుర్జయుండు శూరుఁ డూర్జితప్రభా
కరుఁడునైన ధర్మపుత్త్రి గర్వమెల్ల దూలఁగన్. ౨౧౧

క. నారాయణు డంతట నా । హైరణ్యకశిపు సాయకావళిను ద్రుంపం
వేరొకటి గానగ నదియును । వారక దుత్తుమురుగాగ వడి నరుకంగన్. ౨౧౨

గీ. మరియుమరియు విండ్లు ధరియింప నవి యెల్ల । విఱిచివేయ గాంచి పరిఘమూని
యసురనాథు డేసె నపుడు నారాయణు । నురము సొచ్చె నంత నరము కనలి. ౨౧౩

క. తొమ్మిది బాణంబుల బరి । ఘమ్మును దశకమున నతని గడువడి నేయన్
దుమ్మై పరిఘము పడినన్ । హుమ్మని గదపూని యురికె నుర్వీసురుపై. ౨౧౪

క. గదదెచ్చి దాకి బ్రహ్మోకా । శ్చదరిన నారాయణుం డహంకృతిమీఱన్
బదిలముగ నరికిపై చెన్ గద నని కోపించి కనకకశిపుసుతుండున్. ౨౧౫

గీ. చక్రపూని రాగ సర్పాంసహోమరు । డదియు ద్రుంచిపైపై బవిశరముల
వెలయనిట్టు లాజి వేయివర్షంబులు । జరిగె విస్మయంబు జనుల కొదవ. ౨౧౬

సీ. సౌదామినీలతల్ సరికట్టు గొమ్ముమ్ములుల్ మిసిమిమేలిమిసొల్లు మేనుగల్గ
దివ్యమాల్యచిత్రితవిసీల స్కంధ ఘాతిసాయుధచతుర్భుజము లొప్ప
కలితలీలాకందుకముబట్టినసువు రొద్దిక గౌస్తుభము రమాదేవి సొబగ
తతహారమున బచ్చబతకంబు మంజుల వనమాలఁగొలయు శ్రీవత్సముద్ర
తార్క్ష్యుపైనెక్కి భక్తబృందములుగొలువ చల్లని కృపారసము వెదజల్లుకొనుచు
సిద్ధలోకైకసమ్మాననీయుడైన యాదినారాయణుండు ప్రత్యక్షమయ్యె. ౨౧౭

వ. యిట్లు ప్రసన్నుండై యేతెంచిన శ్రీమన్నారాయణుం గాంచి ప్రహ్లాదుండు సవినయ
ముగా బ్రణామంబుచేసి. ౨౧౮

గీ. దేవదేవ జగన్నాథ దీనరక్ష । భక్తవత్సల మాధవ పరమపురుష
నిండుగా వేయివర్షముల్ నేను పోరి । తోడ బోరితి జయములేదు కతమేమి? ౨౧౯

వ. అనిన విష్ణుండు ౨౨౦

క. నాయంశంబునఁ బుట్టిరి యీ యసమ సిద్ధపురుషు లిటు విను నర నా
రాయణులు వీరు యుద్ధము । చేయదగదు వితలమునకుఁ జనుము వేగన్. ౨౨౧

క. అని హరి తిరోహితుండై । చనియె నసురపాలకుండును జనె నిజావా
సమ్మునకు మునివరులు దమ తప । మునకుం దొరకొనిరి మునుపుఁబోలె మహాత్మా! ౨౨౨

వ. అనిన విని జనమేజయుండు. ౨౨౩

శా. హాహాశ్చర్యము నీ కథానకమునం బల్కొందియంబయ్యె వం
దారు ప్రహ్లాదకారకులైన నరుండు న్నారాయణుండు న్మహో
దారు స్వీప్సితోత్కృష్ట ల్మహనీయులు దాంతుల్ తపస్వు ల్నిరా
హారు ల్సత్యయుతుల్ మహామహులు తీర్థావాసు లాఘ్యుల్గదా! ౨౨౪

గీ. తన యనుత్తమమైనట్టి తపము విడిచి । రాగసంయుక్తు లెట్లైరి ప్రతిఘటించి
ప్రాకృతులఁబోలెఁ బరులతోఁ బవర మెట్లు । దనుజవిభుతోడఁ జేసిరి తాపసేంద్ర! ౨౨౫

ఆ. యుద్ధబుద్ధి యెట్లు లుదయించె వారికి । శాంతిసుఖము విడువఁజాలి రెట్లు
శాంతిలేని తపము జరిపి రేగతి మును । ల్భుక్తికాంక్షకో లేక ముక్తికాంక్షకో ! ౨౨౬

ఆ. తపముచేతఁ గీడితంబైన దేహంబు । దివ్యవర్షశతము ధృతి వహించె
నెట్లు వారు కోరి రెద్దాని రాజ్యమో । ధనమొ దార్ఢ్యమొక్కొ మునివరేణ్య ! ౨౨౭

గీ. యుద్ధమున ధర్మనాశము దూషితంబు లైన కలహంబుఁ గోరరె యమునివర్యుఁ
డాసుఖారాముఁడై శాంతుఁడై తపస్వి సిద్ధలధ్యానయుక్తుల నీటఁ దోచి ౨౨౮

ఆ. మును యయాతి స్వర్గమునుండి పడెను భూ । తలమునం దహంకృతంబు వలన
శబ్దముచ్చరింప శక్రుండు వడివైచె । ననికిఁ గారణం బహంకరణమె. ౨౨౯

వ. అనిన విని వ్యాసుండు. ౨౩౦

సీ. అనఘ విను సంసారమూలము మూఁడు । విధము లహంకృతి విబుధమతము
జనుల కెప్పటికిని కర్గంబుగా మహా । వృత్తిదోషము మహాత్రై ప్రబలు కతన
సాత్త్వికాహంకృతిఁ జనియించు దపమును । యజ్ఞాదులును నవి యపల రాజ
సాహంకృతినిగూడ సట్టిన యుదయించు । నలి దామసంబునఁ గలహ మెవపు
కార్యజాతంబున కహం । కార మొకటి । కారణంబున నదిలేని కార్యమెందు
లేదు విశ్వం బహంకార మేమయంబు । బ్రహ్మాదు లాదులు దానిఁ ఘటించె సుమ్ము. ౨౩౧

క. పుట్టించును గిట్టించును । గట్టిగ దేవతల నరుల గంధర్వుల నా
రట్టును నన్నును నిన్నును । బట్టి యహంకారమనెడి వస్తు వొకండె. ౨౩౨

శా. నానాయోనులఁ బుట్టినందు విపడి నారాయణుం డచ్యుతుం
డానందుండు మత్స్యము కూర్మము వరాహంబున్ నృసింహుండునై
తాను బ్రాకృతునట్లు దైవవిధులం దప్పించుకోలేఁడయా
మానింద్యుండు భృగుండు విష్ణు శపియింపంగాఁ గదా భూపతీ. ౨౩౩

క. అన విని జనవాథుండో । మునివర భృగుమునికి హరికిఁ బుట్టెనె వైరం
బనఘా భృగుముని గోపిం । చునిఁ దానెట్టుల శపించెనో వినవలతున్ ౨౩౪

వ. అనిన. ౨౩౫

— * హరికి భృగు శాపకారణము * —

ఆ. ఆహిరణ్యకశిపుఁ డమరులతో యుద్ధ । మాచరించెఁ దొల్లి యఖిలలోక
భయదలీల నంత నాఁడు వోవ నతని । తనయు లెదిరి సమరతండములను. ౨౩౬

ఆ. పూర్వపర్వశతము పోరి పరాజితుం । డగుచు దైత్యనాథుఁ డాత్మఁ గ్రాఁగిలి
ధర్మపథముఁ బూని తా బలి నృపుఁ జేసి । తపముసేయ శైలదరుల కరిగె. ౨౩౭

క. బలి యంతట విబుధులతోఁ । గలనం గావించి యోడెఁ గమలాక్షుఁడు దా
బలియుఁడయి దేవతాసే । నలపక్షము బూని కూర్మి నటియింపంగన్. ౨౩౮

క. అంతట రాక్షసవీరులు । సంతాపముతోడ వేగఁ జని శుక్రునితో
నింతయు మొరవెట్టిన న । త్యంతకృపామయుఁడు శుక్రుఁ డసురుల కనియెన్. ౨౩౯

గీ. భయము మానుండు నేను మీ పాలఁగల్గి । మంత్రములచేత నోషధీ మహిమచేత
నెట్టులేనియు విబుధుల నెట్టివైచి । జయము గల్గింతు మీకు నిశ్చయము పొందు. ౨౪౦

క. నాపుడు నసురులు సెలఁగుచు । దేవతలం బొడిచిపోర ధృతి విడువక ప
ద్మావాసుని కరుణాస । ద్భావంబున సుర లసురులఁ బడమొత్తి రొగిన్. ౨౪౧

క. భయమంది రాక్షసులు తమ । యయవారిం జేరి శరణటంచు నెఱిఁగి య
య్యయ్యొ రక్షరక్ష యనిన్ । భయమేటికి ననుచు మంత్రబలముం జూపన్. ౨౪౨

క. అమృతాశనులు భయంబున । సమరము విడనాడి పారి చని రంతట న
య్యమరారులఁ గని శుక్రుఁడు విమల వచోయుక్తి నిట్లు వినిపించెఁ దగన్. ౨౪౩

క. దనుజులను వధించుట సే । వనిసుమ్ము మురారి కతఁడు వందియగుచుఁ దాఁ
గనకాక్షుఁ ద్రుంచెను మృగే । ద్రుండై కాంచనకశిపుని దాడించెఁ జుమీ. ౨౪౪

గీ. కాన నేను సమర్థుండ గాను వనజ । నయనుని జయింప దేవతాచయముఁ గెల్వ
మంత్రబలమునఁ గంటి సమర్థగరిమఁ । గాన నోర్చుకొనుఁడు కొంతకాల మీరు. ౨౪౫

ఉ. ఇత్తరి నేను బోయి గిరిజేశుని బ్రార్థన మాచరించి య
త్యుత్తమమంత్రరాజము నయోచితభంగి గ్రహించి దాని మీ
కిత్తు నిజంబు నమ్ముఁడన నేమెటులోర్తుము బల్మిమాలి యీ
షత్తయినన్ స్వపక్షబలసంపదకుం గతిజూపకుండినన్. ౨౪౬

క. నావుఁడు నసురుల మాటలు । దా విని శుక్రుండు దితిజ దానవులారా
నే వచ్చువరకుఁ దపములు । గావింపుఁడు శాంతిమీఱఁ గడలకు దనికిన్. ౨౪౭

గీ. సామదానాద్యుపాయముల్ సలిపి దేవ । సమితి నొప్పింపు దంపుఁడు చాలియున్న
వాని నొక్కని సమరంబు వలదు న్యస్త । శస్త్రులమటంచుఁ దెలుపంగఁ జనుఁడు వేగ.

మ. కవి దైత్యేంద్రుల కిట్లు చెప్పి చనె నక్కైలాసమందున్న కా
లవిరోధిం గన నంత దానవులు ప్రహ్లాదుఁ మహోదారు వీ

రపరేణ్యున్ విబుధాంతికంబునకుఁ జేరంబంప నాతండు దే
వపితానంబులఁ జూచి నమ్రుఁడయి భవ్యప్రౌఢి దా నిట్లనెన్. ౨౪౯

గీ. స్వస్తిరస్తుర్ల మైతిమో యయ్యలార । యుద్ధసన్నాహములు మానియుండి మేము
తపము గొనరింపఁగాఁ బోయెదము మహోప । సంబులకు నారచీర లెనయధరించి.

గీ. మమ్ము విడువుండసంగ సత్యమ్ము టంచు । నమ్మి వారు చనిరి స్వగేహమ్ములకును
గాశ్యపాశ్రమమునుజేరి కడఁగి శుక్రు । రాక కన్రెత్తిచూచిరి రక్కసులును. ౨౫౧

క. కపి దాఁ గైలాసంబున । భవుఁ గాంచి నమస్కరింపఁ బనియేమి యనం
గ విని బృహస్పతినోటం । చపులని మంత్రంబు నాకు దయసేయు మనన్. ౨౫౨

క. నీ విచ్చిన మంత్రంబులు । నే వేగం గొనుచు నేగి నిఖిలవిబుధులన్
వావిరి జయింపఁగల నన । గా విని సర్వజ్ఞుఁడైన గౌరీవిభుఁడున్. ౨౫౩

శా. దేవద్రోహి యితండు దైత్యగురుఁ దర్థిన్ దజ్జయం బీక్షియం
గావింపంగఁ దలంచినాఁడు సురలం గాచింపఁగా నొప్పదే
నీవేఁ స్వచ్ఛియింతు నిట్లని భవానీవల్లభుం డోముని
నీ పుగ్రంబగునట్టి యొక్క వ్రతముం జేయంగఁ గార్యంబగున్. ౨౫౪

వ. అది యెట్టిదనిన, పూర్ణంబుగా వేయేండ్లనాహారుండవై ధూమకణంబులు పానంబుసేయుచుఁ దపంబుఁ జేసితివేని నీకుం గోరిన మంత్రంబులు సాధ్యంబయ్యెడు ననిన విని యట్ల కావింతునని శుక్రుండు ధూమపానవ్రతం బాచరింప నది విని దేవత లితండు తమకుం గీడు వాటిల్లెడుయను పూనికతో నిట్టి వ్రతంబు సేయుచున్నాఁడని యెఱింగి సక్రోధులై సాయుధులై దానవతండంబుల నాపడింప గని రాక్షసులు దేవతలారా ! మీసత్యపరాయణత యేడబోయె. స్వస్తిరస్తుర్లమైన మాజోలికి రాకుండ మేము చేసికొనిన విజ్ఞాపనంబు విని మమ్ము విడిచిన మీరు మరల మామీఁద దండెత్తుట న్యాయంబుగాదు. అనపుడు విని దేవతలు దైత్యులారా ! మీరు మాయావులై కావ్యుం దపంబుసేయం బంపితి రది యస్మద్దుఃఖకారణంబు గావున మీ దంభం బెరింగి మీతో యుద్ధంబు సేయ వచ్చితిమి. మీరును సమరసన్నద్ధులుగండనిన విని దనుజు లొండొరులతో నాలోచించుకొని శీఘ్రగమనంబున శుక్రమాతకడకుం జని తమ పరితాపం బెఱింగించుకొనిన విని సకరుణంబైన హృదయంబుతో నామె యిట్లనియె. ౨౫౫

గమనికాప్రృత్తము: వెఱవకుఁడు వెఱవకుఁడు వెఱవకుడు మీరల్
వెఱపు మదివిడువుఁ డీఁక విబుధుల బలంబుల్
చెఱచి మిముఁ గృపఁదలఁచి శ్రితుల భరియింతున్
సురలపనిఁ గనుడిఁకను సొరిది ననుచుండున్. ౨౫౬

ఆ. వె. దనుజు లాయుధములు దాల్పక ధృతిమీఱి । యుగ్రకమాతపట్టు చూచికొనుచు
నామె యాశ్రమంబునందు వసింపంగ । సురలు వారివిధముఁ జూచిచూచి. ౨౫౭

క. తమబలము నెదిరిబలమును । గ్రమముగఁ గనుఁగొనఁగలేక గర్వోద్ధతులై
సమరమునకు గాల్దువ్వుచు । గమనంబులు సేయఁ జూచి కవిజననిదసన్. ౨౫౮

క. తనతపము పేర్మి నిష్ఠుర । యనుదానిం గలుఁగజేసి యంపిన సమ్మృతా
శనసంఘంబులపైఁ బడ । ననుపులు నెడి మూకభావ మందిరి వారల్. ౨౫౯

ఆ. అపుడు కరుణతోడ హరి హరిహయుఁ జూచి । తనదు దేహమంద తాల్మి గొని
సంయమలన నిద్ర యతనిఁ బోలికఁ బోక । యున్నఁ జూచి కావ్యుఁ గన్నతల్లి. ౨౬౦

ఆ. ఇంద్ర నిన్నుఁగాచె గింబిర్చిమగఁడు వీఁ । డిట్టివాఁడటంచు నెఱుఁగనైతి
నాదు నేడు చూడుమీ యుద్ధతినిఁబట్టి । మ్రింగివైతుఁ దపము మిక్కిమనస. ౨౬౧

మ. అని తన యోగవిద్యఁ గని యంబ హరి న్నుర్తృరి నొక్కొడూ
రి సనుమత్తెల్లఁజూడ నొనరించెను స్తబ్ధుల వానినెంతయున్
మునిముని గాంచి దేవపతి మాధవ నాగతి యేమిచెప్పుదుం
దను వాక యింతయేనియుఁ గదల్పఁగఁ లే నిఁక నేమిసేయుదున్. ౨౬౨

క. ఏదేని యొక యుపాయము । చే దీని వధింపవలయు శ్రీవర యనినన్
దా దయఁజూపక ధర్మము । గాదనక న్యపర్ణునంబు గణుపడి దంపెన్. ౨౬౩

క. తలపఁగ వచ్చునచక్రము । పలచేతం బూని యేసి వనితశిరము ప్ర
క్కలు సేయఁగ పడి చచ్చెన్ । వెలఁది బలారి ముదమంది విష్ణుని బొగడెన్. ౨౬౪

క. శ్రీవధఁ జేసితి భృగుడుం గేవల చండాతిచండ క్రోధసంపన్నుం
డేవిధి వచ్చును శాపము; దేవేగము యిచ్చు నగును దేవుని హెగిలన్. ౨౬౫

—* శుక్రుని గూర్చి జయంతి పోవుట *—

క. అంతట భృగుండు దద్వృ । త్తాంతముఁ గని వేపమూఁడై హృదయమునం
జింతిల్లుచుఁ బూర్వసుప । ర్యాంతకుఁ గని క్రోధరస సమన్వితుఁడగుచున్ ౨౬౬

ఉ. పాపముఁ జేసితివి జనవంచక శ్రీవధ గూడదంచు నే
లా పరికింపనైతివి నిరాగసయంచు నెఱుంగవైతివే
శ్రీపతి సాత్త్వికుండనుచుఁ జెప్పుదు రయ్యది యేదపోయె నే
శాపమొసంగెదన్ గనుము సంయమివర్యుల శక్తిసంపదల్. ౨౬౭

మత్త. నిన్ను మాయలమారి ధూర్తుని నీచవర్తను నిందితున్
మున్ను సాత్త్వికుఁడంచు బల్కిరి మూఢులైన మునీశ్వరుల్
వన్నె వాసియుఁ దూలఁ దామసవృత్తిఁ బూనితి వీవెడం
గన్న గానవుగానఁ బొందుము గర్భసంభవ దుఃఖముల్. ౨౬౮

వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా విధురుండైన భృగుండు మరల నెట్లు గృహస్థుం డాయెనో తెలుపవే యనిన వ్యాసుం డిట్లనియె. ౨౬౯

క. అని విష్ణుని శపియించిన । వెనుక న్నిజభార్యశిరము వేగాని దేహం
బునఁ గూర్చి యిట్టు లనియెన్ ; వనితామణిఁ దపముపేర్మిఁ బ్రదికింతుఁగాగన్ ౨౭౦

ఆ. నేను సత్యవాదినేనియు ధర్మజ్ఞ । వృత్తినేనియును సుదీక్షతపను
గంటినేనియుఁ దెరగంటులార కనుఁడు । యీమె మరల బ్రతుకు నిప్పుడనుచు ౨౭౧

ఆ. జీవనంబు జల్లి జీవనం బిచ్చిన । భృగునిభార్య లేచె బ్రీతిమెరయ
సకలవిస్మయంబు నంది భూతంబులు । మేలు మేలటంచు మెచ్చి పొగడె ౨౭౨

సీ. ఈరీతిఁ బ్రతికిన భృగుభార్య నీక్షించి । త్రిదశేశుఁడాదిగా దివిజులెల్ల
విస్మయంబందిరి విబుధేంద్రుఁ డంతట । నమరుల గాంచి యా యతివ బ్రతికె
కవి తపం బొనరించి కడుదారుణంబులయిన । మంత్రములఁ గొనితెచ్చి మనల నింక
నేమి సేయునొకదా । యేది యుపాయంబ । టంచుఁ జింతించి నిజాత్మజయగు
దారుతస్వ్రి జయంతిని సరస జేరి । నీవు భృగు[illegible] బోయి
పలుమ నానావిధోపచారంబులు జేసి మంచితనమున వానిఁ గావించుకొనుము
వెనుక [illegible]. ౨౭౩

గీ. అన విని జయంతి పితృవాక్య మాత్మ నూని । చని వినయమున భృగుసూనుతపము సేయు
వానిఁ దాఁ గాంచి యుపచారభక్తి దెలిసి । వినరె లేతరిమాకు వీవెనను బట్టె. ౨౭౪

చ. పలుమరు శీతవారిని సువాసితముం గొనివచ్చి పానసం
కలనకు నిచ్చి భక్తిఁ బులకంగఁ బయంబును జాటుపెట్టి యుం
[illegible]వేదీ ముదుపంగఁ బొదంగి స్వధర్మపద్ధతిన్
గొలువ[illegible] పవిత్రఫలపుంజములం గొనివచ్చి ముందిడున్. ౨౭౫

ఆ. పచ్చనైన కుశలు ప్రాదేశమాత్రముల్ పుష్పములను గోసి పూని నిలుచు
నిత్యపూజ కనుచు నిద్రకు మేలయిన చిగురుటాకుపాన్పు చేర్చి పెట్టు ౨౭౬

ఆ. ముని శపించు ననుచు మనమున భయముచే । హావభావచేష్ట లతివ సూప
కలను ప్రీతిపుట్ట నింపుగా స్తుతివాక్య । సమితి జరుపుచుండు సరసభంగి. ౨౭౭

ఉ. ధ్యానముమాని లేచుతరి నాచమనార్థము శుద్ధవారి దాఁ
బూని సమీపమందు నిడు పూజ్యుఁ డతం డది జూచి మెచ్చున
ట్లానలినాయతాక్షి పలుహాయనముల్ తన బ్రహ్మచర్యమున్
మానక నిర్వికారయయి భక్తి భజించె భృగుప్రజాతునిన్. ౨౬౮

వ. ఇవ్విధంబునం బూర్ణవర్షసహస్రంబుఁ దపంబుఁ జేసిన సంతుష్టుండై యంతకాంతకుం డతఁడు కోరినమంత్రంబు లొసంగి యంతర్ధానంబు నొందె; నంతఁ గావ్యుండు తన యొద్ద నుపచారంబులు గావించుచున్న జయంతిం గాంచి నీ వెవ్వతెవనియు, నీవు వచ్చిన పనియేమి నీ యుపచారంబులకుం బ్రీతుండనైతి, నీ వడిగినయది యెంత దుష్కరంబైనదయినను నీ వాంఛితంబుఁ దీర్చెద ననిన విని యయ్యంగనాతిలకంబు.॥ ౨౬౯

తరువోజ. విను మునినాథ నే విబుధాధినాథు । తనయ జయంతిని తండ్రి నన్నంపె
నిను జేరి పూజించి నీదాననైతి । ననుమనె యడిగాన నతిభక్తితోడ
జనుపెంచితిని తపశ్శాలివి నీవు । గనుఁగొన నట్టిది కలదె లోకమున
మునుకొని నా మనమ్మున నున్నయట్టి । పని నెఱుంగవె నేనె పలుకవలె. ౨౭౦

గీ. వలపు నీమీదఁ గలిగె నా తలపెఱింగి । కలయఁగోరెద నిదియె నా కాంక్షితంబు
తెలియఁజెప్పితి నటమీఁద దేవరకును । వెలియనిది యొద్ది కలదె సందియము కొంత. ౨౭౧

క. అన విని శుక్రుఁడు పలికెన్ । వనితా పదివత్సరములు వారక నీ వే
నును గూడియుండ నితరుల । కును గనరాకుండఁ బరమ గూఢక్రియలన్. ౨౭౨

చ. అని చెలిపాణి పట్టి తన యాలయమార్గమువట్టి యేగి యం
దెనయ నదృశ్యుడై జనుల కెయ్యెడఁ గానఁగరాక స్వేచ్ఛ న
మ్మనసిజతంత్రగోష్టిఁ గడు మక్కువమై విహరించుచుండఁగా
దనుజులు కావ్యురాక విని తద్దయు సంతసమంది చెచ్చెరన్. ౨౭౩

ఆ. వరములంది వచ్చె గురుఁడు నే డాతనిఁ । జూడఁబోద మనుచు వేడుకలర
నింటికేగి చూడ నేడును గనరాము । వినికి వినికి చనిరి విమనులగుచు. ౨౭౪

వ. అప్పుడు. ౨౭౫

క. దేవేంద్రుఁడు నిజపుత్రిక । ధీవరుఁడగు శుక్రుఁజేరి ధృతి నాతనితో
భావజుతంత్రములందున్ । దా విలసిల్లుట యెఱింగి తనగురుతోడన్. ౨౭౬

గీ. అఖిలవేదివి నీవు మాయందు గరుణ । గలదు నీ కది గావునఁ జెలువుమయ్యు
నింకమీదట సేవ కావింపవలయు । దైత్యసంహారమునకు నుదారచరిత. ౨౭౭

ఆ. నిన్నె నమ్మి విబుధు లున్నవారలుసుమ్ము । నీవు వేగ మెద్ది యేని మాయ
లోనఁ జిక్కఁజేసి యా నరాదప్రలో । భం బొనర్పుమయ్య భద్రమూర్తి. ౨౭౮

క. అనుడు విని గురుఁడు కావ్యుఁడు । వనితామణితోడఁ గ్రీడ వాటిలియుండన్
మనమున నెఱింగి భృగుసుతుఁ । డన వేషముఁ బూని చనియె దనుజుల కడకున్. ౨౮౯

క. దానవు లతనిన్ శుక్రునిఁ । గా నెంచి నమస్కరింపఁగా మాయాసం
ధానమున నతఁడు వారల । తో నిట్లని పలికె మధుమధురభాషలతోన్. ౨౯౦

గీ. స్వాగతము మీకుఁ గ్రవ్యాదవర్యులార । మీ హితంబుఁ గోరి కేవల సాహసమున
శంభు సేవించి తెచ్చితి సారమైన । విద్య బోధింతు మీ కది వెండియు ననె. ౨౯౧

చ. అన విని సంతసించి యసురాధిపులందరు దంభశుక్రునిన్
గని యది మేలు మేలనుచుఁ బల్కిరి మెచ్చుచుఁ బ్రేమ మీఁదఁ బ్రే
మను గురు జరణంబులంటి యిది కొంకఁగ నేటికి దేవతాతతుల్
మనల నిఁ కేమి సేయుదురు మందులటంచు వచించి రర్మిలిన్. ౨౯౨

—॰ గురుకృతాసురప్రలోభనము ॰—

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వ్యాసునిఁగని యోమునిసార్వభౌమా! యంగిరసు కొడుకై సురల కాచార్యుండై తపోనిధియైన బృహస్పతి ఛలకర్మంబున కెట్లు తెంపు జేసె ? సత్య మెల్లధర్మంబులకు మూలంబని ధర్మశాస్త్రంబులు పలుకుచున్నయవి. అట్టి సత్యంబును వాచస్పతి తనంతఁ దా విడిచిన నితరులఁగని యేమి ? ఇంక సంసారబద్ధు లసత్యంబులకు వెఱతురే ? మఱియు, ౨౯౩

ఆ. అనృత మొకటి దక్క నఖిలలోకంబుల । కాధిపత్యమైన నాత్మ నొల్ల
రట్టి తాపసులకు ననృతంబులాడుట । వలన నేమి కలుగు వసుధ ననఘ. ౨౯౪

ఆ. శిష్టులైనవారె చెలఁగి యబద్ధంబు । లాడిరేని శిష్టమది ప్రమాణ
మనుట యెట్టు లా బృహస్పతి ఛలకర్ముఁ । డాయెగా వినిపుఁ దనగఁ జెపుమె. ౨౯౫

గీ. దేవతలు సాత్త్వికులుగదా దేవగురుఁడు । మిథ్యలాడిన మానవు ల్మిథ్యవాదు
లగుదురే యేమివింత యీ యఖిలజగము । బూటకములాట ధర్మ మెచ్చోట నిలుచు. ౨౯౬

ఆ. హరియు మాయలాడు హరుఁడును మాయలా । డమరవిభుఁడు మాయలాఁడుగాఁగ
ముక్కోటి మర్త్యమండలి నేమందు । మాయజగమునందు మనుట యెట్లు. ౨౯౭

వ. కావున సురలును, నసురులును, వసిష్ఠ, వామదేవ, విశ్వామిత్ర, బృహస్పతి ప్రముఖులగు మహామునులును, కామక్రోధములు గలిగి ఛలకర్ములై పాపరతులైన నిఁక ధర్మం బెచ్చట నిలిచియుండు ? నిదిగాక యింద్రుండును, వహ్నియు, చంద్రుడును, బ్రహ్మయు, పరదారాభిలంపటులయిరి. ఇఁక మూఁడు లోకంబులలో నార్యుఁడగువాఁ డెవ్వఁడు, ఎవ్వని వచనం బుపదేశంబుగా సంభావింపందగు ననిన విని వ్యాసుం డిట్లనియె. ౨౯౮

సీ. వినుము రాజేంద్ర యవ్విష్ణుండు శంకరుం । డజుడును శక్రుండు నమరగురుఁడు
నఖిలవికారమయంబులై నట్టి దేహంబులు గలవార లందువలన
నచ్యుతుండును రాగి యల శంకరుఁడు రాగి । బ్రహ్మయుండు రాగి యింద్రుండు రాగి
రాగియయ్యును జతురతచే విదేహుండు । గాదోచు సంకటకలితుఁడైన
కారణంబులు గుణములు గావె యెంత । వారికేనియు నవి యెట్లు వదలియుండు
నిరుబదై దింటఁ బుట్టిన యీశరీర । మందజీకి నొక్కచేగదా యరసిచూడ. ౨౯౯

చ. ఎనయఁ బరోపదేశమున నెల్లరు శిష్టులు స్వార్థమావహి
ల్లినయెడఁ గామలోభముఖలిప్తులు గారె సమస్త దేవతల్
మునులును గాలధర్మముల మట్టక యేడకుఁ బోవువారు దే
హిని గుణముల్ త్యజించునని యెంచకు మెప్పుడు మానవేశ్వరా. ౩౦౦

సీ. ఒకవేళ నచ్యుతుం డురుతపం బొనరించు । ఒకవేళ మఖముసేయు సుబుద్ధి
యొకవేళ హరి రమాయోగంబు వాటించు । మర్దించు నొకవేళ మనుజఘులి
నొకవేళ విజయంబు నొందు నొక్కొకవేళ నపజయంబును బొంది యార్తిగుందు
శేషశయ్యను బండి చెలువొందు నొకవేళ । జాగ్రత్త నొకవేళ జగము నేలు
నిట్లు రీశుండు బ్రహ్మయు నింద్రముఖులు । మునులు సుఖదుఃఖములలోన మునిగిఁ మునిగి
తేలి తేలి పలుగుణాధీనులగుచుఁ । గాలకర్మవశంబునఁ గడుచుచుంద్రు. ౩౦౧

గీ. ఎవ్వరెవ్వరి యాయుష్య మెంతయెంత । యెంతకాలంబు నుండు రీ యఖిలజగము
నిలుచునదికాదు నష్టమౌ ప్రళయమందు । సందియములేదు నామాట సత్యము నృప. ౩౦౨

గీ. మరలఁ బుట్టుచుఁ జచ్చుచు మరలమరల । కర్మవశమునఁ జక్రంబుగతిని దిరిగి
తిరిగి ఘనములపాలయి తేలలేరు ; విస్మయంబేల గురుఫలవృత్తికిపుడు. ౩౦౩

వ. కామక్రోధాదిదూషితంబై గుణబద్ధంబైన సంసారంబునుండి తొలంగు పరమార్థవేత్త దుర్లభుండు. ఈ సంసారంబు నుద్యమించి దారపరిగ్రహంబులేక సర్వసంగంబులనుండి విడివడినంగాని ముక్తుండుగాడు. బృహస్పతి పుట్టినవాఁడు కాఁడని మన మెఱుంగమె. గార్హస్థ్యంబు వహించినవాఁడు రాగాదివిముక్తుండు గానేర్చునే, కావున సకల ప్రపంచంబుల సంసారసముద్రంబు దాటి సచ్చిదానందరూపిణి యగు భగవతి నారాధింపవలయు, దేవీమాయచేఁగదా చరాచరంబులు గలాబద్ధంబులయ్యె. ఉన్మత్తుక్రియ, నాసవమత్తుచందంబున సదసద్వివేకశూన్యుండై సంసారంబున వర్తించుట మాయాగుణంబుగాని మఱియొండు గాదు. సర్వగుణంబులనుండి దేవ్యారాధంబుననేకాని విముక్తుండుగాఁడు. ఎన్నివిధంబులం జూచిన భగవతి నారాధించుటయే శ్రేయంబు. తదారాధనంబున జీవన్ముక్తుండగు మానుషజన్మ మెత్తియు దేవి నారాధింపకున్న నిచ్చెన చివరమెట్టున కెక్కి దిగుచుండుటయేగాని వేఱొండుగాదు. జగం బసత్యసంబద్ధంబని నమ్ముము. నావుడు విని జనమేజయుం డిట్లనియె. ౩౦౪

ఆ. శుక్రురూపుఁదాల్చి సురగురుం డామీఁద । నేమిచేసె శుక్రుఁ డెపుడు వచ్చెఁ
గనికరంబుఁబూని వినుపింపు మయ్య యో । యవనిదేవ యనిన నతఁడు పలికె. ౩౦౫

చ. వినుము నరేంద్ర చెప్పెదను విస్తృతధైర్యుఁడు వేల్పుఁబ్రొజ్జ దా
నను తపముకొఱలిన్ దితిసుతార్యుని రూపము బూనియుండఁగాఁ
గని దితిజుల్ నిజార్యుఁడని గట్టిగనమ్మి నటించి రెంతయున్
జనులకు లోభమెందుఁ దెలుపం గలిగింపదె మోహజాలమున్. ౩౦౬

క. అంతట దశవర్షంబులు । సంతముగా సురగురుఁడు దా జయంతిం గని యో
యింతీ సమయము చెల్లెను । సంతోషముమీఱ మనల సౌఖ్యము లొదవెన్. ౩౦౭

క. నాకొఱకు నిరీక్షించుచు । నేకరణి వసించిరో మహేంద్రునివలనన్
శోకోర్చి నాదు శిష్యులు । రాకాశశివదన పోయి రావలె నటకున్. ౩౦౮

ఆ. పనులు చక్కఁబెట్టి మనుజాశనులకెల్ల । భయముఁ దీర్చి మహిమ దాటిలంగ
మరల నిన్నుఁ గలసి మదనతంత్రవినోద । మార్గమునయువాఁడ మందగమన. ౩౦౯

చ. అన విని దేవ యోదితిసుతార్య నిను స్వీతనాడి యొంటిగా
మనఁగలనె యదైనను సముచితధర్మము లుప్తి జేయఁగా
జనదని యొప్పెదన్ సెలవొసంగితి వీవు మహానుభావ నీ
పని యయినంతనే మరల వచ్చెదనంచవి బుద్ధి నుంచుమీ॥ ౩౧౦

సీ. ఆమాట విని కావ్యుఁ డతివయుంబున నేగి । క్రవ్యాదులున్న చక్కటికిఁ జేరి
చూడఁగా సురగురుం డోడక తనరూపు । ధరియించి సభతీర్చి దనుజవరుల
కార్హ్యంబులందుండి భక్తితో వినుచుండ । నార్యభావముఁ బూని యధికసౌమ్య
మార్గంబునను జైనమతపు సిద్ధాంతమున్ । పటువచోయుక్తి నుపన్యసించె
పరమధార్మిక పాపసంబంధమైన । వేదమును నమ్మవలదని విశ్వమంద
హింసవంటియును గలిగి చరింపవలయు । ననుచు బోధింపఁ గని విస్మయంబునందె. ౩౧౧

గీ. అహహ సురగురుమాయలో నడఁగి రెల్ల । యసురు లేమందు లోభ మెంత్రైనఁజేయు
సురలకును ధర్మములు సెప్పు సురగురుండె । దొంగయై దితిసూనుల భంగపరిచె. ౩౧౨

క. ఔరా లోభముకాదా । కారణమగు సకలపాపకర్మంబులకున్
ధీరుఁడగు సురగురుండే । వారక పాషండధర్మ పండితుఁడాయెన్. ౩౧౩

—* దైత్యులకు శుక్రసంప్రాప్తి *—

ఉ. ఈగతి నెమ్మదిం దలఁచి యెంతయు విస్మితుఁడై భృగూద్భవుం
డీగురుఁడే గురుండు విపరీతగురుండు సుమీ సురారులా

రా గురుఁడీతఁ డయ్యమరరాజికి నియ్యెడ మీగురుండ నే
నీగతి నున్నవాఁడ విడుఁ డీతని నప్పుల కంపుఁడీ యికన్. ౩౧౪

ఆ. మోసగాఁడు వీఁడు మొగమాట మింకేల । యితనిపలుకు లాద రించి వినిన
జెరుపుపుచ్చు నెంత చేటుపాటు వలంచ । వైరిరీతి వీని నీతి వినుచు. ౩౧౫

వ. అనిన నసురులు. ౩౧౬

క. తలయును మొగమును ముక్కును । నెంఱుకలు గడ్డంబు చెవులు చెక్కులు భుజముల్
గళమును రొమ్మును చేతులు । మొల తొడ పిక్కలును సకలమును నొకరూపై. ౩౧౭

ఆ. అతనిఁ జూచి యితని నితనిఁ జూచి యతని । నతని యితని భేద మరయఁబడ్డ
యంత యిద్దఱును సమ్మతంబుగఁ జూచి । గురుఁడు బలికె నసురవరులఁ జూచి. ౩౧౮

ఆ. వీఁడు భార్గవుండు కాఁడుసుమీ నేనె । భార్గవుండ వీఁడు ప్రాప్తుఁడయ్యె
దేవకార్యమూని దేవత లంపఁగా । మాయభార్గవుండు మాటలేల. ౩౧౯

ఉ. కంకటమొద్ది మంత్రములు చాలఁగ గైకొని వచ్చినాఁడ మీ
కంకిలి లేక చెప్పెద సురాధిపునిం గలవుండు శంక లే
దింకను మంకుఁ దెల్పి నిచ్చటనుండి తొలంగఁ బంపుఁడీ
వంకయు జూపెడిన్ గపటవేషమునం గుసంచుఁ బల్కెడిన్. ౩౨౦

చ. అన విని వారినే భృగుజుఁ డంచు సునిశ్చితులై భృగాహ్వయుం
గని యితఁడే గురుండు తగునా పలుమాటలు ప్రేలనేల మా
యనుజులఁ గెల్వఁ బ్రోవఁగల ధర్మదయాపరుఁడైన యాతనిం
జనువునఁ గొల్చి మేము శుభనాభునిన్ భజియింతుమే కదా. ౩౨౧

క. అని కావ్యాతి మీఁదికిఁ । జనుదెంచిన భృగుజుఁ డసురజాలముగని పల్
కినుకపడి నష్టసంజ్ఞత । నసగి పరాభవముఁ బొందుఁ డని శపియించెన్. ౩౨౨

ఆ. కొంతకాలమునకె తెలియంగ గలరు రా । శాపఫలము దాని వపులు గాంచి
నంత మీఁద వలియు నరేంద్రు గురుదండవృత్తి బొందు మీకు మత్తు మిగిలె ౩౨౩

ఆ. ఇట్లుపలికి భృగుజుఁ డేగెఁ గోపముతోడ । మదముమీఱ గురుఁడు మోము విప్పి
వడిమెల్లి భృగుజు కినుకచే శప్తులై । రసురుఁ డాను నేఁగె నమరపురికి. ౩౨౪

సీ. వినుమమ్మ దేవేంద్ర విబుధలోకవరుండ నవిపింపకొండి నే దమలబుద్ధి
కదఁగి దానవులను గావ్యుండు శపియించునట్లు గావించి నే నరుగుదెంచి
నాఁడును వైరుల కాడనీదను నేన తోడునీడవు లేదు నేఁడు చూడ
సంగ్రామమునకయి సమకట్టుఁ డా శాపదగ్ధు లోడుదురు స్పష్టతఁ గనుండు

తే. మీర లన విని మీసాలమీఁదఁ జేతు । లిడుచు దువ్వుచు వేల్పుల విడిదినున్న
యెల్ల జేజేలు రాక్షసాధిపులున్న కడకు సంగ్రామమునకయి కదలి రపుడు ౩౨౫

వ. అట్లు వచ్చిన దేవతాసంఘంబులం గని యొరా గురుం డెంతజేసెనని దుఃఖించుచు దానవులు సంపులుగూడి యొండొరులతో ౩౨౬

ఉ. మోసముఁ జేసి పోయె సురముఖ్యులయొజ్జ నెరుంగమైతి మీ
గాసికి లోనుగావలసెఁగా యిపు డెవ్వరు దిక్కు శుక్రునిం
బాసట గోరపెట్టు సులభక్రియ లెల్ల గతించె నింక నా
యాసము వచ్చె సేయునదియైనను దోచ దటంచు ఖిన్నులై. ౩౨౭

గీ. భ్రాతృభార్యను బట్టిన పాతకుండ । కొడుకు దా నొక్క ఘన వందితుఁడ నటంచు
వక్రరూపంబుఁ దాల్చి తా వక్రగతుల । నక్రమై యుంచెఁ బెన్నిధి నట్టి రయము॥ ౩౨౮

క. ఎట్టి సభారావృంబే । ఘటకుఁడు గావలె నటంచుఁ గడువడి వసుజుల్
పటుతర బ్రహ్మోసుని యుం । పట నిడికొని శుక్రుఁ జేరి వందము లిడుచున్ ॥ ౩౨౯

వ. సంచితనం గాంచి రోషారుణలోచనుండై ఓ నిశాటులారా! సిగ్గులేక మరల నిట కేల వచ్చి తిరి నాదు హితబోధ్గపువచనము లోనై నే నెంతజెప్పిన వినక నన్నవమానించితిరి. ఆ ఫలం బనుభవింపక తప్పునా నాకేల మీకార్యఘటనంబు మీ తోండబోయదు నేయు హోంద నిన విని బ్రహ్మోసుండు శుక్రుని పాదంబులు పట్టుకొని దీనాననుండై యిట్లనియె. ౩౩౦

గీ. మేము సిబిడ్డలముగదా స్వామి నిన్ను । నమ్మి బ్రతుకుచున్నార మిట్లు తిరిఁగి
మాయనుచుఁ దేవదచ్చెనో మాకు మత్తు । మందు జల్లిన గతిగాను మందబుద్ధి. ౩౩౧

గీ. ఏమి సేయుదు మపుడు మే మెనసి నిన్ను । నతని నొక్కటిగాఁ జూచి యూచి యూచి
యంత యూహించినను నేర్పరింపలేక । యున్నవారము చేసెదిమన్న యొకటి ౩౩౨

గీ. అజ్ఞులము మేముచేసినయట్టి తప్పు । లెన్న నేటికి క్షమియింపు మీవుదక్క
వేరెగతి మాకుఁ గలదె యుర్వీసురులకు । నరయ క్షణమాత్రకోపం బనంత్రము గాదె. ౩౩౩

గీ. శైత్యము స్వభావగుణమైన జలము వహ్ని । చేత నుష్ణముగాంచియు శిఖిని విడచి
మరల శైత్యంబు నొందినమాడ్కి సహజ । శాంతిఁ బూను ముపాధి నిష్క్రమింపఁజేయుము.

గీ. కోపమెన్నఁగఁ జండాల రూపధారి । దాని దరిజేరనిత్తురే తత్త్వవిదులు
కాన రోషంబు మానుము కరుణతోడఁ । గావుమీ నీమబిడ్డలఁ గన్నతండ్రి. ౩౩౫

క. కోపము విడువక మమ్ముల । నీపట్టున విడచితేని యేము నిరాశా
వ్యాపారులమై పొక్కుచు । నేపడఁగి రసాతలమున కేగెద మనఘా! ౩౩౬

క. అని ప్రహ్లాదుఁడు వినయం । బునఁ బల్కిన విని శమంబు పూని వెరపకుం
డని పల్కి రసాస్థలికిం । జనవలయు జయంబు మీకుఁ జనకట్టుఁజుడీ. ౩౩౭

క. మిము రక్షించెద మంత్రా । ర్థమహిమ సత్త్వంబు ధీబలం బనిలే దా
యమరుల జయించుటకు సు । క్షములగుదురు మీరు కాలసాహాయ్యమునన్. ౩౩౮

గీ. కాకమానదు కావగు కార్యమెందు । శుభమయిన నశుభంబైన చూచి దాని
దలఁగఁజేయంగ నోపదు దైవమైన । వగవఁ బనియేమి యశుభంబు వచ్చెననుచు ౩౩౯

గీ. కాల మిప్పుడు మంచిది కాదు మీకు । విబుధులకు నోడియుంటిరి వితలమందు
మున్ను దశపూర్ణయుగములు మున్నుమిన్ను । మీరె యేలంగలేదె సమిద్ధవృత్తి ౩౪౦

క. సావర్ణికమనుకాలము । రావలె నీమనుమఁ డపుడు రాజై భూమిన్
దేవపురి నాగలోకముఁ । దేవం బాలించు వాఁడు స్థిరకీర్తిమెయిన్. ౩౪౧

క. నీ మనుమఁడైన బలి న । వ్వామనుఁడు సుబద్ధుఁజేసి వరమిచ్చెను దా
శ్రీమహిమను సావర్ణిక । నామమనువునాడు శక్రనామము వీవే. ౩౪౨

క. కాఁగలపని యదిగైకొని । యాగామి దలంచుకొనుచు నతిధీరగతిన్
దా గార్దభాకృతిని నా । న్యాగారమునందు నుండె నబ్బలి యంతన్. ౩౪౩

వ. ఇట్లుండ నొక్కనాఁడు గార్దభరూపుండై యున్న బలింగాంచి విస్మితుండై దేవేంద్రుండు. ౩౪౪

ఆ. సర్వలోకభోగశాలివి దైత్యుల । ప్రభుఁడ వీవు ధీరుఁడవగెది నిట్లు
గార్దభంబ వగుచు గడుపరిహాస్యంబుగా । నుండుటకును హేతు వెందు గలదె. ౩౪౫

క. అన విని బలి యిట్లనియెన్ । ఘనబాహ విచారమింత గావలెనె జనా
ర్దనుఁడు మత్స్యకూర్మపోత్రుల । తనువులు పలుమారు పెక్కు దాల్చఁగ లేదే. ౩౪౬

గీ. బ్రహ్మహత్యకునై నీవు పద్మలీన । వృత్తి నుండిన యెఱుఁగవే యేను నట్లు
కాలయోగంబు మహిమచే గాడ్దెనైతి । ప్రకృతులను హసింపఁదగునె యింద్ర. ౩౪౭

క. కావున దైవాధీనం । బై విశ్వంబెల్ల పెరుగు నడఁగును కాలం
బే వివిధసుఖాసుఖముల । కారణమటంద్రుగాదె యార్యులు మఘవా. ౩౪౮

వ. ఇట్లు పలికిన విని యింద్రుండును నట్లయౌననిన నయ్యిరువురు యథాస్థానంబుల కరిగిరని శుకుండు చెప్పెనని వ్యాసుండు మరియు నిట్లనియె. ౩౪౯

క. అని యుశనుఁడు పలికినఁ । విని ప్రహ్లాదుండు మదిని విధియె బలిష్టం
బని యెఱిఁగి దనుజులం గని । ఘన మెప్పుడు దైవమనియె కనుఁగొనుఁ డనుచున్. ౩౫౦

క. ఏని మదగర్వితులగు న । ద్దనుజులు సంగ్రామ మిపుడు తప్పక చేయం
గను వలయు దైవ మెవ్వండు । గన నెట్టిది యుచట నుండుం గనరా దనుచున్. ౩౫౧

సీ. సర్వజ్ఞుండవు నీ వుపసర్గసంతానవరుండు మాయలందును దనుజులందు
మనుచు దేవతల యుద్ధార్థము జేరిన వారును సమకట్టి వచ్చిరంత
బ్రహ్మోదునకు దేవపతికిని ఘోరమై పూర్వపర్వశతంబు పోరు జరిగె
నా యుద్ధమున దానవాసురములు గెల్చి సంతట దేవేంద్రుం డాయ్య నడిగె. ౩౫౨

తే. సర్వదుఃఖవినాశిని శక్తి దేవి । పరమశివ సర్వలోకైకపాలిని భగ
వతి మహేశ్వరి భూతసంతతివిధాత్రి । నాత్మ నిట్లని ధ్యానించె నధికభక్తి. ౩౫౩

సీ. జయజయ కల్యాణి జయమాలధారిణి జయఖడ్గశంఖాబ్జచక్రపాణి
పరతత్త్వరూపిణి దారిద్ర్యనాశిని మాతర్మహాపంచ మహితమూర్తి
పద్మాసనాసీనకే తతభువనేశాని సచ్చిదానందిని సకలకర్త్రి
ప్రాణాగ్నిహోత్రమంత్ర ప్రకాశిని దేవి దీపశిఖాత్మికే దివ్యనంద
తే. లిని మహాబిందురూపిణి వినుత పంచ । కోశమధ్యగతే హంసాంకురవిలాస
ముఖి మహానందకలికే నమోస్తుతే య । టంచుం బలుమారు మ్రొక్కి యనంతరమును ౩౫౪

సీ. మాకుం బ్రసన్నవై మము రక్షింపుమీ భక్తవాంఛితకల్పవల్లి తల్లి
శరణంబుగా నీదు చరణంబు నమ్మితి భక్తవాంఛితకల్పవల్లి తల్లి
సంపదల్ దయసేయ శక్తవు నీవెకా భక్తవాంఛితకల్పవల్లి తల్లి
దుఃఖముల్ తొలంగింపు దొరసానివిగదమ్మ భక్తవాంఛితకల్పవల్లి తల్లి
గీ. ముక్తసంగుల కీవెకా మోక్షదాత్రి । సకలజగములం బోషింపు నాదిశక్తి
పూర్జితంబైన నీ తేజ మొకటి సతము । భక్తవాంఛిత ఘనకల్ప వల్లి తల్లి. ౩౫౫

సీ. భువనంబు లన్నియుం బుట్టింప గిట్టింప నీవెకా చెప్పుదు దేవదేవి
నీ మహత్త్వము నెన్న నేరరు బ్రహ్మయు నాదిత్యుండు శివుండు నచ్యుతుండు
చంద్రుండు వరుణుండు యముండు పవనుండు నిగమాగమములు మునిప్రవరులు
తల్లి నిన్నారాధించిన ధన్యులు సంసారబంధవిముక్తులై పరగుచుండ్రు
గీ. నిన్నుం గొలువనివారలు నిఖిలదుఃఖ । భాజనంబైన సంసృతిపాలగుదురు
నీదు శక్తికిం బ్రతి యొండు లేదు లేదు । మమ్ముగన్నమ్మ బంగారుబొమ్మ యమ్మ. ౩౫౬

సీ. వింజామరలు బట్టి విసరెడి ధన్యులు తొలిజన్మమున నిన్ను గొలిచినారు
చెలువుగా నిన్ను బూజించెడి ధన్యులు తొలిజన్మమున నిన్ను గొలిచినారు
వలనుగా ఛత్రంబు వట్టెడి ధన్యులు । తొలిజన్మమున నిన్ను గొలిచినారు
ఊడిగంబులు నీకు నొనరించు ధన్యులు । తొలిజన్మమున నిన్ను గొలిచినారు

నిన్ను గొలువనివారల నెన్ననేల । వారి బ్రతుకులు బ్రతుకులా సారహీన
మైన సంసారమున జిక్కి సడుగడుగున । మోసమొందుటెకాక విముక్తిగలదె. ౩౫౭

వ. అని యిట్లనేకవిధంబుల శునాసీరుండు గొనియాడ సింహారూఢయుఁ జతుర్భుజయు శంఖచక్రగదాపద్మాద్యాయుధధారిణియు, చారులోచనయు, రక్తాంబరధరయు, దివ్య మాల్యాలంకృతయు నై విశ్వేశ్వరి ప్రాదుర్భవించి ప్రసన్నవదనయై. ౩౫౮

చ. సురవరులార మీరు భయశోకము లందకుఁ డింక మీకు సు
స్థిరసుఖ మిచ్చెదం గనుఁడు సిద్ధి నటంచు వచించి లోకసుం
దరి మృగరాజునెక్కి పడి దానవులుండెడిచోటి కేగినం
గరమరుదార వారలును గన్గొని రా జగదేకపాలినిన్. ౩౫౯

వ. అట్లు చూచి. ౩౬౦

శా. ఈ దివ్యాంబను దేరిచూడఁగలమా యేమింక దిక్కంచుఁ బ్ర
హ్లాదు న్మాధవభక్తిసంయుతుని దాయంజేరి యీ యీశ్వరిన్
యాదోరాశశయానుఁ జూచితివె మా కాలంబు సేయంగ నే
లా దూమా యని తూలఁడెయునొకలీలన్ సంశయం బేటికిన్. ౩౬౧

వ. అని చెప్పి నిలచియున్న దానవులం జూచి విజ్ఞాత నిఖిలమర్మయుండైన ప్రహ్లాదుండు దనుజులారా! మన కిప్పుడు సంగ్రామంబునకు సమయంబుగాదు పారిచనుట యుత్తమ మార్గంబు, నావుడు నవిని నముచి యనువాఁడు దానవేంద్రా యీ మహాదేవి రోషారుణితన యనన్ను వచ్చుచున్నయది, మమువెంబడించి ఇప్పుడ చంపునోయను భీతి వొడముచున్న యది మేమిప్పుడైనఁ గాలికొలఁదిం బాతాళంబున వరికెదముగాని యీ శక్తి మా వెంటఁబడ కుండఁ జేయవే యనిన విని ప్రహ్లాదుండు. ౩౬౨

క. ఇష్టార్థదాత్రి నవిన్, సృష్టిస్థితిలయవిధాత్రిఁ జిన్మయమూర్తిన్
గష్టభయశోకనాశిని । విష్టపవందినిఁ దలంతు వేడుక మీఱన్. ౩౬౩

సీ. సత్త్వంబు నీవయై జగములు గల్పింపఁ । జేత్రాడు సర్వంబుఁ జేసినావు
సత్త్వంబు నీవయై జగములు గల్పింపఁ । గొందఱు కర్తలఁ గూర్చినావు
సత్త్వంబు నీవయై జగములఁ గల్పింపఁ । భేదము ల్మాయచేఁ బెంచినావు
సత్త్వంబు నీవయై జగములు గల్పింపఁ । త్రిగుణంబులకు పేరు దెచ్చినావు

తే. మేము నీ భక్తజనులము గామె తల్లి । దేవతలఁ జూచినట్టి యా దృష్టితోడఁ
గనుగొనఁగరాదె మమ్ములఁ గన్నయమ్మ । నీవకద బిడ్డలము మేము దేవదేవి. ౩౬౪

క. ఎందును స్వార్థపరాయణు । లందఱు మే మట్టివార మననేటికి మా
యందుఁ గరుణ యిడుమమ్మా । బృందారకులకును మాకును వేఱేమమ్మా ! ౩౬౫

క. ఎందును ధనదారసహితు । లందఱు మేముట్టివార మనవేటికి మా
యందుఁ గరుణయిడుమమ్మా । బృందారకులకును మాకు వేఱేమమ్మా. ౩౬౬

క. ఎందును గర్భోపసంభవు । లందఱు మే ముట్టివార ముగుదుముగా మా
యందుఁ గరుణ యిడుమమ్మా । బృందారకులకును మాకు వేఱేమమ్మా. ౩౬౭

క. కొందఱు విష్ణులపై దయ । కొందఱు కొండికతమీఁదఁ గోపంబేలా
యందఱి నొక్కవిధంబునఁ । గందురుగదె తల్లు లీ జగంబున దేవీ. ౩౬౮

క. గుణభేదము సురలకసుర । గణములకును గలదటన్నఁ గలదే భేదం
బణుమాత్రము కానాదిని । గణములలో సకలలోకకర్త్రీ ధాత్రీ. ౩౬౯

క. మనుకర్త్రి భేదంబులు । వానికి గావింపతీప నైరములంచుం
జోడించి సురల నసురుల । నాడించెదు బొమ్మలాటయట్టులఁ దల్లీ! ౩౭౦

క ఓడించెద నొకపక్షము । పాడించెద జయము నొకపక్షమునందున్
వాఁడును వీఁడును నాటక । మాఁడఁగఁ జూడంగ వేడుకా మనకో తల్లీ! ౩౭౧

క. భవజలధి దాటి సుఖముగ । నవలం బడఁజేయఁ గలుగునట్టిరు గలదే
భువి దివి నెవ్వనినైనను । వివరింపగఁ నీవ యొకరవేసుమీ తల్లీ॥ ౩౭౨

గీ. మొదల జగములఁ బాలింప । ముదవిరోధి నేర్పరచినావు కావున నెల్లసురలు
నసురులును గూడి మథియింప నబ్ధియందు । నట్టిమహోపయువస్తువుల్ పట్టినారి॥ ౩౭౩

వ. లక్ష్మిని హరి గ్రహించె, నైరావతోచ్చైశ్రవః కామధేను చింతామణి కల్పవృక్షాదుల నింద్రునకిచ్చె నమృతపానంబు చేసి దేవతలు సాధువులైరి. ఈ దేవతలు విష్ణుబలంబున నిల్చియున్నవారు. దైత్యులకుం బరాభవంబు గల్గుచున్నయది, కాని ధర్మం బిది యనియు నధర్మం బిది యనియు నేను నిర్ణయింపఁగలను? ధర్మలక్షణంబు పలువురు పలు విధం బులం జెప్పుదురు. శాస్త్రంబులయందు ధర్మనిర్వచనం బేకవిధంబుగాక యున్నయది. వేదవాదులు విధి ధర్మంబందురు. తార్కికులు యుక్తిసహంబు ధర్మంబందురు. వా దరంబు సకర్త్రకంబునుటయు యుక్తిసహంబుగాదు. ఏకకర్త్రక కార్యంబులు పరస్పర విరుద్ధంబు లెట్లగు. వేదవిదులందఱు నేకాభిప్రాయంబు గలవారైరే యట్లగుటఁజేసి స్థావరజంగమాత్మకంబైన సకలప్రపంచమ్మును స్వార్థపరంబై యున్నయది. నిస్పృహు లకు సంసారబంధంబున్నె? బృహస్పతిభార్యను జంద్రుఁడు తస్కరించె. నిది యేధర్మంబు? గౌతమమునిభార్య నింద్రుండు గూడె. నిది యేధర్మంబు? దేవగురునిచే గర్భవతియైన భ్రాతృభార్య భోగింపబడియె. నిది యేధర్మంబు? రాహుశిరంబు నారాయణుండు నిజ చక్రంబునం దెగవేసె. నిది యేధర్మంబు? వానికన్నింటికేమి – నా మనుమఁడైన బలి ధర్మవంతుఁడు, సత్యవ్రతుండు, యజ్వయు, దాతయు, సర్వపూజకుండునై లోకం

బులఁ బాలింప వామనాకారుండై వచ్చి మోసంబు చేసి రాజ్యంబెల్లం గైకొని పదభ్రష్టుం
గావించిన త్రివిక్రమునియందే ధర్మంబుగలదు? ధర్మవాదంబులకేమి - ఎవ్వరికి దోచినట్లు
వారు స్వమతానుకూలక్రియావిశేషంబులని చెప్పుచుందు రిదియెల్ల నీకుఁ దెలియనిది కలదే?
పరికించిన యిచ్చటొప్పునం జేయందగు, నిఁక నీ చిత్తము మా భాగ్యమని మ్రొక్కి
నిలువంబడిన ప్రహ్లాదుం జూచి దేవి యిట్లనియె. ౩౭౪

సీ. రాక్షసులార మీరలు భయమందఁగఁ బనిలేదు దుఃఖంబు మానుఁడింక
పాతాళమునకును బదుఁడు మీకును శుభకాలంబు వచ్చుదాక నిలువుండు
తృప్తిగల్గినవారి కెల్లప్పుడు సుఖంబు తృప్తి లేకున్న సుఖాప్తి లేదు
మూఁడులోకంబుల మొనగాడు దుఃఖంబు వృద్ధిపొందించును తృప్తిలేక

తే. పొందు పొందిప్పు డన విని రండురండు । పోదమనుచును వైరంబు పోయి పిదప
మంచు వసియించి రమృతాశనారులెల్ల । శక్తికృత్యంబులకు వేచుకొని గఁడు. ౩౭౫

వ. అని చెప్పిన విని జనమేజయుండు సాత్యవతేయున కిట్లనియె. ౩౭౬

—* విష్ణుని నానావతార కథనము *—

సీ. భృగుశాపమున రమాప్రియునకు నవతారములు గల్గె నంటివి మునివరేణ్య
చెప్పు మెట్టుల నెందు నిది వినఁగోరెద వినిపింపుమయ్య సవిస్తరముగ
నారాయణుని యవతారకథలు విన్న పాపంబుదొలఁగు సంపదలుగల్గు
నావుఁడు వ్యాసుండు నరనాథ నీవడిగిన యదియెల్ల నే వినుము నీవు
మహిని బుట్టెను చాక్షుషమనువునాడు । నరుఁడు నారాయణుం డన నరకవైరి
ధర్మదేవునకును దారు తనయులగుచుఁ । దపమొనర్చినవార లుత్తమనిరూఢి. ౩౭౭

సీ. మఱియు వైవస్వతమన్వంతరంబున । నత్రికి కొడుకయి యవతరించె
నతఁడు దత్తాత్రేయ దనబడు విష్ణుండు । పరమతపోసిద్ధి భవ్యమూర్తి
అత్రి యిల్లాలైన యనసూయ ప్రార్థింప । జలజాసనుఁడు పుట్టెఁ జంద్రుఁడనఁగ
దూర్వాసుఁడై పుట్టె ధూర్జటి యదిగాక । నరసింహరూపుఁడై హరి జనించెఁ
గనకకశిపునిఁ ద్రుంచి భక్తవరుఁడైన । యట్టి ప్రహ్లాదు రక్షించె నమితకరుణఁ
బదపఁ ద్రేతాయుగంబునఁ జిన్నవడుగు । రూపుఁ దాలిచి బలిభాగ్య మేపు దూల్చె. ౩౭౮

సీ. పందొమ్మిదవ త్రేత భగవంతుఁడగు శౌరి । జమదగ్ని కుమరుఁడై జననమంది
పరశురాముఁడనంగఁ బరగి క్షత్రియవర్గ । ములబట్టి చెండాడి గెలిచి భూమి
కశ్యపద్విజునకుఁ గడువేడుక నొసంగెఁ । దరువాతి త్రేత మాధవుఁడు పంక్తి
రథునకు రాముఁడు లక్ష్మణుఁ డన నర । నారాయణాంశ విస్ఫారమహిమ

నపని నుదయించె వారల యంశమున నె । నరుఁడు కృష్ణుండునా మహానందగరిమ
ధరణిభారంబుఁ దీర్ప భూ ర్తిపథఁ జేసె । నాదినారాయణు గణింప నలవియగునె ? ౩౬౯

ఆ. ప్రకృతిననుసరించి బహురూపముల నిట్లు । దాల్చుచుండుఁ జక్రధారి ప్రకృతి
వదలియుండు నెవని వశము మానసనాథ । ప్రకృతి త్రిప్పుచుండు సకలజగము. ౩౭౦

వ. అది తనకభిన్నుండగు పురుషుం గూడియుండు, నప్పురుషుండు. ౩౭౧

క. సర్వాదిసర్వగతుఁడుగ । సర్వేశ్వరుఁ డఖిలవేత్త సర్వజగములన్
ధూర్వహతం బుట్టించును । నిర్వాహముసేయుఁ గొట్టు నిఖిలముఁ దానై ॥ ౩౭౨

సీ. అతఁడు నిరాలంబుఁ డతఁడు నిరాకారుఁ డతఁడు నిరామయుం డతఁ డనాది
యతఁడు నిస్పృహుఁ డతఁ డాదిపరాత్పరుం డతఁడు సర్వజ్ఞుఁ డున్నతుఁడు ఘనుఁడు
పేర్మి మీఁద నుపాధి భేదంబులనుబట్టి మూఁడు విధంబుల మొనయుఁ బ్రకృతి
నుత్పత్తికాలంబు యోగంబునందెసి యొకరూపు పాలన నొక్కరూపు

తే. ప్రళయవేళల నొకరూపు బరఁగవిల్లు రూపు లవి మూఁడుమూర్తుల రూపకత్తు
సృష్టిని హిరణ్యగర్భుండు పుష్టి హరియు నష్టి నీశానుఁడును నను నరవరేణ్య, ౩౭౩

వ. కావునం బ్రకృతియే సర్వంబునకుం గారణంబై యీ జగంబంతయుఁ దన మహి
మంబున సుఖదుఃఖంబుల పాలుచేసి విశితంత్రనియంత్రియై భ్రమియింపం జేయు
చుండు నని చెప్పిన విని యమేయుండు వ్యాసున కిట్లనియె. ౩౭౪

మ. నరనారాయణు లాశ్రమాంతరమున న్బ్రాంగన ల్వేఁడఁగా
న పదాణాహతర్తి న వారల శపింపంబూను నారాయణున్
గనుఁగొన్నట్టి నరుఁడు పద్దగించెనని యుక్తంబయ్యె నీచేత న
త్తరి నాయంగన లేమిచేసిరొకో వృత్తాంతమో చెప్పఁగదే. ౩౭౫

వ. అనిన వ్యాసుండిట్లనియె. ౩౭౬

ఉ. చెప్పెద నాలకింపుము సుశీల నరుం డటు లక్షగింపగాఁ
నప్పరమ ప్రభావుఁడు మహామతి శాంతినిఁ బొంది నవ్వుచున్
జెప్పెలి కంటచక్కెరలు దేనియ లుట్టిపడంగఁ బల్కె నా
యొప్పులకుప్ప యో సురతలోదరులార వినుం డటం బోగిన్. ౩౭౭

క. ఈజన్మంబున నంగన । తోఁ గేరనటంచు వ్రతము తొలుత దృఢమతిన్
నే జేసికొంటి గావున । రాజాననలార ముట్టరాదిపుడు మిమున్. ౩౭౮

క. కావున నా వ్రతభంగము । మీవలనం గలుగనేల మీరెఱుఁగరె ధ
ర్మావిష్కృతి నను దయతోఁ । గావందగుఁ బ్రదిదపమునకుఁ గదలుఁడు వేగన్. ౩౭౯

క. స్థాయీభావము రతియగు । నోయంగనలార యెట్టులోపుమఁ దద్భా
వాయతి కవి లేకున్నన్ । గాయజసంబంధ మెట్లు గలుగును మీతోన్. ౩౯౦

గీ. ప్రీతిపాత్రుండనైతిగా మీకు నేను । నెంత ధన్యుండ నాభాగ్య మేమిచెప్ప
చారుముఖులార వ్రతరక్ష సలుపుఁ డిపుడు । మీకృపాప్రముక్తపాసమ్మోళితుఁజేసి ౩౯౧

వ. ఇరువదియెన్మిదవ మహాయుగంబున ద్వాపరంబున దేవకార్యార్థినై భూతలంబున నే జన్మింపగలను. నాఁడు మిమ్ము దారలుగా గ్రహింపఁగలను. తథ్యంబని పల్కి యాశ్వాసింప వారలరచుచు స్వర్గంబునకుం జని తమ యావద్వృత్తాంతంబును శక్రుని కెఱింగించిన విని సంతసించియున్న శతమఖుసన్నిధానంబున నిలిచియున్న యూర్వశితో నింద్రుం డిట్లనియె. ౩౯౨

ఉ. ఆ యమివర్యుఁ డెంతటి మహామహుఁ డెంతటి ధైర్యశాలి నా
రాయణుఁడు న్నిజోరువున నంగనలం బదియారువేపురన్
దోయజపత్రనేత్రలను దోరముగా సృజియించె నౌర! య
త్యాయతచర్యుఁ డంచు మది నద్భుతమందుచు మెచ్చె నత్తఱిన్. ౩౯౩

క. నరనారాయణచరితము । నరవర మును వింటిఁగాదె నావలనన య
య్యిరువురు కృష్ణార్జునులై । ధరఁబుట్టిరి భృగుని శాపతత్త్వముపేర్మిన్. ౩౯౪

వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా! శ్రీకృష్ణునిచరితంబు పరమాద్భుతం బది విన వలతు నందు సందియంబు లనేకంబులు గల వెట్లనిన. ౩౯౫

— కృష్ణావతారాది ప్రశ్న —

ఆ. హరి యనంతుఁ డీశుఁ డచ్యుతుండు స్వర్గ । జనితుఁడై తలిర్ప జననునను
జననికిని ననేక వత్సరంబులు । కాలిసంకె లెట్లు గలిగె ననఘ. ౩౯౬

గీ. మథురలోఁ బుట్టి యావులమంద కెట్లు । దాటెఁ గంసునివధియించి ద్వారవతికి
నెట్లు పోయెను దండ్రియు నెల్లవారు । నున్నదేశంబువిడిచి యేపొక్కకడను. ౩౯౭

గీ. కృష్ణుఁ డుదయించినకులంబు నెట్లు ద్విజుఁడు । శప్తముం జేసె పుడమి రక్షణకు శౌరి
యెట్లు దేహంబు విడనాడె నిదియు నాకుఁ । దెల్లముగ వినిపింపుము ధీవర్య! ౩౯౮

వ మఱియు దుష్టజనవ్యాకులంబైన భూతలంబుభారం బుడిపిన కృష్ణార్జునులు కృష్ణభార్యల లుంఠితలంజేసిన పాపిష్ఠుల నేల నిపాతితులం జేయరైరి. భీష్మ ద్రోణ కర్ణ బాహ్లిక వైరాట వికర్ణ ధృష్టద్యుమ్న సోమదత్తాదుల నాయోధనంబున నిహతులం జేసిరికదా, వారలుమాత్రము భూమికి బరువై కృష్ణపత్నుల లుంఠితలంజేసిన దుష్టులు భారంబుకారైరే? పతివ్రతలైన కృష్ణపత్నులకు దుఃఖంబు ప్రాపింపఁ గతంబేమి ? వసుదేవునికెట్లు దేహ

త్యాగంబుగలిగె? కృష్ణాశ్రితులై మహాబలులగు పాండవులకుం దుఃఖంబులు రా గతంబేమి? వేదీమధ్యంబున లక్ష్మ్యంశంబునం బుట్టిన ద్రౌపదికిం జెప్ప నలవికాని దుఃఖంబు లెట్లు గలిగె? రజోదోషసమన్వితయైయుండ దుశ్శాసనుండు సభకుం దెచ్చె. మఱియు నతనిచేం గేశగ్రహణకర్షిత యయ్యెం; వన మధ్యగతయైయుండ సింధురాజుచేం బీడింపంబడె. విరాటపురమునం గీచకునిచే దుఃఖపెట్టంబడియె, ఇంతియగాక యామెకొడుకు లైదుగురు ద్రౌణిచే నిహతులైరి. బాలుండైన సుభద్రాకుమారుండు మడిసె. దేవకీసుతులు పసిపాప లార్వురు నిహతులైరి. హరి యెంతసమర్థుండైనను దుఃఖంబులు తప్పింపనికాప్రగదా. అని మఱియు నిట్లనియె. ౩౯౯

క. యాదవకులంబు చెడియెన్ । శ్రీదయితుం డుగ్రసేనుసేవ యొనర్చెన్
హా దైవకృతము గనవంగ । రాదుగదా ద్రుహిణహరిహరాదులకైనన్. ౪౦౦

క. లౌకికుండుగాని హరి యిట్టికర్మములాచరించె నా భీష్మసుతం
గైకొని చోరునిరీతిం బ్రాకెగదా యేమిచెప్ప భగవన్మాయన్. ౪౦౧

గీ. అఖిలసంపదలకుస్థానమైన మధుర । విడిచి ద్వారక కేగి తాం విడిచె గాదె
యా జరాసంధుభీతిచే నహహ! కాల । కర్మమహిమంబు లెన్నంగఁ గలమె యెంచ. ౪౦౨

గీ. వీని నన్నింటి నవమ సవిస్తరముగ । దెలుపుమింక పరధర్మమై యలరునట్టి
బహుపతులకూర్మి యెట్లు ద్రౌపదికి నొప్పె । గోపికలు నొప్పి కేలాగు గలయుకులమున.

వ. అనిన విని వ్యాసుండు. ౪౦౩

క. వినుమయ్యా జనమేజయ । ఘనతరకృష్ణావతారకథఁ జెప్పెద నీ
మనమున సందేహములకు । జనియించె దిక కారణములు జరికించునదో. ౪౦౪

—: కృష్ణావతారకారణము. —

క. ధర దుష్టభరము నోర్వక । పరమంచుదు ధేనురూపధారిణి యగుచున్
సురరాజుకడకు నేగిన । ధరణింగని యాతఁడనియె దయ మైవారన్ ౪౦౫

చ. భయపడనేలదేవి నిను బాధితపఱిచినవాఁ డెవండు ని
ర్భయముగఁ దెల్పుమన్న సురసత్తమ నా పగ పేమిచెప్పుదున్
దయ హృదయంబునం దెలియఁ దద్దయు నన్నిఁక నాదరింపుమీ
జయముగ నీకు దుష్టజన జాలము నే భరింపనోడితిన్. ౪౦౬

వ. సర్వలోకసార్వభౌమా! జరాసంధుండను మహాపాపియుం, మాగధుండను దుర్మార్గ
వర్తియు, శిశుపాలుండను కుత్సితుండును, రుక్మియను నీతిరహితుండును, కంసుండను

గర్వాంధుండును, నరకుండను నయవిహీనుండును, సాల్వుండను క్రూరుండును, ధేను కపుత్త్రకుండను దుష్టుఁడును, మొదలగు కొందఱు సద్బుద్ధివిహీనులై, పరస్పరవిరోధులై పాపాచారులై, మదోన్మత్తులై, కాలరూపులై నన్నుఁ బీడింపఁ దద్భరంబు సహింప లేకయుంటి. ఇట్టియెడ నే నేమిసేయుదు? నెక్కడి కేఁగుదునని చింతిల్లుచున్నదాన. తొల్లి నేను హిరణ్యాక్షునిచేఁ బీడింపఁబడినప్పు డాదినారాయణుండు వరాహరూపుఁడై నన్నుద్ధరించె. నిప్పు డేదురాత్ముల ధరింప జాల మున్ను నుపదించున్న దప కలియుగంబు రాఁబోవుచున్నయది. అప్పు డతిభరంబున నుండుమనోయను భయంబు వొడమెడిని. ఏనాతఁడును [illegible] కేగి సుఖనిద్ర సుఖియించెద. నిప్పు డీ దుఃఖసాగరంబు దాటింప శరణంబు నీవ యని నమ్మివచ్చితి. నీపాదంబుల కిదె నమస్కరించెద నని పల్కిన విని యంబుజుం డిట్లనియె. ౪౦౮

క. ధరణీ [illegible] చని య । ప్పరమేష్ఠిని సకలలోకపాలను నంనిన్
[illegible] మచ్చటి । కరుణించెద నీదు దుఃఖ ముడుగఁ జేతుఁ బొమ్మ. ౪౦౯

సీ. అది విని భూదేవి యజునితోఁ గూడుకొని వెంట నే శక్రుండు దేగె
సద్గుణవిభవపురసుండయి యా యిద్దరును దన పేరిన పనజభవుఁడు
జూచి నిమీలితలోచనుఁడై ధ్యానసముపేత యగు క్షమాసతినిఁ గూర్చి
కల్యాణి [illegible] గతమేమి యిప్పుడు పాపులచే బాధ పడితివా క్ష్మ ౪౧౦

తే. నా విని యనంత విసుము విన్నపము దేవ । వచ్చుచున్నాఁడు కలి మహాపాపిపాప
కర్ములైన ప్రజల్గల్గి [illegible] । పెట్టుదురు నిల్వనోడితి భీతి దోచె. ౪౧౧

వ. అదియునుం గాక ౪౧౨

ఉ. రాజులు పాపచారులు పరస్పరవైరవిధానసంతత
వ్యాజులు [illegible] రాకొలెన్నఁగఁ జూడ [illegible]
యో జగదీశ వారిపొగ రోర్వఁగఁగాక జరింపఁజాల నే
యోజను నన్ను బ్రోవఁగలవో నిను జేరితి నీకు మ్రొక్కెదన్. ౪౧౩

వ. అనిన. ౪౧౪

ఉ. నీయుధరంబుఁ దీర్చుటకు నేను సమర్థుఁడఁగాను వేగమే
పోదము రండు మాధవుని పొరికి ధాత్రి సురేశ్వరుండు నే
నీదివిజాల్ నినుం గలసి యేగిన నాతఁడు జాలిపుట్టి య
త్యాదరవృత్తి నీభరమునంతయుఁ దీర్చునటంచుఁ బల్కుచున్. ౪౧౫

వ. ఇట్లు హిరణ్యగర్భుండు [illegible] గీర్వాణబృందారకబృందంబులు భూదేవితోడఁ దనవెంటను జనుదేర వైకుంఠంబునకుం బోయి వాసుదేవుం దిలకించి నమస్కరించి భక్తిప్రపణమాన సుండై చతుర్ముఖుండు వేదవాక్యంబుల స్తుతియింపం దొడంగె. ౪౧౬

తరళ. వేయితలలును వేయిగన్నులు వేదపూరుషునకు స
త్యాయుతంబగు రూపమొప్పు మహామహుండవు నాకునుం
బాయకిచ్చితి దేవతాత్మము భక్తిలోకశరణ్యునిన్
వేయువిధముల సన్నుతించెద విశ్వకారణ కేశవా ! ౪౧౭

తరళ. ఇంతవాఁడవు నీవటంచు గణింపఁబోవు నెవండు సు
స్వాంతుఁడై నిను గొల్చువాఁడె సమస్త సంపదలందు ని
చెంతఁ జేరితి మయ్య మమ్ముఁ జెల్లుమీర ధరింపుమా
వింతలన్నియు నీదు చేష్టలు విశ్వకారణ కేశవా ! ౪౧౮

క. అని బహువిధముల వారలు । గొనియాడఁగ దైత్యవైరి గురుకరుణన్ ద
ర్శనమిచ్చి మెలనగవుతోఁ దనరుచు సంపరిని స్వాగతంబడిగి వెసన్. ౪౧౯

ఉ. వచ్చిన కారణంబు దెలుపంగను నన్నుఁ బితామహుండు దా
గ్రచ్చర నోమహాపురుష కంజదళాక్ష ధరాధరంబు పెం
పెచ్చెను ధాత్రిదుఃఖము వచింపఁగ లేమి నీవు భూమికిన్
వచ్చి దురాత్ముల న్నరికి ద్వాపరశేషము గెంటఁజేయుమీ. ౪౨౦

వ. అనగా। ౪౨౧

తరువోజ. ఇలభారముడుపంగ నేనెంతవాఁడ । నీవెంత శివుఁడెంత యింద్రాదులెంత
జలజాప్తుఁడెంత దా జలపతి యెంత । జ్వలనుండు దానెంత శమనుఁడు నెంత
యంటియే యోగమాయకు నన్న సెకల । విద్యాదిమేరుపర్వంతంబు నదియ
దలుకను దారాన గ్రుచ్చినగాద । తలపంగ నెవ్వని తరము తన్మహిమ. ౪౨౨

క. ఆదేవి స్వేచ్ఛ నఖిలము । పాదుకొలుపు దాని యాజ్ఞఁ బట్టినమే నా
దైవములు గాకయున్నను దోషముదే మత్స్యకూర్మ మూర్తులు నాకున్. ౪౨౩

సీ. వభోగ మేకితన్ యిలను దిర్యగ్యోనులందు । బుట్టిన దాని కబ్జగర్భ
ఏపుణ్యమే ఫలం బిల తుచ్ఛయోనుల । జనియించువానికి ననఘ వరత
కిటినైతి నరమృగాకృతినైతి దాతను । బాధింపఁగను బొట్టివాఁడనైతి
జమదగ్ని కుదయించి సకలరాజన్యుల । దయలేక చంపితి ననఘ యే రాఘ ౪౨౪

తే. వుండనై మునివృత్తితో దండకాట । విం జరించి జడలుదాల్చి వేళ్లు పండ్లు
సాపడుచు వల్కలముఁగట్టి సకలదుఃఖ । మనుభవించితి నెఱుఁగవే యమరవినుత. ౪౨౫

సీ. దండకాటవిలోన నెండలో నొంటిగాఁ । గాల్నడఁ దిరిగితిఁ గష్టపడితి
యసురమాయ యెఱుంగ కదిపైడిలేడిఁగా । దలచి యేగితి దప్పు దప్పులనను ౪౨౬

పర్ణశాలను సీతఁ బాసి లక్ష్మణుఁడు రా । నంతలో రావణుం డవనిసుతను
యతిరూపమున వచ్చి హరియింప నేవచ్చి । జానకి గనుంగొనఁ గానరాక

తే. వెఱ్ఱిబట్టిన మానిసి విధముఁ బూని । యేడ్చి యేడ్చి వనంబుల నెల్లఁ దిరిగి
కార్యవశమున సుగ్రీవుఁ గపికులేంద్రు । జెలిమి గావించికొని సీతిఁ దొలఁగఁజేసి
వాలి నేసితి నెఱుఁగవే వనజగర్భ! ౪౨౭

సీ. తరువాత గోతిదండుతో లంకకు । జని యనిసేయ లక్ష్మణుఁడు నేను
బలమేది వడి నాగపాశబద్ధులమైతి । మంతట వానరు లచ్చెరువడఁ
దార్క్ష్యుండు వచ్చి బంధము విడిచినాఁడు । నాచింత యింతయనంగ వశమె
రాజ్యంబు పోయె నరణ్యంబె యిల్లాయెఁ । దండ్రి బిడ్డను భార్య దప్పిచనియెఁ
బ్రబలయుద్ధంబు ప్రాపించె జలజగాత్ర । పాశబద్ధులమైతిమి పరమదుఃఖ
మంతరంగమున గలదె యుం దివ్విధమున । నెంతయుండితి బ్రహ్మ నీ వెఱుఁగవె కొ. ౪౨౮

సీ. రాజ్యంబు పోయె నరణ్యంబు పాలయ్యె । మునివృత్తి నుండుటే మొదటి చింత
యడవి కాపురము సేయంగ నే నేమొకో । గష్టమున నాతండ్రి యప్పుడే చావు
గాల్చెడు బాసట గానక యస్థులు । లేవ గానలకు వెళ్ళి వదరాని
పాట్లకు లోనైతిఁ బ్రభుధర్మములు మాని । వ్యాధునివలె నుండి వనమునందు
తుదకు దైవంబు మంచిదై దుడుకుదనుక । వికటములఁ బ్రమించి జయమునంది విభుధులార
నరగ సాకేతపురరాజ్యశాలినైతి । నెఱుఁగరే మీరు నిండి నా యిడుమలెల్ల. ౪౨౯

గీ. పరల నవనిజ గూడి సామ్రాజ్యగరిమఁ । గొంతకాలంబు గడిపి యయ్యింతి లోక
నింద బ్రోయఁగలేక యనుపితి నరణ్య । భూములకుఁ జింత మునిఁగితి లేమ గాసి. ౪౩౦

గీ. తుదకు జానకి భూమిలోఁ దూరి చనియె । నిట్లు రామావతారమం దింత చింత
గలిగె స్వాతంత్ర్య మెక్కడ గలదు నాకు । నెపుడు పరతంత్రులము నీవు నేను శివుఁడు. ౪౩౧

—: విష్ణ్వాదికృతదేవీస్తుతి :—

వ. అని చెప్పి వాసుదేవుండు ఓయి వనజగర్భ యోగమాయామోహితంబైన యీ జగంబున
నెవ్వఁడు తత్త్వం బెఱుఁగనోపు జగత్కారణంబు లగు గుణంబులలో నుండక మనమందరము
నేను విష్ణుండ నే శివ్వరుండ నేను బ్రహ్మ ననుచు విజృంభించిన మోహంబుపాలైతిమి.
సనాతనంబగు పరవస్తు విట్టిదని మన మెఱుఁగుదుమే? మాయకు వశంబున నున్న దారు
పాంచాలికంబోలె పరతంత్రులమై వర్తించు కల్పాదియందు నీవును నేను నెఱింగినది
కదా! మణిద్వీపంబున మందారవృక్షంబుల దాపున త్రిసమాజంబున జెలువొందు దేవి
గదా సర్వేశ్వరి! యాభగవతి సర్వకామదాయినిగాన నామెను స్మరింపక గార్యసాధనంబు

వేదాంతవిధంబున దేవసి తెలియుంచు నాపుఁడు విని సకలసురలును దేవిని స్తుతియింపఁ
దాశాంకుశవరాభయధారిణియై దర్శనం బిచ్చిన సంతసించి. ౪౩౧

క. నా ల్యాణ్ణసాఖి పెంచిన । పలుక ... బిమ్ము వెంబడి సరితిన్
సీ లీలాశక్తికృతం । బౌ లోకములందు ... ముమ్మా. ౪౩౨

క. జ్ఞానమున ధనము ... । జ్ఞానంబున ధనములగలు సధరాధార
జ్ఞానము ... నిన్నున్ । ధ్యానించెదమమ్మ తల్లి ౪౩౩

క. ... మహాలక్ష్మిని ... శక్తి నిన్ను ధ్యానించెద మో
... । ... సకల ... భగవతి ౪౩౪

శా. ... ధనసారిఁ ... ధాత్రాదులు నిన్ను నీ
... విశ్వంబున్ బ్రోవంబహున్
... ... గాసించెదేన్ భూమి ...
... తరమా ౪౩౫

క. ... । ప్ర... తరసాల్పా
... బరాములు । ... వారిఁ గొట్టుము తల్లి. ౪౩౬

క. ... । ... అన్నిట్ల ప్రయంప నాతంకము తే
దో ... శక్తి ... మాకుఁ జాలు భగవతి. ౪౩౭

వ. అంత విష్ణుండు ౪౩౮

శా. ఆ వాణీపతితోడ బ్రహ్మ ... సృష్టింపఁగన్
శ్రీవక్షంబున ... హరి రక్షింపన్ సమర్థుండె గౌ
రీవామాంగవిహారి ... సంహారవి
ద్యావైదుష్యము చేస్తునే భవదనుగ్రహం బెల్లెడన్. ౪౩౯

వ. అంత విష్ణుండు. ౪౪౦

గీ. కర్త బ్రహ్మ ... నేను ... । భర్తయగునాడు ...
శక్తిమయమయిందునమ్ము నిజమ్ము తల్లి । నీ కళాంశంబువలన జనించినాము. ౪౪౧

వ. అని పలువిధంబులం బ్రార్థింప విని దయారూపిణియగు మహాదేవి ప్రసన్నవదనయై
యుల్లసిల్లి. ౪౪౨

క. మీ కార్యమెల్ల తెలుపుఁడు । సాకల్యముగాఁగ మీకు సౌఖ్యములెల్లం
జేకూర్చు వెరవకుం డిఁక । నాకు నసాధ్యంబు గలదె నమ్ముఁడు మీరల్. ౪౪౩

వ. అనిన విని దేవతలు, ౪౪౪

సీ. వినుము మాయమ్మ మా విన్నపం బిధరా । కాంత దుష్టప్రజాక్రాంతయగుచుఁ
దల్లడిల్లుచుఁ బరితప్తయై స్వర్గంబు । నకు వచ్చి వేడిన సకల సురలు
బ్రహ్మ దనకు బోయి ప్రార్థించి యతఁడును । మేమును వినువక నసురవైరి
హరికిఁ జని నిన్ను బ్రార్థింప విష్ణుని । గొనివచ్చితిమి తల్లి కనుము మమ్ము
భూమిభారంబుఁ బెడబాపి భూతతతుల । సౌఖ్య మొందించి మమ్మేలఁ జాలు దీవు
నిన్ను సేవింపఁ గంటిమి నేఁడు మేము ! ధన్యులముగామె జగములతల్లి దేవి. ౪౪౫

వ. అమ్మా! తొల్లి నీవు మహాసురుండగు మహిషాసురు మర్దించితివి. దంభప్రాగల్భ్యవిజృంభితుం డైన శుంభుం బరిమార్చితివి. దుష్క్రియారంభుండైన నిశుంభు స్వర్ధయించితి పరమ దుర్మార్గుండయిన రక్తబీజుం ద్రుంచితివి. అతిప్రచండుండైన చండుం జెండాడితివి. అత్యుద్దండుండైన ముండుం గండడంచితివి. నిరంతర నిజహితాలోచనుండైన ధూమ్రలోచను దీపమడంచితివి. పుణ్యకార్యవిముఖుండైన దుర్ముఖుం దునుమాడితివి. కృతకవినోదస్వాహయాఖ్యుండైన కరాళుం గాలముపుచ్చితి వింక బహురాక్షసుల శిక్షించి యుంటి విప్పుడంబునఁ గ్రూరకర్ములైన రాజన్యుల వధించి భూభారంబు వారింపవే యనిన వాక్యంబులకు నవ్వి యవంధ్య సునాంభోధరగంభీరవాగ్విధంబు గదుర దేవి యిట్లనియె. ౪౪౬

క. మతి నెఱుఁగుదు మది చింతిం । చితి మున్నె సురాంశములను జేకొని ధారా
పతులైయునవై మీరలు । క్షితిఁ బుట్టఁగవలయు నదియు చేయుఁడు సుమ్మీ. ౪౪౭

క. నాశక్తి మీకుఁ దోడగు । నాశరకృత్యపరులైన యవనీశులకున్
నాశంబు గలుగఁజేసెద । కౌశలి మీ కిచ్చుదానఁ గనుఁగొనుఁ డింకన్. ౪౪౮

క. యాదవకులమునఁ గశ్యపుఁ । డాదిత్యులతల్లిఁ గూడి యానకదుందు
భ్యాఖ్య వసుదేవుఁడై పు । ణ్యోదయుఁడై పుట్టఁగాఁడ యుర్వీస్థలిపై. ౪౪౯

క. భృగుశాపమున విష్ణుఁడు । వగ వారికి నుద్భవించు దామోదరుఁడై
యొగి నేను యశోదకుఁ బుట్టఁగలను మాయామహావిభవంబున మెసఁగన్. ౪౫౦

క. కారాగారగతున్ హరి । నేనపుడుం గొల్లపల్లె నేఁ జేర్చెద నిం
కా రోహిణి కహిరాజు సు । మారుండై పుట్టి బలసమాఖ్యఁ దలిర్పన్. ౪౫౧

గీ. ఇంద్రునంశంబునం బుట్టు నిల నరుండు । ధర్మునంశంబునం బుట్టు ధర్మరాజు
ననిలునంశంబునన్ భీముఁ డవతరించు । నశ్వినులయంశమునఁ గవ లవతరింత్రు. ౪౫౨

గీ. వసువునంశంబున న్భీష్ముఁ డెసఁగు నమ్మఁ । డింక భూభార మడఁగింప నెల్లగతుల
ధరకు భయమేమి పొందిక దరుమమాని । మీకు నేఁ దోడునీడనై మెలఁగుదును. ౪౫౩

వ. మరియుఁ గురుక్షేత్రంబున క్షత్రియవధయగు. ననూయయు, స్పర్ధయు, దృష్ణయు, గర్వంబును, కామంబును, మోహంబును నను దోషంబులు గలిగి బ్రాహ్మణశాపంబున

యాదవులు పరస్పరవిరోధంబులు గల్పించుకొని వినాశంబు నొందుదురు. భగవంతుండును బరమపురుషుండైన విష్ణుండు శాపంబువలనఁ గళేబరంబు విడనాడును. నేడి మొట్టులేని ధరాభారంబు వాపెద నని దేవి సెలవిచ్చిన విని సంతుష్టాంతరంగులై యెల్లదేవతలు స్వస్వనిలయంబుల కరిగి రంత. ౪౫౪

—: దేవీమహాత్మ్యాది వర్ణనము :—

సీ. భారత వినుమయ్య భారావతరణంబు యోగమాయ యొనర్చు నోజ నిట్టు
వెలిపెడ యూరుపనందనుని విష్ణుండు భృగుశాపమునఁ బుట్టి వెలిగె మాయ
వలనఁగాదె సర్వప్రపంచములు బ్రహ్మయైనను విష్ణువైన నాగతి
మూఁడు గుణంబుల మించి త్రిమూర్తుల మూర్ధంబు నాడించు మునుకశక్తి
గీ. గర్భవాసవికారంబుఁ గలుగఁజేసి । విష్ణు నానావతారసంవిష్టుఁ జేసె
దేవతలు దానవులు నాఁడు తిరిగి పోరు । లైరి యింతేమి చెప్ప లోకాంబమహిమ. ౪౫౫

మత్తకోకిల. ఏరి యోగులు ముక్తిసంగులు కొల్తు రా జగదీశ్వరిం
జేరి భక్తివిశేషతన్ మనసారఁ దత్పదయంబుచే
మారిసంస్మృతి ముక్తి వారిని పొందుఁగా కిఁక నవ్వరి
వ్యాసు గాంచుము యోగతత్త్వప వచ్చిన స్సుఖమొప్పెడిన్. ౪౫౬

తరళ. వెలయు రూపమనంబు విద్య యవిద్య యంచును వేదికిన్
దెలిసి విద్యను గొల్చి వేసియు ధన్యులై ధనముక్తుఁడౌ
తలఁచి మోహము నవిద్యఁ గొల్చిన దవ్వు విషయసుఖముల్
పలుమరుం గనుమంచు భూతలపాలనైకధురంధరా. ౪౫౭

సీ. బ్రహ్మయు విష్ణుండు పరమేశ్వరుండును । జగదీశ్వరికి వశానుగులు సుమ్ము
దాయుపత్తిరమ్ము దనరారు సర్వాప । తాపముల్ కొనసాగ దనుజులై ర
యమృతసాగరమున నమలమై కంకిప । తనమున సౌఖ్యంబు దవిలియుండు
కొన్నాళ్ళు దానవకోటితో యుద్ధముల్ । సలుపుచు వైరంబు వెలుపుచుండు
యోగనిద్రనొంది యుండును గొన్నాళ్ళు । జన్మములను జేయుఁ గొన్నినాళ్ళు
దానవారి దా స్వతంత్రుండుగాడుసూ । బ్రహ్మగాడు శూలపాణిగాడు. ౪౫౮

క. రవి శశి సుర సనకాదులు । వివరింపంగా స్వతంత్ర వృత్తులుగా రా
భువనేశ్వరీవశానుగు । లవితథముగ బొమ్మలట్టు లాడుదురుసుమీ. ౪౫౯

సీ. హరిహరాదు లయ్యమరులకును గల । వపుడు నిర్జరులను టాఖ్యకొఱకె
యుత్పత్తియును స్థితియును నాశనము గల్గు । నపుడు నిర్జరు లెట్టులైరి చెపుమ
యమరాఖ్యయును వారి కంతియకాక తదర్థంబువారల యందు గలదె

జలజంతువులకును స్థలజంతువులకును । గీటకంబులకును క్రిముల కెట్టు
లట్టులేకాక యమరుల కథకమేమి । కలదు సుఖదుఃఖములఁ జెప్పఁ బలయుచోటి
నాయకుల కష్టభయంబు లధికసీచ । గతులఁ బొసరుట నైచ్యాధికతలు గలిగె. ౪౬౦

వ. మఱియు వినుము నరేంద్రా బ్రహ్మరుద్రవిష్ణ్వాదులకును గ్రమక్రమంబున నాశంబు గలుగుచుండుఁ గ్రిందటి మీఁదటి వారిగాని దేహంబు లేదు. దేహికి నాశంబును మృత్యువును జన్మయుత్పత్తి స్థితులు. మోహజాలవృతంబైన జంతువు భవబంధంబునుండి తప్పించుకొననేరదు. మాయ యెంతకాలంబు విద్యమానయగు నంతకాలంబు మోహజాలంబు బట్టికొనియుండు బ్రహ్మాదులకైనను సృష్టికాలంబున నుత్పత్తియుఁ గల్పాంతంబున నాశంబును సంభవించుచునే యుండు. ఏది యే జంతువునకు వినాశహేతువగు నప్పుడది యుండు నది యప్డే సంభవించుచుండుంగాని యన్యథా ప్రవర్తింపనేరదు ఎప్పుడే ద్యది సంభవింపవలయు నప్పుడయ్యది సంభవింపక మానదు. భాస్కరుని కొడుకు యముఁడు, చంద్రుఁడు క్షయరోగపీడితుండు చూడు మదియుంగాక. ౪౬౧

గీ. వేదములనెల్లఁ జదివిన వేదవేత్త । వెలఁగి జగముల సృజియించు సృష్టికర్త
భూరివిజ్ఞానవంతుఁడౌ బుద్ధిశాలి । బ్రహ్మ తనబిడ్డ వాగ్దేవిఁ బట్టెఁగాఁ. ౪౬౨

గీ. పశుపతియును రుద్రాణి తంత్రియయింటి । వ్యథరాత్రైనయవ్వుడు శీతాంశుమౌళి
యెంతపరితాపమొందెనో యేరికైనఁ । బరమె వచియింప భూలోకవరజనపతి. ౪౬౩

క. వనవాసపలేక మును । స్వాయంభువ దిగనాడి వెళ్ళవాఁడై పుత్రుం
బలనాడు యముడుఁ జెప్పిన । నలుపెత్తినగాని జీవనమ్ము మహీశా. ౪౬౪

క. నీమథరుఁడు భృగుపత్నియును । గామార్తుండగుచుఁ గ్రమ గాఢింప భృగుం
డామీఁద శాపమిచ్చెను । భూమండలమున వింగ మూఁడి భూమించినదే. ౪౬౫

క. పెద్దాము దేవనాథుఁడు । గ్రద్దనఁ దాఁ బ్రడిలేడిగా నంచి చన
ముద్దుగుజఁబనుచు నెఱుఁగక । యద్దానిని వెంటనంటి యఱుఁగడ మఱియున్. ౪౬౬

క. రాముఁడు సీతం బాసిన । బాములు చెప్పంగఁ బరమ బహుళంబులఁ దా
నా మెలఁత వలఁచి తలఁచి మ । హామోహమునొంది యాపదొందెన్ మునిగెన్. ౪౬౭

క. కోతులను దండుగూర్చెం । గాతరుఁడై కొన్నినాళ్ళు కాంతావిరహా
త్యాతతచింతాయుక్తుం । డై తనరెన్ ఱాడుముమ్మ యవనీనాథా. ౪౬౮

క. సీతరమా నాతరమా । యాతత మహిమాభిరామ యనువట్టి జగ
న్మాత మహామాయావి । ఖ్యాతివిశేషానుభూతి గలెంచుటకున్. ౪౬౯

వ. అని చెప్పి వ్యాసుండు పరమోల్లాసుండై శ్రీకృష్ణ జననక్రమంబుఁ జెప్పెద వినుమని తొల్లి, కాళిందీతీరంబున మధువనంబను వనంబు గల దది మధుపుత్రుండైన లవణుచే దాలింపఁ

[illegible] వానిం [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible], సంతం [illegible]
[illegible] సంతం [illegible], [illegible]
[illegible]. [illegible]. ౪౭౦

మ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. ౪౭౧

వ. [illegible]
[illegible]
[illegible]. ౪౭౨

ఆ. [illegible]
[illegible] ౪౭౩

క. అని [illegible]
[illegible] ౪౭౪

గీ. [illegible]
[illegible] ౪౭౫

సీ. [illegible] ౭౬

గీ. [illegible]
[illegible] ౪౭౭

గీ. [illegible]
[illegible] ౪౭౮

ఆ. [illegible]
[illegible] ౪౭౯

వ. ఇట్లు [illegible]
[illegible]
[illegible]. ౪౮౦

సీ. [illegible] బ్రహ్మహత్య యిది నీకు [illegible] । [illegible]
[illegible] దీనికెలనఁ బోకుము కంస । [illegible]

ఎప్పుడనో డాగి యెప్పుడో పరిపంథి । పరిసె నిక్కని యేలతలపరాదు
పిమ్మటవైయుండి విరచుబడిన గాలి । కూతలు విని మదిఁ గుందనేల
పెంచినవాఁడు మాయింటి పెద్దయాఁడు । బతుకు వాని వధించుట పాడియగునె
కాఁదగినకార్య మేరీతి కాకతప్పు । శాంతగుణవంత మాను మాపంత వంత. ౪౮౧

క. అన విని శాంతిల్లిన కం । సుని గని వసుదేవుఁడనియె సూనృతమిది యీ
వనితకుఁ బుట్టిన తనయుల । ననఘమతీ నీకు నప్పన యిచ్చెంతు వగన్. ౪౮౨

క. జనియించినవారల నే । కను నే నొప్పించనేని కుంభీపాకం
బను నరకము పాలగుదుం । గనుమా నా సత్యవ్రతము మనుజేంద్రా. ౪౮౩

క. అని యిట్లు నగుబడిపల్కిన విని పౌరవ్రులింతచాలు విడుమిఁక క్రోధం
బని వేగిరించి పలికి । చనియెం గంసుండు తనదు సదనంబునకున్. ౪౮౪

—* కంసకృత దేవకీ సప్తసుతవధ *—

ఉ. అంతట గొంతకాలమున కా వసుదేవుని భార్య ప్రేమ నీ
మంతిని మాలుద్రావి ప్రథమంబున గాంచె సుపుత్త్రు నొక్కనిం
గాంత విచారము బిడ్డ నెత్తఁ గాంచి సునాంగనతోడ నాడఁ దా
నంతటఁ జింతచేసి తన యాడిక తథ్యము సేయ నిల్చెనే. ౪౮౫

క. హింసమునోహారగమనా । కంసున కీపట్టి నిచ్చెదనని యిద్ధ
ధ్వంసమునకు వాఁడు విడువడే । హింసించునో యుగము లగునేటికి మనమున్. ౪౮౬

గీ ఆయి మాఱెవరేని? మా యాయుష్మైన । నేని? పూనినవధము మానరాదు
కాలహానాని మిథ్యమై నర్కభఫలము । లనుభవించునని మనుజులకును. ౪౮౭

క. సుధమేది మునుప మేనిం । ప్రథమవేనియు నీమఁడేని ప్రాప్తప్రభా
సుధను మునిమేలు దప్పన్ । సభయతఁన దప్పించుకొనఁగఁ జాలుదుమె చెలీ. ౪౮౮

ఉ. నాప్పుఁడు నిర్భయుఁడి నాథునితో నను గర బద్ధుఁడై
దేప్పుఁడు తత్త్వయానుభవ సిద్ధికిఁ దప్పిదమంగ నేఁడు దే
వప్పనిఁ గొల్చియు స్వకంఠిత్తములేగి తపంబు చేసియున్
భావిత ధర్మశాస్త్రముల బాపరము ల్వానప్పుడుండఁగన్. ౪౮౯

క. కలుగాప్పుఁ గురుభార్యం । గలయుట భూదేవహింస గావించుట వా
రిజగొమ్మ ప్రముఖులెట యీ । మంతులతోఁ గలియుటయును మహాపాతకముల్. ౪౯౦

సీ. ఉర్వి మహాపాప మొనరించెనేనియు । ధర్మవ్రతంబును సేయవలయుఁ
బవియురెండేడులు పాటించెనేని పా । పము నశించునటంచుఁ బలుకు స్మృతులు

పరగ మన్వాదులు పలికిన పిదప । పాచితంబులుసేసి పాపములను
[illegible]గింపనేర్తుమా [illegible]గింపనేరమో । తెలుపుము సన్మహాత్మ ధీమతైన
యాజ్ఞవల్క్యాదిమునులు మిథ్యలు నుడివరె । [illegible] మహాత్మ్యమే మ
హాముఖంబులు రిత్తలే [illegible] । [illegible] తెలిపితేని. ౪౯౧

ఆ. మనువు యాజ్ఞవల్క్యు[illegible] పరాశరుండును । [illegible]
ధర్మశాస్త్రములను వ్రాసి [illegible] । [illegible] ప్రాణనాథ. ౪౯౨

గీ. సిద్ధి ప్రత్యక్షమైయుండె [illegible] । [illegible] యుక్తమె త్రి
కల్పితముగాని వేరొండుగాదనుము । [illegible] మిథ్యలేమ. ౪౯౩

క. అనవుడు [illegible] । [illegible] ప్రియసఖ [illegible]
[illegible] పురాణాదిక । [illegible] మూర్తులు వారల్. ౪౯౪

క. సంచిత [illegible] । [illegible] మన
[illegible]చితము [illegible] । [illegible] త్రివిధములను మేమకపేత్. ౪౯౫

వ. అవి మూడును [illegible] బీజభూతంబులైయుండును. [illegible] జన్మంబుల
నుండి యార్జించిన కర్మంబు [illegible] వెంటనుండును. [illegible]
సం [illegible] దేహంబు [illegible] దేహంబుతో స్వర్గ[illegible]
రేని యాతనాదేహంబుతో [illegible]. [illegible]
[illegible]తోఁగలసి కాలంబుతో [illegible] దేహంబు
[illegible] శుభాశుభంబు[illegible]. [illegible] ప్రారబ్ధ[illegible] తత్[illegible]
[illegible] యుండుంగాని యది ఘటించుట తప్పించుకొనుటకు
బ్రహ్మకైన [illegible] ప్రారబ్ధంబు [illegible]. ప్రారబ్ధము
[illegible] భాగములను [illegible]. [illegible]. ౪౯౬

సీ. [illegible] బనిసంబు । సత్యధర్మ మొకండు శాశ్వతంబు
[illegible] సద్గుణములకు దై । [illegible] సుఖముండనేల
ఫల[illegible] । [illegible]
సత్య[illegible] జనునివితము [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
సత్యమును నిల్పితమయేని సర్వశక్తి । దేవి భగవతి జగదంబ ప్రోచుకున్నె! ౪౯౭

మ. అనినన్ దేవకి కన్నులం బొటబొటం బష్పాక్షుధారా[illegible]
జనియంపంగను వెక్కి వెక్కి [illegible]
పని నంచుం దడబాటుగా గొణిగి కంపంబంది హా [illegible]
యనుచుం బెన్మిటిచేతులం దిడియె సత్యాధీనచేతస్కయై ! ౪౯౮

ఉ. బిడ్డను చేతులం దిడుక ప్రేముడి నవ్వసుదేవుఁ డేప్పుచున్
గష్టము గ్రింద చేయుడి ముఖంబును జూచి యయో యిదేమి నే
[illegible]తసంజ్ఞనం బొలుత నేరికి గోపసరించినాడనో
యుష్టముపచ్చె దానిఫల మంకిలిమై సుఖసంపదాప్తికిన్. ౧౯౯

వ. అని యొక్కింత వడవు విచారించి సత్యవాక్యంబునందు చిత్తంబు హత్తించి [illegible]
గంసునింటికిం గొంపోవుటకు [illegible]. ౨౦౦

మ. వసుదేవుండను [illegible] మనసుచేసం గంసఘాత[illegible]కున్
నినుపున్[illegible]సంగ నేగడిని పూని [illegible] సత్యం[illegible]
వసగా[illegible]గాని [illegible] [illegible] నారిని [illegible]
ర[illegible] [illegible] [illegible] జంపంబా[illegible]దే యయ్యెటా. ౨౦౧

క. [illegible]
[illegible] తనయుఁడు [illegible] కంసు [illegible]. ౨౦౨

వ. అని పలుకుట [illegible]. ౨౦౩

క. అని కంసుని [illegible] సతఁడు సూచి ధర్మిష్ఠుఁడ వి
వసుమా యీ బాలుఁడు [illegible] గాఁడు [illegible] గొట్టఁగనేలా. ౨౦౪

క. [illegible] జనియించిన సుతుఁడు నాకు శత్రుండగుమీ
[illegible] సమయాసమునేడు [illegible] యంటి కిఁకన్. ౨౦౫

మ. అని [illegible] జనియి[illegible]కొంచు నే
గను [illegible] మంత్రివర్గము
[illegible] ప్రయోజనంబు లే
[illegible] నేసెను నంచును గంసుఁ డాడినన్. ౨౦౬

క. [illegible] విని మంత్రులు । మేల్మేలు భళిభళి సముద్ధచరిత [illegible]
[illegible] । కల్మషమేమున్నదింపుఁ గంసమ్మహాంపా. ౨౦౭

వ. ఇట్లు పలికి కంసుని మంత్రులు [illegible] కల
[illegible]
[illegible] సుఖా[illegible] నియోగించిన [illegible] యున్నతఁ
[illegible]. ౨౦౮

క. [illegible] రాయిగదా [illegible] రాజులకడకు
[illegible] । నారుఁ డిట్లనుచుఁ బలికె నయవచనములన్. ౨౦౯

గీ. కంస కంసనృహంస మహాంసశత్రు । హంసవిచ్ఛేదనైక మీమాంస నేను
హేమగిరికిని మొన్ననే యేగినాడ । వింటె యచ్చటి వార్తలు వింతలన్ని. ౪౦౦

సీ. అచ్చట బ్రహ్మాదు లందరు గుసగుసాలోచనంబులు సేయఁ జూచినాను
దేవకియంట వసుదేవునకును భార్యయఁట విష్ణువట యామె యందుఁబుట్టు
నఁట వాఁడు నిన్నుఁట నటునటు మన్నించునఁట నరేకాని నీ పిల్లఁడు గాఁకొ
మొన్న బుట్టినవాని మొత్తక నిలుపుట క్షేమకారణమా వచింపుమనిన ౪౦౧

గీ. నష్టమంచైన గర్భంబు నందుఁ బుట్టు । బాలుఁడే శత్రుఁడని మున్ను పలికె గగన
వాణి ప్రథమునిఁ గనతేర్ప ఫలముగలదె । యనిన విని కంసుతోఁ గలహాసనుండు. ౪౦౨

ఆ. ఇంత తెలివియేల యిటు గావుగద కంస । రాజ సింగమని రాజరాజ
రాజ్యమునపు గను తరాజన మిలుసా । దేవగణము మాయ నెరియనైతి. ౪౦౩

క. నీవంటి మూర్ఖు మును నే । నీవిశ్వములోనఁ జూచి యెరుఁగను వరిధి
వ్యాప్తిచక్ర మొప్పఁడుట్టుము । తో వివరింపు మిఁక । నెట్టియూహ గనించెన్. ౪౦౪

క. అని కలహాసనుఁ డేగను । విని బాలకుఁ బట్టితెచ్చి వేసెను శిలపై
మునను కృపారహితుండై । కనుపట్ట న్వానికది సుఖంబుగ భూపా. ౪౦౫

వ. అనిన విని జనమేజయుండు పారాశర్యునిం జూచి సవినయుండై యిట్లనియె. ౪౦౬

ఆ. బాలుఁడేమి చేసెఁ బాపంబు తన విన్న । తనయునాతెఁ బట్టె ధర్మవేత్త
బ్రాహ్మణోత్తముండైన యా నారదుం డింత । పాపమునకు నేల పాలుపడియె. ౪౦౭

క. పాపము చేసినవాఁడును । పాపముఁ జేయించువాఁడుఁ బాయక యొకటే
పాపము నొందుదు రనుచును । తాపసులు పలుంద్రు ధర్మతంత్రజ్ఞులందున్. ౪౦౮

క. ఆసంయమి యేలా యీ । దోసము నొడిగట్టె నింత ద్రోహము గలదె
యీసంశయంబుఁ దీర్పుము । వ్యాసా సకలార్థబోధనైకవిలాసా. ౪౦౯

వ. అనినవిని వ్యాసుండు. ౪౧౦

సీ. కలహంబు నొనగించి కడుచేడ్క వీక్షించు । వేల్పు నారదుఁడని వింటిగాదె.
దేవతాకార్యంబు గావున తనస్వభా । వము పెట్టి వచ్చిన వాఁడుగాని
యతనికి లవమైన నన్యాయమౌటయుండు । గ్రుతిలేమి కార్యంబు పెట్టుజరుగ
పలయు నట్టులఁ జేయువాఁడు బ్రాహ్మణుండుగ । యతఁడు దుష్టుఁడు నిందల్కు వసుగారాలు
శాపయోగంబు కలిమిని షట్శిశువులు । కాలధర్మంబునొందిరి కంసుచేత
వినుము వివరింతుఁ దచ్ఛాపవిధము నీకు । సాధుజనగణ్యా తతపుణ్యజనులు లేన్యా. ౪౧౧

సీ. మహితస్వాయంభువ మన్వంతరంబున । నల మరీచికిఁ బుత్త్రు లార్వు రధిక
బలు లూర్ణయందును బ్రభవించి యాత్మీయ । సుతను బట్టిన బ్రహ్మఁ జూచి నగిరి
యదిచూచి ధాత మీ రసురులుగం దనఁ గాలనేమికిని షడ్గర్భులనఁగఁ
బుట్టి రావట నొక్క పుట్టువునందు హి । రణ్యకశిపుకుమారత వహించి
జ్ఞానసంయుక్తులై శాంతమానసులయి । తపము గావింప ధాత సంతసముఁబొంది
వెలఁగి షడ్గర్భులం జూచి శీతలాను । కంపఁ బైవార నిట్లనె గజపురీశ. ౫-౨౨

మ. మును నే దిట్టితి మిమ్ము గ్రోధమున మీ మోహంబువాసెం దపో
ఘనపుణ్యంబున నిష్టమైన వరముం గాంక్షింపు డేనిత్తు నా
విని లోకేశసురాసురోరగనరప్రేతాళిగంధర్వుని
ధనికాయంబులచేత మృత్యువు ప్రసక్తంబొప్పఁ గారాదు నాన॥ ౫-౨౩

గీ. అట్టులనెయగుఁ బొండన నపుడు వారి । తండ్రి కాంచనకశిపుండు తమ్ము విడిచి
వరములను దెచ్చుకొనిరి వీ రరిగి యనుచుఁ । గనలి శపియించె నిట్లని జనవరేణ్య ౫-౨౪

గీ. తరలి షడ్గర్భులార పాతాళమునను । బెక్కు లేడులు నిద్రలోఁ జిక్కియుండి
పిదప దేవకీకడుపున నుదయమంది । కాలనేమ్యవతారమౌ కంసుచేత
ద్రోయఁబడి పెక్కు వారలె మీరలైరి॥ ౫-౨౫

వ. అని మరియు జనమేజయా యాషడ్గర్భులే [illegible] వసియించి కంసుచే మడిసిరి. సప్తమ గర్భంబునందున్న శేషుం బంపమహామాయను యోగమాయ రోహిణీ గర్భంబున నిడె. నంతం గర్భంబు పోయెనని తెలిసి కంసుండు సంతసించె. శేషాంశంబున రోహిణియందు బలరాముండు జన్మించె. భూభారహరణార్థంబు నారాయణుండు కృష్ణుండై పుట్టెనని విని రాజు మునీంద్రా: వసుదేవుండు కశ్యపునంశంబునను, బలరాముండు శేషునంశంబునను, శ్రీకృష్ణుండు నారాయణాంశంబునను నవతరించిరని చెప్పితివి యింకం దక్కువా రెవ్వ రెవ్వరి యంశంబులతో భూమిం గం జెప్పవే యనిన రాజేంద్రా నీయడిగిన యర్థంబు సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పెద వినుము కశ్యపుండు వసుదేవుండు, అదితి దేవకి, అనంతుండు బలదేవుండు, ధర్మసుతుండైన నారాయణుండు శ్రీకృష్ణుండు, నతని సహజుండైన నరుం డర్జునుండు, ధర్ముండు యుధిష్ఠిరుండు, వాయువు భీముండు, అశ్వినులు నకులసహదేవులు, సూర్యుండు కర్ణుండు, యముండు విదురుండు, బృహస్పతి ద్రోణుండు, శివుం డశ్వత్థామ, సముద్రుండు శంతనుండు, గంగ గంధర్వపతి దేవకుండు, వసువు భీష్ముండు, మరుద్గణంబు విరాటుండు, అరిష్టుకొడుకైన హంసుండు ధృతరాష్ట్రుండు, మరుద్గణవిశేషంబులు కృపకృతవర్మలు, కలి దుర్యోధనుండు, ద్వాపరుండు శకుని, బుధుడు సువర్చుండు, చంద్రుండు ప్రవరుడు, పావకుండు దృష్టద్యుమ్నుండు, నిఋృతి శిఖండి, సనత్కుమారుండు ప్రద్యుమ్నుండు, వరుణుండు ద్రుపదుండు, లక్ష్మి ద్రౌపది, విశ్వేదేవతలు ద్రౌపదీతనయులు, సిద్ధి కుంతి, ధృతి మాద్రి, మతి గాంధారి, అప్సరసలు కృష్ణాంగనలు

ఇంద్రప్రత్యర్థులగు రాక్షసులు రాజలోకంబులు, హిరణ్యకశిపుండు శిశుపాలుండు, విప్ర చిత్తి జరాసంధుండు, ప్రహ్లాదుండు శల్యుండు, కాలనేమి కంసుండు, హయగ్రీవుండు కేశి, బలిపుత్రుండగు నరిష్టుండు కకుద్మి, అనుహ్లాదుండు ధృష్టకేతుండు, బాష్కలుండు ధగ వద్దుండు, లంబప్రలంబులు ఖరధేనుకులు, వారాహకిశోరులు మల్లులగు చాణూరముష్టికులు, దితిపుత్రుండగు నరిష్టుండు కువలయనాగంబు, బలిపుత్రి బకి, దానితమ్ముండు బకుండునై పుట్టిరిట్లు సురాసురుల యంశావతరణంబు ఎఱుంగునది. అనియు మఱియు. ౫౨౬

క. వనజభవముఖసుధాంధులు । వనజాక్షునికడకు నేగి ప్రార్థించిన నా
ఘనుఁడిట్లు నల్లనిది వె । ల్లనిదియుఁ గేశద్వయంబు లక్షణయుతమున్. ౫౨౭

క. నల్లనయది కృష్ణాఖ్యం । బెల్లనయది రాముఁడనను విహములందున్
ప్రోల్లసమానచరిత ర । సల్లలితం గారణంబు సెప్పితిని నృపా. ౫౨౮

వ. అని చెప్పి వ్యాసుండు మఱియు. ౫౨౯

గీ. ఆఱుగురు శిశువులఁ బుట్టె నుగ్రసేని । హతులఁ గావించె సప్తమమైన గర్భ
మది సెనిలిచి దేవకీ కష్టమునను । గర్భమొదవినఁ గంసుండు కడు భయమున. ౫౩౦

క. తనయంశంబగు శేషుని । ఘనముగ వసుదేవుభార్య కడుపున నిలుపన్
విను యోగమాయ గోకుల । మున నున్న యశోదకడుపునను మునుకొని నిలిపెన్. ౫౩౧

క. దేవకికడుపున శిశువును । వేవేగను యోగమాయ విస్తృతలీలం
దా వెలికి దివిచి రోహిణి । లో విడిచిన నామెకుం బలుం డుదయించెన్. ౫౩౨

వ. అంతఁ గంసుండు. ౫౩౩

గీ. ఎనిమిదవగర్భ మొదవంగ నిప్పుడు దేవ । కికిని దీని నుపేక్షింప గూడదనుచు
దేవకీవసుదేవులఁ దెచ్చి దయను । మాలి కారాగృహంబునఁ గాలపై చె. ౫౩౪

గీ. గర్భగతుఁడైన శ్రీరమాకాంతు లోక । పద్మినీపతిభావంతు వార్ధిరాక్షి
శాంతు శాంతు సనందు నప్రాంతుఁ గూర్చి । స్తుతు లొనర్చిరి పలుమారు సురలు మునులు.

—• శ్రీకృష్ణజననము •—

గీ. నెలలు నిండెను దేవకీలలన కడుపు । పొలపెన్లని ధర్ములపాలఁ గలుగు
చాయచింతామణియనంగ జననమందె । వందిబాలుండు తేజోమయుండు వరదుఁడు. ౫౩౫

సీ. మెఱుఁగుఁదీగెలతోడి మేఘంబులకు గ్రొత్త । మనికైన శ్రావణమాసమందు
లలిత మహేంద్రనీలచ్ఛాయ రాత్రుల । బరిఢవిల్లెడి కృష్ణపక్షమందు
దీపిత శ్రీకంఠ దేవతాకంబైన । కలితాష్టమీసమాఖ్య తిథియందు
బ్రహ్మదేవుడు తనప్రభువుగా వర్తిల్లు । చక్కని రోహిణీనక్షత్రమందు

గీ. వెలఁగి తన కూటమికి నిరీక్షించుచున్న । ధాత్రి పులకింప రక్తుఁడై రాజు తూర్పు
సీమ వెల్వడివచ్చు నిశీథమందు । విష్ణుదేవుండు ప్రభవించె గృష్ణుఁడనుచు. ౫౩౭

సీ. కలకలనవ్విరి చెలఁగి దేవతలెల్ల । మునులు చేతులుమోడ్చి మ్రొక్కి రపుడె
గుసగుసలాడిరి గూడి రాక్షసులెల్ల । దుష్టరాజుల కొంపఁ దుమ్ము దగిలె
బుసబుస నాకసంబున కెక్కె జలరాశి । కాంతిమించెను దిశాకాంతలకును
గడగడ వడకె బ్రక్కలందూఱెఁ గలిరాజు । శాకినీముఖపిశాచములు పఱచె

గీ. దేవకీవసుదేవు లుద్దీప్తులైరి । కంసుఁడనువాఁడు కన్నీళ్ళుగార్చి యేడ్చె
దారుణంబైన కష్టాపతారమునకు । సుప్రభాతాభ మానిలాసుంత దోషి ౫౩౮

ఉ. అంతవముస్సు కంసుఁడు మహాబలశాలురఁ గాపుపెట్టి య
త్యంతభయంబునన్ సుదుర యుష్మలకుం జెఱసాలఁ దంచుఁ దా
నెంతయు జాగరూకుఁడయి యప్పుడు బంటులఁ గాఁచియుండ్చి యా
ద్యంత నిశీథవేళ ఘనమాయను వారికి మాయసిద్ధులన్. ౫౩౯

క. అప్పుడు విని శౌరసుడి దివి । నిప్పాపనిఁ గొంచు నేఁగి యమునకిడినె నం
దెప్పున యశోదప్రక్కం । జొప్పింపుము తమ్మి వాని సుతి నిచ్చుటకున్. ౫౪౦

వ. అది విని దేవకి. ౫౪౧

గీ. ఇట్టి ముద్దులబాలు నే నెట్లువిడుచు । నయ్యయో కర్మ మిట్లాయె ననుచుఁ గౌఁగిలి
చూచుకొని చూచుకొని బాలు సుగుణజాలు । భర్త చేతుల కందిచ్చె పరమసాధ్వి. ౫౪౨

గీ. ఇచ్చినంతనె వసుదేవుఁ డెత్తిచూడ । ద్వారములు విస్తృతంబులై దారి మెల్ల
మెల్ల దాటఁగ యమునయుఁ దా సుల్లమందు । గగనవాణినిఁ దలఁచుచుఁ గడచె గృహము. ౫౪౩

క. చనిచని యమునానది దాఁ । గనిన నశోకాటవింబటిగా నొప్పిన నె
మ్మనముల దాటి గోకుల । మున నేగి యశోద యింటి ముంగిట నిలచెన్. ౫౪౪

గీ. నందువాకిటఁ బ్రసవంబుఁ జెందియున్న । చెలి విధాతనిఁ జూచి యుప్పొంగిపట్టి
దానిచేతికి నిచ్చుచుఁ దగ గ్రహించు । నందు పెలనాగప్రక్కలోన నిడిన మాయనందినిం
దెచ్చె వసుదేవునకు నొసంగె. ౫౪౫

క. ఆ మాయశిశువుఁ గైకొని । క్షేమమ్మున శౌరసుతుఁడు చెరసాలకు వే
రా మనుపమూచి శిశువుం । దామెల్లన నందె హస్తతామరసములన్. ౫౪౬

ఆ. జగముఁ దన మహేంద్రజాలమ్ములో ముంచు । మాయశిశువు గీయ గీయటంచు
బోరుపెట్టి యేడ్వఁగ హొంచి కావలివారి । నిదురనుండి లేపె నదిర శక్తి. ౫౪౭

ఉ. కావలివాండ్రు లేచి యది కావనిన న్విని యాపలింప లే
లే వినవచ్చె బిడ్డఁడని లెమ్మిక లెమ్మిక యేమి నిద్ర రా

రా వడినేగి చెల్వఁడగు రాజున కంచు విరాళిఁ బోయి యా
భూమిప దేవకీసతికిఁ బుట్టెను బిడ్డ యటంచుఁ జెప్పెనన్. ౨౪౮

ఉ. వగవపుకోళ్ళమంచమున భామినితోఁ బవళించి యంత ము
న్నుగఁ దన చెట్టుస్వప్నము మనోగతదుఃఖము నివ్వటింప న్న
న్నగగ మువిప్పి మేలుకొనియున్న ధరాపతి తత్తరంబునన్
దిగి మొలకట్టు వల్వరును బిట్టుచు జుట్టును జుట్టు మున్నుమున్. ౨౪౯

మ. తనవార్తై యెవరాడునో యనుచు దండందున స్నెల్లఁగా
వడివంకగోనఁ దమ్మి రొక్కుంతు గ్రహోద్ఘోషంబులోయంచు నుం
గనవం దాఁటఁగ బిట్టుబెట్టె నెమకై యాయమ్మ నాపైన మీ
గడియం దప్పఁగరా పటంచు జనియెం గంసుండు మున్ గ్రొన్నెత్తై. ౨౫౦

వ. అని వసుదేవునిం బిలిచి వాకిట నేల మదీయవైరి పు
ట్టెనుగద తెమ్ము బాలుని వడిం బరిమార్చెద నన్న నాతఁడుం
బనివడి దేవకీసతిప్రసూతిని ముద్దుల మాయలాడి బి
ట్టను గొని రాజునం గడగడం గడుఁ గంపిలికొంచు నిట్లనెన్. ౨౫౧

గీ. నేన వచ్చెద బాలికతో నటంచు । నరిగె వసుదేవుడాతని మరిగమరిగ
క్రొత్తబాలెంత సిగ్గున నెత్తుమీఁద । ముసుఁగు సడికట్టు వురిటాలి మసిమతోడ. ౨౫౨

ఉ. పొత్తులలోన బిడ్డనిడి పొంకముగాఁ దన కేలుదమ్ములన్
మెత్తగ నుంచి పాదములు మెల్లనమెల్లన మెట్టుచు న్నొహో
మత్తుఁడ నీవు నామనవి మాటలయం గమిఁగాను రాని నీ
చిత్తము నాయభాగ్యమని చెప్పుచుఁగాక యటంచుఁ జెప్పెనన్. ౨౫౩

ఆ. కాదు కూతు నీవు గన్నది పుత్త్రుండు । కాదు కూతురంచుఁ గంసుఁ డనుచు
మొగముచూడ కాపె మున్నుగా ములుసూపె । మొలచు మొలకటంచుఁ బెంపు కతన ౨౫౪

క. ఔరా యాడుది పుట్టెన్ । వైరి పుట్టుడటంచు గగనవాణి వచించెన్
మారనది తాయమూర్తై । కారణ మేదొక్కొ కాలగతి కుటిలమునన్. ౨౫౫

ఆ. మరియుమరియుఁ జూచి మరిజూచి మరిజూచి । త్రిప్పి త్రిప్పి చూచి తేరఁ జూచి
బూచియంచుఁ దెలియ కాచలచిత్తుండు । ప్రాచిపోవతోడ బల్కె నిట్లు ౨౫౬

క. సందియము లేదిది దానవి । బృందారకమాయ దిట్టివే యని వాగ్గా
ణ్ణందనుఁడు చెప్పెఁ గావున । ద్రుంచింపెదఁ దుమ్మటనిన మునువ పగపుతోన్. ౨౫౭

మత్తకోకిల. కాదు కుట్టదు నేడు నీవిటు గంపమందఁగ నేటి కి
య్యాడుబిడ్డను గొట్టి యర్భకి మంచిదే సతివారిలోన్

వేఁడిన స్త్రీ శిశువు బెట్టుము వేడెదన్ దయలేదె నా
గోడు విన్మను గంసకంస తగుం గొలంగుట హింసకున్. ౫౫౮

మత్తకోకిల. నన్ను గష్టము బెట్టి వేడితి నిన్ను నే బ్రతిమాలితిన్
విన్నవించె యిదేమి వైరము జేయనేర్చెఁ దలంపుమా
మున్ను విన్నను మాట నీవల మూట మూట చెలంగవే
నన్ను జంపుము నీకు మెంతము నచ్చదేనియుఁ జెచ్చెరన్. ౫౫౯

వ. అనిపలుకుచున్న దేవకి నిష్ఠురంబు దలంపునకు రానీక యాచిన్నిపన్నిరాతిం బట్టి పాషాణంబుపై వైచి నడి వేజారి చేతునం గాలుకపిట్టవలె యంటి రెగసి యసుమూసితాం బరతలో నష్టభుజరూపంబు ధరించి సల్లలితపల్లకినినాదంబుతోని ప్పుమున్సొరయున నిట్లనియె. ౫౬౦

క. కంసా కులపాంసా నా । హింసవలన నేమి ఫల ముహీనతరమహో
హంసుండు గలడు నిన్ను । ధ్వంసముఁజె వెట్టవాఁడ తరలుము వేగన్. ౫౬౧

క. అని యంతర్హితయై చను । గని విస్మయమంది యపుడు కంసుఁడు గేహం
బునకుం జని వెఱపు మిగుల । మనఁగొనఁగా దానవులను బిలిచి పలికెన్. ౫౬౨

గీ. ఎక్కడెక్కడ పసిబాలు రుండి యుందు । రక్కడక్కడకును బోయి యరసి వారి
నెక్కడెక్కలు గావించి తక్కు మార్చి । యిక్కడికి రండనంగ వా రేగిరపుడు. ౫౬౩

క. పూతన గోకుల మూతన । జాతుం మేతకయి చనియె నరగ నరశిరః
పాతర ధేనుకవత్సక । ఘాతల కేగ బ్రలంబ బకసహితముగాన్. ౫౬౪

వ. అంతఁ గంసుండు చింతావిష్టమానసుండయి గృహాంతరంబుననుండి సింగంబు గాఁ
గన్న యేమంగుబాటె దైన్యంబుతోనుండె నంత నక్కడ నందగోకులంబున. ౫౬౫

క. మరునాటి ప్రొద్దుపొడుపున । గరమరుదుగ నందుఁడు పుత్రుం గాంచుటకున్
బురుషులు యిరొటకును గొక చటుతఁడు బట్టనని వినికి చెవులు వనిమఁగన్. ౫౬౬

ఉ. పంచెడు పంచదారలును బంగ్లములుం గొని యింటికింటికిన్
సంచుసగార ప్రమోద నల కంసుని గుండెలు బిట్టుగొట్టకో
మించె మహోత్సవంబు లెలమిం గొలకట్టడి గాన్క కట్నముల్
గొం చరుదెంచి యిచ్చె నొగి గోపకబృందమునందు నందుకోన్. ౫౬౭

ఉ. నందుని వైభవంబుఁ గని నందనసంభవ తన్మహోత్సవా
నందముఁ జూచి చాలు ఘనంబని కంసునితోడఁ జెప్పినన్
ముందు రణప్రియుండనిన ముక్కలు దాఁ దలపోసి గోకులం
బందరివారలెల్లఁ బనవైరి విరోధులటంచు నెంచుచున్. ౫౬౮

క. దిగులుపడి మది నుపాయము । దగులక యవ్వ్రతనాది దనుజావళి యె
వ్వగఁ బనిచేయుదురో యా । వగఁ దానొక కొన్నినాళ్ళు యుంచెం జింతన్ ౫౬౯

సీ. ముక్కునఁ గీలించు ముత్యాలబేసరి । యొయ్యనఁ జేతను నవరించుకొనుచు
మిగాళ్ళఁజారు నుమ్మ్రతవిరిదబ్బెకల్ । గుడిచేతఁ గదుపుకొనుచుఁ బట్టి
పట్టు నిద్దంపు చాల పిగిచూపు జనుదోయి । నొప్పి జీరన గొనక్ కుప్పించి
కమునన్నమైన లేనడుము జన్నాతఁగాఁ । గలహంసపతె జాయగతి వహించి
మొలకచిరునవ్వు మొల్లలు మోపి యనెడి । మోముగలయలఁగలపెనా ముద్దుచెక్కు
టద్దములు గిడవేర్పడ నవుడు పూత । నాఖ్య గంధుని యుంటికే నరుగుదెంచె. ౫౭౦

క. దానింగని గోపిజన । మానందమునిసరిరిఁ బలుమ నాపడ దోజో
నా నాయిని నా యిల్లు । కానాయని ముద్దులిడుము గోముటునితోడన్. ౫౭౧

వ. వచ్చి నిజవృత్తాంతజాతచేతోజాతరాంతరితసమస్తచేతనయగు పూతనం గాంచి నీ వెవ్వతె
వేల వచ్చితివని యడిగిన విని పూతన యిట్లనియె. ౫౭౨

క. అమ్మా యేమనఁ బయమ నా । యమ్మోడుగఁగనేల యీనమియమె వత్తెం
గ్రమ్మనె యమ కొనక మిత్రుల్ । బొమ్మలు కడుకొచ్చునమ్మకో కనుమమ్మా. ౫౭౩

ఆ. పాలఁగిగిని నేను పట్టలేకున్నాను । పాప తెపటన్నైనఁ బాలు గుడుచు
వాయగలతె యంచు వచ్చిరి నడుగుచు । గొడుకు నిమ్ము పాలు గుడుచుగాని. ౫౭౪

వ. అనినవిని యశోద తనముద్దుపాన నితరులచేత కొప్పింప మనసొప్పక తల్లి నాయిట్టఁ
డితడులపాలు గుడువఁ డడకాక వీనికిం బాలకొఱంతయు లేదనిన నంత మాయాకల్పితాంతఃకర
యాకలిచే నిట్టు నేడునసాగెనం జూచి యీనాడు నిద్దని కొన్నిసారులును గుడిపిన నాకల
నెపలేదని యూహించి యీ యాడు దయసేయునని చేతికందిచ్చిన నది తన చేతుల నందు
కొని విషపూరితంబులైన స్తనంబుల గుడుపం దొడఁగె నంత. ౫౭౫

—: శ్రీ కృష్ణలీలా ప్రారంభము :—

ఆ. పట్టిపట్టి కుడిచె పట్టు బట్టలిడ్డని । యట్టునిట్టు దూరి కొట్టుకొనఁగఁ
బట్టిపట్టి యనగఁబట్టి కృష్ణుఁడెకాక । చిట్టిపొట్టిపాలి చేతఁ జయిచి. ౫౭౬

క. అని యందఱు నతివిస్మయ । మునఁ జూడఁగ దాని ప్రాణములతోఁ గుడిచెం
జనుబాలు బాలు డాహా । తన కూరెం ధరిణిఁ బర్వతమువలెను స్రుపా. ౫౭౭

వ. అంత గొన్నాళ్ళకుఁ గ్రమక్రమంబుగా ౫౭౮

సీ. బకునిఁ జంపెను వత్సుఁ బరిమార్చె ధేనుకు । మడియించెను బ్రలంబు మక్కుమార్చె
నింద్రుయాగము సేఁకు నియ్యనికతమున । నింద్రుండు గోపించి యెల్లమేఘ
నికరంబుచే రాళ్ళ నించినవర్షంబు । గురిపింపఁగాఁ జూచి గోగణంబు
గోపగోపికలను గాపాడ గోవర్ధ । నాద్రి లీలాకంబు కాఁగ నెత్తె
కేశి యసురాత్ముని విత్సలోకేశుఁ జేర్చె । మడుమడి యగణ్యలీలల మహిమ జూపె
నింతయును విని కంసుఁడు త్యంతచింతఁ । దలఁపులో నెట్టకేనొక దారి ద్రొక్కె. ౫౮౯

వ. కృష్ణుఁడు కాళియమర్దనంబును గోపికావస్త్రాపహరణంబును మున్నగు ననేక లీలల నత్యద్భుతముగఁ జేసెను ఇతఁ డితరులకు సాధ్యుండుగాఁడు ధనుర్యాగంబని మిషపెట్టి కృష్ణు నిచటు రావించితినేని నేను వానిఁ గపటంబున నోర్వఁగలనని యూహించి యక్రూరుని బిలిచి యీయెడ ధనుర్యాగంబు సేయుచున్నాఁడనని చెప్పి రామకృష్ణుల దోడ్కొని రమ్మనిన నతండు నందుని మందకుం జని వారల సందర్శించి వృత్తాంతం బెఱిఁగించె చెప్పిన బలరామకృష్ణులు రాజాజ్ఞకుం బ్రతికూలంబు వచింపనేరక రామకృష్ణులం బంపిన నక్రూరుండుగూడి మధురాపురప్రయాణంబుచేసి ధనుర్భంగం బాచరించి రాజసభయందు గజమును, చాణూరుండును, ముష్టికుండును, కూటుండును, తోశలుండును నను వారిం జంపిన విని కంసుండు మనంబునగలఁచియు ధైర్యం బవలంబించియు వాలుం బలుకయుం గొని శ్రీకృష్ణుఁ గదసి గద్దించి యిట్లనియె. ౫౯౦

సీ. పాలు మీగడ వెన్న మెక్కిన పెరుగును । దొంగిలించిన కుఱ్ఱదొంగ వీవు
కొలనిలో గోపికల్ జలకంబులాడఁగా । గోకలెత్తిన కుఱ్ఱగొంటె వీవు
సముచితాచారధర్మము నింద్రుయాగంబు । వలదన్న పాషండకులుఁడ వీవు
పాలిచ్చువచ్చిన పడఁతుకొమ్మలు చొక్కి । చంపిన ప్రాణహింసకుఁడ వీవు
నీతి యొక్కింతయేనియు నీకు లేదు । కంసుదివిజేంద్రు వెదకిన గానరాదు
మంచిలోచెట్ట లిట్టిట్టి మాయమింక । కంసు వెరుగవె శత్రువిధ్వంసు ననుచు. ౫౯౧

ఉ. ఓరి కులాధమా విను మయో పసిపాపలటంచు నెంచ నే
దారినిఁ జంపి తారుచుర సుదారగుణాఢ్యుని నప్పుడే సదా
చారుఁడనంచు దొంగను విచారవిహీనుఁడ వీవు నీకు నే
మారకుఁడఁ గనుంగొనుము మాటలు పెక్కులు ప్రేలనేటికిన్. ౫౯౨

వ. అని కృష్ణుండుపల్కిన విని కట్టలుకఁ గన్ను లెఱ్ఱఁజేసి పండ్లు పటపట గొఱుకుచు నిది చూడుమనుచు ఖడ్గంబు గదలించి కేలనున్న వాలు ఝళిపించు యెసినం దప్పించుకొని దేవుఁ డలంతుకొని కృష్ణుండు కంసుచేతివాలు పెలుచం దనకేలఁ గాపరించుకొని రణకేళీవినోదంబున నంగంబు మస్తకంబు వగనేసిన నది వినువీధినుండి వచ్చిన దేవతానికరంబులు చూచి పుష్పవర్షములు గురియించిరి. సమస్త మునిగణంబులు స్తుతించిరి జనులు ప్రసిద్ధిరంతఁ గృష్ణుండు కంసునసంతరం బతని తండ్రియగు నుగ్రసేను రాజ్యంబున నియమించి

నిజపరాక్రమ ప్రభావంబులు జగంబున నిండించియుండం గని వసుదేవుండు రామకృష్ణులకు మౌంజీబంధనవ్రతంబు నెరవేర్చినఁ గాశికింబోయి సాందీపునొద్దఁ గొలదికాలంబున సమస్తవిద్య లభ్యసించి మరల మథురకు వచ్చి ద్వాదశహాయనవయస్కులై యుండ మగధరాజగు జరాసంధుండు తన యల్లుండగు కంసునికథ విని దుఃఖితుండై సేనా సహస్రంబులం గూర్చుకొని మథురమీదికి దండెత్తికొనివచ్చి పదియేడు తడవులు కృష్ణునిచేఁ బీడింపబడి యోడి కాలయవనుం బ్రేరేప నతం డనేకాక్షౌహిణీసేనాసమేతుండై మథురమీదికి వచ్చినం జూచి కంసాంతకుండు యాదవులనెల్ల రావించి నిజాగ్రజుండగు రాముం జూచి యిట్లనియె. ౫౮౩

గీ. ఏమిచేయుదుమయ్య దండెత్తివచ్చెఁ । గాలయవనుండు భీకరాకారుఁడగుచు
నాజరాసంధుఁ డిదివఱకు నాచరించు । పన్నిబాఁ డిక మథురలో నుండవలదు. ౫౮౪

ఆ. ప్రాణముండెనేని బలుసాకు దినియైన । బ్రతుకవచ్చును గాన ప్రాణరక్ష
ముందు గలిగియుండు నందుండి క్షేమంబు । ప్రాణరక్షలేని రాష్ట్రమేల ౫౮౫

ఆ. పోరు గలిగె గోరు చుట్టుపై రోకంటి । పోటుగాఁగ మగధభూవిభుండు
గొడవ పెట్టుచుండఁ బడయర యిక్కాల । యవనుఁ డొకఁడు వచ్చె నకట యిపుడు. ౫౮౬

ఆ. వైరిభయములేని వైపుల నుందురు । బుద్ధిమంతులయిన పురుషు లెపుడు
క్షీరసాగరమునఁ జేరెను విష్ణుండు । కొండమీఁదఁ గాపురుండె శివుడు. ౫౮౭

ఆ. సింధువునడుమ మునులఁ బట్టు రైవత । గిరికి దగ్గరఁట ప్రకృతియు రక్ష్య
మైనదియట వనరాత్మజుం డేగి చూ । చెనఁట ద్వారవతికిఁ జేయుద మిఁక. ౫౮౮

క. అంతట యాదవు లంపరు । సంతసమునఁ బొంది పొంగి సకుటుంబముగా
గంతలుఁగట్టిరి ముత్తకు । ముంతలకును బొంతలకును మూరగతికినై ౫౮౯

ఆ. మథురలోనె స్వస్వమందిర ద్వారముల్ । మూసివైచి బీగములు ఘటించి
బండ్లమీద నిడిరి పాత్రభూషాధన । వస్త్రపేటికలను వరుసఁ బేర్చి. ౫౯౦

క. ముసలమ్మలు ముసలయ్యలు । ముసలంగాఁ జోటులేక మెల్లన నీగుచున్
వెస నెక్కుచు నెట్టెట్టో । గుసగుసలాడుచును బండ్లగూర్చుండి రొగిన్. ౫౯౧

క. పసిపాపలఁ దొట్టెలలో । విసువక నిడి చూచుకొనుచు వెస బాలెంతల్
కసుగందక పీవసలన్ । విసరుకొనుచు జనిరి శకటవిసరములపయిన్. ౫౯౨

ఆ. పడుచువారుకొంత నడుచువారయ్యును । దడవు నడచి యెండగొడుగులెత్తి
యడుగులంటుఁ జెప్పుటట్టులు గట్టిగా । దొడిగి చనిరి యలఁత దోచకుండ ౫౯౩

వ. ఇట్లు రామకృష్ణులం బురస్కరించుకొని మధురలోనున్న యాదవులు కతిపయప్రయాణంబుల ద్వారవతిం బ్రవేశించి విస్తీర్ణంబైన పట్టణంబు బాగుచేసికొని యందు నివసించి రంతం గాలయవనుండు యాదవసహితుండై యున్న ద్వారావతికిం బోవ నిశ్చయించుచు వని పురబహిఃప్రదేశంబునకు వెడలి కాలయవనునకు దృష్టిపథగోచరుండైనం గాంచి యవ్వీరుం బదచారులయి ముందుఁ గృష్ణుండును, వెనుక యవనుండును బడి పడి దీర్ఘకాలము పరువెత్తుచుండ నిద్రించియున్న ముచికుందుండున్న గిరిగహ్వరంబు ప్రవేశించె నంత యవనుని స్పర్శనంబునం జేసి ముచికుందుండు మేలుకాంచి తన యుగ్రదృష్టిపాతంబున వానిన్ దగ్ధంజేసి కమలలోచనుండును పీతాంబరధరుండును, నతిమనోహరాకారుండును నైన శ్రీకృష్ణుని దర్శించి నమస్కరించి తాపంబునుండి విముక్తుండయ్యె నంతం గృష్ణుండు బలసహితుండై ద్వారావతికిం బోయి దానికి నుగ్రసేనుం బ్రభువుం గావించి స్వేచ్ఛం బ్రమోదముచు సుఖంబుండె నంత. ౫౪

చ. కలఁడు విదర్భదేశమున గాదు నరేంద్రుఁడు భీష్మకుండు నా
నలరును వానికిం దనయయైతగు మేచకవేణి విస్ఫుర
ద్బలరుహహారి చారుగుణ సంతతిహారిణి పద్మనేత్రయౌ
జ్జ్వలతరభూషణాంచిత లసన్మణి రుక్మిణి నాఁ బ్రసిద్ధయై. ౫౫

శా. ఆ వామాక్షి యురూపయౌవనకళావ్యాహారముల్ నిత్యమున్
మాదేవర్షియు లప్పుడప్పుడు హరిగమం బూడి దా పిల్చుఁ ద
త్పాదాంభోరుహదర్శనంబు గలుగన్ దత్పాదగతిం గోరుచున్
శ్రీదేవీవ్రత మాచరించి వరసెన్ సిద్ధిన్ ధరాధీశ్వరా. ౫౬

క. తనయన్న రుక్మి యనువాఁ । డనయము శిశుపాలునకును దనుజ నొసంగన్.
మనమునఁ దలఁచుచుండె నాతని । కనుపపదఁ గనిక కృష్ణుఁ దలఁచెను గానరున్. ౫౭

క. దేవీ పూజార్థంబై । యావెలఁదుక వెడలఁబోవ హరి దానిని బలి
ప్రావిణ్యంబున గైకొని । తా వేగంబోయి నిజరథంబున నిడియున్. ౫౮

వ. ఇట్లు గొనివచ్చి హరి రాక్షస వివాహంబున రుక్మిణిం బెండ్లియాడి తదనంతరంబ క్రమముగా జాంబవతి, సత్యా, మిత్రవిందా, కాళింది, లక్ష్మణా, భద్రా, నాగ్నజితులను వారి యథావిధిఁ బాణిగ్రహణంబు సేసికొనియె. వీరలయందు నుదయించు దేవ్యనుగ్రహంబున మగవ్వారలను రుక్మిణికి నతిమనోహరాకారుండైన ప్రద్యుమ్నుండు పుట్టె. మధుసూదనుం డప్పాలునకుం జాతకర్మాదికం బాచరించి యున్నంత గొన్నాళ్ళ కాయుగ్మ బాలున్ సూతికాగేహంబునుండి బలవంతమున శంబరుండు తన మాయాబలంబునం గొనిపోయి మాయావతి యనుదాని కొప్పగించినంత వాసుదేవుండు చింతాసాగరంబునం మునిఁగి దేవీ స్మరణంబుసేసి పలువిధంబులం బ్రార్థింప దొడంగె. ౫౯

వసంతతిలకవృత్తము. ధర్మాత్ముఁ డంచనయి తల్లి ధరించి నిన్నుం
కర్మప్రదాత్రివని చాలగ నమ్మియుంటిన్
మర్మంబు లెఱ్ఱి నటియించినఁ జేసి తీవ్రన్
నిర్మాత్రవేద్యవా సుకీర్తి వెలుంగవే మున్. ౭౦౦

,, మూర్తిగ్రహాంబుకధ సోక్కుడి యెప్పుడో వ
ర్జ్జాతున్ బిగాయుచుసాగె మనంబు లజ్జా
ధీమర్త్యసంగొనగ బిజ్జలంగ నీకా
హ్రైతిం గనన్ను బగిలంబు కటాక్ష మిమ్మా. ౭౦౧

,, అత్యంతయుగ్మములనమ్ము పురంబు గేహం
బత్యున్నతంబుగ వసంతకడుధ్ధుహామున్
సత్యంబు సూరిఘనాలిక గుప్తమంబు
గత్యంబు సూపదగు గేహం చిత్రమయ్యెన్, ౭౦౨

,, మానం గొనంగ పిలుపొప్పుడు కేరు వచ్చెన్
మసింపుమంటఁ గంతించుచు మూర్ఖ రంపున్
దీనాళిఁ బ్రోచుటకు దిక్కగు నీవె యనన్
నానావిధంబులను నమ్మితి నిన్నె తల్లీ. ౭౦౩

,, ఎవ్వాండు నీమహిమ లెవ్వగఁ గంటు నీకుం
దవ్వైన వానికినిఁ దప్పక ముప్పు గల్గున్
అవ్వా కృపాకలిత నన్నుఁ బ్రోవవమ్మా
యెవ్వారు నన్నుక ధరింతురు చెప్పుమమ్మా. ౭౦౪

,, నుప్పొంనసం గెసలు సూపుచు నందియుంబల్
దుప్పంగ నేల యది రోకడిపంపెకానే
యెవ్వారు వచ్చిరో యాపుకెంత సేయన్
పువ్వాడుబోడి నను బ్రోవగ దమ్మ తల్లి. ౭౦౫

,, త్రోయుంచితీవె బలురోహిణి గర్భమందున్
మాయమ్ము వంపితివి మందున నన్ను నీవే
సింహాన నిన్ను వినతేర ధరింప నెప్పున్
సాయంబవై నిలుము శక్తి జగద్విధాత్రీ. ౭౦౬

,, నీవేగదమ్మ భువి నింగి భుజంగలోకం
బావేళఁ గాచుచు నటించెద పంబరీతిన్

నీ విచ్చినావు సుతునిన్ సుఖమందు మంచున్
నీవే హరింపఁదగు నే కరుణించి యమ్మా. ౬౦౭

వ. అని యిట్లనేక విధంబులం బ్రార్థింపం గరుణించి ప్రత్యక్ష దర్శనం బిచ్చి యో శ్రీకృష్ణా! భయపడకుము శాపవశంబునం దేసిన సుతుని శంబరుండు గొంపోయె. నతండు, షోడశహాయన వయస్కుండై శంబరుం బరిమార్చి. నా ప్రసాదంబువలన మరల ద్వారావతికి వచ్చి నీ కత్యంతానందంబుం గలుగఁజేయం గలవాఁడని చెప్పి యంతర్ధానంబు నొందె నంతఁ గృష్ణుండు సంప్రీతాంతరంగుండై నిశాంతంబు ప్రవేశించి సుఖంబుండె నని చెప్పిన విని రాజు వ్యాసున కిట్లనియె ౬౦౮

సీ. మునినాథ సందేహమును దొలఁగింపుమీ వైష్ణవాంశజుఁడైన వాఁడు శౌరి
వానికి దుఃఖము వచ్చెనె వింతాయె సూతికాగృహమందుఁ జొచ్చి తనయు
నొకఁడొంగ గొంపోవ నుత్తమజ్ఞానంబు గలవాఁ డెరుంగఁడే తెలియఁబల్కు
నావుడు వ్యాసుండు నరనాథ చెప్పెద వినుమని పల్కె సద్విష్ణుఁడైన

గీ. శంభుఁడైనను విధియైన శక్రుఁడైన । మాయ బలపతి మోహిని మహితమూర్తి
దానిఁ దప్పించుకొనుటకుఁ దరముగాదు । మనుజులన నెంత యిక వేయు మాటలేల. ౬౦౯

— * శ్రీకృష్ణ కించిత్త్వ కారణము * —

క. మానవ జన్మంబెత్తిన । మానవులకు నేది గుణసమాజంబగునో
దానిం బూనక యుండునె । మానాయకుఁడైన నేమి మనుజుండైనన్. ౬౧౦

వ. వినుము పార్థివేంద్రా! క్షుధయు, తృష్ణయు, నిద్రయు, భయంబును, తంద్రయు, వ్యామోహంబును, శోకంబును, సంశయంబును, హర్షంబును, నభిమానంబును, జరయు, మరణంబు, నజ్ఞానంబును, గ్లానియు, ప్రీతియు, నీర్ష్యయు, నసూయయు, మదంబును, శ్రమంబును, వివిధంబులైన గుణంబులు, అవి యెట్లంటేని పురోగతంబైన బంగారులేడి యిట్టిదనియు, జానకీహరణం బగుననియు, జటాయుమరణంబు ప్రాప్తించుననియు, నభిషేకముహూర్తంబున వనవాసప్రయాణంబు వచ్చుననియు, రాముఁ డెఱుంగనే? అదియుంగాక. ౬౧౧

క. జానకి యేగినచోప్పుం । గానక వెదవెదను నెమకి కడుశోకమునం
గానల దిరిగెను రాముడు । యెనరుడిక జ్ఞానశీలు డీభువిని నృపా॥ ౬౧౨

కం. కానరు రాముడు మార్గము । తాను మహానాగపాశతతి నొదవ గరు
త్మానుడు బొలగించెగదా । యెనరుడిక జ్ఞానశీలు డీభువిని నృపా. ౬౧౩

క. జానకిఁ బావనయగని । దానిని బ్రాకృతు లోకము దప్పిడినంతం
గానలకు బంపె రాముం । డేనరుడిక జ్ఞానవంతు డీభువిని నృపా. ౬౧౪

క. మానుగ గుహలప్పుడు వన । సూనములను నెరుగఁడాయె జారాముఁడు దా
మానవులను దెలిసికొనియె । నేమరుఁడిక జ్ఞానశీలు ధీయుతుని నృపా. ౬౧౫

క. జానకి పాతాళగతిన్ । బో నెరుఁగక రాము పలుక బూని పడి సుమి
త్రానందను గోపించెను । నేమరుఁడిక జ్ఞానశీలు ధీయుతుని నృపా. ౬౧౬

క. శ్రీరాఘవుండగు కృష్ణుఁడు । భానునిభుఁడు కంసుఁడలని భయమునఁగావా
యానందమునందలోఁచె । నేమరుఁడిక జ్ఞానశీలు ధీయుతుని నృపా. ౬౧౭

క. నానా విధముల మాగధ । ఘూనాథు వధంపలేక పురమును విడిచెన్
ధీనిధి శ్రీకృష్ణుఁ డా । నేమరుఁడిక జ్ఞానవంతు ధీయుతుని నృపా. ౬౧౮

క. మానుగ శిశుపాలున కీ । బూనిన రుక్మిణిని గృష్ణమూర్తి కృతకసం
ధానమున నపహరించఁడె । యేమరుఁడిక జ్ఞానశీలు ధీయుతుని నృపా. ౬౧౯

క. సూనుండు శైశవంబున । దానవుచేఁబడుట కెంత దానెరుఁగఁడు సం
ధానపరుఁడయిన కృష్ణుం । డేమరుఁడిక జ్ఞానశీలు ధీయుతుని నృపా. ౬౨౦

క. దీనత సత్రాజితుఁడై । తా నమరలబట్టు దొంగతనమున దెచ్చెన్
సౌనందుఁడైన కృష్ణుం । డేమరుఁడిక జ్ఞానశీలుం ధీయుతుని నృపా. ౬౨౧

క. మానిని సాత్రాజితి దా । నా నారదమునను గృష్ణునర్పింపంగా
బూని ప్రమదంబున గట్టెను । నేమరుఁడిక జ్ఞానశీలు ధీయుతుని నృపా. ౬౨౨

క. మానుగ జాంబవతియు సం । తానముఁడిగికొనిన శౌరి తపమొనరింపం
బూని చనియె పర్వతమున । కేమరుఁడిక జ్ఞానశీలు ధీయుతుని నృపా. ౬౨౩

సీ. దివ్యబోధస్ఫూర్తుఁడయి వెలయు నయ్యమునన్ను । గురువుగా గౌరవించికొని నవర్ష
లోనలంచి పాశుపతోరుదీక్షఁగొని మొండియై వెండియు వండియనుచు
నుగ్రతపంబు దా నొకమాసమున మంచి ఫలభక్షణముచేసి భక్తినిల్చి
శివమంత్రము జపించి వెలగుచు రెండవ నెల జలంబుల గ్రోలి నియతి నేక
పాదంబునను నిల్చి పరగ మూడవనెల గాలిని భక్షించి కాలపేర్చు
నిలచి నియమంబు సలిపిన నలరి శివుఁడు దేవతలతోడఁగూడి తా దివ్యదర్శ
నంబొసంగి యుమాధ్వహ నాకు దృష్టి । యయ్యె వాంఛితమెయ్యది యడుగు మనిన. ౬౨౪

వ. అంత శ్రీకృష్ణుండు సంతుష్టాంతరంగుండై యంతరాంతకుని పాదంబులకు దండప్రణా
మం బాచరించి మేలుగంభీరభాషణంబుల నిట్లని స్తుతియించె. ౬౨౫

దండకము: దేవదేవా జగన్నాథ భూతార్తినాశా మహావిశ్వనాథా సురారిఘ్న త్రైలోక్య
కారీ హరా నీలకంఠా శివా శూలి శైలాత్మజావల్లభా యజ్ఞహర్తా కపాలం ధరించిన న్నేను నీ

వర్ధనంబామె నాజన్మ సాఫల్యమాయెన్ సదా కామినీపాశబద్ధుండ సంసారకూపంబునం బడ్డితిన్ నీవు వడ్డించక నాకున్ నిరంగాల్పు నేవచ్చితిన్ రక్షణార్థుండనై యో త్రినేత్రా నరాకారముం బూని మత్ఖంబులందొంది భిన్నుండనైతిన్ భవాంభోధి దాటించి రక్షించు రక్షించు మక్షీణకారుణ్యమున్ జూపి నే గర్భవాసంబునం గొంతకాలంబు మందించితిన్ విణ్మూత్రంబు గంపంబునం వసింపంగ నిప్పుడ్ యశోదాకరస్థాంబు సేకంబుతో వృద్ధి వాడ్పి యామందలోనుండి గోపాలతో నింత కేళీంబులుం బాల గొన్నాళ్ళు వల్లాబులం బొందితిం విమ్ముటన్ మ్మధుర రాజ్యంబువల్లం గమంధిపి ద్వారావతిం జేరి మైత్రంబు నోవెక్కికొంటిన్ యయాతి ప్రపమం చేసి యున్నట్టి శాపంబునన్ రాజ్యభారంబు బొందంగ లేనైతి నయ్యుగ్రసేనేమం చగం గొల్చితిన్ వెండియుం గామినీవర్గతం ధర్మముం గంటి గార్హస్థ్యమున్ బూని స్వాతంత్ర్య మించేనియున్ లేకయుండెంగదా యుక్త దాక్షిణ్యసానందమై పుత్రులం గాంచి యుండుటం గనంగొంచు భల్లూకరాట్పుత్రి నన్ తాపమున్ గోరి నన్నోటి ప్రేమేప నిష్టే వసం గ్రహంచన్ నీమంగవాణ్రి కొపించుటిన్ స్నిగ్ధనామన్న చేమంచు నేమందుమార్కొన్ వసింపంగ గాలంబు పుచ్చన్ ధనుర్వ్యాసంభ్రమనయీ మహమ్ముం గోరి కీటవ్రజాంచల్ ప్రసంగించు భీమం బుదయస్మి మద్దేవ యుర్మాపహత్వాపమున్ ధర్మమూలంత నారాయణుండన్ నరత్వంబు ప్రాప్తించె మంఖారభూతిం బొలంగొంటికో శక్తిమూ నమ్మమోహాంగ గంగోత్తమాంగా జితానంగభూషీ కృతోద్యద్భుజంగాయ తుభ్యం నమోస్తంచు నే మ్రొక్కెదన్ మ్రొక్కెదన్ మ్రొక్కెదన్. ౬౨౬

క. అని యిట్టుల బ్రార్థించిన । విని శంభుడు నవ్వి యెంత వెఱ్ఱివి నరితో
నను పల్కంపగ వలసి । యిట్టుపున గాపించినావ వత్సా గ్రగతిన్. ౬౨౭

వ. కావున. ౬౨౮

చ. ఎవరికి బాహుపాపము నొంచుగనుండు విచ్ఛిన్నమాయ ఛీ
వనధి కొంకర్కనుండరికి నేమునరుం డుపుమింది పుత్రకుల్
జనులకు చెందనాగలరు సౌరభబాలలపుక్రిమాత్రలుక్
మనమున చింతయేటికిక మానుము వూను ముదంబు మాధవా. ౬౨౯

వ. వెండియుం భుంటపరమానందంబున్న గౌరినాంచి శ్రీకృష్ణుండు నమస్కరించి నిలువం
బడియున్నం జూచి గౌరితో నిట్లనియె. ౬౩౦

సీ. కృష్ణుడా యిటుమీదు మీవు శంకింపకు । చెప్పెద నీకొక యుప్పరెల్ల
నీవు సూరేదులు నిజముగ బ్రతికెదు । బ్రాహ్మణ శాపంబు బట్టి యదియు
గాంధారికాపంబు గల్గును నీకలం । దెల్ల శిక్షించు మీసగరుల
యాదవ లోప్పుదురు నాయుంండవు నీవు । దేహంబు వాయుము మోహముడిగి
కాలము కార్యజాతంబు కాకపోదు । భావిభావంబు వెండియుం బ్రతిఘటింప
బడదు నామాటమది నమ్మవలగ వగపు । మరియు వివిధెప విను మొక్కమాట యిపుడు.

క. అష్టైశ్వర్యప్రకాశపకసం । స్పష్టస్థిత భోగులు హరింప్రతు చేడెల నెల్లన్
కష్టంబు సుఖము నాకగతి । నిష్టముగాపించుకొ మ్మహీనగుణాఢ్యా. ౬౩౨

వ. అని పలికి గౌరియు శంభుండు సంతర్ధానంబు నొంది రంత గృష్ణుం డుపమన్యుమునిని స్మరించి ద్వారావతిం బ్రవేశించెనని చెప్పి మరియు, ౬౩౩

ఉ. కావున బ్రహ్మకైన దన కర్మము తప్పదు కర్మముఖ్యునిం
కేవల మానవుల్ తొలగ నేగుదురే జననాథ మాయయుం
దావున లోకసంతతిని దప్పనె దుఃఖము పూర్వకర్మముల్
ప్రోవటయుండ జంతువులు పుట్టుచు జచ్చుచునుండు నెప్పుడున్. ౬౩౪

క. మాయాదేవికి లోబడి । నేయవిధంబులగు నగతుల వెలయుదురుగదా
యేయెడలం గామ్యకామ్యుల చాయలఁ బ్రాణులు స్వకర్మ సంగతి నధిపా. ౬౩౫

క. వైషమ్య నిర్దయతలను । దోషంబులు లేనియందు దోషము రానన్
భాషలిక నేల స్వర్గము । భూమీపతి జీవమోక్షమునకే తలచున్. ౬౩౬

గీ. ఎలమి బ్రహ్మంబు జగము సృజింపకున్న । మాయదడవిని తానేమి సేయగలదు
దాని కారుణ్యమూర్తియై కదగి యోగ । మయముక్తిప్రాప్తిగావించు నీవిధమున. ౬౩౭

క. జీవుండు కర్మముగతి మా । యావశుడై మోహవార్ధి నడగి క్రుశించున్
గావున స్వాతంత్ర్యం బొక । యావంతయు లేదు బ్రహ్మకైనను వింటే. ౬౩౮

ఉ. ఏవిధినైన దేవుని భజింపక కల్గదు ముక్తి సంస్మృతిన్
ద్రోవనిమించ వేరె జగతిం గనరాదు భవాబ్ధిపోతమా
[illegible] బ్రహ్మమున దేవునయందు సమర్థయుక్తితో
[illegible] సద్గురుం గొలచి కేశవునిన్ [illegible]. ౬౩౯

వ. మరియు నశ్వమేధ నరమేధాది మహాయజ్ఞంబులు, భూదాన గోదాన కన్యాదానాది మహాదానంబులును, చాంద్రాయణాది మహా వ్రతంబులును, దేవ భజనంబులకుం [illegible] గావు, [illegible] మున్ను [illegible] మహామునులు, సద్గురుని [illegible] దేవం [illegible] తలంచిరి. [illegible] నను నన్నడిగిన యాఖ్యానంబు నెప్పితి, నిది సర్వపాపహరంబు, పుణ్యంబు, సర్వ సమ్మతంబు, నిది వేదసమ్మతంబు, వినినవారు సర్వపాపవినిర్ముక్తులయి దేవలోకంబు జెందుదురని వ్యాసుండు చెప్ప నేవింటినని సూతుండు. ౬౪౦

కృతిపతిసంబోధనము

శా. [illegible]
[illegible]

వోఢృక్షుద్ధర లక్ష్మలక్షితతను స్ఫూర్జత్ప్రలసద్గౌరవా
ద్యాఢాకారవిలిప్తభూతిసుకరా యల్లూరిసోమేశ్వరా. ౬౪౧

గద్య. ఇది శ్రీమదిష్ట కామేశ్వరీపాదారవింద మకరందతుందిలమాన సేందిందిర దాసు వంశపయఃపారావార రాకాసుధాకర, కామాంబాకన్నయ్య మంత్రీంద్రకుమార పవిత్ర హరితగోత్రాలంకార కృష్ణామండలమండనాయమానాల్లూరగ్రహార పూర్వార్జిత ధరావిరాజమాన, శ్రీవీరప్రతాపకోదండ హంవీర రామచంద్ర భూమీశ్వరదత్త గోదావరీమండలస్థిత సీతారామపురార్ధభాగ పరిపాలనాధీన, పూర్వోత్తరోభయ మండల న్యాయసభాపక నియోగభార వ్యవహార, శ్రీ వేంకటేశ్వర వరప్రసాద సంభూతకవిత్వ విద్యావిశేష బాల్యాది రచిత త్రింశత్సంఖ్యాకగ్రంథ మతిసార విబుధజన కరుణాసంపాదితోభయభాషా పరిచిత ప్రచార నిత్య, శ్రీరామమూర్తి ప్రణీతంబగు శ్రీదేవీ భాగవతంబను మహాపురాణంబునందు చతుర్థస్కంధము.

చతుర్థస్కంధము సమాప్తము

శ్రీ

దేవీ భాగవతము

పంచమస్కంధము

—: [illegible] యుక్త [illegible] విచారము :—

క. శ్రీ [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] త్రిలోకమాతా. ౧

వ. అవధరింపు మనంతరంబ సూతుం గాంచి ఋషు లిట్లనిరి. ౨

క. సూతా [illegible] । [illegible] వింటిమి మహోత్కృష్టం
[illegible] చరిత్రము [illegible] చెప్పుడు [illegible]గాఁగన్. ౩

ఉ. అంగోర సందియంబుగల [illegible] మహా [illegible] శ్రీ
[illegible] సర్వజగత్ప్రపూజ్య [illegible]
[illegible] యంతయున్
[illegible] తపం [illegible]. ౪

శా. శ్రీ [illegible] మహాశ్రీ [illegible] యుక్తునే
[illegible] నారాయణుం
[illegible] గొనియెనే యూహ! [illegible]
[illegible] సూతుఁడున్. ౫

క. జనమేజయ [illegible] । మును [illegible] ముకొని విని వ్యా
సు నడిగె [illegible] సందేహము । వెనసి [illegible] నిట్లని చెప్పెన్. ౬

చ. సకలజగత్ప్రపూజితుఁడు సత్యుఁడు నిత్యుఁడు [illegible]
త్వికలయ [illegible] హరి [illegible]
ప్రకటము [illegible] తపము [illegible] వెం
[illegible] జీవరించిన [illegible]. ౭

క. కామము క్రోధము లోభము । నా మోహము [illegible] రాజసంబున్
దామి [illegible] హర్షము [illegible] సుఖము [illegible]. ౮

క. గుణమయుఁ డగు దేహం బిది । గుణముల విడనాడఁ గలదె గుణియగు నారా
యణుఁ డేఁ గుణముఁ దొలఁగున్ । గుణకార్యములెల్ల దేహిఁ గూడియుండున్ ౯

క. మేమిట సొబగిశాపము । యాదవులం జంపె నెఱుఁగవా కృష్ణుండున్
గావునఁ గలిగెను తనకు మహాదుఃఖకరంబులైన యాపత్ప్రతతుల్. ౧౦

క. హరికిం బసుమోక్షంబును । నరునకుఁ బంపతన మబ్బెనా వినలేదే
పొరిపొరిఁ బస్కారపుంజము । పరిసి తనరి నెరుగరాద తను మహిమంబున్. ౧౧

మ. శివుసేవించుట దేవిచే వరములం జేకొంటయుం జిత్రమే
వివిధప్రాణిభయాపనుండయిన యా విష్ణుండు సర్వేశ్వరున్
భవు నాత్మప్రభవాదికారణు సదా ప్రార్థించునట్లుండ వి
ష్ణువునంశంబునఁ బుట్టువారు జగదీశుం గొల్వరే నిచ్చలున్. ౧౨

ఆ. వె. మొదటియచ్చు బ్రహ్మ మునికొని యైదవ యచ్చు విష్ణుదేవు వచ్చుకార
మరయ శివుఁడు దాని యర్ధమాత్రము దేవి యుత్తమత్వముత్తరోత్తరంబు. ౧౩

తే. గీ. అర్థమగుటను జగదీశ యంబ నిత్య కేశవునకును మీదివాఁ డీశుఁడెప్డు
ధాతకును మీదివాఁడును దైత్యరిపుఁడు విష్ణుఁ డభవుని గొల్చుటో వింతకలదె ? ౧౪

సీ. వరదానమునకునై సరసిజోద్భవుని వక్త్రంబున బనిబుంచెఁ గాలగళుఁడు
మూలప్రకృతియంశమునఁ బుట్టెఁ బెండవ రుద్రుం డతండును భవమూర్తి
యఖిలపూజ్యుండయి యలరారునట్లుండ మూలప్రకృతిగాదె పూజ్యతముఁడు
దేవితత్త్వమునంటి తేజరిల్లుటఁ జేసి భవునకు నుత్తమత్వంబు గలిగె
గీ. హరికి యుగయుగమునఁ గల్గు నవతరణము । లెల్ల శ్రీ యోగమాయామహిమమువలన
గాదె కావున నీకును గల్గినట్టి । సందియంబును విడుమింక సంయమీంద్ర. ౧౫

చ. నరవిని నేత్రపక్ష్మపరిసంచలనంబున విశ్వమెల్లయున్
బరిపరిరీతులం జనన భావము నందఁగఁ జేయుఁ బొమ్మ సం
హరణము సేయు నాసుగుణహారిణి దేవియ పద్మసూతి శం
కరు జలశాయి షడ్విధవికారసమేతులఁ జేయు నిత్యమున్. ౧౬

చ. ఉరువడి సూతికాలయమునుండి వ్రజంబునఁ జేర్చి నందుమం
దిరమునఁ ద్రోపుపెట్టి కడిది మథురాపురి కంపి ద్వారకా
పురిఁ బదియాఱువేల పువుఁబోఁడుల దాసుఁడుగాఁ జరింపఁగా
నెరపెను దేవి నందసుతు నీరజనాభు ననంతు నాద్యునిన్. ౧౭

క. జగమున నాఁగ యుంగనయే । మగవానికి సంకెలంత్రము మరి శతశతముల్
రగులంబగుచో నేగతి । యగునో యది యెంత గిజగిజాయెనో హరికిన్. ౧౮

సీ. సాత్రాజితికిని వశంగతుండై మాట జవదాటకయ పారిజాతతరువు
దోఁగిలించెను శక్తితోఁ బోరి శిశుపాల ముఖ్యులను జయించి మోహనాంగి
రుక్మిణిఁ జేపట్టె రూఢిగా నయ్యహంకారమ్ము నసరా జగమ్ము నందు
మంచిచెట్టుల నొసరించుచుండును దేహి యయ్యహంకారమే యాదిబీజ

గీ. మగుఁ బ్రపంచంబునకు హరి హర విధులను । దాని విడిచినవాఁడుగా ధన్యులగుదు
రెల్లవారు నహంకార మెచట నచట । బద్ధతయుఁ దద్విముక్తియే పరముముక్తి. ౧౯

ఉ. ఆలయు భార్యగాదు మది యర్థచయంబును గాదు పుత్త్రులుం
గారు సహోదరాదులును గారు గృహంబును గాదును మ్మహం
కారమె యాదికారణము నమ్ముము రాజవరేణ్య లోకమం
దేదినేని బంధమున కేదువు మాటలు వేయు నేటికిన్. ౨౦

శా. నేనే చేసితి నే జరియుదను నేనే చేయుచున్నాఁడ నె
ప్పనిం జేసెదఁ జేయుచుంగల నటం చెంతేనియుం బ్రాణిబం
ధానం జిక్కెడుఁ గార్యసంతతికి నెన్నం గారణంబందునో
దీనప్రాపక యీ ఘటంబునకు వ్యుత్పన్నశంబుపోలెన్ ధరన్. ౨౧

గీ. విశ్వమునుఁ బాలనము సేయు విష్ణుదైనఁ । దా నహంకృతి విడువండు తథ్యమరయ
కాకయుండిన నప్పుడా శోక మోహ । మదముఖాంబుధి మున్గఁడై మనునె చెపుమ. ౨౨

చ. అవతరణప్రవాహముల నచ్యుతుఁడేల మునుంగు మోహసం
ఘమనుగు నయ్యహంకృతికిఁ దాల్పడకుండిన నద్దిలేనినాఁ
డెవ్వనికినేని సంసృతికి హేతువు కానఁగరాదు ముక్తికిం
బ్రవిమల మార్గ మద్దియనుమా మది నమ్ముము రాజచంద్రమా. ౨౩

వ. పురుషుండు సాత్త్వికుండనియు, రాజసుండనియుఁ, దామసుండనియుఁ బ్రసిద్ధుండు, బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రాదులును గుణబద్ధులుగారె. విష్ణుండు స్వేచ్ఛచే నవతారంబు లెత్తునని కొందఱందు రది సత్యంబు కాదు. ౨౪

క. ధరణిని దుస్తరశోకాఁ । కరమగు గర్భంబులోనఁ గడునీచగతిన్
బొరియం గోరెడి వెంగలి । యరయంగాఁ గలఁడె విష్ణుఁ దట్టిదె చెపుమా. ౨౫

ఉ. కావున యోగమాయయుమి కారణ మీఁజగమెల్ల శోకమో
హావహవృత్తిఁ జిక్కి వివిధాకృతులం భ్రమియింపుచుండు బ్ర
జ్ఞావిధి నెప్డు మాయవిడనాడఁగలం డపుడే విముక్తు డౌ
దేవినిఁ గొల్చికాని కడతేరఁడు మానవుఁ డెన్నిభంగులన్. ౨౬

వ. నావుఁడు సన్నరేంద్రుండు వ్యాసుం గాంచి యో మునికులసార్వభౌమా యోగీశ్వరీ మహాత్మ్యంబు సర్వోత్తమంబంటివి కావున నది సవిస్తరంబుగా వినవలతుఁ జెప్పవే యనిన వ్యాసుండు. ౨౭

క. మహినెల్ల నాక్రమించిన । మహిషాసురు నేలుబడిని మనుజసురులకున్
బహువిష్టపథయమంచై । రహి యింపెం దొల్లి యొక్క రణ మని వినుమా. ౨౮

—• మ హి షా సు రో త్ప త్తి •—

మ. మును మున్ మహిషాసురుండు నని సోమ [illegible] శృంగంబునం
బడి వేలేండ్లు తపంబు సేసె నదియుం బ్రత్యక్షమై [illegible]
[illegible] మృతి [illegible] బ్రహ్మ దా
మది సంతుష్టి వహించి యొసఁగె [illegible] వక్కాణింపగన్. ౨౯

ఉ. ఓ యసురేంద్ర యేటికి మహోగ్రతపం [illegible]
[illegible] మహీ [illegible]
[illegible] మహో [illegible]
గాంచి నన్ను [illegible] గానక [illegible]. ౩౦

క. పుట్టిన [illegible] । గిట్టుట [illegible]
[illegible] । నెట్టి [illegible]. ౩౧

వ. కావున [illegible] యోజన [illegible] పోరి [illegible] వనితలను [illegible] నలపికాని మన్నో [illegible] సేయుచుఁ గన్నగాని విహరించుచుంటె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు. ౩౨

క. ముని [illegible] । [illegible] మహా [illegible]
[illegible] నాకున్ । [illegible] చరిత్రం బనఘా! ౩౩

వ. అనిన వ్యాసుండు. ౩౪

సీ. వినుము మహారాజ దనువుకుమారులు కల రిద్దు [illegible] విఖ్యాతవరులు
రంభ కరంభు లుగ్రప్రతాపులు వారు [illegible]
[illegible] బహువర్షములు పుణ్య పంచనదపు
జలమునందుఁ గరంభుఁ డలిమి మున్గి జపించె రంభుండు దా [illegible]

గీ. జరగ బంచాగ్నిమధ్య విభ్రాజమానుఁ డగుచు ధ్యానించె నింతలో నమరవిభుఁడు
వగచి [illegible] [illegible] యా [illegible] బంపెఁ [illegible]
రంభ దాత్మ [illegible]. ౩౫

క. తనరెడు [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ముదెన్. ౩౬

ఆ. [illegible] వాని [illegible] చూచి । [illegible]
వచ్చి [illegible] సాధింపఁగల [illegible] । [illegible] గలదె. ౩౭

ఆ. [illegible] । [illegible]
యని [illegible] । [illegible]. ౩౮

ఆ. [illegible] । [illegible]
కామరూపి [illegible] । [illegible]. ౩౯

వ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] నంత. ౪౦

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] రంభను [illegible]. ౪౧

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] కేగెన్. ౪౨

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ధించి రంత [illegible]. ౪౩

క. ఆ రంభను బాహుసం । స్కారము చేయంగ [illegible] గని [illegible]
[illegible] । గారుణ్యము [illegible] గాంచితి మహాహా! ౪౪

ఉ. ఆ చితిమధ్యమున్ [illegible] మహాబలుఁడైన రాక్షసుం
డేచిన [illegible] శరీరముతోడ నాతనిన్

రాచసిరిం గ్రహించుటకు రాయలగద్దియ నిల్పి రాతఁడే
మోచెను గానరాఖ్యుఁడను ముఖ్యసమాఖ్య ధరాతలంబునన్. ౪౫

క. వరదర్పితుఁడై దానవుఁ । డురురాజ్యము సాగరాంత మర్వీతలముం
బరిపాలించెను బలిపం । ధిరహితుఁడై యొక్కఁ గోడుగ త్రిపుర జగమునన్. ౪౬

క. సేనానికురుఁడు ధనర । క్షానిరతుఁడు తామ్రుఁడను నిశాటుఁడు దర్పా
ధీనదిడాలక బాష్కల । భానుభులు త్రినేత్రకాలబంధులు రధికుల్. ౪౭

కం. భూపతులు కరము లిచ్చిరి । బాపలు వసులైరి యజ్ఞభాగప్రదులై
యీపగిది భూమినంతయుఁ । జేపట్టి సురాలయంబుఁ జేకొనునిచ్చన్. ౪౮

ఆ. తురగమై రి పంపె హరిహయు నొద్దికి । ప్రతినిధి నొకని నీవు పటురయమున
నరుగు మిపుడు త్రిదశపురికి నచ్చట నేను । జెప్పినట్టు లింద్రుఁజేరి చెప్పు. ౪౯

క. విడుపుము స్వర్గము శీఘ్రము । సడుపుము నీ వెచటికేని నాకప్రరీశా
నుడుపుము దానుఁడ ససురుల । నుడయని కనిసేయ వజ్ర మూనుము కేలన్. ౫౦

గీ. నిలు మహల్యనుబట్టిన నీతిహాన్య । యెఱుఁగ మేనకొలంది నీ వెంతవాఁడ
వేచి నాకొమ్ము దగిలిన యిరిసి ముక్క । లగుచు వజ్రంబు గిజ్రంబు పగిలి చనదే, ౫౧

వ. అని చెప్పుమని పంపిన సందేశహరుండు స్వర్గంబునకుం బోయి శచీపతి కది సెప్పిన సక్రోధంబుగా నతండు వాని కిట్లనియె. ౫౨

గీ. బౌర యప్పుఁడు పీఁడు పీఁ డంతవాఁడె । యెఱుఁగమే యెంత మదమెక్కె నెంత గర్వ
శాలి వీనికినిఁ జికిత్స నలుపకున్నఁ గన్నుగానఁడుగాఁ మోటమున్నవోతు. ౫౩

తే. గీ. నీవు దూతవుగావున నిన్ను జంపఁ । బాపిగాదని మానితిఁ బదపముఁక
గద్దెదిగుబట్టకొడుక నీ గర్వమడఁతు । పదుపసంబేల కొమ్ముల దురదఁ దీర్తు. ౫౪

తే. గీ. ఎక్కడిది గర్వ మిది నీకు నెనుమ రమ్ము । పొగరు మాలింతు చెప్పుము పొమ్మటంచుఁ
బలుక విని దూత యేగి యబ్బలియునకును । వినిచె నొకక్కసులరేఁడ వినుమటంచు. ౫౫

మ. నిను దేవేంద్రుఁడు లెక్కసేఁయుడు కడున్ ధీరుండు నాఁ డాత్మశ
క్తిన బిట్టుండొగడున్ మదోద్ధతుఁడు బుద్ధిన్ నిన్ వృషాప్రాయుఁగాఁ
గనుచున్నాఁ డతఁ డాడినట్టి పలుకుల్ క్రవ్యాదనాథా వినం
గ ససహ్యంబులు నాలుకాడదుగదా నా కిప్డు డెట్లోర్చెదన్. ౫౬

క. ప్రియములు చెప్పఁగవలయును । నయమెఱిఁగినభృత్యుఁ డెపుడు నాధునిమ్రోలన్
బ్రియమని సత్యము చెప్పక । రయమునఁ బోవంగరాదు రాక్షసవర్యా. ౫౭

క. ఇదిసత్యం బిది ప్రియమని । పదరఁగరా చెప్పుడు నరుడు పరుషములు సుఖా
స్పద నీతి యెరుఁగఁజాలయున్ । గద రాక్షసబాధ నన్ను గరుణింపు మికన్. ౫౮

క. నీవార్త దెలుపగానే । యావాసప్రదనిసపలుసు లవి ములుకులు నే
జీవములో నీ యెదుటికి । నీ విధమున వత్తుననుచు నెఱుఁగను తంత్రీ! ౫౯

క. అబ్బబ్బా! యేమని నీ । యబ్బుకుఁ జెప్పుకొనుమంచు నతఁడు కులిశముం
గొబ్బునఁ జేకొని చేదియు । నిబ్బరముగ నేలనొక్కి నిలిచె నిరేశా! ౬౦

క. చంపిస్తిని నేనచ్చట । చెంపల చెంపలనెయుండి చెప్పిరివోరా
చెంపలు వాయించెద నీ । కొంపకు వేవేగ మనుచుఁ గొట్టం గదసెన్. ౬౧

వ. అని మాత చెప్పిన విని యా దున్నరక్కసుండు పండ్లు పటపటం గొరికి కన్నులు గన్నెర్రజేసి మునుగాల నేలద్రవ్వుచు కొమ్ము పెడదాటుజేసి ఘోరంబుగా నాసాకుహరంబులనుండి యుష్ణనిశ్వాసగాలికిం ఘూర్ణిగమ్మి గగనంబునిండ తోఁకజాడించి వెన్నువెంటన తలకంటనెత్తి రొలువుకూటంబు కొలనై నింద వంచంమ్ము జేసి దానవులగాంచి యున్నసిమె. ౬౨

క. అద్దిరా వింటివిరటా । గద్దించెను నన్ను నూరుకన్నులవాఁడా
ప్రొద్దుం బవఁగూల్చెద నీ । ప్రొద్దు మీకెల్ల సురల పుఱికిం దాయుఁడీ. ౬౩

గీ. లంచలంచడు పిఁడహల్లను సుసితి । విడిచి కూడినవాఁడెకా వీని పొగరు
గపవఁలోలనె యేన యెక్కరుఁడ బోయు । కంటిరే గొర్రె కొండను గవియవారె. ౬౪

గీ. దానమే పిఁడు విశ్వాసఘాతుకుండు । తపములకు విఘ్నమొనరించు కృపణబుద్ధి
బ్రాహ్మణునియెమ్ముదివిదిన పాపకారి । వీనితో సంధి సేయుట తగ్గినాడె. ౬౫

గీ. శపథములుపూని నమ్మి దా సంధిఁజేసి । పదిపెఁ గావున నిం యతోఁ బలువిధముల
యుద్ధమే మంచిపని మన కుత్సాహింపుఁ । దీయ లే దెంపు సందేహ మేటికింక. ౬౬

మ. కపటాచార్యుడు పంథపండితుఁడు నిక్కం బాపమాపర్థుం
డపరాధాయుతశాలి కాముకుఁడు మాయారూపవిభ్రాంతియున్
శపథాకర్త హిరణ్యనేత్రు దనియున్ గట్టల్క దా బందియై
యుపమింపంపగు వాని జిత్తులకు నెయ్యోజన్ సృగాలంబుతోన్. ౬౭

గీ. సగముమానిసిరూపంబు సగము సింహ । రూపమును బూని చంబంబులోన బుట్టి
యా హిరణ్యకశిపుఁ బట్టి ద్రోహియనుచుఁ । బంపె నెఱుఁగవె స్నేహంబు చనునె మనకు॥

ఉ. పట్టులుబెట్టుకొన్నఁ బెసుదాసలు చేసిన నమ్మఁబల్కినన్
నెట్టన నర్థమిచ్చినను నేర్పున బాపములంటి ద్రొక్కినన్

బుద్ధి కెక్కినన్ మఱియుఁ బూని నోటను బెట్టుకున్న నే
పట్టున నమ్మరా యమృతపానముదాంచుల నాకవాసులన్. ౧౯

ఉ. సన్నుతరుం దెవర్కి కలనం గనతేమనె యీ తెలుంగరే
వెన్నుఁడునంగ నెంత యందేనియు బ్రహ్మయు శంకరుండు నా
కు న్నతి యెం ద్భుతంబు లనుకొందురుగాని మరెందు మాట యే
మున్నది యెందు నెందు పొడ తేమిఁక హూను సుజాతనాయకుల్. ౨౦

తే. గీ. ఇట్టి మా యొప్పు లొప్పయు సిరపతియు గర్ద యమునుడు తప్పుడు పెద్దగాలి చిట్టి
సూర్యచంద్రులు గర్గున్ను చూడ నాడు । సమరదేవనె గడియలో సమసిపతలి. ౨౧

క. సగటునకి నేను మాతను । మగరూపుగ హింపు జంటయుంపలిలోనన్
వెల్లిసీనరి లోకమునన్ । మునుపు మాల్గొనుట యు క్తమూటమెనుమన్నా. ౨౨

గీ. అవల పితలాములంటను స్త్రములందు । నన్నుఁ బన్నంగల మన యనుకవనల
నమరసన్నాహమునకు శ్రీఘ్రముగఁ గనుఁ । గని పచించుఁడు రెండు రెం డమరపురికి.

క నే నాక్కడనే బాలుఁ । నానుపాన్నలను సకల నామలఁ బదం
గానొప్పను నిక్కి మ్మటు । త్రైనను రోషాక్షుడు నడుపేరఁ దగున్. ౨౪

సీ. సురలోకమున నుండు పనపన విహరింతు । నెవ్వరూ నందనారామసీమ
మందారకుసుమమ్ములాలికిన్ ఫలింపఁను । గంధర్వగానసంగతుల వింటు
కామధేనువుపాలఁ గమవు నింపిరించెద నప్సరోనటుసంబు లలరఁ జూతు
రంభసునకోర్వశులప్పుతానిరి । లోత్తమాధిపఁ బుద్దోత్పాటాఖ్య
ప్రమద్యత్త పయుపురఁ విరితకేను । నను మహాసేన నాచుట్టు నెనసికొలుపఁ
పేర రావించి మిగుల శృంగారరసం । బనుభవించెద రెండు రెం డనుమలార. ౨౫

తే.గీ. ప్రకృతఁ బిల్పించి శుభస్ఫూర్తియాత్ర మెఱఁగి । నమపిథు లౌనర్పఁదేయుడు పరగ నును
బలికి పతిహ్నాను శేషదుందుడు ఘనమునకు । నెగె నిచ్చట సురపురి నుండు మంత. ౨౬

క. యమపాముచుననుండుల । బ్రమదుబునఁ గోరఁ బంభేది రహిం
బ్రేమనునిగి బుద్ధిపలికెన్ । పిమమనిన్నిలరు పేరు పంపిరె పింతల్. ౨౭

క. మహీ రంభ నిప్పుడుంచరఁడు । మదింపుడఁడు ద్రౌత్య గోపమాన్యతమాయా
మహిమందుడు పరిపర్వా । పహామయుద్ధుడు నాడు నాస్త్రం బంపెన్. ౨౮

సీ. మాతనెప్పినుమాటఁ బ్రీతిమై వినుఁడమ్మ । లోకపాలకులు పరాకులేక
నాకరమించి నే నేతానలనానిని । పోరు మనుట మంచిబుద్ధి యగును
కాదేని తనకాక్కకడఁ బతి దాస్యంబు । నేయుచుండుటు కిచ్చఁ బెంపు మనెను
లిట్టుంగానున్న నమరనాయక యుద్ధ । సన్నద్ధుఁడవుగమ్ము నరగ నినెను

తే. గీ. గాని పుణ్యాత్ముఁ డొకఁడు త్రికల్పనంబు । జేసెఁ దనసేవలోనుండి చెరుపులేక
బ్రదుకవచ్చును నేనఁట పాడిపడ్డి । యుడిగి తెలిసి నేమి సేయంగఁగలము. ౨౯

క. [illegible] దా [illegible] । చూచితిరా [illegible] బోధ్యంబులు మీ
రా చండాలుని వేగమ । [illegible] బొరుగ్రె [illegible]. ౩౦

క. [illegible] నాలోచింపుం । దేవరవో [illegible] యెంచకుఁ డీరల్
వావిరి [illegible] । గావింపకయున్న సుఖము గలుగదుజూండీ. ౩౧

తే. గీ. [illegible] । [illegible] చేయు
[illegible] । జాడనే [illegible] జూడవలయు, ౩౨

తే. గీ. [illegible] । [illegible] ద్విజులు
కలిసితో । సంధి సేయంగగాను [illegible] । [illegible] నధిమతంబు. ౩

సీ. ఇంగితజ్ఞులు [illegible] । [illegible] నైన
వారల [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]

తే. గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] సతతము. ౩౪

ఉ. వారలఁ [illegible] । [illegible] సం
[illegible] పా
[illegible] మహాబలుఁ [illegible]
[illegible]. ౩౫

క. [illegible] । [illegible] భా
స్వద్ద్యుతుని [illegible] । [illegible]. ౩౬

ఉ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible]. ౩౭

క. [illegible] । [illegible] ని
[illegible] । [illegible]. ౩౮

క. అట్టుల [illegible] । గట్టిడి [illegible]
బిట్టు [illegible] మహీశుఁడు । కిట్టా నె [illegible] కార్యము గలదే. ౩౯

క. నా విని నముచి ద్విష్ఠుఁడు । దేవాధిప [illegible] ధృతి [illegible]
గా [illegible] । గావించిన [illegible]. ౯౦

క. [illegible] । [illegible]
ప్రతి[illegible] । [illegible]. ౯౧

క. [illegible]
[illegible]. ౯౨

క. [illegible]
[illegible]. ౯౩

క. [illegible]
[illegible]. ౯౪

క. [illegible]
[illegible]. ౯౫

క. [illegible]
[illegible]. ౯౬

క. [illegible]
[illegible]. ౯౭

క. [illegible]
గాన [illegible] । [illegible]. ౯౮

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౯౯

క. ధృతిగలవానికి సంతస । మతిశయముగనుండు లోపమందు సురేశా
ధృతిలేనివాఁడు దుఃఖ । ప్రతతంబడి [illegible]. ౧౦౦

క. ప్రారబ్ధము భోగంబున । దీరును నే గుణములనిన దీరునె చెపుమా
[illegible] కాలికి బ్రహ్మకుఁ । దీరు[illegible] యిఁక వారి పీడఁ దెలుపఁగనేలా. ౧౦౧

క. తరుగుం బుణ్యము సుఖమునఁ । దరుగుం బాపంబు దుఃఖ తాపం[illegible]
సురవర కావున సుఖముం । బరికింపఁగరాదు బుద్ధిమంతుఁడు జగతిన్. ౧౦౨

క. ఆలోచింపుము మదిలో । నీలోనే నీవు తెలియునేర్పు [illegible]
[illegible]మానమానస । మేలా [illegible] సేయుమీ సురనాథా ౧౦౩

చ. అన విని యింద్రుఁ డిట్లనియె నార్య్య రజోద్యము మేను జేసెదన్
దనుజుని రూపుమాపకయ తక్కిన నవ్వరె నన్ను జూచి నా
ఘనతరవజ్ర మేటికిఁక ఖ్యాతిచెడన్ సురరాజ్యభోగముల్
చను భయవిహ్వలుండనుచుఁ జాటరె నగ్గని సాటివారలున్. ౧౦౪

క. యతుల కెఱుక భూషణమగు । మతి తుష్టియె భూషణంబు మహిసురులకుం దా
క్షితిపతులకు శుభకారికిఁ । బ్రతిపక్షచ్ఛేదనోద్యమము భూషణమౌ. ౧౦౫

క. ఉద్యమమంతయు నన్నే మును । తద్యోగములనఁగాదె [illegible] బలి నను
[illegible] । సద్యో[illegible] పంపుము మహిమన్. ౧౦౬

క. [illegible] । [illegible] మహిమ [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౦౭

క. హరుఁడు గలఁడు పైపైనన్ । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౦౮

ఆ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౦౯

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౦

ఆ. [illegible] । [illegible] దేవనాథ
తెలిసిఁ [illegible] । [illegible] అట్టు [illegible]. ౧౧౧

క. [illegible] । కాని ప్రయత్నం [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౨

సీ. [illegible] । [illegible] మహాయున ముంచి
[illegible] । [illegible]. ౧౧౩

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ౧౧౪

వ. అనిన విని దేవనాథుండు [illegible] మహి[illegible]
[illegible] చేసికొని [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

నంబున శంకరుం గాంచి విన్నవించిన నతండు సెప్పిన చొప్పున నతనిం బురస్కరించు
కొని యెల్లరు రమాపతి పోలికిం జనిన విని మదోద్ధతుండైన మహిషువిధంబు సెప్పిన విని
దనుజమర్దనుండు వారల కిట్లనియె. ౧౫

చ. భయముఁ బాసనేల బ్రహ్మ! శివ! పాకవిభేది! వధుండు వేగ దు
ర్జయుఁడు లులాయరాక్షసుఁడు నా విని యెల్లరు స్వస్వకేతనో
చ్చయములు, స్వస్వచిహ్నములు, స్వస్వబలంబులు, స్వస్వవేషముల్
రయమునఁ గొంచు నేగిరి సురల్ మహిషాసుర దండయాత్రకున్. ౧౬

—* దేవదానవ యుద్ధము *—

ఆ. అంచనెక్కె బ్రహ్మ యా గరుడాత్మంతు । నెక్కె విష్ణు నెద్దు నెక్కె శివుడు
వేల్పు లొక్కప్రక్క వెల్వలు గనలంగ । నేకమూకపందు దాకె నపుడు. ౧౭

స్రగ్ధర. కాంత్యాప్రాసోరుప్రస్ఫురితశరధనుర్భిందిపాలోరుచక్ర
స్థూలోద్యద్భిండివాలాద్భుతపరశుగదాతోమరప్రోజ్జ్వలత్ఖ
డ్గాలోద్యచ్ఛక్తిఘోరోన్నమితహలమహోదారకౌక్షేయకోగ్రా
ఖీలాంహిప్రేష్యప్రాసాద్యతముసలములన్ బట్టి పోరించి రాజిన్. ౧౮

వ. అప్పుడు తుములసమరంబు పరమఘోరంబై యుండె నంత. ౧౯

క. సేనాని మహాఘోరత । నేనుఁగుపై నెక్కి వచ్చి యేను ములుకులన్
దా నింద్రునిపై నేయఁగఁ । బూని యతం డర్ధచంద్రమున నేసె నృపా. ౨౦

క. అది మనపైఁ దగిలిన వాఁ । డదరిపడి మూర్ఛఁ బొంది హస్తిపయిం గొం
కొదవక వజ్రముతో న । ప్పుడు గజముం బొడిచె నదియు మ్రొగ్గె నృపాలా. ౨౧

వ. అది గని మహిషాసురుండు బిడాలుం జూచి. ౨౨

ఆ. మదముమీఱి పాకమర్దనుం జటుసేయు । సురకపేల పిల్లి పిరికివైతె
వరుణముఖులఁ బట్టి వధియించితని జూచు । మనుచు గజము నెక్కి యతఁడు వేగ. ౨౩

క. వాసవుపై నిసితాస్త్రము । నేసిన నాతండు కసరి యేసె శరంబుల్
ఖాసురసర్పసమంబుల । నేసె నతఁడు మరల విశిఖబృందంబు లొగిన్. ౨౪

క. అతఁ డేయఁగ నితఁ డేయు మఱి । యితఁ డేయఁగ నతఁడు నిట్టు లేసికొనఁగఁ బో
రతిఘోరమయ్యె నంతట । శతమఖుఁడు గజంబు నేసెఁ జయ్యన గదతోన్. ౨౫

క. వసివాడ్చకు నేనుఁగు । గాసింబడి యార్తి నంతఁ గదుమఁగఁ దమ రా
కాసులు చిందరవందర । లైరా గిరి కాలికొలఁది నటు నిటు గములై. ౨౬

గీ. హత్తి యూల్గులఁబొని యు యసురుఁ దరచ । పక్షి పచ్చినఁ గనఁగొని యుఱ్ఱుచుఁ
దలుక బాణవర్షంబుఁ గురియింప బట్టువడుచు । కసురుఁ దతివృష్టి గురియించె నాసగము. ౧౨౮

క. ఎంతయును దనకు లోఁగక । బంతంబునఁ బోరు సయురుబాహుబలము దా
జింతించి తనకొమరుని బ యంతుం బ్రేరేప నాతఁ డసురవరునిపై. ౧౨౯

గీ. ఆ జయంతుడు దివ్యమౌరాస్త్రసమితి । నేయ మూర్ఛిల్లిన బిడాలుఁ డేగ సూతుఁ డరద
మును దోలుకొని యంత నమర సేన । లంద జయజయశబ్దంబు లాడె లంచు. ౧౨౯

క. పాడిరి గంధర్వులగము । లాడిరి యప్సరలు నవము లాడిరి సిద్ధుల్
కూడిరి దేవతలు భయము । వీడిరి మహేంద్రునకుఁ జిత్రవేదన బోవమున్. ౧౩౦

క. మహిషుఁడు తామ్రము ననుర భూ । రథ్యముఁ బంపిన వాఁడు బాణవర్షము నురిమున్
సహియింపక పరువుఁడు వాఁ । పహతహఁ బాశంబు, యముఁడు దండము బూనెన్. ౧౩౧

వ. అప్పుడు దేవదానవుల రతిఘోరంబైన పోరు వాటిల్లి నానావిధాయుధపరంపరలం బొడిచి
కొనుచు దేహంబు లెఱుఁగక క్రోధోద్రేకమానసులై కొట్టుకొనుచుండ యముండు తన
యుద్దండదండాయుధంబుతోఁ దామ్ర నేసిన వాఁడు గదలక నిశితశూలంబుఁ గొని
నేయ దేవత లుక్కుమీఱి పెక్కువికారంబుల రక్కసుల ముంచిన దైత్యుండు మూర్ఛా
గతుండై పడుట సూచి దైత్యసైన్యంబులు భయాతురంబులై హాహాకారంబులు
సేసె నంత. ౧౩౨

క. తామ్రుఁడు మూర్ఛితుఁడైనన్ । హుమ్మానమునఁ మహిషుఁ డుద్వృత్తుండై
సమ్మోహంబున నమరుఁ గమఁడని । క్రమగజాయుధంబున గమఁ గొని చేసెన్. ౧౩౩

ఉ. నేరుపుమీఱఁ గొమ్ములను నెట్టి గదాహతి గొట్టి రోకతో
వారకజుట్టి పాపములఁబట్టి యుట్టును మట్టిమట్టి బ్బం
దారక సైన్యసంతతుల దర్పము గప్పు ముసంపదన్ను నా
పేరు లులాయుఁడే త్రిదశభీకరరంభుఁడు భీవిజృంభుఁడే. ౧౩౪

వ. అని విజృంభించి బృందారకబృందంబులపైఁ బడి యైరావతంబుపైనున్న యింద్రు
మూర్ఛాగతుఁ జేసెను మేటివజ్రి యెట్టిదం గనఁడు దేవతలును గుదిరంబు
నం గద బ్రద్దలుసేయ హయారి వాలుం బయనంబుం జూసి యుద్రిమి నేసి నతంతువుం
గ్రోధావిష్టుండై యతిఘోరంబైన నారాచంబుల నేయ నతండు వివిధాయుధపరంపరలం
బొడిచె. సృష్టిస్థితిలయకారణంబగు రణంబున నొండొరు మచ్చరంబులు విడక పోరు
చుండి రయ్యవసరంబున. ౧౩౫

గీ. మోహినీ మాయ శాంబరీ ముఖ్యమూల । సకలలోకైక మోహన ప్రకటశక్తిఁ
జూపె రక్కసుఁ డప్పుడు జోద్యమయ్యెఁ । గొండలంబోలు దున్నలు కోటిపుట్టె, ౧౩౬

—• దేవతలు పలాయనులగుట •—

గీ. దైత్యనిర్మితమాయ నాదిత్యవిభుఁడు । చూచి కడు భీతుఁడై యేమిచేయ్యమనుచు గడ
గడ వడంకెఁ బల్లటం బడియె ద్రోను । బడి నిలిచెఁ గ్రింద నతికిలఁబడియె వగచెఁ,

ఆ. వర్షితాంశు మాల వయస యూఁడగ నప । తింపుకొనుచు మిట్టి పొంచి వెనుక
దిక్కు జూచుకొనుచు నెక్కడికిం బోవ వచ్చు । ప్రాణములను దాఁచఁ దాని. ౧౩౮

ఆ. ఇంటిమిట్టి నంటు లేమా యెచో ప్రతు । కేవ నింక యున్న లిన్ని వచ్చి
చుట్టుముట్టెఁ దూరఁ బోదేవి నాకంచుఁ । విరికిరసముతోఁ [illegible] వదరె ౧౩౯

ఆ. చేతి వంద మేను చేయు నీపట్టున । నెక్కినట్టి యున్న [illegible] వోల
కాలుమున్న లిన్ని కదలెల్ల గ్రమ్మను । దాటఁగలనె యంచు ధర్మఁ దేవ్ర. ౧౪౦

ఆ. వలయుతోకయున్న కడుముక్కు యున్నను । బల్లమున్న దాని ప్రక్కనుండె
కోరమున్న దీని కోరి కెంతలటంచు । వెనుకఁబట్టి చనెఁ గృపీటయోని. ౧౪౧

ఆ. నాఁడు గరుడహంస మేకాల మొనరించుఁ । గొమ్ము లొక్కరెండు కోట్లు గల్గి
కోటి యున్నలాయఁ గొడుకేటనో యంచు । నక్కుఁ దేగ దాగె నన్నగిరిని. ౧౪౨

ఆ. మహిషకోటిపుచ్ఛభయవాయువునకు నే । హరిహరి నిలువఁజాలకుండ
నంచు నిక్కినిక్కి [illegible] వగ [illegible] । [illegible] గోచి దోపికొనుచు. ౧౪౩

వ. ఇట్లుండె. ౧౪౪

క. రా [illegible] ప్రయత్నపుడ । రాగోయా [illegible] రా [illegible] హరీ
[illegible] వేగము భయం [illegible] । గావ [illegible] మురలుచ్చఁగా విని యంతన్. ౧౪౫

సీ. బ్రహ్మయు [illegible] వచ్చు [illegible] । [illegible] వాహనములెక్కి
[illegible] ధములను ధరి [illegible] । [illegible] నిలచిరి [illegible]
మోహని [illegible] మునుమున్నుఁ [illegible] । [illegible] నేయఁగా [illegible]
[illegible] లులాయ [illegible] । [illegible] నూచి [illegible] వుండు

గీ. మృగపిశాచము [illegible] యుగ్రముఖుఁడు । నంద [illegible] ప్రతినే ర
[illegible] లులు [illegible] మువాఁడు మహియునింకఁ । బేరుగల రాక్షసులు దేవప్రతను జుట్టి

క. [illegible] ల [illegible] దోమిడి । తోడేళ్ళమూఁకలు [illegible] గడవర్
[illegible] కబలు । తోడన పదిలించుకొని హొంపక్ [illegible] కదురే. ౧౪౭

క. [illegible] దూఁపుమిడి । [illegible] బడుమ [illegible] నుకలు [illegible]
బడిబడి చెడిగడి లాడిన । వడఁపున గెట్టుగొని రొక్కమనున మహిషా. ౧౪౮

వ. మఱియు నారాయణుం డంధకాసుర సైన్యబాణంబుల నొంచిన నంధకుం డైదు బాణంబు
లతనిపై నేసె నవి తప్పించుకొని గోవిందుం డుగ్రతరపరంపరల నసురుల నొదవిన వా
రియుపురకుం బదియే సహోరాత్రంబులు చిత్రతరంబుగా నాయోధనంబు వాటిల్లె. ఇట్టియద
నిగ్రహ బాహ్యలకును, మహిషాసుర పుత్రులకును, యమ ప్రతిశత్రులకును, మహోహాదు
ధనేశ్వరులకును, అసితోమ వరుణులకును, బరస్పర సంగ్రామంబులు ఘోరంబులయ్యె.
నప్పు డంధకుండు దన గదచే గరుడు నేయ నతం డొక్కింత నొచ్చుటయు నెఱింగి
తన దక్షిణహస్తంబునఁ బట్టి నేలఁ దిర్చి శార్ఙ్గంబునుం బూని బాణంబు లేయ హరిం
జూచి కోపించి దానవుండు నిసితాస్త్రంబుల నేయ దన చక్రంబులన వానిం దప్పించు
కొని నిలుపంబడియున్న నసురుండు మోహినీమాయం బ్రయోగించుటయు
హరిచక్రంబు విఫలంబగుటయుం జూచి సురసైన్యంబులు నష్టసత్త్వంబులై చింతిల్లె. దానవు
లత్యంత సంతోషంబునం బొబ్బ లార్చి రప్పు డచ్యుతుండు కౌమోదకీగదఁ గొని యంధకు
వెంటనంటి వానిం బట్టి యొక్కవ్రేటున నేలంగూల్చి మూర్ఛిల్లం జేసినం జూచి మహాప్రతి
యతికోపారుణితలోచనుండై హరిం గదిసినం జూచి శార్ఙ్గంబున్ బట్టి నిసితాస్త్రప్రయోగంబు
సేయఁ దనశరంబుల నవి యాపికొని గదాయుధంబుచే హరిమస్తకంబు నేసిన వాఁడును
మూర్ఛితుండై పడియె. నప్పుడు దైత్యసైన్యంబుల హాహాకారములు మిన్నుముట్ట
ముహూర్తమాత్రంబున దెలివొంది చక్రాయుధుండు జనార్దను దన పటుతరం జొచ్చి యతం
డొక్కింత మూర్ఛిల్లం జూచి గరుడుండు రణాంగణంబునందు వెలువడె నంత
నారాయణు మూర్ఛాపరిగతుం జూచి దేవతలు చెల్లాచెదరై చనుచుండ నాడ దండధరుండు
సేనల మరల్చి మహిషుపై కడచి రోషాకుచితమానసుండై కాలయుక్తిచేసినం బానిం దప్పించు
కొని దైత్యుండు గర్జిల్లె. నింతలో యమాంతకుండు మంతరక్షకుం డెదిరినం జూచి
మహిషుండు రోషంబున మండింపఁ దోకయాడించుచు ముక్కోపంబున గొమ్ముల
నేలఁగుముఁ గొమ్ములం బర్వతశృంగంబులు గొట్టుకొని యెత్తుచున్నం జూచి
నారాయణశరనిరుపురు నొక్కుమిగి చెక్కుశరంబులం బొదివినం శృంగంబులొగ్గి
పర్వతంబు పుచ్చంబునం జుట్టి పడవైచి గిరగిరఁ ద్రిప్పి వైచినం దయమిడికొను
స్త్రబిం జూచి హరి చక్ర ప్రయోగంబు సేయఁ బర్వతంబు తుత్తుమురై హరి మహిషాసురుండు.
పెనుమూర్ఛం జిక్కుపడియు వెంటనే లేచి మానుషరూపంబుఁ దాల్చి గదాహస్తుండై పర్వత
ప్రమాణోన్నతుండై ఘోరుండై మేఘనాదంబు సేయుచు వేల్పుల వట్టిక్రిందసేసిన విని
విష్ణుండు దనపాంచజన్యంబుఁ బూరింపఁ జెవులు గింగురులై యు దానవులు భయకంపితు
లైరి. దేవతలును, ఋషులునుం బరమానందంబు నొంది రంత నసురులఁ జూచి మహిషా
సురుండు విషణ్ణమనస్కుండై మరల మానుషాకారంబు విడిచి సింహరూపం
బునంబు ఘోరసింహనాదంబు సేసి సటలు జాడించి సురసేనలపై నుఱికె నంత. ౧౪౯

సీ. గరుడంచదురుముడుపతపటూపటపటూ । పటిలాపతితహాపప్రమంబు
శరదభ్రసమశుభ్రఘతంపక్తిచంచూద్ధ । తేరణాక్రేంకారదాయణంబు

శరసితస్ఫురదరోచ్చరదశ్రుధరుచిము । స్ఫుటముఖవ్యాలీధనక్షయంబు
చరమభూధరగభాస్వరవిభాసురతనూ । పరినిష్ఠితసుశార్ఙ్గ పాటవంబు
నటదపక్షపటత్కృపణక్రియాభ్ర । సారదారుణసగమూగ మైకరోష
భీషణంబు సుధాంధః ప్రతోషణాను । పోషణంబగు తార్క్ష్యవిభూషణంబు. ౧౫౦

ఉ. రివ్వున నుప్పరం బెగసి క్రిందికి క్రిందికి మోర యోరగాఁ
జివ్వున దిగ్గి మట్టమయి చేరువ చేరువ దాసి ప్రక్కలం
గవ్వపు నత్రలీల సుడికట్టుచుఁ గట్టుచుఁ జూచి చూచి దా
నవ్వులనుండి వచ్చి యొక దాటునఁ దాకెను సోకుమూకలన్. ౧౫౧

ఉ. తాకిన తాకునంబడి పితాకునఁ బక్కిలించి రక్కసుల్
మూకలుమూకలై పరవ ముట్టి నఖక్రకచాళి గీరినన్
వ్రాకుడుగట్టి నెత్తురులు దాలి గుమ్మోమ్ముగా యంచు వేపనన్
గేకలువెట్ట నాత్మఁ బరికించి వడిం దనుజేంద్రుఁ డుగ్రుఁడై. ౧౫౨

సీ. బ్రహ్మాండభాండవిస్ఫారము వీటికలెత్త దారుణోదగ్రనాదంబు సేసి
వజ్రయానిలాభీలవిహ్వతి స్వప్రకంపుఁ । గిరి నటింపఁజేయు నకుమిపి విసరి
చండభాస్వద్భామండలాచ్ఛాదకాత్యుచ్చ్రితంబుగాఁ దోకమెత్తి
భయదమంధానసర్పనమహోఘరవహ । ఘోరంబుగాఁ బెడఁబోయఁ బలికి
వాలు కిలుచు గబ్బిలా గుబ్బకొనఁగ మేను సారించి కోరల మీటికొనుచు
నొక్కమూకను సింగంపురక్కసుండు సీమమును సురలనేనలమీఁద కుఱికె. ౧౫౩

ఉ. ఉరికి జవంబునం గరుడు సుగ్రసభాహతి రక్తవిప్లుతిం
బడచి మురారిపైఁ గవిసి బాహువు గావఁగఁ గోలఁ దాకినన్
వడి యిటులామెసంచును సుదర్శనముం గొనఁబోవ నంతలో
గడచె మఱొక్కసారి యది గాంచి హృషీకవిభుండు పెచ్చెరన్. ౧౫౪

ఉ. అచ్చెరువయ్యె వీని బల మౌర పరంబునఁగాకయున్న నీ
చిచ్చులమారిరక్కసుని జెండుదు నెట్టి ప్రభావసిద్ధిక
న్నెచ్చున దీనమే యితని సంబళ్ళ పారస మింతగల్గునే
గచ్చులు మానడిప్డు తరిగాదని యేగెను క్షీరవార్ధికిన్. ౧౫౫

క. హరి తనయింటికి నేగన్ । హరుఁడును దనయింటి కరిగె హరిహయు డేగన్
బరమేష్ఠియు మనకేమని । పరువడి దనయింటి కేగె భీతాత్ముండై. ౧౫౬

సీ. అంతట వజ్రాయుధు హస్తంబునం బట్టె । యమురలోకాధీశుఁ దాని నిల్చె
వరుణుండు శక్తి చేపట్టి యడిచ్చెను । బవనుఁడు దండముం బూని జతనపడియె
ధనదుండు కుంతంబుఁ దాల్చి మార్కొనియెను । జ్వలనుండు జ్వాలికోజ్జ్వలత జూపె

చండతాండవ ప్రచండతఁ జనరాదె । ప్రాలేయకిరణుండు పట్టుబట్టె
దనుజవరవాహినులపై సుదగ్రజాగ్ర । న్మృగనారాచముల సపతీరగాతి
ఘోరముల వైచె దానవ వీరవరులు । హస్తకాస్త్రము బడె నల్పి రంపనాన. ౧౫౭

చ. సురలును దానవుల్ మిగుల సొప్పడఁ బోరిరి నూరు వర్షముల్
పొరిపొరి ఘోరఘోరముగ పూని గడించఁగ నెప్పుడో(పు మ
స్మరణము లెంతొడుం గవిసి సచ్చిసమష్టుల మూర్ఛబోవుచుఁ
బోరలుచు దేహముల్ రుధిర పూరము లేర్పడి వార్ధి నింపఁగన్. ౧౫౮

ఆ. పోరి పోరి తుదకుఁ బోరితో నింద్రుండు । నిలువలేక పారె నింగి కడకు
సూచి పారి రెల్ల సురలును లోకపా । లకులు బ్రతుకుదేవుఁడా యటంచు. ౧౫౯

క. జయభేరిని మ్రోయించిరి । జయజయజయజయ యటంచు సంతోషమునన్
జయవార్తలు జగమెల్లను రయమునఁ జాటింపఁ జేసి రాక్షసుఁ డెలమిన్. ౧౬౦

సీ. సురేంద్రు బవరాన నోడ్చి పారఁ దోలంగఁ । గామధేనువుపాలు గాచి త్రాగె
కిటిసరంగమునను గాళ్ళ నొప్పులు దీరఁ । గదిగి యైరావత గజము నెక్కె
జామోఘనస్వాద మారంగ నారంగ । నందనారామంబునందుఁ దిరిగె
ధమధామసిరావ ఘర్ఘురితుల గెంగ్రు । బాయ నచ్చరపిండు పాట వినియె

గీ. కలనఁ గలఁ గూడఁ గొరలాడఁ గ్రమ్మి యమ్మ । బోవ మందాకినీజలంబుల మునింగి
మున్నుగల దురవుచెల్మల మన్నిదున్ని । యెక్కె దేవేంద్రుగద్దియ రక్కసుండు ౧౬౧

వ. ఇట్లింద్రపదవంబునం ద్రైలోకసామ్రాజ్యపట్టంబు గట్టుకొని మహిషాసురుండు మహా మహిమంబున రాక్షసరాజ్యరక్షణంబు సేయం గాంచి యింద్రుండు సురలతో బహు వర్షంబులు గిరిగహ్వరంబునం దాగి వసిష్ఠ మరీచ్యాది మునిగణంబులతోడను, సిద్ధ గంధర్వ చారణ కిన్నర కింపురుష పన్నగ ప్రముఖ దేవయోనులతోడను గూడి చని పితామహు నడిగిన నతండు, త్రిదివులారా! నే జేయునది యేమున్నది? అతండు వరబలంబునం బ్రబలియున్నవాఁడని చెప్పి హంసారూఢుండై వారలం దోడ్కొని శంకరుని యుద్ధకుం జని యతని బురస్కరించుకొని యెల్లరు నారాయణునికడకుం బోవ నయ్యెను. ౧౬౨

సీ. కలకలనవ్వుచుఁ గస్తూరి యామరామైఁ । బడమటిదిక్కున బిట్ట పక్కెఁ
గుడిమిండి యెడమకుఁ గొంకకనక్కెఁ దటించె । వీలుగాడీక్కును బొమ్మ పిట్ట
వెనుకనక్కెఁ జల్లఁగా విసరెఁ గమ్మనిగాలి । సరసంబుగాఁ బాసె గరుడపక్షి
దాటిబడ బొక రెండు తుమ్ములు దుమ్మిరి । పూర్ణకుంభధ్వనియును గనుపట్టె
గోవెలయునాఁ సె జయఘంట గొట్టి రాత్మ । లంటును గలంకములులేక యలదునట్లు
దోచెఁ దూర్పునఁ గ్రమ్మెను ధూళి యహహ । శకునములు మంచివాయె నానుయమంచు.

గీ. సుముహూర్తపంచాంగమును జూచి సురల కొసఁగె । శుక్రుఁడు దేఁకావశంయిన సూర్యుఁడును
మూఁడు నారింట నిలిచెను మొనయువారు । లగ్నము శుభంబు పంచకరహితమనుచు.

క. ఈగతి శకున గ్రహములు । బాగని యెంచుకొని సురలు పయనమునన దా
రేగిరి వైకుంఠపురీ । భాగంబుల కమితసౌఖ్య భవ్యంబులకున్. ౧౬౫

సీ. తాపిగల్గిన పైఁడితామరల్ గలవెందు । కురువిందములమెట్ల కొలఁకులెందు
క్రొమ్మొగడయసన్న గ్రమ్ము కాలువలెందు । నాగమూర్ధములెల్ల హంసలెందు
నెనగంపు బంచదారిసుకతిన్నెలెందు । పానకంబుల నూయి బావులెందు
నప్పుడతటాఫల సముచక్రములెందు । గలితపీయూష పల్వలములెందు
చారుగారుత్మతప్రభా చకచక ప్ర । చారశాద్వలములపట్ల జగ్గులెందు
బంధురానందపూరసర్వస్వమెందు । నట్టివైకుంఠపురి సూచి సురలు లవుడు. ౧౬౬

సీ. మగరాలజగిగ్రాల తగుపంజరాల్ ప్రా । బలుకుబల్కెడి ముద్దుచిలుకలెందు
పగడాలనిగరాల చిగురుమేయుచు సోమ । మొనరించు గోవెల కొమ్మలెందు
హరినీలరుచిదేల పుప్పొడిలనిడిష్టజ్ఞ । విమలయంత్రముదాడు నెమలులెందు
నసగెంపునసిసొంపు తెరసింపుగనుశాస్త్ర । శంకదీర్చెడి గోరువంకలెందు
గీ. హార్యవాద్యఘటాఘటా ధుర్యచిత్రచిత్ర వైడూర్యఫలకాస్థితుల యోగ
తత్త్వమెఱుఁగించు పారావతమ్ములెందు । నట్టివైకుంఠపురి సూచి సురలు లపుడు. ౧౬౭

సీ. కలకండదాకుడు శ్కలములకో బన్నిటఁ । దడిసి పెంపగు పసవాళియుసుఁడ
మంచిగంధపుసీరు ముంచియుత్తరకోవిఁ । నుంచాలఁజల్లింప మించుమల్లె
చెలకువాసాలము ప్పియల ముత్తెపుచేర్ల । పందిళ్లలో ద్రాక్ష పండ్లగుత్తి
పాలమీఁగడ మెత్తి పానకంబులు పోసి । మణిపాత్రముసఁ బెంచు మామిడంటు
గపిలె పిండియు బచ్చాకు కమ్మపునుగు । కస్తురియుఁ గప్రమెల్లపులు గట్టి కల్ప
శాఖినీడను పరుపు గోజ్జంగి కుటీరు । గలుగు వైకుంఠ మునులు గాంచి రపుడు. ౧౬౮

సీ. తతముఘనతరప్రసుతులీన గతి గాన । రసమిలపులుగు వీణాలనెప
రవరకాలను చక ల్తకదికుండక యంచు విరిజాజిజొంపాల ఘనతలారు
ముద్దయిన యొద్దిక ల్ దిద్ది దిద్దమ్మంచు । రొదగుప్ప ముద్దుల ద్విపదలపిర్పు
సమము విషమ మరీతమునాగతము మా । గ్రమెఱింగి పికిలి రాచిలుకగొప్ప
గీ. ముద్దుచిల్కలు వాయించు మోరచుంగు । సాది కోయిల పిల్లసొగపి దాప
సొంపుపెంపున మదినింపు సింపుమీఱ । వినిరి వైకుంఠపురమున విబుధు లపుడు. ౧౬౯

చ. అచట సునంది నందన సమాఖ్యలు పొసఁగు లంబుజాక్షుడి
వ్యచరణభక్తులుం గల వసంతమయుల్ ఘటుల్ప్రశముల్ ప్రభా
నిచయదిగంతవిస్తృతవినిర్మలమూర్తులు నిత్యవైత్యకృ
త్ప్రచురయశస్తుతిక్షములు పాపసిరాసమహాస్త్రమున్నతుల్. ౧౭౦

సీ. ప్రాసాదమండల ప్రాసాదిత పవిత్ర । చిత్రాసనములు వైచిత్రి జూచి
పద్మరాగ[illegible]స త్పద్మరాగాంచిత । సప్తవేదీదీప్త సరణి జూచి
కాంచనాచల నిభ కాంచనాచలగోపు । రోపరిస్థ[illegible]ప్రాసహోన్నతిఁగని
హరిపదాలేఖాంక హరిపదాలేఖనా । ప్సుతకేతనోచ్ఛ్రయ స్ఫూర్తి సరసి
గీ. [illegible]సంకసంకలితకలిత । సరస పస్పిర వాసనా భరితమహిత
[illegible]విధము దెలిసి । సురలు వైకుంఠపురమున దిరిగి రపుడు. ౧౬౧

సీ. పావన [illegible] లొక్కచో । నొకచో యజుశ్శ్రుతిభ్యక్తి మెచ్చి
[illegible] లొక్కచో । నొకచో [illegible]
[illegible] లొక్కచో । నొకచో [illegible]
సాంఖ్యయోగాది దర్శనభక్తి యొక్కచో । నొకచో మమ్ముప్రము [illegible]
[illegible] । [illegible] వైరిమంత్రప్రచార [illegible]
[illegible] । బొగడి [illegible] వైకుంఠపురమునందు. ౧౬౨

క. [illegible] నారాయణ । దేవుని మందిరము జేరి త్రిదశులు నిలువం
గా [illegible] । కావలిగా నుంచి హరి సకాశమున కొగెన్. ౧౬౩

వ. [illegible] వాసుదేవుని దివ్యచరణారవిందంబుల కెరగి భక్తివినయంబులు [illegible]
[illegible]. ౧౬౪

ఆ. అజుఁడు రుద్రుఁ డింద్రుఁ డప్పతి యనలుండు । ననిలుఁడును యముండు నరుణుండు దేవ
దేవ నిన్ను సేవింప నిలచిరి । ద్వారసీమ నెలవు గోరికొనుచు. ౧౬౫

క. అనపుడు [illegible] । వనజాక్షుఁడు వెలువచ్చి ద్వారంబున ని
[illegible] । లను జూచి [illegible] ప్రియోక్తులం [illegible]. ౧౬౬

క. [illegible] దేవతలు [illegible] । [illegible] నమస్కరించి యతిభక్తి స్తుతిం
[illegible] । [illegible] పులకింప గాత్ర తత్పరులగుచున్. ౧౬౭

గీ. దేవదేవ జగన్నాథ దివ్యరూప । జగదధీశ్వర కారుణ్యజలధి [illegible]
[illegible] మహారాజ [illegible] । [illegible] కారుణ్యసదన [illegible]. ౧౬౮

క. [illegible] మధురిపుఁ డేటికి । [illegible] సమాధిష్ఠలై
[illegible] । [illegible] నాకుఁ [illegible]. ౧౬౯

క. [illegible] । [illegible] గానలకును [illegible]
[illegible] లే [illegible] । సురలకు యజ్ఞములలోన శుభమూర్తి హరీ. ౧౭౦

క. మగవానిపలనఁ జావడు । [illegible] యెవతె సాహసించు [illegible]
దెగనేయఁగల నటంచున్ । నగధర [illegible] న్యాయమె నీకున్. ౧౭౧

సీ. చంద్రశేఖరుభార్య శాంకరి యున్నది । వరుసవామాంగంబు వదలకుండ
బ్రహ్మదేవునిభార్య భారతి యున్నది । ముఖతలవాకిలి విడువకుండ
పాకారిపెండ్లాము పౌలోమి యున్నది । రమణు గామకయుండ రాత్రిపవలు
అంతకామిలయీంద్రు శ్యామాయు లున్నారు । వారి కెక్కుడిడియమ్మ యూరు పేరు
పేరుగలదాన దేవరవారిరాణి । నగలసొగసుల మొహరీల నాణెములను
దాసగ నెఱుంగు మీరమ్మ దాయదెన్న । దేవ మహిషాసురునితోడ బోరగలరు. ౧౮౨

క. రోసాలు పొడుగు కొంపల । వాసా లెగిరింత్రు రిత్తపదరుటలోసన్
మీసాలు ద్రిప్పుచురు మగ । వేసా లుంతంగ నగరి వెలదుల సంపన్. ౧౮౩

వ. కావున మహానుభావా యెద్దేనియు నుపాయంబుసేసి రక్షించినంగాని మా దుఃఖంబులు దీరవని సురలు ప్రార్థింప విని గరుడధ్వజుం డిట్లనియె. ౧౮౪

క. మును నే మహిషాసురుతో । ననిజేసి జయింపలేక యనుచెంచితి వాఁ
డును బురుషుచేత నిగ్గడు । ఘనవరబల మాతనికిని గలుగుట కతనన్. ౧౮౫

—: దేవీస్వరూప ప్రాదుర్భావము :—

వ. అనిగావు మనయందఱియందున్న నారీతేజంబులం బ్రార్థించి దేజంబులనెల్ల నేకంబు జేసితిమేని యది మహానారియై యసురు నుక్కడంచ శక్తిగలదగును, మన సాధనసామగ్రియా మహాశక్తికిచ్చెదముగాక యని సురల నట్లుసేయ నియోగించి తానును నట్లుసేయ నత్యద్భుతంబుగా దేజంబు లుత్పన్నంబులయ్యె. బ్రహ్మవదనంబునుండి రక్తవర్ణంబును, సుఖాకారంబును, పద్మరాగమణిసదృశంబును, గించిచ్ఛీతంబును, గించిదుష్ణంబును గిరణజాలమండితంబును నగు తేజం బుద్భవిల్లె, నంత నారాయణు పక్షంబునుండి యొక తేజంబును, శివానుభాగంబునుండి మఱియొక తేజంబును, లోకపాలురయుం దక్కు దేవతలయు శరీరములనుండి వేర్వేఱ నొక్కొక్క తేజం బుప్పతిల్లె. శంకరునుండి వెడలిన తేజంబు రౌద్రంబును తీవ్రంబును దుర్ధర్షంబును దారుణంబును నయ్యుండె. నంత నారాయణునుండి యుద్భవిల్లిన తేజంబు శ్వేతంబును, సత్వగుణంబును, ఇంద్రునుండి వెలువడిన తేజంబు చిత్రరూపంబును దురాసంబును నయ్యుండె. నిట్లు వెడలిన తేజంబు లన్నియు రాశీభవించి యేకంబై యున్నం గని వియచ్చరు లచ్చెరువడిరి. అది అంతట సుందరీ రూపంబు వహించి, నిలువంబడియె. అది త్రిగుణయు, త్రివర్ణయు, విశ్వమోహినియు శ్వేతాననయు, కృష్ణనేత్రయు, రక్తోదరయు, దామ్రపాణియు, దివ్యభూషణభూషితయు, సహస్రకరయు, నష్టాదశభుజయు ననిన విని జనమేజయుండు మునినాథా ఆ దివ్యతేజశ్శక్తి రూపంబు నింకను విస్తరించి చెప్పవే యనిన వ్యాసుండు నవ్వి యమ్మహాదేవి రూపంబు యథాతథ్యంబుగ జెప్ప బ్రహ్మకయిన నలవిగాదు.

నేనుం జెప్పఁదుసని పూనినను నే జెప్ప శక్తుండఁగాను. ఆ దేవి యరూపయయ్యును దేవతాకార్యార్థంబుగా రూపంబువహించినది దానికి సంధ్యాత్రయంబులు భ్రూలతలును, వాయుతేజంబు శ్రవణంబులును, ప్రస్ఫుతంబులు దంతంబులు నయ్యె. ఇట్టి వివిధాంగంబు లతో నత్యంతసుందరాకారంబు గల్గి తమయెదుట నిలువబడియున్న శక్తిం గాంచి సుర లద్భుతాయత్తచిత్తులయి యుండఁ జూచి హరి వారలతో నిట్లనియె. ౧౮౬

ఉ. దేవతలార మీ రిపుడు దివ్యతరాయుధ భూషణంబులన్
దేవికి నిండు రెండనిన దేవమహాయుధపాళి యెల్లరున్
భావము లందు బొంగుచును బావనమూర్తికి దివ్యశక్తికిం
బొసఁగనిచ్చి రత్యధికవైభవయుక్తి గ్రహించె దేవియున్. ౧౮౭

వ. మఱియును. ౧౮౮

సీ. మంచిచెంగావిరంగు మడుగులు రెండిచ్చె । వేడుక తా పాలకడలిరేడు
నిగనిగల్ తళతళల్ ధగధగల్ గొలిపెడి । చూడామణిని యొసంగె సూర్యుతెలఁయి
కంకణంబులు మెఱుఁగుల కంటె రతనాల । వేసరి యిచ్చెను మిన్నకర్ణ
పంకజముకుట నీరాదాంకితకింకిణీ । కిసబుంబులగు నంత నొసఁగె ద్రష్ట

గీ. ముద్దుటుంగరములు మంచిముత్తెసరులు । వైజయంతి జలజమాల వరుణుఁ డిచ్చె
పుష్యరాగంబులును గెంపు పొడులు రవలు । సమదసింహంబు నొసఁగెను జలధిరాజు.

క. ఈగతి నొసగినసొమ్ముల । బాగుగ ధరియించి దేవి భాసిల్లెను బ్రో
ద్యోగినియై సింగముపై । రాగిలదే యుడుది కొక్కె రాడను దనుజున్. ౧౯౦

—: దేవికి ఆయుధప్రాప్తి :—

సీ. చక్రంబులోనుండి చక్రంబునొకదాని । దివిచి దేవికి విష్ణుఁ డిచ్చె
శూలంబులోనుండి శూలంబు నొకదాని । దివిచి దేవికి మహేశుఁ డిచ్చె
వజ్రంబులోనుండి వజ్రంబు నొకదాని । దివిచి దేవికి సురాధిపుఁ డిచ్చె
దండంబులోనుండి దండంబు నొకదాని । దివిచి దేవికి ధర్మవిభుఁ డిచ్చె.
వరుణుఁడుం బాశం బొసఁగె శక్తి జ్వలనుఁ డిచ్చె । విల్లు బాణయుగము నొసఁగె వింటి విధి యొసఁగె
పాశ ఖడ్గపరశుపానపాత్రగదల నీయఁ బొసంగి రా మహాదేవి కపుడు. ౧౯౧

వ. ఇట్లొసంగిన వాని మహాతేజోవిభ్రాజమానమూర్తియై జగన్మోహినియై యున్న శక్తిం గాంచి యత్యంతానందంబున బొంగి భయ భక్తి వినయపూర్వకంబుగ బ్రహ్మాదులు స్తుతింపఁ దొడంగిరి. ౧౯౨

గీ. పరమకళ్యాణి రుద్రాణి భద్రమూర్తి । భగవతీ దేవి యోగిని పరమసాధ్వి
కాళరాత్రి మహాదేవి కాళి శక్తి । మ్రొక్కెదము నీకు త్రైలోక్యమోహనాంగి. ౧౯౩

గీ. పుష్టి మతి ధృతి గతి సిద్ధి బుద్ధి యంబ । నిత్యనిరుపమ నిరవద్య సత్యవాచ
వైష్ణవి భవాని వాణి శర్వాణి తల్లి । మ్రొక్కెదము నీకు త్రైలోక్యమోహనాంగి. ౧౯౪

గీ. పుడమిలోనన యుండియుఁ బుడమిచేత । నెఱుఁగఁబడనట్టి దేవికి నీశ్వరికిని
నెల్లలోకంబులేలు మా తల్లికిదియ । మ్రొక్కెదము నీకు త్రైలోక్యమోహనాంగి ౧౯౫

గీ. మాయలోనను యుండియు మాయచేత । నెఱుఁగబడనట్టి దేవికి నిందు నందు
ననక యెల్లెడనున్న మా యమ్మ కిపుడు మ్రొక్కెదము నీకు త్రైలోక్య మోహనాంగి ౧౯౬

గీ. మాకు నీవమ్మ రక్షించుమమ్మ నిన్ను । నమ్మియున్నాము మాయమ్మ యమ్మలమ్మ
నమ్మదమ్మక నారాధనమ్ము నందు । నెమ్మి మహిషాసురేంద్రు జయించుమమ్మ. ౧౯౭

గీ. దుష్టపోతునోతు దొలగించవమ్మ వా । డాత్రికరుఁడు దేవతాళికెల్ల
ఖలుఁడు నారిచేతగాని హతుఁడుగాఁడు । దేవి నీవ దిక్కు దేవతలకు. ౧౯౮

ఉ. నాపుడు వారలాడు వచనంబులు దా విని యేల మీకుఁ జిం
తావిపులత్వ మద్దనుజు దర్పమడంచెద నాజిలోన నే
నా విని దేవతల్ వెలిగి నవ్వుమొగంబులతోడ నిల్చి రా
హా వసుధాధినాథ పరమాద్భుతముల్ గద దేవిచైదముల్. ౧౯౯

వ. అని వ్యాసుండు మరియు. ౨౦౦

సీ. బ్రహ్మాండభాండముల్ పగిలి బీటికలెత్త । కులగిరుల్ కంపిల్లి కూలిపడఁగ
దిక్కల్లుచుఁ బృథ్వి తహతహ వడకంగ । సంద్రముల్ సుడిఁగొట్టి చాలఁగలఁగ
వెస దెల్లయెడలఁ బ్రతిధ్వనుల్ మ్రోలరేగ । చైతన్యములు చెడి జంతులడల
సూర్యచంద్రులు నింగి సుడివడి యల్లాడ । త్రైలోక్యమెల్ల గగ్గోలువడఁగ
వానప్రళయరంగ అలుకఁ దల్లడిల్ల । గొల్లగొల్లున దిక్కులుల్ గోలపెట్ట
భీమ్మని వరాహమూర్తి దా గీపుపెట్ట । నబ్బురంబుగ దేవి దా బొబ్బవెట్టె. ౨౦౧

క. జయజయజయదేవి యనుచు । భయసంభ్రమముల్లఁ బిలిచి పరమేశ్వరి యా
శ్రయమొసఁగు మనుచు నమరులు । రయమున నుత్సాహపడిరి రణమున కధిపా. ౨౦౨

క. దానవుఁ డారావము విని । గానే యిదియేమి యింత యెక్కడి నాదన్
నేనుండఁగ నోరెత్తఁడ । వానాడన నిట్లు సేయునది యున్నదొకో. ౨౦౩

క. అని యది గని రమ్మనుమన్ । దనమూతల నలుఁగడలకుఁ దగ నంపిన వా
రును జని కారణము జగ । జ్జననియగుటఁ జూచి రవుతు నఘమూశానులై. ౨౦౪

క. వనివచ్చి రాక్షసునకున్ । దనుజపతులు తెలిపి రకట దైత్యవరేణ్యా
మును కొని చని కనవరమా । యెనె మాటను జెప్పగలము యిటునటు ననుచున్. ౨౦౫

సీ. ఎన్నియోభుజములు నెన్నిసొమ్ములు దాల్చి । నడ సకలాయుధ హస్తపెట్టి
బంగారుగిన్నెలోపల మధు విడికొని । త్రాగుచున్నది చండతరసుమూర్తి
యది మానుషియునుగా నది దేవతయునుగా । నది రాక్షసియునుగా నయ్యె వినుము
సింహంబుపైనెక్కి చేతులు పదునెన్మి । దలశమదాక్షి నెవ్వలనుమంత
ఆకసంబున సింగంబు నధిగమించి । యున్నయది ధర్మయుక్తులు తెన్నరాద
వెంటవచ్చినదియొకో యెప్పుడేయొకో । తెలియజాలను వృత్తాంతం తెలుపుమధిప. ౧౯౬

క. శృంగారము వీరంబును । రంగగుహాసంబు మరియు రౌద్రంబునున్
బొంగుచునున్నవి యామె । యాంగన యందునను వసుధాధిశా! ౧౯౭

వ. దైత్యులసార్వభౌమా చూచితిమి. ఇచ్చితి మంత్రమునకు మాచేయునది యేమియు లేదు. ఆ మహాతేజస్వినరి దాని యెదుగనేరక యిటు చేరితి. మనస్సున మహిషుండు రక్ష మంత్రివర్యుం గాంచి యిట్లనియె. ౧౯౮

క. సువిమలబుద్ధి వేగమ వివేకము దానిం ... దెమ్ము సుమీ నిం
గావింపుము యిచ్చటలో । మావిధమును చెప్పి సామమార్గం బనినన్. ౧౯౯

క. అట్టులనే కావించెద । గట్టిగ నే నిపుడు పోయి కడునేర్పునను
న్నట్టేల గడియలో నీ । పట్టమహిషిజేయుదున్న మానవుడు జనే. ౨౦౦

క. అని చని దేవిం గని యమ । యన్నన వారంబునను నిలచి యా మంత్రియు
కనకాంగి కంబుకంఠీ । వినయంబునఁ బలుకువాఁడ వినుమొక మాటన్. ౨౦౧

—• దేవికిని మహిషాసురమంత్రికిని సంవాదము •—

ఉ. ఎవ్వరిదానవీవు కత మేమిట రా మృదుతన్వి మా ప్రభుం
డవ్విబుధావళిం గెలిచి నాకము నేలుచున్నవాఁడు నీ
మొవ్వపురూపురేఖల సమున్నతిఁ దా విని నిన్నుఁ గాంచి తా
నవ్వల రాచవేఁడుకల నంప వలంచెను చారులోచనా. ౨౦౨

ఉ. మానుషరూప మొప్పఁ దనుమధ్య భవత్సవిధంబు సేరు ని
న్నా నవమోహనాంగుఁడు మహామహు డద్భుతచక్షుఁ దర్శిలిం
బూని కనుంగొనన్ మనసు పుట్టి ననుం బనిచెను రసోచితిం
జేసియలొల్క శీఘ్రముగఁ జెప్పుము కంజదళాయతేక్షణా. ౨౦౩

క. నాపుడు విని నవ్వుచు న । ద్దేవి పలికె నోరి దుష్ట నిట్చురమంత్రీ
దేవతలకుఁ దల్లిని శ్రీ । దేవిని దైత్యప్రణాశ ధీరోదారన్. ౨౦౪

క. మదపు బెనుబోతు రక్కసు । డదయుండై సురలఁ దరిమి నాకముఁ గొనినన్
మది నను స్మరించి వేడిన । సదయత వచ్చితిని మహిషుఁ జక్కార్చుటకై. ౨౧౫

గీ. దండులే దొక్కడాసనె । తత్తరమున । వెడలితిని భక్తజనులను బ్రీతిఁ బ్రోవ
నీవు సామోక్తిఁ బల్కితి నేర్పుమీర । కొంతవరకును సరియంచు నెంతు దనుజ. ౨౧౬

గీ. నేను చెప్పినయట్లుగా నీ ప్రభునకు । దెలుపు మిప్పుడ పోయి యో ఖలుడ నీవు
కన్నుగానపురా యోరి మున్నపోత । వితలమున కమరావతి విడిచి పొమ్ము. ౨౧౭

ఉ. చెప్పినయట్లు నామదల చేసినవానిమెడన్ దయారసం
బుప్పతిల న్నటించెద మదోద్ధతిమీరి నటించెనేనియున్
నిప్పులలోన మాడ్చి యవనిం బరమాణుపరంపరన్ వెసన్
జొప్పడఁ జేసెదం గనుము చోద్యము నీ వసురాధమాధమా. ౨౧౮

ఉ మందమతీ యిఁకేల హనుమంతుని మ్రోలను సప్పిగంతు లీ
చందము మాని వేగమ రసాతలవాసివిగమ్ము కావయే
నిం దలఁగొట్టి గీతనిడనే కనుగొమ్ము సుదర్శ దైత్యులా
క్రందన నొందగా యుగయుగంబున జొప్పడ నాలకింపవే, ౨౧౯

ఉ. సింగము మాట్లానం గజము చేరినచందము సేయఁబోకుమీ
యంగనచేతగాని పతనట్టివరంబును గొంటిగాన నీ
కుం గడకాల మిప్పు డనుకొమ్మది నీ కది మాన్పి నీ దలం
పుం గలదేని శీఘ్రముగఁ బొమ్ము రసాస్థలి కంచు దెల్పుమీ. ౨౨౦

ఉ, పొందుమ లాభ మొందుదురు పోరున నాశము వచ్చు నందు రిం
కెందున నీకు స్వర్గము త్యజింపుము ప్రాణము మీదియాసతో
నుండుమ యేనిఁ జక్కని మయుగ్రశరాహతి నాతిలోపలన్
బ్రుందెము వెట్టెదాఁత రెక మానుము మన్మథమోహచింతనన్. ౨౨౧

క. అనుమా దనుజాధమ వేఁ । డనుమా మీరాజుతోడఁ జయ్యన నేఁ జె
ప్పినయట్లు జాగిఁ జేయక । నన పని తా హేతుగర్భమగున ట్లనియెన్. ౨౨౨

గీ ఆడుదానవు వడుచవో యనాంగి వమిత । మదమఱీమనచిత్తపు మొదలు తుదయు
నెఱుఁగ కాడెదుగాక యీ వేప దనుజ । పొలుఁడేత కలనయ సంభావ్యమును ను. ౨౨౩

మత్తకోకిల. ఒంటిదానవు చిన్నదాన వయో మృదూరు పదాబ్జ వా
కంటకోపముతోడ జన్యముఖంబునం బడి నిల్చెదే
వంటక్రిందికి నప్పడంబవొ పప్పవో పడియంబవో
వంటయేమనఁగ జాజిపూవులవంత మట్టిన పోల్కియో. ౨౨౪

మత్తకోకిల. నిన్ను నేఁ బరుసంబులాడుట నీతిగాదది యేమనన్
పన్నులాడులమిన్నరో రసభంగమైననుఁ గావునన్
మన్నరక్కసు దెన్న మద్దమదోర్బలుండు చలంబునన్
నిన్నుఁ బట్టకమానఁ డింతట నీవు పంతము మానుమీ. ౨౨౫

మత్తకోకిల. ఎన్నిఁజెప్పినగాని నీవు సహింపకిట్టులఁ బల్కినన్
నన్నుగానక మానహోన్నత గర్వభావము సూపితే
నిన్ను జంపఁగలాడ నైనను నీవయుం దమి హెచ్చఁగా
మన్నవాఁడు ప్రభుండు నాథుఁడనాకో మనంబునఁ గోమలీ. ౨౨౬

మత్తకోకిల. నీవిలాసము వైభవంబును నేఁడు మా దొర విన్నవాఁ
డో విలాసిని నీకొసంగెడి నుల్ల మొక్కటిగామనూ
దేవరాజ్యము దైత్యరాజ్యము దివ్యభామము లక్ష్మియున్
నీవశంబొనరించి కొల్చును నీపదంబుల దాసుడై. ౨౨౭

క. పట్టపురాణివిగమ్మా । యెట్టయినను నీవు జగము లెల్లకు నీ వా
పట్టున నిలుమన్ మహిషుఁడు । పట్టుచు నీకాళ్ళ గడిగి త్రాగి బ్రతుకఁడే॥ ౨౨౮

క. హంసగమన వ్యర్థముగా । హింసలకుం జొరఁగనేల యిప్పుడ రమ్మీ
సంసారసారమల్లది । రంసన్ మహిషుండు నీకు రంజిలజేయున్. ౨౨౯

క. అనిన విని దేవి యిట్లను । వినరా మనుజాద శాస్త్రవిధి విడువక నే
ర్చిన జప్పితి విదియు సరే । నిను మహిషుని సచివుఁడనుచుఁ నే నెఱిగితిలే. ౨౩౦

క. రాజు మహిషుండుగాఁగా । పోఁజెల్లునె నీకు మహిషబుద్ధి వినుము యథా
రాజా తథా ప్రజా యను । నోజన్ వినలేవొ దుష్టయోధయమూఢా. ౨౩౧

క. మగవాఁడను గాననుచు । మగతనమే కలిగె నాకు మగువనయినను
మగవనమును కారణమున్ । దగ నెఱిగితయేని పలుకఁ దగదిటు మూఢా. ౨౩౨

గీ. మగనిచేతఁ దనకు మరణంబు వేడె నీ । ప్రభువు దానఁజేసి భామనైతి
నయయొ యెంతవంద యసురుఁడు కొజ్జాను । ముద్దుగొనఁదలంచు మూఢుఁడోరి. ౨౩౩

క. పెడనుడులాడు నిన్నుం । గడగడలాడింప నెంతఁ గలవు కుమతి యి
ప్పుడు తఁ దాటాకుల చప్పు । ళ్కిడినం గుందేళ్ళు బెదరునే ధీ హీన్మి. ౨౩౪

క. దైవము విపరీతమయిన । వావిరి తృణలేశమైన వజ్రముగాదే
యా వజ్రము తృణలవమై । పోవదె దైవంబు సకలమును జేయుగదా. ౨౩౫

ఉ. సేనలు నాయుధంబులును శ్రీయును ధీయును బాహుశక్తియున్
బూనుత దుర్గముల్ ధనము భోగము గాలము మంచిదైనచో

జానగ లేనినా వవి నిజమ్ముగ వ్యర్థములై నశించు న
య్యో నను నమ్ము నీప్రభున కోటమి రాఁగలదిష్టు చెప్పుమా. ౨౩౬

క. మరణము వది దరికొనఁగాఁ । గరణంబులు సాధనములె కాలము నడపన్
మరణము జననము కాలవి । కరణమ్ములు వాని గడపగా దక్షునకున్. ౨౩౭

క. ఎవని కేగతి మరణము । నివ్విధిలునటంచు బ్రహ్మనిర్మితమయ్యెన్
దివ్వంతయు దప్పదను । మ్మవ్వానికి నష్టమొదవు ననుర ప్రవరా. ౨౩౮

క. వరములు గైకొని తమకున్ । మరణములేదనెడివారు మందమతులు సూ
మరణము స్వభావజంబని । యెఱుఁగుము కాలంబె మృతికి । హేతువుఁ గాన్ ౨౩౯

క. అదిగావున నీవిప్పుడు । వదలుము పదవేలు నీవు వదరఁగనేలా
సదమలబుద్ధివయి యని । యిదమా స్వప్నకథకుఁ జెప్పుమా యిప్పుడిదే. ౨౪౦

క. దేవతలరాజ్యమెల్లను । దేవేంద్రునకిమ్ము వానివెనఁ జావను నం
భావిత హవిరాదానము । దేవార్థమెనుమ్ము నీవు విధివయవరమూ. ౨౪౧

ఉ. పొమ్మను నాకమున్ విడచి పాతిరసాతలసీమ కిప్పుడే
యమ్మను రాకతక్కిన సుదారుణదారుచితాంగాగ్నివాత్
గమ్మను దుష్టరాక్షసనికాయము నాయములెల్ల నేడు వ్య
ర్థమ్మను నిమ్ము జంపగలదానను నే నను పొమ్ము రాక్షసా. ౨౪౨

వ. అనిన విని మహిషుమంత్రి యిది యిట్లు సెప్పుమన్నయది, నే నేమి సేయుదు, నిప్పుడు పోయి ప్రభువున కిది సెప్పినదెన్ని నివేదించుటయుండదె నంగీకరించి [illegible] [illegible] యిప్పుడయ్యెనె [illegible] [illegible] సుతరించు [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] వృత్తాంతమెల్లఁ జెప్పి యతఁడు మంత్రులతో నాలోచించి [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] జయించినను, జయించకున్నను రాజున [illegible] [illegible] నేనికవాఁడ నగుదు. కావున పోయి [illegible] [illegible] కృపనన్నుఁ [illegible] [illegible] చేయుఁజోడించుకొని వినయపూర్వకముగా విన్నవించెను. ౨౪౩

క. మనుజానుసర వడియుదు । నెనయుది ఘటము లుగ్రసింహ మెత్తెను ఘనసా
ధనముల [illegible] దానిం । గనుగొనఁగాఁ గోటికనులు గావలెననుచున్. ౨౪౪

చ. వినయముమీర నేఁ బరిసి విస్మిత నో వనజాక్షి మా ప్రభున్
మనుజశరీరసంగ్రహాని మాన్పి లలాయము ధరింపుమీ యతం
దనుపమభాగ్యశాలి ప్రముఖాంచనను నేలెడువాఁడు నీవనుం
బెనిమిటిగాయైన నంతము రిపెంబు, సెబాషని జెప్పి తాపెకున్. ౨౪౫

చ. అది విని సర్వధూర్వహస్రగంచలమై స్మితపూర్వవాక్యముస్
మదపదుదారనాదగతి మంద్రముగాఁగ సతంద్రవృత్తిమై
పద పద వెళ్లి మాటలకుఁ బాల్పడెనే మహిక్షితముల నె
ల్లిపములు మీకు నచ్చెనె బలిస్ యిమఁ జేసెద దేవి కియ్యెడన్. ౨౪౬

ఉ. ఎక్కడిదున్నహోతు సరియే పద ఛీ విరమించుమింక నే
ముక్కతలము గాను నిను మాటిసిఁజెప్పెడి మాయసేయుదున్
వెక్కలి ప్రేమబోఁకుము కెత్తసముందము రాజతోడ
నా పక్కలబాయుల్ పలుభ్రమసి వాఁజబోదస జెప్పె భూవరా. ౨౪౭

క. బద్ధబోధన కొంత గాంచ । బద్ధమె పెండ్లామునగాఁగ బ్రాతుసమొదవున్
మిత్రసకొమ్ములతోడన్ । గట్టనఁ గోకకొని సరిగ గ్రీడింపదగున్. ౨౪౮

క॥ యుద్ధానుసల పుటకే స స్పష్టుపదాపముసిదె నీకు నారి యుపటకుం
బుద్ధిరవంతము లేదిక । సద్ధర్మము నీవ సేయజాలుదు పధిపా. ౨౪౯

వ. అనిన విని మునివిప్రాలుం తైన మహిషుండు మంత్రివరులం బిలిపించి యిట్లనియె. ౨౫౦

గీ. వినుఁడు మంత్రులారి విధివిహితమాయ । యిమ్ముకొనియె శాంబరయును దో
నాడు దోడ్తు పుట్టి ననువహాలిడ మాటినంద నున్న మీరియుండె. ౨౫౧

గీ. దమనసంగగలవార యిపుడు మీర । లారయంగపలయుఁగాక యతిరయమున
దాని సాధించుమార్గ మెద్దానినేని । మొదట సామంబు మీ రెఱుంగుదురుకాదె. ౨౫౨

వ. అనిన ౨౫౩

ఉ. సత్త్వముబల్కఁగాఁదగు నిశాచరనాయక సత్త్వమెన్నఁగా
నిత్యముగ ప్రియంబగు వినిర్మలమార్గముతోడఁగూడి తా
సత్త్వనిసర్గదోషముల నైనన గర్వములుస్ హితంబుతో
వృత్తమయమాచరింపఁదగునా యటులైనను నాలకింపుమీ. ౨౫౪

క. సిద్ధముగ నిజము బల్కిన । నిష్ఠురముగఁ గొన్నిదినముల నిర్ఫలహితఫలా
ప్తిష్ఠితముగు యద కనుర । శ్రేష్ఠా చేష్టానమందు చెరుపదె దుజలన్. ౨౫౫

గీ ప్రాజ్ఞుఁడగువాఁడు సత్యంబు పల్కువాడు । పలుకుపొందిక నేర్పు చూపించువాఁడు
దొనకుట దలంప నసురేంద్ర దుర్లభంబు । పదునఁబోతులు వందలు పంద లుండ్రు.

క. ఇది మే లిది కీడనుచున్ । మదినెఱిగి పచింపఁగలరె మాటోటులు మే
మెదనెప్ప నెదిఫలించుదొ । మదమన్మహిషేంద్ర ధైర్యమంధనగేంద్రా. ౨౫౬

చ. అనఘుఁడు దానవుండు హితులార వచింపుఁడు మీరు స్పష్టము
త్యనుస్మృతి మీకు నయిన సంపయిజెప్పిన దాలకించి నా

మనసున జక్కఁగా నరసి మంచిపథం బొకటేర్చి చేసెదన్
అని యది గావునం దెలుపు దాశయముల్ పరికించి గట్టిగన్. ౨౫౮

వ. అనిన విని విరూపాక్షుండు. ౨౫౯

క. ఎదగొన్న దిగవ యిది స్మర । మదగర్వితయిప్పరాకుమాటలకే నీ
మది బెదరనేల యిప్పుడు । గదలెదెఱుఁగుము బిభీషికామాత్రముగాన్. ౨౬౦

చ. అసృతము సాహసంబుగల దాతునటంచు నెఱుంగుమయ్యె యి
వ్వనిత మదాతిరేకమునఁ బల్కిన పల్కులకేల నీ మనం
బున భయ మాసురేంద్ర జగము ల్త్రిటిమాత్ర జయించి నేడి కం
గనకుఁ బలంక నప్పుడురుగాడె పకాపక సాటివా రొగిన్. ౨౬౧

ఉ. పంపుము నన్ను నేన చని భామిని నొక్కక్షణంబులోన ను
త్కంపితఁజేసి చంపెదను దానికి నీ కొదఁబాటులేదయే
సింపుగ సేనలం గొనుచు నేగి వధించెద నట్టిదానమే
సొంపుగ నాగపాశములఁ బట్టి భవన్నికటంబు సేర్చెదన్. ౨౬౨

వ. అనిన విని దుర్ధరుం డిట్లనియె. ౨౬౩

గీ. రూఢ సత్త్వ మీ విరూపాక్షు డాడిన । పలుకు లట్టులైనఁ దెలుపువాఁడ
వినుము నేను దనుజవీర నా మనమునఁ । దోఁచినట్టులరసి చూచి చూచి. ౨౬౪

క. నా మనమున కా మానిని కామాతురయనుచు రూపగర్వితయనుచున్
వేమారు భయము పెట్టెడి । గామును నిది హావ భావ కలనము సుమ్మీ. ౨౬౫

క. రసవిదులగు కోవిదులీ । రసనిధి వక్రోక్తి యంత్రదు రాక్షసనాథా
రసికున కిది ప్రియమేను । మ్మనసమాన్నర్సి శాస్త్ర మెఱిగినట్టి చెడుగ రే. ౨౬౬

గీ. నియమ దల మార్గణముల । నేయుదునన హేతుగర్భమేసుమి భామా
సాయకము లెరుఁగవే విభు । లాయతరసలసితసత్కటాక్షంబులె సుమ్మీ. ౨౬౭

క. నవ్వులకాదినకారులు । పువ్వులదోయిళ్ళసుమ్ము పురుషవరేణ్యా
యెవ్వతె యెటుగాకున్నన్ । జవ్వుల నిన్నేయఁగలదు చేపట్టివెనన్. ౨౬౮

గీ. అజుఁడు విష్ణుఁడు శంకరుండైన నిన్ను । గనరఁగాలేరు కామిని చేయునేమి
కార్య మది విపరీతంబుగాఁ దలంపు । మసురవర మానసంబున నధిక నేల. ౨౬౯

క. నిను బడమొత్తెదనని య । వ్వనిత యనుట నిన్నుఁ బూలపానుపుపై దా
నునిచెద ననుటయె సుమ్మా । దనుజేశ్వర కామశాస్త్రతంత్ర మెఱిగినన్. ౨౭౦

క. నీయనుపుఁ డవిచెప నని । యా యంగన బలుకుట కొక యర్థము గలదా
తాయజశాస్త్రనయంబునఁ । బాయక వీర్యంబు నంద్రఁ బ్రాణమ్మనుచున్. ౨౬౧

క. ఉత్తమయగు వరవర్ణిని । హత్తును వ్యంగ్యాధికతల వ్యాహృతులందున్
దత్తరపడనేటికి నిఁక । జిత్తము సరసంబు సేసి చెందుము దానిన్. ౨౬౨

క. సామము దానము రెండును । గామినియెడఁ జూపవలయుఁ గాఁ బ్రథమమునన్
సీమిప ప్రేమపుట్టెడి । నా మదపతి కిదియె మార్గ మాలోచింపన్. ౨౬౩

వ. అనిన విని తామ్రుం డిట్లనియె. ౨౬౪

క. నామతము వినుము దనుజుడ । రా మంచో కీడో యాత్మ నరసి పలికెదన్
భామరయాన్వితమును నుర । సౌమ్యవ్యష్టము ధర్మసహిత మమేయాతురమున్. ౨౬౫

మ. అది కామాతురగాదు వ్యంగ్యములుగా వా మాట లే పేరు యే
మదియన్నన్ గడుఁ జిత్రమయ్యెడి నహో యా యింతి దిప్పుర్తిన్
బదియున్నన్ మదియో భుజంబు రెసఁగన్ దానె స్మరాంబుయై
విడలంద యుది యన్నఁ దేని మనమున్ విస్పంబులో నాయమున్. ౨౬౬

ఉ. కాలస్నంతము గాక మరి కాడిద నాకును దుర్నిమిత్తముల్
చాలఁగఁ దోచె దుష్టమగు స్వప్నము వచ్చెను కాని మాయషా
దానికి నాపలె వరిసెనయ్యో వృథాపరిజల్పితంబులన్
గానము పుచ్చరాదు సరిగా మదిలోఁ బరికించు మింతటన్, ౨౬౭

ఉ. నల్లని తేఁగట్టి యొక నాతి గృహాంగణమందు నేడ్చుచున్
డల్లఁగ వచ్చె వేఁడుకను మేదుర నూపవయుంచు నెంచుమి
గొల్లునఁ గూయు నిండ్లపయిఁ గూడి పతంగములెల్ల రాత్రులం
బెల్లుగ నాయె దుశ్శకునబృందము లానురవాసభూములన్. ౨౬౮

క. అది గావున నమ్మదవతి । కదనమునేయఁగనె యిందు గవరె ననుచు నా
మదికిం దోచెడి నిక్కము । మదవన్మహిషేంద్ర ధైర్యమంథనగేంద్రా. ౨౬౯

క. ఇది మనుజకామినియుఁగా । దిది గాంధర్వియును సురయు నెద్దియుఁ గాదీ
యది దైవమాయ యనుచు । న్మది నెఱుఁగుము కష్టదుష్ట మాతి యటంచున్. ౨౭౦

గీ. కాన శౌర్యమేది కాందిశీకులమైన । నెల్లిపంబు గందు మెల్లయెడల
సంగరంబునకును సమకట్టనగు నిప్పు । కాదలంచినయది కాక పోదు. ౨౭౧

క. కర్తవ్యం బిది యనియు న । కర్తవ్యంబిది యటంచు గణియింపంగా
గర్తయెపుడు కార్యంబుల । వర్తింపంగవలయు ధైర్యవంతుం డగుచున్. ౨౭౨

క. జీవితమును మరణంబును । దైవాధీనములు సుమ్ము దానవనాథా
దైవంబును విపరీతిన । కోవిదుఁ డెప్పం దజాంతకుంభమునందున్. ౨౮౩

—: దేవినిఁగూర్చి తామ్రుమాతను బంపుట :—

వ. అనిన విని మహిషాసురుండు నీవు మహానుభావుండవు నీవెఱుంగనిదిలేదు యుద్ధారోహణెప్పుడు ఫలసాధనిని జయింపఁగలవాఁడవు. సామదానంబుల వశగయైన నప్పనితం గాని దమ్మె, కాదేని సంగ్రామంబునం జక్కాడుము. బలగంబులంగూడి నీవు నని యను చ్చేదియ యిప్పుడికి విచ్చేయుకతం బరయుము. కామంబునంగాక యుద్ధ్యమైన దేశ బలంబుగా యుద్ధం బుపక్రమింపునది. ధర్మనిర్ణయతత్త్వంబులు రెండును మానరాదు. నట్లు సేయవలయు నట్లు సేయుమని చెప్పినఁ దామ్రుండు సేనాసమూహంబులం గూడి కాలమహిమను లోనై చనుచు మార్గంబున దుర్నిమిత్తంబు లనేకంబులు గానరా భయం బందియు జని చని యొక్కయెడ సింహాధిరూఢయై సకలసురానీకంబు గొలువ కోటిసూర్య ప్రభం దేజరిల్లుచున్న దేవిం గాంచి మృదుమధురవచనంబుల నిట్లనియె. ౨౮౪

క. అమ్మా మహిషాసురేంద్రుఁడు । కొమ్ములుగలవాఁడు నీదు గుణ యౌవన రూ
పమ్ములు విని మోహించెను । సు మ్మాతని బెట్టుబట్టి సుఖముం గనుమా. ౨౮౫

క. అందమునకు బ్రాపు నదేని । చందము గన మన్మథుం డనాఘుఁడు వానిం
బొందుము చెలువము చొక్కము । సందసవసమందు విహారణమ్ము సలుపుమా. ౨౮౬

క. సుఖమే కోరుదు మింపుకర । ముఖి దేహ మెకమ్మునఁ జేసిన యా
సుఖమే సుఖము కలిగ నందున । సఫలము దుఃఖంబు హేయ మది మానఁదగున్. ౨౮౭

క. కిసలయమిస్తమనికి రమలు । కనుగొందఁగ బట్టేదు నామ్మిక శరముల్
కసుమంబుల కందుకములు । వినుమిక నిదఁ దగినమట్టివిగదే తల్లీ. ౨౮౮

క. ...లనెడి చక్రాని ధనువులు గలుగంగ దేరఫలు ఏంకేలా
కసులనెడి ...సుఖము । నేనసియు దాణంబు లింక నేటికిఁ బట్టున్. ౨౮౯

క. అనంబడి చేయునెకా । కీ సంసారమున యుద్ధ మిది దుఃఖ మౌ
కానంతయు సుఖమున్నదె । పూసరములచేత నైన పోరాడుటనూ ౨౯౦

ఉ. నివ్వు ప్రసన్నవైనఁ గను నెమ్మి ధరిత్రికదనదాయుతై
సేవకుఁడునయ్యె ధర్మగుణ సింధుఁడు గానకరాజ్ఞసేనయం
దో విమలాంగి పోవిడను మిత్తమయైన సుఖంబు పోడునన్
జాపా సుఖంబా సందియము వక్కనిసేతి గ్రహింపు మిమ్మెయిన్. ౨౯౧

క. పదునుతనంబున రాజ్యము । విడువక సుఖియింపవచ్చు వెండి వివహం
గొనుచులు పుట్టుదురనుమీ । పుత్రమిం బాలింత్రు సుఖము వొందుము ముదిమిన్.

వ. అనిన విని జగదంబ మేఘగంభీరభాషణంబుల వాని కిట్లనియె. ౨౯౩

—: దేవీతాభ్రముల సంవాదము :—

క. పోపోరా పదరకుమిటు । పోపోరా మొందిమున్నపోతుసుమీ నీ
భూపాలుఁడు చండాలుడు । పాపిష్టుఁడు కామమోహపరుఁడు సురారీ. ౨౯౪

క. సీతల్లి గట్టిదన్నది । వాతను శృంగపతి లంబవాలగపర నే
నాతీరున శోభిల్లెడి నాతిని । గానను సీపు నాధునితోపన్. ౨౯౫

గీ. పులియు పట్టుఁ గుడితితోఁ బొల్చుంచి । కదఁగి రాజ్యసంగతికి దిని గుడిపలు వెంచి
యుదపలో బడ పోటిరాతి పోతరించి । పిప్పి నిను జంపవచ్చు దేవురుడుము. ౨౯౬

చ. హరిని పరింపదేదు శిష్టులైనను గోటిగలదు వానపుం
బరగణసంఘసేను జంపాలుఁ వలంప నుదేను చెప్ప భా
స్కరుడు శిఖి బ్రహ్మయుం బొగడ సర్పసమున్న మెంత నాకు గా
శర వరసూఫమా యిలఁగదాలవు మర్మవు నిప్పు మిప్పుడా. ౨౯౭

గీ. కవెప్పవనము నేను గానురా చండాల । నాకుఁ బిఘుఁడు గలఁడు లోకకర్త
సర్వసాక్షి స్థితుఁడు సర్వోత్తముఁడు నిరా । లంబుఁ డఫలపూర్ణు డంబుమండు. ౨౯౮

గీ. ఉదుము శాంతుఁడు శప్తుఁడు నిత్యుఁడు సర్వ భాసురుఁడు సర్వవాసుఁడు పరమ
పావనుఁడు పుణ్యుఁడు నిత్యులుండు సర్వ రాక్షియుండు వాని సివనాడ యెరపోతు పలుకునటుర

ఉ. కొండయు పిప్పి నిప్పు యుడు గప్పయుఁజేసెద నొండె గోటనన్
గండుపడంగఁ దీసి పరగం బడమెత్తుక మర్త్యుఁగొల్వఁగా
గండుమొండె జీవిత మొగిం ముడిఁ గోరితమని పొమ్ము ని
ష్కంటకిలం వేగము రసాతలమూర్గముపట్టి దానవా. ౩౦౦

క. సాహసమేటికి మూడ వి । వాహంబును మరియు న ప్పుడావంబును స
న్నాహింప గొప్ప సములకు । నూహాలువెయ్యేల యింక నోరి మురాత్మా. ౩౦౧

గీ. దూతపిపు రెండు పట్టకొమ్ములుగల । వాఁడ పేను దిన్న వనిత నగుడు
వివ్వమట్టమనక నెయ్యంబుకేలాగు । తియ్యమైనదాతఁ దెలియలేవు. ౩౦౨

క. అని నే జప్పినయుల నీ । జనపతితో నుడుము పొమ్ము చయ్యన స్వర్గం
బును విడువు మనుపు తక్కిన । నినుఁ జంపెద గదయుతోన నే నను మఘయా. ౩౦౩

సీ. కల్పాంతనిర్ఘాతగర్జారావమో । ప్రళయకాళికంఠభవనినదము
విలయభైరవరథావిర్భావమో చండ । నరమృగేంద్రప్రకటోరునాదమొకో
ఘనతరశరభపక్షప్రభవనినాదమో । భయదోగ్రతరవీరభద్రరవము
సమయాంతభీమభీమహోరురావమో । స్ఫుటితవేధోండనిష్ఠురరవంబొ

గీ. నాఁగ గొంతెత్తి యొకబిట్టు నాదమొదవ । భూమి కంపింపఁ గులగిరుల్ పొరలి పడఁగ
నసురపత్నులగర్భంబు లవిసిపోవ । నట్టహాసంబుచేసె న య్యాదిశక్తి. ౩౦౪

గీ. త్రాసముఁ బడి విని ధృతిమాలి తల్లడిల్లి । యట్టునిట్టును జూచుచు జుట్టుమీఁదఁ
గట్టిగా గోఁచిదోపుడు గవలి నడచి । పరచి మహిషాసురుముందర బడియె నసుర. ౩౦౫

గీ. పురమునందెల్ల చెవులు గింగిరులువోవ । చెవుడుపట్టి సురారులు చేయునట్టి
తోఁచక పలాయనము మించి తోఁప యమముఁ । దంచి పారిరి తమ కాళ్లకొలఁది నసుర. ౩౦౬

ఉ. అంతట దేవి యొక్కెన మహామృగవల్లభు దాత్మరోస న
త్యంతరయావిశేషమున నార్చె నజాండము బీటలెత్తఁగా
నెంతలనుండెఁ జాలక నశేషనరామరపన్నగుల్ భయ
భ్రాంతతఁ బొందుచుం గనిరి త్రాసవిస్మయుని మంత్రి తామ్రునిన్. ౩౦౭

క. చూచి వెతనింగూడి నిరి । రాచనగరునకు మహిషరాక్షసుఁడును సం
కోచితముఖుఁ దామ్రునిఁ గని । యేచినదుఃఖమునఁ బిలిచె నితర సచివులన్. ౩౦౮

వ. అట్లు పిలిచి. ౩౦౯

గీ. ఏమి సేయంగవలె మన కింకమీఁద । దుర్గసంగ్రహమొనరించి తోనతోన
యుద్ధ మొనరింపవలెఁగాక యూరకే ప । లాయనము సేయ నవ్వరే రాతివారు. ౩౧౦

మత్తకోకిల. మీరలందఱు బుద్ధిమంతులు మీకుఁ దోచనికార్యముల్
వేరెయున్నవె భీతిఁగొంచక లెండు మంత్రవినిశ్చయ
స్ఫారమైన విచార మారసి భవ్యకీర్తి వహింపుడీ
ధీరవృత్తి మనదాకరాజ్యము తెంపునం బరియింపుడీ. ౩౧౧

ఉ. రాజ్యము మంత్రమూలము మది రక్షితమై వెలుఁగొందు మంత్రులుం
బూజ్యులయౌని మంత్రమును బోవఁగనెట్టరు నిత్యమైన సా
మ్రాజ్యము రాజునం దునిచి మాన్యతఁగాంతురు దేముగ్గమం
బిజ్యమువోలె హేతువుల నిచ్చి పచింతురు మంత్రకర్మముల్. ౩౧౨

గీ. అచ్చెరువుగ నొక్క యాఁడుది నెర గట్టు । బాయి వచ్చు మనము వాటిలంగ
గడనమునకు నేఁడు కాలుద్రువ్వుచు వచ్చె । కంటిరే విరుద్ధకాలమహిమ. ౩౧౩

క. ఏకాకినియుం బ్రబలయు । నాకౌకోనిర్మితయును నారియు నన్నుం
బోకార్చ వచ్చె నిదియక । టా కంటిరె కాలమహిమ యద్భుతమాయెన్. ౩౦౪

క. అందరికి జయము గలుగునె । కొందరికగు దానిఁ దెలిసికోఁ దరమె సదా
సందేహాస్పదము యది యె । న్నన్ దైవాధీనమంత్రము నానాగతులన్. ౩౦౫

గీ. దైవయుక్తి దాని వలవోయు పెట్టులు । దాని జూచినట్టి జ్ఞానియెవఁడు
నవి యదృష్టమంచు నందురు నయిహాయు । వాదమైన యట్టివారు కదఁగి. ౩౦౬

క. అని విని దినాంగనామక । వనజుం దనుఁ గేలుమోడ్చి దైత్యకులేశా
వనితా వశక్తి విభవము । వినిచెద నే విన్నయట్టి విధ మనువుపదన్. ౩౦౭

గీ. దైత్యనాథ నీవు లాములసాక్షిచే । గాని యాబ్రహ్మనెడి గతి నెఱంగి
స్వస్వ లీలమునను నమువాదమును చేసి । వనితగా నొనర్చి పంపి రిటకు. ౩౦౮

గీ. బ్రహ్మ విష్ణు శివాది దేవతలు దన్ను । వృత్తి నింగిని నిల్చిరి వేళఁగాచి
దానవుల నిన్ను నన్నును దర్పమడఁప ఘన యట్టులో దెలియఁ జెప్పవదు నాకు. ౩౦౯

క. ఇప్పుడు యుద్ధము వలదను । చెప్పఁగ నే నోప నేది చెప్పినయేనిం
దప్పక దేవరవారె । యప్పలంచు విని నడంత్రు సేవకజనముల్. ౩౧౦

గీ. రాజసేవకులను మేము రాజునాజ్ఞ । యెట్టులగు నట్లు గావింతు మిది నిజంబు
నిదియు నీవనజాల మెంచేని మాకు । జావు పెంపిలియును నొక్కసరియఁ దలప. ౩౧౧

క. వచ్చిన దిక్పాలుల్ । వచ్చును జీవింప సుఖము వదలక యుండున్
మెచ్చుగ రాజభయమునకుం । గ్రచ్చులు వేయేల నీతి గావలయుఁగదా. ౩౧౨

క. నీకొఱకే న్యాయినొందిన । మా కది క్షేమంబెకాని మానిని యో శ్రీ
పైకొనియె దైత్యకోటులఁ । బోకార్చునటంచు వింత పొడమెడి గనుమా. ౩౧౩

చ. దనుజవరేణ్య గెల్పు ఫలితంబగునంచుఁ దలంపనేఁ బలా
యనము విడువు మెన్ననును హానికి నెక్కుడె కీర్తి హానియుం
ఘనుఁ దలపంగరాదు కదుఁ గోటిముఖున్ ద్రిదశేంద్రునంయుగం
బున జితుఁజేసి యొక్కపుడుఁ బోడికి నోటమిజెంద నవ్వరే. ౩౧౪

వ. కావున జయాపజయంబులు లెక్కసేయక యేది యెట్లు కానున్నయది యది యట్లగు
నని కృతనిశ్చయులమై మరణంబున యశంబును, జీవనంబున సుఖంబును భయంబు
నుం గోరి యుద్ధంబు సేయుట లగు. పలాయనంబున యశోహానియు నిరర్థకత జీవనంబు
నుం బ్రాప్తించు, కావున శోకింపక యుద్ధప్రయత్నంబు సేయుండనిన విని దానవులుం
డిట్లనియె. ౩౧౫

ఉ॥ భయ మిదియేల యే నొకట పంకజలోచన(బట్టి చంపెదన్
దయయను రెండు రండు బహుళయుం కుతంత్రమౌకట స్థాయియౌ
జయకర మైన వీరరససంపదకున్ రిపు భీకరాటవిం
బయి యది మేలుగూర్చు ననయంబును దానవలోకపాలకా. 3౨౬

సీ. సురనాథునకు ధనేశ్వరునకు బాశికి । యమునకు కార్తికేయ పవమానకుఁ
బావకునకుఁ బద్మభవునకు శంకరు । నకు విష్ణుకేశవునకును ధీతిఁ
బెంపువాఁడనుగాను చెందుమనే యొక్క । యాండదానికి యూతు మసురనాథ
బాణజాలంబులఁ బవఁజేతు నొక్కింత । బాహుబలంబున ప్రబలి మీర

గీ. లేల యుండుండు గృహముల నాలుసిష్ఠ । లోని మహుములబుద్ధు మీ మనసుబచ్చి
నట్టు లిందనివలికిన నవుతువేమ । యుద్ధయదు వద్ది మునుగుట్టు ధుర్యదనుడు. 3౨౭

గీ. మహిష మహిషదేవ మాయయై యంగన । బుద్ధిబలియును దేవ యొప్పుగాఁగ
ఇప్పుడింత యబలక నేటికి మంత్రికృ । త్యముల్ల నీతిసెప్పు టుచితమౌనె 3౨౮

క. ముత్తెరఁగుల మంత్రులుగల । రుత్తములధము సొత్తిరుండు । నగు రాజులకున్
తత్తరపడక యొనర్చును । జిత్తమునం దాత్మకార్యచింత యుదఁడుసూ. 3౨౯

క. రాజు(డు మధ్యముండగు । నోజం బతికార్యమునకు నొప్పిన నవతం
బ్రైజమును కార్యములనుం । గాజేసికొనున్ సునాధుకర్యుండధముఁడున్. 330

క. తామసుమమంత్రి నృప । క్షేమము దలప(డు స్వకార్యసిద్ధిని గోరున్
భామిత్వరుండగు చక్కఁగ । నీమంత్రుల యుప్పబభేద మెఱుఁగఁగవలయున్ 33౧

గీ. కొందఱధమాధములు శత్రుకోటిబలము । బొగడి స్వచ్ఛ్వదమును మూర్తి చంపలాడి
కార్యభేదంబుఁగాంచి ధైర్యమ్ము । చెరుపుదురు నృపతి కిట్టిరు చెప్పనేల. 33౨

వ. అదిగావున వసుజకులసార్వభౌమా నేనిప్పుడుపోయి రణంబున నయ్యంగనామారువంబును బట్టి తె
గాపించి వచ్చెద నాబలికలు జూడుమని చెప్పి మహాబాహువులగు బాష్కలయుర్ముఖులు
రణోన్ముఖులై చని దేవిం గాంచి యిట్లనిరి. 333

—: బాష్కలదుర్ముఖులు దేవిపై వెడలుట. :—

ఉ. దేవతలన్ జయించెఁ గడిమిన్ మహిషుండు మహాబలుండు సూ
దేవి నరాక్రమింపఁగనరి దివ్యవిభూషణభాసితాంబరుం
డై విలసిల్లుచున్నను రహఃక్రియలం దనియించువాఁడు నీ
వేవిధినేని వాని వరియించుట యుత్తమపక్షమందు మో
దేవి యతండు నిన్ను పరదేవతగా భజియించు నిత్యమున్. 33౪

క. ఆహా మహిషునిదేహము । దేహమునంటంగ మనసు దీర్చుకొనుము నీ
దేహకమనీయతలు నం । దేహమె కృతకృత్యములుగదే కలకంఠీ. ౩౩౫

వ. అనిన దేవి. ౩౩౬

శా. ఓరీ వెంగలి గోమాయువా యిక నీ యుద్యోగముల్ వ్యర్థముల్
ఏరా నే [illegible] నాస్త్రీఁగాను పతిఁ బొందన్ బహుస్త్రీలకా
చారంబు [illegible] సేనికొమ్ములను నే సత్పూరిన్ విష్టపా
ధారాధీశ్వరు [illegible] మహిషున్ వధింపగా వచ్చితిన్. ౩౩౭

క. ఓరి [illegible] । రా రమ్మను వనయునేల రణరంగమునన్
[illegible] । [illegible] భగవతుల్కడుపలతుల్. ౩౩౮

క. పోరాన [illegible] । పోరాము లిరేల తోఁక పొట్టనిడుక వే
[illegible] । పోరాముని రేదు దున్న పోతా యనుమీ. ౩౩౯

వ. అనిన విని [illegible] బాష్కలదుర్ముఖులు ధనుర్బాణంబులు పూని నిలిచినం గాంచి దేవి సింహనాదంబు చేసి [illegible] నయ్యిరువురు తీవ్రతరంబగు బాణవ [illegible] భగవతి దేవకార్యసిద్ధికై వారిబాణంబుల నిజబాణంబులం దెగనేసి [illegible] యుద్ధంబు సేయుచో బాష్కలుండు పదరి పదిభూఘాతంబుల దేవి నేయ నదిగాంచి వానిపై నైదు సునిసిత [illegible] ముఖంబులనేయ దానవుండు తన శరంబుల వానిఁ [illegible] నేయ సింహోపరిస్థితయైన దేవి పదిబాణంబుల వాని శరంబులు ద్రుంచి యట్టహాసంబుసేసి [illegible] బాణంబున వాని శిరంబు [illegible] గాంచి బాష్కలుండు గతంగొని [illegible] రాఁజూచి దేవి నిజగదాహతిం [illegible] దానవు నేలం [illegible] వాఁడు మహాస్త్రమాత్రంబునం [illegible] ఘాతంబులం [illegible] నది చూచి దేవి శూలంబున వాని వక్షంబు [illegible] గ్రక్కి నచ్చె నది చూచి రాక్షససైన్యంబు భగ్నంబై చన జయజయేతి నినాదంబుల గగనంబున బృందారకు లమందానందరసమగ్నులైరంత నఖిలబలాన్వితుండైన [illegible] దుర్ముఖుండు ధనుర్బాణధరుండై రథంబెక్కి దేవిం దరసిరాఁ గాంచి [illegible] బాణంబులేసిన వాఁడు [illegible] గుండెనిబ్బరంబుచేసికొని [illegible] దర్బాణసమూహంబులనెల్ల ఖండించి యతిఘోరముగా రాక్షససైన్యంబులం ద్రుంచ [illegible] ఉత్తుంగరుధిరరసతరంగంబై చూపర [illegible] దరంబై నమరస్థలి యప్పుడు. ౩౪౦

సీ. గోమాయుకోటులు కూడి నెత్తురులు ద్రావె । సారమేయములెంప చవులఁ దినెను
తోడేళ్ళు [illegible] తో [illegible] తృప్తి నెందెను. । కాకులు ముక్కుల గరచె నరము
లయ్యెయో [illegible] మాహరించె మదిళ్ళు । కంకాళి దినె పచ్చి పెంటపోలను
గృధ్రధార్ప్వదంబులు గ్రీడించె శవపంక్తి । శ్యేనముల్ వచ్చి పెంచిరెలవెత్త

కదలి క్రమ్ముకొని మరుగు కంపుగాలి । గొల్లుమని పిట్టలెల్లను గూయుచుండఁగ
నల్లగాల్వల మెండెముల్ నడచితేలె । రణము భీతావహంబునాఁ బరఁగె నమ్మ. ౩౪౧

గీ. అంతరించెఁ జుమ్ము ఖండితమహాంక । రస్వరంబున గద్దించి ప్రమ్ముటత్వ-
పోలుగ్రైవస్కు దేవితో భూరివాడి । నమ్మునా పొమ్ముపొమ్ము చండాలి యంచి. ౩౪౨

గీ. పోక రణమొనరింపఁగాఁ బూనితేని । దినము మూడెను నీకు సందియములేదు
వెళ్ల నీకేల శీఘ్రంబ బట్టరేని । చిట్టుకౌగిట సట్టడు కుట్టవాస. ౩౪౩

క. అని బాణవృష్టిఁ గురిసినఁ । గని దేవి స్వకీయనిశితకాండంబులచే
దునుమందెను వెండియు వా । తును నేయఁగ నిట్టు లట్టులుం బడుగరులన్. ౩౪౪

వ. పోరతిఘోరంబయ్యె నయ్యెడ నయ్యంబ వాడిగల యమ్ములచే నతనిరథమ్మును భిన్న
మ్ముచేసి యార్చిన వాఁడు పదాతియై గదఁగొని సింగంబుతలపై వ్రేసి యుపరక నాయంబు
సేసి నిలుచుండఁ గాంచి దేవి నితధారంబగు ఖడ్గంబున వానిఁ దెగనరికి మృతుంజేసి
యట్టహాసంబు సేసె. నదిచూచి రక్కసులుక్కఱగి వెక్కివెక్కి యేడ్చుచు పలువిక్కులం
బరచిరి. దేవిపై దేవతలు మందారకుసుమవృష్టులు గురియించిరి. సిద్ధగంధర్వ
విద్యాధర కిన్నరకింపురుష ఋషిగణంబులు హర్షంబునొంది రిట్లు బాష్కలదుర్ముఖు
మరణంబులు విని మహిషుండు క్రోధమూర్ఛితుండై దానవులం జీరి యిట్లనియె. ౩౪౫

సీ. వింటిరే యరిగిన వృత్తాంతమెల్లను । బాష్కలదుర్ముఖుల్ పవిరి కలన
నక్కజంబుగ నొక్క యంగన యటుసేసె । దైవచేష్టితము దుస్తరము గదఁడు
కాలంబు సుఖదుఃఖకారణంబగు నిందు । స్వాతంత్ర్యమున్నదే జంతువులకు
మున్ను చేసినయట్టి పుణ్యపాపంబుల । వలన మేలును కీడు వచ్చుచుండు
వచ్చె రిపుపురుషాదులు సంగరమున । వెండియుం జేయవలసినట్టి వెరవుసూడు
డసురు యశంబునకు హాని యగుట కోర్వ । పరమె నాపుడు సనిదెమ్ము విషురుఁడు గినుక.

గీ. ఆడుదాని జంపు టరిదియే దనుజేంద్ర । వడఁక నేల నీవు గడియలోన
దానిని హతజేసి తగవచ్చి నీ బహు । మానమందువాఁడ మహితలీల. ౩౪౬

—॥ చిక్షురతామ్రులు దేవిపై వెడలుట ॥—

చ. అని రథమెక్కి సైన్యతతి సంతతసంతట నిల్చి తామ్రునిం
దనకు సహాయుఁజేసికొని దర్పమెలర్పఁగ సైన్యఘోషసం
జనితభయోద్ధతిన్ దివిజసంఘము గంపిల నేగుదేర న
జ్జననియు జూచి యొత్తెను ప్రదస్రదవు శంఖము భూరిశంఖమున్. ౩౪౭

క. ఆ నినదము విని దానవ । సేనలు గుండె లవియంగ జల్లనపడి
పూనిక కొనసాగదనుచు । వేసవచిరి కాలికొలది నిహ్వలమతులై. ౩౬౯

వ. అట్లు గాండీవకుక్షి పరమ దైత్యసైన్యంబులం గాంచి చిఱునవ్వు చేమెత్తి పేరెలుంగున నో దైత్యులారా పరవకుండు పరవకుండు నిలువుఁడు. ఈయుదయతిని మునిసుత ప్రదరంబుల నెప గాడనేసి చంపెద మాడుమనుచు విల్లందె దేవిం గాంచి యిట్లనియె. ౩౭౦

తరువోజ. కమలాక్షి నీవిట్లు గస్తిరి దైత్య । సమూహమంబుల కార్తి సలిపెదే చూడు
ప్రమదనుజంపుడు పాతకంబనుచు । క్షమియించితినిరాని కాకున్న నొక్క
నిమిషంబులోపల నిన్ను ఖండించి । యమునాలి సంతింతు నధియుండనగాకా
సముదేభముసుఁ బాచి సౌరమేయంబు । రమించి మొఱంగినగతి దొబ్బరితెవె ౩౭౧

సీ. విలసితంబైన భ్రూవిక్షేపమేగాని । విలుబట్టినంతటనే వెలుగు లేదు
కమనీయమరకటాక్షప్రేషణముగాని । యమ్ము సంధించుటే యుద్ధముఖులు
శృంగారమృదుహాసవిహ్వమ్ములేకాని । కన్నులు నేయుటే కాంతిమతులు
అంచమ్ముగా రెప్ప లల్లాడుటేకాని । యామునుడి నైనుతే పూవుపోవున్న
కాముశాస్త్రంబులేకాని రదనశాస్త్ర । విహిత రసమ్ములే నీలవేణులను
జాలపూరించినయంటి నీ చక్కనైన । యొడలు సిరసరసముల నొంపఁ గదనఁ దగదు. ౩౭౨

వ. అని తనలో. ౩౭౩

గీ. క్షాత్రజన్మాచ జీవితా జనునిజన్మ । మెంతపాపిష్ఠమయ్యె మా యింపు నింపు నట్టు
మ్రొస్థనన్ననుసు మెక్కి జక్కమాడి । యాగఁజేసిన మాయలర ప్రతతి కిప్పు. ౩౭౪

క. ధనలోభంబనకాదా । వనసేహము వదల ఋద్ధారుఁ డిమ్ము గ
ధనమేటికి దుఃఖంబును । గొనివచ్చునకాద సుఖము కొంచెముగలదే. ౩౭౫

క. లలనా నీకును బలియగు । కలనుకు నిక్షేల మదిని గాంక్షించుటను న
శ్చలసంభోగజసౌఖ్యము । నలరింపక సంగరమున నలయుగనేలా. ౩౭౬

గీ. కత్తిచేఁజచ్చువానికి గజముచేతఁ జచ్చువానికి సుదినిత నిలువుఖములఁ
జచ్చువానికి మరణాంతసమయమందు । బాలుకంటిని గతికాని సంస్మరింప. ౩౭౭

క. పోరునఁబచ్చినవారికి । వీరస్వర్గంబటంచు వినిచిరి ధూర్త
ప్రారంభకులంత దుకవులు । వారివలుకులెల్ల యర్థవాదములు సుమీ. ౩౭౮

గీ. అడికతమ్ముగ పొమ్ము పరాంగి నీవు । ఇప్పుడిప్పుడపోదికి నెదుదినేని
కాక తక్కిన మంతరక్కసునిజేరి । పుష్పచాపునిసుఖములఁ బొందు మబల. ౩౭౯

వ. అనిన దేవి యిట్లనియె ౩౮౦

ఉ. ఉండుము నోరుమూసికొని యోరి మనాత్మక మూఢబుద్ధితో
పండితులట్లు నీతులను బల్కెదు ధర్మ మెఱుంగ లేవు ధీ
మండితులైన వారికడ మంచివిచారముతో మెఱంగ వె
న్వండును క్షాత్రధర్మము లనంగ నెఱుంగుదె మూర్ఖసేవకా. ౩౬౧

మ. సమర మొనర్చి యుష్మదధిపుం జంపి తదీయమహోరురక్తక
ర్దమమున నీ శిరంబు చిరంబుగ నిల్పి యథాసుఖంబుగా
నమరుల పుష్పవృష్టులు [illegible] మహోగ్రగణస్తవంబులం
[illegible] వినుము జో [illegible] రాక్షసాధమా. ౩౬౨

వ. అనిన విని [illegible] క్రోధపరీతాత్ముండై దేవిపై బాణవర్షంబు గురియ నద్దేవి [illegible] వాని శరంబుల నాపికొని నిజచాపసముద్భూతంబులైన దివ్యా
స్త్రంబుల నతనిమీదం [illegible] సంగ్రామంబు జరిగె నత్తరి దేవి బాణపరంపరలు గాడి [illegible] రథంబుపైం బడినం గాంచి తామ్రుండు దేహం [illegible] నతిఘోరతరనినదంబు పుట్ట నట్టహాసంబు సేసి చండి వాని కిట్లనియె. ౩౬౩

క. రారా రాక్షస [illegible] మారాత్మజ లోక మిపుడె చూచెదవే నీ
వీరాలాప [illegible] నీ రా జెమూల దాగి నిలచెం జపుమా. ౩౬౪

క మీరెంతటివారలు మీ। పేరేమి [illegible] పెట్టిన రేలా
వే [illegible] మీరాయని। పోరాదా మీకు ప్రాణ్య [illegible] యుంటకన్. ౩౬౫

గీ. [illegible] మీరలు [illegible] ఫలము సమందె మహిషుండు పడి [illegible]
దేవతలు సంతసించుదు [illegible] హర్షమొందుదు రేమను నరుగుదాన. ౩౬౬

వ. కావున [illegible] గృహంబునకేగి మహిషం [illegible] నారూపంబు చూపంగాక [illegible] తామ్రుండు బాణవృష్టిం [illegible] ప్రామ్మిరియ [illegible] మహాజలనాదిగత్రగహారాజం బతివృష్టింబోలె శిలీముఖ ధారాపరంపరల [illegible] నంత [illegible] తామ్రుంగూడి [illegible] పరివృత్తై [illegible] సైన్యంబులం [illegible] రాక్షస సైన్యంబులం [illegible]. నట్టహాసంబునంగంబున దేవతలు విస్మయమందిచూడ తామ్రుండు ముసలంబుం గొని దేవియెక్కిన సింగంబుం [illegible] యుద్ధహాసంబు చేసిన జూచి భగవతి [illegible] వాలుంగొని పిలుగాం జూచి వానిశిరంబునేయ [illegible] నేత్రులు [illegible]. నంత చిక్షురుండు తామ్రుండు గూలుటం జూచి ఖడ్గంబుం గొని చండికపై నురక చండి తన ఖడ్గంబున వాని ఖడ్గంబుం దునిమి [illegible] వాని మస్తకంబు నఱికె. [illegible] తామ్రచిక్షురుల మరణంబులు [illegible] సంత సిల్లి జగన్మాతపై పూలవాన గురియించిరి గంధర్వ వైతాళ సిద్ధ చారణాదులు జయజయ

శబ్దంబులు పలికెరి. ఇది విని మహిమంతప్పువడి యసిలోమ విశాలాయుధంబు దానవుల నాయోధనార్థంబు బంప సింహోపరిస్థితయు అష్టాదశభుజయు దివ్యాయుధ ఖడ్గఖేటకధారిణి యునగు దేవిం గాంచి యున్నతరి నసిలోముండు మందమునసివి విస్మయాపన్నుండై శాంతుండై దేవింజూచి యిట్లనియె. ౩౧౭

క. అమ్మా నిన్నొకటడిగెద । నమ్మతితో దెలుపుమమ్మ సత్యము నాకున్
నెమ్మరుగని దనుజులతో । నిమ్మాత్రి రణంబు సేయ నేమిటి కమ్మా. ౩౧౮

ఉ. సొమ్ములు గోరెదో రుచుల జొప్పడునట్టి యనర్ఘరత్న పుం
జమ్ములు గోరెదో మదగజమ్ముల గోరెదొ చారు సూత్ర్యప
త్రమ్ముల గోరెదో కనకరాసిని కోరెదొ యిట్టివెన్నొ క
ష్టమ్ముగ గాంచి యేగ మనియేటికి సంధికి నిమ్ము కొమ్మ కన్. ౩౧౯

వ. సకలసుఖావహంబయిన శాంతిని బోవిడనాడి యిమ్మెయిన్
సకలసుఖావహంబయిన జన్మము గోరగనేల జూడవూ
లకు గనుగంటు నీకరతలంబులకోటులం బన్నరావ్వదే
వికి పనులోనసైత విను వేగిరపాటున సేగి వాటిలున్. ౩౨౦

చ. మనుమల జాడ బ్బొరల్ మువురు మూర్తులు దానవులెల్లవారు నిం
పెసు సుఖముం గనంటలచి తోచినరీతి ప్రియప్రతాప్యమం
దనఘునకాళ్వరాయులను లప్పక వ్రత్యుమునందు రక్షితా
వుగ గడునేయమై యుడుము యిచ్చేటి యుద్ధమువదల మానినే. ౩౨౧

వ. మరియు సుఖంబు నిత్యానిత్య భేదంబుల ద్వివిధంబై యుండు. నందాత్మజ్ఞానంబున సుఖంబు నిత్యంబు భోగజంబగు సుఖం బనిత్యంబునని పెద్దలు సెప్పుదురు. వైదికంబు నాశాత్మకంబులు క్రియలం బరిత్యజించియు సౌగతంబు నవలంబించుచును బ్రత్యగాత్మ సంపాదన ప్రయత్నం బనర్పవలయుంగాని యావనంబున సుఖభోగములకై భోగంబులం దగనాడవేల పరలోకంబున నిత్యసుఖంబు కోరుటయు పరమశ్రేయంబు నిత్యంబు కాన ధర్మార్థకామంబులకు విరోధంబు లేకుండ మోక్షార్థియై పురుషుండు ప్రవర్తింపవలయు కావున ధర్మంబునకు మతిమరల్పుము యుపరాధములేని వైద్యుల కపటాదులు సేయుట ధర్మంబుగాదు. ధర్మంబునకు దయాసత్యంబులు ప్రాణంబులు కావున నవి రెండును సర్వదా రక్షణీయంబులు. మఱియు వినుము. ౩౨౨

క. గోదానశతంబైనన్ । భూదానముసాటి యయ్యె భూదానశతం
బ్బాదానము సరి యవి నూ । రై దయతో సాటివచ్చునా మృగుతస్వీ. ౩౨౩

క. నారీమణి దనుజవధకు । గారణముం దెలుపు మేమి గావించితిమో
నేరము నీకు నకారణ । వైరము తగదమ్మ యెఱుగవా యిది కొమ్మా. ౩౨౪

వ. అనిన విని దేవి యొక్కింత మనంబునం బరికించి యద్దనుజకులోత్తమునిం జూచి యిట్లనియె. ౩౭౫

గీ. నేను వచ్చినపని విను దానవేంద్ర । జగమునం జరింతు నిత్యంబు సకలభూత
ములను న్యాయము నన్యాయమును నరయుచు । ధర్మపరుఁ బ్రోతు ద్రుంతు నధర్మపరుని.

క. రక్షింతు సాధుజనులను । శిక్షింతు నసాధువులను జెప్పఁగనేలా
రాక్షసు లధర్మపరులు గు । రక్షోవధ మొనర్చ నేను రా వనిగలిగెన్. ౩౭౬

గీ. యుగయుగంబున నవతార యుక్తిఁ జేసి । సాధురక్షణ మొనరించి సకలదుష్ట
శిక్ష గావించి హరి హరుల్ చేయుపనులు । ప్రేరితంబులు నాచేత పృథుబలాఢ్య. ౩౭౮

గీ. మహిషుఁడు సుధాశనుల కీడులు ఘటించె । వాని వధియింప వచ్చితి నేను దనుజ
పోషకులతోడ నే పోరు కాదనేని । నిలువ వీ పేల మహిషుని విలువరాదె. ౩౭౯

వ. నీవు మహిషునికడకుం బోయి నా చెప్పిన విధంబునం జెప్పి యుద్ధమునకు రమ్మను మటు కాక సంధిక నిచ్చఁగలదేని దేవలోకంబు విడిచి శీఘ్రంబ పాతాళంబునకు నసురగణంబులతో బొమ్మనుము. నావుడు విని యసిలోముండు దేవింజూచి యిట్లనియె. ౩౮౦

ఉ. వింటివె భవాని చెప్పినది పిల్లలరాయుఁడ యిట్టులుండఁగా
నంటినె సంధివిగ్రహము లక్కట నేయున దేమియున్న దీ
తంటలు వృద్ధిఁబొందక దాని హొసంగునె చెప్పుమున్న స
మ్మంటిమ మారి మన్న యధిమాని దొలంగఁడె సంధి కొప్పునే ౩౮౧

ఉ. వచ్చినవారి నాయుఁ జెను జావగ నంపెడి మున్నె వారలన్
వచ్చినవారిలో మరల వాని గమింగొని పట్టువారు లే
ర చ్చపలంబు రాయిడిని నాతఁడు చెప్పిన పూన్కి మానఁగా
వచ్చునె వచ్చినన్ బ్రతికినన్ బరతంత్రతచే ఋటు రిట్టిదే. ౩౮౨

క. ఈ కథనుబుద్ధితంబుల । నేకరవన్ మహిషునకును హేమోక్తి నధో
లోకమునకు నడి నేనయు । నాకంబును విడిచి యనుము నాదెవము చెలీ. ౩౮౩

గీ. ప్రియముగానట్టిదది సత్య మయిననేమి । నోరుమవలింపరాదంద్రు ధీరు లింపు
మీరుదనవాఁడు ధర్మ్యుపచారములను । ప్రభువునకుఁ జెప్పఁబూనఁ డె ప్పుడులనేని. ౩౮౪

క. ఎక్కార్యంబులనేనియుఁ । దక్కువపలుకులను బలుక వగదు నృపునితో
వెక్కసముగఁ దోచునదే । నిక్కంబుగ మృతిదు మేలనిరి బుధవర్యుల్. ౩౮౫

క. బ్రతుకు మనుమ బహుసుఖముం । జతికెలబడరాదు భటుడు స్వామిపనులయం
దతుకు సెడనేక ననలో । మృతినొందుటకంటె గంటె మేలు ధరిత్రిన్. ౩౮౬

—: అసిలోమ బిడాలురు దేవితో యుద్ధంబు సేయుట :—

వ. అని యుద్ధంబునకు సన్నద్ధులై యసిలోమ బిడాలులు నిలిచి రంత బిడాలుండు బాణ సప్తకంబున దేవి నేయ బాణంబులు నడుమ నిరసింపఁ జేసి వెండియు [illegible] మునిసితశరంబుల శిరంబు గానసేయ బొలబొల నెత్తురులు గ్రమ్మఁగ పడి చచ్చె నదిచూచి యసిలోముం డడరించి చేమొత్తి భగవతిం జూచి యిట్లనియె. ౩౮౭

చ. వెడఁగవు దేవి దానవులఁ కీయ్యెడి నీ బ్రతుకు [illegible] బూటకు [illegible] నెప్పు [illegible] భూపతికిం బ్రియుండనై పలుగ [illegible] పరధర్మము బ్రభావము చూపెదఁగాక చండి నే [illegible] దోర్బలహేతుసమార నుగ్రడిన్. ౩౮౮

గీ. [illegible] నిసిత [illegible] బాణములేయ । గవలి యార్చి వాని కాండతతులఁ [illegible] జేసి వాడితూపులఁ [illegible] । మోముగట్లు [illegible] యార్వదేవ. ౩౮౯

వ. అంత నైత్యుండు [illegible] గదగొని దేవిపై నురికి సింగంబునేయ నది బ్రమ్మగక నఖా [illegible] తద్గాత్రంబు [illegible] విదారించితుం జేసి తక్కురక్కసులపై నురికి [illegible] నంత రక్కసుండు [illegible] దేవిపై [illegible] గవియ, [illegible] నడిసిన [illegible] యసిలోముండు మడిసె నది చూచి దేవదుందుభులు మొరసె. [illegible] దేవిపై [illegible] జ్జలించె [illegible] యార్చితి. రాక్షసబలంబున హాహాకారంబులు పుట్టె. హత [illegible] చెప్పిన వాఁడు శోకాకులుండై దారకుం జీరి యిట్లనియె. ౩౯౦

క. [illegible] రవకములగు వేయి గాడ్దెలం గట్టి లస [illegible] రథంబు [illegible] వేగ [illegible] ౩౯౧

క. [illegible] గావించిన జూచి మనుజఘస్మరుడు మదిం [illegible] తో విమలాంగి నలరింతు బ్రుటిలో ననుచున్. ౩౯౨

—: మహిషాసురుండు దేవిపై దండెత్తుట. :—

సీ. [illegible] మాని । రహిమించు గలికితురాయి పెట్టి [illegible] కలముతోకను మాని । [illegible] పట్టుపట్టీ బిగించి [illegible] తోలును మాని । [illegible] గిండెంబు [illegible] కట్టి [illegible] యుద్ధకాళుల మాని । [illegible] గా రెండు [illegible] నిలిచి [illegible] మాని । పంచనఖమైన పాదయుగ్మంబు దాల్చి [illegible] రూపు [illegible] । [illegible] మహిష [illegible]ండు. ౩౯౩

వ. ఇట్లతిసుందరంబైన మానుషవేషంబు ధరించి మహిషుండు మహావీరులయిన దానవసైన్యపతులు వెంటం జనుదేర నత్యంతసంతోషంబున దుర్నిమిత్తంబులు లెక్కసేయక చని దేవీసమీపంబు సేరి మధురంబులగు వచనంబుల నో దేవీ! యీ సంసారచక్రంబున స్త్రీపురుషులకు సుఖంబనునది సంయోగంబువలనం గలుగు, సంయోగంబు ప్రీతిజంబనియు, స్వాభావికంబనియు ద్వివిధంబు. ప్రీతిజంబులగు సంయోగంబులు మూఁడు బతిగణించెద నెట్లన ప్రథమంబు మాతాపితృసంయోగం బది యుత్తమంబు, భ్రాతృసంయోగంబు మధ్యమంబు. మొదటిది యుత్తమసుఖదాయి యగుట నుత్తమంబు, రెండవది మధ్యమసుఖదాయి యగుట మధ్యమంబు. నావికాదుల సంయోగంబు స్వాభావికం బది యత్యల్పసుఖదం బగుట నధమం బనంబడు. నారీపురుషుల సంయోగం బత్యుత్తమంబు, మరియు నది చాతుర్య రూప వేష కుల శీలాది గుణోత్కృష్టంబులం బట్టి యత్యుత్కృష్టసుఖదం బగుటచే యుత్కృష్టసంయోగంబై వర్తిల్లు. నీవు నారివి, నేను పురుషుండ. కులశీలాది గుణంబుల నుత్కృష్టుండ నగుటం జేసి మత్సంయోగంబున నత్యుత్కృష్టంబగు సుఖంబు నీకుం బ్రాప్తింపంగలదు. అదియుంగాక వినుము. ౩౯౪

గీ. అమరవిభు గెల్చి మూఁడులోకముల నేను । ప్రభువునైతిని గోరెదే రత్నములను
రత్నసానువు నీవకా రాణివగుచు । నన్ను గైకొమ్ము సుఖ మింతకన్న కలదె! ౩౯౫

గీ. సకలలోకేశ్వరి నీకు శరణు శరణు । శరణ మిడవదా నాకు చారుగాత్రి
విలువజాలను మన్మథుని శరములకు । నాదుదాసునైతి నిరంతరము ననవమేధ. ౩౯౬

క. శరణాగతరక్షణమే । పరమంబగు ధర్మమనుచు బలికెరి పెద్దల్
కురు కరుణాం దైన్యం నా । చరితం జన్మప్రభృతి విశాలాక్షి మయా. ౩౯౭

క. అని ప్రయుక్తి యిట్లు ప్రార్థిం । చినవాఁడన్ బ్రహ్మ విష్ణు శివులను యుద్ధం
బున నోడించిన నే నీ । కును దాసుఁడనైతిని గనుగొనుమా మొగమున్. ౩౯౮

—* దేవీమహిషాసురుల సంవాదము *—

గీ. నాపుడును దేవి యొకవింత నవ్వు నవ్వి । పరమపురుషునిదక్క నే పరులగోరు
దానగా నెల్లజగముల ధాత్రి నేన । ప్రకృతి పురుషునిదే కాక పరులనొల్ల. ౩౯౯

క. పురుషుని సాన్నిధ్యంబున । బరగుదుం జైతన్యమహిమ పరమపురుషునిం
బొరగినపుడు జడ నగుదున్ । మరి నినుమును సూదిగంటు పోలిక నసురా. ౪౦౦

క. కామిని యనునది సంకెల । భూమి నయోమయము విడచి పోవఁగవచ్చున్
ప్రేమయము గెడప దరమా । యో మందమతీ గృహేచ్ఛ నుడుగింపు మికన్. ౪౦౧

క. నారీసంగము దుఃఖద । మారి జడుడ శాంతిగలిగి యుండుము సుకమున్
గోరితివేనియు నికన్ । వైరంబేమిటికి నాకవాసులతోడన్. ౪౦౨

గీ. పౌ ష్మఘోలోకమున కీరఁ బోరుమాని । కాదయేనియుఁ గదలుము కపనమునకు
మపము వదలింతు నా దివ్యమహిమ మెఱుఁగ । కిట్టులాడెదు కట్టడి వేమనందు. ౪౦౩

వ. అనిన విని మహిషుండు. ౪౦౪

గీ. ఓసి పగలాడి మెఱుఁగవా యీ సరాగ । మింతులకు సహజమే నన్ను నింతసేపు
పంతలం బెట్టినేటి కాపంతకరుణ । వాలుచూపుల దనుపవే చాలు నిగివి. ౪౦౫

గీ. కటకటా యమ్మ నీదు బంగారుమేను । నుత్తలంపడజేయుదు నువిదమున్న
మల్లెపూబెండు బగ్గను మంటలోన । వైచుటయె కాదె యిది సూడ వన్నెలాడి. ౪౦౬

గీ. మదగజేంద్రంబు కుంభమ్ము మెదడు దినెడి । సింగ మెలుకను సాధింపనేరినట్లె
హరిహరాదుల గెల్చిన యట్టి నాకు । నిన్ను వధియింపబూనుట నవ్వుతాఁగి. ౪౦౭

క. నాకుఁ గూర్చినదానవు । నాకున్నను పోరుమాని కడురయమున ని
ర్ణీకత వచ్చినదానివహో కేటికి వడనె చంపుబోకు సుపాణీ ౪౦౮

ఉ. ముద్దులు మూటగట్టుముఖమున్ ముఖముందిడి పంచదారతో
దిద్దినమోవి యూరి వెదకి నిపుఁ గూతుమని నిద్దమున్
గద్దలు కాకులుం గొరికి కంపలు దోకొనిపోవ గత్తిచేఁ
బ్రద్దలుసేసి నీవపు బ్రాల్చఁగఁ గోమలి చేయుటాడునే ౪౦౯

క. కాంతవు గాంతునియందె । కాంతునకుం గాంతయందె కలము సుకము నీ
వింతయు మంగవు నాతో । నింతమ్మున కొరక్షె వింతభావము కంటే. ౪౧౦

క. నాపై బాణముకేసెడి । యీ పుష్పశరాస్తుఁ డేం యబలా నీ రమున్
నీపై నేయం డనిన । నీపలుకులు పలుకనేల నిందునిభాస్యా. ౪౧౧

క. దినదినతోడ గంసెదు । కో పలరేతో మృగాక్షి కొట్టుదు నిన్నున్
భావమునఁ బంచదారను । కేవధి నింతటిపిరోధ మిర్పదెనాతోన్. ౪౧౨

క. హరి కమలాలయ గూడెన్ । హరునిం బార్వతియు గూడె నద్దభవుని వా
గ్వరగాత్రి గూడె జగమున । పురుషలతో నెవరు పురుషుఁ బిలఁపరు నెపుడా. ౪౧౩

....: మందోదరియనుహాని కథ :....

వ. ఇదియుంగాక వినుము మత్తకాశిని మున్ను యోగ్యుండైన పతిని విడచి పరపురుషు
వాని వరించిన మందోదరియుంబోలె మనకు నీవును బశ్చాత్తప్తపమ్యెద నిందం దేవి
యది యెట్టిదికథ దానవాధమా యనుచు నయ్యసురుండు మందోదరివృత్తాంతంబు
సెప్పెద వినుమని యిట్లనియె. ౪౧౪

సీ. వినుము పద్మదళాక్షి పృథివీతలంబున । సింహళంబను నొక్కసీమ గలదు
దానిప్రభువు చంద్రసేనుం డతనిభార్య । గుణవతి యామెకు గూతు రొకతె
పేరు మందోదరి పెనిచె రాజస్యంబు । ప్రేమతో నక్కన్యఁ గోమలాంగి
పదియేండ్లదిన్నదై ప్రాయంపు టొయ్యార । ముల నొప్పఁజూచి పెండ్లికిఁ దగిన
వరుని బరికింప బంపె భూసురుల వారు । పోయి మద్రేశ్వరుని సుధన్వపుత్రు డగుచు
సకలలక్షణలక్షిత ప్రకటు డగుచు । సుందరుండైన యొక్కనిఁ జూచివచ్చి ౪౧౫

వ. రాజేంద్రా మద్రధరాధీశుని కొడుకు కంబుగ్రీవుడనువాఁడు నీకన్యం బరిగ్రహింప యోగ్యుం డని పల్కిన విని రాజు నిజభార్యకుం దెలిపిన నామె కుమారికం గాంచి యో చిన్నకూనా నిన్ను గంబుగ్రీవుండను రాజకుమారున కీవలంచె మీతండ్రి యని చెప్పిన నక్కన్నియ తల్లి కిట్లనియె. ౪౧౬

తరువోజ. ఒల్లనొల్లను పెండ్లియొల్ల నోయమ్మ । తెల్లంబు భూలోకదేవేంద్రుఁడైన
తల్లిరో యతడు కందర్పుండయైన । నిల్లాలిగాను నే నెవ్వనికేని
చల్లగా నే బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు । చెల్లింతు నవిరతశ్రీ గాంతుఁ బిదప
కల్ల లీ సంసారకథలెల్ల నమ్మ । కల్లగావమ్మ యక్కరలేదు మగఁడు. ౪౧౭

క. వదుల కొడలమ్ము వారికి । పరమసుఖము గలదె యెందు స్వాతంత్ర్యమునం
జరియించెద సుఖముందెద । వరపక్షిని నాకు నేల వరుఁడున్ గిరుఁడున్. ౪౧౮

చ. అనలుని సన్నిధి న్నిలచి । నాతిచరామి యటంచు బల్కియు
త్తను మరి మాటను స్మరది నవ్వల బాపను నాడుబిడ్డలన్
మనములు నొవ్వగో యనుచు మాటికి మాటికి నొత్తు రొత్తుచున్
దినములు బుచ్చగావలయు దీనికి నెక్కుడురోత యున్నదే. ౪౧౯

ఉ. ఇన్నిటికంటె నెక్కుడు నిజేశుని మాటను దాటరాదు నే
వ న్నిరతంబు దైన్యమె వివాహమువల్ల సుఖంబులేదుగా
కన్నెలకు న్నపత్యగలుగన్ బెనుభూతము పట్టుదేకదా
తన్నకచచ్చుటే వినుము తల్లి కుటుంబము నెత్తికెక్కినన్. ౪౨౦

వ. తల్లీ సకలధర్మజ్ఞుండును నీతికోవిదుండును నైన యుత్తానపాదుండను రాజొక్కండు గలఁడు. అతని కుమారుండు ధ్రువానుజుండు ధర్మపరయు సాధ్వియు భక్తిపరాయణయు నగు నిజభార్యం దయలేక యరణ్యంబున విడువంజేసెనట యిట్టి చరిత్రంబు లింకను గలవు. కాలకర్మవశంబున వైధవ్యంబు ప్రాప్తించెనేని యంతకంటె నెక్కుడగు దుఃఖంబు వేఱొండు కావున వివాహంబు నొల్లనని చెప్పిన తల్లి:తన భర్త కిదియెల్లం జెప్పిన నతం డట్లగాక యని యూరకొన్నం గొంతకాలంబునకు నక్కన్నియకు దృఢతరంబగు యౌవనంబు

సంప్రాప్తంబగుటం జూచి చెలికత్తెలు వివాహంబు సేసికొమ్మని యెంత ప్రేరేపిన వినక నిశ్చలమానసయై యున్న నాక్కన్యకయుం. ౪౨౧

క. మందోదరి తన చెలులగు సుందరులం గూడి పటపి [illegible] తో
టం దిరుగుచు నొకనాఁ డా । నందంబున నందమైన వనలం [illegible] ౪౨౨

గీ. మార్గవశమున గోసల మనుజవిభుఁడు । పరసేనం దనెడి మహామతి [illegible]
రథముపైనెక్కి మాపుటూరమున పోవ । చెలియ లాతనిఁ గాంచి [illegible] చ్చేడతోడ. ౪౨౩

గీ. అక్కరో దారి నేగెడి నాక్కనృపతి । యెవ్వఁడో తేరిపై నెక్కి యిప్పుడిటుల
ననుచుఁ దెలుపు మనుండగ [illegible] । దేవ చెంగటి కరుదెంచి చేరి యాచి. ౪౨౪

చ. అవు నొకఁ [illegible] యెవఁడో పరాంగి యే
నృపునకుఁ గూతు రీ చెలియ యెవ్వతె నావుకు [illegible] మే
నృపసుతుండ వో యనఘ [illegible] గోసలా
ధిపుఁడను దారితప్పి యరుదెంచితి సైన్యము వెన్క వచ్చెడిన్. ౪౨౫

ఉ. మా దొర చంద్రసేనుఁ డతిమానుష [illegible] మం
దోదరి యద్ది నాఁడు మహోజ్జ్వలతేజఁ [illegible] గా
[illegible] యయ్యుఁపతియు [illegible] గుణోత్తమం
[illegible] గమన్నియతి నుండెని నే [illegible]. ౪౨౬

వ. కావున నవ్వుల గాంధర్వవిధి గైకొను మనుము. ౪౨౭

క. అనుచు విని చెలియ నేర్పున । [illegible] పలికె దాలా యాతం
[illegible] గోసలాధిపుఁ । [illegible] నెయ్యడ [illegible]. ౪౨౮

సీ. అనుమాట విని నవ్వి యతివ [illegible] సీకుఁ । [illegible]
పెండ్లి యెవ్వఁడు కన్య [illegible] । [illegible] లుప
[illegible] యరిగె నింతట దాని । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] స్వారాతురుం [illegible] । చేరి మందోదరిని [illegible]
దంద్రితో నిట్టులనియె న త్తరుణి [illegible] । పెండ్లి [illegible]. ౪౨౯

గీ. తండ్రి సంతసించి తనయకుఁ [illegible] । [illegible] యరణమిచ్చి [illegible]
దేవుతోడ నసుప ఘృతి నాతఁడును [illegible] । సరిగఁ [illegible]. ౪౩౦

వ. ఇట్లు చని కొంతకాలంబు మందోదరితో [illegible] సుఖంబు [illegible] కామాతురుండై చాయదేట్టం [illegible] గలసి సుఖంబుండఁ గాంచి వచ్చి [illegible] చెప్ప విని మందోదరి తనలో. ౪౩౧

గీ. అయ్యయ్యో మోసపోతి నే యౌవనంపు । మదము నన్నింతఁ జేసె నాపదలసొక్కి
చిక్కఁజేసెనుఁ జేఁజేతఁ జేసికొన్న । ననుభవింపక తీరునే మనుజులకును. ౪౩౨

చ. కడుతమకమ్మునం బొరలు గ్రమ్మెను గన్నుల కేమిసేయుదున్
బడుచుదనమ్ము వంటి పరిపంథి జగమ్మున లేదు వీడు యౌ
గ్వ్రతని మనమ్మునం దలఁచి యూరక నేఁ జెడితిన్ విరుద్ధముల్
నడచెను వ్రాత తప్పి చనునా విధి వ్రాసెను మూడుపంక్తులన్. ౪౩౩

ఉ. పెంపిలి వద్దటంచు మొఱ పెట్టితిఁ బెట్టితిఁ దండ్రి కాతఁడున్
దండన సేయకోర్చె నిక దా చిరకాలము కోసలాధినా
థుండును గోరినం గనక దూరితి నెక్కడినుండి వచ్చె ని
య్యందదను పూని త్రావితి భ్రమించి పయోముఖకాలకూటమున్. ౪౩౪

క. వలపుంగ త్రైల మఱఁగెను । బలవన్మరణంబు నాకు బ్రాప్తించు నౌకో
కలదే సౌఖ్యము పురుషుల । వలనన్ గృహమేల నాకు వల్లభుఁ డేలా. ౪౩౫

క. బలవన్మృతి నరకంబే । ఖలమగు పితలగృహము సేరఁ బలుపురిలో న
వ్వులపాలగుదుం గావున । నిలపై నే నిటుల రాయనియుతి నడంతున్. ౪౩౬

—• దేవీ మహిషాసురుల యుద్ధము •—

వ. అని తలంచి పశ్చాత్తప్తయై సంసారంబు విషనాడి యచ్చటనే పడియుండె గావున నీ వల
దృష్టిపోకలు పోయెదవు నేఁ జెప్పినట్టు వినుమనిన దేవి కడునలుక నమ్మహిషుం జూచి
యోరిమూర్ఖా యుద్ధకథలు నే వినఁగనియంపి కాపు నాకొలంది మెఱుంగ కేల ప్రల్ల
వించెదు? యుద్ధంబు సేయుమొండె పాతాళంబునకు శీఘ్రంబ యేఁగుమొండె పెక్కు లరచిన
ని న్నిక్కడ లక్షణంబుగ నుక్కడంచెద ననిన విని మహిషుండు శరాసితంబుగాగ సరి
ముఖంబులు సంధించి యేయ దేవియు నడుమనె విశ్వంపనలవిగాని బాణవర్షంబు గురియ
నెనె. ఇట్లు మహిషాసుర మహాదేవుల కతిఘోరంబగు యుద్ధంబు వర్తిల్ల నడుమ దుర్ధ
రుండు వచ్చి దేవిపై నునిసితాస్త్రంబులేయ దేవి కడునలుక నొక్కబాణంబున వాని
నెగటార్చె, యార్చినం గని త్రినేత్రుండ నువాఁడు తుముదించి రాఁ గాంచి ప్రాణంబుల
వాని మడియించినం గాంచి యంధకుం డనువాఁడు నుక్కుమిగిలి లోహముద్గరమున సిం
గంబునేయ నది క్రోధంబున వానిం జంపె నంత దుర్ధరుండు నతికోపంబున దేవిపై
నురికివచ్చి బాణంబులేయం గని దేవి వాని శరంబులును, శరాసంబునుం ద్రుంప గదా
పాణియై. ౪౩౭

క. సింగంబు నడచి యేయ న । ఘంగరగతి నవరి గోళ్ల బరికిన వాడున్
కంగారై తానును నొక । సింగంబై పోరె గొంతసేపు మహీశా. ౪౩౮

గీ. దేవి యది గని సునిసిత తీవ్రబాణ పంక్తి నొప్పింప మాతంగ భాతి నసురి
పర్వతం బొండు కొమ్మునపై నిడుచ్చె । దేవి నేయఁగ గ్రోధవిస్ఫీర్ణయగుచు. ౪౩౯

గీ. అద్రి నమ్ముల నుపుగిండ జంతలేసి । తునియలుగఁ జేసి యార్చిన దుష్టపోతు
శరభమై సింగమునుబట్టి యరుగుచేర । దేవి యసురుని నెత్తుట దేలనేయ. ౪౪౦

వ. ఇట్లు దేవీ మహిషాసురుల యుద్ధంబు ఘోరంబయ్యె. దివ్యఋషి దేవ గంధర్వ సిద్ధ చారణాదులు విస్మయమందు చూడ నానారూపంబుల మహిషుండు పెనఁగి కొంతవడికి మహిషరూపంబు పూని శృంగప్రహరణంబుల, పుచ్ఛభ్రమణంబుల తుండాఘాతంబులం గొట్టుచు రణవిహారంబు సేయుచు. ౪౪౧

గీ. నీవు నా ముందు సనిలోన నిలువఁగలవె । యొక్కతూకున నిన్ను నే నుక్కడంతు
మూర్ఖురాలవు తెలియక మోసపోతి । పలుల నిఁక జంపి చంపెద నసురవరుఁడ. ౪౪౨

వ. అనిన విని దేవి మహిషరాజుం జూచి క్రోధారుణిత నయనయై యిట్లనియె. ౪౪౩

గీ. గొంతికోపి విపరీతము మన్నపోత నీవు । గర్వమింతేల నిలువుము క్షణమునను
నిన్నుఁ జంపుటకే వచ్చియున్నదాన । నేను గలుగంగ సురలకు నేమి భయము. ౪౪౪

గీ. ద్రాక్షపానకముగఁ ద్రావి తపిలి నిన్ను । గడియలోఁ గూల్తు చూడుమా గర్వమేల
దానవులచావు నేటికి దగ్గరాయె । సురల జయఘోష సమయంబు వచ్చినాదు. ౪౪౫

వ. అని బంగారుగిన్నెతో ద్రాక్షారసం బిడికొని త్రిపురాంబ చేఁబూని దేవత లానందింప దానవుల బెదరించు తోరిన సురలు పుష్పవర్షంబులు గురియించిరి, బ్రహ్మాదిదేవతలు మునిగణంబులు స్తుతింపఁదొడఁగిరి, సిద్ధగంధర్వచారణాదులు నుతియిడిరి నానారూపం బులు పూని మహిషుండు పలువిధంబులం బోర నమ్మహాశక్తి త్రిశూలంబు పూని యా నేలపై మూర్ఛిల్లి నేలం బడి యుపాయాత్మంబున మరల లేచి తోరణాంచిన దేవిపై నురుకుడించి పదాఘాతాదుల ననేక ప్రహారంబులు సేయం గాంచి. ౪౪౬

ఉ. పూనెను దేవి హస్తమున భూరి మదోద్ధత ఘోరమూర్తి మ
ద్దానవ దానవ ప్రకటదాహనసాహసదానవ క్రియున్
భానుసహస్ర సమద్యుతివిభాపటితోషిత చక్రమున్ సుసం
ధానపరీతసూర్యకరభరదాయుధ చక్రము, చక్రమున్ పడిన్. ౪౪౭

వ. పూని యిట్లనియె. ౪౪౮

ఉ. ఓరి మదాంధ చూడు మిది యుత్తమచక్రము నీగళంబుపై
దారుణలీల నే విడచెదన్ క్షణమాత్రములోన నిన్ యమ
ద్వారసమీపమున్ బడి వడంపడి నారక కేగుదెంచు నీ
కే రికి దిక్కు చూపుమని యేసెను దైత్యులు తల్లడిల్లగన్. ౪౪౯

ఉ. ఏసిన ఏమునన్ మహిషుఁ డీల్గెను ఖండితమస్తుఁడై మహా
ప్రాసమునం ఫలం బొరిగె దానవు లొంది రధోగతిన్ రసా
వాసము దేవతాంగనలు పాడిరి యాడిరి కూడి రెల్ల సం
తోసము వారలే యనఁగ స్తోత్రము లెన్నొ నిడిప్పు దేవికిన్. ౪౫౦

క. [illegible] ముల కు నా । నా విధములఁ జేసి రపుడు నాకౌకసు లా
ద్యా విద్యా హృద్యా యుం । బా పరముని వేద్య గద్య పద్యా యనుచున్. ౪౫౧

క. స్మరణంబు చేసి మెచ్చెద । స్మరణంబులుగా దలంచి సాకెదు నిన్నున్
భజనంబు సేయువారికి । వ్యసనంబులఁ దోలి మోక్ష మిచ్చెదు తల్లీ. ౪౫౨

క. సృష్టింప [illegible] । పెట్టింప రమాకళత్రు విలయమునందుం
గిట్టింపగ శ్రీ [illegible] । [illegible] సకలభువనవిధాత్రీ. ౪౫౩

క. తుష్టివి [illegible] కాంతివి । పుష్టివి కరుణవు మహావిభూతివి జగదా
కృష్టివి శాంతివి దాంతివి । సృష్టివి మాయయు ప్రియము వెల్లవమమ్మా. ౪౫౪

క. [illegible] । [illegible] చెప్పఁగవరమే
[illegible] । [illegible] జగంబులన్నియు దల్లీ. ౪౫౫

క. [illegible] । [illegible] బరగవయేని
[illegible] ఫలము గలదె । [illegible] శుభవు తల్లీ ౪౫౬

క. [illegible] । [illegible] గొందరు సూర్యుం
[illegible] । [illegible] జననీ. ౪౫౭

క. [illegible] । [illegible] సకలజగంబుల్
[illegible] । [illegible] నిన్ను వర్ణింప నగి, ౪౫౮

క. [illegible] । [illegible] గోడుగుడిచి నీ
[illegible] । సుహితస్థితి గంటి మఖిలసుందరి తల్లీ. ౪౫౯

వ. అని [illegible] దేవి [illegible]. ౪౬౦

గీ. [illegible] । [illegible]
దెల్ల [illegible] । [illegible] ౪౬౧

గీ. తల్లి [illegible] । [illegible] కలుగు
నిన్ను [illegible] । [illegible] గోరగలది వేరెకలదె. ౪౬౨

క [illegible] । దేవి [illegible]
యూ [illegible] । గావించిన నేరములను గావరె తల్లుల్, ౪౬౩

గీ. ఈశరీరంబున సుపర్వు లిరువు రుండ్రు । వారిసఖ్యంబు నిత్యంబు వాసిగొప్పి
యెల్ల యపరాధములను సహించువాడు । పరుస మాన్యుండు మూఢపవాడు సుమ్ము. ౪౬౪

క. జీవుండు సఖుడు సీ కత । దేవిధమున నిస్సు విడుచు నీశ్వరి పాపుం
డై వెలయు నరుడుతక్కం జేపతలం జెపడు నిన్ను దెలియఁడు దెవుమా. ౪౬౫

క. సుఖకారణములు సేవద । సఖకాంతులు దొరయ నెరగు నాకౌకులకున్
సుఖమేని దుఃఖమేనియు । సఖరభవత్సేవ నెలప నట్టిరు గలరే. ౪౬౬

క. రక్షించుము రక్షించుము । రక్షించుము నీవ దిక్కు రక్షాకర్త్రీ
యక్షీణకృపాకలిత కటా । క్షంబుల నునుపు మాయెడం జనయిత్రీ. ౪౬౭

వ. అని యిట్లు నానావిధంబులం బొగడుచున్న దేవతల నాదరించి జగన్మాత యంతర్ధానంబు
నొందెనని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వ్యాసున కిట్లనియె. ౪౬౮

చ. అనఘ భవన్ముఖాంబుజభవామృతపానము సేసి తృప్తిచె
మనుజుడు లేడు దేవిమహిమంబులు విస్మయముల్గదా జగ
జ్జనని సురారి జంపి కడు శాంతి సుఖాంధుల సంస్తవంబులం
గని చనినంత నిర్జరని కాయము లేమియొనర్చి రర్మిలిన్. ౪౬౯

క. వీనులు చనియగ నెపుడు భ । వానికథల్ విననిబ్రతుకు బ్రతుకే యంబా
ధ్యానపరుల రేకడ బ్ర । హ్మానందం బమృతపాన మల్పముగాదే. ౪౭౦

క. అనకు లోనై యజ్ఞం । డీ సంసారాంబురాశి నీల్గును బ్రాజ్ఞుం
డా సకలేశ్వరి గొల్చి మ । హాసంసారాబ్ధిదాటి యుండదె ముక్తిన్. ౪౭౧

గీ. పూర్వభవమున సంపంగిపూలచేత । సంబికాదేవి బూజించినట్టివారె
భోగభాగ్యంబులను బొంది భూమి నేలు । వారలై రని యెన్నంగవలయుజుమ్ము. ౪౭౨

క. భారతభూభాగంబున । దారిద్ర్యముచేత నెల్లిదముపడువారల్
నేరక దేవీభక్తిని । దూరులుగుచు జెడిరటంచు దోచెడు ననఘా. ౪౭౩

వ. మరియు గుష్ఠాదిరోగాన్వితులును, బధిర మూకాంధక ఖంజాదులును దేవీపూజావిరహితులుగా
దలంపవలయుం గావున సత్యవతీకుమారా కృపాయత్తుండవై దేవి మహిమంబింకను దెలిపి
రక్షింపవే యనుడు వ్యాసుండు మనుజవల్లభుం జూచి యిట్లనియె. ౪౭౪

సీ. ఎచ్చోట బ్రహ్మయు నిందిరావిభుడును మృత్యుంజయుండును మెలతలైరి
ఏపీడు దుగ్ధపారావారమధ్యంబునందున్న దీవిలో నందమొందు
యేదివ్యదేశమం దెనయ మాయాశక్తి క్షేత్రపాలిని యయి చెలువుగాంచు
నేమహాస్థలమునం దింపుమీరగ నంబ యలర బ్రహ్మక్రీడ లనుభవించు

సర్వోన్నతైన మణిద్వీపమందు జేరి । దేవి విహరింపగ సమస్త దేవ సతులు
భూమి పాలింప రఘువంశభూషణుండగు నొప్పు శత్రుఘ్ను నిల్పి రామభద్రుండు ౪౭౫

గీ. అశ్వమేధంబును మునుపు భూదేవి కొసగి । స్వస్వధామంబులకు నేగె సకలసురలు
నాకమును జేరె నంతట ననంతరంబు । రాజు పాలించె భూమి ధర్మప్రతిష్ఠ. ౪౭౬

—: సూర్యవంశభవుడగు శత్రుఘ్నుని పాలనక్రమము :—

సీ. ప్రజలెల్ల సంతోషభరితమానసులైరి తరుల బర్జన్యుండు కురిసె వాన
పాదపంబులు ఫలవంతంబులయ్యె నిండె వసుధ సంపదగ నావు పాలు గురిసె
సముద్రములు సంపూర్ణంబులయ్యె వాపులు మృగ పక్షి గణములు మెలగ ప్రీతి
నలు వర్ణములు తమ గతినె సాగగ బంధె నీతిబాధలు పెద్దగోతి నాని
బ్రాహ్మణులు నిత్యయజనతత్పరత గనిరి న్యాయముగ వర్ణ ధర్మ పరులు
పరముల మోసములు మాని మానవులు బ్రాహ్మణాదుల గొల్చిరి మానవులు. ౪౭౭

క. దేవభక్తిపరాయణు । లై విలసిల్లిరి ధరామరాధిప విట్చ్
ఛూద్రాదులు నత్యవసుధా । ప్రాచీన్యము లరసి నెల్లవారలయందున్. ౪౭౮

క. వారలు ధీరులు మున్నుగ । వారలు పాషండు లన్యతత్పరయుతులన్
దూర మొనర్చినాధ్యు నొప్పగ । వీరుడు శత్రుఘ్ను డేలువేళ మహీశా. ౪౭౯

వ. బ్రాహ్మణులు కొందరు సాత్త్వికులయినవారు ప్రతిగ్రహరహితులై వయోవృద్ధపరాయణులై యజనాదిషట్కర్మనిరతులై ప్రవర్తించిరి. మరికొందరు రాజసులై విద్యాసముపార్జనాభిరతులై షట్కర్మనిరతులై ప్రవర్తించిరి. ఇంకఁ గొందరు తామసులై కించిద్ధర్మయుతులై రాజసేవకులై ప్రవర్తించిరి. మహీసురవధానంతరంబు భూలోకం బత్యంతసుఖం బనుభవించె నని చెప్పి మరియు. ౪౮౦

గీ. సర్వపాపోపశమనంబు సర్వదంబు । భాగ్యదంబును నైన యీ చంద్రపవిత్ర
మింకను వచింతు వినుము మహీతలేంద్ర । యింతకంటెను సంతోష మిదియ యగునె? ౪౮౧

—: శుంభ నిశుంభు లను రాక్షసులను దేవి జయించుట :—

క. శుంభ నిశుంభులు దురితా । రంభులు సంక్షోభితామర ప్రకరమహా
దంభులు ఘనవివరోదర । కుంభులు గల దుర్ధతోరుఘోర స్తంభుల్. ౪౮౨

క. వారు దురాచారు లగుచు । బోరులు గావించి దేవపుంజము నొంపన్
భూరిబలంబున దేవి వి । దారణ మొనరించె మున్ను ధరణీనాథా! ౪౮౩

క. గండాగొండతులు పటుతర । గండములు [illegible] ప్రతాపకంపితలోకే
శాంతులు నిష్ఠురదారుణ । [illegible] గండ చండ [illegible] ౬౮౪

క. వా రమరుల దాఘించి మ । [illegible] దేవ దేవ యత్యుగ్రగతిన్
[illegible] మహిని నా ఋషి । [illegible] జగము లన్నియు [illegible]. ౬౮౫

చ. కల [illegible] దానవనికాయ [illegible] త
[illegible] నవా [illegible] సం
చలిత [illegible] నిశాచర సైన్యమహా [illegible] పదా
కలిత [illegible] రక్తబీజునన్. ౬౮౬

క. తా [illegible] సురభుజయుతున్
[illegible] ఘోరాయుధ [illegible] ప్రబలదోర్బలయుతుడై. ౬౮౭

క. [illegible] వారల [illegible] దేవి [illegible] అవిర నాం
[illegible] జగదంబ [illegible] సంయమి యనిరన్. ౬౮౮

సీ. [illegible] పాతాళమును వ్యాపించి
యున్న [illegible] తపం బొనరింప నంత బ్రహ్మ
[illegible]
[illegible]
[illegible] గంగ [illegible]
[illegible] మనసు విని యురగి [illegible]. ౬౮౯

—: రక్తబీజాసురుని మహిమ :—

సీ. అంతట వా [illegible] దేవి [illegible]
[illegible] మహా [illegible] ధనులు
[illegible] రక్తబీజుండు దుర్వారబలుడు
సైన్య [illegible] సంతోషమున [illegible] సేవించు రవంధప్త
రక్తబీజుని మహిమంబు రాజ [illegible] । యుద్ధమున మేన రుధిరంబు [illegible]
దానినుండి [illegible] । రాక్షసులు లక్షలకోలంది నక్షయముగ. ౬౯౦

సీ. అమితమ [illegible] సేనల గైకొని వెలగి భూమి
లోకంబునను [illegible] భీకర యుద్ధముల్ కావించి విజయంబు గాంచి మించి
స్వర్గంబునను [illegible] సంగరం బొనరించి [illegible] దాయను [illegible]
యింద్రు జయించి స్వాహాపతిని జితుజేసి ధర్ము నోర్చియు [illegible] గెల్చి

గాలి దోలి కుబేరుని గడకునొత్తి । యీశ్వరుని గర్వ మడగించి యింద్రు గద్దె
కామధేనువు మణి కల్పకంబు నంద । నవనమును జేసికొని రొగి స్వవశములుగ. ౪౯౧

గీ. అమృతపానంబొనర్చి వా రమితలీల । బొదల గిరిగహ్వరములకు బోయి సురలు
పెక్కుదుఃఖంబులందరి పేర్మియుడిగి । దైవగతి దేవతలకైన దప్పదాయె. ౪౯౨

క. వేయేండ్లీగతి తిరుగుచు । నాయాసంబులను బొంది యమరులు గురు న
త్యాయతమతి బ్రార్థింపగ । నా యాచార్యుండు పలికె నతిచతురతతోన్. ౪౯౩

సీ. వినుమయ్య దేవేంద్ర వేదమంత్రములెల్ల పరగు దైవాధీన ఫలము లగుచు
నీవును నొక మంత్రదేవతవేకదా యేల యీదుఃఖంబు పా లయితివి
కావున నిక్కంబు కానున్న దెప్పుడు కాకతీరదు దైవకల్పితంబు
శిష్టానుశాసనం బిష్టదాయక ముపాయంబును గావున నద్ది చేయ

గీ. వలయు జెప్పెద మును భగవతి దయార్ద్రి । హృదయయై చెప్పె మరచితే యెప్పుడేని
యిడుమగల్గిన దను స్మరియింపుమనుచు । కాన మీరు హిమాద్రికి గదలుండిపుడు. ౪౯౪

ఉ. ఆపె హిమాద్రియందు ననయంబును వర్తిలుచుండు మీకును
బ్రాపగు బీజమంత్రమహిమంబున మిమ్మనుగ్రహించి సం
తాపముదర్చు మీకు నిదెదక్క యుపాయము వేరె లేదు మా
యాపరశక్తికంటె నొక యన్యవిశేషము లేదు చూడగన్. ౪౯౫

వ. అనిన విని దేవతలు హిమవంతంబునకుం జని దేవి నిట్లని ప్రార్థించిరి. ౪౯౬

దండకము: నమో దేవి విశ్వేశ్వరప్రాణనాథే సదానందరూపే నమో దానవాంతప్రదే
మానవానా మనేకార్థదే భక్తిగమ్యస్వరూపే నతే నామసంఖ్యా నతే రూప
మీదృక్తథా కోపి వేదాదిదేవాదిరూపే త్వమేవాసిసర్వేషుశక్తిస్వరూపా ప్రజాసృష్టి
సంహారకాలే సదైవ స్మృతిస్త్వం ధృతిస్త్వం త్వమేవాసిబుద్ధిర్జరాపుష్టి తుష్టిర్ద్యుతిః
కాంతిశాంతీ సువిద్యా సులక్ష్మీర్గతిఃకీర్తి మేధే త్వమేవాసివిశ్వస్యబీజప్రమాణమ్.
యదా యై స్స్వరూపైః కరోషీహకార్యం సురాణాంచతేభ్యో నమామోద్యశాంత్యై
క్షమా యోగనిద్రా దయాత్వంవివక్షా స్థితాసర్వభూతేషు శస్తైస్స్వరూపైః కృతం
కార్యమాదౌ త్వయాయత్సురాణాం హతోసౌమహారి ర్మదాంధో హయారి ర్దయా
తేనదాసర్వదేవేషు దేవి ప్రసిద్ధాపురాణేషు వేదేషు గీతా కిమత్రాస్తిచిత్రం యదంబా
సుతంస్వంముదాపాల యేత్పోషయే త్సమ్యగేవ యత స్త్వంజనిత్రీ సురాణాంసహాయా
కురుష్వైకచిత్తేనకార్యం సమగ్రం నవా తేగుణానామియత్తా స్వరూపంవయందేవి
జానీమహే విశ్వవంద్యే కృపాపాత్రమిత్యేవ మత్వా తథాస్మాన్భయేభ్యస్సదా
పాహి పాతుం సమర్థే వినాబాణపాత్రై ర్వినాశూలఖడ్గై ర్వినాశక్తిదండై
ర్రిపూన్హంతు మేవాసిశక్తా వినోదా త్తథాపీహలోకోపకారాయ లీలా ఇదం

శాశ్వతం నైవజానన్తిమూఢా నకార్యంవినాకారణం సంభవేద్వా వయంతర్క
యామోనుమానంప్రమాణం త్వమేవాస్య విశ్వస్యకర్త్రీ త్వజస్సృష్టికర్తా
ముకుందో విధాయం హరోనాశకృద్వై పురాణేప్రసిద్ధః సకింత్వత్ప్రసూతాస్త్ర
యస్తేయుగాదౌ త్వమేవాసిసర్వస్యలోకస్య మాతాత్రిభిస్త్వం పురాసేవితాదేవి
దత్తాత్వయాశక్తి రుగ్రాచతేభ్యస్సమగ్రా త్వయాసంయుతాస్తే ప్రకుర్వంతి
కామం జగత్పాలనోత్పత్తిసంహారమేవేతి మన్యామహే సర్వలోకేశ్వరీ త్వం
నమస్తుభ్య మంచు న్సదా మ్రొక్కుచున్నాము శ్రీ శ్రీ జయ శ్రీ ౪౯౭

క. మందమతులు నిను గొలువక । నిందాస్పదు లగుచు పరమనీచు లగుచు నా
నందము నొందంజాలరు । వందనములు భక్తకల్పవల్లీ తల్లీ. ౪౯౮

క. కొందఱు వైష్ణవులును మఱి । కొందరు పాశుపతు లంబ కోరరు నిన్నుం
గుందుదురు నరకములబడి । వందనములు భక్తకల్పవల్లీ తల్లీ. ౪౯౯

క. మందరధరు డంభోనిధి । నందనకును శివుడు శైలనందనకును మ్రొ
క్కుం దక్కినవా రెక్కడె । వందనములు భక్తకల్పవల్లీ తల్లీ. ౫౦౦

వ. ఇట్లు దేవత లతిభక్తి ననేకవిధంబులం బ్రార్థింప దేవి దివ్యాంబరభూషణాద్యలంకృతయై
ప్రత్యక్షంబైచ్చి మీరాక యెఱింగింపు డనిన, తల్లీ, మాభయంబు లుడిపి తొల్లి మహిషా
సురుపలని బాధ తొలంగించి రక్షించినవిధంబున నేడును రక్షింపవలయు నిపుడు శుంభ
నిశుంభులును, చండ ముండ ధూమ్రాక్షులును రక్తబీజుం డను రక్కసుండును దేవ
రాజ్యంబు హరించిరి. మాకు గతి నీవకదా మా దుఃఖంబులు నివారింపవే యనుడు. ౫౦౧

సీ. ప్రాలేయగిరికూతు నాలోకమునసుండి యొకమూర్తి నంబిక యుద్భవించి
కౌశికీనామ విఖ్యాతి నొక్కతెయును ప్రావృదంభోధర ప్రభలమించి
కాళికానామ విఖ్యాతి నొక్కతెయును శస్త్ర లిడ్డుచు దన సరస గొలువ
చిన్నారి నరిగంచు చీరెను ధరియించి మణికాంతిపసరు పైఠిణియు దొడగి
యమరసంఘంబులకును బ్రత్యక్ష యగుచు । నోలి గాదుణ్యరసవార్ధి నోలలార్చి
మృదుమధురభాషణంబుల మెచ్చుసూపి । యుల్ల మెరునవ్వునవ్వి యిట్లనియె నధిప. ౫౦౨

క. బృందారకులార భయము నందకు । డ ద్దనుజవరుల హనన మొనర్తున్
సందేహము విడువుడు మీ । రందరు నాశక్తి జూడుడని కడువేడ్కన్. ౫౦౩

క. అని చెప్పిసింహవాహన । మున దా గూర్చుండి తన్ను మోదమెలర్పం
గను గాళిక పార్శ్వమ్మున । జనుదేరగ నేగె శత్రుసైన్యంబులకున్. ౫౦౪

గీ. పోయి పోయి యొక్క పూదోటలో నిల్చి । కాళి తనకు దోడుగాను వసింప
జల్లగాలి వీవ శోకంబు బైకంబు । మదమరాళపజ్ఞి గదిసి కూయ. ౫౦౫

సీ. ప్రకృతుల వికృతుల పద్ధతు ల్గనిపట్టి [illegible] ప్రభుత్ పసర మీటి
తంత్రులాస్యములు మంత్రముల [illegible] తారకముగ ఘన సమాహితము నెరిగి
దేశీయపద్ధతి దెలిసి గ్రామంబులు [illegible] మూర్ఛనల్ పొందుపరచి
[illegible] గాఢంపు [illegible]
గ్రమ్మ సుఖదం పరీక్షల కాంత [illegible] । మోహ [illegible] సల్లరాక్ష గరుగ
గాత్రనాదంబు వీణతో గలసి మెలగ । [illegible] వాయించె దేవి యపుడు. ౨౦౬

గీ. సారె మీటుచు [illegible] మూర్ఛలు పైకెత్తి । [illegible] నిక్కబట్టి [illegible]
జాడ జూపి యచటి [illegible] । పాట వినియు [illegible] పాటులేక. ౨౦౭

గీ. పల్లవములు [illegible] పదగలు పైకెత్తి । పాపగములు చుట్టు పట్టు [illegible]
సన్నుతంబు పాడి [illegible] । దాని వింత [illegible]. ౨౦౮

క. పశువులు గమ్మత్తై యుండిరి । వృక్షంబు [illegible] విని [illegible]
మోక్షప్రదాత్రి గానము । నక్షీణాసక్తి సుఖముఖంబయి లోపన్. ౨౦౯

క. ఆకసమునుండి యమరు । లోకము [illegible]
స్తోత్రప్రీతిన్ వినియున్ । శోకములు హరించ దేవి సుస్వరగీతిన్. ౨౧౦

క. [illegible] । [illegible] పటుడో
స్తంభములు వచ్చెరి స్వేచ్ఛగ । గాంధర్వ [illegible]. ౨౧౧

క. [illegible] వైనగ । [illegible] గనున్
వాలికలబోలు గన్నుల । వాలిక [illegible] యటుడున్. ౨౧౨

గీ. నిలిచి [illegible] । [illegible] వేగంబ [illegible]
[illegible] । [illegible] పలికె [illegible]. ౨౧౩

గీ. ఆహాహా [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ౨౧౪

ఉ. పుట్టు [illegible] వేలుపుం
బట్టున [illegible]
నెట్టన [illegible]
[illegible]. ౨౧౫

ఉ. పల్లకి చేతయాని [illegible]
[illegible]

నల్లని మీట గాత్రనునదాన్ని తము నంచుంగ గాక నే
జెల్ల నయాన యుమ్మలయు మెప్పుపడంగ నకోజమూరికెన్. ౫౧౬

గీ. మేలటిగి యుల్లమ్మగములు మినపప్పు । రాప్పు సమిరి పంచపిప్పి యూదె
కొడముకోయలలకు గొంచులాదర చూచె । పొటగోరు తగిలి పడిరి మేము. ౫౧౭

సీ. సారంగము పరాళి ... ఘనంబు సత్తులు కొప్ప నూగారు నమ్మో
బలహంసయును క్రీమ కరిత పున్నాగంబు గమన క్రమణ నాభి గరులు నమ్మో
తిలితాబలయు చంద్రరేక చక్రవాకము బుమలయు హాసంబు స్తనము లమ్మో
మధుర వనాలయ మలయమారుతములు వదనయుగ్మంబు సుభావ్ననమమ్మ

గీ. అప్పుడప్పుర యుమెదెప్పు నమ్మొబల మధుర । మత్త రాగంబులున్నియు నింపు గొంపు
గులుక పలుకులు పద్మాల కోమలాంగి । మము వలంచెద సంగతమయుముటంచు ౫౧౮

శా. ... గమనోమయమగ్రమున మిత్రంబున్న నాగమ్మహా
మూలంబుగ మనుజాదులన్ గలసె నంధుకాక్షి భాస్థిత
శ్రీలా ప్రి పథాంచరంబును సన్మన్ గాత్రసౌభాగ్యమున్
దేలంచుప్పు ... బాలునగాల ... ! ౫౧౯

క. ... మువలుపెట్టను । ... దీర్ఘంబుచేసి ... నలిపెదవన్
... । ... రాఘవమర్మా! ౫౨౦

క. ... నిచుమ । ... దానయుండు సుతగాంచుమను
కాదే ... । నో ... శత్రు యుండును ... ? ౫౨౧

క. నా ... । ... ప్రవృత్తి ... నా ... మ్మా
పాపిష్ఠు మోహిస్పట్టు । ... నెంతపింత సురారీ! ౫౨౨

మ. ... నూర్పునిరాక ... కాముమాతృతాతోన్నస
న్నునంచు ... జన్మ ... లక్షస్పృహము ... ంచ
జనమున్ క్రీడ విలోత్తమూలమును గాంచంబున్ మృతాది మృయు
న్నునమున్ వారల చింతల క్రిగలవె వర్జింప ప్రత్యేశ్వరా. ౫౨౩

వ. కలుగలు కన్నులన్న సరి గాసనుమా కనుదాక్షం వానికిం
గలుగట సారసంబున గాయమునూ యుని నీకంబుగ్నై
యుంబరుట మీలునాగ పగ నప్పులలో నవి మున్ని తేలుగం
బలుకు నికేమి నా సునుపమానమునే యునవన్ను గ్గిగన్. ౫౨౪

సీ. రోలంబజాలంబ యు లంబకచపాళి కానున్న విదుంసంగాత మేల
బింపంబు నంపంబు వంచంబు కంచంబు కానున్న శబ్దసాంగత్యమేల

బాకాలలో కాల తూకాల జంఘలు కానున్న మంగళక్రమము లేల
ముకురాల నికరాల నికరాల చెక్కు-ళ్ళు కానున్న సొగసంపు గనగనేల
నడుమొకటి మాయ ముష్టిలో బడియెగాని । యింతి యపయపసౌభాగ్య మేమిచెప్ప
కాపురంబుండు నహహ శృంగారలక్ష్మి । చారుపంకేరుహాస్య బంగారుమేన. ౨౨౫

ఉ. కలికి మొగమ్ము చంద్రుఁడని గట్టిగజెప్పుచు రద్ది నిక్క-మే
వెలయుగ నవ్వుపేరిటను వెన్నెలయున్ చిలకచ్ఛలంబునన్
గలితకళంకమున్ బెపవి నామముతో నుఘయున్ బొసంగు గ
న్నులనెడి కల్వక్రొవ్విరులనున్ వికసింపఁగజేయు నెంతయున్. ౨౨౬

చ. పరగ నపూర్వమైన విధివాసము దా స్వవశంబుజేసి శం
కరు సిగబట్టి దిట్టయగు కాంత ననుంగవునుం జయింపగా
హరి కపతారమయ్యె నటులయ్యును బేదరికాన ముష్టికిన్
మరలక లోనుగాపలసె మాయగదా యది వేయునేటికిన్. ౨౨౭

ఉ. మాపులురేపులంచు దమ మంజులభావమునూపలేక నీ
ర్మా-పులుగా దలిర్చి కలకాలము పంకమునబట్టి గంధసం
పాప్రకతన్ మధువ్రత సమష్టినిబ్రోచెడి యుత్పలాబ్జముల్
చూపులదాపుల న్నిలువ జొప్పడునే హరిణాక్షి కింతయున్. ౨౨౮

చ. కులుకును దక్కు- నూప కొంకి గోతను గొన్నిదినంబు లాదటన్
వెలవెలయంచుపచ్చి నడుపీధిదుకాణములోన గొన్నినా
ళులు తరువాత చెక్క-డములోబడి నీరసవృత్తినున్న కెం
పులపస సొంపులాడి నునుమోవికి నీడన నవ్వురాదొకో. ౨౨౯

ఉ. దానిపసందు నూచితిమి తక్కి-నవారికినేమిగాని యా
నూనశరాసనుం దతివ సోయగమున్ గని కూర్మి వేడ నిం
పూనక నంగహీనుడవు పొమ్మన నస్త్రమయంబు జేసినన్
మానిని మేను దా నతని మార్గణము ల్గొని యేయు దృష్టులన్. ౨౩౦

గీ. దనుజలోకచంద్ర దానిపుట్టు వెరింగి । కొనుము భార్యగాగ గొనుము నీకు
దగిన దదియ నీవు తగుదువు దానికి । నెనఁగు బొసగు పెండ్లి యిరువురకును. ౨౩౧

గీ. ఇల్లు గలిగినందు కిటువంటి పెండ్లాము । బడయకున్న రాజు బ్రతుకునున్న
పన్నె వాసి లేని వనితలు పదికోటు । లున్ననేమి లేకయున్ననేమి. ౨౩౨

వ. రాక్షసేశ్వరా! నీవు స్వర్గంబును జయించి యుచ్చైశ్శ్రవంబును, నైరావతంబును, చింతా
మణియు, కల్పవృక్షంబును, గామధేనువును, మరాళధ్వజంబైన విమానంబును, కుబేరుని

వనితయును, వరుణుని ఛత్రంబును, నీ తమ్ముడగు నికుంభునిచేత వరుణపాశంబును గైకొనంబడియె. సముద్రుం డష్టాపదమ్మనాలయు, మృత్యువు దారుణదండంబును నిచ్చితి. మునివాచ్ఛ్వరోగణంబులు నను వరించుచున్నది. ఇట్టి రత్నంబులు నీ స్వాధీనములై యుండ నియ్యంగనారత్నంబు వశవర్తినిగాని లోపంబొందు నీకేల? శీఘ్రంబునం గొనివచ్చి వివాహంబుగమ్ము. నాపుడు విని కుంభుండు తన సన్నిధియున్న సుగ్రీవుం జూచి యిట్లనియె. ౫౩౩

సీ. వింటె సుగ్రీవ యుద్వేలదివ్యవృత్తాంతంబు దాని నే వింట్లావదలచినాడ
నీ వసంగని సతి నే జెప్పనది లేదుగాని యొక్కింత వక్కాణ మొనర్తు
దానంబు నామంబు దగు విందుమోహములుల్ శృంగారరసమున జెలగుచుండు
ఘనంబు కూడయు వలయుంచుచు రసభంగంబునను దానబట్టి కార్య
సిద్ధి గనిరాను నర్మంపు చేష్ట లెపుడు । చూపవలయును గావున నోపుదీవు
వడలవడివేగ నాదు సంపత్తి హొగడి । వెంటబెట్టుకరమ్ము వేవేగ పొమ్ము. ౫౩౪

క. నాపుడు విని చని యా సు । గ్రీవుడు జగదంబ గాంచి కేల్మోడ్చి లస
ద్భావంబున తన పొత్తు । ప్రావీణ్యముచూప నిట్లు పలికె మహేశా. ౫౩౫

క. నీరూపము నీ గుణములు । నీరమణీయతర గానినిపుణత లెల్లం
మారాజు వినెను తమకమున । బాల యతడు సెప్పుమన్న పలుకులు వినుమీ. ౫౩౬

క. సర్వాంగసుందరవు నీ । కుర్విన్ బ్రతిలేదటంచు నొక్కడు సెప్పెన్
పర్విన తమకముతోన ను । పర్వారాతి నను గాంచి పలికె ముదమునన్. ౫౩౭

క. అదిగావున నేవచ్చితి । సుదతీ నీనుముఖమునకు సుందరుడనుమీ
ద్రిదశేంద్ర నోటపుచ్చెను । త్రిదివము తనవశముచేసి తివురుచునుండెన్. ౫౩౮

వ. మారాజు సౌభాగ్యంబు లెన్న వశంబుగాదు. అతండు నీవు నమస్కరించి చెప్పు మనె నెట్లనిన ౫౩౯

సీ. పాకశాసనుదోలి నాకంబు గైకొంటి నెలమి యజ్ఞభాగముల నేలుచుంటి
యజ్ఞభాగములు నే నపహరించుచునుంటి స్వర్గలోకమున శ్రేష్ఠంబులైన
మాణిక్యములు మహోగాంభీర్యములు నాదు గృహమున పేర్చితిని నిగ్రహనియుక్తి
దేవతల్ మానవుల్ దితిజులు నాపంపు సేయుచునుందురు సేవకులయి
అట్టి నే నీకు దాసుండ నగుదు నీదు । పంపు సేయుదు నను మదబాణములకు
నొడక రక్షించు రక్షించు మిందువదన । మరణపర్యంతమును నిన్ను మరువకుండు. ౫౪౦

సీ. పగలాడి నీవు నన్ వరియించితేనియు పట్టి నే నొడల బెట్టుకొందు
వదనాల్గులోకముల్ బాలింతు వీవ నీ పదపద్మములగొల్తు బంటనగుచు

సతత సౌభాగ్యవి స్ఫూర్తి సమానుషమైన భోగంబు లందెదు భూరిమహిమ
వసులందు నీయాజ్ఞ గొనక నే వర్తింప నెయుత్రైన లోప మొక్కటియు లేదు
నే నసుఘ్నంత దేవతా మానవాసు । రామయనుచు నుండరాదె నీయంద చిత్ర
మదెతి నను బ్రోవకున్న నా కేదిదిక్కు । కరుణజూడుము నాపాల గలికి చిలికి. ౫౪౧

వ. అనిన దేవి యొక్కించుక నవ్వి. ౫౪౨

క. శుంభుండు నిశుంభుండు న । దంభప్రజ్ఞులని సర్వదా వినుచుంటిన్
జంభారిని దరిమి జయ । స్తంభంబులు నైచి వాని సంపద గొనరే. ౫౪౩

క. జేతగదా దేవతలకు । దాతగదా బ్రాహ్మణులకు దానవతతికిన్
నేతగదా పటునిగమా । ఖ్యాతగదా శుంభు నెన్న నెవ్వండోపున్. ౫౪౪

క. ముప్పది రెండుగుణంబుల । గొప్పతనముగల్గి యతడు కోపిష్ఠుండౌ త్రా
నొప్పగ జెప్పగ దరమా । యప్పిశితాశనునియొక్క సద్గుణతతులన్. ౫౪౫

క. ఇప్పటికి నసురు జూడగ । వచ్చితి నే నతని మించి పసిడిం గలదుంగా
నచ్చంపు మంచిరతనము । వచ్చునదె ధరణి దానవప్రభుతోడన్. ౫౪౬

గీ. దేవతల మానవుల బూర్వదేవతలను । జూచితినిగాని వారలు శుంభు భీతి
నొక్కడును నన్ను గైకొన నోపడయ్యె । నేనుబండితి పెంటి నే ని గుణాయిడు. ౫౪౭

గీ. వడిగ జని శుంభుతోడ నా వార్త దెలుపు । మితడుతేయను వినకుంత హితమునంగి
యోయి రాక్షసనాథ నీ యొరపు వింటి । సర్వగుణములు గలవాని సమయుదీవు. ౫౪౮

గీ. చారువవు గుణవి కళావిశారదుడవు । దాతవు మహాత్ముడవు జేత వింక
భోక్తవు నిఖిలమాణిక్యములకు బలివి । యేను వరియింప నిష్టు వెంతెవ్వ దధిప. ౫౪౯

క. నాయంత నేను వచ్చితి । నీయంతికమునకు నాకు నిందాస్పదమై
పోయెద నే నోమొక్కటి । నోయుచునున్నాను దీర్ఘనో మొక్కటికో. ౫౫౦

గీ. బాలభావంబుచేత వ్రతము పూని । యున్నదాన నదేమన నొక్కరెవ్వ
డేని మత్సమ బల శౌర్య ధృతి విరాజి । యాజి నను గెల్చునేని పెండ్లాడుద నని. ౫౫౧

క. అని యిట్లు పలుకుచుండగ । ననుసంగత్తియలు సూచి యల్లన నగి యో
వనితా యద్భుతమగు వ్రత । మును బూనితివమ్మ క్రొత్తయనగదో యమ్మా. ౫౫౨

వ. అనిన వారి పలుకులు విని వినయ యిట్లారకుంది దేవి మరల. ౫౫౩

క. కావున నో దనుజేంద్రా । నీవు రణమునందు నన్ను నెమ్మి గెలువుమా
వేవేగమ రమ్మా యా । పై వేడుకలెల్ల జక్కబడునని యనుమా. ౫౫౪

వ. అనిన విని సుగ్రీవుండు. ౫౫౫

గీ. ఆడుదానవుగాన నీ వరాకంటి । విట్టి యింద్రాదుల గెల్చినట్టి గట్టి
దిట్ట నిను గెల్వనోపదే చిట్టిదాన । పట్టి భ్రమలేల మానవే ప్రతము గీతము. ౫౫౬

గీ. అద్భుతమో నెచ్చెలిరాన యద్భుతమును । ప్రేమ యుద్ధంబుచేసెదే ప్రాణదాత
పట్టు చేయగ నింతయెంత గట్టిదానయు । పట్టు వెండదే మారాజు గట్టిదనగవు. ౫౫౭

గీ. మూడులోకముల బాలింప చేయు వాడు । నీవెగా తిన్నదే నాని వేడుకంచు
పిడవే మూర్ఖభావము నేడు నేని । టూడుమాటలు విని వెళ్లి యూడుదాన. ౫౫౮

గీ. పండునేనలను గాదే నిశుంభునేని । గానము చెప్పితి హితము నీకును మృగాక్షి
నిలువ భృంగారాటమునకు దెనఁ బనుపుమాట । దానుమైనట్టి కార్యంబు దలచిచూడ ౫౫౯

క. ఐయ్యారి నీదు దారికు । నీ మన సుకోమలుండ గాంచి యచ్చటనున్నా
డియ్యనుసరమును నీవుగ । గయ్యంబున వెళ్లి కొనుట కాదు వినుమూ. ౫౬౦

గీ. ఐపమ పనులు గ కొనవలె వాగి । యూడ్చుకొనిపోయి మారాజు నింటికేస్తు
రట్టుగావున నా పలు కాలకించి । సన్నిధికి రమ్ము తగ దింత సాహసమ్ము. ౫౬౧

గీ. యుద్ధ మొనర్చుట యుద్ధసమయుండు । నంటిమెనుగు తెప్పంగిక మాటలాత
నేటికే వంచరాక్షి నా మాట వినుము । తత్తరంబున సౌఖ్యము ద్రిప్పివోవు. ౫౬౨

వ. అనిన విని దేవి యిట్లనియె. ౫౬౩

గీ. పట్టు వ్రతంబు తప్పుడ పోదు నాదనె । నేనదా యిది నా చిన్ననాటనుండి
గమడుకొనియెద్దు తన నేడు పెతునగాదె । నా తెలు అనన్యపతి నని నప్పుపోరె. ౫౬౪

గీ. పండుమైనను సరికైన నిశుంభుడైన । సరిలేని నెనాదర లిరువురు భాగ్యగతిను
రప్పురమును నేగ జయము సిద్ధమ్మటంటి । వెంతలో నగు వెండ్లి నీ కింతయేల. ౫౬౫

క. నే నలంకరించు వారలు । దానవులోకాధిపులుగదా జయమునగా
యూనిన మునుమాత్రమాత్రము । లోనననే నవుడు దనకు లోనగునుగదా. ౫౬౬

గీ. నాకు నేరమె చెప్పితి నాథుగోరి । యుద్ధ ముండనమ్ముంటి సుస్థిత బల
గర్వములు గట్టినేనిటు జయమునుగాంచి । కొనుము నను గాదె పాతాళమునకు బొమ్ము.

వ. అని యిప్పువిధంబున నే జెప్పితినని మీరాజునకుం జెప్పు మనిన మాత హేతుగర్భితంబు
లైన దేవీవాక్యంబులు విని చని తన ప్రభువునకుం జెప్పిన నతం డది తన తమ్ముం
డగు నిశుంభునకుం జెప్పిన నతండు మన మిప్పుడు రణంబునకుం బోవుట యనుచి
తంబు, ధూమ్రలోచనుం బంపి దానిం బట్టి తెప్పింపుము అని పల్కిన విని సంతసించి
ధూమ్రలోచనుం బిలిచి నీవు శీఘ్రంబ పోయి యవ్వనితం బట్టి యిచ్చటికిం దెమ్ము. సైన్య
సమేతుండవై యుద్ధంబు వచ్చిన దేవి మనుష్య దానవుల నెల్ల మనుమాడు మని చెప్పిన

విని యతండు మాయాదేవి యంతికంబునకుం జని మధురంబులగు పలుకుల దేవి కిట్లనియె ౨౬౮

—: ధూమ్రలోచనునితో యుద్ధము :—

క. ఓయమ్మ మానవాసన । నాయకుడు నినుస్ బిలిచి నయమార్గముగం
బాయక మాతం బంపిన । నీయకొనుము సూట మిగుల పేయము సుమ్మీ. ౨౬౯

గీ. భావగర్వితమైన నీ పలుకునందు । యుద్ధశబ్దార్థమున నొక్క టున్నయటులఁ
దలచెదను రతిసంగ్రామతత్పరత్వ । మలర నీయంద యున్నదియంచు సబల. ౨౭౦

క. రమ్మా పట్టపురాణివి । గమ్మా శుంభునకు ముజ్జగంబుల వెస నే
లొక్కమ్మా యిక నైనను మే । లొక్కమ్మా బంగారుబొమ్మ గురుకృప నిమ్మా. ౨౭౧

చ. అలసట నీవు శయ్యపయి నల్లన నత్తలిరాల స్నిగ్ధాంకితం
బుల బలుసొక్కులం దొగరు పోడిము మైనొనరంగ ముద్రబిం
దుల నిరగాత్రిపై కులుకు తొంగలి ఱెప్పల మూసి నిద్రుర
న్మెఱుపు వాపుచే గెలుపు మీనవతానుని సంగరంబునన్. ౨౭౨

క. నామాట వినుము ముద్దియ । సేమిన స్వలపుపగిలి నియుర యుడిగి యు
క్కాముని శరములఁ జిక్కను । ధూమునుడు రమ్ము వేగ పోద మచటికిన్. ౨౭౩

వ. అనిన విని దేవి కనుసన్నఁ గాళి యిట్లనియె. ౨౭౪

ఉ. తియ్యని మాటలాడి మది ద్రిప్పఁ దలంచెద వో విమూఢ కా
యియ్యవి నే నెఱుంగనొకొ యెందుకు బిత్తులు వేయి మాటలున్
గయ్యము సేయఁగా బలము గల్గినయేని నిను స్థూధించి మీ
యయ్యల శుంభముఖ్యులు యమాలయవాసుల నిప్డు సేయుమే. ౨౭౫

చ. జగముల మోహవార్ధి నిడు శక్తి యిదంచుఁ దలంపలేక దు
ర్నగులరు మీర లెట్టిదము పల్కెదరేటికి నీచవర్తనన్
పగిలి మిము స్వరింపుమని తప్పక యింకొకమాట పల్కిన
న్దెగ నరికింతు నాలుకలు దెప్పున బొమ్ము శుంభు గోరినన్. ౨౭౬

క. మందమతి శుంభుడెక్కడ । బృందారకబృందసేవ్య విశ్వజనని స
ద్వందిత యెక్కడ పీరల । పొందికలెక్కడ దురాత్మ పోరా ఛీ ఛీ. ౨౭౭

గీ. కోరి సింగంబుకొదమను గొంకనక్క । గంధగజ మందగామిని గార్దభంబు
సురభి గవయంబు నెదగొన్న కరణి దోచె । శాంభవీదేవి యేడ మీ శుంభుడేడ? ౨౭౮

క. కాళికమాటలు విని యా । బాలిసుఁడు మహోగ్రసమరము పటురోషమున
న్గ్రాలుచు నో పుపతి యా । బాలిక గొనిపోవ చూడు పంతమెలర్పన్. ౫౬౯

క. సింగంబు నిపుడ చంపెద । సంగర మెసఁబట్టి రాజుసంతికమునకు
న్బంగసన గొనిపోయెద నిక । భంగంబున కొక్కయింత భయపడకున్నన్. ౫౭౦

గీ. కయ్యమునకు నేల కాలుద్రవ్వెద వీవు । చిమ్మకొక్క చిన్నదోమకొక్క
నులిమిపైతు నిన్ను జింతలరక్తంబు । రాలిక్షణములోన సుక్కడంగ. ౫౭౧

వ. అనిన విని కాళిక. ౫౭౨

గీ. ఎంతముగవాడవైతివి యేమి చూత । మేయుమీ బాణములు నాగ నా యసురుఁడు
విల్లు చేఁబూని సునిసిత భల్లములను । జెల్లుగా నేసెఁ దొలుకారు జల్లువోలె. ౫౭౩

గీ. పంచపాదిః కాళికయు నిజబాణసంఘములచేత । వాని బాణంబులను ద్రుంచి వానిమీద
బహుశిలీముఖముల నేయ బహుభయమున । ధూమ్రనేత్రుఁ డతిక్రోధ తామ్రనేత్రు
డగుచు గురిపించె శరవృష్టి నురుబముగ. ౫౭౪

గీ. అంత నక్కాళి వాని బాణాళి ద్రుంచి । విరుధుడేసి మహోలాసవృత్తి నపతి
మట్టుమాసంబుచేసిన ననుచు నుక్కి । రథమువయినెక్కి క్రోధవిభ్రాజియగుచు. ౫౭౫

వ. అంత గాళి అత్యంతక్రోధావేశంబున నిజకరపరంపరల వాని శరాసనంబు ద్రుంచి వెను
వెంట నొన్ని బాణంబుల రథంబును, గొన్నిట సూతు, మఱికొన్నిట నశ్వంబులను
ద్రుంచి నమస్కోపగసన్నిభంబులగు నారాచంబుల నతనిపై వైచి వధియింప దివ్యంబు
బూని భయదంబులగు వాక్కుల నుడువుచు గాళి నిట్లనియె. ౫౭౬

ఉ. ప్రేలకు పాతమంగలపు పెంకుమువోని మొగంబుతోడ ను
చ్చాలితతారసన్నిభసితాంతమహా దంతగంబుతోడ జఁ
డాలవ నీవు నాయెదుట దంభము సూపెద వుండుమిందు ము
న్నేళ నిదే తల న్నరికివేయుదు నంచు మహోగ్రమూర్తియై. ౫౭౭

క. అని యురుమసించి పలికి । కని గాళిని మాఱుమ గ్రోధపూర్ణనయనయై
యనియ హుమ్మని పలికి ద్రవ । ఘన నిర్భర భస్మముగను తనుజుండు బడెమున్. ౫౭౮

క. దుమ్మయి ధూమ్రాక్షుడు నన । కెమ్ముల బూరె యిడి యసుర సేనలు గుములై
రొమ్ముల మోదుచు బారిరి । బ్రమ్మన భయవిభ్రమమున బడి లేచి పడిన్. ౫౭౯

క. ఆ ధూమ్రాక్షుడు నచ్చిన । బాధలు దొలగెనని సురలు పదుహర్షరస
శ్రీధూర్వహులై యంచిత । బోధంబుల గురిసి రపుడు పూవులవానల్. ౫౮౦

సీ. అతిఘోరమై యొప్పు నాహవరంగంబునందు నక్కలుమేసె నసురశవము
లాడుచు గద్దలు గాడిదె పీనుగ పుట్టమెపళ్ళ నావోప మెక్కె
కాకులు ఘూకముల్ కదసి డేగలు నెత్రుటేటిలో త్రావి పెల్లాటనెయపె
కారెను రక్త ప్రవాహసహస్రంబు లేరులై సంచయం నెత్తురెసె
శాకినీ ఢాకినీ పిశాచ సముదాయ । మల్లకల్లోలముగ జెరగాడె దనుప
దీర పితంబు సొపడి త్రేపుకొనుచు । రామరావణయుద్ధంబు రాయ సాటి. ౫౯౧

గీ. అంత సద్దేవి పొందె స్వకాంతరంబు । శంఖనాదంబు చూపించె జగములెల్ల
గడగడ వడంకె నిదియేమి గనబడ యని । యుపుడు హతశేషు లరిగి రయ్యసురుకడకు. ౫౯౨

సీ. పయ్యో దనుజనాథ కొంకులూడెను జూడు మిదిగో చయ్యాటు చివ్వేడ్చువాడు
మొట్టో సురారాతి ముక్కుడాయెను మాటజెప్పలేనని మన్నె సేయువాడు
అయ్యో వచ్చెనుమీ హస్తంబులూడె నెట్లో స్మరియనియను గలార్చువాడు
అబ్బో నరాశన జబ్బలుపడిపోయె నాలిరి నని కొట్టుకొనెడివాడు
కటకటా దానవేంద్ర నా కాళ్ళువిరిగె । గతి యింకేమని కన్నీళ్ళు గార్చువాడు
నగుచు శుంభుని సన్నిధి కరుగుచుంచి । పరుడుమరలిల్లు దనుజులం గను మతండు. ౫౯౩

గీ. ఘూమ్రలోచనుడేడ మీ దుఃఖమేమి । రాక్షసేతులువోవ నే కారణంబు
చిన్నపగలాకి యెకడ నేనలేవి । మిక్కుడిది శంఖనాద మిదేమియంత. ౫౯౪

వ. అనిన విని భగ్నులైన హతశేషులు. ౫౯౫

గీ. ఘూమ్రనేత్రుండు సచ్చెను మరముకందు । సేనయంతయు బడి యూళ్లె జెప్పలేము
తరుణి వెలికిత్త కాళికి పశ్చిమదస । సమరరంగంబు సిరాశ్వసంబు నేసె. ౫౯౬

గీ పూపులవానలు గురిసిరి । దేవత లద్దేవిమీద దివియిలకెల్లన్
జా వొపని దేవి శంఖా । రావము గావించె మర్పరంబుగ నధిపా. ౫౯౭

క. జయము మనకు నిక లేదని । భయమయి యింగముందు భగ్నులమైయుమన్
రయమున వచ్చితి మిటకున్ । నయ మమునుము మంత్రివరుల నరఘోషవరా ౫౯౮

ఉ. సేనలు లే పదొక్కతయు చిన్నది కాళిక తోడ దేవి యా
మానగ వైపయిన్ నిలిచి మానిని గెల్పునుగోరి చూడు క ౫౯౯
ద్దానవవైరి శంకరుడు దాపున దోడుగ నున్నవాడు ఆ
మ్మానిని యొక్కతే గెలుచు మానవ దేవ భుజంగ లోకముల్॥ ౬౦౦

క. ఇంక నీ చిత్తము చెప్పితి । మకదా రాక్షసులు పంకజాననను విపి
లికలో మశకములో మ । క్షికములో మాపంతు మేము చేసితిమి నృపా. ౬౦౧

క. అనిన విని దనుజేంద్రుడు త । మ్మునితోడ నిబంధ వించె ము ద్దియ చేతన్
తృణమే వజ్రాయుధ మగు । తృణమగు వజ్రంబు బల మదృష్టవశంబునన్. ౬౦౨

సీ. ఇపుడేమి సేయుద మీవు సెప్పు మనంగ నన్నిశుంభుండు వచ్చె నస్త్రతోడ
బాలికామనుజుచు వాడుట కూడదు మునసి రణంబున మాహరించి
మించుట గ్రేయ మిమ్ముయు నమ్ముబంపుమ బలగముతో బోయి పట్టి నచ్చి
వచ్చునంతట నవచ్చునంతట యుద్ధమందుం జంపుము యుద్ధు నీవు
చని పరాననతోడను సంగరంబు । సేయుమిప్పు డనంగ నీ చెప్పినయది
మంచిదగుగా కనిపట్టు మాను పైన । బంపెదను చండముండుల నరిమి నేను ౬౦౨

క. ఏమును సంపదలయినా । మానగ సుందేలబట్టి మాను మోజ నీ
పైనమని చండముండుల । తో ననియెన్ ఘనుఁడోపదుండయు దానున్. ౬౦౩

గీ. చండముండులారా చనుఁడు సేనలతోడ । సింహమాలి మదముచేత నెన్న
కాళి యనెడుదాని గట్టితెం డావని । యంపుగారదయ్యెఁ జంపిరండు. ౬౦౪

క. అనెప్పుడు సమ్మోదపురు సే । నను గొని చని దేవి జూచి నయగరితో నో
వనజము యెడగపు మా । వనజవిభుని దేవలోకపమును వనుచున్ ౬౦౫

—: చండముండుల యుద్ధము. :—

క. వాని యనుజుడు నిశుంభుడు । వానిం దోలడును గెలిచె వానవు నవిలో
వానిని పినని నీ వొక । దానవు గెలుచుట చిన్నదానవు మగిదా. ౬౦౬

గీ. అనుచేసియు నొక మగవాఁడయిన । అదటే యుద్ధిసెప్పంగ దేవికనుల
తోడి పూబోడి నీవేడ నాడఁబాడ । మద్దెలనుగొట్టి నారితవు ముద్దులాడి. ౬౦౭

గీ. ఉరకు మురుకుమను సవతి యుండుగాని । తోడునకు సవతి గలదె యేదనేని
నీనారకంబునకు జూచు నిర్జరులను । హితుఁడనుచు నమ్మి పిపు చే దెయుఁగ వలదు. ౬౦౮

క. పదునెనిమిదిభువనములుగల । పదిరా నే గెలువలేనె యనుమల నమున్
మది గరంబునుపడకుము నీ । మదమెంత గజంబు మోల మశకము లెక్కా. ౬౦౯

క. పదతీ సురలను శుంభుడు । బదనీయును నీ వెఱుఁగవె ప్రత్యక్షంబున్
విడిచి యనుమానపథమున । నడువంగానేల వినుము నా వచనంబుల్. ౬౧౦

గీ. జనవారికి నాపలో గానివార । లనను గంచాన పెట్టుట లగ్గుగాదు
నీ హితము గోరి చెప్పితి నీలవేణి । నిర్జరులయాయ తెలుఁగవా నీ కహితులు. ౬౧౧

క. దేవతలు స్వార్థపరులని । నీవెఱుఁగవె కాకయున్న నీ కేమిఫలం
బీవైరమ్మునఁ దెలియఁగ । లేవో పనిలేనిపాటు లేమా వినుమా. ౬౧౨

గీ. పృథివి బనిలేనిమంగలి పిల్లితలను । గొఱఁగఁ దొరకొనినట్టివి వొరిశె,రొక్కొ-
యెవరి శుంభుండు నీమీఁద కెత్తిరాక । కవఁగి నల్లేనపై బండి నడచినట్లె. ౬౧౩

గీ. కార్యమ్ము లేమి దేవతల్ కాంచనాంగి । ధర్మమిత్రుఁడ నే నిది తలచికొనుము
శుంభుఁ గైకొమ్ము మిక్కిలి సుఖముపడుము । కామశాస్త్రంబులో వాఁడు గట్టివాఁడు. ౬౧౪

క. మొఱకగు రక్కసుపలుకులు । మఱుమఱుమవిగావి లోర సుందరి వెను మ
బ్బులు మఱమినట్లు యుయుయుడు । గొఱకొఱఁ గనె గనులు చింత కొఱప్రలఁబోలన్ ౬౧౫

ఉ. ఓరి దురాత్మ ప్రల్లదము లూరక యాడెదు శుంభు డేమి వె
క్కారపుముష్టి నే హరిహరాదులకు న్గెలుగా సమస్త సం
సారులకేను దల్లిని నిశాచర యెందరు శుంభులైరి నా
పోరున జచ్చు ధర్మమయిపోయిన వాలు రాని నీవు బ
ల్మారును జెప్పనేల శతమన్యుఁడు మున్నుగ నాకు సేవకుల్. ౬౧౬

క. పిరుదదమేని నాతో । బోరుము కాదేని పొమ్ము పొమ్మిఁక వదరన్
నోరు న్మూయించెద నీ । పేరిమి న్రామోలనటర పిశితాశనుఁడా. ౬౧౭

గీ పిరధర్మంబు గైకొని పోరఁ జచ్చు । వీర పిదులోర నీ ప్రొద్దునుండి
పిరదానంబునకు నీవు పిరి వాలి । యేల నికేల యూరి చండాల వేగ. ౬౧౮

గీ శుంభుడు నిశుంభుడును నీవు జచ్చెదరి । వారు దత్తురు నీవెంట దరుసదరుస
రాక్షసానీకములు దద్దు నదమదమ । యుండు దనియుండు దేవికి నందియుంబు. ౬౧౯

వ. అనిన విని చండముండులు కోపించి యతిభీషణంబుగా శస్త్రఘోషణంబు చేసినం గాంచి జగద్ధాత్రి దైత్యహృదయభయంకరంబుగా శంఖస్వనంబు పూరించె. నంత సింగంబు కుపితాంతరంగంబై యుదాసీనమనోహరంబుగా నాదంబు సేసె. నాదంబు విని బ్రహ్మాదిదేవబృందంబు లమందానందంబునొందిరి. మునులు హర్షించిరి. యక్ష గంధర్వ సిద్ధ సాధ్య కిన్నర ప్రముఖులు హాసమ్ముఖులైరి. అయ్యెడ నంబికా చండముండుల కంభోరు ఘోరంబయ్యె. చండమహామ్మ్లకష్టరాజదైత్యులు [illegible] జండికాదేవి యుద్దండ వస్త్రగాఢంబులైన శరంబులు తండోపతండంబులుగా నేసిన గగనంబెల్ల శరమయంబై పదార్థాన్వితంబై నిబిడంబులగు మేఘగండమ్మునరిదియు [illegible] వర్షమున నడరె. ముండుండు సైనికంబులవడి ప్రవిడి నాటిగలుండై అతివృష్టిగురిసియు [illegible] నిసితాస్త్రనివహం బుల నతిదారుణంబుగా నదియుం గాంచి క్రుద్ధయై భగవతి భయదాకృతియు మహో దరయై కదనంబు సేయ నది చూచి కచోపువ్వనేత్రయై బంధురయుదివిత నతిభీకరంబైన లలాటఫలకంబుతో వ్యాఘ్రచర్మాంబరధరయై, మాలావిభూషితశరస్కయై, మహోవాపీ సమోదరయై, ఖడ్గపాశధరయై, యభయదాయినియై ఖట్వాంగధారిణియై, రౌద్రాకారిణియై, కాళరాత్రింబోలెఁ గాళిక వెడలి. ౬౨౦

సీ. మొగము వెక్కసజేసి మునుమున్న నాలుక పెంచి పల్మారు నాడించుకొనుచు
పిడుగులు పెనగొంద నఱచుచుఁబోలఁగ నవని గంపింపంగ నడుగులిడుచు
[illegible] పులితోలు వ్రేలఁగా బిగియించి ఘర్ఘరధ్వానంబు పయినఁగప్పి
కొఱకొఱగా బండ్రకొఱవులంబోలె గన్నెఱ్ఱజేసుక మిట్టిమిట్టి చూచి
పట్టి చేఁబూని యసురవ్యక్తకాయులల్ల । నసుర సైన్యంబులను మునుమూడె నప్పు
డాయఁ బడియాలుగాఁగ దంతాగ్రింప । గఱకఱ నమలివైచె నక్కాళరాత్రి ౬౨౧

గీ. గంటలంధరించు మాతంగ ఘటలఁబట్టి । నోటనిడి పీకబట్టలపాటిచేసి
కటకటని జర్జరముచేసి కాళరాత్రి । యట్టహాసంబు గావించె నద్భుతముగ. ౬౨౨

క. నక్కలబల రొట్టెయుఁగన్ । గట్టిగ నక్కులుము పంత ఘట్టనమెసగన్
పట్టఁదెగ నమలి తినియెన్ । వెఱ్ఱిగ నని యేడ్చి సోకుమూకలు సెదరన్. ౬౨౩

వ. ఇట్లు కాళి కదనరంగంబు బీభత్సరసతరంగప్రవాహంబు గావించిన జూచి చండముండులు క్రోధపరాయణులై దానవయున్ వాడివాఁడిపు తేసి యార్చిన నవియెల్లం దప్పించుకొని [illegible] మూర్ధ్ని పఠిన మూఢుండై ముండుండు [illegible] గదాఘాతంబువేయ నసిశస్త్రంబుల వాని శిరంబుల ద్రుంచేసి యుద్ధచంద్ర వానినేయు వాడు మదయుడిగి నేలంగూలె. నంత దానవ సైన్యంబులు హాహాకారంబులును, సురసైన్యంబులు హర్షంబునుం బొందిరి. అట్లుండ జండుండు తెప్పఱిలి గదగొని కాళిఁ బక్షిణధ్వజంబునవేయ కాళి వాని గదాఘాతంబు తప్పించుకొని మంత్రయుక్తంబుగ దానవాంగంబుచే వానిం గట్టిన జండుండు లేచి ఖడ్గంబూని తనపై వచ్చి కాళి ముండుండుం బోలె జండుం దానవాంగంబునం గట్టి యిరుపుర గుండెలంబోలె దనచేత నిడుకొని జగన్మాతయైన చండికకు కాళిం గాంచి నీ వెంతనేర్పరివి నీ రిపుప్రధ నిర్ధనంబు, పిదపను, దేవకార్యసిద్ధి యతివేగంబునం జేయవలయుఁగదా. నాపుడు విని యుద్ధంబు యజ్ఞంబుగదా యజ్ఞయూపంబున నాలంభంబు జేసెద నని ఖడ్గ చేఁబూని వారి శిరంబులం ద్రుంచి రుధిరంబు ద్రాగె నది చూచి దేవి యోకాళి నీవు దేవతార్థంబు చండముండుల హతులం జేసితివి. కావున నీకు చాముండయను బిరుదిచ్చితి నని పలికె నంత. ౬౨౪

క. హతశేషులు చని చెప్పిరి । దితిజకులాధీశ్వరునకు దేవా ముమ్మున్
బ్రతికింపవో చంపెనో యు । గ్రాంగి యతివకాళి రాక్షసావళి సుమ్మీ ౬౨౫

ఆ. అట్టి కాళిక యనువెలది । యద్భుతంబుగ దాని యానసుమహాకో
నిబ్బడి వేధించుము లిత । గొబ్బున నొక క్రుస్కెఱలోన గుటుకున మ్రింగెన్. ౬౨౬

క. చండుని కండలు దినియున్ । ముండుని మాంసంబు నమలె మూకల నెల్లన్
ఖండించి సొపడెను వే । చండాట్టహాసములు నిడెను చపలత్రింపన్. ౬౨౭

క. సైనికు లందఱు మడిసిరి । యేనును మరికొంద రంగహీనుల మగుచున్
దానం దానం డాఁగి వి । రానన్ వచ్చితిమి యిటకు రాక్షసనాథా. ౬౨౮

క. వచ్చిన యంత కష్టైనను । జెచ్చెర మేల్కొనుట మంచి చెయువుగదా మా
వచ్చన్ గోరితివేని వి । యచ్చర పరిపంథి యిప్పు డాలము విడుమా. ౬౨౯

క. పాతాళమునకు బోదము । భూతలమున స్వర్గమునను బొసఁగవు బ్రతుకుల్
భీతిదము సింహ మున్నది । యాతరుణీమణికి గుఱ్ఱమై సురవైరీ. ౬౩౦

క. కావున నీ సోదరుడును । నీవును దుర్మంత్రచిత్తనిశ్చయు లగుచున్
జావునకు నెదురుకొనుచున్ । దోవునటుల బనులు సేయఁ బోలదుసుమ్మీ. ౬

ఉ. ఆడుది యేమిసేయఁగల దంచు మృషామతి బూని వంశమున్
బాడొనరింపనేల నయమార్గమె నీ కిది కాలకర్మముల్
తోఁడయినప్పు నీవు సిరితో మదమూగితి విప్పు డొక్క యీ
చేడియ మానుషాశనుల సేనల నన్నిటి ద్రుంచె జూఁడుమా. ౬౩౨

గీ. పూర్వకాలంబునను నీవు పుష్కరమున । దపము సేయంగ గనుఁగొని ధాత వచ్చి
వరము నడుగంగ నమరత్వ వాంఛితంబు । వేడ నత డిచ్చె వరము నివ్విధముగాఁగ. ౬౩౩

గీ. సురలచే నసురులచేతఁ నరులచేత । జావు నీకును గలుగ దే జాడనేని
యనుచు బుంలింగముల కూర్చె నందువలన । నాడుదే వచ్చె నేడు మహాసురేంద్ర. ౬౩౪

గీ. ఇది మహాదేవి దీని జయించలేవు । సర్వలోకంబులకు నిది జననిసుమ్ము
శరణ మని కొల్వు మది నిన్ను జంపకుండు । ననుచుఁ బల్కిన పలుకుల నాలకించి. ౬౩౫

క. ఊరకయుండుడు భయవి । స్ఫారంబేనియును వేగ వరలుడు వందల్
మీరలు పాతాళమునకు । నేరికయిన జీవితాశ యెక్కుడుగాదా. ౬౩౬

క. స్త్రీవచ్చి కదనమునకున్ । జేసం గాల్దువ్వు నెట్లు చెప్పుదు మీనం
బీవిధమున బెరుగంగా । నావలనం గాదటంచు న్యాయం బగునే. ౬౩౭

క. దైవాధీసుడు బ్రహ్మయు । శ్రీవరుడును శంకరుండు శిఖియును సవితృం
డా వాసవుండు ధనదుడు । నీవిశ్వములోన నీవు నేనునుగామే. ౬౩౮

క. పూని జయోవా మృత్యు । ర్వా నాగ వినంగలేదె భయమేటికి నే
బూనికిమాన నవశ్యము । మానినితో బోరి కీర్తిమాన్యుడ నగుదున్. ౬౩౯

క. అని నిశ్చయించి విక్రమ । ధనుడై తగు రక్తబీజ దనుజుని బంపెన్
ఘన సైన్యంబులతో దే । వి నెదుర్కొని పోరి చంపి వే రమ్మనుచున్. ౬౪౦

—: రక్తబీజాసురుని యుద్ధము :—

క. చని దేవిం గని యో చెలి । వినుమా నీ వెఱుగనట్టివి గలవె విద్వ
జ్జనులు రసంబుల ముఖ్యము । లనుగా శృంగార శాంతు లను జెప్పిరిసూ. ౬౪౧

గీ. రెంట శృంగార మధికంబు బేండ్లపట్ల । సుఖము గోరితివేని యో సుందరాంగి
చెట్టపట్టుము కీర్తివి స్ఫీతవిశద । శోభితాజాండకుంభు మా శుంభు నబల. ౬౪౨

క. మును పే జెప్పితిఁ బోరా । ననుగెల్చినవాఁడకాని నా కిష్టుఁడు గా
డని కావున నను గెలువుము । యనిలో గాకున్న రాక్షసాధమ వేగన్. ౬౪౩

క. పాతాళమునకు బొమ్మీ । నీతోఁ బనియేమి మాకు నెమ్మి నటంచున్
మాతవయి దనుజపతికిన్ । బ్రీతిం బలుకుమన దనుజ వీరుం డలుకన్. ౬౪౪

ఉ. అంబికతోఁ డ బోరె నసురాధము డంబిక పజ్జినేయు చా
డంబరమెల్ల జూపుచు దడంబడ కా జగదంబ యేసె శా
తాంబకపజ్ఞి వానిపయి సంతట మూర్ఛిలి తేరి మీద బ్రా
లం బలగంబుఁ బాలి తరలెన్ బలమేది ధరాతలేశ్వరా. ౬౪౫

క. చచ్చిరి సైనికులెల్లన్ । నొచ్చె నటుణవిజుడని మనోగతి దుఃఖం
బచ్చుపడ శుంభు డప్పుడు । బుచ్చె ననికి గాలకేయ పూర్వదివిజులన్. ౬౪౬

వ. అట్లు పంపిన నా రక్కసులు సమరంబునకు వచ్చి నిలచినం గాంచి దేవి యతిభీషణంబుగా ఘంటానాదంబును, జ్యాఘోషంబును, శంఖనాదంబునుం జేసిన సన్నం బరికించి కాళి మొగంబు పెంచె. దేవి వాహనంబగు సింగం బత్యద్భుతంబుగా గర్జిల్ల. అవి విని దానవులు క్రోధమూర్ఛితులై దేవిపయిన్ వివిధాస్త్రపరంపరల నేసి రంత దేవియు నతిఘోరంబుగా యుద్ధంబు జేసె. అప్పు డప్పో రతిభయదంబైనం గాంచి. ౬౪౭

సీ. వైష్ణవిపేరిట వచ్చె విష్ణునిశక్తి శంఖంబు చక్రంబు శార్ఙ్గ గదలు
ధరియించి పద్మంబు కరమున నిడి పీతవసనంబు గట్టి భావజవిరోధి
శక్తి శాంకరిపేర జనుదెంచె వృషభంబు నెక్కి శూలముబట్టి యిందురేఖ
తలదాల్చి గూఢపాద్వలయంబు బెట్టి శోభామయి యగుచు నా బ్రహ్మశక్తి

గీ. బ్రాహ్మి పేరిటఁ జనుదెంచె వరట నెక్కి । యక్షసూత్ర కమండలు లలరదాల్చి
కొమరు శక్తియు గౌమారి నెమలి నెక్కి । వచ్చె శక్తిని ధరియించి యచ్చటికిని. ౬౪౮

సీ. ఇంద్రాణి పేరిట నింద్రునిశక్తి దా నైరావతారూఢ యగుచు వజ్ర
హస్తయునై వచ్చె నాజికి నరసింహశక్తి వారాహి దా చారుసూక
రంబుపై నెక్కి సుప్రౌఢయై ప్రేతాసవామోదసహితయై యనికి వచ్చె

యామ్యా నా యమశక్తి హస్తంబునను దండమును బూని మహిషవాహనము నెక్కి
వచ్చె నట్టుల వారుణి వరుణశక్తి । చేరె కౌబేరినాఁగ ధనదు శక్తి
దేవతాశక్తు లన్నియు దీరె బారు । లనుపమాస్త్రవాహనాద్యంగములను. ౬౪౯

సీ. అప్పుడు శంకరుం డతిరయంబున దేవి సన్నిధి నిల్చె యా శక్తి వినుము
శీఘ్రంబ దనుజులఁ జెండాడు మనుచు సంస్తుతిఁ జేయుచు మహాసవనములకు
భాగంబులను బొంది భోగంబు లనుభవింతురు శాంతికలుగను సురల వారు
గతియు భూములు పండు ధర సంతసిల్లు నీతికంబును యటువలె గొలఁగ
ననుచు నంతంగ జంబిక యందునుండి । యద్భుతంబైన నాశక్తి యుద్భవించి
వెనుదనోటిని విప్పి యా మృడునితోడ । నవ్వుచును బల్కె నిట్లని సరసరీత్య. ౬౫౦

వ. దేవదేవా శీఘ్రంబ నీవు చని శుంభ నిశుంభులతోడ నాపనంపునుగా బలుకు మట్లైన నోరి మూఢా యేల చెనెదు. దేవతలతోడి వైరంబునొందు. మరి వేగంబ పాతాళంబునకు రాక్షసులతోడం బోయి ప్రాణంబులు రక్షించుకొను మట్లు గాదేని తడవేల రణంబునకు రమ్మనుము. శంకరా నీవీ దౌత్యంబు సేయుమనుం యట్టి వా యతం డేగి యే జగదంబికం దౌత్యంబు సేయ వచ్చితి నని దేవి చెప్పిన వంతయు దెలిపిన నయ్యసురు లది విశ్వసింపక యుద్ధసన్నద్ధులైరి. జనమేజయా శివుండు దౌత్యంబు సేయుటంబట్టి యద్దేవికి శివదూతి యను నామంబు వచ్చె నని చెప్పె మునివరుఁడు. ౬౫౧

క. రాక్షసుల యుద్ధరంగం । బక్షీణమహోగ్రగతిం గనుఁగొని బ్రహ్మ
త్ర్యక్షాహి సమశరంబుల । ప్రక్షేపించి కొనె మొగిని పగపతి మున్నే. ౬౫౨

వ. అపుడు. ౬౫౩

సీ. కాళిక యనిమెను శూలఘాతంబున మోదె బ్రాహ్మి కమండలు బారివలన
బార్గవియు త్రిశూల పతితులుగా వించె చక్రంబుచేత వైష్ణవి వధించె
వాసవశక్తి దా వజ్రంబుచే గొట్టె వారాహి కోరలం బట్టి చీరె
నారసింహియు జీల్చె నఖముఖముల శివదూతి దానవ మట్టపెను ఫీత్కారవ్చ
బరగ గౌమారి యొల్గించె బాణతతుల । వారుణీదేవి కట్టెను బాశములను
వెక్కు విధముల మాత లా రక్కసులను । చక్కమూర్కొని ప్రమంగరి చంపి రధిప. ౬౫౪

గీ. సురలు పుష్పవృష్టి గురిసిరి పెనుబొబ్బ । లిడిరి హర్షవార్థి బడిరి దాని
యోజగాంచి రక్తబీజుండు క్రుద్ధుఁడై । తెరిమిన నక్కడ దేవి గనెను. ౬౫౫

— రక్తబీజ యుద్ధము —

చ. అతని వరంబు వింటె వరమాద్భుత మంగమునందు రక్తమిం
మతలము నుప్పతిల్లుదురు సూరులు వేలును లక్షలైన య

ద్దితిజులు బిందుసంఖ్యకును మీఱుగ తత్సమయుక్తి నవారు వా
రతితర ఘోరరూపులు మహాబలు లుద్భవమొందిరి నృపా. ౬౫౬

వ. ఇట్లు రక్తబీజుండు వచ్చి గరుడవాహనారూఢయైన వైష్ణవిం గదిసి శస్త్రాస్త్రవ్యాయుధంబులచే నడచిన నుగ్రుద్ధయై చక్రప్రయోగంబు సేయ దేహంబున రక్తప్రవాహంబు గురియ నందుండి యనేకసహస్రసంఖ్యాకు లగు రక్తబీజు లుత్పన్నులయిన నదిగని యచ్చెరువడి క్రమక్రమంబుగ నైంద్రియు, బ్రాహ్మణియు, మాహేశ్వరియు, నారసింహియు మొదలగు మాతలును దేవియు ననేకవారంబులు నానాయుధంబులనేసిన వాని రక్తధారలనుండి వాని వంటి రక్కసులు పుట్టుటతక్క వేఱొండు ఫలంబు లేకుండుటం జూచి దేవగణంబులు భీతిల్లుటయు, రక్కసు లుబ్బి మీఱుటయుఁ గాంచి యంబిక చాముండం బిల్చి యో చాముండా నీవు నోరు దెఱచుకొని సిద్ధంబుగా నుండుము. నేను వాని పయి వివిధాయుధంబులం బ్రయోగింప రక్తంబు గారుటతోడ నేలంబడనీక నీవు పానంబు సేయుచుండుము ఇట్లాయెనేని రక్తబీజసహస్రోత్పత్తి కలుగదు. నావుడు నది యట్లసేయ నంబిక నిజశస్త్రసమూహాదులచే నయ్యసురుల నెల్ల సేనలం జంపి కృత్రిమరక్తబీజులం జంపి సహజరక్తబీజుం జంపిన వాని రక్తంబెల్ల చండిక పానంబు సేసె. ఇట్లు రక్తబీజు రణంబున నంగిన యత్యంత వినోదంబున సమరం గాంచి దేవతలు సంతసిల్లి పుష్పవర్షంబులం గురిసిరి. హతశేషు లరిగి యసురులెల్ల నెఱిగింప శుంభుండు గోపిల్లి, నిశుంభుం బంప నాలోచింప నతండు తాన రణంబునకుం బోయె. శుంభుండు ప్రేషకుండయ్యె. అంత నిశుంభుండు దేవింబేరి. ౬౫౭

గీ. బాణవర్షంబు గురియంగ భగవతి యును । జూచుచుండంగ చండిక సునిశితశర
రాజి సంధించి యేసెను రౌద్రలీల । నట్టహాసంబు గావించె నద్భుతముగ. ౬౫౮

ఉ. అంతట దేవి కాళిఁ గని యంగన చూచితె వీరు మూర్ఖులై
యంతకుబోలికిన్ జనెడు నట్టి యెఱుంగక నాజిసేయ నా
యంతికమందు బేరిటి మహాబలురైన రక్తబీజ సు
ద్దాంతు వధించు వార్త విని తప్పని మాయకమాయఁ జూపితే. ౬౫౯

శా. ఆశాబంధమువంటి దేదియునులే దత్యంతమోహాస్పదం
బై శాతోదరి కష్టనష్టముల నే యాత్మంబులం జేయు దా
పాశంబున్ మెడఁజుట్టుకొన్న నరు డుగ్రారంభముల్ వింతలా
లేశంబున్ సుఖ మందు లేదు తెలుప న్విశ్వంబున న్గాంచమున్॥ ౬౬౦

క. ఈశుంభుండు నిశుంభుం । డాశాపాశములచేత నాజిని గంటే
నాశంబు నొంద వచ్చిరి । యే శుభఫల మున్న వీరి కిందును నృపమా॥ ౬౬౧

గీ. దైవమోహితులై వీరు తారసిలిరి । దేవతల్ సూడ వీరల దేరిజూచి
యొక్కతూపున(జంపెద నోర్వు మీవు । చాన నాచేతనే వీరు చావవలయు. ౬౬౨

ఉ. కాళిక కిట్టుచెప్పి తన కర్ణములంటగ విల్లులాగి బా
ణాళి నిశుంభునేయ(గ నిజాశుగపఙ్క్తి నతండు నేయుచున్
దూల(గనేసె నక్కలన దోచె మహాభయదప్రవృత్తిమై
చాలగ నప్డు కేసరి నిశాతనఖంబుల సేన జెండినన్॥ ౬౬౩

గీ. సేనలన్నియు భయమున జిక్కుపడియె । దాని కలిగి నిశుంభుండు ధైర్యవృత్తి
పండ్లు పటపటగొరుకుచు భయదవృత్తి । జంద్రకొరవులవలె గనుల్ చాల వెలుగ॥ ౬౬౪

గీ. కాళి యొక దెబ్బకొట్టి ప్రకంపితోరు । ఖడ్గుడై వచ్చి జగదంబ గదిసి నిలువ
భ్రుకుటిభీకర రౌద్రంబు బరిఢవిల్ల । నెదుట నేకని రాక్షసుల్ బెదరిపాఱ॥ ౬౬౫

గీ. ఎదురుకొని దేవి దేహంబు నెంతయేని । పెంచి యొక్కని కనులతో మించి యురువ
డించి నగమున సౌవర్ణకాంచి వెలుగ । నిలువ(గా గాంచి దనుజుండు పలికె నిట్లు. ౬౬౬

గీ. పెళ్ళిపై యాస పెనుగోత పెట్టి పూన్కి । జయము గొనియెద నని యిట్లు భయములేక
రయమున రణంబు జేయంగ రాకసూడ । రణములోనను నీకు మరణమె సుమ్ము. ౬౬౭

వ. అనిన విని చిఱునవ్వునవ్వి దేవి యిట్లనియె. ౬౬౮

గీ. మూఢులార మీరు మొసలును దుదయును । నెరుగ కిట్లుబలుక నేల పొందు
విండ్లు నమ్మ లిచట విడిచి పాతాళంబు । జేర కాదయేని చేయు దాజి. ౬౬౯

క. వీరస్వర్గము నేరరు । ఘోరం జచ్చితిరయేని మొగి శూరుండుం
భీరుండును గానేరడు । పూరుషు(డీలోకమందు మూఢత యేలా. ౬౭౦

క. అన విని మదగర్వితు(డై । ఘనసితఖడ్గంబుతో నిశుంభు(డు గొట్టెం
ఘనభయదరిం సింగం । బును బిమ్మట లోకమాత మూర్ధంబు నొగెన్. ౬౭౧

క. అది సూచి దేవి భయదో । గ్రదళం గదబూని వాని కాల్సేతులనున్
గదలంగనీక యేయుచు । మదిరగొని పునఃపునః ప్రపానము సేసెన్. ౬౭౨

వ. ఇట్లు నిశుంభ జగదంబలకును దేవరాక్షసులకును పరస్పరజయేచ్ఛలం బోరు ఘోరం
బైన గంక గృధ్ర కాక ఘూకాది పక్షిగణంబులును వృక సారమేయ జంబుకాది
మృగగణంబులును రణరంగంబు ప్రవేశించి రుధిరప్రవాహంబు పానంబు సేయుచు
మొత్తంబులై మత్తంబులగుచు దిరుగుచుండ రాక్షససేనల గజాశ్వాది శవపరంపరలం
నిండియుండ గని నిశుంభుడు శుంభత్క్రోధోజ్జ్వలుండై దేవిం గదిసి యేను గుపితయై
యుండు ముండము యీయసిదే నిను ఖండించెద నని చండిక నిశుంభుతల నరకిన

మొండెం బూరకయుండక గదాపాణియై దేవతండంబుల జెండంజొచ్చిన నది గని దేవి నిజకాంతప్రకాండంబుల వారి మొండెంబు తుండెంబులు సేసి వైచిన వాఁడు పండధరు సంతసం బనిమె. అది గని హతశేషులైన సైనికులు రాజమందిరమునకు చని సమర వృత్తాంతంబు సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పిన విని శుంభుండు కోపాకులితలోచనుండై యిట్లనియె. ౬౨౩

గీ. కాలమే మేలు కీళ్ళకు గర్తసుండు । సచివులును భ్రాతలును బోర సమసిపోవ
కాతరుండనగుచు నేను దవఁగి బ్రతుక । నిశ్చయించిన గలదె సి గ్గింతకంటె॥ ౬౨౪

గీ. ఏమిచేసిన చేయ నిం దేది యెట్లు । కాఁదలఁచియున్నదో యట్లు కాకపోదు
చచ్చినను సరి బ్రతికిన సరియు కాల । మెట్లు తప్పించుకొందు పో రెట్లు మాను॥ ౬౨౫

గీ. కురియు నొకకాలమున మహాశిరమునందు । వానగురియదు వొంటి శ్రావణమునందు
కాలము నిమిత్తమాత్రమై పదఁగియుండు । నెమ్మి దైవంబు బలవత్తరమ్ము సుంతు॥

గీ. దైవనిర్మితంబు తప్పించుకొన బ్రహ్మ । తరముగాదు సుందు పురుషయత్న
మేమి సేయు సురల నేన గెల్చితి తొల్లి । యిప్పు డిట్లు వచ్చె నేమి సేయు. ౬౨౬

ఉ. కావున జీవితాశ యుడుఁగా విడు దేహము బోయి యాజిలో
దేవి నెదిర్చిపోరెద తుదిన్ జయమో భయమో యదైననున్
దైవముమీద భారమిది దానవులార విధాత లెందరై
రో విబుధేంద్రు లెందరయిరో శివులెందరు పోయిరో గదా. ౬౨౭

సీ. మహిలోన జాతస్య మరణం ధ్రువం బను పలుకు సత్యం బని తెలుసుకొందు
అధ్రువం బయ్యున్న యంగంబు విడనాడి స్థిరమైన కీర్తిని జెందవలయు
క్షితిలోన వెయ్యేండ్లు బ్రతికిననేనియు బ్రతుకాస దప్పునే ప్రాణులకును
మృత్యుభంబులలోన దుర్లభంబైనది పరికింప కీర్తి సంపాదనంబె
ఉత్తముఁడు కీర్తి గోరెడు నెత్తరువును । వెలఁగి యధముండు కోరును జీవితమ్ము
కాతరత్వము మీకేల కడగు డింక । శంకమాని మహారణోత్సాహు లగుచు ౬౨౮

క. అని యరద మెక్కి సైన్యం । బును గూడుకపోయె యుద్ధభూమికి నంతన్
దనరాదు జగన్మోహిని । దన కన్నుల కర్వుదీర దనుజుఁడు చూచెన్. ౬౨౯

సీ. ఉదయించుచున్న సూర్యునివోలె మెరసెడి వేణిపై రాగిడి పక్కతోడ
తళతళత్తళిత ముక్తాఫలసౌవర్ణ లలితమౌ ముక్కుబులాకితోడ
కుణుకుణుప్రచుర నిక్వణన ఘంటారత్న కలితమైన జఘన కాంచితోడ
కులుకు చందురుకావు లలరారు సరిగంచు పలెపుపుట్టము వలెవాటుతోడ
నిర్జరనికాయపూజాప్రణిహితపారి । జాతమందారపుష్పవిస్తారశోభి
తంబులయి తగు సర్వాంగ తతులతోడ । నొప్పి ఘుమ్మని శంఖంబు నొత్తె దేవి. ౬౩౦

గీ. ఘంట వాయించి నిలిచిన కామినిని । తల్లి గనుగొని మదనార్తి నుల్లసిల్లి
పంచబాణంబులను గొట్టబడి మహేష్వు । తాలయుధుని నుష్ణ దేవితో ననియె నిట్లు. ౬౮౨

గీ. ఎంతయాప్తురాలవే బాల స్త్రీలకు । ధర్మమునకనె యిది వ్యధాశ్రయంబు
నొంద నీవిధంబు బొందదే మృదుతర । కాయమునకును దగునె రదనపీన. ౬౮౩

క. నాయలకు లోచనములే । బాణమ్ములా బోమలె విల్లు భావమునే సుం
భ్రాంతమ్ములు లక్ష్యము । పూనుము మనోరథంబె పొసఁగు రథంబై. ౬౮౪

గీ. అంగరాగంబె సన్నాహ మరయ నుంచ । జిత్రితమె భేరి ఘూర్ణనమున్న
నరసిరుహపత్రనయన యనవరతముగ । దగు నితంబన మన్మాస్త్ర ధారణంబు. ౬౮౫

క. ఆదుని యుద్ధముసేయుట । గాదిపనిగాక నింపుగా నుండుకొనికో
కోపనను నిమ్ములమునపై । నోటరి విక్రమ్మపూరుని కమలాక్షీ. ౬౮౬

సీ. గదబట్టి యుద్ధమునకు బట్టుదల యుంచ నందగనుమేద మందయాన
చిగురాకువంటి నీ చెలువైన మృదువైన పదములు జక్కగా బట్టు లేద
మృగపతివిలసనంబు మీరిన మొనమీద యుద్ధాగ్రతేజము నందు దేవ
కొదమకోకిలలు కలుషైన కనుదేవ కోపారుణము సైన చూపులేద
నా మనో విరహము సామరం గనదేవ బ్రహ్మాస్త్రకారమనుట మేద
తనువిలాసవిరోధ యుద్ధం గినేల బిఱ చయాని పొడవు వ్రాన ౬౮౭

గీ. సంగరము నీకు తగు జాల గలదె । మేనియు సురూపమునకును గెంపెనగు పెదవి
మన్మథు గోష్ఠుల దాకిరూపును మహా । సమరములు దోప్పునయు బాసటా వనిత.

గీ. ఇట్టి సురూపు బాయను నెట్టు బోకుడు । కర్ణాటంబగు మాట యొక్కటి బలుకుము
నాగ విని యగపడు దానినన్నీ దేమి । పలుకుమన్నావు మదాత్మ పరమయూధ, ౬౮౯

గీ. నిన్ను నెరిగించి పోరాడ నేను గాన । లయునె మాయమ నంబెన భయములేక
కాళిని నెదిర్చి పోరుము కావయేని । యిదియు చాముండతో బోరు మింతవాలు. ౬౯౦

గీ. ఓరి వాలు మువుకొనె నుత్సహింప । యుద్ధమునకని కాళిక యొయ్యదేరి
వాని హితము కురూపంబు పూని కాళి । మట్టుపెట్టుము వేగ మిమ్మానవాను. ౬౯౧

వ. అనిన విని కాళి యతిరయంబున గదంబూని వాని నెదిర్చిన నిరుపురకు నతిభ
యానకంబగు సంగరంబు వాటిల్లె. విబుధ మునిపుంగవులు లది చూచి విస్మయం బందు
చుండిరి. గదాఘాతంబున కాళిక సమ్యముచుచు నొంచ మెనుమెంచు కననొప్పుచుండగ
గద దాల్చి వాని రథంబు దక్షిణయులునేని ఖరంబులం జంపి దారను పిధయించి
గర్జిల్లిన వాడు పదాతియై యుద్ధహాసంబున గదగొని కాళిని ఘూంతరంబున గొట్టిన
నది తప్పించుకొని వాడుం బలరయుం బూని వాని దక్షిణభుజంబు నరికిన నొదవెల్ల

రుధిరంబుగార దుమికి వచ్చి మరలం గాళి సేయ వాని యెడమభుజంబు నఱికె నంత సర్వాంగరుధిరుండయి పాటప్రహారంబులం దన్నవచ్చిన దన ఖడ్గంబున వాని చరణంబులు నఱికిన విచ్ఛిన్నకరపాదుండై యుండియు ముందు మని కాళి గద్దించుచున్న నది గాంచి కాళి వాని కంఠంబు దునిమె నంత వాఁడు గతాసుండై పెద్దనిదురవోయె నది చూచి సర్వదేవతలు సంతసిల్లిరి మఱియు. ౯౯౨

సీ. వాసవాదులు పూల వానలు గురిసిరి పాడిరి గంధర్వపంక్తు లెలమి
దెస లెన్మిదియు జాల దెలివితో నలరారె మరుదంకురము వీచె మందగతిని
నప్సరఃపూఁబోండు లాడిరి వేడ్కతో సిద్ధసంఘంబులు చేసె స్తవము
మునులెల్ల గేలెత్తి మ్రొక్కిరి నదులెల్ల నకలంకజలములై యలర బారె

గీ. యజ్ఞహోమాగ్నులెల్ల నత్యంతదీప్తి । వెలిగెను బ్రదక్షిణశిఖాళి విస్తరించి
లోకవిద్రావణక్రియాలోలుఁడగుచు । నసుర ఘంఘుని గాళిక హతుని జేయ. ౯౯౩

గీ. ఆయుధంబులు విడిచి నిరాశ లగుచు । దేవికిని మ్రొక్కి హతశేష దితిజులెల్ల
వీక నరిగిరి పాతాళలోకమునకు । కలుగు పుణ్యంబు జగదంబ కథను వినిన. ౯౯౪

క. అనఘములగు పుణ్యమ్ముల । మానవ మఘరక్షణంబు నలరారు జగ
జ్జనని కథ విన్న జదివిన । ననఘా సమకూరు నాయురారోగ్యాదుల్. ౯౯౫

వ. అనిన విని జనమేజయుండు సాత్యవతేయుం జూచి. ౯౯౬

క. చండిక మహిమంబు జగ । న్మండిత మది వింటి నీ యుదారకరుణ నె
ప్పండు ముక్తులను విని । యుండెన్ జగదంబ ప్రోచి యుండెన్ జెపుమా. ౯౯౭

ఉ. దేవి యుపాసనావిధిని దివ్యతరంబగు పూజనక్రియా
భావితమైన ప్రక్రియయు పావనహోమవిధిన్ వచింపుమీ
నా విని మౌనివర్యుఁడు మనంబునఁ బొంగుచుఁ బల్కె నో మనీ
షావిశదాత్మ చెప్పెదను సాంగముగా విను దేవిపూజనన్. ౯౯౮

—: సురథోపాఖ్యానము :—

వ. తొల్లి స్వారోచిషమన్వంతరంబున సురథుండను మహీపాలుండు గల డతండు మహోదారుండై ప్రజాపాలనతత్పరుండై సత్యవాదియై కర్మపరుండై గురుభక్తిరతుండై బ్రాహ్మణపూజకుండై స్వదారరతుండై దానశీలుండై యజాతశత్రుండై ధనుర్వేదపారగుండై ప్రజాపాలనంబు సేయుచున్నంత ౯౯౯

క. మ్లేచ్ఛులు పర్వతవాసులు । తుచ్ఛులు చతురంగబలముతో బృథ్వీగ్రా
మేచ్ఛన్ దండెత్తిన గని । తచ్ఛాంతికి నతఁడు సైన్యతతులన్ గూర్చెన్. ౧౦౦

క. అలతి తురకలపశంబులు । పలుతెగ లై పరగె రాజుబలగంబులు న
ట్లలరినను తురకలకు జయ । మలపడియెన్ సురధునకును నపజయ మయ్యెన్ ౨౦౧

గీ. ఘన్నుఁడై స్వపురము జేరి ప్రభువినీతి । కుశలులగు మంత్రివరులను గోరి పిలువ
గుమత్తులై వారు శత్రుల గూడికొనగ । చింతనొందెను భూపతి కొంత సేపు. ౨౦౨

గీ. చోటుపపలక పరిభుయు గోట జక్క । జేసికొని తలవేచి యాజికిని గమర
పలయు మంత్రులు పరిపంధి పశగులయిరి । యేమి సేయుదు నిపుడు వికెవ్వడి నాకు. ౨౦౩

గీ. పరులఁజేరిన యీమంత్రివరులు వేగ । పట్టియిత్తురు నను బరిపంథి కిపుడు
పాపబుద్ధుల నమ్ముట పలనుగాదు । నలుపరే యది యూశాపిశాచవశులు. ౨౦౪

క. అన్నుల దండ్రిని బిడ్డల । నన్నలయు గురు ద్విజుని బంధుసమితిని మిత్రున్
మున్నన సేయరుసుమ్మీ । పన్నుగ నాశాపిశాచపశవర్తు లిలన్. ౨౦౫

క. అని యేమియుఁ దోచక య । జ్జనపాలుఁడు హయమునెక్కి చయ్యన నొకఁడై
చనియెన్ బురము విడిచి యొక । వనమున కచ్చోట గొంతపడి నిల్చి యటన్. ౨౦౬

గీ. ఎక్కడికిఁ బోయెద నటంచు నొక్కగడియ । సేపు చింతించి యచటికి జేగ మూడు
యోజనంబుల దవ్వున నొప్పు నొక్క । తాపసులపల్లె పలపోసి దాని కరిగి. ౨౦౭

వ. అందు. ౨౦౮

సీ. సింగంబు జెపట్టి చెలగాడు లేడులు నేస్తుడుంతము నాకు మ్యగపరములు
నెలుకపు మేత గంపిచ్చు మార్జాలముల్ బిల్లి మూపున ప్రేమను పెపిగములు
నాపుదూడల గాచుకట్టి వ్యాఘ్రంబులు చెలగి మెకరు మేలు గప్ప సప్పను
బర్హి బర్హము నీడ బన్నుండు భుజగముల్ హరి జేరి జెడ ప్రమప్ప నరభుజగము
కోల నంపంగి తేనియ గోలు తేటి । వేడుకల పంగ చిలుక మద్దాడు పూవుల
సంతతాన్యోన్య మైత్రిచే జాతివైర । మన్నదును లేదు మునిపల్లె నెన్న దరయ. ౨౦౯

పంచచామరము : తరుల్ సరోవరంబు స్వదంబులు స్నదుల్ స్ఫుర
చ్చర త్కరుల్ హరుల్ గిరు ల్విశాలసైకతంబులున్
పరస్పరానురాగహారి పైరశోకముల్ తగన్
ధరాధరాకరంబు గొప్పు తాపసాశ్రమంబునూ. ౨౧౦

సీ. చారుప్రసూనవాసనలకు దోడుగా హోమధూమంబులు నోలినడచు
నమదకోకిలవిరావములకు దోడుగా వేదస్వనంబులు వెంబడించు
ఘనచూతఫలరసోద్గారంబు తోడుగా వటులు నిష్పరిగించి వార్పు లడర
కమనీయకిసలయ కాంతులందోడుగా తాపసోత్తమ జటాతతులు మెఱయ

క్రమతరలతికాకుడుంగములతోడ । శైత్యనిత్యంబులగు పర్ణశాల లలర
కాన సొగసును మునిపల్లెకోన సొగసు । జెలిమి నేసెది నేమని చెప్ప నధిప. ౭౧౧

వ. అట్టి మునిపల్లె గాంచి యత్యంతసంతోషభరితాంతరంగుండై యసంతాకాంతుండు చింత దొలంగి తన గుఱ్ఱంబు నొక వృక్షక్రిందఁ గట్టి యచ్చెత్తి చూచిన నందొక వృక్షంబుక్రింద మృగాజినాసనుండును, శాంతుండును, సతిక్రుశుండును నైన యొక్క మునిశ్రేష్ఠుండు క్రోధలోభాదిరహితుండై, ద్వంద్వాతీతుండై, విగతమత్సరుండై, యాత్మజ్ఞానరతుండై, సత్యవాదియై, శమయుతుండై, శిష్యులకు వేదశాస్త్రార్థంబు లుపన్యసింపుచు, గూర్చుండి కానవచ్చిన నతనిం జేరం జని భూమిపాలుండు భూమిపయి నొరగి యెలిగి యుప్రంజలి పూర్ణవినయనమ్రుండయి జాలిపుట్ట నెచ్చినం గని ఋషివరుండు. ౭౧౨

గీ. వెన్ని వెమ్మి నీకు లేదు భయం బింక । భయముగనటంచు బలికి కరుణ
దయగాంచి యతఁడు సెప్పకయే దప్పి । దాప బఱచె నొక్క ఛాత్రుఁ డంత. ౭౧౩

క. ఆ నరపతి దాని సమా । సీనుండై యుండ మౌని చేసెన్ బూజల్
వానికి వెండియు నడిగెన్ । భూనాయక పేరు నూరు వాక్కుకతంబున్. ౭౧౪

వ. అట్లడిగి మునియు. ౭౧౫

ఉ. వచ్చిన కార్యమేమి నరవర్య వచింపుము నీ మనోగతం
బచ్చుపడంగ నే యథిమతార్థము సాఫల్యమొనరిచ చేసెదన్
వచ్చిర నన్ను రాజు విని నేమనఁజెప్ప సురభంద శత్రుచే
నొచ్చితి రాజ్య గేహ గృహిణుల్ మది కింపులుగాక పీడితిన్. ౭౧౬

క. వచ్చితి నే నీకు శరణు । వచ్చితి నవెట్టి దారి చూపెదొ నాకున్
గ్రచ్చర నే నటు జేసెద । నిచ్చోటను నీవకా మఱెవ్వఁడు బ్రోచున్. ౭౧౭

క. అనిన విని మౌని పలికెన్ । జననాయక నిలుము నీవు నావనమున ని
న్ననుజనకిలే డొకండును । ఘనమగు నా తపముపేర్మి గలక యికేలా. ౭౧౮

గీ. పక్షులయిూలములును నివారిపక్ష । దివ్యమును దించు మాతోడ బ్రదికగలిగి
పొంతకాలంబు చిత్తవిశ్రాంతి వడయు । పక్షతో తట్టి యెంతంగ పలసినట్లు. ౭౧౯

వ. అని విని నృపాలుం డా యాశ్రమంబున వసియించి యొకనాఁ డొక వృక్షచ్ఛాయం గూర్చుండి తన యింటిమీద ధ్యానంబుపెట్టి తనలో నిట్లని తలపోయం దొడఁగె॥ ౭౨౦

ఉత్సాహ॥ తురకవారు శత్రులగుచు దోచి రెల్లరాజ్యమున్
గరుల హయుల రథచయంబు కాల్బలంబు వెల్లఁ గా
తరలవోయె మంత్రివరులు దుష్టులూని శత్రుభూ
వరుల జేరి రేమిసేయువాఁడ నేఁడు నైవమా. ౭౨౧

క. ధనమెల్ల దురాచారులు । పనివడి గొని జూదములకు పానంబులకుఁ గో
ద్యాన వెచ్చము పెట్టిరి యిఁక । ననుఁబొందునె రాజ్య మెప్పుడైనను నాకున్ ౨౨౨

వ. ఇట్లు విచారింపుచుండ పాంథుండైన యొక వైశ్యుం డద్దారిని బోవుచు నత్తరుచ్ఛాయ నతని సమీపంబున నుత్తరీయంబు పరచి యత్తఱి ఖిన్నుం జూచి నృపోత్తముఁడు నీ వెవ్వఁడ విచ్చటికి రాఁగతం బేమి శోకపీడితుండవై యున్నట్లు గానవచ్చుచున్నవాఁడవు దుఃఖంబు నకు గారణం బెద్ది సత్యంబు పలుకవే యనుఁడు నా మూడవకొలమువాఁడు వీఁడు సాధుండు వీనితోడ దన గోడు చెప్పం గూడునని యెంచి యో చెలికాఁడా నేను కోమటిని నన్ను సమాధియని జనులు బిల్తురు. ధనవంతుఁడనై ధర్మంబులరసి సత్యంబు పలుకుచు నసూయలేక జీవించుచుంటి. ధనలుబ్ధులైన పుత్రులును, భార్యయు నన్ను గృహంబునుండి వెడలఁగొట్టిన స్వజనత్యక్తుండనై యిప్పుడిందునకు వచ్చితి నయ్యా నీవు భాగ్యశాలివిగా గానవచ్చుచున్నా వెవ్వండవు తెలుపుమనిన నేను సురథుండను భూనాయకుండ శత్రులచేఁ బీడింపఁబడి, మంత్రులచే వంచింపఁబడి, రాజ్యంబు విడచి యిప్పుడిందుఁ బ్రవేశించితి. నా యదృష్టవశంబున నీవు మంచి చెలికాఁడవు నన్నుం గలిసితివి. మన మిరువురము నీ చెట్టుక్రింద సుఖంబున విహరింతము. నీవు సమస్తంబు నెఱింగినవాఁడ విఁక యెట్లుఁగావే శోకంబు విడువుము. శోకంబువలన రోగంబు పుట్టు. స్వస్థుండవు గమ్మనిన వాఁడు నా కుటుంబంబు నిరాలంబంబు. నేనులేకున్న దుఃఖితంబగు. వ్యాధి శోకోపతాపితమై సంసారంబు చెడునని మఱియు. ౨౨౩

గీ. భార్యతోడఁ జెలిమి బాసి వచ్చితి నయో । పుత్రసంగ సుఖము బోవిడిచితి
గటగటా యటంచు గడు దుఃఖమొందెద నా । చిత్త మింక నేమి సేయువాఁడ. ౨౨౪

క. ఎప్పుడు భార్యం గలసెద । నెప్పుడు నా సుతులఁగాంచి యెత్తుకొనియెదం
జొప్పడిన స్వజనములు గన । నెప్పటికేనియు నటంచు నేడ్చెద నధిపా. ౨౨౫

వ. అనిన విని రా జిట్లనియె. ౨౨౬

క. దుర్మార్గులు మూర్ఖులు దు । ష్కర్ములునై నిను త్యజించు కష్టులఁ గనఁగన్
శర్మంబు నీకు గలదే । ధర్మాధర్మముల జాడ దప్పితివె చెలీ. ౨౨౭

గీ. హితము సేయువా రహితులైరి దుఃఖంబు నొసఁగి నిచ్చువారు సుహృదులైరి
కాన మనసు గట్టిగాఁ జేసి యిక్కాన । నన్నుఁగూడి విహరణం బొనర్పు ౨౨౮

వ. అనిన వైశ్యుండు ౨౨౯

ఉత్సాహ. మనసు వదల దెంత యంత మానుకొందమన్న నో
జనవరేణ్య గృహము మస్త్రజంబు దుష్టకోటి కి
ట్లనిన నాకు రాజ్యదుఃఖ మట్లు మానసంబు వే
దనము నొందఁజేయు మనకు దారిఁజూపు నెవ్వఁడో. ౨౩౦

వ. అని యొక్కింత దడ వాలోచించి యో మిత్రుఁడా యి య్యాశ్రమమునందున్న యతి శాంతుం డైన మునివరు దుఃఖనాశకంబగు నౌషధం బడుగుద మని వాఁడును నియ్యకొన నిరువురు లేచి చని మునిం జేరి వినయోపేతులై నమస్కరించి నిలుచుండిరి. రంభ సుర ఘుండు మునిం జూచి యిట్లనియె. ౨౩౧

సీ. మునినాథ యిదె చూడు మూడవకాలమునా డితఁ డీవనంబున కేగుదెంచి
నాకు మిత్రుం డయినాడు పుత్రులు భార్య వెళ్ళగొట్టిన వచ్చె నీ డిచటికి
యేమిహేతువొ కాని యెరుగ మిరువురమును సంసారదుఃఖంబు సమసిపోదు
అది పోయె నిదిపోయె నను చింతచే నిద్ర పట్టదు రేయియు బవలు మాకు
స్వప్నమునుబోలె సర్వం బసత్యమనుచు । నెఱిగియును భ్రాంతి విడువ దిదేమి యింత
నీవుదక్క మరొక్కరు నేరరిట్టి । సంశయము దీర్ప నన మునిస్వామి పల్కె. ౨౩౨

సీ. నాదేంద్ర వినుము కారణము చెప్పెద బంధమునకును మఱి మోక్షమునకును మాయ
బ్రహ్మయు విష్ణుండు పరమేశ్వరుండును శతమన్యుఁ డనిలుండు జలధిపుండు
సర్పములు మనుష్యులేకాక గంధర్వ పన్నగాసుర వృక్ష పశు లతలును
మృగములు పక్షులు మీనంబులును మాయచే జిక్కి బద్ధులై చే మెసగరు
నిట పరాత్మకమైన యీ సృష్టి యెల్ల । మాయవలనన సృష్టి మానవుండ
[illegible] నీవు విడిచిన నోపుదొక్క । పండితులె రాగబంధంబు బవలుమంద. ౨౩౩

ఉ. సత్యయుగంబునందు మనుజాంశుఁడు తెల్లని దివిలోన దా
సత్యధికోగ్రమౌ తపము సల్పుచునుండ్ బదివేలు నెల్లగా
సత్యవిధిన్ దొనర్చి మతి నిర్మలమై తను బ్రహ్మవిద్యకై
సర్వనుత ప్రవర్తకయి సంసరిపొన్నత దుఃఖశాంతికై. ౨౩౪

క. బ్రహ్మయు వచ మొనరించెన । జిహ్మగతిం దుఃఖశాంతి చేకురి సతత
బ్రహ్మానందము బ్రవడన । బ్రహ్మాండమున గలదటంచు బహువత్సరముల్. ౨౩౫

వ. అంతట నారాయణుండు వాసుదేవుండు స్థలాంతరంబు నోరి తన తొంటి యునికిపట్టు లేచి, చనుచుండ నట్టి బ్రహ్మయు, వేదాంతములను నెరుగుదు నని నిరువురు నొక్కరుగ గలసి యుండిరి యెఱుంగకొన నంత వాసుదేవుం జూచి పరమేష్ఠి తాను జగత్కర్త నని పలుక నారాయణుండా నేను జగత్కర్తనుగాని నీ వజ్ఞుండవు. రజో గుణంబు నాశ్రయించి బహిర్ముఖుండవైనవాఁడ వీవు, నేను సత్త్వాశ్రయుండనైన సనాతను నని యెఱుంగుము. నిన్ను మున్ను నకదా నీవు మధుకైటభులచేఁ బట్టుపడిన నన్ను శరణంబు వేడిన వారలను వధించి నిన్ను రక్షించినది నేనకా నీ కింత గర్వంబేల, యీ ప్రపంచాత్మకంబయిన సంసారంబునందు నాకంటె నధికుం డెవ్వఁడు చెప్పుమని యిట్లు పలికిన బ్రహ్మ తాను కర్త ననియు, విష్ణుండు తాననియు, పరస్పర వాగ్వాదంబుల బ్రొద్దుపుచ్చ మఱియు. ౨౩౬

క. పెనఁగు లపరంగ నొరులు । గవలన్ గన్నులను నిప్పు గణకణ కురియన్
వదరా నేనే కర్తను । గదరా జగమునకు నని జగడమాడంగన్ ॥ ౨౩౭

ఉ. కాంచిరి వారికి న్నడుమ గ్రమ్మతరామ్మలసౌరచారుకో
ఛాంచితధాళధళ్యమహితాంగము దిగ్వరకాంచలీభవ
త్కాంచనసుప్రకాశకుసుమగంధసమాశ్రితభృంగమున్ నిరా
కుంచితదీప్తివృత్తిగతగోచరరంగము నొక్క లింగమున్. ౨౩౮

క. అంతట నాకాశంబున । వింతగ వారి కొక పల్కు విన్పడియెను శ్రీ
కాంతా వాణీకాంతా । యింత వివాదంబు చెల్ల దిరువురి కీచటన్. ౨౩౯

క. ఈ లింగము తుదమొదలుగ । నోలిన్ గనిపట్టు నెవ్వఁడోపిక నతఁడే
మీలో శ్రేష్ఠుఁ డొకఁడు పా । తాళమునకు నొకఁడు దివికి దనరుచు కదుఁగి. ౨౪౦

క. నా విని యజుండు పైకిన్ । శ్రీపతుఁ డధోభాగమునకుఁ జనిరి చెచ్చెరఁ బోవన్
బోవఁగ నెన్నాళ్ళకు నా । గ్రాదము తుది యెట్టులేక గళవళపడఁగన్. ౨౪౧

క. నడుమండి మొగ్గ గేదగి । పడఁ బితామహుఁడు చేతఁబట్టి వడుగున దిగె యు
జ్ఞశాయికి నది చూపెను । కడముట్టి లింగమస్తకము నే గంటిన్. ౨౪౨

క. అందుండి దీని దెచ్చితి । నం దామోదరుఁడు దీని నమ్మకయున్న సా
క్షిం దెమ్మని యడిగిన నర । విందోద్భవుఁ డనియె నిట్లు వేడుకతోడన్. ౨౪౩

ఉ. ఇప్పుడు దూరదేశమున కెట్టులఁ బోయెద సాక్షి యెవ్వఁడే
చొప్పున వచ్చు నాకు నను జూచి వచించు చెచియించు నిక్కమున్
గొప్పగ నంబువాసి యరిగొల్పిన నమ్మెది శార్ఙ్గిఁ జూచి యో
యప్ప శిరంబునుండి నను నబ్జభవుండు గ్రహించె నావుఁడున్. ౨౪౪

క. అచ్చెరుపడి మాధవుఁ డం । బుచ్చుపడఁగ నప్పుడె తెల్పు మని హరి నిలుపన్
గ్రచ్చఱ మొగలిన్ గనుగొని । యచ్చనివిలుకానిగొంగ పలికె నుపితుఁడై. ౨౪౫

గీ. ఓసి మొగలిపువ్వ నా సిగనుండి ని । న్నజుఁడు గొంపు వచ్చెనటవె కల్ల
నుడువనేల పడఁగ నుడువు నంచెనుగాదె । బడుగుబమ్మ వీఁడు బద్ధుఁడాతు. ౨౪౬

క. నిను నెవ్వఁడు నే ముట్టను । చను మస్మత్పూజకుఁ దగవు నరగున ననినన్
జనికెను నడ సిగ్గుతో న । వ్వనజభవుఁడు క్రొమ్మెక్కె శ్రీనివాసున కధిపా. ౨౪౭

వ. కావున బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులగు మహాత్ములను నుతను మాయామోహంబు మోహ
దంష్ట్ర యందు తక్కినవార లేమిచెప్ప, దేవతాకార్య సిద్ధ్యర్థంబు మనూపతి నానా
యోనుల నవతరించి దివ్యానందసుఖంబు విడనాడి మాయాబలంబు పెంపున చింతాపరం

పరులం జిక్కి సర్వపరాత్పరంబు భగవతీమాయాబద్ధంబై యుండు, నావుడు విని రాజు సంయమీంద్రా! దేవీస్వరూపంబును దన్మాయాబలంబును మొదలుగాఁ గల వృత్తాంతంబు గొంచె మెఱింగింపవే యనుడు ఋషి వాని కిట్లనియె. ౨౪౮

సీ. అది నిత్య యనిపర యవికారణంబు కారణంబు నిఖిలాధారరూప
యది శక్తి యదియు సర్వాధీశ యది లోకమాత సర్వాత్మక మహితమూర్తి
శక్తిలేకుండిన శవముతో దుల్యంబు శక్తిగల్గిన జీవశక్తిగలుగు
ఆవిర్భవించు నొకప్పు డంతర్ధానమందు నొక్కప్పు డేవార్థమునను
నిర్గుణంబైన మునిజనాళియును దన్ను । స్తవము చేసిన నానంద దాయిని యయి
వివిధరూపంబులను బుట్టి వింతమీఱ । దప్పు కొక్కప్పు డనయంత దాన బుట్టు. ౨౪౯

గీ. వ్యక్తమున నెల్ల జనని యదే తలంప । గాలమున గంప దది దాని కర్తలైన
నవసదాత్మక పురుషరంజనము సేయు । నాటకాంతము బ్రహ్మాండ నాటకమున. ౨౫౦

గీ. దాని శక్తులు గైకొని దగ జరింత్రు । బ్రహ్మ హరుఁడును వాణి గిరిజయు బహువిధముల
ఘనమునులు దానిచేతిలో పూలబంతు । లక్ష్మి మహిమంబు గొనియాడ శక్యమగునె. ౨౫౧

వ. అనిన విని దేవీపూజావిధానంబు దెలుపుమని రా జడిగిన ఋషి యిట్లనియె. ౨౫౨

సీ. వినవయ్య రాజేంద్ర విన్నవించెదను దేవి సంబపూజావిధానంబు నేఁడు
స్నాతుఁడై శుచియయి చలనము దుప్పట్టి యాచమించియును బూజాంగతోను
చక్కఁ జేసియు బ్రదేశం బొక్క యందు పద్మాసనాసీనుఁడై యాసనమిడి
అర్ఘ్యపాద్యంబు లన్నియు నట జేర్చుకొనియును బ్రాణాయామంబును నొనర్చి
వెలఁగి తా భూతశుద్ధిని జేసి ప్రాణ । ములు బ్రతిష్ఠించి సంభారములను బ్రోక్ష
ణంబు గావించి దేహాలంకరించి । న్యాసమొనరింపవలయును ధరాధినాథ. ౨౫౩

సీ. ఆ మహాత్మ్యము జందనగంధమునను షట్కోణయంత్రము వ్రాసి దానిపైన
బైల నవాక్షరమంత్రబీజంబులు తిరుగా వ్రాసి ప్రతిష్ఠ సేసి
పొసగఁ బూజామంత్రములచేత జగదంబ బూజించి వైదికములగు విధుల
జపియించునది నవాక్షరమంత్రము దశాంశమున వేల్చి తర్పణమ్ములను నొసంగ
నట్లు కావించి భోజనంబట్లు బ్రాహ్మ । ణులకు నిడి దక్షిణాత్రయము నొసఁగి నిత్య
మిట్లు నవరాత్రవ్రతం బనఘ నాశ్వ । యుజమునను జైత్రమున నాది నుండి పదున. ౨౫౪

సీ. క్రమముమీరగ నవరాత్రోపవాసంబు తప్పక జప్యమంత్రములచేత
ఘృతశర్కరామధుయుత పాయసములచే హోమ మొల్లఁ జేయుచు నొప్పుచుండు
భాగమాంసంబున నల్పమురది దినువారలు మఱియు విల్వదళములను
నరుణహయారి పుష్పాళిచే శర్కరామిళితతిలలచేత నొలయఁజేసి

యష్టమి చతుర్దశిని మఱి యన్నవమిని । మానరా దంబపూజ బ్రాహ్మణులభోజ
నంబు రాజేంద్ర యెల్లమాసములు దీని । వలన శుభములఁ బడయంగ వచ్చు నొప్ప. ౨౫౫

సీ. నిర్ధనుండు ధనియౌ నీరోగుడౌ రోగి పుత్రులఁబడయు నపుత్రకుండు
అవనిబాలించు రాజ్యభ్రష్టుఁడగువాఁడు శత్రుపీడితుఁ డోర్చు శత్రుసమితి
విద్యఁగోరినవాఁడు విద్వాంసుఁడగు సందియము లేదు నాల్గువర్ణములవారు
జగదంబఁ బూజింప సకలశుభావాప్తియగు నవరాత్రవ్రతాఖ్య సిద్ధి
యొడువారికి బురుషుల కందఱకిని । దృష్టిగల్గును వాంఛితావాప్తి గలుగు
కాదె భక్తులపాలిటి కల్పకంబు । ధారుణీనాథ విను జగదంబమహిమ. ౨౫౬

సీ. మాలిక. ఆశ్వినంబున శుక్లమందును నవరాత్ర మొనరించెడి విశేష మొకటి వినుము
విధిపూర్వకంబుగా వెలయు మండప మొనరించి పూజాస్థాన మొనఁగఁజేసి
వేదమంత్రములచే విధివత్తుగా దానిమీఁద రుచిరమగు మేల్కట్టుయంత్ర
మిడి పుష్పమాలా సహితవితానము గట్టి ధూపదీపముల నంద మొసగించి
భూరిభక్తి త్రికాలపూజలు సేయుచు బ్రాపుగోరుచు షోడశోపచార
వరగీతవాద్య స్తవన ముఖ మహితోత్సవంబులు గావించి డంబుమీర

కన్యకాపూజ విధిపూర్వకంబుగాఁగ । చందనాభరణాంబర చారుభక్ష్య
గంధ తైల కుసుమమాలికలను దన్పి । పూజసేయుఁదగును మీ భూవరేణ్య. ౨౫౭

సీ. అమలనష్టమినైన నవమినైనను హోమ మొనరింప నగు విధు లొప్ప నెఱిఁగి
విప్రభోజనముల వెలయించి దశమిని పారణ మొనరించి భక్తితోడ
తన శక్తి కొలఁదిని దానంబు సేయంగవలయు వాంఛితసిద్ధి గలుగుకొఱకు
సుమదంబున వ్రతం బెవ్వా రొనర్తురు వారు సధనమైన నారియైన
విను పతివ్రతయగు నట్టి విధవయైన । బురుషుఁడైనను నిహలోక భోగ మొంది
పిదప బరమపదంబున విడువెట్టు । భవముగల్గిన జగదంబ భక్తిగలుగు. ౨౫౮

వ. కావున భూపాలకా! నీవు నేఁజెప్పిన విధానంబు తెలిసి దేవీపూజనంబు సలుపుము. నీవు శత్రువులం జయించి రాజ్యపదంబు గైకొని పుత్రదారాదులం గలసి సుఖం బనుభవించెదవు. ఓయి వైశ్యోత్తమా నీవును నట్లు సేయుము. నీవు గృహంబునకుం జేరి స్వజనంబుచే నత్యంతసన్మానంబు వహించి యథేచ్ఛంబుగా సాంసారికసుఖం బనుభవింప గలవు. అని చెప్పి ఓ భూనాథ వైశ్యులారా! మీకు దేవీలోకంబు ప్రాప్తింపగలదు. భగవతిం బూజింపనివారికి నిహలోకంబున నానాదుఃఖంబులును, పిదప నరకంబును సంభవించు, నిటు వినుఁడు. ౨౫౯

పంచచామరము : ధరం భవాని పూజనంబు తప్ప కాచరించు నే
నరుండు వానికిన్ సుఖం బనారతంబు సద్గుణా

స్థిరోన్నతాధిపత్య మాన శీలము లభించు బం
ధుర ప్రతాపకీర్తు లబ్బు దోసము ల్తొలంగెడిన్. ౨౬౦

వ. అని చెప్పెననిచెప్పి వ్యాసుండు జనమేజయున కిట్లనియె. ౨౬౧

క. అని పల్కిన మునివల్కులు । విని వారిరువురును మోద విపులహృదయులై
మునివరున కెఱఁగి మ్రొక్కిరి । వినయంబున బల్కిరిట్లు విపులాధీశా. ౨౬౨

క. ధీరవర నేఁడుమాకుం । గోరికలు దీరెఁ దిప్పగుంటుపయిం బా
గీరథి దాఁటినయట్టి । నీ రమ్యమహోమృతంబు నెఱయుట కతనన్. ౨౬౩

క. సతతము పరోపకారమె । మతినెన్నంబడు సత్కృతిమగుణారాము
ప్రతతికిని సుఖస్థితి నం । చితగతి యొసఁగావె యేమి చెప్ప మునీంద్రా. ౨౬౪

గీ. స్వార్థపరు లెందఱెందఱో నవని గలరు । చిక్కఁ డుపకారియైనవాఁ డొక్కఁడేని
లక్షలో గుల్కరాన్న వేలకొలంది గను । పడును వ్రజంబు గాలించి పట్టవలయు. ౨౬౫

క. మేమిరువురమును సుఖము । తో మునివర నిన్నుఁ జూచి తోడనె దుఃఖ
వ్యామోహము నడఁచితిమిగ । దా మేనున మానసమున ద్వంద్వచనములన్. ౨౬౬

ఉ. ధన్యులమైతి మే మిపుడు తాపసవర్య భవద్వచస్సుధన్
మాన్యులమైతి మింత కృప మాపయిఁ జూపితి వేమనూడ సా
మాన్యులమే పురాతనభవంబున పుణ్యముచేసియున్న సౌ
జన్యముపల్లగారి విన సాధ్యమె నీ మహనీయసూక్తులన్. ౨౬౭

వ. కావున మునీంద్రా నవాక్షరంబగు దేవీమంత్రంబు భవన్ముఖంబునం వినవలయు ననుగ్ర
హింపవే యన విని మునివరుండు. ౨౬౮

గీ. ధ్యానబీజపురస్సరం బనుచుతలను । మంత్ర మిచ్చిన వార లాత్మలఁ జెలంగి
సెలవుగొని యొక్క నదియొడ్డు సేరి విజన । మైన దేశంబునందు నేకాంతముగను. ౨౬౯

క. ఉపవిష్టులగుచు వారలు । జపములు గావించి రఖిలజననీ మంత్రం
బపరిమిత నియమనిష్ఠల । నుపవాసవ్రతము పూని యుర్వీనాథా. ౨౭౦

గీ. పండ్లుమాత్రము సొపడి పరమనియతి । నొక్కయే డిట్లుగడిపి తదుత్తరంబ
పక్వపర్ణాశనము జేసి సౌరిది నొక్క । యేడు దాటింప నప్డు రెండేండ్లమునను. ౨౭౧

గీ. సొగసు చెంగావిచీరెతో నగలతోడ । దేవి స్వప్నంబునం దోచె దివ్యలీల
నలర వారలు భక్తితో నంతనుండి । నీళ్ళుమాత్రము ద్రావుచు నిల్చి రుసుసు. ౨౭౨

గీ. ఇట్లు ప్రతనిష్ఠ మూఁడవ యేఁడు గడవ । దేవి ప్రత్యక్షదర్శనం బీయకునను
గాకయుండె నటంచును గాయములు త్య । జింపఁగాఁ బూని రిర్వురు క్షితితలేంద్ర. ౨౨౩

ఉ. కుండములందు నగ్ని పరికొల్పి నిజాంగవిఖండనంబులం
గండలు నెత్రు వ్రేల్చుచు నఖండముగా జగదంబ భక్తితో
నుండఁగ దేవి సత్కృప నహో యనుచుం జనుదెంచి కోరికల్
నిండఁగ నిచ్చె దర్శనము నిర్మల శాంతమనోహరాకృతిన్. ౨౨౪

వ. ఇట్లు దర్శనంబిచ్చి దేవి యా రాజన్యశిఖామణీ, యా వైశ్యకులశిఖామణి మీ వరం బులు వేఁడుం డనవుడు రాజు శత్రుజయంబును, రాజ్యలాభంబును వేఁడిన నట్ల యగుం గాక, మఱియు నీవు పదివేలయేండ్లు రాజ్యంబు సేసి దేహాంతంబున సూర్యునకు జన్మించి మనువ వగుదు వని చెప్పె. వైశ్యుండు నేను సంసారసుఖం బొల్ల మోక్షదంబగు జ్ఞానం బిమ్మని వేఁడిన నట్ల యగు నని వరం బిచ్చి దేవి యంతర్ధానంబు నొందె నంత.

క. సురథయుయును వైశ్యుండును । బరమప్రీతిఁ జని మునికి బ్రణమిల్లిన న
త్యాదరమయుండు విపులా । దరమున నిట్లనుచుఁ బలికె ధరణీపతికిన్. ౨౨౫

వ. రాజన్యా నీకు దేవీప్రసాదంబు గలిగె, ధన్యుండ వైతివి. నీతిగలిగి చిరకాలంబు రాజ్యంబు సేయుము నావుడు నతండు హర్షయుతుండై మీ యాజ్ఞానువర్తి నని చెప్పి హయంబు నెక్కి నిజపురంబునకుం జనియె. నంత ౨౨౬

గీ. మంత్రివరులు వచ్చి మానవేశ్వర నీదు । శత్రుసమితియెల్ల సమసె నాజి
నీవు రాజ్యమేలు నిష్కంటకంబుగా । ననిన మోదమందె యవనివిభుఁడు. ౨౨౭

క. భార్యలు బిడ్డల గలసి య । వార్యగతిన్ సుఖములంది వసుధం బ్రజ్ఞా
ధుర్యుండయి యేలె ననువమ । ధైర్యాదిగుణంబు లెసఁగ ధరణీనాథా. ౨౨౮

క. కోమటి పరమజ్ఞాన మ । హామహిమన్ దత్త్వవేత్తయై విహరించెన్
భూమిం గొన్నాళ్ళు కట । దా ముక్తుండయ్యె దేవి దయచే నధిపా. ౨౨౯

గీ. ఈ చరిత్రంబు వినినవా రెల్లబంధ । ములు దొలంగి సుధాంబుధి మునిఁగి తేలి
ముక్తులగుదు రనుచు వ్యాస ముని వచించె । నర్జునుని మనుమని కెనయుఁ బలుక. ౨౩౦

శా. గౌరీసంగవిరామదక్షకృతధిక్కారక్షణప్రాపితో
దారక్రోధరసాంబురాశిజనితోద్యద్బాడబభ్రాంతికృ
త్తాలూరప్రాభవభాలనేత్రపటురూపత్రస్తసర్పాస్మృతా
హారబ్రహ్మాదిగీర్మానసపరా యుల్లారి సోమేశ్వరా. ౨౩౧

గద్య. ఇది శ్రీమ దష్టకామేశ్వరీ పాదారవింద మకరందమధుకర మానసేందిందిర, దాసు వంశపయఃపారావారరాకాసుధాకర, కామాంబాదారన్నయమంత్రీంద్ర కుమార, పవిత్ర హరితసగోత్రాలంకార కృష్ణామండల మండనాయమానాల్లూరగ్రహార పూర్వాశ్రితధరాధిరాజమాన, శ్రీవీరప్రతాప కోట్యాంతహంవీర రామచంద్ర భూమిభర్తృదత్త గోదావరీమండలస్థిత సీతారామపురాగ్రహార పరిపాలనాధీన, పూర్వోక్తోభయ మండల న్యాయసభావాదక, నియోగభారవ్యవహార, శ్రీవేంకటేశ్వరవరప్రసాద సంపాదిత కవిత్వ విద్యావిశేష, బాల్యాదిరచిత త్రింశత్ప్రత్యేకగ్రంథ మతిసార, [illegible]పురాణానువాదితోభయభాషాపరిచిత, ప్రచారనిత్య, శ్రీరామామాత్య ప్రణీతం బైన శ్రీదేవీభాగవతం బను మహాపురాణంబునందు పంచమస్కంధము.

సంపూర్ణము.

శ్రీ ర స్తు.

శా ర దాం బా యై న మః

శ్రీ

దేవీ భాగవతము

షష్ఠస్కంధము

త్రైలోకేశానఘశా
పేశల కృష్ణానదీసమీప క్షోణీ
దేశవిలస దల్లూరిపు
రీశుభకర సంప్రవేశ శ్రీసోమేశా.

వ. అవధరింపు మనంతరంబ నిఖిలాగమార్థశ్రవణపరమహర్షులగు మహర్షులు నిరంతర నిరుపమ పురాణగాథాకథసూతుండగు సూతుం గాంచి యిట్లనిరి. ౧

చ. సూత భవద్వచోమృతము సొంపుగ వీనుల నాని యాని సం
ప్రీతి వహించియున్ మఱియుఁ బెక్కులు గాథలు నీముఖంబునం
శ్రోత్రజనానుమోదమగు సూక్తుల గోరుదు రీ మహాముని
వ్రాతములెల్ల నట్లగుటఁ బల్కవె సత్కరుణార్ద్రదృష్టితోన్. ౨

గీ. వేదమందు ప్రసిద్ధమై వివిధపాప । నాశకంబగు వృత్రవినాశనంబు
కారణంబును దత్కథా క్రమమునెల్ల । వినవలతు మేము తెల్పవే విబుధవర్య. ౩

గీ. త్వష్టకొమరుండు వృత్రాఖ్య దానవుఁడు । మహేంద్రుచేఁ జచ్చుటకు గతమేమి త్వష్ట
సుతాపక్షపాతియై దేవరిల్ల । బ్రహ్మయోని యతం డతిబలుఁడుగాఁగ. ౪

గీ. సురలు సత్త్వగుణులు నరులు రాజసులును । చెలఁగు దామసములు తిర్యగాదు
లింద్రుఁడు సుర విబుధు లాగమవేదులు । దాని కిటు విరుద్ధ ధర్మ మయ్యె. ౫

క. హరి సాత్త్వికుం డతం డే । కరణిన్ వజ్రంబు సొచ్చి గడుమాయావి
స్ఫురణంబు సూపి సంధిని । నెరపెద మని బద్ధులాడి నీతివిముఖుఁడై. ౬

గీ. ఘనశాతితుఁ జేసి రావృత్రు నెట్టు । లింతసాహస మింద్రుఁడు నెట్లు వొనగె
గొప్పవారును మోహంబు చప్పి సనక । తప్పు లొనరించి రేమందు దైవమాయ. ౭

క. నమ్మిన వృత్రుని జంపిన । యమ్మఘవుఁడు బ్రహ్మహత్య యనునట్టి మహా
ఘ మ్మందఁడె ముజ్జగముల । యమ్మయె వృత్రు హతుఁజేసె నంటి వచెటులో? ౮

వ. సవిస్తరంబుగాఁ దెలుపవే యనిన సూతుం డిట్లనియె. ౯

సీ. వినరయ్య మునులార వృత్రుని వృత్తాంత మెల్లను దెలిపెద నింద్రుచేత
నతఁడు దుఃఖము నొంది నట్టి విధంబును వినిపింతు మును వ్యాసమునిని గూర్చి
జనమేజయుం డడిగిన ముని సెప్పిన విధముగ దేవ యా వృత్రువధకు
గారణం బగుటయు శౌరి తోడగుటయు నొసగిన విధమును యథార్థముగను
వినుఁడు చే ధన్యులై పుణ్య మనుభవింత । రంచు వ్యాసుండు జననాథ యమరవరుఁడు
త్వష్ట ఘూరితవర్యాలి ధర్మవరుఁడు । దేవతాకార్యకర్త భూదేవహితుఁడు. ౧౦

చ. అతనికి బుత్రుఁడై త్రిశిరుఁడై యుదయించెను విశ్వరూపు డు
న్నతమతితోడ నొక్క వదనంబున వేదము లభ్యసించు నం
చితగతి నొక్కవక్త్రమున నిర్జరులం దిగ్రమించు నద్వి
వ్రతతి మఱొక్క మోమునను దారఁగఁ జూచు నొకప్పు డెంతయున్. ౧౧

ఉ. భోగములెల్ల మాని తపముం ద్రిశిరుం డొనరించెఁ బ్రాంచితో
ద్యోగమున న్మహోగ్రగతి నొయ్యన బహ్యాగములు మీఁద నిల్చి యం
భోగతుఁడయ్యుఁ బంచశిఖిపుంజగుఁడయ్యును శీతకోష్ణకా
లాగములందు నిస్స్పృహత నన్నము పానము మాని భూవరా. ౧౨

ఉ. దానికి నింద్రుఁడుం బెదరి తత్తరపాటున దుఃఖితాత్ముఁడై
పూని తపంతరాయవిధముల్ బరికించి ఘృతాచి నూర్వశిన్
మేనకనుం దిలోత్తమను బిల్చి వరాననలార మద్విపుం
డైన మహాబలుం ద్రిశిరు నంగజతంత్రగతాత్ముఁ జేయుఁడీ. ౧౩

క. ఆతఁడు తపము సేయగ । భీతిం బడియుంటి నేను వేవేగమునన్
బ్రీతిం బొందింపుఁడు మీ । చేతనయిన పనుల దపము చెరచి కుశలతన్. ౧౪

క. అన విని యచ్చరలు శచీ । మనసిజ త్రైలోక్యనాథ మమ్మొ నెఱుఁగవే
మునివృత్తి నున్న త్రిశిరుని । పని యెంతని సమ్మఁబలికి భయముడిపి తగన్. ౧౫

క. చని త్రిశిరుం గని గానా । భినయనటనవృత్తు లెన్ని విధములవేఁ జూ
పిన నతఁడు మనసు ద్రిప్పమి । ఘనవాహాను జేరి యమర కామినులు వగన్. ౧౬

క. పాడితిమి మధురగానము । లాడితి మభినయకలామహానైపుణితో
వేడితిమి చుట్టు నందఱు । గూడితిమి మనోజభావకుశలతఁ బొప్పన్. ౧౭

క. ఆడకు పలుకొక్కటి మకు । జూడకు కన్నెత్తి యింత జొప్పడు జపమున్
   వీడకు విను దెప్పయు నెం । దాడకు మాచేతనింతె యాతని మడుపన్. ౧౮

గీ. పాకశాసన వేయేం డ్రుపాయమొండె । నూహకొనుముని పల్కిన సురపిడుండు
   వారి పిల్పించి మదిమర్చి చారుపరత । స్వర్గమిడనాకి పాపంబు సేయఁబూని. ౧౯

క. చౌపంతినెక్కి యింద్రుండు । దేవముఖుం ద్రిశిరుఁ జేరి వేగము కరుణా
   పీయూషతనుడు వజ్రము । తో దపమున నున్నవాని దునిమె న్మహాలా. ౨౦

గీ. పడిన త్రిశిరుఁ జూచి పాపాత్ముఁ డింద్రుండు । తపమునందున్నవాని ఫలమ్ము శాంతుఁ
   జంపెననుచుఁ బట్టి జగమెల్ల నవ్వునో । యనుచు మునులు మారి రతని తెలుప. ౨౧

క. పడితమగు త్రిశిరుకాయం । బతిరేజోగరిమ నొప్ప నమరేంద్రుఁ డతి
   భీతమయెఁ బీతనికి సమ । మతితో నత్యంతభీతి మనస్సున వగచున్. ౨౨

క. తనయెదుటనున్న తక్షుం । గని త్రిశిరుఁడు బ్రతికియున్న గతి దోఁచుచు స
   మ్మతితో నాపదనము విని । యతివేగము తలల గోయుమని పలికింపన్. ౨౩

ఉ. చెప్పితివే సురేంద్ర కడు చెట్టగదా శవఖండనంబు నీ
   కొప్పె వధంబు సేయ ద్విజు నుగ్రగతిన్ వధియించి వెన్వరున్
   తప్పొకటైన లేదె పగఁ జేసితి వీ వనగార స్కంధమున్
   గొప్పుడ గట్టిగా నటుల గొట్టలి యొపను మాపు నాకహా. ౨౪

క. చర్మపదాసిధరుండును । బ్రమ్మన నీ కేమి వచ్చు నపుడు భయమే
   మిచ్చుట గలుగ నాపుఁడు । నచ్చెర నింద్రుండు భీతిచే నిట్లనియెన్. ౨౫

గీ. జీవరహితమైన చిహ్నములు గనరావు । పీనుఁగే యాయంత ...
   దానిబట్టి నేను తలవడంకు వల్ల । వతఁ బట్టువనిరయో వర్తనమున. ౨౬

క. కనికరము లేక మునిపు । త్రుని జంపితి వయ్యయో యింద్ర దోషము రాదే
   ఘనమైన బ్రహ్మహత్యను । మనకిటి వేమందు నేమి చేయుదు మింకన్. ౨౭

వ. అనిన నింద్రుం డిట్లనియె. ౨౮

గీ. వత్సుఁడా యజ్ఞమందున వలను నీకు । భాగ మిప్పింతు సంతోష పడుము దాన
   నీవు తలలను నరుకుము వేగ నాకు । బ్రియముగా నింపుమని చెప్ప విని యతండు. ౨౯

క. అలరి త్రిశిరుశిరములు గొ । డ్డలిచే దునుమగనె యాత తలలిగనవిపవన్
   గలవింకంబులును గపిం । జలములు తిత్తిరులు సుఖరసంబుల ద్రోవెన్. ౩౦

క. వేదము జదివిన మోమున । మోదమున గపింజలములు మొనకొని మదిరా
   స్వాదియగు ముఖము తిత్తిరు । లాది సమరహారిముఖము నందెను వటకల్. ౩౧

వ. అదిచూచి యింద్రుండు సంతసించి త్రిదివంబునకుం జని శత్రువిజయంబు గాంచితినని యున్నుచు బ్రహ్మహత్యం గూర్చి చింతిల్లుచుండె నంత త్వష్ట నిజపుత్రు నింద్రుండు వధియించుట విని కడుగనలి తనమనంబున. ౩౨

ఉ. చూడుఁడుగాక నాబలము చోద్యము నిర్జరులెల్ల దేవతా
నేత మదీయపుత్రకు ననింద్యు ననాగసుఁ హాని నిర్ణిమి
త్తాతతవైరమూని తెగటార్చెను వత్స[illegible]
జాతుని చేయుదున్ సుతుని జంభనిషూదను జంపు వానినిన్. ౩౩

క. ఆథర్వణ మంత్రంబుల । సాధనమున నగ్ని వేల్వ జనియించెను దే
జోధికుఁడు మహాపురుషుఁడు । భూధరరూపుఁడు ప్రపీడ భూతేశుండున్। ౩౪

వ. ఇట్లు పుట్టిన పురుషుంజూచి. ౩౫

క. వర్ధిల్లుము వర్ధిల్లుము । వర్ధిల్లుము వృత్ర పుత్ర వాసవమృతా
వర్ధక తేజోమహిమా । విద్యాధిపతిర్విసంబు వెస పీడింపన్. ౩౬

గీ. పెరిగి పెరిగి నింగి పెనుభూతమై నిండె । నాదు పేరుపెట్టి నన్ను నేల
గలుగ జేసితయ్య కార్యంబు సెప్పుమీ । [illegible]పుడు సేయువాఁడ నెప్పుడేని. ౩౭

ఉత్సాహ. చల్లగాను జప్పరించి । సాగరంబు ద్రావనా
వెల్లగించి భూధరముల । పిండిపిండి సేయనా
మెల్లగాను కోటఁ బట్టి మిహిరకరుని ద్రుంగనా
నల్లులట్లు సురలబట్టి నల్చి చంపివేయనా. ౩౮

వ. అనిన విని సంతసించి త్వష్ట యిట్లనియె. ౩౯

క. నిజము వినుమన్న శక్రుఁ । డు వృజినాత్ముఁడు తోసి వృత్రయుతుండున్
సుజనస్తుతిగను నామము । స జగంబున గీర్తిగాను నాకు హితమ్మై. ౪౦

సీ. వినుమన్న త్రిశిరుండు నిఖిలవేదములు వేదాంగములు వచించ నెఱిఁగినాఁడు
మూఁడుతలలుగల్గి ముజ్జగంబులును నచ్చెరువొందఁ దపము చేసినాఁడు
తపస్సుకయింత యూతసియందు లేనిదే శక్రుండు వానిని జంపినాఁడు
చంపి యువ్వాల వెంట్ శకలంబులై పోవ క్రూరత్వమున వడగొట్టినాఁడు

బ్రహ్మహత్య గొనర్చిన పాతకుండు । నిగ్గుమాలినవాఁడు మశ్శోమిషీకుఁ
డతని వధియింపు మిపుడు నీ వనుచుబల్కె । ఉరుతర క్రోధమున సుద్యమించి. ౪౧

గీ. ఖడ్గమును శూలమును శక్తి గదయు దోమ । రంబు ముసలంగ సకలాయుధంబు లిచ్చి
మొనసెగ నక్షయ తూణీరమిచ్చి చక్రమిచ్చి రథమిచ్చి ప్రేరేప నెలమి నతఁడు. ౪౨

సీ. వేదపారగులైన విప్రులు స్వస్తులు సెప్పంగ రథమెక్కి వెలుగుచుండ
నమరులచే దొల్లి యపజయం బందిన దనుజసేనలు వెంట దరలి రాఁగ
వృత్రునాజ్ఞను గొని వేగంబ దూతలు వచ్చి వృత్రు సమరవార్తఁ జెప్ప
సురపతి చింతతోఁ బరిపరి విధముల నరయుచు నుండంగ నపుడు గొంద
రమరవరు లతిరయమున నమర విభుని । వాలి కరుదెంచి యో శచీ ప్రాణనాథ
మేరుసంఘరకాయుండు ఘోరరవుఁడు । వచ్చుచున్నాఁడు రథమెక్కి యిప్పటికిని. ౪౩

మానిని. కాకులు డేగలు గద్దలు గూబలు కంకములున్ గటకధ్వనులన్
గూకలు వెట్టును గూయని ఛీయని కొంపలమీదను ఘోరగతిన్
శోకము వాజులు సూపుచు నశ్రులు సోకఁగ సొక్కిన చూపులతో
బ్రాకు గృహంబుల ప్రక్కల నేడ్చుచు రక్కసి మూకలు రట్టు గొనన్. ౪౪

క. పెల్లుగ నిద్దురవోయెడి । యిల్లాండ్రను దలలుబట్టి యీడ్తురు మఱి వా
రిల్లిల్లు దిరుగుచుందురు । నల్లని పుట్టములు సోకు నపలాలు కడున్. ౪౫

గీ. గాలియొక్కింత లేకయే కదలె ధ్వజము । లురులు చున్నవి యుల్కలు దొరగె నక్క
లేడ్చె నడురేయి వేళల నింద్ర యింక । తొంత లిల్లిల్లు గుంపులై దూరె నకట. ౪౬

గీ. అమరపురి దుశ్శకునపరివ్యాప్తమయ్యె । కాళ్ళువడ బుజాల్నేతులు గన్నులదరె
నేమి సేయుదు మయ్యో మే మిట్టి వెతప । డిన్నె వెన్న డెఱుఁగము శచీకళత్ర. ౪౭

వ. అనిన విని యింద్రుండు బృహస్పతిం బిల్పించి తన మనోగతంబు దెలిపి దుర్నిమిత్త
శాంతి సేయింపవే యనుచు నతండు. ౪౮

గీ. ఏమి సేయుదు సురనాథ యీవు నిరవ । రాఘ మునిఁ జంపితివి చేయరానితప్పు
ఫలము గుడువక తీరనే నలువకైన । చెప్పితిని నాఁడు నేరంబు సేయునపుడు. ౪౯

గీ. ఎంత జేసికొనిన నంత యనుభవింప । వలదె పాపభీతి కలదె నీకు
కలదయేని బ్రహ్మకులు దపోగతుఁ జంపఁ । దగునె యిప్పు డిద్ది దాని ఫలమె. ౫౦

గీ. వీఁడు వృత్రుం డపధ్యుఁడు వెడలివచ్చె । వీని పనిము ట్టజేయుముల్ వీనితండ్రి
యిచ్చె నవి ప్రళయంబగు నింద్రపురికి । నిండె గోలాహలంబులు నేడుఁ జూడు. ౫౧

క; అనిపల్కఁగ వినుచుండఁగ । గనియెన్ సురవిభుఁడు సకల గంధర్వమహా
మునినాథముఖులు సదనము । ననుపిడిచి చనంగ గొందలంబున నంతన్. ౫౨

ఉ. సేవకులార మీరు సని చెప్పుఁడు దిక్పతి రుద్రపూషసం
జ్ఞావరదస్రయక్షఖగ సాధ్య మరుద్గణ సిద్ధ కిన్నరా
శీవిషముఖ్యు దేవతల కెందఱి కందఱకు డెల్లవారు సే
నావృతులై విమానముల యందున వారలు నట్లు సేయఁగన్. ౫౩

గీ. ఇంద్రుఁ డైరావతము నెక్కి యేగె గురుని । ముందునిడుకొని వేల్పులమూక వెల్ల
గూడి రాక మెఱిగి వేల్పులకొండమీఁద । నొసఁగు మానససరసున కుత్తరమున. ౫౪

వ. ఇట్లు దానవసైన్యంబులతో వృత్రుండును, దేవతాసైన్యంబులతో నింద్రుండును దలపడి మానుషప్రమాణమున నూఱేండ్లవఱకు దారుణంబైన రణంబు గావించి రం దఖిలసురలును నింద్రుండును బలాయుతులైనం గని వృత్రుండు తండ్రిం జేరి నమస్కరించి నీవు చెప్పిన కార్యంబు నెరవేర్చితి, దేవతలు పరాజితులైరి, యైరావతం బిదె చూడు మింద్రుండు కాల్నడ నేఁడేసి బఱచె, భీతులం జంపుట ధర్మంబు గాదని విడిచితి, యింక నెద్దియేని సేయంగలయది యున్న నన్నాజ్ఞాపింపుము. తప్పక యాచరించెద, నావుడు విని త్వష్ట యిట్లనియె. ౫౫

క. పావనుఁడనైతి నేఁటికి । నీవలన మనోజ్వరంబు నెట్టితిని కుమా
రా వినుము తపము నిశ్చల । భావంబున జలుపుమయ్య వరములకొఱకున్. ౫౬

క. వనజభవుని శంకరునిన్ । మనమున వలపోసి నీవు మఱి తపములు నీ
కనుకూల వరము లిత్తురు । వెనుకన్ దేవేంద్రుఁ జంపివేయుము కడిమిన్. ౫౭

గీ. బ్రహ్మహత్యఁ జేసె పాపియై యింద్రుండు । వానిమొగము చూడవచ్చునే మ
దాత్మ గుందుచున్నయది నిరాగసుఁడైన । భ్రాత దలఁచికొనుచు రేయుఁ బగలు. ౫౮

క. నీ వరినాశింపఁగుదు న । ద్దేవేంద్రుని గెలువుమయ్య తీరదు నాకున్
లోవెత యేమని చెప్పుదు । నావిధము తనూజమణివి నా కీవకదా. ౫౯

చ. అది విని వృత్రు డొందెను మహాచలరాజము గంధమాదనం
బెద తత్వాకృతతత్పరత నెంతయు నిశ్చలతన్ ఫలంబునై
న వినక నిశ్చలాపక మనంబున బ్రహ్మను నిల్పి యోగసం
పద దపమాచరించె నది పాపవిపక్షు డెఱింగి వచ్చెరన్. ౬౦

వ. తత్తపోవిఘ్నప్రయత్నంబు సేయుచు గంధర్వ యక్ష కిన్నర పన్నగ ప్రముఖులం బంపియు, ఫలంబులేక యూరకుండె. నంత వర్షశతంబు గడచినఁ బితామహుండు, హంసారూఢుండై వచ్చి యెదుట నిలువంబడిన ధ్యానంబు విడిచి త్వష్టృపుత్రుండు నమస్కరించి నిలచిన నజుండు వరంబు వేడుమనిన నతండు. ౬౧

శా. ప్రాప్తంబయ్యె సమస్తదేవభువనప్రాంచత్ప్రమావైభవం
బాప్తత్వంబున నీవు బల్కినది నా కత్యంత భద్రక్రియా
దీప్తం బొక్కవరంబు గోరుదు కనో దేవాదిదేవా సదా
వ్యాప్తంబయ్యె మనంబు దప్పదను నా కప్పాని నిమ్మయ్యెడన్ ౬౨

వ. లోహకాష్ఠాదులు మొదలగు శుష్కద్రవ్యంబులచేతను నితరంబులగు ద్రవద్రవ్యంబులచేతను మరణంబు లేకుండునట్లును, వీర్యంబు హెచ్చునట్లును వరంబియ్యవే యనుడు

నవ్వి పితామహుం డది యట్లయగు దపంబుసుగుమని యంతర్ధానంబయ్యె. నంత వృత్రుం
డత్యంతానందంబున స్వగృహంబునకుం జని తండ్రికిం జెప్పిన విని సంతసించి పుత్రకా!
నీయన్నయగు త్రిశిరునిం జంపిన యింద్రుం బడయ నిశ్చయంబ యొనర్చి. దేవతా
రాజ్యంబు గైకొమ్ము. నా మనస్తాపంబు దీర్పుము, నావుడు నతం డలరి సైన్యంబుఁ
బ్రోయించి, శంఖనాదంబుచేసి, స్వర్గంబు నిరోధంబు సేయుచు నాయుధం గదయంబునుం
గదలిసం గాంచి యింద్రుండు దేవతాసైన్యంబులం గూర్చికొని గృధ్రవ్యూహంబునగ్ని
యున్న వృత్రుండు నబలుండై తలపడిన నతిఘోరంబగు యుద్ధంబు సంప్రాప్త
బయ్యె. దేవతల కపజయంబును, పూర్వదేవతలకు జయంబునుం జూపట్టె నప్పుడు. ౬౩

చ. సురపతిఁ బట్టె వృత్రుఁ డది చూచి నిశాచరు లార్చిరోలి ని
ర్జరులు భయంబునం బరవసాగిరి యేడ్చుచు నింద్ర యింద్ర యం
చురవడి దిక్కు లాకసము నుర్వియు దద్దరిలంగ వారలం
బరిగొను నీదు వృత్రుఁ డతిదారుణమూర్తి చెలంగె నయ్యెడన్. ౬౪

గీ. శచికి ప్రాణవిభుని సకలలోకేశుని । నమృతపాననిరతు నమరవంద్యు
నప్సరోవినోది నా వృత్రుఁ డొకచేత । బట్టి నోటిలోన బెట్టుకొనియె. ౬౫

క. దొరికెనుగా శత్రుఁ డిపుడు । కరకర నమలెదను జూడు కడుసంతసమై
పరిమార్చె ద్రదిరు నపరా । ధరహితు నితం డతండు దపమున నుండెన్. ౬౬

క. సురవరు లది గని భయమున । గురు గాంచి యముని వద్ద నుఱ్ఱే మింద్రో
ద్ధరణంబవె యభిచారము । సురపతి పెంపింపు మాకు శోకము దీర్చన్. ౬౭

వ. అనిన విని బృహస్పతి. ౬౮

గీ. దైవసేయువాఁడ నిపు డింద్రు డా వృత్రు । నోటఁ బడియె తలపోయు వచ్చు
నపుడు స్వజను జేసి యూరడించును నుడువు । వంచె నటు వృత్రు నంచె గతము. ౬౯

గీ. వృత్రు డావలింప విస్తృతమాయను నోరు । శక్రుఁ డొదుఁగి మేను సన్నచేసి
యూడిపడి సురేంద్రుఁ డొక్క దాటున వజ్ర । ముని మోహాతిరేకు మిక్కుముకొనెను. ౭౦

గీ. అంతనుండి యావలింతలు లోకంబు । నందు బ్రబలె నంత నమరవిభుఁడు
వృత్రుతోడను బదివేలేండ్లు సేసెను । గెలుపుగాన డావగించె నంత. ౭౧

గీ. వినికి వేసరి స్వర్గంబు వృత్రునకును । విడిచి యొగిరి విబుధులు విధినరులకు
విష్ణుమునకును దాఁపి శిఖుమనంచు । వృత్రు డంతెను స్వర్లోకవిభవముల్లి. ౭౨

క. మునుల గలసి సుర లాలో । చనములు గావించి రజితశైలంబునకున్
జని ముమ్మరి ప్రేవున్నిన । విని శివుఁ డనఁ బోద మిపుడు విష్ణుసిరకడకున్. ౭౩

క. అని [illegible] ప్రుని [illegible] । [illegible] సతఁడు [illegible] మీ
[illegible] చింతను గా [illegible] । [illegible] చెప్పం [illegible] వారు మూకత నుందన్. ౨౪

చ. [illegible] కలు [illegible] నెఱుఁగరాని [illegible]
[illegible] యున్నదాని [illegible] బద్ధుజేయు వా
[illegible] సుఖ [illegible] కొను [illegible] కి
[illegible] ధరింపఁగన్. ౨౫

చ. [illegible] యుక్తము ధ [illegible] లో సుధా
[illegible] మీకు [illegible] మొందు నే
[illegible] యున్న దానవుం
[illegible] ప్రకాశన్. ౨౬

గీ. [illegible] మీ । [illegible] బ్రహ్మపదము [illegible] కింత
[illegible] మీకు [illegible] । [illegible] వెడలఁగొట్టిరాఁడు. ౨౭

క. [illegible] తనున్ । [illegible] కొనఁగ మీ [illegible]
[illegible] । [illegible] మీరల్. ౨౮

సీ. గంధర్వు [illegible] కించి [illegible]
[illegible] సముముఁగ
[illegible] మీ [illegible] నన్ను
[illegible]
[illegible] గా [illegible] । [illegible] భక్తితో [illegible]
[illegible] దేవతా [illegible] । [illegible] ౨౯

వసంతతిలక. [illegible] లోకధాత్రి । [illegible] విజ్ఞానమూర్తి
[illegible] ౩౦

వనమయూరము. [illegible] । [illegible] రాక్షసుల [illegible] మా
[illegible] । [illegible] ౩౧

తోటకము. [illegible] । [illegible] గతి పావని [illegible]
[illegible] గతి [illegible] । [illegible] ౩౨

[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ౩౩

మత్త[illegible] [illegible]
[illegible]

బన్న మొందితిమమ్మ వృత్రుని బాధ నెన్నఁడు దప్పునో
నిన్ను వేఁడితిమమ్మ యిప్పుడు నిశ్చలాత్మకులమై కడున్. ౫౪

వ. అని యిట్లు విబుధు లనేకవిధంబులం బ్రార్థింప దేవి ప్రసన్నయై మీరు వచ్చిన కార్యంబు దెలుపుదనిన దేవతలకుం దుఃఖదుండయిన వృత్రు మాయామోహితుం జేయుటయు మా యాయుధంబులకుం బలం బిచ్చుటయు నర్థించెద మనిన నట్ల యగునని చెప్పి దేవి యంతర్ధానంబు నొందె. నంతం బ్రాప్తదేవీవరులై బృందారకులు సని నిప్పులకుప్పయుం బోలె మండిపడుచున్న వృత్రునికటంబునకుం జని. ౫౫

క. మధురంబులు ప్రియములు గా । సధరం బొక్కింత గదల నతివినయమునన్
సుధలొలుక ఋషులు పలికిరి । విధమెఱిఁగి వివేకగరిమ వృత్రునితోడన్. ౫౬

గీ. వృత్ర వృత్ర మహాభాగ విశ్వధయువ । నీవ బ్రహ్మాండములకెల్ల నేతవుగద
శక్రుతో వైరమొకటి మా సౌఖ్యహాని । మీరు మీరును బోరాట మేలుగాదు. ౫౭

గీ. మీకు సహజంబు వెతలయ్యె మాకు నావు । లావులును బోరి చూడల నణఁగఁద్రొక్కి
భంగియై సన్మకాంద్ర కావద ఘటిల్లె । కడచె నీరీతి నూరక కాలమును యు. ౫౮

మ. కలదే వైరమునందు నెందుగన సౌఖ్యం బాహవక్రీడలం
జెలుపొ మేను బదల్పుడన్ జలిపి నిచ్చల్ నుండఁగానేల నే
బలియుండేనియు సంగరంబున జయప్రాప్తిన్ గనంజాలునే
పలుసైన్యంబుల జక్కమార్చి బహుళాపత్కారి కాపంతికనన్. ౫౯

ఉ. స్నానముఁజేసి తృప్తిసన సాపడి శయ్యను బవ్వళింపుమం
జానను నూడె ఘోరసుఖసాధనమైన కుటుంబభోగమున్
గానక సంగరంబులను గార్ముకబాణములూని పోరుచున్
మేనుల గష్టపెట్టి నది మేలె విచారముసేసి చూచినన్. ౬౦

క. పోరులను బచ్చి మేనులు । ధారుణిపై దొరుగ రుధిరధారలు వెలువన్
గారగ నక్కలు ద్రావఁగ । పీనుగన్ంబు గోరు వెట్టులు గలవే. ౬౧

క. రేయుం బవళ్లు యుద్ధము । సేయుచుఁ గాలంబు గడవ శ్రీవిభవ సుఖ
శ్రేయములు వృథలుగావే । మాయందు గృహారసమున మన్నింపఁగదే. ౬౨

క. బలసూదనుఁడును నీవును । గలసి మెలసి యుంటిరేని గంధర్వులు మా
నుల మేము సుఖపడుచు మిము । గొలిచెదముగదయ్య నీతికోవిద వింటే. ౬౩

గీ. నిన్ను మేఘవాహు నెమ్మిగూర్చి ప్రియంబు । బలుకజేయ రాయబారులమయి
యిందు వచ్చినార మేపట్టుగోరిన । బెట్టుకొనెదమయ్య వృథుగుణాఢ్య ! ౬౪

గీ. హరిహయుఁడు శపథ మాచరించును భవ । దగ్రమందు దాని కనుమతింపు
మయ్య చెలిమికంటె నధికంబులేదుసూ । గురుపుత్రోడు నిన్ను మెరసి చనఁడు. ౯౫

క. సత్యమున భూమి నిలిచెను । సత్యంబున నెండగాయు జండాంశుండున్
సత్యమున గాలి వీచును । సత్యంబున గడలి దాఁటఁజాలదు కట్టన్. ౯౬

క. కావున సత్యమె జగమున । గావలయు విశేషతిల ఘనతరసఖ్య
వ్యాపృత్తులందు సత్యమె । త్రోవసుమీ సకల నిర్వృతులకు మహాత్మా. ౯౭

క. ఒకచోట బస్వశింపుము । నొకచోటను యాడికొనుచు నొకచో జలకే
ళికలన దేలుచు సుఖమున్ । బ్రకటింపుము శక్రు డీవు ప్రముదితవృత్తిన్. ౯౮

వ. అనిన వృత్రుండు. ౯౯

ఉ. మీరు మహానుభావులయ మీరు జగజ్జనమాననీయులున్
మీరు తపస్విశేఖరులు మిత్త్రులు బల్కు రొకప్పుడున్ సదా
చారులు పుణ్యమూర్తులు సుశాంతులు మాయ నెఱుంగరీ ఘనా
సీరుఁడు బ్రహ్మ మూడుకనుఁ బ్రభులు నీతని నమ్మవచ్చునే. ౧౦౦

సీ. బుద్ధిమాలినవాడు పురుహూతు డితనితోఁ నిగ్గుమాలినవాడు చెలిమిసేయు
మీ రెఱుంగరు మరావాడుండు మీఁ వని నే నెఱుంగుదు వీని నీచవృత్తి
సరకుంజంపఁ బ్రయాణము గట్టుకొన్నాడు ఇబుధలోక సుఖంబు వెనుక బెట్టి
త ప్పెఱుంగనివాని దండించు వాడెవ్వ డత ప్పెఱుంగ క్షమియింప దగ్గు గలదె
తొలుత వ్రజంబు శతకోటి దోషములను । సలిపి శతకోటి యమ్మితో తెలివిమాలి
శాంతులరయ మీ రెఱుఁగక సఖ్యమనుచు । బలికెదరు గాని పొసగ దీ పాపితోడ. ౧౦౧

వ. అనిన మును లిట్లనిరి. ౧౦౨

గీ. చేసికొనునంత యతఁడెట్టిసేయు పొమ్ము । చెడదె ద్రోహంబు జేసిన చెనటి కూళ
కృతము స్మరియించ కివ్విధం చితవృత్తి । గాక మునుగని శపథంబు సమయుమయ్య ౧౦౩

వ. అనిన వృత్రుండు వి ట్లనియె నో మునీంద్రులారా! శుష్కంబుచేతనేని, యార్ద్రంబుచేత నేని, పాషాణంబుచేతనేని, దారువుచేతనేని, పగటియందేని, రాత్రియందేని, ఇంద్రు డస్త్రంబుచేతనేని, దేవతలచేతనేని నేను వధ్యుండ గాకుండునట్లు సమయంబు సేయించితిరేని మా కీరువురకు సంధి పొసంగు, ననిన మును లట్లకాక యని సురేంద్రున కది విన్నవించి వృత్రునెదుట నగ్నిసాక్షికంబుగా ప్రమాణంబు సేయించి వా రిరువురకు చెలిమి పొసంగించి రంతటనుండి వా రిరువురు నందనాదివనంబులను, గంధమాదనాది పర్వతంబులను గూడి చరించుచుండిరి. శక్రుండు వృత్రవధకాముండుగాన రంధ్రాన్వేషణంబు సేయుచు విశ్వాసంబు పుట్టించి దంభవృత్తి నున్నం ద్వష్ట యది సూచి తన దనయుం గాంచి యిట్లనియె. ౧౦౪

గీ. పుత్రకా! పురుషాతుతో [illegible] సరయు । వాడు నీ శత్రుడు దవిగాక వానియందు ద
సూయ [illegible] యుండెదు జూవె [illegible] । మాయగాంభ్రదను [illegible] మంచిగాదు. ౧౦౫

గీ. ద్రోహపరుడు [illegible] । గల్గియుండు గర్వచ్ఛేది కాముకుండు
[illegible] । నాయనా! [illegible] నివు నమ్మబోకు. ౧౦౬

క. [illegible] । నా వ్యగ్రము [illegible]
తావనిలి [illegible] జని సం । ధ్యావేళ [illegible] గాంచి నమురిపు [illegible]. ౧౦౭

క. ఇది [illegible] । [illegible] నంగ [illegible] వీనిన్
[illegible] । [illegible] నారాయణుని [illegible] మధుభ్రపు [illegible]. ౧౦౮

వ. తలచినంతనే వాసుదేవుండు ప్రత్యక్షమై [illegible]. ౧౦౯

గీ. [illegible] । [illegible] పరాశక్తి [illegible]
[illegible] లోకములో [illegible] । [illegible] తపాప్తతను [illegible] వాసుదేవు. ౧౧౦

ఉ. [illegible]
వాసవు [illegible] గరుడ [illegible]
వాసుదేవుడు [illegible] తన [illegible]
[illegible] మూర్తి [illegible]. ౧౧౧

గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible]. ౧౧౨

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. ౧౧౩

వ. [illegible]. ౧౧౪

గీ. [illegible] । తోడుగా [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౫

గీ. కలిమిగలిగిన దగ కాంత గాఢ్య గడిగి । [illegible] గొంచె [illegible]
మూలి [illegible] విరసుగ [illegible] । [illegible]. ౧౧౬

క. తన [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] రోడే. ౧౧౭

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. ౧౧౮

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౯

వ. [illegible]
[illegible]. ౧౨౦

క. ఆ [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౨౧

వ. [illegible]
[illegible] చేసితివి. [illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౨౨

ఉ. అంగిరసుం బులోమజ సమంచితభక్తి భజించి మించి స్వ
చ్ఛం గడునీతి నుండ నహుషప్రభుఁ డల్గి సురాళిఁ జీరి జీ
వుం గవతేర్తు నింద్రు సచివుండట పీడు శచిన్ స్వకీయగే
హంగతఁజేసి ప్రోచెడి నటారె వినుండన మౌను లాప్తులై. ౧౨౩

ఉ. సాహసమీర నిట్లనిరి సామి పరాకు జగత్ప్రభుండ వీ
వేమని చెప్పువారము సురేంద్రునిపత్ని మహాపతివ్రతా
గ్రేమణి పారదారికత చేటు శ్రుతి స్మృతి సంప్రదాయమున్
గామము దీర్చుకో విడువగాదసుమీ వినుమీ భవాదృశుల్. ౧౨౪

ఉ. ధర్మము దీర్పు భూపతులె ధర్మము దప్పిన లోక మెట్లు రా
ధర్మము దేరిచూచెదరు ధర్మవినాశమె లోకనాశనం
బర్మిలి గామశాంతి గన నచ్చర లెందఱులేరు నీకు స
త్కర్మపరుండవై పథము దప్పక యేలుము నాకలోకమున్. ౧౨౫

చ. నిమిషసుఖంబు గోరి జననిందకు లోఁబడి నాకలోకప
త్రము విడనాడి వేఱొకని దారను బల్మి రమించి యాపయిన్
యమునిపురంబు సేరి కడు నంగడ మందుదురన్న దివ్యగం
బమును గవుంగలించుకొను మంచుమతిన్ గణియింపవచ్చునే. ౧౨౬

ఉ. పచ్చలకోళ్ళ నీలముల పట్టెలయుం బవడాలకంబముల్
గుచ్చులముత్తియంబులను గూర్చిన పందిరి యందెక్కుగాల్
హెచ్చిన పాన్పుపట్టు బిగియించిన దోమతెరన మంచముం
దచ్చరతో రమించు సుఖ మన్యవిలాసినియందు గల్గునే. ౧౨౭

ఉ. చెక్కిలిగొట్టి ముద్దిడుచు చేతులఁ జూచి కవుంగలించు చో
మ్రొక్కులు పడాలునన్ మనసు మెచ్చ కటుక్కున మోవి నొక్కు బల్
నిక్కు దనుంగవం బొదువ నీ రెల యచ్చరతోడి కూర్మి యు
మ్మక్కు సుఖంబుగాక పరుసంగన బల్మిని బట్ట నేటికిన్. ౧౨౮

క. ఇటు నట్టను గొట్టుకొనున్ । గొటగొటపడు నేడ్చు నార్చు గూడదు కనుమున్
తటపటలను బెటపెటలును । బటుతర బరాంగనను బల్మి బట్టిన సుఖమా. ౧౨౯

క. కావున శచిమీఁది తమిన్ । బోవిడువుము పుణ్యమంచు బుద్ధినిడుము భూ
దేవతలను దేవతలను । బ్రోవుము నిర్మలయశంబు బొందుము నృపతీ. ౧౩౦

వ. అనిన విని. ౧౩౧

ఉ. ఎక్కడికేగిరో మునులకీరలు గౌతముభార్య నింద్రుడున్
గొక్కొరొకో యటంచు గొగి గూసి రమించినవాఁడు, మీ సుధా
భుక్కులయయ్యవారి పుడుబోడిని దారను జంద్రుఁ డంటి పే
రెక్కినవాఁడు, నాకు పగదే యిటు నీతులు సెప్పనౌ భళి. ౧౩౨

గీ. విసుగు మీ రెన్ని సెప్పిన వినయమునన । యేను బలిమినయేని యుపేంద్రుభార్య
నిప్పటికి గొందురండు మీరిపుడ యనినఁ । జనిరి మునులు బృహస్పతి సదనమునకు. ౧౩౩

క. చని దేవగురుని గని గొని । వినయయుతులై మ్రొక్కి యో వివేకధనా
యింద్రుని నహుషుఁడు జేసినయంతయును । మనకు శచి నొసంగుమని యతఁడు మము నడిగెన్. ౧౩౪

క. నిను వేఁడఁగ వచ్చితి మా పెను మా యొప్పింపు మనిన విని గురుఁడు మహా
మునులారా! శరణొచ్చిన । వనితను నే విడువఁ బొందు వైశ్వంబనినన్. ౧౩౫

గీ. అయ్య! యుద్దని [illegible] యుపాయంబు నేసి । మమ్ము రక్షింపు మా మందమతికి [illegible]
[illegible]గలమె యూరకయ పోయి యడిగి మమ్ము । నరకిపేయఁడె నాపుఁడు నహుఁడు [illegible] ౧౩౬

క. మన మంతయును శచితో । మను గూడుక పోవ మక్కువకు శచిచేతన్
అనిపింతము శక్రుఁడు వచ్చె నను విని కలయుదాన క్షితిపా యనుమున్. ౧౩౭

క. పతి బ్రతికియుండ నన్యుని । బతిగా గైకొనుట తగదు వయసంబై నే
బతికెద నన్నింక మునుపు । గృతమతులై యేగ కనితి క్ష్మాతలముపున్. ౧౩౮

క. వచియించిన సురులంగని । మనమున మహ్వాంగి వాడు మానిని గని యో
వనజాక్షి నేను నప్పటి । వలెఁ దనిపుడు నాకు నిప్పు దారవుగమ్ము. ౧౩౯

క. నాపుఁడు పిలుచు మునులును । నో విపులాక్షి యింద్రుఁ డున్నాఁడేమో
యనుచుఁ నరసేని యనుచును । భావంబున సంతసమ్ము పడితివి మనంబున్. ౧౪౦

క. నాపున మనసెప నితఁడు న । నీపుఁడు గారుండెనేని చేరవ నిను నా
కీపరము మ్రాఁత మమ్మా । భావము యను నల్లకాక వామ్మన నంతన్. ౧౪౧

క. మునులార విబుధులారా । వని యింద్రుని నెమ్మనంబు సాహసమున నం
చును శచి వల్కిన విని య । వ్వనజాక్షునిపుడికి నేగి వారలతనితోన్. ౧౪౨

గీ. దేవదేవ జగన్నాథ విష్ణుమూర్తి । యమరనాథుండు బ్రహ్మహత్యా ప్రవృత్తి
తుందనము బోయి నేఁ డెట్టు పుండు వాఁడు । మాకు నెట్టిమ్మయ్యెడి మధువు ద్రోవ. ౧౪౩

క. భయవిహ్వలులగు నమరుల । నయపవనము లాలకించి నారాయణుఁడున్
దయతోఁ గని సురలారా । హయమేధము సేయ బ్రహ్మహత్య దొలంగున్. ౧౪౪

గీ. అంబ సంతసించు హయమేధమున శక్రు । పాతకంబు తొలఁగు పూరుఁడగుచు
మరల దేవరాజ్య మహిమంబు గైకొను । నమలుఁడై [illegible] సదము మిడికి. ౧౪౫

గీ. అనిన సురరాజు హయమేధ మాచరించి । పంచిపెట్టి [illegible] బ్రహ్మహత్య
[illegible] [illegible] బ్రాహ్మణులను [illegible] । [illegible] సంగనా పర్వతులను. ౧౪౬

వ. ఇట్లు సేసిన హయమేధయాగఫలంబునట్టి [illegible] బ్రహ్మహత్యాఫలను వినుమ్ము [illegible] గాలంబునను [illegible] [illegible]. సంతం [illegible] [illegible] గాంచి యయ్యింద్రుఁడు! హయమేధంబు సమాప్తమయ్యె, సింకను విధుఁడు [illegible]? నేను [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యో నారీశభామునే! జగజ్జనని [illegible] [illegible] సుఖంబులు లేవు, [illegible] నాపూజనంబు సేయుమని [illegible] యుపదేశించిన వల్లమని [illegible] [illegible] [illegible] నాతి తాపసివేషధారిణియై [illegible] [illegible] ప్రసన్నయై త్రిలోకపాత్రి. ౧౪౭

సీ. పాశాంకుశాభయవరములు ధరియించి నాలుగు భుజములు [illegible]
కోటిసూర్యులతోడ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. ౧౪౮

గీ. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. ౧౪౯

గీ. [illegible] నా [illegible] [illegible] । [illegible]
[illegible] [illegible] । [illegible]
[illegible] దాని [illegible]. ౧౫౦

క. ఈ నా మాతం [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౫౧

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౫౨

వ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చెప్పి [illegible]. ౧౫౩

క. సహాయుడు రాజై లోకని । వహము పాలించుచుండె వాడు స్వరాష్ట్రన్
బహువిధముల పంచెను నను । గ్రహించుచు [illegible] ౧౫౪

సీ. అ[illegible] చెప్పినట్టి [illegible] । [illegible] చెప్పి [illegible]
కంచు గెలుకజేసి [illegible] సురలతో । విష్ణువు [illegible] ౧౫౫

[illegible] ౧౫౬

[illegible] ౧౫౭

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible] నయం
[illegible] ౧౫౮

ఉ. జనపతి యంతికంబునకు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] దెల్పుమీ. ౧౫౯

[illegible] ౧౬౦

[illegible] ౧౬౧

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౬౨

వ. అనవుడు విని [illegible] ౧౬౩

క. నా [illegible] తేని [illegible]
[illegible] ౧౬౪

వ. అనుడు సహాయుండు. ౧౬౫

క. నీ కోరిక దీర్చుటకున్ । నా కొక సంశయము గలదె నారీమణి మి
న్నాకులును మెట్టమీనులు । గైకొని తెమ్మనిన తెత్తుగదవే సుముఖీ. ౧౬౬

వ. అనిన శచి. ౧౬౭

క. చేయుదొ లేదో నమ్మక । మేయనువున గలుగు నాకు నింద్రపదంబుం
బాయనివారికి నెప్పుడు । మాయదెకా యెట్టుబెట్టుమా యని పలుకన్. ౧౬౮

వ. అన విని నహుషుండు నీ వడిగిన కోరిక దీర్చనేని. ౧౬౯

క. నే జేసిన యజ్ఞంబులు । నే జేసిన సుకృతములును నీలాళికచా
నే జేసిన దానంబులు । నే జేయనియట్టు లందనేరవె ఫలంబుల్. ౧౭౦

వ. అనిన విని శచి ౧౭౧

సీ. ఐరావతంబు వాహనము పాకారికి వైనతేయుండు రమావల్లభునకు
యమునకు మహిషంబు హరునకు వృషభంబు భూరి కల్యాణగర్భునకు హంస
వాయువునకు లేడి కాయజునకు చిల్క ఘనతర సప్తజిహ్వునకు తగరు
కార్తికేయునకు సత్కాలకంఠంబును గజముఖునకు మూషకంబు నెన్న(
గను గలవు నీవు వారితో నెనయ గోర్కె । ఘనమె యందఱ మీరంగ గలవు గాన
మున్నెవ్వడును నెక్కనట్టి దెక్కుమేని । వల్లభ నా మనం బప్పు డుల్లసిల్లు. ౧౭౨

గీ. ఎవ్వడును నీవు వల్లకి నెక్కుకొన్న । మునివరులు పల్లకీ మోయ మోయుటయు
నప్పుడు బ్రహ్మముఖులకు నీవ యధికుడవని । వెలయుదువు జూడు ముల్లోకతలము. ౧౭౩

క. అనిన విని మానిని నీ । కును బ్రియ మొనరింపుటకును గోరెద గాన(
మునులపయి నెక్కి వచ్చెద । గనుమా యని మునుల పల్కి కడు మదమంత్రై. ౧౭౪

క. మునులార వింటిరే శచి । నను మునివాహనము నెక్కి నను వతిగా
గొనియెద ననియెం గావున । ఘనకరమున నట్లు సేయఁగదరే యనినన్. ౧౭౫

గీ. తత్త్వమెఱిగిన ఋషివరుల్ దాని కియ్యకొనిన వారలపై నెక్కె నన వదము న
గస్త్య మస్తకమున నిడి గళము గొట్టి । సర్ప సర్ప యనంగ నహంకృతుఁడగుచు ౧౭౬

క. తాపసులెల్ల విస్మయ । లోపాముద్రాపతి లోన గలంచియు వా
తాపిహరుఁ డప్పుడు నహుషు । శాపమునఁ బడుము ధరణి సర్పమ వగుచున్. ౧౭౭

క. అని యిచ్చిన శాపము విం । టని వాడును బహువిధంబ బతిమాలగ యోగీ
యనిపెనుపెన్ స్వర్గమునకున్ । ఘనుని యుధిష్ఠిరుని నీవు గనినప్పు డనన్. ౧౭౮

క. శాపవిముక్తిన్ విని యా భూపాలుడు సర్పమగుచు భూమిం బడియెన్
బాపిష్ఠుడు పోయెనని శచీపతికడ కేగి గురుడు చెప్పగ నతఁడున్. ౧౭౯

వ. నహుషుండు సర్పంబై పడుట విని సంతసించి స్వర్గంబునకు వచ్చిన నిర్జరులును, మునులును సమందానందమగ్నులై యింద్రలోకంబునకుం బట్టంబుగట్టినం దేవీకటా
క్షంబున నిది యెల్లసంప్రాప్తంబయ్యె నని యనవరతదేవీపూజాపరాయణుండై సుఖంబుండె
నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు. ౧౮౦

శా. దేవాధీశుఁడు లోకవిశ్రుతుఁడు భూదేవప్రసాదార్జిత
శ్రీవిస్తారుఁడు సర్వసంయమిజనాశీర్వాదపాత్రుండు స
ద్భావుం డిద్ధశతక్రతుండు సురగంధర్వాప్సరస్సేవ్యుఁడున్
దైవాధీనత పొందె దుఃఖములు స్థానభ్రష్టుఁడై దీనుఁడై. ౧౮౧

శా. దేవీపూజనమందు నించుకయు సందేహంబులేకెత్తైపం
గావించున్ గమలాకరప్రియుఁడు సదా కారుణ్యముం జూపు గౌ
రీవాహావిభుఁడున్ సహాయుఁడగు సద్విశ్లేషుఁ డా యింద్రుఁడున్
దైవాధీనత పొందు దుఃఖములు స్థానభ్రష్టుఁడై దీనుఁడై. ౧౮౨

క. ఏకారణమున శ్రుతుఁడు త్రిలోకేశుఁడ కష్టి యిడుములు తటస్థించెన్
నాకు వినిపింపఁగదవే కర్మ । పాకలితాదృంతమనుచుఁ బాదనమూర్తీ. ౧౮౩

గీ. కర్మ త్రివిధమన్యో గనఁగ సంచితము ప్రా । రబ్ధమును ననంతరంబు వర్త
మానమును ననంగ మహిలోన జనులెల్ల । కర్మబద్ధులైరి కాన నృపతి. ౧౮౪

గీ. పెక్కు జన్మములను పరికించుకొన్నట్టి । కర్మసంచితంబు కలుగు దాన
దేవతి సౌఖ్యమేని దుఃఖంబుకోనియు । గల్పకోటికైన గాదు ముక్తి. ౧౮౫

గీ. వర్తమాన మనఁగ వర్తమానంబునఁ । జేయు కర్మ దాని జెంది సంచి
తంబుతోడ గలసి తమోపతనమమున్ । చేయు జన్మమునకుఁ జెలఁగలదె. ౧౮౬

క. ప్రారబ్ధకర్మ మనుచుట । కారంభింపఁబడిన పది యనుభవమునసే
తీరును దానికి మోక్షము । లేదే లేవంద్రు బుధులు విపులాక్షా. ౧౮౭

గీ. కర్మ జన్మమునకు గారణం బగుచుండు । జన్మమే శరీరసంగ్రహంబు
తనువు కర్మములను దా జేయుచుండును । వినుక వత్సలంబు నదుమముండు. ౧౮౮

గీ. దేవతలకు పూర్వదేవతలకు సిద్ధ । యక్ష సాధ్యకిన్నరాదులకును
జన్మములకు గర్మ సాధనంబయ్యెను । గాయలబ్ధమున్న గర్మలేదు. ౧౮౯

గీ. కర్మములను బుట్టి కర్మంబు సేయును । కర్మఫలము గనపగా వరంబ
నదువ దీరుగాని గుడుపకం బడునా । కర్మమే సమస్తకారణంబు. ౧౯౦

గీ. కారణము ప్రపంచమేనియు గార్య మనఁగు । గారణంబైన కర్మంబు దోచనేని
కార్యమైనట్టి జన్మంబు గలుగకొట్టు । గాన కర్మక్షయమే హాయగతిఁ గనఁదగు. ౧౯౧

క. ప్రారబ్ధ మనుభవింపక । తీరదు గావునను సకలదేవతలకు ప
ప్రారబ్ధమె సుఖములకు । గారణమయ్యెను మనుజుడు కతమేలరయన్. ౧౯౨

క. మనుజుడు పాపము చేసిన । యనువున నమరుండు సేయు నసురుడు సేయున్
వనజాక్ష విధి హరాదులు । ననుభవింతురు తమ తప్పు లున్నకతమునన్. ౧౯౩

క. మనుజులునా దేవతలనఁ । గను భేదము లేదు [illegible] ననవిధుతాలాం
[illegible] దైన దేవతలను లా । వున గొలవదేని మానవుండగు నధిపా. ౧౯౪

చ. ఘనమతి గావ్యవర్త్మ మునిగా [illegible] రచ్చవాత దే
వునిగఁ బలంబ్రతు రాజు హరి బోధ్రుమ కావున దేవలోకనం
జనితులు మానవుల్ [illegible] లు పెరింగి సురేం [illegible] ప
[illegible] ముఖ్యదేవతల తత్వములంచు [illegible] గ [illegible] డెన్. ౧౯౫

క. బలమున విష్ణువు దేజము । గలిమియు బ్రహ్మయు రూపు గలిగినవారల్
[illegible] లరూపున సమ్మోహము, దులయంశములంచు నెంతురు మహిపాలా! ౧౯౬

గీ. కాన [illegible] మానవులకు । దేవతలకును [illegible] భావములను
భాతము [illegible] చరిత । దేవ [illegible] రీతి [illegible]. ౧౯౭

గీ. [illegible] దేవ్యంశ [illegible] । [illegible] రామకథ [illegible] నారాయుక [illegible] । [illegible] పాం. ౧౯౮

వ. అని చెప్పిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా! [illegible] భారతీవారణ్య [illegible] నారాయణదేవుండును, వానివలను [illegible], [illegible] పిత్ర [illegible] నపయు [illegible] నారాయణుండు [illegible] లతోని [illegible] లోకంబు [illegible] రీతి భూభారంబు హరియింపఁబడ్డయనావాయె? [illegible] భీష్మాదు [illegible] భూభా హరణం బెట్టుగు? [illegible] తానే [illegible] దేత్రము, [illegible] చేతను [illegible] డు తానే సాధింపంబడిమె. [illegible] భూభారహరణంబు? [illegible] ములు నాయనంబును పెక్కులు పెక్కులు పెట్టుచున్నయవి, [illegible] యుండు వ్యాసుం డిట్లనియె. ౧౯౯

గీ. కాలమే ధర [illegible] గారణమగు । కాలము [illegible] కా [illegible]
[illegible] ధర్మములే [illegible] । యుగ [illegible]. ౨౦౦

గీ. ధర్మపదము లుదయించు కృతయుగమున । వరుస ధర్మార్థపదులం త్రేతయందు
తనర ధర్మార్థకామముల్ ద్వాపరమున । గలియుగంబున విను మర్థకామపదము. ౨౦౧

వ. అని విని రాజు సాత్యవతేయా! సత్యయుగంబున నెట్టు ధర్మపరులైన వారెవ్వ
రెవ్వ రున్నవారు? తక్కిన త్రేతాద్వాపరంబుల వారెచ్చటనుండుదురు? అనవుడు వ్యాసుం
డతని కిట్లనియె రాజేంద్రా! సత్యయుగంబునవారు పుణ్యకర్ములై దేవలోకంబున నున్నవారు,
త్రేతాద్వాపరంబులవారును నట్ల యుండుదురు, భోగ తారతమ్యములు గలవు, కలియుగంబున
నధర్మపరులై నరకంబుఁ బ్రవేశింతురు, మఱియు. ౨౦౨

గీ. కలియుగోద్భూతు [illegible] । నరకములను యుగాంతరంబు వరకు నుండి
[illegible] మానవాకృతి [illegible] । సంభవింతురు మరల [illegible]. ౨౦౩

గీ. [illegible] । [illegible] సత్య
యుగమునందున [illegible] । గలియుగంబున [illegible]. ౨౦౪

క. చేసిన [illegible] । [illegible] గతిలో
[illegible] ప్రభుండు [illegible]. ౨౦౫

వ. అని విని [illegible] ధర్మంబులు [illegible]
[illegible]. ౨౦౬

శా. [illegible] ప్రాతర్[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] కృత [illegible]. ౨౦౭

గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] సత్యయుగమునందు. ౨౦౮

గీ. ధర్మములు [illegible] త్రేత [illegible] । [illegible] ద్వాపరమున
గలియుగంబున ధర్మ [illegible] । [illegible]. ౨౦౯

గీ. సత్యయుగమున [illegible] । [illegible] బ్రాహ్మణులను
[illegible] । [illegible]
[illegible]. ౨౧౦

వ. [illegible]
ప్రతిగ్రహపరులును [illegible] కలియుగంబున నానా
విధపాపంబులపాలై యుందురని చెప్పి మఱియు. ౨౧౧

గీ. నిఖిలవర్ణములందును నీతి సున్న । కలియుగమున స్వభావముగా నరేంద్ర
పాచితము లేదు కలియుగ పాపములకు । నిదియ పరిహార్య మేమందు నృపవరేణ్య ౨౧౨

క. నావుడు నో మునివర్యా । యీ విధముననుండు కలిని హేయస్థితికిన్
బ్రోవైన మనుజతతికిం । బ్రోవ గలదొ లేదొ తెల్పుమవుగాత మనన్ ౨౧౩

క. కలియుగమున నఘసంతతి । బోలియించుట కొక్కమార్గము గలదు విను మా
లలితాంబనామకీర్తన । మలఘుత నది యొకటి పాపహారి మహీశా. ౨౧౪

గీ. పుణ్యతీర్థములందు పొసగ నంబానామ । జపము సేసికొనుచు నపరిమితము
ఖాప్తి నున్నవాని నంటవు ఘాతకముల్ । పాపజాతములును బార్థివేంద్ర. ౨౧౫

వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునినాథా! పుణ్యతీర్థప్రభావంబులు సెలవియ్యవే యనుడు
నతండు మహీపాలా! చెప్పెద వినుమని యిట్లనియె. ౨౧౬

క ఎక్కడదేవీ పూజన । మెక్కువగా నుండు నదియె యెక్కువక్షేత్రం
బెక్కడ నది తక్కువయగు । తక్కువక్షేత్రంబగును దాని నెఱుగుమీ. ౨౧౭

గీ. దేవిఁ బూజించు స్థానమే తీర్థ మరయ । దేవిపే రెఱుగనిచోటు తీర్థమగునె!
పుణ్యము లీయదికిని దేవి పుట్టువీవి । యుప్పుదేకున్న రాటాన నానె వోఁ. ౨౧౮

సీ. క్షితిని జాహ్నవి సరస్వతి నర్మద తమస కావేరి గోమతి గండకి సర
యువు సింధువును గృష్ణయును గౌతమియు బ్రహ్మపుత్రి తాపియును వేత్రవతియు నవతి
యును నదుల్ మరియు దక్షిణపు సముద్రగాములును బుణ్యంబు లనిరి బుధులు
కల వింకను సముద్రగాములు అల్పపుణ్యంబులు క్రాంతోఘ మద పవంబు
శ్రావణం బాది రెండుమాసములు నదులు । గ్రామ్యవారినమేతమై రజమునొందు
కాన నప్పుడవి స్నానయోగ్యములు గావు । వినుముదివ్య క్షేత్రముల్ జనవరేణ్య. ౨౧౯

సీ. క్షితిని బుష్కర కురుక్షేత్ర ధర్మారణ్యములు ప్రభాస ప్రయాగములును నైమి
శారణ్య దారణ్యము లర్బుదము శ్రీశైల కనకాద్రి గంధమాదనములును న
రసులు మానసము బిందుసరస్సు నచ్ఛోద కాసారములు నెన్నగా దలంపు
భూరిపుణ్యము నరనారాయణులు తపం బాచరించిన బదర్యాశ్రమంబు
వామనాశ్రమము శతయూపాశ్రమంబు । మఱియు తీర్థంబు లెన్నేని ధరణి గలవు
మునివిగీతంబు లధికపావనము లగుచు । నెచట దేవార్చనంబదే నదియు పరము. ౨౨౦

వ మరియు ద్రవ్యశుద్ధియు, క్రియాశుద్ధియు, మనశ్శుద్ధియు నిమ్ముగఁ దానఁగ
నుండెనేని తీర్థంబులు పూర్ణఫలదంబులగు, ద్రవ్యక్రియాశుద్ధు లెట్లైననేనిం గలుగుఁ
గాని మనశ్శుద్ధి దుర్లభంబు, మనం బతిచంచలంబు, కామక్రోధాదులచే మలినసంప్ర

మనంబు శుద్ధంబగుట దుస్తరంబు గావుండునే మనశ్శుద్ధి తీర్థదఫలంబులకుం బ్రధానాంత రాయంబు వినుము. ౨౨౧

గీ. ధృతి నహింసయు సత్య మస్తేయ శౌచ । ములును నింద్రియనిగ్రహంబును స్వధర్మ
పాలనము తీర్థసేవన ఫలదములగు । మనసు కారణ మెందును మానవేంద్ర ! ౨౨౨

గీ. నిత్యకర్మంబులను మాల నెట్టుపొకటి । దాని సంసర్గదోషంబు దగులుటొకటి
నవని తీర్థాధిగమన పుణ్యంబు వాపు । దాని పైపెచ్చు పాపసంతాప మిచ్చు. ౨౨౩

గీ. దేహజమలంబు తీర్థముల్ తీర్పఁగలవు । మానసంబును గడుగంగ బూనలేవు
లేక్పనేని సురాపగాతీరవాసి । గాధిజ వసిష్ఠ ముఖు లేల క్రోధులైరి? ౨౨౪

గీ. జ్ఞానసిద్ధుండు గంగావగాహనంబు । సేయ నాంతరమలశుద్ధి జెందు నిజము
చేరి దెంపంబు మంచిదిజేసి తీర్థ । యాత్ర జేయుట శుభకరం బవనినాథ ! ౨౨౫

చ. శ్రుతులును శాస్త్రము ల్లలితనిరూఢగతు ల్తపముల్ వితీర్ణతల్
సతతమనోవిశుద్ధికిని జాలవు, బ్రాహ్మణుఁడున్ వివేకి యం
చితనిగమప్రవీణుఁడు వసిష్ఠుఁడు రాగియు ద్వేషియుం గుధీ
యుతుఁడును నయ్యె గంగపది నుండియు నేమిఁకఁజెప్ప భూవరా ! ౨౨౬

చ. తనరు వసిష్ఠశాపమున దా బకమయ్యెను గౌశికుండు న
య్యనఘుని శాపవాక్యమున నాడితనొందె వసిష్ఠుఁ డిర్వురున్
బలిపడి పోరి రొక్కటయి మానసతీరమునందు రాజనం
దన పదివేలయేడు లతిదారుణలీల సురల్ భయంపడన్. ౨౨౭

వ. అనిన విని పరీక్షిత్కుమారుండు మునివర్యా ! వసిష్ఠ విశ్వామిత్రులకుఁ బరస్పర కలహం బెట్లుగల్గె జెప్పవే యనుఁడు వ్యాసుండు మహోల్లాసంబున. ౨౨౮

ఉ. సాంద్రదకుత్స్థభూపకులసాగరచంద్రుఁడు రూపచంద్రుఁడున్
జంద్రముఖీమనఃకుముదచంద్రుఁడు దిక్తటవిస్ఫురద్యశ
శ్చంద్రుఁడు గంధసంకలితచంద్రుఁడు భూపతిచంద్రుఁ డా హరి
శ్చంద్రుఁడు భూరితేజుఁడు త్రిశంకుతనూజుఁడు భూమి నేలుచున్. ౨౨౯

క అనపత్యత నరమేధం । బను వరుణునిఁగూర్చి చేసె భూపతి వరుణుం
డును సంతసించె సంతట । గనకాంగికి మాధవికిని గర్భంబాయెన్. ౨౩౦

సీ. రా రమ్ము ప్రాణేశ నేరమెంచకుమని పిలిచి యిల్లన ముద్దుపెట్టి విడుచు
కోపమా యని కన్నుగొనల వింతఁగజూచి యనకపుకౌఁగిలి యిచ్చి విడుచు
పదములొత్తుచు నూర్చి సదయాత్మ యీనాఁటి కిది చాలుగా యంచు నొదిగి నిలచు

జీవితేశ్వర నీదు చేదోడు విడనంచు బాణిపట్టుక యుల్ల బాష్ప దిగ్గ
పనులయెడ నోపికదొఱంగు తనువునందు । మనసు గురిపెంబు ఘనముగ మగనియందు
వెగటుపడునొక్కొ యని చాల వెరపుఁజెందు । నెలత చంద్రమతీదేవి నెలలయందు. ౨౩౧

క. నెలదప్పి నెలలుగడవఁగ । నెలతకు నెలనెలకు నొక్క సిటున నెలచి
న్నెల పన్నెల వెన్నెల బూ । నె లలితముఖసీమ చెలులు నెలయే యనఁగన్. ౨౩౨

క. ఆ పుండరీకవదనకు । బాపటయును బుంసవనము వైదికవిధులం
భూపాలుడు సేయించెను । శ్రీపూర్ణత వెలయ సుదిన శేముషి నధిపా. ౨౩౩

క. ఒకటై రెండై మూఁడై । యకలంకత నాలుగైదు నాఱేడై చే
రిక నెన్మిది తొమ్మిదియై । ప్రకటంబుగ నెలలు గడవ బదియగు నెలలోన్. ౨౩౪

గీ. ఒక సుపుత్త్రుఁడు పుట్టెద మత్సవమున । భూపతి యొసఁగె గోదాన భూమిదాన
స్వర్ణదానాన్నదానముల్ బ్రాహ్మణులకు । నంత నొకనాఁడు జలధిప్రుఁ డరుగుదెంచె. ౨౩౫

క. వచ్చిన నుపచారములన్ । హెచ్చుగ గావించి పీఠ మిచ్చిన మునిలో
మెచ్చుచు గూర్చుండి నృపా । సచ్చరితుఁడ వీవు నీకు సరిగలదె యిలన్. ౨౩౬

క. నీకొడుకును బశువునుగాఁ । జేకొని నరమేధముఖము సేయుము రాజా
నాకుం బ్రీతుఁడవయ్యెదు । గాక యనిన నృపుఁడు లోన గ్రాగుచుఁ బలికెన్. ౨౩౭

క. నెలపురుడు దీరదింకను । నెలత యశుచికాన మఖము నే జేయుదునన్
నెలమీద ననిన వరుణుం । డలరి చనియె నెలను గడిపి యరుదెంచె నృపా. ౨౩౮

క. అత్తరి రాజన్యుఁడు దా । జిత్తమెరియ వంత దాపి సెప్పెను వీఁడె
ట్టిత్తరి నర్హుఁడు పశు సం । పత్తికసంస్కృతుఁడు దగునె పలుకు మటన్నన్. ౨౩౯

వ. విని వరుణుండు కోపించి నీ వసత్యవాదివి శాపార్హుఁడ వనిన భీతుండై హరిశ్చంద్రుండు
పాశాయుధా కోపింపవలదు. సమావర్తనం బైనపిమ్మట వీని బశువుఁ జేసికొని
నే యాగంబు సేసెద. నాపుడు నేను నలరి వాఁడు సనియె నంత. ౨౪౦

క. ఎక్కని కన్నులు కలుగుట । గుట్టుడు వా లోహితాంటకుం డనుబడి తా
వెక్కత్తి తనగతిని విని । యుద్ధ మని చెప్పె హరిపురము మహా. ౨౪౧

క. కాల మెడఁగి వరుణుడు దా । నా లోననె వచ్చి యడ్డు సుతు వెంపు మనన్
భూలోకనాయకుఁడు దా । లోలోననె నుండి కుందె లోలాత్ముండై. ౨౪౨

ఉ. ఎక్కడబోయెనో యెఱుఁగ నేను యెనర్చెద బుత్రుఁ దాప్తుఁడై
నిక్కము బల్కితిన్ వినుము నీ వన వారిధరుండు క్రుద్ధుఁడై

తక్కులు బల్కకోడవుగదా కలరే యిటుసంటివార ల
క్కర్క ! జలోదరాఖ్యమను వ్యాధిని బొందు మటంచుఁ దిట్టినన్. ౨౪౩

క. తిట్టిన రోగం బొందుచు । బిట్టుట నతఁ డార్తుఁ డగుచు బడియుండెను దా
జిట్టెలుక నూతఁబడి న । ట్టట్టుల గొట్టుకొనుచు నవనీనాథా ! ౨౪౪

క. వరుణుని తిట్టునను జలో । దరరోగముచేత వం్రిడి తద్దయు బాధం
బొరయుటఁ బొంఘుచే విని । యరుదేరఁగ లోహితాక్షుఁ డాలోచింపన్. ౨౪౫

క. హరిహయుఁడు వచ్చి పెంగలి । పరయఁగ నీ వేలపోయె దయ్యొకడకు నిన్
నరుసను యజ్ఞంబున న । వ్వరుణుని దయకొరకు ననిన వాఁడును మానెన్. ౨౪౬

గీ. ఎవ్వడేని యూతఁ డేగెదనని పూన । నవ్వు చింద్రుఁ డేగి యతని మాన్పు
నిట్టులుండ రాజు హితు నురుని వసిష్ఠు । జేరి పలికె వినయచిత్తుఁ డగుచు. ౨౪౭

క. ఈ రోగబాధతోఁ జను । ఘారుణి నే బ్రతుకనేర దారియొకటి సీ
వే యుపదేశము మునీంద్రా । నీరోగుఁడ నగుచు బ్రతికి నిను సేవింతున్. ౨౪౮

క. అనవుఁడు వసిష్ఠుఁ డనియెను । జననాథా మఖము సేసి జలపతికరుణం
గొనకున్న రోగముట్టుల । చను గావున గొంటు యొక్క జరు చ్చెయుసిగాన్. ౨౪౯

క. అతఁడు పదవిధపుత్రుం । గ్రీతుం డనఁబడును భయమెటింతయు లే ద
త్యాతత యజ్ఞము జరుపుము । శీతలుఁడై హరి స్వస్థుఁ జేసెడి నిన్నున్. ౨౫౦

వ. అనిన విని రాజేంద్రుండు దత్తపుత్రునకు యోగ్యుండైన యొక్కనిం గ్రీతుం గొనితెండని విప్రుల నియమించిన వారు నికి నెమకి నిర్ధనుండైన యజీగర్తుం డను వాని ముగ్గురుపుత్రులలో మధ్యముఁడగు శునశ్శేపుం డనువానిం గొనితెచ్చిన నంతి రాజన్యుండు మఖంబు సేయుంటనగి యద్భాలుని యూపంబునకుఁ గట్టిన వాని యార్తిఘోష విని విశ్వామిత్రుండు వచ్చి. ౨౫౧

చ. తెలుప యుదేమి మానవపతి తగునా ద్విజబాలుఁ జంప వె
ర్పు గలుగున సుంతె పీడు వదునాల్గు నీ తీరు యేను వేఁడెదన్
వగ నితనిఁ బ్రాణపు మిఁక దప్పక నీకు సుఖంబు గల్గెడున్
జగతి దయావిహీనునకు సౌఖ్యమునున్నది నమ్ము నావుఁడున్. ౨౫౨

గీ. వినక రాజేంద్రుఁ డప్పాలు విడువకున్న । వారుణంబగు మంత్రంబు వానికి నుప
దేశమిచ్చిన నుఖ్యంబు దెలిసి చెప్ప । చెట్టున బఠంప వరుణుఁడా పట్టు సేరి. ౨౫౩

గీ. బాలు విడిపించి భూపతి వ్యాధిరహితుఁ । జేసి యేగెను విదవ గౌశికుఁడు తనదు
మాట వినఁడాయె రాజని మనమునందు । గ్రోధమునుబూని వర్తించె గొన్నినాళ్ళు. ౨౫౪

సీ. అంతట నొక్కనాఁ డా హరిశ్చంద్రుండు గుఱ్ఱంబుపై వేటకొఱకు నరుగ
గౌశికీతటమందు గాంచి గాధేయుండు ముసలిబ్రాహ్మణుఁడయి ముందుఁజేరి
సర్వస్వమర్థించి సమధిగతార్థుఁడై గొన్నినాళ్ళకు వచ్చి కోరినంత
విని వసిష్ఠుఁడు వాని విపినంబునం జూచి మతిహీన గాధేయ కృతకవిప్ర
కొంగధ్యానంబుజేసెడి దొంగ వీవు । గర్వ మింతేలరా నీకు కట్టుఁబోత
మా హరిశ్చంద్రు నీమాయ మట్టినావు । బకమవై పోర నీ వోరి పాపకారి. ౨౫౫

వ. అని యిట్లు వసిష్ఠునిచే శపియింపఁబడి క్రోధారుణితనయనుండై గాధేయుండు. ౨౫౬

గీ. బకమవై యేను నున్నంతవఱకు నీవు । నాడివై యుండు మమ్మని నట్టు లిర్వు
రొకడు బకమయి యాడియై యొకడు వేరు । పేరు చెట్టుచు నాళ్ళు బెట్టికొనిరి. ౨౫౭

వ. ఇట్లు మైత్రావరుణ విశ్వామిత్రులు మానససరోవరప్రాంతంబున నుండి పరస్పర వైరంబులు వహించి నిత్యంబును దేహంబులు రుధిరప్లుతంబులుగా బోరుచున్న సకలదేవతా విస్మయకరంబయ్యె నంత నది యెఱింగి హంసవాహనాధిరూఢుండై సత్యలోకంబు నుండి బ్రహ్మ వచ్చి యిరువుర వైరంబులు బాపి శాపమోక్షంబుసేసి పంచి తానును నిజ నివాసంబునకుం జనియెఁ గావున రాజేంద్రా యహంకారాది రహితుండైన జ్ఞాననిష్ఠునకుం బుణ్యతీర్థనివాసంబు ఫలంబిచ్చుగాని చిత్తశుద్ధిలేనివానికిం దీర్థంబులు వ్యర్థంబు లని నమ్మునిన విని జనమేజయుండు మునినాథా వసిష్ఠునకు మైత్రావరుణి యను నామంబు జన్మవలనం గల్గెనో, కర్మవలనం గలిగెనో తెలుపు మనిన విని సాత్యవతేయుండు. ౨౫౮

గీ. బ్రహ్మవలన బుట్టి వరగ వసిష్ఠుండు । కనలి నిమి శపింప తనువుబోయి
మదినిం జనించె మిత్రావరుణులకు । కాన నట్టిపేరు గాంచె నతఁడు. ౨౫౯

క. అనుఁడు జనమేజయుం డి । ట్లను నో మునినాథ యెందు కతనికి శాపం
బు నొసంగె నిమి మహాత్ముల । కును దప్పులుగలవె నీతికోవిద చెపుమా. ౨౬౦

చ. అనవుఁడు వ్యాసుఁ డిట్లనియె నంతయు నీకు నెఱుంగఁజెప్పితిన్
మునుఁ దన పుణ్యపాపములె మూలము లీ సుఖదుఃఖభుక్తికిం
దనుఁ జను డెంత చేసికొను దాప్పు ద నంతయు నారగించు గా
వున మునులైననేమి యఘపుంజముఁ జేసిన దుఃఖమొందరే. ౨౬౧

గీ. చిత్తశుద్ధిలేక చేసిన తపములు । రిత్తలగును గాక వృథవి దాని
సత్తవలన నేమి సమకూరు సకలార్థ । వేత్త లొందరే విపత్తు లధిప ! ౨౬౨

క. పామరుఁడు ముక్తి వడయును । భూమిన్ సత్యవ్రతాది పుణ్యులపోలెన్
శ్రీమాయాశక్తిమహిమ । మేమనివర్ణింతు సర్వ వీశ్వరి యెఱుఁగున్. ౨౬౩

గీ. రాగ దంభ మోహ రహితమై యలరారు । శక్తి భక్తి గలుగ ముక్తి గలదు
దశము శివునిమీఁద తలపు సాసులమీఁద । నైన ఫలముగలదె యవనినాథ ! ౨౬౪

క. క్షమ నిక్ష్వాకుకులజుఁడగు । నిమి ధర్మపరుండు పరమనీతిజ్ఞుఁడు రూ
పము సంపద సత్యము దా । నము జ్ఞానము గలుగువాఁడు నరలోకపతీ! ౨౬౫

వ. అతండు గౌతమాశ్రమసమీపంబున బ్రాహ్మణహితంబుకొఱకు జయంతుపురంబను పురంబు నిర్మించుకొని యందుండి యజ్ఞంబుసేయ దలంపది సకలసంభారంబు గూర్చుకొని భృగు వామదే వాంగీరస, వసిష్ఠ, పులస్త్య, ఋచీక, పులహ, క్రతుముఖ్యులగు వేదపారగులైన మౌనులం బిలిపించి నిజగురుండైన వసిష్ఠుఁ జూచి నే నైమవేండ్లు దీక్షనుండి దేవీయజ్ఞంబు సేయ సమకట్టితి నది సేయింపవే యనుఁడు నే నింద్రునిచే నిదివఱక దేవీమఖయాజనార్థము నియుక్తుండనైతి నతఁడు పంచశతవర్షంబులు దీక్షనుండు గావున నింద్రయజ్ఞానంతరము వచ్చి నీకు యజ్ఞంబు సేయించెద నాపుఁడు రాజన్యుండు సకలసంభారంబులు సమకూర్చుకొని సర్వమునుల నియంత్రితులం జేసికొనియున్న నేనెట్లు యజ్ఞంబుమానుదు ? నిక్ష్వాకుకులంబునకు గురుండవయ్యు నీ విట్లు చెప్పుట యుచితంబుగాదు. ధనలోభంబున నీ విట్లు సేయుచున్న వాఁడవు నాపుఁడు నిలువక యింద్రయాగార్థంబు వసిష్ఠుండు సనిన గౌతము యాజకుం జేసుకొని యజ్ఞంబు పరిసమాప్తి నొందించె, నంతకుమున్న యింద్రుని యజ్ఞానంతరము వసిష్ఠుండు నిమియజ్ఞంబు సూడవచ్చి యతండు నిద్రవోవుచున్న సమయంబగుట లేచి పూజింపమి క్రుద్ధుండై కులగురుండనగు నన్ను ద్యజించి యాగంబుజేసి నన్నవమానించితి కావున నీవు విదేహుండవుగమ్మని శపియించిన నది విని పరిచారకులు రాజు నిదురనుండి లేపి చెప్పిన నతండు గనలుచు వచ్చి యిట్లనియె. ౨౬౬

క. నాయందు లేదు నేరము । నీయందే కలదుసుమ్ము నెరి ధనము వ
ర్యాయతతృష్ణను జెందితి । నా యజ్ఞము విడిచి చేరినాఁడవు మఖమున్. ౨౬౭

ఉ. బాపడవయ్యు ధర్మమును దాసితి వన్నిదనాడి యర్థత్రి
ష్ణాపరతంత్రతన్ త్రిమము నాసముకింతయులేక నాకునున్
శాపమొసంగదే తగునె సంయమి పాపముమూటగట్టదే
కోపము తాపహేతువగు గూడ దెఱుంగవె ధర్మసూక్ష్మమున్. ౨౬౮

క. నీపైనిమున్న నేరము । నాపై బెట్టితివి యిట్లు నన్ను శపింపన్
గోపమురా నేపనిగల । దోపికలేనట్టివాఁడ వాజ్జల వసుదే. ౨౬౯

వ. నీవును విదేహుండవు గమ్మని శపించిన వసిష్ఠుండు చింతాత్ముండై బ్రహ్మకడకేగి శరణుజొచ్చి నిమిశాపక్రమంబు సెప్పి కాయంబులేని నే నేమిసేయంగలవాఁడ నన్ను దేహోత్పత్తియందు నాకుం జనకుం జూపి పూర్వశరీరములంబగు శరీరంబు నాకు

వయసేయవే యనుడు, వసిష్ఠున్ గాంచి నీకు మిత్రావరుణుల తేజంబు గలుగ నీ వయోనిజుండవగుదు, స్థిరుండవుగమ్ము పొమ్మనిన విని బ్రహ్మకు బ్రదక్షిణంబు గావించి నమస్కరించి వరుణాలయంబునకుం జని మిత్రావరుణుల శరీరంబునం బ్రవేశించియున్న నొకానొకనాడు. ౨౬౦

చ. నవనవయౌవనాంచితఘనస్తని కోమలగాత్రి యుల్లస
ద్భుజవననేత్ర విద్రుమనిభోష్ఠ కిసాలయపాణి కంబుకం
ఠ విపులఘనోరుజఘనాక్షాస్థల చంద్రనిభాస్య కోకిలా
రవ ఘనవేణి యూర్వశి నిరాకులయై యట కేగుదెంచినన్. ౨౬౧

క. ఆ పద్మసుదతి గనుగొని । బ్రాదుర్భూతప్రతాప పటుపంచశరో
న్మాదంబున గోరి రబల । యావెసనే నిలువు మీవు స్వేచ్ఛ నటంచున్. ౨౬౨

క. ఘాఢంబునిలిపి యా మి । త్రావరుణుల గృహమునందు దా నూర్వశియున్
తావుకొనియుండె నొకనా । డావనితన్ గాంచి వారి యాత్మలు గలఁగెన్. ౨౬౩

క. కుంభముల వీర్యంబు లం । దంభగతిన్ జార ప్రైవరం తముపలనన్
సంభవము నొందిరిరువురు । గంభీరమనస్కులగు నగస్త్య వసిష్ఠుల్. ౨౬౪

వ. అందు మొదటివాఁ డగస్త్యుండు, రెండవవాఁడు వసిష్ఠుఁడు నయ్యె. ప్రథముండు బాల్యంబునన తపంబున కరిగె ద్వితీయు నిక్ష్వాకుండు వేఁడఁ బురోహితుండయ్యె నిందువలన వసిష్ఠునకు మైత్రావరుణి యను నామంబు గల్గె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు నిమి వృత్తాంతంబు సెప్పుమనిన సాత్యవతేయుండు. ౨౬౫

గీ. ఆ వసిష్ఠుండు తపమునం బరిగి యన్య । దేహమును బొందె దన యుగ్రతేజమునను
వానిచే శప్తుఁడయి నిమి వాని భంగి । జేయలేడయ్యె విను మది సెప్పెద నృప! ౨౬౬

క. ఎప్పుడు శపియింపబడె । నప్పుడెకి గతువు సమి యపనీసుర లా
మప్పునిగాల్చి తలఁచిరి । కిప్పువిధేయంబిలాప్యక్త్య మటంచున్. ౨౬౭

క. అంచితమంత్రంబులచే । కించిచ్ఛ్రమసంయుగల్గ గీలించి కొడల్
మంచిపరిపరిమాల్యము । లుంచి తనువు నిలుపజేసి రుర్వీనాథా. ౨౬౮

క. జన్నంబు నడిపి మునివరు । లన్నసువర్ణాంబరాగహోత్రాములచే
నెన్నగఁ బూజింపంబడి । యన్నౌరా నీకు తనువు మంచిదీ గలుగున్, ౨౬౯

వ. అని దీవింపుమంచ నప్పుడికి వచ్చియున్న వియచ్చరు లలరి. ౨౭౦

గీ. మనుజదేహంబు దేవతాతనువు నీవు । మెచ్చునది తెల్పు కోరిక నిచ్చెద మన
నలరి యాతండు సురలార యంగవాంఛ । నంద నట్టి వినశ్వరం బగుటచేసి. ౨౭౧

గీ. సర్వసత్త్వంబులందు వాసంబు సర్వ । భూతనేత్రంబులందు రూపు గని సర్వ
దేవతలఁ జూచుచుండెడి దేహరహిత । వాయుభూతుండనై యుండ వాంఛ గలదు. ౨౮౨

వ. అనిన విని దేవతలు ౨౮౩

క. ఏ మియ్యఁ జాల మీ వర । మా మాయాశక్తి దేవి యఖిలాంబ త్రిలో
కీమాత శక్తయయ్యెడు । భూమీశ్వర వేఁడుమయ్య పూర్ణప్రజ్ఞన్. ౨౮౪

క. అనిన విని దేవి ప్రార్థన । మున భక్తిని సర్వ సంబ మోదంబున వి
చ్ఛినమిచ్చిన నిమి సంతస । మున జ్ఞానంబు భవమోక్షమును వరియించెన్. ౨౮౫

వ. మఱియు. ౨౮౬

గీ. సర్వభూతనేత్ర సంవాసమడిగిన । నట్టి యా నటించు నంబ పలికె
నిమి వసించుకతన నిమిషముల్ సర్వజం । తువులయందు గల్గు దివిని దేవ. ౨౮౭

క. అని వరము నొసంగి జగ । జ్జనని సనియె నంత సర్వ సంయములును త
త్తను మథించి మథియిం । చిన జనకుఁడు బుట్టె జనకచిహ్నంబులతోన్. ౨౮౮

గీ. ఆ విదేహుని వంశంబునందు బుట్టి । నట్టి వారలకును విదేహాఖ్య వచ్చె
జనకుఁబోలిన కొమరుండు జనకుఁడయ్యె । మథనబుట్టుట మిథినామంబు గల్గె. ౨౮౯

గీ. ప్రథమమిథిలుండు జనకుఁ డేర్పడగ గట్టి । నట్టి పురముకు మిథిలాఖ్యమయ్యె నిట్టు
లా నిమి విదేహతను వాని యన్వయంబు। క్రమము దెల్పితి ననిన భూకాంతుఁ డనియె. ౨౯౦

క. నిమి శాపకారణంబును । క్రమమున నే వింటి నీదు కరుణ గలుగుటన్
నిమి రాజన్యుఁడు విప్రో । త్తముఁడు వసిష్ఠుడు పురోహితత్వకలితుఁడున్. ౨౯౧

గీ. వనజగర్భునిపుత్రుండు వాని నెట్లు । నిమి శపించెను శాంతి దాంతి విదనాడి
సకల ధర్మములెఱిగి యిట్టు మతి । సంభవుండయి నిట్టులు సల్పె కోపము. ౨౯౨

క. క్షమ యన్గఁడు యాగో । తము నంది గలుగువాఁడు గానబడడు యో
గములవలన నభ్యసించిన । నముని నా వాపును ఫవికలాత్మం డైనన్. ౨౯౩

వ. కామ క్రోధ లోభాహంకారంబులు దేహమధ్యస్థులై కానంబడని శత్రువులు, వీనిచే బాధింపబడనివారు స్వర్గ భూ సత్త్వ మైనను త్రైలోక్యంబులందును లేరు. బ్రహ్మపుత్రులైన మునులు గుణత్రయావిష్టులు కారండిరే? యోగాభ్యాస నిరతుండును, సాంఖ్యవేత్తయు నగు కపిలుండే వైరయోగంబున నడుబడివేలమంది సగరాత్మజుల వధియించెను. నింతయేమి, యహంకారంబు బ్రహ్మ విష్ణు శంకరుల కడంగనే, యిక మనుజులఁగూర్చి చెప్పనేల? ౨౯౪

మ. అనఘుం డవ్యయుఁ డచ్యుతుండు నిరతుం డాద్యుండు నిర్లేపుఁ డం
జనహీనుండు సనాతనుం డజుడు హింసాశూన్యుఁ డక్షయుఁ డా
ఘను డొక్కండును దేవి యొక్కతెయు నక్కున్ సర్వ మద్దే యగున్
గనుమా నీమదిలోన శక్తి పురుషైక్యం బుర్వరాధీశ్వరా! ౨౯౫

క. ప్రకృతిపురుషైక్యభావం । బకలంకత నెఱిఁగెనేని యది జ్ఞానము మో
క్షకరము దాన సిడుము న । మ్మక యిది వేదాంతడిండిమము నరనాథా! ౨౯౬

క. అనుభవజము శబ్దజమును । నని ద్వివిధము జ్ఞాన మందు రతియుత్తమమౌ
ననుభవజము వేదాదుల । జనియించిన యదియ శబ్దజంబు నృపాలా ౨౯౭

క. పెద్దల సాంగత్యంబున । దద్దయు మతిగలిగి లోకదర్శన మనఁకో
ద్దృష్టికల ననుభవజ మే । ప్రొద్దును గ్రహింపవలయు భూతలనాథా! ౨౯౮

గీ. శబ్దజంబగు జ్ఞానంబు శాంతిపఱదె। యాంతరంబగు చీకటి నణపలేదు
దీపమిడకున్న జీకటి బాపునెద్ది । కాన యనుభవజ్ఞాన మూనవలయు ౨౯౯

క. భవబంధమోక్షణంబును । నవరింప సమర్థమైన జ్ఞాన మనఁబడున్
బ్రవిమలమగు జ్ఞానంబును । భవమున నార్జింపవలయుఁ బార్థివవర్యా! ౩౦౦

గీ. శిల్పనైపుణంబు శీలంబు బరహిత । త్వంబు దోషశూన్యతయును క్షమయు
ధృతియు తుష్టి యనఁగని విజ్ఞానపరిపాక । ఫలములంద్రు విబుధవరులు భూప. ౩౦౧

క. జ్ఞానము తపమును యోగము । మానుగ గామాది శత్రుమారకములగున్
భూనాయక కామాదులు । మానసజములంద్రు బుద్ధిమంతులు జగతిన్. ౩౦౨

క. నిమిరా జెందాకను దెం । దము నిలువం డంతదనుక దా గనదయ్యొ
షము నడ గావున మానవు । లు మనము గెలువవలె నెప్పుడును జననాథా. ౩౦౩

గీ. శుక్రుడు శపింపగ యయాతి జుట్టునెరసి । ముసలి యయ్యెను మరల దా మునిని వట్టి
కూరకుండెను జననాథ వారివారి । యోగ్యతలబట్టి కార్యంబు లుండుసుమ్ము. ౩౦౪

గీ. హైహయులును బురోహితులైన భార్గ । వులను ధనలోభమున బొల్లి వలువుమార్చి
రలుక మైకొని బ్రహ్మహత్యాసమృద్ధ । పాపమును వెన్కనిడుకొని పార్థివేంద్ర. ౩౦౫

వ. అనిన విని జనమేజయుండు. ౩౦౬

క. హైహయులను మానవు లే । బాహుజవంశంబునందు బ్రభవించిరి సం
మోహితులై నిజవంశపు । రోహితులను నెట్లు జంపిరో భార్గవులన్. ౩౦౭

క. కోపము తాపముకొఱ కా । తాపము దా బ్రహ్మహత్య వగజేయును నా
సిపట్టున జూపట్టెను। భూపాలుర కేల యలుకపుట్టె మునీంద్రా! ౩౦౮

క. బలవంతుల మని యుత్తమ । కులజుల బ్రాహ్మణుల జడియఁగొట్టుదురే యే
ఖలులైన పాపకృతులకు । వలవని భూపాలు రద్భుతంబగు నాకున్. ౩౦౯

గీ. అలతినేరములకు బ్రాహ్మణాగ్రణులను । క్షత్రియోత్తము లేరీతి జంపనేర్తు
రకట సందేహమయ్యె నా కమలచరిత । చెప్పఁగదె యాతతేంద్రియజేత తాత! ౩౧౦

వ. అనిన విని వ్యాసుండు పరీక్షిత్తునకు వినుము తొల్లి కార్తవీర్యుండను పేర హైహయరాజన్యుండు గల డతండు సహస్రబాహుండు. నారాయణాంశజుం డగు దత్తాత్రేయుని శిష్యుండు సదా దానపరాయణుండై నిజయాజకులగు భార్గవులకు తన యర్థంబెల్ల ధారవోసిన తద్దానమహిమను భార్గవులు హేమ రత్న సమృద్ధి వడసి రంత నృపకాయుండైన కార్తవీర్యార్జునుండు స్వర్గమునకుం జనిన హైహయులు ధనార్థులయి వినయపూర్వకంబుగ చేతులుమోడ్చి భార్గవుల నర్థంబు వేడిన ధనలోభంబుచే నాస్తి నాస్తి నాస్తి యను వచనంబు లాడి కొందఱు హైహయుల నెట్టిరి, కొందఱు ధనంబు భూమిం బ్రాతిరి. కొందఱు ధనంబున ధరం దాసఁగిరి, కొందఱు స్థానాంతరంబు నొందిరి, మఱియు. ౩౧౧

క. ముడిచెంబులు మడుగుపాత్రలు । గడవ్రేళ్లు తలల జుట్టు గావంచాలున్
మడిసంచి పట్టుపావలు । విడల నిడుక చనిరి చాటు మెట్టల కధిపా! ౩౧౨

సీ. కంకణంబులు మూటఁ గట్టి దాచెడివారు ముక్కుపోగులు ముల్లె ముడుచువారు
గళ్ళపేరులు దాఁచుకొనఁగ నిముడువారు చెవిపుస్తు తొండిని దాఁపువారు
కాలందియలు విసి మూలదాచెడివారు వెండినాణెము నటకపై బెట్టువారు
ఘనజాల రమ్ముల పాఁతిపెట్టెడివారు పిక్కల్ల వంపుగ బెట్టువారు
నిండుకమ్ముల నమ్ముల నుంచువారు । పట్టుచీరెల బుట్టల బెట్టువారు
నైరి భార్గవసతులు హైహయులభీతి । వల్లవేలి తామరాకులో నీరుపోలె. ౩౧౩

క. కొంపలువిడిచిరి భృగుజులు । గంపలు నెత్తినిడి చనిరి గహనంబులకున్
దంపలు మఱపలుఁ దనుక । కంపలనకి హైహయులకు గంపిరి నృపా. ౩౧౪

ఉ. అంతట హైహయుల్ దిరుగ ధనాశను భార్గవులున్నచోట్లకి
ట్లంతయు పోనమేతమని యానతి నెవ్వరి గ్రంతలన్
గ్రంతల నోముమూచనను గెంటిరిపుండును గోచికూత యా
క్కింత విసంగరాక యుసిరేవిగ్రహంబుల ముట్టడించుచున్. ౩౧౫

చ. ఉతకలవెట్టి తల్పులను ద్రొత్తి పసల్వడిపంచి నొచ్చి యు
ద్ధతగతి పంచపాళి బ్రమయు వంచెలు చూచు వసారదాలునం
త తరి కుచుల్గ గాహళ్ళ నుదుపళ్ళ మునుప్కు పెంకి సంతతము
వెతకిరి హైహయుల్ కసరు వీసమునొకటకానియేనియున్. ౩౧౬

చ. పలుగులగొట్టి విట్టు సోనుపం దవుగోలల బెల్లగించి గ్రు
ద్దలులను గ్రొచ్చి పారలను ద్రవ్వి కడుం గునపాల ద్రచ్చి న
ట్టిలు గది మూల గోడకడ నిచ్చట నచ్చట నన్నిచోటులన్
బలుగతులం గనుంగొనిన బట్టరు హైహయు లొక్క గవ్వయున్. ౩౧౭

క. సూతులలో దిగి ప్రాతర । గోతులలో నెమకి నెమకి కొట్టుకొని నెసన్
మూతులపై యుచ్చెరువున । జేతులనిడి హైహయులు కసింగొని వేగన్, ౩౧౮

ఉ. భార్గవులన్న చోటులకు బర్వునబోయి వృగభ్వగాములన్
స్వర్గముబంపి తద్ధనము సర్వము గైకొని వారి యుంగనా
వర్గము దాల్చియున్న తనుపల్లికలం గల వుస్తెపూసలన్
గుప్పుమంచు మొట్లలిడ గొట్టుకపోయిరి హైహయు ల్వడిన్. ౩౧౯

గీ. సోమిదమ్మగారి సొట్టముక్కున నున్న । ముక్కెరొకటి లాగి చిక్కియున్న
ముక్కు గోసి చనిన ముక్కిడిదై యూపె । వెక్కివెక్కి నొక్క [illegible]. ౩౨౦

క. అష్టావధాని కోడలు । కష్టపడుచుసుంత బోయి కాళ్ళ కడియముల్
భ్రష్టములుగాగ వాచిన । [illegible] నేడ్చె నిలిశా. ౩౨౧

గీ. వాజపేయయాజి వనిత చేతుల పైడి । గాజు లాగ రాక గత్తరగొను
[illegible] రొమ్ము గ్రుద్దుక విలపించె । [illegible]. ౩౨౨

గీ. [illegible] సోత్రి గర్భిణి పత్తు । [illegible] సట్టిగలను [illegible]
పట్టుకొని చనంగ నిట్టట్టు నెమకుచు । [illegible]. ౩౨౩

గీ. సాంఖ్యశాస్త్రిగారి సవతిచెల్లెలు పండి । [illegible] కొప్పుకప్పె లాగ
లేచి మొత్తుకొనఁగ దోచుకొని [illegible] । [illegible] ప్రాణరోజు. ౩౨౪

వ. ఆ [illegible] హైహయు [illegible] భార్గవు [illegible]
[illegible] దోచుకొని [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
గని హైహయులు. ౩౨౫

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । వారక వృష్టిని [illegible]. ౩౨౬

గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౩౨౭

క. [illegible]ము మాదని । వేరొక్కరిఁ జేరనీక వివిధగతుల సం
భారంబులనుచు సర్వము । చూరగొనరె మీరు యిద్ది చోద్యంబగునే. ౩౨౮

గీ. కొంగజపము చేయు దొంగలు మీరలు । చంపుదురు పచ్చి పంగి పంగి
నింగి జుక్కెంచ నేర్పు[illegible] । మింగుదురు గృహస్థు మేటిమెల్ల. ౩౨౯

క. అతిగిరియు ఘనస్థలమై । [illegible]బడితిని పాపపద్ధి యొసగెడు మనుమం
[illegible] రాజు[illegible] । [illegible]దలంగొట్టితిఁగదా వివేకులు వీరల్. ౩౩౦

గీ. లేదు లేదు లేదు [illegible] । లేదు ముక్తి మీరు [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible]. ౩౩౧

గీ. [illegible]సంగనిష్ఠ [illegible] । పూర్వనేల మీరు పుణికదిరగ
[illegible]గాక మీరు [illegible] । [illegible]మలన [illegible] మది గ్రహింప. ౩౩౨

క. త్యాగము [illegible] నాశము । నాగము [illegible] ఘనంబున [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] మందుదు పెద్దల్. ౩౩౩

క. [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] జగతి బుణ్యముఁ బాపం
[illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] మా కది తప్పు. ౩౩౪

క. అదిగావున జననాథా । [illegible] [illegible] [illegible] మానవులకు సం
[illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] నిలువబెట్టి బ్రహ్మ[illegible]! ౩౩౫

క. తల్లుల తండ్రుల నన్నల । [illegible] బాంధవుల గురుల మిత్రుల సతులన్
[illegible] జంపి [illegible] । [illegible] ఘనతృష్ణవలన జేటుగనుమీ. ౩౩౬

గీ. కామ [illegible] మోహ ముఖముల [illegible] । [illegible] శత్రువు వలంప [illegible]
జగతి [illegible] నలువనట్టి । పాప మెక్కటి యున్నదే పార్థివేంద్ర! ౩౩౭

గీ. ఆశవలన [illegible]ణమైనను [illegible] । [illegible]వలన [illegible] జంపు
[illegible]వలన [illegible] । [illegible]వలన లేని యఘము [illegible]. ౩౩౮

వ. అని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఘ[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] రాజేంద్రా! [illegible] హిమవంతం[illegible] [illegible] దొ[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నిలచి పూజింపుచు [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] స్వప్న[illegible] దేవి [illegible] [illegible]
[illegible]కదాని కూతుపున [illegible] పు[illegible] బుట్టు వాఁడు [illegible],
తెలియుండు. వానివలన మీకోరికలు దీరు, [illegible] [illegible]

యంతహీన్ త యయ్యె. నంత వారలు మేల్కాంచి నిర్భయులై యుండ నందొక చతు
రయగు కామిని యూరువు గర్భంబుదాల్చి యున్నతరి హైహయులేగుదెంచుటం గని
యాబ్రాహ్మణి భయవిహ్వలయై పరువిడంజొచ్చిన ఖడ్గపాణులగు హైహయులు వెంబడించి
పట్టుకొన గర్భరక్షణం బెట్లుసేయుదు నని వేపమానయై సింగంబుం జూచిన యాడిలేడిం
బోలె కడునడలి కన్నీరు మున్నీరుగా నేడ్చుచున్నతరి ఆమెయూరువుం జీల్చుకొని
రెండవ సూర్యుండునా మిండిపడుచు కొండిక యొకండుద్భవిల్లె. ౩౩౯

క. ఆ డింభకు తేజములకు । నోడి ధరావరులు సనిరి [illegible]
యూడిపడె కన్నులంధత । మూడి పటాపంచలగుచు [illegible] యుడుగన్. ౩౪౦

గీ. నేత్రహీనులైన నృపతు లంతంతట । తపసికోటులున్న పట్టు [illegible]
శరణుజొచ్చి యెఱఁగి కరములు జోడించి । పలికి రిట్లు దైన్యభావ మొదవ. ౩౪౧

గీ. మమ్ము బ్రోవుమమ్మ మాపాలిదైవమ్మ । నమ్ముకొంటిమమ్మ కానలేము
నీదు బిడ్డలమ్మ నేరమెంచకుమమ్మ । కన్నులిచ్చి మమ్ము గావుమమ్మ! ౩౪౨

గీ. ఇంతమీఁద నేనేమియు సేయము । తల్లి నీదు మాట దప్పకుండ
భార్గవులకునెల్ల పాదసేవ యొనర్చి । బ్రతుకఁగలము వారె గతి యటంచు. ౩౪౩

క. తెలియక పాపముఁజేసితి । మలయక క్షమియింపుమమ్మ యానేరము మా
వలన నిఁకమీఁదట రవ్వలు । గలుఁగవు దేవతలతోడు కల్యాణి యనన్. ౩౪౪

ఉ. నృపవరులార మీకనులు నేను హరింపఁగలేను చూడుడీ
యపరిమిత ప్రతాపుఁడు మహామహిముండు మదూరుజుండు డౌర్వ్
గపితుఁడు భార్గవుండు మిము గాల్చఁదలంచె స్వబంధువైరులం
జపలుల గర్భఘాతకుల నాపవిదారణలోలుఁడై యిటన్ ౩౪౫

క. నా కేల్మోడ్చి కొలుచుఁడి । నూరువునను బుట్టి ప్రథితుఁడయి యుండు [illegible]
కారుణ్యాజనితుఁ డౌర్వుఁడు । మీ కిత్తని [illegible] శక్తి [illegible]. ౩౪౬

క. ఆ యౌర్వునిఁ జేరి ధరా । నాయకులు నమస్కరించినం గని యాతం
డో యవనీశ్వరులారా । పోయి గృహంబులను సుఖము పొందుఁడు మీరున్ ౩౪౭

క. భార్గవులు నిజగృహంబుల క । నర్గళగతి నేఁగువార [illegible] మీ
దృగ్గతులు జూపఁగ నేఁ డిక । నిర్గమనము సేయుఁడనిన నృపతు లరుగుచున్. ౩౪౮

క. నయమున నిరయాకారం । జనులై జనవరులు సని నిజగృహములకు బ
య్యౌన నుండి రంత సౌఖ్యం । బునఁ బల్లియు విప్రులును గముల్ [illegible]. ౩౪౯

వ. నిజనివాసంబులకుం జని సుఖంబుండి రని చెప్పిన విని జనమేజయుండు హైహయు

అను నామంబు కార్తవీర్యార్జునుల కెట్లు వచ్చెం జెప్పవే యనడు ద్వైపాయనుండు జననాథా వినుము. ౩౫౦

—: హైహయుల వృత్తాంతము :—

మ. కలదు [illegible] ధూమ [illegible]
త్రికల [illegible] ప్రభాయుండు [illegible]
త్యు [illegible] తరాం [illegible] ధనవి [illegible] కారాంతుఁ డు
తృ [illegible] తుఁడై యెనగు రేవంతుండు ఘనుండై. ౩౫౧

క. ఉద్దిశ్రవ [illegible] యతఁడు । పద్ధ్వని వలువగలవాని పట్టణమునకున్
వచ్చెను గని పెన్నుఁడు । లచ్చోఁ గని యిట్టు లనియె లలనా వినుమీ. ౩౫౨

క. మీ కెవ్వఁడు నాయకుఁడీ । [illegible] గతము తెలియదే యన విని యున్
జేకొని [illegible] పలుకక । [illegible] మిగుల [illegible] మటంచున్. ౩౫౩

క. [illegible] యని నిక్తి । [illegible] హతి కోపమునన్
[illegible] । [illegible] మూర్చిల్లెన్. ౩౫౪

క. [illegible] । [illegible] మనమున యనినన్
జేసిన [illegible] । [illegible] కరుణ వహించి తగన్. ౩౫౫

క. నాతో [illegible] పుత్రుఁడు । [illegible] నీకు శాపము [illegible]
[illegible] యని [illegible] । [illegible] సంతతి [illegible]. ౩౫౬

క. [illegible] । చెప్పి నంతయును విశేష [illegible]
[illegible] । తమ [illegible]. ౪౫౭

వ. [illegible] సువర్ణాక్షుఁ [illegible] మహాదేవు [illegible]
[illegible] ధ్యానంబు సేయుచు [illegible] దివ్య [illegible]
[illegible] మహాదేవుండు [illegible] వచ్చి [illegible]
[illegible]. ౩౫౮

క. చపలాక్షి [illegible] । [illegible] సుహాసిని [illegible]
[illegible] ఘనంబున । [illegible] వేసటయేలా. ౩౫౯

క. సర్వార్థమందు నీపతి । సర్వేశుఁడు వాసుదేవ సంజ్ఞుఁడు నిత్యుం
డుర్వీజనసంసేవ్యుఁడు । పర్వీ [illegible] ఘన్యుండు గదా ! ౩౬౦

గీ. భుక్తి ముక్తియందు పుణ్యుండు విష్ణుండు । వాని విడిచి యిట్లు బ్రిపతేల
పరియె దేవుఁ డన్యభావంబు కొలఁగాయు । పవఁతి చెప్ప దేవుగద యతండె. ౩౬౧

క. నారాయణుండు నిన్ను । జేరెద నిడి సాటిలేని పేరిమితోడం
గూరిమి సూపఁగ నిపు డే । నేరమి ప్రాపించె నయయాయు నీ కిది తగునే. ౩౬౨

క. నావుఁడు విని మ్రొక్కి రమా । దేవి మహేశాని విష్ణుదేవుఁడు శప్తం
గావించె నన్ను నిట్లని । నైవచ్చితి నిన్ను గొలువ నతని యనుజ్ఞన్. ౩౬౩

గీ. అతని శాపముక్తి నడిగిన వనయంత । కొడుకు గలుగువాఁడు గనుము ననుచు
నంభు వేఁడుమనియె చనుదెంచితిని నిన్ను । గొలువ భద్ర ప్రాజ్ఞ గోరుచుండ. ౩౬౪

క. పరగాడక పుత్రుం డే । గతి గలుగును నీవు పరము గాంచితినేనిన్
సతతంబు మేలు నా కగు । సతతరకరుణాపరేశ హర భవభంగా. ౩౬౫

క. నీవు హరికి భిన్నుండవు । కావునమీ నేను భిన్నగాను గనుకునే
దేవేశ్వర మీయైక్యము । త్రోవయు మాయైక్యమును నెఱుంగుము శివా! ౩౬౬

ఉ. నావుఁడు నో మృగాక్షి సురనాథులు మౌనులు నైన యైక్యన
ధ్యానము నెఱుంగలేరు తమ పొందితిమూని పితంబరాదులున్
వైష్ణవులు కొంద ఱీశ్వరుఁడె నాయ యనుందురు, వైష్ణవుల్ స్వభా
వేవుఁడె యంత్రమ మూఢులయి వేవరొ యిట్టు తెలింగితి వనన్ ౩౬౭

సీ. వినుము మేమెవ్వరము రహస్యముగ గేళిఁ బొందుచు నుండ కేళి వేళ
పద్మాసనము వైచి పరమనిష్ఠను ధ్యానపరుఁడనై యుండంగ నెఱిఁగి మోము
పరి వేచి కన్నులు విరచిన గని మెల్లఁ జని వినయంబున సరస నిలచి
యెల్లదేవతలకు నీ వెక్కుడని యెంచి పొలవెల్లని నేను బయలుదేరి
నపుడు పలికితి పలిచితి నట్టి నీవు । ధ్యాన మొనరించె దెవ్వని హరి యుగంద
తెలుపవే యన నొక్కింత మెలఁగపున । పరికె నారాయణుండు కృపాసముద్రుఁడు. ౩౬౮

క. గౌరీవల్లభుఁ దలఁచెద । నారీ నే నతని గొల్తు నన్ను జపింపున్
వారక నరఁడును మాకు । స్వారంతయు నేమను నమ్ము విశ్వములోనన్. ౩౬౯

క. శివునకు నే ప్రాణంబును । శివుఁడుం ప్రాణంబు నాకు శివకేశవులన్
వివిధమతులై నవారలె । ప్రవిమల విజ్ఞానపరులు భామిని వినదే. ౩౭౦

క. నను దేవుఁ డనుచు శివునిం । గనకుండెడువాఁడు పాపకర్ముఁడు నీచుం
డును గష్టుఁడు దుష్టుఁడు నై । చను నరకమునకును వాఁడు నచ్చిన విధమున్. ౩౭౧

క. కావున హరికిం బ్రాణం । బౌనని ధ్యానించితిని మహేశా నన్నుం
గావుము కృపతో పుత్రుఁడు । నవిధి నేఁ గలయుదాన నేరూపమునన్. ౩౨౨

గీ. పెండ్లి యాడమనేని పిచ్చి వాఁ డనుదురు । పిచ్చి కుదిరెనేని పెండ్లియగును
సుతుఁడు గల్గెనేని పతి నాకు లభియించు । పతి లభించెనేని సుతుఁడు గలుగు. ౩౨౩

క. ఈ యన్యోన్యాశ్రయమును । బాయంజేయంగ నీవ్వ పరమేశ్వర ని
ధ్యానము [illegible] భవాయ హా । రాయ నమస్తే యటంచుఁ బ్రణతి యొనర్తున్. ౩౨౪

వ. అనిన విని పరమేశ్వరుండు దయార్ద్రహృదయుండై భయంబుడుగను హాసరూపుండై నారాయణుండు నిన్ను జెందునట్లు చేసెను. సతీపతుల తత్త్వముం దగు సుతుఁ గాంచు యేక [illegible] నాయం [illegible] పెద్దపుట. [illegible] విస్తరిల్లు. [illegible] పరమేశ్వరిని [illegible]. ఇట్టి తత్త్వంబు గావున తద్వ్యాంతర్యంబు పరదేవతం గొలువుమని [illegible] శివుండు [illegible] నంతర్హానంబు నొందె. నంత [illegible] రూపిణియగు పద్మాదేవి జగదంబ ధ్యానించుచుండె నంత. ౩౨౫

క. సిరికి వరమిచ్చి పురహరు । [illegible] మహాగుణశీలున్
నరసు [illegible] । [illegible] చిత్రరూపుఁ [illegible]. ౩౨౬

క. హరిపుర [illegible] । [illegible] నాయము కొనుమీ
కరుణామయుండు [illegible] । [illegible] జని [illegible]. ౩౨౭

మ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] కుండె నయున్. ౩౨౮

వ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
చిత్రరూపుఁడు తను [illegible] నేసి మహాత్ముని [illegible]
యున్నవాఁడు [illegible] నారాయణుఁడు [illegible] జయుండు
వచ్చి యిడి సెప్పిన విని చిత్రరూపుఁడు హరించెని [illegible] నిలుపంబడిన
జనార్దనుండు. ౩౨౯

క. కుశలమె శివునకు గౌరికి । కుశలమె గణపతులకెల్ల గూరిమి నాకున్
విశదీకరింపు మిపుడు గి । రిశుఁ డేటికి నిన్ను బంపె బ్రీతి నమన్నన్, ౩౩౦

క. నీ లలనామణి యిందిర । కాళిందీతటమునందు గడు నిష్ఠఁ దపో
లీల వసియించె నేటికి । నీలాంగున బంపి తఖిలమెఱిగియును హరీ! ౩౮౧

క. సకలార్థసిద్ధిదాయిని । ప్రకటితగుణధన్య దావబత్నముగని యెం
దను వానను నోర్చి కడున్ । ఏకముకనొంటంగఁ జూచెవే జగదీశా! ౩౮౨

మ. సిరి సామాన్యయె యెల్లదేవతలు సంసేవింత్రు సంపత్కరం
పరకున్ మూల మదేకదా నిరుపమప్రాగల్భ్యసంతోషితా
మర దేవీజనతామతల్లి నిరతామ్లానప్రభాపుంజ బం
ధుర దీనిన్ విడనాడి యెట్టు నిలువం దోచెన్ హరీ చెప్పుమా. ౩౮౩

గీ. కలిమిలేకయున్న బలిమియులేకున్న । జాయ విడువవాఁడు జగతిఁ గలఁడె
తప్పులేనిదాని పరిలింప న్యాయమా । తప్పుగాదె నీకు గొప్పవాఁడ! ౩౮౪

క. సమయజ్ఞులు భార్యామూ । ల మిదం గృహ మందు రిదియు లక్ష్మీ ధామమూ
ల మిదం జగ త్తటంచురు । శమము విడిచితేల యంతసాహసమూనే. ౩౮౫

గీ. మాపవలనఁగాదె మగవాని సుఖములు । మాయ విడిచెనేని పగలునెల్ల
సపదు రింటె దాన సగు ఫలంబేమి నీ । కెఱుకగానివెద్ది యుండినేని! ౩౮౬

గీ. సర్వలక్షణసంపన్న సాధ్వి సత్య । సిరత నిత్యానపాయిని నీకు దాని
మాన నేలకరిగెనొక్కొ మనసు కృష్ణ । వాసుదేవ ముకుంద శ్రీవాస చక్రి. ౩౮౭

క. కాంతావిరహజదుఃఖం । బింతని నేఁ జెప్పఁగఁజనె నెఱుఁగవె గాకీ
కాంతను విడనాడితి మును । వంతంబున వనులందు బడఁడె మునిసింహ. ౩౮౮

క. నారంబె విరహశోకము । గ్రక్కొన్నయతండు గలఁడె కావున వినుమా
లోకేశ యమునభక్షా । నారిలితుఁడ నాదు పలుకు లతిహర్షమునన్. ౩౮౯

వ. వినుము మఱియు. ౩౯౦

గీ. ఏమిసుఖము బొందె తిన్నాక్ష లంగనా । రహితవృత్తి నుండి యమహా నీవు
కాన వేగ వచ్చి కాంత నాశ్వాసించి । బాడబంబ వసుమ బడయుమో నుతు. ౩౯౧

వ. అని శంకరుండు విష్ణువింపుమనెనని పురహాపుండు సెప్పిన విని బ్రహ్మయుండు హాయ
రూపధరుండై లక్ష్మి యున్నచోటికిం జనిన యథయము మౌమము నెఱంగికొని
సంగమింప నీవిర గర్భంబుదాల్చి సుందరుండును, సుగుణోత్తముండును నగు నందనుం
గాంచినం గని నారాయణుండు బడబదేహం బిం కవిడుపు మని యవిసిం గమలాలయ
యో మనోహరా! విను మని యిట్లనియె. ౩౯౨

గీ. చిన్నికూన వీఁడు చిన్నారి చెమ్మోము । కనులు తెఱవలేదు కంటె నెట్లు
విడువఁగలను నాకు వీనిపై స్నేహంబు । సహజ మేమి సేయఁజాలుదాన. ౩౯౩

గీ. [illegible] వీని [illegible] నే [illegible] । పెంచువారు లేరు గాంచువారు
లేరు రారు వెఱ్ఱితే [illegible] । [illegible] కొడుక బొడ్డ [illegible]. ౩౯౪

వ. అనిన. ౩౯౫

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. ౩౯౬

వ. అని చెప్పి దివ్యదేహధారిణియై [illegible] నిజనివాసంబున
కరిగె. [illegible]
గూడి వచ్చి యేకాకియై యతిసుందరుండై తేజరిల్లుచున్న శిశువుం గాంచి యెత్తుకొని
[illegible] ౩౯౭

ఉ. [illegible] జనకనెత్తి యా
[illegible] కొని [illegible] గా [illegible]
[illegible]
[illegible] సాఖ్య వాన్. ౩౯౮

ఉ. [illegible] నా
[illegible] నె నెఱుంగ నేఁ
[illegible] నే [illegible]
[illegible] దేవుఁడో [illegible] సతీ! ౩౯౯

గీ. [illegible] । వీని [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౪౦౦

వ. అని [illegible]
[illegible] దేవదేవా! [illegible]
[illegible] జేసికొని
[illegible], నా [illegible]
[illegible] తల్లినని [illegible]. దేవదేవా!
యీ [illegible] వాత్సల్యంబు [illegible]
[illegible]. ౪౦౧

గీ. వీఁడు వాసుదేవు బిడ్డండు హయరూప । ధారియైన శౌరి దగిలినట్టి
తురగియైన పద్మ తుందంబున జనించె । హైహయాఖ్యఁ బేరఁ దనఘచరిత. ౪౦౨

కం. ఏనిని యయాతి యను నృపు । సూనున కీవలవుఁజేసె సొంపెసలారన్
బూని యతఁ డరుగుదెంచును । గాన నచటికేగి నిలువఁగాఁ దగు నీకున్. ౪౦౩

వ. అ య్యయాతిసూనుం డాశ్రమంబునకు వచ్చిన బిడ్డం గానక దుఃఖించునో గాన నీవు వేగిరంబ చని యచ్చట విడువుము. నావుఁడు వాఁ డతివేగంబున బోయి బిడ్డ నచట విడిచి స్వనివాసంబు సేరె. నంత లక్ష్మీకాంతుండు సవాహనుండై వినువీథింబోయె నక్క న్యాపాలకుకడ కేగిన వాఁడు హరిదర్శనంబునకుఁ బరమానందభరితుండై నేలంబడి ప్రణామంబుసేసిన లేవనెత్తి, యాశ్వాసించి నారాయణుండు కృపారసంబు నూప నతఁడు నలరి యుత్సుకంబున భక్తియుక్తుండై యిట్లనియె. ౪౦౪

దండకం. దేవాదిదేవా జగన్నాథ దీనార్తివిచ్ఛేద మత్స్యావతారా లసత్కచ్ఛపాకార వారాహమూర్తీ నృసింహాకృతీ వామనా రామ రామా బలా బౌద్ధబలా నీ మహోదారరూపంబు దర్శించితిన్ నే కృతార్థుండ నైతిన్ జయుండన్ మునీంద్రుల్ సురేంద్రుల్ కనంజాల రీ దివ్యరూపంబు నా పూర్వపుణ్యంబునం జేసి నీయంతట స్నేహ విచ్చేసినావయ్య యాశాపరత్వంబునన్ జిక్కి సంసారవారాశిలో మున్గి యున్నట్టి పాపాత్ముడన్ గామమున్ గ్రోధమున్ లోభమున్ మోహమున్ మత్సరంబున్ మదంబున్ గడున్ రాగమున్ ద్వేషమున్ దృష్ణయుం గల్గి నీ సేవ గావింపగానేర కీలాగు వర్తిల్లుచున్నారమయ్యా మముం బ్రోవుమయ్యా నమస్తే నమస్తే నమస్తే యటంచున్. ౪౦౫

కం. అనిన విని వాసుదేవుం । డనియె సుధామధురములగు వ్యాహారములన్
జనవర కోరుము వరముం । బనుపున నే నిచ్చెద నీ కొసంగెద నృపతీ. ౪౦౬

కం. అనవుఁడు విని నృపతి న్మురహరి । కిని మ్రొక్కి మునుపు శౌరి కృష్ణా నాకుం
దనయుని దయసేయు మనన్ । వనజాక్షుం డంత నిట్లు పలికె మునీంద్రా. ౪౦౭

గీ. వినుము రాజేంద్ర తాలజంఘ యనెడు నమరు । తముఁడయిన నంగమునఁ బుత్రుఁడౌను
నేను రమయందు గాంచిన సూనుఁ డున్న । వాఁడు నీబిడ్డ యనుచుండు వానిఁ దెమ్ము. ౪౦౮

గీ. వచ్చి పెంపు మనిన తత్ప్రవృద్ధె నరపతి । శౌరిన్నృపను గోల్చి పరిగెడుము
నరిగి నంత బిడ్డ డంతర్హితుండయ్యె । సుతుని సుందరాంగుఁ జూచె నాఁడు. ౪౦౯

తరళ. కాలిబొటనవ్రేలు నోటను గట్టిగా నిడి కుడ్చుచున్
వాలు లేవని డీల నొందక పాణిపాదము లార్చుచున్
లీల నవ్వుచు నోరి నవ్వుచు లేచి చూచుచు దొరలుచున్
బాలుఁ డాడఁగఁ జూచె సజ్జన పాలుఁడమ్మిలి దేలుచున్. ౪౧౦

ఉత్సా. మురువదెంత హారువదెంత మురిపెమెంత చాగరే
మెరుగులెంత హొరుగులెంత మేనిపస్సెంత హా
పరువమెంత గరువమెంత పంతమెంత దాపురే
సిరుతకూన ముద్దుపగలు చెప్పశక్యమా ధరి. ౪౧౧

ఉత్సా. తమ్మిపంటి కెమ్మొగమ్ము తద్ద ముద్దుగుల్కఁగా
[illegible] సిరుల దెల్పఁగా
కమ్మ [illegible] కొర్కి పొలుగారు [illegible] గొప్పఁగా
[illegible]. ౪౧౨

వ. అని హరిం ధ్యానించి యానందబాష్పంబులు పొడమ గద్గదకంఠుండై నరపతి కన్నులుమోడ్చి చేతులు జోడించుకొని. ౪౧౩

ఉపేంద్రవజ్రము.
తపంబులో నెంతయు [illegible] । ప్రపూర్ణసిద్ధిన్ బహుకాలసంబుల్
ప్రపన్నప్రత్తిన్ బడియుండగా దా । గృపన్ స్మరించెన్ గిరిధారి నన్నున్
[illegible] శ్రీదేవి కనెంగదా నిన్ । [illegible] పంకేరుహనేత్రుఁ [illegible]
ప్రీతిన్ మదర్థంబుగ [illegible] । [illegible] గృప నెంచి నాకై. ౪౧౪
[illegible] నా [illegible] రారా । [illegible] గన్గొంటి తండ్రీ
[illegible] కీర్త్యరేఖాప్తి గన్గన్ । [illegible] ముద్దుపిల్లా కుమారా! ౪౧౫

వ. అని చిక్కరిత్త నెత్తుకొని తనరథంబున నిడుకొని స్వపురమార్గంబు పట్టి చనిచని, సంతత పౌరవర్గంబులతో సచివ [illegible], వందిమాగధులు పొగడ, గాయకులు పాడ, నర్తకులు నటియింప నరపాలుఁడు పురంబు ప్రవేశించి సమాగతజనంబుల నాహ్వానించి నగరికిం బోవు సమయంబున. ౪౧౬

క. తత్తరపాటున [illegible] । లత్తరి చిన్నారి ముద్దులయ్యాట లీలా
[illegible] గని । [illegible] పనులు మాని పడి మేడలపై. ౪౧౭

క. [illegible] । [illegible] బల్
మురువుగ బట్టుకొని నిలచి । [illegible] గనుగొనిరి [illegible]. ౪౧౮

చ. [illegible] పడి ముద్దు [illegible] గొట్టి బి
ల్కాసి [illegible] దివ్యతనం [illegible] చాలునంచు నీ
రసగతి గంధరాయణపరాయణతం జనుమాన్పిఁ [illegible]
మెసలుచను [illegible] గనవచ్చెను లోల యుత్తరిన్. ౪౧౯

క. ఓయమ్మ వింటివా యీ । కాయజసన్నిభుఁడు తొంటి కాయజుబోలెన్
కా [illegible]నాయనకే [illegible] । వై యిందిరయంద నుదయమైయుండెనటే. ౪౨౦

క. కాముఁడు వీనికి నన్నఁట । సోముఁడు మామఁట మహేంద్రసూనుఁడు వింటే
కామిని పిన్నబ్బట యిం । కేమి కొరంత యెంత మహుగనేటికి నింకన్. ౪౨౧

గీ. ఎంత పుణ్యమమ్మ యీరాజునకు మహా । లక్ష్మి గన్న కొడుకు లక్షణాఢ్యు
వాసుదేవుఁ డిచ్చె వాని కృపారసం । బరయ నద్భుతముగదమ్మ కొమ్మ ! ౪౨౨

వ. అని యెంతేఁ దగఁ గూడి యాడుచు కుసుమంబులును, లాజంబులును జల్లుచుండ నృప శార్దూలుండు సచివవర్గంబులతో నిజగృహంబు ప్రవేశించి మనోజ్ఞయగు తన సుందరకుం బాలు నిచ్చిన యత్యంతానందంబున నా సుందరి యుండి తన ప్రాణవల్లభున కిట్లనియె. ౪౨౩

క. ఈ చిన్నకూన మోముం । జూచిన విస్మయము దోఁచు సుకృతి యెవతకున్
నోచిననోముల పంటగు । నో చెపుమా యెట్లు దక్కెనో నీచేతన్. ౪౨౪

క. అనవుడు రా జిట్లను నో । వనితామణి విని గనుము వరలక్ష్మి జనా
ర్దనుఁ డోసఁగె నాకు దయతోఁ । దనయుని నోఁచికొంటి మనము తపము కలిమిచేన్. ౪౨౫

క. అని చెప్పిన విని సుందరి । మనమున నానందవార్ధి మగ్నయయి యనున్ ఓ
జననాథ మనల భాగ్యము । ఘనతరముగదా యిఁకేమి గావలె మనకున్. ౪౨౬

వ. అని యిట్లు భార్య పలుక విని సంతసించి రాజు పుత్రోత్సవంబు చేసి, జాతకర్మాది సంస్కారంబులు గడపి అత్యంత ప్రేమంబుతోఁ బెంచుచుండ దినదినప్రవర్ధమానుండైన పుత్రుని నాఱవమాసంబున నన్నప్రాశనంబు చేసి, తృతీయవర్షంబున చూడాకరణంబు గావించి, పదునొకండవయేట మౌంజీబంధము గావించి, సకలవిద్యాసంపూర్ణుం జేసి, ధనుర్వేదపారం గతుం గావించి, పట్టాభిషేకంబునకు సముచిత పుష్యార్కయోగసంయుక్తంబగు దినం బున వేదపారంగతులగు విప్రులచే యథావిధిగా నభిషేకంబు చేయించి, బ్రాహ్మణులకు గో భూ హిరణ్యాది దానంబు లనేకంబులు చేసి, యా యుదీపితుండగు కుమారునకు రాజ్యం బొప్పించి రాణితోఁ గూడి మునియాశ్రమంబు ప్రవేశించి వివిధతపోమంత్ర కాలంబు గడుపుచుండె. అంత గొన్నాళ్ళకు నృపతి సురేంద్రుని పురికిం జనియె. ఇప్పుడు నేకవీరుండు ధర్మంబు విడువక రాజ్యపరిపాలనంబు సేయుచు సకలభోగంబు లనుభవించుచు. ౪౨౭

మ. ఒకనాఁ డా జనపాలమౌళి మహితాయుక్తాశ్వపత్తివ్ర
జ్ఞ సమేతాత్ముఁడు గూడి వేఁగ యనువున్ వీక్షించి సద్వృత్తుడు
ప్రకరం బంచిత కోకిలారవశుకాలాపాభిరామంబు చం
ద్రకిరణాంచితసాంద్రమున్ మునిగణోదారాశ్రమం [illegible]. ౪౨౮

క. నీవారి వడ్లగింజలు । తోపలి రాసులును హోమధూమము లెందుం
దే వరమునులు గొల్లత । దావులుగుం బంపు లక్కు నట గనుపట్టెన్. ౪౨౯

క. మడిబట్ట లార్చువిధమున । గడచందెంబులును నీరిరంపు పొగలు మా
రెడు చేతము బారెడుగా । పడి నల్లని పట్టుచాప పరుసలు దోచెన్. ౪౩౦

గీ. మల్లె చేమంతి గన్నేరు మొల్ల జాజి । పొగడ సంపెంగ సురపొన్న పొన్నపూవు
పల్లవరుసలు పందిరి జీడిమామిడి । మామి నేరేడు దాసనగన్నెడి యనఁట. ౪౩౧

వ. ఇట్లొప్పు పుష్పవనంబు గాంచి వృక్షశాఖలందు వాని యుద్యానక్రమంబుగా దలిసికొని పాదుపాటిచ్చి
యున్నట్టి యుండు నని తోటం బుచ్చి జాజ్వల్యమానోద్యానంబు జాలుగాడు నొక కొలనుం గని
యందు రమ్యంబై యమినుగంధాభ్యంతరంబు యందు నొక జలజంబుగని దానికిం
బక్షిసంఘంబు నట్టి జూచె. ౪౩౨

సీ. పొంగారు బంగారు రంగారు మేనితో నెఱకప్పు సిరికప్పు నెఱుతోడ
చెందమ్మి తామర తోరంబగు గనుమతో జుక్కొన్న చిన్ని నున్ని కపురుతోడ
బాగంపు బిగిజోడు బిగరాని మోవితో ముసిదోప జనుపూవ చనులతోడ
పగడప్పు తొగపువ్వు జిగినవ్వు కీలుతో తొండము గొండము నోడలతోడ
సంపగి పెంపగిలు నాస సొగసుతోడ । బిదియనెల జడియగల నెన్నుదురుతోడ
జవ్వనులు నిక్కి బలుచక్కి ద్రక్కినిక్కి । యొక్కి చక్కనిచుక్కి తరుణిమనిచె
౪౩౩

క. కన్నియ కన్నీరొల్కంగ । గిన్నర కంఠమున మృదుల గీతిక దానం
గన్నద లోనన నేడ్చెన్ । మన్నన దవి నూచి మిగుల మోహము దోపన్. ౪౩౪

ఉ. ఇంపులు సొంపులుం గులుకు నెమ్మన మెప్పని చిట్ట పంచముల్
ముంపెసలార నిక్కటులు మక్కువ కోయిల దీర్చినట్టులం
దెంపున సంపునం దిగిన దిప్పల కన్ఁకల్ ఘుజంగపున్
చంపకగంధి చెప్పఁగదె చయ్యన నీ ఘనమెల్ల దిక్కునన్ ౪౩౫

క. నా రాచవికమునందుం । నీ రాగిభరమునం దానెనుంభువునం దా
గారిమ్మానుఘనయము వా । హాహా సిందున్న వార్త నుంచెదనటవే ౪౩౬

వ. నావున నిన్నత్తాంతంబుం బల్కుము నిన్ను రక్షింతు ననిన విని మ్రొక్కుచున్నంత నా ప్రవా
స్తుతముగను నొక్కింత దగ్గుత్తికదోప నుల్లన నిట్లనియె. ౪౩౭

—: ఏకావళి వృత్తాంతము :—

సీ. వినుము భూపాల నా వృత్తాంతమెల్లను వివరించెదను సవిస్తరముగ
రత్నమయంబు మారాజు వాసవసంతి దన్నరేఖ యనంగ మహిని వెలయు
వారిపురుష్కృతి వారక జన్మంబు గావింప నగ్నితో గలిసె నొక్క

కన్య యేకావళి కమనీయతరగాత్రి దాని గైకొని రాజు తడవు లేక
పత్ని కొప్పగించి పరమసంతోషంబు వెలయ మంగళంపు విధులు దీర్చి
యుత్సవమ్ము జేసి యవనీసురులఁ బంపి తనయుపలెనె తనయ బెనుచుచుండె. ౪౩౮

క. నే నా ఘనానాయకుని ప్ర । ధానుని కూఁతురను వెల్పద యశోమతియౌ
నా నామము రాత్ర్యుత్రికి । నేను వయస్యనయి యుందు నిరతము భూపా! ౪౩౯

క. ఒడయని బుడుతయు నేనును । దడబడ కెల్లపుడు గూడి తమ నడపడులన్
విడువక యుండుము నన్నా । విడ యాబిడ నేను మాకు భేదము గలదే. ౪౪౦

క. ఈ బాహ్య విహారోద్యానమునన్ । రాజీవములను గొనంగ రాకలు మాకున్
రాజిల్ల నప్పుడప్పుడు । రాజుం బంపించు సుభటరాజిని మాతోన్. ౪౪౧

క. మేమిరువుర మిట రా నట । యేమో రక్కసుఁ డొకండు దహీనబలుఁడు మా
మోములఁ గనుగొని తటుకున । మామీదికి రాఁ దొలంగి మనసులుగలఁగన్. ౪౪౨

గీ. సేనలోనఁ జొచ్చి చేటుమూడె నటంచు । గోలపెట్టుచుండ గాలకేతు
నాముకుండ ననుచు నవమోహనాంగి నే । కావళిన్ విలోలితాక్షిఁ జూచి. ౪౪౩

క. బుడిబుడి గదగొని త్రిప్పుచు । వడివడిగా నరుగుదెంచి వనితామణి దా
గడగడవణకుచుఁ దడిబిడి । యడలగ మెడనిడుక పోవ ననుఁ గని కేడున్. ౪౪౪

గీ. నన్ను గొంపొమ్ము విడువు మీ చిన్నదాని । ననుచు వెంబడిబడి యెంతగ నడిగినను
వినక గొంపోవ భటు లార్చి వివిధగతుల । బోరినను వారి జీరికిం బూన కేగె. ౪౪౫

గీ. వాని వెంబడించి నేనును నేగితి । నరియు నన్ను జూచి స్వస్థతయుగుచు
నేమి సేయుదాన నిటుర మ్మనఁగ వాఁడు । రథమునందు దాని ప్రక్కన నిడె. ౪౪౬

వ. ఇట్లు మమ్ముఁ దనపుర స్వంపురంబునకుం గొంపోయి, రాక్షసులం గాపువెట్టి, మరునాఁ డేకావళి
సమీపంబునకు వచ్చి యప్పుడు బుంతు నన్నుంజూచి దుఃఖాతురయగు నేకావళికి
బోధించి, నాకుం భార్యం జేయుమన విని నే నో రాక్షసేంద్రా! నీవ యడుగుము, నా
మాట అది లక్ష్యము సేయదు, నావుడు నమ్మద్దియుం దరిసి ముద్దులాడీ! నీకు నేను
దాసుండనై కొల్తు నన్ను బరిగ్రహింపుమని వేడందొడంగిన నేకావళి యిట్లనియె. ౪౪౭

చ. పిత మును రాజనందనుని పెండిలిసేయ దలంపువెట్టె నా
యతభుజుఁడైన హైహయున కర్పితనైతి నిఁకొండు మానిసిన్
బతి నొనరించుకొట్టులు సనాతనధర్మమువోవనాడి ని
పతికులయందమ్ము నిటు లాడుట ధర్మమె ధర్మపద్ధతిన్. ౪౪౮

శా. నాతండ్రిన్ వెడమాటలన్ బదరి కన్యాధర్మమున్ గెంటి నే
స్వాతంత్ర్యమ్మున బూనమ్మనె ఘళా సర్వజ్ఞతా మీఱ లీ
లీలన్ బల్కిన నింక బ్రాకృతులు పేర్మిన్ గంటిరే ధర్మ వి
ఖ్యాతం బెంగిలికూటికాసపడువారా మిమ్ముబోటుల్ ధరన్. ౪౪౯

వ. ఇట్లెన్నివిధంబులం జెప్పిన. ౪౫౦

గీ. మదనమోహితుండై వాఁడు మఱుమ విడడు । దేమి సేయుదుమయ్యొ మా కేది దిక్కు
ఘోరరాక్షసరక్షితాగారమందు । జెఱయు మెంతాళమున నుండె క్షితితలేంద్ర. ౪౫౧

వ. అనుడు విని రా జిట్లనియె. ౪౫౨

క. నీ వచటి కేలవచ్చితి । వా వీరసేనతనుజ యంగన నీకున్
రా పిలుచి చెప్పినదటవె మ । హా విస్మయమయ్యె దెలుపు మంతయు నాకున్. ౪౫౩

క. తెలిపితివి హైహయుని జెలి । వలచె ననుచు హైహయుండు దెవఁడు నే నొకడన్
గలను మఱియొకఁడు లేఁ డిల । వలచెనట వా రాజతనయ వనితా నన్నున్. ౪౫౪

క. ఈ సంశయంబు దీర్పను । నో సరసిజవదన శత్రు నుక్కడచి చెలిన్
నీ సముఖమునకుఁ జేర్చెద । మానవతిని తాపుఁ జూపుము రయంబారన్. ౪౫౫

చ. నరపతి కాంతుఁగో దెయువనా యటులైనను దాని దుఃఖమున్
వెరలఁగఁజేయు నుద్యమము దాఁ బనిబూని యొనర్చెదా మహా
భరముగదా పరాంగికఁ బండి వసించుట శక్తిచాలునా
యరిని జయింప రాజునకు సంశయ మా వెటిగింపు మంగనా. ౪౫౬

క. నీమాటలు వినినంతనె । నామనము గలంగ వాడెఁగె నాళీకముఖీ
తామరసనయన నిద్రై । కోమలగతి యెట్టులున్నకో యిటమీదన్. ౪౫౭

ఉ. ఎప్పుడు కన్య నేను వివిపించెద నెప్పుడు జూచెదన్ ముఖం
బెప్పుడు గాంచెదన్ సరస నెప్పుడు నిల్చెద ముద్దుముద్దుగా
నెప్పుడు మాటలాడెదఁ జెలీ నిను నీ చెలి గూడి యేకాంగా
నెప్పుడు మెత్తునో సరస మెప్పుడో యెప్పుడో యెప్పుడో కదే. ౪౫౮

గీ. సంకటము వాసి యెట్లు రాఁజాలితీవు । కన్య యేగతి వగచునో నిన్ను విడచి
మనసు నిలువకయున్నది మంజువాణి । దారిఁజూపుము పోయెద దైత్యుఁ జంప. ౪౫౯

వ. అనిన విని. ౪౬౦

గీ. చిన్నతనమున నే నొక్క సిద్ధువలన । భగవతీమంత్రమును నేర్చుబడితి దాని
బీజయుక్తంబుగాఁగ జపించి యుండు । రాఁగలిగితిని హైహయరాజచంద్ర. ౪౬౧

గీ. వచ్చి యిచ్చట జగదంబ మెచ్చి కొలిచి । యున్న స్వప్నంబునందు నా కొక్కవేళ
గానవచ్చి దయారస కలితయగుచుఁ । జెప్పె నిట్లని భూపాలసింహడింభ! ౪౬౨

గీ. హైహయుం డేకవీరసమాఖ్యుఁ డిచట । కరుగుదెంచును మామకీయార్చ్యయందు
నిపుణుఁ డాతండు రాక్షసుని వధియించి । ప్రీతి నేకావళిని విడిపించు నిజము. ౪౬౩

క. వాఁ డేకావళిపతియగు । నోడకు మింక నంచుఁ బల్కి యొగి నేగెను నే
జే డెపుడు వచ్చుననుచున్ । జూడఁగఁ జూడంగ నీవు జూపట్టితివో. ౪౬౪

వ. అనిన విని రా జిట్లనియె. ౪౬౫

గీ. నేనె హైహయుండ నిక్కంబు నమ్ముము । కన్నె జూడకున్న గడియ నేపు
నిలువలేను దాని నీటును గోటును । దెలిపి యున్నచోటు దెలుపవెతి. ౪౬౬

గీ. హైహయునిపక్క గోర దేయధికునేని । గోరవని దెల్పితివి నాకు గూర్చుదాన
వగుచు నే నెట్లు తాళుదు నంబుజాక్షి । యోరిమిని జెప్పవే కన్య యున్నచోటు. ౪౬౭

గీ. ఈవు నన్ను గొనుచు నేగుము వరళాక్షి । యున్నచోటునకును సుగ్రముగ
పీచమడచి తెత్తు రాచకన్నియ నది । యెంత యుడలునొక్కొ యింతవఱకు. ౪౬౮

క. అనిన విని యశోవతి దా । మనమున గడు నలరి రాజమాతంగ జగ
జ్జననీమంత్రమె మార్గము । కనుమని మంత్రింప నొక్క క్షణమున వారల్. ౪౬౯

వ. పాతాళంబునకుం జని రాక్షసగృహద్వారంబు ప్రవేశించిన దూతలు సూచి దనుజవీరునం దెరి మహారాజా! యశోవతితోడ నొక మహావీరుండు మహాసైన్యసమేతుండై యుద్ధపరికరంబులతో వచ్చుచున్నవాఁడు. నాపుడు విని రాక్షసుండు దనుజవీరులారా శస్త్రపాణులై మీరును నడరింపుడని యాజ్ఞాపించి కాలకేతుండు సమీపస్థయగు నేకావళిం గాంచి యిట్లనియె. ౪౭౦

ఉ. ఎవ్వడు వీఁడు నీజనకుఁ డేనియు సంగర మాచరింప నే
నుప్పుల బూజసేయుదు ప్రభూతమహోదధిరాజి నిచ్చి మేల్
బుద్ధవుబంధి జేసెదను బొల్పుగ గప్పము లిచ్చి పంపెదన్
గ్రొవ్వున నుప్పుఁ డింప వలకొన్న వధించెదఁ జెప్పు ముద్దియా! ౪౭౧

వ. అనిన విని యేకావళి. ౪౭౨

సీ. ఎవ్వఁడో వీఁడు నే నెఱుఁగజాలను నీదు బంధనంబున నిట్లు బడలియుంటి
నాతండ్రియునుగాడు నాయన్నయునుగాడు నాబంధువులలోని నరుఁడుగాడు
లాతి వీఁ డెవ్వఁడో యాతతబాహుండు నానేటికో చెప్పలేను వీఁడు
నాపుఁడు రక్కసుం డో విపులాంగి నీ యనున యశోవతి యరిగెనెందు

పిని గొనుచువచ్చి వీటిమీదికి తన । చేటు పా టెఱుంగ కోటుగనక
కాకయున్న నాకు కలఁడె శత్రుఁడు మూడు । లోకములను జూడ లోలనయన. ౪౭౩

వ. అని యిట్లు పలుకుచుండ నింతలోన గొందఱు దూత లరుదెంచి గృహంబుననున్న కాలకేతుం గాంచి. ౪౭౪

చ. సరిసరి వేగరాఁడిఁకను జాగొనరింపగ రాక్షసేంద్ర వ
చ్చిరి రిపు లింటిపైఁడికిని జెల్లరె గొంపలు నిప్పుముట్టిగన్
దొరబడి పల్లు పార గొని నూతులఁదున్ దొరకొంట లెమ్ము లె
మ్ముత్రుపడి సైన్యముఁ గొనుచు నూరును మమ్మును వేగ బ్రోవగన్. ౪౭౫

వ. అనిన విని కాలకేతుండు బవరంబున కురువడించి చని యేకవీరుం గదసి గదాఘాతంబున వైచిన నేకవీరుండు కనలి గదగొని వాని శిరంబున వైవ వాఁడు గతాసుండై పడె. నంత రాక్షసులు కాందిశీకు లైరి. యదిగని యశోవతి యేకావళి సమీపంబునకుం జని చెలియా యతిబలుండైన యేకరూపుఁడు యుద్ధంబుచేసి రక్కసుం జక్కాడచె. నతండు కందర్పసుందరాకారుండు నిన్నుం జూడ నిచ్చగించియున్నవాడు. నావుఁడు విని యేకావళి సిగ్గుపడి యనుగ్రజగమనతోడం గూడి చన యతిమలినంబగు స్కంధావారంబునందు వచ్చియున్న రాజసుతం జూచి రాజకుమారుం డిట్లనియె. ౪౭౬

క. చూడుము చూడుము కోమలి । వేడెద నిను నిదుగో మదనవేదనకును నే
నోడితి విను విన్నపమును । సీడితమగు నీతి నెఱుగు దీవని తలఁతున్. ౪౭౭

క. అని రాజు పలుక సిగ్గున । వనిత పలుకలేక శిరము వాంచి నిలువఁగన్
గనుచు యశోవతి పలికెన్ । జననాయకునకును బరమ సంతోషమునన్. ౪౭౮

క. ఇది పెద్దలచాటు దనుచు । మది నెరుగరె మీరు సాధుమాన్యం దతఁ డీ
సుదతి నొసగు నీ కిదియున్ । మది నిను వలచినది నిన్ను మానదు వింటే. ౪౭౯

ఉ. పెండిలిరాయబారములు పెట్టుము రాజున కట్టులైన నా
తండును నీకు నిచ్చు వనితామణి నంతట గోర్కె దీరు నా
పుండు నతండు నట్లయని పొంగుచు వారల గొంచు నేగి తే
డుండుపురంబు చేరి తగు నొద్దిక నిద్దఱి ముద్దులాడుఁ లన్. ౪౮౦

గీ. తెచ్చి చూపిన రాజుఁ డచ్చెరువడి । యిచ్చె నేకావళిని వాని కిష్టలీల
బెండ్లి గావించి కట్నంబు పెట్టి పనిచె । నిరువురును సుఖమును బొంది రింటి కరిగి. ౪౮౧

క. లోకేశ యేకవీరున । కేకావళియందు బుట్టె బుధగుణగణ్యుం
డై కార్తవీర్యభూపతి । యీకథ వివరించినాడ నే నీకు దగన్. ౪౮౨

వ. అనిన. ౪౮౩

క. మునినాథ నీవలన నే । వినినాఁడ విచిత్రకథల విశ్రుతఫణితిన్
ఘన హైహయవంశోదయ । మును దెల్పితి వదియు వింటి ముద మొదవంగన్. ౪౮౪

క. పరమస్వతంత్రుఁడగు నర । హరి పరతంత్రుఁడగుచు దురగాకృతి నొందెన్
బరమాశ్చర్యం బిది మునివర । నా కిది దెలుపవే కృపామతితోడన్. ౪౮౫

క. అనవుడు వ్యాసుఁడు వినుమీ । జనవర నే వింటి దొల్లి సర్వజ్ఞుఁడు స
న్మునికులచంద్రుం డమృతా । శనసుతుఁడగు నారదాఖ్య సంయమివలనన్. ౪౮౬

క. శమ్యాప్రాశాఖ్యంబై । రమ్యంబగు నాశ్రమమున రహి నే నుండన్
సౌమ్యుఁడగు నాతఁడు సుధీ । గమ్యపథం బట్టి వచ్చె గడువేడుకతోన్. ౪౮౭

క. వచ్చిన నర్ఘ్యాదికముల । నిచ్చి సమస్తోపచార హితవిధులను నే
నచ్చపడజేసి యడిగితి । నిచ్చట నిపు డడిగినట్టి వృత్తాంతంబున్. ౪౮౮

వ. మరియు ౪౮౯

—: వ్యాసుండు తన యిడుముల నుడువుట :—

గీ. సంయమీంద్ర యీ యపారమైనట్టి సం । సారమందు గలదె సౌఖ్య మెన్న
నెచట నెప్పుడేని యెవ్వనికేనియు । లేదు సుఖము లేదు లేదు లేదు. ౪౯౦

సీ. నట్టేట నొకదీవి బుట్టితి నెట్టులో కన్నప్పుడే తల్లి నన్ను విడచె
మొగి జూడ చుట్టంబు ప్రముఖ్యుఁడై పము లేక కాలకర్మవశానుగతుడ నగుచు
నడవిలో బడియుండి కడ కెట్టకేనియు బలునాళు లుగ్రతపంబుచేసి
కొండగుహల జేరి కొనకు సంతానార్థ బరమేశ్వరుని గొల్చి వడసి శుకుని
కఖిలవేదంబులను జెప్పి యతని విడచి । సుతవిరహదుఃఖమున వేగి యతితరార్తి
నెల్లలోకంబులు దిరిగి తల్లి దలచి । నరగునం జేరితిని మనుజాంగనందు. ౪౯౧

సీ. తల్లి పెండిలియాడి ధరణీశ్వరుని రాణిగా నుండుట యెఱింగి కడగ యచట
నే సరస్వతియొద్ద వాసంబుచేసుక యుండెడుతరి శంతనుండు స్వర్గ
మున కేగ విధవయై జనని నిజాత్మజు లిద్దరితో వసియింప నందు
చిత్రాంగదుని రాజుఁ జేసి భీష్ముఁడు భూమి నేలుచునుండంగ నింతలోన
గొడవ జిత్రాంగదుఁడు దోర నవలి తల్లి । నెప్పికొని భీష్ముఁడపుడు విచిత్రవీర్య
రాజు గావించి యా కాశిరాజుకూతురు । లిద్దరను పెండ్లి సేయంగ నెంచి గాంచె
మపుడు సుఖియించినాడ నో యనఘచరిత. ౪౯౨

క. అంతట విచిత్రవీర్యుం । డంతంబును బొంద భీష్ము డంబయు నడుగన్
గాంతల నిరువుర(బొందితి । సంతానముకొఱకు శాస్త్ర సమ్మత మనుచున్. ౪౯౩

గీ. అల్లనల్ల బేలయై వెల్లబారిన । యంబికాఖ్య శపథ నాచరించి
నాప బాంధు గనుము చేడియ యంచును । మొగి ద్వితీయ కనులు మూయ(జూచి. ౪౯౪

గీ. అంధు గనుమటంచు నాడితి నంతట । దాసి నొక్కదాని తల్లి బనుప
విదురుగంటి దాని విమలాకృతినిబట్టి । ప్రథముడాయె బాండురాజు వింటె. ౪౯౫

క. రెండవసతి సుతు ధృతరా । ష్ట్రుం డని రిదియెల్ల నాకు జుట్టుకొనియె నీ
చండాలపు సంసారము । గండాగొండియగు మాయ గడవం దరమే! ౪౯౬

గీ తలచికొనిన గుండె జలజలమని చాల । జలదరించుచున్న దలవిగాదు
తెలుప మాయవలన గలుగని పలుబాము । లిలను లేవు పెద్ద వలయసుమ్ము. ౪౯౭

గీ. ఎంతజ్ఞానినైన నేటిలో బత్ర్రదోచు । భూరిశాంతుడైన బొందకీడ్చు
మునివరేణ్యుడైన ముక్కుబట్టాడించు । మాయ గెల్చినట్టి మగడెవండు. ౪౯౮

శా. డోలారూఢమనుండనై కరిపురిన్ బొల్లించితిం గాలమున్
వేలంగానక మోహవార్ధిబడినువ్వే పుత్రవాంఛల్ మదిం
దేలం గొన్నిదినంబు లుంటి రుస నెంతే పట్టితిన్ భూపతి
శ్రీలన్ మాయ మహావిచిత్రముగదా దివ్యప్రబోధోదయా! ౪౯౯

వ. మఱియు శూరసేనతనూజ యగు కుంతిని మద్రకుమారి యగు మాద్రిని బాండురాజు పెండ్లాడి కామినీద్వయసహితుండై యరణ్యంబున ద్విజశాపవశంబునన్ దిరుగ నేఁబోయి యతని నాశ్వాసించి మరల హస్తిపురి కేతెంచితి నంత గుంతి యమునివరంబున ధర్మ రాజును, వాయువువరంబున భీముని, దేవేంద్రువరంబున నర్జునిం గనియె. మాద్రి యశ్వినులవరంబున నకుల సహదేవులం గనియె. నంత నొక్కనాఁ డతఁడు కామాతు రుండై మాద్రితో గలయ పూర్వశాపవశంబున మృతుండైనం గాంచి పరమసాధ్వి యగు మాద్రి యనుగమనంబు సేసె నంత కుంతిం బిడ్డలతో దెచ్చి మునులు హస్తినాపురంబు జేర్చిరి. అదియుంగాక. ౫౦౦

క. ఆ పాండుసుతు పలుబాముం । బాపోవఁగ గుంతి గోల పడఁగాఁ గని నే
తాపంబు నొందితి సుఖ । స్వాపంబును నెఱుగనైతి సంయమివర్యా! ౫౦౧

క. ఆ పాండుసుతుల భీష్ముఁడు । గాపాడెను ద్రోణుచేత గార్ముకవిద్యా
నైపుణి గరపించెను నే । నాపట్టున బుట్టిజుట్టి యరయుచు నుంటిన్. ౫౦౨

గీ. గొంతికిని గన్నెవయమున గొడుకు పుట్టె । నతఁడ కర్ణాఖ్యుఁ డొకసూతుఁ డతని బెంచె
వాఁడు దుర్యోధనుని చెలికాఁడుగాఁ బొ । సంగె నాదట నతిశౌర్యశాలి సుమ్ము. ౫౦౩

క. ధృతరాష్ట్రనకును బలువురు । సుతులు దురాగతులు పాండుసుతులకు రిపులా
యుతు లందుం దుర్యోధను । డతిచపలుడు మిగులబాధ లందించెజుమీ. ౨౦౪

క. జతుగృహములందు బాండుని । సుతులుండఁగఁ జిచ్చుపెట్ట శోకాధిక్య
స్థితినెంతయు నడలితి నా । మతి జెడె నాపదలు గలిగె మనుమల కనుచున్. ౨౦౫

గీ. ఎలమి బాండుతనయు లేకచక్రపురంబు । సేరియుండిరనుచుఁ జెలగి కొంత
కాల మొకవిధముగ గడిపితి నప్పుడ । యర్జునుండు మత్స్యయంత్ర మెసె. ౨౦౬

గీ. తల్లిమాటబట్టి ద్రౌపతి బంచపాం । డవుల భార్యగాఁగ నవల గొంత
మనసునందు సుఖనిమగ్నుండనై యుంటి । నిట్లు సుఖము దుఃఖ మెనసె నన్ను. ౨౦౭

సీ. రాజసూయము చేసి రమ్యకీర్తి వహించి ధర్మజుం డుండగా నిర్మలాత్మ
వృత్తి గైకొంటి న వ్వెనుక దంభద్యూతమున బాండవు లరణ్యమునకు బోవ
దుఃఖంబు నొందితి దుర్యోధనుని దుష్టబుద్ధిచే బాండవుల్ పొందినట్టి
కష్టంబులెల్ల నా కష్టంబులుగ నెంచి యప్పటప్పటికి నే నడలుగొంటి
కాన సంసారమునను సుఖంబు వచ్చు । దుఃఖమును వచ్చు నెంతంత పొద్దవారి
కేని వింటివకా నాకు నిన్నిగతులు । ననుభవంబులు బ్రాపించె నద్భుతముగ. ౨౦౮

క. నే నెవ్వఁడ నెవ్వండో । నా నాయన తల్లి యెవతె నాకును సుతులే
రో నాకును సుఖదుఃఖప । రీణామము లెట్లో తెలుపు ప్రీతి నటన్నన్. ౨౦౯

చ. అన విని నారదుం డనియె వ్యాస పురాణకథావిలాస నీ
వనుపమబుద్ధిశాలివికదా విను జెప్పెద దేహధారికిన్
సనకసనందనాదులయినన్ హరియైనను శంకరుండయే
ని నలినగర్భుడేని విడ నేర్చునె సంసృతియందు మోహమున్. ౨౧౦

ఉ. ఓయి పరాశరాత్మజ మహోద్ధతమైన భ్రమంబుచేతనే
యీ యఖిలంబు నున్నయది యెప్పుడు భ్రాంతి నశించు నప్పు డీ
మాయ గనంగరాదు జితమాయుడు దేవుడుకాడు నీవు నే
నో యిక నెంతవారము నరున్ నిను బోల్చిన నీవ మీయనా. ౨౧౧

క. విరమింపు మేల చెప్పెదు । మరిమరియును రోలుబోయి మద్దెలతోడన్
మొరపెట్టుకొన్నయట్టులు । వెరగేటికి నాదు గొడవ వినుము తెలిపెదన్. ౨౧౨

— నారదునకు మర్కటత్వప్రాప్తి :—

ఉ. నేనును బర్వతాఖ్యుఁడును నింగి దొలంగి ధరం గనుంగొనం
బూనికతోడ వచ్చి ఘనపుణ్యము భారతవర్షమందు నెం

తేని మురంబుతో దిరుగు చెక్కడ నెక్కడ తీర్థమందు న
చ్చో నాగి డిగ్గుచున్ నిలుచుచుం జరియించుచునుంటి మర్మిలిన్. ౫౧౩

గీ. మచ్చికలర మేము వచ్చునపుడె యొక్క । కట్టు జేసుకొంటి మెట్టు లనిన
నొకని మనసులోని ధోకనికి దెల్పంగ । పలయు నెంత చాటువార్తయైన. ౫౧౪

క. తిరుగుచు దిమగుచు సంజయు । పురి కరిగితి మతడు మమ్ము బూజించెను స
త్తరి వానకాలమగుటం । బొరి జాతుర్మాస్య మచట బుచ్చ దలపుతోన్. ౫౧౫

క. అచ్చటనే యుంటిమి । పౌరహొమ్మెములే కట్టులుండ భూపతి మమ్మున్
మెచ్చి పరిచర్య సేయంగ । జెచ్చెర దన కన్యను బనిచెను దమయంతిన్. ౫౧౬

గీ. చక్కదనముల పెన్నిక్క చామనేత్ర । మందగామిని సువివేక మాన్య సర్వ
కాలముల మాకు పరిచర్య లోలి నెఱపె । నడుగులకు మడుగులొత్తుచు నతిముదమున ౫౧౭

గీ. మేము నిత్యము నియతితో సామవేద । సంహితలగోష్ఠి సలుపుచు జాలుగడపు
చుందు మం దేను వీణలో నొప్ప సామ । గానమును బాడుచుందును దాన లయల ౫౧౮

గీ. రాజపుత్రి వినియె రాగంబు లెంతేని । రాగ మాలకింప రాగ మెచ్చె
రాజపుత్రి కపుడు రానురా గడు నను । రాగ మెచ్చె మందరాగధీర! ౫౧౯

క. రాగము నే జూపగ నను । రాగము నా మనసు జూపు రాజతనయ దా
రాగము వలరేడు తన జి । రాగము నే గనుల దనివి రాగము గొంటున్. ౫౨౦

క. రసములొలుక నా కా సా । రసలోచన యుపచరించుఁ బ్రముదితమతితో
రస మడిగిన లవణాదిక । రస మడిగిన బంచశరశరసమర్థితయై. ౫౨౧

క. యోషామణి పరిచర్యల । నిష్పక్షపాతంబు నూపె నిద్దరియెడలన్
భాషాపై ఖరిలోన ని । మేషోన్మేషనమునను నిమీలనమందున్. ౫౨౨

సీ. శీతోదక మమర్పు సేయు బర్వతునకు పుష్పోపకరంబు నా కొసగుచుండు
మంచిమజ్జిగఁదొల్పి యుంచుఁ బర్వతునకు నెఱినాకు మీగడ పెరుగు బెట్టు
చిఱిచాపపై బట్టి బరచు పర్వతునకు బరగ నాకును దూదిపరపు బరచు
నందఱి జూచిన ట్టా పర్వతుని జూచు గులుకుచూపుల నన్ను గలయఁజూచు
పలుకు బిగ్గన హుమ్మని పర్వతునకు । పిలువగా నల్ల దరిజేరి పెదవిగదల
బలుకు నొక వింత చక్కెర పలుకులొలుక । దీగెబోణుల మేలుబంతి దమయంతి. ౫౨౩

క. ఓ మౌనినాథ చూచితి । వో మామిడిపండు దీని బుచ్చుకొనినచో
మామీద బ్రేమ యధికం । బౌ మేలని తెచ్చి నాకు నందిచ్చుఁ దమిన్. ౫౨౪

గీ. పర్వతుఁడు లేనితరి నూచి బాల మెల్ల । మెల్ల నటు నిటు జూచుచు నల్లఁజేరి
మునివరా భూతి కొంచెము మొగమునందు । బెట్టుడని వేడుకొను దృష్టిగొట్టె ననుచు.

క. కాయజు నిమిలికిటోరెం । దోయజముఖి నన్నుఁ దనదు తొంగలిరెప్పల్
మూయుచు నెత్తుచు వగలం । జేయగ నా తెల్వి లేగె జెట్టాకపులుగై. ౨౨౬

క. వగ లొడ్డులంటుకొని పా । రగ మగున నటింప మనసు ప్రమదామణిపై
పగిలి యితరములఁ నొల్లక । జగ మెఱుగను సంధ్య నెఱుగ స్నాన మెఱుంగన్. ౨౨౭

గీ. వెంటుతో నిష్ఠలందిచ్చు చెలియ ముద్దు । చేతి హొయలును జూచుచు ప్రీతిమీరి
కాఁగుసీకన్ను నే కాష్ఠ గడిగికొంటి । పవ్వసన యుంటి యయ్యెంతి నవ్వుకొనగ. ౨౨౮

గీ. సంధ్యవార్చెడిచో నింతి సరస జనగ । కన్నులు తపంగ సౌందర్యగణన చిక్కి
జెలఁగి నూర్యోర్చకగ్నిర్చ సెప్పుబాన । బర్వతుడు నవ్వు నిది పట్టపగ లటంచు. ౨౨౯

క. ఇట్టుల గాలము నన నౌక । పట్టున నవ్వింత జూచి పర్వతు డడిగెన్
గట్టిగ నాకు దెలుపు మీ । గుట్టును ననుడు సిగ్గువలన గొంకుచు నేనున్. ౨౩౦

గీ. ఈ విశాలాక్షి దమయంతి యేను భర్త । గావలె నటంచు గోరెడి కన్య నేను
వలచితినటన్న బర్వతుం డలిగి యోరి వంచకా కమ్ము నెవిష్ఠు వానరుఁడవు. ౨౩౧

వ. అని యిట్లు. ౨౩౨

క. నా మే నల్లుడు పర్వతు । డీమాడ్కి శపింప క్రోధహృదయుఁడనై నే
నో మందాత్మకుఁడ పితృపతి । ధామంబున కరుగు మింక వదయక యంటిన్, ౨౩౩

గీ. నేను కోతినైతి మేనల్లుడా మృత్యు । లోకవాసి యయ్యె లోకమెల్ల
మమ్ము జూచి నవ్వు మహ నెంతవారికి । దేహముననె యుండు మోహ మనుచు. ౨౩౪

క. వీణను నేగాన పాడగ । నాణెంబును వినుచు మెచ్చు ననబోణి లన
ద్వేణి దమయంతి చింతిలి । ప్రాణముగా దలచి చేసె బరిచర్య లొగిన్. ౨౩౫

ఉ. అంతట నౌకన్నాఁడు తన యాత్మజ గన్గొని సంజయుండు దా
నింతికి బెండిసేయవగు నీ డిది యంచు దలంచి మిత్రులన్
జెంతకు జీరి బెండ్లి యిఁక జేయదగున్ సుత కిప్పు డొక్క భూ
కాంతుని సద్గుణాన్వితుని గంటిరె యంచు వచింప వారిలోన్. ౨౩౬

వ. నిరుపమనీతికోవిదుండైన యొక్క ముఖ్యమంత్రి యిట్లనియె. ౨౩౭

గీ. గుణగరిష్ఠులైన మహిపాలయామినుల । సుతులు గలరు నీదు మతికి నిష్టుఁ
డైనవాని దెచ్చి యాత్మజకును బెండ్లి । సేయవచ్చు నింత జెప్పనేల. ౨౩౮

క. నావుఁడు నది విని కన్నియ । భూవరుచిత్తము నెఱిఁగి యపుడ ధాత్రికి దా
వేవేగను తెలిపెను దన । భావము నారదునిమీఁద బట్టె నటంచున్. ౪౩౯

చ. అది విని ధాత్రి వచ్చి మనుజాధిప నీకును జెప్పుమంచు నీ
తనయ వచించె నారదు సుధాకరుఁడుఁ మహతీయుతుఁ మనం
బున దలపెట్టితిన్ నిజవిభుం డని గాన మఱొండు వేడుకన్
నను బరుభార్య సేయకుము నారదమౌనికి నిమ్ము ప్రీతితోన్. ౪౪౦

చ. మొనవలలేవు మీనములు ముట్టవు నాచును గానరాదు క్షా
రసలిలజాలసంతతతరంగయుతంబునుగా దనేర నీ
రసముల కాకరంబగుచు రాజిల దెప్పుడు సౌఖ్యమిచ్చు స
ద్రసమహితంబు నాదజలరాశి మునింగితినంచు జెప్పుమా. ౪౪౧

వ. అని యిట్లు దన సుత దమయంతి పలికెనని వచించిన ధాత్రివాక్యంబులు విని సంజ
యుండు మనస్సయి వానరముఖుండైన నారదుని వరించె నిక్కన్య నే నేమిసేయుదు ననుచు
దన యంగనకిట్లనం జని. ౪౪౨

సీ. వింటివా యీవింత విమలాంగి మన దమయంతి నారదుని బెం డ్లాడవలచె
యీ వెఱ్ఱిబుద్ధి దా నెట్లుపుట్టెను దీని కేను దానముసేయ నితడు తగునె
బిచ్చగాఁడు కురూపు దచ్చపలాక్షికి పిచ్చితనంబును బుచ్చు మింక
నేకాంతమున జెప్పి యిది శాస్త్రవిధియుగా దాచారమును గా దటంచు ప్రీతి
ననిన నది యేగి గూతు నేకాంతమునను । దీని బుద్ధాడి సరసను జేర్చి కొంత
సేపు వివిధములైన సల్లాపములను ద్రొట్టువుచ్చి మధురవాగ్విభూతి దనర. ౪౪౩

శా. తల్లీ! నీవును బెండ్లిసేయఁ దలఁచెన్ ధాత్రీశ్వరుం డాత్మ నీ
యుల్లాసంబున కీడుజోడయిన రాజోత్తమును సౌందర్యసం
పల్లీలామయు జూచు నీవు ఘనుఁ డింద్రోపమంపువానిన్ సదా
వాల్లభ్యం బొనగూడగాఁ గలయుదే వామాక్షి భాగ్యం బిలన్. ౪౪౪

గీ. నిజము కల్లయు నెఱుగక విరివిబోడి । వింటి నే నిప్పు డొకవార్త వినుబోటి
బంగరు నెగులొందితిని మది మునుల వలెను । మామ నారదునందు నీ యాత్మయనుచు. ౪౪౫

క ఎక్కడి నీసౌందర్యం । బెక్కడి యా బడుగుకోతి యీవార్తయు దా
నిక్కంబయేని తమిచే । నక్కను వెనువవిడ నం చనరె లోకమునన్. ౪౪౬

క. ఇంటింట బిచ్చమెత్తుచు । వంటకమును దినుచు ప్లవగవక్త్రుండై నీ
ఇంటబడియున్న వరవుడు । నంటెదనని పలుకు టెంతయక్కజ మబలా. ౪౪౭

క. నీ కోమలతను వెక్కడ । నా కోతిమొగంబువాని యంగవికార
స్వీకారం బది యెక్కడ । జేకొని గాడ్దెకును బట్టు జీ నిడినట్లే. ౪౪౮

గీ. తొయ్యలి కాకిముక్కున దొండపండు । నోజ తుమ్మకు బెట్టిన జాజితీగె
క్రమము దాసీరకున కిచ్చు చమలపొఱ । పేరిమగు నీకు నారదు బెండ్లిసేయ. ౫౪౯

గీ. కోతిమొగము పెట్టుకొని యెగదిగజూచు । ముక్కుపండ్ల నుదుక ప్రక్క నీవు
పెండ్లికూతునంచు బేరిడికొనియున్న । వనటగుంద కెవరి మనసు నిలుచు. ౫౫౦

గీ. బ్రతుకు లొక్కనాఁటివా యెంతకాలంబు । గడపవలయు నిట్టి బడుగుపొత్తు
విడువు విడువు దీని వినువారు నవ్వరే । వడుచ యెట్లు బొంద బడితివొక్కొ. ౫౫౧

క. అను తల్లిమాటలను విని । వనితామణి యల్ల నవ్వి పలుమఱ్ఱపల్ నా
కును సెప్ప దగుదు రీ రది । వినదగు నాకట్టులైన విను మో జననీ. ౫౫౨

ఉ. మోమున రూపు గల్మియును మూర్ఖనకున్ గలదేని దాన నా
కేమిఫలంబు సిరసున కెంతయు రాజ్యము గల్గియున్న బే
రామున లే క్కరణ్యముల నద్భుత నాదరసంబు గ్రోలవే
సామము బాడినన్ వినుట జాలదె వేఱొకదేల నా కికన్. ౫౫౩

గీ. అంబ సప్తస్వరాత్మకయైనయట్టి । విద్య నారదుఁ డెఱుగు నవ్వెన్క గృత్తి
వానుఁ డెఱుఁగును మూఁడవవాని కద్ది । దెలియశక్యంబె వెయ్యేల జలజనయన. ౫౫౪

క. ఛీ ఛీ గర్వోపేతత । ఘూచక్రం బేలునట్టి మూర్ఖునకంటెన్
గోచి యిడి బిచ్చమెత్తెడి । యా చతురగుణాఢ్యు కూటి మదిరెన్నగదా! ౫౫౫

చ. స్వరము తెఱింగి గ్రామముల సంగతులన్ బరిపూర్ణవేత్తయై
యరుదగు మూర్ఛనావిధము లన్నిట దా జతురత్వమూని య
ష్టరసవిధిజ్ఞుఁడైన పురుషప్రవరుండు ధరాతలంబునన్
దొరకుట దుర్లభం బతఁడు దుర్బలుఁడేనియు బేదయేనియున్. ౫౫౬

క. కైలాసమునకు గంగయు । నోలి సరస్వతియు నెట్టు లొందెడి నటులై
లీల స్వరజ్ఞానచణుఁడు । కైలాసమునందు చేరు గలుషరహితుఁడై. ౫౫౭

క. స్వరమాన మెఱుగువాఁడే । నరుడని జెప్పబడుచుండు నయమున సప్త
స్వరభేద మెఱుగకుండిన । ధరణిం బశువంద్రు దేవతావిభునైనన్. ౫౫౮

గీ. మూర్ఛనాతానమార్గసమ్మోదయుతుడు । గానివానిని పశువుగా గాంచుచుంద్రు
పశువు లగాదు లేశ్మను పాములేని । చెవులులేకున్న నాలించు నవి స్వరంబు. ౫౫౯

క. బాలుండు హోరువెట్టిన । జోలలుబాడంగ నిదుర సోకునుగాదే
లీలావతియగునే స్వర । లోలత లేకున్నసుం దరలోపరి చెపుమా. ౫౬౦

గీ. అద్వితీయసౌమగాభిఖ్యు నారదు । నెటులుగనౌక్కొ తండ్రి యెంతవెత్కి
చక్కఁదనము చూచి యొక్కమూర్ఖున కిచ్చు । నెటుపడెలనెనౌక్కొ చేరి నన్ను. ౫౬౧

క. శాపంబుపలన వానర । రూపము బ్రాపించినంతలోనే చెడెనే
వ్యాపారము లన్నియును న । కూపారము నారదుండు గుణములవెల్లన్. ౫౬౨

క. కిన్నరుల పన్నె చెడనే । పన్నుగ సర్వసుఖు లైనమాత్రనె నిత్యా
సన్నస్వరవిద్యాసం । పన్నులకు ముఖంబు లడుగ బనియుం గలదే. ౫౬౩

క. అనిన విని తల్లి రాజున । కును దెల్పఁగ నతఁడు కూఁతు కోరికవెంటం
జను బొప్పనసుచు నాకును । వనితామణి నిచ్చి చేసె వైవాహికమున్. ౫౬౪

గీ నాతి కోతిమొగము నాదని యెంచక । నీతిఁ బ్రీతి గల్గి నెమ్మితోడ
నేత మూతి గడిగె నేనుమాత్రము త్రపా । పాత్ర నైతి నాదు పాటు దెంచి. ౫౬౫

గీ. అంత గొన్నినాళ్ళు లరుగంగ బర్వతుం । డరుగుదెంచె దీర్థయాత్రఁ జనుచు
నా సమీపమునకు నయము దెలసి యేను । నతని కధికభక్తి నర్చ సలుప. ౫౬౬

వ. నన్నుం గాంచి. ౫౬౭

మ. కపివక్త్రంబున దుఃఖపూరితుఁడవై త్రాగంగ దా గాంచి స
త్కృపతో మాము నిమన్ శపించితిగదా దీప్రప్రియున్ నీవునుం
గుపితత్వంబున నన్ను దిట్టితివి సకున్ శాపమోక్షంబు ని
త్యప్రవృత్తిన్ గలిగింతు నాకును నటు ల్పల్పంగ నీకుం దగున్. ౫౬౮

—: నారదునకు శాప విముక్తి :—

క. నాపుణ్యంబున నీకుం । బ్రాపించును జారుపత్ని మునిసంతనె యూ
శాపాయుష మొగ మడచి । రూపంబై యుప్పు నమృతరోచింటోలన్! ౫౬౯

గీ. దాని కలది నారదముని పల్కుటుఁ జూచి । నీవు స్వర్గమునకు నేఁడునుండి
పోవవచ్చు ననిన బొంగె నాతఁడు మహా । నందపరవశత్వ మంది యంత! ౫౭౦

చ. అమృతమరీచిబోలె దొలుపారు మొగంబున జంద్రికాంకురా
భమున నవ్వుతోడ మురిపెం బెసగం గనుపట్టు బెన్నుటన్
గములపత్రాక్షి నూచి పడిగా జని చంపలు గొట్టుకొంచు తో
యమిదిగో తోయమంచు దన యన్గుపదంతులతోడ జెప్పినన్. ౫౭౧

గీ. తోయ మేది యేది తోయజాక్షి యటంచు । చేర మోము ద్రిప్పి చేతి వ్రేల
మగని జూప వారు తగునమ్మ యిది యేమి । వింత వింతయనుచు వేగిరించి. ౫౭౨

క. శాపవిముక్తి విధం బపు । డా పర్వతునివలన విని మహానందముతో
నేపారగ వడి వడి జని । భూపాలున కెఱుక సేయ బొంగె నతండున్. ౫౭౩

ఉ. పొంగుచు భార్యఁగూడి తన పుత్రికయున్న గృహంబుసేరి ని
ర్భంగత నల్లునిన్ సరస పర్వతునిం గనె నప్డు వారి క
న్నుంగవ నెంతహర్షపడెనో వివరింప దరంబె భూవరా!
సంగతసౌఖ్యసారమున జంతుతతుల్ మది బొంగకుండునే. ౫౭౪

క. ఈగతి నానందభరితు । లై గానరసజ్ఞుడైన యా నారదుతో
భోగంబులొందు సుముఖ । శ్రీగల దమయంతి యనుచుఁ జెలఁగిరి వేడ్కన్. ౫౭౫

వ. అని చెప్పి వ్యాసుండు వినుము సంజయుం డప్పర్వతమునకు ననేకవిధంబుల గొనియాడి విష్ణ్వాని నారదునకు పారిబర్హం బిచ్చినంత నారదుండు నాతోఁ డనో సత్యవతీ తనయా! దేహధారికి మోహంబు సిద్ధంబు దానివలన సుఖదుఃఖంబు లనుభవింపక తప్ప దని చెప్పి మరియు. ౫౭౬

క. ఏ విధాసిమాయలోఁ బడె । నా బ్రహ్మ సంబమైన యఖిలంబు నిదే
యబ్రంబు హరిహరాదుల । సుబ్రాజులు దాని దరిమికొనజాలిరొకో! ౫౭౭

—: నారదుని నారాయణుండు స్త్రీని జేయుట :—

చ. వెలయ నొకప్డు సత్యముని విష్ణ్వని యే నల తెల్లదీవి కిం
పలరగ నమ్ముఁ గొనెడి యూన దలంకొన వీణతోన న
త్యలఘుతసామమున్ స్వరసమంచితవృత్తుల బాడికొంచు వే
వెలితి జూచితిన్ నిఖిల విశ్వవినోదను సజ్జనార్దనున్. ౫౭౮

ఉ. చూచిన యంతలోన హరి సుందరి పద్మ నిశాంత నిత్యశో
భాచయసర్వభూషణవిభాసిత సింధుకుమారి యింగనన్
లేచి చనెన్ హరిన్ విడచి లీల దదంతరగారసీమ కా
లోచన నప్డు నామనసులోపల హేతువు దాచ కత్తరిన్. ౫౭౯

మ. భగవంతుండవు పద్మనాభ నిరఘ ప్రారంభ శంభచ్ఛమా
దిగుణస్వాంతుఁడ వీ సుధాబ్ధిసుత నన్ దివ్యర్షి నీక్షించి వే
షద్గతిన్ లోపలి కేగె గారణము వక్కాణింపవే దేవదా
రగుణన్ మోహవిహీనుడన్ జడుదనో రాగ్లాయునో కొంటెనో. ౫౮౦

చ. అపుడు నప్డు శౌరి వినుమా మునినాథ నిజంబు పల్కె తీ
వనఘుడవంచు నమ్మితివి యాత్మ నజైనను లోకనీతియుం

గనదగుగాదె సాధ్వులగు కాంతలు భర్తలపక్క యుమ్మలం
గనుగొననోప రట్టియుగాక పఠించెద నాంకింపుమీ. ౫౮౧

ఉ. మాయజయించువాఁడె జితమారుతుఁడైనను యోగియైన వి
ద్యాయుతుడైన సాంఖ్యముఖపర్వవేత్తయుయైన ధర్మవో
దాయనుడైన నింద్రియజయుడునుడైనను గాన మోహాధీ
నాయత లేదనం దగునె నారద! మాయకు బంటు లెల్లరున్ ౫౮౨

క. నీవనగ నెంతవాఁడవు । నావలనం దంభుపలన నలి నజువలనన్.
దోషవంబడనేరదు మా । యావిలసన మనుచు దెలియుమా మదిలోనన్. ౫౮౩

క. దేహంబు గలిగనేనియు । మోహంబును గలుగ నమ్ము మునివర మనకున్
దేహములు గలవు గావున । మోహంబులు గలవు మాయ మూలముసుమ్మీ. ౫౮౪

గీ. అనిన విస్మయమంది యో యనంతాక్ష । మాయయెట్టిది యెటువంటి మహిమ గలది
యెక్కడ వసించు దాని రూపేమి యనిన । నారదున కిట్టులని యాదిదైత్యారి యపుడు. ౫౮౫

క. అది మూడుగుణములుగల । యది నిఖిలాధార యదియు నన్నింటను దా
నది సర్వసమ్మతయు యగు । నది సర్వవ్యాపి చెప్ప నలవియె దానిన్. ౫౮౬

ఉ. దాని కనుంగొనం దలపు దట్టినయేని మునీంద్ర! చూపెదన్
రా నను గూడి చూచి యొక రాగము పెట్టెదవేమొ మంచిదే
యౌనని తార్క్ష్యునిం దలప నాతడు వచ్చిన నెక్కి నన్నునుం
దానిపయిం దగ న్నిలిపి దాటె వనంబులు పర్వతంబులున్. ౫౮౭

మ. చనుచుం జూచితి నేను బత్తనములన్ సాలంబులన్ బల్లెలన్
వనులన్ మౌనిజనాశ్రమంబులను సద్వాపీసరస్ శైలులన్
ఘనవైకుంఠముల నాగాధిపులం గ్రామంబులన్ కాప్వలా
వనులన్ బల్వలకోటులన్ గుహఘటాపంచాస్యముఖ్యంబులన్. ౫౮౮

క. చారుమహిమ బుల్లిపక్షిం । జేరీగంపోలె పరమశోభనుడగు నా
కోరికి దగ్గర గాఢవ । దారపయిం దిటపమిచి యరిగితి నేనున్. ౫౮౯

ఉ. మే మట గాన్పకట్టమ సమీపమునం గనుగొంటి ముల్లస
త్కోమలపంకరుట్కుముదకోకనదాళి పతంగలోకమున్
వ్యోమశిఖత్వదాత్తనినదాయుగతాంచితచంచరీకమున్
క్షేమకరాప్యల స్మరదసీకము నైన మహాతటాకమున్. ౫౯౦

వ. ఇట్లు గాంచి యత్యాశ్చర్యమగ్న చేతస్కుండనై వేమరెత్తినట్టు లట్టు నిట్టుం జూచుచున్న
నన్నుం గని నారాయణుండు మన మిచ్చట డిగ్గి యీ తటాకంబునందు స్నానంబుచేసి

మధురజలంబులఁ గ్రోలి యేగుదమని నుడివి నా తర్జని బట్టుకొని గరుమునింతిగ్గి నవ్వుచు నారదా! నే నిచ్చట నీ మనోహరంబగు వృక్షచ్ఛాయ నుండెద, నిర్మలజలంబుల నీవు మునుగా స్నానంబుసేయుము. నీవెనుకన నేను స్నానంబుసేసెద. సాధుజనంబుల చిత్తంబునుంబోలె జలంబు మిగుల విమలంబై యున్నది, నావుడు విని యేను. ౫౯౧

గీ. పట్టియున్న వీణ చెట్టుదాపున బెట్టి । యిత్త్రిత్రోలు బెట్టి బుఱ్ఱపరిని
ప్రాతనారపంచె పైబుజంబున నిడి । గోచి దోపుకొనుచు గొలను జేరి. ౫౯౨

గీ. కాలు సేతులు మురికిపో గడుకుకొంటి । ముడిని వైచితి గట్టిగా ముట్టిజుట్టు
పర్భకట్ట యొకటి వ్రేళ్ళ దాల్చికొంటి । నాచరించితి ముమ్మారు లాచమనము. ౫౯౩

గీ. డిగ్గితిని నీళ్ళ స్నాన మాడితిని తనివి । దీర నే నంద యుండంగ నాకికైతి
నారి నా వీణయును మృగచర్మమును ద । టుక్కునను గొని నింగికి నెక్కె ననఘ. ౫౯౪

గీ. నారియగను నిజవచనంబునను నింత । వీణ మఱచినాడ గాణతనము
మఱచినాడ నేను మౌనినని యెడి బుద్ధి । మఱచినాడ త్రోలు మరచినాడ. ౫౯౫

గీ. అప్పుడే లోకమును నే మవతరించి । నట్టులాయెను నాబుద్ధి కఫలవృక్ష
మానవులు క్రొత్తకై వింతబూని కొలను । పూలు చెట్లును మృగములలీల దోచె. ౫౯౬

క. మును వీణ ద్రోలు చెంబును । గొని జరజర నడచువాఁడ కుచభరమున జ
ఘనమున వేణీభరమునను జ । ఘనభరమున నాకు మందగతు లాయెఁ జుమీ. ౫౯౭

గీ. వీణబరువునను మారు వేణిబరువు । అక్షమాలికస్థానము దాణివంద
బూవిపూతలచోట జవ్వాడిపూత । యింతినైనప్డు నా హొయ లేమిచెప్ప. ౫౯౮

సీ. కావిదోవతి చక్క గట్టనేరని నేను కట్టనేర్చితి సరిగంచుచీరె
జుట్టుగూరిచి ముడివెట్టనేరని నేను బెట్టనేర్చితి పూలుజుట్టి కొప్పు
హొలుపుమీర విభూతి బూయనేరని నేను పూయనేర్చితి మంచి పునుగు మేన
బెడగుగా జలిదొంత దొడుగనేరని నేను తొడగనేర్చితి సీయుదారము రవిక
నేనుచెప్పడు దాపసాకృతిని విడచి । నే మును విచిత్రముగ ముద్దులేమనైన
నాటి నాయొర్పు నా నేర్పు నాకె వింత । యయ్యెడును లాతులకు వింత యన వశంబె. ౫౯౯

వ. ఇట్లిత్యద్భుతంబుగా వొలతనై వెడలి వచ్చు జగన్మోహినియో యన నే నా తటాకంబు వెడలి వచ్చి నలుదిక్కులం జూడ రథాశ్వగజపదాతిసమన్వితుండై మన్మథాకారుండైన యొక యౌవనపురుషుండు నాకనులయెదుటం బడినం జూచుచున్నంత నా రాజకుమారుండు నా రూప యౌవన కళావిశేషంబులకుం గామమోహితుండై కదసి నన్నుం గని యిట్లనియె. ౬౦౦

గీ. ఎవ్వతెవు నీవు వేల్పులయింతివొక్కొ । మనుజకాంతవొ భోగులమహిళవొక్కొ
యొంటరి జరింపనేటికి నువిద నీకు । బతిగలడొ కన్యవో వేగ బలుకు మింక. ౬౦౧

గీ. నేను దాలధ్వజుండను నృపతివరుఁడ । నన్ను బెండ్లాడితేనియు నాతి నీకు
సకలసౌభాగ్యములు గల్గు జాగిసేల । తెలుపు నీ వాంఛితం బన నలరి యేను. ౬౦౨

క. నాతండ్రి నెఱుగ నెన్నఁడు । నాతల్లి నెఱుంగ నా జనన మెట్టిదియో
యెఱుఁగ నా బ్రతుకిఁక । నేతీరో యింతయైన నే నెఱుగ నృపా! ౬౦౩

గీ. ఏమిచేసిన జేయు మిం కేను నీకు । దక్కితిని చిక్కితిని వేర యొక్కరెవరు
ముక్కుమొగమెరుగనివారు ప్రక్కజేర్చి । వేడుకలరంగ నన్ను గాపాడగలరు. ౬౦౪

క. నీదాననయితి నను గ । న్యాదానము సేయు దాత యా యీశ్వరుఁడే
రావలెఁచితి నీతోడను । లే దిక నొక తెరవు నాకు లేఖేంద్రసమా. ౬౦౫

వ. అనిన విని తాలధ్వజుండు తన భటవర్గంబుల కాజ్ఞాపింప వస్త్రశిబికం బన్నిన న న్నం
దునిచి నిజనగరంబునకుం గొంపోయి యథావిధి నగ్నిసాక్షికంబుగా వివాహంబు సేసికొనిన
నే నతనికి భార్య నైతి. నంత నతండు నాయం దత్యంతానురాగంబు బొడమ నిజరాజ్య
కార్యంబులెల్ల విడనాడి క్రీడాసక్తుం డయ్యె. ౬౦౬

ఉ. మేడల మిద్దెలం గదుల మేలిమిమెట్టుల కట్టడంబులం
బ్రిదర బూవుదోటలను వేదుల గృత్రిమపర్వతంబులన్
జోడుగ సింధుతీరముల సొంపగు మామిడిగున్న చెట్ల పె
న్నీడల గ్రీడలం జరిపె నీడన కాడిన కెల్ల జాడలన్. ౬౦౭

సీ. ఏమరుపాటుగా నే నేదొ కనుచుండ వెనుకగా వచ్చి నా కనులుమూయు
ఓ లోలనయన నీ కోలోల యని వచ్చి కదసి నాతో సరిగంగలాడు
వెన్నెలబైటనే వేసంగి జమురాత్ర దిసుగాడ దా బూలసురటి విసరు
అలరంచ కే జరణాగ్రంబులను నిల్చి కోయవో దా బూలకొమ్మ వంచు
పొత్తునవెగాని సోపద బూనదెపుడు । కొనడు విడియమ్ము ముందు నే గొఱికన్న
క్షణము వదవైన దా నిరీక్షణము సేయు । క్షితిపు తగులాట మింతని చెప్పవశమె. ౬౦౮

సీ. నీటిక మాటికి జేరంగ బిలువ నే విసికిన నేర్పు దా వెక్కివెక్కి
పలుమారు చెక్కిలి నులుమంగ నే మారుమొగమైన దా దీనముఖత దాల్చు
సరసనే చనుదేర సమయంబు గాదన్న వేగ రమ్మని మ్రొక్కి వేడుకొనును
పూలు గుచ్చుచు నేను మోము వాంచిన నాదు గడ్డంబు పైకెత్తి కాంచి నవ్వు
తత్తరమునందు నను జంక కెత్తుకొనును । ఓపబుచ్చెద బిగువసా లాడుచునుసు
తోయమని సాచి తుద కుత్తచేయి దాపు । క్షితిపు మదనవికారముల్ చెప్పవశమె. ౬౦౯

క. ఆ రాజు మన్మథాప । స్మారము తోరమయి మంచమతి నితరవ్యా
పారంబు లుడిగె మరచె మ । హారాజ్యం బిహము పరముసేనే యైతిన్. ౬౧౦

ఉ. చక్కనిదాన భూపకులచంద్రుడు నన్నె వరించె నావలం
జిక్కెను భోగభాగ్యములు సేకురె బహ్మపురాంధ్రి కైతి నా
కొక్కరు సాటిచే కల దహో పులిజున్నును బుట్టతేనియం
జెక్కడ లేని గర్వము వహించితి నిక్కతి విజ్ఞపీగితన్. ౬౧౧

ఉ. వీణ యెరుంగ జెం జెరుగ వీపున వ్రేలెడి తోలుబుట్టయుం
గోణ మెరుంగ బొం తెరుగ కోట జపించుట ముక్కుమూయుటన్
నాణె మెరుంగ సంగపసనం బెరుగన్ ముడిసం చెరుంగ నా
రాణితనంబునాడు తగురా సడుమంత్రపుకల్మి కింతెరా. ౬౧౨

గీ. వ్యాసమునివర్య! యానాటి వైభవంబు । తలచి తెలుపంగ నూరేండ్లు చాలవింకను
కలికిచనమున చళుకంటి తళుకుమంటి । కులికి పలికి కుసుమ్మన గాలబడితి. ౬౧౩

క. ఈగతిఁ బంద్రెండేండ్లు । భోగించితి మొక్కవణము పోలిక నేనున్
సాగరవసనాపతియున్ । కాగల కాసింత యూమొగా మునిచంద్రా! ౬౧౪

గీ. చెప్పుకొనబోవ నాకేమి సిగ్గుడోచు । నెలగతచి రెండు మూడాయె నలసటాయె
జీడెల్లను గుసగుసలాడ వింటి । గడుపు కడుపోసి మహారాజుగారి కనుచు. ౬౧౫

గీ. చప్పనాయె నోరు త్రిప్పెను గడుపులో । గొప్పులోని పూలు గొప్పబడవు
లాయె మొగము తెల్లనాయె మొనలు నల్ల । నాయె చన్నులమీద నానలాయె. ౬౧౬

క. పదియవ నెల రాగానే । యుదయించెను బుత్తుడొక్క డుడువాసర యో
గ దిన కరణ శుద్ధి గలుగ । గదసి శుభస్థానములను గ్రహములు నిలువన్. ౬౧౭

క. నేత్రోత్సవముగ సుతుగని । పుత్రోత్సవ మాచరించె భూపతి యంతం
బాత్రత యెఱుంగి యిచ్చెన్ । గోత్రాదుల విప్రవరులకును మునినాథా! ౬౧౮

క. అన్నప్రాశము ముద్దుజేసి సు । ధన్యంబగు పేరుపెట్టి ధాత్రీపతి వే
డ్కన్ స్వాసి వెంచె సంచిత । తన్యాదిసులక్షణైకధాముఁ దదుంచున్. ౬౧౯

క. అంతట రెండేండ్లరుగగ । వింతగ మరియొక్క కడుపు వెంటనె వచ్చెన్
గంటుసమునుందరుం డ । త్యంతశుభాంకుండు పుట్టె నాత్మజుడు మునీ! ౬౨౦

గీ. అతని పేరచక్ర యని పిల్చుచును రాజు । మిగుల ముద్దుజేసి పగలు రేయి
మచ్చుపెట్టి దీర మురిపెముల్ బడసెను । గనియె నన్ను దొంటికంటె ప్రీతి. ౬౨౧

వ. ఇట్లు క్రమంబుగా నిరువదిమంది కొడుకులు పుట్టిరి. తదనంతరంబ నానావిధ సుఖదుఃఖంబు లొందుచుఁ జిరకాలంబు పుత్త్రాదులతో, వారిభార్యలు, బిడ్డలతోను గార్హస్థ్యధర్మం బునం బడవలసిన యెల్లపాటులుం బడుచు, పౌత్ర, ప్రపౌత్ర, స్నుషాదుల లాలన పాలనాదికంబుల జాగరూకతఁగల్గి ప్రవర్తిల్లుచు. ౬౨౨

ఉ. నేనకదా పతివ్రతను నేనకదా స్వపభార్యనై శుభా
ధీనుల సూనులం బడసితిన్ మరి పౌత్రులు పౌత్రికల్ శశాం
కాననులై మహాగుణగుణాఢ్యులునై తగువారు నాకె యం
చూనితి గర్వముం గరము నుబ్బితి రేగితి మిన్ను ముట్టితిన్. ౬౨౩

క. ఇటులుండఁగఁ బరభూపతి । తటుకున మాపురముమీఁద దండువెడలి తా
పటపిటముచేసి మహితా । ర్భటితో బవమొత్తె బుత్ర పౌత్రులనెల్లన్. ౬౨౪

క. అంతట సంతాపంబున । జింతిల్లుచు గర్వమెల్ల చెదరి నిశాంతా
భ్యంతరము వెడల కింతయు । శాంతిగనకయున్నయట్టి సమయమునందున్. ౬౨౫

—నారదునకు స్త్రీత్వ నివృత్తి.—

వ. లక్ష్మీకాంతుండు పయార్ద్రస్వాంతుండై వృద్ధబ్రాహ్మణవేషంబున విచ్చేసి నన్నుం జూచి యో యింతీ! నీవేల చింతిల్లెదు? ఇమ్మనసు, సతతిం జూచుచు గన్నీరు మున్నీరుగా వగచుటం గని యీ పుత్త్రపౌత్త్రాదిక కుటుంబంబెల్ల క్షణికంబుగాని యథార్థంబు గాదు, నీకెక్కడి పుత్త్రు లెక్కడి యీసంసారం బెక్కడి మాయామోహిత వేలయమ్మ మారక బంధుగణంబులకును పుత్త్రపౌత్త్రాదికంబులకును దిలోదక వాసోదకంబుల నొసఁగు దనిన నవ్విప్రుని పలుకులు విని స్వపతియు నేనును గొందఱు బంధువులంగూడి విప్రుడు సూపించు త్రోవన బోయి యొక పరమపావనంబైన తీర్థంబుగాంచి సెలవంబడసి నవ్విప్రుం డత్తీర్థంబున మునుగ మిదిశోకంబునకు దరిగాదని నుడివిన నేను తీర్థంబునం దొక్కసారి మునిగినంత. ౬౨౬

క. నాగడ్డము నామీసము । నాగోచియు నాదు జెంబు నారదలునయున్
నాగొప్ప తలిజడలు నా । నాగతులు న్నాదు కలిగి నారదునైతిన్. ౬౨౭

క. నే నిట్లు నిలుచుండగ । దానవసూదనుఁడు తీర్థ తటమున పీఠం
బూని మృగాజినముం గొని । తా నిలచెను రమ్ము నారదా యనుచు నొగిన్. ౬౨౮

వ. అప్పుడు నేను.

గీ. అమ్మయో యింతలోనె యెంతాయె మాయ । గారడీ నే నెరుగనైతి కలికినైతి
గంటి పుత్త్రుల గడిపితి గాల మోలి । నింద్రజాల మిదంత నా కెరుకలేక. ౬౨౯

వ. ఇట్లు విశోకుపడియున్న నన్నుం జూచి నారాయణుండు నారదా! నీ వేల నిట్టేను, తీరం బునకు రమ్మనిన, నేను పురుషసర స్త్రీరంబునకుం జేరి పురుషరూపంబుతో నెలవంబడి హరిచరణంబుల కొరగి స్తవంబుసేసి యున్నంత. ౬౩౦

క. నను నారదుగా విప్రుని । వనజాక్షునిగా నెఱింగి వసుధాధిపు డా
త్మను గడువిస్మయపడి యి । ట్లని తా విలపించె గనుల న్నశ్రువు లొలుకన్. ౬౩౧

ఉ. ఎక్కడ కేగితే జలరుహేక్షణ! నన్విడనాడి పోవ నీ
కెక్కడిబుద్ధిపుట్టె చనునే యిది ని న్నెడబాసియున్న నా
కక్కరపట్టునే బ్రతుకు నారయ రాజ్య ధనాదు లేమియున్
నిక్కము నిన్ను జేరెద వినీలకచా మరుమాట బల్కవా. ౬౩౨

వ. ఇట్లు విలపించుచున్న రాజునుం జూచి నారాయణుండు యుక్తియోజితంబులగు వచనం బుల నతని కిట్లనియె. ౬౩౩

క. అది యెవ్వతె నీ వెవ్వడ । వది నిన్నుం గలసె నెట్లు లట్టుల యిరిసెన్
మొదల నిను గూడు బొప్పిన । యది యిప్పుట యెప్పుకున్నదో జననాథా! ౬౩౪

క. నట్టేట రెండుకట్టెలు । కొట్టుకపోవు చొకచోట గూడు మరొకచోన్
నెట్టుకొని విడును నీవును । నట్టుల గూడితివి విడిచి తది చిత్రంబే! ౬౩౫

ఉ. ఓడలు గూడు నొక్కయెడ నొప్పగిలున్ మరియొక్కచోట బె
న్నీడకు పుత్రు పాంథులు వసింగొని విత్తురు కొంత సేపులో
వాడును వీడు సంస్కరణవార్తలు నెట్టివియంచు నమ్మి మీ
రేడ యెఱుంగుదే మొదల ద్రేయసి యిప్పుడు నట్టి యెంచుమీ. ౬౩౬

క. అప్పడతి మరలవచ్చునె । యిప్పుడు నీ వదలుమాత్ర నేటికి దుఃఖం
బొప్పగ నీ పురికిం జను । యెప్పటియ ట్లనుభవించుము భోగంబుల్. ౬౩౭

వ. రాజేంద్రా! నీతోడం గొంతగాలంబు గాంతగా బ్రవర్తించినది దేవీమాయానిర్మితయగు మోహినిగాని సత్యంబుగా గామిని కాదు, కావున జ్ఞానంబు గలిగి నీవు మరల నీపురంబు నకుం జని రాజ్యంబు సేసికొను మనిన విని యా మానవేంద్రుండు లక్ష్మీజానికి నమస్క రించి పీఠ్యాని నిజమందిరమున కరిగి రాజ్యంబు తన పుత్రునకు నప్పగించి వనంబున కరిగె మరియు నేను. ౬౩౮

గీ. నన్నుజూచి నవ్వె నారాయణుని గాంచి । యెంతమోసమాయె నింక దేశ
యా మందానసైన యప్పుడి నాచేష్ట । ల్లెల్ల దలచికొనిన నెంతవింత. ౬౩౯

గీ. ఆడుదాననై ఱ వడిసరే నా లింగ । దేహమువటుండి తెలియనైతి
పూర్వదేహపరిత పుండరీకదళాక్ష । హేతువేమి చెప్పు మిపుడు నాకు ౬౪౦

వ. మునీంద్రా! తెలిపెద వినుము మహామాయావిలాసంబని దీనిం దెలియుము. సర్వజంతు దేహంబులయందును దశాభేదంబు లనేకంబులు గలవు. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తి తురీయంబు లనునవి దేహధారుల దశాభేదంబులు. సుషుప్తుండగు నరుండు శ్రవణజ్ఞానాది రహితుండై యుండు. ప్రబుద్ధుండై మరలి యెఱుంగుచుండు. నిద్రలో చిత్తంబు చలించుట స్వప్నంబులుపుట్టు. చిత్తవృత్తులు నానా భేదంబులు గలిగి యుండు. నేనునను వెంబడించెడి, నన్నుం జంపవచ్చుచున్నది. నే నెందుపోవుదు ననియు, మృతుండైన పితామహుండు గృహాగతుండైన మాటలాడితి ననియు, మేలుకొనినప్పుడు తెలుసుకొను చున్నాఁడు. స్వప్నంబున భ్రమంబని తెలిసికొన నేరండు, కావున మాయామోహితుండవై యున్నంత మట్టున నీకుం బూర్వస్మృతి లేకయున్నయది. మోహంబు విడిచి యిప్పుడు పూర్వస్మృతి కలవాఁడ వైతివి. శంకరాదుల కేని దుర్జ్ఞేయంబగు మాయం దెలిసికొన నేరి తరంబు? గుణత్రయాత్మకంబైన జగంబున సంసారంబు గుణరహితంబై యుండునే? సమస్తంబు మాయామోహితంబని యెఱుంగుము. నన్నేల యడిగెద వని నారదుండు నాకుం జెప్పెనని వ్యాసుండు జనమేజయునకు మరియు నిట్లనియె. ౬౪౧

క. తదనంతర మేమాయెను । ముదమున దయపుదుని యేను ముని నడిగిన న
మ్మునికతపసి నాతోఁ దను । బదపడి యిట్లనుచుఁ దాను బలికె నిలేశా! ౬౪౨

క. గరుడహయుండు నే నేగెద । గరుడునిపై నెక్కి నీవు గదలు మిఁక నన
న్సరసిజభవుసదనమునకు । నరిగితి వైకుంఠమునకు నరిగె నతండున్. ౬౪౩

గీ. బ్రహ్మకడకు నేగి ప్రణమిల్లి నిలచిన । నెచటనుండి యేయుంటి విస్మయమ్ము
చింత నొందనేల చెప్పుమీ యన విని । జనకుమొగము జూచి సంభ్రమమున.

గీ. తండ్రి యేమిచెప్ప దామోదరుడు మటు । మాయచేసె మోసపోయి యేను
గొలనియందు గ్రుంకి కులుకులాడి నయితి । క్షితితలేంద్రునకును గృహిణి నైతి.

క. చిక్కితి సంసారంబున । నెక్కితి నే మేద దెక్కు లేదులు సుఖస
మ్యక్కలితనైతి నంత ద । టుక్కున దిగబడితి నేమిటో యడి యెల్లన్.

క. తుద కా నారాయణుఁడే । ముదమలిదాపఁదయు వచ్చి ముదిత మెదలు దా
వదలించెను నా కింకొక । సదమలతీర్థమున వించి స్నానం బావన్. ౬౪౭

క. జడశాయి నడిగితిని నే । నుడుగక నీమాయ దెలుపు మోపికనని యా
తఁడు దేవీమహిమంబని । నుడివెను దనలోకమునకును జనియెఁ దండ్రీ! ౬౪౮

క. నే వనితామణి నగుచున్ । భూవరుతో నున్ననాఁడు పూర్వజ్ఞానం
బావంత లే దదెక్కడి । దేవీమహిమంబొ నాకు దెలియదు తండ్రీ. ౬౪౯

క. నీ వేయుపాయమున న । ద్దేవీమాయను జయించి తేలితొ చెపుమా
నీవలనం బరమేష్ఠి । నే వినియెద ననిన నవ్వి నెమ్మిం బలికెన్. ౬౫౦

ఉ. మాయను నేను గెల్తు ననుమాట హుళక్కి సమస్తలోకముల్
మాయకు లోబడున్ హరియు మాధవుఁ డింద్రుఁడు దిక్పతుల్ సదా
మాయ నెఱుంగ లేక తమ మార్గములం జనుచున్నవారు దు
ర్జేయము దుర్జయంబు పరికింపగ మాయకు మించ నున్నదే. ౬౫౧

క. కావున విస్మయ మేటికి । వే విడువుము శోక మనిన విని యక్కజమున్
బోవిడిచి తీర్థయాత్రలు । గావించుచు నుంటి నిన్ను గాంచితి నిచటన్. ౬౫౨

క. నీవును గౌరవహానికి । నీవడుపున దుఃఖ మొంద నేటికి విడువం
గావలయు గాకయుండునె । కావలసినయదియు గాం గర్మవశమునన్. ౬౫౩

క అని నారదుండు సెప్పిన । విని నే వగపెల్లమువిని విడిచితి గాలం
బును గడుపుచుంటి నొకచో । టను శాంతి సరస్వతీతటంబున సఖిపా! ౬౫౪

ఉ. ఇత్తరి నేను శాంతి నొకయింత వహించి సమర్థమై పురా
ణోత్తమమై సమస్తకథనోపగతంబయి భద్రదాయియై
చిత్తసుఖైకహేతువయి చెల్వగు భాగవతంబు జేసితిన్
ప్రొత్తలుగాపు దేహధరకోటికి దుఃఖము లుర్వరాధిపా! ౬౫౫

వ. మాయాజన్యంబులైన గుణంబులతో గూడియున్న దేహంబులకు సుఖదుఃఖంబులు స్వాభావికంబులు. బ్రహ్మాదులు గుణంబులవలనం బొలంగినవారు కారు. గుణంబులు రజస్సత్వతమంబు లనునవి మూడై యుండు. సూర్యవంశజులైన రాజులును, చంద్రవంశజులైన భూపాలురును, సమస్త దేవతలు, సమస్త ప్రపంచంబును గుణమయంబులు. వస్త్రంబునకు తంతువులును. ఘటంబునకు మృత్తు నెట్లట్లు ప్రపంచంబునకు గుణంబు లాధారంబులై యుండు మరియు. ౬౫౬

క. మాయావిశిష్టమైనది । యీ యఖిలం బనుచు దెలియు మీశ్వరియే తా
మాయారూపిణిసుమ్మీ । మాయకు మిక్కిలియు లేదు మానవనాథా! ౬౫౭

క. హరిమాయ హరుడుమాయ య । సురవిభుడును యముడు సోమ సూర్యులు దిక్పాల్
సురలును నరులును మాయయ । నరయ న్నీవు నిదియు నది మాయసుమీ! ౬౫౮

క. ఈవిశ్వంబున మాయను । దావలమై ధాత్రియై సదా పోషిణియై
దేవియను భావమున్నది । యో వసుధాధీశ కొలువు మావిక జననిన్ ౬౫౯

క. ఆ దేవి కరుణగల్గిన । రాదుసుమీ మాయ నీకు లేశంబైనన్
రాదుసుమీ నీజోలికి । బాదుసుమీ శుభములకును బరసుఖమునకున్. ౬౬౦

క. దేవీస్మరణము ధ్యానము । దేవీపూజనము స్తవము దేవిభజనమున్
దేవీకీర్తనమును భద్రావహములు నమ్ము నమ్ము మవనీనాథా! ౬౬౧

గీ. సచ్చిదానందరూపిణి శాశ్వతప్ర । బోధమయి లోకజనయిత్రి భూతధాత్రి
వస్తుమాత్రవినోదిని వంద్య నింద్య । జనవిభేదినిఁ గొలువుమో జనవరేణ్య! ౬౬౨

క. అని యోగతిష్ఠాగ్రేసర । హసనాదులఁ జెప్పినాఁడ నాలించితి వీ
వును సావధానచిత్త । ప్రణయమతిఁ బూర్వార్థ మిది పురాణంబునకున్. ౬౬౩

క. జగదంబాభక్తిరతుం । డగువానికి దీనిఁ జెప్ప నగు నితరులకున్
దగ దెప్పు డిది రహస్యం । బగణితపుణ్యైకహేతు వతిపావనమున్. ౬౬౪

చ. సకలపురాణసారమును శాశ్వతబోధనిధానమున్ ద్రయీ
ప్రకటితమంత్రతుల్య మతి రమ్యము సాధుతర ప్రమాణకం
బకలుషము దీని భూరమతి సక్తిఁ బఠించిన జేరి విన్న నై
హికసుఖమందు జ్ఞానము నహీనము నొందు నతండు భూవరా! ౬౬౫

—: కృతిపతిసంబోధనము. :—

మ. స్వశిఖామూలసముక్షణానుస్మృతపీఠా యుక్తకృతిజ్ఞావిధా
వశపంకేరుహగర్భచక్రధర శంభుప్రధ్వసర్వస్వక
ర్కశతానిష్ఫలతాక్షదప్పుతకవిప్రాలాప్యపద్యేపహా
స్వశివానందసదోమ్ముదోమ్మితసుధరా యల్లూరి సోమేశ్వరా.

గద్యము: ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీ పాదారవింద మకరందవతుందిలమానసేందిందిర, దాసు వంశ పయఃపారావార రాకాసుధాకర, కామాంబాకన్యకాయమంత్రీంద్రకుమార, పవిత్రహారితగోత్రాలంకార, కృష్ణామండలమండననాయుడమ్మానాల్లూరి అగ్రహార పూర్వార్జిత ధరావిరాజమాన, శ్రీవీరప్రతాపకొండెపూండి రామచంద్రభూమీశ్వర దత్త నాగారిమండల స్థిత సీతారామపురార్ధభాగపరిపాలనాధీన, పురోక్తకోభయమండల న్యాయసభావాదక నియోగభావిష్కృతహేర, శ్రీవేంకటేశ్వరవరప్రసాదసంభూతకవిత్వవిద్యావిశేష బాల్యాది రచిత గ్రంథకృతస్తోత్ర గ్రంథమతిసార, విబుధజనకరుణాసంపాదితోభయభాషాపరిచితిప్రచారనిత్య, శ్రీనాథ మాత్య ప్రణీతంబగు శ్రీ దేవీభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు షష్ఠస్కంధము.

సంపూర్ణము.

శ్రీ

దేవీ భాగవతము

సప్తమస్కంధము

కాంతా పదకన్యా
స్తోకసుహాధర్మ్యహర్మ్య సురుచిరశృంగ
ప్రాకటచిత్రవిచిత్ర
శ్రీకజటాజూటకేశ శ్రీసోమేశా! ౧

వ. అని యిట్లు సూతుండు పలికిన విని పరమానందహృదయారవిందులై శౌనకాదులు మునీంద్రా! నీవలన దివ్యచారిత్రంబులు విని ధన్యులమైతిమి. వసుంపతి జనమేజయుండు వ్యాసునడిగిన నతం డేమి సెప్పె? నదియెల్ల సవిస్తరంబుగా వినిపింపవే యనుడు నతం డిట్లనియె. ౨

ఆ. వె. వినుఁడు మౌనులార జనమేజయుఁడు వ్యాస। విభుఁ జూచి యో తపోధ
నాగ్రగణ్య సూర్యు నన్వయంబును సోము। నన్వయంబుఁ దెలుపు మాదరమున. ౩

క. అనఁడును సాత్యవతేయుఁడు। జననాయకుఁ జూచి తాఁ బ్రసన్న వదనుఁడై
వినుమా యని వినిచెను దా। నిన తుహినమయూఖవంశ వృత్తాంతంబుల్. ౪

ఉ. శ్రీరమణీశునాభిసరసీరుహమం దుదయించె బ్రహ్మ యం
వార నతండు భక్తి జగదంబను గొల్చి సమస్తలోకముల్
దా రచియింపఁ బూని పలు దాయలఁ దా వలపోసి యింతయున్
నేరుపుఁ గానఁడయ్యె నవనీధవ! మానుషసృష్టి సేయఁగన్. ౫

వ. ఇట్లు మానుషసర్గవిస్తారం బతివేగంబునం జేయనేరక మరీచియు, నంగిరసుండును, నత్రియు, వశిష్ఠుండును, బులహుండును, గ్రతువును, బులస్త్యుండును నను నేడ్వుర మానసపుత్రులను, రోషంబువలన రుద్రుని, నుత్సంగంబువలన నారదుని, నంగుష్ఠంబు వలన దక్షుని, మఱియు సనకాదులగు కొందఱు మానసికులను సృజించె. అంత వామాంగుష్ఠంబువలన దక్షపత్ని పుట్టె. వీరిణి యను పురాణములఁ బ్రసిద్ధయైన యసిక్ని యను నదియ దక్షపత్ని యాప పత్ని వలన నారదుండు పుట్టెనని సెప్పిన విని జనమేజయుం డిట్లనియె. ౬

ఆ.వె. సంయమీంద్ర నాకు సంశయం బొదవెడు । నలినగర్భసుతుఁడు నారదుండు
వెలయ దక్షువలన వీరిణియం దెట్లు । పుట్టెఁ బూర్వదేహ మెట్టుపోయె. ౭

ఆ.వె. అనుఁడు వ్యాసుతో ధరాధీశ పరమేష్ఠి । దక్ష! నీవు ప్రజలఁ దగ సృజించు
మనుచుఁ దొల్లి పలుక నాతఁ డయుతవేల । వీరవర్యులైన వారిఁ గాంచె. ౮

ఆ.వె. పుత్రులెల్లఁ దారు పుత్రులఁ బడసి యి । ట్లొక్కరొకరి గేహ మొక్కయూరు
గాఁగ వృద్ధిఁబొందఁ గడు పెంపుతో నున్న । వారిఁ జూచి పల్కె నారదుండు. ౯

క. బిడ్డలను గనుటయే గడు । దొడ్డతనం బనుచు మీకుఁ దోచెను దగు నీ
గడ్డపరిమాణ మెఱుఁగరు । గడ్డయ్యెడి కొలిచి కనుఁడు కందుల నిటపై. ౧౦

ఆ.వె. కోడెగాల కిట్టు లాడిన నారదు । పలుకు లాలకించి వారు బ్రహ్మ
తనయ మేము పోయి ధర యెల్లఁ గొలిచి యా । వలను సృష్టి నేము సలుపుదమని. ౧౧

క. అని కొందరు తూరుపుది । క్కునకున్ దక్షిణమునకును గొంద ఱపరది
క్కునకుం గొంద ఱుదీచికి । జనిరి తురంగముల నెక్కి జయ్యన నధిపా! ౧౨

క. తన తనయు లిట్లు సనినం । గని దక్షుఁడు మనమునందుఁ గడు వగచుచుఁ గ్ర
న్నన నన్యతనూజాతులఁ । గనియెఁ బ్రజావృద్ధికొరకు క్ష్మాతలనాథా! ౧౩

క. వారలు పుత్రులఁ గాంచిరి । వారలు మఱిగాంచి రిట్లు వర్ధిల్లంగా
నారదుఁడు వచ్చి తొల్లిఁటి । తీరున వారలకుఁ బలుక దిగ్గన వారల్. ౧౪

ఆ.వె. తొంటివారు సనిన త్రోవనుఁ బోయిరి. । దానిజూచి యలిగి దక్షుఁ డంత
నారదుని శపించె నాశకుండవుగాన నిపుడ నాశమొందు మీ వటంచు. ౧౫

ఆ.వె. మఱియు నీవు సేయు దురితంబులం బట్టి । గర్భగోళగుఁడవు గమ్ము నాకుఁ ౧౬
బుత్రిసౌఖ్య మెదలఁ బుచ్చితి గావున । సుతుఁడ వగుమటన్న నతఁడు నంత.

క. వీరిణియం దుదయించెఁ గు । మారుండై దక్షునకును మఱియును విపవన్
వీరిణియందే తగఁ గ । న్యారత్నములను సృజించె నఱువదిమందిన్. ౧౭

క. పదుగుర్వురఁ గశ్యపునకుఁ । బదిమందిని ధర్మునకును మఱి సోముని కి
ర్వదియేడ్వురఁ దనకూఁతుల । నెద నానందమున నాతఁ డిచ్చె మహీశా! ౧౮

క. నలువుర నరిష్టనేమికి । నలువుర నంగిరున కవనినాథ! భృగునకున్
జెలువుగ నిద్దఱి నిచ్చెఁ బొ । దలె వారివలన దేవ దానవకులముల్. ౧౯

వ. అనిన జనమేజయుండు సూర్యవంశంబు సవిస్తరంబుగాఁ దెలియజేయవే యనిన నేను నారదునివలన విన్నవిధంబుఁ జెప్పెద విను మొకప్పుడు నారదుండు సరస్వతీతటంబునఁ

బున్నాశ్రమంబున విచ్చలవిడిఁ జరింపుచుండ నే నమస్కరించి వానియెదుట నిలిచి యో మునివర్యా! ఈ యేడవమనుకాలంబున రాజచరిత్రంబులు వినిపింపవే యనిన నతండు సంతసించి నాకు వినిపించె నత్తెఱంగున నీకును విస్పవింతు నని యిట్లనియె. ౨౦

క. సర్వజ్ఞుఁడైన విష్ణుఁడు । సర్వపురాణములలోఁ బ్రశంసింపఁబడున్
సర్వంబు సేయు నభవుడు । సర్వాత్ముఁడు సర్వశక్తి సర్వేశ్వరుఁడున్. ౨౧

సీ. భగవతిఁగూర్చి దాఁ బదివేలయేడులు సృష్టినిఁ గామించి చేసెఁ దపము
తపము పేరిమిఁ గాంచెఁ దత లక్షణాఢ్యుల మానసపు తుల మహితగుణుల
నందు మరీచి మహాతేజుఁడై సృష్టిఁ గావింప యత్నించి కశ్యపు గనె
దక్షకన్యకలయి తనరెడి పదుమువ్వురను గశ్యపుడ సేసికొనియె పెండ్లి

తే.గీ. అతనికిని దేవతా దైత్య యక్ష భుజగ । పశు విహంగములు పుట్టెఁ బరగె నందు
వలనఁ గాశ్యపి యనుపేరు వసుమతికిని । వెలిపెదను విను మింకఁ బృథ్వీతలేంద్ర! ౨౨

క. దేవతలయందు సూర్యుం । డో వసుధాధీశ ఖ్యాతి నొందుచు నెంతే
ఠీవి వివస్వంతుండని । యీ విశ్వం బెల్లఁ బిల్వఁ బృథ్వీనాథా ! ౨౩

క. పుడమి వివస్వంతునకును । గొడుకై వైవస్వత మను కుంజరుఁ డెన్నం
బడె నతని కొడుకె నిక్ష్వా । కుఁడు వెలసెం జండకిరణ కులవర్ధనుఁడై. ౨౪

వ. వైవస్వతునకు నిక్ష్వాకుండును, నాభాగుండును, ధృష్టుండును, శర్యాతియు, నరిష్యంతుండును, ప్రాంశుండును, నృగుండును, గరుషుండును, బృషధ్రుండును నను గొడుకులు దొమ్మండ్రుడు. వారు మనువువలనం బుట్టుటంబట్టి మానవులయిరి అం దిక్ష్వాకునకుఁ గొడుకులు నూఱువు రందు మొదటివాఁడు వికుక్షి యనంబడు. మనుపుత్త్రులను తొమ్మండ్రవంశంబులు వివరించెద వినుము. నాభాగునకుం బ్రతాపశాలియగు నంబరీషుండును, ధృష్టుని క్షత్రంబు బ్రహ్మభూతంబయ్యె. నతండు సంగ్రామకాతరుండయ్యె. శర్యాతికి నానర్తుండను నొక కొడుకును, రూపలావణ్యసంయుత యగు నొక కన్యకయుం గలిగిరి ఆ కన్య నంధుండయిన చ్యవనుండు పెండ్లియాడ నా సుశీల పాతివ్రత్యంబున జేసి సులోచనుండయ్యె. నప యశ్వినులచే నయ్యెనను వింటిమని చెప్పిన విని జనమే జయుండు. ౨౫

తే.గీ. వింతగానున్న దీకథ వినఁగ వినఁగ । నెటులఁగి యంధున కెట్లిచ్చె నృపుఁడు గూఁతు
సుందరాంగి సులోచన మందగమన । నెఱుఁగఁజెప్పవె కారణం బుపగుణాఢ్య !

క. అనుఁడును వ్యాసుఁడు శర్యా । తి నరపతికి వేయుమంది తియ్యబోండ్లుం
మను నల్వురు రాట్పుత్త్రిక , లనుఁగుం గోమలులు లక్షణాంచిత లఘిపా! ౨౬

క. అం దొకభార్యకు సుతయై , పొందుగను సుకన్య సుగుణపూరిత యగుచున్
సుందరియై తనతల్లుల , కందఱికిని ముద్దుఁజూపు నవనీనాథా! ౨౭

క. నగరమున కనతిదూరం । బగుచోట న్మానసాంబుజాకరతుల్యం
బగు కొలను గలదు తన్నిక । టగతి న్నానాలసద్విటపియుక్తంబై. ౨౯

ఆ.వె. క్రమ్ముకొన్నతోట నెమ్మితో జలపాన । మెని జేయు కాపరించెఁ దపము
భృగుసుకొడుకు చ్యవనుఁ డీశ్వరి జగదంబ । దేవి నాత్మఁ దలఁచి దృఢమునను. ౩౦

క. చెవలుం జీమలపుట్టయుఁ । బొదలును దీవియలు గ్రమ్మి ముని యొడలెల్లన్
మొదలు తుద నడుము ప్రక్కలు । నిది యది యనరాక యొక్కటే పుట్టయ్యెన్. ౩౧

మ. ఒకనాఁ డా ధరణీధవుండు రమణీయుక్తుండు శర్యాతి యు
త్సుకతం బంకజహాకరంబుఁ గన నుద్యోగించి యా తోఁటకుం
బ్రకటప్రాభవలీల నేగి సరసుం బ్రాపించి క్రీడింపఁగా
నికటారామమునన్ సుకన్య విహరించెం గ్రొవ్విరుల్ గోయుచున్. ౩౨

తే.గీ. పూలుచిదుముచుఁ జిదుముచుఁ బోయి పోయి । యప్పుడే చూచినఁ గననయ్యెఁ బుట్ట యొకటి
పుట్టనడుమను గననయ్యెఁ బొరియదోయి । బొరియలోఁ జూడఁ గననయ్యె మెఱుగు లపుడు.

క. ఇదియేమి చిత్ర మనుచున్ । మదవతి వల్మీకరంధ్ర మార్గము వెదకై
బొదలండీయఁ దటుక్కునఁ । గదిసి కరంబునను గంటకంబును బూనన్. ౩౪

తే.గీ. మెఱుపుమెఱుపులకొరవులు గఱపుమఱప । బరగు నెరిగల మెఱుఁగుల నెరుగమేని
యొరపు మెరయించి తెరవ యొక్కరితె దరిని । విరుగఁగనుఁగొని మునివృద్ధుస్వరముతోడ.

ఉ. మారముపోఁగదే వికచతోయజనేత్ర కృశోదరీ ననుం
జేరఁగరాదు తాపసుఁడఁ జిన్నతనంబునఁ గంటకంబునుం
దూరిచె వేల రంధ్రమునఁ దోచక యున్నని సేసెదేనియుం
గాఱియనుమ్ము నమ్ము మిది గా దొక చీమలపుట్ట సుందరీ. ౩౬

ఆ.వె. అనిన వినక చిన్నతనముచే నక్కన్య । పుట్టబొరియఁ బగులఁగొట్టి నంత
మౌనికనులు పగిలె మానిని యెఱుఁగక । సరగ నేగి క్రీడ సలుపుచుండె. ౩౭

ఆ.వె. కనులఁబొడుప నతఁడు కారెడి నెత్తుటితో । మిగుల వేదనమునఁ బొగిలి పొగిలి
క్రోధరసము బూని కొఱకొఱలాడిన । నంత నిచట రాజు నంతిగమున ౩౮

క. మలమూత్రనిరోధంబై । గొలకొల సైనికులు గొట్టికొనిరి గజోష్ట్రం
బులు తురగంబులు నట్టుల । గిలగిలమని కూలి పెద్ద గీవులు పెట్టెన్. ౩౯

ఆ.వె. కడుపు లుబ్బి గుట్టు గట్టున మొట్టోయి । దేమి యొంటిప్రేలి కేగరాదు
రెండుప్రేళ్ళ పేరు లేనె లేదాయెను । చాపుమూడె ననుచు సచివు లనిరి. ౪౦

ఆ.వె. పొట్టమీఁదఁ జేయి పెట్టుక శర్యాతి । నిట్టనీల్గికొనుచు నట్టు వాంచి
యెవరి పాట్లు వింద నే నేమిసేయుదు । నదియు నిదియు లే దటంచు నడలె. ౪౧

వ. ఇట్లు శర్యాతి నిజసైన్యంబులు శకృన్మూత్రంబులు లేక యత్యంతపీడితులై మొఱలు పెట్టుచున్నం గని దానును వనమంత్రులును నట్టి బాధఁ బొందుచున్నవా రగుటచే నెద్దియుం జెప్పనేరక యొక్కింత తడవు మనంబునం బరికించి గృహంబునకు నేగి యాలోచింతమని సైన్యయుక్తుండై వెడలివచ్చి నగరంబుఁ బ్రవేశించె మంత్రి సహితంబుగా నిజసైనికులం జీరి యీ శకృన్మూత్ర నిరోధంబునకుఁ గారణంబు మన దుష్కృతంబయి యుండు కమలాకరంబునకుఁ బశ్చిమభాగంబున మహాతపోధనుండు చ్యవనుండు తపంబు సేయుచున్నవాఁ డతని కెద్దియేని యపకృతంబెవండేఁ జేసియుండు; తత్ఫలం బిదియ యుండు నని నిశ్చయించి వారల నడిగిన వారు మేమెఱుంగమని శపథంబులు సేసిన నిజసుహృద్వర్గంబు నడిగిన పీడ్యమానుండగు తండ్రిం జూచి సుకన్య యిట్లనియె. ౪౨

తే. గీ. నాయనా నీవు సరసులో స్నానమాడు । సమయమున నేను వనకేళి సలుపవలచి
యల్లనల్లన మల్లియ మొల్ల జాజి । పూవుఁగోయుచు నందందఁ బోయిపోయి. ౪౩

ఉత్సాహ. వెంటవెంటఁ బుట్ట యొకటి వీరుధావృతంబు నేఁ
గంటినయ్య తండ్రి రెండు కల్లు లున్న వందులో
ముంటితోడ రెండు మూడు పోట్లు పొడిచి చూచితిన్
దంట యెఱుఁగ మెఱుఁగటంచు దలచితి న్నృపాలకా ! ౪౪

క. అనినన్ విని రాజన్యుఁడు । మనమున నత్యంతశోక మగ్నుండయ్యెన్
మునియును బుట్ట న్పొదరెను । ఘనతరశోకమునఁ గనులు గనరామి నృపా ! ౪౫

ఉ. అంతట రాజు పోయి మునియంఘ్రులపైఁ బడి యోమహాత్మ య
త్యంతకృపామతుల్ తపసు లంచును పెద్దలు సెప్ప వింటి ని
య్యంతి యెఱుంగ కిట్టు లొనరించెను బాల విమూఢబుద్ధి నీ
క్షాంతికి నర్హురాలు విరసం బొనరింపకుమయ్య మ్రొక్కెదన్. ౪౬

క. వినయోపనతుండై య । జ్జనపాలుం డిట్లు పలుక సంయమి క్రోధం
బునునడి యణువైనన్ నే । గన నెన్నఁడు శాపమియ్యఁగా లేదుసుమీ. ౪౭

ఆ.వె కనులు దీపువెత్తి కడు నడలితిఁగాని । చీమయంత నేను జేయుపీడ
భగవతీజపంబు భక్తితో జేయుచు । నున్నవాఁడ నన్య మొం డెఱుంగ. ౪౮

క. శ్రీదేవీభక్తునకున్ । బాధను నీ యింటియాడబడు చొనరించెం
గాదన నగునే నీకును । వేదన నేనేమి సేయ వేడెదు సెపుమా. ౪౯

తే.గీ. ఏమిచేయుదు నిపుడు నే నింత వృద్ధ । దశను నాకును సుపచర్య తప్పకాచ
రింపఁగలవార లెవ్వ రీ యతను గనులు । రెండు పోయిన యంధుండ నృపవరేణ్య. ౫౦

క. అని మునివర్యుఁడు పలుకఁగ । విని రాజన్యుండు సకల విధముల నీకుం
బనులొనరింపగ సేవకు । లను నియమించెదను నూతలంకఁగనేలా. ౫౧

క. నా సేవకజను లెల్లను । నీ సేవకులనుచు నమ్మి నెమ్మిని నీకుం
గాసి యొదవనీ నింకన్ । ధీసురగతిఁ బ్రోవవే కృపామతి నన్నున్. ౫౨

వ. అని విని మౌని భూమివర యంధుఁడ నేఁ దపమాచరింప నె
ట్లనువగు నట్టియెడ్ల ధనవాత్మజ నాపరిచర్య కిమ్ము నే
మనమునఁ గొంతశాంతిఁ గని మూనక నే సుఖలీల నుండఁ బె
త్తనమున నాతపంబు నొక దాతిఁ బ్రవృత్తిలుఁ బొంది యుల్లసన్. ౫౩

తే.గీ. తాపసుండను నే నిపుడు త్రిశతుండ । దనర నీ విట్లు జేయుట తప్పగాదు
కరము ప్రీతియొయుం గాన్క గడిగి కన్య । ధారవోయుము వేగమే ధారుణీంద్ర ! ౫౪

క. జనవర శుభస్వప్నము । మ్మనఁగా నశుభస్వ కాలహారణమ్మనగా
వినవే, కానిమ్ము మనం । బున నెంచుమువనకు నీకుఁ బుణ్యము వచ్చున్. ౫౫

వ. అనుడు. ౫౬

ఆ.వె. వృద్ధమునివాక్యములను శర్యాతి యాలించి । చేసె నిప్పనుము చెప్పజాలఁ
దలఁచి యుల్లరాక యనసేరఁడాయెను । నిట్టునట్టు మనసు నొట్టువొనఁగ. ౫౭

వ. తన మనంబున. ౫౮

ఉ. అక్కట యేమిసేయుదు మహాముని యాతఁడు వృద్ధి వృద్ధుడు
న్నిక్కిలి రూపహీనుఁడును నే నెటులం గనుమంచు నిచ్చెదం
జక్కనిచుక్క భామఁగల బాసలకుం బలకట్టు గాకిడిన్
ముక్కున బొందువం దిదిన పోలదు నాసుత నందితాల్పతిన్. ౫౯

ఆ.వె. గ్రుడ్డిమునిని గట్టి కొమ్మని చెప్పంగ । నెట్లు నాలుకాడు నెట్లు నేను
ధారవోయ నశ్రుధారలతోఁగూడ । నోర యెంత క్రూరమైన చెయ్వి. ౬౦

ఆ.వె. మురువు దుల్కుదైన మగనితో గూడిన । సుఖములెల్ల నెందుఁ జూచి నూచి
యెట్లు గొంతుఁ గోయ నిచ్చెదఁ జేయుదు । నగరె నాటివారు నన్ను గాంచి. ౬౧

ఆ.వె. మన్మథాంబరముల మాత్రకే మెత్తని మేన । నెట్లు ముద్దుమగుడ యీ కఠోర
శల్యమాత్రదేహుసరస జీవించెడి । సమయము కాలమెట్లు లబల గడపు. ౬౨

ఆ.వె. కన్యనియ్యకున్నఁ గనలి యిమ్ముని నాకు । శాపమిచ్చెనేని సకలదుఃఖ
భాజి నగుదు నేయుపాయంబు నా కింక । ననుచు గేహమునకు నరిగి నృపతి. ౬౩

క. డోలాయమానమానసు । డై లోలోఁ గుంది కుంది యాతం డెద్దే
వీలుఁ గనక మంత్రులతో । నాలోచించెద నటంచు ననుచరు నొకనిన్. ౬౪

తే.గీ. పంచి మంత్రుల రావించి పరగ వారి । తోడ చ్యవనుఁడు తనతోడ నాడినట్టి
నుడుగుఁ జెప్పుచునుండ నయ్యెడ సుకన్య । యింగిత మెఱింగి తాఁ దండ్రి కిట్టు లనియె.

తరళ. అనఘ యేటికిఁ దాపమొందెద వాత్మలో మునిపాలికిం
జని వసించెద సేవఁ జేసెద సంయమీంద్రున కిమ్ము నన్
ఘను డతం డతుగంగ నూరక కాదనం దగ దెన్నఁడున్
మనమునందున శాంతిఁ బూనుము మానవేశ్వర నావుఁడున్. ౬౬

తే.గీ. కూతురా. యెట్లు పరిచర్య గ్రుడ్డివాని కాచరించెద వబల వీఁ డతఁడు ముసలి
రూపహీనుండు విన్నవారు హసియింత్రు । పర్ణశాలను నీ వెట్లు బ్రతుకఁగలవు ? ౬౭

క. ఒకచెంపఁగారు బాష్పా । లొకచెంప నెత్తు రేడియుం బెలియుని బా
లిక వీవు ని న్నరణ్యము । నకుఁ బంపిన నన్నుఁ జూచి నవ్వరె లోకుల్. ౬౮

క. నిను నా గుడ్డి కొసంగుకం । టెను సేనలు మిత్రజనులు నేనును బడిన
చ్చిన మేలుకాదె యే వే । దన గల్గిన నీను గుడ్డి తపసికి నిన్నున్. ౬౯

క. అనిన విని నవ్వుకొనుచున్ । వనితామణి తండ్రి నీవు వగపగనేలా
నను మునికిచ్చుట లోకం । బునకెల్ల సుఖంబుసేయుఁ బుణ్యముకాదే. ౭౦

ఆ.వె. పెక్కు జనులు వగవ నొక్కఁడు సుఖపడు । టొప్పు నొక్కఁ గాక యొకతె వగపఁ
బెక్కుజనులు సుఖము పక్కఁజుకొను టొప్పు । నొక్కొ దలఁచి చెప్పు ముర్వరేశ. ౭౧

ఆ.వె. నాదుఁ గష్టమునకు సంతాప మేలఁ । జింతిలంగ నాదు చిత్తమునను
భోగవాంఛలేన్నఁ బుణ్యవాంఛయె యొప్ప । పుణ్యవాంఛ వలనఁ బుట్టు సుఖము. ౭౨

క. నాకష్టము నాయిష్టము । నాకే తెలియనగుఁగాక నరలోకనుతా!
మీ కందరికిం దెలియునె । యేకష్టము రాదు నన్ను [illegible]. ౭౩

ఉ. నావుడు మంత్రులన్ ధరణినాథుఁడు సంతసమంది మౌని సం
భావితుఁ జేసి తెచ్చి నిరవద్య వివాహవిధిన్ సుకన్య ని
చ్చా విధి నిచ్చినన్ సకలసైన్యములున్ సచివుల్ హయాదులున్
భూవరుడున్ సుఖించె విడిపోయెను మూత్రపురీష రోధముల్. ౭౪

సీ. సన్నంబుపేదారు సరిగచీరెలు మాని కౌసలుడీరిన నారకోక గట్టె
గరువపచ్చల తళ్కు గాజులోయుని మాని గురువింజపూసల కుప్పు దాల్చె
కొమ్మరైన మేలిమి కుత్తుగంటును మాని జిగి నల్లపూసల చేరు దాల్చె
రతనాలబిళ్ళ తోరంపుకీల్జడ మాని ముడిచి ముచ్చలగంట ముడిని వైచె

తే.గీ. నవవిలోఁ బర్ణశాలలో నధివసించు । నట్టి ఋషికన్యవేషంబు నుద్భవడగ
నట్టె నృపుకడ కేతెంచి యమ్మ తథార । రాలుక నిట్టని పలికె న క్కలికిమిన్న. ౬౫

క. ముని కనుమతముగ నట్టుల । బనులందును బాములందు పరమప్రీతిన్
జనవర నేఁ జరియించెద । ననుకూలవిధంబు దెలిసి యందరు పొగడన్. ౬౬

తే.గీ. బహికార్థము నాయుష్మకార్య మేను । రేయుఁ బవలును జపహారి చేసి గొలిచి
యెల్లవిధముల బతిసేవ యెసఁగ జేసి । నిన్ను మెప్పింతుఁ గనుమయ్య నృపవరేణ్య! ౬౭

క. గన్నికి మునలికి రూపము । గద్దగవాసికిని నన్ను గట్టితి నమునన్
దొడ్డ విచారము మానుము । నద్ద యెంకింతయును లేద సల్పెద సేవల్. ౬౮

వ. అనిన విని రాజు వగ పుడిగి చెంపంబున నానందంబు నొందె కాంచనాభరణవర్జితయై మునిపత్నివేషంబు ధరియించియున్న తన కూఁతుం జూచి యడిసిం బిచ్చి విపస్థ వనముండై కన్నీరు రాలుచుం బోయి యమ్ముని పల్కిన విని యా పరమపవిత్రమహర్షికోయిల నగరంబు వెలువడి చ్యవనుం డున్న వనంబు బ్రవేశించి. ౬౯

సీ. రాంకి గైకొనిపోయి కోయుఁ గమ్మని పండ్లు గనిక చేకొని యేగి కందఁ బ్రపుష్ప
కడుఁ బ్రీతి నా పెండ్ల పిడిక । యెండఁగఁబెట్టుఁ గట్టెఁ బూనుక పట్టు గడ్డఁ గోయు
పడి నేటికిని బోయి పటుప లుదకిఁ దెచ్చు పేడనీళ్ళను గాచి యింటి బొరవు
నమయంబుఁ గనిపెట్టి సమిధ తేరక పచ్చు బుట్ట నింపఁగ బ్రతి బూలు దెచ్చు

తే.గీ. నిల్లలుకు ముగ్గుపెట్టుఁ బ్రోయి పరిశుద్ధిఁ జేయు నివాళిగింజలు పెరిగి దంచు
వండి వడ్డించు న మ్మునివర్యుచెంగ । దంబుమండుట్టి లేవుఁ గరంబు భక్తి. ౭౦

క. [illegible] । [illegible] మానక తోడై
పూని నమస్సమిధమ్ముల న । మానాదరసహిత మునుచు నొప్పె నృపాలా. ౭౧

ఉ. సాపడి లేచియున్న పతి సన్నిధికిం జని పద్మలాచనల్
దీపితమైన భక్తి నియతిన్ దగ నిచ్చి కరంబుపట్టి తా
లేపి సుఖాసనంబుపయి లీలఁ బరుండఁగ జేసి నమ్రయై
దాపున నిల్చి యాజ్ఞగొని తద్దయు మెత్తఁగ నొత్తుఁ బాదముల్. ౭౨

సీ. అడుగులొత్తి మునీంద్రు నాజ్ఞ గైకొని తాను బోసేసి గృహశుద్ధిఁ జేసి పాత్ర
శుద్ధియుఁ గావించి సొరిది సాయంహోమసమయానుకూలోపచర్య సలిపి

స్వాదుఫలము లిచ్చి జల మిచ్చి యాతండు సాపడ మిగిలిన సత్ఫలములఁ
దా నారగించి నిద్రకు నాతఁ డరిగెడితరి నాస్తరణమును బరగ నునిచి

ఆ.వె. సుప్తిసుఖముకొరకు సురటిని చేఁబట్టి । వీచుచుం బతివ్రతాచరణము
లతనిపలన నెఱుగ నడిగికొంచుఁ బదాంతి । కమున నుమరఁబోపుఁ గలికి యధిప ౮౩

క. ఒకయెడ తుప చలికాలంబున । గడగడ వడకంగ జూచి కాష్టంబులఁ దా
నడవికిఁ జని తెచ్చి పదం । పడి రవులంజేసి యుష్ణ భావముఁ జూపున్. ౮౪

సీ. తొలికోడి కూయంగఁ దొయ్యలి మేల్కాంచి జలకుండికామృత్తికలను దెచ్చి
శౌచార్థ మర్పించి చల్లఁగాఁ జెయిఁబట్టి దూరంబునకుఁ దానె తోడుకొంచుఁ
జని యాతఁ డచ్చోట శౌచంబుదీర్చుట యెఱిఁగి మరలఁ గొంచు నరుగుదెంచి
పీటపైఁ గూర్చుండఁ బెట్టి పాదంబులు గడిగి యాచమనార్థకజల మిచ్చి

తే.గీ. దంతధావనం బొసఁగి ముని దంతధావ । నంబు చేసినపిమ్మట నంబుపాత్ర
మందు నుష్ణోదకం బిడి యతఁడు స్నాన । మాచరింపఁగఁ బడయుత్తు సతులభక్తి. ౮౫

క. ఇమ్మాడ్కిన్ బరిచర్యలు । సమ్మతి నమ్మగిద నల్పె సకలవిధములన్
విమ్ముక్కింతయుఁ గనరా । కమ్మునియును సంతసించె నవనీనాథా ! ౮౬

ఆ.వె. అంత గొన్నినాఁ డమహస్పతిపుత్రులౌ । నశ్వినులు దివ్యాశ్రమాంతికమునఁ
దిరుగుచుండఁ జ్యవను తెరవ కోనేటికి । వచ్చి మునిఁగి యేగ వారు గాంచి. ౮౭

క. ఎవ్వతె వౌంటరిగా నీ । వివ్వనిక వసింప హేతు వేమి యెవనిదిం
బువ్వారుబోఁడవమ్మా । యెవ్వనికూఁతురవు తెలుపుమీ యని పలుకన్. ౮౮

క. శర్యాతికిఁ గూతుర మును । పర్యంతమును చ్యవనునకును భార్యను నే న
న్యార్యాదులు తెలియఁ దమప । చర్యలు గావించుచుంటి సాధుత్వమునన్. ౮౯

క. పెనిమిటి యంధుఁడు ముదుసలి । యుగ్రుం గావున రేయుఁ బగలు గొల్చున సతనిం
గనిపెట్టుకొని వసింతద । వనిలో సకలోపచారవర్తిని సుమ్మున్. ౯౦

వ. అనిన విని యశ్వినులు. ౯౧

తే.గీ. అయ్యయోయెంతవెఱ్ఱి వీ వబ్జనయన । కుసుమకోమల మేల్మి మిసిమి నెసఁగు
నొనపరి యొడలు బెఱుగాని కొనఁగి ముసలి । తపసి నొడుగి నీ వట్టుఁ దగులుకొంటి ౯౨

ఉ. అచ్చరలందుఁ గానము వియచ్చరసుందరులందుఁ గాన మా
నొచ్చెల నాగకన్యకల కున్నదె నీసొగసు యెంతఁ జూచినన్
మచ్చసితంబువానిసతి మానిని నీ కిటువంటి కష్టముల్
వచ్చెఁగదమ్మ వల్దు పగవారికినైనను జారులోచనా ! ౯౩

ఉ. ఎక్కడ దాపరించె సుగతీ యిటువంటి విభుండు నీకు నీ
చక్కదనంబుఁ జూచినను సర్వజగంబుల నేలఁజాలు న
మ్మక్క విమానమెక్కి దివి నాథుఁగ యోగ్యములైన నీ నడల్
దొక్కఁగనయ్యె నీ యుదవి త్రోవల నాళ్ళను ముండ్లుఁ దొయ్యలీ! ౯౪

ఉ. కన్నులు లేకయుం బొకట కాదుగదా కడుదృష్టుఁ డెట్టుగా
నిన్ను సుఖింపఁజేయు రమణీ వ్యధయయ్యెను నీకు జీవితం
బన్నిట నారసీరలపునా తను నీదు శరీర సౌఖ్యకం
బెన్నఁ దరంబె నీకు బ్రతు కిట్లు విధించిన బ్రహ్మ నేమనన్. ౯౫

ఉ. పుట్టలు గుట్టలుం బొదలు బోయలు బ్రుబ్బులు కొండచిల్వలున్
దట్టపు మాకులున్ బులులు దంతులు సింగము లెలుగున్ బొదల్
బెట్టిదపు పట్టులుం గలిగి భీతిదమైన వనంబునందు నీ
విట్టుల నొంటిగాఁ దిరుగ టెంతయుఁ జోద్యముసుమ్ము మానినీ! ౯౬

ఉ. రాజస మెంతమేలు భళిరా సొగసెంత విస్రమభావముల్
రాజిలుచెంత వాక్యమధురస్థితియెంత మృదుత్వమెంత యి
ట్లోజ దలిర్చుచు న్మసిఁగితో జలజానన దుఃఖవార్ధిలో
రా జెటులోర్చె నీ వెటుల రాగిలి నీ బ్రతు కుగ్గడించుచున్. ౯౭

ఉ. నాస మనోజ్ఞమందు పరివారము లేదు నిరంతరంబు సౌ
వాసము సద్మితో పనులు పాటులు లెన్న యిదేమిచిత్ర మి
ట్లో సుముఖీ నివాసగతము లేదిక గాసియఁబెట్టినాయె ని
న్నో సుముఖీ నిపాతవముఁ బొందు నెదందు ఘరాతలంబునన్. ౯౮

చ. నునునునుఁబావనాంచితపు నాదుండున్నపు రాజపుత్రి నీ
ఘనసమునందు ని న్నొకతె దోలునె నిందిన పంచుటానలన్
నిపలిన నాటపుప్పుపటిఁ పద్మము నొప్పుడు నీ మొగింగు నా
నిపలుపలోన బంగరుఁజరంగులరంగులపర కొప్పదే. ౯౯

చ. జిగెగలదాని తమ్మలపుఁ జీరలు పంపము పైకిఁ దోచు నీ
మొగమున లక్ష్మి దా నటనమున్ సలుపు న్నగడంగ మాకు నె
త్రిగలద కోమలీ విపిమ దీపముఁబెట్టఁగవచ్చునమ్మ నీ
సొగసు పురాకృతం బపరిశుద్ధముగాపుట కేమిహేతువో. ౧౦౦

మ. మతిలేదా నలుమోములాతనికి ని న్మాన్పికన్ విరుద్ధక్రియా
పితతిం బూని యొనర్చుచుండుఁ దగునే విశ్వాతిగాంచత్కళా

యుత నిన్నంధునకున్ ఘటింపఁగదనయ్యో శుద్ధరత్నం బయో
గతముం జేసినయట్లు నీ బ్రదుకు వ్యర్థంజేయుదో యింతటన్. ౧౦౧

చ. పెరపెర గింపిలు న్మనము భీతమృగేక్షణ వీసి మాని నీ
వారు వరియింపుమా యిచట నుండఁ దలంపకు మంధసేవ ను
న్నరము జరావిగర్హితుని జవ్వని కొల్చుటకంటెఁ జచ్చుటే
కరము ప్రశస్తమే యనుసుఖంబులఁ బొందుదు వీని బొందునన్. ౧౦౨

చ. అనినఁ గడున్వడంకుచు స్వపాత్మజ ధైర్యముఁ బూని చెల్లబో
వినఁగ ననహ్యమైనయది పంటిని దేవత వీరు సూర్యనం
దనులు సమస్తము న్దెలిసి తప్పులు పల్కుదురే భళా సతీ
జనముల ధర్మపద్ధతులు జైలగుమానికరంబు పట్టెనే. ౧౦౩

తే.గీ అగ్నిసాక్షిగ నన్నిచ్చె నయ్య యయ్య । యి య్యమితతేజుఁడైన మునీంద్రునకును
శీలముడలక నే వాని సేవఁజేయు । నడవి కరువంచియుండు దమ్మునకొ[illegible]. ౧౦౪

తే.గీ. అఖిలకర్మలకును సాక్షియై యునుండు । కాంచు మనలను గంపంత కంటితోడ
కశ్యపునకొడు కాతండు ఘనుఁడుగాదె । యిట్లు పలుకంగ మీకు నో రెట్లులాడె. ౧౦౫

క. వేదురకత్రైలు వానుడి । జాడల నే నెట్లుఁ బాయఁజాలుదు నయ్యో
కూడదు మీ రిట్లాడఁగఁ । బాతివలువువారు నీతిఁ బాయం దగునే. ౧౦౬

ఉ. కూరిమి గల్గునేని బలుకుండు పతివ్రతయైన ధర్మముల్
వారక నే పతి న్గొలుచు వ్రతమునందును మందమద్భుతై
నేరము చేసిన న్దగదు నీకును దెంపలుగొట్టు తాపనన్
మీరలు దాటినేగ లికమీద నుదించిన కాప మిత్తునన్. ౧౦౭

క. నానా నారీరత్నము నా నా సత్త్వలు నవిస్మయాత్రత గనుచున్
నానావిధములు మనముల । నానావిహితంగ మనఁకిసం గని యంతన్. ౧౦౮

ఆ.వె. అయ్యలార ధర్మహానికిఁ జింతిల్లి । యిట్లు పల్కుటన్ దయామతులు[illegible]
నన్ను ధన్యఁజేసి మన్నింపదే యన్న । నశ్విసులు సుకన్య నాదరించు ౧౦౯

క. దేవభిషగ్వరులము మే । మో వనిత సురూపుఁజేసి యంతము చ్యవనున్
మా వంటివాఁడుగా మా । మూపురఁ గనుగొనుము నీవు మోదం బలరన్. ౧౧౦

క. మామువ్వురిలో నీకుం । బ్రేమం బెవ్వానిమీఁద నిరఁగొను సతనిం
గామింపుము నా విని యప । క్కామిని తన ప్రాణవిభుని కడకేగి దగన్. ౧౧౧

క. ఇనసుతులట యశ్వినులట । మనమనమున కరుణవెంచి పలికిరి నన్నుం
గని మనసిజశరవిద్ధత । ననుపమమృదువాక్యఫణితి యలరఁ మునీంద్రా! ౧౧౨

క. నీ పగనికి సంబకములు । నే మిచ్చెద మో మృగాక్షి యొలజప్పనముఁన్
గోమూ నాసంగెద యంతట । నే నుపక మాధు మంయ నేయ మొక వదున్. ౧౧౩

క. ఏమాటయుఁ బలుకగలే । కో మునివర నిన్నుఁ బెరిచుయుంటిని వారల్
వ్యామోహకారులో గుణ । ధాముఁడా నే నెఱుఁగ నాజ్ఞ దయసేయఁగదే. ౧౧౪

క. అనుఁడు విని మునిపతంసుడు । వనితా [illegible] విప్రుడ పోయి వారల వేగన్
గొనిరమ్ము నాసమీపం । బునకును [illegible] కింకఁ బొమ్మా యనుచున్. ౧౧౫

చ. అని బతియాల్పఁ బూని చని యంగన తా [illegible]
[illegible] వారలును జెచ్చెరవచ్చి సుకన్యఁ గాంచి యో
వనమహాన్వేత నీ మగని వారికి [illegible] నేమును
[illegible] కోలుమంగని [illegible] మున్ని రొక్కటన్. ౧౧౬

తే.గీ. మునిఁగి లేచిన రూపులు మువ్వురి కొక్క । మాదిరిఁ బసరారఁ గుండల మహితభూష
[illegible] నిల్చి వరియింపు మనిన నొకని । మువ్వురం గని పల్కిన ముగిద నూచి. ౧౧౭

ఆ.వె. మొగము కనులు చెవులు ముక్కును గన్నంబు । మెడయు నెడయుఁ గాళ్ళు [illegible]
చేతు లందమే కొక రీతిగాఁ దోచిన । లేమ మగనిఁ బోల్చలేక యవలి. ౧౧౮

క. [illegible] జూచిన । [illegible] నందరికి నమం
[illegible] నేమి సేయుదు । [illegible] మర్ధమునకు కోన్. ౧౧౯

తే.గీ. [illegible] పలుకుబడితైన [illegible] వజ్రజాల
[illegible] నేడు [illegible]. ౧౨౦

క. [illegible] గలదే [illegible]
[illegible] చేయఁ బట్టంపుమని. ౧౨౧

క. [illegible] విక్కిన మేత్తి [illegible] గలదు నేఁ
[illegible] వచ్చెద నంచున్. ౧౨౨

వ. అని [illegible]. ౧౨౩

ఆ.వె. [illegible] నీకుఁ [illegible]
నన్నుఁ బ్రోవుమమ్మ [illegible] వమ్మ । దేవి నీవె నాకు దిక్కునుమ్మ । ౧౨౪

ఆ.వె. వేదమాతవమ్మ విష్ణుని ప్రియవమ్మ । యాదిలక్ష్మి వమ్మ [illegible] లోక
[illegible] నీ [illegible] । వేగ నన్నుఁ బ్రోవ రాగదమ్మ. ౧౨౫

శా. నీవే తల్లివి నీవె తండ్రివి [illegible] రక్షింపఁగా
నీవే దిక్కు సమస్తలోకములలో నీకంటె లేరెవ్వరు నన్

బ్రోవంగాలుదు వార్తరక్షణకరీ భూతేశ్వరీ భూరిమా
యావిశ్వస్థజగత్త్రియాంచదుదరీ హృష్టంకరీ శాంకరీ! ౧౨౬

ఉ. పిన్నల మేయుంగాయును పెత్తనమ్ములను సేయకావె యీ
యన్నిజగంబులం దెవుపు నాదిగ మేదుపుదన్ను సైనయై
పన్నియు వానియు న్గలిగె పర్తిలుచుండుపు బ్రోవుమమ్ము యా
పన్నుల కిన్నపట్టున గృహాయత్తవై జగదేకపాలినీ! ౧౨౭

మ. హరికిన్ శంభునకు న్పితామహునకున్ వ్యాప్తిం గల్పించి సు
స్థిరవిజ్ఞానముని చ్చి సంతతముఁ బ్రీతి న్గాచు నీకంటె నె
వ్వరి నే వేడెద సిద్ధదాయిని దివ్యజ్ఞాన సంపూర్ణ వా
చిరమాదేవివి బ్రోవవే భగవతీ దేవీ దయాంభోనిధీ ! ౧౨౮

క. ఈవిధమునఁ బ్రార్థింపఁగ । దేవి తపోయాత్మ నిలిచి దివ్యజ్ఞాన
శ్రీ విలసిల్లఁగఁ జేసినఁ । దా విభునివరంబు వచ్చెఁ దద్దయు బ్రీతిన్. ౧౨౯

క. అంతట దేవతలు మిక్కిలి । సంతసమును బొంది బ్రదిమ సద్వాక్యంబుల ఫ
ఱంతులఁ గని నను బోయన । మంటుసిగా పెసినట్టివారలు మీరల్. ౧౩౦

క. సారతరమగు సుఖసుధా । సారమునను గాంచి హర్ష సామగ్రి భవ
త్కారుణ్యపరసైకసుధా । సారంబే దావె యిడును దాలు నాకున్. ౧౩౧

క. మీకుం బ్రత్యుపకృతి నే । నేకార్యము చేసినను ఘటింపదు మీదట్
నాకొరకు లేదు ధరా । లోకములో నుండు మమ్ము బ్రోవఁగ మనుజాఁ. ౧౩౨

ఉ. కన్నులు వచ్చి మేలయిన కాయము గల్గెను వృద్ధభావ మే
గె న్నవయౌవనంబు గలిగె న్గనకాంగిని గాచె సౌఖ్యసం
పన్నుఁడ నైతి మీరలట దాటిలి దైవతవైద్యులార మీ
కన్నఁ బరోపకారుల జగానను గానను గాన వేడుకన్. ౧౩౩

తే.గీ. ఋణము దీర్పుకొనంగ నే నెంచినాఁడఁ । గోరుఁ డొక వాంఛితంబు నా కొలఁది దలఁచి
మీరు గోరినయది నన్ను మించియున్న । నప్పనైనను బ్రాణంబు లప్పగింతు. ౧౩౪

ఆ.వె. అయ్యవలన మాకు నన్ని కోరికలును । దీరియున్న వెవ్వి కోరవలయుఁ
గాని మాకు నొకటి గలదు కోరిక దానిఁ । దీర్పఁగలిగెదేని దీర్పుమయ్య. ౧౩౫

చ. మునివర పైడికొండపయి మున్ను సురేంద్రుడుఁ బ్రహ్మయజ్ఞముం
దును మము దేవతాసమితితోడ సమమ్ముగ సోమపానమున్
గను నెపుడున్ నిషిద్ధులనుగా నొనరించెను వైద్యవృత్తి మా
దని యటుగానఁ జేయుము సమర్థుఁడవే న్మము సోమపాయులన్. ౧౩౬

క. నావుడు విని చ్యవనుఁడు మీ । రేవిధమునఁ జేసితి రుపకృతి మీకును నేఁ
గావించెదఁ బ్రత్యుపకృతి । దేవతలను ధయమువడక ధీవత కలిమిన్. ౧౩౭

క. శర్యాతిచేత యజ్ఞము । వార్యతఁ జేయింతు సోమపానము మీకున్.
ధైర్యమ్మున నొసఁగించెద । నార్యులు మెచ్చంగ దేవతావళితోడన్. ౧౩౮

వ. అనిన విని సంతోషించి యశ్వినులరిగిన నిజభార్యాసహితుండై చ్యవనుండు తన యాశ్రమంబు ప్రవేశించియుండె నంత నచ్చట శర్యాతినాతి నిజవిభుం గాంచి యొక్క నాఁడు. ౧౩౯

ఆ.వె. ప్రాణనాథ కాంతుఁ బాసి మున్నాళ్ళాయె । నడవులందుఁ దాపసాశ్రమమున
నారచీర గట్టి నానావిధమ్ములైన । కష్టములకు లోన గాఁగనుండు. ౧౪౦

ఆ.వె. ఎఱిఁగి యెఱిఁగి ముసలి కిచ్చితి మంచితో । నుద్ధతనము నొకటి కూత మూఢ
నైననేమి యన్న నడవిలో వాసంబిఁ । క యయ్యో దానికెట్లు మనుగడయెను. ౧౪౧

క. అటువంటిమగనితో న । క్కటకట లాలనకు మనల ముద్దు గూఁతురు వాసం
బటవిం జేయఁగ నొకనాఁ । డటు పోవకయుండఁ జెల్లునా జననాథా! ౧౪౨

క. భోగములు భాగ్యములు విడు । మా గోరెడు వయువు నందనులకై నను దా
నేగతి నోచకపోయెను । భూగోళమునేలువాని పుత్రిక యయ్యో! ౧౪౩

క. కనుమా జనవల్లభ యను । మ్మునియాశ్రమమునకు వేగ ముద్దులకూఁతున్
గొనిరమ్మా యువ్విధమునఁ । గనులం గనుఁగొని యొకింత గందు సుఖంబున్. ౧౪౪

క. అనుఁడుం జనవల్లభుఁడో । యని తా నే సల్లాప ముద్దు నగవుల ముని తాఁ
జని కాంచె నవనవవిభ్రమ । వనజామోద్దామమును జ్వలనధామంబున్. ౧౪౫

క. కని యందును నవయౌవను । ఘనుఁడుందరు చారునేత్రుఁ గలసిమెలసి యుం
డనయు ప్రవర్తించుటయున్ । దనలోఁ దాఁ గొంతసేపు తలపోసి మదిన్. ౧౪౬

ఆ.వె. ముసలిమగనిఁ జంపి మూఢురాలివి మంచి । పడుచువానిఁ వలచి పాడుచేసి
శీలముల్ల వినిచేత నా కపకీర్తి । వచ్చె నేమి సేయవలయు నిపుడు, ౧౪౭

క. నడ్డికి ముసలికి నిచ్చితి । నెడ్డైన నేఁగాక యిప్పు డేమనవలయున్
విడ్డను స్వార్థపరులటం । గడ్డిని కూడిదివి యటంచుఁ గనరానునులే. ౧౪౮

క. ఎటువంటివి చేసినవా । రటువంటిఫలంబు నంద కన్యంబగునే
యటుగానఁ గన్య నెప్పుడు । నిటు నటు యోగ్యతల నరసి యీవలయుఁ జుమీ. ౧౪౯

చ. పడుచును జంపి క్రొహానను హత్యకమొండెను దానిమాన నే
నుడుగని లోకనిందితము నొందెను బొందని నింద నెట్టి యు

ప్పుడు పరగింతు నంచుఁ బరపోయియునంత సుతస్థు నూచి తా
వడివడి వచ్చి సంతసపు బాష్పము లొల్కఁగ మ్రొక్కి యిట్లనున్. ౧౫౦

తే.గీ. తండ్రి నీవిట్టి నావిధం బెఱిఁగి యేక । మ్రొక్కి మాటాడ కేమొకో వెక్కసంపు
బొటబొటనిర్గులంటి పై పెనఁగొని । యుండ్లిన నేమి యల్లని యున్నవాడె. ౧౫౧

క. నాయన యిట్లున్నట్లున్ [illegible] । [illegible] బామువితి [illegible] వేగన్
నీ యల్లునిఁ గనకుండుట । [illegible] [illegible]. ౧౫౨

క. మునుపటివలె యుత్సాహం । బనిలెదవు [illegible] [illegible]
డున నున్నవాఁడు [illegible] । [illegible] [illegible] మ్రొక్కెన్. ౧౫౩

వ. అనిన నాఁతుపలుకులు విని రాజున్నాఁడు గనుఁ గిరుక [illegible] [illegible] [illegible]
పటపట గొరకుచుఁ గన్నుల [illegible] యిట్లనియె. ౧౫౪

తే.గీ. ఓసిపాపిష్ఠురాల నీ మోసమెల్ల । దలిసెనే చ్యవనునివసిఁ [illegible]
మసమలీమసచిత్తుఁడౌ [illegible] । కాపురమునే సెదే [illegible]. ౧౫౫

ఆ.వె. ఏమి పాపమునను నీ [illegible] । [illegible] జ్యోతి చూపు
గ్రుడ్డివాఁడు ముసలి గొంతులో [illegible] । [illegible] గోటు [illegible]. ౧౫౬

మ. అనిన న్విన్కన నవ్వి తండ్రి [illegible] దితండే మనం
బున సందేహము మాను [illegible] [illegible] ప్రేమతోఁ
గని యీరూప మొసంగి [illegible] [illegible] చాయనో
వనుడున్వ్యం జ్యవనుండు నే నెఱుఁగ నే పాపంబు నీతోడుగన్. ౧౫౭

క. [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. ౧౫౮

చ. [illegible] [illegible]
[illegible] కరము [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. ౧౫౯

తే.గీ. [illegible] [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ! ౧౬౦

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] ప్రార్థించెద । నేమంబున [illegible]. ౧౬౧

క. ఇఁక నేటికిఁ దడవిడవడ । సకలంబును దెలిపినాఁడ సత్త్వమ్ము సుఖ
ప్రకటస్థితిఁ గూర్చుండుము । సకలంపతఁ బిటుమీద సమసీనాథా. ౧౬౨

తే.గీ. యాజకత్వంబు నా కిమ్ము యజ్ఞ మీవు । సేయఁబోవఁగ వలయు శక్రుండు దిదియుదిపద
సతసి మనుమాత్మ నాడు దేవోత్తమునకు । వలన సోమంబు దేవతైన్యములకు నిచ్చు. ౧౬౩

వ. అని వసి సంతసించి స్వపుఁ బట్టుసఁ గావుతమంచు వారలం
గొని వని యాజకత్వమునకుం జ్యవనుఁ గ్రహించుంచి తా దారం
గొనియెను యజ్ఞమున్ నియమఁ గూరిమి నెవ్వరాతకేంద్రమున్
మునులును వచ్చి రా యమరసంఘములు వచ్చిరి వచ్చి రెల్లరున్. ౧౬౪

తే.గీ. వారితోడనె యమ్మునుల్ వచ్చి యమరు । దిక్కులను గూరుచుండిరి దేవతావి
తానవంక్తిని నోడుటఁ దాను మెచ్చి । దాన నెప్పుడెప్పుడు సోమ మనుచు వేచు. ౧౬౫

క. దేవేంద్రుండు వారలఁ గని । యా వైద్యులు రాఁగఁ దగ దనే మా సోమం
బీవలనుఁ గలుగను వీ । రీ వారలు వినుమ వచ్చి రిచ్చట ననెనన్. ౧౬౬

వ. సభాసదులతో నెవ్వఁడును నేమియుం బలుక యూరకున్నయెడ జ్యవనుండు నశ్వులం
గొని యజ్ఞమునకుం బోయి నడుమట్టి యమ్మునస్సుం జూపి యుండుము వచ్చిరిదె మీరు
సోమగ్రహణార్హులు గావునం జ్యవనుండు. ౧౬౭

ఉ. వీరి సోమపానార్హులు మహామునులు సూర్యసూను ల
ద్భారు లనంతరుల్ ధనుజ నాశనాయుధ ధర్మసుల్ దగం
బాటించు పట్టితై వరుల బాలురఁబట్టితా పుట్టిరో యెన
త్యాయలగంథికి దెలుపుమా యెవ్వ రొప్పని నిర్ణయం బిడన్. ౧౬౮

తే.గీ. వీరిచేతను నే నుపకార మొంది । మునుతఁ బ్రతిరేపఁ గావించె సుఖము రాజ
మిమ్ము సోమంబుఁ బ్రాపింతు నమ్ము లేక । యరుదు నే నొప్పిరాంప నీ యశ్విమలను. ౧౬౯

క. కావున సోమార్హులుగాఁ । గావించుం డమరులను గరుణామయులై
నా విని మీరు చెరత్వము । తై పిలిచిరి సోమమునకు నద్భుత చెపుమా ? ౧౭౦

క. ఈఁగూడవ పపుడు సోమము । పోఁగూడదు వీరివరికి బొంది సోమముతో
నాసగనుండదు నీ వదు । గాఁ గావించితివయేని గలహము పొసఁగున్. ౧౭౧

క. వీ రా సోమంబును గొనఁ । గారాని యపాత్రు లీవ కావా యమరో
ద్ధారకుఁడవు తలఁపఁదుక । యూరక యుండంగరాదె యొకమూల సిరకన్. ౧౭౨

క. అని ముని సోమగ్రహ మ । శ్వినులకు భయమవక యొసఁగె స్థిరమతియై స
న్మునులును నావౌకసులును । గని వెఱగందంగఁ దీక్ష ఘనతేజుండై. ౧౭౩

వ. అనిన విని యింద్రుడు. ౧౨౪

క. చెంపలు వాయించెద నీ । పెంపెంతర విశ్వరూపు విధ మెఱుఁగవొకో
చంపెదఁ జూడుము పాపన । కొంపఁ జెఱపఁ బుట్టినట్టి కొంటెపుగావా. ౧౨౫

వ. అనినం జ్యవనుండు. ౧౨౬

శా. ఎట్టెట్టీ మహాత్ములన్ సుధిషణాహీనుండవై తిట్టెదే
కట్టా యట్టి యెట్టిపాతకములన్ గావించిరో చెప్పుమా
ముట్టంగాఁ దగనట్టి సోమమును స్వామి ల్పార నాహల్యన్
రట్టుంబెట్టి నిర్జరేంద్ర యిఁక పోరా నోరు మూయించెదన్ ౧౨౭

క. యజ్ఞాలు యజ్ఞంబులలో । బొజ్జలు నవరించి సోమమును గొనఁదగనే
రజ్జులు పల్కెదవేటికి । వజ్రాలే నాదు వజ్రమహిమ మెఱుఁగవో ? ౧౨౮

వ. అని యిట్లు. ౧౨౯

క. ఇంద్రుని సరకుగొనకయ ము । నీంద్రుఁడు సోమం బొసంగ నిదిగో కనుమా
యింద్రా యేదీ యిఁక నా । ముం ద్రోయుము నీదు వజ్రమున్ గిరిజంబున్. ౧౩౦

క. ఆ పలుకులు ములుకులుగాఁ । దోపఁగ నింద్రుండు కినుకతోఁ గులిశ ప్ర
క్షేపంబుఁ జేసెఁ జూపరు । లోపికచెడి పడి లబో లబో యని కూయన్. ౧౩౧

వ. అట్లు వజ్రంబు విడిచిన. ౧౩౨

స్రగ్ధర. బగ్గుం బగ్గంచు మంటల్ పటుగతినెగయన్ భానుకోటిప్రభంబై
జగ్గల్ సిగ్గుల్ పొసంగన్ జటులచిటచిటోచ్చారటోచ్చారకంబై
తగ్గన్ క్రమ్మంగన్ విహాయస్ దగలక పటమై దారుణక్రీడమై ...
గ్గుల్ గగ్గోలుతో వొక్కఁగొని మునులు తాల్మిన్ స్తుతిన్ వజ్రమావెన్. ౧౩౩

క. సంధవతి నచరించెదవి । వంధోశిని జూచి మౌని తపయుక్త నవపు తే
వంధ్రప్రభలకు నేమని । స్తంభింపఁగఁజేసెఁ దనదు తపము వెలయఁగన్. ౧౩౪

వ. అట్లు చ్యవనుండు వజ్రంబును స్తంభింపంజేసి కృతంబగు హావ్యంబును మంత్రంబుచే నగ్గి
వేల్చి కృత్యనుత్పాదించె నది. ౧౩౫

సీ. తెఱచెనా నోరు విస్తృతమందరనగంబు దడవఁజికిని పోవలాము గాఁగ
అలచెనా తతశైలధరాతలంబుపై పెంపు పర్వు పర్వున బీట వాసి పగుల
చరచెనా యరచేత గొబ్బున భూధరం బమగంటి పాతాళమునఁ గ్రుంగ
కలచెనా మెయుగొని గిరులు నీవపరాజ గిపురు మని పెద్ద గిపు పుట్ట

తే.గీ. వంటివాని నాల్కఁ బ్రతియాత్రవంక్తివోలెఁ । గల జగంబెల్లఁ జిమ్మచీకటులు ముంపఁ
జ్వలనకృత హోమజాంతమైన వంతమూర్తి । మహముగు నెలువదె నింద్రునిముదముతంప. ౧౮౬

క. వెలుగని వజ్రము పైఁ జని । గొంకోల నిష్టులు గొట్టుకొన పడసమహా
బిలమున సడె దేవేంద్రుఁడు । పలుమ నేత్రంగసాగె వసుధాధీశా ! ౧౮౭

తే.గీ. చేత నిడియున్న వజ్రంబు చేయిగదల । కట్టె చూచి సురేంద్రుండు నిట్టనిలిచి
యుట్టిమైయుటు మహోమముఁ గొట్టఁబోవ । నిట్టనమున్న నిట్టుగా దీసుదగునె. ౧౮౮

వ. నిజగురుఁడయిన బృహస్పతిం బలంచినంత నతండు వచ్చినం జూచి నమస్కరించి తన గోడు విన్నవింప నతండును విని యీ మహనాయక రాక్షసుండు వృత్రుని యజ్ఞమం దంబునం బుట్టినవాఁ డతఁడు మహాతపశ్శాలి వీనిం గెలుచుట దుష్కరంబు నీవు వృత్రను వేడుమనిన నతం డట్ల గావించె, నేఁటినుండి యతనికి యజ్ఞభాగంబుఁ గల్పింతుమని పల్కిన నలరి వృత్రుండు శాపం బుపసంహరించి మహేంద్రుని త్రిలయంబును, బాసంబును, దూర్తత వ్యాగయములందుండు నుండఁజేసి యుద్ధవిరమహాప్తి పలన శర్యాతి నలరించె. మఱియు శర్యాతికి నానర్తుండును, నానర్తునకు రేవతుండును బుట్టెను; రేవతుండు సముద్ర మధ్యంబునం గుశస్థలి యను పురంబు నిర్మించుకొనియె. అతనికిం గకుద్మి మొదలగువారు నూర్వురు కొడుకులును, రేవతి యను నొక కుమారికయుం గలిగెను. తన కూఁతునకుం దగిన వరుం గానక బ్రహ్మ నడుగం దలంచి కుమారికను వెంట నిడికొని బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె ననిన విని జనమేజయుండు వ్యాసున కిట్లనియె. ౧౮౯

క. మును నే వినినదెవ భూదే । వునకే వనజాతగర్భు పుత్రప్రాప్తిం
జని మాపాలుం దెగఁ । జనెనెం దన పుత్రితోడ సత్యంబునకున్ ? ౧౯౦

క. వృనరాగమనము చేసెని । విపరీతమ బ్రహ్మపుత్రికుండి పంతగదా యు
వ్యాయుదేంద్రుఁడు మనుజత్వం । బున నేగతి మనల వచ్చు భూతలమునకున్. ౧౯౧

క. అనుఁడును వ్యాసుఁడు వినుమా । జనమేజయ బ్రహ్మలోక నొరవు వగి
వ్యాజాక్షలోకములకుం । జనుటయు వచ్చుటయుఁ గలదు జన లిలవోనన్. ౧౯౨

క. సరయఁ దరిగ స్వర్గమునకున్ । పరగ మహోఘుఁడు పోయె సత్యంబునకున్
సురలు విరుంచాయనకున్ । జరుగుచు నుండురు సరేంద్ర సంశయమేలా ? ౧౯౩

వ. అనిన విని జనమేజయుండు తరువాతకథ సెలవియ్యవే యనిన విని వ్యాసుండు యిట్లనియె. ౧౯౪

క. రైవతుఁడు సత్యలోకము । లో వనజాసనుని లోనిలోగిట నుండం
గా వీణావాదనములు । గావించిరి షణము సేవ గంధర్వు లాగిన్. ౧౯౫

క. గానసభ ముగిసినంతన్ । దా నతుఁడై దైవతుండు తామరసభవున్
దీనార్తిహరణ నీ చం । ద్రానన వరుఁ డెవ్వఁడంచు నడిగె నృపాలా! ౧౯౬

వ. మఱియు సర్వలక్షణసంపన్నుండును మహారాజపుత్రుండును గుణీనుండును నగు నొక్కనిం దెలుపవే యనిన నజుండు నవ్వి యోయి దైవతా నీవిచ్చట నిల్చిన కాలమున భూలోకమున నిరువదియేడు మహాయుగంబుల కాలం బయ్యె నందు ద్వాపరంబు ప్రవర్తిల్లుచున్నయది తొల్లింటి రాజు లిప్పుడు లేరు. మధురాధిపతియగు నుగ్రసేనుని కొడుకు కంసుండు సురద్వేషియై యున్నం ధరాదేవివలనఁ బ్రార్థితుండై నారాయణుండు రామ కృష్ణ రూపంబుల నవతారం బెత్తి కంసాది దుష్టవధ గావించె; నందు బలదేవుండు శేషాంశసంభూతుండు! హల ముసలాయుధుం డతం డీ కన్యకుం దగిన వరుండని చెప్పిన విని భూలోకంబునకు వచ్చి నీలాంబరున కా బాల నిచ్చి వివాహంబు సేసె రా నరణ్యంబునకు బోయి తపం బాచరించి గంగాతీరంబున దేహంబు విడిచె; శర్యాతి సంతతి కొందరు రాక్షసులచేఁ జంపఁబడి, కుశస్థలి విడిచి చనిరి వైవస్వతమనువుకొడు కిక్ష్వాకుం డతండు సూర్యవంశంబు నుద్ధరించినవాఁడు. వానికి నూర్గురు కొడుకు లందు వికుక్షి మొదటివాఁడు; శకునిప్రముఖు లేఁబదిమంది బలవంతులు; వా రుత్తరాపథంబుఁ బాలించిరి; నలుబదియెనమండ్రు దక్షిణంబుం బాలించిరి; యెనమండ్రు రాజునకుం బార్శ్వస్థులయి యుండిరి. ఇట్లుండ నొకనాఁడు. ౧౯౭

తే.గీ. అష్టకాశ్రాద్ధము దొరకు నవసరమున । మాంసమును గొనిరమ్మని మనుజవిభుడు
సుతు వికుక్షినిఁ బంపిన నతఁడు వోయి । శశక జంతుల నవనిఁ జదియమొత్తె. ౧౯౮

క. శ్రాద్ధంబు మఱచి యాకట । బద్ధుండై తినియె శశక మాంసము శేషం
బ ద్ధాత్రీవిభుచెంతకు । బుద్ధి నొకింతయునుఁ గొంకకఁ బూనక తెచ్చెన్. ౧౯౯

క. గురు డది యెఱింగి తెలిపిన । నరపతి కోపించి యిఁకే వనంబునకే యీ
పరుసమని వెడలఁగొట్టిన । నరిగె శశాదాఖ్య పూని యటవుల కధిపా! ౨౦౦

క. అడవుల నతఁడు దిరుగఁగా । నొడయఁడు స్వర్గంబు నొందె నుర్వీరాజ్యం
బెడలక యతనికిఁ గలుగన్ । గడునీతి నయోధ్యఁ గొంత కాలం బేలెన్. ౨౦౧

తే.గీ అతఁడు సరయూతటంబున యజ్ఞముల న । నేకములఁ జేసి గాంచె సమిద్ధచరితు
డగు గకుత్స్థుని నాతని జగము పిలిచె । నింద్రవాహుం డటంచు నరేంద్రతిలక! ౨౦౨

క. అనుఁడు జనమేజయుం డి । ట్లను నో మునినాథ వాని కాఖ్యాంతర మె
యనువునఁ జొప్పడెఁ గారణ । మును దెల్పు మటన్న వ్యాసముని యిట్లనియెన్ ౨౦౩

తే.గీ. ఆ శశాద నృపాలు ననంతరం బ । తండును గకుత్స్థుఁడను పేరఁ దనరె నిట్టు
లుండ నొక్కప్డు సురలు దైత్యులును బోర । సమరు లోడి మురారిపాదములుపట్టి. ౨౦౪

ఉ. వేడికొనంగ నచ్యుతుఁడు విశ్వమయుండు సుధాంధులార మీ
రోడక భూమికిం జని మహోదయుఁడైన శశాదపుత్రునిం
దోడుగఁ దెచ్చికొం డతఁడు దోర్బలవిక్రమశాలి మీకు నీ
గోడు మడుపున్ సురారులను గొట్టు నటంచు వచింప దేవతల్. ౨౦౫

ఉ. భూమికి వచ్చి రాజుఁ గని ప్రార్థన సేసి జగన్నుతప్రభా
ద్దామ ధరాతలేంద్ర ఖలదైత్య వినాశముఁ జేయుచున్న మీ
కామిత మెట్టిదైన విధిగా నొనరింతుముగాని యింద్రునిన్
ధీమహితున్ శచీపతి మదీయ తురంగముగా నొసర్చుఁడీ. ౨౦౬

మ. అనుఁడున్ దేవవిభుండు దా వృషభమై యా రాజమార్తాండు వా
హనవృత్తం బొనరించె నందుమలనన్ వ్యాపించె నయ్యింద్రవా
హననామంబు కకుత్స్థభూపతికి నిత్యంబై పురంబుల్ జయిం
చిన యోజం గనియెం బురంజయుత సుశ్రీకప్రభావోన్నతిన్. ౨౦౭

తే.గీ ఆ కకుత్స్థప్రభుండు లోకైకవీరు । డై తనర్చెను వత్సలోద్భూతులకును
జెలఁగెఁ గాకుత్స్థనామంబు శ్రీనివాసు । నవతరించెను బృథుఁడను నతని కధిప. ౨౦౮

వ. పృథునకు విశ్వరంధియు, విశ్వరంధికిఁ జంద్రుండును, జంద్రునకు యువనాశ్వుండును యువనాశ్వునకు శావంతుండును, నతండు గట్టించిన పట్టణంబునకు శావంతీపురం బని పేరు పెట్టె; శావంతునకు బృహదశ్వుండును, నతనికిఁ గువలయాశ్వుండునుం బుట్టిరి; కువలయాశ్వుండు ధుంధుం డను రాక్షసుని జంపి ప్రసిద్ధికెక్కె. నందువలన నతనికి ధుంధుమారుం డను పేరు వచ్చె; నతనికి దృఢాశ్వుఁడు, వానికి హర్యశ్వుఁడు నా భూమివరునికి నికుంభుఁడు, నా రాజేంద్రునకుఁ బర్హణాశ్వుఁడు. నా నృపాలునకుఁ గృశాశ్వుఁడు, నా జనపాలునకుఁ బ్రసేనుండు, నా భూభుజునకు యువనాశ్వుండు, నా ధరాజానికి మాంధాత, యితండు వేయిన్నూటయిది ప్రాసాదంబులు కట్టించె; మఱియు ని మ్మహాభాగుండు జనకగర్భంబునుండి మాతృగర్భంబుచే నుద్భవిల్లె; నిది మహావిచిత్రం బనిన ధరావల్లభుఁడు విస్మయంబువడి చరితంబు సవిస్తరంబుగాఁ దెలుపుమనిన విని వ్యాసుండు. ౨౦౯

తే.గీ. యువనాశ్వునకును నూర్వురంగనలయి । సకల భోగంబులును గల్గి సంతతికిని
నోచుకొనక వగచి నిజాధామమునను । నుండఁజాలక సతులతో నొందె నడవికి. ౨౧౦

క. అచ్చట బ్రాహ్మణు లందఱు । నచ్చెరువడ దీనుఁడగుచు నడలం గని వా
రచ్చపడ నడిగి రాతని । యొచ్చెమునకుఁ గారణంబు నుర్వీనాథా. ౨౧౧

వ. అడిగిన. ౨౧౨

తే.గీ. అన్ని కలుములు గలవు నా కయ్యుదార । బిడ్డలకు నోచుకొననైతి దొడ్డయింటి
బిడ్డలగు సూర్య రూపివలు వెంట వచ్చి । రడ్డు బాపుడు నా విని యవనిసురలు.

తే.గీ. పుత్త్రికామేష్టి సేయించి పుణ్యమిచ్చి । పుత్త్రలను బడయుమటంచు బూని దాని
జలువఁగాఁజేసి బ్రాహ్మణుల్ వెలయ నొక్క గిన్నె జల మభిమంత్రణక్రియల దీర్చి.

ఆ. వె. ఒక్కచోట నునుప నుర్వీశుఁ డది యెఱిం । గక పిపాసఁ బానకం బటంచుఁ
ద్రావె నంతఁ గడుపు దాల్చె నయ్యది చూచి । దైవచేష్టితముగఁ దలచి ద్విజులు.

ఆ.వె వ్రతసమాప్తి సేయ వరుసఁగాఁ గొన్నినా । ళ్ళకుగ రాజు గర్భ మెఱియ జన్మ
మందెఁ బుత్త్రుఁ డొక్కఁ డందువలన రాజు । బాధితుండుగాడు భగవతి కృప.

క. సంధానకుశలులును గుణ । సింధులు నగు మంత్రివరులు శిశువు గ్రోయుచున్
గంధాస్యతి శిశు రయమున । మాంధాతా । యనుచుఁ బల్కె మఘవుఁడు మింటన్.

ఆ. వె. అందువలన నతని నందఱు మాంధాత । యంచుఁ బిల్చి రనిన నవనినాథుఁ
దలరె నంత వ్యాసుఁ డట్టి మాంధాతకు । మించె మఱొక పేరటంచుఁ బలుక.

వ. మునీంద్రా మాంధాతకునామాంతరం బెద్దియనియడిగిననో జననాథా! మాంధాత ప్రతాపంబు నకు గిరిగుహాంతరంబులకుం దస్యువులభయమంది చనిన కారణంబున నింద్రుం డతని కిం ద్రసదస్యుం డను పేరిడియె. అయ్యనంతాపన్నమునకు శశిబిందుం డను రాజునకుం గూతు రయిన బిందుమతి యను నంగనామణియందు పురుకుత్స, ముచికుందులను నిద్దఱు కొడుకులు బుట్టిరి. అందు బురుకుత్సునకు నరణ్యుండును, నరణ్యునకు బృహదశ్వుండును, వానికి హర్యశ్వుండును, నతనికిఁ ద్రిధన్వుండును, ఆయనకు నరుణుండును, నన్మహీ పాలునకు సత్యవ్రతుండును గ్రమంబున నుదయించిరి. ఆ సత్యవ్రతుండు. ౨౧౯

క. అతఁడు దటుం డిచ్ఛాకరు । డతిలోలుపుఁ డల్పబుద్ధియై భూసురరా
ట్సతి నొక్కర్తు హరించెను । క్షితిసురు లతికోపకలితశేముషు లగుచున్. ౨౨౦

క. అరుణునికడ కరిగి యొహో । నరవర నీ కొడుకు విప్రనారిం గొనియెన్
జరిగెడి పెండిలికిం దా । నొలఁగొడ్డియమయ్యె మనసు లోర్చునె చెపుమా. ౨౨౧

క. మీ రెంత రాజులైనన్ । వారులలో నున్న బీద బాపల కొంపల్
దూరి యిటు సేయ దగునే । మీరుదురే సాధుజనులు స్మృతిమార్గంబుల్. ౨౨౨

చ. అన విని రాజు క్రోధయుతుఁ డై తన పుత్రుని జీరి యోరి నీ
కును గొరగాని చైదముల కొంటెకుఁ బెట్టితి మంచిపేరు పో
మ్మన విని యాతఁ డెచ్చటికినన్ను శ్వపాకులఁ గూడి పట్టణం
బునకును దూరదేశమునఁ బోయి వసించుము స్వేచ్ఛ నావుడున్. ౨౨౩

క. మనమునఁ గోపముతోడం । జని శ్వపచుల గూడెమునకు సవిధంబున నుం
డెను విల్లునమ్ములుం గొని । తన కర్మఫలం బటంచు దలఁచుచు నధిపా! ౨౨౪

ఉ. అంతట సర్వసిద్ధుఁడు మహాత్ముఁడు ధర్మవిమంతు శేముషీ
మంతుఁడు రాజ్యభారగరిమంబు వహింపఁగ భూవరుండు దాఁ
జింతిలుచు న్వనిం దపము సేయఁగ నేగె నవగ్రహవ్యథా
క్రాంతి ఘటిల్లె ద్వాదశ శరత్తులు రాట్సుతు ధర్మహానిచే. ౨౨౫

క. అప్పుడు విశ్వామిత్రుఁడు । తప్పక తపమాచరింపఁ దా నేగెఁ గడుం
గప్పిన కరువునఁ దత్సతి । చెప్పఁగరానట్టి గొడవ చెందె నృపాలా! ౨౨౬

ఆ. వె. పెదవి వెడద జేసి పెల్లుగాఁ గన్నీళ్ళు । గార నేడ్చికొనుచు నోరు దెరచి
యమ్మ యాక లాక లాకలి యని పైట । కొంగు లాగ బాలకులను జూచి. ౨౨౭

ఉ. నిప్పరిగింజ లేరఁగను నేర నరణ్యమునందుఁ గందయుం
ద్రొప్పఁగనేర బిడ్డలను ద్రోయఁగనేరను గూటి న్నసఁ దే
నెప్పుడు నాకు నింట నిపు డేగతి బిడ్డల బ్రోతు ధర్మమ
మ్మి వ్వగ డించెపోయె నని యెంతయుఁ గుందుచు నాత్మలోపలన్. ౨౨౮

ఉ. ఆఁకలి బుప్పు బుప్పు యను నర్భకులం గని పొట్టలోర్తు నే
నా కొక ముద్దలే దనుదినంబును నారికగంజితోడి బొ
ట్లేగల బాలపూట వగ లెద్దయు లే దిటు లెన్నినాళ్ళు నే
బోఁకడ సేయుదున్ ధనము పుట్టుట యె ట్లెపుఁ డిమ్ము నిత్తరిన్. ౨౨౯

క. ఇందరి బిడ్డల నొకపరి । బ్రదికింపుటకంటె నొకనిమాత్ర మిపుడ నే
నెందేని యమ్మి క్రయధన । మంది పెఱలఁ బ్రోచుటే యుపాయ మటంచున్. ౨౩౦

ఉత్సాహ : నడిమివాని మెడకు దబ్బనారత్రాడు గట్టి యా
పడఁతి వెడలె నచట నచటఁ బోయలంబు జూపుచున్
బుడుత బుడుత పిల్లఁ గొడుకు పొర్లు లిచ్చు యంచుఁ దా
నుడుగ కార్తి మొగమునందు నుట్టిపడఁగ దీనయై. ౨౩౧

వ. ఇట్లు వచ్చుచున్న మునిపత్నినిం, బాలకునిం గాంచి సత్యవ్రతుండు నిజకరుణారసంబు ప్రేరేప నో యమ్మా! యేమి యిది? యని యడిగిన, నాయనా! నేను విశ్వామిత్రు నిల్లాల నన్నుం బిడ్డలం దిగవిడిచి యమ్మునిపుంగవుండు తపంబు సేయ నరణ్యంబునకుం బోయె; నని బిడ్డల కన్నంబు పెట్టి భరింపనేరక యొక్కని నమ్మి క్రయధనంబునఁ దక్కినవారిఁ బోషింపఁగలనని యెంచి యిట్లు వీని నమ్మం దెచ్చితి ననుడు నాతండు తల్లీ! విశ్వామిత్రుండు వచ్చువరకు నీకుఁ గావలసిన యాహారంబు తెచ్చి నే నిచ్చెద. నావుఁడు నలరి

య య్యూపతి సనియె. నతండ గళబంధప్రాప్తింజేసి గాలవుం డయ్యె. అప్పటినుండి యనుదినంబు సత్యవ్రతుండు వరాహ, మృగ మహిషాది మాంసంబులు గొనివచ్చి యొక వృక్షశాఖం గట్టుచుండు, నదిగొని యా పతివ్రత బిడ్డలం దృప్తులంజేసి తానును భుజించుచు సుఖంబుండె నప్పుడు వసిష్ఠుండు సత్యవ్రతుండు చేసిన యధర్మంబుం బట్టి యతనియందుఁ గ్రోధంబు గలిగియుండె నని సత్యవ్రతుం డెఱింగి వసిష్ఠునియందుఁ గోపంబు గలిగి యుండె. ఇట్లుండ నొక్కనా డరణ్యంబున మృగంబులు దొరకమి నవ్వసిష్ఠు ధేనువు వృక్షబద్ధంబై యున్న దానిం దొంగిలించి తన్మాంసంబుఁ దాను కొంత పెట్టుకొని మిగిలినది విశ్వామిత్రుని పత్నికై పెట్టుకొమ్మనుం గట్టె. అది యామె గొని తన బిడ్డలునుం దానును ననుభవించె నిది వసిష్ఠుం డెఱింగి కోపించి యోరి దురాత్మా! నీవు ధేనువధఁ జేసితివి కావునను, పితృకోపంబునకుఁ బాత్రుండవైతివి కావునను మూఁడు శంకువులు గల్గ త్రిశంకుడను పేరం బరగి యొక పిశాచంబవు గమ్మని శపించినం బరితపించుచు నయ్యరణ్యంబుననుండి ప్రకృతియు. మాయయు, సర్వేశ్వరియు, భగవతియు నగు పరమేశ్వరిం ధ్యానించుచుండె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వ్యాసున కిట్లనియె. ౨౩౨

క. మునినాథ యవ్వసిష్ఠుని । కినుకకు లోనగుచు నట్లు గెల్గిన ధృతితో
మనుజపతి త్రిశంకుండై । ముని శాపవిముక్తి కొక్కమూల మొదవెనే. ౨౩౩

వ. తదనంతరం బెట్లు జరిగెనని యడిగిన సాత్యవతేయుండు. ౨౩౪

తే. గీ. నరపతి త్రిశంకుఁడైన యనంతరంబు । నీచరూపంబుతోడ పిశాచమువలె
నడవిఁ దిరుగుచు శ్రీదేవి నాదిశక్తి । మది జపించె నవాక్షరమంత్ర మూని. ౨౩౫

ఆ. వె. జపము సేసి చేసి జనపతి హోమంబు । సేయఁదలఁచి ధర్మశీలురైన
బ్రాహ్మణోత్తములకు భక్తితోడ నమస్క । రించి యిట్టులనియె నెలమిమీర. ౨౩౬

ఉ. భూసురులార నిత్య పరిపూజ్యపదాంబుజులార విష్టపో
ద్యాసినియైన యీశ్వరి జపం బొనరించితి హోమకృత్యముం
జేసెద యాజకత్వమును జేయుఁడు నాకిపు డీరు వేదవి
ద్యాసముపేతు లేను విపులాభ్యుదయప్రియ ధర్మపద్ధతిన్. ౨౩౭

క. అనిన విని బ్రాహ్మణులు ద । గ్గన నిట్లని పలికి రాత్మఁ గోపించు నినున్
మును శపియించె వసిష్ఠుఁడు । చనునే మముఁ బిలువ నో త్రిశంకుపిశాచా. ౨౩౮

క. వేదాధికార మెందును । లేదు పిశాచముల కనని లేఖులఁ జేరం
గాఁ దగదు పొమ్ము పొమ్మిఁక । మాదగ్గర రాకు మనిన మదిఁ జింతిలుచున్. ౨౩౯

క. ఎందు కిక జీవితము నా । కిందటిలో నింద మోచి యీ భువిలోనన్
మందునె యగ్నింబడి నే । మ్రందెదఁగాకనుచు దీనమానసుఁ డగుచున్. ౨౪౦

ఉ. చిచ్చునఁ జేర్చి స్నానమునుజేసి కృతాంజలియై తదగ్రమం
దచ్చల దేవి నాత్మ నిడి హెచ్చిన భక్తి నహో దయామయీ
మచ్చపలత్వము న్మఱువుమీ భవదీయపదాబ్జయుగ్మమే
నిచ్చలు నమ్మితి న్మనమునిందుఁడ నా బ్రతుకేల జచ్చెదన్. ౨౪౧

ఉ. అంతట నంతరిక్షమున నద్భుతతేజము పుట్టె నందులో
నెంతయు వింత దోపఁగ సమిద్ధమృగేంద్రతురంగయానయై
కాంత విభూషణాంబరవరాసవిరాజితయై దిగంతవి
శ్రాంతయశోవిశాల యగు శాంకరి దర్శన మిచ్చి యిట్లనున్. ౨౪౨

తే.గీ. చెల్లునా నీకుఁ జిచ్చులోఁ జీవ మునుల । తండ్రి యునుసలి సుతులఁ బ్రథముఁడ వీవు
నీకు రాజ్యంబుఁ దానంగ వసికిని బోవు । నేవు లే దాని మెల్లుండి నేఁడ వగవ. ౨౪౩

తే.గీ. తనదు మంత్రులఁగూడి నీ తండ్రి వచ్చి । నేఁడె నిన్నుఁ దోడుకొని పోవు శాపభవవి
శాపతయుఁ బోవునిమి న్యాపసాదమునను । మూఁడు మీవింత యని దేవి మాయమాయె.

క. విని సత్యవ్రతుఁడు మనమునఁ । దొరయుచునుండ మంత్రిముఖ్యులు దానున్
జనపరు వరుడెంచి పురం । బునకుం గొనిపోయి పట్టమున్ గట్టి రొగిన్. ౨౪౫

క. పట్టంబు గట్టి గద్దెను । బెట్టి నృపాలుఁడు తనదు పుత్త్రుని గని యో
పట్టి వినుమా యనుచున్ । గట్టిగ నీమంబు చెప్పె క్ష్మాతలనాథా! ౨౪౬

సీ. మనమున ధర్మంబు మఱువక యుండుము విప్రసమ్మానంబు విడువ కెపుడు
న్యాయంబుగా ధన మార్జింపఁ బూనుము రక్షింపు మెప్పుడు ప్రజలనెల్ల
తలఁబోయనను నబద్ధం బాడఁగాబోకు వెలఁగి వైరం బొంటి చేయఁబోకు
తపసిపూజనముఁ దప్పక చేయుము క్రూరచోరాదుల మాపుమాపు

తే.గీ. గెలువు మింద్రియములను మంత్రులను నాడి । మంత్రములఁ గాపు సేయుము మఱువ కీవు
సల్పనది యేమి యని శత్రుఁ డల్పుఁ డైన । నెంచకుము సుమ్ము సుమ్ము శత్రు నెవ్వయుఁ గాని.

సీ. అన్యకాంతల వేఁడ కెదురించి మాయయు మీ పాత్రదానము సదా పాటింపుము
దుష్టవాదంబులఁ జేరఁబోకు మప్పుడు దుష్టులయూతకుఁ దొలఁగి యుండు
మతిమంత మంచి మంత్రవరతుల సమ్మతి మెప్పు సాగియు సత్యావర మిడఁగఁబోకు
త్రాగుడు జూదంబు బోగముదాని పాటలు వొత్తులను సదా తలఁపఁబోకు

తే.గీ. ముత్తులగువారి నట్టుల నాదరించ । కుంత రక్షింపుమీ ధర్మమూని నీవు
పరమకరుణాకరుఁ డని కీర్తిఁ బడయు మనల । నెల్లవనులందుఁ నాల్క దంభిల్ల మనుము.

సీ. కప్పిన కవిరిచీకటి యుండఁగా లేచి కాళ్లనస్నానాదికము లొనర్చి
దీక్ష విడువకయ దేవిపూజ యొనర్చి పొరి నొకప్పుడు మహాపూజసేసి

భగవతీ పాదాంబుపానంబు గావించి దేవియే దిక్కని తెలిసి మెలఁగి
నిత్యకృత్యములను నియతితోఁ గావించి సంతోషభరితత సభకుఁబోయి.

తే.గీ. మూర్ఖ విప్రుల విడచి పాపులను విడచి । పాత్రవిప్రులఁ బూజించి పండితులను
వినయపూర్వకపూజఁ గావించు వంత । నీతితోఁ గోశమును గూర్పు నీవు పుత్ర. ౨౪౯

వ. అని యిట్లు నీతులు గఱపి నరేంద్రుండు వనంబున కరిగి తపంబుసేసి కొంతకాలంబునకు స్వర్గప్రాప్తుండయ్యె. సత్యవ్రతుండు సింహాసనం బధిష్ఠించి ధర్మమార్గంబుదప్పక ప్రజా పాలనంబు సేయుచుండె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు: మునీంద్రా వసిష్ఠునివలన శపింపఁబడి త్రిశంకుపిశాచరూపంబు వహించిన సత్యవ్రతునకు రాజత్వంబును, సురూపంబును, రాజ్యయోగ్యతయు నెట్లు గలిగె నని యడిగిన దేవీదర్శనంబుతోడనే దివ్య దేహంబును, రాజత్వంబునుం గలిగిన వసిష్ఠుండును నరేంద్రుండును సకల ప్రజలును జూచి యత్యంతాశ్చర్యంబు నొందిరి. వసిష్ఠశాపంబు దేవ్యనుగ్రహంబునకు మీరియుండదని నమ్మిరి. సత్యవ్రతు దివ్యదేహంబు చూచి దేవ్యనుగ్రహంబు వడసెనని భయంబున రాజ్యపదంబున కర్హుండు గాడని చెప్పనోడిరి. అనంతరంబ సత్యవ్రతునకు హరిశ్చంద్రుండను రాజుపుట్టె. అతఁడు సకల శుభలక్షణసంపన్నుండై యువరాజత్వంబు వహించె నంత గొంతకాలం బరుగ సత్యవ్రతునకు మానుష శరీరంబుతో స్వర్గంబున నుండం దలంపు పుట్టి వసిష్ఠునిం జేరి యనేకవిధంబుల వన్నుమఖంబు సేయింపు మని వేడిన నతండు. ౨౫౦

క. ఈదేహముతో స్వర్గము । నోఁదలచుట వెఱ్ఱితనము భూజనులకు ని
మ్మేదినిలోపల జచ్చిన । మీఁదట స్వర్గంబు గలుగు మే ల్చేసినచోఁ. ౨౫౧

క. కావున యజ్ఞంబు లొగిం । గావింపుము మృతుఁడవై జగత్ప్రఖ్యాత న
ద్దేవతలఁ బోలి కరిగెదు । నా విని కోపించి మునినాథుని పలికెన్. ౨౫౨

క. గర్వావేశము నీకును । సర్వార్చ్యుఁడఁ బురోహితుండ బలవాదిం
గీర్వాణుఁ గైకొని సేసెద । నుర్వీశ జన్నంబు లనిన నుగ్రాక్షుఁడయ్యె. ౨౫౩

తే.గీ. ఓరి విప్రాంగనాహారి యోరి బ్రహ్మ । ధేనుసంహారి యోరి పాపానుహారి
చచ్చినను బోవురా నీవు స్వర్గమునకుఁ । దిరుగఁ జండాలరూపంబు దాల్చు నీవు ౨౫౪

వ. అని యిట్లు వసిష్ఠుండు క్రోధావిష్టుండై శపించినం ద్రిశంకుండు. ౨౫౫

సీ. కట్టిన దుప్పట్లు కడుమైలగాఁ బోయెఁ బెట్టిన నగలెల్లఁ బెంకులాయె
పూసిన గంధంబు కౌసెన వపరాయె వేసిన శాటికల్ విడకలాయె
పట్టిన ఖడ్గంబు పడునుకొడవలాయె మెట్టిన పావాలె యుట్టలాయె
తీర్చిన పసిఁడిజందెము ప్రాంతవారాయె కూర్చిన మకుటంబు గొంగడాయె

తే.గీ. పొసఁగఁ బల్కెడి మాటలు బూతులాయె । మెఱుఁగులీనెడి మేనెల్ల బరబరాయె
కొండెసిగపైచు దలకట్టు గుంపరాయె । గొప్పరాజ్యంబుగల రాజు గొడవరాయె. ౨౫౬

క. గాయత్రిని జపియించుచుఁ । దాయక యయ్యాదిశక్తి భక్తియుతుండై
శ్రేయము గనిన వసిష్ఠు । న్యాయము దలి నృపుడు మారిసట్టి ఫలమునూ. ౨౫౭

క ఈగతి మావిగయ్యె తన । మైఁ గనుగొని వగచి వగచి మనుజేంద్రుఁడు తా
నేగతి జీవించెద నని । వాగులుగాఁ బాఱ బాష్పవారి విడుచుచున్, ౨౫౮

మ పిసమున్ లోగొనియైన లోతయిన బావి న్గూలియైనన్ మెడన్
గొన బంధించి బిగించియైన శిఖియందున్ వ్రాలియైనన్ గడున్
నిసితంబైన యసిన్ దెగన్ దనుతతన్ వెళ్ళించియైనన్ నివృ
త్త నమీపందను గావుటం దొసఁగు సిద్ధం బాత్మహత్యాకృతిన్. ౨౫౯

క కాయమ్ము ప్రైన దేగతి । నే నిప్పుడు వలఁచినం బనేమి యనుచు భూ
జాని నగరంబు వెలువడి తా నేగె సురస్రవంతి తటమున కొపా. ౨౬౦

తే.గీ. జనకు నాపత్తు విని హరిశ్చంద్రనృపతి । మంత్రులను జీరి మీరేగి మనుజనాథు
రాజ్యపరిపాలనమునను రమ్మనుండు । గురుఁ బ్రసన్నునిఁజేయు నీ కొడుకనుండు. ౨౬౧

తే గీ. అనుచుఁ బంపిన వా రెల్లఁ జని నృపాలు । నెల్లవిధముల వేడిన నొల్ల రాజ్య
మీవ ధర్మంబు విడువక యేలుకొను మ । టంచుఁ దెల్పుఁడు సుతునితో ననుఁడు వారు.

వ. దెందంబులఁ గొందలపడుచు వచ్చి హరిశ్చంద్రునకుం జెప్పిన నతండును గడు వగచి రాజ్యం బరాజకంబగు నని చెప్పి యొప్పింపం బట్టాభిషిక్తుండై రాజ్యంబు చేయు చుండె నంత. ౨౬౩

సీ. జననాథ వినుము గాధితనయుండు వన తపఃపరిసమాప్తి యొనర్చి భార్య బిడ్డ
లను జూచుకొను తలంపున స్వస్థలము జేరి రాబువులో వననాప గానిలేక
యుండుట కలయుచు నివిధిఁ గాంచి యందులనుఁ గారణముగ దెలుపు మేను
గుడుచ నన్నము లేక గొట్టుకొనుచుఁ జెంది యొకనాఁడు శ్వపచువాటికకుఁ బోవ

తే గీ. యొకన్న శ్వపచునియింటిలో నున్న కుక్క । మాంసమును సంస్కృతంబును భాండగతము
గాంచిఁ ద్రుచ్చిలితిని పొట్ట నించికొంటి । దానిఁ గనుగొనిఁ గొడవరి తత్తరమున. ౨౬౪

సీ. అయ్యయో నీవు బ్రాహ్మణుడవు నాయింటఁ గుక్కమాంసము వండు కుండవెల్ల
బగులఁగొట్టితి వేల తగునటయ్యా యన్న నిట్టుల వినుమని యేఁ బలికితి
నాఁకలిచేత నే నతిపీడితుండనై కణమైన దొరకక కష్టపడుచు
వచ్చి ద్రుచ్చిలి కుండ ద్రవ్వి కుక్కల నంజుడును దింటివని తెల్పిన నతడు విని

తే.గీ. అన్ని వర్ణంబులందును నగ్రగణ్య । మైన బ్రాహ్మణవర్ణంబునందు బుట్టి
యిట్టి దుర్జాతి మాదిగ యింటికుక్క । నంజుడుము దొంగవైతి వన్యాయముగనె. ౨౬౫

వ. అనిన. ౨౬౬

సీ. ఆపదవచ్చిన యప్పుడు ధర్మసూక్ష్మముగల దెంత నీచకులమైన
నెట్టి నింద్యపదార్థ మేని యాఁకలి దీర్చుకొన దొంగిలియునైన దినఁగవచ్చు
కులధర్మ మెడలుటకుఁ బదార్థసేవన చౌర్యంబు మూఁడును జరుగఁడు గనఁడు
షామమం దెన్నఁ బద్మస్థుడేఁ యపరాధి యనుచుండ గణుతుంచముంతలేసి

తే.గీ. ధారలుగ వాన గురిసెను వక్షణంబు । కలువు పెరెను నీ వెట్లు గడపితొక్కొ
అట్టి దుర్భరమైన మహాపదయగు । కాలకములోన బహువర్షకాల ముదు. ౨౬౭

క. అనవుఁడు సతి యిట్లను నో । మునివర కాయలును బండ్లు మూలము లాకుల్
గనులను బొదకట్టగ నే । మనమున దింతిల్లి యొక్క మార్గము గంటిన్. ౨౬౮

క. ఒక చెట్టు నమ్మి వదలా । యక నికరము జీవనుండు రక్షించెద నం
చొకచోటున దరిగి యచట బదితస్థితి నుండ బూని సత్యవ్రతుఁడున్. ౨౬౯

చ. వదవక మీకు భోజనము నే నిడువ న్మని వచ్చువన్ల నం
దడుగక దుక్క వండి కొలుజాన్వల నందరకు తెచ్చి పెట్టు మూ
కదుపులు నిండఁ దిండు నని గాంచితి యుప్పగుడు దప్పు దెప్పుదే
యెదవక నాలుగుం దినముల నుండుట కేటికి నంతసించవగన్. ౨౭౦

తే.గీ. ప్రాణనాయక వింటివా వార్తవుండు । శప్తుఁడయ్యెనుజాయల్ ప్రతీఁ దన నాయు
మూనినట్టి శ్వపచభావ మొందుచుండు । నట్టునిష్ఠునిచే నన నాలకించు. ౨౭౧

ఆ.వె అటుల రాజు శాప మానస్థ్యుని గర్వు । మదచివైదుఁ జూడు మనసిచిఘుఁడు
మనకుఁ జేసినట్టి ఘనమైన యుపకారమునకు మారు పలుకు దనదు సేయు. ౨౭౨

చ. అనుచు మునీంద్రుఁ డార్యపతి నారయుచుం జని యొక్కచోటఁ దా
వనమున నుండఁగా గనుచుటవట్టి త్రిశంకుఁడు చేరి దండవ
త్ప్రణతియొనర్చినం గరము పట్టుక లేపి మునీంద్రుఁ డిట్లనున్
మనమున నిక్కవంబయిన మక్కువ యెక్కువమై తలిర్పగన్. ౨౭౩

శా. నన్నుం గాపాడిచి నీవు సెందితివి నానా కష్టముల్ కాపునన్
నిన్నుం బూతునిఁ జేసెదన్ దెలుపుమీ నీకోరికల్ నావుఁడున్
ము న్నే వేడితి నప్పునిష్ఠ నవనమ్ము న్నాకుఁ జేయింపఁగా
న న్నాతం డిటు సేసెఁ జూడుమని దీనత్వంబునం గుందుచున్. ౨౭౪

తే.గీ. తాపసుండతఁడ నీవైన దయ దలంచి । యాజకత్వంబు వహియించి యజ్ఞపూర్తి
చేసి మానుషదేహంబుతో సురాల । యంబునకు స్వేచ్ఛమీర నన్నంపుమయ్య. ౨౬౫

వ. అనిన విని విశ్వామిత్రుండా రాజశ్రేష్ఠునకు వసిష్ఠువలన బ్రాప్తంబయిన శాపవృత్తాంతం బవి స్తరంబుగా విని. ౨౬౬

క. అది యెంతపని నృపాలక । మదిఁ గుందకుమింక నీదు మఖమునకును నే
నుదమునను యాజకుఁడనై । సదమలగతిఁ బూర్తిసేసి స్వర్గ మొసఁగెదన్. ౨౬౭

తే.గీ. అని వచించి మఖార్థమై యలరు వసుల । నెల్లఁ గావించి సంభార మెల్లఁ దీర్చి
బ్రాహ్మణులఁ బిలఁగ వసిష్ఠుతనయులచేత । మూలదూరితి రాము రాము చను మనుచు. ౨౬౮

వ. అనిన విని. ౨౬౯

క. వైదిక విస్తర సహహో । చేదస్త్రాలకును బంటచేలేసుమ్మీ
యీ దాపని గోదావను । వాదుల వెద్దముల కంత వారుంగలరే. ౨౭౦

చ. అని యొక కొంతసేపు తన యాత్మ విచారముసేసి దేవ వం
దనమున నిత్యకృత్యములఁ దా నొనఁగూర్చిన పుణ్య మా త్రిశం
కున కిడె యో నృపాల యిదిగో వడి నీ విమకేంద్రపట్టణం
బునకును బొమ్ము పొమ్ము జయ భూతదయామయి దేవి నావుఁడున్. ౨౭౧

ఉ. తట్టున లేచి యట్టు నిటు దూఁగుచు గాలిపటంబువోలెఁ బై
కెట్టిడి పోయి పోయి జను లద్భుతమందుచు గోపురాలపై
మిట్టల మిట్టలం గనఁగ మిన్నొని కానఁగరాక నిక్కవీన్
గుట్టమురౌతు ప్రోలునకు గొంచెము దగ్గఱఁ బోవునంతలోన్. ౨౭౨

క. మాలఁడు వీఁడు మలీమస । చేలుండు నైలింపపురికిఁ జేరెడు ననుచున్
గాలుం బట్టి త్రిశంకుని । గూలింపఁగ వాఁడు వడుచుఁ గుయ్యో యనుచున్. ౨౭౩

ఉ. నన్నుఁ ద్రిశంకుని న్విబుధనాథుఁడు వాఁ డిటఁ ద్రోచె నయ్యయో
కన్నులు విప్పి మాఁగవ నాథతనూభవ యింత సేయ్యచో
నున్నవిధంబు సూచి యటు లంచు మఱుంచు మయుండు మన్న దే
డు న్నిలిచె స్వర్గంబునఁ గడున్ సురలన్ మునులన్ భయంపడన్. ౨౭౪

ఆ.వె. అటుల నృపతి నిల్పి యమ్మౌని వేఱొక్క । స్వర్గమును సృజింతు నరగ ననుచు
నీ వసిష్ఠుమునివ దేవేంద్రుఁ డదటికి । వచ్చి వగచి దీనవదనుఁ డగుచు. ౨౭౫

క. మునినాథ కిటుక యేటికి । నిను వేడెద నింక వేఱె నిర్జరలోకం
బును జేయ మానుమనినన్ విని విశ్వామిత్రుఁ డోయి విబుధాధీశా! ౨౭౬

క. వీనిని మీ స్వర్గమునకు । రాని మ్మటులేనియు నితర స్వర్గంబుం
బూన నొనరింప నావుడు । నా నాకపురీశు డాత్మ నతిశంకితుడై. ౨౮౭

ఉ. ఈతఁడు దుస్సహోగ్రగుణి యీతని పెట్టికి బ్రహ్మ యోపునే
నా తరమా యటంచు జననాథుని దివ్యశరీరుఁ జేసి ని
ర్భీతిని స్వర్గలోకపదవిన్ నిలిపెన్ గుశికాత్మజుండు సం
ప్రీతి నిజాశ్రమంబునను బిడ్డలతో సతితో సుఖింపఁగన్. ౨౮౮

—: హ రి శ్చం ద్రో పా ఖ్యా న ము :—

ఉ. సాంద్రయశోలసద్రుచివిచాలితశారదచంద్రుఁ డా హరి
శ్చంద్రుఁ డపత్యహీనుఁ డయి చయ్యన వంశగురున్ వసిష్ఠు ని
స్తంద్రత వేడినన్ గరుణ జాల్కొన నో ధరణీతలేంద్ర వా
రీంద్రునిగూర్చి ధ్యాన మొనరింపుము నావుడు సంతసిల్లుచున్. ౨౮౯

క. చని గంగాతటమున న । జ్జనపతి తప మాచరింప జలపతి కరుణం
జనుదెంచి దర్శనం బొస । గిన నెక్కుడు భక్తితోడఁ గీర్తించి తగన్. ౨౯౦

క. పాశధర మూఁడు ఋణముల । లేశంబును దీర దెందు దేవ పాపం
బీశత్వమేలఁ బృథివికి । పేశలసుతలాలసంబు పెనుచు మనస్సున్. ౨౯౧

క. అన విని వరుణుఁడు జనవర । వినుము సుపుత్త్రుఁడు గలుగ వేడెదవేనిన్
దనయుని నా యజ్ఞంబున । కును బశువుగ నిత్తువేనిఁ గోరిక యొదవున్. ౨౯౨

వ. అనిన నొక్కింత చింతిల్లి నృపాలుండు మనంబు గట్టిసేసుకొని తనలో దా నిట్లని వితర్కించె. ౨౯౩

క. బిడ్డలకు నోయఁజాలని । గొడ్డై గతిలేక దూలి కోల్పడుకంటెన్
బిడ్డను యజ్ఞార్థముగా । గొడ్డుం గావింపుటే తగున్ భువిలోనన్. ౨౯౪

ఆ.వె. అని తలంచి నృపతి యప్పుతిమాటకు । నియ్యకోలు సేసె నేగె వరుణు
డంత నతని నూర్వు రాండ్రలో బట్టపు । సుందరాంగి శైబ్య చూలు మోచె. ౨౯౫

ఆ.వె. తొల్లి గాంచె నొక్క తనయుని సతిసుంద । రాంగి రాజు నంతరంగమందుఁ
బొంగి జాతకర్మ పుణ్యాహములు సేసి । విప్రవరుల దానవితతిఁ దనిపె. ౨౯౬

క. పుత్త్రోత్సవ మొనరించి ప । విత్రుండగు రాజు హితుల వేడుక నుండన్
జిత్రముగ వచ్చి యడిగెం । బుత్త్రి నొసంగుమని జలవిభుండు గడంకన్. ౨౯౭

క. అడిగినఁ బుత్రుఁడు పుట్టినఁ బ్రే । ముడివడిన నృపతి పనుపు ముద్దులకొమరున్
పది నెలవులు నిండిన పడ । పడి నిచ్చెదనని నతఁడు బాగని యరిగెన్. ౨౯౮

వ. అంత భూపాలుండు వచ్చి బాలునకు రోహితుం డను పేరుపెట్టి గారామునం బెనుచుచుండ.

క. నెలదాటిన పిమ్మట న । జ్జలపతి చనుదెంచి యింక జాగేటికి మా
ర్పాలునకు సుతు నిమ్మన రా । ట్పాలవరుఁ డాత్మజునిమీఁది కూరిమిపేర్మిన్. ౩౦౦

ఆ.వె. పండ్లురానివాఁడు పశువ్రత్యయమునకును । బనికిరా డటంచుఁ బలుకుచుండు మ
పాద్యుఁడై వరుణుఁ డాగాక పంతముల్ । పెచ్చుపెనుక నిలువవలయు ననిన ౩౦౧

క. పండ్లని వని పలుకఁడు వా । ర్ధిపుఁడు జనుదెంచి ధరణికిఁ బిమ్మ శిశువు నేఁ
దగ్గల పండ్లు వచ్చెను దగ్గరా యిపుడు నీవు ధాత్రీశ యనన్. ౩౦౨

క. పాలుఁబులుగానివానిం । బోలదు యూపమునఁ గట్ట బుధుల నడుగుమీ
నాలోపమేమి నాథుఁడు । లేలే గొనుగనుము వరుణుఁడుం జని మరలన్. ౩౦౩

క. మూఁడాదివ్యములు ముగిసి । వాఁ డీతఁడు దెచ్చుటంచు వరుణుఁ డడుగఁగా
మీఁ దనుపనీయఁ డెట్టులు । గూడున్ యూపమున కనినఁ గోపించి యనన్. ౩౦౪

ఆ.వె. కొడుకుమీఁది యాస తడవాపదించెను । శాప మిచ్చు నని జరణములకు
మొరఁగి పడుకొనినఁ గనుఁగొని మనసుతో । నాతఁ డప్పుకొనియె భూతలేశ! ౩౦౫

క. పదునాల్గు వెనుక వచ్చిన । నావరుణుం డతిభక్తి బ్రమోదమ్మునఁ యుపకేతుని వే
డుకును సమావర్తనమున । గడచినపిమ్మటను శిశువుఁ గైకొన నొప్పెన్. ౩౦౬

ఉ. అంతట రోహితుండు దగ యూపపుమొల్ల యెఱింగి భీతి చే
నంతట పోఁగి మందనని యన్నగరంబును వీడి కానకా
వ్యాంతమువానిగాఁ జనియె నవ్వరుణుండును రాజుపాలి క
త్యంతమహోగ్రరోషమునఁ దా నరుదెంచి కుమారుఁ గోరినన్. ౩౦౭

శా. ఓ హింశాన్నృప ! యేమిచేయుదును నే నుగ్రాకృతి న్బాని నీ
పిపాపంబును నేఁ బొనర్చితి నటం చిబ్బంగి రాఁజెల్లునె
నాపాపం బెటుఁ బోయెనో తెలియఁగ నానాదేశశైలాటవీ
ద్వీపంబుల్ వెదకించితిన్ దొరకలే దేమందు నీతో నిఁకన్. ౩౦౮

ఉ. నాఁడు నా ప్రచేతసుఁడు నవ్వి భళా తగు నీ యసత్యవా
గ్వాపము గంటివిప్పుడు కులగౌరవమెల్లను బోయె నెన్నిసా
ర్లీపర కెంత యోర్చితి నదే యిఁక మీఁద జలోదరాఖ్య రో
గాపహమయ్యెడున్ నృపకులాధమ! నీ కని శాపమిచ్చినన్. ౩౦౯

చ. వనధిపు శాప మంది నృపవర్యుఁడు వ్యాధిని బొక్కియుండఁగాఁ
దనయుఁడు రోహితుండు తన తండ్రినిఁ జూచు తలంపుతోడఁ జ
య్యనఁ బయనంబుగాఁగ విబుధాధిపుఁ డాతనిపాలి కేగి యో
జనవరపుత్త్రి శీఘ్రముగఁ జావఁగ నేగెదె తండ్రిప్రోలికిన్. ౩౦౦

క. నీవేగిన క్షణముననే । యావరుణున కిచ్చు నిన్ను నాతఁడు మఘమున్
గావింపఁగ జేయు నినున్ । వేవేగమ యూపమందుఁ బెట్టుచురుసుమీ. ౩౦౧

ఆ.వె. నిన్నుఁ గట్టఁ ద్రాడు నీవేల గొంపోవ । నిన్నుఁ జంపు తండ్రి నీకు నేల
వెట్టివాక్కు యెఱుఁగవే తన్నుమాలిన । తగవు లేదటంచు ధాత్రిమీఁద. ౩౦౨

క. అనిన విని రోహితాఖ్యుఁడు జనకునికడ కేగ మానె జనహాఘుఁడు దాఁ
దన రోగమునకుఁ గుందుచు । దినములు గడుపంగలేక దీనుం డగుచున్. ౩౦౩

క. తన కులగురుని వసిష్ఠునిఁ । గని యాలోచనము సేయఁ గడు నరసి యతం
డును జనవర వరుణుండే । నినుఁ గరుణింపంగవలయు నెమ్మి న్వినుమా. ౩౦౪

చ. నరవర చెప్పెద న్వినుము నాయను దోచినయట్లు పుత్త్రి లీ
ధరణి గణింపఁగాఁ బదివిధంబులవారలు వారిలోన నొ
క్కరుఁడగు క్రీతుఁ డట్టి సుతుఁ గైకొని సేయుము జన్న మందునన్
వరుణుఁడు మెచ్చు రోగమును బాయును నీ కన నాత్మఁ బొందుచున్. ౩౦౫

క. ఎక్కడనేనియు నొకసుతు । గ్రక్కున గొనితెండటంచు క్ష్మాసురవరులన్
రొక్కంబు లిచ్చి పంపినఁ । దక్కక వా రేగి యొక్క తపసులపల్లెన్. ౩౦౬

తే.గీ. కలఁ డజీగర్తుఁ డను ద్విజకులవరేణ్యుఁ
డతనికిని బుత్త్రకులు మువ్వు రతిదరిద్రుఁ
డై సుతుల నమ్ముకొనఁ దన యాత్మ గర్హి
తం బని తలంప దర్థలోభంబు పూని. ౩౦౭

వ. అజీగర్తుని సుతులలో మొదటివాఁడు శునఃపుచ్ఛుఁడు. రెండవవాఁడు శునశ్శేపుడు. మూడవవాఁడు శునోలాంగూలుఁ డందుఁ బ్రథమునందుఁ బ్రీతిచే నతండును, కనిష్ఠునందుఁ బ్రేమంబునఁ దల్లియు నమ్మనొల్లక మధ్యముఁడగు శునశ్శేపు నమ్మనం గొనితెచ్చి బ్రాహ్మణుఁడు రాజున కిచ్చిన నలరి యజ్ఞంబునకు సమకట్టి యుత్తములను రావించి యజ్ఞంబు సేయుచు నా శునశ్శేపుఁ బశువుం గావించి విశ్వామిత్రునకుం గత్తి యిచ్చి వానిం జెగనఱుకు మనిన విని యిట్లు దీనుండై యడలుచున్న బ్రాహ్మణ కుమారు ధనార్థినై చంపఁజాల ననిన విని రాజును, సభాసదులును నేఁ డేమి సేయఁదగి నది యని పెక్కువిధంబుల నాలోచనంబులు సేయ నయ్యెయో యీ ద్విజకుమారుం డార్తుండై దుఃఖింపుచుండ వీని యూపనిబద్ధుం జేసి చంపుమన నీ రాజున కెట్లు నోరాడె

నని పలుగతుల నెల్లవారు పల్కుచుండ నేమియుం బలుకనేరక నశ్రుధారాపాతంబు గనుల వెంబడిం దొరఁగ బాలుం డేడ్చుచుండ సర్వలోభంబున నతని తండ్రి యజీగర్తుండు చివ్వున లేచి నృపాలున కిట్లనియె. ౩౧౮

క. జనవర యీ కార్యము నే । నొనరించెదఁ జూడు మిదిగో యోపిక నాకున్
ధనము ద్విగుణంబు సేసిన । ననిన న్విని నృపతి వాని కట్లనె యనినన్. ౩౧౯

తే.గీ. అయ్యయో యెంతనిర్దయుం డతికఠోర । చిత్తుఁడై యాత్మసుతుని హింసింపఁబూనె
నీ యజీగర్తునకును నే నిట్టులాడు । సర్వలోభులు చేయని యఘము గలదె. ౩౨౦

క. కొడుకును హింసింప ధనం । బడుగు నజీగర్తుఁ డెంతయాశా పరుఁడో
పుడమిని లోభగుణంబును । గడచిన పాపోపపాతకం బొండున్నే. ౩౨౧

చ. ఇతఁడు మనుష్యుఁడే మది నొకింత దయారస మూన కాత్మజున్
క్షితిపతి కమ్మ వానసినిఁ । జేకొని చంపదలంచె నిట్టి దు
ష్కృతమునకుం ధనాశ పటికింపఁగ గారణమయ్యె నయ్యయో
సుతులును దల్లిదండ్రులును సోదరులున్ గలరే ధనాశకున్. ౩౨౨

క. రెండంతలు ధన మిచ్చినఁ । గొండికిఁ జంపుదు నటంచు గొడ్డలిఁ బూనెన్
గండాగొండితనంబునఁ జండాలుఁడుగాక బ్రహ్మజాతి వాఁడగునే. ౩౨౩

క. తన యంగమే తనయుఁడై । జనియించు నటండ్రు శాస్త్ర చతురులు కానన్
తను దాఁ జంపుకొనుట కీ । మనుజాధమునకును నెట్లు మనసునఁ దోచెన్. ౩౨౪

వ. అని యిట్లు.

క. గలగల గొలగొల మని సభ । గలవారలు అంతు సేయఁ గోకుఁడు నృపా
లలితుండై రాజన్యుని । పలనికిఁ జనుదెంచి యిట్లు పలికె నృపాలా! ౩౨౫

చ. శమము దమంబు దానమును సత్యము నధ్యయనంబు వైదిక
త్వము తపముం జపంబు నయనప్రసనమున్ యశోమున్ బ్రతాపమున్
సమరతయు ధీరభావమును న్యాయము నైపుణమందు భక్తిభా
వము నిచి యెల్ల ధర్మములు వాసిగనుం దయ గల్గెనేనియున్. ౩౨౬

క. ఇలలో దయయే ధర్మం । బులకును మూలంబు దయయు బూనక పుణ్యం
బులనుచు జేయుట పాపం । బుల సేయుటసుమ్ము దయయె పుణ్యము తలపన్. ౩౨౭

క. నీకును సుఖము గలుగునని । లోకము వారలకుఁ బీడలుం బొనరింపన్
నాకంబు గలుగునే యెయు । లోకంబున బాధలుం బడుదువుగాక నృపా! ౩౨౮

క. పాపం బెఱుఁగని నరుపైఁ । గోపము పడరాదు కినుక గూడక వైరం
బేపట్టిఁ జనదు వైరం । బేపారక యొకనిఁ జంప నెట్లొప్పు నృపా! ౩౩౦

క. తన కితరు లేది సేసినఁ । దన కహితం బితరులకును దా నది సేయం
జనదనుమీ జనపాలక । వినుమా యీ ద్విజకుమారు విడువుమా మదిగన్. ౩౩౧

ఉ. జన్నము సేయునప్పుడు ద్విజప్రవరుల్ బహువాంఛితంబులన్
గ్రన్నన వేడరే నృపులు కాదన కియ్యరె యీ కకుత్స్థవం
శోన్నతి పిన్నగాదు వినుమో నృప ; యీ ధరణీసురార్భకున్
మన్ననఁజేసి వేగ విడుమా యనఁ గౌశికుఁ జూచి రా జనున్. ౩౩౨

క. ఒదయఁడు జన్నము సేయుచు । నుడుగక దానంబు లిచ్చునపుడు ద్విజుం డొ
క్కఁడు దడిగినది యీకున్న । గడుపాపము వచ్చుఁ బుణ్యగతులు చెడునున్. ౩౩౩

ఉ. నాపుడు భూతలాధిపుఁడు నాకు జలోదరపీడ యణఁచుచేఁ
బోవునటంచుఁ జెప్పె మునిపుంగవుఁడైన వసిష్ఠుఁ డట్టిదం
గావున మాన నన్న విని కౌశికుఁ డో నరపాలసత్తమా!
నీవు భయంబుఁ బొందకుము నేనిదె నీకును నీ యుతం బికిం
గ్రోవ యొసంగెద న్విభవలోకముఁ జేరి సుఖింప వింటివే. ౩౩౪

ఉ. మాలతనంబుఁ బొందిన కసుమూరఁపుఁ జీవితముం గ్రహించి ఘో
రాలసవృత్తినున్నఁ గని యాత్మతపఃఫల మిచ్చి సౌఖ్యముం
జాలఁగఁ బొంద నిజంబు స్వర్గమునం బడినట్టి సఖ్యముం
దేలిక సేయఁబోకు మని చెప్పిన రాజును నాదరింపకన్. ౩౩౫

క. ఈ వెన్ని చెప్పినను నే । నీ విప్రకుమారు విడువ నేను మనంగా
వేవేగ శునశ్శేపున । కా విశ్వామిత్రుఁ డనియె సత్యాదరతన్. ౩౩౬

క. విను మొక వారుణమంత్రం । బును చెప్పెద దాని జపం బొనరించు మటం
చును జెప్పఁగ వాఁ డదియే । పనిగొని పలుసారి కొక్క పదినాలుగున్. ౩౩౭

క. వరుణుని మంత్రము నారెన్ । జరజర జిహ్వాగ్రమందు నాడుచున్న సుఖా
కరముగ సంతటను దయా । కరుఁడైన ప్రచేతుఁ డంత కానుక వచ్చెన్. ౩౩౮

ఉ. వచ్చిన వానిఁ జూచి నృపవర్యుఁడు మ్రొక్కి మహోత్సవంబు నా
యిచ్చను దీరఁ జేయుటకు నొప్పుగ నిప్పుడ కేగుదెంచితేఁ
గ్రచ్చర గీతు నొక్క సుతుఁ గైకొని నిప్పుడు గార్చి యజ్ఞముం
జెచ్చెరఁ జేయుచుండి దయసేయుము చూడుము విప్రబాలకున్. ౩౩౯

ఆ.వె. అర్థి దోష మెఱుఁగ దన్నట్లు నేఁ బుత్త్రి । లోభమునఁ గాదె లోలబుద్ధి
నిన్ను మోసపుచ్చి యున్నంద యది ఫలించు । సమయమిదె దయానిధి వినవె. ౩౪౦

క. ఆ పలుకులు విని వరుణుఁడు । భూపాలక విప్రసుతుని బోనిమ్ముఁ డని
యాప్యాయంబునుండి విడువుము । కోపము నా కింక లేదు కొంచెంబైనన్. ౩౪౧

తే.గీ. నీ జలోదరరోగంబు నేఁడు మాని । నీవుఁ గలుగదు దేహంబు నిర్మలముగ
నమ్ము నామాట యని పల్కి వరుణుఁ డరుగ । విడిచె నయ్యూపమునుండి విప్రబాలు.

క. పులిసోపనుండి తటుకున । వెలవడు నామాడమూర్తి విడివడి బాలుం
డలరుచు సఖికులఁ గని పే । ర్వెలుఁగున నెప్పటి సుతుండ నెటఁ గెంపుఁ జనన్. ౩౪౩

క. కొండ యజీగర్తుని తన । వండుఁ జొరవముటుడు వాని యాత్మజుఁడే కా
కింపఁటతోఁ బనియేమని । యొందుమగ బదియుంచిరి తలపోసి నరేంద్రా! ౩౪౪

క. కొంవ ఱితఁడు భూనాథుని । సంపన్నుఁడే క్రీయుఁడమ్మ నాగ మునియునుం
గొండబు వరుణుని తనయుఁడు । సందియమేలని మఘము సంగతి నడిపా. ౩౪౫

తే.గీ. ఎప్పటికిఁ దోచినట్లు వా రిట్లు పలుక । వసి వసిష్ఠుండు లేచి యో విబుధులార
నొమ్ముఁగాని యమ్ముకొనినభూసురునకీతఁడు । సుతుఁడుగా డిపుడు సర్వసమ్మతముసుమ్ము.

క. జనకుఁడు వరుణునకు మఖ । మున నిర్యుపలంచినాఁడు మునుకొని కానన్
జనకునకు సుతుఁ డెట్లగుఁ । దనయత్వము నితనికనుచు దానము సేసెన్. ౩౪౭

తే.గీ. కాడు వరుణునకు సుతుండు కౌశికుండు । మంత్రజప ముపదేశించి మహిమఁ గాంచి
యూపమునుండి విడిపించె రాపుదీర్చి । యదియుఁ గావున గాధేయు నాత్మజుండు. ౩౪౮

క. అనినన్ విశ్వామిత్రుఁడు । విని విప్రకుమారుఁ దనదు వెంటం గొని యే
గెను వనికి శునశ్శేపుఁడు । మనమున సంతోషమందె మనుజాధీశా! ౩౪౯

వ. అంత హరిశ్చంద్రుండు జలోదరరోగంబువలనం బాసి యత్యంతానందంబున నిజ
నగరంబు ప్రవేశించె. నిది యెల్ల విని తన కింక భయంబు లేదని వ్యవసితుండై
రోహితాశ్వుండు నగరంబునకు వచ్చె విని రా జెదురేగి కౌఁగిలించుకొని నుండలికిం
గొంపోయి సుఖంబుండె. నప్పుడు విశ్వామిత్రుండును, వసిష్ఠుండును రాజువలనం
బూజితులై స్వర్గంబున నమరాపతికిం బోయి సుధర్మనున్న యమరులకుం బ్రశంసా
పరంబున హరిశ్చంద్రు సుగుణంబుల వసిష్ఠుండు నొనసన కీర్తించెను. ౩౫౦

ఉ. న్యాయవిధుండు ధీరుఁడు దయాళుఁడు కీర్తిపరుం డుదుప్రతా
పాయతమూర్తి శౌర్యధనుఁ డాత్మకరమ్యుఁడు యజ్వ దేవతా

ప్రాయుఁడు సత్యసంధుడు శుభవ్రతశాలి వదాన్యమౌళి యో
మా యజమానుఁ డెన్న నసమానుఁడు మానధనుండు కౌశికా ! ౩౫౧

మత్తకోకిల. ఆడితప్పఁడు పల్కుబొంకఁడు హాసలీలలనేనియున్
గూడియుండును సాధుబృందము కోప మింతయు లేదుసూ
పీడ దెన్నఁడు ధైర్య మీవిని పెన్నుదీయు లెఱుంగఁ డీ
రేఁడులోకములందుఁ జూఁడగ నీడు వానికి లేడుగా. ౩౫౨

చ. తగవుల ధర్మరాజు పరదారసహోదరుఁ డింగితజ్ఞుఁ డో
ర్పుగలుగువాఁడు పుణ్యముల ప్రోవు ధనార్థుల కొంగుపైడి భూ
గగనచరాళికిం బెరటికల్పక ముర్వికి భూషణంబు బల్
మగఁడు త్రిశంకుసూనుఁ డసమానుఁడు సత్యవచోవ్రతంబునన్. ౩౫౩

క. అనిన విని క్రోధభీమా । ననుఁడయి కనులెఱ్ఱఁజేసి నాయెదుటఁ ద్రిశం
కుని సుతు గుణ మెన్నుట యం । బను ముందరనిడుక మేనమామఁ బొగడుదే. ౩౫౪

క. జగమునను హరిశ్చంద్రుని । సుగుణంబులు బొగడుటకును జొచ్చితి వాతం
డగు బొంకులమారి నుతిం । పఁగఁ జనునే మోసపోయె పరుఱుఁ డెఱుఁగవే. ౩౫౫

తే. గీ. ఆ హరిశ్చంద్రుకడ కిప్పు డరిగి యేన । యన్నృతవాది యదాత యం చండ్ర జనఁగఁ
జేసెదను జూడు నే నట్లుఁ జేయకున్నఁ । బూర్వసంచితపుణ్యంబు పోవుఁగాక. ౩౫౬

తే.గీ. నే హరిశ్చంద్రు నట్టి దుర్నీతుఁగాఁ గ । ణింపఁజేసితినేనియు నీదు పూర్వ
సంచితంబెల్ల నప్పుడ సమయుటకును । నీ వొడంబడుము వసిష్ఠ నేఁ డసంగ. ౩౫౭

క. అటులనె కానిమ్మనుచున్ । జటులతఁ గోపించి గాధినందన నీవున్
మటుమాయ లెన్నిజేసిన । నిటు నటుఁ దొలఁగండు మా మహీశుఁడు కనుమా. ౩౫౮

క. ఇద్ధరణి హరిశ్చంద్రుఁ డ । బద్ధంబే యాడెనేని బ్రధ్నుఁడు దాఁ బ్రా
గుద్ధానము మాని యతి వి । రుద్ధంబుగ నపరదిశను దూఁగఁ బొడచున్. ౩౫౯

క. నా శిష్యవరేణ్యం డగు । త్రైశంకవుఁ డెప్పుడే నదాత యయిన నా
కాశమునఁ బట్టపగలె ప్ర । కాశింపవె చుక్క లదరి కౌశికమౌనీ ! ౩౬౦

క. ఘన్నుయగు హరిశ్చంద్రుని । చెన్నైన కృపారసంబు చెడెనేనియు నేఁ
బన్నిదము గట్టి పలికెదఁ । బెన్నోటను గుండ్లు దేలి బెండ్లు మునుఁగవే. ౩౬౧

తే.గీ. నీవు చేసిన గ్రహమును నే నొనర్తు । నీవు గెల్చెదవో లేక నేనొ చూడు
మూరగింపఁగఁ బోవుచు నడుగనేలఁ । గూరయుచు లీవుపలఁచిన దారి జూఁడు. ౩౬౨

వ. అని యిట్లు వివాదపడి గ్రహంబు చేసికొని స్వస్వనిలయంబులకుం జని రంత హరిశ్చం
ద్రుం డొకానొక యవసరంబున మృగయార్థం బరణ్యంబునకుం జనిన నచ్చట. ౩౬౩

ఆ.వె. వన్నెలాడి యొకతె వనమధ్యమున నొక్క । చెట్టునీడ నుండి బిట్టు వగవఁ
జూచి నృపతి యో సులోచన యేటికి । వగచె దనిన నిట్లు వనిత పలికె. ౩౬౪

క. నే గౌశికముని పీడిత । నై కడుదుఃఖించెదను మదర్థం బతఁడున్
గైకొనియెఁ దపోనియమం బేకాననమం దన స్మహీపవిభుఁ డంతన్. ౩౬౫

శా. గాధేయాంతికసీమ కేగి మునిలోకగ్రామణీ లోకమున్
బాధింపం దపమాచరింపఁదగునే ప్రావీణ్యము ల్లోకర
క్షాధీ నున్నగరాదె మాను మని వక్కాణించి రా జేగినన్
గ్రోధోద్రేకతఁ బంపెఁ గౌశికుఁడు దాఁ గోలాకృతిం దానవున్. ౩౬౬

క. ఉపవనసీమంబున స । క్కపటవరాహంబు రాజుఁ గడు నర్గింపన్
నిపుణత విహరించెను ని । క్కపుఁ బందియె పోత్రి దుంగకాయ మెనవుచున్. ౩౬౭

సీ. నన్నజాజికుదుళ్ళ నందునఁ బొరలాడి మల్లెపూఁదోటవోదె మట్టగించి
కురువేరుతిన్నెలఁ గోరలఁ గోరాడి గన్నేరుపొదలోని మన్నుఁ ద్రొవ్వి
చిన్నసంపఁగిమ్రాను జింపవందరజేసి ద్రాక్షవ్రేళ్ళను మీఁదితాకఁ ద్రొలచి
కన్నెమామిడిగున్న గదలించి పడఁద్రోచి పొగడక్రింపను దిద్ద వొంద జేసి

తే.గీ. తోటకావలివాండ్రను దూరమునను । వవెలి తరుమును దుముల దరుల మంగ
ము న్న త్తుచు డిగి నీళ్ళ ముట్టివట్టి । కలగఁజేయుచుఁ బంది సెల్గాటమాడె. ౩౬౮

ఉ. ఆ గతిఁ బంది [illegible] నటించుచుం గడున్
సేగియొనర్ప రాజునకుఁ జెప్పిరి య వ్వనపాలు ర త్తిరిన్
జాగు ఖళా పరాకు విను సామి కటాన్యము బాబుగారు మీ
లోగిటి బాగు మాబ్రతుకు లోకముతోఁ బనిలేదు నావుఁడున్. ౩౬౯

ఉ. ఏటికి మీర లంద టిటు లెంతయు గుండెలుకొట్టికోఁగఁ బూ
దోటను మాని వచ్చితిరి తొందర యొక్కటి గల్గెనొక్కొ ప
ల్మాటలఁ బ్రొద్దుపుచ్చ కొక మాట వచింపుఁ డటన్న నయ్యెడ
మ్మాటికి నీకు దండ మెఁక మా మనవి న్విని మమ్ము నేలుమీ. ౩౭౦

ఉ. దండము లాదటం గొనియెదన్ వ్వరితమ్ముగ మీరు మన్విఁ చె
ల్పుండన నేమి సెప్పుదుము పువ్వులతీగెలు ద్రొచ్చతీగలున్
బండిన గుజ్జుమామిడిలు బావులు తోవలు చెట్లు లన్నియున్
దండుగ బాబొ మే మచోటు దారిఁ జనం బనిలేదు నమ్ముమీ. ౩౭౧

చ. అనవుడు కారణంబు దెలియం బలుకుం దన నోయి మాత్రపో
గొనగొన బారు మీదఁబడు గుబ్బను గబ్బను మోరఁ జూపుఁ గ్రో
వ్వున మనుద్రవ్వు బోదియెలఁ బొర్లుఁ దటాలున లేచుఁ బిండెలం
దునుమును గాయలు న్నమలు మాయుఁ జివుళ్ళను బ్బూలు రాల్చెడిన్. ౩౨౨

మ. అది యేజంతువు తెల్పుఁ డింకఁ దవవేలా యంచు భూజాని వె
ట్టివమౌ చూపునఁ జూచినం బెదరి గుండెల్ దద్దరిల్లంగ గొ
ప్ప దొరా పం దది పంది పంది వినుమీ బాబూ సరేకాని యూ
మదమేమో మరి యేనుఁగే పడదనుమ్మా యీటెనుం గ్రుక్కిన్. ౩౨౩

క. అనవుడు విని రాజన్యుఁడు । దనసైన్యముతోడ వనముదరిఁ జని చూడన్
బెనుబంది జాడ లంతటఁ । వెసఁబడు నది యున్నచోటు వెదకుచుఁ జనెనన్. ౩౨౪

ఉ. మోర నెమ్మిక సాచికొని ముద్దెదపంతఁ గదల్చి ప్రక్కలం
గోరల నేల గీయుచును గొమ్మెలఁ ద్రోయుచు నోరఁ జూచుచున్
వేరును దుంప గాడ మెలిపెట్టి బిటంబుగ నోటఁ బెట్టుచుం
బోరున గుర్రుగుర్రనుచుఁ బోయెడి పందినిఁ జూచి దగ్గునన్. ౩౨౫

తే.గీ. విల్లుగైకొని రారాజు వేగలీలఁ । గాల సంధించి గురిఁజూచి కోలమునకు
దాక నేయంగ దానికిఁ దప్పి పోవ । దనిసఁ నృపు డింకొక్క శరము నేయ. ౩౨౬

తే.గీ. అదియుఁ దప్పించుకొని చన నవనివిభుఁడు మఱియు నొకబాణమును గైకొని గురి మఱొక్క
పోటునకుఁ దాక వేయఁగా సునిశితాస్త్ర । గంబు విడువంగఁ గికురించె గపటపంక్తి.

ఆ.వె. ఇట్లు వైచి వైచి వ్యర్థుఁడై డా పంది నందలేక శ్రమముఁ బొంది పొంది
చెమటఁ దడిసి దప్పిఁ జెంది మధ్యాహ్నకా । లమున నెండలోఁ గొలంకు జేరి. ౩౨౮

తే.గీ. బలుగ పిప్పాసు దప్పుగా బడలికతన । రొక్కరుఁడు నక్కొలంకున నొక్క గడియ
ముసుక దొనదించి యొల్లుమునకు నీళ్ళు । పెట్టుకొని గట్టుచెట్టునఁ గట్టె పండె. ౩౨౯

ఆ.వె. నిదురరాక యెంతొ యెడద దనపురమున । కరుగఁ దలఁపుఁ జేసి యట్టిచూడఁ
దూర్పు పశ్చిమంబు తేర్పరింపఁగ లేక । దిగ్భ్రమంబుతోడ దిగులునొందె. ౩౩౦

క. ఏదిక్కునకుం బోయెద । నాదుమనంబున భ్రమంబునం జిక్కి యయో
యేదియుఁ దోచదు సూర్యుం । డేదెస నుదయించెఁ గ్రుంకు నేదెస ననుచున్. ౩౩౧

శా. అబ్బా న్యాయములు గానరావు పగ లాహా యెట్టు లూహింతు స
ప్రాప్యం జూచియు నాపురంబుదెస తూర్పో దక్షిణంబో మఱిన్
విశ్వాసం బొనరింపనేర ననుచున్ జింతించు చుండంగ న
వ్విశ్వామిత్రుఁడు వచ్చె గృత్రిమమతిన్ వృద్ధక్షమాదేవుఁడై. ౩౩౨

ఉ. వచ్చిన మౌనిఁ గాంచి జనకల్లభుఁ డల్ల నమస్కరించినన్
జెచ్చెర స్వస్తితే స్తనుచు నెమ్మిని దీవనయిచ్చి యుండిగా
వచ్చితి విప్రసంఘనకు వాసవతుల్యుఁడవయ్యు సెప్పుమా
గ్రచ్చర నావుఁడున్ విని ధరావరుఁ డో వృత్తసుకోత్తమా ! ౩౮౩

వ. అనిన. ౩౮౪

ఆ. వె. పంది యొకటి తోడ పొడుగావింపంగ । సైన్యములనుగూడి [illegible]
ధారి నగుచు వచ్చి వానిఁ గొట్టఁగలేక । యడవి దిరిగి తిరిగి యలసినాఁడ. ౩౮౫

క. సైనికు లెవ్వరు కేరా నే । నిపటికిఁ జేరితిన్ వనింబడి విక్కల్
గానక [illegible] సూచక । పొందుమునఁ గొందుజేరి పండితి ననఘా. ౩౮౬

చ. [illegible] నా కిపుడు వచ్చుటమా [illegible] నఁ గాంచి సత్కృపా
[illegible] సీకు [illegible] నింపగనిమ్మని యిచ్చెదన్
[illegible] ధరాతలంబునన్
[illegible] పుణ్య [illegible] స్నానము సేయుటకు మీఁదఁ జెప్పెదన్. ౩౮౭

క. [illegible] మునిఁ [illegible] దేశకాలములు నుడివి [illegible]
[illegible] గజేసి దాన మొసగుచుటన్నన్. ౩౮౮

క. [illegible] పది [illegible] । దేవ [illegible] తెలిపెప నో భూ
దేవేంద్రా ! నీ కీర్తిని । నే వింటిన్ [illegible] దాత వీవ యటంచున్. ౩౮౯

ఉ. [illegible] తా వా ర్తతో
[illegible] క్షితుండవు మహాసుతి యంచు [illegible]
నే విచియించె [illegible] యాప్పితమున్నది నిన్నుఁ గోరెదన్
వారిరి నా కుమారుని వివాహమహోత్సవము సేయుము నృపా ! ౩౯౦

చ. అన విని [illegible] విప్రుఁ జూచి నీ
[illegible] పంచనా
ముని తన [illegible] మా [illegible] జూచి [illegible]
[illegible] ౩౯౧

క. [illegible] చేసి విపుప రా
[illegible] । [illegible] జేయునేమి గందే. ౩౯౨

చ. అన విని మోహితుండ [illegible] ధరాధిపుఁ [illegible] దాఁ బ్రతి
జ్ఞను దగఁజేసి [illegible] పత్నితమా [illegible]

బునఁ జనియెం స్వకీయపురభూమికి గుఱ్ఱము నెక్కి యంత న
మ్మునియును రాజు మోసమున ముంచి నిజాశ్రమభూమికిం జనెన్. ౩౯౩

ఉ. అంతట గాధిసూనుఁడు నిజాశ్రమమందు వివాహయత్నముల్
వింతగ జేసి భూమిపరు వేడుకఁ దోడ్కొనివచ్చి వేదికా
భ్యంతరమందు దానము సుదారత నిమ్మన నాతఁ డెంతయున్
సంతసమంది కోరు మిఁక సంయమి నావుఁడు నాతఁ డిట్లనెన్. ౩౯౪

క. వీరాగ్రగణ్య వినుమీ పే రీ లోకంబునందు । బెంపు వహించున్
వారణ రథ హయములతో । నీ రాజ్యము వరున కిమ్ము నేఁడు మహీశా! ౩౯౫

క. ఈ వేదిమధ్యం బతి । పావనము సుమీ నరేంద్ర బహుపుణ్యంబుల్
గావించినవాఁడవు నీ । వీవిన్ వెనుతివియవనుచు నిద్ధి యడిగితిన్. ౩౯౬

వ. అనిన విని హరిశ్చంద్రుండు కౌశికముని మాయచే మోహితుండై యుక్తాయుక్తంబులు గ్రహింపనేరక. ౩౯౭

క. దత్తమని పలుకఁగా విని । యత్తరిని గృహీత మనుచు నమ్ముని హర్షా
యత్తుఁడయి పలికె నరపా । లోత్తమ దక్షిణను వేగ నొసఁగుము ప్రీతిన్. ౩౯౮

ఉ. పక్షయుగంబులేని ద్విజపంక్తియు సున్నములేని తమ్ములం
బక్షములేనిబండి హిమలాంఛనులేని జలాశయంబు రు
ద్రాక్షములేని శరభుజప మాయుధపుంజము లేని యోధుడున్
దక్షిణలేని దానము వృథాయని పల్కిరి తాపసోత్తముల్. ౩౯౯

క. కావున దానఫలార్థం । బీవొసఁగుము దక్షిణను మహీశ యటన్నన్
భూవరుఁడు నట్టి ధనమం । తో వేగము తెల్పు మేల తొందరపడగన్. ౪౦౦

వ. అనిన విని విశ్వామిత్రుండు. ౪౦౧

తే.గీ. హేమభారద్వయంబును సార్ధమును బుచ్చు । నృపతి దానార్హ మని పల్కె యటనగపుడ
జనియె సైన్యముతోఁ గూడి స్వపురమునకుఁ బోయి యిచ్చెదఁ దాఁ బలికి యపుడు వెడలె. ౪౦౨

తే.గీ. హారకతోఁ గూడ రాజ్యంబు పుచ్చుకొంటివి । హేమభారద్వయము సార్ధ మీగి గొనుమె
గ్రిందపడితివి వెలియక బొంచబడితి । మొదని మునియున్న మాయకు మోసపోతి. ౪౦౩

క. సీతినెవ్వంగక మునువెడి కోతకి । సిపమెత్తినట్లు కూసిరిఁ విపవసం
చేత జలధార విడిచితి । భాతి చెడన్ లోతుగోత భ్రష్టుఁడనైతిన్. ౪౦౪

క. కపటముని మాట నమ్మితి । విపరీతము వచ్చునను వెఱువనయితి నే
వ్యపగతమతినై చెడితిం । జపలాత్ములు నిరిసి నిలువ శక్తులగుదురే? ౪౦౫

క. చింతాపరుఁడై నృపు డ । త్యంత విషాదమునఁ గృశత నందిన గని వి
భ్రాంతమతియగుచు నాతని । కాంతామణి చంద్రముఖి సగౌరవభణితిన్. ౪౦౬

ఉ. ఏటికిఁ బ్రాణనాథ మది నింతటిచింత సుతుండు వచ్చె ఘో
రాటవినుండి తా సలిపి తండ్రి మెచ్చఁగ రాజసూయమున్
మేటియరాతివర్గమును మీఱదు పౌరధురుండు తుష్టుఁడై
పాటిదె హేతువున్ దెలుపుమా పరమాద్భుతమిద్ది యారయన్. ౪౦౭

క. అని పలికిన తన సతిఁ గని । జనవరుఁ డను నో మృగాక్షి సకలంబు దపో
ధనుఁ డొకఁ డడిగిన నిచ్చితి । దను మాలిన ధర్మ మగుట దాపము వొడమెన్. ౪౦౮

వ. అని యిట్లు తన పరితాపంబునకుఁ గారణం బొక్కింత సెప్పి ౪౦౯

ఆ. వె. మనమునఁ గార్క్య నుడిగి కడుచింత వేఁగించి । ప్రక్కనుండి లేచి ప్రాతరర్హ
కృత్యములను దీర్చి దేవాదులఁ జెప్పి । సంధ్యవార్చుచున్న సమయమునను. ౪౧౦

మ. నరనాథుం గన గాధిపుత్త్రుఁడు సుధాంధశ్శక్రసంతోషకృ
త్స్వరయజ్ఞాదిపవిత్రుఁ డాంగిరసలతాదామ్రుండు లోకోత్తర
స్థిరచారిత్రుఁడు లోకభీకరతపశ్శ్రాంతివిచిత్రుండు భా
స్కరకోటిప్రతిమానగాత్రుఁ డసు విశ్వామిత్రు దేతెంచినన్. ౪౧౧

తే. గీ. వచ్చిన మునీంద్రునకుఁ బీట యిచ్చి యంత । గూరుచుండ నియోగింప జేరి సేవ
ముచ్చటల నిచ్చి యా రాజు మోము జూచి । యిచ్చిన సువర్ణమును రాజ్య మున్నదున్న.

క. ఈ రాజ్యమెల్ల నిపుడే । నీ రాజ్యముఁ జేసికొమ్ము నే నిచ్చితి మున్
న్నే రాజ్యమునకునై నన్ । వారక నేఁబోయి బ్రతుకువాఁడను జుమ్మీ. ౪౧౩

క. సర్వస్వము నీ కిచ్చితి । సర్వసురవర్య నిలువ నొక గవ్వ తపో
పూర్వమహిత యిపు మాకున్ । బర్వములను సత్యవాక్యపరిపాలనమున్. ౪౧౪

తే. గీ. దక్షిణార్థము నే నిత్తు ధనము మాత్ర । మిప్పుడింపమ వాకిలి యున్న దిత్తు
నంచు మాధవి యను భార్య నాత్మజాతు । గాంచి యిట్లని పలికె మానసమున వపుషు ౪౧౫

ఉత్సాహ. ఈ మునీంద్రునకు రాజ్య మిచ్చితిన్ సమస్తమున్
హేమరత్నతురగగజములెల్ల సంచితంబుగా
భూమి సత్యవాక్యమహిత పుణ్యసిద్ధి నెక్కఁగాన్
బ్రేమ నీ యయోధ్యనిడిచి విపినమునకు నేగవన్. ౪౧౬

ఉ. పోయెదు మానవేంద్రు గని పుత్రుడు భార్యయుఁ గూడి వెంటనే
పోయిరి హా యిదేమి యని పొక్కుచుఁ బౌరులు దుష్టవర్తనుం

డీ యమి యంచు గాధిసుతు నెంతయుఁ దిట్టిరి కౌశికుండు దా
నోయి నరేంద్ర దక్షిణకు నోపుదొ యోపవొ తెల్పు చెప్పరన్. ౪౧౭

క. అనవుడు విన నృపతి దపో । ధన ద్విజకులవర్య నీకు దక్షిణకొరకున్
గనకం బియ్యక నే భో । జన మొనరింప నిది నమ్ము సత్యంబనినన్. ౪౧౮

ఉ. ఎక్కడనుండి తెచ్చెదవొ యీవు ధనంబును గోశమెల్ల నా
ప్రక్కనయుండె నట్టులను బల్కెదవంటివి సిద్ధసత్వముం
జిక్కిన నీకునున్ ఋణము జేకొనుమంచు నొసంగు నప్పు డే
తక్కులు మాని తెమ్మనుము దాటెద నాసు [illegible] దోచినే నికన్. ౪౧౯

క. నీ యిష్టమైనచోటికి । బోయి వసింపు మిఁక పలుకు [illegible]
వేయేల నాస్తి యనుచున్ । బాయక పలుకకు [illegible] చాలు పదివేలు నృపా. ౪౨౦

చ. అన విని రాజు సంయమిపరా మదిఁ గొంకఁగనేల నేను నా
తనువును భార్యనుం గొడుకు ధర్మముచెప్పక నమ్మివైచి నీ
ధనమును నీకొసంగెద నుదారచరిత్రతు [illegible]
ర్థను మదిలో దలంచి విదితంబొనరించెద సత్యవాక్యమున్. ౪౨౧

చ. మముఁ గొనజాలునట్టి యొక మానవు జూపుము కాశికాపురి
స్వామిలత దాసకృత్యము న నే నొనరింతు సదారపుత్రభా
వమువహించి నీవు సువర్ణము గైకొను [illegible]
తమకమటంచు బల్కె నిజవాదయుతాత్ముఁడై మహోత్సుకన్. ౪౨౨

మ. చని గాంచెం గనుదోయినిండఁగ హరిశ్చంద్రుండు దాక్షాయణీ
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౪౨౩

క. [illegible]
[illegible] ౪౨౪

క. [illegible]
[illegible] ౪౨౫

ఉ. అంజలిజేసి [illegible]
గఁ జవశాకినియుం గలయు కాపలియుం [illegible]
నెంజిలిలేక [illegible] నిన్నును గృత్యము సెప్ప [illegible]
గొంజక యిమ్ము స్పష్ట మిదిగో నెలవొయెను మాటలేటికిన్. ౪౨౬

క. అని కపటభూమిదేవుఁడు । దన కద్దమునిచ్చినం బడంపడి లెక్కం
గనమిఁక మిగిలియున్నది । దినమొక్కటి యనుచు నృపుడు దెలిపిన వినుచున్. ౪౨౭

క. నే నిప్పుడు బోయెద నీ । మానము నిలుపుకొను మెల్లి మరుమాటాడన్
మానక నిను శపియించెద । మానవనాయక యనంగ మనసున వ్యథతోన్. ౪౨౮

ఆ. వె. ఎట్టులిత్తు ధనము నీ బ్రాహ్మణునకు నా । కెవ్వరిత్తు రివ్వ దేమనందు
రాజధర్మమెల్ల రాజ్యహానొనరించి । దీనవృత్తి నెట్లు దేవరింతు. ౪౨౯

ఆ. వె. క్షత్రియులకు ధర్మశాస్త్రపద్ధతిఁ జూడ । మూడువృత్తులం(డు కూడ దిరర
వృత్తి గైకొనంగ జత్తునో యని యెన్న । నాత్మహత్యకంటె నఘము గలదె. ౪౩౦

ఆ. వె. అదియుగాక విప్రు నర్థం బపహరించు । వాడు క్రిమితనరకవాసమందు
గాన నిపుడు నన్ను నే నమ్ముకొనుటయే । మంచిపని యటంచు మది దలంతు. ౪౩౧

వ. అని యిట్లు పలుతెఱంగులం జింతించుచు ధీమంత్ర తలవంచుకొని కన్నీళ్ళు విడుచుచున్న భర్తంగాంచి పతివ్రతాతిలకంబగు నతని పత్ని బాష్పగద్గదంబగు స్వరంబున నిట్లనియె. ౪౩౨

చ. వగవగనేల ధర్మపరిపాలనముం బొనరింపు క్షత్రియుం
డగు నటుగాక పల్కరల నాడుచు బాపము సేయువాఁడు పీ
నుగవలె వర్జనీయుఁడు జనుం డిల సత్యముపల్కు పుణ్యముం
దగులకయున్న నశ్వమధదానముఖంబులు వ్యర్థముల్ గదా! ౪౩౩

తే. గీ. అశ్వమేధంబు వేల్మారు నాచరించి । రాజసూయంబు గావించు రాజసత్త్వ
మాచరించుటు స్వర్గంబునందుఁ గంటి । భ్రష్టుడగు వీఁడు దెలియుము పార్థివేంద్ర. ౪౩౪

తే. గీ. ధర్మశాస్త్రంబులందెల్ల ధర్మములను । మొదటిధర్మంబుగా సత్యమును గ్రహింత్రు
నిజము పల్కుటయేయుత్తమంబగు ఖ్యాతి । ఖ్యాతి ప్రాప్తికై మూలము హేతువుగదా. ౪౩౫

క. కులమును పవిత్రఁజేయుచు । బలమును గీర్తియు నొసంగు బాపాఘంబున్
దొలఁగించు నిహపరంబుల । నలఘుయశం బొసంగు సత్య మవనీనాథా. ౪౩౬

తే. గీ. సత్యమును దొలఁగింపఁ జనదు రేడ్రా । కీర్తిమహిమంపు మీవు శోకింపనేల
పురుషులకు స్త్రీలు పలవంగ పుష్పఫలము । ఖంబులను బోగవస్తువుల్ గద నరేంద్ర । ౪౩౭

క. కావున నన్నమ్ముము నీ । వావిత్తములన భూసురాగ్రణియిచ్చున్
వేవేగ దీర్పు మిదియే । శ్రేష్ఠ సుతుఁడు వంశకరుఁడు ద్రోయకు మతనిన్ ౪౬౮

చ. అన విని రాజు మూర్ఛిలి మహత్తరదుఃఖపయోధిమగ్నుఁడై
తనువునెఱుఁగ కెత్తుపడి తద్దయు నూర్చుచు నెట్టకేనియున్

మనమొక యింత యింతదనమట్టున బాయకొనంగ లేచి యో
వనితలమిన్న నిన్ను నెడబాసి మనంగలనే ధరాస్థలిన్. ౪౩౯

ఉ. నవ్వుచు గేళి నాయెదుట నర్మములాడెడి నోట నెట్లుగా
జివ్వలుపల్కెదే చెవులు చీదరవొందెడి నయ్యయో నినుం
బువ్వులపాన్పుపై నలత బూనెడిదానిని విక్రయించుమం
చివ్వగ బల్కజెల్లునె సతీ సుకుమారమతీ కృపావతీ. ౪౪౦

ఉ. హా యిటువంటికష్టముల కైతివిగా ననబోకి నీవు లే
బ్రాయము సోయగంబునను బట్టికదా బహుళాత్రిజిక్క యి
ట్లాయెనయో యికెట్లు తనువందును బ్రాణము నిల్పుకొందునే
నీయెడ జీవితుండనయి యిట్లునికిన్ ఫలమేమి సెప్పుమా. ౪౪౧

తే.గీ దైవమా యింత దుర్దశ దారసిల్లె । భార్య నమ్మి జగంబున బ్రతుకగలనె
బహువిధవిషాదమున నిట్లు బడయ బ్రహ్మ । యూరడుపంజుల బ్రాసెగాబోలు నొసట.

వ. అని యిట్లత్యంత దుఃఖావేశంబున బసుమూర్ఛాగమనం జిక్కి నేలంబడిన నిజభర్తంగాంచి యంగనారత్నంబు బెంగలార్చుచు నెవెలుంగున నిట్టని విలపింపం దొడంగె. ౪౪౩

తే.గీ. హా మహారాజ హా మహాహార్యధీర । కోట్లకొలంది ధనంబులు మేట్లువెట్టి
దానమిచ్చిన నీవ యుద్ధరణి వ్రాలి । యంగలార్పంగ నే బ్రతుకంగ గలనె. ౪౪౪

తే.గీ. ఇంద్రవిభవుండవయ్యు నుపేంద్రవిక్ర । మాన్వితుండవ విట్టి దుర్దశ కగ్గమైతి
వయ్యయో యేమిసేయుదు నధిప నేను । భార్యనైనట్టి దోషంబు ఫలమటంచు. ౪౪౫

వ. ఇట్లు విలపించుచుండియున్న తలిదండ్రులంజూచి కుమారుండు నతిదుఃఖభరంబున బాష్పాంబువులు కన్నులం దొరుగ శోకించుతరి విశ్వామిత్రుండు వచ్చినం జూచి హరిశ్చంద్రుండు మూర్ఛితుండైనం జూచి యక్కపటబ్రాహ్మణుండు జలంబులు జల్లి మూర్ఛదేర్చి, ౪౪౬

ఆ వె. తెమ్ము తెమ్ము రాజ యిమ్ము నా ధన మిష్ట । తెమ్ము తెమ్ము నీవు తేకయున్న
ఋణము బరువు మోచి పృథివిలో బ్రతుకంగ । జాల వీవు మాటలేల నింక. ౪౪౭

క. సత్యమున రవి వెలుంగును । సత్యంబున నిలిచె భూమి స్వర్గము నశియున్
సత్యమె ధర్మము దానము ; సత్యంబున నుండుసంద్రము సర్వంబున్నృపా! ౪౪౮

క. విను మశ్వమేధయాగము । లను వేయిండిజేయనగు ఫలంబునకంటెన్
ఘనమగు సత్యంబును బ । ల్కిన ఫలమధికంబనుచును కీర్తింపంగన్. ౪౪౯

ఆ. వె. ప్రొద్దుగ్రుంకువఱకు నెద్దేని సమవాయు । మరసి ధనముదేఁగ నవధి గలదు
పిదప నెత్తు మరల వేర్మితో ధనమియ్య । జాలకున్న నీకు శాపమిత్తు. ౪౫౦

క. అని ముని యేగినపిమ్మట । ఘనుడగు బ్రాహ్మణుఁడొకండు కదలి చనంగా
గని రాజ్ఞి భర్తతోడన్ । వినయంబున నిట్లు విన్నవించె నృపాలా. ౪౫౧

ఆ. వె. తన్ను మన్నమునకు దండ్రి బ్రాహ్మణుఁడగు । తండ్రిసొమ్ము కొడుకు దా భుజింప
నర్హుడగుకగాన నయ్యదే బ్రాహ్మణుం । డర్థమునగు మిచ్చు ననిన నతఁడు. ౪౫౨

చ. దినకరవంశజుండను బ్రతిగ్రహ మెట్లొనరింతు నింతి యా
చనకుఁ దనున్ ధరాసురుఁడు క్షత్రియధర్మము లెన్న మూఁడును
వ్మనయము నో మృగాక్షి యజనాధ్యయనంబులు దానముం దపో
ధనులగు విప్రవర్యులుగదా గురువుల్ గురునొద్ద యాచ్ఞసే
యను మనసెట్టులొప్పు వినుమా యణుమాత్రము నొల్ల యాచనన్. ౪౫౩

క. ఇచ్చెద దక్షిణ విప్రున । కెచ్చోటనయేని యెట్టులేని ధనంబుం
దెచ్చెద నార్జించి సతీ । యెచ్చెమ్మగు యాచనమ్ము నొల్లనుసుమ్మీ. ౪౫౪

క. అనిన విని యువతి జనవర । వినుమా నామాట యిపుడు విప్రునియొద్దం
ధనమున్న వడుగ మిచ్చున్ । మనకును [illegible]మొదలు మార్గము గలుగున్. ౪౫౫

క. సరి బేసి యగును బేసియు । సరియగు నొక్కపుడు మఱియు సన్మానంబే
పరిభవమగు పరిభవమే । యిరుగన్ సన్మానమగు క్షితిం గాలగతిన్. ౪౫౬

క. ఓడక దాతలె యాచకు । లై డిల్లంబోయెదరు మహాయాచకులే
పీడక దాతలగుదు రిల । నోడలపై బండ్లు బండ్ల నోడలుఁ జనవే. ౪౫౭

క. దాపఁడొకఁడు బలియుండై । కోపించిన రాజ్యమెల్ల గోల్పోయి కడుం
దాపమున హరిశ్చంద్రుఁడు । వాపోవుడి సహహా వంచిమా కాలగతుల్. ౪౫౮

క. ఆహా మానమువలి నే । దేహి యనఁగనేర నాల్క వెగి కెంత్రై నన్
బాహుబలార్జితవిత్తున । మాహరణము సేయువాఁడ నవనిసురునకై. ౪౫౯

వ. అనిన విని సాధ్వియగు న య్యంగన యో ప్రాణవల్లభా నీవు యాచన కున్ముఖుండవు
గావేని నన్ను విక్రయించి తన్మూల్యంబున బ్రాహ్మణ దక్షిణ యిచ్చి సత్యంబు
పరిపాలింపుము. నాపుఁడు హరిశ్చంద్రుండు. ౪౬౦

తే. గీ. అయ్యయో యెంతకష్ట మియ్యఁగ నావ । తంన మిట్టులఁ బలుమారు దా వచించు
విప్రశాపమువలన నీవిధి ఘటింప । బోలు గాకున్న నీయల్పములు వలుకునె. ౪౬౧

మత్తకోకిల. జూదమాడఁగగాదు మద్యపుసౌఖ్యానం బడియుండుటం
గాదు రాజ్యము పోయినందునగాదు భోగపరంబునం
గాదు బ్రాహ్మణదక్షిణార్థము కాంత సత్యము నిల్పికో
నే దయారహితుండ నయ్యెద నిన్ను నమ్మెద నిత్తరిన్. ౪౬౨

ఉ. అక్కట నేనృశంసులకునైనను శక్యముగానికార్యమున్
దక్కక సేయగావలసె దద్దయు నీవును బెక్కురీతులన్
నొక్కివచించి తెంతయఘ్యంబనుచున్ నే నిటువంటిపాపమున్
నెక్కొని సేయఁబూనితిని నిన్ను బజారున విక్రయించెదన్. ౪౬౩

మ. అని యీరీతిని బల్కి యానృపతి మోహావిష్టచేతస్కుడై
వనితారత్నము గొంచునేగి విపణిన్ బాష్పాంబుసంపూర్ణలో
చనుడై గద్గదకంఠుడై పురజనుల్ సంఘంబుగా జూడ ము
ట్టును [illegible] నిల్చి [illegible] నిట్లనెన్. ౪౬౪

శా. ఓహో పౌరవరేణ్యులారా వినుఁ డుద్యోగించి నే నిప్పుడున్
నాహేమాంగిని విక్రయించుట కనింద్యాచారతోఁ గార్యసం
దోహంబుం బొనరించు దాసి యగుచున్ [illegible] మీ రిప్పుడే
నూహల్ పల్కుడు వేగ [illegible] మీ [illegible] ౪౬౫

తే.గీ. అనుచు గొంతము పెద్దలా [illegible] । [illegible] విని [illegible]
[illegible] సహధర్మచారిణి [illegible] । తరటు [illegible] ౪౬౬

తే.గీ. ఎవ్వఁడవటంచు నడిగెనదే [illegible] । [illegible]
ననుచు నిటువంటి పాపాత్ముఁడను దురితము । [illegible] గాదు,

వ. ఇట్లు పణ్యాంగంబున హరిశ్చంద్రుఁడని యెలుంగని విని వృద్ధబ్రాహ్మణవేషంబున ధూ. ౪౬౮

ఉ. తొన్నలు [illegible] డోడు [illegible] నిన్నిరో
యిన్నిటను [illegible] గాన [illegible] తే
జన్నున కిద్ధ [illegible] సాచి వెసన్ [illegible] పి
ర్చన్నము [illegible] నృపసంయము వచ్చెను గ్రుంచుచున్. ౪౬౯

వ. ఇటు వచ్చి హరిశ్చంద్రుం జూచి. ౪౭౦

తే.గీ. [illegible] దాసి నమ్ముచున్నార టంచు గొంచు నే [illegible] కొంతకాలఁది
పడుచుఁ బెండ్లాము గృహమునఁ బనులకోర్చ । [illegible] గొనిపోయెదను దెల్పు మింతివిలువ.

క. అనిన విని నృపతి తన మన । మున దుఃఖము నాపలేక ముఖమునఁ జేలం
బునఁ దుడుచు చేడ్పఁ బొడఁగెన్ । ముని యది గని పలికె నేలఁ బొక్కెదటంచున్.

ఆ. వె. పలికి దీని రూపు ప్రాయంబు శీలంబు । గుణములకును దగిన కొలది ధనము
నేను దప్ప కిత్తు నీ విప్డు దుఃఖింప । నేల మాను మింక నీతిఁగాను. ౪౭౩

క. ముప్పదిరెండు గుణంబుల । నొప్పిన స్త్రీయేని దానికొక కోటివెలన్
జెప్పిరి శాస్త్రజ్ఞులు మఱి । చెప్పిరి యర్బుద మటంచు క్షితిఁ బురుషునకున్. ౪౭౪

క. అని యిటుఁ బల్కిన విని య । జ్జనపాలుఁడు దుఃఖభార సహితుం డగుచున్
మనమునఁ దోఁపక యేదియు । ననఁజాలక యూరకుండె నవనీనాథా! ౪౭౫

ఆ. వె. ఊరకున్న జూచి ధారుణీవిబుధుండు । నారచీరఁ బఱచి ధీయుఁ డగుచు
బొసఁగ చేర్చి పేరపూంనుబోలు దీ । నారములను గుప్ప లారబోసి. ౪౭౬

ఆ. వె. ఓరి ధర్మశాస్త్ర మొప్పినరీతిని । గ్రుమ్మరించినాఁడఁ గోటిధనము
నారి నిమ్మటంచు నవలానవయు బట్టి । రమ్ము రమ్మటన్న రాజవదన. ౪౭౭

ఆ. వె. విడుము విడుము విప్ర వెక్కి వెక్కేడ్చెడి । నొక్క మారుచూచి చక్రవర్తి
సుతుని మరల నేపు జూతురో చూతునో । నీకు దాసి నగుచు సాకఁబడుదు. ౪౭౮

ఉ. అంతట బాలుఁడు దన యంబను జూచి బిరానవచ్చి య
త్యంతవిషాదచిత్తుఁడయి యంబరము న్విడ కంగలార్చఁగాఁ
జెంతను వచ్చి యా ద్విజుడు ధీ యిటురాకుము పొమ్మనంగ న
య్యింతి యయో ధరాసురకులేంద్ర కృపామతి నాలకింపుమీ, ౪౭౯

ఆ. వె. వీని విడచి మెట్టునే నొక్కతన వత్తు । బాలుఁ గొనుము నన్నుఁ బోలె శాస్త్ర
విధి నెఱింగి యరిసిన విప్రుఁ డాపటనుపైఁ । బోసె నప్పుడంబు ప్రోవు లిడుచు. ౪౮౦

ఆ. వె. తల్లిఁ గొడుకు నొక్క వంటగాఁ దనయంగ । వస్త్రమునను హస్తవనజయుగము
నంటబట్టి ముసలి యవనీసురుఁడు పమం । దనుచు గెంటె నింటి కతిరయమున. ౪౮౧

ఉ. హా యని యేడ్చు చప్పుడు ధరాధిపుఁ డంగనయుం గుమారునిన్
మాయలమారి యమ్ముసలి బాపని చేతుల కప్పగించి య
య్యో యిఁక నేమిసేయుదు మ్మదూర్జ్వలతన్వి సమస్త లక్షణ
శ్రీయుత దాసి బాలు గుణసింధు సుతుం గన కెట్టు లోర్చెదన్. ౪౮౨

వ. అని విలపించుచు నయ్యనంతాజాని యంతింతనరాని మోహంబున వేదురెత్తిన వానింబోలె
నొక్కెడ యనక యక్కడక్కడ గ్రుమ్మరుచుండ నంత నారాజ్ఞి భర్తకు నమస్కరించి

జానువులు నేలమోపి చేతులు జోడించుకొని వంగి నమస్కరించి బాష్పపర్యాకులలోచనయై దీనాననంబుతో గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె. ౪౮౩

తే. గీ. దైవమా యూత వద్దులఁ దనివితీర్చి । నట్టిదేని ద్విజాగ్రస్యుల నగ్నిహోత్రుఁ
ద్వృప్తుల నొనర్చియున్నేని బ్రాహ్మణపుణ్యుఁ తనయు మరల హరిశ్చంద్రు దనుగాత. ౪౮౪

వ. ఇట్లు పలికి పాదంబులపై వ్రాలియున్న పతింగాంచి హా చంద్రవదనా హా సర్వ శుభలక్షణసదనా నిన్నెవ్వరాసి యెటువోవఁ గాల్చాతుఁ గానత్వ్రాంతంబునం బుట్టిన నా కేలం బట్టిన నీ కీర్తి బెట్టివంపుదాసీత్వంబు ప్రాప్తంబయ్యె నేమి సేయుదు నెందుఁ జొత్తు నెవ్వరి నేమనందు నాయనా నా చిన్నికూనా నీముద్దుమోముఁ జూపుమంతు భాగ్యంబున నేను నోమనైతి నావంటి పరమ నిర్భాగ్యురాలు భూలోకంబున గలదె నాకుం గొడుకవై పుట్టిన ఫలంబిట్టులయ్యెనే యనుచుం బలుమారు నూర్చుచు నేలంబడి పొరలుచున్నం గాంచి నిష్టురుండైన వృద్ధవిప్రుండు, ఓహో యీయంగనారుపుతోఁ బ్రొద్దు పుచ్చుచున్నారా? బాగుగనే యున్నది నాకుం గల సర్వస్వంబు ధారవోసినది యందులకో? రెండు రెండని చబుకుతో రెండుమూడుదెబ్బలు వైచి యంగనామణి నాలుంగొని కన్నీరు నదులై పరువులెత్తుచు మునివేంట నడువం దొడంగె నప్పుడా వృద్ధవిప్రుండున్నత ప్రాంతరంబున మరుగున నంతర్హితుండయ్యె నంత. ౪౮౫

క. ఋక్కులు సెప్పుచు శిష్యులు । పిక్కటుచు వెంటరాగ పిశాచుఁడు తుం
దక్కటజముగ ముందుపడి । నక్కడికిని వచ్చి పలికె నవనిపుతోడన్. ౪౮౬

ఆ. వె. ధనము ధనము ధనము ధనమియ్యు ధరణీశ । దినములయ్యె నవధి దీరెఁ దీరె
నిజము నిజము నిజము నిజము దప్పనియయ్యె । తలయుమీఁ దిప్పకుండ మమ్మనుచు ౪౮౭

వ. అనవిని హరిశ్చంద్రుఁడు. ౪౮౮

ఉ. వందను వందమో మునిసుధాకర దక్షిణ యిద్దె కొమ్ము నా
దండిముసీశ్వరుండు గని ద్రవ్య మిదెక్కడిదన్న నెట్టిదై
యుండిననేమి నీ కనన నోయి ధనంబిది యుత్ప్రశస్తమై
యుండిన నే గ్రహింపుదును నొప్పను గావునఁ జెప్పుము మానసా. ౪౮౯

క. మాయాదేవికుమారిక । యై యుప్పెనునాయమ భార్య యమ్మిటి నిందుఁ
బాయని కోటి లభించెను । నాయాత్మజుఁ దప్పుదంబునం గొంటబడిమనా. ౪౯౦

క. నను బడికోట్లకుఁ గొనుమా యని । యాపత్తంబు నల్ప మనియెంచుచు నం
తనుజిక్కియున్న భూపతి । గని ముని కనుబెట్టజేసి గ్రక్కున బల్కెన్. ౪౯౧

తే. గీ. అంతరాజవు రాజసూయంబుచేసి । నట్టివాఁడవు నాకిచ్చు నర్థమిదియె
యింతవాఁడను వేదంబులెల్లఁ జదివి । తపముఁజేసిన బ్రాహ్మణోత్తముఁడవు గాన. ౪౯౨

వ. అనిన. ౪౯౩

తే. గీ. ఇచ్చెదను వేగిరింపంగ నేలనయ్య । యిప్పుడే యమ్మితిని బిడ్డ నిందుముఖిని
నాఁగ నింక నొక్కఁ జాము నున్నది పగలిట । నంతలోనన తెమ్ము నా యర్థమనుడు. ౪౯౪

వ. చెప్పి విశ్వామిత్రుం డరిగిన నరేంద్రుండు శోకించుచు. ౪౯౫

క. తను నమ్ముకొనెడు పింఁగు । నను నెవ్వఁడు గొని సుఖంబునం బొందెడివాఁ
డినుఁ డస్తగిరిని గ్రుంగక । మునుపే తెలుపంగ వినయమునఁ బ్రార్థింతున్. ౪౯౬

సీ. పొలకారు వెల్లువ నెఱగబ్బు మునుమున్న చలిదిసంబారుకంపు చెలిమి సేయ
బ్రాఁచుఁబట్టిన నల్లబారెడు గాయము లొమ్ము పట్టైపై కపమాల్యసజ్జులాడ
ప్రమ్ము చెరిగి యున్నపుడు బోలిను నున్న దాపాలయుంగ్రమున బెన్నుదిత లొప్ప
మాటుపట్టు మంచుమురాళ్ళ గొంగడి కొంతె సిగముడుగా నెత్తి మీఁదకాడ

తే. గీ. బారు మెరపులు గండుమీసాలు గొగ్గి । పాఁటపండ్లును మిన్నగుడ్లు బడుగుమేను
విల్లిగడ్డము గల్గి యమ్రేతరాజు । వెట్టిమోఁదిరూపున నుద్భవించె. ౪౯౭

వ. ఇట్లు వచ్చి. ౪౯౮

తే. గీ. విభవు వాక్యుఁడు నాఁడు గొడుకును నేఁడు । కొనఁ దలంచితి నిప్పుడే కొంచుఁబోయి
వెల పలికెదనుటన్న భూమిభుఁడు సూచి । యుద్ధతి వచించె నమ్మాల కెఱుకపడగ. ౪౯౯

తే. గీ. ఎవ్వఁడవు నీవు నావల్ల నేమి నీకు । గలుగు మనన్ బ్రవీరాఖ్యుఁ బిలుతు రేను
పట్టమాలను నిను గొల్చి పిన్నఁ బట్టి । తెత్తి నాకిమ్ము నీవని యిదియ యనిన. ౫౦౦

తే. గీ. బాపఁడైనను క్షత్రియ ప్రభుఁడైన । కొనియెదరటంచు నేమనమునఁ దలంచి
విప్రునికిగాని యమ్మనఁ బలుకరేమి । కొలుతునే నీకు నుత్తముల్ కులమునందు. ౫౦౧

క. అనవుఁడు వాఁడు చండాలుఁడు । జననాయక ముమ్మగా విచారింపక నీ
పని యుపుడు మాఁదు చెప్పుడు । దనదె ప్రమాణంబు నీకు సత్యంబైనన్. ౫౦౨

తే. గీ. సత్యమును నష్టసేసిన జనులకెల్ల । ఘోరనరకంబు నొందక పేర దెందు
దరణి సత్యంబు బల్కు చండాలుఁడైన । వప్పు లేదండ్రు సత్యంబు తప్పువాల. ౫౦౩

వ. అని యిట్లు పలుకుచున్న సమయంబునఁ గ్రోధవిస్ఫారితాక్షుండై విశ్వామిత్రుండు వచ్చి
యీ చండాలుండు నీకుం గోరిన ధన మిచ్చెదనని చెప్పుచున్న వినకయుండి పదపడి వచ్చు
చున్నయది నాపక్షిం యీకున్న వాఁడవు వేగంబ నా సొమ్ము నాకిమ్మనుఁడు హరిశ్చంద్రుండు
దీనాననుండయి యీ చండాలునొద్ద నే నెట్లు దాసత్వంబు సేసెద ననిన నతండు కోపించి
నీవు వీని కమ్ముఁబడి యాధనంబున నా దక్షిణం బూర్తి సేయవైతివేని నిన్ను శపించెద
ననవుండు. ౫౦౪

ఉ. దీనుఁడ నార్తుఁడన్ జడమతిన్ నతుఁడన్ భవదీయభక్తుఁడన్
మానుము క్రోధమున్ మదిని మాలఁడ నయ్యెద మాలఁ గొల్చెదన్
జ్ఞాననిధీ భవద్ధనము గైకొను మేగుము నన్నుఁ బ్రోవు మె
ట్లేనియు సత్యవాక్యమున కేనుదొలంగ దొలంగ నమ్ముమీ. ౫౦౫

ఆ. వె. అనినఁ గనికరించినట్లు కౌశికమౌని । నాకు దాసవృత్తిఁ గైకొని యొన
రింపు మనిన నాతఁ డింపు నాకది యట్లు । సేయువాఁడ బనులు సెప్పు మిపుడు. ౫౦౬

చ. అనవుఁడు మంచిమాట యని యమ్ముని మాలని బిల్చి యోరి యీ
జనపతి నేన కొంటి నిఁక జయ్యన దెల్పుము వీని కెంత సొ
మ్ము నొసఁగె దీవు నావుఁడును భూవరునిం బరికించి చూచి యో
మునివర కోరినంత ధనముం గయికొమ్ము విరాన నిచ్చెదన్. ౫౦౭

వ. మఱియు వినుము దశయోజనవిస్తీర్ణం బగు ప్రయాగమండలం బంతయు ధనకనక
రత్నమయంబుఁ జేసెదం గొనుమని యట్లు కావింప విశ్వామిత్రుం డవి గ్రహించినం
జూచి హరిశ్చంద్రుండు నిర్వికారముఖుండై విశ్వామిత్రుండె తన కధిపతి యనియు
నతని దాస్యంబు సేసెద ననియుం దలంచుచు సంతోషంబున నున్న సమయంబున
నత్యద్భుతంబుగా నాకసంబున. ౫౦౮

క. ఇచ్చితివి భూతలేశ్వర । యిచ్చెద నన్నట్టి ధనమునెల్ల ద్విజునకున్
సచ్చరితుఁడ వైతి వహో । యచ్చుపదల యొకింత లేపటంచు వినఁబడెన్. ౫౦౯

క. చివ్వన ననిమిషలోకము । పువ్వులవానలను గురిసె భూపతిమీఁదన్
నవ్వుచును హరిశ్చంద్రుం । డవ్విశ్వామిత్రుతోడ ననియె ముదమునన్. ౫౧౦

క. నీవే తల్లివి తండ్రివి । నీ వెయ్యది సేయుమన్న నే నొనరింతున్
బావనుఁడనైతి మునివర । సేవింపఁగఁ గలిగె నిన్నుఁ జింత లికేలా. ౫౧౧

క. అనవుడు విని యా కౌశికముని । తనమదిలోన లేశమును గృపలే కో
జనవర మాలనిఁ గొలువుము । చనుమని సెలవిచ్చి సొమ్ము జవురుక చనియెన్. ౫౧౨

వ. ఇవ్విధంబునం జెప్పిన సూతుం గని శౌనకుండు మునినాథా యనంతరం బా చండాలుని
గృహంబున హరిశ్చంద్రు డెట్లుగా మెలంగెఁ దెలుపవే యనుఁడు పరమాహ్లాదసమేతుండయి
సూతుం డిట్లనియె. ౫౧౩

చ. నరపతి వెట్టిమాలభవనంబున నైదుదినంబు లెంతయున్
బురపురబొక్కుచు న్వనిత బుత్రు దలంచుచు నన్నపానముల్
స్మరణము సేయకుండెఁ బెను సంకెళుల ంబడి యెట్టకేలకుం
థిరమొనరించె డెంద మిఁకఁ దీరదు మాలని కొల్వటం చొగిన్. ౫౧౪

ఆ. వె. తలఁచి తరియెఱింగి మెలకువతో వీర । బాహుఁ జూచి తనకుఁ బనులు సెప్ప
వేడ మంచిదనుచు వేగంబ సంకెలి । యూడ్చి పలికె నిష్ఠురోక్తి నతఁడు. ౩౧౫

తే. గీ. కాశి దక్కినమున వల్లకాడు గలదు । కాచియుండుము విడువక కవల కచట
కొంక కేగుము పట్టుమీ కొంకికఱ్ఱ । వీరబాహుని కఱ్ఱని వేయు బొబ్బ. ౩౧౬

ఆ. వె. పలికి రాజు వీరబాహుఁడు హోయంచు । నుంటి వానిబంటహోయటంచు
నిదిగో హో యటంచు నే హరిశ్చంద్రుండ । హో యటంచుఁ గాచియుండు మచట. ౩౧౭

వ. ఇట్లు శవచేలాపహారి యగు వీరబాహుండు పనుప నాహరిశ్చంద్రుండు జర్ఝరంబయిన దండంబు చేతంబట్టి కాశీపురంబు దక్షిణంబునం జని చని. ౩౧౮

సీ. ముఱికినంజుడు డించు మోరలెత్తుక కూయు రాబందు లొకమూల రట్టుసేయ
ప్రక్కప్రక్కల నెంపముక్కలఁ గుఱుపట్లు నములు కుక్కలగుంపు నటనసేయ
క్రుళ్ళుకంపున గౌచు నీళ్ళాడు పిడ్రిత్రాళ్ళ బెళ్ళించి నక్కలు గొళ్ళిసేయ
నాగుబ్బ కొనుగబ్బు లాసించి పైపైని గదలు గద్దలగుముల్ రొదలుసేయ

తే.గీ. చిటచిటప్పటపెటపెట చీయి చూయి । తుస్సుదిస్సనుధ్వనులతో ధూమమెగయ
జల్లుమను గుండెతో హరిశ్చంద్రుఁ డపుడు । కాశి దక్షిణమున వల్లకాడు సూచె. ౩౧౯

సీ. హా తండ్రి హా తండ్రి హా తండ్రి యనువారు హా తల్లి హా తల్లి యనెడువారు
హా యన్న హా యన్న హా యన్న యనువారు హా పుత్ర హా పుత్ర యనెడువారు
హా యల్లుఁడా యల్లుఁడా యని యనువారు హా మామ హా మామ యనెడువారు
హా తాత హా తాత హా తాత యనువారు హామిత్ర హామిత్ర యనెడువారు.

తే.గీ. నగుచు గొల్లున రొదపెట్టి యన్నిదెసల బొబ్బలిడువారిఁ జూచుచు నిబ్బరమ్ము
నబ్బఁజేసి హరిశ్చంద్రుఁ డల్లనల్లఁ గాశి దక్షిణమున వల్లకాడు సేరె. ౩౨౦

వ. ఇట్లు చేరి తనలో. ౩౨౧

తే గీ అయ్యయో యెంత దౌర్భాగ్యమావహిల్లె । దారఁ బుత్రునిఁ బాసి చండాలవాని
గుడ్డగుడుసేరి పెనుమాలకొంప గాయు । వలె హరిశ్చంద్రుఁడను చక్రవర్తి నేఁడు.

తే.గీ. ఎంత దుర్దశ వచ్చిన నెద్ధిసేయు । వలసివచ్చిన ధర్మంబు పట్టువిడని
వాఁడె యిహమునఁ బరమున వాసికెక్కు । నని హరిశ్చంద్రుఁ డాత్మధైర్యంబు పూని.

చ. చినిగిన ప్రాంతగుడ్డయును జింపిరిగొంగడి పుట్టగోచియున్
దనువునఁ గాటిబూడిదె పదంబులఁ బల్చనిత్రోలుటట్టులున్
బనుపడు గొంకికఱ్ఱ పొగబారినచేతులునై త్రిశంకునం
దనుఁడట వల్లకాటఁగడపె ద్వాదశమాసము లేండ్లు నాలుగాన్. ౩౨౪

వ. ఇట్లు శవోదనకృతక్షున్నివారణుం డయి హరిశ్చంద్రుడు సత్యంబు దప్పక యుండె నంత. ౨౫

ఉ. అక్కడ విప్రగేహమున నంగన దాస్యము సేయుచుండఁగా
నొక్కదినంబునన్ సమిధలోపికఁ దేరఁగబోయి బాలకుం
డక్కడనక్కడం దిరిగి యల్లన మోడుగకట్టె చేరి తా
నొక్కెడ మోపు గట్టి తలనుంచి పడిం జనుదెంచుచుండఁగన్. ౨౬

క. దప్పింగొని పుట్టపయిం । దెప్పున మోపునిచి పోయి నీరాని మువం
బొప్పఁ జని మోపు గైకొన । నప్పుడె యొక కృష్ణసర్ప మతనిం గఱచెన్. ౨౭

తే.గీ. కౌశికుని మాయచే బాము గఱచినంత । మేనుదెలియక పడియుండె మృతునిలీల
దానిఁగని తోడిబాలకుల్ తల్లితోడ । నెఱుఁగజెప్పిన మూర్ఛిల్లి యొరగె ధరణి ౨౮

క. నేలఁబడి ముహూర్తమునం । దేలి కనులు బాష్పవారి నిండి వగవఁగా
నాలోఁగిట నశుభముగా । నేరేడ్చెదు సిగ్గుమాలి యిది తగ దంకన్. ౨౯

మ. అని విప్రుండు దయారసంబు మతిలో నావంతయున్ లేక భ
ర్జనసేయన్ విని యేమియుం బలుక కుచ్చైకంఠనాదంబుతో
డను హాపుత్రక పుత్రకా యనుచు నేడ్వందొచ్చనం బ్రాహ్మణుం
డెనుమా నాపని మట్టుపెట్టెదె యటం చెంతేని క్రోధంబునన్. ౩౦

ఆ.వె. ఓసి కూలిదాన యూరకుండుము నీకు । బోసినాను బీరపూలవంటి
కరుకు లొక్కకోటి కడగంట్లమారిపై । యెప్పుడాసవంచు నెరుఁగ కవుడు. ౩౧

వ. ఇట్లుఁ బల్కుచు గద్దించిన నమ్ముద్దియ పెద్దపెట్టున నేడ్చుచు దీనాననయై జాలి పుట్టింప నా ముదుసలిజన్నిగట్టుం జూచి యిట్లనియె. ౩౨

ఆ.వె. నల్లత్రాఁచు గఱచె పిల్లవానికి నేఁడు । వీఁడు నచోటుపోయి వేగవత్తు
మంచు బ్రమాకు లిచ్చి మాతండ్రి నన్నంపు । నీదు కాలిధూళి నెత్తిమోతు. ౩౩

వ. అనిన విప్రుండు, ౩౪

తే.గీ. కొలువులోనను నినుఁ బెట్టుకొన్నవాని । పనులు నెరవేర్ప కిటులంటి పలుకుఁ బలుక
దోషమని యీ వెఱుఁగవు దోసకారి । మానుమింకఁ గూయ నిన్ను నేఁ బంపఁజాల.

తే.గీ. కూలిగొని స్వామికార్యంబు మాలఁజేయు । వాఁడు కల్పంబు నరకసంవాసియగును
బిడపఁ గుక్కుటమై పుట్టు వినుము నీవు । నిడుటు సెప్పుట చపిటితో విత్తులిడుదె. ౩౬

వ. అని పల్కిన విని యప్పనితాయుడి గడగడ వడంకుచు విప్రవర్యా సుముఖుండవు

నా కొఱకు మహాశ్రమాత్రము సెల విచ్చి పంపుము నా ముద్దుబిడ్డఁడుం బ్రతికించుకొని మరల వెంటనే వచ్చెద ననిన విని యత్యంత కుపితుండై విప్రుండు. ౫౩౭

క. నీపుత్రుని తోడను నా । కేపనికల దోసి పదుర నేటికి నింటన్
నాపత్ని పనుచుకున్నది । యోపు నె పని కిపుడుపోయి యామము బ్రోయన్ ౫౩౮

క. నాకోపము నీవెఱుఁగవు । పో కిచ్చట నిలచియున్నఁ బోలతీ నిన్నున్
నూతెపను జబుకుతో నిఁకఁ । గాకాలు గుడించ కిట్టి కార్యము గనుమీ. ౫౩౯

తే.గీ. అన విని త్రిశంకుకోడలు నఖిలభూమి నేలునట్టి హరిశ్చంద్రునాలు వృద్ధ
విప్రునకుఁ దలయంటి బావికిని బోయి జలములను దెచ్చి సర్వంబు చక్కఁబెట్టె ౫౪౦

వ. అంత నర్ధరాత్రంబున. ౫౪౧

క. ఇత్తఱి బోవచ్చును నీ । చిత్తముకొలఁది నని కరుణచే విప్రుం డా
బిత్తరితోఁ దెలిపియుఁ దాఁ । దత్తరమున మాటమాట దాసీ యనుచున్. ౫౪౨

క. చచ్చినవానికి దాహము । చెచ్చెర గావించి రమ్ము చెడనీకు బనుల్
తచ్చెన బుచ్చెన లాడుచు । నిచ్చటి కిరోఁకఁపమునకే వడి రమ్మీ. ౫౪౩

వ. అన విని యా పతివ్రతాతిలకంబు బాలుం డున్నచోటికిం బోయి యతండు మృతుండై యుండుటం జూచి యూథంబుం బాసిన కురంగంబు మాడ్కిఁ, దూరఁ గానని యాపు చందంబున నడలుచు. ౫౪౪

తే.గీ. అయ్యయో దైవమా దైవమా యిఁకేమి యిఁకేమి । కలడు మనుగడ నాకిదే విలయమాయె
ననుచు బిడ్డనిపైఁబడి హాకుమార । హాకుమార పలుకవేమి యులుకయేల. ౫౪౫

తే.గీ. ముద్దుఁబెట్టుము నాయనా మోమునందు । నకట కళదప్పె నిదియేమి యక్కజంబు
నన్నుఁ జూడుము కనులతోఁ గన్ను లిట్లు । కాంతిదప్పెవ కతమేమి కన్నతండ్రి. ౫౪౬

వ. అని మఱియు. ౫౪౭

క. రాజా యెక్కడఁ బోయితి । వీవాడం బ్రాణతుల్యుఁ డీ నాయఁడు ని
ర్తేజుఁ డయియుండ నూఱక । పోజనునే బ్రతుకనేల భువి నే నింకన్. ౫౪౮

వ. అని బాలునిం దన యక్కునం జేర్చుకొని. ౫౪౯

ఆ.వె. తండ్రి యేది యెక్కడఁ జయనవ్వుతో । మొగము ద్రిప్పి యెక్క ముచ్చటలాడి
ముద్దుబెట్టవోయి ముఱెపెంబుఁ జూచుచు । సంతసించుదాన చక్కనయ్య. ౫౫౦

క. నే నెవ్వతె ననుకొంటివి । రా నాయన తల్లి ననుచు రావే మెమఱై
నానోము లిట్టులాయెనె । హా నాబ్రతు కింకనేటి కవనీస్థలిపై. ౫౫౧

క. సాముద్రికములు సూచిన । సాములు సెప్పినది నేఁడసత్యంబాయెన్
నా ముద్దుబిడ్డ జోస్యుల । ధీమత్వ మబద్ధమాయె తెన్నేది యికన్. ౫౫౨

తే.గీ. చక్రవర్తిత్వ మడుగంటె సర్వధనము । వోయె నే దాసినైతిని బూని భర్త
యేడఁబోయెనో యెక్కింత యెఱుగనైతి । నహహ హా దైవచేష్టితం బద్భుతంబు.

తే గీ. ఎన్నియిడుములు వచ్చిన నెంతకష్ట । జీవనంబైన పుత్ర నీ చిన్న మొగము
ముద్దుఁగొనుచున్న నాకదే ముక్తి భక్తి । యనుచు నానందమున మందు నవనియందు.

ఉ. తల్లికిఁ దండ్రికిం బ్రియము దప్పక సేయును సత్యవాదియౌ
బల్లిదుఁడుం జిరాయువును భాగ్యముగల్గినవాఁడు దాన శ్రీ
లోల్లసితుండు పంశకరుఁ డుజ్జ్వలకీర్తియు నౌనటంచు ము
న్నెల్లలు నీవు పుట్టనపుడే వచియించిరి డబ్బరాయెఁగా. ౫౫౪

మ. అవనీరాజ్యము మంత్రులుం ధనము ఖడ్గాదుల్ మృగేంద్రాసనం
బు వరానేకపవాజి ముఖ్యములు తోపుల్ మేడలన్ మిద్దెలున్
ధవళచ్ఛత్ర మయోధ్యసంపదలు పుత్రా యేడకుం బోయెనో
ప్రవిశీర్ణస్థితి నిట్టు లియ్యడవిలోఁ బ్రాణంబులం బాసితే. ౫౫౫

సీ. చందనమృగనాభిసాంకవంబులఁ బూయు నెమ్మేను ధూళితో నిండెనయ్య
కొనగోట దిద్దిన గొనబైన గీసునామము గల్గు మోమంటె మంటియుండ
మల్లెమొగ్గలదండ లుల్లసిల్లెడి కొప్పు ముట్టి చిట్టీగలు ముసురుకొనియె
తోడిబాలకులతోఁ గూడి పంతముపట్టి యాడు నీ కాల్సేతు లాడ వకట.

తే.గీ. పూర్వజన్మంబునందు నే భూతలమున । నెంత ఘోరదురిత మాచరించినానొ
యిప్పు డనుభవమాయె నా యేడు పెవరు । విందురయ్యా మహారాజ వినవె నీవు. ౫౫౭

వ. అని యిట్లు పేరెలుంగున విలపించుచున్న నయ్యింతి స్వరంబు కర్ణరంధ్రంబులం గలప నగరపాలకులు నిదురనుండి లేచివచ్చి వారల ప్రక్క నిలువంబడి నీ వెవ్వతె వొంటరిగా భీతిలేక యిచ్చటి కెట్లువచ్చితి వీ కుమారుం డెవ్వండు నీ భర్తపేరేమి నావుఁడు విని యా సాధ్వి యేమియు బలుకక స్తబ్ధయై యుండ ననేకవారంబు లనేకవిధంబుల నడుగం జొచ్చినను మాటలాడలేక యత్యంత చింతాభరంబునం జిక్కియున్నం గాంచి దేహంబులం బులకలెత్త నాయుధపాణులై. ౫౫౮

క. ఏకాకినియై యున్నది । వ్యాకులచిత్తమయినట్టు లభినయమిడుచున్
శాకినియో ఢాకినియో ; కాకున్నను మాటలాడకయ యుండునొకో. ౫౫౯

వ. అనిన విని యందు మఱియొకండు. ౫౬౦

తే. గీ. అపుడపుడు గాకయుండిన నర్ధరాత్రి । మిట్లుఁగా వచ్చునే నిక్కమేసుమిద్ది
బాలఘాతిని శిశువులఁ బట్టి చంపి । భ్రమింగుచున్నది దీనిది దొంగయేడ్పు. ౫౬౧

వ. అని యిట్లు బహువిధంబులు పలుకుచుఁ దల కొందఱును, భుజంబులు కొందఱును, నడుము కొందఱును, పాదంబులు గొందఱునుం బట్టి త్రోచికొనిపోయి మాలపల్లియనుచు చండాలు మ్రోల నిడి యోరి చండాలా! పుర బహిఃప్రదేశంబునం దీనింజూచితి మిది బాలఘాతిని వేగము దీనిం గడతేర్పు మనుఁడు చండాలుఁడు చూచి మీ రిదియొక్కటియ చూచితి రిది యనేక శిశువుల నిట్లుగా వధియించియుండుం బుణ్యవశంబున నేఁడు మీరు దీనిఁ బట్టగల్గితి రిది వధ్యయే యెట్లనిన. ౫౬౨

క. ద్విజుల బాలకులను మద । గజగమనులను వధించుఁ గట్టిఁడి గురు సం
బుజనేత్రఁ గలయమువానిన్ । గుజను శిఖిసు మద్యపున్ దగన్ బొలియింపన్. ౫౬౩

క. అని యిట్లు వీరబాహుఁడు వనితామణి నంటఁగట్టి బహుపాశములన్
దనువును గాళ్ళుతులు తల । వెనుకను ముందరికిఁ గదల వీలీకుండన్. ౫౬౪

వ. ఇట్లు కట్టి హరిశ్చంద్రునకుం జూపి. ౫౬౫

ఆ. వె. ఓరి కూలివాఁడ యీ రేయి నిది బాల । ఘాతఁ జేసె దీనిఁ గట్టినాఁడఁ
వడయ కిపుడ దీనిఁ దటుకున నొకవ్రేత । జంద్రహాసమూని చంపు మనిన. ౫౬౬

క. ఆ వచన మశనిపాతము । గా విని రాజన్యుఁ డెట్లుగాఁ జంపుదు నే
స్త్రీవధకంటెం బాపం । బీ వసుధం గలదె సేయ నే నిది యనినన్. ౫౬౭

క. భయమేల బాలఘాతిని । రయమునఁ జంపంగ నీకు రాద్రవధము మహా
భయద యిది చంపకుండిన । నయమెల్లం దొలఁగు ననిన నరపతి పలికెన్. ౫౬౮

తే. గీ. ఎట్టిదైనను స్త్రీని వధింపరా ద । టంచు శాస్త్రంబు నుడువు నే నట్టివనికి
నియ్యకొన నన నది యెట్లు యిప్పుడేల । యొక్కదాని వధించిన నూరు నిలుచు. ౫౬౯

వ. కావున మారుమాట సెప్పక దీనిం గత్తితో నొక్క వ్రేత వ్రేయు మనిన విని హరిశ్చంద్రుండు స్త్రీవధ సేయ నను నా వ్రతంబునకు భంగంబు గల్గెడి నే నట్లు సేయంజాల మఱియొక్కని నియోగింపు మనవుడుం గనలి వీరబాహుండు. ౫౭౦

తరువోజ. స్వామికార్యము సేయ సమకట్టవీవు । నీమోము ముందర నీకయు నేను
నా మహాముని కిచ్చినట్టి యర్థంబు । లీముహూ నిన్నని యెన్నంగ వశము
నీమీద నమ్మిన నీచుఁడ వీవు । నామాట వినకుంట న్యాయమే నీకు
వేమారు నేటికి విసిగింతు నన్నుఁ । గామినిఁ జంపుము కత్తి వేఁబూని. ౫౭౧

వ. అనిన. ౫౭౨

ఉ. ఎందుకు స్త్రీని జంపుమని యిట్లు వచించెదు నీవు శత్రులన్
భ్రమంపఁగఁజేయుమంచు నొక మాట వచింపుము దేవనాథునే
నిం దతవీర్యసంపద ననిం దెగటార్చి నిమేషమాత్ర రా
జ్యేందిర నీవశంబ యొనరించెదఁ జూడుము వీరబాహుకా! ౫౭౩

వ. అనిన విని వీరబాహుఁ డిట్లనియె. ౫౭౪

క. ఏలా యీ పలుకులు చం । డాలుని గొలువంగవచ్చి నానావిధ దం
భాలకుఁ జొచ్చెదు చాలుం । జాలుం బదపద మహాగసా నిర్లజ్జా. ౫౭౫

తే. గీ. ఇట్టి దొరవేల చండాలునింట గొలువు । నుదిరితివి కూలివానికిఁగూడ నట్టి
చెడ్డపనియున్నదె వేగమే చంపు దీని । ననుచుఁ దన చేతి కత్తి రాజునకు నిచ్చె. ౫౭౬

తే. గీ. తలను వాంచి యెదుటనున్న తరుణిఁ జూచి । పరమపాపిష్ఠుఁడను నాదు బాలుపడియె
నెన్నఁ జంపుట యిటు రమ్ము సన్నుతాంగి । చేతులాడకయున్నదే చేయవలసె. ౫౭౭

తే. గీ. అధిపుఁ డెఱుఁగఁడు తనభార్య యనుచు లేమ । తనపతి యటంచు నెఱుఁగ దింతయును
నట్టులుండి యంగన పలికె నోహో మహాత్మ । మాస్వచండాల నావొక్క మనవి వినుము. ౫౭౮

క. మృతుఁడై పడియుండెను నా । సుతుఁ డిపటికి వచ్చిగాడు చొప్పెఱుఁగను నే
నతివేగ మిటకు వచ్చెద । నతనిం దహనంబుసేసి యన విని నృపుడున్. ౫౭౯

తే. గీ. మంచిదని పంప నేగి యమ్మగువ బాలుఁ । జేరి యేడ్చిన శబ్దంబు సెవులఁ జొచ్చి
శవము సన్నిధికిని వేగఁ జని తదీయ । వస్త్రమును దీసి మూటలో వైచి కట్టె. ౫౮౦

ఉ. అంతట రాజ్ఞి బాలుఁ దన యంగమునం దిడఁ జూచి యా నృపుం
డెంతయు వింతనొంది యిదియేమి మహాశుభలక్షణాఢ్యుఁడై
కాంతులయిక్కయై ధరణికాంతుల బిడ్డలబోలె నున్నవాఁ
డింతయుఁ జూతునంచు నొకయింత మొగంబును దేరఁజూచినన్. ౫౮౧

వ. తన బిడ్డండని గుఱుతుపట్టి యత్యంత చింతాభరంబున నిలువలేక మూర్ఛిల్లి యొక్కింత
తడ వేమియుం బలుకక కడు కెట్టికేని దెప్పరి తన చెంగటఁ గన్నీరు మున్నీరుగా నేడ్చు
చుంగనిం బారజూచి తన యనుంగు వెలందిగా నెఱింగి, హా పుత్రకా ! హా ప్రియా ! యని
విలపించుతటి నిప్పుతియయుం దన పెనిమిటి హరిశ్చంద్రుం డని తెలసి ప్రవృద్ధంబైన
శోకంబునం జిక్కి యొండొరు కౌఁగిలించుకొని బిడ్డను చేతులలో నిడుకొనియున్నంతరి
నప్పరమసాధ్వి విభునిం జూచి. ౫౮౨

సీ. చండాలుఁడై హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లుండెనే చక్రవర్తిత్వ మెచ్చటికిఁబోయె
చండాలుఁడై హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లుండెనే ఛత్రచామరము లెచ్చటికిఁబోయె

చండాలుఁడై హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లుండెనే చతురంగబలము లెచ్చటికిఁబోయె
చండాలుఁడై హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లుండెనే చారుకిరీట మెచ్చటికిఁబోయె

తే. గీ. చండచండాలుఁడై హరిశ్చంద్రుఁ డిట్టు । లుండెనే వల్కలో బట్టలూడ్చికొనుచు
స్ఫారమాణిక్యసౌధ మెచ్చటికిఁబోయె । కటకటా సింహపీఠ మెచ్చటికిఁబోయె. ౫౮౩

క. మును పీ రాజు నడుపఁగా । మునుమున్ను మహీశులెల్ల ముదమునఁ దమ యు
త్తమపదము పత్త్రంబులచే । మను దుడుతురుగాదె యకట మార్గమునందున్. ౫౮౪

క. అటువంటి చక్రవర్తికి । ఘటియించెనె నేఁడు వల్లకాటంబడి య
క్కటట యిట్టు మృతాంగంబులు । నటునిటు బొరలించి కోల నంబర మూడ్చన్. ౫౮౫

సీ. పీనుగుల యొడళ్ళఁ బెనగొన్న పూదండలకుఁ జుట్టుకొన్న చంద్రుకలతోడఁ
బూడి గ్రమ్మిన నల్లబొగ్గలనంటి సగముగాలు మెదడు చిప్పెములతోడ
గాలి కాలని యెమ్ము లలనుండి గుప్పునఁ గడలఁ గ్రమ్మెడి పొగకంపుతోడఁ
నుండలై మాంసంబు గండలు పైకుబ్బి కుసులార్చు రొమ్ముకంపసూళ్ళతోడఁ

తే. గీ. చెవరనూకిన కుండ పెంచికంతోడ । బయలఁ బైచిన పాడెకట్టియలతోడ
భయదమగు వల్లకాటిలో బట్టవెత్తు । ప్పపముఁ డాహా హరిశ్చంద్ర చక్రవర్తి. ౫౮౬

చ. అని విలపించుచున్ సరసిజానన రాజు గళంబుపట్టి వి
గ్గనఁ బడవుండి మైమఱచి కాంత యిదంతయు స్వప్నమో నిజం
బొ నను గృపామతిం గనుచుఁ బోంగఁ జెప్పుము మానసంబునన్
బెనగొను మోహ మెట్టుల లభించెను నీ కిటువంటి దాస్యముల్. ౫౮౭

చ. అన విని రాజు తా నఖిల మాపెకుఁ దెల్పినఁ జొక్కి పొక్కి నే
లనుబడి యొమ్ము మోదుచు నొడల్ ధరణీరజమూన మూర్ఛిలం
గని నృపుఁ డేడ్చెఁ గొంతవడి క్రమ్మర నిద్దరు దెల్విఁదాల్చియుం
ద నిజమమౌదు వృత్తి మఖిలంబును దెల్పెను సాధ్వి భర్తకున్. ౫౮౮

వ. ఇట్లొండరు తమ వృత్తంబులు దెల్పుకొని యార్చుచు నొక్కింతవడి ప్రాణములతో యున్న
తలంపు యయ్యంగనామణి జీవితేశ్వరుం గని. ౫౮౯

ఆ. వె. జీవితేశ నాదు శిరమును ఖండించి । స్వామికార్యమందు భక్తి పూని
నడచు టొప్పు ధర్మ మెడలి స్వామిద్రోహ । పాప మందనేల భూప యనిన. ౫౯౦

ఉ. చక్కనిచుక్క నాకయిన సాధ్వివి నీ విటులాడఁజెల్లునే
యక్కటిసంపుమాట విని యెట్లు సహింతు నిరాగన స్నినున్

జెక్కఁగఁ జేతులాడునె యసింగొని ప్రేష్యత యిట్టు దెచ్చెనే
యక్కట నీకు భర్తనయినందునకా యిటువంటి కష్టముల్. ౧౯౧

వ. అనిన విని శైబ్య యిట్లనియె ౧౯౨

చ. ఖగపతిఁగొల్చితిన్ ద్విజులఁ బావనులన్ భజియించి మ్రొక్కితిన్
గగనచరాధిపున్ సకల కర్మములం బరిచర్యఁ దన్పితిన్
మగువలు మెచ్చ సాధ్వినయి భర్తను దైవముగాఁ దలంచితిన్
మగఁడవు నీవ యౌదువుసుమా నృప భావిభవంబునందునన్. ౧౯౩

క. అనిన విని వగచి మూర్ఛిలి । జననాథుఁడు తెలివినొంది శైబ్యా నాపున్
మనుగడపై మతిలేఁదికఁ । జనియెద నరకమున కేని స్వస్థలికేనిన్. ౧౯౪

క. తప్పొడితి స్వర్గము నా । కెప్పటికిని లేదు స్వామి యీ పనికిం దా
నొప్పదు ప్రేష్యుఁడు స్వేచ్ఛన్ । మెప్పొ పనులొనర్చి నరకమునకే పోవున్. ౧౯౫

తే.గీ. వంశకరుఁడైన పుత్రు డీవరుస నిపుడు । జీవితము బాసెఁ గష్టంబు సెప్పఁదరమె
నరకమే మేలు స్వామియాగతికిఁజూడ । క్షణము మృతిఁబొందెద నింపువదన. ౧౯౬

తే. గీ. చిచ్చుపెచ్చియందు జిన్న బాలకు నుంచి । యందుఁ గూలువాఁడ నతివ నీకు
నెలవొసంగినాఁడ శ్రీమంబ విప్రుని । యింటికేగి కొలువు మింపుమీర. ౧౯౭

తే. గీ. తన్పితినయేని విప్రుల దానములను । గొల్చితినయేనిఁ బూజల గురువరులను
బ్రేల్చితినయేని దేవతాతృప్తికొరకు । నీవు బుత్రుండు నేను నెనయుద మిఁక. ౧౯౮

తే గీ. కేళికామందిరమునందుఁ గీరవాణి । నేను నవుటాలకాడిన నెఱసులెల్ల
నేడుషమియింపు మేగెద నిన్ను విడచి । యన్యజన్మంబునందు నిన్నంటువరకు. ౧౯౯

ఉత్సాహ. సార్వభౌముభార్యగాంచు శైబ్య నీ వొకింతయున్
గర్వమునుంచబోకు విప్రుఁ గన్నతండ్రిఁగా మదిన్
సర్వకాలములనుదలఁచి చక్క జేయుమీ పనుల్
పర్వచంద్రవదన నిన్ను బాసి నేను బోయెదన్. ౨౦౦

వ. అప్పరమసాధ్వీలలామంబు దీనానయై గద్గదస్వరంబుతోఁ దన వల్లభుం గాంచి. ౨౦౧

ఉత్సాహ. ధరణినాథనిన్నుఁబాసి తాళనేనిమేషమున్ । నరక మైనస్వర్గ మేని నాకు మేలుకాదె నా
వరునితోడనున్కి కాన వచ్చెదన్ హుతాశన । స్ఫురితకీలఁగూలియిష్ట చొప్పరేల నేనికన్.

వ. అనిన రాజట్లరాక యని చితిం బేర్చి బాలునుంచి భార్యయుం దానును గరంబులు జోడించు
కొని పరమేశానియు జగదీశ్వరియుఁ బంచకోశాంతరగతయు రక్తాంబరపరీధానయుఁ

గరుడాసనాగతయు నానాయుధధరయు, జగత్పాలనతత్పరయు జగదంబయు నగు శతాక్షిం బ్రార్థింపం బోవంగ నంత ధర్ముని బురస్కరించుకొని యింద్రాదులగు లోకపాలు రతిత్వరితగతిం బఱతెంచి రప్పుడు వారితో వచ్చి పరమేష్ఠి యిట్లనియె. ౬౦౩

సీ. రాజేంద్ర కనుము నే బ్రహ్మదేవుఁడ నయ్య యిదిగో దేవాధిపుఁ డితడె సుమ్ము
ధరణీశ యీతఁడే ధర్ముండు చూడుమీ యీతండె జలనేత యిట్లు గనుము
ధనదుం డితండె యుత్తరదిక్కు పాలించు నీశాను డీతఁడే యిటులఁ జూడు
స్వాహావిభుఁ డితండె వాయుదేవుం డదే నిరృతి నాతండె, నిఖిలదేవ

తే. గీ. యక్షగంధర్వ సిద్ధసాధ్యములు నరగ । చారణాశ్విను లప్సరల్ సకలమౌని
పంక్తిపాత్రులు నాంటలే ప్రేమ్రొక్కు । దగును గీర్తింపబడుఁడు కుశికాత్మజుండు. ౬౦౪

వ. అంత రాజుం జూచి ధర్ముం డిట్లనియె. ౬౦౫

తే. గీ. నీ తితిక్షయు నీ దాంతి నీదు శాంతి । నీదు సత్యంబు మొదలగు నిర్మలంపు
గుణములకు మెచ్చి నినుఁ జేరఁగోరి వచ్చి । తిని నృపాంక ధర్ముఁడ దెగవమూను. ౬౦౬

వ. ఇట్లు ధర్ముండు పలుక వినుచుం దలవాంచి యున్న రాజుం గని మహేంద్రుం డిట్లనియె. ౬౦౭

మ. సకలాశాగతకీర్తిసాంద్రమత హరిశ్చంద్రావనీశుండ నీ
ప్రకటప్రోన్నతసత్యవాక్యమహిమన్ బ్రాపించె నీకుం గుమా
రకచూడామణికిన్ సతీమణికి స్వర్గబ్రహ్మలోకాప్తి శ్రీ
వికరా రమ్ము విమాన మెక్కి దివి కిప్డే భార్యతోఁ బుత్రుతోన్. ౬౦౮

క. అంతట నమృతవృష్ట్యుత్రా । సొంతప మగు పుష్పవృష్టి యనువుగఁ గురిసెన్
క్రాంతుఁడు లేచిన క్రియ నత్యంతము ముదంబునను రోహితాశ్వుఁడు లేచెన్. ౬౦౯

తే. గీ. బ్రతికి లేచి తనయు వజ్జ కేతెంచిన । భూరికాంతియుతుఁ బుత్రుఁ గాంచి
శైబ్య సంతసించె జనపాలు, దలరె నా । సంద బాష్ప పలితనయమునఁ దనుము. ౬౧౦

క. సతితో సుతుతో నరపతి । యతిమోదముతోడ భూషణాంబరమాలా
వృతితో వృతిమన్నతితో । వితతోన్నతితోడ నలరె విబుధవినతితో. ౬౧౧

సీ. అమ్మాడ్కి నరనాథ, యధికతేజస్సమన్వితుఁడయి నిల్చిన విబుధనేత
గని మహారాజ నీ కాంతయుఁ బుత్రుండు నీవు నారోహింపుఁ డీ విమాన
మమరలోకంబున కరుగవెండు సకలపుణ్యములకు ఫలముగా నరెన నృపుడు
నాస్వామియైన చండాలుని యనుమతిలేక యేగతి నెత్తు నాకమునకు

తే. గీ. ననిన ధర్ముండు భూపాల యపుడు నిన్ను । గొన్న చండాలుడను నేనె యన్న నింద్రు
డింకఁ బదవేల శుభముల కిక్కయైన । స్వర్గమున కన విని హరిశ్చంద్రు డపుడు. ౬౧౨

శా. దేవాధీశ యయోధ్యలో నధికభక్తి న్నన్ను సేవించు వా
రీవార్తల్ మొంత కుందిరొకో నే నెట్లేగుదెంతున్ గృపా
భావస్వాంతుఁడనై మహానరకముల్ ప్రాపించనున్నే నను
జ్జీవత్యాగమహాఘ మల్పమె సురా సేవాదితుల్యంబకా. ౬౧౩

శా. నేనొక్కండ సురాలయంబునకు రానేరన్ సురాధీశ్వరా
దీనత్వంబుననున్న కోసలులనున్ దెస్సిచ్చెదే నిప్పుడే
యేనుం బైనము సేయుదుం దివికిఁ గాదే వారితోఁ గూడి రే
పో నేడో మరియొక్కనాడొ నరకంబో స్వర్గమో చేరెదన్. ౬౧౪

వ. అనిన నింద్రుండు హరిశ్చంద్రా గోసల వాసులు నానావిధ పుణ్యపాపంబుల వలన
భిన్నంబులయిన వృత్తులనున్నారు. స్వర్గంబునకు నీతో రా నెట్లోపుదురు. నావుడు
నో సురాధీశా ప్రజాసహాయుడై కదా భూపాలుండు జన్నంబులు సేయుటయు, దానంబులు
సేయుటయుం బొసంగుచుండు నట్టి యుపకారులకు నాతో భాగంబు పంచక యాపత్ఫలంబు
నే నొక్కరుండన యనుభవింప న్యాయంబగునే నే యజించినట్టియు, నే జపించినట్టియు
నే దానంబు సేసినట్టియు కర్మంబుల ఫలంబు నా కొక్కనికి బహుకాలోపభోగ్యంబగుట
కంటె నా యుపకారులతోడ నే నొక్కదినం బనుభవించుట శ్రేయంబగు ననిన రాజు పల్కిన
నింద్రుం డట్లన యగునని తానును, ధర్ముండును, విశ్వామిత్రుండును జాతుర్వర్ణ్య
సమాకులంబగు నయోధ్యకుం జని సర్వజనులు నాబాలగోపాలంబుగాఁ గొని వచ్చినం
జూచి హరిశ్చంద్రుండు బ్రహ్మానందపరవశుండై యందఱితో విమానంబు నెక్కి
యయోధ్యకు వచ్చి సంసారంబులం వెగడియున్నవారలం దక్క రక్షింపవారల నక్కడ
డించి తన తనూజుండగు రోహితాశ్వునకుం బట్టంబు గట్టి యయోధ్య నేల నియమించి
నిజసఖసమేతుండై మహీపాలుం డింద్రాదులతో దివ్యరథంబెక్కి నాకంబునకుం జనియె.
నప్పుడు దైత్యాచార్యుండగు శుక్రుం డిట్లనియె. ౬౧౫

క. ఔరా తితిక్షపేరిమి । యౌరా దానంబుఫలము నందలి మహిమల్
స్వారాజ్యమునం దింద్రుని । జేరె హరిశ్చంద్రమనుజసింహుఁడు కింటే. ౬౧౬

క. పూని హరిశ్చంద్రోపా । ఖ్యానము విన జదువ వ్రాయ నఘములు తొలగున్
సూనులు గల్గుదురు మహా । జ్ఞానము నైశ్వర్యమును సుఖంబును గలుగున్. ౬౧౭

వ. అని యిట్లు వ్యాసుండు చెప్పిన జనమేజయుండు మునినాథా! శతాక్షీదేవి యేకారణంబున నుదయించె, నది యెట్టిది తెలుపవే యనిన విని సాత్యవతేయుండు. ౬౧౮

—: శతాక్షీదేవి మహిమ :—

మ. నరనాథోత్తమ తెల్పెదన్ విను హిరణ్యాక్షాన్వవాయోద్భుడౌ
రురునాముండు గలండు వానికిఁ గుమారుండైన దుర్గుండు ని
ష్ఠురుఁడై దేవతలన్ జయింతు నిగమస్తోమంబు సర్వంబు ను
ద్ధురతం బ్రహ్మముఖంబునం గొని మహోద్యోగంబు వాటిల్లగన్. ౬౧౯

క. అని మనమునఁ దలఁచి వన । మ్మున కరిగి తపంబుసేసె మొగి వేయేం డ్లా
వనజజుఁడు మెచ్చి వరమే । మన విని రాక్షసుఁడు ప్రముదితాత్ముం డగుచున్. ౬౨౦

చ. సరసిజగర్భ తత్ప్రభవసంభవవేదములెల్ల యిమ్ము నే
సురలజయింపఁజాలు పటుశూరుఁడ నయ్యెడు శక్తి నిమ్ము నీ
వరణము నమ్మినాఁడ ననఁ జయ్యన బ్రహ్మయు నట్ల యౌననన్
ధరణిసురాననస్థ మహిత శ్రుతులెల్ల దొలంగె నయ్యెడన్. ౬౨౧

క. రాక్షసుఁడు వేదచయముల నక్షీణతఁ దా గ్రహించి యదఁటగ భూమిన్
బ్రక్షీణవేదతన్ య । జ్ఞక్షయమున్ బొదవె సురలు జరలుగని రొగిన్. ౬౨౨

క. దుర్గుం డమరావతికి న । నర్గళగతి నేగి యింద్రు నఖిలదిశారా
డ్వర్గము నోర్చిన వారలు । మార్గంబులు పట్టిపోయి మఱిగిరి గిరులన్. ౬౨౩

క. అనలుఁడు హోమరహితుఁడై, వనదంబులుపస్థి భూమి వానలు లే కెం
డను గలవుపట్టె నూతులు । వనజాకరములును నెండె వసుధాధీశా ! ౬౨౪

క. శతవార్షికమగు గఱవ । ద్భుతమై జంతువులు నచ్చె భూతబలంబు
ల్గతమయ్యె నపుడు బ్రాహ్మణ । వితతులు హిమగిరికిఁ జేరి విస్తృత భక్తిన్. ౬౨౫

శా. దీనత్వంబున వేడి రప్పుడు సమాధిధ్యానపూజాది సం
ధానంబుల్ దగఁ జేయుచున్ సుశరణత్వంబూని యో దేవి యో
దీనానాథశరణ్య యో సకలధాత్రీ యంచు నెంతేనియున్
స్థానభ్రంశము వొంది వచ్చితిమి నీ సాన్నిధ్యమున్ జేరఁగన్. ౬౨౬

ఉ. భూతల మెల్ల క్షామమున బొక్కె జనంబులు పట్టె బాపులన్
నూతుల వానలే దకట నూటికి నొక్కఁడు జీవయుక్తుడై
యాతఁడె యున్నవాఁడు జగదీశ్వరి మమ్ములఁ గన్నతల్లి నీ
చేతనుఁగానిదెద్ది యిఁకఁ జేకొని యాపదదీర్ప రాగదే. ౬౨౭

ఉ. అమ్మవు నీవు లోకముల కన్నిటికిన్ గడుపార గాంచియున్
మమ్ముల సన్న్రహానగరిమమ్ములఁ దన్పకయున్న నేడకున్
బొమ్మని చెప్పెదో తగునె పూనియుఁ బూన కుపేక్షసేయ నే
రమ్ములు మేము చేసిన కర మ్మనురాగముతో క్షమింపుమీ. ౬-౨౮

ఉ. శంక యికేల నీచరణసారసమే శరణమ్ము మాకు మా
సంకటమెల్లఁ దీర్చి యిఁక సాకకయున్నఁ గృపారసంబు నీ
పంకజ లేమ లేదనుచుఁ బల్కఁగవచ్చు నెటైనఁ దొల్లి నీ
రెంకల బ్రహ్మ కేశవ గిరీశుల సత్కృప నేలయేలితో. ౬-౨౯

ఉ. మాకుఁ బ్రసన్నవై యొసఁగుమా యభివాంఛితము ల్దయామతిన్
భీకరవ గ్రహాగ్రహవిభీతులకుం గతిగానరా కతి
వ్యాకుల చిత్తులై పడెడి వంతల వింతలసంగరాదుసూ
ప్రాకృతలోకముం బరమపావని బ్రోవగదమ్మ వైశమున్. ౬-౩౦

దండకం. శ్రీదేవి నీవే సతీదేవినీవే మహాకాళినీవే సురారాధ్యనీవే సవీశానినీవే పరాశక్తినీవే నిరాలంబనీవే జగద్ధాత్రినీవే జగద్భర్త్రినీవే జగత్కర్త్రినీవే సదాధారనీవే సమస్తంబునీవే మహోదారమాయావిధానంబునన్ లోకముల్మించి యాడించుచున్నావు బ్రహ్మాదులున్నన్ను బూర్ణంబుగా సంస్తవింపం జడుల్ మేము నీచాతినీచ స్వభావంబులంగూడి నిన్నెన్నఁగా నేర్తుమే కన్నతల్లీ దయంజూడవే యిన్నినాళ్ళింత క్షామంబులోఁ జిక్కి యన్నంబు శాకంబు లేకున్నఁ బండ్లే సమూలంబులైనం దినం జిక్క యెందాక జీవంబులన్నిల్పకోశక్య మమ్మా జలంబైనఁ ద్రావంగఁ జూపట్టదెచ్చోటనేని న్నిరుత్సాహ చిత్తంబులం దత్తరం బందుచుం బొత్తిగా మాంసము ల్నెత్తురుల్ పోయి శల్యంబులం గట్టెలంబోలె మేను ల్పసల్పాసె నేరీతి నీ యాపదం బంపికోశక్తి మాకబ్బు నబబ్బ యిబ్బాధలం దీర్పవే యిన్నిరో యిన్నిరో తల్లి మేలైన కారుణ్యము న్నెల్లికొల్పంగదే కుప్పలుం దెప్పలుం దేల పర్జన్యము హర్షంబు గూర్ప న్మహాధారలం బూని ధారాధరంబుల్ ధరాదేవిపై జోరునం గారగా జేయవే యంబ నీకు న్నమస్కారమమ్మా. ౬-౩౧

తే. గీ. ఇంపరము మానవులము నిన్నేకరీతి । బ్రార్థనముసేయుచున్నాము భగవతీ శ
తాక్షిరూపంబుతో మమ్ము నాదరించి । బ్రోవుమమ్మ సదాదయాంబోధివమ్మా. ౬-౩౨

క. నోటికి మాటలు రా వెటు । చాటెదము భవద్యశంబు జననీ మాకున్
బాటిల్లెను క్షుత్తాపము । గూటికిఁ గొట్టుకొనుచున్న పుణ్ణలముగదే. ౬-౩౩

వ. అన నాలించి దేవి దయాపరతంత్రయై ౬-౩౪

—: శతాక్షీదేవ్యవతరణము :—

సీ. కురువిందములబిళ్ళ కొప్పుపై సవరించి రవలనొష్టులు చెవికెయు బూని
గోమేధకపు బులాకీ ముక్కునందిడి పుష్యరాగముల జడపు లు ధరించి
వైడూర్యములదండ బాహుబంధము సవరించి మరకత్వాలపేరు రొమ్మున ఘటించి
పగడాల పెకట్లు వగ చేతులను దాల్చి నీలాలపైటకొంగు నమ్ము దొడిగి

తే. గీ. గరుడపచ్చల మొలనూలు గట్టివేసి । చెంగి మేలిమి జంతాపుసీరె గట్టి
రెక్కలమిన్న కెంపులతోఁ జక్కనైన । యందె మోవలదాల్చఁ బ్రత్యక్షమయ్యె.　　౬౩౫

వ. ఇట్లు శతాక్షీదేవి ప్రత్యక్షమయె.　　౬౩౬

మ. పదిఁ బద్మమ్ములఁ గట్టికేసెఁ గురిసెన్ వానల్ మహిన్ ధాత్రిపై
జనులెల్ల ... పెద్దమొక్కయ యుడి ... ప్రాణాధికామ్ముల్ మహా
... జలపు ప్రవాహము ... గొలుసులు దాఁటు ప్రత్యూష్టస్థితిన్
జలమెల్ల నిండగ ... పెద్దచెరువులై ... యమ్మాయకున్.　　౬౩౭

క. అంతటఁ దొమ్మిది నాళము । కంతయు మదిలోని బాము సంతోషించెన్
శాంతిఁ బొలుపగ దాహము ... । ... దేవి సమ్ముఖముననిమున్.　　౬౩౮

సీ. పనసకాయల కూర పప్పుతో ద్దింపక పొంగఁ మా రొటెసొరి దినెడువారు
అనకాయలు పది యారగించుయును మామిడిపండ్లు మెక్కలు గుటుకువారు
చిగురాకుపచ్చళ్ళు చేతనిండుగ మెక్కి మది చింతపండుపా నముసువారు
పెరుగు పచ్చళ్ళ మెరుగక ఘటియించి పంకాయబిక్కి సాపడెడువారు

తే. గీ. బీర సొర దొండ కాకర బెండ పొట్ల । మునగకాయల కూరలు మెక్కి మెక్కి
మునగ తోటాకు కూరలు బుష్పుకొనిరి । కొనరి గోంగూర పచ్చళ్ళు మెసవుచుండ.　　౬౩౯

వ. ఇట్లు నానావిధ ఫలమూలాదులు ... ... మొదలగు ... ప్రజలకు ... పుష్పలము జేసి.　　౬౪౦

క. బంగారుమాలి చేకొని । శృంగారముమీరుతల్లి శ్రీకరి ... యుమున్
... తినుడు చేతుల । ... నవ్వుచు నేరిదొ బ్రోవ్వెంచెన్.　　౬౪౧

క. ఏమనిచెప్పుదు బాపురె । సామల తృప్తియును జనుల సంతోషంబున్
సోమరులై వేమారుచు । ఏమహా ప్రేమనుయుడు ... కొనిరీ.　　౬౪౨

తే. గీ. లేక లేక వరిగె శాకాది సంయుక్త । ముగ యున్న మనుజ సమూహంబు
దేవి కిడిరి పేరు దివ్యశాకంభరి । యనుచుఁ బిలిచి మ్రొక్కి యాదరమున.　　౬౪౩

క. ఆ కోలాహల మసురా । నీకంబులు దెలుపఁగా విని నరపితఘు
గ్లోకేశుడు దుర్గుఁడు దా । భీకరుఁడై వెడలె దేవబృందము నేయన్. ౬౪౪

శా. అత్యుగ్రుండగు దుష్టదుర్గుఁడు సహస్రాక్షౌహిణీయుక్తుడై
ధృత్యుద్ధామత దేవతాతతి నిరోధించె న్మతాక్ష్యుగ్రసం
స్థిత్యాశామతి త్రాహి త్రాహి కృపయా శ్రీదేవి యంచున్ సురల్
భృత్యత్వంబును జూపి మార్కొనిరి వైరిన్ ధైర్యసంపన్నతన్. ౬౪౫

వ. ఇట్లు దేవదానవు లొండొరులు మార్కొని పోర నతి ఘోరంబగు సమరంబుశతపర్ణసమాచ్ఛన్న
సూర్యమండలంబై యుండ దేవి శరీరంబునుండి కాళికయు, తారిణియు, బాలయు,
త్రిపురయు, భైరవియు, రమయు. బగళయు మాతంగియు త్రిపురసుందరియు, కామాక్షియు,
తులజయు, జంభినియు, మోహినియు, ఛిన్నమస్తయు, గుహ్యకాళియు, నయుత
బాహుకయు మొదలగు నిరువదియిద్దరు శక్తులు పుట్టిరి వారలనుండి యిరువదినలుగురును,
వారలనుండి యసంఖ్యాతలగు శక్తులునుం బుట్టిరి. ఇట్లు శక్తిమయంబై రణరంగంబు
మృదంగ శంఖ వీణా నినాద మేదురంబయ్యె. పదదినంబులలో నక్షౌహిణులెల్ల నసునె.
పదునొకండవనాఁడు దుర్గుఁడు మహోత్సవంబు సేసి రక్తమాల్యాంబరాద్యలంకృతుఁడై
రథం బెక్కి దేవీరథంబున కెదురుగా వోలించిన శక్తులర్ధంబయిన వారలం గెల్చి దేవిని
మార్కొని రెండుజాములు సంగరంబు సేసె. నంతఁ బదియేను బాణంబులు విడిచి
మహాదేవి దుర్గుని వాహనంబుల నాల్గింటిని, నొకట సారథిని, రెంట నేత్రంబులను, రెంట
భుజంబులను, నొకట ధ్వజమును, నైదింట హృదయంబును, దగులం గొట్టిన నా రక్క
సుండు నెత్తురులు గ్రక్కుకొనుచు నేలంబడి యీల్గె. వాని తేజంబు వెడలి దేవీతేజంబునం
గలిసె. నంత జగత్త్రయంబు శాంతివహించె. హరి శంకరులం బురస్కరించుకొని
బ్రహ్మాది దేవతలు జగదంబకు వందనంబులు సేసి స్తుతించిరి. ౬౪౬

వాహినీవృత్తము. జగజ్జనని నీకు నంజలి ఘటించి సేవించి భ
క్తి గల్గి స్తుతియింపకే పగులుపుట్టి యిట్లైరి మీ
దిగీశ హరి శంభులన్ దివిజలోకమున్ విప్రులన్
భృగు ప్రముఖ మౌనులన్ బృథువయస్ విలోకించిరా. ౬౪౭

క. దుర్గము రాక్షసబాధలు । నిర్గతములుగాగ లోకనికరము బ్రతికెన్
దుర్గ యని సురలు పొగడగ । దుర్గానామంబు వేడ్కతో దేవి గనెన్. ౬౪౮

వ. అని చెప్పి వ్యాసుండు జనమేజయా! సూర్యసోమవంశక్రమంబు లిట్లు నుడివితి, పరాశక్తి
మహిమంబే లోకమహత్వంబు. ఎవ్వండు మహారాజయోగంబున నఖండైశ్వర్యసంపన్నుం

డగు వాఁడు తొంటిజన్మంబున భగవత్యుపాసకుండుగా నెఱుంగుము, మరియు. ౬౪౯

మ. భవమూలప్రభిదాకఠార సకల ప్రాణావనాధార సం
స్తవనీయోద్ధతచక్రచార పటు నిస్తంద్రప్రభాపూర దా
నవదుర్గర్వవిదారణ ప్రథిత నానాకార సంపుష్టమా
నవనాథాగ్ర్యశరీర యౌ భగవతిన్ ధ్యానింప క్షేమంబగున్. ౬౫౦

క. సర్వప్రయత్నముల నా । సర్వేశ్వరి గొలువవలయు జనుఁ డెట్లనఁగా
నుర్విం బొల్లును విడచి యు । ఖర్వత ధాన్యంబు గొనిన కర్షకలీలన్. ౬౫౧

క. దేవిని విడనాడినచో । నీవిశ్వమునందు దుఃఖ మంతయుఁ గల్గున్
గావున శ్వేతాశ్వతరులు । వేవిధముల గొల్తు రంబఁ బృథ్వీనాథా ! ౬౫౨

వ. "తేధ్యానయోగానుగతా అపశ్య న్దేవాత్మశక్తిం స్వగుణై ర్నిగూఢామ్" అని పలుకు చుండిరి. ౬౫౩

తే. గీ. భక్తిగలిగియైన భయముచేనైనను । నిగ్రుచేతనైనఁ జెలిమినైన
నితరచింతనంబు లెల్లను విడనాడి । దేవిఁ దలఁపఁ గలుగు దివ్యసుఖము. ౬౫౪

వ. కావునం బరాశక్తి నారాధింపుము పరాశక్తిభక్తుల చరిత్రంబులు వింటివికదా, యిఁక నీ వడుగునది యెద్ది ? యనిన జనమేజయుండు ౬౫౫

—: గౌరి లక్ష్మి వాణీ చరిత్రములు :—

క. గౌరిని లక్ష్మిని వాణిని । నా రుద్ర రమేశ విధుల కర్పణసేసెన్
ధీర యగు దేవి మరలన్ । వారికి దలిదండ్రు । లేల వచ్చిరి చెపుమా. ౬౫౬

తే.గీ. మూలశక్తినిఁ బుట్టిన మువురు శక్తు । లేల యితరుల కన్యలై యెసగి రిద్ధ
నసంభావ్యమై యొప్పుఁ గాన నాకు । చిక్కు చక్కఁగ వదలించి చెప్పు మునఘ ! ౬౫౭

చ. అనవుడు నో నరేంద్ర వినుమా ! పరమాద్భుత మీ చరిత్రమున్
వినఁదగుఁ దొల్లి దేవి యతినిర్మల యువ్వుర శక్తులన్ సృజించి యి
చ్చెను ఘనసేవ్యరు ల్మువురు చేకొని రావల రాక్షసాంతరీ
లన జగము ల్జయించిరి హాలాహలనామకులైన రాక్షసుల్. ౬౫౮

చ. వనజభవుం డొసంగె వరదర్పము వారికి దాన గర్వమున్
గొని మధుసూదన శంకరులఁ గొట్టఁగబోయిన వారు వారలుం
బెనఁగొని పోరి రొక్కరుగ వెల్లుగ నర్వదివేలయేండ్లు సా
ధనముల కోడరైరి వర దార్ఢ్యమునన్ దితిపుత్రకుల్ నృపా ! ౬౫౯

వ. వినుచును వారలన్ విడచి వీరవరేణ్యులు పెద్దలిర్వురున్
గుసగుసలాడుచుం బఱచి గొబ్బున నాత్మపురప్రవేశమున్

మనలఁ జేసి యాత్మ సధిమానము నొంపఁగఁ జూచి నవ్వి త
న్విసరుహనేత్ర లాత్మజనవేష్టులు లక్ష్మియు గౌరియున్ వెసన్. ౬౬౦

క. చీ చీ నవ్వుచు ముని యని । నీచోక్తులఁ బల్కు నపుడు నిజ భార్యల త
ద్దీపతురత లడుగంజెను । మోపక ఘనశాంభవంబున బృథ్వీనాథా ! ౬౬౧

క. మాయాదేవీ మహిమను । నాయెడ నప్పుడు గానరయుచు యమునీనాథా
యే యితరుల కది సాధ్యము । హా యేమని పొగడుదున్ మహాదేవి నికన్. ౬౬౨

క. అంతట సతి హరు విడచెన్ । జెంతనున్న సిరియు విడచెఁ బద్మదళాక్షున్
గంతు లడిగె రతిదు లడిగె । సంతాపము హరి హరులను సమయించె నృపా ! ౬౬౩

తే. గీ. అజుఁడు వారిఁ జూచి యద్భుతమనిపించు హేతు । వేమటంచు జింత నొనసి యొనసి
కనులు మూసి ధ్యానగతిని నిడి భగవతి । మాయ మహిమ యంచె మనుజనాథ ! ౬౬౪

క. తన శక్తి బలము గోలుచున్ । మనుజపతి యపుడు వారి మానసము దా గ్రోఁ
చెను గొన్నినాళ్ళు కలుగఁ । ఘనతో నిట్లని తలంచె ధరణీనాథా ! ౬౬౫

తే. గీ. అయ్యయో మాయయు హరు డిట్లైతి పిరి । యిట్టి మరల స్వాస్థ్యము నొసఁగగలదు
అంచు మన్నాడు యతనిని యాత్మజులను సమయములఁ బిల్చి యిట్లనుచు బలికె. ౬౬౬

తే. గీ. తపము నేయుండు సోవ శక్తిని గొల్చి । యున్నయది భక్తి యుక్తిచే నొప్ప శక్తిఁ
గొలుపు దన వారు సంతోషించితు రనుచు । గానాంతరమున కేగి రతులొసఁగెను.

క. ఆరాధించిరి శక్తిని । ధీరులు హిమశిఖరిని ప్రతిష్ఠించియున్
వారూ ధ్యానస్మృతి । ఘోరమి యాకలక్షయమున యుర్వీనాథా ! ౬౬౮

మ. అంతఁ దాశాంభవిభాసమాధరను యథాస్తుతులఁ బ్రీతయై, గరుడారసతరంగితాంతరంగయై
త్రినేత్రలకు నదియు పరాశక్తి ప్రత్యక్షమయ్యెను. ౬౬౯

ఉత్సాహ. సర్వజనని విశ్వరూప సకలలోకపాలినీ
సర్వహితమయమ్ము నీదు సాధులోకభావ్యమౌ
గర్వమెల్ల వారిఁ గొట్టి మాయఁ బోవ నిప్పుడా
దేవగణములు సంస్తుతింపఁ దంత్రమంత్రశక్తిగా. ౬౭౦

క. మదగజ దేవయుగాన నే । జైన తిలనాంగముగఁ గూర్చి తిరుగుచుండన్
బడియెను సూత్రాంతర్యమను । గనసతి పి మధురలోకకారిణి తల్లీ ! ౬౭౧

తే. గీ. ప్రాజ్ఞానయము మతియును బ్రత్యగాత్మ । పరగ ప్రజ్ఞానరూపమును బరగు దీవు
సచ్చిదానందరూపిణి సర్వశక్తి । సర్వసాక్ష్యాత్మమూర్తివి జనని నీవు. ౬౭౨

సీ. అంతఁ బరాశక్తి యతిదయామూర్తియై ప్రత్యక్షయై నిల్చి పరమభక్తి
నన్ను గొల్చుచునున్న యమరులను జూచి తెలుపుదు మీ వరంబుల నమస్త
[illegible] గేహితో నక్షీణ [illegible] పత్నిగా తల్లి నీవు
హరికిని హరునకు నంగబలం బిచ్చి శక్తిలాభంబు నొసంగుమింక
నా కులంబునకు జన్మంబు నొందుము నీవు నీదు పూజావిధి నెమ్మి జెప్పు

తే.గీ. మును [illegible] దేవి నా శక్తియైన గౌరి । సంయుతాలయు హరిహరు లమితగుణ
[illegible] బారల కట్టి యుల్ప । భావము లభించె శక్తుల బాసి రతుల. ౬౭౩

క. [illegible] సంబుం । జేయంగా నాదు మదు చేరి కొలువ నా
[illegible] । కా యదపునపును స్ఫూర్తి [illegible] లావేశించున్. ౬౭౪

క. హిమ [illegible] గౌరి పుట్టు మ । [illegible] సంతసంబున చెలియు మికి సుధా
తోయధిలో రమ పుట్టును । బాయక శివ కేశవులకు భార్యలు వారల్. ౬౭౫

క. మాయాబీజజపంబుం । జేయుడు వాంఛితములెల్ల జేకురు మీకున్
నాయెడల భక్తిగల్గిన । మీయెడలం గరుణగల్గి మెలగుదు నేనున్. ౬౭౬

వ. ఇట్లు పలికి దేవి యంతర్ధానంబు నొందె. నంత దక్షుం డరిగి యేతద్వృత్తాంత
బంతయును హిమవత్పర్వతున కెరింగించెను. హిమవంతుడు సంస్తుతి గర్భంబు [illegible]
[illegible] గ్రహంబునకుం బాత్రుడై యుండె నిటు కొంత కాలంబు జరిగిన పిమ్మట [illegible]
[illegible] దేహంబున [illegible] గర్భాదానంబున [illegible]
మహోత్సవంబు జాటెలె. మరియు, ౬౭౭

సీ. [illegible] దేవ దుందుభులు మొరసె
చారుకేసములతో [illegible] ప్రవహించె ప్రభలతో భానుబింబము వెలిగె
మహి నెల్లచోటుల మంగళంబులు మీరె [illegible] పుష్పవానలు గురిసె
[illegible] అయ్యె

తే.గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] జగద్ధాత్రి [illegible] । పుట్టె [illegible]. ౬౭౮

క. [illegible] దా । [illegible] సతి [illegible]
[illegible] । [illegible] హిమగిరీంద్రున్. ౬౭౯

క. తరువాత [illegible] । తర [illegible] మూర్తి [illegible] హిమవ
ద్గిరిపుత్రి [illegible] । హరుడే పెండ్లాడె గౌరి నవనీనాథా! ౬౮౦

వ. అనవుడు నో మునీంద్ర జగదంబ నిజాంగము నెట్లుబాసె ద
క్షునిగృహమందు మిక్కిలి [illegible] పనిం బొనర్చినం

మనకు గతం బొకొండు గలదో యటువంటి గుణాఢ్య దుఃఖబం
ధనములకగ్గమాయెనె కనంగ విచిత్రము విస్తరింపుమీ. ౬౮౧

చ. అన విని వ్యాసుడో నృపవరా విను దేవి కనుగ్రహంబునం
జనులకు సౌఖ్యమబ్బు నది చాలకయుండిన దుఃఖహేతువై
తనరును గాన దెల్పెదను దక్షునిపుత్రిక దాహహేతువున్
విను దది పాపశాంతికిని విస్తృతకారణరూపమై తగున్. ౬౮౨

సీ. దుర్వాసుడను ముని తొల్లి జంబూనదేశ్వరి పాదముల గొల్చి భక్తినున్న
తరి దేవి తృప్తయై తన కంఠమున నున్న క్రొత్తపూదండ తా గ్రక్కటిని దివిచి
మెడవైప నది గొంచు మింటిపై నెగసి వచ్చెర దక్షునింటికి జేరి యందు
దాక్షాయణికిని వందనము గావించి సుఖోపవిష్టుండై యున్నతరిని

తే. గీ. దక్షు డా దండ గనుగొని దాపసేంద్ర । మేత దీ నంత నాపుడు నిది మహేశ్వరి
ప్రసాదంబు నాపుడు ప్రీతి దాని । మనకు నిమ్మన నత డిచ్చె దక్షుణమున. ౬౮౩

సీ. ఆ దండ గైకొని యది తన కేళికామందిరంబున బెట్టి మానసమున
దాని వాపులకు నెంతయు నుబ్బుచుండంగ భగవతి కోపించి భర్గునందు
శాంకరియందును సరగ ద్వేషము బుట్టునట్టుల గావించె నంత వాడు
యజ్ఞ మొనర్చుచో హరు జీరకున్న సతీదేవి కోపించి దివ్యమైన

తే. గీ. తనదు మూర్తిని శిఖియందు దగ్ధభావ । మొందగా జేసె యోగశక్తి నని న
విమ్మట మహేశ్వరుడు దన వెలది బాసి । యేమిగావించె నని నృపుం డెంమి నడుగ. ౬౮౪

క. ఆపైన జరిగినట్టి క । థాపుంజము నుడువ నాకు దరమా ప్రళయం
బేపుట్టై సమిచెప్పుదు । గోపానల మొదవె శివునకున్ మనుజేంద్రా ! ౬౮౫

తే. గీ. రుద్రుకోపాగ్నిచే నతిరౌద్రుడగుచు । భద్రకాళీగుణాన్విత భద్రుడగుచు
నిఖిలలోకప్రచాలనిర్నిద్రుడగుచు । వీరభద్రుండు పుట్టె నుర్వీతలేంద్ర ! ౬౮౬

వ. ఇట్లతిరౌద్రాకారుండైన వీరభద్రుండు పుట్టి, ప్రళయవేళాసముద్భూతమహానటుంబోలె నటనంబుసేసి నిఖిల దేవ ముని వ్రాతంబుల మనంబులకు భీతి వాటిల్లి చెల్లాచెదరై పారం ద్రోలి దక్షాదుల దెగనరకిన బ్రహ్మాదులగు సకలసురలు ఋషిగణసమేతులై ఖండపరశుం బ్రార్థింప నతండు దయాళుండుగావున దక్షునకు బస్తమస్తకం బిడి బ్రతికించి యజ్ఞ వాటంబున దహ్యమానయగు చిత్కళను స్కంధంబున నారోపించుకొని హా సతీ! హా సతీ! యని రోదనంబుజేయుచు భ్రాంతచిత్తుండై లోకంబులుపట్టి తిరుగుచుండుటం జూచి బ్రహ్మాదులగు దేవతలు విష్ణు బ్రార్థింప నతండు ధనుర్బాణంబులు పూని పోయి సతీదేవి యవయవంబుల నిజబాణంబుల ఖండించి భూమిన్ వెదజల్లినం గాంచి యా ఖండంబు లెచ్చ టెచ్చటం బడియె నచ్చటచ్చట శంభుండు నిఖిలాంశముల నిల్పికొని వసియించియు,

సతీవిరహాతురుండై జప ధ్యాన సమాధులచే గాలంబు గడుపుచుండె. నేటికిని నయ్యో స్థానంబుల మనుజులు పురశ్చరణాది కర్మంబులు సేసిరేని మహాఫలదంబులగు ననిన జనమేజయుండు. ౬౮౭

చ. మునివర యా సతీవనిత మూర్తులు గల్గినచోటు లెవ్వి భూ
మిని దయదారధర్మముల మేలిమి సంఖ్యయు, నామముల్ మహా
వినయముతోడ వేడెదను వేగ వచింపుము విన్నదన్క నా
మన మొకయింతయుం గుదిరి మట్టున నిల్వదు సంయమీశ్వరా! ౬౮౮

క. అనిన విని వ్యాసు డిట్లను। ఘనశుభదములగును గాశికాపీఠంబుల్
వినుము వివరించెదను నీ। మనమును గడలంగనీక మట్టున నిడుమీ. ౬౮౯

సీస మాలిక } ఆనందకాననంబందు విశాలాక్షి। యలఘు ముఖక్షేత్రమందు గౌరి
నైమిశారణ్యంబునను లింగధారిణి। కమనీయ సుప్రయాగమున లలిత
గంధమాదనమున గాముకీశక్తియు। పుణ్యద మానసంబునను గుముద
దక్షిణక్షేత్రభూస్థలి విశ్వకామయు। మహితోత్తరమును గామ్యప్రపూర్ణ
గోమంతభూస్థలి గోమతీదేవియు। హస్తినాపురిని జయంతి మరియు
మందరభూధరమహిఁ గామచారిణి। కాన్యకుబ్జంబున గౌరి యండ్రు
తత లీల చైత్రరథమున మదోత్కట। మలయధరాధరమహిని రంభ
ఏకామ్రపీఠమహిని గీర్తిమతి సుమ్ము। విశ్వంబునందు విశ్వేశ్వరియును
పుష్కరాఖ్య క్షేత్రమున బురుహూతయు। ముఖ్యమౌ హిమవంతమునను మంద
చారు కేదారాన సన్మార్గదాయిని। స్థానేశ్వరమున భవాని యండ్రు
గోకర్ణపీఠంబు గౌను భద్రకర్ణిక। మహిని శ్రీగిరియందు మాధవియును
భువిమీద బల్వరంబున బిల్వపత్రిక। భద్రపీఠంబున భద్ర యండ్రు
స్వాపరాహాఖ్య శైలంబునను జయ। కమలాలయంబున గమల యండ్రు
రుద్రకోటిస్థలి రుద్రాణి యను దేవి। పూజ్యమౌ లంజరంబునను గాళి
భూరి సాలగ్రామమున మహాదేవియు। నతుల మాహాలింగమందు గపిల
సుందర శివలింగమందు జలప్రియ। మాయాస్థలమున గుమారి యండ్రు
మాకుటక్షితిమీద మకుటేశ్వరీదేవి। సంతానపీఠకస్థలిని లలిత
మహనీయ గయలోను మంగళాదేవియు। బురుషోత్తమాఖ్యయౌ పురిని విమల

ఘన సహస్రాక్షమునను సత్ప్రభాషిణియు । నాగ హరిశ్చంద్రమున మహోత్పలయును
వ్రపంబున విపాశ మహాక్షి । యానుబాశమున నారాయణియును
మొగి బుండ్రవర్ధనమ్మున పాటలాఖ్యయు । సుప్రతకూటపు రుద్రసుందరియును
విపులంబునందును విపులమహాదేవి । యల మలయాద్రి గల్యాణియంద్రు
సహ్యభూధరమహాస్థలి నేకవీరయు । హరిశ్చంద్రమునందు రమణ [illegible]
ఆహరిశ్చంద్రంబునందు [illegible] । [illegible]
కోటితీర్థమునందు గోకర్ణమునందు । మాధవవనమునందు [illegible] సుగంధ
గోదావరీతీరమందుని త్రిసంధ్య । [illegible]
హరిగంగాద్వారమం దతిప్రీతియును । [illegible]
అతిశుభ శివకుండమందు శుభానంద । [illegible] ప్రీతి [illegible]
దమ్మక్షేత్రము మధురను దేవకీదేవి । చిత్రకూటమున సీత [illegible]
పాతాళమందును పరమేశ్వరీదేవి । [illegible]
కరవీరమందును [illegible] మహాలక్ష్మి । యుష్ట్రీస్థంబున [illegible]
వింధ్యంబునందును వింధ్యాధివాసిని । [illegible]
వైద్యనాథంబున [illegible] నారోగ్యయై । మాహేశ్వరమందును మాహేశ్వరియు
ఘనమహాకాళమందును మహేశ్వరియును । మాహేశ్వరీపురమందు [illegible]
భగలంబమునను ప్రచండాఖ్యయై [illegible] । [illegible]
అల [illegible] చండికయును । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] మహాభాగ । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] విశ్వముఖి [illegible]

కిష్కింధపర్వత క్షితిని దారాదేవి । దారువనంబున దనరు బుష్టి
కాశ్మీరమండల క్ష్మాతలంబున మేధ । హిమగిరి ధారుణి నెసగు భీమ
విశ్వేశ్వరీపురి విశ్వంభరను దుష్టి । గాయావరోహణ క్ష్మానుమాత
ముదమొప్పగ శంఖమోచనంబున శుద్ధి । యమర శంఖోద్ధారమందును ధర
పిండారకంబున దండిమీరును ధృతి । చంద్రభాగాతటాచలను గళయు
యచ్ఛోదమందును మరి శివధారిణి । యుత్తమ బదరియం దురసి యయ్యె
నుత్తరకురువందు నొగి నౌషధియు నయ్యె । శ్రవణాలయంబున దివిరి నిధియు
ఆ కుశద్వీపమం దలర గుశోదక । శివసన్నిధియందు బార్వతియును
వేదవదనమందు వలయంగ గాయత్రి । బ్రహ్మపురిని సరస్వతియు నయ్యె
దేవలోకంబున దెలియ నింద్రాణియు । సూర్యబింబమునందు సుప్రభయును
హేమకూటంబున నెసయ మన్మథ యయ్యె । మాతల వైష్ణవీమాత యయ్యె
తనరంగ కుముదంబునను సత్యవాదిని । వేణాధరాస్థలి వెలయ నమృత
యశ్వత్థమందును నల వందనీయయు । నచ్చరల దిలోత్తమాఖ్య యయ్యె
మానసమందును మరి బ్రహ్మకళ యయ్యె । సతులలోపల నరుంధతియు నయ్యె

తే. గీ. సర్వదేహులయందును శక్తి యయ్యె । నూటయెనిమిది పీఠముల్ నొప్పుమనర
దేవి వసియించుచుండు సతీశరీర । సంభవములైన యవయవములు మహిమను. ౬౯౦

క. ఏ యావ త్తీర్థంబుల । శ్రేయోదాయకములయ్యె క్షితిలో మనుజుల్
బాయక సేవింపంగా । బోయిన నైహికములును ముక్తియు గల్గున్. ౬౯౧

క. ఈ నూటెన్మిది క్షేత్రము । లేనోటం బలుకు వారి కిష్టార్థంబుల్
సూటిగ దయచేయు నరా । ఘాటంబుగ లోకమాత కరుణామయియై. ౬౯౨

క. ఈ నామంబుల నెల్లను । మానుగ లిఖియించి గ్రంథపత్రమునందున్
వానికి గలుగును శ్రీ వి । ద్యా నానాసుఖము లంబ యనుకంప నృపా! ౬౯౩

వ. అని యిట్లు పలికిన వ్యాసుని వాక్యంబులు విని జనమేజయుండు మునీంద్రా! దాక్షాయణి హిమవద్గిరియందు బ్రాదుర్భవించె నని తెలిపితి వది యెట్టుల యడిగిన వాసవీ సంభవుండు. ౬౯౪

క. హరుడు సతీవిరహమ్మున । దిరిగి దిరిగి పరమనియతి దేవీధ్యాన
స్ఫురితమునివేషధరుఁడై । పరమతపము సేయదొడగె పార్థివముఖ్యా! ౧౯౫

క. అప్పుడు లోకంబెల్లను । గప్పుకొనియె సర్వదుర్వికారగుణంబుల్
చెప్పఁగ వశమే ముఖములు । విప్పారగ గాంతిరహితవృత్తి ఘటిల్లెన్. ౧౯౬

తే. గీ. గోరుపురుషుఁడు రోకలి గూలినట్టు । లప్పుడే తారకాసురుం డనెడివాడు
బ్రహ్మవరమున బ్రబలి నిర్జరుల నోర్చి । జగముల ననేక బాధలు సలుపుచుండె. ౧౯౭

క. శివునికుమారుడు గాకిక । నెవడును వానిం జయింప డిలలో నని వా
గ్ధవుడు బలికిన కతంబున । శివుజాడలు సూచి వాడు సెలరేగె నృపా ! ౧౯౮

తే. గీ. ఆలులేని శివున కాత్మజుఁడై పుట్టు । శివుడు వెంగలాయె చెట్టు క్రింద
బుట్టిపెరుగ దపము బూనియున్నాఁడు నే । దరుచు బొంగె దారకాసురుండు. ౧౯౯

ఉ. అంతట దేవలోకము దశాకృతిధారిని జేరి మ్రొక్కుచుండె
త్యాంతకి తారకాసురుని యత్యధికంబగు పీడ కోర్వలే
మింతట నీవ తీర్పు మన నేను సమర్థుడగాను లోకవి
భ్రాంతికి హేతువైన మన పాలిటి దేవిని దల్చుకొండికన్. ౨౦౦

క. దేవిని మరచిన కతనన । యీవిధమున బాధలెల్ల యేర్పడె మీకున్
గావున హిమవద్గిరికిన్ । బోవలయును మాత గొల్వబోలును రండీ. ౨౦౧

వ. అని సర్వదేవతలం దోడ్కొని నారాయణుండు హిమవంతంబునకుం జని యచ్చట దేవి ప్రీత్యర్థంబు నానావిధంబులైన ధ్యానపురశ్చరణంబు లాచరించి దేవీయజ్ఞంబు చేసి పరమభక్తిసమేతులై భగవతీప్రసాదంబునకు వేచియుండ నాకనాథు చైత్ర శుద్ధనవమీ శుక్రవారంబున కోటిసూర్యప్రతీకాశంబును; జంద్రకోటిశీతలంబును, విద్యుత్కోటిసమా నాభంబును, సరుణంబును, భూనభోంతంబులు నిండ స్త్రీరూపంబునుంగాక, పురుషరూపం బునుంగాక యొకతేజంబు పరిభ్రమింపం గాంచి యాది నొక్కింత భయంబంది ధైర్యం బులు తెచ్చికొని తద్దివ్యమంగళవిగ్రహంబుం బరికించి దేవీవిగ్రహంబుగా నిశ్చయించి స్తోత్రంబులు సేయం దొడంగిరి. ౨౦౨

చ. అతితరకమ్రగాత్రి నవయౌవనశోభిత నుజ్జ్వలత్కుచ
ద్వితయసరోజకుట్మలక దుష్కరణస్ఫురకింకిణీనినా
దిత తతమేఖలావలయ దీప్తసువర్ణమహాంగదాదిభూ
షిత మహనీయరత్నసురుచిప్రభయుగ్గళబంధరాజితన్. ౨౦౩

చ. విలసితకైతకాకలిత విస్తృతకింశిరీషముఖాభకుం
తల గణనీయసైకతసితంబ విరాజితరోమరాజి గం

ధిల ఘనసారఖండవితతిప్రవిమిశ్రితచారువీటికా
లలితసుపూరితాననచలత్కనకశ్రవభూషణచ్ఛటా
ధళధళితాస్య సర్వహిమధామలలాటమనోహరభ్రువన్. ౨౦౪

ఉ. కోకనదాక్షి సన్మధురకోమలబింబసమోష్ఠి నిర్మల
శ్రీకరకుందకుట్మలరుచిప్రకరప్రదవంత మౌక్తిక
ప్రాకటహారసుందరస్ఫురన్మణిమాల కిరీటచంద్రరే
ఖాకలితావతంసిని వికాసవిరాజితచారుమల్లికా
స్తోకసుమాలికానికరశోభిత నిస్తులచారుకైశికన్. ౨౦౫

మ. వికసత్పుండరుకదీర్ఘపాలితలశోభిస్ఫార నేత్రత్రయీ
లలితాంచన్ముఖపద్మకోశవిపులాభోగాంకుశోద్యద్వరా
తులనాభీతచతుర్భుజాసహిత విద్యుత్ప్రదత్తవస్త్రాఢ్య సు
జ్జ్వలసంఫుల్లసుధామయత్తునుమశోభాపూర శృంగారిణీ ! ౨౦౬

ఉ. దేవసమస్తృతన్ నిఖిల దిక్పరిపూరితసర్వమాత లో
కావళి మోహినిన్ సుముఖి నంబను మందమృదుస్మితాననన్
శ్రీవిలసత్కృపార్ద్రతిని జేరి కనుంగొని హర్షయుక్తులై
దేవికి మ్రొక్కి సమ్ములయి దీనతదోపగఁ బల్కి రందరున్. ౨౦౭

శా. వందంబో ప్రకృతీ మహాగ్నినిభభద్రాసత్తపోజ్వాలికా
వందంబో జగదండధాత్రివరదా దైవేశ్వరీ శాంకరీ
వందంబో కరుణామయీ విధినుతా ధర్మార్థకామాదిదా
వందంబో శ్రితపోషిణీ కలితమేధాకాళరాత్రీ శివా ! ౨౦౮

ఉ. వందను విశ్వరూపిణి సుధామయి భారతి వైష్ణవీ సతీ
వందను స్కందమాత శుభదాయిని యీశ్వరి పక్షసంభవా
వందను లక్ష్మిశక్తి పతితవ్రజపావని శ్రీసరస్వతీ
వందను కాళరాత్రి నిరతాఘనసూత్రపవిత్రరూపిణీ ! ౨౦౯

ఉ. రజ్జువుజూచి పామని తలంచి చుట్టు లనిత్యమైన యీ
యుజ్జగమున్ థిరంబనుచు మోహము నొందగఁజేసితమ్మ యీ
యజ్ఞాన మమ్మ బోవగవమ్మ కృపాసహితాంతరంగవై
వెజ్జువు నీవకావె యవివేకపు పెద్దతెగుళ్ళు మాన్పగన్. ౨౧౦

వ. అని యిట్లనేకవిధంబులం బృందారకులు ప్రార్థించిన విని దేవి మధుకోకిలకాకలీనినా
దంబున నిట్లనియె. ౨౧౧

క. మీకోరిక లొసఁగెడి కరు । ణాకలితను నేను గలుగ నమ్ముఁడు శుభమౌ
నాకము భక్తుల బ్రోచుట । యేకద పని వేఱ యున్నదే సురలారా ! ౭౧౨

క. అన విని సురలో జనని । యనుపమతేజుండు తారకాసురుడు మమున్
ఘనపీడాకలితుల జే । సెను గావున నిలువలేక చేరితిమి వినున్. ౭౧౩

క. హరునకు బుట్టిన కొమరుఁడు । హరియించును వాని శివున కతివయె దే
తెఱపునఁ దారకహననము । జరుగున్ మా కభయమిచ్చి సాకఁగదమ్మా ! ౭౧౪

తే. గీ. అనవుఁడును దేవి పల్కె నో యమరులార । గౌరి యనుపేర నాశక్తిఁ గలుఁగు
మంచుఁగొండకుఁ దాని శివునకు గొమ్మగాఁగఁ । జేయుఁడది మీకు భద్రంబుసేయు బొందు.

క. ఆ మాటను విని హిమవ । ద్భూమిధరుఁడు భక్తికోఁడ భూతేశ్వరికిన్
నేమమున మ్రొక్కి తల్లీ । ధామంబు పవిత్రమయ్యెఁ ధన్యుఁడనైతిన్. ౭౧౬

తే. గీ. నీవు నాకు సంభవించినాఁగ నావంశ । మెంత ధన్యము మహేశ్వరీ జ
గత్త్రయంబు నీదు కడుపులో నిడుకొని । యేలుచున్నదాన వేమిచెప్ప ? ౭౧౭

తే. గీ. సకలవేదాంతతత్త్వముల్ ప్రకటమయిన । నీ స్వరూపంబుఁ దెల్పి పున్నించు మమ్ము
యోగమును భక్తియును జ్ఞానమో సమస్త । వేదశాస్త్రపురాణ సన్న్యాదరించి. ౭౧౮

వ. అతిగుహ్యంబయిన వేదాంతంబు నా హిమవంతున కిట్లని దేవి యుపదేశించె. ౭౧౯

— దేవి గీతలు —

క. మోహాపహంబులగు సద్వ్యాహారంబుల వచింతు నమృతాశనులా
రా హిమవంతుఁడా యటంచున్ । సోహంభావమును దేవి యుపదేశించెన్. ౭౨౦

తే. గీ. అన్నిటికిఁబూర్వ మేన యన్యంబులేదు । తత్తు నాత్మయు చిత్తు సంవిత్తు బ్రహ్మ
మప్రతర్క్య మనిర్దేశ్య మనుపమం బ । నామయంబును నేనను మ్మమరులార ! ౭౨౧

తే. గీ. ఆత్మ కెనగు స్వతస్సిద్ధయైనశక్తి । దాని మాయ యటండ్రు తత్త్వజ్ఞు లెపుడు
నది సతియుగాదు తెలియుఁడీ యసతిగాదు। నూవె యుభయయంబుగాని వస్తు వనృతంబు.

తే. గీ. నిప్పునందును వేడిమి నీరజాప్తు । నందు బ్రభయును జంద్రునియందు జ్యోత్స్న
యుండురీతిని నాయందు నుండు మాయ । మాయలోబుట్టు గాలకర్మములు సతము.

తే. గీ. భేదమింతయులేక నాలో దలిర్చి । కలను గల్పించు వ్యవహారగతులబోలె
గూడితి స్వశక్తితోడఁ గూడి సర్వ । బీజరూపిణినైతి నిర్వృతినైతి. ౭౨౪

క. చైతన్యసమాయోగము । చేత నిమిత్తత్వమొంది చెంగిలి నింకం
భూతపరిణామవశమున । నాతత సమవాయినైతి సంచితశీలా. ౨౨౫

క. కొందరు తపమందురు మరి । కొందరు తమమంద్రు మరియు గొందరు జపమం
దందురు కొందరు జ్ఞానం । బందరు కొంద రొగి మాయ యందురు జగతిన్. ౨౨౬

క. కొందరు ప్రధానమందురు । కొందరు ప్రకృతియని యంద్రు గొంద రజయటం
చందురు గొందరు శక్తియ । యందురు నానావిధముల నన్యోన్యమునన్. ౨౨౭

తే. గీ. మరియు శైవాగమములపదుల్ విమర్శయంద్రు । వేదతత్త్వార్థవేదు లవిద్యయంద్రు
తెలియ నామంబు వేరైన గెలుగుచున్న । సత్పదీయంబయిన శక్తి యది యొకండె. ౨౨౮

తే. గీ. జ్ఞానమాత్రంపుటియు దృశ్యమౌనమయ । వంచ మాయ జడత్వంబు బడసె జుమ్ము
అరయ జైతన్య మెపుడు దృశ్యంబుగాదు । గాన జడముగాదు నిత్యంబునుండు. ౨౨౯

క. చనుదెంత దాని యెఱుకన్ । దొనరగ చైతన్యమెపుడు దొఱకొని యుత్తరం
బు నపేక్షింపదు వెలుగగ । ననుమస్థ మునించు గాన నదియె వెలుగౌ. ౨౩౦

తే. గీ. దన్యరక్త్యనపేక్షంబు గలుగుగాన । దీపమునుబోలె దనను దా నోపి వెలుగు
వెలుగజేయు దదేస్తున వెలుగుచుండు । నిట్లు చెప్పిన దోషంబు నొందకుండు ౨౩౧

తే. గీ. నాదు సంవిత్తు నిత్యంబు నమ్ముడింక । మొకప్పుడు గల నిదురను మెరయు వ్యక్తి
చలనసంబంధియగు వ్యభిచార మొప్ప । గాని సంవిత్తు వ్యభిచారగతి బడదు. ౨౩౨

ఉ. ఎయ్యది కర్మసాక్షియగు నెయ్యది యవ్యభిచారి యక్షియ
క్షయ్య మదీయ సంవిదనఘ ప్రథితాంగము నిత్యమంచు మీ
రెయ్యెడలం దలంపుడు సుఖావహమునం బరమంబు సత్యమున్
జయ్యన దీని గానని విచారము సారవిహీన మెన్నగన్. ౨౩౩

క. నే నపరిచ్ఛిన్నుడ మరి । నా నితరం బద్ది మిథ్య గావున నేనే
జ్ఞానంబును సుఖమును మరి । కానుము ధర్మాంతర సమిష్టిగ నగసుతా. ౨౩౪

క. సత్యము పూర్ణ మసంగము । నిత్యము నద్వైత మధిక విభ్రమరహితమున్
కృత్యంబులెల్ల మిథ్యా । మత్యనుభూతములు నమ్ము మహీధరవరా ! ౨౩౫

తే గీ. కాలకర్మస్వభావసంగతుడు మాయ । వలన నుద్భవ మొందుచు గలుగుబోలె
సర్గమెల్లను గలుగును సమయమందు । నా యలౌకికరూపం బరాత్పరంబు. ౨౩౬

తే. గీ. తత్త్వములకెల్ల నాదిభూతంబు నమ్ము । సచ్చిదానందమూర్తియు సత్పరక్త
లింగమును దేశకాలాది సంగవర్జి । తంబు హ్రీంకారమంత్రవాచ్యంబు నమ్ము. ౨౩౭

తే.గీ. అహంతత్త్వంబునందుండి యాకసంబు । శబ్దతన్మాత్రకంబయి సంభవించె
హరిపదంబునుండి స్పర్శాత్మకంబు । ననుచు సంభవమయ్యె మహానిలంబు. ౭౩౮

తే.గీ. వాయువందును జనియించె వహ్నిరూప । గుణముగల్గి శిఖినిబుట్టె గురుజలంబు
రసగుణము గల్గి జలమున గ్రమముమీర । గంధగుణవస్తు ధారుణి గలిగె నుండు. ౭౩౯

తే.గీ. శబ్దమొక్కటె గుణమాకసంబునకును । వాయువునకును స్పర్శరవములు రెండు
వహ్నికిని స్పర్శరూపరవములు మూడు । వనమునకును స్పర్శరూపరవరసములును
ధరకు నైదాగు గంధంబు దప్పవంతు ౭౪౦

వ. శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధంబులతో వెలయు భూతజాలంబులం గలసిన భావతియెల్ల మహత్సూత్రంబనంబడు. ఆదియె లింగంబునాంబడు గుణసమష్టియు లింగదేహంబగు. నవ్యక్తంబు కారణదేహంబగు. పంచీకరణమార్గంబునంబుట్టి స్థూలంబులు గలిగె నెట్లనిన, భూతంబులు తమ తమ గుణంబులతో నితరగుణంబులం గలసి యిట్టివిగా ననుచుండు. నందువలన విరాడ్దేహంబగు. నదియె స్థూలంబు, పంచభూతగతంబులగు సత్త్వాంశంబులచే శ్రోత్రాదుల యుత్పత్తియగు, ప్రత్యేకంబుగా మిశ్రితంబులగు జ్ఞానేంద్రియంబులచే నంతః కరణంబగు, నది చతుర్విధం బెట్లనిన సంకల్ప వికల్పాత్మకంబు మనంబునాంబడు, సంశయహీనంబయిన నిశ్చయజ్ఞానంబు బుద్ధినాంబడు, ననుసంధానచతురంబు చిత్తంబగు, నహంకారరూపంబగు నాత్మవృత్తి యహంకారం బనంబడు, మరియు రజోంశంబులచే బుట్టిన కర్మేంద్రియంబులు ప్రత్యేకంబు మిశ్రితంబులై ప్రాణంబగు, నదియు బంచవిధంబు, హృదయవాయువు ప్రాణంబును, గుదవాయు వపానంబును, నాభివాయువు సమానంబును, గంఠవాయు వుదానంబును, సర్వశరీరగంబు వ్యానంబు నని కీర్తింపబడు జ్ఞానేంద్రియంబు లయిదును, గర్మేంద్రియంబు లయిదును, ప్రాణంబు లయిదును, మనంబును బుద్ధియు సూక్ష్మశరీరం బగు. నిదియు లింగంబునాంబడు. మరియుం బ్రకృతియనునది ద్వివిధంబు. సత్త్వాత్మికను మాయయందు నవిద్య గుణమిశ్రితయై యుండు స్వాశ్రయంబును రక్షించుటంబట్టి మాయానామంబు గలిగె, దాని బ్రతిబింబం బీశ్వరుండగు. నతండు స్వాశ్రయజ్ఞానవంతుండు, సర్వజ్ఞుండు, సర్వకర్త, సర్వానుగ్రహకారకుండు మరియు నవిద్యయందలి ప్రతిబింబంబు జీవుండు, సర్వదుఃఖాశ్రయుండు. నీ జీవేశ్వరుల కిరువుర కిని శరీరత్రయంబు చెప్పంబడియె, దేహత్రయాభిమానంబుచే నామత్రయంబు గలిగె కారణశరీరాత్మకుండు ప్రాజ్ఞుండు, సూక్ష్మశరీరాత్మకుండు తైజసుండు, స్థూలశరీరాత్మకుండు విశ్వుండు. ఈశసూత్రవిరాట్పదంబులచే గీర్తింపబడు జీవుండు వ్యష్టిరూపుడు, ఈశ్వరుండు సమష్టి రూపుడు. సర్వేశ్వరుండు జీవానుగ్రహకాంక్షచే నానాభోగాశ్రయంబ యిన విశ్వంబు గల్పించుచుండు. నతండు మదీయంబయిన శక్తిచే బ్రేరేపింపబడి యట్లు సేయ సమర్థుండు, మరియు, ౭౪౧

క. శంకింపకు మన్మాయా । సంక్లుప్తముసుమ్ము సకల జగము నానా
లంకర్త నేన యనా । తంకను బరమార్థమందు ధరణిధరేంద్రా! ౨౪౨

క. సద్యోవ్యపహారము సద । విద్యయు మాయయు నటంచు విబుధుల నామం
కాప్యపగతు లిచ్చిరి నిర । వద్యత మత్తత్త్వ మొకటు పరలెడి జూడన్. ౨౪౩

క. ఆ నేన సర్వజగము న । నూనంబుగ జేసి యందు నుండుం బ్రాణా
పానాదులతో గర్మల । తో నానాభేదగతులతో నవనీంద్రా! ౨౪౪

క. నాలో మాయాభేదము । ల లోకాంతర్గతాదు లవి నేగానా
లీలోపాధుంసంటుపు । హేళి ముఖుండుడునె వెంత నెండించినపోన్. ౨౪౫

క. నాయందు బుద్ధిమొదలదు । హేయంబుల జెప్పి నాకు నిత్తుపకర్తృ
త్వాయతి మూఢు లెరుంగరు । పాయని తమహేతువాదపద్ధతితోడన్. ౨౪౬

తే. గీ. కుండలోని వెలితి కొండలో వెలితికి । భేదమునుఘటించు నాది మాయ
కుండబోయినపుడు కొండలోగలియదా । కుండ మాయ పెద్ద కొండమాయ. ౨౪౭

తే. గీ బొందిపేరుగొనుచు బొందిలో వానికి । జీవుడనుచు నీవు చెప్పినావు
బొందిలేకయున్న నిండుదు నంయందు । నన్నియెడల నుండు సతము బ్రహ్మ. ౨౪౮

తే. గీ. మాయలేకయున్న మహితంబు సర్వంబు । నెరుక పేరులేక యేకమగును
భేదమెల్ల మాయ పృథుగుణంబులు మాయ । నన్ను జెనకకుండు నాదు మాయ. ౨౪౯

తే. గీ. ఈశ్వరుడ నేను సూత్రాత్మ నే విరాట్టు । నేను బ్రహ్మను విష్ణువ నీశుడను మ
హేశ్వరిని వాణి సుందర నే సిసుంత । దిక్కులను నేను దిక్కులరేడ నేను,
పశు విహంగములు నేను పాము నేను. ౨౫౦

తే గీ. క్రూరుడను నేను చోరుడ గుత్సితుండ । నాడుదానను మగవాడ పేడివాడ
నన్నియును నేను పెద్దను జిన్న నెన్న । నేన కన్నది విన్నది నేనసుమ్ము. ౨౫౧

తే. గీ నేన లోపల బయలందు నేన యెల్ల । కాలముల నెల్లచోటులు గాచియుందు
నేనుగానిది యొక్కటి గానరేరు । నిన్నుగా నెన్నకున్నది సున్న సున్న. ౨౫౨

తే. గీ గొడ్డురాలుగన్న కొడుకొక్కరుడుదక్క । నేనుగాని దొకటి లేదు
త్రాడు జూచి నీవు త్రాచనుకొన్నట్లు । నన్ను బిలుతు వీవు నామములిడి. ౨౫౩

తే. గీ. సత్త యన్నియెడల నందులేకుండగా । సత్తలోనె వేరె సత్త చొరునె
సత్తలోనజొచ్చు సత్తయ సత్తయె । సత్తయనుట లేమ రిత్తకాదె! ౨౫౪

క. అమ్మా! సమష్టిరూపం । బెమ్మాడ్కి వెలుంగు దాని నెరుగము కానన్
బ్రహ్మిన దయతో గనుగొను । మమ్మా చూపింపుమమ్మ మహిమలబొమ్మా ! ౨ ౫

వ. ఇట్లు హిమవంతుండు దేవి నడిగిన వాంఛితార్థంబునకు నారాయణ శంకరాది దేవతలు మిగుల సంతసిల్లి చూచుచుండ నది దేవతామతల్లి భక్తకామప్రపూరిణి యగుటం దన నిజరూపంబు జూపె. నాకంబు మస్తకంబును, చంద్రసూర్యులు చక్షువులును, దిక్కులు శ్రోత్రంబులును, వేదంబులు వాక్యంబులును, వాయువు ప్రాణంబును, విశ్వంబు హృదయంబును బృథివి జఘనంబును, నభంబు నాభియు, జ్యోతిశ్చక్రం బురంబును, మహర్లోకంబు కంఠంబును, జనలోకంబు ముఖంబును, తపోలోకంబు లలాటికయు, సత్యంబు శిరోగ్రంబును, నింద్రాదులు బాహులును, శబ్దంబు శ్రోత్రంబును, నాసత్యులు నాసికయు, గంధంబు ఘ్రాణంబును, దివారాత్రులు రెప్పలును, నోరగ్నియు, బ్రహ్మస్థానంబు భ్రూవిభ్రమంబును, జలంబు తాలువులును, రసంబు జిహ్వయు. యముండు దంష్ట్రలును, స్నేహకళలు దంతంబులును, మాయ నవ్వును, సర్గం బపాంగమోక్షంబును, వ్రీడ యూర్ధ్వోష్ఠంబును, లోభం బధరోష్ఠంబును, ధర్మమార్గంబు పృష్ఠంబును, ప్రజాపతి మేఢ్రంబును, సముద్రంబులు కుక్షియును, గిరు లస్థులును, నదులు నాడులును, వృక్షంబులు కేశంబులును, కౌమారయౌవనజరలు గతులును, బలాహకంబులు కేశంబులును, సంధ్యలు వస్త్రంబులును, చంద్రుండు మనంబును, విజ్ఞానశక్తియు, హరియు, రుద్రుండును సంహారకరణంబును, అశ్వాదిజాతులు శ్రోణితలంబును, అతలాదిలోకంబులు కట్యధోభాగంబునుగా నిట్టి మహారూపంబు దాల్చె. ౨౫౬

సీ. కటకట పటపట ఝాంకారదంష్ట్రలతోడ కణకణగొనరెడు కనులతోడ
లేలిహానసహస్ర కీలాభ జిహ్వలతో బహువిధాయుధఘనాపంక్తితోడ
నొకవేయికనులతో నొకవేయితలలతో బ్రాహ్మణులతో క్షాత్ర ధారితోడ
నొకవేయికాళ్ళతో నురుతర పిరపసంబుతో మహనీయ శక్తితోడ

తే. గీ. కోటిసూర్యప్రతీకాశ కోటివిద్యు । దాభ మత్యంతభీకరం బాత్మనేత్ర
విపులసంత్రాసదము ఘోర వేష మగుచు । గానవచ్చిన రూపంబు గాంచి సురలు. ౨౫౭

క. అహాహా యేమని । యాహాకారములు సల్పిరందరు నొకపై
యూహలు దొలంగి కంపిలి । మోహితులై మూర్ఛలోన మునిగిరి పెలుచన్. ౨౫౮

క. ఇది జగదంబ యటంచున్ । మది నొకకొంతయిడి తెలియక మహితంబై స్వ
స్వదులుండగ దనచెంగట । గదిసి తమరు వేదచయము గనుగొని పేర్కొన్. ౨౫౯

క. సురలను మేల్కొలుపుమనుచు । వెఱపుడియుద నసియు నట్లు వేగమ చేయన్
పరిపూర్ణజ్ఞానయగున । వరదాత్రిని దేవి గాంచి వారతిభక్తిన్. ౨౬౦

మ. అపరాధంబుల క్షమించి ప్రోవుము త్రిలోకారాధ్య నిబిడ్డలం
గృపతో జూచుటయున్ స్వభావమొకదా గీర్వాణి త్రాసంబు మా
నుపవే కోపముమానవే పరమమందు లేవయ నిన్నెన్నగా
ప్రవకాదే నినుబట్టి పుట్టితిమి మాతల్లీ దయాంభోనిధీ. ౨౬౧

పంచచామరము. నమో నమ స్సమస్తలోకనాథపూజితే హితే
నమో నమ స్సమస్తవేదనాదరంజితే జితే
నమో నమస్సమస్తశోభనప్రపంచరంజనే
నమో నమో యటంచు వందనం బొనర్తు మీశ్వరీ ! ౨౬౨

వ. అగ్నియు, సూర్యుడును, సోముండును, నోషధులును, దేవతలు, సాధ్యులు, పక్షులు, పశువులు, మనుష్యులు, ప్రాణాపానాదులు, వ్రీహులు, తపస్సును, శ్రద్ధయు, ఋతంబును, బ్రహ్మచర్యంబును, సప్తప్రాణంబులును, సప్తార్చులును, సప్త సమిధలును, సప్తహోమంబులును, సప్తలోకంబులును, సప్తసముద్రంబులును, సప్తపర్వతంబులును, సర్వరసంబులును, యజ్ఞంబును, దీక్షయు, పశువును, దక్షిణయు, యూపంబును, ఋక్కులు యజువులును, సామంబులును నెవ్వరివలననుండి కలిగె నట్టి యాదిదేవతకు నమస్కరించెదము. మరియు నూర్ధ్వంబునను, క్రిందను, వెనుకను, ముందరను, పార్శ్వంబుల నెల్లయెడల నోయమ్మా నీకు నమస్కరించెదము. ఈ యలౌకికంబయిన నీ యాకృతి నుపసంహరింపుమని వేడిన దేవతల గరుణాకటాక్షవీక్షణంబులం జూచి పాశాంకుశవరాభయధారిణియు, సర్వాంగకోమలంబును, మందస్మితముఖాంబుజంబును నగు సుందరాకృతి జూపిన నెల్లరు భీతి విసర్జితులై శాంతచిత్తులై నమస్కరించి హర్షంబునొంది రంత దేవి యో సురలారా మహాతపంబులు సేసియు, మహాపుణ్యంబు లాచరించియుం దెలియరాని నా విగ్రహంబు మీకుం జూపితి నిక ప్రకృతంబు వినుండని యిట్లనియె. ౨౬౩

సీ. కర్తృత్వమును మఱి కారయితృత్వంబు మొదలయినవి యుపాధిమూలకములు
ధర్మంబులనియు నధర్మంబులనియును గ్రియలవి ద్వివిధమై కెరలుచుండు
ధర్మంబు సుఖము నధర్మంబు దుఃఖంబు నొసగు గావున బహుయోనులందు
బుట్టుచు జచ్చుచు బూర్వసంస్కారంబువశమున గర్మముల్ పరుసఁ జేసి

తే. గీ. మరల బుట్టియు జచ్చియు మరల బుట్టి । చచ్చి మఱి పుట్టిపుట్టియు జచ్చిచచ్చి
పడగ గడియారముంబలె తిరిగి తిరిగి । పాయఁ దజ్ఞానచక్రవిభ్రాంతిఁ జేసి. ౨౬౪

క. వారిక జననపరంపర । వారణ మజ్ఞాన మదియు కడు గొడవలనం
గారణకారణ మజ్ఞా । నారణ్యము నరుకు దెలుకయును గొడ్డంటన్. ౨౬౫

క. అజ్ఞానజమగు కర్మం । బజ్ఞానము నెట్టులడచు నదిగాన మహా
సుజ్ఞానమె గనదలయుం । బ్రాజ్ఞుండగువాఁడు శాంతభావము మీఁదన్. ౨౬౬

తే. గీ. జ్ఞానసహితకార కర్మంబు గడఁగవలయు । జ్ఞానమే ముక్తికి సమీపకారణంబు
కర్మ మెన్నం బరంపరాకారణములు । కర్మమునసేసి జ్ఞానంబు గాంచవలయు. ౨౬౭

తే. గీ. చెలఁగి వైదికకర్మలు చిత్తశుద్ధి । హేతుకంబు లటంచును నెఱుఁగవలయు
కేవలము కర్మ మజ్ఞాన కృతము గాన । సన్నిహితసాధనంబు కాఁజాల దంద్రు. ౨౬౮

తే. గీ. ఎన్న నజ్ఞానకార్యమై యెసఁగునట్టి । కర్మ యేరీతి జ్ఞానంబు గలయఁగలదు
చీకటియు వెల్గు నొకచోట జేరియున్నె । యేకకాలంబున యటంచు నెఱుఁగవలయు. ౨౬౯

తే. గీ. శమము దమము తితీక్షయు సద్విరాగ । తయును సత్వంబువలన నుద్భవమునందు
చిత్తశుద్ధికి హేతువుల్ చిత్తశుద్ధి । వరకె తక్క వదంపడి వలదు కర్మ. ౨౭౦

తే గీ. సాధనచతుష్టయవు గల్గి సన్యసించి । శ్రోత్రియుడుబ్రహ్మనిష్ఠుండు శుచియు భక్తి
కలితుడైనట్టి గురుని సంగతిని భవ్య । దివ్య వేదాంతమార్గంబు దెలియవలయు. ౨౭౧

తే. గీ. తత్వమస్యాదివాక్యసంతతి విచార । మెప్పుడును జేయుచుండంగ నొప్పును యతి
తత్వమసి వాక్యమునకు నర్థంబు వినుడు । నొక్కజీవాత్మ పరమాత్మ యొక్కటంట. ౨౭౨

క. ఇదియంతయు బ్రహ్మమయం । బిదియంతయు నొక్కటనెడి యెరుక గుదిరినన్
దుది నది నే ననుదును నే । నది యను భేదంబులేక యైక్యంబు గనున్. ౨౭౩

క. పదముల యర్థము తొలుతన్ । బడవడి వాక్యార్థ మెరుగ బడగెడి నిక త
త్పద మర్థము నేనే త్వం । పద మర్థము జీవు డైక్యభావ మని యిడున్. ౨౭౪

వ. తత్తున కది యనియు, త్వమ్మనకు నీవనియు, నసి కగుచున్నావనియు నర్థంబులై వాక్యంబున కది నీ వగుచున్నా వను నర్థం బేర్పడి భిన్నార్థద్యోతకంబులయిన పదంబులకు నైక్యంబను నర్థ మసంగతంబైనందున లక్షణార్థంబుచే నైక్యంబు చెప్పవలయు. ౨౭౫

క. చిన్మాత్రము లక్ష్యంబై । సన్మతులకు దోచు గాన జగమున దత్తున్
దన్మహితపదంబును వి । ద్వన్మణు లేకార్థములుగ దలతురుజుండీ. ౨౭౬

క. ఆ దేవదత్తు డితడే । కావగు నన్నట్లు నెన్నగా లక్షణయౌ
నీదనుచును నాదనుచును । భేదము గనఁబోడు తత్వవేది జగమునన్. ౨౭౭

వ. బ్రహ్మంబు స్థూలాదిదేహరహితంబు. పంచీకృత మహాభూతసముద్భవంబు. స్థూల శరీరంబు.ఇది భోగాలయంబు, జరావ్యాధిసంయుతంబు, మిథ్యాభూతంబు, భ్రాంతిచే నిది యున్నట్లు తోచు. నీ స్థూలశరీరం బాత్మనైన నా కుపాధిభూతంబు, సూక్ష్మంబు జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియ సహితంబు, ప్రాణపంచకయుతంబు, మనోబుద్ధియుతంబులయిన పంచీకృతభూతంబువలనంబుట్టి నాకు రెండవయుపాధి యగు. ననాద్యం, బనిర్వాచ్యం బయిన మాయయే కారణశరీరం బగును. ఉపాధి నశించెనేని గేవలాత్మ మిగిలియుండు దేహత్రయంబునం బంచకోశంబులు, నవస్థలుం గలవు. ౨౭౮

క. ఇదిగా దిదిగా దనియెడి । పదసందోహంబులోని పరమార్థంబే.
విదితంబుగ నారూపము । పదపడి మరియొక్కలాగు బలుకగ పశమే. ౨౭౯

లగత. పుట్టదు చావదు పుట్టుకలేనిది । యిట్టిదిగా దది యేకము నిత్యము
గిట్టదు ముట్టదు గిట్టింపదు మరి । పొట్టిదిగా దది పొడుగునుగా దిక
అణువునకంటె నదణురూపంబగు । గణియింపగ నధికమునకు నధికము
కడుపున నాత్మను గదలక ద్రోచును । కడుపడి నక్రతు గాంచుచు నుండును
గొడవలు లేవది కొన్ను మహిమంబును । నది రథమెక్కెడి నరదము దేహము
పొదలెడి సారథి బుద్ధి యనందగు । మది మరి యెన్నగ మనసే పగ్గము
నెరవడిగల యింద్రియములె హయములు । గురువిషయంబులు గోచరములగును
ఎరుకపలన దా నిది గనవలెగద । మూఢు డెరుగ డిది మూలన యున్నది
గూఢము గూఢము గూఢము సూక్ష్మదు । జ్ఞానసారథిని గైకొని పోవలె
మానక గొనవలె మనసను పగ్గము । ఆతడు మార్గము నంతము నూచును
ప్రీతిని బ్రహ్మము రీతిని బొందును. ౨౮౦

క. శృతిచే మతిచేతను దా । నతివిమలంబయిన తానె యాత్మ యటంచున్
సతతంబు నెఱుక సత మని । తతయోగవిచారమునను ధన్యత గనుడీ. ౨౮౧

వ. మరియు హకారంబు స్థూలశరీరంబు, రకారంబు సూక్ష్మంబు, ఈకారంబు, కారణాత్మకంబు, హ్రీంకారంబు, తురీయకంబు. సమష్టిదేహంబునందును గ్రమంబుగ బీజత్రయంబు నెరింగి సమష్టి వ్యష్టుల కైక్యంబు జింతించునది యిది సమాధి పూర్వంబె కర్తవ్యంబై యుండు. పదంపడి నన్ను ధ్యానించవలయు, నది యెట్లనిన. నిర్వ్యాజ్యథక్రియుక్తుండై నిర్జనస్థలంబున నాసాభ్యంతరచారులగు ప్రాణాపానంబుల సరిపరచి నిర్విషయుండై విమత్సరుండై హకారంబు విశ్వాత్మనుగా రకారంబునందును, రకారము తైజసునిగా నకారంబునందును, నీకారంబు ప్రాజ్ఞునిగా హ్రీంకారమునందును, విస్మరింపవలయు. పిమ్మట తన్నుదాను వాచ్యవాచకతారహితునిగాను, ద్వైతభావవివర్జితునిగాను, నఖండసచ్చిదానందస్వరూపునిగాను భావించవలయును నిందువలన నేను సాక్షాత్కరింతు, నక్కారణంబున నారూపంబు గలుగు. కావున నజ్ఞాననాశకంబు జ్ఞానంబెకాని మరి యొండు లేదు. మరియు వినుండు, యోగంబు దెలిపెద నని. ౨౮౨

తే. గీ. కొండమీదను కూర్చుండి కులుకబోదు । భూమిమీదను పన్నుండి పొరలబోదు
అతలవితలాదులందుండి యాడబోదు । యోగ మది జీవపరమాత్మ యోగమరయ. ౨౮౩

క. యోగము చిత్తనిరోధము । రాగాదులడంగు జిత్తరాహిత్యమునన్
యోగైక్యభావ మపుడు వి । రాగికి వనయంత దాన రాజిలు శైలా! ౨౮౪

తే.గీ. యోగమునకు శత్రువు లున్నవారు । వార లార్వురు కామంబు వరలు క్రోధ
మవల లోభంబు మోహంబు నంతపైన । మదము మాత్సర్యమును వీని జిదుమవలయు.

క. యోగాంగుల నెఱుఁగుటకున్ । బాగగు సాధనము లెన్నబడు లోకమునన్
యోగాంగంబులు గావున । యోగం బెరుగంగవలయు నుర్వీధ్రవరా! ౭౮౮

మ. యమమున్ దా నియమంబు నాసనము ప్రాణాయామమున్ నిశ్చలో
ద్యమవిస్తారమహీధరేంద్ర విను ప్రత్యాహారమున్ ధ్యానమున్
విమలంబై తగు ధారణంబు జపలబ్ధీకృత్సమాఖ్యంగమున్
క్రమ మొప్పారెడి నెన్మిదంగముల యోగం బొప్పు నెందేనియున్. ౭౮౯

తే.గీ. హింసలేకుంట నిజమాడుటెప్డు ముచ్చిలమియు మరి బ్రహ్మచర్య మార్జవము దయయు
క్షమయు ధృతియు మితాహార శౌచములును । బదియును యమంబు లనబడు బర్వతేంద్ర!

తే.గీ. తపము సంతోష మాస్తిక్య దానములును । సురలపూజయు వేదాంతసుశ్రవణము
హ్రీయు మతి జపహోమంబు లివి పదియును । నవనిధర నియమంబు లటంద్రు బుధులు.

మ. కమల స్వస్తిక పద్మ భద్రములు నింకన్ వీరమున్ నాగ స
త్యమలస్ఫూర్తిని నాసనంబులగు శైలాధీశ్వరా యాసన
క్రమమున్ జక్కగదెల్పెదన్ జపలతం గ్రీకోలుగావింపక
చ్ఛముగా జిత్తమునిల్పి నీవును సురల్ సంతుష్టి నాలింపుమీ. ౭౯౦

మ. అరకాళ్ళూరువు లెక్కగా మలచి యా యంగుష్ఠముల్ చేతులన్
సరిగా బట్టుక కూరుచున్న గమలాసం బండ్రు జానూరు కాం
తరసమ్యక్కృతచారుపాదతల మెన్నన్ స్వస్తికం బండ్రు భూ
ధరరాజన్య ఋజుత్వ మంగమున నందంబై యెసంగం దగున్ ౭౯౧

మ. వర గుల్ఫద్వయిసీవనిన్ నిలిపి యా ప్రక్కల్ తగం దొట్ట సుం
దరలీలం ఘటియించి యోలి వృషణాధఃపాదపార్ష్ణిద్వయం బం
ధురమై పాణుల బట్టరేని యది భద్రఖ్యాతి జెన్నారెడిన్
ధరణీధ్రాధిప! యోగశాస్త్రభణితిన్ బ్రాజ్ఞప్రణీతక్రియన్. ౭౯౨

ఉ. ఊరువులందు బాదముల నోజ ఘటించి పొసంగ జానుయు
గ్మాంతరాంగుళుల్ వనుక సాచిన వజ్రమునా ప్రసిద్ధమౌ
ధారుణి నొక్కపాదమును ధైర్యముతో మరియొక్క యూరువం
దేరుపడంగజేసి తను వెల్లను డిన్నగ నిల్ప వీరమౌ. ౭౯౩

క. ఇడచేత బాహ్యపవనము । విడి పీల్చి సదా ప్రసన్న పదమున్ దనమున్
జడియక షోడశమాత్రల । వడి జేసిన గుంభకంబు వసుధాధ్రవరా! ౭౯౪

క. లాగిన గాలి సుషుమ్నను । బాగుగ నరువదియునాల్గు మాత్రల యుజ్జున్
లోఁగొన్న బూరకం బని । యోగివరులు పలుకుచుందు రో గిరినాథా! ౯౫

క. ఇరువదిరెండగు మాత్రల । తరి లోపలి గాలినెల్ల తత్తరపడక
క్కర మెల్ల మెల్ల బింగళ । తెరువున విడ రేచకంబు తిప్పంరేడా! ౯౬

క. తెలియగ జపమును ధ్యానము । గలిగినను సగర్భమండ్రు కాదేనియు నం
దు రవి విగర్భమటంచున్ । ధర బ్రాణాయామ మిదియ ధరణీధ్రవరా! ౯౭

క. క్రమ ప్రాణాయామంబున్ । గ్రమమునఁ గావింపఁ జెమట గారెడి మొదటన్
హిమధామ! పిదప నడుము ది । దము తుదనుఁ బైకి లేచు ధరవితతి వినన్. ౯౮

తే. గీ. మహిని స్వేద మధమము గంపంబు మధ్య । మంబు గగనస్థితియు నుత్తమం బటండ్రు
నేపున నభ్యసించిన ధీరులకును । గలుగు నుత్తమ మది మనోగ్రంథి విప్ప. ౯౯

తే. గీ. విషయములమీది కింద్రియ వితతిబోవ । నీక బలవంతముగ లాగెనేని యదియు
రహి నహించును బ్రత్యాహరణ మనంగ । మేనకానాథ! ప్రాలేయ మేదినీధ్ర! ౧౦౦

శా. అంగుష్ఠంబున గుల్ఫజానువుల మూలాధార నాసోరు హృ
ల్లింగగ్రీవల నాభికంఠరసనాళిన్ మూర్ధ మస్తంబులన్
భంగం బింతయు లేక కన్బొమలకున్ మధ్యంబునం బ్రాణవా
యుం గీలించిన ధారణం బిదియె శ్రేయోదాయకం బద్రిపా! ౧౦౧

క. చైతన్యాంతరవర్తిని । బ్రీతిన్ వనయిష్టదేవు వెదియనిమతి వి
ఖ్యాతిన్ ధ్యానముచేసిన । రీతియె ధ్యానం బటండ్రు పృథుగుణధుర్యా. ౧౦౨

క. జీవాత్మకు బరమాత్మకు । నేవిధి భేదంబు లేదనేక మటంచున్
భావించుటయె సమాధిను । మీ వేయేటికిక నేను మీకు దెలుపగన్. ౧౦౩

వ. మఱియు మంత్రయోగంబు జెప్పెద వినుండు, పంచభూతాత్మకంబగు దేహంబు నా
రంబుగా నెసంగుచు నది చంద్ర సూర్యాగ్ని తేజంబులచే బ్రహ్మాండ స్వరూపకం
బుగా వెలియుండు. శరీరంబున సార్ధత్రికోటినాడు లుండు, నందు ముఖ్యంబులు పది.
వానిలో మూడు పరమప్రధానంబులు. మేరుపంచంబునం జంద్రసూర్యాగ్ని రూపిణియగు
దేవి యుండు. వామంబున నిడానాడియుండు. నది శుభ్రయు, జంద్రరూపిణియు, నా నాడి
శక్తిరూపయు, సాక్షాదమృతవిగ్రహయునై యుండు. దక్షిణంబున పురుషరూపయై
సూర్యవిగ్రహయైన పింగళాఖ్యనాడి యుండు. నది సర్వతేజోమయ. సుషుమ్న వహ్ని
రూపిణి. దానిమధ్యంబున నిచ్ఛాజ్ఞానక్రియాత్మకంబగు కోటిసూర్యసమప్రభంబై
స్వయంభూలింగంబుండు. దానిమీద శివాత్మకంబై బిందునాదోపేతంబై మాయాబీజం
బుండు. నందుమీద రక్తవిగ్రహయై మదంశంబై కుండలీనామంబుగల శక్తి యుండు.

దాని వెలపట హేమరూపంబును, వకారంబు మొదలు సకారంబు వరకు గల వర్ణంబులం గూడి చతుర్దళంబైన పద్మంబుండు. దానిమీద ననిలప్రభంబై వజ్రప్రభంబై బకారంబు మొదలు లకారంబువరకు షడ్వర్ణయుతంబై షడ్దళంబుండు. ఆధారషట్కంబునకు మూలంబై మూలాధారంబునాంబడు. నదియే స్వాధిష్ఠానంబని యెన్నంబడు. నందు స్పర్శ శబ్దంబునకు పరమలింగం బర్థంబయ్యె. నందుమీద నాభిదేశంబున మహా ప్రభంబయిన మణిపూరకం బుండు నది మేఘవర్ణంబును జంచలావర్ణంబునై యుండు. దాని మణిపద్మ మంద్రు. డకారంబు మొదలు ఫకారంబువరకు నక్షరంబులంగూడి దశ దళంబులు గలిగియుండు. విష్ణ్వాలోకనకారణంబై విష్ణువుచే నధిష్ఠింపబడియుండు. దాని మీద సూర్యసన్నిభంబయిన యనాహతపద్మం బుండు. నది కకారాది ఠకారాంతంబయిన దళంబులతో భాస్వత్ప్రభాచిత్రంబులతో నధిష్ఠింపబడియుండు. అది పురుషార్థంబు లిచ్చు. జ్ఞానంబు నిచ్చు. నది పురుషాధిష్ఠితంబు, దానిమీద విశుద్ధాఖ్యంబగు షోడశపద్మం బుండు. నది విశదంబు వైడూర్యవర్ణంబు. దాని నాకాశపద్మం బంద్రు. దానిమీద నాజ్ఞాచక్రం బుండు. నది యాత్మచే నధిష్ఠింపంబడి యుండు నందు అజ్ఞాసంక్రమణంబు గలదు గావున నాజ్ఞాచక్రంబని చెప్పంబడు అది ద్వివిధంబు. హకార క్షకార యుక్తంబు, మనోహరంబునై యుండు. దానిమీద రోహిణియుండు అది యాధారచక్రంబు. దానిమీద వెయ్యంచులు గలిగి బిందుస్థానం బుండు నని చెప్పి మరియు, ౮౦౪

తే. గీ. పూరకంబున నాధారమును బొసంగు । గలిత గుద మేఢ్రముల మధ్య గలుగు శక్తి
వాంచి బోధించి లింగంబుపంన బిందు । చక్రమును బొందవలయును జనుడు ధాత్రి.

తే. గీ. అందుమీదట శంభుతో నాదిశక్తిఁ । గలిపి చింతింపవలయు నిశ్చలత నరుడు
భూరి లాక్షరసంబును బోలె నందు । బుట్టు నమృతంబు మాయాఖ్యముగ దలంచి. ౮౦౬

తే గీ. యోగసిద్ధిద మని యెంచి త్రాగవలయు । తనర షట్చక్రదేవతోత్పత్తికొరకు
మహితమై తగు నాధార మార్గమునను । తోడితేరంగవగు దానిత్రోవ దెలసి. ౮౦౮

తే. గీ. అనుదినము నిట్లు నేర్పున నభ్యసించి । సర్వపరిపూర్ణ భావంబు నిర్వహించి
జరయు మరణంబు నొందని సరణి దెలసి । యెల్ల భవబంధముల బాసి యుంపుగనుఁడు.

తే. గీ. ఎల్ల మంత్రంబులును సిద్ధినెనయ నింప । సాధకుని శక్తికొలదిని సాధనముల
చాకచక్యంబునను మహా శైలవర్య ! ధారణము మార్గముల నెల్ల నెరుపరచి. ౮౦౯

క. అనవచ్ఛిన్నదిగాదుల । ఘనమాయాకలితదేవి గడు మోదమునన్
మనమునను నిలిపి తనయం । తను బ్రహ్మైక్యంబు జీవతతి కిష్వవలెన్. ౮౧౦

క. నా యవయవముల జిత్రము । బాయక నిలుపంగవలయు పరిశుద్ధుండై
యేయెడలను జూచినను నే । నే యని మనమునను దలఁచి నేర్పున మరియున్. ౮౧౧

వ. ఇట్లు విశుద్ధచిత్తుండైన నరునకుం బ్రహ్మసంసిద్ధి కరతలామలకంబు. సదా ధ్యానస్థుండై
బ్రహ్మరూపిణిం ధ్యానింపవలయు. నెట్లనిన. ౧౧౨

సీ. ఏది సూక్ష్మంబుల కెల్లను సూక్ష్మంబు నేది మహత్పదం బేది ఘనము
నేది గుహాచరం బేది సన్నిహితంబు నేది లోకంబుల కింటిపట్టు
నేది జ్ఞానపరిష్ఠ మేది కాదియుతంబు నేది లోకహితంబు నేక మేది
యేది పరంజ సర్వేశ్వరం బేది నిత్యం బేది నిహిత సౌఖ్యంబు నేది

తే. గీ. యదియ యక్షరమును బ్రహ్మ ప్రాణ మాత్మ । యమృతమును నౌపనిషదశరాసనంబు
జ్ఞాననిశితశరంబును బూని యక్ష । రంబు లక్ష్యంబుగా గొని గ్రాలవలయు. ౧౧౩

సీ. ప్రణవంబు విల్లు శరం బాత్మ బ్రహ్మ తల్లక్ష్యంబు గురి జూచి లలితఫణితి
పొరపాటులేక యా పురుషుండు తన్మయుండగుచు వేధింపగా దగును మరియు
దానియందును భూమి తనరు నాకాశంబు ప్రాణంబులును మనం బణగియుండు
నమృతసేతువు పరమాత్మ యయ్యేటికి నాడు లలరు నాభి నరములవలె

తే. గీ. చెలగి సంహతములుగాగ చేరి లోన । దిరిగి బహువిధముల బుట్టి తిరుగుచున్న
బ్రహ్మనోంకారమును మహాభక్తితోడ । ధ్యానమొనరింపవలయు పద్ధయును నరుడు ౧౧౪

తే. గీ. చక్కనగు బ్రహ్మపురమున జపల నాత్మ । సంప్రతిష్ఠితమై యుండె జారులీల
నది మనోమయమగుచు బ్రాణాంగనేత । హృదయమును జేరి యన్నమయేశ్వరుండు.

క. అది తెలిసిన పండితులకు । సదమల మానంద మమృతసారము తోచున్
హృదయగ్రంథియు విడుచున్ । గదలి పటాపంచలగును గర్మము లెల్లన్. ౧౧౬

క. కనకమయకోశమందున్ । బెనగును విరజంబు బ్రహ్మ నిష్కల మమలం
బును వెలుగుల వెలుగును నది । గనుగొనియెద రాత్మవిదులు ధర్మాధరపర్యా ! ౧౧౭

తే. గీ లేడు సూర్యుండు చంద్రుండు లేడు సుమ్ము । లేవు తారక లచ్చోట లేదు మెరుపు
లేదు నిప్పును బ్రభ లందు బాయకొనియె । నన్నివెలుగుల వెలిగించు నదియె కలదు.

క. బ్రహ్మంబె ముందు వెనకను । బ్రహ్మంబే దక్షిణమున బ్రహ్మము మరియున్
బ్రహ్మంబె యుత్తరంబున । బ్రహ్మంబే క్రింద మీద బైలను లోనన్. ౧౧౯

క. ఇటువంటి యనుభవంబున్ । ఘటియించినవాడె లోకఘనుడుసుమీ వా
డట బ్రహ్మంబట యమృతం । బట శోకము కాంక్ష లేని యట్టిడట గిరీ ! ౧౨౦

క. రెండవది లేదు భయ మె । ట్లుండును నే నతని విడువ నొకట యనుచు నా
తండును నను నెన్నడు విడు । వండుసుమా నేనె వాడు వాడే నేనై. ౧౨౧

తే. గీ. లేను తీర్థంబునందును లేను లేను । లేను కైలాసమందును లేను లేను
లేను వైకుంఠమందును లేను లేను । జ్ఞాని మానసమందు నున్నాను నేను. ౨౨

తే. గీ. నేనె జ్ఞానిని జ్ఞానియే నేనసుమ్ము । జ్ఞానియగువాని పూజయే నాదు పూజ
జ్ఞాని బూజింపవలయునుగద నగేంద్ర! । యట్టివానిదె జన్మ మీ యవని జూడ. ౨౩

తే. గీ. జ్ఞానియున్న యిల్లు కల్యాణనిలయంబు । జ్ఞాని యున్నభూమి కనకమయము
జ్ఞాని దిగినచెట్టు కల్పభూజాతంబు । జ్ఞాని లోకనేత జ్ఞాని దాత. ౨౪

క. ఈ గుహ్యము పాత్రులకున్ । బాగుగ దెలుపంగదగు నపాత్రులకును నం
హోగతులకు దెలుపదగదు । దా గురుపరు మరువరాదు ధరణీధరేంద్రా! ౨౫

క. ఇది బ్రహ్మవిద్య దీనిన్ । వదల కధర్వణునకున్ గృపామతి నింద్రుం
డొదవించెం బరులకుం జెప్పదగదు నీ వనుచు నతడు బాసలు గొనియెన్. ౨౬

తే. గీ. అయ్యథర్వణుడు జెప్పె నశ్విసులకు । వాసవుడు విని కోపించి వజ్రనిహతి
దలను నరికిన నాతని తలను మరల । వతికి రశ్విను లాత్మవిద్యానిరూఢి. ౨౭

వ. అని చెప్పిన విని హిమవంతుడు మహానందవంతుడై భక్తిమార్గం బుపదేశింపవే యనుడు జగన్మాత యతిహర్షంబున. ౨౮

తే. గీ. కర్మయోగంబు జ్ఞానయోగంబు మరియు । భక్తియోగంబు నివి మూడు ముక్తినిచ్చు
జ్ఞానసాధనములు భక్తి కర్మము లిల । సులభమందును భక్తియేసుమ్ము శైల! ౨౯

తే. గీ. భక్తి గాయ ధనములకు బాధలేదు । భక్తి మనసున బొడమి దా బాయకుండు
భక్తి సాధువులకు గొంగుపైడిసుమ్ము । భక్తి సులభక్రమంబున ముక్తినిచ్చు. ౩౦

క. పరగంగ భక్తియును ము । త్తెరగుల దనరారు బరుల ధృతి బాధింపన్
దొరకొని క్రోధమదాధిక । ధరులై దంభము వహింప ధర దామసియౌ. ౩౧

క. అనయంబు కీర్తియును జయ । మును భోగము గోరి నన్ను మొగి బ్రార్థింపం
గను భేదబుద్ధితో భ । క్తిని బూనిన భూమిభృత్పతీ! రాజసియౌ. ౩౨

తే. గీ. తామసియు రాజసియును భేదప్రసక్తి । లౌకికార్థంబులను జేరలాగగలవు
మోక్షమునకును గావుసుమ్ము ధరణీధ్ర! । సాత్త్వికీభక్తి యొక్కటే సత్ఫలంబు.

తే. గీ. సాత్త్వికియు రెండువెలుగుల జగ్గమీరు । భేదసాత్త్వికియని యొండు పిలువబడును
దాని త్యాగంబటంద్రు కొందరు విబుధులు । క్రియల ఫల మీశ్వరికిని నర్పించుబుద్ధి.

క. పరసాత్త్వికి రెండవదై । గెరలెడి నా భేదసాత్త్వికియు సాధనమౌ
బరసాత్త్వికి సాక్షా । త్పరమకరణ మెప్పు డొక్క పరభక్తి యగున్. ౩౫

క. ధరణీధరవర ! వినుమా । పరభక్తిన్ భేదబుద్ధి పరమాణువులే
దరియుఱి నిది జ్ఞానముతో । సరియైనను జూచుచుండు సకలమునందున్. ౭౩౬

తే. గీ. నాగుణంబులు వినుటయు నామకీర్త । నంబు సేయుటయును రామనయును లేక
యుండుటయు నాదు సేవ దానొక్కటే । సదా మనంబున దలచుట దాని పనులు. ౭౩౭

క. కరి నేనే గిరి నేనే । హరి నేనే హరిణ మేనె యవును నేనే
కిరి నేనే సిరి నేనే । మరి నేనే మరియు నేనె మగి మరి నేనే. ౭౩౮

వ. అనుచు. ౭౩౯

క. చదివిన బాపనియందుం । జవదని పెనుగొల్లయందు చాకిన్ లేకిన్
మదకరియందున్ గుక్కను । మొదవున నొకలాగు నస్సు ముక్తుడు దలచున్. ౭౪౦

క. నా యునికి జూడ శ్రద్ధయు । నాయందుం భక్తిగలుగ నపులం జూడన్
బాయని ప్రీతియు నాకథ । లేయెడ నాలింప వేడ్క యుల భక్తులకున్. ౭౪౧

క. ఏకర్మము కావించిన । నే కార్యము జేసినను మదేకాగ్రమతిన్
గైకొని యానందంబున । లోకంబునను౦డు భక్తిలోలుడు గిరిపా ! ౭౪౨

తే. గీ. ఈ పరాత్మజ్ఞానంబు నెనయుచుండు । నప్పుడా ముక్తుడీతడే చచ్చి బ్రతికి
భేదబుద్ధి యొకింతయు నెనయకుంట । ద్వైతయుతభక్తికాదు సాధనమటంద్రు. ౭౪౩

తే. గీ. ఎన్ని వ్రతములైన నెన్ని ధర్మములైన । నెన్ని జపములైన నెందునైన
నెన్ని తీర్థములవ నేగినవైనను । నైక్యబుద్ధి లేనియపుడు సున్న. ౭౪౪

తే. గీ. ఐక్యబుద్ధితోడ నఖిలంబు జేసిన । చేతఫలము దాని జెందబోదు
చేతఫలము దాని జెందనేరకయున్న । జన్మమేది దుఃఖసమితి యేది. ౭౪౫

తే. గీ. జ్ఞానయత్నంబు సేయనివాని బ్రతుకు । వ్యర్థమేకాన జ్ఞానసంపాదనంబు
నుద్యమింపుము శైలేంద్ర ! హృద్యలీల । నీకు దెలిపితి నిఖిలంబు నిర్మలాత్మ.

తే. గీ. పాలలో నేయి గూఢమై పరగుచుండు । నెల్లజీవుల జ్ఞాన మట్లే రహించు
గాని మథియించి మథియించి కడను గనుము । కవని మనసను కవ్వంబు గవంద్రిప్పి. ౭౪౬

వ. అని పల్కి, హిమవద్గిరీంద్రా ! నీవడిగిన యర్థంబు జెప్పితి, నింక నేమి వేడెద పనిన
విని హిమవంతు డిట్లనియె. ౭౪౭

క. దేవీస్థానంబులు భువి । నేవి గలవు జనని యేడ నెప్పుడు సమ్య
గ్భావోత్సవసహిత యగున్ । దేవీపూజావి లెట్లు తెలుపవె మాకున్. ౭౪౮

తే. గీ. అనవుడును నవ్వి దేవి మహాగిరీంద్ర । మద్వినోదార్థములు తీర్థ మంతపాయ
తన మహోత్సవములు నిన్ను దనియజేయ । దెలిపెదను సావధానతఁ దెలియుమయ్య.

రగడ. కోలాపురమది గొప్పది లక్ష్మికి । మూలము లక్ష్మియె మునుకొని యుండును
మాతృపురం బది మహి నెంచబడగు । ప్రీతిని దత్పురి రేణుక యుండును
తులజాపుర మన దొడి మూడవపసి । సలలితమై తగు సప్తశృంగమును
హింగుళ యను దేవేశ్వరి స్థానము । పొంగుచు జ్వాలాముఖి సంస్థానము
మహి శాకంబరి మహితస్థానము । రహిగను భ్రామరి రమ్యస్థానము
నెరయు రక్తదంతిక సంస్థానము । పర వింధ్యాచలవాసిని స్థానము
నన్నపూర్ణ గల యాస్థానం బగు । పన్నెలుగునెక్కుడి వారణాసియును
భీమదేవిగల పృథుసంస్థానము । వేమరు నెన్నగ విమలస్థానము
పటు చంద్రికళా పరమస్థానము । స్ఫుటమగు గౌశికి పుణ్యస్థానము
నీలాంబా మహనీయస్థానము । శైలాధిప శ్రీశైల స్థానము
జంబూనదికేశ్వరసంస్థానము । బ్రంబిన వేదారణ్యస్థానము
నేపాళంబున నెలకొని చెన్నగు । కోపరహిత యా గుహ్యకాళియును
అందమైన మీనాక్షి స్థానము । విందగు సుందరి వేదారణ్యము
పణితం బేకాంబర సంస్థానము । నణిమాదుల బొల్పగు పరశక్తియు
చాముమహాలస సంస్థానంబును । స్ఫారత యోగీశ్వరి సంస్థానము
నీలసరస్వతి నిత్యస్థానము । శీలము గైకొను చీనంబులలో
వైద్యనాథమున బగలా స్థానము । విద్యోతి మణిద్వీపము నా యిలు
త్రిపురభైరవీ దివ్యస్థానము । నవరసరము కామాఖ్యస్థానము
నొప్పులకుప్పగు యోనిస్థానము । మప్పిన యెలుకల మాయాస్థానము
దీనిన యుండును దేవి రజస్వల । పీనన యుందురు దేవతలందరు
దీనికి మించిన దివ్యస్థానము । గానము భువిలో క్ష్మాధరశేఖర
పొలుపుమీరు నల పుష్కరమందును । సలరుచు నా గాయత్రి వసించును
అమరేశ్వరపురి యందును జండిక । ప్రముదితగతిని ప్రభాసతీర్థమున
భూరిమహిమతో బుష్కరాక్షియును । చేరి నైమిశక్షేత్రమునందున
లీలావతి యగు లింగధారిణియు । పోలగ బుష్కరమున బురుహూతయు

సముచితముగ నాషాఢి నిజరతియు । నమలంతరంబు మహాస్థానంబగు
చండముండి యను స్థానమునందును । దండిని పేరిట దగు నీశ్వరియును
భారభూతిలో బరగును భూతియు । నాకయు నకులమందు నకులేశ్వరి
తలప హరిశ్చంద్రంబున జంద్రిక । లలిత శ్రీశైలంబున శాంకరి
వరుసను జప్యేశ్వరము త్రిశూలయు మరి సూక్ష్మయనన్ మాత్రకేశ్వరిని
ప్రేమ మహాకాళిని శాంకరియును । భూమి మధ్యమంబున శర్వాణియు
మరి కేదారపు మార్గదాయినియు । భరణిని భైరవ ధామ భైరవియు
గయలోనను మంగళ యను దేవత । ప్రియమగు స్థాణు ప్రియ కురుభూమిని
ముసుకొని నాకులమున స్వాయంభువి । కనకలేఖలో గనపడు నుగ్రయు
విమలేశ్వరమున విశ్వేశ్వరియును । సమితకీర్తియగు నట్టహాసమున
నానందమునా నలరెడిదేవియు । నౌను మహేంద్రమున మహాంతక యను సిరి
భీమపురంబున భీమేశ్వరియును । భూమిని వస్త్రాపురమున భవానియు
అవని యశమగు నర్ధకోటికను । వరణమునను రుద్రాణిదేవియు
నమముక్తి విశాలాక్షి దేవియు । శమమునను మహాలయమునందును
బాగయిన మహాభాగాదేవియు । గోగణ్యం బగు గోకర్ణంబున
పరమోత్తమయగు భద్రకర్ణియును । వరమ్ము జేయును భద్రకర్ణికను
పరగ వరించును భద్రాదేవియు । భరితంబగు సువర్ణస్థలిలో
సురుకళ్యాణద యుత్పలాక్షియును । నరవిని స్థాణుస్థానమునందును
సకలము నేలెడి స్థాణీశ్వరియును । ప్రకటిత కమలాపట్టణమందును
కమలాలయ యను కామేశ్వరియును । దమిగను ఛగలండస్థానంబున
జయసంధాత్రి ప్రచండాదేవియు । ప్రియమున పీఠిని పేర్మి గొల్చెదను
సుకురంటంబున శోభిలుచున్నది । మకుటముపెట్టిన మాన్యత్రిసంధ్యయు
మాకుటపురమున మకుటేశ్వరియును । మాకారణమగు మండపమునను
శాండకినాండగు శక్తిభేదమున । చండత గాలంజరమున గాళియు
శంకుకర్ణమున సమ్మతి ధ్వనియును । నింకను గన స్థూలేశ్వరపురమున
స్థూలకారిణి స్థూలాదేవియు । హేలాపురమున హృల్లేఖేశ్వరి
క్షేత్రమహిమములు జెప్పితి మున్నే । గోత్రాధిప నీకును సంతసమున. ౨౫౧

క. ధాత్రంబు లఘువ్రతతికి । పాత్రంబులు స్తోత్రములకు బాలితబహుస
ద్గోత్రంబులు చిత్రములకు । జిత్రంబులు లోకజనని శ్రీక్షేత్రంబుల్. ౨౫౨

క. దానంబులు ధ్యానంబు ల । నూనంబులు నిరతపూజ నోచితవిలస
త్స్నానంబు లదీనంబులు । జ్ఞానంబులు దేవి దివ్య సంస్థానంబుల్. ౮౫౩

వ. అనిన విని. ౮౫౪

క. దేవాదిదేవి నీ పూ । జావిధి వినుపింపుమమ్మ సకలజగంబుల్
గావింపను బ్రోవను వి । ద్రావింపను నీవకాదె తల్లీ శక్తీ. ౮౫౫

వ. అనిన విని శ్రీదేవి యత్యంతకృపారసతరంగమంగళాపాంగయై యిట్లనియె. ౮౫౬

చ. అవనిధరేంద్ర! నీవడిగినట్టి మహార్థము దెల్పుదాన మీ
భవభయము ల్తొలంగు సదుపాయము వేడుట కేను మెచ్చితిన్
ద్వివిధము నాదు పూజనము దివ్యతరంబగు నాంతరంబును౦
బ్రవిమలబాహ్యపూజనము నా జగతిం బుధవర్గగణ్యమై. ౮౫౭

మ. వసుధన్ బాహ్యను రెండుమార్గములుగా వాక్రుచ్చి రెట్లన్న మం
త్రసమేతంబగు వైదికంబొకటి తంత్రప్రక్రియం దాంత్రికం
బెసగంగా నొకటైయు వైదికము దా నింపారు మూర్తిప్రభే
దసముల్లాసత మీరుచున్ ద్వివిధమై తత్త్వార్థవిశ్లేష్యమై. ౮౫౮

క. మొదలన్ వైదికమును జె । ప్పెద విను మచలాధినాథ! పృథుతరముగనా
మొదటితనువు జూచితిగా । పదినూరులు వేలు తలలు పదములతోడన్. ౮౫౯

క. ఆ రూపమె పూజ్యంబును । ప్రేరకమును సర్వశక్తి మేధ్యంబు పరం
బారూఢిం దత్పూజా । పారాయణతయ సమస్తపాపము లడచున్. ౮౬౦

క. అదియే శరణము కావున । మది ధ్యానింపంగవలయు మరిమరి స్మరియిం
పదగును బూజింపవగున్ । గుదిరిన మానసముతోడ గుధరాధీశా! ౮౬౧

క. జన్మంబులు గావింపుడు । నన్నుం బరితృప్తజేసి నానాసుఖముల్
విన్నాణముగా గనుకొను । డెన్నగ వైదికముకంటె నేదిగల దిలన్. ౮౬౨

క. భువి నేవలకర్మంబుల । నవితఫలను ముక్తిగలుగ దటుపుగావున ధీ
ప్రవిమలమధ్యాన జప . శ్రవణ జ్ఞానములు గల్గి జరుపుడు కర్మల్. ౮౬౩

క. యుక్తిపనరు ధర్మంబుల । భక్తిజ్ఞానములు గలుగు భాసురలీలన్
భక్తిజ్ఞానము లొదవిన । ముక్తి పెరటికల్పకంబు భూధరవర్యా! ౮౬౪

క. శ్రుతియును స్మృతియును రెండే । గతులగు ధర్మంబులకును గావున నెవడే
నితరంబులుగొని ధర్మము । లతికినచో నవి తలంప నాభాసములే. ౮౬౫

శా. సర్వజ్ఞత్వము సర్వశక్తితయు స్వేచ్ఛావృత్తియున్ బూరితా
ధర్వానంతగుణప్రభావము మదీయంబేసుమీ సుజ్జన
ద్గీర్దై వ్యఖర్యుదితమ్ములై శ్రుతులు సద్గీతంబులై ధర్మముల్
పర్వంజేసె జగత్రయంబున దపభ్యాసంబు గావింపుడీ. ౭౬౬

శా. శ్రుత్యర్థంబులుగొంచు న మ్మనుముఖుల్ శోధించి కాపించి రా
స్తుత్యుక్తుల్ మదుదారభక్తియుతులై శ్రీదేవినై యున్ననా
కత్యంత ప్రియముల్ గదా స్మృతిహితవ్యాపారముల్ కావునన్
స్మృత్యాచారము మానరాదు వినుడీ సిద్ధాంతవాక్యంబులన్. ౭౬౭

శా. తంత్రప్రక్రియలంచు గొన్నికల వా తంత్రోక్తులంయం దయా
మంత్రార్థంబుల కానుకూల్య మెచటన్ బాటిల్లు నాభాగముల్
సంత్రాసంబులె లేక గైకొనుడు స్వేచ్ఛావృత్తిదుష్ప్రక్రియా
యంత్రాధీనులరైన వేదచయనిందాఘంబు పైపైబడున్. ౭౬౮

చ. సకలమెరుంగు నా వచనసారము వేదము రాజునాజ్ఞపో
లిక యగు దాని బోవిడచి లీలను స్వేచ్ఛ జరించెనేనియున్
ప్రకటము శిక్ష యట్లగుట పర్వతరాజవరేణ్య దివ్యమై
దికముల నమ్మి కర్మసమితిన్ గొని నాకు ప్రియంబుసేయుడీ. ౭౬౯

మ. ప్రకట ప్రాభవమొప్ప నిత్యమును నే బ్రహ్మాండగోళంబులన్
సుకరప్రక్రియ నేలుబుద్ధిని విధి స్తోమంబు గావించితిన్
వికలంబై జగమందు ధర్మముసెడన్ వేడంగ నే నొక్క ది
వ్యకళన్ సంభవమొందజేసి కుజనవ్యాపారమున్ జేసితిన్. ౭౭౦

శా. వేదంబున్ విడనాడి యన్యమగు దుర్వృత్తిన్ బ్రవేశించు మ
ర్యాదాహీనులకేకదా శ్రపణమాత్రత్రాసదోగ్రంబులై
బాధల్ సేయుచునుండునట్టి నరకావాసంబులన్ జేసితిన్
సాధుల్ వేదము నమ్మియున్నకతనన్ స్వర్గాదులన్ జేసితిన్. ౭౭౧

క. నా నిర్ణయముల విడిపడు । మానవులను దోలవలయు మనుజపు లన్య
స్థానములకు నిజదేశము । లో నుంచంగరాదు కార్యలోలుపు లగుచున్. ౭౭౨

వ. శ్రుతిస్మృతివిరుద్ధంబులయిన శాస్త్రంబులు తామసంబులు, కామపాలకంబును, కాల
కంబును, భైరవాగమంబును, లోకమోహనార్థంబు రుద్రుచేఁ జెప్పఁబడినవి. దక్ష భృగు
దధీచుల శాపంబులచే దగ్ధులయిన బ్రాహ్మణులు వేదమార్గబహిష్కృతులయి నశింపఁ
గాంచి శివుండు వారల సోపానక్రమంబున నుద్ధరింపం దలంచి శైవ వైష్ణవ సౌర శాక్త
గాణాపత్యంబులగు నాగమంబులం గల్పించె. అందు వేదవిరుద్ధంబులగు ధర్మంబులునుం

గలవు. వైదికులచే దదర్థంబులు గ్రాహ్యంబులే యగు కాని కేవల విరుద్ధంబులగు నర్థంబులు మోహకంబు లని యెరింగి విడువవలయు. సర్వవిధంబుల వేదంబు నాశ్ర యింపవలయు. ధర్మంబు జ్ఞానంబునిచ్చు. జ్ఞానంబు మోక్షంబు నిచ్చు. మరియు, ౮౭౩

ఉ. దారధనాత్మజేషణల దారికిబోక యహంకృతిం దగన్
జేరక సర్వభూతదయఁ జేకొని మద్గతచిత్తులై సదా
కారిణియైన నన్ను గతిగా మది నెంచిన బ్రహ్మచారులన్
దారయుతు ల్సమల్యము లుదారతఁ గాంతురు నిత్యయోగమున్. ౮౭౪

ఉ. ఓరిమి నిత్యయుక్తులు నియోగులు జ్ఞానరవిప్రకాశవి
స్తారులు మాయచీఁకటిని దప్పి నను౦ భజియించి తారు సం
సారములందు నుండియును సారసపత్రమునంటలేని య
న్నీరునుబోలె నుందురు వినిర్మలమార్గనుపట్టి భూధరా ! ౮౭౫

ఉ. వైదికపూజయందుఁ గల వాసి వచించితి సంగ్రహంబుగా
మోదమునం ద్వితీయగతి ముఖ్యముల న్వినుము నన్నుఁ గొల్తు రా
సాదులు విగ్రహంబునను స్థండిలమందును సూర్యచంద్రులన్
బాదుగ బాణలింగ జల భవ్యపటంబుల యంత్రహృత్తులన్ ౮౭౬

తే. గీ. దశవిధస్థానముల నన్ను దగిలికొల్తు । నిర్వహింపర్యాలిని నిఖిలలోక
జనని నానందమయుని ప్రపంచసహిత । నమల నాద్యంతరహిత శ్రీసంబ దేవి ౮౭౭

తే. గీ. అల్పసామర్థ్యవశమున నాంతరంబు । సేయఁజాలనివారికిఁ జెప్పి రిఁకను
విత్తశాఠ్యం బొనర్చక వివిధగతుల । బూజలొనరింపవగునంచు భూధరేంద్ర. ౮౭౮

క. ప్రాతఃకాలమునందే । చేతోమోదమున లేచి శిరమున సుషమో
పేతంబగు పద్మంబును । ప్రీతిన్ స్మరియింపవలయుఁ బ్రభుభక్తి మతిన్ ౮౭౯

క. తరువాతను నిర్మలుఁ గ । ప్పురమును బులకించునట్టి భూరిచ్ఛవితో
గురుమొప్పుచున్న నిజగురు । వరునిన్ స్మరియింపవలయు వసుధాధపతీ. ౮౮౦

క. అంతటఁ గుండలిదేవిని । సంతోషమునన్ను కుఁ దగుచు స్మరియింపఁదగున్
స్వాంతఃపుపీఠారిణిఁ । గాంతమహానందపదవికాసిని నంబన్. ౮౮౧

క. ఆ కుండలిశిఖ నడుమను । జోకం దనరారునట్టి సుభగను నన్నున్
దేఁకువతో దలపుఁడు ది । వ్యాకృతి శ్రీదేవి సచ్చిదానందమయిన్. ౮౮౨

వ. పిమ్మట శౌచాదిక్రియలఁ గడపి మత్ప్రీతికై యగ్నిహోత్రంబు సేసికొని హోమాంతంబున న్యాసనస్థుండై పూజాసంకల్పంబు సేయవలయు నందు ముందు భూతశుద్ధింజేసి మాతృ కాన్యాసహృల్లేఖాన్యాసంబులుసేసి మూలాధారంబున హకారంబును హృదయంబున

రేఫంబును భ్రూమధ్యంబున ఈకారంబును మస్తకంబున హ్రీంకారంబును న్యసించునది. మంత్రోక్త కల్పోక్త క్రమంబు లెఱింగి న్యాసంబులు చేసినపిమ్మట నిజదేహాభ్యంతరంబున హృత్పద్మంబున మహాదేవిని నిల్పి ప్రాణాయామంబులు సేయునది. ౮౮౩

క. వనజాసనుండు విష్ణుం । డును రుద్రుం డీశ్వరాఖ్యుఁడు సదాశివుడున్
దనరంగ నైదుపీఠము । లొనరు న్నాచరణకమలయుగ్మము క్రిందన్. ౮౮౪

తే. గీ. పంచభూతాత్ములగువారు పరమశక్తి । నైన చిద్రూపయుక్తి నన్యుక్త నగుచు
నన్నివిధముల వారల కధికమగుచు । మహిమ వనరారుచుండును మహీధరేంద్ర! ౮౮౫

తే. గీ. అట్టి నన్నును ధ్యానించి యఖిలభోగ । పతినిఁ బూజించి జపియించి పరుస షోడ
శోపచారములను జేసి యొనర నన్నుఁ । బూజఁగావించి సంతోషపూర్వకముగ. ౮౮౬

తే. గీ. మహితదిగ్బంధమునుజేసి మాన్యుఁడైన । గురువు నర్చించియుఁ దదాజ్ఞ గొనుచు బాహ్య
పూజకు బొసంగొనుచు దివ్యమూర్తి నన్ను । బేర్మి నావాహనముచేసి పీఠమిచ్చి. ౮౮౭

ఆ. వె. మరియు సర్వనాథ్వ మరసి ప్రాణప్రతి । ష్ఠాదికంబు సేసి యర్ఘ్యపాద్య
సహిత మాచమనము స్నానంబు వస్త్రము । గ్మంబు భూషణాదికంబు లిచ్చి. ౮౮౮

తే. గీ. గంధపుష్పాదికము లిచ్చి కరము భక్తి । యంత్రమున నావహింపించి యర్చనమున
దృప్తినొందింపఁదగు నిట్లు దినదినంబు । శక్తికొలదిని మనమున ముక్తిగోరి. ౮౮౯

క. అనుదినము నిట్లు సల్పుట । కును శక్తుఁడుగాడయేని కోరికలర శు
క్రునివాసరమున దప్పక । యొనరింపఁగవలయుఁజుమి మహోర్వీధ్రపతీ! ౮౯౦

క. నైవేద్యములును పీటీ । సేవయు గీతములు నృత్యసేవయు శయ్యా
సేవయు సుగంధసేవయు । నేవేళను సేయఁదగునుమీ గిరివర్యా! ౮౯౧

తే. గీ. వేదపాఠంబు లుత్తమ విప్రవరుల । చేతఁ జేయింపఁదగు నాత్మసిద్ధికొరకు
భూసురుల కిడఁదగు మంచి భోజనములు । మదిని హృల్లేఖ నెప్పుడు మానరాదు. ౮౯౨

క. హృల్లేఖామంత్రంబును । సల్లలితముగా స్మరింప సకలార్థములన్
దల్లి యొసఁగు నెల్లప్పుడు । కల్లలుగా వంతకంటెగలదె జగమునన్. ౮౯౩

వ. అని యిట్లు దెలిపి శ్రీదేవి యంతర్ధానంబు నొందె నని పల్కి యిట్లని మరియు వ్యాసుండు ౮౯౪

క. ఈ గీతలు వినఁ జదువం । బాగుగ శ్రీదేవి యిచ్చుఁ బరమైశ్వర్య
శ్రీ గో ధన ధాన్యాయు । రోగ్య స్వర్గంబు లెపుడు భూతలనాథా! ౮౯౫

క. తదనంతరమున సమరులు । త్రిదివంబున కేగి రంత దేవియు గౌరీ
విదితాఖ్య గాంచి యంతయు । ముదమున హిమవంతునకును బుట్టె మహీశా! ౮౯౬

క. హిమవంతుఁడు దన కన్యక । నమరావనదక్షుఁడగుచు సభవునకిచ్చెన్
విమలాంగివలన నాతఁడు । బ్రముదితుడై కనియె సుతునిఁ గ్రౌంచవిభేదిన్. ౭౯౭

ఆ. వె. శక్తిధరునివలనఁ జచ్చెఁ దారకుఁడను । రక్కసుండు పిదప లక్ష్మికొఱకు
దేవసంఘమెల్ల దేవిని బ్రార్థింపఁ । బాలవెల్లిఁ గమల ప్రభవమాయె. ౭౯౮

క. శ్రీకమలాదేవీమణి । వైకుంతుడు దా గ్రహించి వక్షంబే య
స్తోకాలయముగ నునిచెన్ । నాకావాసులకు మిగుల నానందముగన్. ౭౯౯

— : కృ తి ప తి సం బో ధ న ము :—

శా. కాదేట్కంకణతా శిరోవలయతా కమ్రోల్లసద్ధారతా
భేదాపాదివినోదమోదకలనావిస్ఫారిపై చిత్ర్యవి
జ్ఞాదౌర్బల్యవిధూతసర్వసుమన శ్చైతన్యభీవారణే
హాదార్ద్యావృతమంజులామృతకరా ! యల్లూరి సోమేశ్వరా ! ౮౦౦

గద్య. ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీ పాదారవింద మకరందతుందిల మానసేందిందిర, వాసు
వంశపయఃపారావార రాకాసుధాకర, కామాంబా కస్తూరిరంగయామాత్య సుకుమార, పవిత్ర హరిత
గోత్రాలంకార కృష్ణామండల మండనాయమానాల్లూరగ్రహార పూర్వార్జితధరావిరాజమాన
శ్రీ వీరప్రతాప కోదండహంవీర రామచంద్ర భూమీశ్వరదత్త గోదావరీమండలస్థిత
సీతారామపురార్ధభాగ పరిపాలనాధీన, పూర్వోక్తోభయమండల న్యాయసభావాదక నియోగ
భారవ్యవహార, శ్రీ వేంకటేశ్వర వరప్రసాదసంభూతకవిత్వ విద్యావిశేష బాల్యాదిరచిత
త్రింశత్ప్రత్యేక గ్రంథమతిసార, విబుధజనకరుణాసంపాదితోభయభాషాపరిచితి ప్రచార
నిత్య, శ్రీ రామామాత్య ప్రణీతంబగు శ్రీ దేవీభాగవతం బను మహాపురాణంబునందు
సప్తమ స్కంధము.

సప్తమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

శ్రీ

దేవీ భాగవతము

అష్టమ స్కంధము

శ్రేష్ఠతమశ్రేయ
స్వాశ్రయచరణాబ్జయుగళసముదితశోభా
మిశ్రజటావస్మనిరా
జిశ్రుతిమిళదధినివేశ శ్రీసోమేశా. ౧

—: మనువునకు దేవి వరమిచ్చుట :—

వ. అవధరింపుము జనమేజయుండు నిభృతానందరసనిమగ్నుండై సాత్యవతేయున కిట్లనియె. ౨

క. అమృతరస సమ్మితంబుగ । నమృతకరార్కాన్వయోద్ధ హరి చరిత్రన్
క్రమముగ వినిచితివి ప్రమో । దమునం జెవులార వింటి ధన్యుడనైతిన్. ౩

క. ఆ యా మన్వంతరముల । నే యే విధమున మహామహేశ్వరి విబుధ
ధ్యేయ కొలువంగఁబడు మఱి । యే యే స్థానముల నెప్పు డెల్లుండు ముని ? ౪

వ. అనిన విని ద్వైపాయనుండు భూపాలున కిట్లనియె. ౫

సీ. వినవయ్య రాజేంద్ర విన్పించెదను నీకు నారాయణునివల్ల నారదుండు
తొల్లి విన్నవితాన నెల్లవృత్తాంతంబు స్వాయంభువుడుగదా ప్రథమ మనువు
నతని గేహినిపేరు శతరూప యందురు వాఁ డొకనాడు నిర్వ్యాజభక్తిఁ
దండ్రియయిన బ్రహ్మదగ్గర జని మ్రొక్కి పరిచర్య సేసెడితరి నజుండు

తే. గీ. పుత్రకా నీవు కొలువుము భువనకర్త్రి । తత్కృపామహిమంబునఁ దనర లోక
సర్గము నొనర్పుమని పల్క సరగ నతఁడు । పరమకళ్యాణి దేవిని భక్తి గొల్చె. ౬

దండకము. శ్రీ హ్రీ దయా కాంతి దాక్షాయణీ చిన్మయీ సచ్చిదానందరూపా సదారాధ్య
సర్వేశ్వరీ సర్వసంపత్కరీ సర్వశోభాకరీ సర్వవిద్యాకరీ సర్వభద్రంకరీ శాంకరీ లోక
ధాత్రీ ననుం దీనునిం ద్వత్పదాంభోజభృంగాయమానుం గటాక్షింపవే నింపవే కోరికల్
నీకు నెవ్వార లీడీ జగంబెల్ల నీ మాయచేఁ బుట్టు గిట్టుంగదే వేదవాక్యంబులున్ ధర్మ
శాస్త్రంబులుం దంత్రపాఠంబులున్ న్యాయవైశేషికాదుల్, మహాకావ్యముల్ సర్వమున్
నిన్నెఁ గీర్తించు నీవేగదా బ్రహ్మను న్విష్ణువు న్శంకరుం గంటి వో యంబ నీయందు
లోకంబులు న్నీవు లోకంబులం దుందు వో తల్లి నన్నుం బ్రసన్న స్వరూపంబుతో
నేలుమమ్మా సదా నీపదధ్యానమే నాకు దిక్కంచు నే నమ్మియున్నాఁడ న న్నేలనే
ముంచెదో నీళ్లనే ముంచెదో యన్యము న్నేఁ దలంప న్బృహాని పురాణీ సరోజాతగర్భాండ
ముల్ నీకునుం కందుకంబుల్ విలాసార్థకంబుల్ రమాదేవియు న్గౌరియున్ భారతీదేవి
యుం ద్వత్కలాలేశసంజాతలే కాదె కళ్యాణి లోకేశి లోకైకమాతా పతాపాఢ్య శృంగార
లీలాలసత్కామరూపా శుకాలాప రాకామృగాంకాననా సద్వరం బిచ్చి న న్నేలుమమ్మా
శివా శ్రీ జయశ్రీ జయశ్రీ. ౭

క. అని యీగతిఁ బ్రార్థించిన । జనని ప్రసన్నయయి పలికె స్వాయంభువ నీ
మనమునఁ గోరికఁ దెలుపుము । పని యెట్టిదియైన నీకు బ్రాపింపింతున్. ౮

క. నావుడు విని సంతసమున । దేవికిఁ దా మ్రొక్కి పలికె దీనవచనుఁడై
భూవినుతుఁడు స్వాయంభువుఁ । డో విశ్వేశ్వరి మహామహోమతి యనుచున్. ౯

వ. నిర్విఘ్నంబుగాఁ బ్రజాసర్గంబు నెరవేరునట్లు వరం బిమ్మనిన నట్లయగునని దేవి యను
గ్రహించి చనియె. నంత స్వాయంభువుండు పితామహునిం జేరి తండ్రీ ' నాకు రహస్య
స్థానంబు దయచేయుము. ప్రజాసర్గంబుఁ జేసెద. భగవంతుండైన నారాయణుం గొల్చి
యజ్ఞంబులు సేసి యతని యాజ్ఞం గైకొనియెద. ననవుడు నతండు చిరకాలంబు చింతించి
యిది యెట్లు సంపాదించెద, ధరాతలంబెల్ల రసపూరితంబై యుండె. నారాయణు సహా
యంబు వేడెద నని యెంచి. ౧౦

మ. అని పద్మోద్భవుడున్ మనుప్రముఖపుత్రాసీకముం గూడి చిం
తనముం జేయుచునుండ నాతని మహోద్యన్నాసికాగహ్వరం
బునఁ దట్టాలున నుట్టిపాటుగనియెం బో వ్రేలికొప్పెండు చ
క్కని కోలం బది తక్షణంబ పెరిగెన్ గంధేభతుల్యంబుగన్. ౧౧

మ. మఱి దా నొక్కముహూర్తమాత్రమున శుంభత్కుంభినీ భ్రోన్నతిన్
బెరిగెన్ బద్మజుముఖ్యు లద్ద గని యెంతే వింతనందంగ న
క్కిరి ఘోరక్రియ బొబ్బపెట్ట విని యక్షీణోరుభక్తి స్పృహా
నిరతిన్ సంస్తవమాచరింపఁ గరుణం డిగ్గె న్మహాంభోధిలోన్. ౧౨

మ. కలగంబారి సముద్రుఁ డో సకల రక్షాదీక్ష ! రక్షింపు మా
విలయావం బిడ కంచు వేడినఁ గృపా వీక్షన్ జలాటంబులన్
దొలగంద్రోయుచు సంతరంబువుల లోతుంగాంచి లోఁదూరి యం
దిలపై నిట్టటు పాటి ముట్టియును వృత్తింపార మూచూచుచున్. ౧౩

మ. తన దంష్ట్రాగ్రమునందు జంతుయుతభూభృద్వ్రాతకాంతార ప
త్తన కాసార నదీసమేత నవనిన్ దర్పోద్ధతి న్మీదికె
త్తెను మత్తేభము పద్మినింబలె మహాదివ్య ప్రభావాఢ్యుడై
కని బ్రహ్మాదులు విస్మయాకలితులై కావించి రుచ్చైస్స్తుతుల్. ౧౪

శా. నానాదీనజనైకరక్షణ సదానందా ఘనాకార య
జ్ఞానానాదరణాఖ్య శార్ఙ్గి నిఖిలేశా సంతతశ్రీధరా
జ్ఞానానందనయాదిసంకలితదీక్షా దాసచిత్తాంచిత
స్థానా రాక్షసశిక్షణా చరితచిత్రా ధీర నారాయణా ! (నిరోష్ఠ్యము) ౧౫

క. భావిభవాభీపాపా । భావాభౌమాగ్రభావ భవ్యాభ్రామా
భూవా మామాభామా । భావభవవిభావభూమ భవభీ భీమా ! (ఓష్ఠ్యము) ౧౬

క. అని యిట్లు స్తవము సేయఁగ । విని తన కరుణారసంబు వీక్షంబేతన్
గనపఱచియున్న సంతటఁ । గనకాక్షానుజుఁడు భూమి గడువడిఁ జుట్టెన్. ౧౭

తే. గీ. చుట్టి యంబుధిలో వైవఁ జూచుచుంత । నంబుజాక్షుండు రౌద్రరసంబుమీర
వానిఁ దన కోఱలను జీఱి వసుధ గూల । నడఁచి తద్రక్తపూరసిక్తాంగు డగుచు. ౧౮

—: స్వాయంభువమన్వాది కథనము :—

వ. ఇట్లు నారాయణుండు భూమి నుద్ధరించి నిజనివాసంబునకుం జనిన యనంతరంబ బ్రహ్మ స్వాయంభువును బ్రజాసర్గంబునకు నియోగించి నీతులు చెప్పి నిజధామంబుజేరె. నంత స్వాయంభువుండు మహాతేజస్కులయిన ప్రియవ్రతోత్తానపాదు లను నిద్దఱు కొడుకులను, నాకూతియు, దేవహూతియుఁ, బ్రసూతియు నను మువ్వురఁ గూతులం గాంచి యందు నాకూతిని రుచి యనువానికిని, దేవహూతిని కర్దము డనువానికినిఁ, బ్రసూతిని దక్షునకును నిచ్చె. నందు రుచికి యజ్ఞుండును. దేవహూతికిం గపిలుండును బుట్టిరి. యా కపిలుండు సాంఖ్యాచార్యుండై ప్రసిద్ధికెక్కె. బ్రసూతి కనేక కన్యకలుపుట్టి ప్రజావృద్ధి గావించిరి. ఇట్లు సర్గంబు క్రమక్రమంబుగ వృద్ధినొందె. గపిలుండు దేవహూతికి సాంఖ్యంబు సెప్పె. యోగాదులును నధ్యాత్మజ్ఞానవిశేషంబులును గఱపి నేటికినిఁ గపిలుండు సాంఖ్యాచార్యుండై యున్నవాఁడు. వెండియుం బ్రియవ్రతు వృత్తాంతంబు సెప్పెద వినుమని నారాయణుండు. ౧౯

—: ప్రియవ్రత వంశవర్ణనము :—

తే. గీ. వినుము స్వాయంభువునకుఁ బెద్దకొడుకు । క్షమఁ బ్రియవ్రతుఁడనువాఁడు జనకు గొల్చి
సత్యమును ధర్మమును గల్గి శమగుణాఢ్య విశ్వకర్మతనూజనుఁ బెండ్లియాడె. ౨౦

తే. గీ. ఆమె పేరు బర్హిష్మతి యంద్రుడు కనియె నొక్క పదిమంది కొడుకుల నొక్క గూతు
జంద్రముఖి మందగమన నూరస్వతి యను । సైకతనితంబ బహుసుషమాకదంబ. ౨౧

సీ. అగ్నీధ్రు డిధ్మజిహ్వాఖ్యుండు యజ్ఞబాహుండు మహావీరుఁ డోలి రుక్మ
శుక్రకాభిఖ్యా విశోభియు ఘృతపృష్ఠుఁ డనువాఁడు సవన మేధాతిధులును
వీతిహోత్రుండు కవియు వహ్నినాముండు ననువారు పదిమంది యాత్మభవులు
వీరిలో ముప్వురు వీతరాగులు వారు కవి మహావీరాఖ్య సవను లెన్న

తే. గీ. ఆత్మవిద్యాధురంధరు లనఘు లూర్ధ్వరేతసులు నిస్పృహులును నిర్ధూతకలుష
మానసులు దివ్యహంసాశ్రమమున నిల్చి । విడిచి రనిశంబు త్రైగుణ్యవిషయములను. ౨౨

క. మఱియొండుభార్యయందు ము । వురు పుత్రులు మహితగుణులు పుట్టిరి వారిం
ధర నుత్తమ తామసు లని । వర రైవతుఁడని పిలచిరి వనజపుత్రా. ౨౩

క. మన్వంతరాధిపతులగుచు స్వ త్రిలునట్టి యిట్టి సుతులు గలిగి పే
ర్మి న్వసుధ నఖిలభోగ సమన్వితుఁడై యలరె నా ప్రియవ్రతుఁ డనఘా! ౨౪

క. ఆదివిభాగంబున స । య్యాదిత్యుఁడు వెలుగఁగా బ్రియవ్రతరా జే
కాదశమహార్బుదసమల్ । మేదిని బాలించె మంచి మేని బలముతోన్. ౨౫

తే. గీ. పరమమునినాథ రెండవభాగమందుఁ జిమ్మచీకటు లొదవె నీ క్షితితలమున
దానిఁగని తన యోగవిద్యామహిమము । వలన వారింతునని పూని వడు వెలింగి. ౨౬

క. రవిపర్ణ రథముపై దా । నవితథముగ నేడుసారు లవనిం దిరుగన్
రవియున్నకరణి రాజిలె । దవిలిన రథనేములేకదా సంద్రంబుల్. ౨౭

క. ఆ నేములకును మధ్య । స్థానంబులు ద్వీపసంజ్ఞ దనరె మునీంద్రా
నానావిధముల నతని య । నూన యశోలతలు బ్రాకి యుల్లసిలంగన్. ౨౮

వ. ఆ యేడుప్రదేశంబులు జంబు ప్లక్ష శాల్మలీ కుశ క్రౌంచ శాక పుష్కరంబు లను సప్త ద్వీపంబు లయ్యె. నేమిభాగంబులు లవ ణేక్షురస సురా ఘృత క్షీర మండ శుద్ధోదక సముద్రంబు లయ్యె. మఱియు జంబూద్వీపంబు క్షారజలధిచేతను వేష్టితంబై యుం డు దానికి నగ్నీధ్రు రాజుం జేసె. నిక్షురసపరివేష్టితంబైన ప్లక్షద్వీపంబున కిధ్మ జిహ్వు నధిపతిం జేసె. సురోదధిపరివేష్టితంబైన శాల్మలీద్వీపంబునకు యజ్ఞబాహు నధిపతిం జేసె. ఘృతవార్ధిపరివేష్టితంబైన కుశద్వీపంబునకు హిరణ్యరేతు రాజుం జేసె. క్షీరపారావారపరివేష్టితంబయిన క్రౌంచద్వీపమునకు ఘృతపృష్ఠు నధిపతిం జేసె. మండ

సముద్రపరివేష్టితంబైన శాకద్వీపంబునకు మేధాతిథిం భూపతిం జేసె. శుద్ధోదక సింధు పరివేష్టితంబైన పుష్కరద్వీపంబునకు వీతిహోత్రు జనపాలుం జేసె. ఊర్జస్వతియను కన్యను భార్గవున కిచ్చె. దేవయాని భార్గవునకుం గుమారికయై ప్రసిద్ధిగాంచె. సంత ప్రియవ్రతుండు యోగమార్గంబు నాశ్రయించె.

—: భూగోళవిస్తారాది వర్ణనము :—

సీ. వినుమయ్య మునినాథ ద్వీప వర్ష ప్రభేదములను వివరింతు దైవనిర్మి
త ప్రకారంబులు దనరు జంబూద్వీప మొగిఁ బ్రథమను లక్ష యోజనములు
వర్తులాకారంబు వనజకర్ణికబోలె నవవర్షములతోడ నవని పొల్చు
నొనర దొమ్మిదివేల యోజనమ్ములు వర్షములకు నాయామముల్ భూధరములు

తే. గీ. దీర్ఘములగుచు నెన్మిది తివురు వాని । వనుస భేదింపఁజేయును వాని దక్షి
ణోత్తరంబుల విలువంపు లొనర రెండు । వర్షములు గల వీక వాని వరుసలందు. 30

సీ. అం దతిదీర్ఘంబు లవి నాళ్గిళావృతం బనునది మధ్యంబునందు నుండు
దానికి బొడ్డుగాఁ దనరు సువర్ణాద్రి యదరుసు లక్షయామడలయెత్తు
కర్ణిక భూగోళకమలంబునకు నది వెలయు నిర్వదిరెండు వేల యోజ
నములు శిరంబున నమరంగ మూలంబునంపఁ బదారును నలరుచుండు

తే. గీ. న య్యిలావృతమునకును నవల నీల ఘనకమగు శృంగవంతంబు దనరుచుండు
వరుస నవలను రమ్యక వర్షమొప్పె దాని కవ్వల గురువర్ష మౌనుజుమ్ము. 31

వ. మఱియు నిలావృత రమ్యక కురువర్షంబులం భేదించు నద్రులు మూఁడై యుండు. నవి ప్రాగాయతంబులై లవణోదధిమేరకు నంటియుండు అవి ద్విసహస్రపృథుతరంబులై యంతకంతకును దశాంశాధికంబులై యుండు. నానా నద నదీ సమేతంబులై యొప్పు. ఇళావృతంబునకు దక్షిణంబున నిషధంబును, హేమకూటంబును, హిమాలయంబును గలవు. అవియుం బ్రాగ్విస్తీర్ణంబులును, నయుతయోజనోత్సేధంబులునై యుండు. నివి హరివర్ష, కింపురుషవర్ష, భారతవర్షంబుల పొలిమేరల నేర్పరుచుచుండు. మఱియు,

సీ. అ య్యిళావృతమున కపరదిగ్భాగంబు దప్పక మాల్యవంతంబు వెలయు
మఱి పూర్వమున గంధమాదనం బుండును నా నీల నిషధంబు లవ్వి రెండు
నెల్లలై యామడ లెక్కువై యొప్పారుఁ గేతుమాలాఖ్యంబు గీర్తిగాంచి
భద్రాశ్వవర్షంబు ప్రథితమై చెలువొందు మందరంబును మేరు మందరములు.

తే. గీ. కుముదమును నను నివి నాల్గు కుధరములును మేరుపాదముల యుతవిస్తారములును
నగును నెల్లలుగా నొప్పి యవనియెడల నున్నతిని మీదు మిట్టల మిన్నలగుచు. 33

వ. మఱియు నీనియందుఁ జాత జంబూ కదంబ న్యగ్రోధంబులు క్రమంబున నేకాదశ శతోచ్ఛ్రియంబులై కేతువులుగా నుండు, బయోమధ్వీక్షుసజ్జలంబులైన హ్రదంబులు గలవు. వాని జలంబులు పానంబు సేయువారు యోగైశ్వర్యంబులందుదురు. నందన చైత్ర వైభ్రాజక సర్వభద్రంబు లను నాలుగు తోటలు గలవు. వానియందు దేవతలు నిజాంగనాసమేతులై విహరింతురు. మందరంబుపై నున్న చూతంబున నమృతవంతంబు లవు ఫలంబు లొదవు, అవి గిరికూటతుల్యంబులు వాని రసంబులచే నరుణోదం బను నది ప్రవహించు. నచ్చట నరుణయను మహాదేవి దేవదానవవరులచే నిరతంబు పూజింపం బడుచుండు మఱియు, 34

సీ. అరుణోద మందరం బందున జనియించి య య్యిళావృతమున నమర జాఱి
యచటనున్న భవాని యనుచరులై నట్టి దేవపత్నుల దివ్య దేహగంధ
వహమైన యనిలంబు వాసనల్ పదియోజనములకుఁ గొనితేర నమితలీల
నొప్పెడి నిట్టుల నొసర జంబూఫల సమితియుఁ దుంగదేశంబునుండి

తే. గీ. యవని వ్రాలుచు నేనుగు లంతలేసి । పొసఁగఁ గనుపట్టు తత్ఫలరసము పాఱు
దక్షిణేలావృతంబున నక్షయముగ । ననట జంబ్వాదినీదేవి యలరుచుండు. 35

—: ఇతర ద్రుమాది వర్ణనము :—

వ. మఱియు నచ్చటి లోకంబుల దేవ యక్ష రాక్షసాదు లద్దేవిం గొల్చి సకలసంపద లందు చుందు రింతియకాక కోకిలాక్షియుఁ, గామకళయుఁ గరుణయుఁ, గామపూజితయుఁ, గళోరవిగ్రహయు, దేవమాన్యయు, గభస్తినియు, నను నామంబులచే దేవి పూజింపఁ బడుచుండు. జంబూరసం బచ్చట వాయ్వర్కయోగంబున సువర్ణంబగుడు నానాభూష ణంబుల కమరాంగన లుపయోగింతురు. మహాకదంబకోటరంబులనుండి పంచధార లుప్పవిల్లి మధుధారలు పశ్చిమేళావృతంబునం బాఱుచుండు. వానిం బానంబు సేయు దేవతల ముఖగంధంబులు శతయోజనంబులు విస్తరిల్లు, నచ్చట ధారేశ్వరీదేవి పూజింప బడుచుండు. యీమెకుఁ గరాళదేహ యనియుఁ, గాలాంగియనియుం, గామకోటిప్రవర్తిని యనియు నామాంతరంబులు గలవు. కుముదరూపంబైన వటంబు శతబలంబని పిలువం బడు. కుముదమూర్ధంబునంబుట్టి తద్వటస్కంధంబు సొచ్చి యచ్చటినుండి గోముఖాది నదులు పయో దధి మధు ఘృత గుడాన్నాదులచేతను నంబరశయ్యాసనాభరణంబుల చేతను నిండి యిష్టంబులు సమకూర్చుచు నుత్తరేళావృతంబునం బాఱుచుండు. నచ్చట మీనాక్షీదేవి నీలాంబర, రౌద్రముఖి, నీలాలక నామాంతరంబులచేఁ బూజింపఁబడు. మఱియు నామెకు సతిమాన్య, యతిపూజ్య, మత్తమాతంగగామిని, మదనోన్మాదిని,

మాన, మానప్రియ, మారవేగధర, మారపూజిత, మారమాదిని, మాయూరవరశోభ. శిఖివాహనజనని మొదలగు నామంబులుం గలవు. తదీయ నదంబులందు జలపానంబు సేయువారికి పలీపలిత లక్షణంబులును, క్లమస్వేదదౌర్గంధ్యజరామయభయంబులును లేక నిత్యసుఖంబు గలిగియుండు. నిక మేరుపర్వతంబునకుం జుట్టును గేసరంబులుం బోలె నిరువది పర్వతంబులు గల వెవ్వి యనిన, ౩౬

సీ. ధరఁ గురంగంబును గురగంబును గుసుంభ ధాత్రిధరంబును దగు త్రికూట
శిశిర పతంగక క్షితిధరంబు లురుచక్రంబును నిషధంబు గపిల శంఖ
పర్వతంబులు శితివాసముల్ వైడూర్య చారుధి ఋషభ హంసమ్ము లింక
నాగభూధరముచు నారదశైలంబు కాలంజరంబు వికంక మివియ

తే. గీ. యిరువది నగంబు లింక నగ్గిరికిఁ బూర్వ । భాగమున రెండుశైలముల్ బాగుమీరు
నవియుఁ బడియు నెనిమిదివే లామడలగు । మఱియు విన్పింతు వినుమయ్య మౌనివర్య! ౩౭

—: మేరుపర్వత వర్ణనము :—

వ. ద్విసహస్ర ప్రమాణంబులగు జఠర దేవకూటంబు లుత్తరంబునను, పశ్చిమంబునం బవమాన పరియాత్రంబులును, దక్షిణంబునం గరవీర కైలాసంబులును, మఱియు నిట్లే మేరువున కుత్తరంబునఁ ద్రిశృంగ మకరంబులును మేరు మూర్ధంబునం బ్రహ్మపురి యున్నయవి. అప్పురి దశసహస్రయోజనంబులఁ బొడవును, నంతియ వెడల్పునై యుండు. నది శాతకౌంభయుతంబు దాని తర్వాతిలోకంబులు లోకపాలురవి. మేరువుమీఁదం దొమ్మిది పట్టణంబులు గలవు. వాని నామంబులు మనోవతియు, నమరావతియు సంయమనియుం, గృష్ణాంగనయు, శ్రద్ధావతియు, గంధవతియు, మహోదయయు, యశోవతియు నని పిల్తురు. వీనికి బ్రహ్మేంద్రాదులు క్రమంబుగ నధిపతులు అచ్చటనే భగవంతుడైన నారాయణుని వామపాదాంగుష్ఠంబున నిర్భిన్నంబై యంటూర్ధ్వ రంధ్రంబుననుండి గంగ యవతరించె. నది విష్ణుపదం బందురు. కొంతకాలంబున నది స్వర్గమార్గంబునకు వచ్చి దేవనది యయ్యె. నుత్తానపాదుని కుమారుండైన ధ్రువుండు పరమపావనుండై భగవత్పాదయుగళంబు సేవించుచు నిప్పటికి నచ్చటనే యుండె. నచ్చట సప్తర్షులు సర్వలోకహితార్థులయి ప్రదక్షిణంబు సేయుచుందురు. తపోమహిమంబులుగలవారి కాత్యంతికసుఖప్రదంబగు ప్రదేశం బిద్దియ. మహానటుండు తన జటాజూటంబున న వ్విష్ణుపాదోద్భవియగు గంగ నునిచి యవతరించుటయుఁ బ్రసిద్ధంబేకద. బ్రహ్మలోకంబున నున్నది నాల్గుగాఁ జీలి, సీత యనియు, నలకనంద యనియు, చక్షు వనియు, భద్ర యనియు నామంబులతో సముద్రంబునం గలసె,

సీత బ్రహ్మసదనంబుననుండి కేసరాఖ్యపర్వతంబులకు వచ్చుచున్నయది. యా గంగానది యచ్చటినుండి గంధమాదనంబు పైఁబడి తూర్పుగాఁ బ్రవహించి భద్రాశ్వ వర్షంబులఁ దడుపుచు క్షారసముద్రంబునం జొచ్చుచున్నయది. రెండవయది మాల్యవ చ్ఛృంగంబుననుండి వెడలి వేగవతి యయ్యె. అది కేతుమాలావర్షంబునం బ్రవహించి గంగచక్షువను పేరితోఁ బశ్చిమంబుగా వచ్చి సముద్రంబునం గలియు మూడవధార పుణ్య యనియు, నలకనంద యనియు నామంబులం బూని బ్రహ్మపదంబునుండి దక్షిణం బుగా వెడలి పర్వత వనాదులు దాటి హేమకూటపర్వతంబుం బ్రవేశించి యతివేగవతియై భారత వర్షంబునం బ్రవహించి దక్షిణ సముద్రంబునం గలియు. నీ గంగానది యందు స్నానాదు లొనర్చువారలకు రాజసూయాది ఫలంబులు సేకూరు. నాల్గవధార శృంగవత్పర్వతంబునుండి భద్రావాచ్యయై యుత్తరంబుగాఁ బాఱి సముద్రంబునం గలియు. అన్యంబులగు నదీనదంబులు పెక్కులు మేరుమందరంబులనుండి వచ్చుచున్నయవి. భారతవర్షంబు కర్మభూమి యనంబడు. నితరవర్షంబులు భౌములకు స్వర్గప్రదంబులు. స్వర్గలోకుఁ బుణ్యశేష భోగస్థానంబులు. అచ్చటివార లయుతాయువులు, వజ్రాంగులు, నాగసహస్రబలసమేతులును, గళత్రాఢ్యులును, సుఖాన్వితులయి యుందురు. మహాసౌర తపస్సంపన్నులయి యుందురు సర్వదా త్రేతాయుగసమంబైన కాలంబును నేకవర్షం బున కాఁ బ్రగర్భులగు స్త్రీలును నచ్చటి విశేషంబులు నని చెప్పి నారాయణుం డిళావృతవర్ష వృత్తాంతంబు సెప్ప నారంభించి యిట్లనియె. ౩౮

—: ఇళావృత వృత్తాంత వర్ణనము :—

సీ. అన్నివర్షంబుల నఖిలాంబయగు దేవి యర్చింపబడుచుండు నమితభక్తి
నయ్యిళావృతమున నంబుజోద్భవు నక్షియందు జన్మించిన యాతఁ డొకఁడె
తన భార్యతో దేవతాత్వమూను పరేశు డఖిలాత్మకుఁడు దేవుఁ డమితశక్తి
నాక్షేత్రమందు నన్యపురుషుఁ డొక్కఁడు రాడుసుమా జగద్ధాత్రిజినేలు
తల్లి పరాశక్తి దాను శపించిన కారణంబున శాప మూరయుంగ

తే. గీ. విమలమైనట్టి యయ్యిళావృతమునకును బురుషుఁడెవ్వాడు రారాదు బొరసి యెవ్వఁ
డేని వచ్చిన నప్పుడే యింతిరూపు వచ్చు ననుచును మునిలోకవంద్యచరిత! ౩౯

వ. మఱియు నచటివారందఱును స్త్రీలై యుందురు. వారు దేవిం గొల్చువారై సంకర్షణు భజియించుచుందురు. ఆత్మధ్యానయోగంబున సర్వభూతహితంబుఁ గోరి తామసియుఁ, దురీయయు నగు ప్రకృతి స్వగవంతుఁడగు రుద్రుండు ధ్యానించు నెట్లనిన. ౪౦

సీ. ప్రణవపూర్వక నమః పదము చతుర్థ్యంత భగవత్పదంబును బరగఁ బల్కి
యమ్మహాపురుషాయ యనునట్టి పదమును నతికించి యింపుగా నంపుమీద

రాజితంబైన సర్వగుణసంఖ్యానాయ యనుసట్టి పదమును వ్యాహరించి
యాపై ననంతాయ యనుచు నవ్యక్తాయ నమ యని పల్కిన నమురుసట్టి.

తే. గీ. మంత్ర ముచ్చారణము చేసి మఱియు నాతఁ । డమితభక్తిని భద్రాత్ము నాదిదేవు
నా హయగ్రీవు సకలలోకైకవంద్యు । నిత్యమును గొల్చు సత్యంత నియతిమీర. ౪౧

సీ. అవల భజే భజన్యారణ పాదపంకజ భగస్య యటంచుఁ గడగి పల్కి
కృత్స్నస్య యనియును గెరలి పరంపరాయణ మని పల్కి యత్యలఘులీల
నరసిన యస్య మాయాగుణకర్మవృత్తిభి రని తామసమ్మతిని నిరీక్ష్య
తోహ్యణ్వపి యనుచు దొడి దృష్టి రజ్యతే యనుచు నీశే యదా యనుచు మఱియు

తే. గీ. నోజిత యటంచు మన్యు రంచును తదుపరి నంహసాక స్త మనుచును నవలఁ బ్రీతి
తో నమ స్తేత యని తమితో జిగీషు । రనియు నాత్మ యనుచుండు రసఘచరిత! ౪౨

ఉపజాతి. జగంబు మాయాశ్రయకర్మవృత్తులన్ । దగంగ నీ వెంతయు సేయుఁవాఁడవై
యొగి న్వినోదం బొసరించుచుండఁగా । నగున్ సమస్తోన్నతకార్యసంతతుల్, ౪౩

వ. అని మఱియు ౪౪

సీ. అసద్రుశోయో యని యవలను బ్రతిభాతి మాయయా క్షేబేవ మధు పటంచు
నేచి యాసవతామ్రలోచన యనియు ననాగవర్త్వోర్ష్మణ నాగబదము
లతికించి యీశిరె యనుచును హ్రీ యని యత్పాదయో రని యందుమీద
స్పర్శన యని పదంపడి ధర్షితేంద్రియా యని యమాహురనుచు నస్యయనుచు
స్థితి జన్మసంయమం త్రిభి రనియు విహీన మనియు మనంతమం చనియు బూష
యో యనియు నవేద నొగిఁ బల్కి సిద్ధార్థ మివకశ్చిస్థ్సిత మని యవలఁ బేర్మి
భూమండల మ్మని మూర్ధసహస్రధా మను నని యామీద మహితవృత్తి
యస్యాద్య ఆసీత్తు నని గుణవిగ్రహో యని మహాన్విజ్ఞాన యని యవలను
ధిష్ణ్యో యటంచును దెలివితో భగవానజఃకిల యంచును సరగ మఱియు
యత్సంవృతోహమ్మటంచును ద్రివృయస్వతేజసా యనుచును నోజఁ దనర
వైకారికిమ్మని పరల తామస మని యైంద్రియని స్పృజే యనియు వెండి
నలరంగ నేతెవయంయస్య యని వశె యని మహాత్మన యని యటస్థిరా శ్శ
కుంతాఃవ యనుచు గొమరొప్పదా సూత్ర యంత్రితా యని మహా నహమటంచు
వైకృతతామసే వరపదంబుల బల్కి మఱి యింద్రయాస్స్రుజామయని పిపప
నుడువ సర్వేయదనుగ్రహాదిదమని యన్నిర్మితాంకర్షి యని యపి యని
యటఁ గర్మపర్వణీ మ్మనియు మహాజనా యే గురుసర్గమోహిత యటంచు
తనర నవేదనిస్తారణయోగమంచని యంజసాయని యతిముదమున
తస్మై నమో యని తనర తేవిలయో దయాత్మనే యని యిట్టు లాత్మనిష్ఠఁ

తే. గీ. దరలకుండు నటంచును దతవిభూతి । నయ్యిళావృతమున రుద్రుఁ డలరనొప్పు
నాత్మ సంకర్షణుని గొల్చు ననుచుఁ బల్కి । పిదప నారాయణుండు నారదుని జూచి. ౪౫

తే. గీ. అట్టులే ధర్మపుత్రకుంతై నయట్టి । వాఁడు భద్రశ్రవుఁడు వాని వంశపతులు
పురుషులును భద్రసేవకుల్ భూరిభక్తి । హయగళుని గొల్చుచుంద్రు భద్రాశ్వమునను. ౪౬

సీ. ప్రణవనమస్సులు భగవతేధర్మాయ లాత్మవిశోధనాయ నమ లయ్యె
మంత్రంబు దానిని మగువక స్తవసముల్ గావింతురు శమాదికములుగల్గి
భగవద్విచేష్టితమ్మగు చిత్రములలోనఁ జిత్రంబు జనుఁ డిందుఁ జేయు పాప
మింతయు మేలు నూహింపండు నీశ్వరం బీ జగంబని పెద్ద తొాఁజఁ దెల్పి.

తే.గీ. రట్టులయ్యును మాయచే గట్టుపడుచు నెట్టుదురు కాల మిపుడు నే నిన్నుఁగొల్తు
నజరు నక్షయు నచ్యుతు నాదిదేవు । వేదవేద్యు మహాముహు విశ్వవంద్యు. ౪౭

వ. భద్రశ్రవసు లిట్లు హయగ్రీవు సంస్తవంబులు సేయుచుందు రని చెప్పిన నారాయణునితో
నారదుండు, ౪౮

—: వర్షాంతర్గత సేవ్యసేవక విచారము :—

మ. హరివర్షంబునఁ బాపనాశియగు పద్మాక్షుండు నారాయణుం
డురు కారుణ్యరసంబుమీరఁగ మహోద్యోగంబునం భక్తులం
బరిపాలించెడు దివ్యమంగళతనుప్రాశస్త్యుఁడై యట్టి శ్రీ
హరియం దంచితభక్తియుక్తుఁడయి ప్రహ్లాదుండు సేవించెడిన్. ౪౯

సీ. ప్రణవనమస్సుల పైనను భగవతే యని నరసింహాయ యనియు నందుఁ
బై నమశ్శబ్దంబు పల్కి తేజస్సని తేజసే యని తద్దఁ దెలివిగల్గి
ఆవిరావిర్భవ యని వజ్రదంష్ట్రి కర్మాశయా వంధయ యని తదుపరి
రంధయ యని తమోగ్రస యని ప్రణవంబు పల్కి స్వాహా యని పరగ నభయ
మని మమాత్మని యని యపల భూయిష్ఠాయటంచును బ్రణవంబు మించ నుడివి
క్ష్రౌమ్మనునది చెప్పి స్వస్త్యస్తు విశ్వస్య ఖల యని సంతోషకలితుఁడగుచు

తే. గీ. నయ్యధోక్షజు ధ్యానించునట్టి మనసు । గలిగి సాంసారికములనుఁ దొలఁగి మెలఁగఁ
జేయు మనుచును దత్త్వైకసిద్ధి గలిగి । సతము ప్రహ్లాదుఁ డాత్మలో సంస్మరించు. ౫౦

చ. జగములకెల్ల మేలగుతఁ జాలఖలుండు ప్రసన్నుడౌత భూ
తగణములెల్ల నీశ్వరుని ధ్యానము సేసెడిగాత మానసం
బు గరమధోక్షజుం దవిలి పొల్చెడిగాత నహేతుకంబులన్
దిగఁబడకుండుగావుత మదీయని ధ్యానము సేయు నిచ్చలున్. ౫౧

వ. మఱియు నాగార దార ధన పుత్త్రాదుల సంగమంబు గలుఁగకుండుగాత యనియు, ౫౨

క. భగవంతునం దకించన । యగు భక్తియె కలిగెనేని యఖిలగుణంబుల్
తగియుండు సందు తక్కిన । నగునే సద్గుణము లెంతయారటఁ బడినన్. ౫౩

క. మీనములకుఁ దోయమువలె । శ్రీనారాయణుఁడెసుమ్ము జీవము దేహ్యా
త్మానమునకు హరిగొలువని । యా నరు పెత్తనము వయసునందేసుమ్మీ. ౫౪

మ. హరిఁ గీర్తింపనినోరు తత్పదయుగధ్యానానురాగంబునం
గరమింపొందని మానసంబు తదవేక్షాశూన్యనేత్రంబులున్
గరుడస్యందనుఁ బూజసేయని కరాగ్రంబుల్ వృథల్గావె సం
సరణాంభోనిధి దాటు నావ నృహరిస్తావంబకా యెన్నగన్. ౫౫

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుండు పరమాహ్లాదంబున నారాయణు గొల్చుచుండు. మఱియు కేతుమాలావర్షంబున స్మరస్వరూపుఁడగు భగవంతునిం దదుద్ధారీశ్వరి యగు రమాదేవి ప్రణవంబుతోను సంత్యోష్మంబు రేఫయుక్తంబుచేసి వేర్వేర ఆ-ఈ-ఊ లంగల్పి బిందుయుతంబులుచేసి మూడుబీజంబులనుం బల్కి భగవతే హృషీకేశాయ సర్వగుణై స్సర్వగుణవిశేషై ర్విలక్షితాత్మనే । ఆకూతీనాంచితీనాంచేతసాంవిశేషణాం చాధిపతయే షోడశకళామయాయ ఛందోమయాయ అన్నమయాయ అమృతమయాయ సహసే ఓజసే బలాయ కాంతాయ కామాయ నమస్తే ఉభయ ప్రభూయాత్ । స్త్రియోవ్రతై స్త్వాం హృషీకేశే శ్వరంస్వతో హ్యారాధ్య లోకే పతిమాశాసతేన్యం । తాసాంనతేవై పరిపాంత్యపత్యం ప్రియంధనాయూంషి యతో స్వతంత్రాః. అని యివ్విధంబునం భజించుచుండు. మఱియు రమ్యకవర్షంబున మత్స్యరూపధరుండగు హరిని మనువు స్తోత్రంబు సేయుచుండు నెట్లనిన. ౫౬

సీ. ప్రణవంబును నమస్సు బల్కి ముఖ్యతమాయ నమ యని సత్వాయ నా దలిర్పఁ
బదమూది యప్పలఁ బ్రాణాయ యని యోజసే బలాయ యటంచుఁ జెప్పవలయు
సుమి మహామత్స్యాయ నమయనిపల్కిన మంత్రంబు నిఖిలైక మంగళంబు
దీనిఁ బఠించి యెంతేనియు భక్తితో స్తవముసేయును నీవె సకలలోక

తే.గీ. ములకు నీశ్వరుఁడవు సర్వమును సృజించి । బొమ్మలాటనుఁ బోలె సంపూర్ణశక్తి
నాటలాడించెదవు దేవ యనుచు బల్కి । పరిపరివిధంబులను భక్తి బాప మడర. ౫౭

వ. మఱియు హిరణ్మయనామవర్షంబున భగవంతుండు కూర్మరూపంబు ధరియించి యోగపతియై యర్యమునిచేఁ బూజింపంబడుచుండు. ౫౮

సీ. ప్రణవంబు నొగి నమః పదమును భగవతే యనునట్టి పదమును నమరఁజేసి
పరగ నాపైన కూపారాయ సర్వసత్వగుణవిశేషణాయ గతవర్ణ
తతిఁగూర్చి నోపలక్షిత స్థానాయ నమ యని వర్ష్మణే నమ యటంచు

భూమ్నే నమో యని పౌరిశవస్థానాయ నమ యని తేయని క్రమతఁ జెప్పి
యెవనిరూపము మాయ నెనసి యర్థస్వరూపంబై వివిధరూపంబు లయ్యె

తే. గీ. నెవ్వనికి సంఖ్యయును వేదహీనచరితుఁ। దేవుమీరంగ వ్యపదేశరూపి యెవ్వ
డట్టి భగవంతునకును జోహా రొనర్తు । సంతతము భక్తియుతమానసంబుతోడ. ౫౯

చ. వెలఁగి జరాయుజంబులును స్వేదజముల్ మఱి యండజంబులున్
బొలువగు నుద్భిదంబులును భూరిచరాచరమెల్ల దేవమా
నులు పితృభూత మైంద్రియమునున్ దివియున్ క్షితియున్ గిరుల్ సరి
త్తులు దధి దీవులున్ గ్రహతతుల్ మఱి ఱిక్కలు నొక్కదేకదా. ౬౦

ఆ. వె. రెండుమూడునంచు నుండు భేదము లెల్ల కల్పితములు వేఱ కావు నీకు
నామరూపము లవి యేమియు లేకున్న । నున్నయట్లు మాయ పన్నుచుండు. ౬౧

వ. ఇట్లని యర్యముండు స్తుతియించుచుండు. ౬౨

క. కురువర్షంబున దేవుఁడు । పరమపురుషుఁ డాదిపంక్తి భావంబున దాఁ
బరఁగగ భూదేవి మహా । దరమున స్తోత్రంబు సేయు దానవవైరిన్. ౬౩

సీ. ప్రణవంబును నమస్సు భగవతే యని మంత్ర లింగాయ యనిభక్తి లీల బెనచి
వెలయ యజ్ఞక్రతవే యనియు మహాధ్వరావయవాయ యటంచుఁ బల్కి
యలర మహావరాహాయ నమో యని కర్మశుక్లాయనాం బేర్మినిలిపి
త్రియుగాయ నమ యని తే యని పల్కిన మంత్రంబు పఠియించి మాన్యవృత్తి

తే.గీ. యెవనిరూపంబు గుణములం దిమ్ముగాంచు । దారువులయందు జాతవేదసుఁడుబోలె
నట్టిదేవు ననంతుని న్నాదిమూర్తి । రమ్యగుణసాంద్రు యజ్ఞవరాహుఁ దలతు. ౬౪

వ. ఇట్లు ధరాదేవి వరాహమూర్తిని స్తవంబుచేయుచుండు మరియు కింపురుషవర్షంబున దాశరథియు సీతారామచంద్రుండు నగు భగవంతుని శ్రీహనుమంతుండు స్తవంబు సేయుచుండు. ౬౫

సీ ప్రణవమ్మును నమస్సు భగవతే ఉత్తమశ్లోకాయ నమ యని సొరదిఁ జెప్పి
యార్యలక్షణశీల యనియు వ్రతాయ యటంచును నమయంచు నపుల భక్తిఁ
దనరంగ నుపశిక్షితాత్మనే యనుచు నుపాసితలోకాయ యని నమయని
తాల్మితో సాధువాదనికషణాయ నమోయంచు మఱియును మోదమలర

తే. గీ. నెనసి బ్రహ్మణ్యదేవాయ యనుచుఁ బల్కి । మొగి మహాపురుషాయ యనుం చుచ్చరించి
తొడిమహాభాగమునకు చతుర్థిఁజేర్చి । నను యనిన మంత్రమును మహావంవమునను. ౬౬

వ. పఠించి మరియు, ౬౭

ఉ. మానవరూపమొంది మహిమం దివిజావళిఁ బ్రోచి రాక్షసో
త్తానముఁ జంపి లక్ష్మణునిఁ దమ్మునిగాఁ గొనినట్టి జానకీ
జానివి నీవు కొల్తు ననిశంబును నిన్ను బరేశ సంతతా
నూనవిభాను నిర్గుణఘనుం బరముం బరతత్త్వవాంఛితున్. ౭౮

వ. అని యిట్లు హనుమంతునిచే స్తోత్రంబు సేయంబడుచుండు. మఱియు, భారతాఖ్య వర్షంబున నాదిపూరుషుండనైన నేన నివసించి యందు నీవలన స్తవంబు సేయంబడుచుందు. ౭౯

సీ. ప్రణవంబు నొగి జెప్పి పైన నమఃపదమిడి భగవత్పదము చతుర్థిఁగలయంగ
లీలతో నుపశమశీలాయ యని పల్కి యుపరతానాత్మాయ యనుచుఁ జెప్పి
కెరలి యాపై నమో కించని విత్తాయ యని ఋషి ఋషభాయ యనుచుఁ బల్కి
నవి నరనారాయణాయ యంచును బిల్చి పరమహంస యటంచుఁ బలికి మఱియు

తే.గీ. పరమగురవేయటంచును బాగుమీఱఁ। గ్రమత నాత్మ పదంబునా రామపదము
నధిపతిపదంబు నమసించి యది చతుర్థి। నతికి యాపై నమో నమ యందు వీవు. ౮౦

క. బహుభంగుల లోకములన్। విహితంబులు సేసి సర్వవిశ్వమయుఁడవై
రహియించుచుండియు సుగుణ। రహితుడవై యుందు వీవు రాజీవాక్షా! ౮౧

వ. ఇవ్విధంబున నీవు నన్ను స్తోత్రంబు సేయుచుందు వికభారతవర్షంబున నదీనదభేదంబులును, శైలంబులునుం జెప్పెద, నేకాగ్రమానసుండవై వినుము. మలయంబును, మంగళప్రస్థంబును, మైనాకంబును, త్రికూటంబును, కోల్లంబును, సహ్యంబును, దేవగిరియు, ఋష్యమూకంబును, శ్రీశైలంబును, వేంకటాద్రియు, మహేంద్రకంబును. వారిధారంబును, వింధ్యంబును, శుక్తిమంతంబును, ఋక్షంబును, నీలాద్రియు పారియాత్రంబును, ద్రోణంబును, గోవర్ధనంబును, రైవతకంబును, కకుభంబును, గౌరముఖంబును, ఇంద్రకీలంబును, గామగిరియు, మొదలుగాగల పర్వతంబులు గలవు. తామ్రపర్ణియుఁ, జంద్రవశయుఁ, గృతమాలయు, వటోదకయు, వైహాయసియుఁ, గావేరియు, వేణయుఁ, బయస్వినియుఁ, దుంగభద్రయుఁ, గృష్ణవేణియు, శర్కరయు; పర్తికయు, గోదావరియు, భీమరథియు, నిర్వింధ్యయుఁ, బయోష్ణికయుఁ, దాపియు, రవయు, సరసయు, నర్మదయు, సరస్వతియుఁ, జర్మణ్వతియు సింధువు, నందయు, శోణయు, మహానదియు, ఋషికుల్యయు, త్రిసామయు, వేదస్మృతియు, గౌశికయు, యమునయు, మందాకినియు, దృషద్వతియు, గోమతియు, శరవేగయు, రోధావతియు, సప్తవతియు, సుషామయు, శతద్రువునుఁ, జంద్రభాగయు, మరుద్వతియు, వితస్తయు, నసిక్నియు, విశ్వయు మొదలుగాఁగల నదు లనేకంబులు గలవు. ఈ వర్షంబున సంభవించిన పురుషులు తమ తమ శుక్ల లోహిత కృష్ణాభంబులైన

కర్మంబులచే దివ్య మానుష నారక ఫలంబు లనుభవింతురు. వర్ణవిభాగంబుచే నపవర్గంబు సాధించెదరు. ౭౨

ఉ. భారతవర్ష సంభవుల భాగ్యమె భాగ్యము మాధవాంఘ్రిసే
వారతి గల్గి సంసరణబంధములూడ్చి గుణప్రకాంతముల్
మీఱి యఘాటవిన్ నరికి మేలగుమార్గము పట్టి మోక్షల
క్ష్మీరమణీయులై పొనరు మేటులు వారల నెన్న శక్యమే. ౭౩

ఉ. భాగవతాగ్రగణ్యులు విభాసుర కేశవభక్తియుక్తులున్
నైగమకర్మకాండకలనాపరిశోభితు లమ్యతోత్సవ
శ్రీగరిముల్ మఖప్రకరకృత్యవిచారులు సార్వకాలికా
భ్యాగతపూజనవ్రతపరాయణు లన్నిట మేటు లెన్నగన్, ౭౪

ఆ. వె. భాగవతులు లేని పదము శ్మశానంబు । శౌరిపూజలేని స్థలము మలము
భక్తిలేని బ్రతుకు పరమనీచముగాన । భరతవర్షభవులె భాగ్యనిధులు. ౭౫

వ. మఱియు జంబూద్వీపంబున కెన్మిది యుపద్వీపంబులు గలవు. స్వర్ణప్రస్థంబును, చంద్ర శుక్లంబును, ఆవర్తనంబును, రమణాణంబును, మందరంబును, హరిణంబును, పాంచ జన్యంబును సింహళంబును, దీనిన లంక యందురు. నారదా! జంబూద్వీప వివరంబు సెప్పితి. నికఁ బ్లక్షాది షట్కంబు వివరించెద నని, ౭౬

—: ద్వీపాంతర సమాచారము :—

క. తనరం జంబూద్వీపం । బునుఁబోలె న్మేరువుండు మున్నీరును జు
ట్టును నిక్షురసంబులతో । నినుమడి పరిమాణమయ్యె నిలఁ బ్లక్షమునన్. ౭౭

ఆ. వె. ప్లక్షవృక్షములను బరివేష్టింతంబగు । నిశ్చయముగ నిదియు నేరెడెంత
నొగి నచట హిరణ్మయుండైన యనలుండు । నలరెడిని బ్రియవతాత్మజుండు. ౭౮

ఆ. వె. చెలగి వాని సప్తజిహ్వుఁ డటందురు । వాఁడు దాని నేడు వర్షములుగఁ
జేసి పుత్రులకును జెరి యింత యిచ్చి తా । నసల యోగమార్గ మాశ్రయించె. ౭౯

ఆ. వె. యోగభావమంది యుగ్రు సుమాపతి । నాశ్రయించి క్షేమ మందెఁ దుదిని
ఏడు పర్వతంబు లేడు వాహినులును । జువ్విదీవియందు నివ్వటిల్లు. ౮౦

వ. అరుణయు, నన్నృమ్ణయు, నాంగిరసియు, సావిత్రియు, సుప్రభాతికయు, ఋతుంబరయు నను నివి నదులయ్యె. మణికూటంబును, వజ్రకూటంబును, ఇంద్రసేనంబును, జ్యోతిష్మంతంబును, సుపర్ణంబును, హిరణ్యష్ఠీవము, మేఘమాలయు, నను నివి

పర్యంతములు, ప్లక్షద్వీపంబున నదీజలంబుల దర్శన స్పర్శనంబులచేతనే రజంబునుం దమంబు నడంగు. హంసవర్ణంబును, పతంగవర్ణంబులును, నూర్ధ్వాయన వర్ణంబును, సత్యాంగవర్ణంబును నను నాలుగు వర్ణంబులు గలవు. వారు సహస్రవర్షపరిమితా యుష్కులు. వేదవిద్యావిధానంబుల సూర్యు యజింతురు. ప్లక్షంబు మొదలగు నైదు దీవుల యందు నాయువు, నింద్రియబలంబును, బుద్ధియు సమంబులు. ఔత్పత్తికీసిద్ధియు లోక విక్రమంబునుం దుల్యంబులై యుండు. మఱియుఁ బ్లక్షద్వీపానంతరంబున సురా సముద్రం బుండు. దాని కవ్వల శాల్మల వృక్షంబులచే నిండిన శాల్మలీద్వీపంబు ప్లక్షం బునకు రెండంతలై యుండు. ౮౧

తే. గీ. జువ్వియె త్రెత్తు బూరుగు నివ్వటిల్లు । బూరుగను గరటామాను బొరసియుండు
నా ప్రియవ్రతుకొడుకైన యజ్ఞవాహు । డంపు దొరయయి పర్తిల్లు ననఘులీల. ౮౨

క. తన యేడ్వురు కొడుకులకును । జనపతి ద్వీపంబు బంచె సంయమినాథా
వినుమా యవి వర్షములై । తనరెన్ దెల్పెదను నీకుఁ దన్నామములన్. ౮౩

వ. అవి సురోచనంబును. సౌమనస్యంబును, రమణంబును, దేవవర్షకంబును, పారిభద్రం బును, నాప్యాయనంబును, అవిజ్ఞతంబును, నాంబడు, శతశృంగంబును, వామదేవంబును, కన్దకంబును, గుముదంబును, పుష్పవర్షంబును, సహస్రశ్రుతియు, నను పర్వతంబు లేడు. అనుమతియు, సినీవాలియు, సరస్వతియు, గుహువును, రజనియు, నందయు, రాకయు నను నేడు నదులు గిరివహించు. నందలివారు నాలుగు వర్ణంబులవారు. శ్రుతధర, వసుంధర, వీర్యధరేషుంధరులు నాం ప్రసిద్ధులై యుందురు. సోము భజింతురు. దానిం దాటి సురాసముద్రంబునకు రెండంతలై ఘృతజలధి యుండు. దానిచేఁ జుట్టంబడి మహనీయంబైన కుశద్వీపంబు గలదు. ౮౪

క. ఆ దీవిని నామము దా । నాదిమకారణమెయ్యెన యదియే కానన్
నీదు మదిం దెలియుము మా । నీ దివ్యకుశాళి యుండు నిరత మటంచున్. ౮౫

ఉ. అందు హిరణ్యరేతుఁడు ప్రియవ్రతసూనుఁడు ఱేఁడు వానికిన్
నందను లేడ్వురై తనరినం దగ రాజ్యము నేడుపాళ్ళుగాఁ
బొందికఁ బంచియిచ్చె మునిపూజిత యిప్పుడ వేడు వర్షముల్
విందువుగాక నామములు వే వివరించెద నింపుమీరఁగన్. ౮౬

వ. వసువును, వసుదానుండును, దృఢరుచియు, నాభిగుప్తుండును, సత్యవ్రతుండును, వివిక్తుండును, దేవకుండును, వారి నామంబు లగు. నా నామంబులచే వర్షంబులం బేర్కొనియెద రా వర్షంబులయం దేడునదులు, నేడు పర్వతంబులు గలవు. చక్రం బునుం, జతుశ్శృంగంబునుఁ, గపిలంబును, జిత్రకూటంబును, దేవానీకంబును, నూర్ధ్వ రోమంబును, ద్రవిణంబును నన నివి పర్వతంబులు. రసకుల్యయు, మధుకుల్యయు,

మిత్రవిందయు, శ్రుతవిందయు, దేవగర్భయు, నఘచ్యుతయు, మంత్రమాలికయు నను నిపి నదులు. మఱియు నందు నాల్గువర్ణంబు లుండు. కుశల కోవిదాభియుక్త కులక సంజ్ఞల జాతవేదుండు పూజింపంబడు నని మఱియు నారాయణుండు. ౮౭

—: శిష్టద్వీప సమాచారము :—

క. ఘృతవారాంనిధిచే నా । వృతమైనది కుశము పేరి ద్వీపము మఱి యం
చితగతి దానికి నవ్వల స్థితింగాంచుఁ గ్రౌంచ మనెడి ద్వీపము మౌనీ! ౮౮

క. అది క్షీరోదధిచేతం । బదిలంబుగఁ జుట్టఁబడియె మఱి క్రౌంచగిరిన్
ముదమున ధరించు నయ్యది । యది కారణమయ్యె దాని కా పే రిడఁగన్. ౮౯

ఆ. వె. గుహుఁడు పొట్టఁ బగులఁగొట్టిన కతమున । బాధదీర నందుఁ బాలలోనఁ
దడియుచుండుఁ గ్రౌంచ ధరణీధరేంద్రుండు । వరుణుఁ డేలుచుండు వాని నెప్డు ౯౦

క. అదివిని ఘృతపృష్ఠుఁడు । నాఁ దగిన ప్రియవ్రతేంద్రు నందనుఁ డేలెన్
మోదమ్మున నిజసుతులకు । బాదుగ నేడ్వురకు దాని బంచి యొసంగెన్. ౯౧

వ. ఆముఁడును, మధురహుఁడును, మేఘపృష్ఠుఁడును, సుధామకుఁడును, భ్రాజిష్ఠుండును, లోహితార్చుండును, వనస్పతియు వారి నామంబులు. వారి పేళ్ళచే సప్త వర్షంబులుం గీర్తింపంబడు. శుక్లంబును, ధర్మమానంబును, భోజనంబును, నుపబర్హణంబును, నందంబును,నందనంబును,సర్వతోభద్రంబు ననునవి యేడుం బర్వతంబులు.నభయయు, నమృతౌఘయు, నాచార్యకయు, తీర్థవతియు, వృత్తిరూపవతియు, శుక్లయు, పవిత్రవతి కయు నను నవి యేడును నదులు. పురుష, ఋషభ, ద్రవిణ, దేవక నామంబుల నాలుగు వర్ణంబుల వారు నం దుందురు. అందుండు వా రాపోమయుండగు నపాంపతిం గొల్చు చుందురు. మఱియు "తానఃపునీతామీ వఘ్ని స్పృశతా మాత్మనా భువో" యను మంత్రంబు జపించుచుం జలపతి ననేకవిధంబుల స్తవంబుసేయుచుండు రింతియగాక యా ద్వీపంబున కవ్వల. ౯౨

ఉ. ముప్పదిరెండులక్షల సముజ్జ్వలయోజనముల్ తలిర్చి బల్
మెప్పు వహించు నా దధిసమేతమహాంబుధి తత్సమానమై
యొప్పెడి దీవి శాక మన నొప్పున నం దొక శాకవృక్షమున్
గొప్పది యుండుటం దగియెఁ గుంభిని శాకసమాఖ్య దానికిన్. ౯౩

క. దానికి మేధాతిథియను । భూనాథుఁడు గలఁడు వాఁడు పుత్రుండె కదా
జానుగఁ బ్రియవ్రతునకున్ । దానును విభజించెఁ బుత్ర తతి కద్దీవిన్. ౯౪

వ. పురోజవుండును, మనోజవుండును, పవమానకుండును, ధూమ్రానీకుండును, చిత్ర రేఫుండును, బహురూపుండును, విశ్వధరుండు ననువారు పుత్రులు. వారి నామంబు

లంగాంచి వర్షంబులు విస్తరిల్లె. నీశానంబును, సూరుశృంగంబును, బలభద్రంబును, శతకేసరంబును, సహస్రస్రోతకంబును, దేవపాలంబును, మహానసంబును నను నేడుపర్వతంబులును, అనఘయుఁ, బ్రభమయు, నాయుర్ధయు, నుభయస్పృష్టియు, నపరాజితయు, పంచపదియు సహస్రశ్రుతియు, నిజధృతియు నను నేడు నదు లుండు. సత్యవ్రత, క్రతువ్రత, దానవ్రత తానువ్రతులను వర్ణంబులు గలవం దంతర్యామి యగు నీశ్వరుండు సర్వంబుం బరిపాలించుచుండు. అటపై శాకద్వీపంబున కిబ్బడి యగు పుష్కరద్వీపంబు గల దది శుద్ధోదకసముద్రంబుంచే నావరింపంబడి యుండు మఱియు, ౯౫

తే.గీ ఉజ్జ్వలజ్జ్వలనజ్జ్వాలి కోపమంబు । లైన పత్రంబునవి విశదాభములయి
స్వర్ణమయములు నై లక్ష సంఖ్య లొంది । తనరు పుష్కర మొక్కటి దాన నుండు ౯౬

తే.గీ. అదికతంబున విను బుష్క రాఖ్య గలిగె । స్రష్ట కాసన మిది దీని సాధుసమితి
మానసోత్తర మనెడి నామంబుతోడఁ । బిల్తు రది మానసోత్తర పృథివి నుంట. ౯౭

వ మఱియు సర్వాచీన పరాచీనంబులగు ద్వీపంబులకు నవధిగా నత్యున్నతంబును, బదివేల యోజనంబులు పొడవును, బదివేలయోజనంబుల నిడివియుం గలిగి యొక పర్వతంబు గలదు. దాని నవధిగిరి యందురు. నాలుగుదిక్కుల నాలుగుపట్టణంబులు గలవు. అవి యింద్ర యమ వరుణ కుబేరుల నగరంబులు. అందుపై మేరువుం దిరుగుచు భానుండు తేజరిల్లు. సంవత్సరాత్మకంబైన చక్రగతి దేవతల కొక్క యహోరాత్రంబగుఁ బ్రియవ్రత పుత్రుండు వీతిహోత్రతనూజుల నిరువుర వర్షద్వయంబునస్థాపించె. వారిని రమణుం డనియు, ధాతకి యనియుం బిల్తురు. వారిపేళ్ళనే రెండువర్షంబు లయ్యె. అచ్చటివారు కర్మయోగంబున బ్రహ్మరూపుఁడగు పరమేశ్వరు నర్చింతురు. మఱియు, ౯౮

—: లోకాలోకపర్వత వర్ణనము :—

క. ఆ కడపటిగిరి లోకా । లోకం బన బరగు నదియు లోకంబున కా
లోకమునకు నడుమను సు । శ్రీకంబై యుండి పేరు చెందె మునీంద్రా! ౯౯

క. అచ్చోటఁ బ్రాణు లుండవు । చొచ్చిన దెద్దేని మరల జూడదు లోకం
బచ్చపు టద్దముబోలెడి । లచ్చిమగఁడు ముజ్జగంబు లకుఁ దుది నిడియెన్ ౧౦౦

వ. మఱియు సూర్యాదిధ్రువాంతంబులయిన ఖేటంబుల రశ్ములు లోకాలోకావశంబునంజేసి దిగువ మూడులోకంబులం దేజరిల్లుచుండు. పరాచీనంబులైన లోకంబుల కంటవు. భూమండలపరిమాణంబు పంచాశత్కోటిగణితంబు లోకాలోకంబందు నాలవ వంతుండు. దానిపై నాలుగు దిగ్గజంబులు బ్రహ్మచే నిర్మింపంబడి యుండు. ౧౦౧

చ. ధర ఋషభంబునుం బరమ తాపసకుంజర పుష్కచూడమున్
మఱియును వామనంబు జన మానితమైన పరాజితంబును

యిరువదియైదులక్షల యోజనంబు లర్కుండు నడుచు ముహూర్తంబునకు సూర్యుని రథంబు ముప్పదిలక్షల యోజనంబులు సను. త్రయీమయుండైన సూర్యుండు ప్రవహంబను సమీరంబుచే నిండి దన నక్షత్రగ్రహపంక్తులం గూడి క్రుమ్మరుచుండు. మఱియు, ౧౨౨

మత్తకోకిల॥ ఏకచక్రము ద్వాదశారము నింపుమీరు త్రినాభికిం
బై కడుం షడుదారనేమికమై పొసంగెడి నర్యమా
స్తోకభూరిరథంబు మేరువు జుట్టు క్రుమ్మరుచుండెడిన్
బ్రాకటాక్షము మానసోత్తర పర్వతమ్మున నిమ్మగున్. ౧౨౩

తే.గీ. తైలకారకయంత్రంబుఁ బోలె నిట్లు । మానసోత్తరపర్వ తాధీనమైన
యక్షమున ధ్రువపర్యంత మలమి తిరుగు । సూర్యునిరథంబు వేగవి స్ఫూర్తిఁదనర.

క. సప్తచ్ఛందములనియెడి । సప్తాశ్వము లీడ్చుచుండు సతతము పంకే
జాప్తునిరథము ననూరుఁడు । స్వాప్తకలాకౌశలమున సౌత్యము సేయున్. ౧౨౫

ఆ.వె. అలర వ్రేలికప్పుఁ డంతలేసి తనుప్ర । మాణములు పొసంగ మౌనివరులు
వాలఖిల్యు లనెడి వా రరువదివేలమంది స్తుతులొనర్తు రంపు నెపుడు. ౧౨౬

ఆ.వె. మఱియు నితరమునులు మాన్యులు గంధర్వు । లప్సరసలు మరగు యాతుధాను
లెలమి నెలకు నెలకు నేడ్వు రేడ్వురుగాగ । నర్కుసేవమొనర్తు రధికభక్తి.

సీ. చరచరగ్రుమ్మరి సారెఁదిప్పుచునుండ నంపుఁ గీటం బెదు రరగినట్లు
కాలచక్రంబు చక్కఁగఁ బ్రదక్షిణలీలఁ గనకాద్రిచుట్టును గదలుచుండ
గ్రహగమనంబు నిక్కంబుగ నెదురయి యుండు ఋక్షంబుల నొరిదపిలి
రాసుల గడచుచు రాత్రులందుఁ బగళ్ళ నెపఁపక నారాయ ణేచ్ఛనెసగి

తే.గీ. యవ్వసంతాదిఋతువులు నర్కచంద్ర । శోభలను మార్చుచును సర్వ శుభపములగు
భావములు గల్గఁజేసియు బ్రజల బ్రోచు । నిందిరేశుండు సచ్చిదా నందమూర్తి. ౧౨౮

చ. ఇరుబదిరెండు లెక్కల నహీనత సూర్యుఁడు జుట్టిరాగ వ
త్సరమగు వత్సరంబునకు ద్వాదశమాసము లొక్కమాస మి
ద్ధరణి సపాదభద్వయగతామరసాప్తునిచేతఁ జెల్వగున్
బరగెడి పక్ష మర్ధము । నన్ ఋతువయ్యెడు నాఋమాసములే. ౧౨౯

తే.గీ కాలచక్రంబు సగము న క్షమలహితుఁడు । దిరుగ నయనంబటంద్రు సుధీవరేణ్యు
లంతయును జుట్టివచ్చిన నబ్దమంద్రు । దానిఁ బంచవిధంబులఁ దలచుచుంద్రు. ౧౩౦

క. వత్సరమనియును మఱి పరి । వత్సరమనియును విశేష భావమున నిడా
వత్సరమనియును మఱియను । వత్సరమిద్వత్సరంబు పరుస నటంచున్. ౧౩౧

ఆ.వె. సవిత మాంద్యశైఘ్ర్య సమగతులనుబట్టి । వత్సరాఖ్య లొప్పె భానుగమన
విధము జెప్పినాఁడ విస్తరించి యిక హిమ । భాను ముఖ్యుల నడపడులు వినుము.

—: చంద్రగమనాదులు :—

ఆ.వె. అర్కరశ్మిచయము నంటి యవ్వల లక్ష । యోజనములదూర మొనరఁ జంద్రుఁ
డొక్కయేట సూర్యుఁ డొగిఁ జుట్టుఁజక్రంబు । మాసమునకులోన మహిమఁదిరుగు. ౧౩౩

తే.గీ రెండుదినములపూటలో నుండురాశిఁ । దిరిగివచ్చును జంద్రుండు ధీసమేత
ధవళపక్షంబులను దేవతాతతులను । కృష్ణమునఁ బితృదేవులఁ దృప్తిపఱచు. ౧౩౪

క. అరువదిగడియలలోనం । దిరిగెడి నొక చుక్క యమృత దీధితియె మహా
పురుషుడు పదారుకళలం । బరగెడి లోకమున కతఁడె ప్రాణయుసుమ్మీ. ౧౩౫

క. ఉండు మనోమయుఁ డన్నమ । యుండును నై యమృతకిరణుండో మునివర యా
తండే దేవ పితృ మను ష్యాండజ పశు వృక్షములకుఁ బ్రాణము వత్సా! ౧౩౬

వ. మూడులక్షలయోజనంబులు కాలచక్రక్రమంబున మేరువుం జుట్టి తిరుగు నభిజిత్తు గలసి నక్షత్రంబు లిరువదియెనిమిది. ఇట్లు చంద్రగతిస్వభావంబు తెల్పితి. మఱియుఁబైఁబై రెండులక్షల యోజనంబుల దూరంబున శుక్రుండుండు. నితఁడు సూర్యునకు ముందు వెనుకలఁ దిరుగుచుండు లోకంబులకు శుభప్రదుండు. వృష్టివిష్టంభంబు నడంచు. నతనికి రెండులక్షల యోజనంబుల బుధుం డుండు. శీఘ్ర మాంద్యాదిగతులయం దితండు శుక్రతుల్యుండు. మఱియు నతివాతాభ్రపాతవృష్టి భయాదులను సూచకుండై యుండుఁ. బిమ్మట రెండులక్షలయోజనంబుల నంగారకుండుండు. నితండు మూడు పక్షంబుల కొక రాశి ననుభవించు. వక్రంబున వక్రత్వంబుఁగానఁ జేని భయసూచకంబు. దానిం గడచి రెండులక్షలయోజనంబుల బృహస్పతి యుండు. వత్సరంబున కొకరాశిం భోగించు, నితండు వక్రించకుండెనేని బ్రహ్మవాదులకు శ్రేయంబు. మఱియు నతని మీద రెండు లక్షలయోజనంబుల శనైశ్చరుం డుండు. నితం డేకరాశియందు ముప్పది మాసంబులుండు, నీతనికి నశుభదాయిత్వంబు మెండుగాఁ గలదు. తర్వాతం బదునొకండు లక్షలయోజనంబుల సప్తర్షి మండలంబు గలదు. లోకసుఖార్థులయి వారు దక్షిణంబుగాఁ దిరుగుచుండుదురు. ఇన్నింటికిం బైనఁ బదమూడు లక్షలయోజనంబుల మహాభాగవతుఁడైన ధ్రువుం డుండు. ఇతఁడు బహుకాలంబు దక్షిణంబునం దోచుచుఁ జలనంబులేక దేవపూజితుండై వర్తిల్లు చుండుం బదంపడి. ౧౩౭

నములుగాఁ గ్రైకొని యతిబలోపేతులయి కొందఱు మాయావు లుందు రచట
బలుఁ డావలించిన భామినుల్ పలువురు జగముల వలపింపఁ జాలువారు

తే.గీ. స్వైరిణు లుప్పట్టి యచటికి వచ్చునట్టి । వారి హాటకరసమున వలలఁ జిక్కఁ
జేసికొని హావభావసుస్మితమృదూక్తి । గూహనంబులఁ దనుపుచుఁ గులుకుచుంద్రు. ౧౪౫

క. అక్కడి కేగిన పురుషుఁడు । గ్రక్కునఁ బదివేలసంఖ్య గజముల బలమున్
నెక్కొన సిద్ధుఁడ నేనని । నిక్కుచు నెదలేక విఱ్ఱవీగుచు నుండున్. ౧౪౬

సీ. అతలంబు క్రింద నో యవనీసురేశ్వర వితలంబుగల దందు వినుము భవుఁడు
హాటకేశ్వరసంజ్ఞ నలరుచు పార్షద గణములతోనుండి కమలభవుని
సర్గంబు వితతంబు సలుప భవానితోఁ గ్రీడించుచును దేవకృతసపర్య
లందుచునుండు న య్యంభవుని వీర్యంబు హాటకి యనుపేర నమరునట్టి

తే.గీ. యేరుగా నందు మేల్మిబంగారు నౌదము । దాని నచ్చటి దైత్యసంతతులు వారి
వన్నెలాడులు నగలుగా వాడుకొంద్రు । సాధుజనసంగనిస్తంద్ర సంయమీంద్ర ! ౧౪౭

సీ. వితలంబునకుఁ గ్రింద సుతలాఖ్యలోకంబు గల దందుఁ బుణ్యసంకల్పుఁ డవ్వి
రోచనసుకుమారుండు శుచిమంతుఁ డగు బలి యా త్రివిక్రమదేవుని నాఁడు బవసి
స్వర్గ మింద్రున కిచ్చి సకలభోగాస్పదమగునట్టి యీ లోక మాశ్రయించె
వెలయ నేటికి నా త్రివిక్రమదేవు నారాధించు సతతఁడు నిర్వ్యాజభక్తి

తే.గీ. సుతలకధిపతియై పేర్మి సతతము భయవి । రహితుఁడై పాలనము సేయు రాజ్యమఖిల
ధర్మముల నావలోఁ బడ్డఁ దరలకుండ । నతని విభవంబు వర్ణింప నలవియగునె ? ౧౪౮

తే.గీ. సాధుసాధనకును భూమి ధారఁబోయు । ఫలమిది యటంచుఁ గొందఱు పలుకుచుంద్రు
రదియె యుక్తంబు భగవంతు డైనయట్టి హరికి కరుణగల్గ నన్నియు నందయుంద్రు. ౧౪౯

ఉ. ఎవ్వని నామ మాత్మ స్మరియించినమాత్రన కర్మబంధముల్
త్రెవ్వఁగవచ్చు నెవ్వని యుదీర్ణకృపారస మబ్బనేనియున్
గవ్వకు లోకమెల్లఁ గొఱ గాదు ప్రధానం బదగున్ భయాదులుం
దవ్వుల నిల్చునట్టి పరదైవముఁ జేరఁ గొఱంత యుండునే. ౧౫౦

చ. పనిఁగొని దానమంచును నెపంబిడి యింద్రునిఁ గూర్చి చే వికో
పనసుతుఁ బట్టి పాశములఁ జిక్కఁగ గట్టెనె కాని యింద్రుఁడే
యనఘుఁడు తుచ్ఛభోగముల కంచు హరిం బలుమాఱు వేడు నా
కును బురుషోత్తమార్చన మకుంఠసుఖాస్పదమంచు నెంచుచున్. ౧౫౧

మ. తన యైశ్వర్యము నెల్లఁ బోవిడిచి నా తాతైన ప్రహ్లాదుఁ డ
త్యనఘ శ్రీవరపాదపద్మమకరందాయత్తచిత్తంబుతోఁ

వసుదేవుసుతుఁ బాదపద్మంబుల్ గొల్చుచుం
బును వైరోచని భక్తిమార్గమునఁ బుణ్యుం గాంచె మో దాత్ముఁడై. ౧౫౨

ఆ. వె. నిఖిలలోకజాల నియమనశీలుండు । నిత్యుఁ డాద్యుఁ డఖిలనేత ధాత
భవ్యపదవి యతఁడు భగవంతుఁ డగుచు మునుకూడుఁ డుద్భవించె నిలను. ౧౫౩

ఉ. రావణుఁ డొక్కనాఁడు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౫౪

—: తలాతలాది లోకచతుష్టయ వర్ణనము :—

సీ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ఆ. వె. [illegible]
[illegible] ౧౫౫

సీ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

తే. గీ. [illegible]
[illegible] ౧౫౬

సీ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

తే. గీ. [illegible]
[illegible] ౧౫౭

సీ. [illegible]
[illegible]

హాశంఖ ధృతరాష్ట్రు లలశంఖచూడుండు గంబలాశ్వతరాఖ్య ఘనభుజంగ
పతులు దేవోపదత్తక మహాతుష్టులు మఱి మహాభోగుండు నుందు రందు

తే.గీ. పంచసప్తకములు సహస్రఫణము లేడు నుండుఁ గొందఱికిని బది యుండు ఫణలు
మరియుఁ గొందఱికిని నూఱు బలగు వేయి గొందఱికి నుండు మణిగణాన్వితములు. ౧౫౭

ఉ. వారల రెప్పలుం గనుక పత్తిలు సజ్జగనుందు మూలవి
సాంతలంబునం దిటుపు దప్పక ముప్పదివేల యోజనల్
మీరినహో ననంతయను పేర సహింపను దేవి తాను
స్వారవిఘాతి జేప్పు భగవత్కళ దా నివసించు నారదా! ౧౫౮

ఆ.వె. వేయితలల పావరాయం డనంతుండు । తలలు [illegible] నిలిచు నిల్చి
శేషుడనెడి పేర జెలగును ధరియించు । [illegible] నెప్పు [illegible] ౧౫౯

వ. మరియు సర్వస్వరూపుం డహంకార [illegible] లక్షణంబుగా [illegible] దను
పేర ద్రష్టృదృశ్యంబుల [illegible] [illegible] [illegible]
ననంతి సాంకర్షణుండను [illegible] [illegible] [illegible]
మఱియు నారాయణుండు ౧౬౦

మ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మహో
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ౧౬౧

తే. గీ. నాగరాజ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ౧౬౨

క. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. ౧౬౩

క. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. ౧౬౪

వ. ఇట్టి [illegible], [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
బున శ్రీవత్సంబు రాజిల్లం గుండలరత్నంబుల దీధితుల దిశలు వెలుగంగ [illegible]
బుఁదాల్చి హలాద్యాయుధంబులు పట్టి యుదారలీల సాత్వతశాఖలందే [illegible]
యుండు. మఱియుం దెలిపెద వినుము. ౧౬౫

ఆదిశేషస్తుతి - నరకాదిస్తుతి

[illegible]

తే. గీ. పుట్టు కెఱుగ దవిద్యయం దుద్భవించు క్రియల పరిమాణముం జేర గీలుకొనుచు
గతులు నూఱులు వేలు లక్షలని యెన్న వశముగాదయ్యె పద్మభవతనూజ! ౧౬౭

సీ. వినుము నీ కవియెల్ల వివరించి చెప్పెద ధర్మక్రియ దలఁచి తలఁపు నిండు
చెతమ యగ్నిష్వాత్త లతిమోదమున నుండ వసియించుచుందురు వారు స్వీయ
గోత్రుల యాయువుల్ గోరుచు దమ సమాధిని నిక్కమగునట్టి దీపనం బొ
సంగుచుందురు వారి చరితంబులను సుగుణాఢ్యమౌ ఫలముల గూర్చి నీవు

తే.గీ. రాజ్ఞ గైకొని పితృపతి యుండు సుంత సగుణుఁడై ధర్మముఁ దప్పఁ డేమనాఁడి
కలియుగై స్వామికులతో గర్మసంపాదనములు సేయుచును మహోదారుఁడగుచు. ౧౬౮

తే.గీ. ధర్మలక్షణమొనర్చి తన గుణంబు [illegible] వా [illegible]
వాని యాజ్ఞను దలఁదాల్చి పడిన యెల్ల ధర్మముల [illegible] రా ధర్మ [illegible] ౧౬౯

—: యాతనానరకపాతనాదులు :—

వ. మఱియు నప్పితృపతి యధికారంబునం దొనరు యాతనాస్థానంబు లిరువదెనిమిది. గొంద ఱిరువది యొకటియనియెదరు. ౧ తామిస్రంబును, ౨ అంధతామిస్రంబును, ౩ రౌరవంబును, ౪ మహారౌరవంబును, ౫ కుంభీపాకంబును ౬ కాలసూత్రంబును, ౭ అసిపత్రవనంబును, ౮ సూకరముఖంబును, ౯ అంధకూపంబును ౧౦ క్రిమిభోజనంబును, ౧౧ తప్తసూర్మియు ౧౨ వజ్రకంటకంబును, ౧౩ శాల్మలియు, ౧౪ వైతరణియు, ౧౫ పూయోదంబును, ౧౬ విశసనంబును, ౧౭ లాలాభక్షణంబును, ౧౮ సారమేయాదనంబును, ౧౯ అవీచియు, ౨౦ అయఃపానంబును ౨౧ క్షారకర్దమంబును, ౨౨ [illegible]గణంబును, ౨౩ [illegible]ంబును, ౨౪ శూలప్రోతంబును, ౨౫ దందశూకంబును, ౨౬ [illegible]ంబును, ౨౭ పర్యావర్తనంబును, ౨౮ సూచీముఖంబును నను నిరువదెనిమిదియును [illegible] పాపఫలంబులుగా ననుభవింపం [illegible]. ౧౭౦

క. [illegible]
[illegible] ౧౭౧

వ. అనిన విని నారదుండు ౧౭౨

క. [illegible]
[illegible] ౧౭౩

తే.గీ. కాలపాశంబులను గట్టి [illegible] [illegible]
యమునిమూతలు గొనిపోవ [illegible] పాపి మూర్ఛ [illegible]
మూర్ఛనొందు. ౧౭౪

క. [illegible] గొన్నయుగము [illegible] గొన్నయుగము దా
[illegible] యంధతామిస్రమునన్. ౧౮౫

తే.గీ. అంధతామిస్రమున [illegible]
[illegible] గలిగెనంద్రు. ౧౮౬

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౮౭

తే.గీ. [illegible]
[illegible] ౧౮౮

క. [illegible]
[illegible] ౧౮౯

క. [illegible]
[illegible] ౧౯౦

తే.గీ. [illegible]
[illegible] ౧౯౧

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౯౨

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౯౩

తే.గీ. [illegible]
[illegible] ౧౯౪

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౯౫

క. అత్యుత్తమహూతాముడు శీఘ్రగతిం బోయి యందు జెడుగులు గుడుమున్
సుప్రకటక్రీడాభోజన సుప్రతిహాతమఃఖసమితి రాకలముగుణుము! ౧౯౬

ఉ. కంతలు మెండుగా పెరిగి రాపరమెక్కఁగ సిగ్గుసాక్షిగా
పెండిలిజేసికొన్న తన పెండ్లము వంతల ముంచి దానికిన్
దింపియు నీక యన్యుఁడతం దగులాటముగొన్నయట్టి యా
ముండను గౌగలించు బలిమిన్ నిరయంబున బిమ్మకంబమున్. ౧౯౭

ఉ. బొంకులు సెప్పి పెన్మిటికి బుద్ధి మఱల్చి [illegible] నిత్యమో
జం కొకయింత లేక యొక జారశిఖామణి నూని [illegible]
బొంకులు కొన్ని [illegible]
[illegible] జేర్చు బలిమిన్ గౌగిలి బిమ్మకంబమున్. ౧౯౮

ఉ. [illegible]
పతి [illegible]
[illegible]
[illegible]. ౧౯౯

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. ౨౦౦

క. [illegible]
[illegible] ౨౦౧

క. [illegible]
[illegible] ౨౦౨

తే.గీ. [illegible]
[illegible] ౨౦౩

తే. గీ. [illegible]
[illegible] ౨౦౪

ఉ. పెద్దగ సోమయాజి యని [illegible] సోమదెమ్మ యం
చును బిలుపంబమున్ గృహిణి శ్రోత్రియభావము జూపుచున్ [illegible]
[illegible] గల [illegible] యని గొప్పతనంబున [illegible]
[illegible] దంభమఖయాజి పెతంబడు వైశసంబునన్. ౨౦౫

క. కట్టికి యముభటు లరటా మట్టడిగాని కళలతోడ మొట్టుచు గూలన్
నెట్టుచు దిట్టుచు గొట్టుచు గట్టుచు [illegible] గడు భయదముగన్. ౨౦౬

క. ఎప్పుడు తన ధర్మసతిన్ [illegible] త్రిపోయిన [illegible]
[illegible] ౨౦౭

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౨౦౮

క. [illegible]
[illegible] ౨౦౯

తే. గీ. [illegible]
[illegible] ౨౧౦

క. [illegible]
[illegible] ౨౧౧

క. [illegible]
[illegible] ౨౧౨

తే. గీ. [illegible]
[illegible] ౨౧౩

ఆ. వె. [illegible]
[illegible] ౨౧౪

క. [illegible]
[illegible] ౨౧౫

క. [illegible]
[illegible] ౨౧౬

క. [illegible]
[illegible] ౨౧౭

క. [illegible]
[illegible] ౨౧౮

క. [illegible]
[illegible] ౨౧౯

క. సమయప్రాప్తుల నతిథుల బొమ్మనుచు వడ గొఱగించి పొమ్మనిన నరుల్
యమభటులు కొంచు జని కంకముఖముల బెట్టి బాధగావింతు రొగిన్. ౨౨౦

వ. మరియు నేవలార్థపరాయణులును బరోపకారవిముఖులును, దయాసత్యశౌచవర్జితులును నగు దుష్కర్ములు సూచీముఖాది నరకంబులందుదురు. ధర్మపరులు పుణ్యంబులయిన స్వర్గాదిలోకంబు లందుదురు. కావున స్వధర్మత్యాగంబు సేయరాదు. దేవ్యారాధనానుష్ఠాన తత్పరులగు నరులకు నరకప్రాప్తి లేదు. భవపాథోధిం దాటించునట్టి నావ దేవీసేవయే యని చెప్పిన విని నారదుండు. ౨౨౧

—: దేవ్యారాధనక్రమము. :—

తే. గీ. అఖిలలోకైకపూజ్య నారాయణీ మహిత దాని శ్రీదేవి గొలుచునట్టి
చెప్ప రెట్టిది గొల్చు దే యే ధనము నరకము బొందరో తెల్పు నాకు. ౨౨౨

మ. యమలోకోత్తమ తెల్పవన్ వినుము ధర్మారాధనప్రక్రియా
క్రమమున్ దేవి యనాదియంబు నిజశక్తిశ్రేణి యారాధనం
బమరం గాంచె గృహస్థమార్గరతులశ్రేణులెల్లన్ మ
రియు ముమ్మా యది సర్వసంపదలకాస్పదమై యొప్పెడిన్. ౨౨౩

సీస మాలిక. | అర్ఘ్యంబుచేత బాద్యంబునను బాద్యంబుచేత విడియనాడు పూర్వ
చేత తడియనాడు పూతయౌను స్నానమువలన తొలగు నాడు
చేత బంధమునాడు బడలించనియటువల్లు నామా నమోరులు
చెలువెల్లుగద్దేత గన్ను నాడు నాసికోత్తమమునపుచేత
నష్టమనాడు గాఢాధికంబుచేత నాడు విరాజనంబుచేత
దశమనా దంపత చదిపేల నైవేద్యము విలువం దేవిచేత
ద్వాదశిని మెప్ప మొనయు సదిలేము ప్రదానముగాను నొమ్ము బదం
పంచలో గల్పిన పెనుగుచేయు జన్మదినము మొదటొనమువేత
బున్నమునాటను బూజించినదయు నా దేవిని భక్తి నేమంగను
తెప్పుడంగును జిరాయువుగలు యిహంబుమాయ విష్ణులంబులు గాంచును
బుద్ధిగల్గును శాంతముట్టును పగరడంగును తాపమేనును గోర్కెలను
బునిధియయుడును సకలాంబదయయున్ను ధర్మదంపత్తి సంతానమున్ను

తే. గీ. శివునిదయవచ్చు దేవకీ జిత్తమున్ను శుభంపమునను వెల్పతి విన్నపాని
దినదినము ద్రవ్యమును బ్రాహ్మణునకు నొసగవలయుటయు బున్నమును
హోమకలన వలయు. ౨౨౪

మ. రవివారంబున పాయసంబు శశివారంబందు పాల్ ఫాణితీ
ధవువారంబున నంటిపండ్లు శశిభూవారంబునన్ వెన్న దా
నవవిద్విడ్గురువారమందు గలకండల్ చక్కెరల్ మెండు భా
ర్గవువారంబున నావునెయ్యి శనివారంబందు నైవేద్యముల్. ౨౨౪

చ. ఘృత తిల శర్కరా దధులఁ గ్రాగి స్నపదుగ్ధ కిలాటకంబులుఁ
దత దధిహార్చి మోదక మధారత ఫేణిక యావ మండకం
స్మృతిపటపత్త్రముల్ ఘృతము శ్రీపటకంబును గారెకంబునుం
సుతమగు పూరణంబు మధుపూరణముఁ గుడ పాపకంబు ల
గ్గ్యత గసుసట్టి రిస్మనులు కజ్జికరాయలు లాజకంబు మా
నితగతితోన సత్తుప నవనీత మముద్గ సమోదకంబును
మృతమగు మాతులుంగమును భోజనముల్ క్రమరీతి రిక్కలఁ. ౨౨౫

మ. గుడముం జేనెయు నేయి ముగ్గుమును పెరుఁ జల్ల యన్నంబులన్
వడగా వెన్నయు దోసయుం గుడుపు పేర్మి న్నోపికంబున్ జపుల్
బొడరన్ జేయు సముద్గమా పనసపంటుం జక్రకేళిల నే
రెడులన్ మామిడిపండ్లు సుద్దిలును గూర్మి న్నారింజల్ దాడిమం
బడరన్ రేగులబండ్లు మేలు సరి రాయల్ పాయసం బట్టులన్
మడితో నెల్లు నారికేళములు నిమ్మల్ సత్కుశేటుల్ కటున్
పటితో సూరణ మొల్లమోగముల నెన్నంగా బ్రసాదంబులౌ. ౨౨౬

మ. వరకంసారము మండకంబు మధుమాపన్ ఫేణియున్ మోదకం
బుమమాస్వస్తిక వాటపత్త్రకము మేలోప్పారు నా లడ్డుకో
త్కరమున్ ఘూర్తికమున్ దివల్ దధియు మెప్పొందైన యన్నేషమున్
గరణాశ్రేణిని లోకమాతకును దోషంబుల్ క్రమాఘ్లంబునన్. ౨౨౭

వ. మఱియు బ్రహ్మాత్రా! మహాపూజావిధానంబు చెప్పెద. నమమ. చైత్రశుద్ధ తృతీయ
మొదలుచేసి యన్నిమాసంబుల యందును తృతీయనాడు శుభమై మహాపర్వంబుం
జేరి దేవీపూజావిధానంబున షోడశోపచారపూజ లాచరించి చైత్రంబున
పంచఖాద్యంబులు నైవేద్యంబు సేయవలయు. వైశాఖశుద్ధ తృతీయయందు గుడ
యుక్తంబుగాను, పిమ్మట బది మాసంబులం గ్రమంబుగా మధు, నవనీత, దధి,
శర్కరా, పాయస, దుగ్ధ, ఫేణీ, దధిహార్చిరా, గోఘృత, నారికేళ సమాయుక్తంబుగా
నైవేద్యంబులు నెరపవలయు. ౨౨౮

సీ. మంగళ వైష్ణవి మాయయు గాళరాత్రియు దురత్యయ మహాదివ్యమాయ
మాతంగి కాళిక మలవాసియు శివ సాహస్రచరణయు సర్వమంగ

కాభిఖ్య యగుచు జైత్రాదుల బన్రెండు మాసంబులం దిప్పగూను దేవి
నామంబులం బూని కామంబుల నొసంగు క్షేమంబులకు గల్పభూమిజంబు
తే.గీ. గాన నయ్యాయి పేళ్లతో బ్రీతిపూజ సల్పి దేవీనమస్కారసరణి దెలిసి
కోరికలు బండగాఁగోరి కూర్మితోడ। మ్రొక్కుచుండెద నిక్కంపుమ్రొక్కుగా దక్కుమేలు. ౨౨౯

సుగంధి. తల్లి మమ్ము బ్రోవవమ్మ దానకల్పవృక్షమా కల్లగాదు నీదు పూజకన్న వేరె యున్నదే
చెల్లబో భవత్పదాబ్జ సేవఁబొనవచ్చులన్। దల్లడిల్ల జేయరేయి ధర్మరాజుకింకరుల్. ౨౩౦
పంచచామరం. జోహారు నీకు సుందరీ కృశోదరీ
జోహారు నీకు సర్వలోకశోభినీ ఖలార్దినీ
జోహారు నీకు భామయా యశోమయా కృపామయా
జోహారు నీకు భుక్తి రక్తి సూక్తి ముక్తిదాయినీ. ౨౩౧
పంచచామరం. జోహారు నీకు శాంకరీ త్రిశుద్ధిమచ్ఛుభంకరీ
జోహారు నీకు సర్వలోకశోభినీ సుభాషిణీ
జోహారు నీకు భక్తలోక శోక మోహ హారిణీ
జోహారు నీకు భావ్యభావ్య సూర్యబింబవర్తినీ. ౨౩౨
క. యమ నిగ్రహ రూపాత్మవు। యమపూజ్యవు దేవి నీవు యమ సుగ్రహవున్
యమ నియమాది వినోదిని। యమలోకాధికర్త్రి వగుదువు తల్లీ. ౨౩౩
తే. గీ. రావి మఱ్ఱి వేము మావి వెలయు రేగు। పనస జిల్లేడు మరి దాలచెట్టు
నీకు సున్నికనుచు రోత్రైకపాలిని। కంటు జూచి మమ్ము గావుమమ్మ. ౨౩౪
తే. గీ. దుగ్ధవల్లియుంటె పారసాని పీడకా జ్వరములెల్ల దొలు శక్తివగుదు
రోగజాతబట్టి రోపక్యయంచెదు। మ్రొక్కుచుందుమమ్మ చక్కనమ్మ. ౨౩౫
వ. అని యివ్విధంబున మహాపూజ చేసినవాడు దేవ్యనుగ్రహంబున నరకంబుల బడు
భవంబి యనంతరంబున స్వర్గంబునం జేరును. యమభయంబులేదని భయంబు లేదం
బును లేదని చెప్పి నారాయణుండు మరియు, ౨౩౬

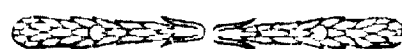
—: కృతిపతి సంబోధనము :—

శా. విశ్వాదిత్రయవిధాన విద్యాబుధరా ద్విద్విద్విభేదప్రచా
రాశ్వాయత్తగమక్రియాకరణ సామర్థ్యప్రభావోల్లస
త్పశ్వగ్రేసరనామ భూమ భవళ ప్రాంచత్ప్రసాద్వాంకశ్యం
గాశ్వాలోహక యాధకృత్యచతురా యల్లూరి సోమేశ్వరా! ౨౩౭

స్రగ్విణి. తారసీహారబృందారకానేకప క్షీరమందారబృందీశసన్మౌక్తికా
కార సంసారదుఃఖప్రతీకార దివ్యోరగేంద్రార యద్యూరి సోమేశ్వరా। ౬౩౦

గద్య. ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీ పాదారవింద మకరంద రసాస్వాద మానసేందిందిర, దాస వంశపయఃపారావారరాకాసుధాకర, రామాంబా కన్నయమంత్రిపుత్త్రుండును, పవిత్ర హరితగోత్రాంబరుండు, కృష్ణామండల మండనాయమాన నాగులగ్రహార పూర్వాశ్రితధరావి రాజమాన శ్రీవీరప్రతాప కోదండరామపుర రాజమంత్రి ధామేశ్వరపదత్త గోదావరీ మండలస్థిత సీతారామపురార్ధభాగ పరిపాలనాధుఁడు, పూర్వోత్తరభాగమండల న్యాయ సభాపాలక నియోగధురంధరుండును, శ్రీ వేంకటేశ్వరప్రసాదసంజాతకవిత్వ విద్యా విశేష నాట్యాది నవల త్రింశ ప్రత్యేకగ్రంథములనొసఁగు, విబుధజనకరుణాసంపాదితో భయభాషాపరిపత్ప్రచారనిష్ఠ, శ్రీ రామాచార్య ప్రణీతంబగు శ్రీ దేవీభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు అష్టమస్కంధము.

అష్టమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీశారదాంబాయై నమః.

శ్రీ దేవీభాగవతము

నవమస్కంధము

— (౧) —

తాతముఖనుతా
జాతగరళభీతవిబుధ సంయమి దనుజ
వ్రాతమహాతతవేతః
ప్రీతికరగళప్రకాశ శ్రీసోమేశా! ౧

—: దేవీకృత ప్రకృతివిధానము :—

సీ. వినుము నారద సృష్టి విధమున శ్రీదేవి ప్రకృతియై యైదురూపములం దనరు
గణనాథజనని, దుర్గయు, రాధ, లక్ష్మి, సరస్వతి, సావిత్రి క్రమముగను
నావుడు విని పల్కె నారదుఁ డో దేవ యా రూప మెట్లైతె యెందు నవతరించె
నామె లక్షణమేమి యేమివిధములైన కారణంబేమి యెక్కడిది దాని

తే.గీ. పూజ లొనరింపవలయును ధారుణిమీఁద లోకులెల్లరు దెల్పుడి యాప్పుడుగ
వెలుపఁగదవయ్య నా యల్కు వెలుపు దంత దా వచించెను మధురాస్యుఁడంతెల్లర. ౨

చ. ప్రకృతి లక్షణంబు నుడువంగలవాఁడు జగత్త్రయంబునం
దొకఁడును లేడు వేద్య యటులున్న సుధర్మనివల్ల వింటి నే
నొకతరి గొంత కొంత యది యోపికదై విను మేను జెప్పెదన్
ప్రకటగతిన్ సుశాంతమతి ప్రస్ఫుటసన్నియతిన్ శుభస్థితిన్. ౩

చ. ప్ర యనఁ బ్రకృష్టవాచకము పై కృతి సృష్టిని దెల్పుఁగాన నా
ప్రియఁ గను సృష్టియందునఁ బ్రకృష్టతగాంచిన దేవి కర్తమా
ప్ర యనఁగ సత్త్వమం గృ యను పల్కు రజంబు తి నాం దమం బగున్
నయగుణరూపి యట్టిలయినం ద్రిగుణాత్మక శక్తియే యగున్. ౪

క. ప్ర యనంగఁ బ్రథమవాచక, మయి పరఁగుఁ గృతి యనంగ నది సృష్టియగున్
ప్రథమయగు సృష్టికి మొదలై జయమందిన దేవి ప్రకృతిశబ్దము గాంచున్. ౫
గీ. ఆత్మ రెండువిధము లయ్యె సృష్ట్యాదిని, గుడినిఁ బురుషుఁ డింక నెడమ ప్రకృతి
యదియె బ్రహ్మరూప యదియె నిత్యయు నయ్యె, ఖ్యాతినొందు నది సనాతని యని. ౬
గీ. ఆత్మశక్తులకును నగ్నిదాహికలకుఁ బోలె భేద మెన్నదోల దెప్పుడు
బ్రహ్మమయము దృశ్యమానంబు సర్వంబు, భేదబుద్ధిలేని సాధులకును. ౭
క. శ్రీకృష్ణుని బుట్టింపఁగ, లోకజనని మణివినోదలోలుపయై తా
నేకప్రకృతియ పొడమెను, రాజిలఁగ నైదురూపు లందె మునీంద్రా! ౮

వ. అందు మొదటిది. ౯

సీ. అది శివప్రియయు నారాయణి హరిమాయ బ్రహ్మస్వరూపిణి బ్రహ్మవంద్య
దేవి మహేశి యధిష్ఠాత్రి సత్య పుణ్యాశ్రయ కీర్తి ధర్మానుకూల
మంగళదాయిని మాననీయ సుఖాఢ్య దుఃఖనాశిని హీతదురితచరిత
హర్షదాయిని శరణాగతపోషిణి సిద్ధేశ్వరియు సర్వసిద్ధిరూప
తే.గీ. ఆకలియు దప్పిఛాయ దయయును గాంతి, ధృతియు శాంతియు మతియునుఁ గృతియు నిం
యీశ్వరియు నిన నొప్పు గణేశమాత, మొదలుగాగల పలురూపముల మహింప. ౧౦

వ. అందు రెండవది. ౧౧

సీ. సత్త్వస్వరూపయు సర్వసంపద్రూప కాంతయుఁ బద్మయు దాంత శాంత
లోభ మోహ సకామ రోషవర్జితయును నఖిలమంగళయు భక్తానురక్త
భగవంతునకు నది ప్రాణతుల్యయుఁ బ్రియ సర్వసస్యాత్మక సాధువంద్య
లోకజీవోపాయరూపిణి శ్రీలక్ష్మి ధనకనకప్రకాశిని శుభాంగి
తే. గీ. నీతిరూప ప్రభారూప నృపులయందు కలిత వాణిజ్యరూప వణిక్కులమునందు
మరియు వేదోక్తసర్వసమ్మతయు నమ్మ పరమకల్యాణి పంకేజభవన లక్ష్మి. ౧౨

వ. అందు మూఁడవది. ౧౩
సీ. వాగ్దేవియును సరస్వతియును బుద్ధియు విద్యయు గవితయు మేధ ప్రతిభ
విమలయు సిద్ధాంత భేదార్థకలనయు వ్యాఖ్యయు బోధరూపయును గ్రంథ
కారిణి సర్వనేత్రి కల్యాణి రాగరూపిణి వీణ పుస్తక ప్రియయును వాణి
శారద నీరద పాండురశుభగాత్రి బ్రహ్మస్తుత్య జగదంబ ముఖ్యదాని
తే. గీ. సిద్ధియును శుద్ధయునుఁ గృష్ణసేవినియును మానిజనఫలదాత్రియు మంజుగీత
సర్వసందేహభంజని సకలమాత భవ్యగుణవతి భారతి పరమశక్తి. ౧౪
వ. అందు నాల్గవది. ౧౫
సీ. వేదవేదాంగశాస్త్రాదిమాతయును సంధ్యామంత్రరాజికిఁ దల్లి దేవి
చిత్ర సావిత్రి పవిత్ర జగద్ధిత శుద్ధస్ఫటికరూప శుభగుణాఢ్య

అమితతేజస్విని యానందరూపిణి యాత్మశుద్ధిప్రద యాదిమూర్తి
చారుచరిత సర్వసంస్కారరూపిణి బ్రహ్మతేజోమయి పద్మనేత్ర
తే.గీ. మహితనిర్వాణపదదాత్రి విహితసిద్ధి నిత్యనిరుపమ యోగిహృన్నిలయ దివ్య
భూషణార్థసుధామయి భూరివిభవ బ్రాహ్మణప్రియ గాయత్రి పరమశక్తి. ౧౬

వ. ఇంక నైదవది వినుము. ౧౭

సీ. లసితపంచప్రాణ రక్షిణి పరదేవి సారభూత విశాల చారునయన
రాసమండలభూత గోసమాజాలయ రాసకేళీవినోదానమాన
గోపిక గోవిందరూపసంతోషిత హర్షరూపిణియు విరాకృతియును
నిర్లిప్త నిర్గుణ నిఖిలస్వరూపిణి నిర్మల నిత్య నిర్నిద్రచరిత
తే. గీ, వహ్నిశుద్ధాంబరయు శుభావాలమూర్తి పూరితాభంగశృంగారపూర కృష్ణ
వత్సవాసిని వరద నిర్వ్యాజకరుణ రాధ లోకైకసుందరి రమ్యశక్తి. ౧౮

వ. సకల బ్రహ్మాండమండలంబులందును దేవ్యంశరూపధారిణులై సర్వయోషిత్తులు రాజిల్లుచుండురు. పరిపూర్ణతములు. పంచవిద్యాదేవత లనంబడుదురు. కళా కాష్ఠాది కాలంబులు దేవీరూపంబులు. మరియు ప్రధానాంశరూపంబులు సెప్పెద, వినుము. ౧౯

సీ. శక్తిప్రధానాంశజాత భాగీరథీ పాపనాశని సుఖస్పర్శరూప
నిర్వాణదాయిని నిఖిలలోకాధార చంద్రస్వరూపిణి సాధ్వి సత్య
స్రోతస్వినీవర శుభదాత్రి లోకైకపాలిని నిర్మల పద్మరూప
భూతనాయకమౌళిభూషిణి సతలోకపాలిని స్వర్గసోపానరూప
తే. గీ. మరియును బ్రధానకళను జన్మంబునందినట్టి దా తులసిదేవి యాదివిష్ణు
కామినియు భూషణంబును కమ్రరూప కలుషనాశిని సత్యసంకల్ప శీల. ౨౦

క. తులసి యఘపంక్తి నడచున్ దులసియ సకలేష్టదాత్రి తులసి శుభశ్రీ
కలిత లలితాంగి పావని తులసిని మీరంగ ముక్తిత్రోవ గలుగునే. ౨౧

క. తులసియ పరశక్తిసుమీ తులసియె హిమపద్మనారి తులసియె జలరు
హ్నిలయ మరి తులసియ వాగ్లలనామణి దానికంటె గలదే యిలలో౯. ౨౨

క. తులసికి మ్రొక్కినవారికి వెలలేని శుభంబు గలుగు విత్తార్థంబుల్
గలుగును యశమబ్బును శ్రీ తులసీవందనము భక్తితోఁ జేయదగున్. ౨౩

గీ. దేవికి ప్రధానకళయయి తివురుచున్న తులసి నెవ్వాడు గొలువక తొలగియుండు
వాఁడు నీచాతినీచుండు వసుధ తులసి సలతిగా నెన్నరాదు మహాత్మ యెందు. ౨౪

చ. అలఘు శుభప్రదంబు సకలాఘవినాశము పుణ్యమూలమున్
గలుషకథావివర్జితము గంధసమేతదళాంకురచ్ఛటా

విలసిత నీరపాయి జనవేద్య సుఖప్రకటంబునైన య
త్తులసియె లోకపావనము తోయజగర్భుని మూర్తి నారదా। ౨౫

గీ. తులసిచెట్టుబుట్టు దొడ్డియే స్వర్గంబు తులసిచెట్టు వేల్పుతోటచెట్టు
తులసిమీద జల్లు జలము గాంగజలంబు తులసిగొల్వ హరిని గొలుచు నరుడు. ౨౬

క. మరియొక్క ప్రధానాంశం బరయుగఁ గశ్యపునికూతురగు మనసయె శం
కరశిష్య జ్ఞానశాలిని యురగార్చిత శేషభగిని యొప్పు మునీంద్రా। ౨౭

క. నాగాంబ నాగపూజిత నాగేశ్వరి నాగరమ్య నాగానందా
భోగాత్మక నాగశయిని యోగిని విద్యాస్వరూప యోగాశ్రయయున్. ౨౮

చ. మరువక మూడులక్షల సమంబులు దా దపమాచరించి యా
హరికరుణారసంబు చెలువందఁ దపస్వినులెల్ల గొల్వగా
నురుతరమైన తేజమున నొప్పు మునీంద్రుని భార్యయై మహా
దరమున నాస్తికాఖ్యసుతుఁ దల్లి యునైన వరాంగి యొప్పుచు. ౨౯

క. ఇంకొక్క ప్రధానాంశాలంకారము దేవసేన లలనామణి ని
శ్శంకాత్మతల్పదేవిని సంకట నిర్మోచనైకచతుర గలదునా. ౩౦

గీ. శక్తిషష్ఠాంశమైనట్టి షష్ఠి గలదు వృద్ధరూపయు యోగిని విమలవిద్య
శిశుగణావని మాతృకాసేవ్య దివ్య సర్వదేశప్రచారిణి శాశ్వతయును. ౩౧

గీ. ప్రకృతి ముఖమున బుట్టిన భవ్యశక్తి సర్వమంగళ మంగళ చండి చండ
కోపరూపిణి నియతము గుణగణాఢ్య సర్వవాంఛాప్రదాత్రి సుమంగళినుత. ౩౨

క. రక్షించ దలచెనేనియు రక్షించును రక్షణమున బ్రముదితలీలన్
శిక్షించ దలచెనేనియు శిక్షించును జండి జగము చెదర చటిలోన్. ౩౩

క. ప్రకృతి ప్రధానాంశంబున బ్రకటితయగు కాళి కమలపత్రాక్షి మహా
న్నికరపరిసేవ్య శశధరశకలాభరణ యగునట్టి శక్తి మునీశా। ౩౪

గీ. దేవి యర్ధాంశమున ప్రారి దితిజనేతలైన శుంభ నిశుంభుల యాహవమున
కోటిసూర్యులతోడను దీటువచ్చు తేజమలరంగ బుట్టిన ధీరమూర్తి. ౩౫

గీ. తనర భూదేవి దేవి ప్రధానకళ నవతరించినదై యఖిలాశ్రయయయి
రత్నగర్భయు రత్నాకరయును రత్నభూషిణియు నయి వసుధయై పొలుపుగాంచు. ౩౬

వ. మరియు శ్రీదేవీస్వరూపంబగు ప్రకృతికంశంబులైన యంగనారత్నంబులం జెప్పె
దెవ్వరిభార్యలై యెట్లు కీర్తిమహించి రయ్యది వినుమంచు నని నారాయణుండు. ౩౭

గీ. దక్షిణాదేవి యజ్ఞుని ధర్మపత్ని దీక్ష సర్వప్రపూజిత దీని గొలువ
కాచరించిన కర్మముల్ వ్యర్థములగు విశ్వవందిత యసదృశ విమలకీర్తి. ౩౮

గీ. వరలు పితృదేవతలపత్ని స్వధ యనంగ మునులు పూజింతు రద్దేవి ననఘచరిత
దాని విడనాడి పితృపూజ తలపరాదు నిష్ఫలంబగు మునినాథ నిభృతబోధ. ౩౯

గీ. వాయుదేవునిపత్నియౌ స్వస్తిదేవి విశ్వములయందు నెల్లెడ వినుతిగాంచు
దాని విడనాడి చేసిన దానమొండె వరగ నాదానమొండె నిష్ఫలమునుమ్మ. ౪౦

గీ. పొసఁగ గణనాయకునిదేవి పుష్టి యద్ది జగమునందెల్ల పూజలఁ జాలఁ గాంచు
నామెఁ బూజింపకుండినయట్టివారు పురుషులును స్త్రీలు తనుకార్శ్యమును వహింత్రు. ౪౧

గీ. అయ్యనంతునిగృహిణియై యలరు తుష్టి దాని పూజింపకున్న సంతసము లేదు
మరియు నీశానుపత్ని సంపత్తి యండ్రు పొసగ దారిద్ర్యములు దీర్చి ప్రోచుచుండు. ౪౨

గీ. కపిలునంగన ధృతి ధైర్యకారిణి యది సత్యునిల్లాలు సతి ముక్తిజాడ జూపు
మోహుపత్ని దయాసాధ్వి ముక్తినిచ్చు పుణ్యుపత్ని ప్రతిష్ఠ దా పుణ్యమిచ్చు. ౪౩

గీ. సుకృతియిల్లాలు కీర్తి దా సుయశ మిచ్చు వెలయ నుద్యోగు సత్క్రియయవిధులనిచ్చు
న య్యధర్మునిపత్ని మిథ్యావరాంగి సర్వధూర్తులచేతఁ బూజలను వడయు. ౪౪

గీ. కృతయుగంబున మిథ్య యొక్కింతలేదు వరగఁ ద్రేతను సూక్ష్మరూపంబునొందు
ద్వాపరంబున నర్ధాంగధారిణి యగు కలియుగంబున నొప్పుఁ బ్రగల్భయగుచు. ౪౫

గీ. దాని సైదోడు కపటుండు దానివెంటఁ దిరుగు నిల్లిల్లు కలియుగ స్థితి దలంచి
కపటుఁడును మిథ్యయు నధర్మ కట్టుములను మీరి రెన్నండు చెట్టల మేటులగుచు, ౪౬

గీ. శాంతియును లజ్జయును శీలు చానలెన్న వీరు లేనిది జగమెల్ల వెఱ్ఱివాడము
జ్ఞానుభార్యలు ముప్పురు సతులు బుద్ధి ధృతియు మేధయు మౌఢ్యంబు దీర్తు రెలమి. ౪౭

గీ. ధర్మపత్ని కాంతి దానిచే లోకంబు తనరు వెలుగుఁ గాంతిలప్పనేని
మూర్తి లేక దేవముఖ్యులే చెడుదురు కాన కలదె శక్తి కాంతికన్న. ౪౮

గీ. రుద్రపత్ని నిద్ర రూఢిగా నదికాదె రంజింపఁజేయు రాత్రులందు
కాలమునకు ముగురు కలరు పత్నులు వారు సంధ్య రాత్రి దినము సంయమీంద్ర! ౪౯

గీ. భార్యలైరి క్షుత్పిపాసలు లోభున కతివలెల్ల జగము నాక్రమించి
రెండుఁ జూడ సుందు నెల్లర నిరతంబు చింత ముంచుచుండ్రు సిద్ధవర్య। ౫౦

గీ. ప్రభయు దాహికయును భార్యల య్యగ్నికి వారలేని సృష్టి వలనువడదు
వరగ మృత్యు జరలు ప్రజ్వాలు భార్యలు కాలుసకును వారు కన్యలైరి. ౫౧

గీ. తంద్రయునుఁ బ్రీతియును నిద్ర తనయలెన్న సుఖునిభార్యలు జగమున జుట్టుకొనిరి
శ్రద్ధయును భక్తి వైరాగ్య చానలెన్న సమలత ముముక్షుజనసేవ్యలైరి వారు. ౫౨

గీ. అదితి సురమాత సురభియు నాలతల్లి భోగపతియైన కద్రువ నాగమాత
దితి దనుజమాత కశ్యపు సతులు వీరు సృష్టి కుపయుక్తలైరి నిష్ఠశీల. ౫౩

గీ. వినుము కన్యకానిర్మాల్య [illegible] । కొడుకు గనుటంచు సుతుని దా గొంటువద్వ
నను [illegible] తల్లి [illegible] । [illegible] యుక్తియ [illegible]. ౫౪

మ. విను మా రోహిణి [illegible], [illegible] దేవకి [illegible] మా సంజ్ఞయు౯
[illegible], [illegible] ప్రోత్సహ [illegible] సం
[illegible], [illegible] విశ్వ [illegible]
[illegible] పెండ్లాము, [illegible] గాదటుని [illegible] పంచమున్. ౫౫

చ. [illegible] దేవహూతి [illegible] యుం
కను [illegible] గాంచి [illegible] మంచుగొందమే
[illegible] వుత్రముని [illegible] జీ
[illegible] ధర్మ [illegible] పుత్రయు [illegible]. ౫౬

శా. శ్రీ [illegible] దేవ రో
[illegible] దేవకీదే [illegible]
[illegible] మఱియు గాంధారి [illegible]
శ్రీ [illegible] మా [illegible]. ౫౭

గీ. [illegible] గౌసల్య [illegible] [illegible] దేవకియు [illegible]
[illegible] కీర్తి గనిరి. ౫౮

గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] కీర్తిగనిరి. ౫౯

సీ. బలుతల్లి రోహిణి [illegible] దేవకి మఱియు శ్రీ కృష్ణ [illegible]
[illegible] ప్రకృతులు
[illegible] ప్రకృతి [illegible] గాముఖ్య
[illegible] ప్రాప్తిగంచు
[illegible] మత్రపదుం

తే.గీ. [illegible] । [illegible] ప్రకృతి [illegible]
[illegible] పరిత. ౬౦

గీ. ప్రకృతి సంభూత [illegible] సత్త్వము [illegible]
గలుచు సాత్త్వికలై [illegible] । [illegible] దానవేంద్ర. ౬౧

గీ. [illegible] సత్త్వ [illegible] । [illegible] భోగ్య [illegible]
[illegible] । [illegible] యల్ప [illegible]. ౬౨

వ. మఱియు దుర్గాదేవి సురథునిచేఁ బ్రథమంబున బూజింపంబడి రావణవధార్థియగు రామునిచే నిమ్మట నర్చింపంబడియె. మఱియు దక్షసుతం గన్యయై మహాదేవి దైత్య దానవుల నిగ్రహించి శివనింద వినజాలక దేహంబు విడిచి హిమవంతునకుం గూఁతురై పుట్టి కృష్ణ స్వరూపుఁడగు వినాయకుని, విష్ణుకలాసంభూతుండగు స్కందునింగని విలసిల్లె. నింతియ కాక లక్ష్మీస్వరూపిణియై మంగళభూపాలుచేఁ బూజింపంబడి పెండియు సర్వదేవతాముని మనుజులచే నర్చింపంబడియె. నిదియుట్లుండ నాదియందు సరస్వతి బ్రహ్మచేఁ బూజింపంబడియనంతరంబు సమస్త దేవతానికరంబులచే గొలువంబడె. మఱియు బ్రథమంబున రాధాదేవిగా గోలోకంబున రాసమండలంబునం బూజింపంబడి పెండియు నారాయణునాజ్ఞచే బ్రహ్మాదులచే భూసురేంద్రాది సమస్తోపచారంబులతోడ నర్చింపంబడె. నింక సద్దేవి యాజ్ఞచే బూజింపంబడి కింకర [illegible] భారతవర్షక్షేత్రంబున సర్వులం గాంచు క్రమక్రమంబున మూఁడులోకంబులవారిచే గొలువంబడె. కావున దేవీకలారూపంబుల మహిమంబు కొంతట్లు నుడివితి నికను బంచప్రకృతుల యుత్పత్తిక్రమంబు వినుమనిన నారదుండు. ౬౩

గీ. ప్రకృతి యెట్లు కలిగె బంచవిధంబుల బ్రథమసృష్టియందు బరగె నెట్లు
వినవలంతు దేవ విస్తరించి వచింపు । మనుచు బలికె మహాసత్వ హెలిమి. ౬౪

గీ. ఆత్మ గగనంబు కాలంబు నఖిలదిశలు బ్రహ్మాండమును గోలోకంబు బ్రకటమైన
దేశదేశంబయి చాల నెసఁగనొప్పు । నట్టి వైకుంఠ మిన్ని నిత్యంబులంద్రు. ౬౫

గీ. అగ్నికిని దాహకాశక్తి కట్లు చంద్రునకును వెన్నెల చెందకు నరిసహాయున
కట్లు బ్రకృతికి నాత్మకు నంబ్రశేషమృత్తి గుణగుణులకుఁబోలె వృద్ధమునులు. ౬౬

గీ. హొత్తుగా దవినాభావ భాతిగాను । నొక్కఁడొకాని వెంటగా దొక్కఁడైన
నిత్యమే యెల్లకార్యంబు నిర్వహింపఁ ద్ది నామరూపా ద్యుపాధుల బ్రామనుస్న. ౬౭

గీ. ఆత్మ లసదైన ప్రకృతితో నంయుక్తమగుయెన్నఁగాను నుండ దయ్యదైన నిజ్జగంబు
రెండుచే గల్పితములగు నిం గులాలుఁడెట్లు వానిం గుండలం బ్రుత్తికేక. ౬౮

గీ. మృత్కులాలభేద మింపుతేనన్నను । బోల్చి చెప్పనప్పుడు బుద్ధికొంద్రు
శక్తిలేని వస్తు చలనముతేని ట్లుడు దానిఁబేయనేరు వలను గాదె. ౬౯

క. ఎండ భువి నందునట్టుల । యుండియు మఱిసంబుగాదు వ్యోమంబును మా
త్రాండు దలరి భువి నంటం డెండే మాత్రాంబుదయ్యె నిం హానివరా. ౭౦

సీ. విభవంబనగ శక్తి విక్రమంబన శక్తి బుద్ధియు శక్తి సమృద్ధి శక్తి
భాగ్యంబనగ శక్తి బలమనగా శక్తి శక్తిగలిగిన యాత్మ సర్వశక్తి
సాకారుడగుచు నిరాకారుడగుచు సగుణుడయ్యె దానె నిర్గుణతగాంచు
భగమనగా శక్తి భగవతియద్దియే భగవంతుడయ్యెను భగముకలిమి

గీ. మఱి నిరాకారు ధ్యానింప మౌనిజనులు । హరిఁ బరమాత్ము నని పరబ్రహ్మ మనియు
తెలియ సర్వజ్ఞుఁడనియు సద్వస్తు వనియు సర్వకారణుఁ డనియును శాంతుఁ డనియు. ౭౧

సీ. తాఁ గానఁగా రాక తా నెన్నఁబడఁ జాలు సర్వజ్ఞ సర్వేశ సర్వమయుల
తేజంబులోనుండి తేజంబు తానైన సుందరాకారు గిరీటధరుని
శాంతుండు దానయ్యు శాంతిమంతులఁ బ్రోచు సదయు సద్భక్తుల సఖుని దేవు
తాను వేఱై యుండి తనరి ధర్మంబుఁ బ్రోచు నిర్మలాత్ముని మునుల నెంచువాని

గీ. మాలతీమాల్యమండిత మహితశిరసు । మురళిఁ గాంచనాంబరు మధుజా వేణు
హస్తు మాణిక్యభూషణు నఖిలభువని సర్వమంగళు సద్భక్త సర్వసాక్షి. ౭౨

వ. విష్ణుమూర్తి పరాత్పరుండగు మహాత్ములు ధ్యానింపుచుందురు. మఱియు. ౭౩

గీ. బ్రహ్మబ్రహ్మర్షి నివహమై హ్మౌని దర్శి యట్టి కా ఘన భ్రాంతిహీను
డెప్పుడాత్మ పరబ్రహ్మ కృష్ణనామునఁ దత్త్వమైనంబు వైష్ణవు లాశ్రయింత్రు. ౭౪

మ. జగముల్ సేయుఁ బెంచు మాయఁ బెను విశ్వ స్తోత్ర సంభావితో
ఘనపాణ్మయముతో మహామహిమతోఁ బ్రహ్మాండభాండంబులై
యుగిఁ దా నొక్కఁడ పాలనాంగమున శ్రీయుక్త వక్షోరంగంబునన్
మగవాఁడై తన శక్తిఁ జూపె నతనిన్ ధ్యానింత్రు సేవ్యాత్మకున్. ౭౫

వ. మఱియు నాశక్తి ౭౬

మ. కమనీయాకృతి కామరూప జగదేకప్రాణ సంభావ్య సం
ప్రమదాధీశత్వము సంకటాక్షి రసికీ సంతోష శృంగారవ
ద్భ్రమదన్యాన విశేషభావమున యుష్మద్దృష్టిఫలోదార సం
భ్రమదామోద సుధాధిరాము మునిహృద్భావ్యస్వరూపాత్మ ముని. ౭౭

క. శ్రీకృష్ణుని ముఖమునిమిష। లోకాంబకరుచి సంభృతంబున్
గైకొను కనుఁగొనుచుండగా తానుని తనుకన్ను బెంచెఁ బెంచె మునీ. ౭౮

సీ. నానట సత్పుష్కల హొసఁగించు యాత్రలు నిరుపమచందన బింబము లిడి
యొప్పైన కాపుల నుప్పొంగ రత్నభూషణ్యము వానిపై విరజాజి దండలొట్టి
గజనీమ పన్నగంగపుటిగ సంగతి నింద్రనీలము పేరు చెనఁగఁజేసి
స్తనభారమునకు నితంబముల్ తోడుగా నడకల మందమందగతుల మాని

గీ. చెలఁగి విహరించు సమ్ముద్దు చెలియఁ జూచి। పంచ పగలానితనమున గలసిమెలసి
రాసమండలమున మహా రసికుఁడైన కృష్ణదేవుండు తదనుగాఁ గ్రీడజేసె. ౭౯

క. నానాశృంగారములు। దానకమై స్వహరి సుఖము దనరఁగ బ్రీతిం
బూని యొక బ్రహ్మాదిన ముహ్యానిలతిఁ దేవిరోద సంతోషించెన్. ౮౦

గీ. క్రీడఁ జేసిచేసి కృష్ణుండు శ్రాంతుఁడై । వాని యోనియందు జగయుతంత్రి
వీర్య మునిచె నంత విపులాంగి ప్రమదంబు । బలిమి విశ్వమెల్ల నిసుఘచరిత. ౮౧

గీ. దాని నిశ్వాసవాయువు దగిలి జగముఁ । బ్రాకి జీవుల కాధార మై కరమ్ము
మూ_ర్తి మత్తయి గాలికి మగిదయగుచు । వాయుభాగంబునందుండి ప్రేముఁడనెరె. ౮౨

వ. మరియు నది ప్రాణాపాన వ్యానోదాన సమానంబులను నైదుగురు పుత్రులం గాంచె. వారల కదని ప్రాణంబు లై యు [illegible]. [illegible] ముచ్చటించుచు, [illegible] బుట్టిరి. మరియు నా కృష్ణుచ్ఛ_క్తి కృష్ణ గర్భంబు ధరించి [illegible]ంబులు బ్రహ్మ తేజమ్మునే ప్రకాశించుచుండ. ౮౩

క. కృష్ణునకు బ్రాణవల్లభ । కృష్ణుని [illegible] ప్రియ [illegible]
కృష్ణుని గూడిన ముద్దియ । కృష్ణో[illegible] [illegible]. ౮౪

క. పదియాఱ్వు మన్వ [illegible] । [illegible] [illegible]
న్వదుఁడా బాలునిఁ గని తా । [illegible] విడచెఁగదా. ౮౫

గీ. [illegible] బ్రహ్మాండ గోళములు [illegible] కృష్ణుండు [illegible]
[illegible] [illegible] దని తలంచె. ౮౬

క. [illegible] । [illegible] [illegible]
[illegible] మహిమ [illegible] [illegible]. ౮౭

క. [illegible] । [illegible] [illegible]
శ్రేణిక గణాధిపతిని । [illegible]. ౮౮

వ. అంత నయ్యంగన [illegible] గమలయు, [illegible] రాధికయు నయ్యె. [illegible] నారాయణుండు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నయ్యె. [illegible] [illegible] ద్విహస్తుని వైకుంఠంబున కరిగె. [illegible] యుండ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] గోపికలు [illegible]. రాధ [illegible] రోమకూపంబులనుండి యనంత [illegible] గోపికలు జనియించిరి. [illegible] రాధతో [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] యుండిరి. మరియు నంతలోను. ౮౯

సీ. అఖిల [illegible] మాయాదేవి సతి సనాతని [illegible]
[illegible] [illegible]

దరహాసశోభిత వదనమహాగ్రభుజాఢ్య శస్త్రాస్త్రధారుఁడై చంద్రవదను
యనలకుష్ఠాంశుక హారినీల వజ్రాది మణికృతభూషణ మాన్యచరిత

తే.గీ. ముక్తిగోరినవారికి ముక్తిదాత । వైష్ణవులను వైష్ణవి పరమ లక్ష్మి
నిశ్చయించెడివారికి నెల్ల లక్ష్మి తాను కృష్ణదేవత యనదగుం. ౯౦

ఉ. ఏది గృహస్థులందును మహోంబరయా మునులందు దపస్వియా
నేది శశాంకునందు ... యేది సరోజములందు శోభయా
నేది దినేశునందు ప్రభ ... [illegible]
దేది నృపాలునందు సిరి ... [illegible] ౯౧

గీ. [illegible] మాధవు । [illegible] నిలువ
రాధికేశ్వరు [illegible] । [illegible] శ్రీలమను. ౯౨

గీ. అంతలోన [illegible] । [illegible]
దాల్చి విష్ణునాథి [illegible] । [illegible]. ౯౩

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] కృష్ణుడు [illegible]. ౯౪

వ. [illegible] కృష్ణుడు [illegible]
[illegible]
[illegible] మహాదేవుఁడును, పక్షివాహనుఁడు [illegible].
[illegible] ౯౫

మ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. ౯౬

గీ. [illegible]
[illegible]. ౯౭

గీ. [illegible] గని కృష్ణుడు [illegible]
[illegible] సింహాసన మొసంగి ప్రకటముగను । [illegible]. ౯౮

వ. మరియునంత ౯౯

గీ. ఒక్కబ్రహ్మకల్ప మొనర నన్నాళ్ళయందు। వెల్లివిరియుండి విదప లేచి
యొక్కఁడై తానె యొక్కఁడుగా నుండునామె। కృష్ణలీల కది యొకింతయింతె. ౧౦౦

గీ. అంత గానరాక యని రోదపెట్టుచుఁ। దల్లిదండ్రి లేని పిల్లఁబోకను
కమలపు పుట్టువోడ జలధిలో దిక్కేది। కన్నవెత్తి యేడు గొంచునుండె. ౧౦౧

గీ. పరమకృష్ణునకును బలమహావిష్ణువంతె। యావిరాట్కృష్ణుఁడితఁడు శ్రీపతుండు
తనదు రోమకూపాంతరంబులోన బ్రహ్మాండతతులిరి దాచియున్న యొక్కరుండు. ౧౦౨

క. విశ్వములసంఖ్య మనుమగు। విశ్వంబు దేవగావు విధులు హరులు గౌ
రీశ్వరు లిందరనుచు నటు। మేళ్వలఁ దెలియంగను వేరె యొకటియొ చెప్పుమా. ౧౦౩

క. ప్రతివిశ్వంబున బ్రహ్మయు। నతఁగ నుండుదు రెప్పుడు వసియింతురు సు
స్థితి పాలసంఖ్యలును। బ్రహ్మపుం మహాకృష్ణరీతి లనుదు పొగడన్. ౧౦౪

క. పాతాళము మొదలిడగాని। భాగ్యలగుయు గణనఁగూడ దాత్రంటియగున్
నేతలు దేవాసురులు ముహూరాతులు బ్రతిజగమును నుండునుమా నీ. ౧౦౫

ము. ఇనిదేవ [illegible] తయ్యాభిలమె దాంతంబుపై లేని నె
ల్లడయె యేలు పత్మిగాంచని వైకుంఠంబు వైకుంఠలో
కపరిజ్ఞానంబు బ్రహ్మమంటు బలియాఘంబై గోలోకమం
దన్న గా యిటువిల్లు యోజనములై [illegible] విస్తృతము. ౧౦౬

గీ. అంత నిత్యంబు సత్యంబు నైన కృష్ణుఁడగురంఁ గోలోక మొప్పు సంతృప్తనుహిత
వనుచినయుధాములు వేనకడలనదు వృత్తములు నదు దేవ నగ్గి. ౧౦౭

గీ. అవనిలోకంబు లోపడకు [illegible] దృఢఫలద్వయ కంబుతోడను దనర నిట్టు
యాప్తమునఁ గ్రింద లోకము లా [illegible] నెడల గోలోక మొప్పుచుండు. ౧౦౮

గీ. విశ్వములు కృత్రిమంబులు విశ్వనాశమందు నష్టంబు నాశంబు నందుచుండు
నిచట బుగ్గలిప్వ యనిత్యములుగాదు విశాలమహారణ్య యుదాత్తేలు. ౧౦౯

క. కృత్రిమములుగాక కృష్ణస్థానంబు। వైనదతను నెప్పుడు హానిలేద
కొడమనియుండు గోలోక వైకుంఠలోకములు మునీంద్ర లోకవంద్య. ౧౧౦

క. ఒకరోమకూపమునఁ దగ। నొక బ్రహ్మాండంబు బ్రహ్మ యొక్కఁడు మఱిలేఁ
డొకఁడు హరియొకఁడు శివుం। బ్రకటంబుగఁ గృష్ణునకును బరమమునీంద్రా. ౧౧౧

గీ. తన రోమకూపములలో। దాపరిన బ్రహ్మాండకోటియాని గణింపం
గను నేరఁడు శ్రీకృష్ణుడు। మనుజుల లెక్కింపఁగలము మానివరేణ్యా? ౧౧౨

వ. ఇది యట్లుండు మఱియు. ౧౧౩

ఉ. ముప్పదికోట్ల యుగ్రభటుల ముఖ్యులు దిక్పాలురుం గ్రహంబులున్
జొప్పడు యక్షముల్ మఱి వసుంధర వర్ణన మిష్టమయంబు నొం
దొప్ప చరాచరంబులు మహోగ్రములుం గల మేను గల్గఁగా
గొప్ప విరాట్స్వరూపుఁడయిన గోపాలకృష్ణుని గానవచ్చునన్. ౧౧౪

మ. జలదశ్యామునిఁ బీతవాసు ద్విభుజుం సస్మేర వక్త్రాంబుజున్
విలసన్మూర్తి సుఘోషనాదు మురళీ విస్ఫూర్తహస్తున్ స్మితో
జ్జ్వలతేజోనిధి భక్తపోషకుని సుస్వాంతున్ నిజోత్పత్తియున్
జలజాక్షుం గని నాయందు వసించు సద్భక్తులుం దర్శలిన్. ౧౧౫

ద. సమహోరి జ్ఞానమహిమం । గనుమా యూరకిను దప్ప కనమందుము నొం
పెనుచుఁగ నజాండపిలయు మే । కరిహాసన్ సర్వమతి సుఖంబున మనుమా. ౧౧౬

వ. మఱియు జరామృత్యుహరోపాయ సిద్ధమందమై యుండునుని పలం విచ్చి షడక్షరంబైన
మంత్రంబు సద్భావంబు కర్ణంబున మోమునాటులు సుపెను. నది యెట్టిదనిన. ౧౧౭

గీ. ప్రణవము చతుర్థి గల కృష్ణ పదము పిదప । జాయయుం గూర్పగను వర్త సాధువర్త
నం పై శ్రీకృష్ణమంత్రమై సంసనాంసుని షడక్షరమై యొప్ప నిమషచరితి. ౧౧౮

వ. మఱియు విరాట్స్మూర్తి యగు సద్భాలునకు విశ్వంబును విష్ణుపదంబు విశ్వ నైవేద్యంబుల
షోడశాంశం బాహ్యాంశుగా జేసి సంపయ నెఱిఁగిని పరంబు గోచరమే మని యుయిగను
నావిన్నిరాయంబు శ్రీకృష్ణుం జూచి యిట్లనియె. ౧౧౯

క. నీ పాదకమలయుగళం బూపాపాంచకర్మంబు మనని పంపెద నితర
వ్యాపారము నే నొల్లను హాస్యము తప్పయు భక్తకమ్మనుఁ గంచే. ౧౨౦

గీ. అధికమైనను యల్పమయినను । యూయూ వేమి ఫలము నంచజేయు
నీమభక్తి గర్తనేని జీవన్ముక్తుఁడగునుఁగాన భక్తి నడిగినాఁడ. ౧౨౧

గీ. కృష్ణభక్తిలేని కించిజ్జ్ఞాని పరేల । వృద్ధనేమ ఫలదో గడ్డనేమ
తన్నుగన్నదేవు దానెరుంగకయున్న । మన్నకంటె వేరె మన్నుమన్న.

గీ. పదలిహరందు శ్రీకుఁ జొప్ప యుండినాఁడమన్ కీరి జనుల సంచరించు
నడలి జీవుఁడేగ నట్టుండిన్నియు నేగు । విప్రునని జేసి విహ్వల మాని. ౧౨౩

క. ప్రకృతిఁ బరుఁడవు నీవై । యాకలంకల వెలుఁగుచుండు వాత్మజ్యోతిన్
సకలంబును కీవే గతి । నికడప్పుఁడవై నయట్టి నిన్నుం గొలుతున్॥ ౧౨౪

వ. అని నిరుపమభావంబుదోప సప్రయుఁడై యున్న విన్నిచాలుం జూచి శ్రీకృష్ణుండు. ౧౨౫

ఉ. నను నన్నువోలి వహియింపుము సుస్థిరభావ మప్పరా
యూపుము వె నవేగను ననంతవిఘాతిదలర్పియుంచు నిం

నీ యఖిలాండకోటులకు నెన్నగ క్షుద్రవిరాట్ప్రభావశో
భావితులుండ్రపై మనుము భావకమార్గ మెఱింగి నిచ్చలున్. ౧౨౬

శా. నీ నాభీకమలంబునం దజుడు జన్మించుం జగత్స్రష్టయై
యా నాళీకభవుండు కాంచు ముఖమం దా రుద్రులన్ భవ్యుడై
తా నేకాదశసంఖ్యవారల శివోదారాంశ సంభూతులన్
గానం బొందు జగద్వినాశ మొనరింప న్కాలాగ్నిరుద్రుం డనన్॥ ౧౨౭

క. విశ్వంబాకడ జగముల రోమ స్వాంతములను బ్రభవించును భ
వ్యశ్వాస్వితుఁడై నను గొలుచును। విష్ణుం గనుగొందు వీవె నా ధ్యానమునన్. ౧౨౮

క. నావక్షస్థలి నిరతము। నావాసముగొనిన లక్ష్మి యగుచుండుం
గావలసినవారి దయను। నావలయిక నీకుఁ దగ్గి యగును విరాడ్భా. ౧౨౯

వ. ఇట్లు నా [illegible] వేడినవాఁడవని చెప్పి శ్రీకృష్ణుం డంతర్ధానంబు నొందె. నంత
[illegible] జని బ్రహ్మ శంకరులం జేరి నా బ్రహ్మ [illegible] శ్రీకృష్ణుండు
క్షుద్రవిరాట్టు నాభీకమలంబున సృష్టికర్త యగుము. మహా శంకరా! నీవు బ్రహ్మఫాలం
బునం బుట్టుమని చెప్పెనం గృష్ణాజ్ఞ నైకొని బ్రహ్మయు, శంకరుండును, మహావిరాట్టు
[illegible] యొక బ్రహ్మాండంబున [illegible] క్షుద్రవిరాట్టు పొడమియుండుటం
జూచి తన్నాభికమలంబునం బ్రహ్మ [illegible] యంది, లక్షయుగంబులు తిరిగి తిరిగి నాశిర
[illegible] ముట్టలేక చింతిల్లి, మరల స్వస్థానంబు చేరి, మహావిరాట్ప్రభావుడగు
శ్రీకృష్ణు [illegible] చేసి, క్షుద్రవిరాట్టును శ్రీకృష్ణుని [illegible] దర్శించి
స్తోత్రంబు చేసి. [illegible] ౧౩౦

గీ. [illegible] క్షుద్రవిరాట్టు [illegible] బ్రహ్మ [illegible]
[illegible] శ్రీనాయకుండు। [illegible] మనియుండు దేవదేవుడు. ౧౩౧

క. [illegible] విరాట్టుల [illegible]। [illegible] ముఖ్యగణముల [illegible]
[illegible] నేరాదృశములు [illegible] గృష్ణదేవు [illegible]. ౧౩౨

వ. నారదా! [illegible] క్షుద్రవిరాణ్మూర్తి [illegible] బ్రహ్మ [illegible]
ముల నొక్కొక బ్రహ్మాండంబున కొక్కొక బ్రహ్మయు, విష్ణుండును, రుద్రుండును మొద
లగువార లుందురని చెప్పెను. అని బ్రహ్మపుత్రుండు నారాయణుడు కిట్లనియె. ౧౩౩

ఉ. తాపనితి నీదు వ్యాహృతి సుధారసము న్భవదాహశాంతి స
ద్భావము నిచ్చె నమ్మహనీయ శక్తి మహాత్మ్య మెంతయున్
నే విని సంతసించితిని నే యిక నొక్కటి నిన్ను వేడెదన్
దేవ దయారసం బెసగఁ జెల్పుము వీనులవిందు సేయుమన్. ౧౩౪

చ. ప్రకృతుల పూజనంబుల ప్రభావములున్ మఱియొప్పు రెట్టి తే
ప్రకృతి భజించి యేఫలము బట్టిరి లోకమునందు నెట్టుగా
బ్రకటితమై ఘనంబగు నిపాఖ్యత నయ్యెను ధ్యానసంస్తవా
దికముల నెట్లు సల్పిరి సుధీవరసేవిత యానతీయవే. ౧౩౫

వ. అనిన విని నారాయణుండు వాత్సల్యంబుమీఱ నొక్కింత నవ్వి సంతోషంబు నంది ప్రకృతి ప్రధానంబులు వక్కాణింపం బూనికొని నారదా! మును వింటివిగాదె గణేశ జననియు, రాధయు, లక్ష్మియు, సరస్వతియు, సావిత్రియు నని ప్రకృతు లైదై యుండు. ౧౩౬

సీ. గణేశునితల్లి యుమయౌను గాళియు నష్టభుజంగయు గంగాంబికయును
షష్ఠియు మంగళ చండిక తులసియు మానసయును నిద్రయు మఱియు స్వధయు
స్వాహయు దక్షిణాశక్తియు నను వారి చరితంబు లొకపెద సంగ్రహముగ
వినికదుర్గా రాధికాచరిత్రంబులు విస్తృతములు వాని వెనుక వినిచి

తే.గీ. వక్కాణదను మునుమునా సరస్వతిని గూర్చి । కృష్ణనిర్మితయయ్యె నా గీస్సతి స
వర్ణ యది దేని నాదెంత వంచియను । నైన యూర్ధ్వమది సిద్ధమంత్రము బుధులు. ౧౩౭

గీ. కృష్ణముఖమునందు సృష్టమై శ్రీదేవి । కృష్ణముఖము జూచి హృదయమందు
వలపు బయలుపడగ నగలు సేయుగ గాంచి । వేడ్కఁదనియె నీతి వేటపడగ. ౧౩౮

గీ. నాల్గుబాహులతోడ నారాయణుఁడు నాడు । కళనుఁ బుట్టినాఁడు కాయమందు
మిగుల నెమ్మికాఁడు మగకాఁడు నీకీమహాఁడు నిన్నుఁగూడు వనిత మొమ్మ. ౧౩౯

గీ. రాధ నన్ను వలచి ప్రాణనమానయై । వర్తింపంగ దాని వదలు టెట్లు
ప్రాణములనుఁ దాని బ్రదుకు నెవ్వండు దాని । దప్ప యన్య గలయ దప్పుగాదె. ౧౪౦

గీ. నాకు దనయుడై న నారాయణునితోడ । గలసిమెలసి సుఖము గాంచు సఖల
త్వరితగతిని బొమ్ము వైకుంఠమునకు సి । కలయు సాటి నీవు సతిని సాటి. ౧౪౧

గీ. నిన్ను బోలియున్న నీలజేక్షణయాట్టి । కాము రాధ మోహ గతులు లేక
హరిని గొలుచుచుండు వరలక్ష్మి దానితో । గూడ నీవు వాని గొలువు మతివ. ౧౪౨

చ. ఇరువురు నొక్కకంటగను నీశ్వరు డా యురవైరి నీకు నే
వరము నొసంగెదెన్ వినుము వారక మాఘమునందు శుద్ధపం
చమియగఁ బంచమిన్ నరులు నాకులు సిద్ధులు యక్షులాదిగన్
మరువక నిన్ను గొల్తురుసుమా ప్రతివిశ్వమునందు నిత్యమున్. ౧౪౩

గీ. నారి మను వసు రుద్ర గంధర్వులందు । సురగులందును నీపూజ జరుగుచుండు
భక్తి యుక్తి సదుపచార భక్తి నెరిగి । కల్పకల్పంబు కాలంబు కట్టకడకు. ౧౪౪

వ. అనిన విని నారదుండు స్వామీ నారాయణా యా మహాసరస్వతి సర్వలోకంబులం బూజింప బడు నని యానతిచ్చితివి. పూజావిధాన, కవచ ధ్యానాదు లెవ్విధంబులో వినవలతు. మరియు బూజోపయోగ ద్రవ్యంబు లెట్టివియో యెఱుంగ నిచ్ఛయించెదం గావున దెలుపవే యనుడు నారాయణుండు. ౧౪౫

గీ. కణ్వశాఖోక్తమైనట్టి కరణి నా సరస్వతీపూజనం గల క్రమము వెల్ల సావధానుడవై యాలకింపుమయ్య తెల్పెద నో చతురాస్యతనయ. ౧౪౬

సీ. మాఘ ప్రథమపక్ష మహితపంచమిని విద్యారంభదినమున నధిక భక్తి
పూర్వాహ్ణమున శుచిపూర్వకంబుగ స్నాతుడై నిత్యకర్మంబు లాచరించి
కలశంబు స్థాపించి కడగి స్వశాఖోక్తగణనాథ మంత్రంబుగతిననయేని
విష్ణువుఁ బూజించి వెలయ సరస్వతి నిష్టదేవి భజియింపవలయు

తే.గీ. బాహ్యఘటమునను న్న యా పరమశక్తి ధ్యానమొనరించి పదియునారైనట్టి
విలసదుపచారములు చేసి వెన్న పెరుగు క్షీరములు లర్పణంబు సేయ్మి మరియు. ౧౪౭

గీ. స్వచ్ఛమైన చెరుకు పాలు చక్కెర కలకండ గుడము స్వస్తికంబు తెల్ల
పడ్డ యక్షతలును పరలంగ నట్టి దివ్యములును నలుప్ర మోదకాళి గూర్చి. ౧౪౮

గీ. ఉప్పు నేయి అలర నొప్పు హవిష్యంబు శ్వేతమైన యవల పిండ్లు మరియు
నాజ్యమందు గల్పిన యటువంటి గోధుమ పిష్టములను జేర్చి పెట్టవలయు. ౧౪౯

గీ. నారికేళజలము నారికేళంబును పాక్రికంబును పరమాన్న మిష్ట
మైన యన్న మరియమన గుడాన్నంబును వేసవిండ్లు గూర్చి ప్రీతిమంది. ౧౫౦

గీ. అల్లం దా దేశమున జనించినట్టి యంది ఫలములను దాడిమలాది తెలివిపలును
తెల్లనగు క్రొత్తమాలను దివ్యమైన శంకమును మాల్యమును సమర్పింగవలయు.
నిట్టి నిట్లని ధ్యానింపనగు మునీంద్ర! ౧౫౧

వ. ధ్యానవిధంబు జెప్పెద వినుము. ౧౫౨

సీ. పరసరస్వతి శుక్లవర్ణను సస్మిత రమణీయ కోటిచంద్రప్రభాఢ్య
శ్రీయుత శిఖి శుద్ధచేల పీతాధర రత్నాభరణ నిర్జరగణసేవ్య
మునినాథవందిత మను మానవార్చిత యోజ విష్ణు శివ పూజ యందు నిన్ను
ధ్యానించి మరియు వందనముగావించెద నాచరించెద బదియారుగతుల

తే.గీ. నలరు నుపచారములచేత నవల నారగింపు జేయించెదను మది నింపుగనుబర
మమ్మ దయజూచి సకలశుభమ్ము లిచ్చి పుణ్యమునొసంగి చదువిచ్చి బ్రోవవమ్మ. ౧౫౩

వ. ఇవ్విధంబున ధ్యానంబు సేయుచు విద్యారంభకాలంబులందును, ప్రతి మాఘశుక్ల పంచమి యందును సరస్వతీపూజనంబు చేసి, షోడశోపచారంబులు సమర్పించి, పంచపుష్పిణా

వంబు సేయవలయు. మఱియు ఈ షోడశాక్షరీమంత్రంబు మూలంబుగాఁ గైకొని జపింప వలయు. ౧౫౪

పంచచామరము. భవత్సరస్వతీప్రసాదంబు దా జయుక్తి గూర్చుచున్
బరంగ నింతయుం దమ మహాభాగ్యమునందు యోగి నం
దిరన్ దొరంగఁజేయు వెంటనే దిటంబు మాయరో
హరోగనిశయ చేయు మంత్ర మెవ్వనో యినానిరా ౧౫౫

వ. తొల్లి యీ మంత్రంబు నేను బ్రహ్మపీఠంబున వాల్మీకిమునికి నుపదేశించితి. వ్యాస వరంబున సూర్యపర్వంబున భృగుండు పుష్కరంబున నుపదేశించె. బ్రహ్మ బదరికాశ్రమంబున భృగునకుఁ జెప్పె. క్షీరసాగరతీరంబున జరత్కారునకు నాస్తీకునకుం జెప్పె. మేరువునందు విభాండకమునికి ఋశ్యశృంగునకును వ్యాఖ్యానించె. శివుండు గౌతమ, కణాదులకు నేర్పె. సూర్యుండు యాజ్ఞవల్క్యునకును, కాత్యాయనునకును జెప్పె. శేషుండు పాణినికి, భారద్వాజునకును జెప్పె. సుతలంబున బలి శకటాయనునకు నుడివె. ఇమ్మంత్రంబు చతుర్లక్షమితంబు జపియించినను సిద్ధించును. బృహస్పతి సమానుండగు బ్రహ్మ భృగునకు గంధమాదనంబునం జెప్పిన సరస్వతీకవచంబు వ్యాఖ్యానించెద వినుము. భృగుండు బ్రహ్మం జూచి దేవదేవా! సరస్వతీకవచంబు నాకుఁ జెప్పవే యనుడు పితామహుండు. ౧౫౬

గీ. కల్పవృక్షంబు వంటి యీ కవచ మిమ్ము । మున్ను గోలోకమున కృష్ణమూర్తి నాకుఁ
దెలిపె దీనిని భృగునకుఁ దెలిపె బ్రహ్మ । యంచితులు దీనివలననే ప్రఖ్యాతులైరి. ౧౫౭

సీ. కలిత సరస్వతీకవచంబుచేతనే వాల్మీకిముని కవివర్యుఁడాయె
కలిత సరస్వతీకవచంబుచేతనే భారతం బుదయసంధాత్రుఁడాయె
కలిత సరస్వతీకవచంబుచేతనే జీవుండు బుద్ధిని శ్రేష్ఠుఁడాయె
కలిత సరస్వతీకవచంబుచేతనే స్వాయంభువుండు కీర్తిశాలియయ్యె

తే.గీ. మఱియు వినుము సరస్వతీ మంత్రమునను । గౌతము కణాద పాణిని కణ్వ శాక
టాయనాదులు గ్రంథకర్తలైరి వ్యాసుఁ డంత వేదవిభాగంబు నాచరించె. ౧౫౮

వ. మఱియు నీ కవచంబునకు బ్రజాపతి ఋషియు బృహతీ ఛందంబును శారదాంబ దేవతయు సర్వతత్త్వపరిజ్ఞాన సర్వార్థసాధన కలితలందు వినియోగంబును నై యుండు నని చెప్పి పిమ్మట లక్ష్మీబీజంబును, మాయాబీజంబును చతుర్థ్యంత సరస్వతియు వహ్నిదారయు గలసి నా శిరంబు రక్షించుంగాక. లక్ష్మీబీజంబును చతుర్థ్యంత వాగ్దేవతయు వహ్నిజాయయుం గలసి నా ఫాలంబు రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును మాయాబీజంబును, చతుర్థ్యంత సరస్వతియు, వహ్నిపత్నియుం గలసి నా శ్రోత్రంబులు రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును లక్ష్మీబీజంబును మాయాబీజంబును చతుర్థ్యంత భగవతీ

పదంబును చతుర్థ్యంత సరస్వతీపదంబును వీతిహోత్రగృహిణియుం గలసి నా కను
దోయి రక్షించుంగాక. బిందుయుక్త ప్రథమ వక్రతంబును మాయాబీజంబును చతుర్థ్యంత
వాగ్వాదినియు, నగ్నిజాయయుం గలసి నా నాసిక రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును
మాయాబీజంబును చతుర్థ్యంత విద్యాధిష్ఠాతృదేవియు ననలునారియు గలసి
నా యోష్ఠంబు రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును లక్ష్మీబీజంబును మాయాబీజంబును
చతుర్థ్యంత బ్రాహ్మీపదంబునుం దహనునబలయుం గూడి నా దంతపంక్తి రక్షించుంగాక.
ప్రథమ వక్రతమంబు బిందుపూర్వకంబై నా కంఠంబు రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును
మాయాబీజంబును చతుర్థ్యంత విద్యాస్వరూపాపదంబును వైశ్వానరసతిం గలసి నా నాభి
రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును మాయాబీజంబును బిందుసహిత కరెకాకరంబుల యక్ష
రంబును చతుర్థ్యంత వాణీపదంబును ధనంజయవనితం గలసి నా హస్తంబులు
రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును చతుర్థ్యంత సర్వవర్ణాత్మికా పదంబును శిఖిచంద్రముఖిం
గలసి నా పాదంబుల రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును చతుర్థ్యంత వాగధిష్ఠాతృదేవతా
పదంబును జ్వలనులలనం గూడి సర్వంబును రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును చతుర్థ్యంత
సర్వకంఠవాసినీపదంబును పావకునిప్రాణంబోడిం గూడి తూర్పుదెసను రక్షించుంగాక.
ప్రణవంబును జతుర్థ్యంత సర్వజిహ్వాగ్రవాసిని పదంబును జాతవేదునిభామినిం గలసి
యాగ్నేయంబున రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును మాయాబీజంబును లక్ష్మీబీజంబును బిం
దుయుక్త కరెకారరంబును జతుర్థ్యంత సరస్వతీపదంబును బుధజననీపదంబును గృపీట
యోనిభామంగూడి దక్షిణంబున రక్షించుంగాక. బిందుయుత ప్రథమవక్రతంబును మాయా
బీజంబును లక్ష్మీబీజంబును నైఋతిని రక్షించుగాక. ప్రణవంబును బిందుయుత ప్రథమ
వక్రతంబును చతుర్థ్యంత జిహ్వాగ్రవాసినీపదంబును హవ్యవాహునిప్రేమంగూడి వారుణం
బున రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును జతుర్థ్యంత సర్వాంబికాపదంబును గిరిముద్దురాలింగూడి
వాయవ్యంబున రక్షించుగాక. ప్రణవంబును బిందుయుత ప్రథమవక్రతమంబును లక్ష్మీ
బీజంబును బిందుయుత కరెకాకరంబును జతుర్థ్యంత గద్యవాసినీపదంబును హవిర్భుజు
కాంతం గూడి యుత్తరంబున రక్షించుంగాక. బిందుయుత వక్రితమంబును జతుర్థ్యంత
సర్వశాస్త్రవాసినీపదంబును వైశ్వానరునింతిం గూడి యీశాన్యంబున రక్షించుంగాక.
ప్రణవంబును మాయాబీజంబును చతుర్థ్యంతసర్వపూజితాపదంబును సప్తజిహ్వునిపొల
తియుం గూడి యూర్ధ్వంబును రక్షించుగాక. మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంత పుస్తకవాసినీ
పదంబును నా హవిష్భుక్ప్రియయుం గూడి యధస్సున రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును
జతుర్థ్యంత గ్రంథబీజస్వరూపాపదంబును నిప్పునొప్పులకుప్పం గూడి సర్వత్ర నన్ను
రక్షించుంగాక! యని యిట్లు పక్కాణింప నిది సరస్వతీకవచంబు నాంబడు. దీనివలన

దై త్రిలోక్య విజయమును బంచలక్షజపంబున బృహస్పతితుల్యుండగు బండితుండగు.
గవియగు నని చెప్పి మరియు నారాయణుండు. ౧౫౯

పంచచామరము. సరోజభూమనూరి సర్వసంపదాప్తి హేతువౌ
సరస్వతీ స్తవంబు తొల్లి సారసాక్షువల్లనే
పరప్రబోధమంది యాజ్ఞవల్క్యమౌని నేర్చె జె
ప్పెదన్ వచింతు దాని భక్తిచేత నాలకింపుమీ. ౧౬౦

ఉ. తేజము నీవె నో గుణపరి గుణశాలిని కల్మి నీవె దాం
భోజము లాశ్రయించు నను బ్రోవుము మాధ్యమువాని బొందియు
బ్లోజన మంత్రవిద్యలు మహోన్నతితో దయసేయుమమ్మ నీ
పూజ లొనర్తునమ్మ వినవో మొరపెట్టెద నో సరస్వతీ! ౧౬౧

శా. ఇమ్మా జ్ఞానము సత్స్వభాంతరములం దిట్టక్రియాకౌశలం
బిమ్మా కావ్యకలాపటుత్వము సుధీవ్యాఖ్యానశక్తిప్రాభవం
బిమ్మా సూక్ష్మమనీషనిస్తుల రసాభిజ్ఞోక్తి నీవేకదా
మమ్మాసించు మహాధి దేవ్యను శ్రుతివ్యాహారసంతారతన్. ౧౬౨

క. నిను దలచక నోరె త్తిన। జనుజుడు మూగవాడుగాదె చదువనితరు
గొనియాడెద నా నాలుక కొనపై వసియింపు మజునికొమ్మా రయమున్. ౧౬౩

చ. తొలిజన్మంబున భక్తిమై నిరతమున్ బూజింప నీ నోములన్
జలుపంగాదె ధనుండు ధీమతియు యాశాపూరితఖ్యాతిచే
విలసత్సాంధికి జూపు గాదెను సమున్ వేవేగ మన్నించి ని
స్తుల విద్యాపటు జేసి బ్రోవగదె సంతోషప్రదా శారదా! ౧౬౪

శా. ఆ వాల్మీకి రచించె రామకథ యష్టాస్త్రాంటు సిద్ధాంతముల్
ధీవైశద్యము నూనె వ్యాసముని దా దెల్పెం బురాణంబులం
దీవెం జొప్పడ బ్రహ్మసూత్రములు దుష్టిన్ బ్రహ్మ వేదంబులన్
గావించెన్ భవదీయపాదభజనాక్రాంతింగదా శారదా! ౧౬౫

మ. మనువై స్వాయంభువుండమాయుడు కడు దప్పున్ దగం జూచి ధీ
ధనుడై వేదిన మూకుడై యజుడు సిద్ధాంతంబు సేయంగ నా
అనటం చుండగ కృష్ణుదేగి నిను సుల్లాసంబునన్ గొల్వుమం
చును దెల్పన్ విని యాత డట్లు సలుపన్ బోషించవే శారదా! ౧౬౬

మ. క్షమ దానొక్కపు డయ్యసంతు బరమజ్ఞానంబు దా వేడ(గా
భ్రమ నాలం దొగి మూకుడై వెలవెలం బారంగ నకౄశ్యపుం

దములాత్మందు నినుం దలంచు మనగా నాలించి తా నిట్లనే
యు మహాప్రజ్ఞ లభించి భారతికి విద్యం దెల్పదే శారదా. ౧౬౭

ఉ. ప్రాకటసూత్రకారుడయి వ్యాసుడు పత్తిరి నిన్నుగొల్చి వా
ల్మీకి మహాకవిత్వనిధి మేధ వహించెను నిన్ను గొల్చి కా
దే కరుణామయీ శివుని దేవదయంబును బ్రజ్ఞ వేదిస్తే
మూకతనుండి నీ వలన బొందుఁ దుదిన్ బరివిద్య శారదా. ౧౬౮

శా. నిన్నున్ స్తోత్రముచేయ బ్రహ్మయును ఫణానీకర్తయుం జాల రే
డు న్నాగేంద్రుఁడు నింద్రుఁడు న్నమలు రేడుం దన్నవెల్వార్ బ్రభూ
త్పన్నుల్ మూఢులుగాక మానవులు నే శక్యంబె మా బట్ల నీ
విన్నాణంబగు సత్క్రియన్ మనుము నా విజ్ఞానసత్ శారదా. ౧౬౯

వ. అని యిట్లు యాజ్ఞవల్క్యుండు స్తోత్రంబుచేసిన సరస్వతి దయార్ద్ర హృదయయై వరంబు
లిచ్చి యంతర్ధానంబు నొందె నని చెప్పి మరియు నారాయణుండు. ౧౭౦

గీ. ఆ సరస్వతి వైకుంఠమందు తాను । గంగతోడను బోరాడి కలగి శాప
మంది భారతవర్షంబునందు స్వాంశ । మున నదీరూపయై పాయు మునివరేణ్య. ౧౭౧

క. నదియైన సరస్వతికళ । యది మర్త్యాదకలుషరహిత స్వాంబుప్లవయుం
బడగన్న నిల శ్రీహరిపదయుగ్మం జేర్చు పరమపావన మౌనీ. ౧౭౨

గీ. మహితమైన సరస్వతి మంత్ర మా । సరస్వతీరమును సుకరముగ జపము
సలిపెనేనియు గడి యగు జడుఁడు సమ్మ । మా సరస్వతీచరిత మత్యద్భుతంబు ౧౭౩

గీ. నిత్యము సరస్వతీనది నీట మునుగు । నరుఁడు మరల జనన జన్మంబు నొందడు
ఉంతకన్న నధికమైన దెద్దిగలదు । వాహినీరత్నమని చెప్పవచ్చు దాని. ౧౭౪

వ. అనిన విని నారదుండు కుతూహలంబుతో నారాయణుని మొగంబు సూచి దేవా గంగా
సరస్వతు లమితశాంతస్వరూపిణులు నిర్మలులు నయ్యుఁ గలహింపఁ గారణంబేమి
సరస్వతికి శాపంబు గాఁ గారణంబేమి యదియెల్ల వివరింపవే యనుఁడు నారాయణుండు.
౧౭౫

సీ. వింటె నారద మహావిష్ణువునకు లక్ష్మి గంగ సరస్వతియుం గులంగ
నయగలు ముగ్గురు నెలత సముగ వారు కలసిమెలసి కొంతకాలముండి
యొకనాడు గంగ ప్రాణేశుని మొగ మట్టె వాలుఁగన్నులఁగాంచ వాలు జూచి
నవ్వులు గుల్కు మెయ్వొప్పుసుధాధరమును నగవు మొలకలెత్త నగుచు నేమఁ

తే.గీ. గాంచి విష్ణుండు నవ్వెనఁ గమల సూచి । సత్వరూపిణి కావున నంతనమున
జియునగవు నవ్వి మొగము కొంచెము మరల్చ । నది సరస్వతి సూచి పేరలుకబోడయు
౧౭౬

చ. పరమకృపాలవాలుఁ దన భర్తను దీనజనావనుం బరా
పరు జగదాదికారణు శుభప్రదు దివ్యుని నంతు దా ననా
దరణముతో సరస్వతి యుదగ్రమహారుణనేత్రయై సుధా
ధర మొకయించె దా విడచి భర్తని ధూర్తని రద్దిసేయుచున్. ౧౬౭

గీ. పూర్వజన్మంబునందును బూని యెంత । మంచిపూజలు చేసిన మానవతికి
ధర్మమార్గంబు గల మెచ్చు భర్త గలుగు । నొండి నోచుక వగచిన ఫలము గలదె. ౧౬౮

గీ. భర్త ధర్మజ్ఞుఁడగునేని పక్షపాతరహితుఁడగుఁ గాని ఖలుఁ డనురాగవృత్తి
నగుచు బిగువులు చూపి తా నగడు చేసి । యట్టిపెట్టుచునుండు నీ యట్టి లభిని. ౧౬౯

క. అపుడే యొసగని దాని । దవిలిత వా గంగయెడ దయ మెండే వీ
డవు లక్ష్మిని వెలిగాడు వే । లవమేయము గలదె నీ వలపు నాయందున్. ౧౭౦

గీ. గంగయందిప్రేమ గలుగు భారతియందు । గాకయున్న నీవు గంగజూచి
నవ్వదొడగినట్టి నా వలెఁ గోపింప । కేల యూరకుంటి నిద్ది చెప్పుమ. ౧౭౧

గీ. ప్రాణవిభుఁడు వెనువెను ప్రియ యేల । కనుల తోడను సరసము గారవములు
గాంచుచును నోర్వ [illegible] కంట వెడను । సురిదగల్భి కసవు దయుత్తమంబు ౧౭౨

క. మానంబుం బ్రాణంబు గుమానముగాఁ దలఁచనయ్యు మానమునోపం
గా నిఁకఁ బ్రాణం బేల । మానవతికి జీవనంబు మానమె కాదే! ౧౭౩

గీ. బుద్ధిహీనులైన పురుషులు గొందఱు । మొనసి నిన్ను సర్వ[illegible]
ధూర్తలక్షణముల [illegible] । వారి వలెన్ బెట్టుచుందు [illegible] ౧౭౪

చ. అని తన మిట్టులాడి హృదయంబునఁ గోపము పూనియున్న యా
డదిఁ గని సాంత్వనంబుల నెదం బడఁజేయుఁగ వేగాడు నా
కని తలపోసి చేయుల నిచ్చట నే విడనాడి విగ్గనం
బని [illegible] మూని చనెను సభాస్థలి [illegible] స్కురవైరి నారదా! ౧౭౫

చ. ముఱలి దట్టు వేగిని నమున్ దకోపభరంబు వట్టెదే
[illegible] గంగ గ[illegible] హా తగుతే మగనాలవాడు సి
గలి సెనుఁదోలువారలు జగంబున లేరు మగండు నాకు గిం
కిడని పెక్కు వీఁగి కనుఁగానవు పోతరమింత యొప్పునే. ౧౭౬

ఉ. హొంగెడువేమి నీ దురుసుపోడిమ పొర్లనింతయు యేటికిన్
గంగ [illegible] తరంగభంగములు గలవా నీకును బ్రుంగజేయుదున్
[illegible] లాత్మవిధు రాకలు పోకలు రేవగల్ సా
యం గలవంతి నింత కలుకో [illegible] కో జడస్థితిన్. ౧౭౭

చ. పొగరడగింతు చూడుము విభుడింకఁ నేమియొనర్చునో కసం
దగు నని చేయిసాచి యొక దాటునఁ గొప్పునుబట్టి లాగ వా
దగవిది నీకునుం దగదు తాళుము తాళుమటందు లక్ష్మి య
మ్మగువలమధ్య దా నిలచి మాన్ప సరస్వతి కిన్క పేరిమిన్. ౧౮౮

ఉ. ఇంత వచింపవైతి విపరీతము గంగను జూచి భర్తయా
వింతలు సూపినప్పు డొక వృక్షమవో మరి పెద్దయేరవో
యంత వికేల యట్లగుము భర్తయు సంతసమందు నెల్లపున్
సంతసమందువారలని శాపమిడె న్సమగాయమాటలన్. ౧౮౯

క. శాపము విని పద్మ మదిం గోప మొకింతయును లేక [illegible] వాణిన్
జేపట్టువిడక నిలచె సహా పదముల మేలుబంతియును లక్ష్మియహా. ౧౯౦

ఉ. అంతట గంగ లక్ష్మి గని యక్కరొ యీ తెలివాణినోట నొ
క్కింతయు నొప్పిలేదది యుఁకెన్నివితాలను గూయ నేర్చునో
వింతగ గొంతనొక్కు మని వీనుల నిండను నల్లరాతితోఁ
గొంటుక జేసి పెట్టిరొకొ గ్రుక్కయు బుచ్చక మ్రోగు నిల్లడో. ౧౯౧

ఉ. పట్టుకొనంగనేల నను బట్టి యిదేమి యొనర్పజాలు నో
రట్టిదియౌ యదంతయును గందముగాక శమంబుతోఁ బురన్
మట్టిడిదాక దీని బలమున్ జలమున్ దరువాతఁ జూపెదన్
గట్టిగ మీరలందఱునుఁ గాంచుడునా యని గంగ వాణితోన్. ౧౯౨

ఉ. ఓసి విపాసి లక్ష్మిఁ బరమోత్తమ సాధ్వి మహాపతివ్రతన్
దాసిగ నెంచిరో కసకత్వాత్సమునాఁ దలపోసితో సరే
వే సరిదాకృతుల్ పొసగు నెమ్మని తిట్టితి వద్దియే నిరా
యాసముగా ఘటించి దురితాత్మకులుండు నదీజగంబ యా
వాసముగాఁ జరింపుముఁ బాపములం గ్రహియించుచుండుమీ. ౧౯౩

చ. అన విని యా సరస్వతి మహాగ్రహచిత్తమువూని యాసి నీ
వును ఘటినీ సరిత్తవయ వూనుము పాపులపాపమెల్ల ని
న్ననగందానవైతి విఁక నద్దియు పొందుము నాగ నింతలో
వనజదళాక్షు డద్ది వినివచ్చెను భామిను లున్నచోటికిన్. ౧౯౪

వ. వచ్చి. ౧౯౫

చ. తటపటమింతలేక తన దక్షిణబాహువు మేల్మి చూపుచున్
దుడుకున జంకనెత్తుకొని తాను సరస్వతి మోముసూచి చె
క్కొట నొకముద్దు బెట్టుకొని గీస్పతి సత్త్వము వూనుమింక న
క్కట యిటు సేయగాదగునె కాని వచించెదనంచు లక్ష్మితోన్. ౧౯౬

సీ. పద్మ నీకళ బూని వసుధని ధర్మధ్వజునకు గూతురవయి జనియించి
యయోనిజభావ మొనయంగ నటమీద వృక్షత్వమునుఁ బొంది వెలయుగలవు
చెలఁగి నా యంశంబువలనను శంఖచూడుఁడు పుట్టు వానికిఁ బడతి వగుచు
త్రైలోక్యపావనత్వము బూని తులసీసమాఖ్యనుఁ గైకొని యలరు మింక
గీ. సమర నొకయంశమున భారతాఖ్యవర్షమందు పద్మావతి యనంగ నలరుచుండి
నదివి గమ్మంటుమీదట గదసె గంగ విశ్వపావని నీ వెనువెంటవచ్చు. ౧౯౭

సీ. గంగ భారతవర్ష కలుషాపహారిణిగా భగీరథు తపోగరిమవలన
భాగీరథియనంగ బరగుచు నా కళయగు సముద్రుని గూడి మంగనవయి
మరియు నా యంశంబు మరల జన్మించిన శంతనుపొందును సలుపు మబల
భారతి గంగతో నీవు కలిసకాలంబున నీవు భారతికిని
బోయి సరస్వతి బ్రహ్మాంగ యనంగ చేరొంది భారత వృథివి నుండు
గీ. మింక నీ లక్ష్మి నాయొద్దనే వసింపు । భారతి నీవు బ్రహ్మకు భార్యవగుచు
గంగ నీవేగి యుమ్మహేశుని విష్ణుజానుమున నిత్య మిశ్రవై పొందు గనుము. ౧౯౮

క. పలుకులు భార్యలుగలవారల పాట్లు పలుంగ వశమె రాగరసమునం
దల మోసపోనెడి పెండ్లము । గలవారలు నరకవాసగములే కాఁదే. ౧౯౯

చ. ఒడలిఁ బోయి మూలములు నాటులుఁ గాయలు మెరపినట్టుఁ ద
ల్లిపిఁ బరి యాలు రేచుటను ధిల్లులఁగూడి వసింపవచ్చు నే
గొడవలురేక రేసులు గోష్పదుఁ బెంపక యుండవచ్చు మూ
ర్ఖుఁడి చెడుగారు దాని మెడఁగట్టుక యుండుట మల్లభంబగున్. ౨౦౦

గీ. శాంతరూపవ లగుచు సౌశీల్యమును బూని । జగము పొగడ బరగుసాధ్వియైన
యింతి కల్గువాని కిహలోకమందును । బరమునందు సుఖము బరగుఁగావె. ౨౦౧

వ. అని యిట్లు బహువిధంబుల బహుళోక్తులరి రివ్వంబులు నుడివి, దుష్టనారులం దూరి
నారాయణుం డూరకున్న. ౨౦౨

గీ. అధికశోకార్తులగుచు నయ్యబల లప్పు డొండొరులఁ గౌఁగలించుచు సూర్పరూచు
నశ్రుధారలు గురియంగ నడలి యడలి । రెట్టకేని సరస్వతి యిట్లుమనియె. ౨౦౩

ఉ. నేరము చేసి నాథ యిటు నిందితనై చెడితిన్ భవాద్భుతో
దారుణకోత్తమున్ తెలివిగానరి మోహుల మమ్మువోటులన్
నారుల బ్రేమ జూచుటయె నైజము కావున శాపము క్రికిం
దార యొనర్చుమా వరమధన్యలఁజేసి భరింపుమా యికన్. ౨౦౪

వ. గంగ యిట్లనియె. ౨౦౫

క. ఏ నేరముతప్పు జేసితినో సరసిదళాక్ష తెలుపు మూరక యీ పం
దానను విడువదగునే। నేస్తము మాని యింక నే బ్రదుకుదునే? ౨౦౬

గీ. తప్పులేనివాని దండించువారలు। దండధరుని బారి దండనంబు
నొందకుందురే మహోదారచరిత యీ తప్పు దీర్చి నన్ను బ్రోవుమయ్య. ౨౦౭

వ. పద్మ యిట్లనియె. ౨౦౮

క. భారతిశాపమువలనం। భారతవర్షంబునందు వాహిని నగుచున్
వారల పాపముల నడచి। నే రయమున వచ్చెదాన నిన్నుం గలయన్. ౨౦౯

గీ. ఎంతకాలమునకు నే నిన్నుఁ జూతునో। జనులపాపములనుఁ జక్కజేసి
వచ్చి మరల నీదు పత్నస్థలంబుపై। నెక్కుదాన ములసిప్పరీల. ౨౧౦

క. గంగాసరస్వతులకుం। బంగంబులు లేవు చెప్పుమ పరమపురుషా యా
శృంగారవతులఁ గడకా। పాంగంబులఁ జూచి ప్రోవు మఖిలాధారా। ౨౧౧

వ. అని దీనానసయై కొప్పుముడి విడి పాపంబులం బట్టుకొని ప్రార్థి నమస్కరించిన
లక్ష్మిం జూచి భక్తజనచింతామణియైన భగవంతుం డిట్లనియె. ౨౧౨

క. భారతి యొకకళతోఁ దా। భారతి నదియై పోనంగు పక్కనదానన్
బోరమగు నగము బ్రహ్మగారంబున నెన్నుగూడి కడమసదియు నుండున్. ౨౧౩

గీ. గంగ యొకయంశంబునఁ బోయి పుడమి నచ్చి। పాపముఁ దీర్చు నదియయి పాదు నా భ
గీరథుడు గొనిపోవంగ గెరలియు యదియు। శివుని తల నెక్కు మగత నస్జెరి యుండు.

గీ. అంశమున నొక్క యంశమ్ముటంశ మూని। పాపలోచన నీ వేగ భారతమున
తులసివయి నదివంబ యుండి యుదటు గరిని నైటమపే లేగ నాపద్ది కరుగుదెమ్ము. ౨౧౪

గీ. భారతంబున గలయు నా భక్తగణము। స్నానమొనరించు చెప్పుడు మీ జలములందు
వార లందున భయమును భక్తి గద్గి। మొలగు పిరలు పొందిక మెలుగుండు. ౨౧౬

వ. నా భక్తుల విశేషంబులు జెప్పెద వినుండు. ౨౧౭

క. నా నామ లేనదిం వము। పాదప్రక్షాళనములు బరగింపద ర
త్నాకరమత్తై యా నదియే। నా దయచే పిస్పృశ్యత్వ నామము నొందున్. ౨౧౮

క. స్త్రీఘ్నుండును గోఘ్నుండును కృతఘ్నుండును గురుడు గురుతల్పగుడును బ్ర
హ్మఘ్నుడును బూతులని నిర్విఘ్నుంబుగ నాదు భక్తు ప్రీతిం గనినన్. ౨౧౯

క. ఏకాదశి రహితు సంధ్యాకర్మ విహీను మఱియు నాస్తిక ఘ్నున్
శ్రీకరియ బవిత్రునిగన్। ప్రాకట మద్భక్త దర్శనం బొనరింపన్. ౨౨౦

క. అసిజీవియు మసిజీవియు। సుమతి భావకుడు గ్రామయాజకుడును దా
బహసని రోయం దోంచె। మనుక మద్భక్తుఁ జూచి పవిత్రుం డగునో. ౨౨౧

గీ. చెంగి నమ్మినవాని జెఱుచువాఁడు । తప్పుసాక్ష్యముపాడును స్వామిద్రోహి
మిత్రు వంచించువాఁడు పవిత్రులఁగనుచు । దూఱుచుఱు భక్తదూష్యంబుననుజేసి. ౨౨

గీ. ఘోరపాతకయుతుండును జారుండు । పుంశ్చలీరతి పుంశ్చలీపుత్రుండు నాదు
భక్తులకును వందనములుచేసి । పూజలొనరింప గందురు పూతవృత్తి. ౨౩

గీ. పదజాలము వంటనిసేయు పఱచు డింక । సేవతాళ్ళను గూరిచి దీక్షనొసగు
ధర సదీక్షితుడును నాదు దాసవరుల । దర్శనము సేయ నెనగరే ధన్యులగుచు. ౨౪

మ. పితరుల్ మాతలు ధార్మికుల్ దనయుల్ మిత్రుల్ గురుల్ భ్రాతలున్
సుతులుం బ్రస్తుని బాంధవుల్ భగిని పుత్రుల్ మామలున్ మాతులుం
మఱి మాతుల్ గుణవంతులున్ ధరియించం బూని చెప్పంగ నా
పతితపావనుఁడు నాకె పూజితగు సన్మార్గ భక్తి దర్శింపుచున్. ౨౫

శా. దేవద్రవ్యము విప్రుసర్వమును నా దింపున్న దుష్టుండు నా
క్షవిక్రీతయు గన్య నమ్మఁగొని దొఱ్ఱిన్గొంచువాఁడున్ దయా
భావప్రక్రియలం బ్రియంబునను నా ధ్యానింపు మాహాత్ముడున్
నావిత్రంబు వహింపు లక్షణము మదృక్తా వశీలం గాంచునున్. ౨౬

వ. అనిన విని శ్రీ మహాలక్ష్మి యిట్లనియె: పరమపురుషా! నీ భక్తుల దర్శించినమాత్రంబుననే
సర్వంబును బూతంబగు నని యెఱింగితి. కాని వారి లక్షణంబులు వినవలయు నెఱిం
గింపవే నావుడు భగవంతుండయిన విష్ణుండు పద్మాలయకుం గాంచి యిట్లనియె. ౨౭

తే.గీ. సకలముఖంబున విష్ణుని గోవర్ధనుని ముకుందుని సద్గుణుని మనుజ శ్రవణ
పథగతంబగు నాపేరో పరమపావనుం డనుచు నేనియును వాడునుండు సదా. ౨౮

సీ. కంఠపర్యంతకలగుడుటపి యొని భక్తిచేత నా స్మరణంబు సేయువాఁడు
నిరతిశయానంద నిర్భరుఁడై మనకాంబునదీపన తెంపంబు మునుచువాఁడు
పీనుల నా కథల్ వినఁగానె పైపడై కనుదేఱ్ఱ మై గగుర్పొడుచువాఁడు
నను గొల్చువారల గనినమాత్రన సంతోషాలంబిప్తుఁడై చిందులాడువాఁడు

తే.గీ. మాటిమాటికి హరిహరీ మాధవా ముకుంద కేశవ గోవింద బంధుపదవ
యంచు నుల్లాస మెసఁగ గీర్తించువాఁడు । నాదు భక్తుం డటంచును నమ్ముమబల! ౨౯

సీ. బ్రహ్మత్వమును సమరత్వంబు నొల్ల డింద్రత్వంబు నొల్ల డింతయును మదిని
స్వర్గంబు మోక్షంబు సాలోక్య సారూప్య సాయుజ్యముల నిచ్చ సాగనీడు
సుమత నొల్లడు రాజమహిమంబు నొల్లడు తెంపంబు భోగంబులందు నిదఱు
కర్మంబు నొల్లడు కామిని నొల్లడు గృహమునందును వాంఛ గీల్కొలుపడు

తే.గీ. మద్గుణ శ్రవణ ప్రాప్త మధురగీతి। నాడు నారాయణా యని పలుకు నాడు
నిలువు పొర్పుండు గన్నుల నీరువిడుచు। మ్రొక్కు నప్పను భక్తుండు మోహనాంగి. ౩౦

వ. కావున నా భక్తుల లక్షణంబు లెరిగికొనుండు వారి పాదంబులు మీ జలంబులం దగిలిన మాత్రన మీరు పూత లగుదు రని పలుమారు వక్కాణించి విష్ణుండు చనియెనని చెప్పి మరియు నారదునితో నారాయణుం డిట్లనియె. ౩౧

సీ. గంగ శాపంబున గడగి సరస్వతి భారతంబున నది భాతి నలరె
భారతీదేవి శాపంబున గంగ దా హరిపదంబున సరిత్తై తలిర్చె
భారతంబున కేగి భారతీనామంబు బ్రహ్మకు బ్రియయయి బ్రాహ్మిపేరు
నల సరస్వంతుడౌ హరిభార్య యగుట సరస్వతీనామంబు దాల్చి వాగ

తే.గీ. ధిష్ఠితత్వంబు గైకొన్న దేవిగాన। వాణి యను పేరు బడసె బ్రహ్మపత్నియ
యగుటను సరస్వతి యటంచు నం బ్రాకంబు నారదమునీంద్ర సద్గుణానందసాంద్ర!

సీ. క్షితిపై భగీరథ క్షితిపతి తప మాచరించె తెచ్చెను గంగ బృథివి కంచు
వలన భాగీరథీ నామని యను సంజ్ఞ వచ్చె సంతసంబున్న దామదేవు
బడలరో నిలచె నిష్కలరీతి నొక యంశమున సంబుజాలయ మాధవులర
ధర్మధ్వజునకును దనయయై తులసీసమాఖ్యను మహియించె నాత్మకళను

తే.గీ. హరి గలియుగమున నైదువేలేండ్లు। గడచునంత దనదు కళలు నదుల
నునిచి విడచి తాను మఱిగంగ శ్రీహరి సదము జేరి సుఖము బడయు నను. ౩౨

వ. మరియుం గాశీ, బృందావనంబులు దక్క నెల్ల తీర్థంబుల మహిమంబులును వైకుంఠంబు చేరంగలవు. సాలగ్రామంబును, శివశక్తులును, జగన్నాథుండును గలియుగంబు పదివేలేండ్లుపర్యంతంబును వైకుంఠంబున కరుగుదురు. ఇదియుంగాక సాధువులును, పురాణంబులును, శ్రాద్ధతర్పణంబులు శంఖంబులును, వేదోక్తకర్మంబులును, దేవపూజయు, దేవనామ కీర్తనంబును, వేదాంగంబులును, శాస్త్రంబులును, సత్య ధర్మంబును, వేదంబును, గ్రామ దేవతలును, అనశనవ్రతంబులును, దానంబులును గ్రమక్రమంబున నడుగంటి పోవు. వామాచారులును, మిథ్యాకపటసంయుతులును, తులసీనిందకులును, శఠులును, గ్రహములును, దంభులును, మహాహంకారసంయుతులును, చోరులును, హింసకులు మొదలగు దుష్టతండంబులు మెండుగా నుండు రింతియకాక, స్త్రీపురుషభేదంబుదక్క తక్కుభేదంబు గానరాక యెల్లరు స్త్రీవశగు లగుదురు. ప్రతిగృహంబునం గులటాతండం బులు నిండియుండు. గృహిణి గృహేశ్వరి యగు గృహి భృత్యమాత్రుం డగు. యోనేయమాంధవుల కర్తృత్వంబు లధికంబులగు. విద్యాసంబంధులు గారవింపబడరు. బ్రహ్మ క్షత్ర వి ట్శూద్రులు స్వకర్మ విపర్జితులై యాచారశూన్యు లగుదురు. సంధ్యా

లోపంబును, యజ్ఞసూత్రలోపంబును వాటిల్లు. మ్లేచ్ఛాచారులై, మ్లేచ్ఛశాస్త్రంబులు పఠించు, స్వశాస్త్రంబులు విడనాడుదురు. బ్రహ్మక్షత్రవైశ్యులు నీచసేవలం బ్రతుకు చుందురు. యాగహోమాధ్యాపక వ్యవహారాది కృత్యంబులు నిష్ఫలంబుగా నడపెదరు. మనుజులందు సత్వంబును, భూమియందు పంటయును, వృక్షంబులందు ఫలాదులును, స్త్రీలయందు పాతివ్రత్యంబును, గోవులయందు క్షీరంబులును, దంపతులయందు ప్రీతియు, భూపాలురయందు ప్రతాపంబులును, మహానదులయందు జలంబులును, మానుల మాటలును, వర్ణంబులం బుణ్యంబులును క్రమంబుగా క్షీణించు. లక్షలో నొక్కండు పుణ్యుండు గానవచ్చుట దుర్లభంబు. గుణంబుల, నాకారంబుల, బలంబుల, బుద్ధి, వాక్కున నరులు నానాట నల్పిష్ఠు లగుదురు. పెద్దనగరంబులును, గ్రామంబులును నిర్జనంబులై పోవు. సస్యంబులు నాశమై, యుద్ధవ్యాపారులు దస్యులచే పీడింపబడుచుందురు. నీటి యాధారంబులు గల తావులయందే పంటలు పండు. వృష్టిలేమిచే తోటల పంటలు క్షీణించు. ప్రకృష్టవంశంబులు హీనంబులగు. హీను లుత్తములుగా గొనియాడబడుదురు. నాస్తికులు పలువురు తలయెత్తుదురు. నాగరులు సర్వత్ర దయారహితులును, హింసకులును, లోభులు నై పరోపకారవిముఖులై, స్వార్థపరాయణులై, లోకకంటకు లగుదురు. పొట్టివారును, రోగపీడితులును నై స్త్రీపురుషులు తఱచుగా మ్రుక్కుచు, మూల్గుచుందురు. కలియుగమహిమంబు ప్రవృద్ధంబయినకొలంది ధర్మంబును, నాయువును దగ్గుచుండు. పదియాఱువర్షంబులకె తలలు నెరయు. ఇరువదిసంవత్సరంబులకు వృద్ధదశ ప్రాప్తించు. నెనిమిదేండ్ల కంగన పుష్పవతియగు. వంధ్యలసంఖ్య దండిగా నుండు. కన్యావిక్రయంబులు సర్వత్ర సామాన్యంబులుగా నుండు. స్వగృహాంగనాజారోపాత్తంబయిన ధనంబు భక్షించువారు పలువు రుందురు. శ్రీమన్నారాయణ నామవిక్రయ మందందు జూపట్టుదురు. స్వదత్తాపహారులును, దేవవృత్తి, బ్రహ్మవృత్తి, గురువృత్తు లపహరించువారును, అగమ్యాగమనంబులు సేయువారును దండిగా నుందురు. మాయావాదులు, విశ్వాసఘాతకులు నింతని చెప్ప శక్యంబుగాకుండు. కొన్నియెడల సంగరంబును, జిత్తనియమంబు లేకుండు. సర్వజనులు మ్లేచ్ఛప్రాయులగుదురు. మఱియు నిట్లు సర్వం మ్లేచ్ఛమయం బగుచు జగత్తును నట్లుండ విష్ణుయశుండను నొక విప్రునకు కల్కి యనుపేరం బుట్టి దుష్టంబైన ఘోటకంబునెక్కి దుష్టకంటకులంబుల నణచ నిర్మ్లేచ్ఛంబుసేయ ధరణి యరాజకమై యుండ నాయహోరాత్రంబులు గురియు పెద్దవానకు జగంబు తల్లడిల్ల నంత బన్నిద్దఱు సూర్యులొ యనుస వెండగాసి భూలోకంబు వాసయోగ్యంబు సేయ నంత నుత్తమంబయిన కృతయుగంబు ప్రాప్తంబయిన నానావిధ ధర్మంబులకుం దానకంబయిన భూతలంబున సర్వత్రయంబు లేవ్వడి భగవదనుగ్రహంబున సంపూర్ణసత్యంబు ప్రవర్తిల్లునని చెప్పి మఱియు నారాయణుండు. ౨౩౪

చ. కృతమున నాలుపాదముల గీర్వాణను ధర్మము త్రేత నందిత
స్థితి గను మూడుపాదముల జెల్వగు ద్వాపరమందునం బద
ద్వితయముతోడ నక్కలిని బెంపఱి నిల్చుచి నొంటికాలితో
గుటుకుచు బంధు ముట్టుపడ । నెం బదహీనత బ్రహ్మనందనా । ౨౩౫

క. వారంబు లేదగుం బది । యారగు తిథు లగ్గదినము లగు నుభ్బదియుం
జేరిన మాసంబగునో । నారద పదునెనిమి దాలు నాలుగు నిమ్మ ౨౩౬

క. ఎనిమిది జాలుగ రాత్రియు । దినములగు నగుపంబు నట్టి దినములు పదిపే
నొనరిన బక్షము పక్షము । లును రెండై నెల యగుం ద్రిలోకమహాజ్ఞా । ౨౩౭

క. నెలలును రెండై ఋతువగు । నెల లా రయనంబు మరియు । నెయనం బంద్రెం
డిల హాయన మగు హాయన । మలరారెడి నై దుమిథముల్లై మునినాథా । ౨౩౮

తే.గీ. నరుల వత్సరంబు సురల దివారాత్ర । మరయ సురల యుగము నవ్వి మూడు
వందలసును మీద పందల నిర్వది । యైన నురల యుగ మటంద్రు సూరిజనులు॥ ౨౩౯

తే.గీ. దివ్యయుగము లవియు । డెబ్బదియొకటైన నదియె మనువుకాల మనుచు నిరువ
యూరుపంచు రింద్రు ల య్యాఱ్ఱువెస్మంద్రు । వనిన బ్రహ్మకును దినము రేయి॥ ౨౪౦

తే. గీ. బ్రహ్మకును నూఱుమినిమిది వత్సరములు । గడప బ్రాకృతమైనట్టికల్ప మంద్రు
బ్రళయమనుపిన్న లోకంబుజలమయ మగు । మునులు మూర్తులచిత్తుని మడిచికొంద్రు ౨౪౧

తే.గీ. భగవతికి నొక్కనిముషంబు బ్రహ్మలయము దాని బ్రహ్మాండనమయ యున్నావి నడగు
బుట్టుచుండును మదియును మొదలు లేక । కల్ప వేదండముల లెక్క గన దరంబె! ౨౪౨

ఉ. ఎందఱు బ్రహ్మలో గిరిశు లెందఱొ కేశవు లెందఱో శచీ
సుందరిభర్త లెందఱొ వసుల్ మనువు ల్మఱి యెందఱెందఱో
యుందు రిఁకెందఱో గ్రహము లెందరో కస్యపు లెందఱో సదా
సందు దెఱంగుగాక గణనంబున కందునె లాతివారికిన్. ౨౪౩

ఉ. ఎన్ని ధరిత్రులో జగము లెన్నియొ యెన్ని యజాండకోటులో
యెన్నియుగంబులో మఱియు నెన్నియొ కల్పము లెన్ని సృష్టులో
యెన్ని లయంబులో యెఱుగ నెవ్వరి శక్యము మాయచేత ని
ష్పమునై న ద్రవ్య గుణ భావము లాత్మకు జిక్కు లెక్కకున్. ౨౪౪

తే. గీ. బ్రహ్మమొదలు తృణము పర్యంతమును నాత్మ । కళలకాని వేఱ కాదుసుమ్ము
కళలు వచ్చు బోవు కడలిలో నలలట్లు । నకలహేతు వెన్న బ్రకృతి సుమ్ము. ౨౪౫

తే. గీ. బ్రహ్మయంశ మగుచు బరగు విరాణ్మూర్తి । యర్థభామినీశు డతని బిడ్డ
వాడె కృష్ణు డనగ వర్తిల్లు నాతండు । ద్వివిధుడయ్యె వినుము దీని తెఱగు. ౨౪౬

తే. గీ. రెండుభుజములతోడ నుండఁగా జగములను నాలుభుజములతోడ నలువుపూర
వర్తనం బొనర్చు వైకుంఠమందును । సృష్టిహేతు వెంత చిత్ర మనఘ. ౨౪౮

వ. మఱియుం బరబ్రహ్మ స్వేచ్ఛామయుండును, నిరుపాధికుండును, నిరామయుండును, నిర్లిప్తుండును నై యుండు. శివుండు మృత్యుంజయుండై, సర్వజ్ఞుండై, సంహారకర్త యై తదిచ్ఛామాత్రసంభూతుండు. సదిదేవిశేషంబును బ్రహ్మాండకర్త యగు బ్రహ్మయు బ్రకాశించు. మహావిభూతిసంయుతుండై, సర్వజ్ఞుండై, సర్వసర్వజ్ఞుండై, సర్వవ్యాపియై, సర్వపాతయై, సర్వసంపత్ప్రదాతయై పరమాత్మను సేవించుచుండు. పరమాత్మునకును మహాశక్తికిని భేదం బొక్కింతయు లేదు. కావున సమ్మోహశక్తియగు సర్వదాయిని రూపిణీ కళాంశంబున సావిత్రియు, వేదమాతయు, వేదాధిష్ఠాత్రియు, సర్వవిద్యాధిదేవతయు, సర్వగ్రామాధిదేవియు, సర్వేశ్వరియు, సర్వమంత్రియు, సర్వజ్ఞయు, కృష్ణవామాంక స్థితయు, రాధికయు, కృష్ణవల్లభయు, సర్వసౌభాగ్యసముపేతయు నగు ప్రకృతిపుట్టె. నా ప్రకృతి.

మ. శతశృంగంబున దివ్యవర్షసహస్రం బా మహాదేవి తా
నతిసంప్రాప్తికిఁ దపంబు నొనరించుం గృష్ణ దానార్థ మ
క్షతశోభాఢ్యను జూచి దారిపరి వక్షఃస్థితం జేసె యం
చితలీలాకుతుకంబుతో మరియు నిచ్చం బ్రేమ పైవారఁగన్. ౨౪౯

క. ఎడపక నా హృదయంబున । నిడుకొని నిను నాదరింతు నిక నాకును ము
మ్మడుగు అధికముగ నెన్నంబడియెదు నాచేత నీవు బడయును వనితా ? ౨౫౦

వ. అని చెప్పెనని నారాయణుండు. ౨౫౧

తే. గీ. దుర్గ తపము చేసి ధూర్జటిసతి యయ్యె । వాణి తపమునర్చి బ్రహ్మ గలసె
సిరియు తపముజేసి శ్రీవిష్ణు బొందెను । తపముపలనగాదె ధన్యులగుట ౨౫౨

వ. దుర్గ హిమవంతంబున వేయి దివ్యవర్షంబులును, సరస్వతి గంధమాదనంబున లక్ష దివ్యవర్షంబులును, లక్ష్మి పుష్కరంబున రెండు యుగంబులును, సావిత్రి మలయంబున నలుబదివేల దివ్యవర్షంబులును, శంకరుండు శతమన్వంతరంబులును, బ్రహ్మయు విష్ణుండును వేర్వేరు శతమన్వంతరంబులును తపంబుచేసి సాంఘలాభంబులు బడసిరి. మఱియు శ్రీకృష్ణుండు పదిమన్వంతరంబులు తపంబుచేసి నా లోకంబు నొందె. ధర్మంబుడు పది మన్వంతరంబులు తపంబు చేసి సర్వపూజ్యుండయ్యె. నిట్లు మునులును దేవతలును, మునులు, మనువులు తపోమహిమంబులవలన గాదె గొప్పవారైరని చెప్పిన విని నారదుండు. ౨౫౩

క. దేవికి నిమేషకాలము । బోవంగా నొక్క బ్రహ్మ పూర్ణాయుష్యం
బై పెలయు నందియుండే । లా విను మది ప్రాకృత ప్రళయ మంద్రు బుధుల్. ౨౫౪

క. ప్రాకృతమగు ప్రళయంబున । లోకేశలసూజ ధరణి లోకము గనరా
దేకార్ణవమై యేదియు । లేక జగము లాత్మయందు లీనంబు లగున్. ౨౫౫

క. అని యిట్లానతి యిచ్చితి । వసుధా సృష్ట్యాదియందు నెంతో నెటుల దా
జననంబు నొందునో యది । వినవలయుం గరుణతోడ విన్పింపు మజా ! ౨౫౬

క. నావుడు విని నారాయణు । డో విశ్వసృడాత్మజాత యుర్వీ సృష్ట్యా
ద్యావిర్భావము రూపా । భావము లయమందు గలుగు పద్ధతి వినుమా. ౨౫౭

క. పసగల మధుకైటభ రా । క్షసవస్సల మేధమునను సర్వంసహ దా
నొసగినకతమున గాదా । యసమానత మేదినియనాఖ్య వహించెన్ ౨౫౮

వ. అని యిట్లు కొందరు సెప్పుదు రటులయినను ౨౫౯

క. మధుకైటభదేహంబుల । నధికృతమై మొదట వసుధ యమరకయున్నన్
వధమున మును మేద యుండదు । బుధవర్యా కాన దాని పూర్వము వినుమా. ౨౬౦

సీ. ప్రళయంబున విరాట్టు ప్రతిలోమకూపంబులందు బ్రహ్మాండంబు లడగియుండు
యాశ్రయంబు విరాజు పుష్పగింపగమాత్ర పొడము వెండియు లోకములఁ జెల్ల
బుట్టుచు గిట్టుచు పొరిపొరి నీరీతి ప్రతివిశ్వమును బృథ్వి బరగుచుండు
శైల కానన సరిత్సాగర ద్వీప గ్రహాదిక విస్ఫురితశాసి సహిత

తే. గీ. యనుపమానంద విను బ్రహ్మాండకోటి । సర్వకాలంబుల పరిమాణములు వి
కారములు గల్గి నానాప్రకారములను । బ్రహ్మ లేనశక్తితో నిత్య మగుచు నుండు. ౨౬౧

తే. గీ. ఆదిసృష్టిని గృష్టిరియందు బుట్టు । నవ్విధా బ్రగు నాయణ ముద్రయందు
వద్ది కాన కలాటాప మైయుట్టి । కాల మువ నిత్యమయ్యెను గావె బుధులు. ౨౬౨

తే. గీ. కాలములు సధిష్ఠాత్రి గాదలిర్చు నట్టి వారాహిదేవి నిత్య యనవలయు
నాపె విష్ణుండు దాగిట యైనవాడు । వడతి యామెయుకద ధర్మపత్ని యయ్యె. ౨౬౩

తే.గీ. వినుము వారాహికొమరుండు విదితయశుడు । మహితమంగళమూర్తి కుంభప్రముఖుడు
మంగళుండనుసుమ్ము నా మానివయుడు । వెలయు చచ్చరితంబును దెలుపుమనిన. ౨౬౪

ఉ. తొల్లి జనార్దనుండు దయతో ధరణీతల ముద్ధరింప రం
పిల్లి హిరణ్యలోచనుని డీపమడంచిన నాడు గూర్మి సం
ధిల్లఁ బ్రకృష్టయౌ ప్రకృతిదేవి ప్రపంచపథంబునన్ బ్రభా
వోల్లసితన్ వరాహవిభు నొయ్యన జేరి నమస్కరించినన్. ౨౬౫

సీ. తళుకు వేడినమీల దన్ను కన్నులదాని ముకుపురీనెడి ముద్దుమోముదాని
నీలమండలనంట జీరు కీల్జెడదాని చెంగావిచీరె కుచ్చెళ్ళదాని
నిద్దంపు టద్దంపు నిగ్గు బుగ్గలదాని నెలవవ్వాలయు గెలపు నెలవిదాని

చిలుకుద్దుల సొరు దమ్మలు తమ్మిండాని పొలుపొందు విలుపంపు దాపులదాని

తే. గీ. దొడ్డపిరుదులదాని నును మొదలదాని గుములుగుబ్బలదాని సంకుమెడదాని
గులుకుపలుకులదాని జగ్గుగలదాని కాంచి వారాహదేవ దమకంబునంచి. ౨౬౬

సీ. చిన్నారి పగల మచ్చికమాటల గరంచి నెలవంకనొక్కుల గులుకరించి
వలుగెంపుదుడుకుసోకుల గళల్ దేరించి బులుపుపొంకపు ముద్దు లలవరించి
కన్నుమూతలు నరగంటిచూపుల నార్చి మెరుగుమూపులు జిడిముళ్ళ దీర్చి
వెంతేని ప్రేమంత చెలగాటముల ముంచి కొదమపాలపు గుబ గుబల నించి

తే. గీ. బిలుబిపొలింపల్ల గౌగిళ్ళ గుస్తరించి వలుతెలంగుల ననవిల్తుననుల ముంచి
రాజసంబున నాదివరాహమూర్తి ప్రకృతి రమణీయమైన వారాహి గూడి. ౨౬౭

ఉ. ఆనాటి నొక్క వేయువేల్పు వరాహ దమార్వికంబు నం
భోగము సేయ నిమ్మగుచు మూర్తివి సర్వధరాంగనాతనౌ
వ్యాగమముల్ ప్రగల్భమతులైన దలపృష్ఠులుగావె మెప్పుమం
దా గుణసేవ్వయము దినందిది రాత్రి యమంము నారదా ! ౨౬౮

వ. ఇవ్విధంబున నాదివరాహుండు ప్రకృతిదేవిం గలసి యొకయేట సుఖించి నిజవరాహ
రూపంబుపూని యజ్ఞపురుషదేవిం బాబ్బంబు గావించి భూపతులైన పేర్వాది నానావిహా
రంబులు సర్చించి యింద్రాదులగు దేవతలును, మునులు, సిద్ధులును, మానవులును నంబు
వాచీత్యాగ దినంబునందును, గృహారంభ ప్రవేశంబునందును వాపీకూపతటాకారంభంబు
నందును, కృషికర్మమందును నిన్ను బూజించి శుభంబు బడసెదరు. అట్లు సేయకున్న
మాఘంబు నరకంబు ప్రాప్తించునని చెప్పెను వసుధాదేవి ముకుందుని గొల్చెను.

సీ. మౌక్తికంబు శుక్తియు మూలవైరిమూర్తియు శివలింగమును శివాపిహ్విలంబు
శంఖంబును ప్రదీపసహిత యంత్రంబును మాణిక్యమును మూలమానికంబు
యజ్ఞసూత్రంబును నలువంద పోత్రంబు తులసియు జపమాల యును వంద
జాంబూనదము ఘనసారము గోరోచనమును సాలగ్రామ విమలజలము

తే. గీ. చందనంబును ధరియింపజాల నేను దక్కిన చరాచరము పుష్పదామముల్లు
లీలతో మోయగలను పాలితసరోభవాండకాండుండవైన నీ యాజ్ఞజేసి. ౨౭౦

వ. అనిన భగవంతుడు విని వసుంధరా ! నీ కా ద్రవ్యంబు లెవరేని యర్పించిన మహా
పాపంబులు కాలసూత్రనియమంబునం బడి యుందురని వరం బిచ్చి యూరకుండె. ఇంత
యనంతాదేవి గర్భంబుదాల్చి తేజస్వియగు మంగళుం గనియె. అప్పటినుండి మూల
మంత్రంబునం గణ్వశాస్త్రోక్తమార్గంబున మూడులోకంబులవారును షోడశోపచారంబులు
సేయుచు వసుంధరాపూజనంబు సేయం దొడంగిరి. ప్రథమంబున మురారియు విష్ణుట

బ్రహ్మయు బదంపడి మునీంద్రులు నాదట మనుషులుం గొల్చిరి. ధ్యానసహితముగ మంత్రా
దులు చెప్పెద విను మని నారదునకు నారాయణుం డిట్లనియె.

క. మొదలం బ్రణవము మాయాస్వరబీజము [illegible] కమల బ్రహ్మబీజం
బదుకు [illegible] లిపు । లొదవనింప సుధాచతుర్థియుతా శిఖిసతియుతా. ౨౬౨

వ. ఇది మూలమంత్రం బిక ధ్యానంబు వినుము. ౨౬౩

సీ. శ్వేతపంకజపత్ర సితాంశునిభవక్త్ర [illegible] సర్వగాత్రి
రత్నాభరణరాజి రమ్య[illegible] రత్నగర్భ మహా రత్ననిలయ
మహార్హకుసుమాంశుక మండిత [illegible] కృపారసార్ద్రహృదయ
[illegible]

తే.గీ. నట్టి ధ్యానింతు స్మరియింతు నభినుతింతు । వెలగ కీర్తింతు యాచింతు సేవసల్ప
జేసి మెప్పింతు గాంక్షిత సిద్ధికొరకు । [illegible] నగుచు నెపుడు. ౨౬౪

వ. అని ధ్యానించి ౨౬౫

తే.గీ. జయజలాధార జయశీల జయద జయపరాహ [illegible]
మంగళా మంగళాధార మంగళేశ మాత మంగళ[illegible] మంగళాఢ్య. ౨౬౬

క. సర్వజ్ఞ సర్వరూపిణి । సర్వప్రద సర్వకామ సంధాయకా
సర్వేశి సర్వధారిణి । సర్వేష్టము లిమ్ము నాకు సర్వాధారా. ౨౬౭

క. పుణ్యస్వరూప [illegible] । పుణ్యోదయ [illegible]
[illegible] పుణ్యప్రద । పుణ్యము దయచేయు మమ్మ పుణ్యనిధానా । ౨౬౮

క. సస్యాలయ సస్యాఢ్యా । సస్యప్రద సస్యరూప సంయుతసంఘా
[illegible] సస్యోత్థారిణి । సస్యంబుల [illegible] సస్యనిధానా ౨౬౯

క. ధాన్య[illegible] । ధాన్య[illegible] ధాన్యసౌఖ్య
శ్రీ[illegible] । ధాన్యం దయచేయుమమ్మ ధాన్య[illegible]. ౨౭౦

వ. అని యిట్లు [illegible] చెప్పిన నారదుండు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] వినుము అని నారాయణుండు. ౨౭౧

సీ. [illegible]
[illegible]

చేయుసంక్రాంతిక్షణము రాణించు సద్వ్యతీపాతము విష్ణుపదయును సుదిను
గ్రహణంబు నిచ్చినా ఘనమౌ సకలపాపములను దాసి శ్రీవృద్ధి యొసఁగు చేయు

తే.గీ. ఘనపుదానంబునను నను మోదిమైన । యతఁడు విష్ణుపదయంబున నధివసించు
పుత్రగోత్ర సహితుఁడై విచిత్రవిల్లి । దాన ఘాదానఘనము మెన్నగా దనంది. ౨౮౨

శా. దాని యిచ్చిన ఘనమేని పరదత్తంబైన సస్యాఢ్యమే
యేనిం ఘనుమనుండి లాగితొను సూతింపుఁడు బంధం జెప్పఁడ
ద్వాదశి కోపము గానుమాత్రనిరయోపాదాలం నగం జేయుమిం
దీసత్వంబున దేవ్యునన్ విసక మద్వింప్రదప్రమూకింపుమున్. ౨౮౩

ఉ. సద్గుణ విప్రులాయు హరియించును వాని సుతుల్ సురాత్మజుల్
సద్గుణ గోష్పదంబున గరం ఘటియించునగ లేక దీపరై
యుద్ధగు ఘాతరిం పిరిపె మిన్నయు రాజ్య తప్పుత్రయుండవమీ
బద్ధను లోభమంబునను జాగరమునఁ బరమేష్ఠునందునా. ౨౮౪

ఉ. ఈ దయ బోధనారహమున నాట్య పెంటవ జెప్పఁగోపుఁడ
ప్రోవర ఘనయానయము మధ్యమ దా నిసపత్రయుండు దా
శేనపుత్ర నిర్ఘృణిని నింపిమజె్ఙ మనుష్య లింగముఁడుం
బోధము వెంటదానమును బాధ్యము సంపదాలం బ్రహ్మదై. ౨౮౫

తే.గీ. పంచపిండంబు లుద్ధరింపఁ దకము ధరల । సూరిజనముల నెన్నుమ స్వామియఁడగును
వానిస్వామిసంబు కర్మపాపనామములతో । సంపదయు దేవ సంబంధు గాంచు మదిని. ౨౮౬

తే.గీ. దాయయునగు జాతగా పిత్రపాలంబు । ధనమునద జేయు సూతకమున
స్మృతిక్ విధము ఘను దేయప్రమాణమ । ప్లవము నాదనిందు లోపదము. ౨౮౭

తే.గీ. దానవియంబుపాటఁ గాంప్రింపు నాతఁడు సద్వ దేనను గ్రహణసంక్రమము
సంయు నాల్గు యుగము లతినాధపాలయి మంపు సంప్రమఘులు గుణగణాఢ్య. ౨౮౮

క. పరకీయ దత్తపరిపాలనమును సూపంబు మించ ప్రచ్ఛాది మనుజుం
డరయంగ దత్తమగు పృ । ష్యాదిదిరం బప్పెదని గొట్టు భయమునఁ బడియున్ ౨౮౯

సీ. ప్రథివీశు తంత్రికి పిండంబు పెట్టక శ్రాద్ధంబు సేయుట సనమునయ్య
ఘనమేదయు దివియును పెట్టరాదు మృతదేహమనముల సంధునిగను
దేంయు తంత్రంబు నెరి మోహనాలు బన్మాంతపుమును గృష్ణంబు సమ్య
మత్స్యంబు గెంటును పూలరాయియు దైవి నినిప్పై నిదేనిని యుండుదగును

తే.గీ. శిష్టనిరింగంబు శిపమూర్తి చెంత మొసయు । జలము శిల నిద్ద జలమును జందనంబు
పూవు జపమాల క్రమంబు పూలదండ । ఘనముపై నిద్ద సకలంబు పొందు సిసుభు. ౨౯౦

తే. గీ. కడగి గోరోజనంబు గప్పురంబు మొనసి రుద్రాక్షమును గుళ మూలకంబు
పుస్తకంబును జన్నిదంబును ధరిత్రి । నెవ్వ డిడు వాడు బ్రాహ్మణ్య హీనుడగును. ౨౯౧

క. జన్నము జేసి భూమిని । గ్రన్నన క్షీరములచేత గడుగక యున్నన్
పన్నియ చెడి యేడు తరము । ల న్నిలుచుం దప్తమగు నిల మునినాథా. ౨౯౨

క. భూకంపమునుం గ్రహణము । నోకనప్పుడు భూమి దావ(జొప్పించినవా(
డాకడ జన్మాంతరమున । బ్రాకటముగ నంగహీనభావము నందున్. ౨౯౩

వ. మరియు సర్వంబునకు భవనంబై భూమినామంబును గన్యపాత్రితయై కాన్యపీసమాఖ్యయు స్థిరరూపం(బున నచలాభిధానంబును బ్రపంచధారణంబున విశ్వంభరాఖ్యయు బ్రహుకస్య యగుటను విస్తృతత్వంబునను బృథివీనామ్నియు నంతంబులేమింబట్టి నంతయను పేరును(బొందిన యీ ధరిత్రి సర్వపూజ్యురాలగుట మాన్యురాలయ్యె నని చెప్పిన విని నారదుండు పృథ్వీమాహాత్మ్యంబు వింటి నిక గంగోపాఖ్యానంబు చెప్పు మన్నం గృతార్థుం జేయు మది భారతవర్షంబునం భారతంబునం జేరి యేయుగంబున వచ్చుట నట్లు పూజింపంబడె నెట్టిరూపిణి పూజావిధానంబుతోడం దెలుపవే నావుడు విని నారాయణుండు.

—: గంగోత్పత్తిక్రమము. :—

మ. కలితాశీర్వదవార్ధిశౌర్యదపశుక్రప్రక్రమాచక్రని
ష్ఠుల జిహ్వాపటలీస్ఫురోన్నటనదోర్ధీతశ్రమ
దలరాడ్విరకురంగలక్షణకళాధారంధరీహృత్పరీ
ద్ధలతాసాంద్రుండు నంచు మున్ సగరభాగ్రీహాంచంద్రుం డిలన్ ౨౯౪

మ. ఇనవంశంబున బుట్టి యాతడు మహాహీనప్రభావాఢ్యుడై
యనువొందం దివసప్రభుక్రియ సుశైన్యాభిఖ్యయున్ భార్యలై
తను సేవింపగ నందు శైబ్యయను బుత్రశ్రేష్ఠు వొక్కండు న
ల్పునిగమ్యం గురుయంచి యుంచె వితతౌజఃప్రఖ్యు డుర్వీస్థలిన్. ౨౯౫

తే. గీ. తనునపత్ని బిడ్డ గనుటయు దన కది లేకయుంటయు గని రింపారి
దన్న తనలపు యిందుపతుని సేవించిన । సతని కరుణవలన సబ్బుడును
తేగి గర్భధారణంబు గలిగి శతాబ్దముల్ । నిండ నొక్కమాంస పిండము గనె
దాని జూచి యది రక్తపడి పొక్కి హరిహరా యటంచు నడల నిపుడు. ౨౯౬

చ. మనమెరిజందెమున్ జనని నోటను బ్రక్కయు బక్కి నొక్కచుం
దనుపున భూతిరేఖ లిడి సప్పుల చాపనుజుట్టి మీపునం

దనుజుగ ద్రుంచి వార్ధి నిస్సలాంబుధుడం బౌకచేత నొందుచే
తను గుణపాశబద్ధునిగ దండము బట్టి ధరాసురేంద్రుడై. ౨౯౯

క. పిండము సలుపగ నేలగు । ఖండంబులు సేయ నందు గలిగిరి శార్ఙ్గో
ద్దండులు ప్రతాపజితమా । ర్తాండులు రిపుగండులైన తనయులు మానీ. ౩౦౦

వ. అయ్యెడ బభ్రువేష్టుడుం గపిలశాపంబున భస్మీభూతులైనం గాంచి రాజు శోకించి వనంబున
కంగె నసమంజునకు నిజభ్రాతృభస్మంబులం బవిత్రంబులు సేయంబూని గంగానయనార్థమై
లక్షవర్షంబులు తపంబుసేసి కార్యసిద్ధి వడయకయే స్వర్గస్థుండాయె నంత నతని కుమారుం
డంశుమంతుడు నట్లు చేసియు ఫలంబుగానక యతండు లోకంబు నొందె. పిదప నతని
పుత్రుండు పరమభాగవతశ్రేష్ఠుండు నంశుమంతుండు విష్ణుభక్తుండు నగు భగీరథుండు
గంగానయనార్థంబు లక్షాబ్దంబులు తపంబు సేయ ననుగ్రహించి శ్రీకృష్ణ
దేవుండు ౩౦౧

ఉ. మానవభర్తృ నెత్తురను మాయము వక్షము బాహ్యరాశిగాం
పెనుపుగజేసి పెంపెసగ నీరు ధరిత్రి విభ్రగ్రోవలో
నిరుపమ రాగముం గృతియు నామము నొపరఁ గుంభలాంఛనుం
బొనరగ గొల్లపల్లియను యోపిరలో బసుమించె మెల్లనన్. ౩౦౨

సీ. బ్రహ్మస్వరూపుడై పరిపూర్ణు డగువాడు స్వేచ్ఛామయుండయి వెలుగువాడు
బ్రహ్మరుద్రాదులు బట్టనేరనివాడు మునిహృదబ్జంబులో మెరయువాడు
నియమనిర్లిప్త నిరుపముండగువాడు నఖిలజగత్సాక్షియైనవాడు
ప్రకృతి మాయకు బరుడై వెలయువాడు నిత్యుడై సత్యుడై నిలుచువాడు

తే.గీ. లోకములనెల్ల సాక్షియై సాకువాడు । భక్తరక్షణ దక్ష యమున శ్రీమం
గడగి గోపాలబాలకాకారమూని వచ్చె జీవనిష్ఠ నిత్యుడు సత్యుడతని. ౩౦౩

వ. ఇట్లరుదెంచిన భక్తవరాధీనుండగు భగవంతునిం గాంచి భగీరథుండు పరమానంద భరి
తుడై స్తోత్రంబు సేయం దొడంగె. ౩౦౪

శా. నానాలోకనికాయముల్ కడుపులోనన్ నిల్పి యవ్యాయత
నానాప్రతిభామయుండవగుచు మాయామోహవిభ్రాంతినం
ధానంబుం గలిగించి యుంతవని పూనన్ వేద్యుడై నీ కేవలన్
గానన్ మూఢుని జేయనేల నను గృష్ణా భక్తకల్పద్రుమా. ౩౦౫

శా. సర్వాంగోద్ధవమయ్యె బ్రహ్మహాండంబుల్ ముఖాంభోజమున్
సర్వంతన్ ముకుళింప నిన్నియు గాన ప్రాపు లోకాళికిం
బుష్పం బెట్టెడివాడ దీవకట సంపూర్ణప్రభావాఢ్య మా
యవ్యాపాదిక నీకు నూర్మిసతి కృష్ణా భక్తకల్పద్రుమా. ౩౦౬

శా. నన్నున్నీవు మహాత్మ నొక్కని భువిం గల్పించి సంతాపసం
పన్నుఁ జేయఁగనేల ధర్మమగునే నాతండ్రి యెవ్వాఁడవే
ని న్నాటు న్నవపాదపాంకురము దా నీరీతి మెంచించు ద
న్నన్నా పాత్రుఁడ గాకపోతినా కృ॥ ౩౦౭

శా. ధర్మంబుల్ భవదివ్యవాగ్విదితముల్ తంత్రీ ము వేదర్మ ము
దార్మాయుష్యము కామముఖ్యములు వేదల్ నాకు గల్పించు నీ
కర్మంబంచు దొలంగియుంటిని మహా నింతకా ముఖ్యధాం
తర్మగున్నందను నన్ను బ్రోవు మది కృ॥ ౩౦౮

శా. నేనై యున్నది నీవు నీవనఁగ నేనేకాదె వేరెట్టి దెం
దేనిం బోయి కనుంగొనన్ సకలమున్ నీవొప్పు యున్నాఁడ వ
ట్లైనన్ నీవఖిలజ్ఞతాయుతుఁడ వే యిట్లుండ నీ చిత్రమున్
గానన్ లోకవిరుద్ధధర్మమగు కృష్ణా. ౩౦౯

శా. కన్నుల్ నాలుక ముక్కునుం జెవు లొడల్ గల్పించి యింద్రియం బుల
పన్నత్వంబు లభించినాడు ప్రమదప్రాప్తధర్మాగతిన్
భిన్నత్వంబును బొంది జన్మమరణం గెంటుం గనంగాను న
న్నన్నా న్యాయమగా మనుష్య్మ నిను కృ॥ ౩౧౦

శా. మున్నెవ్వాఁడనొ యెన్క నెవ్వఁడనొ నా మూలంబు నే నే మెరుం
గన్నాకర్మము మంచిదో చెడుదో యజ్ఞత్వంబునం గొల్చితో
మున్నాఁడన్ ప్రకృతాసతాపము నట్లో మాన్పుదో కాను నా
యన్నా యీభవవార్ధి దాటు టది కృ॥ ౩౧౧

శా. సంసారంబను దానిలోనఁ గలదే సౌఖ్యంబు మూఢాత్ములున్
హింసాధిక్యమునం జెలంగకయు దా రేవ్వా ధనేచ్ఛాది వి
ధ్వంసంబుం బొనరింపలేకయుఁ బరాధానంబు మన్నింపుచున్
హంసల్ పుచ్చెద రేమివింత యిది కృ. ౩౧౨

శా. జ్ఞానానందమయుండ నీ వొకడవే గా నిచ్చలో నీకు న
జ్ఞానన్ స్వార్థపరాయణత్వ మది నీ యందే ప్రవర్తిల్లె న
జ్ఞానగ్రస్తులకుం బరోపకరణేచ్ఛల్ పుట్టునే యెల నీ
యానన్ నేర్తువు చిత్రచిత్రములు కృ. ౩౧౩

శా. దానం బానవు నీవటం జెలగుచున్ బ్రహ్మాండంబులన్
వానిన్ గాల్పఁగఁ గుమ్మరాప మగుచున్ వర్తిల్లఁ బావత్రయం

బోనా సంతసమూనెఁగాని నిరతం బబ్రహ్మాండ సత్తాపముం
చే నెవ్వాఁడిల్లిన నమ్మనం బగును కృ॥ ౩౦౪

శా. నీమం బోయను బ్రహ్మయుక్తి విధిని రక్షింపఁ బొందంగోంటి నీ
మా మేతే మరి కామ రోష మదమోహక్రోధమాత్సర్య వి
భ్రామంబుల్ మెడగట్టి యీడడు గొంపా యాత్మకింపా జగ
త్స్వామీ యింతలు నీ చరిత్రములు కృ. ౩౦౫

శా. జన్మంబెట్టిదొ నీవెఱుంగవు రమా సంసారసంత్రాణము
బ ద్ధత్వంబు దను మిన్నకుండ మనమున బొందంగవో వృద్ధియుం
డు ద్యోగం గల నాథుం డెరుఁగదో దుష్టాత్ముండవై
న మర్త్యుల్ పట్టు బుద్ధిచేయుదువె కృ॥ ౩౦౬

శా. పుణ్యంబు దృష్టమను పెట్టరేల మనమం గ్రోలంగ జీవప్రవో
హ్యస్త్రం జూడగ నేల హింసను మెరిగేవ జీవులం జేయకే
వృత్తిన్ మందము దాని పాపితమునా దుర్వారంబులం జేయ కీ
యృష్టిం మనలఁ బెట్టుదువె కృ॥ ౩౦౭

మ. ఆహా నీవను లిట్టిదం బెయగ శక్యంబే విశ్వప్రాణియా
సహింపఁ ఫలము దృష్టి మిథ్య సుఖాభావ్యత్యుత్తులఁ దోరముం
దహించెందొ బలహీను గ్రాహముత యత్వంబు క్రీడా వేదలఁ
బ్రహరింపం గనుదేం పామునకు కృ॥ ౩౦౮

మ. ఘనసంబేలెడివాఁడొకండు మరి యా ఘాతకునిఁ గొల్చుచుఁ
గపంబుఁ దినువాఁ డొకం డతనిఁడిం దాయం డొకం డాతనిం
బవయున్ రేయియు నాశ్రయించు నిటు లయ్యప్రాణి యొక్కండుగా
నపరింపఁ ఫలమేమి యింత నిను కృ॥ ౩౦౯

శా. నాయం బోవినవాఁడు నీ దాసఁగదే నాపంట నీమంత యీ
సాపం బొవ్వగ బ్రోవనున్న మరి యేసంసారి నా తోడు నీ
వై రక్షించెది నంఘ దంఘని సహాయత్వంబునుం బొంది పె
ద్దారిం బో నమకట్టినట్టులగు కృ. ౩౧౦

శా. మున్నుఁ నీళ్లను నిప్పు గాప్పు నథముఁ బట్టించి బల్ నేప్పరో
మస్నం జేసితి వాక్కు బొమ్మను నరే నాచేయు కృత్యంబు ల
ల్లన్ని కృత్యములేకవా యయితి నేలా కర్తనే నీవు మా
య న్నాబోటు లెఱుంగజాలుదురె కృ॥

శా. ఎన్నో జన్మము లెత్తియెత్తి కుదరే కీర్తి నీ జన్మమం
దున్నాడన్ జగమందు నానదతి మేలో కీర్తి నీ యిచ్చరే
మున్నన్ జేయుచు వేయుయున్నది మ యుద్యోగంబులె ల్లన్ భవ
త్సాన్నిధ్యంబును జక్కజేయు మిక గన్॥ ౩౨౨

మ. కొలుచుం గోదను నల్లి యుండుటను గొల్చుం గాని వేడుం బుధన్
విబుధుం బాలనొనంగు నామముననుం జిట్టెల్క జూపన్ స్వయం
భుజప్రవృత్తిం జరియించి నాథ రాగమంగుండేయు నిత్యాల్గల
క్షణమే లోకమునం దథుం విడుదు కన్॥ ౩౨౩

మ. కంటే నీమను బక్షపాత మతులం గానున్న నొక్కం డయి భా
వలయం బేలగ నొక్క దారమునుం భక్షించునేరా మహా
బలు డొక్కండయి కృతుం దొరంగు పరు సంపన్నుం డొరం డెంతయున్
జడుఁ డొక్కండయి యుండ నేమిటికి గన్. ౩౨౪

శా. కాలం గోరము మానినట్టులనె యుక్కుం గూడుగా జేసినన్
నీ కే నాథకమా యమూల్యముగనా నీయంఘ్రియుగ్మంబు నీ
కేలా కెట్టనికిం దదంబు మది నూహింపంగ భేదంబు లే
మ్యా కల్పింపగ నేటికో తెలియు కన్॥ ౩౨౫

శా. నన్నాయంఘ్రియుగంబుపై కం బనెడి దానంగదే గొట్టి మాహాంథతన్
గన్నార్ గానము నందితాపమును లొక్కుండబే పక్కుండుకో
రన్నా జ్ఞాన లయంబు పోవగాని వేమందున్ విచిత్రంబు భా
మాన్నిత్యంబును నీ ప్రభుత్వమిది కన్, ౩౨౬

మ. తెలిసా నన్నును గర్వమూలము నీ దివ్యాంఘ్రిసేవాదరుల్
తలజూపం దలపెట్టరావు వనితా రమ్యానా వీక్షదా
దులపై గోర్కులు మెండు భక్తజనులం బూషింపు మస్తావళిన్
గలయందో యెద నెట్లు మాన్పుదువో కన్॥

శా. నీకు నొక్కొక్కడ నిన్ను గొల్చెదను నా నేరంబు మన్నింపవే
నా కేమార్గము జూపెదో యుదవిలోనం బెట్టెదో వత్తను
ప్రాకారాంతరమందు నిల్పెదవొ నీ భక్తుండనై యుండగా
నా కేలోపము తెల్పుమా యికను గన్॥ ౩౨౮

శా. నీపాదాబ్జము నమ్మినాడను దవోనిష్ఠన్ సహస్రంబులే
లా పాండిత్యము లేటికిం ధనము కేలా రాజ్యభోగంబు లే

లా పూర్వార్జిత పాపసంచయమునెల్లం ద్రోచెదన్ దావకీ
యాపారేద్ధదయాసముద్రమును గృ॥ ౩౨౯

శా. నిత్యం బెయ్య దనిత్య మెయ్యది సదా నీ వొక్కడై యుండగా
నిత్యైశ్వర్యముగాదె వేరొకటి నీయం దున్నదన్నం దదీ
యాత్యాగంబు బొనంగునన్న సకలవ్యాప్తుం బనిత్యంబు నా
సత్యం బెట్లగు సత్యనిత్యదవు కృ॥ ౩౩౦

శా. వాంఛల్ నీవింద్రుడను నీవును మేమును వృథ గ్గావం బసత్యంబు నె
క్కొండ్రదే నిక్కమటంచు నొక్కొకరి ప్రక్కన్ శూన్యమే యుండునం
చం ద్రా శూన్య మహాశూన్యమాట యెటు లాహా చిత్ర మూహింపగన్
తంత్రీ యద్వయసత్వరూపుడవు కృ॥ ౩౩౧

మ. సగుణత్వంబును నిర్గుణత్వమును నిర్వ్యాపకావస్థలై
తగు నీకున్ సగుణస్థితిన్ ఘనుప విస్తారంబు గల్పించ పెన్
పగపెల్లన్ జగమెల్ల నింపెదవు నానా నామరూపాములన్
పగురే దాసుడ నన్ను నేలు మిక గృ॥ ౩౩౨

మ. నిను సేవింపని దుష్టసంఘ జనులన్ సేవించు నీ వందనం
బును గావింపని మూర్ఖు దుష్టుల పదంబుల్ పట్టు నీ సత్కథల్
వినగా నోపని వారు వారవనితాలీలాకథల్ వీనులన్
వినిగా నింపు కృతాంతు జేరుటకు కృ॥ ౩౩౩

మ. పనిలేకున్నపుడైన ద్యూత మృగయావ్యాపారముల్ గైకొనం
జను గాకజ్ఞుడు నిన్ను బాడ నినుమెచ్చన్ నిన్ను సేవింప నీ
యనఘప్రాభవశీలలన్ వినగ రాదయ్యా పరాహంబు నం
దనుమం గోరునె వెంట గోర్కి యఁ గృ॥ ౩౩౪

శా. ఆనందంబున నిన్ను బాడికొనుచున్ హా యీశ్వరా కిల్బిషా
త్మాన మ్మామక యంచు గద్గదికతో దైన్యంబుతో నోర్పుతో
మేనెల్లం బులకాంకురంబు లెసయన్ ప్రేమంబుతో భక్తితో
ధ్యానంబున్ బొనరించు భక్తు డిలఁ గృ॥ ౩౩౫

శా. నే వేదంబులు వల్లెవేసితిని నేనే శాస్త్రవాదంబులన్
గావింపంగ సమర్థుడన్ గవిని నేనే నాటకాలంక్రియా
ప్రావీణ్యంబున నాదకా యనుచు గర్వచ్ఛన్నచిత్తుల్ తుదిన్
దావుం గానరు నీకటాక్షమును గృ॥ ౩౩౬

మ. నిను భక్తావనదీక్షు శుద్ధు సచలున్ దివ్యున్ గృపామూర్తి స
త్యనఘుం జిత్తమునందు నిల్పికొని నిత్యధ్యానముం జేయ కా
ధనదారాది విచారభారమున బాధంజిక్కి మూఢుండు నీ
ఘనకారుణ్యము జెందగా గలఁడె కృ॥ ౩౩౭

శా. త్రోలుం దొమ్మికి త్రాళ్ళ గట్టి పెనలం దూలించి యాడించినం
గాలుం జేతులు త్రిప్పు నవ్వ నెగయుం గయ్యంబులం జేయుఁ దా
వ్రాలున్ లేచును గూయుచుండును లొప్పన్ మాత్రమున్ బూను నీ
యాలం బంబున లోకులాడుదురు కృ॥ ౩౩౮

శా. నీమాటల్ శ్రుతులాయె నీయుపమ వాణిన్ నోటనే యుండె నీ
ధామం బంచితవల్లకీజనకరోద్యద్వల్లకీనిస్వనో
ద్దామం బాయెను నీవు నిత్యమును శబ్దబ్రహ్మరూపుండవే
నామాటల్ నిను మెచ్చ నెంతటివి కృ॥ ౩౩౯

శా. మాయాతీతుడవైన నీవు మములన్ మాయం బడం ద్రోయఁగా
న్యాయం బా విమలప్రబోధ మయితంబై యుండ నద్దేల మా
కీయంజాలవు లోభముం గలదె నీ కీవింత లేమందు నీ
సాయంబే మది నమ్మియుంటిఁగద కృ॥ ౩౪౦

మ. కులముం గోత్రము తల్లిదండ్రులును నీకున్ గల్గిరే లోకముల్
కలిగింపం దొరకొన్ననాటి కెచటన్ గాలూనితో గాయముం
గలదో నీకును గోశపంచకము సన్నప్రాణముఖ్యమ్ము లెం
దలరెంటో యిది దొడ్డగారుడము కృ॥ ౩౪౧

మ. కొమరుం బ్రాయము గోపకాంతసముం గోపీజనంబుల్ వినో
దము రాసాదికచేష్టితంబులును రాధాసంగమానంగ సౌ
ఖ్యము కర్ణామృతవేణుగానము ఘనఁ గ్రాశిపింఛావతం
నము నే తాదృశలీల లేమియని కృ॥ ౩౪౨

మ. తెలియం జాలను నన్ను నే నకట నీ దివ్యప్రభావంబులం
దెలియం బూనుట పిచ్చిగుంటు తమి నద్రిం గూటమున్ మెట్టనం
జలుపెట్టం దొరకొంట జాడ్యకృతపాశశ్రేణి బంధించి న
న్నలయింపందగునే నయుండగదె కృ॥ ౩౪౩

శా. నేడం దేమియు నర్పింపనడ నయినన్ నీబిడ్డగానా యికే
వ్వారల్ నన్ను భరింప రేది గతి తావగ్రస్తసంసారపా

ఘోరాశిం బడఁద్రోచి వేడుకను గాం తోగిల్లి ముద్దో మహా
ప్రారంభం బెదిసేయలేదు తగు కృ॥ ౩౪౪

మ. అపరా తెల్వికొరంత యూసలను లే దంతంబు మర్త్యాళి కి
త్తెఱలుం బెట్టుట కెద్ది కారణము పృథ్విం గాళ్ళచేతుల్ మొలం
గప్పనుం బొజ్జను గుత్తుకం బుజములం గావించి శీర్షంబు గూ
ర్పంపు నీ మొండెపుదిమ్మ లేమిపని కృ॥ ౩౪౫

మ. నను నీవుం జనియింపఁజేసితివి యజ్ఞానాంధకారంబులో
మునుగంజేసితి వాప్పరం బిత్రలను మ్మంబెట్టి తాపత్రయం
బను గూలం బడఁద్రోచితిస్థితినిఁ దప్పంజేసె పీడంచు నిం
దను నాకు న్నరకంబుదప్పదొకొ కృ॥ ౩౪౬

మ. తృణముం మేయువు చీమయుం విధియు బ్రహ్మీవగోళమ్ము గొంచెమూ
నణువుం గాలియు సంద్రముం బెరపునం బాసత్యమున్ సాంతముల్
గణియింపం గుణసంగవృత్తులయి యేలా యూళ కంతంబు తే
దముమాత్రంబును గారణం బెయగ కృ॥ ౩౪౭

మ. పదివే లేండ్లు తపంబుజేసినను నీ భక్తుండు గా కెట్లు భా
స్వదుపజ్ఞానసమేతుడయ్యెడిని నీ సత్వంబు జ్ఞానంబు దు
ర్మదమోహాంధుంగొల్చి తంత్రగత ధర్మంబుల్ గొనంజాలుగా
కదిరా నీ కలిమిం గనుందలమె కృ॥ ౩౪౮

మ. పశుపాలత్వము బూని గోజగతిలో వాసంబు గావించుటం
విశదంబే భవదీయవృత్తి పలుకన్ వేయేల మర్త్యాళినాన్
బశుసంఘంబా తదీయరక్షణమునం దండాధికం బొప్పు స్వీ
యశుభాశా సహితంబు పాశవము కృ॥ ౩౪౯

శా. ఏదో కొంచెము జ్ఞాన మిచ్చితివి నే నీజ్ఞానలేశంబుతో
నీదన్ బుద్ధిను నమ్మ యేటబడినట్టే దుఃఖపాథోనిధిన్
బ్రాదుర్భూతభవద్దయాప్లవము సంపాదింపలేనా సదా
నాదానంద వినోదవిశ్వసుత కృ॥ ౩౫౦

మ. ధరణిం బెబ్బులిఁ గాంచి జంబుకము వాతంబెట్టుకొన్నట్లు భా
స్వర విజ్ఞానులఁబోలె నేను దమముం జల్పం దొరంకొంటి నా
తరమా నీ మహిమంబెరింగికొన గంతం గన్నులంగట్టి తె
న్నరయంబూనుటగాదె నాతపము కృ॥ ౩౫౧

శా. ఎట్టో నీగుణవర్ణనంబు గనలే నే జాడ నీపాదముల్
బట్టంగల్గుదు మోహపాశములచే బద్ధుండనై యుంటి నే
తట్టుం బట్టెద నిట్టికిన్నెగయ జేతంగాదు స్వర్గంబునుం
గట్టా బట్టెదనే దయం గనుము కృ॥ ౩౫౨

శా॥ కోరఁ రాజ్యము భోగముఁ గజములఁ గుఱ్ఱంబులఁ బ్రోన్నతా
గారాట్టాలక గోపురధ్వజములం గాంతా కుమారార్థముల్
జీరల్ భూషణముల్ భవత్పదరజోలేశంబు నే గోరెదఁ
జారుశ్రీ నిడికొందు మస్తమున కృ॥ ౩౫౩

మ॥ చిఱుతఁ జ్ఞానవిహీను దుష్టచరితుఁ క్షీణక్రియుఁ గోపనుం
బెఱలఁ మోసముసేయువాని గతినుం బేదం దురాచారునం
దరు దూరందగువాని బంధను నిరస్తప్రక్రియుఁ నన్ను బ్రగ
చ్చుట నెట్లేలెదవో యెఱుంగగదె కృ॥ ౩౫౪

మ॥ బరువా తీగెకు గాయ నీవలన రూపం బందితిఁ నీపరా
కొఱు లెవ్వారు భరింత్రు నన్ను మహనీయోద్యోగబాహుళ్యతఁ
మరతే యిట్టి అఖండబోధహితసామర్థ్యం బబద్ధంబె క్ర
చ్చుర గారుణ్యముగల్గి యేలు మిక కృ॥ ౩౫౫

శా. క్రోధం బ్రహ్మను జేయు నీకరుణకుం గ్రూరున్ సదాచారవి
ఖ్యాతుం జేయుదె దుస్తరంబె భవితవ్యం బెట్లుగా నున్నదో
యాతంకం బిక నేమి యట్లయగు నీ యంఘ్రిద్వయిఁ మాన వి
శ్వాతీతాత్మక నన్ను నేలు మిక కృ॥ ౩౫౬

శా॥ పాలన్ముంచెదొ నీళ్ళముంచెదవొ నీ పాదాబ్జముఁ సన్మతిం
జాలన్ బ్రేమకఁ గాళ్ళ దన్న దగునే సర్వేశ నా పాపముల్
ప్రేలం జేయవె మోహపాశముల పేర్మిం గోసి రక్షింపవే
చాలున్ నీదు వినోదమై ఖలులు కృ॥ ౩౫౭

మ॥ హరి భక్తాగ్రణి యంచు చెప్పఁడిన ప్రహ్లాదుండు నీ కేమి చు
ట్టరికంబుం బ్రకటించె నే మొనగె గట్టా నా యదృష్టంబెకా
కరవిందాసనుప్రాలు నా నొసటనా గైయున్నదో లేదా యె
ట్లరయంబోయెద ప్రెక్కాదం గనుము కృ॥ ౩౫౮

మ॥ పరమప్రీతి భవత్పదాబ్జనతులన్ భావించు వజ్రాంగిపై
స్ఫురితజ్ఞానికి జీవగఱ్ఱయయి సంఘాతాఖిలాండప్రజో

ద్ధరణోద్వృత్తికి బ్రహ్మకాయమయి మాత్సర్యగ్రహాస్త దు
ర్నరరింభోళికి బ్రాణగొడ్డమవు కృ॥ ౩౫౯

మ॥ స్వజనుండంచు బరుండటంచు గలదే స్వామీ చిదానంద నీ
కజరుద్రాదులు స్త్రీయులా ప్రజగణంబా యాత్మలా భక్తులా
సుజనోత్తాసములా యనంతసుఖులౌ సూర్యగ్రహవ్రాతమూ
ర్త్యజియింతే యటులైన మమ్మరక కృ॥ ౩౬౦

శా. కర్మారంభుడె మానవుండయినచో గర్వాంతయున్ రేచు నా
యోర్మిన్ నీ భజనంబునన్ ఫలము నీ పాదాగ్రహే కర్మముల్
చేర్మింజెంద నశింపజేయగం పేనిన్ బ్రోవుమీ నన్నికన్
స్వర్మానుష్యపదంబు లేమిటికి గృ॥ ౩౬౧

శా. తప్పా నాది భవత్పదాబ్జములచెంతంజేరి నీవాడ నా
యప్పా యొప్పులుప్ప రాగదర మోహాంబోధి దాటించు మీ రో
తెప్పా యుంచును విన్నవించుకొనుచున్ దీనుండనై వేడుటల్
చప్పుళ్ళేటి కటంచు బ్రోయవుము కృ॥ ౩౬౨

శా. మెట్టో దేవుడ కావుమా భవభయంబున్ దీర్పుమా వేగమే
వెట్టో మొట్టియు నీపదాబ్జములు సేవింపం దొరంకొంటి నే
జిట్టుం బన్ను మటంచు గోపమున నీక్షింపంగవో కట్టయే
నట్టిత్తంగలనే కృపంగనుము కృ॥ ౩౬౩

శా. పెట్టం గర్తవు కొట్టగర్తవు తగుంబో నీకుస్వాతంత్ర్య మి
క్కట్టుం బొందెడినాడు సేవకు నుపేక్షం బ్రోయగా జెల్లునే
యెట్టున్ నీకును ధర్మమెక్కడిది యంచే బూన్టవిశ్వాసము
గట్టా నీయెడ నెప్పుడుంచెదటు కృ॥ ౩౬౪

శా. పెట్టెల్ నించితి సంచితాఘములున నీ పేరెత్తితి న్నేటిక
ద్దట్టే యున్నదె నిన్ను గొల్చినను నా యయ్యా కటాక్షింపుమా
బిట్టాన మొఱపెట్టు నన్ను విడువన్ దేవానినీ కెప్పునే
నట్టుం జేయక బ్రోవుమయ్య నను గృ॥ ౩౬౫

శా. నీవే దాతవు నీవె త్రాతవు మరిన్ నీవేకదా హర్త వే
ఱ్రోవం జూచిన నీవెతక్క యిక నేరున్ లేరు లేరిందు స
ర్వావష్టంభుడవీవె నిర్విడచి యే యల్పాశ్రయాలంబమున్
గావింతుం దయజూచి యేలుమిక గృ॥ ౩౬౬

శా. కన్నారన్ నినుజూచి మ్రొక్కి పులిప్రక్కం జిక్కి జోరీగనై
యున్నాడన్ భయమేమి నాకు భవసంయోగంబు బాధించునే
యున్నాళ్ళుంబరె నట్టులేయయిన నీ యీశత్వమున్ నీ ప్రభా
వౌన్నత్యంబును మెచ్చువారెవరు కృ॥ ౩౧౭

శా. రాధాదేవి సమస్తమైన యుపచారంబుల్ తగం దీర్పగా
మేధావుల్ గరుడాదు లాదిగము లన్మెప్పించగా నచ్చరో
వేధోముఖ్యులు స్తోత్రపాఠములు గావింపంగ గోలోకమం
దాధారోన్నత సింహపీఠి దగు కృ॥ ౩౧౮

శా. పూలుం బత్తిరి తెచ్చి నీ శిరమునుం బూజింపగానైన నే
జాలన్ సర్వలతాప్రతానసుమభూజవ్రాజి వేఘోండమల్
నీలో నుండగ నేను బూరిమటకంటెన్ వెట్టి పే రెద్ది మి
థ్యాలాలిత్యము సూపనేమిటికిఁ కృ॥ ౩౧౯

శా. నైవేద్యంబును బెట్టనేరజుమి నానాలోకసంవాసులౌ
జీవుల్ నీ విడినట్టి యన్నమున నే జీవించుచుండంగ కు
ద్రావజ్ఞత్వము సూపనేమి ఫల మాహారంబు నీకిచ్చి నా
వ్యావృత్తు ల్భవదంఘ్రిసేవ లిఁక కృ॥ ౩౨౦

శా. దారుల్ కొట్టెడివాని కర్థము ననత్యవ్యగ్రవాగ్వాది కా
గారౌన్నత్యము నిర్దయాత్మునకు భోగంబుల్ నరఘ్నాళికిం
భూరాజ్యంబును నిచ్చి నీవు పరభాంభోజాతమున్ నమ్ము నన్
దారంబోలుట నీకు ధర్మమెకొ కృ॥ ౩౨౧

శా. నీ చాతుర్యమువెల్ల దోచెడి జగన్నిర్మాణవైచిత్రి గా
ర్యౌచిత్యంబున శబ్దరూపరసగంధాదిప్రసంగక్రమ
ప్రాచుర్యంబున జంతుసంతతి క్రియారంభంబులన్ గాన నే
యాచింతున్ భవదీయ సేవనము కృ॥ ౩౨౨

శా. పోరుం బెట్టెనుగాని బాలునకు నీ బో దంబ దుగ్ధంబులన్
ధీరోదాత్తుడవైన నీవు పరమార్తిం జిక్కియున్నట్టి న ౩౨౩
న్నేరీతిం బరికించెదో కరుణతో నీక్షించి రక్షించు మ
య్యా రాజీవదళాక్ష దేవహిత కృ॥

శా. నీమాహాత్మ్యము సర్వలోకసమితి న్నిండెన్ నిరాతంకమై
నామందత్వము నన్నెపట్టుకొనియుండం జెల్లునే నీలన

న్నామోచ్చారణఁజేసి వాని దయఁగాచేవె యోరాధికా
స్వామీ లోకహితైకకార్యధుర కృ॥ ౩౨౪

శా. ఒల్లన్ దుఃఖమయంబు నీపదము నా కుర్వీశ్వరత్వంబు నే
నొల్లన్ నిత్యముగాని స్వర్గపద మత్యుగ్రాహముం బొందెదన్
త్వల్లీలాకథనంబు ద్వద్భజనమున్ ద్వద్ధ్యానసాంగత్యమున్
గల్గన్ గావు కృపాబ్ధిదేల్పుమిక కృ॥ ౩౨౫

శా. భక్తశ్రేణికి పట్టుగొమ్మ వనుచున్ బ్రార్థింపఁగన్ నిర్మలా
సక్తిన్ నాకది దోషమా యకట నీ సామర్థ్యప్రాగల్భ్యమున్
యుక్తిం జూచెదగాక నీ యమరికల్లో నిక్కమో యేమొ నీ
శక్తిం జూపుము నన్ను బ్రోచుటకు కృ॥ ౩౨౬

శా. కృత్యాకృత్యవిచారమింతయును లే దీలోకమం దంతయున్
జాడ్యంబుంబడి నేవియుం గనక రాజ్యంబేలుటేపాటి నీ
భృత్యత్వంబువహించి కొల్చుచును సంప్రీతిన్ మహాజ్ఞాని
న్వృద్ధాఁడనౌట మేలుగదె కృ॥ ౩౨౭

శా. నీ నామస్మరణంబు గోరును మృడానీభర్త హాలాహల
స్థానంబైన గళంబుచే మనుగనో సర్వామరుల్ కోరనే
లా నేనెంచెద గట్టిగా నమృతధారామాధురి న్మించెనం
చానందాత్మత చిత్కళాసహిత కృ॥ ౩౨౮

మ. అవతారంబుల నెత్తియెత్తి కుజనవ్యాపారముం జేసిచే
సి విధానజ్ఞుల నేలియేలి బలుగాసిం జెందనేలా రమా
ధవ గోలోకసుఖంబుకంటె భువనత్రాణంబు నీకెక్కువా
యప్పురా నీదయ కట్లు సేయదగు గృ॥ ౩౨౯

శా. ఆడంబాడఁగలేనినాఁడు లోకవేషంబు మిందు గర్వించి నా
తేడానాలుకయొక్కఁడేయిడిరి యే రీతిన్ భవత్కీర్తన
క్రీడం దేలుదు నీదుమెప్పుపడయం గింపుజ్ఞుడ న్నన్ను నే
జాడన్ బ్రోచెదొ నీదె భార మిక కృ॥ ౩౩౦

శా. పప్పుల్దప్పళముల్భుజించి కడుపుల్ పైపైకిఁ బొంగారఁగా
పప్పుల్సాపడి త్రేపిత్రేపి తనువుల్ పాలింతురే లబ్ధికై
మొప్పుల్ ముప్పున నిప్పునం బడగనో ఘూస్థానసం జేయనో
యప్పాతం బొసరింపనో యెరుగ కృ॥ ౩౩౧

శా. సాధుశ్రేణి భవస్ముఖోదితమహాశబ్దప్రమాణజ్ఞులై
యాధివ్యాధిజరామురాదిమయ కాయం బాసలోనుంచ కో
రాధానాథ ! రథాంగపాణి ! యనుచుం బ్రార్థించి ముక్తాత్ములై
సాధింత్రచ్యుత దివ్యబోధమును గృ॥ ౩౮౨

మ. అనవచ్ఛిన్నము దేశకాలములచే నాద్యంతశూన్యంబు చి
ద్ఘనమున్ సత్ప్రచురంబు సంతతసుఖస్థానంబు బ్రహ్మం బటం
చును వేదాంతరహస్యముల్ తెలుప నన్నుంగూర్చి బ్రహ్మాహమం
చననో భక్తుడనై మెలంగుదునొ కృ॥ ౩౮౩

శా. నీలో నైక్యమునొందుటే సుఖమొ నే నీసన్నిధిం జేరి యి
ష్టాలాపంబుల ప్రొద్దుపుచ్చుటయ శ్రేయంబో విచారింపగా
జాలన్ నా కెటులైన నిష్టమె యదోషంబైన సౌఖ్యంబు నా
కాలింపం ఘటియింపజేయు మిక కృ॥ ౩౮౪

మ. విలసద్భావరసాద్యలంకృతులతో వృత్తంబులం జెప్పి ని
న్నలరింపంగలవాడఁగాను మరి యుద్యద్వల్లకీవేణుగా
త్రలసద్గానముచే నుతింపగ సమర్థంబు లేదెట్లు న
న్నలసుం జంచలు నజ్ఞు నేలెదవు కృ॥ ౩౮౫

మ. పలుమాట ల్పనియేమి దర్శనము లొప్పన్నార్చి వాక్యార్థముల్
వెలయింపంగలవారు నిన్నుగను తెర్వెం గోరియేకాదె యు
క్తులు ప్రత్యక్షులు పూర్వపక్షవినియుక్తుల్ శుద్ధరాద్ధాంతముల్
గలయంగొట్టుదు రేసుభక్తుడను కృ॥ ౩౮౬

శా. అద్వైతంబని ద్వైతమంచని విశిష్టాద్వైతమంచున్ మహా
విద్వాంసుల్ పలుపోకల న్నడచి రా భేదంబు లజ్ఞానకా
ర్యద్వేషాశ్రయము ల్తలంప నరుడె ట్లైనం భవత్పాదకం
జద్వంద్వంబును బట్టగావలయు కృ॥ ౩౮౭

మ. అవనిం దారులు నూరు జూపడిన గమ్యస్థాన మొక్కండయై
తివురంగానమె నీవె గమ్యుడవు నా తెన్నుం బొడంగాంచి యి
బ్బావదుంగొన్నగరాని మానిసిని తప్పుం బెట్టెదో మూర్ఖుడా
నవుడట వచ్చితి నెట్టులో దరికి కృ॥ ౩౮౮

శా. దివ్యజ్ఞానమునున్న నీచరణభక్తిన్ మీపి మెండాయె బల్
దివ్యజ్ఞానమె మేలు నీచరణభక్తిన్ మీపి మేలోసదా

దివ్యజ్ఞానము నీవె నీచరణభక్తిన్ దీపినావే యికన్
నవ్యానందము నీవు నాకిడుమ కృ॥ ౩౮౯

శా. మంచో చెడ్డయొ నిన్ను వేడితిని కుంభత్సంభవాంభోధిలో
ముంచో ముంచకయో భవచ్చరణముల్ పూజించు సేవించు నీ
పంచన్ దానిసమానిసిం జలుపుమీ ప్రార్థించెదన్ నన్ను దు
ష్పంచారంబుల బెట్టబోకు మిక కృ॥ ౩౯౦

మ. పతనంబుల్ గలచోటనే కలుపుగా రా క్షంయులో భేద మే
గతి గ్రాపించె నెఱుంగ శక్యమె సుధాకల్లోలినిన్ బ్రప్పు ను
న్నతి హాలాహల మెట్లు పుట్టె నపురా నానత్వముం గాంచెనై
క్యతయున్ నీపుఁ లందె గానఁబడు కృ॥ ౩౯౧

శా. నీచేమాయలమాయచే సకలమా నీచే జగద్భాండ మిం
కే దిండున్నది పాలచే పెఱుగు స్వామి పెరుగే చల్ల యు
న్మారగ్రస్తుల మైతి మే మది భవ న్మాయామహాత్వంబె దే
వా దీనుండను నన్నుబ్రోవుమిక కృ॥ ౩౯౨

శా. నీకు న్నివ్వగ నేర్పు దండమును బాణం బెట్టగా నేర్పు వి
ఖ్యాతప్రౌఢి బహుప్రఘాతమును జేయన్ నేర్పు నీయందునున్
జేతోవృత్తిని నిల్పి నిశ్చలత ధ్యానింపఁడు వాడెట్లువి
ద్యాతీతుండగు చెల్పవే కరుణ కృ॥ ౩౯౩

శా. నిన్నుం గీర్తనసేయఁగా శ్రుతులయున్ వేదాఖ్య వచ్చెంగదా
యెన్నంగా నిది భాషపద్యము మహాందే జ్ఞానమేకాక నా
యన్నా నిన్నును గొల్చువారలకు జ్ఞానాధిక్యమే లాభమో
నన్నుం జ్ఞానినిజేయ వేమిటికి కృ॥ ౩౯౪

శా. నీకారేటికి మాయగాక కలిసెన్ నీతోడ నైక్యస్థితిన్
శోకంబూనెడి రాధకానియది యస్తోకంబుగా నెత్తనం
బాకట్టెం జగదండగేహమును మా కారంత నందేదు నిన్
వైకుంఠేశు భజించు టెట్లి కను కృ॥ ౩౯౫

శా. ఏలోకంబున నీవులేవు సకలం బీవున్నచోటేగదా
గోలోకంబున ప్రీతి మున్కుటమె నీకుం జూడ గార్హస్థ్యధ
ర్మాలంబంబును సేపక ప్రజవినోదార్థంబులున్ మెండటం
చాలోచింపద నన్నుబ్రోవు మిక కృ॥ ౩౯౬

శా. ఇల్లుం జెక్కము గొడ్డు దొడ్డి మడి తో పేరుఁ సమస్తంబు రం
జిల్లంజేయక గోప్రపంచమున నున్కింబెట్టి సంసారివై
యుల్లాసంబున భక్తసంతతులతో నొప్పారి సౌభాగ్యమై
పల్లంగా మము నేలుగావుతను గృ॥ ౩౯౭

శా. నీపే దాక మరెవ్వరీ జగమునఁ నీ చిక్కు విప్పంగలా
రీ విశ్వంబును విత్తెయుందొ మరి చెట్టే ముందొ సాధింప న్వి
ద్వావాదంబులు చేసి చేసి యనువన్ జిక్కారే కాక ని
ద్వాదంబుల్ కనఁజాలిరే తెలుపు కృ॥ ౩౯౮

శా. శ్రుతి ప్రామాణ్యము నీ స్థితంబునకు నా శ్రుత్యర్థమున్ నీవు చె
ప్పితిగానన్ మహితప్రమాణత గనెన్ గీర్తింతు నమ్మవని
శ్రుతి పెండ్లా మరి పెండ్లికిన్ విదువ నే శాంతిల్లు నమ్మాస నిం
ద్యత యన్యోన్యము నాశ్రయంబులగు కృ॥ ౩౯౯

శా. మాతాఁ గంటికి గానరాని యణువుల్ మాన్యుఁ నిసుఁ లోగొనుఁ
లోకేశాండకరండమండలము నీలో నుండు నీ వాదియో
లే కాదిం బరమాణుపుంజమొ లస ల్లీలం బ్రకాశించెనో
నా కేరీతి నెఱుంగ శక్యమగు కృ॥ ౪౦౦

శా. తిరమా భోగము సత్యమా జగము నీ విహారంబు మీపంకేజబం
ధురమాధ్వీరసపానమత్తుల కుపాధుల్ తెల్ప నిత్యుల్ నిరం
తరగోలోకసుఖానుభవప్రముఖబోధాశాలులై యుండ్రు వే
దరహస్యార్థము చిత్తచెప్పదను కృ॥ ౪౦౧

శా. సుతుడుఁ దండ్రియు పెండ్లముఁ సుగుణ రాజంబంధు మా మల్లుడుఁ
హితుడుఁ స్నేహితుడుఁ బురోహితుడు గేహశ్రేష్ఠ దన్యోన్యసం
గతి సమ్మర్శము మాని పోదురు నిరర్థం బస్థలోభంబునఁ
గతి నీవే యనువాని కేపెఱుపు కృ॥ ౪౦౨

శా. ఓగసుం బాగులు నీ వెఱుంగవని నే నూహింప నన్నేల భూ
భాగంబందు జనింపఁజేసితివొ నావల్లఁ ఫలంబేమొ యే
లా గెచ్చో నెప్పు డేది చేసెద నదెల్లఁ నీకె జ్ఞాతంబు నా
నాగోప్యార్థము లున్నపేటికవు కృ॥ ౪౦౩

శా. ప్రాప్యద్మోఘము పట్టుమన్న బచరింపంబోదు పల్దన్న ఘా
రావిస్తారము మాన దట్టులనె యౌరా నీకృపాధార రా

ధావామాధవబింబకీర పటుబోధాకార ధీరా నను
గావం బ్రేమ నెక్కుడ జూడరా యికను కృ॥ ౪౦౪

శా. పినతాతల్ కపిలర్షి శాపమున నిర్భిన్నాంగులై భస్మమై
చన రత్యున్నతలోకవాసములకుం జాకేమి కృపాధారతో
దను గంగాలహరుల్ చెచ్చి ప్రోవగదె శ్రీ ధామా పితృణాంబు వా
యును నీవేగతి యందు నమ్మితిని కృష్ణా భక్తకల్పద్రుమా॥ ౪౦౫

క. అని యిట్లు పలువిధంబుల । గొనియాడగ కృష్ణు డలరి కోరిన వరము
ల్లొసగెను మునుపుమున దనకడ । ఘనలోభం బొసగు గంగ గని యిట్లనియెన్. ౪౦౬

క. భూవతి భావము వినుమ । నీరావగ యనని యేగి నగములోనపలం
ఘోర వథలోకములను । జేరి సుఖింపగ జేయుము పోమ్ము॥ ౪౦౭

క. నీ నీరంబుల నెప్పుడు । స్నానం బొనరించు వాడు సాలోక్యసుఖ
శ్రీ నొందు నాదు దయచే । నానాజన్మార్జితాఘ నాశము గలుగున్. ౪౦౮

క. నీ గారి లోకసంతతి । రాగద్వేషాది దోష రాహిత్యముగన్
బాగుగ నిను స్పృశియించుట తో గలుగన్ నాదు మెల్కూర్తియు భలంబుల్. ౪౦౯

క. సామాన్య దినస్నానము । చే సుఖశతఫలము గలుగు చెలసముగ శ్రుతి
ప్రామాణ్యమున సమాజ । స్నానమున్వంతర సుఖముల శతగుణ ఫలమౌ. ౪౧౦

సీ. రవిసంక్రమణముల రవి శని గ్రహణాయనాదుల బూర్ణిమ సప్తమిని మ
హోదయంబందు నర్ధోదయంబునను జాతుర్మాస్య నక్షయ మురలినాశ
కంబును బుణ్యలోకప్రాప్తిహేతుకంబును నగు నీయందు జనుడు స్నాన
మాచరించినయేని మరినాక నీవేగి ధరణీతలంబున దిరుగు మనిన

తే. గీ. నిధునియాటలు వినుచు నవ్వి యుభగంగ । భక్తి నమ్రయగుచు జేరి పద్మ దేవ
తావకీయుమహాజ్ఞ సౌదలను దాల్చి । యరిగెదను బృథ్వి కౌక మృద్వి నాలకింపు. ౪౧౧

క. పాపులు తమపాపంబుల । నాపాలొనరింతు రాది నారాయణ నే
నేపగిది స్దోషంబుల । బాపోకొనంజాలుదాన వచియింపగదే. ౪౧౨

క. ఎన్నాదనుక భువిపై । నిన్నాత్మస్మరించుకొనుచు నే నుండెద నా
పన్నశరణ్యా తెల్పుము నన్ను గృపామతిని జూచి నా విభుతెల్లన్. ౪౧౩

వ. అనిన విష్ణుండు ౪౧౪

సీ. నా కళారూపంబునం బ్రభావోన్నతి లవణవారాన్నిధి లలితమూర్తి
యగుచు లక్ష్మీరూప వగు నీకు బ్రియుడగు నీవు దగిన వాడు నిర్మలుండు

నిఖిలపూజ్యుండు మానిత కీర్తి శాలియు సరిమించి సిరిగాంచి సరసలీల
నెసలారు నిదిగాక యెంతకాలము సరస్వతి మొదలగు నదుల్ సౌఖ్యవృత్తి

తే. గీ. భారతంబున బ్రఖ్యాతి బడయనేర్తు । వంతకాలంబు నీవును నంద నుండు
యింతయేటికి నైదువే లేండ్లు గలిగి విమలగుణవతి సంతోషవిస్తృతిమతి. ౪౧౫

తే.గీ. భారతంబున గల జనుల్ పరమనిష్ఠ । నిన్ను సేవించి స్నానాది నియమలగుచు
నఘములను గెంటుదురు భవదంబుకణము । పరమపావనమై స్వర్గఫలము నిచ్చు. ౪౧౬

ఉ. గంగను మానవుండు మునుగంగలదేని పవిత్రుడై చెలం
గంగ నఘాళియెల్ల దొలగంగ నభాళసపాళి యాత్మలోం
గంగ విమానమెక్కి పరగంగ నిజాంతిపురంబులోనికే
గంగల దంతమందు దిరుగం గన డీ భవపాశబంధమున్.

ఉ. మేలిమి గంగలో మునుగ మేలిమిబంగరుతో బనేమి స
మ్మేళితమైన ప్రాభవము మేలిక జెప్పంగనేల భూతల
మ్మేలి సుపర్వనాథపురి మేలి సరోరుహగర్భపత్తన
మ్మేలిన మెచ్చభేనుపురమేలిన నాదరి జేరు నంగనా. ౪౧౮

ఉ. అంగన యాత్మభక్తి వాలయంగను మర్త్యుడు గంగ నీరపా
యం గని చేరడిగ్గ వెలయంగ గరంగ గలంగ నీతపే
యంగను బాపసంబయిన యంగముగల్గి యఘాళియెల్ల బా
యంగ నసుం గనుంగొనెడి యంగదియంగదగొంగయై తగున్. ౪౧౯

ఉ. నీ యనుమానమేల తటినీ యనుమాల సుభాప్తి లుప్తి రా
నీయనుదోషమున్ నిలుపనీయను బుణ్యము నిన్నుబాసి పో
నీయను వక్రగంత్రి యననీయను నిత్యపవిత్రశుద్ధపా
నీయనుగా దలంచి జననీ యనువారలు నిన్ను భూజనుల్. ౪౨౦

క. ఎక్కడ వచ్చిన శపమున్ । దక్కక నీలోన మునుప దటినీ నేనా
ప్రుక్కడికిని సారూప్యము । దక్కించున్ దీనికంటె ధన్యత కలదే. ౪౨౧

క. నాభక్తులు నీలోనం । బ్రాభవమును గందు రెందు పాపము లుడుగన్
శోభావతివై తనరెదు । నీ భయ మిక దీరెగాదె నిన్నుగ పొమ్మా. ౪౨౨

వ. అని యిట్లు భగవంతుండు పలుకం గడు నలరి మ్రొక్కి నిలచిన భగీరథుం గాంచి ని
వీ గంగను గౌతమోక్తక్రమంబునం బూజింపుమని చెప్పిన నట్లు చేసెద నని యాజ్ఞం గయి
కొని గంగం దోడ్కొని చనియె నని చెప్పిన విని నారదుండు స్వామీ భగీరథుండు గంగం
బూజించిన క్రమంబు తెలుపవే యనుడు నారాయణుండు ౪౨౩

సీ. నియతితోడ మునింగి నిత్యక్రియను దీర్చి ధౌతవస్త్రద్వయిదాల్చి విష్ణు
నాథుని రవి నగ్ని నారాయణుని శివు నంబను నార్వుర నలత గొల్చి
యధికారియగు నెందుకనిన విష్ణుఁడు రాడు గణనాధు గొల్చినకతన నింక
రవి గొల్చుటను రోగరహితుఁడౌ శౌచంబు గలుగు వహ్నిని గొల్వ నళిననేత్రు

తే.గీ. గొలిచినందున శ్రీ గల్గు గుహజనకుని । గొలువ జ్ఞానంబు గలుగును గూర్మి నంబ
గొలిచినందున మోక్షంబు గలుగు నిక్క।మవల గంగను ధ్యానింపగను మునీంద్ర ! ౪౨౪

వ. కణ్వశాఖోక్తంబయిన ధ్యానంబు దెలిపెద వినుము. ౪౨౫

ఉత్సాహ. మల్లె మొల్ల జాజి విరుల మాడ్కి నీ ప్రవాహముల్
తెల్లనై పవిత్రమై యతిద్యుతిం దలిర్చెడిన్
గల్లగాదు నీవు కృష్ణగాత్రమందు బుట్టితో
తల్లి గంగ నిన్ దలంచెదన్ సతంబు గొల్చెదన్॥ ౪౨౬

ఉత్సాహ. తెల్లమాయె నీదు కీర్తి దేవదేవుడే నినున్
బల్లవింపజేసె నమ్మ ధర్తకల్పభూమిరు
ద్వల్లివైతి వో సమస్తవాహినీమతల్లి మా
తల్లి గంగ నిన్ దలంచెన్ సతంబు గొల్చెదన్. ౪౨౭

ఉత్సాహ. నల్లవేల్పుగాదె నిన్ను నాటి భారతంబునన్
జెల్లు నీ విశేషమహిమచేత నెల్లమర్త్యులన్
బిల్లకాయలంచు గూర్మి పేర్మి నేలుదమ్మ మా
తల్లి గంగ నిన్ దలంచెదన్ సతంబు గొల్చెదన్. ౪౨౮

ఉత్సాహ. విల్లువంటి కన్నుబొమయు వేదివంటి జఘనమున్
జల్లిమెకముతోకవంటి చక్కనైన వేణియున్
పిల్లలేడివంటి కనులు పేర్మిమీరునట్టి మా
తల్లి గంగ నిన్ దలంచెదన్ సతంబు గొల్చెదన్. ౪౨౯

వ. అని యిట్లు ధ్యానించి షోడశోపచారములుచేసి గంగాపూజ సల్పినవాని కశ్వమేధ ఫలంబు
లభించు నిక గంగాస్తవంబు సెప్పెద వినుమని నారాయణుండు. ౪౩౦

క. అమ్మా శివకరరూపిణి । నమ్మగ్గ మురారిదేహసంభూతా గై
కొమ్మా నా మ్రొక్కులు గంగమ్మా రాధాంగరససమ్మాయుక్త దయన్. ౪౩౧

రగడ. శూలిని దగ్గరనుంచుక సృష్టిని జొప్పడజేసెడి కాలమునందున
గోలోకంబున రాసమండలిని గోవిందుడు దా మ్రొక్కినదేవికి
పీలుగ గార్తిక పూర్ణిమయందును ప్రేతలు గొల్లలు వేడుకతోడను

మెలగు రాధికయుత్సవమందును మించి మహోన్నతిగొల్చెడి దేవికి
గోటియోజనంబులు పొడవై సిరి గోరి వెడల్పొరలక్షయు నగుచును
మేటిగ గోలోకంబున మహిమను మించిన తల్లికి గంగాదేవికి
నలరుచు నలుబదిలక్షల యామడ యా వైకుంఠమునందును విరివియు
బొలుపుగ నాల్గంతలు గల నిడివియు బలుపు వహించెడి భాగీరథికిని
ముప్పదిలక్షల యామడ వెడలుపు మొనయగ నైదంతలు నిడివియు గని
మెప్పుచు సత్యమునందున నుండెడి మొప్పులుప్పుచు నొగి మా తల్లికి
ముప్పదిలక్షల యామడ వెడల్పయి మొగి నాల్గింతలు నిడివియు నగుచును
మెప్పుగ శివలోకంబున నుండెడి మెలగు చక్కని మందాకినికిని
లక్షయోజనంబుల వెడలుపుతో లలితగతిని నేడంతలు నిడివయి
మోక్షమునొసగుచు ధ్రువలోకంబున ముద్దులతల్లికి సురవాహినికి
లక్ష యోజనంబుల వెడలుపుతో లలితముగా నైదంతలు నిడివయి
వీక్షింపందగి చంద్రలోకమున వెలసినతల్లికి సురదీర్ఘికకును
అటుబదివే లామడ వెడలుపు నై యంతకు బదియంతలు నిడివియు నయి
నరసిజబంధునిలోకమునందును జక్కగ వర్తిలు లోకజననికిని
లక్షయోజనంబులు విస్తీర్ణము లరి నైదంతలు నిడివియు నగుచును
నక్షయమైన తపోలోకంబున నలరుచు దిరిగెడి యాపోమూర్తికి
వేయామడ విస్తీర్ణంబై పదివే లామడ నిడివై చెన్నొందుచు
నాయత జనలోకంబున వర్తిలు పరమేశ్వరికిని భక్తపోషిణికి
పదిలక్షల యోజనముల వెడలుపు బంచగుణంబగు నిడివియు నగుచు
నిచితంబగు మహర్లోకంబున వింతగ వర్తిలు పాపనాశనికి
వేయామడలను విరివి గలిగి నలువ శతగుణమగు నిడివి దనరి నిర
పాయంబుగ గైలాసంబున జెలరాడెడి భక్తజనావనవృత్తికి
నూ రామడ వెడలుపు గల్గియు బది నూర్లామడ పొడవును దాల్చియు దగ
నొప్పుమెరగ స్వర్గమునందును నొప్పెడి తల్లికి మందాకినికిని
బదియామడ వెడలుపు దనరారగ బదిపదులామడ నిడివి గలిగి యును
వదలక పాతాళంబున నుండెడి వాసిగలమ్మకు పరభోగవతికి
కోసెడు వెడలుపు గలిగి ధరాస్థలి గుణవతియగు న య్యలకనందకును
ఘనసురవంద్యకు పుణ్యచరిత్రకు మ్రొక్కెద మ్రొక్కెద మ్రొక్కెద మ్రొక్కెద. ౪౩౨

తే.గీ. క్షీరపక్ష్మ యనగ గృతయుగ, నిందు । సన్నిభ యమరియు త్రేత, నెమ్మిం జంద్ర
నాథ ద్వాపరమున, సలుపొ జలప్రభ । గలియుగమున నట్టి గంగ గొల్తు. ౪౩౩

వ. మరియు నీ గంగాస్తోత్రము పఠించినవారికి సకలార్థంబులు గలిగి సుఖింతురని చెప్పి మరియు నివ్విధంబున భగీరథుండు గంగాస్తవంబు సేసి గంగం దోకొని సాగరుల భస్మరాసులం దడిపిన వారందఱు తక్షణంబు వైకుంఠంబున నిత్యసుఖంబు గల్గి వర్తిల్లిరి. నీ వడిగిన గంగామాహాత్మ్యంబు సెప్పితి, నింక నెద్ది యడిగెద వనిన నారదుండు నారాయణా! భువనపావనియైన గంగ త్రిపథగ యగు నదియైనందుల కారణంబును దెలుపవే యనుడు నారాయణుండు ౪౩౪

తే.గీ. వినుము నారద తెలిపెద విస్తరించి । మున్ను గోలోకమున గృష్ణమూర్తి యొక్క కార్తికపు బున్నమను విధిక్రమముమీర । రాసమండలమందును రాధ గొల్వ. ౪౩౫

తే.గీ. గొల్వ సంహృష్టుడై గద్దె గూరుచుండ । దేవతలు మునులును సభ దీర్చియుండ కృష్ణసహిత సరస్వతి కేరి మీఱ । వీణగొని పాడె వల్లవి నింత దొసగ. ౪౩౬

తే.గీ. బ్రహ్మ దా మెచ్చి తారహారంబొసంగె । శివుడు చక్కని మాణిక్యశేఖరంబు నిచ్చె గృష్ణుండు కౌస్తుభం బిడియె రాధ । రవలమువ్వెల నిచ్చె నారాయణుండు. ౪౩౭

తే.గీ. మెచ్చి దుర్గులతో డిచ్చె గర్మిసాని । పరగ దుర్గయు దా నిచ్చె బ్రహ్మ భక్తి ధర్ము డిచ్చెను భక్తిదా ధర్మబుద్ధి । మహిమ శుభ్రాంశుకం బిచ్చె మన్నమీర. ౪౩౮

ఆ.వె. బ్రహ్మ వీవ గిల్ల బరమేశ్వరుడు గొంతు । కెత్తి పాడె నొర మత్తమీర సురలు మునులు పాట సొక్కెత్తి చిత్తరు । బొమ్మ లైరి యేమి పోకలేక. ౪౩౯

తే.గీ. కృష్ణుచేఁ జేతనం బొంది కెరలి చూడ । రాసమండలమందు సర్వాంగంబు జలమయంబైన నా సభాసదులు జూడ । ద్రవత నొందిరి కృష్ణుండు రాధ యప్పుడు ౪౪౦

క. గొల్లలునుం గొల్లెతలును । నెల్లసురలు బ్రాహ్మణులును నేది గనక తా రుల్లంబులు దల్లడపడ । గొల్లుమనుచు నేడ్చి రప్పుడు గుణరత్న నిధీ. ౪౪౧

తే.గీ. ధ్యానయోగంబుచే బ్రహ్మ తా నెరింగె । రాధికయు గృష్ణమూర్తియు ద్రవత జెంది చనుట సంతయు వాగ్దేవి యద్భుతంబు । గాగ నశరీరిణీత్వంబు గాంచి యిట్లు పలికె నంతయు వినఁ గృష్ణ వాక్యసరణి. ౪౪౨

తే.గీ. నేను సర్వాత్మ నిది శక్తి నే నసంగ నిది యసంగను భేద మెక్కించరయును లేమ రాధాశరీరంబు లీల ద్రవత । నందె నద్దియ నేను నే నద్ది సుమ్ము. ౪౪౩

తే.గీ. కాన నామంత్రములచేత దీని గొల్చు । మానవులకెల్ల గోలోక మార్గ మెన్న సులభమైయుండు నది భూరి తెలిసిసేయు । నాగ విని బ్రహ్మ శాంకరీనాథు జూచి. ౪౪౪

వ. శంకరా వేదసారంబయిన మంత్రవిస్తారంబుతో నిదే గంగాతోయంబు పూని స్తోత్రంబుం జేయుము నాపుడు సతండిది భగవదాజ్ఞాపరిపాలనార్థకం బదియుంగాక యీ గంగతోయంబు పూని యెవ్వడు తీర్థంబాడండు వాఁడు కాలసూత్రంబను నిరయంబు జెందుసని పూని వేద

సారంబు పఠించినంత కృష్ణుండు రాధాసహితుండై ప్రత్యక్షుండైనం గాంచి పునరుత్సవంబు చేసి రది కావున కృష్ణదేహసముద్భూత యగుటం గృష్ణాంగసంభూతయు, గోలోకంబునఁ బుట్టుటం గంగయు నై విరాజిల్లె. శివకృత వేదసారంబువలన ముక్తిదీపంబయ్యె. నిది తెలిసి యెవ్వండు గంగఁ బూజించు వాఁడు పూతుండగు ననిన విని నారదుండు జగదీశా భవచ్ఛరీరంబయిన శ్రీ రాధాదేవియే గంగ యగుటయు, శంకరుండును బ్రహ్మయు నారాయణు నను జ్ఞ బడసి గంగం ధ్యానించి స్తోత్రంబులు సేయుటయు, నీవలన సవిస్తరంబుగా వింటి. గలిం బంచసహస్రహాయనాంతరంబు నెట్లు జరుగుం దెలుపవే యనుడు హరి గంగ భారతంబు విడిచి పద్మావతి సరస్వతులం గలసి వైకుంఠంబున కరిగి తులసిం గలసె. నారాయణుని కప్పుడు నల్గురు ప్రేయసు లైరని చెప్పిన మునుల బ్రహ్మపుత్రుఁడు విష్ణుపాదోద్భవ యనియు, గంగను బ్రహ్మకమండలుస్థ యనియు జెప్పుద రది యెట్టిదని యడిగిన నారాయణుండు ౪౪౫

సీ. మున్ను దా గోలోకమున ద్రవరూపిణియైన రాధాంగజ యనుగంగ
సంకర్షణునిచెంత సరసభావముచూపి యుండగ గొల్లత లొక్కమూడు
కోట్లతోడను దటుక్కున రాధికాదేవి వచ్చి చూచి తనదు వన్నెరాని
వగలును గంగమ్మ వలపులు నాత్మలో సహింపజాలక చాల గనలి

తే.గీ. బిరబిరను పోయి తా సింహపీఠి కెక్కె । వక్కలాకులు నిచ్చుచు వెక్కవేదె
లక్కజంబుగ గొలువంగ నధికరాజ్య । విభవ మలరాగ గూర్చుండి విష్ణు జూచి. ౪౪౬

ఉ. ఎవ్వతె ప్రాణనాథ యిది యెందుకు నీకడ నిల్చియున్న ది
నెవ్వగలాడిపై వలపు నీకును నున్నటు లున్నదౌ నహో
యిప్పరగో ప్రపంచమున నే నొకతెఁ మనియుండగానె యీ
రవ్వలొకో నెడాను నగరా వలసారులు నిట్లు చేసినఁ. ౪౪౭

ఉ. ఓర్చితి పెక్కుసారు లిక నోర్చిన నొప్పదుసుమ్ము నీకునుం
గూర్చిన ముద్దులాడి యిదిగో కొనిపొమ్ము మరొక్కచోటికిఁ
నేర్చితి విట్టి దౌష్ట్యమును నీ విక గోకులసంబునందు గా
లార్చిన చూడు నీవని పురానుభవంబులు విస్మరించితే. ౪౪౮

ఉ. గంధపుకోనలో విరజకౌగిట నుండగ జూచియుఁ సఖీ
బృందము వేడినఁ గొడవపెట్టక నిన్ను క్షమించితిఁ గదా
డెందమునఁ దలంపుము వడిఁ విరజాంగను వాకయయ్యె మే
నందము గుంద నీవును ననంగుడవై చనవే మనోహరా । ౪౪౯

ఉ. నీ మరు వ్రగడించుచు విరిద్మలతో యశరీర మొప్పగా
నాయగ యయ్యె నా వగయు నై ప్రచరింపగ దానిమీది మే
లౌఁగలేక నీవు విరజా యని సంస్మరింపగా
నోపిక యోగసిద్ధి గల యోగిని గావున చాయమూర్తినై. ౪౫౦

ఉ. నీయను దర్శనం బొసగ నీవును దాని గనుంగొనంగఁ జీ
కాకొనరించి వక్రమతి గర్భము జేసిన మద్ది నౌర యు
స్రోకనముగ్రత వకము తూయుడవాయవు నే నెఱుంగనే
నీ కపటస్వభావ మది నేడును మాని వికేము సేయుమన్. ౪౫౧

ఉ. సంపగి తోట శోభ యను చక్కని గొల్లది నిన్ను గూడఁగా
రంపిల జూచి నిన్ను సది రా యని నే సదరింప నార్తిచే
పెంపెసలారి తీవ్ర సతివేగము శోభ శశిం ఘటించె దా
గంపము నొందుచున్ దనువు గప్పడనీయక దవ్యమాత్రమై. ౪౫౨

ఉ. అంతట దాని పొందు విడనాడగ వాలక రత్నభూషణన్
గాంతల మోముఁ స్వప శిఖామణులఁ గినలంబులందు పూ
బంతులబండ్ల జేలగుడి వాలవినూతనవస్త్రశాళి నిం
తింతలు జేసి పంచితివి యీ విప్రదయ్యది విస్మరింపతే. ౪౫౩

చ. తులసివనంబులోని ప్రభ తో గలయం గని యేను కట్టినన్
విలవిల వోయి దాగితివి భీతిని ధర్మ్వప సూర్య జేరిసఁ
వలపున నీవు వోయి బహుంధంగుల నాపసి మంటగ త్రైసి
త్యలఘుత సూచించితివహో పలువోకలమారి దీపకా. ౪౫౪

చ. అనలుని యందు గొంచెమును యక్షులయందును కొంచెమున్ మహా
జనులను గొంచెమున్ దివిజ సంఘములందున గొంచెమున్ స్వభా
జనులను కొంచెమున్ మదగజంబులఁ గొంచెము పాత్రలందు బ్రా
హ్మణుల తపస్వులన్ యతుల యందును గొంచెము కొంచె మించి పా
వనత గనంగజేసితివి వర్ధిలు గావుత నీదు బచ్చెనల్. ౪౫౫

చ. వెలయగ దొల్లి శాంతి యను శ్వేత నొకర్తుక గూడి రాసమం
డలమున నామెనిన్ మదమునన్ విరిసజ్జను బూలదండలం
గళమున దాల్చి చందనపు గంధము బూసి లతాంగి యాకులన్
మలచి యిడంగ తమ్మలము మూసుగ జేయుచు రత్నశాలలోన్. ౪౫౬

ఉ. ఉండగ నేను జూచి కతి నోగ్రపదంబుల నిన్ను దిట్టినన్
గుండతనంబునన్ మరగికొంటివి నీ పదిగాంచి శాంతి నీ

యందన లీనమైన గని యూపె నరణ్యమునందు సత్త్వస
మ్మండితులందు వైష్ణవుల మానుల శాక్తులయందునున్ మహా
పండితులందు ధర్మమును బంచితి నాటను జెంచె వల్లభా. ౪౫౭

చ. మరచితివో క్షమాయుపతి మాలిక నీమెడ వైచి గంధమున్
నెరయగ బూసి రత్నమున నిన్నట కౌగిటలో సమర్చి యే
మరుగును లేక నాయ్మసిరి మత్తున నిద్దురబోవ జూచి నే
నరిమురి చేయదట్టి యమ సల్లని లేపనజాడ వల్లభా. ౪౫౮

ఉ. అప్పుడు నీవు మేల్కొరచి యావిధతో నిదురించునట్టి నీ
వచ్చని కోక క్రోవి వనమాలిక కౌస్తుభరత్నరాజమున్
ప్రుచ్చిరి యేను దాచితిని ముద్దియలెల్లను పేటినంటదున్
గ్రచ్చర నీకు నిచ్చితని గాదె తలంపుము ప్రాణవల్లభా. ౪౫౯

ఉ. సిగ్గునబోయి భూతలము జేరి క్షమాసతి యుండ ప్రేమతో
డిగ్గున నీవు బోయి హరి దేవతలన్ మునులన్ సుధీరతన్
బగ్గుగ వైష్ణవోత్తముల చాయను మిప్పలులందు ధర్మముల్
తగ్గనివారియం దునిచి లాలనజేసితి వీ వెరుంగవే. ౪౬౦

చ. ఎరుగనివాడగాను మరి యెన్నికతత్త్వల వెంచిచూచినన్
తెలపల మేలుకాద పగుదే తగుదే పరవారి కృత్యముల్
మరుగున జెప్పకొనరాను మంచికి బోయిన కీడు వెంటనే
తరుముక వచ్చు నిన్ను దయ దాల్చుట నేరవు ప్రాణవల్లభా ! ౪౬౧

వ. ఇట్లు రాధాదేవి రోషారుణితలోచనయై కృష్ణు నదలింప గంగ యంత కోలాహలం బూచి పట్టంబోయిన నది యెఱింగి సిద్ధయోగినియగుట నిజయోగంబున దిరోధానం బొంది సభామధ్యంబున జలంబై నిండిన నది నిజయోగంబున రాధ యెఱింగి హాటం బరిసిలించి తజ్జలంబు పానంబు సేయ నమర్చిన నది తెలిసి గంగ శ్రీకృష్ణపదాంబుజంబు గోరిన శుద్ధ జలరహితంబులై గోలోక వైకుంఠలోక బ్రహ్మలోకాదులు జల జంతుమృతదేహ సమన్వితంబులై చేడ్పడె ద్రాగ పురిసెడు జలంబు లేక యెల్లవారు నాలుక రెండి కొట్టుకొన బ్రహ్మ విష్ణు శివానంత ధర్మ పాకశాసన చంద్ర ప్రభాకరులును మనువులు మునులు దేవతలు సిద్ధులు మొదలగువారు గోలోకంబునకుం జని గోవిందుం గాంచి కన్నీరు గార్పంబు లొలుక గద్గదస్వరంబుతో పులకాంకితదేహంబులతో భక్తినమ్రకంధరలతో రాసమండలంబున విలాసించుచుండె యున్న శ్రీనివాసునకు నమస్కరించి యచ్చెరువడి యొండొరుల మొగంబుల జూచికొనుచు చతుర్ముఖుం జేరి వచ్చినపని జగన్నాథునకు విన్నవింపు నావుడు

నాతండు పడిప్రక్కను విష్ణువు డాపలి ప్రక్కను వాసుదేవుని చేకొని పరమానందయుక్తుండై రాసమండలంబున సర్వము కృష్ణమయంబయి యెల్లరు ద్విభుజులును, నెల్లరు మురళీహస్తులును, నెల్లరు వనమాలావిభూషితులును, నెల్లరు మయూరపింఛచూడులును, నెల్లరు కౌస్తుభరాజితులును నై గుణ రూప భూషణ తేజో వయః కాంతుల సమానులై యతికమనీయ విగ్రహులై యుండం గనుంగొని ౪౬౨

ఉత్సాహ. అందమాయె రాసమండలాంతరంబు జూడగా
నెందుజూడ నందు కృష్ణు డింపు సొంపు మీరు గో
విందు డెంత రెండ రెట్లు నిండుకొందు చెల్లరో
యిందు కృష్ణు డెవ్వడంచు నే జోహారు జేసెదన్. ౪౬౩

ఉత్సాహ. సుందరాంగి రాధ యొక్కమారు వంకఁ జొక్కఁగా
నందరుండు నొక్కమారు నదరి చెంతఁ జిక్కఁగా
ఇందువదన కృష్ణుడాయె కృష్ణు డింతియాయె నా
యిందు కృష్ణు డెవ్వడంచు నే జోహారుజేసెదన్. ౪౬౪

ఉత్సాహ. ముందు శౌరి యతని వెనుక ముగుద దాని వెంట గో
విందు డతని వెనుక రాధ వెలది వెనుక గృష్ణుడున్
సందు సందు నెట్టు లొక్క చాయఁ బసల దలిర్పగా
నిందు కృష్ణు డెవ్వడంచు నే జోహారు జేసెదన్. ౪౬౫

ఉత్సాహ. మందయాన ముద్దుగొనెడి మాధవుం డొకండుగా
కుందరదన ముద్దుగొనెడి కోమలాంగి యొక్కతా
క్రింద రేడు మీదసాని క్రిందసాని మీదరే
డిందు కృష్ణు డెవ్వడంచు నే జోహారు జేసెదన్. ౪౬౬

ఉత్సాహ. ఇందువదన కృష్ణు డాయె కృష్ణు డింతియాయె నా
చంద మెరుగ నేరితరము జాతిబోవు పన్ను నే
ముందు నింతవింతగాన నాత్మసంశయంబుతో
నిందు గృష్ణు డెవ్వడంచు నే జోహారు జేసెదన్. ౪౬౭

వ. అనియిట్లు లోకవిధాతయగు పితామహుండు శ్రీకృష్ణవిలాసంబునకు నత్యుల్లాసంబుపూని హృత్పంకజమధ్యస్థుండగు కృష్ణదేవుని ధ్యానించుచు ననేకవిధంబులం గొనియాడి నిమీలితనయనుండై నిలుపంబడియుండ రాధాసహితుండై కృష్ణుండును గోవిందుండు స్వపార్షదపరివృతుండై గోపీజనమండలమండితుండై దర్శనంబిచ్చిన గాంచి దండప్రణామంబు చేసి లేచి చేతులు జోడించుక నిలచియున్న జలజగర్భుం దిలకించి నిఖిలేశ్వరుండు మొగంబునం జిరునగవు మొలకలెత్త నలరించి యెల్ల వేల్పుల నుద్దేశించి ౪౬౮

తే.గీ. బ్రహ్మ రావోయి విష్ణుడా రాగవోయి శంకరా రాగదో యిటు స్వస్తి మీరు
గంగ గొనిపోవ మీరాక గాంచినాడ । శరణమివి నమ్మి గంగ నా చరణ మిప్పుడు. ౪౬౯

క. గంగను రాధిక దయతో౹డం గని రక్షించునేని దానిని మీకి
వ్వంగలవాడను భయులహి । తంగా నొనరించుకొనుడు తత్త్వజ్ఞులరై. ౪౭౦

క. అనిన విని ధాత ధనుయానములు నార్చించిచేత నదిపూర్వముగా
గొనియాడవాడగె వేదము । నియముల నిత్యంతథ గ్రసంయుక్తంబై. ౪౭౧

తే.గీ. గంగ తాయి తామరాంగసంఘాతయు । మంగళాంగి రాసమండలమును
బొంగునాడు పరమపురుషుని దేహంబు । నందు బుట్టి నిజస్వరంబు గలదు. ౪౭౨

తే. గీ. శంకరుండు తొల్లి సంగీతమును నాడు । వేళ గృష్ణు డీవు వినికి జొక్కి
కరగి నీరుగాక గంగ దా బొడమెను । రెండుకళలు నందు నిండియుండె. ౪౭౩

తే.గీ. నీమమంత్రంబు గ్రహియించు నిర్మలాంగి । యనుచు నీ గంగ పైకొంటు నిందియనుర
ఘనిని దాదెడు గంగను లజాహార్తి । ప్రియుడుగదమమ్మ రాధమ్మ దయను గనుము. ౪౭౪

క. అను బ్రహ్మవచనమునకు౯ । మనమున సంతసముపొంది మన్నించినరీ
తిని గనుగొంటలను గనుపల । ఘన గంగాదేవి యలరి బసవ్యాలయు౯. ౪౭౫

క. హరిచరణాంగుష్ఠంబును । నురుపడి దా వెడలి నిలచె నోరిమిని జలాం
తరగతయగు నిర్దేవత । నరసాలంకారవారసంయుత యగుచు౯. ౪౭౬

తే. గీ. గంగలోని జలము రమలజాం లోకయింత । తను రమండయుపున దార్చి యుంచె
నర్ధచంద్రధారి యాదల౯ ధరియించె తృష్ణపంటి బోరటి పృథ్వి గలదె. ౪౭౭

వ. అంత కమలోద్భవుండు గంగకు రాధికామంత్రం బుపదేశించి తదీయంబులగు స్తోత్ర కవచ పూజావిధా ధ్యానంబులం గరపి సామవేదోక్తంబగు పురశ్చర్యాక్రమంబు తెలుపుడు చేసినట్లు రావించ గంగ వైకుంఠంబునకుం జనియె. నిట్లు లక్ష్మి సరస్వతి గంగా తులసు లను నలుగురు భార్యలతో నారాయణుండు సుఖించుచుండె. నా సమయంబున బ్రహ్మం గాంచి శ్రీ కృష్ణుండు. ౪౭౮

ఉ. ఓయి సరోజగర్భ వినుమో జలజోదర యో మహేశ్వరా
యీయెడ గంగనుం గొనుచు నేగుడు మీకొకమాట చెప్పెదన్
నాయెడనున్న మీరలు జనార్దనుపత్నియుదక్క సర్వము౯
బోయమయంబు నే డిది కనుంగొననేరరు నన్ను జేరుటన్. ౪౭౯

తే.గీ. ఎందఱెందఱు బ్రహ్మలో యెందఱెంద । ఱీశ్వరులొ యెందఱింద్ర దిశయులొ
ఎందఱెందఱు మనువులొ యేమిచెప్ప । లీనులై యున్నవారు నాలోన నిపుడు. ౪౮౧

తే.గీ. కావున పోయి యిప్పుడు సృష్టిగావింపుము । నీవు గ్రుద్ధు నికను నే సమస్త
లోకసృష్టికొఱకు నే రేయిఁబగటిని । బ్రభువమంద జేసె బద్మగర్భు. ౪౮౨

తే.గీ. బహుయుగంబులాయె బద్మజా నా రాక । మందలయిన నీవ లుండునప్పుడు
యెన్నిలయము లప్డు వేగనో నీరలు । కానియితి యదియె కాలమహిమ. ౪౮౩

క. అని రాధానాథుడు దా । జనియెను శుద్ధాంతమునకు స్రష్టయు వేల్పుల్
చని సృష్టి మొదలుపెట్టిరి । ఘనముగ నా గంగ చెంతగతి విలసిల్లెన్. ౪౮౪

వ. గంగ విష్ణుపాదంబునుండి వెలువడి విష్ణుపదియనంబడియె మఱియు నీ గంగా ప్రభా
వంబు వినినవారికి నైహికాముష్మికంబులు గల్గునని చెప్పిన నారదుండు ౪౮౫

తే.గీ. యంటి నీవల్ల శ్రీగంగచ్యుతమెల్ల । లక్ష్మి భారతి గంగ యలవియు నల్వు
రంటి కృష్ణుని ప్రేయసు లందు గంగ యేగె వైకుంఠమునకు మఱెట్లు వచ్చె. ౪౮౬

తే.గీ. లక్ష్మియందైన శ్రీకృష్ణు డెట్లు దాని । మరల బ్రియురాలుగా గొను మార్గమొదవె
నందియము లెవ్వడే నాకు జలజనేత్ర । యనుడు నిరి వేదమూర్తి నారాయణుండు ౪౮౭

సీ. వినుము నారద గంగ చని గోలోకమునందు నిలువంగ వెంటనే జలజభవుడు
నచటికి బోయి నారాయణు ప్రార్థించి యెఱిగ యటులనియె నోయి పరమేశ
యిది గంగ రాధికా కృష్ణాంగసంభూత మానసనందన్న యనఘ శుద్ధ
కృష్ణుండు నీని పరం యిము తనదేహమందు బుట్టుటజేసి యదియుగాక

తే.గీ. రాధ గోపించి ధీమల్లి బ్రభుని పాద । పంకజం బాశ్రయించిన భయము బోదయి
నీవుగాక నే నెగి నిమితిగొలువ । కృష్ణు నిచ్చెను మరల నా కీ స్రవంతి. ౪౮౮

సీ. మఱియును రాధికామంత్రంబు దీనికి నుపదేశముజేసి యొప్పుమీర
గొనిపచ్చి యం దీని గొనుము గాంధర్వవివాహంబునను సురేశ్వర మురారి
వలపున జేయు వనితను మదనవరా యదియునుగాక ప్రభుటవైన
నీ కిది తగునది నీవు చతుర్భుజత్వము గొన్న కృష్ణావతారకాలి

తే.గీ. వంగనయు నిన్ను బ్రార్థించె నదియుగాన । కొనుమనగ విష్ణు డలరి యక్కమలనేత్ర
ననుపమానంగ రంగ నాట్యంబు వెలిసి । గలసి యచ్చటనే యుండె నెలమిమీర. ౪౮౯

తే.గీ. మున్ను విశ్వంభరాలోకమునకు దిగిన । గంగ స్వస్థానమునకును గదలి మరల
విష్ణుపాదాబ్జమునుండి వెడలె నదియె । విష్ణుపది యను పేరిట వెలసెఁజుమ్ము. ౪౮౯

వ. అనిన నారదుండు. ౪౯౦

క. తులసియు శ్రీకృష్ణుని భా । ర్యలలోని దటంచు బల్కి తది యెచ్చోటన్
వెలసెను దొలిజన్మమ్మున । గుల మెయ్యది యెవ్వరికినిఁ గూతురు చెప్పుమా. ౪౯౧

—: వేదవతీతులసీ మాహాత్మ్యము :—

సీ. ఆలకింపుము నారదా తొల్లి మనువయి వర్తిల్లు దక్షసావర్ణి కలఁడు
విష్ణువంశమువాఁడు వెలయు దత్పుత్రుండు పద్మ్యుండు బ్రహ్మసావర్ణి సుమ్మ
విష్ణుభక్తుఁడు వాఁడు వీరుం డతని బిడ్డ వ్రతశాలి ధర్మసావర్ణి మఱియు
వైష్ణవుం డతండు వరుస దత్తనయుండు వరలును రుద్రసావర్ణి యనఁగ

తే. గీ. వానికి సుతుండు దేవసావర్ణి యొప్పు । నాయనకు నింద్రసావర్ణి యాత్మజుండు
సతనికొడుకు వృషధ్వజుం డనఁగ బరఁగు । నద్భుతంబైన శివభక్తి నాశ్రయించె. ౪౯౨

క. గిరిజాపతి యయ్యాశ్రమ । ధరణిన్ వసియించె నమ్మ తా యుగములు మూ
డరుదారఁగ నద్దేవుఁడు । వరసత్కృపాదృష్టి జూచె వానిని ననఘా ! ౪౯౩

వ. వాఁడు నారాయణు సరకుసేయక భాద్రపదమాసంబున లక్ష్మీపూజాత్యాగం బొనర్చి సర్వదేవతల మఱచి యజ్ఞాదులను, విష్ణుపూజాదికంబులను నిందించుచు నున్మత్తుండై యుండం గాంచి దివాకరుండు కోపించి భ్రష్టశ్రీకుం డగునట్లు శపించినం గని భక్తానుగ్రహపరాయణత్వంబున శంకరుండు తన శూలంబున సూర్యుం బొడువఁ జన దండ్రి గూడి భాస్కరుండు బ్రహ్మను శరణంబు వేడె. బ్రహ్మ సూర్యుం దోడ్కొని విష్ణునాశ్రయింప వైకుంఠంబునకు జనియె నప్పు డమ్మువ్వురు నాలుకలు దడబడ గద్గదికతో దైన్యసమన్వితులై చెప్పిన కథ విన్నవింప విని నారాయణుండు. ౪౯౪

చ. వెరపు విడుండు మీరు మతి విహ్వలతన్ గననేల మిమ్ము న
క్కఱగని బ్రోచువాడను జగంబులు నాయవికావె శంకరుం
డెఱుగుడు నా ప్రియుండనుచు నెప్పుడు నన్ను భజించు నాతఁ డే
మరక భజింతు నే నతని మాయెడ భేద మొకింత యున్నదే? ౪౯౫

చ. అతఁడు శివస్వరూపుఁడు మహామహుఁ డాశ్రితరక్షదైవ దీ
క్షితుఁడు సమస్తపూజ్యుఁడు ప్రసిద్ధుఁడు సర్వమయుండునుం జగ
త్పతి కరుణాకరుండును సుపర్వశిఖామణి మృత్యుజేతయుం
దరశుభసంగతుండు ఖలదైత్యవిదారి యటం చెఱుంగరే? ౪౯౬

వ. అని యిట్లు భగవంతుండు బ్రహ్మాదులతోడం బలుకుచున్న యవసరంబున వృషారూఢుండై మృత్యుంజయుం డచటికి వచ్చి వృషంబు డిగ్గి హరిం జేరి భక్తియుక్తుండై ప్రణమిల్లి నిలిచినం గాంచి మహాదేవునకు బ్రహ్మయు గశ్యపుడును భాస్కరుండును నమస్కరించి

నంత నారాయణుఁ డనుజ్ఞం బడసి శంకరుండు సుఖాసనంబునం గూర్చుండియుండ మొగం
బునం జిఱునగ వొలయ పైకొంటుం డిట్లనియె. ౩౯౭

తే.గీ. శంకరా యూరకే రావు శంకలేదు । గొప్పపనియేదొ తలపెట్టి యిప్పు డిటకు
వచ్చినట్టుల నున్నావు వదనమంచ । కంబునను నింత కోపంబు గలుగనేల. ౩౯౮

వ. అనిన విని ౩౯౯

శా. నా దాసుండు వృషధ్వజుం డతని నీ నాశకుం ద్రుంచుటం దా
నేదో రోసము నాత్మఁ బూని శపియించెన్ లక్ష్మిహీనుం డవై
యా దుష్కర్మము చెల్లునే తెలుపుమా యాతండె యూరండు నీ
పాదంబుల్ భజియింపవచ్చె నిదిగో బ్రహ్మాదిసంయుక్తుఁడై. ౪౦౦

క. నా భక్తుఁడు నిర్భీకుండై । మునిపతి ల్లవాని యూరక నడవన్
గ్రాభవము సూపుచుండెను । నీ భక్తుఁడనైన నాకు నేరము గాదే. ౪౦౧

క. అనిన విని వనజనాభుఁడు । వినుము మహాదేవ నీవు వెడలినది మొద
ల్గొనె నిప్పటి కతికాలము । గను మిరువదియొక మహాయుగంబులంచున్. ౪౦౨

తే.గీ. ఆ వృషధ్వజునకు ఘోరు మనుమరొక్కరికి సుతనికొడుకు రథధ్వజుం డరిగె దివికి
ధర్మధర్మజుండు గను । కుశధ్వజుండు వాని కొడుకులు నే డున్నవారు భువిని. ౪౦౩

క. కమలాభవనంబున వా । రమణశ్రీ బడయగలరు హరియుండని ర
ద్దిమలాంగునకును హితమై ప్రమదంబు ఘటింపజేయ బదమని పలుకన్. ౪౦౪

వ. అని యట్లు చెప్పి నారాయణుండు సలక్ష్మీకుండై గృహాభ్యంతరంబునకు జనియె. దేవతలు ప్రహృష్టమానసులై స్వస్వనివేశములకుం జనిరి. శివుండు తపంబు సేయం బనివినియె. నం దప్పుడు ధర్మధ్వజ కుశధ్వజులు లక్ష్మింగూర్చి తపంబు జేసి మహాలక్ష్మి వరప్రసాదంబున పృథ్వీశ్వరులై స్వతంత్రులై మహాకీర్తిపహించియుండ నందు కుశధ్వజునకు ధర్మపత్నియగు మాలావతి. ౪౦౫

క. నెలయై రెట్టెలలై యూ । త్రెలలై యారీతి పదియు నెలలై వసవన్
నెలచెలియురియగు గను రం । జిల మాలావతికి నాడు చన్నది గలిగెన్. ౪౦౬

క. కలిగినప్పుడ కురిసెను పుష్ప । అవాన ధరాతలమున బోరుగలిగె వే
ల్పుల దుందుభి లాకసమున । నల రంభామేనకాదు లాడిరి బ్రీతిన్. ౪౦౭

తే.గీ. దిక్కులెల్ల చాల తెలివి వహించెను । కమ్మనైన చల్లగాలి వీచె
పలుకు గోయిలలును చిలుకలు గులుకుచు । భువిని లోకమాత బుట్టినపుడు. ౪౦౮

తే.గీ. పుట్టినప్పుడె పాలపోయుమాయగ పసిబిడ్డ స్వరయుతముగ వేదములను
పాడె నందువలన పాపను బిలిచిరి । వేదవతి యటంచు విబుధవరులు. ౪౦౯

సీ. మురువారు చెక్కుళ్లు ముద్దుపెట్టగవచ్చు నతివల కబ్బు ముత్యాలరాశి
తీరుగా చంకను దివిచి యెత్తగబోవు కలికికి దొరుకు బంగారుముద్ద
చక్కని ముంగురుల్ సవరింపగాబోవు లలనకు గల్గు నీలాలదండ
బలుపుతో చుబుకంబు పుణికి వాతెర నంటు వెలదికి లభియించు విలువ పెంపు

తే.గీ. కాలుసేతులు మొగమును గనులు దేరి । పాప గనుగొని నవ్వించు పడతులకును
తవిలి వడి నిండు తులలేని వలపు పిండు కన్నవారల భాగ్యంబు చెప్పదరమె. ౫౧౦

ఉ. ఈగతి కొంతసేపు పురిటింటనె వింతల జూచి యావసు
శ్రీ గలదైత సంతటనె జిహ్వన తేజ బలంబులాడి న
ర్వాగమవేదియౌ జనకు నాసతి గైకొని నాన కోర్కితో
నేగి దపంబుసేయ నిత రేచ్ఛలు మాని హరిన్ స్మరించుచున్. ౫౧౧

క. ఒక మన్వంతర మచ్చట । సకలంకత దపముజేసి యత్యుగ్రగతిన్
సకలాంబగాను మేనికి । నొకయించుకయైన కార్శ్య మొదవదు మానీ. ౫౧౨

తే.గీ. అంత నశరీరిణీవాణి యాపెరోడ । ననియె నో యింతి నీవు జన్మాంతరమున
బ్రహ్మ మొదలగువారలు బట్టలేని । పెద్దవేలుపు వెన్నుండు పెనిమిటి యగు. ౫౧౩

క. అని పలికిన విని సిరి దా । మనమున నొకయింత మదము నుల్లసిగొనగా
పనివడి తా జని యొక ని । ర్జనవని దపమాచరించె సంయమినాథా. ౫౧౪

తే. గీ. మరలనిట్లు గంధమాదనంబున ఘోర । తపము సేయుచుండ దైత్యవిభుడు
రావణుండు నిష్ఠురక్రియాకృత దురభావనుండు వచ్చి దాని జూచి. ౫౧౫

చ. ఘళిఘళి యేమియంద మిది భారతియో రతియో మరెవ్వతో
నెలకళయో తిలోత్తమయొ నింగివొలంగిన కార్మెరుంగొ ఘ
నస్థలి దిగివడ్డ చుక్కయొగదా యెక దా నిక దాళనిచ్చునే
యులగలవారు దీని సరియే సరియే యనం దగున్. ౫౧౬

సీ. కలికి పాలిండ్లంట గౌగలింపకయున్న శైలమెత్తిన భుజాశక్తియేల
వెలది నున్నని యూరువులను బట్టకయున్న దిక్కుంభికరభిదాఢ్యతి యదేల
నాతి చెక్కిలిగొట్టి నవ్వించకున్న శ్వేతదీపమును గొన్న దర్పమేల
కొమ్మ పెన్నెరిగుంపు గోళ్ళ ద్రువ్వకయున్న మేఘనాథుని కన్న మేలిమేల

తే.గీ. పొలతుక ననంగసంగరమున జయించి । యనుపమానందరసవార్ధి మునుగకున్న
కనకగర్భ సురేంద్రాది ఘనుల నోర్చి యచ్చరల లోగొనిన నా యొయారమేల. ౫౧౭

క. అని పరితాపమిది దగర । జని మన్మథబాణపీడ సైపకయ తటు
చక్కువ జేయిబట్ట గవిసిన । గని క న్నెర జేసి యింతి కనలి కనుగొనన్. ౫౧౮

క. స్తంభితుఁడై దనుజుఁడు దో । స్తంభము గదలింపలేక తడఁబడి జడుఁడై
జృంభణము మాని నిలువఁగ । సంభోజదళాక్షి సూచి యతికోపమునన్. ౨౧౯

ఉ. రాముని బట్టలేక యిటుగా నను ముట్టితి వీవు నీకు న
క్షేమము వచ్చు నావలన చేటగు నీకును బంధుకోటికిన్
నా మహిమం బెఱుంగవు సనాతనధర్మపథంబు గెంటితి
వేమి లభించె పొమ్మనిన నేగెను రావణుఁ డార్తచిత్తుఁడై. ౨౨౦

వ. అంత నయ్యింతి తత్క్షణంబు దేహత్యాగంబు చేసి కాలాంతరంబున విదేహనిహాటరా
సీతాదేవియై శ్రీరామభార్యయై నానాప్రకారవిభవంబు లనుభవించె. మరియు వినుము. ౨౨౧

చ. దశరథసూతి రాఘవుఁ డుదారగుణాఢ్యుఁడు వాయుమూర్తి ధీ
వివరుఁడు తండ్రివాక్యమును వేఱు సత్యము జేయుమాని సీ
త సహనభార్య లక్ష్మణుఁడు తమ్ముఁడు వెంబడి రా వనంబులన్
గుశలత గ్రమ్మరన్ దనుజకోటుల గూల్చుచు ధర్మచారియై. ౨౨౨

చ. ఒదవిన రాము [illegible] నయమునను సీతను రావణుండు దొ
ఙ్గిలి గొనిపోవ నంత నిట వంత సంక్షుభితుఁడై న రాఘవుం
డెడనెడ సీతనా [illegible] సనాటయుక్తుఁడై
జడధిసమీపమున వదలసాగెను సీత తలంచి భ్రాంతుఁడై. ౨౨౩

ఉ. హా జనకాత్మజా దశరథాధిపకోడల యజ్ఞవాటికా
భూజనకల్పవల్లి సుజనాశ్రయభావిత నిన్ను వాసి యే
మోజను నేను [illegible] తొంటిగ నుండరి బాహ్వపర్మరి
భ్రాజితదీప్తసూత్రమును బద్ధుఁడనై పలుమారు దొంగుమన్. ౨౨౪

ఉ. నీకలా కొండమా ఝరమా నిర్జనగంబమో స్వర్గ మర్త్య పా
తాళములో మహాభ్రమమో దండకకాననమో ప్రవేశమో యు
త్తాలపట్టమణీ యొక తత్తఁ యదెట్లు సంభవించునో
కాలమువెంబడిన్ దియగనావరెతన్న సశక్య మేరికిన్. ౨౨౫

ఉ. చందురుఁబోలు నీమొగము చక్కఁదనం బొకసారి చూపనం
దెందమునందునన్ దనివి దీరఁగ జూచెద మాటిమాటికిన్
[illegible] దివ్య దంధకారమున ముగ్ధ ని న్నెడవాసి యెట్లు నే
నుందును రాక్షసాధముని మందిరమందును నీవు నిల్చితే. ౨౨౬

ఉ. పెందిరిమాంతు శంకటిని విల్ విరువం గని పొంగి చేటికా
తండముగూడి కాంకరిప్రతంబున జీరెలు రైక లర్థమున్

పండులు బంచియిచ్చితిని బ్రాహ్మణకన్యల కట్టి నీవు నా
యండ వొలంగియుండ దరమా యొదలం దుసురుల్ ధరింపఁగన్. ౫౨౭

వ. ఇట్లు మాయావిశేషంబున విలపించెగాని రాము డరణ్యంబున నుండునప్పు డొకసారి భగ
వంతుండైన పావకుండు దేవప్రేరితుండై సత్యేష్టంబు రచియింపంబూని విప్రవేషధారియై
వచ్చి సకలగుణాభిరాము రాము దర్శించి యిట్లు లనియె. ౫౨౮

శా. అయ్యో దుఃఖమువచ్చు నిన్ గనిన నాహా యెంతవారైన నే
మయ్యా రాజ్యపదంబు వోయె గహనంబం దుంటి వా రావణుం
డియ్యబ్జేక్షణ బ్రమ్చ్చరించునొకొ నే నిప్డేకదా మంచిసా
హాయ్యంబుం బొనరింతు ఛాయ నిడి నీ కా సీత గొంచేగెదన్. ౫౨౯

చ. అన విని సమ్మతించి నృపు డప్పురి నిచ్చిన గొంచు నేగి తా
నసుపముభక్తి గొల్చుచు మహానిలయంబున భార్యయొద్ద నుం
చెను దనుజేంద్రుడుం గపటసీతను గైకొని యేగి లంకయం
దునిచెను ధర్మఘంబు విను మోక్మని చెప్పద సంయమీశ్వరా. ౫౩౦

తే.గీ. నీవు రావణుని జయించి నిరుపమాన। వైభవమున సమార్థ్యము వడయు నప్పు
డానకీదేవి పరిశుద్ధి సర్వజనుల। కెఱుకపడ నే నొసంగెద నింతి మరల. ౫౩౧

ఉ. సీమను దానవేంద్రు డవనీసుత బ్రమ్చ్చులగా దలంచి మా
రీచుని వేడగా గపటవృత్తిని వా డొక పైడిలేడియై
యేచి యరణ్యమందు జరియింపగ జూచి విదేహకన్య దా
రావనెలం గనుంగొని కరంబు మనంబున వేడ్కమీరఁగన్. ౫౩౨

ఉ. చక్కని పైడిలేడి యది సయ్యనదోయెడి పొన్నగున్నకున్
బ్రక్కను గుజ్జుమావికడ బంధుకదక్షిణమారుమందు న
మ్మక్క కనుంగొనంగ మన సయ్యెడి నా కది తెచ్చియిమ్ము నే
ద్రొక్కెద నీకు రాఘవ సముజ్జ్వలమామకచిత్తవాంఛనా ! ౫౩౩

చ. అన విని సీతమెది తమి నా నృపుసంజము డప్పు చూచి యా
కనకమృగంబు దెర నమకట్టి నిజానుజు సీతయొద్ద గా
వ్రనిచి వనాంతరంబునకు నొంటిగ బాణసహాయుడై చనన్
దనుజుడు మాయచేసి పలుదారులు ద్రొక్క యలంచె రామునిన్. ౫౩౪

చ. అది గని రాము డొక్క నిశితాస్త్రమునన్ బడనేయ లేడి దా
మది రొద లక్ష్మణా యనుచు దోరముగా నిడ మూరమందు న
మ్మదపతి యాలకించి నయమాన్య మరందిని జూచి యిట్లనెన్
వదలిడి యే యనర్థములు బాల్పడునో యన కాపు చిత్తయే. ౫౩౫

క. నీయన్న లక్ష్మణా యని । హాయిడగా వినుచు నూరకుండగ దగునే
మాయామారీచుండు పల్కె న । పాయంబేమాయెనొక్కొ యట జను మింకన్. ౫౩౬

క. అన విని లక్ష్మణుఁ డో నా । జననీ రాముసకు బీడ నలిపెడివా డీ
వనరుహగర్భాండంబున । గనరా దేమిటికి నిట్లు గంపెదు మదిలోన్. ౫౩౭

తే. గీ. కలికి మఱదివాఁడు కలిగి యీ లక్ష్మణా । న్నపుడు చనినవెనుక నీవు నన్ను
జేకొనందలంచి తప్పతివేగాక । యన్న నడవి నిమిట నొంటి విడువఁ దగునె ౫౩౮

తే.గీ. వదినెపలుకులు మాటలవిని వెడలి । నొంటి సీతను విడిచి యా యనుజుఁడుండు
వనములోనికి నరుగ రావణుఁడు నూచి । తా నలరి ఘోరరాక్షసభారి యగుచు ౫౩౯

క. భిక్షుక వేషము లడరఁగ । రాక్షసి నిడ రాఘవుని దొడిగొని వా
యక్షీణపరాక్రముఁడగు । రక్షోవరుఁడై లంకలో నశోకవనిఁ గ్రిందన్. ౫౪౦

తే.గీ. సీత నిడియె నంత శ్రీరాము డడవిని । వైచి వేడి నేను పాప మేదుకు
నొడలు బాని మేల్మి మెడలితో వై కుంటపురికి నరిగె వాని భాగ్యమేమొ. ౫౪౧

తే.గీ. ఉండలోని రాము నంతరంగమున లక్ష్మణుడు దోచ దనుజు చావు జూచి
యమ్మ్ సీత నడచి యడుగెంటితని యామె । నలుక మొగముతోను నరుగ నుండి. ౫౪౨

క. రాముని సక్షేమముగ । నా ప్రేమంగని మ్రొక్కి నిలువ బెగ్గలి యతఁడున్
భామిని యేమాయెనొ సీ । యేమిటి కిప్పుడిక వచ్చి తివి దగునె యనెన్. ౫౪౩

తే.గీ. వదినమాటలు వినలేక వచ్చినాడ । నేమిచేయుదు ననవాలు విడుపు లేగ
యాశ్రమంబున జాడంగ నరిగి లేమ । మూర్ఛనొందడ రాముడ మ్మెగిడద దండి. ౫౪౪

తే.గీ. పలువిధంబుల విలపించి నిలువలేక నసుజుతోఁగూడి చావనాయు దగుచు
సీత వెదకుచు కిష్కింధ జేరి యచట । వానరసమూహముల బల్మి వడసి నృపుడు. ౫౪౫

ఉ. కొంకక వార్ధి దాటియు నఖుక్రియ లంకను ముట్టి రావణుం
బింకము డంప రాత్రిచరబృందమునెల్ల వధించి జేతయై
పంకజలోచనుం బరమపావని యంచు జగం బెఱుంగ ని
శ్శంకఁ గృశానుకీల నిడ స్వాహమగండు కృపానమేతుఁడై. ౫౪౬

ఉ. స్వస్తి సమస్తభూపలయశాసనశౌండవరాయ యంచుఁ దా
వాస్తవియైన సీతఁ గొనివచ్చి రఘూద్వహుముందఱ నిల్పి ఘో
రిస్తుతుఁడై కడ న్నిలువ క్రేవన భాసయి నిల్చి వల్కె నీ
వస్తువు నేను సేయుమనువారలు నావుఁడు రామ పాటులన్. ౫౪౭

వ. నీవు పుష్కరంబునకుం బోయి తపంబు సేయుము. స్వర్గలక్ష్మిపై సుఖం బనుభవించెదు. నావుఁడు నలరి పుష్కరంబున మూడులక్షల వర్షంబులు తపంబు సేసి స్వర్గలక్ష్మియై

తన్మహిమంబునఁ గాలాంతరంబున ద్రుపదు యజ్ఞకుండంబున ద్రౌపదియై పుట్టి పాండవు
లైదుగురికి భార్యయయ్యె. మఱియు వినుము. ౨౪౮

ఉ. శ్రుతిమతి నాఁ గృతన్ యశము జెంది కుశధ్వజుకూతు రయ్యె సం
చితగతిఁ ద్రేత రాముసతి సీత విదేహునికూతు రయ్యె నా
తతగతిఁ దానిఛాయ యల ద్వాపరమందును ద్రౌపదీశ్వగ
ణ్యత వహియించె నిట్టులు త్రిహాయణి యయ్యె యుగత్రయంబునన్. ౨౪౯

కం. నాప్పుడు విని నారదుఁ డను। దేవా సందియము నాకు దీరఁగ చెప్పుమా
దేవి ద్రుపదునికుమారిక। యై పంచకమునుఁ గలయం గలదే మా. ౨౫౦

తే.గీ. సత్యసీతతోడ జనపాలుఁ డేఁగిన। వెనుక మాయసీత జనకరాజ్ఞ
శివునిఁగూర్చి తపము చేసెను చేసెంటు పతియు చేయుమనుచు పల్కె పల్కె. ౨౫౧

కం. దేహిపతిం దేహిపతిం। దేహిపతిందేహిపతి మనెం దేహిపతిం
హే హర శంభో యనుచున్। నాహరుఁడును నైదుమార్లు నంతయు ననఁగన్. ౨౫౨

తే.గీ. అంగనా యైదుగురుపతుల్ లబ్బఁగలరు। నీకు నాప్పుడు మదిఁబొంది నీరజాక్షి
ద్రుపదునింటను జనియించి రూపయౌవనాఢ్యయై పాండవులభార్య యయ్యెనయ్యె. ౨౫౩

కం. ఇప్పుడు రాముఁడు జగము। యప్పను నిజమైనసీత నంది ముదమునన్
నప్పుడె విభీషణునకున్। ద్రిప్పున లంకాపురంబు పట్టముగట్టెన్. ౨౫౪

కం. పెండియు సహోదర్యులం జని। మెండుగ రాజ్యంబు జనులు మెఱయ పాలనో
ర్కొండు సహస్రాబ్దంబు లఖండానందమున నేలె గానుకమూర్తీ. ౨౫౫

వ. ఇవ్విధంబున దాశరథి భారతంబు పాలించి యంత నవతారకార్యసమాప్తిఁ గావించి సర్వ
జనులం గూడి రాఘవుండు వైకుంఠంబు చేరి వేదవతియైన లక్ష్మిం గలసె నని చెప్పి
మఱియు నారాయణుండు. ౨౫౬

తే.గీ. మఱి కుశధ్వజుభ్రాత ధర్మధ్వజుండ। నంచు చెప్పిరి వింటి పయ్యధిపాత్మ
మాధవి యనంగ నొక్క మంజువాణి। నై తులసిదేవి నాశించె నావిలీల. ౨౫౭

కం. రాముండై రసికాగ్రణి। యై యందున కృష్ణునితోడ నది పట్టితం
గా మునికేశం గలసెన్। దా మెలఁగె గంధమాదనంబున నచటన్. ౨౫౮

సీ. మంచిగంధము పూసి మించుహారము సమాయించు గప్పురపిడె మిన్న మిన్న
పరిహాసపారిజాతల్పంబు నమరించు మెత్తగా నిటునటు నొత్తి యొత్తి
సీదు జూడను మంచు నివ్వటిల్లుచుపెట్టె నాగసాగా నిగడంచి చొట్టి మిట్టి
సంగమోత్సాహంబు సరిజేసి విరజాజివిరుల పేరుబట్టి మనసు మనసు

తే. గీ. పెనఁగి వెంతలేని ముద్దులు పెట్టిపెట్టి । గుబ్బసాలిండ్ల కసిదీర గ్రుమ్మిగ్రుమ్మి
చాల నెనుబదినా ల్గుపచారములను । రాచపలరాచకౌఁగిళులో రమణి మెలఁగె. ౫౫౯

చ. పగటిని రాత్రి యంచును నృపాలుఁడు గాంచను కోమలాంగి నె
మ్మొగమును జూచి చంద్రుఁడను మోహములో బడి దంతపంక్తి రి
క్కలగమి యంచునుం భ్రమసి కమ్మని వాతెర యే సుధారసం
బుగ గొని కన్నులం గలువపువ్వులుగా గొని యేమి చెప్పుదున్. ౫౬౦

సీ. దొండపండని ప్రక్క తొయ్యలి నిలుచున్న బంతని వాతెర పట్టి విడుచు
గొనబు మారెడుపత్రి గోయుచు గరికి చేయెత్త గాయని గుబ్బ నెసఁగి గిల్లు
పొన్నచాటున జేరం దిన్నగా సవరించు నలరని మెంత పొక్కిలిని బట్టు
పూలబుట్టిక కంటె హొత్తి గోయుచునుండ నిసుగంబుమని యంతి తొడల నిలుచు

తే.గీ. మారనిట్యారి మంత్రాధికారచరిత । కామినీగృహమోహాంధకారచరిత
చిత్తసంక్షుబ్ధుడైన యాక్షితిపతియును । నెంత చెడిపోయె మరపాయె నెంతకతల. ౫౬౧

వ. ఇట్లు ధర్మార్థకామంబుల నాటి చెప్పవచ్చు విధి పగ విధి రేయి యని యెఱుంగక సుర
తలో నుండెడి సంతతం గలసి యున్నకేలిని నెయిక వడసి గిరిమించె. నంత సుముహూర్తంబు
నాఁడు నిండు నూరేండ్ల ప్రాయపు యెుక శుభదినంబున శుభనక్షత్రంబున శుభవాసరంబున
శుభయోగంబున శుభకరణంబున శుభలగ్నహోరాద్రేక్కాణనవాంశద్వాదశాంశత్రిం
శాంశంబుల శుభగ్రహదృష్టి యోగాయిలు గల వేళ గాత్రిరపూర్ణిమ శుక్రవారంబున మహా
లక్ష్మీకళాసంపన్నయగు కన్నియం గనియె. ౫౬౨

క. పలుచని మోవికి నిమ । గన్నులయుగ్గ బంగారు ముద్దుగొనుటికి నిలలో
మలచేమ రేడసంగా । బలసి నాయంబు దాన్ని తొయ్యలి యనఘా. ౫౬౩

క. పుట్టిన నారిక మెంటనె బిట్టయగుచు నిలువిడచు ధృతి గానుమునుం
బట్టి చనుమాచురించను గట్టిగ నొక లక్షయేండ్లు కడునిలిచెనయా. ౫౬౪

వ. ఇట్లు గ్రీష్మంబునం బంచాగ్నిమధ్యంబునను, దోయ వర్షము శిశిరాలంబునను, వృష్టి
కాలంబు గూర్చుండ ప్రావృట్కాలంబునను, నిలువబడివేయేండ్లు ఘన తోయాశనము, మున్నూటి
వేలేండ్లు పత్రాహారము, నలుబదివేలేండ్లు వాయ్వాహారము, పదివేలేండ్లు నిరాహారము
మొంటికాల నిలుచు నారాయణుండు ఘర్మాంబుకం గొం తపంబునేయు గనుమార్ద్రిహృద
యుండై మనుమ్మ మన్నసం విచ్చి పరంబు వేయునిసం బలసి యట్లనియె. ౫౬౫

క. కొంచక నన్నెఱుఁగవున్ । బంచాంగములెప్పుయూను పామునిని గ్రమ్మగ
కించిదు పరింపు నాయను । సంచితవృత్తంబు వినుగదలక్ష్మి మహాత్మా. ౫౬౬

క. నే గోచరమునుండుం । నాగను బలసినమాఖ్య బరగెడి గోపన్
శ్రీగోపాలుని కింకరినై గప్పుములుర గురుబునుపు దాకపేకన్. ౫౬౭

తే. గీ. రాసమండలనాయకి రాధ వచ్చి । చూచి హరి బిట్టు గద్దించి యేచి శాప
మిచ్చె నాకును బుట్టుము పృథ్విని నర । యోని నని యంత గోవిందు డూరడించి. ౫౬౮

క. నాయంశమున జనింపుం । డాయబ్జముఖి యవని నొక చతుర్భుజు డతనిన్
నాయక బొందెదు దపమున్ । జేయుము భారతమునందు జెచ్చెర ననినన్. ౫౬౯

తే.గీ. తక్షణంబ యేను ధర్మధ్వజునివత్ని । యందు బుట్టి యడవియందు జేరి
తపము జేసి నిన్ను దర్శించితిని నాకు । హరిని బతిఁజేయుమయ్య యనిన. ౫౭౦

వ. వినుము శ్రీకృష్ణాంశుండయిన సుధాముండను గోపాలుండు గలడు. భారతీశాపంబున దనుజ వంశసంభూతుండై శంఖచూడు డను పేర భారతంబున నున్నవాడు. రాధికా ప్రభావ ంబునం జేసి నిన్ను విలంఘింప నక్షముడయ్యె. వాడు జాతిస్మరుండు నీవును జాతి స్మరవు. కావున వానికిం భార్యవు గమ్ము. పిదప నారాయణ వచనంబునం జేసి నీవు వృక్ష రూపంబు నొంది విష్ణువల్లభ వయ్యెద, వదియునుంగాక లోకపవిత్రవయ్యెదవు. నీ వుత్త రేని పూజలెల్ల నిష్ఫలంబులయ్యెడు. బృందావనంబున నీవు బృందావనంబు వహించెదవు. నీ వచట గోపాలుంగూడి సకలగోపగోపికారాజ్య వయ్యెదవు. నాచేత విని హృష్టమానస వై పలసి బ్రహ్మకు నమస్కరించె. ౫౭౧

తే.గీ. రెండుచేతుల హరియందు నుండు వలసి । నాలుచేతుల హరియందు నాకు లేదు
కృష్ణవచనంబుబట్టి నే నియ్యకొంటి । దుదకు ద్విభుజుని హరియు దొరకవలయు. ౫౭౨

తే.గీ. రాగ రాధిక నెదిరింపరాదు నాకు । నెట్లు ద్విభుజుని కొన్నాళ్ళకేని గలయ
నోపుదును దాని దెల్పు నీ ప్రాపుగంటి । ననిన బరమేష్ఠి తులసితో ననియె నిట్లు. ౫౭౩

వ. షోడశాక్షరంబయిన రాధామంత్రంబు నీ కుపదేశించెద, నిది గైకొంటివేని యా గోప్యంబు రాధ యెఱుంగనేరదు. రాధతో దుల్యవై ప్రాణసమాన వయ్యెద వని చెప్పి తులసికి రాధా షోడశాక్షరి నుపదేశించి కవచంబునుం బూజావిధానంబునుం బురశ్చర్యావిధంబును నేర్పిన నది యట్లు జేసి సిద్ధమనస్తభోగాస్పద యయ్యె నని చెప్పి మరియు. ౫౭౪

క. జిగిబిగిజవ్వనంబుబొలయ చిన్నియ వన్నియలెల్ల కన్నెకున్
దగి వగ లొద్దికల్వలయ దళ్కుల బెళ్కుల గుల్కు చూపులన్

చ. నగ వెగుగన్ను బొమ్మకవ నాలినడల్ నునుగెంపుమోవి వ
ల్లుగవుబ్బ లిచ్చలున్ బయటలో నవరింపులు హెచ్చె నారదా । ౫౭౫

అ వ్వవిలో వసియించిన । జవ్వనికిన్ దపసి వలతి చానలు చెలువై
పువ్వని కాయని పండని । నివ్వని యాటలని చెంగనాలని మెలగన్. ౫౭౬

క. వారలతో చెరలాడుచు । నారీమణి నిండుజవ్వనంబు కలిమి న
మ్మారుని పుష్పశరంబుల । కోడుపలే కాత్రిజిక్కి యూడుపసాగెన్. ౫౭౭

క. అది గని వనితలు చెలియా । యిది యేమే నీకు వేమరెత్తిన క్రియ మా
మదికిం దోచెడి మదన । ప్రదరాహతి జిక్కి డిల్లపడి యుంటిగదే. ౫౭౮

క. అనిన విని చెలి మనోగతుడు । సుశుభనారాయణాంకుడును నగు యోగీ
శుని శంఖచూడు నెనయక । మనగలనే కొమ్మలార మదనునిబారిన్. ౫౭౯

సీ. పొలతిరో యిది గంధపొడియంచు జల్లెదే కోడిగాలలె వజ్రగుండ్ల చెచ్చి
కలికిరో యిది మంచిగంధము చలదెదే నిప్పుటాలలె పసనాభి సూరి
నెలతరో యిద్దె పన్నీరని మించెదే సలసలమను నుష్ణజలము బోసి
తరుణిరో యిది యెఱ్ఱదామరం బద్దెదే కణకణయను కొఱకంచు బెట్టి
తే.గీ. తూడులా త్రాచులే యివి చేవె వట్టి । వేళ్ళవే చిత్రమూలమె వింతలాడి
వెన్నెలలె యిది కార్చిచ్చు విధము నమ్మ । నింగి నిండు నెలయదె ఫిరంగిగుండు. ౫౮౦

సీ. దిరిసెనపూలంచు చెచ్చిపెట్టితిరి నా చెవి బలువెక్కి పోజిమ్మరమ్మ
కలిగొట్టుపూలంచు పల దురిమితిరి నా తలదిమ్మగొడమె పోదులువరమ్మ
సంపంగిపూలంచు సవరించితిరి దండ మెడ యెత్తలేను వే గెడవరమ్మ
సన్నజాజులటంచు శయ్యనించితిరి నా యొడలెల్ల గండె వే దుడువరమ్మ
తే.గీ. చెలియజేసిన మేల్లు జేయుదుమని । మది నెఱుంగక యిన్నాళ్ళు మగువలార
ప్రొద్దుటను నన్ను చిచ్చు మీదిడ్డి మీరు । చూచుకొనరమ్మ యిక వేగ సుదతులార. ౫౮౧

క. అని యొడలు చెలియ కీ గతి । వనితలు గావించు చలువపనులెల్లను వే
దన హెచ్చుటకై తోచిన । మనమున గుందుచును మదనుమాయకు లోనై. ౫౮౨

సీ. పూచెద గంధంబు పోబోకు పోబోకు మని లేచి యుంకించు నాకసంబు
యేమిరా వలపు నీ కెంతు లేదా యంచు మాటికి దనలోనె మాటలాడు
నున్నగా దువ్వి నే నూనెరాచెదను నీ మిసాలకని ప్రేళ్ళు మెదపునుడుక
ప్రొద్దుబోయెను సెజ్జ బూలు జల్లితినంచు నొత్తిగిల్లి విరాళి నత్తగిల్లు
తే. గీ. కాంత రమ్మని మెత్తల గౌగలించు । కటికహృదయుంబు నీదని మెటక విరచు
పురుషులను నమ్మరాదని మూతిద్రిప్పు । నంతలో మేలుకాంచి బిట్టంత వగచు. ౫౮౩

వ. ఇట్లున్న జవరాలిం జూచి తపసికన్నియలు తమలో దామ గుసగుసలాడుచు వసవసం
జిక్కి యొండొరులతో ౫౮౪

క. వలపులు తులసీదేవికి । తలకెక్కెను తనయమేను దా నెఱుగదుగా
చెలులార యేమిచేయుద । మలవియె మన మెన్నదెఱుగమని విలపింపన్. ౫౮౫

క. తులసి విలపింప దోడుగ । జెలియలు విలపించి రేమి చెప్పెద నెలగో
యెల బలికె సందుసందున నళిసంఘము మొరసె రాగ మతిశయమయ్యెన్. ౫౮౬

క. సుతిమీరి రాగమునఁబడి । సతి మృదువీణాస్వరమున సావేరీసం
గతి మంద్రమధురగానము । గతి సేసెన్ శంఖచూడగతమతి యగుచున్. ౫౮౭

ఉ. కాయము సన్నగిల్లె జలకంబులనాడి సెలాయె నూనియన్
రాయఁగలేమ వేసలికి రాత్రుల నిద్దురగాను సన్నమున్
దోయ మెఱుంగనే యెఱుఁగ దొయ్యలిపిండును జూచి చూడన
ట్లాయె నికేటి నాత్రిను కహా ప్రియు కౌఁగిలి యబ్బకుండినన్. ౫౮౮

క. భరమాయె విరహవేదన । తరమా నిలుపంగ ఘోరతర మారశరా
కరమాయెను పనిము మనో । హర మాధవ మాయతముల నలిగిమె కడపన్. ౫౮౯

ఉ. పలుక పేడుకన్ బతుల యిష్టవినోదము గాంచు రొప్పగా
నోచినయమ్మ లెందు గొంతినోములు నోచినయట్టివారికిన్
వాచవి దీటునే మగల వాయని భాగ్యముగన్నవారలన్
జూచుచు గ్రుక్కిళింపుకొనుచున్ మది నిప్పులు బల్వరింపుతే. ౫౯౦

వ. ఇట్లు బల్కుచు ౫౯౧

శా. నిండుంజందురు బండువెన్నెలలుఁ మేనిప్పు యొల్లోటు నీ
గండుం దుమ్మెదనాదపాటు భ్రమరంగా నిప్పుపే యిస్పిరో
గండాగొండిశిఖండితండముల కేకల్ కోకిలాకాకలున్
మెండామెంగవె చల్లగాలియుటుతల్ పేరామ నేమందునే. ౫౯౨

వ. అని చంద్రు నుద్దేశించి ౫౯౩

ఉ. మాసుగ నిత్యజంగమనుమాచరిఁయుండవు నీవు వాడు రా
మానుజవంశవర్ధనుడు హా కడు సెప్పుయుపద్మ లింగమున్
బూనినవానిలోకమున ఘాతకమతి ప్రతిపక్ష పొత్తునుం
గానము వైష్ణవంగలయ గారణమేమొకొ యో నిశాచరా ! ౫౯౪

తే.గీ. విషధిలో విషముతో నీవు వెలయబుట్టి । విషధరుని తలకెక్కి తిరుగు సుధాక
రాఖ్యగల్గుట జూడ సత్యద్భుతంబు । కపటము మెప్పులెన్న నిక్క మింగునె ? ౫౯౫

వ. అని మన్మథు నుద్దేశించి ౫౯౬

ఉ. ఓరి లతాంతమార్గణ సమాచితకృత్యము మానుమా పాంథులన్
గారియపెట్టినన్ గినలి గాలగళుం డశరీరు జేసినన్
నీరయి మొల్లగా మనల నేర్చితి యుప్పులకోరి బట్టగన్
వారి కదృష్టరేఖ గలవారల కెంపు ససాక్ష్యమున్నదే. ౫౯౭

వ. ఇట్లు విరహవేదనాదోదూయమానచేతస్కయై యుండం గాంచి తపసికన్నియలు శైత్యో
పచారంబులం దేల్చుచుండి రంత శంఖచూడుండు మహాయోగియై జైగీషవ్యవలన గృష్ణ

మంత్రం బుపదేశింపబడి సిద్ధుండై తపంబుజేసి వాంఛితార్థంబు బడసి బ్రహ్మజ్ఞానంబుచే బదరికాశ్రమంబునకు వచ్చి యొకనాడు వినోదార్థం బరణ్యంబునకుం జని విహరింపు చుండ నంత ౫౯౮

సీ. నవయౌవనమువాని నవమిత్తునరివాని నగుమోమువాని మేల్నడలవాని
కుండలాంచిత చారుగండస్థలమువాని లలిత శ్రీరేఖికాగళమువాని
కస్తూరికాగరు గంధలేపమువాని సరలంకపుష్పమాలికలవాని
సముదీర్ఘకరసమాజానుబాహులవాని దళమైన బవిరిగడ్డంబువాని
తే.గీ. భానుమండలమురిత సుప్రభలవాని ఘనతరోదారసీసపక్షంబువాని
గంధగజమందగమనంబు గలుగువాని శంఖచూడుని గనుగొని సరసిజాక్షి. ౫౯౯

ఉ. కాంచినయంతనే మొడలు గంపిలె జెమ్మటబుట్టె మేను తొ
ట్రించెను సిగ్గుదోచె నల భీతమృగేక్షణ లేవలేక యొ
య్యంచుక చేదె సూతగొని యొట్టులొ నిల్చి మొగంబు ప్రక్కకుం
బాంచి పయింట దిద్దుకొని పల్లికవాటున జేరియుండగన్. ౬౦౦

వ. శంఖచూడుండు చూచి ౬౦౧

ఉ. నారి యెవతెవీ వనమునందు విహారసుందరీమణుల్
చేరి వసించిరే యహాహా చిన్నది కన్నది విన్నదే సదా
కారముతోడ గ్రుమ్మరెడి కాననలక్ష్మియొ కాకయున్న నీ
సౌరును గల్గునే మనుజనారసరోచనలందు నెందునున్. ౬౦౨

ఉ. దీని మొగంబునందు గల తేటను నూరవవంతయేనియున్
గానక వెందువందు ఘన గారిడ నాకసమందె పాటన
య్యో నలినాక్షి నవ్వ్వి తన యొప్పుదీధితి చూలజేయగన్
మానుముబోయె ప్రాణమయినన్ ధరియించెదనంచు బంధమై. ౬౦౩

ఉ. చేరల గొల్పినన్ మిగులు చేడియకన్నులు పేరియంటిమా
చారకు హెచ్చు గుండనుబ్బంగనువన్నియ మించు మేనిదా
లౌరపురా నునుంగవునటన్నను ముష్టికి లోబడున్ బిసా
హారులకంటె మందము లహో గమనంబులు వింతయయ్యెడున్. ౬౦౪

ఉ. పక్కదనాలకుప్ప లతచాటునకేగెను సిగ్గుపేర్మిచే
నక్కట దీనిభావ మెటులారయగల్గెనటంచు మెల్లనన్
బ్రక్కనె యున్న పొన్నకడ భామినిముందర నిల్చి ధీరుడై
యక్కటమైన ప్రేమమున మించి వచించె రసోచితంబుగన్. ౬౦౫

ఉ. ఎక్కడనుండి వచ్చితివి యెవ్వతె వెవ్వనిబిడ్డ వెందుకీ
చక్కి వసించె దీవు మధుసారము గుల్కగ బల్కు నీవు నే
దక్కిన కింకరుండ గనుదమ్ముల బ్రాల్వగనేల నిన్ను ని
న్నిక్కము నీవు దేవతయణీమణివంచు దలంచెద న్జెలీ. ౬౦౬

క. అనవుడు నిని వనితామణి । మనమున గల వలపు దాచి మరియాదకు లో
కనియమునకు నొక్కించుక । యును రోషము గలుగకుండ నొయ్యన బలికెన్. ౬౦౭

క. వినుమా నే ధర్మజ్ఞుడ । ననుగుంగూరుచు మనమునందు దపంబున్
బొనరింప వచ్చితి దపస్విని నిచ్చోటు వాని నీవు శీఘ్రము వినుమా. ౬౦౮

క. ఏకాకినుతె బలనకు లేకాంతంబులను వినగ నిల నప్పురుషున్
తేకుప నీ వెవ్వతెవని । పీక సడుగరాదటంచు వేదము పలుకున్. ౬౦౯

క. కామునుదుగాని యడుగదు । కామిని గులసతిని జేరి కాంచి కదంకన్
గోమలి నీ వెవ్వతె వని । యీ మనుజాడు వృద్ధశీలు దగునే చెప్పుమా. ౬౧౦

వ. అదియునుంగాక ౬౧౧

తే.గీ. కామినీభోగమును మేలు గలుగ జెందు । కామునంటపాలి శాకినీగ్రహము యువతి
జపతపోనిష్ఠలను నవసానకాంతి । బ్రహ్మయుంతెల్ల కష్టంబోసు వాని. ౬౧౨

తే.గీ. అంగన యనంబ ఇహామూలకంటె చరియించునట్టి విషంబుకంటె దానియందు ప్రీతి
దగిలి వర్తించునేనియు దప్పక చెడు । పురుషుని గళంబునను బొంద వృష్టబోడి. ౬౧౩

తే.గీ. అంగట విషంబు మున్నాళ్ల నమ్మరాదు యటుక । మంచిమాటల దేలించి మనత గొల్చి
పుట్టుపదకును నష్టట బుద్ధియుంచు । నమ్మరా దంగనలపొందు నరయు ధాత్రి. ౬౧౪

సీ. కన్నెరిమాటల నానగించునేగాని వలపొరింతయు లేదు తలపులందు
పగలు జూపును దాని లేగలుగొంటయెగాని నిజమాట యనునది లేదివార్త
వన్నెలు చిన్నెలు దాని మెండేగాని మది నొక్క యనుమాట మట్టునుమ్మ
చిటికిమాటికి జీరి చేయుచెరాని భక్తివిశ్వాసము లెట్టులేదు

తే.గీ. పాపములకును వెరుపదు వరుసపాపలు లేవు చిత్తులును కోప సహిత లన్య
పురుషయోగవిచారము లెన్నుమాదు అటువారిని నమ్మరా దంగ్రము బుధులు. ౬౧౫

సీ. కలహంబులకు నెప్డు కాల్దువ్వి వేషంబుగలవానిపై కన్ను గలిగియుండు
సంభోగమున నాత్మ సంతసంపడు నందు గొరతవచ్చునయేని బెరలజూచు
రసికులకై తారి రమణు సేవింపక వృద్ధుని శక్తుపరీతి జూచు
ప్రియవాక్యములతోడ బిల్ల పలుకనట్లు కటుకను గొరటు దా గసరనేని

తే.గీ. బ్రహ్మ విష్ణు శివాదుల భ్రాంతిలోన । జరచు లోకంబునం దింద్రజాలగత్తె
మాయమందులమారి కొంపనిపుపోన్న । బ్రహ్మరాక్షసి యింతితో బ్రదుకవశమె. ౬౧౬

తే.గీ. అదస్థిరా స్త్రీ శరీర మేమందు సర్వపాపసంచయములఁ బట్ట పరమనీచ
మెందుఁ జూచిన హేయము ఋణాపరములు యాన విడనాడి కామిని సంపదలయు. ౬౧౭

తే.గీ. కల్లగా డంగనల పొందు నల్ల బ్రాహుతోడ పెరిగినయు మరికే గూడదబ్బ
దబ్బరసుఖంబు నమ్మ యీ ధాత్రి జనులు భ్రమసిపడు విప్పరో శంఖచూడ. ౬౧౮

వ. అనిన విని శంఖచూడుండు. ౬౧౯

తే.గీ. ముద్దుపగలాడి పత్రాలమూట పిఱు । పలుకు బలుకులలో గొంత కలదు నీతి
దాన నాయందు దయఁగల్గి పూని యట్లు । ధర్మములు చెప్పితి వది సంతసము నాకు. ౬౨౦

క. స్త్రీరూపము ద్వివిధముగా । సారసగర్భుండు సృష్టిసల్పె జగములఁ
దాపతరరూపములను । సారాసారప్రభేదసంగతి నబలా. ౬౨౧

తే.గీ. కమలయును సరస్వతియును దుర్గయును మరియు నెన్న సావిత్రి రాధిక సృష్టిమాత్ర
రూపలై రాదిసృష్టిని రూఢి వారు । యంశముల కారె స్త్రీలు బ్రహ్మాండమందు. ౬౨౨

వ. వినుము శతరూపయు, దేవహూతియు, స్వధయు, స్వాహాయు, దక్షిణయు, ఛాయా పతియు, రోహిణియు, వరుణానియు, శచియు, గురుదేవపత్నియు, దితియు, అదితియు, లోపాముద్రయు, అనసూయయు, కోటభియు, తులసియు, అహల్యయు, అరుంధతియు, మేనకయు, తారయు, మందోదరియు, దమయంతియు, వేదవతియు, గంగయు, మనసయు, తుష్టి, పుష్టి, మేధా కాళిక, వసుంధరా, షష్ఠి, మంగళా, చండీ, ధర్మపత్నులును, స్వస్తి, శ్రద్ధా, శాంతి, కాంతి, క్షాంతి, నిద్రా, తంద్ర, క్షుత్పిపాసా, సంధ్యారాత్రిదినంబులును, సంపద్ధృతి, కీర్తి, క్రియా, శోభా, ప్రభాశివలును నుత్తమ స్త్రీస్వరూపలై యుగయుగంబులం జనియింతురు. ఇట్టి కలాకలాంశలై జనియించు స్త్రీలు సాత్త్వికాంశంబులం బొడము యుత్తమరూప లగుదురు. రాజస, తామస కలాధివేశంబులవలన నెక్కువ తక్కువల బుంశ్చల్యాది స్వరూపంబుల నప్రశస్త లగుదురు. సాత్త్వికాంశంబుల నుత్తమలు, రజోంశంబుల మధ్యములు, తమోంశంబుల నధములు నై యుండు రిది గుణత్రయవిభాగంబులయట్టి యుండు. జ్ఞానియగువాడు పరకాంతం గనుల జూడడు. బ్రహ్మాజ్ఞచే నీ సమీపంబునకు వచ్చినవాడ. నేను శంఖచూడుండను. గాంధర్వంబున నమ్మ గైకొనుము. నేను పార్షదులగు నెనమండ్రు గోపకులలోనివాడను. రాధాశాపవశంబున నిప్పుడు దానవుండనై యుంటి. నీవును రాధికా శాపంబునం జేసి యిట్లు భూలోకంబునం బ్రభవించి యుంటివి. అని చెప్పిన విని నవ్వి తులసి యిట్లనియె. ౬౨౩

తే.గీ. ప్రాణనాథ నీదు పల్కులవలన బరాజయంబు నొంది రమణకృత్య
యోగ్యతను గ్రహించియుంటి నింతయునమ్మ । కనలవలదు వేయకాదు నమ్మ. ౬౨౪

క. వినుమా స్త్రీజిత యీ జగమున నిందితుడండ్రు బుధులు మోహంబున వా
నిని గూడి స్త్రీ పతితయగు । గన స్త్రీజితునకును లేదుగా నిష్కృతియున్. ౬౨౫

వ. విప్రునకు దశాహంబునను, క్షత్రియునకు ద్వాదశాహంబునను, వైశ్యునకుం బంచదశాహంబునను, శూద్రునకు మాసంబునను జాత మృతకంబుల శుద్ధి వాటిల్లుంగాని స్త్రీజితునకు జితావహనంబునంగాని శుద్ధి లేదండ్రు. స్త్రీజితుని పిండ తర్పణంబులు పితృదేవతలు ముట్టరు. అట్టివాని పుష్పఫలపూజాదికంబులు దేవతలు గ్రహింపరని పెద్దలు పలికిరి. కావున నిన్ను బట్టిచూచితిగాని మరియొండుగా దదియుంగాక. ౬౨౬

తే.గీ. కాంతుని బరీక్ష గావించి కన్య గోరవలయు దారిద్ర్యసహితు గోపనుని జడుని
దుర్ముఖుని బంగు గుడ్డిని దోషకారి । నత్యుని మూకు గోరంగగూడ దండ్రు. ౬౨౭

తే. గీ. పరమశాంతుని యౌవనభ్రాజమాను । సాధువును గర్మగలవాని జయుడు జ్ఞాని
పండితుని సత్కులోత్పన్ను భావవేది । కోమలాంగుని విభునిగా గోరవలయు. ౬౨౮

తే.గీ. కన్నియను బెంచి పెంచి విక్రయము సేయు । నరుడు కుంభీపకన మను నరకమందు
గ్రిములు గలపంగ మూత్ర పురీషములను । ద్రావుచు జుట్టు క్లేశంబులు దరలుదనుక. ౬౨౯

వ. ఇట్లు పలుకుచుండ బ్రహ్మ ప్రత్యక్షుండై నిలచినం గాంచి తులసియు, శంఖచూడుండును భక్తివినయంబులు పెనంగొన నమస్కరించి నిలచియున్నం గాంచి పరమేష్ఠి యిట్లనియె. ౬౩౦

ఉ. ఏటికి వాద మిద్దఱు మృగేక్షణతోడను పాపకోటిలో
మేటివి నీవు భామినుల మేలరి మియ్యది మీర లిద్దఱున్
సాటికి జెల్లువారు గుణసంపద రెండు గొరంతలేదు మీ
మ్మాటికి మీరు శోభనము మానక దీని బరిగ్రహింపుమీ. ౬౩౧

తే.గీ. వెలదికను నీవు గాంధర్వవిధిని బెండ్లి । చేసికొను మద్ది వివాహంబు చేసినట్టి
యప్పుడు వివాహమునకంటె నెయ్యదియు దుఃఖకరము వేరొండు లేదు నిక్కంబు నమ్మ. ౬౩౨

సీ. అచ్యుతునకు లక్ష్మి యా కృష్ణునకు రాధ నాకు సావిత్రి చంద్రమునకును
రతి కస్యపునకు నదితి వసిష్ఠున కరుంధతి గౌతమునకు నెన్నగ నహల్య
యు స్వాహాసనకును నల యద్వినకు దక్షిణాయుపతి కర్దమున కల్ల
దేవహూతియును నత్రికి ననసూయయు నలునకు దమయంతి నరసి పైర

తే.గీ. కల్ల రోహిణీ మరునకు నా రతియును గురునకును దార మనువున కురుగుణాఢ్య
యైన శతరూప శిఖికి స్వాహాయును దేవపతికి శచియును మరి గణపతికి బుష్టి. ౬౩౩

తే.గీ. స్కందునకు దేవసేనయు గడగి వచ్చు । లగుచు నెరీతి వర్తించి రట్టు నీవు
తులసితోగూడి పరమసంతుష్టినుండి । సకలసుఖముల గనుమయ్య శంఖచూడ. ౬౩౪

క. విచ్చలవిడి విహరింపుము నీ । యిచ్చను తులసీసమాఖ్య నిందుముఖిని మే
లచ్చుపడ గూడి నిచ్చలు వచ్చునివిలుకాని బసుల బటుచతురుడవై. ౬౩౫

క. పిమ్మట గోలోకంబున । సమ్మతి జేరెదవు కృష్ణసంగతి కని యా
బమ్మ నిజలోకమునకున్ । నెమ్మిం బనివినియె దనుజనేతయు సంతన్. ౬౩౬

వ. అంత నయ్యంతిం గాంధర్వవివాహంబున శంఖచూడుండు బరిగ్రహించె. దివి దేవదుందుభులు మొరసె, పుష్పవృష్టి కురిసె. వెండియు ౬౩౭

క. అరువదినాలుగు కళలం । బరువడినాలుగు విధముల నానందించెన్
స్మరశాస్త్రమెరిగి రసికత । మెర యలరంగ శంఖచూడుడు సతితోన్. ౬౩౮

చ. తులసియు శంఖచూడుడును దుర్భరమన్మథబాధ్యమానులై
యలయక తోటలందు గృతకాద్రుల పూపొదరిండ్ల నిర్జన
స్థలముల చందనాగురులతాంతపరాగసుగంధవద్వ్రణ
స్థలములపాన్పులన్ గడుముదంబున నెట్టి రహర్నిశంబులన్. ౬౩౯

సీ. గండపూతల తిలకంబుల మార్పుల గోటినొక్కుల బల్కునగవుల
కేరడమ్ముల మోవి గెంపుల నెలవంకలను మెడనొక్కుల నునుగనవుల
చేపట్ల ముద్దుల జెమటచాప్పులను గౌగిళ్ళ నెల్లాటల విల్లిమురియ
మురి పొడవాప్పుల ముచ్చటలను విర్కు మొలకల పాంప్రంపు బలుకుబడుల

తే.గీ. తెప్పలాప్పని మారుల గొప్పనగల । మూతిముడుపుల బొలయల్కు ముసుగులాట్ల
మారిమిని గద్దరింపుల మార్గ మెరిగి । తులసియును శంఖచూడుండు గలసి రమిషు. ౬౪౦

తే.గీ. పుష్పభద్రా నదీతీరభూములందు । మందరాద్రుల...
పరదళినినాద వాటికాంబుతులయందు । క్రీడలను తులసితో శంఖచూడు డొప్పె. ౬౪౧

వ. ఇవ్విధంబున శంఖచూడుండు తులసిం గూడి భోగింపుచు, రాజరాజేశ్వరుండై లోక త్రయంబు నాలింపుచుండె. నిట్లొక మన్వంతరంబు గడచిన దేవతలు నిజభోగంబులు గోల్పడి దుఃఖితులై బ్రహ్మకడకుం జని దుఃఖింప నతండు వారలం దోడ్కొని శివాలయంబునకుం జని మొరలిడ వారలం దోడ్కొని శంకరుండు వైకుంఠంబునకుం బోయి నారాయణునకు విన్నవింప నతండు నవ్వి బ్రహ్మం జూచి యిట్లనియె. ౬౪౨

చ. వినుగుడు శంఖచూడు డితడ దివ్యచరిత్రుడు నాకు భక్తుడై
పరగెను ఘనులోకమున నాతడు దంచితమూర్తి గోపుడుం

దనయ సుదామనామకుడు నైతగు నొక్కట రాధశాపముఁ
దనలక పొంది యుద్భవిలె దానవయోని సరోరుహాసనా. ౬౪౩

క. నే నా గోలోకమునఁ । మానుగ నుండంగ రాసమండలమునకుఁ
బో నుద్యోగించి విరజతో నేగి వినోదకేళితో నుండంగఁ. ౬౪౪

తే.గీ. దాసి యొక్కతె పోయి రాధికను దెలుప । వచ్చియును నన్ను గానక యచ్చెరువడి
నను దిరోహితుగా విరజను నదీస్వరూపగా దివ్యదృష్టి నే చూచి నెరిగి. ౬౪౫

క. తన యింటికి జనియుండగ । నను నచ్చట నా సుదాము నామకసహాయుఁ
కని వానిమీద కోపంబున నిలు వెడవాసి యీవు పొమ్మని పలుకఁ. ౬౪౬

క. వాఁ డట్లు చేయనీకి గడు । మోదిఁ నిజసఖులచేత మొత్తింపగ త
త్తాడనములకును నిలువగ నోడి బహిర్గమనుడుగాగ । నుద్ధతి నంతఁ. ౬౪౭

తే.గీ. పొట్లు చున్న గోపపొట్లు పై లోకటిపోటటన్నయట్టు పొలతి దా శ
పించె నధికరోష భీషణవృత్తిని । బూని దనుజయోని బుట్టుమనుచు. ౬౪౮

క. అది గని గోపకులందఱు । మది దుఃఖము నిలుపలేక మరిమరి వేడఁ
సదయహృదయమై రాధిక । ముదమున వీనికి క్షణార్ధమున నని పలికెఁ. ౬౪౯

వ. ఓయి హిరణ్యగర్భా ! గోలోకంబున క్షణార్ధంబునఁ భూలోకంబున నొక మన్వంతరంబగు గావున నితండు తదనంతరంబ గోలోకంబునం జేరంగలడు. నా శూలంబు గొని యేగుండు. దీనిం గొని శివుండు పోయి శంఖచూడుని సంహరింపం గలండు. వాడు మదీయంబగు మంగళకవచంబు నిత్యంబును మెడఁ దాల్చియుండు. అది ధరించునంతపట్టు బ్రహ్మాదులు వధ్యుండుగాడు. నే నది యాచింపబోయెద. నివియునుంగాక వాని ధర్మపత్ని మహాపతివ్రత. తత్పాతివ్రత్యంబు లోపంబుగలిగినంగాదె వాడు దేహంబువిడుచు, కావున నదియు నేన కావించెద. వాని పత్ని తక్షణంబ మానవదేహంబు విడిచి నాకుం బ్రియమై వర్తించు. శంఖచూడుండును సుదాముఁడై గోలోకవర్తి యగు నని చెప్పి శివార్థంబుగా శూలం బిచ్చె. పిమ్మట నెల్ల బ్రహ్మ పురోగములగు దేవతలును భూతలంబుం బ్రవేశించి రంత.

తే.గీ. శంఖచూడదనుజ సంహారమునకును । శంభు వేడి బ్రహ్మ శక్ర ముఖ్యు
లరిగి రాలయముల కథవుండు చంద్రభాగాస్రవంతి యొడ్డు గాంచె యచట. ౬౫౧

తే.గీ. చిత్రరథుడను గంధర్వశేఖరుండు । దూతకృత్యంబు సేయంగ ధూర్జటియును
నొక్క మఱ్ఱికడ విడిసి యొక దనుజుని । దనుజనాథుని యంతికంబునకు బనిచె. ౬౫౨

తే.గీ. పుష్పదంతసమాఖ్యను బూనినట్టి । యనుచరుడు శంకరాజ్ఞను గొని చని చని
కాంచె దనుజేంద్రపురము దా గన్నులార । దివ్యవిభవనిరాకృత దేవపురము. ౬౫౩

సీ. తనరంగ బంచయోజనముల విస్తీర్ణ మనుమడి దైర్ఘ్యంబు నేడు కోట
లేడు ఖేయంబులు నింపొందు వీథులు నూరు గృహంబులు నూరుకోట్లు
మాణిక్యయుతములౌ మాడుగులును గోపురంబులు నట్టాలకంబు లిన్ని
యని లెక్కపెట్టంగ నలవిగా దది యింద్రపట్టణంబు గుబేరపట్టణమును

తే.గీ. మీరి యలరారు చామీకరోరు । ఛవిమయంబయి నడుమను శంఖచూడు
నాలయము చంద్రబింబంబు నట్లు పలయమై మణిశ్రేష్ఠమయమయి మహిమగాంచు. ౬౫౪

వ. ఆ శంఖచూడుని మందిరంబునకు జుట్టుంగల మణిప్రాకారంబునకు ద్వారపాలక పరిపాలితంబులగు ద్వాదశ ద్వారంబులు గలవు. అందు లక్ష మందిరంబులు నిరుపమానశాఖామయంబులు రత్నసోపానవిభ్రాజమానంబులు నై యుండు. అట్టి మహానగరంబు ప్రవేశించి రాజమందిరద్వారంబు చేరి పుష్పదంతుం డచ్చటనున్న యొక శూలహస్తుండయిన ద్వారపాలపురుషుం జూచి నిజవృత్తాంతంబు నివేదించి యా ద్వారంబు గడచి యాభ్యంతరద్వారంబు దర్శించి యచ్చటి పాలకునకు దా వచ్చినవిధంబు చెప్పిన వాడు నని శంఖచూడునకు చెప్పిన నతండు రాయబారి నెలవిడి న నాటలబ్రోచి వచ్చి లోపలికిం బోనిచ్చిన నప్పుడు శంకర భటుండు శంఖచూడుం దర్శించె. మఱి. ౬౫౫

ఉ. కాంచెను పుష్పదంతుడు జగద్విత ప్రభుతావిశాలు న
త్యంచితలీలు దానవమహావిభవాత్మమనోజ్ఞమాలు న
త్కాంచనచేలు దేవరిపుకాండనదఃపరిషేలు సత్ప్రవృ
త్త్యంచదనన్యగుణ్యతలతాలవాలుని శంఖచూడుని౯. ౬౫౬

వ. ఇట్లు గాంచి ౬౫౭

తే.గీ. శంభుదూతుండ నేను రాజేంద్ర పుష్పదంతు డనువాడ బంపె నీదగ్గరకును
విబుధరాజ్యంబు వేగమే విడువు మట్లు । విడువవేని యింక సిద్ధ మెడలుమయ్య. ౬౫౮

తే.గీ. పుష్పభద్రకనదీ తీరవైరి యున్నాడు । రణమునకు బుద్ధి కలదవేని
కదలి రమ్ము సైనికప్రజంబుల గూడి । యనుచు నీకు చెప్పుమనియె దైత్య. ౬౫౯

తే.గీ. అనిన విని శంఖచూడు డో యనఘ వింటి । సౌరరాజ్యంబు విడువంగ జాల నేను
కదలి వచ్చెద రేపటి యుదయమున యని । చేరి చెప్పుము పోయి మీ జియ్యలకును. ౬౬౦

తే.గీ. అనిన విని చని వేగ న య్యగజపుగని । గాంచి యా పుష్పదంతుం డుదంచితప్ర
కారమున శంఖచూడువాక్యంబు దెలుప । యుద్ధసన్నద్ధుడై శంభు డుండె నంత. ౬౬౧

సీ. కంచనామయు భద్రకాళీశ్వరుడు వచ్చి యంతలోనే నంది యరుగుదెంచె
నావెంటనే వచ్చె నమ్మహాకాళుండు దండిపాడగు భద్రుండు వచ్చె

నరుగుదెంచిరి విశాలాక్ష బాణులును పింగళుడును మరియు వికంపనుండు
వికృతి విరూపులు విజయంబు చేసిరి మణిభద్ర కపిల తామ్రాక్ష దీర్ఘ

తే.గీ. దంష్ట్రి బాష్కల వికటరౌద్ర ఘనరౌద్ర కాలకంఠ ఘటీచక కాలజిహ్వ
దుర్జయులును బలోన్మత్త దుర్ముఖులును । వచ్చి రప్పుడు రణోత్సాహవంతులగుచు. ౬౬౨

వ. మరియు వసువులును, వానవులును, ఆదిత్యులును, హుతాశనుండును, చంద్రుఁడును, విశ్వకర్మయు, నశ్వినులును, కుబేర జయంత నలకూబర యములు, వాయు వరుణ బుధ మంగళులును, ధర్మ శనీశాన కామదేవులును, నుగ్రదంష్ట్రియు, నుగ్రచండయు, కోటరయు, కైటభియు, వికటజిహ్వాకరాళయై, యష్టభుజయై, శంఖ చక్ర గదా ద్యాయుధోపేతయై, నాగపాశ, నారాయణ గాంధర్వాద్యస్త్రపాణియై, త్రికోటి యోగినీ పరివృతయై సార్ధత్రికోటి ఢాకినీసేవితయై భద్రకాళీదేవియు, వచ్చి నిలువ నప్పుడు స్కందుండు చంద్రశేఖరునకు నమస్కరించి యతనియొద్దం జేరి నిలచె. నంత నచ్చట శంఖచూడుండు యుద్ధయాత్రకు వెడలుననువార్త మహాపతివ్రతాశిరోమణి యగు తులసీదేవి విని భర్త కడకుం జని భయంబునం గొంతెంత గద్గదకంఠయై దైన్యంబుదోప నిట్లనియె. ౬౬౩

ఉత్సాహ. ప్రాణనాథ క్షణము నాదు పక్షమందు నుండుమీ
ప్రాణమేలువాఁడ వీవె ప్రాణమిచ్చి ప్రోవుమీ
రాణమీరు నిన్ను గనులు రాగిలంగ జూచెదన్
ప్రాణమేమొ కొట్టుకొనుచు బర్వరించు నయ్యయో. ౬౬౪

తే.గీ. ఏమొ ప్రాణనాథ యేమందు నా గుండె । జలదరించు నీవు సమరమునకు
బోవువాఁడ వనిన పురుషరత్నము నాకు । నశుభమైన స్వప్న మైనకతన. ౬౬౫

క. అనిన విని శంఖచూడుఁడు । వనితా నీ వేల యిటు వగచెదు కాలం
బునుబట్టి కర్మఫలముల । యనుభవమున్ బోవనాడ । నంచియె చెప్పుమా. ౬౬౬

ఉ. కాలమునం జనించెడిని స్కంధమునొందెడి విస్తరించెడిన్
బూలను బూచెడిన్ సఫల పుంజక మయ్యెడి బండ్లు పక్వమై
రాలగ నొప్పెడిన్ దరువు రాఁగ మెఱుంగవె కాల మీ జగ
జ్జాలవిభాతికిన్ దమవశాంతికి మూలముసుమ్ము ప్రేయసీ. ౬౬౭

క. కాలంబున సృజియించును । నాశీకభవ్యంబు జగము సరినాఘుడు దా
దారించు శంకరుం డున్మూలించును గాల మెన్న మూలముసుమ్మీ. ౬౬౮

క. జనుచే జను జనియింపన్ । గను జనుచే జనుని ప్రోవగను జనుచేతన్
జను మడియింపంగల కాలు విజిత్రచరిత్రు నిచ్చలున్ భజియింతున్. ౬౬౯

ఉ. ఎవ్వని యాజ్ఞచే బవను డెప్పుగ వీచెడి పద్మసంభవుం
డెవ్వని యాజ్ఞ బూని ధర నెండను గాచెడి దేవనాయకుం
డెవ్వని యాజ్ఞచేత గురియించెడి వృష్టిని పావకుండు దా
నెవ్వని యాజ్ఞచేత దగిలించెడి కాలుడు వాడె గోమతీ. ౬౨౦

క. నే నెవ్వడ నీ వెవ్వతె । వో నళినదళాక్షి మనకు యోగము గలిగెన్
మానుగ గర్మవశంబున । బూనిన కర్మమె వియోగమును గలిగించున్. ౬౨౧

తే.గీ. ఓడలను బండ్లు బండ్లపై నోడ లట్లు । వచ్చు చుండును సుఖ దుఃఖ భావములును
కాల మనునది యనుకూలము గాకుండు । వగవకు ధైర్యము లేమిగా వనజాక్షి. ౬౨౨

తే.గీ. నేను దపము జేసి నీరజగర్భుని । వరముచేత నిన్ను బడసినాడ
నీవు హరినిగూర్చి నెమ్మి దపము జేసి । పరము గొంటి పతివ్రతవు జేర. ౬౨౩

వ. నీవు బృందావనంబున గోలోకంబునం జేరగలవు. నేనుగూడ నా లంబు నాటి గోలోకంబు నకుం జనియెద. నింతేకాని వేర భయంబు మన కేమి యున్నదని యని యూరడించి నానావిధభోగంబులం గాలము గడిపి కంఖమావంబు బ్రాహ్మముహూర్తంబున లేచి రాత్రి గట్టిన వస్త్రంబు విడిచి మంగళోదకంబుల స్నానంబు చేసి ధౌతవస్త్రంబు ధరియించి తిలకం బిడి యాహ్నికంబును, దేవతావందనంబునుం దీర్చి, మంగళవస్తువులగు పుష్పాజ్య దధి లాజలం బొడగాంచి రత్నశ్రేష్ఠ వస్త్రశ్రేష్ఠ కాంచనంబులు బ్రాహ్మణులకు నిచ్చి, గురువునకు రత్నహారం బొసంగి, గజరత్నాశ్వరత్నాదుల పరిపూర్ణంబు దానంబులు జేసి, మరియు నానావిధదానంబుల భూసురులం దనిపి, పుత్రునకు రాజ్యం బిచ్చి మూడులక్షల గిత్తంబులును, లక్ష యేనుంగులును, పదివేల రథంబులును, మూడుకోట్ల ధానుష్కులు, మూడుకోట్ల పద్మాలు, మూడుకోట్ల కాలుబలం గల సేనలన్ మహారథుం డను సేనాపతివలను నడిపింపంబనుపుండ మూడులక్షల యక్షౌహిణీబలంబులు వెంటరా ధనుష్పాణియై విమానం బెక్కి చని చని పుణ్యభద్రానదీతీరంబున ౬౨౪

సీ. కపిలుండును దపంబు గావించిన స్థలంబు సిద్ధులు ప్రీతితో జేరుచోటు
పశ్చిమోదధికిని ప్రాగ్భాగమందును మలయంబునకు దక్షిణంబునందు
బరగ శ్రీగిరికి నుత్తరభాగమందును గంధమాదనమునకు గాలువనను
నైదామడ వెడల్పు నైదు మడుందల యామడల నిడివియు గల్గి యుండుచోటు

తే.గీ. పుణ్యభద్రానదీ యెందు పొల్చుచోటు । మలయమున్ను శరావతి గలయుచోటు
నెడను గోమతి యను నది యెసగుచోటు । నైన యక్షయవటమును నతడు గాంచె. ౬౨౫

తే.గీ. కని విమానంబు దిగ్గి రాజన్యవరుండు । హస్తయుగమును జోడించి యతివినయము
తోడ శంఖుని చేరి నిర్దిష్టభక్తి యుక్తి దండప్రణామంబు నొగి నొనర్చి. ౬౨౬

వ. ఇట్లు నమస్కరించి నిలిచియున్న సంబుధాదులం జూచి చంద్రశేఖరుండు ప్రసన్నాంతః
కరణుండై యిట్లనియె. ౬౭౭

చ. వనరుహగర్భునం దఖిలవందితునందు మరీచి పుట్టె నా
తనికి జనించె గశ్యపుఁ డుదారగుణోజ్జ్వలమూర్తి వానికిం
దనయులు దానవామరయుతుల్ వసుమత్ప్రియ వారి నిచ్చ ద
ర్పనిరతు నందునుం దనుపు సూచె రవిఁ ఘనదానవావళిఁ
మునిరతవిక్రమోద్ధతవిరోధుల రిత్తవినుత్తులఁ ఘనిఁ. ౬౭౮

చ. దనుజులయందు నొక్కఁడగు దంభుఁడు ధార్మికుఁడై మురారిపై
మనమును జిత్తమించి గురుభావమునఁ భృగుజుం భజించి దా
నసుపగ మష్కరంబున సహస్రశమంగ నియమంబుతో జపం
బొనరిచె గృష్ణమంత్రము మహోద్యముఁడై యొక లక్ష వర్షముల్. ౬౭౯

చ. నిను గని యంచె దంభుఁడు వినిర్మలకృష్ణపరాయణుఁ దృఢుఁ
డును గుణ నీవు పార్షదుల ముఖ్యుఁడవై చను గోపబృందమ
య్యను నల రాధికావనము సుద్యమమంచిత దానవుండవై
ఘనముగ భారతంబున జనించితి ధార్మికశేఖరుండవై. ౬౮౦

ఉ. నీవు మహోద్ధతుండవు నీమను బ్రహ్మ వరప్రదయుం
దేవతలెల్లఁ జూచి తడి దెక్క వెనుకకు వెన్నుతడవె
దేవ భయంబు చక్రము ముఁడి గరుడాను విహంగములఁ
భావములోన నీమది మహి సంతసమందు సెంతయున్. ౬౮౧

శా. భూతద్వేషము లేకయుండువె సదా పుణ్యంబగున్ గావునన్
వైదికమార్గమున్ బట్టి వినుము సద్ధర్మంబు పాటించితే
మాత్రధ్యానమునను నీమయనన్ గా దద్ది హారంబుమే
నీచేన్ నీవధమందు నీనిని యెంతే నొప్పు లక్ష్మీపరా. ౬౮౨

ఉ. వెల్ల నొక్కరీతి నను నెప్పుడు దోరమునందు బ్రహ్మచం
ఢిల్లెవె సద్గుణా శుభసంపదతో మను బట్టి యిచ్చు వ
ర్ధిల్లు గృహింపు సృష్టి నొనరించుము జ్ఞానయుగల్గి పెర్గి సం
ధిల్లగ మోక్షభావమును దీర్ఘకాలం బు సాధించుచున్. ౬౮౩

చ. తరలక యుండనేరముగదా యుం భస్మము సర్వమందు బం
ధురపరిపూర్ణభావము గమున్ మరి క్రేతను జూడ మూడుపా
ళ్ళరల సగంబు ద్వాపరమునం దొక పాదము నిల్చునానున్
సురవిభుపర్వ! సర్వమునుసమ్మ నమ స్తను నీ పెడంగవే. ౬౮౪

క. బాలుఁడు యౌవనవంతుండౌ లీలన్ వాడె వృద్ధుఁడౌ నిర్మృతిఁగాన్
కాలంబు జెరచు సర్వము । గాలము చిత్రంబు సర్వగతులం జూడన్. ౬౮౫

క. ప్రొద్దుపొడుచు బ్రొద్దెక్కున్ । బ్రొద్దడఁగు బ్రొద్దుగ్రుంకు బొరిఁబొరి బ్రొద్దే
ప్రొద్దు మరిపొడుచు నెక్కున్ । బ్రొద్దుల చిత్రము కాల[illegible] మహిమన్. ౬౮౬

క. దినదినము పెరుగు నొక్కొక । దినమున గనరాదు మహిమ [illegible]
దినదినము తరుగు నొక్కొక । దినమున బాల్యము గనుము దినముల మహిమన్. ౬౮౭

క. ఇనునిం జంద్రుని రాహువు । గనయుచు గబళించుచుండు [illegible]
వసుధేంద్ర యప్పుడప్పుడు । కన గాలము[illegible] పొరయు గాలు ఫలంబిన్. ౬౮౮

క. బలిచక్రవర్తికం బెను । బలియుండు [illegible] గలదె భాగ్యము [illegible]
బలి సుతలగతుఁడు గాడే । బలనాశ[illegible] గాలచక్రము మహిమన్. ౬౮౯

క. కాలమున బొడము జగములు । గాలంబున వృద్ధిబొందు గాలమున నణఁగున్
గాలము సకలము సేయును । గాలమున [illegible] గలదె [illegible]. ౬౯౦

క. పరమాత్మ పరబ్రహ్మము । పరమేశుఁడు నిత్యుఁ డొక్క ప్రకృతివికార
వ్యాపకరహితుండగా [illegible] । పరమే గదపగ [illegible] దానవనాథా. ౬౯౧

క. జీవాత్మయు బరమాత్మయు । గేవలుఁడును నిత్యుఁడును బ్రకృష్టుండై యే
దేవుఁడు వెలయుచు నుండే । ప్రోవంగల దతని గొలుచు బుధులు [illegible]. ౬౯౨

తే.గీ. [illegible] సద్దేవు గొలిచు ముముక్షుజనుండ । నైతినే [illegible] గావున నసురవర్య
కాలగతి నెవ్వనికి [illegible] దాటరాదు [illegible] యొక్కఁడే హరియనమ్ము. ౬౯౩

వ. అని యిట్లు పలికి యూరకున్న [illegible] గాంచి [illegible] దేవా [illegible] పలికినదెల్ల సత్యంబు [illegible], నేను [illegible] విజ్ఞానంబు గలుగు [illegible], [illegible] మహాపాపంబని [illegible]. [illegible] సర్వస్వంబు గైకొని [illegible] ? [illegible] హరిహస్తంబు నెట్లు [illegible] ? [illegible] రాక్షసు లెట్లు వధింపంబడిరి ? [illegible] రాక్షసులచే సంపాదింపంబడిన [illegible] దేవత లెట్లు గ్రహించిరి ? [illegible] యొక్కరిది [illegible] యొక్కరియది [illegible]. ఈ విశ్వంబు పరమాత్మకు క్రీడాభాండంబు, [illegible] సర్వంబు [illegible] సకలం బను. [illegible] రాక్షసులు జయింతురు, [illegible] దేవతలు జయింతురు. అదిగావున పరమేశ్వరుండవును, మహాదేవుండవును [illegible] నీ [illegible] సంబంధుండవై యుండ, [illegible] పక్షంబు [illegible] నామదికి [illegible] [illegible]. మాతోడం గలహంబు [illegible] మీ[illegible] అజ్ఞానమాత్రఫలకంబై యుగు. జయంబున నధికకీర్తి లభింపదు, పరాజయంబున గీర్తిహాని [illegible] నని [illegible] విని సర్వ మహాదేవుండు. ౬౯౪

ఉ. దనుజవరేణ్య నీ వల విధాతృవరంబునఁ గొన్నె దిర్చి నే
నని విజయంబు నొంద నటులైనను నా కపకీర్తి కల్గునే
మును హరి కైటభుం దనుజముఖ్యు హిరణ్యు నెదిర్చి పోరఁడే
నను గనవో పురారులను నా వెదిరించితి లజ్జ యేటికిన్. ౬౯౫

వ. అని శంకరుం డాడిన శంఖచూడుండు నిజామాత్యులతోడ లేచి శివునకు నమస్కరించి
విమానంబు నెక్కి చనియె నంత. ౬౯౬

సీ. అభ్యుదితనుగఁ ని నమరవరుల్ శంఖచూడునిచే వృషభ వాహనులును
వరుణుఁడు పోరి వైరము దానవేంద్రుని భీకరులఁ దోడ్త్రె భటులును
వృత్రశాసనుండును వృషపర్వుండును భాస్కరుడు విప్రచిత్తియు సుమివిధుండు
దంభుండు కాలాభిధానుండు చంద్రుండును గాంగేయుండు మఱియు

తే.గీ. ధనదుఁడును విశ్వకర్మయును ఘనుఁడు మయుఁడు వసువుఁడు విరంరయుండును వాయుదేవు
నెదిరి యంబుఁడును దోరి రంక వాయు వాయు దలపడి పోరిరి ఘోరరీతి. ౬౯౭

వ. మఱియు బుధుండు గృహస్పతితోడ, శనైశ్చరుండు రత్నాధరుతోడ, జయంతుండు రత్నసారుని
తోడ, వసువులు వర్చోగణంబుతోడ, అశ్వినులు దీప్తిమంతునితోడ, నలకూబరుండు
ధూమ్రునితోడ, ధర్ముండు ధురంధరునితోడ, మంగళుండు ఉషాక్షునితోడ, భానుండు శోభా
కరునితోడ, మన్మథుండు పీఠునితోడ, నాదిత్యులు గోధాముఖ చూర్ణ ఖడ్గ ధ్వజాంచీముఖ
పిండాదులతోడ, రుద్రులు భయంకరులతోడ, మహామారి యుగ్రచండాదులతోడ, నందీశ్వ
రాదులు దానవసమూహంబులతోడ, ప్రళయకాలఘోరంబుగా రణంబు సల్పి రంత దానవు
లకు జయంబును, దేవతల కపజయంబును జూపట్టె. అట్లు భీతులై దేవతలు కాలి
కొలంది పఱచుటం జూచి స్కందుండు వెఱవకుండని దేవసైన్యంబుల నిల్పి నిజతేజం
బున స్వగణంబులఁ బ్రజ్వలింపజేసి దానవగణంబులతో సతతం బోరుచుండ పోరి శతాక్షౌ
హిణీ సేనల రూపుమాపె. కాళి రక్తపానంబు సేసె. స్కందుని శరజాలంబులం
జిక్కి హతశేషదానవానీకంబులు భయంబునం బరువం దొడంగె నది చూచి దివి విబుధు
లు పుష్పవృష్టంబులు గురిసిరి. అది చూచి శంఖచూడుండు లేచి దేవసైన్యంబులపై నాన
వృష్టిం గురియింప సహింపలేక దేవతలును బఱవం దొడంగిరి. మహారౌద్రాకారుండై
స్కందుండు శరవృష్టి మునుఁగియు రాక్షసేంద్రునితో సమరంబునకు సన్నద్ధుండై బాణం
బులు వైవం గని యతండు కుమారుని ధనువును, రథంబును, రథపీఠంబులును, ధ్వజం
బును ఖండించిన మహోగ్రాకారుండై యది క్షణంబునం జెప్పరాని విష్ణుదత్తంబైన
చాపంబు పూని రత్నేంద్రసారనిర్మాణంబయిన యానంబు నారోహించి సర్వశస్త్ర వృష్టి
ప్రవృత్తరాయలం గురియింప శంఖచూడుని రథ మకుట సారథి చాపాదులఁ ద్రుంచి వాని

మూర్ఛిల్లి పడి కొండొకసేపటికి తనువు దెలిసి వేఱొకరథం బెక్కి వేఱొకచాపంబు పూని బాణపరంపరల గార్తికేయు నొంచి ప్రళయకాలభైరవాకారంబు పూని శక్తిం జేపట్టి యేయ నిప్పులు గ్రక్కుచు శక్తి దరికొని పైబడిన శరజన్ముండు మూర్ఛాగతుం డగుటం జూచి కాళి తన మూపున నతని నెత్తుకొని శంకరుసన్నిధి నిల్పిన నతండు నిజమహిమంబున శక్తిధరుని మూర్ఛ నుడిపి తేర్చి సంపూర్ణశక్తిమంతుం జేసిన మహాకాళీసమేతుండై సురల దేవానీకంబుల వెఱవకుండని యభయవాక్యంబుల పలికి ప్రమథగణంబు నడుంబోయి సింహనాదంబు సేసె. దేవియు నట్లు గావించి మాధ్వీకంబు గొని నిలువం బడె. నది శంఖచూడుండు సూచి స్కంద కాళుల రూపంబులు సూచి భయంబునం జిక్కియున్న దానవానీకంబుల వెఱవకుండని పలికి సమరంబునకు వచ్చి యంత గాళి వహ్నిప్రయోగంబు సేసిన పార్జన్యంబుచే నివారించి వారణంబు ప్రయోగించిన గాంధర్వంబున భేదించె. మాహేశ్వరంబు ప్రయోగించిన వైష్ణవంబునం గడతేర్చె యమ్మహాశక్తి నారాయణాస్త్రంబు ప్రయోగించుటం జూచి రథంబు డిగ్గి సవినయుండై దండప్రణామంబు సేసి నేలం బడియున్న నది యూరకుండె. నంత బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించిన బ్రహ్మాస్త్రంబుననే దాని నివారించెను. నిట్లు నానావిధ దివ్యాస్త్రపరంపరల నిరువురుం బోరి పోరి విసికియున్న సమయంబున గన్నుల గోపానలజ్వాలలురల మహాదేవి యోజనాయతంబగు శక్తిం బ్రయోగించిన నిజదివ్యశక్తిం దాని శతఖండంబుల నొనర్చె. నదిగాంచి పాశుపతంబుం బ్రయోగింపం బూను నవసరంబున నశరీరవాణి యొక్కండు వినం బడియె. ౧౯౮

క. నారాయణుకరుణం జే । కూరిచియుండైన దనుజభూపతి పూనెన్
బోరను పాశుపతంబును । దారి గనుంగొనుట కేల తడసెద రింకన్. ౧౯౯

క. తులసీపాతివ్రత్యం । బలమున నున్నన్నినాడు లసురుం డెందుం
బరియింపం డిద్ది మున్నే । జలజభవునివలన నీకు సంశయమేలా. ౨౦౦

ఆ.వె. పాశుపతము మాని పరమశక్తి యంతట । యసురగణము నెల్ల నకటికిడి
శాంతిగాగ దైత్య సంఘంబులను మ్రింగి । మరల రాజునెదుర మాఱుకొనియె. ౨౦౧

క. నానావిధాస్త్రసమితిని । దానేసియు దనుజనాథు దర్పము డంపం
గానేరక మల్లిరి ప్రియ । బూనె భుజాయుద్ధమునకు భూమి పదంబన్. ౨౦౨

చ. తలపడి బాహుయుద్ధమున దైత్యవరేణ్యుడు గాళి దా మహా
ప్రళయభయంకరాకృతిని దాసిరి పోటున రాక్షసేంద్రునిన్
బలిమిని బట్టి వైచెను నభంబునకుం గొనియెగి రాల్పగా
నిలబడి దేవ దైత్యుడు నెఱ్ఱని కాళికి మ్రొక్కి గ్రక్కునన్. ౨౦౩

తే.గీ. మరల రథమెక్కి యసురుండు మహితలీల । వెలుఁగగాఁ గాంచి కాళి తా విస్మయంబు
నొంది శంకరు సన్నిధియందు చేరి । శంఖచూడు రణాద్యంతసరణి నుడివి. ౨౦౪

తే.గీ. లక్షపరిమితమైన బలగము మాత్ర । మిపుడు దైత్యుల మిగిలిన దితరసైన్య
మెల్ల సమిలితి ద్రుంగితి నల్లనెల్ల । మెల్ల మెల్లన గ్రోలితి దల్లడిలక. ౨౦౫

మ. కదనమునందు రాక్షసుని గ్రక్కదలింప దరంబుగాదు శుం
భదమమహోగ్రమై యెసఁగుఁ బాశుపతంబున కంచు వాణి యు
క్తపదముగ బల్కె నాత డతిధీకుఁడయ్యును జ్ఞానియౌట నా
ప్రపరము ద్రుంచెగాని తన ప్రాణము నాశము సేయ డొక్కెడన్. ౨౦౬

వ. అనిన విని శంకరుండు శంఖచూడుని దరియం జని నిలచినం గాంచి యతండు సభ్రమంబై
ప్రణమిల్లి లేఖవిమానం బెక్కి ధనువు పూనినం గాంచి శంభుండును నిజశరాసనంబున
బాణంబు సంధించి యేయ రాక్షసేంద్రుండు వాని నెల్ల నంత సంహరించె. నిట్లు పోరు
ఘోరంబై శతాబ్దంబులు లోకభయంకరంబుగా బ్రవర్తిల్లినం దుదకు స్వస్థచిత్తుండయి భగ
వంతుండు వృషభంబు డిగ్గె, నట్లన రాక్షసేంద్రుండును విమానంబు డిగ్గెను. ఇంతలోపల ౨౦౭

శా. వృద్ధబ్రాహ్మణవేషధారి యయి యా విష్ణుండు రాఁ జూచి ప్ర
త్యుత్థానం బొనరించి ప్రొక్కఁగను దైత్యుం గాంచి విప్రుండు సం
పద్దాయీ దనుజేంద్ర దారపని నే బల్మారు వింటేఁ సుమీ
ప్రోద్యంబైనది వాంఛితం బొకటి నాకో ధన్య నీ విచ్చెదే. ౨౦౮

క. అనుమాట విని దనుజేంద్రుఁడు । వినయంబున నట్ల యిత్తు వేడు మనఁగ దా
నును మఱి ద్విజేంద్రుఁడు । ఘనకవచము నిమ్మటన్న గను మోదమునన్. ౨౦౯

క. ఇచ్చెను నది గొని యచ్యుతుఁ । డచ్చపుసొబగ శంఖచూడు నాకృతితో దా
గ్రచ్చర తులసీకడకు నేయొచ్చెంబును గానరాకయుండఁ జనియెన్. ౨౧౦

క. చని తన మాయాబలమున । వనితన్ గపగూడి పొందె వరమాహాత్మ్యం
బున నిచట హరుడు శూలంబున వైచెన్ శంఖచూడు ఘోరబలమునన్. ౨౧౧

క. వైచినమాత్రన దనుజుఁడు । పడ డింక బడి తత్క్షణమున బూదియై యెం
బడి నొక్క చక్కనగు ప్రేమమురంబై మురళీ చేతఁబూని మహిమతోన్. ౨౧౨

వ. పొడము ౨౧౩

ఆ.వె. గోపకోటితోడ గోలోకమును జేరి । రాధ రాక్కు తెలిసి ప్రమువితాత్మ
దయి ముదాముదా మురారి కృష్ణుని । గొలుచుచుండె నంత గోపాయుండు. ౨౧౪

వ. పరమానందంబున నిలచియుండె. నంత శూలంబును నతివేగంబున సాదరంబై వానిం
బొందె. నతని యస్థులు శంఖంబులై యతిపవిత్రంబులై శివ కేశవ పూజాసమయసముచి
తంబులై లక్ష్మీకరంబులై జగంబున నుద్భవిల్లె. నప్పుడు సురదుందుభులు మొరసె.
దివిజులు శివునిపై పుష్పవృష్టి గురియించి సన్నుతుల నాడిరి. మునీంద్రులు ప్రశంసించి
రని చెప్పిన విని నారదుండు నారాయణునకు స్వామీ భగవంతుండు తులసీ సమీపంబున
కేరూపంబున నెట్లు చని వీర్యాధానంబు సేసెం దెలుపవే నావుడు నరుండు పరమ
దయాళుండై యిట్లనియె. ౨౧౫

ఆ.వె. సకలభువనకర్త శౌరి దా గపటంబు । శంఖచూడునుండి సంగ్రహించి
యతని రూపువెల్ల నచ్చున గ్రుద్దిన । ట్లొప్పు నొప్పులకును గుప్ప యగుచు. ౨౧౬

ఆ.వె. రాణియిల్లు జేరి రమణి యాతని రణవిజయశాలి యంచు వింతనొంద
జయ జయ యని పొంగి జయభేరి మ్రోయించి । ద్వారమందు నధిక దంభలీల. ౨౧౭

క. దాని విని యా పతివ్రత । యానందము నొంది బ్రాహ్మణాదులకును బల్
దానములు చేసి యెల్లను । దా నెదురుగ వచ్చె తత్పదంబులు గడిగెన్. ౨౧౮

క. సతి మగని పజ్జలము న । మ్మతి నెత్తిని జల్లుకొని సుమంగళ మనుమున్
బతి సింహాసనమున సంతతమున గూర్చుండబెట్టి చెంత నిలచియున్. ౨౧౯

క. తనమగని గవికొనుచున్ । తనమొగమే యనుచు లోకము మొగమును దా
మరి మరి చూచుచు మురిసిర । పరియాదను విడక నాటుమాటు పంచిచ్చెన్. ౨౨౦

ఆ.వె. మంచి పక్కవేసి మనసలరిచ్చె కపటాత్ము । మర్పి యానె విడెపు దొడ్డ నిచ్చె
ముంచుకంటె రాణి యంతి ఉద్దెనిప్రేమ । జుట్టి దంభవిభుని కట్టెదుటను. ౨౨౧

ఆ.వె. నిలచి యచ్చె కప్రపుబలుకు నేలకికాయ । జాజికాయ పత్రి మోదమున
గా లవంగములును గమలకొంపుని నోట । కందియిచ్చె దులసి సుందరాంగి. ౨౨౨

వ. ఇట్లు తమ్ములం బిచ్చుచు ౨౨౩

తే.గీ. స్వామి నా జన్మమిప్పుడు సఫలమాయె । జీవితము నిల్పగలిగె జీవితేశ
కదనమున రేగిన విభుండు సదనమునకు । మరల రా గంటినేను జూలయు చేసి. ౨౨౪

ఆ.వె. ప్రాణనాథ యెట్లు బవరంబు ముగిసెను । వివరంబు దెలుపవే యటన్న
దంభశంఖచూడ దనుజుండు పలికె న । ట్లయ్యు మగడని యంత తలపుమందు. ౨౨౫

క. అనిరో శివుడును నేనును । ననితా పోరితిమి నూరు వత్సరము లాగన్
దనుజగణమెల్ల మడిసెను । మనుజానను డప్పుడు వచ్చి వచ్చెను వినుమా. ౨౨౬

క. దేవాధిదేవుడెల్లను । దేవారి వారి నొక్కటే యొప్పించన్
నాపుడు సంధుల చేసితి । నే వచ్చితి నిటకు వాలు నెగదె యబలా. ౨౨౭

వ. అని పల్కి దామోదరుండు తులసితో నత్యంతవినోదంబుమీఱ సుఖసంభోగంబు గావించె. నం దాకర్షణవ్యతిక్రమంబు గాంచి నీ వ్వెవడవు? మాయావివై వచ్చి నన్ను రమించితివి, శపించెద ననిన దులసి కఠినోక్తి నాలించి హృషీకేశుండు శాపభయంబు మనంబునం బెనంగొన దిగ్గన నిజరూపంబు ధరించి ౨౨౮

సీ. ఘనఘనాఘన నీలకాయంబుగలవాడు నవనవాంబుజ నయనములవాడు
కందర్పశతకోటి సౌందర్యముగలాడు సొగసైన చిఱునవ్వు మొగమువాడు
కమనీయలసమాన కనకాంబరమువాడు మణిమాణిక్యభూషలుగలాడు
శ్రీవత్సలాంఛనాంచితవక్షముగలాడు కరధృతశంఖచక్రములవాడు

తే.గీ. సుప్రసన్నత గలవాడు శుద్ధసత్త్వు । డఖిలమోహను డార్తలోకావనుండు
నిరుపమానుండు ధీరుండు నిత్యుఁ డైన భగవంతు డప్పుడు ప్రత్యక్షుడయ్యె. ౨౨౯

వ. ఇట్లు ప్రత్యక్షుండైన పుండరీకాక్షుం గని తులసి మూర్ఛిల్లి కొంతదడవునకు దెలిసి ౨౩౦

క. దయలేదు నాథ నీకు హృదయమును బాషాణతుల్యతం గంటిని న
న్నియు నింత లేక మత్పతి । నయయో హతు జేసినాడ వపరాధిమికో. ౨౩౧

ఆ.వె. పాతకుండవైతొడ రాక్షసేంద్రుని హతు । జేసినాడ వీవు చెట్టు దలచి
పాతరూపు నొందు మాతత కాఠిన్యశాలి కిద్ది తగదె జలజనేత్ర. ౨౩౨

క. నిను గరుణాకరు డంచుం । గొనియాడెదరాటు కాటు కోవిదులు ఘనస
ద్ఘను పాపరహితు నీ భర్తను నొంచిరి వితథులనుచు గూర్చ మురారీ. ౨౩౩

క. అని పలుకుచు విలపించుచు । వనజాయతనేత్ర ప్రేమానువదియుండ జనా
ర్దను డామెను నూరడించుచు । ననియె శోకింపనేల యంగన వినుమా. ౨౩౪

క. చిరకాలం బీ భారత । ధరణిన్ నను గూర్చి నీవు తప మొనరింపం
బరికించి శంఖచూడుడు । మరియుంగా నిను బ్రతుకును మది మొనరింపన్. ౨౩౫

వ. మీ యిరువురకు భార్యాభర్తృవియోగంబు కలుగం చేసితి, నింకను వినుము ౨౩౬

క. నీ తప మిదేరె నికన్ । జేరో మోదమున నన్ను జేసి ముదల ం
క్ష్మీతరుణిపోల నీవును । నాతంకములేక యుండు మదలగనేలా. ౨౩౭

తే.గీ. నీ శరీరంబు గండకీ నిమ్నగ యయి । పూత యయి భారతంబున బూజ్య యగును
వెలయు నీ కేశములు తులసీసమాఖ్య । బుణ్యవృక్షం బగుత నుర్విగణ్యమగుచు. ౨౩౮

తే.గీ. సర్వపూజల నీ పత్రసముతి ముఖ్యమగును స్వర్గంబునను భూమియందు నతల
మందు శ్రేష్ఠముయెన్నొటులందు మేటి । వనములందును నీ వుందు వనఘమూర్తి. ౨౩౯

సీ. వినుము గోలోకంబునను విరజాతీరమందును రాసంబునందు బృంద
యందును భాండీరమందును జంపకవనమునం దనఘ చందనమునందు
నందును మాధవియందును గేతకియందును గుందంబునందు మఱియు
మాలతియందును మహిమతో నీవాస మొప్పారు నిను గొల్తు రుర్విజనులు
తే.గీ. పుణ్యము లొసంగుచును నీవు భూమియందు। దనరుదువుగాత సకలతీర్థ ఫలములును
నీదళంబున నుండుత నిన్నుగొల్చు । నిల్లె యిల్లయి యుండుత నిందువదన. ౭౪౦

మ. తులసీ నీదళముల్ జలంబులు నొగిం దోయింటనుం బెట్టినన్
గలవే పాపము లోపలంబడిన నిక్కం బచ్యుతానంద ని
శ్చలతల్ కల్గవె నీదు మృత్తు గొనుచున్ స్నానంబు గావింప న
జ్జలజాక్షుం డొసగండె మోక్ష మిడ నీ శంకన్ విసర్జించుమీ. ౭౪౧

క. తులసీతోయము నిరతము । నలఘుత పానంబుసేయునట్టిమ గనరే
యిల లక్ష తురగమేధంబుల । ఫల మేమందు నీదు పుణ్యము తరుణీ. ౭౪౨

క. ప్రాణాపసానమున నో । యేణేక్షణ నీ జలంబు నెవ్వడు ద్రావున్
రాణ నతడు గోవిందు ది । వాణంబున కరుగుగాదె వదలక తులసీ. ౭౪౩

క. తులసీకాష్ఠకృతములై । యలరెడు మాలికను గళమునం దిడు మనుజుం
డల వైకుంఠమె తనదగు । నిలయముగా నుండుజుమ్ము నిత్యము నబలా. ౭౪౪

క. తులసిదళము కరమం దిడి । యిల శపథము సేసి కల్లలే పచియింపన్
లలి గుంభీపాకంబున । బలుపాముల బొందుజుమ్ము పంకజవదనా. ౭౪౫

సీ. వినుము తులసి పూర్ణిమను నమావాస్యను ద్వాదశియందును ధరణి సంక్ర
మణమున మనుజుండు మనసొప్ప నభ్యంగనము సేసినపుడును నడిమిపగట
నశుచియందును మఱి యాశౌచమందును నిశను సంధ్యలయందు నియతిదప్పి
తులసిదళము చేత నొలచిన మనుజుండు హరిశిరంబును గోసినట్టిడగును
తే.గీ. భాగతంబైన దళమేని పూజ్యమగును। క్షాళనంబున నదియయ్యు శ్రాద్ధమందు
వ్రతమునను దానమున బూజ బతితమైన। హరికి నర్పితమని చెప్పనగును బర్యు
షితము మూన్నాళ్ళగుట యొప్పు నతులలీల. ౭౪౬

వ. నీవు గండకీనామమున నదివై భారతవర్షంబున బూజ్యవై, పూతవై, లవణోదధికిం బత్నివై, యంశమాత్రంబున బ్రవర్తిల్లెదు. మఱియు నొకకళామాత్రంబునం బుణ్యవృక్షాధిదేవతవై, పవిత్రవై వర్తిల్లెదు. శిష్టకలాసముచ్చయకలితవై వైకుంఠంబున రమాతుల్యవై నన్నుం గూడియుండుము. నేనును నంశమాత్రుండనై శిలారూపంబు వహించి భారతవర్షంబునకు వచ్చి సాలగ్రామంబునై యనేకరూపంబుల నీయంద యుండెద. వినుము. ౭౪౭

క. ఘననీరదసన్నిభమును । వినరా యొకటి చక్రములును వెలయును నాభై
ఘరి లక్ష్మీనారాయణ । మను వనమాలాంచితంబు నగునని ధరణీ. ౨౪౮

క. వనమాల యొకటి తక్కఁగ । గను చక్రద్వార రూపకాంతుల లక్ష్మీ
జనార్దన నామం బయినఁ । ఘన మహిమం గను రమా జనార్దన మనగన్. ౨౪౯

క. ద్వారమునను రెండు చక్రము । లారయగా నాలు గైన నది రఘునాథం
బారూఢి నేరనివరలు । వారికయు ద్విచక్రమై వామనము నగున్. ౨౫౦

క. ధరణీ నతి హ్రస్వంబై । యరగి ద్విచక్రంబు నగుచు వనమాలా సం
ధరితంబై నను నదిశ్రీ । ధరమనబడు నయ్యె శ్రీపదంబగు గృహికిన్. ౨౫౧

తే.గీ. చక్రములు రెండు స్థూలంబు నరవి వర్తులంబు దామోదరం బగు లక్ష్మి నిచ్చు
మధ్యమము సప్తచక్రంబు మహిమ మూర్తి । రాజరాజేశ్వరం బగురయ నొసంగు. ౨౫౨

తే. గీ. వర్తులము చక్రములు రెండు బాణవిక్షతంబు మరి తూణశరసంయుతంబు మధ్య
మంబు నీ రామ మనునది మహిమ నిచ్చు । బూజగావించు నరులకు ధూతలమున. ౨౫౩

తే.గీ. మధ్యమము సప్తచక్రంబు మండనములు । గొడుగు గల్గి విరాజిల్లు బడయ దాని
రాజరాజేశ్వరం బంద్రు రాజ్యలక్ష్మి । నియ్యకొని నొసంగు దెలియుము సరసిజాక్షి. ౨౫౪

క. పదునాలుగు చక్రంబులు । గదియగ స్థూలంబు నగుచు ఘననీలంబై
యొదవిన ననంతనామము । న దనరు దత్ఫలము ఘనము నాశీరమునకు. ౨౫౫

క. చక్రాకారం బగుచు ద్వి । చక్రంబై శోభనమును సరవి వెలసి ని
ర్వక్రత మధ్యమ మైనన్ । సుక్రమమున గొలువను మధుసూదను మనఁగన్. ౨౫౬

తే.గీ. తనర నొక చక్రమున్న సుదర్శనంబు । చక్రముం గుప్తమగునేని చను గదాధ
రం బగుచు రెండు చక్రములే రాజిలంగ హయముఖమును హయగ్రీవ మంద్రు సుదతి. ౨౫౭

తే.గీ. వెడలుపైన ముఖంబు దా వికటమైన । రెండుచక్రంబు లుండెనే యంచిదియు
నారసింహాఖ్యచే దనరారు నదియ । పెంది వనమాల లక్ష్మీనృసింహ మగును. ౨౫౮

ఆ. వె. ఉండు ద్వారమందు రెండు చక్రంబులు । సమము స్ఫుటము నగుచు సత్వకాల
ఫలము నగును సమ్మ వాసుదేవాఖ్యమ్ము । మరియు వినుము సింహమధ్య సీవు. ౨౫౯

తే.గీ. సూక్ష్మచక్రంబు మరి మహానుదరంబు । సుషిరమున ఛిద్రబహుళత నొంద్రుమయ
దాని ప్రద్యుమ్న మనియంద్రు ధాత్రి దాని । సకలసంపద లొసగును జలరుహాక్షి. ౨౬౦

తే.గీ. అండగలసిన చక్రముల్ రెండు గలిగి । పృష్ఠమున నుండెనేనియు బుష్కలంబు
దాని సంకర్షణం బంద్రు ధరణి జనులు । సంపదలనెల్ల నమరుట్చు సంతతంబు. ౨౬౧

తే.గీ. వర్తులంబును బచ్చనివన్నెయును బొ । సంగి యుండిన ననిరుద్ధ సంజ్ఞికంబు
మంగళప్రద మది కొల్వు మానవులకు । దాని మహిమంబు గొనియాడ దరమె వెలది. ౨౬౨

క. ఎక్కడ సాలగ్రామము । చక్కగ పత్రిల్లు నచట సన్నిహితుండై
యక్కమలనేత్రుఁడును వసు । వాక్కాయము లుండ్రు సర్వవాహిను లుండున్. ౭౬౩

తే.గీ. బ్రహ్మహత్యాదికంబైన పాపసమితి । యెడసు సాలశిలావారి యఖిలరోగ
హారి యమృతమ్ముఁ బోలు నదియు పావితంబు నరులకు నెమ్మి ము తలలనయము. ౭౬౪

తే.గీ. గొడుగువంటిది రాజ్యంబు గుడుసు లక్ష్మి । బండివంటిది దుఃఖంబు వరగజేయు
ధరణి శూలాగ్రమును బోలి మరణమిచ్చు । వికృతముఖమైన నాసగును వేదనకము. ౭౬౫

క. పింగళము హానిహేతువు । సంగు డెడగ భగ్నచక్రమగునేనియు వ్యా
ధిం గలిగించు విశీర్ణ ముఖంగళమై యేరికేని మరణము సేయున్. ౭౬౬

మ. వ్రతదానంబులునుం బ్రతిష్ఠయు నొగిన్ శ్రాద్ధంబు దేవార్చయున్
సతతంబున్ జలుపంగ నొప్పు నవనిన్ సాలోపలశ్రేష్ఠసం
గతి నద్దైన శుభంబు తక్కిన మహాఘం బింద్రు తద్వారిపూ
రిత తీర్థంబులనున్ మఖంబులు మొదం జెప్పంగా నొప్పుజా. ౭౬౭

వ. మరియు సాలగ్రామంబు పూని శపథంబు సేయుచు నసత్యంబు పల్కెనేని కుంభీపాక
నరకంబు నొందు. సాలగ్రామంబునందు తులసీవిచ్ఛేదంబు సేయువాఁడు స్త్రీవిచ్ఛేదదోషంబు
నొందు. మరియు ౭౬౮

క. తులసిని సాలగ్రామము । నల శంఖము నేమహాత్ము డధిరక్షించున్
జలజాక్షుని దయచేతన్ । గలుగున్ జ్ఞానంబు ముక్తి గలిగి యతనికిన్. ౭౬౯

క. అని యిట్లు విష్ణు డాడిన । విని యానందించి తులసి విమలంబగు మే
ల్తనువున శ్రీహరి వక్షం । బునకుం దా నెక్కె దనె విభుని వరయుచున్. ౭౭౦

వ. కావున లక్ష్మి తులసి గంగా సరస్వతులు పుండరీకాక్షునకు నలుగురు భార్యలయిరి. యా
బృందయే యిప్పుడు భారతంబున గండకియై యొప్పుచున్నయది. తత్తీరంబున హరియు శైలా
కారంబున నుండి నానావిధ సాలగ్రామంబులరూపు దాల్చి క్రీడించుచుండు. మహోగ్రమతా
పంబున నీరయు స్థూలంబులు, పింగళంబు లని యెరుంగునది. అని చెప్పిన విని నార
దుండు తులసీపూజావిధానంబును, ఆచరించువారిని మరియుం జెప్పవే యని యడిగిన
నారాయణుండు. ౭౭౧

క. తులసిని బూజించి రసా । కలితుండై మురవిరోధి కలసిన కతనన్
జలజాలయవలె మెప్పులు । గలదయ్యె కులముకులాడి కమ నలరె మునీ. ౭౭౨

క. దక్షిణనాయకుఁడై పద్మాక్షుం డా తులసి మిగుల మన్నించుచు దా
నిక్షుశరాసుని క్రియలన్ । లక్షింపగ నోర్చి వల్ల లక్ష్మి గంగల్. ౭౭౩

క. ఓరువలేక సరస్వతి । పోరం గావించి మొత్త బోటి మదిని వి
స్తారరుషాధరమున దా । నారాయణు విడిచి చనె వనంబున కనఘా. ౨౨౪

మ. హరి దా భారతి బోధజేసి తులసీ వ్యాహారవిశ్రాంతికిన్
గరిమం దా మది గుంది బృందకును వేగం బోయి సుస్నాతుడై
నిరవద్యక్రియతోడ నత్తులసికిన్ వేమారు ధ్యానించి సు
స్థిరచిత్తుండయి స్తోత్రముల్ సలిపె లక్ష్మీముఖ్య బీజంబులన్. ౨౨౫

వ. ఇట్లు లక్ష్మీ వాణీ కామ మాయా బీజాత్మకంబయి దశాక్షరంబయిన మంత్రంబును స్వాహాంతంబుగా జపంబు సేయువారలకు సర్వసిద్ధి యగుట నిశ్చయంబు. మఱియు ఘృతదీపంబుచేతను, ధూపంబుచేతను, నైవేద్యంబుచేతను, చందన పుష్పాదులచేతను, నానావిధోపచారంబులచేతను, పుండరీకాక్షుండు బూజింప సంతుష్టయై వృక్షంబునుండి తులసి యుద్భవిల్లి ప్రసన్నయై చరణాంబుజద్వంద్వంబున వ్రాలి యున్నం దిలకించి నిన్ను నేను శిరంబునను, వక్షంబునను ధరియించెద. సంతతమునుండి సర్వదేవతలును, మానవులును నిన్ను శిరోవక్షంబుల ధరించుచుం బూజించుచుందురు. అని శ్రీమదాదినారాయణుండు వరంబులిచ్చి తులసిం దోడ్కొని నిజనివాసంబునకుం జనియె నని చెప్పిన విని నారదుండు. ౨౨౬

క. తులసీధ్యానంబును మఱి । తులసీపూజనము తులసిస్తోత్రము వినగన్
వలతున్ దెలుపుమె నావుడు । జలజాక్షుడు పలికె బరమసంతోషమునన్. ౨౨౭

వ. తొల్లి గరుడధ్వజుండు తులసీవియోగంబున ధ్యానించె నెట్లనిన. ౨౨౮

తే.గీ. బృందరూపంబుగా వృక్షవితతి యగుచు । పృథివి నేదేవి జనియించి వృద్ధిగాంచు
గతమునం జేసి బృందాఖ్య గాంచి యుంచె । నట్టి తులసిని బ్రార్థింతు ననుదినంబు ౨౨౯

తే.గీ. సమ్మదమ్మున బృందావనమ్మునందు । తొల్లి యేదేవి తా నుద్భవిల్లి లలిత
కలిత బృందావనాభిఖ్య గాంచి యుంచె । నట్టి తులసిని బ్రార్థింతు ననుదినంబు. ౨౩౦

తే.గీ. అఖిలవిశ్వంబులందును నఖిలజనుల । వలన బూజింపబడుచు నిర్మలత గాంచి
పృథివిపై విశ్వపూజితాభిఖ్య గాంచె । నట్టి తులసిని భజియింతు ననుదినంబు. ౨౩౧

తే.గీ. వివిధవిశ్వంబులకును బావిత్ర్యమిచ్చి । పృథివి నేదేవి విశ్వపావని యనంగ
ఖ్యాతి వహియించె నట్టి సత్కాంతిసహిత । యైన తులసిని భజియింతు ననుదినంబు. ౨౩౨

ఆ.వె. పువ్వు లెన్నియున్న బురుహూతముఖ్యులు । నీవు లేని పూజ నిష్ఫలం బ
టంచు దలతు రట్టి యఖిలకుసుమసార । యైన నిన్ను గొలువ నభిలషింతు. ౨౩౩

తే.గీ. నీవు దొరికినమాత్రాన నిఖిలభక్త । కోటి యానందభరితమై కుర్మినూపు
కతన నందిని యనుపేరు గలిగె నీకు । నట్టి నీ విష్ణుసంతుష్ట వగుము దేవి. ౨౩౪

నవమస్కంధము

క. తులలేని దేవి వనుచున్ । బలువిధముల బొగడ బడుటబట్టి జగమునన్
దులసీసమాఖ్య నీకున్ । గలిగె న్నిశరణ మిప్పుడు గంటిని దేవీ. ౭౮౫

తే.గీ. ప్రియతమవు నీవు గావున । బృథివియందు । కృష్ణజీవని యనియెడి కీర్తి నీకు
గలిగె నావల్ల నిది నీకు గాదు మిథ్య । కావునసె నన్ను రక్షింపుమాత దేవి. ౭౮౬

క. దనుజాంతకు డీగతిని స్తు । తనముం జేయంగ దులసి తలపున హరి సా
తని పాదంబులపై బడి । తను గైకొనుమనుచు నేడ్చె తద్దయు నంతన్. ౭౮౭

మ. హరి దానిం గని లేవనెత్తి తన హృద్యంబైన వక్షస్థలిన్
ధరియించెన్ దదనంతరంబ నిజసద్మంబున్ బ్రవేశించి నా
యరతం బాంతి యానతిం గొనుచు సంతోషంబుతో నేగ న
త్త్వరలీలాగతి దాని బూర్ణకృప బ్రీతం జేసె నత్యంతమున్. ౭౮౮

మ. తులసిం గాంచి సరోజలోచనుడు సంతోషంబుతో నీవు ని
శ్చలధర్మస్థితి సర్వపూజ్యవగుమీ సర్వత్ర నిన్నెల్ల రా
దలపై దాల్తురు నీకు బ్రియుడనుగా దగ్ధమూర్తి నేనంతు రి
చ్చల నంతన్ బలుకంగ బ్రీతి మదిహొంపం బాంతియుక్తయై. ౭౮౯

వ. నిలిచియుండ ౭౯౦

క. అది గని లచ్చియు గంగయు । మది ముదమున బొదలి వంత మాధవుడును స
మ్మదమున నలువురితోడన్ । సదనమ్మున నుండె నధికసంపల్లీలన్. ౭౯౧

క. వను బృందయు మరి బృందా । వని యనగా దులసి విశ్వపావని యన నం
దిని విశ్వపూజ్య హరిజీవని సుమసార యనుసట్టి పరనామములన్. ౭౯౨

క. తులసిని బూజించుచు నే । యలంఘుడు మది భక్తిగలిగి యష్టాభిఖ్యల్
పలుమారు నుడువు నాతడు । బలవద్గతి సర్వమేధఫలమందునుమీ. ౭౯౩

క. తులసీదేవీ భవ ని । ర్మలమగు గార్తికిని బూర్ణిమను హరి దానే
తులసిం బూజించెను ద । త్తులసిప్రభావంబు సర్వతోభద్ర మగున్. ౭౯౪

క. కీర్తించుచు శ్రీతులసిం । గార్తిక బూర్ణిమను బూజగావించు నెవం
డార్తిదొలగి యా మనుజుడు । వర్తించును సౌఖ్యపదవి వైకుంఠమునన్. ౭౯౫

క. పురుష డెవడు కార్తికమున । పురుషోత్తమునకు భక్తి బొదలగ దులసీ
వరదళము నొసగు నాతడు । బరగు నయుతధేనుదానఫలమంది ధరన్. ౭౯౬

మ. తులసిం గార్తికమందు గొల్చు నతడు దొందుం బుత్రపౌత్రాభయో
జ్జ్వలదారోగ్యసుఖాయురున్నతులు దత్త్వైనతంబు ధ్యానంబు పూ
జలు నెల్లన్ నిగమంబునందె తెలియున్ జాలంగ గణ్యోక్తిమై

తులసీవృక్షము దృష్టిగోచరము నిర్దుష్టప్రభావంబునై
మెలగుం దానికి మించు భద్రతము భూమిన్ వేరె లే దెన్నగన్. ౯౯౭

క. నిరతంబు తులసి నొదల । నరుడు ధరింపంగ నొప్పు నానావిధ భా
సురసౌఖ్యదాయిని యగున్ । బరమపవిత్రత్వమందు భాసిలుకతనన్. ౯౯౮

ఆ. వె. తులసికి దలచేసి తులసి పావనమూర్తి । తులసి ముక్తిదాత్రి తులసి వంద్య
తులసి సర్వపూజ్య తులసి శిరోధార్య । తులసి విష్ణుభక్తికలనకర్త్రి. ౯౯౯

వ. నారదా తులస్యుపాఖ్యానంబు సవిస్తరంబుగా జెప్పితి నింక నేమి యడిగెద వనిన నార దుండు నారాయణున కిట్లనియె. ౧౦౦౦

క. అమృతోపమమగు తులసీ । రమణీయకథల్ వింటి రాక్షసవైరీ
క్రమముగ సావిత్రి మహిమ । మము నే వినవలతు దెల్పుమా దయతోడన్. ౧౦౦౧

—: సావిత్ర్యుపాఖ్యానము :—

క. అనుచును విని నారాయణు । డను నో మునినాథ శ్రద్ధ నాలింపుము యా
జనని మునుమున్న విధిచే । ఘనముగ బూజింపంగబడియె దయవాత నొగిన్. ౧౦౦౨

క. వేదగణంబులచేతన్ । మోదంబున బూజ లంది మునిగణములచే
నాదట బూజల బడసెన్ । సాదరగతి గొల్చె పిదప నశ్వపతి దగన్. ౧౦౦౩

క. అని విని నారదుడు దయా । వనధీ యశ్వపతి యనెడువా డెవ్వడు దా
ఘనదేవి బూజసేయ గ । తనమేమి తెలుపుమయ్య దయ దైవారన్. ౧౦౦౪

క. వినుమింపుగ నాగ జనా । ర్దను డనియెన్ భద్రమండలంబున గల్పా
దను దశ్వపతి సనామ్యుడు । జనపాలుడు గలడు శత్రుశాసను డగుచున్. ౧౦౦౫

క. వానికి గుణవతి మాలతి । భామిత సుగుణాఢ్య పరమపురుషునకు రమా
మానినిబోలె బతివ్రత । యై నెగడన్ సకలసంపదన్వితయగుచున్. ౧౦౦౬

తే.గీ. రేమ కెంతయు బిడ్డలులేని కొరత । మది నెరియజేయ గుందుచు మౌనినాథు
డగు వసిష్ఠుని వేడగ నాత డాత్మ । గలసి సావిత్రి బూజింపు మనుచు జెప్పె. ౧౦౦౭

శా. సంతోషంబున మాలతిలలన యా సావిత్రి బూజించె న
త్యంతప్రీతి నటయ్యు దేవి దయ ప్రత్యక్షంబుగాకున్కిచే
చింతాసాగరమగ్నయై సదనముం జేరంగ దా నేగి యా
యింతిం గన్గొని యూరడించి యచలాధీశుండు పుత్రార్థియై. ౧౦౦౮

శా. సావిత్రీజపతత్పరత్వమున బ్రాంచద్భక్తి మూరేండ్లు శ్ర
ద్ధావంతుం డగుచున్ దపంబు సరిపెన్ దా జూడగా జాల ద

ద్దేవిన్ జిత్రముగా వినంబడె సభోదేశంబున న్వాణి రా
జా! వేవేగమ సేయబూను మిక గాయత్రీజపం బర్మిలిన్. ౨౦౯

క. అని యిట్లు వినుచు సంతస । జనుదెంచి పరాశరుండు జనపతి గని యా
మనుజేశ్వర గాయత్రీ । మను మహిమము జెప్పదలచె మావోటులకున్. ౨౧౦

క. గాయత్రి నురక నొకపరి । నాయక స్మరియించువాని పాపము తొలగున్
వేయేటికి దెలిపెద విను । మో యవనీనాథ దాని యుత్తమగుణముల్. ౨౧౧

క. పదిసారులు జపియించిన । నదయము సేయుచు రాత్రి పగలు చేసిన యఘముల్
పదపడి నూరు జపించిన । గదలుం మాసార్జితాఘకాండము దప్పన్. ౨౧౨

క. వేయివరుల జపియించిన । నాయుసు సంవత్సరకృత పాపచయంబుల్
న్యాయముగ లక్షజపముం । జేయగ జన్మాఘరాశి శీఘ్రము తొలగున్. ౨౧౩

క. శతలక్ష జపం బయినన్ । గతసకలభవార్జితాఘకాండం బడగున్
దత దశకోటి జపంబున । నతులంబగు ముక్తి గలుగు ననని ద్విజులకున్. ౨౧౪

ఆ. వె. ప్రాణబదగబోలె బరగించి హస్తంబు । వంద్రభముద్రితంబు రహి నొనర్చి
యెత్తి వాంఛ కదలన్పృత్తి జపింపగవలయు ధూయుడుండు ప్రాఙ్ముఖుడయి. ౨౧౫

ఆ. వె. కడగి ద్విజు డనామికామధ్యదేశంబు । మొదలుపెట్టి దిగువ ముట్టి నుడుచు
వదలకట్లనిల్ల వామక్రమంబున । నన్న ప్రేరియూం మంటవలయు. ౨౧౬

ఆ.వె. తెల్లతామరపూసలు చెప్పియేని । స్ఫటికములగూర్చియేని ద్విజప్రవరుడు
దండ గావించుకొని సంస్కృతంబు చేసి । యనర గాయత్రి జపియింపవగు మహాత్మ. ౨౧౭

క. దేవాలయమునకేనియు । దావనతీర్థమునకేని బనివిని యుచటన్
రావాటున బద్మంబున । ధీమడు దామాలికం బ్రతిష్ఠింప తగన్. ౨౧౮

క. గాయత్రీ శతజపమున్ । జేయుచునేనియును గాంగజీవనమునసే
న్యాయముగ బంచగవ్యము । పోయుచునేనియును శుద్ధి పొందింప దగున్. ౨౧౯

క. ఈ విధి దశలక్షజపము । గావించిన మనుజునకును గుణాన్వితమై
సావిత్రి దర్శనం బిడు । పోవనడచు నఖిలపాపపుంజము వేగన్. ౨౨౦

మ. సరిగా నిత్యమునుం ద్రిసంధ్యల మహాశాంతిన్ శుచిత్వంబుతో
దొరి వార్చున్ ధరణీతలేంద్ర విను మొప్పున్ నిట సంధ్యాక్రియా
విరహోపేతు డశుద్ధు డెల్లక్రియలన్ విప్రత్వ శూన్యుండగున్
మఱియున్ శూద్రునితోడ దుల్యుడునుమా మాన్యుండుగా డెప్పుడున్, ౨౨౧

సీ. వసుధ నెవ్వాడు యావజ్జీవపర్యంతమును మూడుసంధ్యల మెయిని వార్చు
వాడు సూర్యునితోడ నీడగు తేజంబునందున సమరి తపమందు తలప

వాని పాదరజంబుచే నిల బూతయౌ నలర జీవన్ముక్తు డనగ వాడె
వాడు సోకిన తీర్థవాసంబులెల్లను పావనత్వము నొంది పరిఢవిల్లు
పాపంబులెల్లను పటుగిడి చను వైనతేయుని గని కాద్రవేయులట్లు

తే.గీ. మూడుసంధ్యలు వార్చని మూఢజనుని । పూజ నమరులు ముట్టరు పోరి పితరులు
దర్పణంబులు గొనరు గోత్రాతలేశ । యకరణంబున ప్రత్యవాయంబుకతన, ౨౨

తే.గీ. ఎవరు మూలప్రకృతి భక్తి నెనయకుంద్రు । నెవరు తన్మంత్రమును బఠియింపకుంద్రు
నెవ్వరు తదుత్సవార్చనహీను లెన్న । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౨౩

తే.గీ. విష్ణుమంత్రవిహీనుడై వెలయువాడు । మూడుసంధ్యలు వార్చని మూఢజనులు
నరయ నేకాదశీహీను డైనవాడు । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౨౪

తే.గీ. ఎవడు విష్ణుని నైవేద్య మెఱుగ డెపుడు వాడు । ధావకుడును వృషవాహకుడును
శూద్రునన్నము దినెడి భూసురుడు నెన్న । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౨౫

తే.గీ. శూద్రశవదాహులైన భూసురులు మరియు । వృషలి పెండ్లాడువారలు వినుము శూద్ర
సూపకారులు నగువారు శూద్రసములు । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౨౬

తే.గీ. అవని శూద్రప్రతిగ్రహ యాజనములు । సేయువారును మాంసాశు లేయడ నసి
చేత జీవించువారును క్షితితలేంద్ర । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౨౭

తే.గీ. అర్థలుబ్ధత గన్యల నమ్మువారు । నచ్యుతునినామపంక్తుల నమ్మువారు
మహిని పీరాన్నభోజులు మానవేంద్ర । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౨౮

తే.గీ. కడజనిన యింతిచేత నాల్గవదినమున । నన్నమును దినువారును నఘముచేసి
బ్రతుకుచున్నట్టివారును వార్ధుషికులు । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౨౯

తే.గీ. విద్యనమ్మెడివారును వృషహయార్చ । నరయ[illegible]రు సూర్యోదయంబు పిదప
గూర్కువారును జేపల గొనకువారు । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౩౦

క. అని చెప్పి మునిశ్రేష్ఠుడు । చనియె నిజాశ్రమమునకును జయ్యన నంతన్
జనపతి దా సావిత్రిన్ । దనివారగ గొలిచి కాంచి తత్ఫల మందెన్. ౩౧

వ. అనిన విని నారదుండు జగన్నాథ పరాశయుం డా యశ్వపతినృపాలునకు సావిత్రీ ధ్యాన పూజన స్తోత్ర విధానంబు లెట్లుగా పలికి మంత్రం బెద్ది యొసంగె? పిదప నరపవరేణ్యు డేమిచేసె? నెట్లు దేవిం బొడగాంచె? నే యే వరంబులు బడసె? వినవలతు సవిస్తరంబుగా దెలుపవే యనుండు భక్తపరాధీనుండయిన నారాయణుండు. ౩౨

తే.గీ. జ్యేష్ఠకృష్ణత్రయోదశి జెన్నుమీర । శుద్ధకాలంబునందు దా శుచి వహించి
తగ చతుర్దశివ్రతము మొదలిడవలయు । సద్ది పదునాలుగేడుల యవల ముగియు. ౩౩

సీ. పదునాఱు నైవేద్య ఫలములు ... ధూపకంబులు వస్త్రయుగ్మంబు మఱియు
యజ్ఞోపవీతంబు నమరించి ధరాధిరాజులందైన మంగళఘటంబు
నిలిపి గణపతి దినేశ వహ్ని విష్ణు శివు లను సన్నంబు వెలిగి విప్రు
వాదాహితము ఘటమందు నావిల ప్రతాగ్రస్వంటు దా దేవి నాత్మ నిలిపి

తే.గీ. మునుప మాధ్యందినంబున సుధ్యాన । క్రమము విడనాడ కభిషేకకామదంబు
పుణ్యఫలదంబు నైనట్టి పూజనమును । సేయ్య మంత్ర స్తవముల ధ్యానింపవలయు. ౭౩౪

వ. తప్తకాంచనసన్నిభయు, బ్రహ్మతేజోజ్జ్వలంతియు, గ్రీష్మమధ్యాహ్నమార్తాండసహస్ర సమప్రభయు, ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యయు, రత్నభూషణభూషితయు, వహ్నిశుద్ధాంశుకాధానయు, భక్తానుగ్రహకారణవిగ్రహయు, సుఖదయు, ముక్తిదయు, శాంతయు, కాంతయు, సర్వసంపత్స్వరూపిణియు, సర్వసంపత్ప్రదాత్రియు, వేదాధిష్ఠాత్రియు, వేదశాస్త్రస్వరూపిణియు, వేదబీజస్వరూపయు నగు వేదమాతను భజించెద నని యిట్లు ధ్యానంబు సేసి నైవేద్యం బిచ్చి శిరంబునం జేయి నిడుకొని మనర్థ్యానంబు సేసి ఘటంబున దేవి నావాహించి వేదోక్తవిధానంబున నాసన పాద్యార్ఘ్య స్నాన గంధ ధూప దీప నైవేద్య తాంబూల శీతోదక వసన భూషణ మాల్యానులేప నాచమనీయ తల్పంబులను షోడశోపచారంబుల నెల్ల సమర్పునెడ. ౭౩౫

సీ. అమ్మ సావిత్రి నీ కతిభక్తి నిచ్చెద హేమసింహాసనం బింపుమీఱ
తల్లి సావిత్రి పాద్యంబు నీ కిచ్చెద తీర్థోదకంబును బెన్ని వేడ్క
తాయి సావిత్రి నే దగ నీ కొసంగెద నర్ఘ్యంబు దూర్వాదళాన్వితంబు
జనని సావిత్రి నే స్నానీయ మిచ్చెద మంచిగంధము నీవు మించి యెత్తి

తే.గీ. చందనంబును వాసనాసహిత మధువయుతము గంధమోసి గంధంపు జలము నేన
మర్పణము సేయుదును నీవు నతిముదమున । శోకసంహర్త్రి సావిత్రి లోకధాత్రి. ౭౩౬

సీ. సర్వమంగళమును సర్వమంగళదాయి యగు ధూప మిచ్చెదనమ్మ నీకు
దీప్తికారకమును దివ్యగంధయుతంబు నగు దీప మిచ్చెద । నమ్మ నీకు
స్వాదురూపంబును సకలతుష్టిదము నైవేద్య మిచ్చెదనమ్మ వెలయ నీకు
కర్పూరయుక్తమౌ ఘనవాసితంబును నగు వీటి యిచ్చెదనమ్మ నీకు

తే.గీ. శీతలంబును లోకైకజీవదంబు । నైన పానీయ మిచ్చెదనమ్మ నీకు
నిరుపమానందసంధాత్రి నిఖిలధాత్రి । శోకసంహర్త్రి సావిత్రి లోకధాత్రి. ౭౩౭

సీ. శోభాస్వరూపంబు శోభాకరంబును నగు వస్త్రయుగ్మంబు నందవమ్మ
కాంచనమయమును శ్రీకరము శ్రీయుతమును నగు భూషణనికాయ మందవమ్మ
సర్వమంగళమును సముచితగంధంబు నగునట్టి మాల్యంబు నందుమమ్మ
శృంగారమును ధవ త్సేవ్యమ్మును నగు నగురు లేప సుఖంబు లందవమ్మ

తే.గీ. అమితశుద్ధంబును సుగంధయుక్త మగుచు। యొప్పుచున్నది గంధ మిదిగో నీ కందవమ్మ
నిరుపమానందసంధాత్రి నిఖిలధాత్రి। శోకసంహర్త్రి సావిత్రి లోకధాత్రి. ౧౩౮

సీ. రమ్యంబు శోభాకరంబును నైనట్టి సిందూర మిదిగో నీ కందవమ్మ
పావనగ్రంథి సంభావితం బైనట్టి యజ్ఞసూత్రం బిదే యందవమ్మ
నేతియు నూనె నే జేయు సుపదార్థ మింతయు గృపను నీ కందవమ్మ
వస్త్రలోపముచేత నరసిన ప్రియలంబు నలుపు చెంచక ప్రీతి నందవమ్మ

తే.గీ. కేలుమోడిచి యోడల గేలుదోర్చి। యాత్మ ధ్యానించి మ్రొక్కెద నందవమ్మ
నిరుపమానందసంధాత్రి నిఖిలధాత్రి। శోకసంహర్త్రి సావిత్రి లోకధాత్రి. ౧౩౯

వ. అని యిట్లు షోడశోపచారంబులు సల్పి స్తోత్రంబు చదివి పిమ్మట విప్రులకు దక్షిణ యిచ్చి చతుర్వర్గంబులను సావిత్రీవ్రతంబునకు మహిమాధారంబు జేసి లక్ష్మీ మాయా కామబీజ పూర్వంబు సేసి యష్టాక్షరిమంత్రంబును సావధానుండవై శ్రద్ధతో జపియింపుమంత వలయు. ఈమంత్రంబు సర్వకామదం బని బ్రహ్మలోకంబున దొల్లి కృష్ణుండు గోలోకంబున నొసంగెం గాని యద్దేవి గోలోకంబు విడచి దానొల్లనున్న శ్రీకృష్ణునాజ్ఞ బ్రహ్మ పరిపూర్ణకంబుగా వేదమాతం గొల్చి బలిష్ఠయైన గాంచి యతండు స్తోత్రంబు చేసిన విధంబు చెప్పెద వినుము. ౧౪౦

క. నాకు ప్రసన్నవు గమ్మా। లోకేశ్వరి సుందరి శరణు భక్తా
నీకానుగ్రహకారిణి। కాకోదరవేణి నిత్యకల్యాణి యుమా. ౧౪౧

క. నాకు ప్రసన్నవు గమ్మా। పాకారిముఖాసురాళి పాలితమౌని యు
శ్లోకమునిగణఘోషిణి। కాకోదరవేణి నిత్యకల్యాణి యుకన్. ౧౪౨

క. నాకు ప్రసన్నవు గమ్మా। ప్రాకటతేజస్వరూప పరమానందా
ధారిణి శుభదాయిని। కాకోదరవేణి నిత్యకల్యాణి యుకన్. ౧౪౩

క. నాకు ప్రసన్నవు గమ్మా। నాకేశాది ద్యులోకనిరత సు
శ్రీకారిణి వేదజనని। కాకోదరవేణి నిత్యకల్యాణి యుకన్. ౧౪౪

మ. అని యాబ్రహ్మ నుతింప నవ్వి యత్యంతప్రమోదంబునన్
జనియెన్ బ్రహ్మనుగూడి సత్యమునకున్ సావిత్రి యా మంత్రమే
వినుమా యశ్వపతిండు గైకొని మహా సావిత్రివ్రతాప్తియున్
గనియెన్ నాలుగువేదముల్ బడసెన్ దప్పుడెక్కింది బుట్టెడిన్. ౧౪౫

శా. సావిత్రీభజనంబు జేసి యటు లశ్వక్ష్మాతలేంద్రుండు భ
క్త్యావేశంబున నుండ దేవి శతలక్ష్మాంశప్రభోపేతయై
తా వచ్చెన్ స్ఫుటరూపగమ్యంగాని మహాతాత్పర్యమొప్పంగ సం
తే వెడ్కన్ జయశబ్దసమ్మదమునన్ దీపింపగా నిట్లనెన్. ౧౪౬

మత్తకోకిల. దానవోత్తము నెత్తుటంగను దంధితంబు వెలుంగుచున్
నీ సరిమురి యూడుపిత్తను నెవ్వ గోరెడి నిచ్చ వే
రాక వెంపెను క్షత్రియాలకు రాచబిడ్డ లధించెడిన్
ధాటిదంపను నీకు కీర్తియు దక్కుదప్పదు హాస్మికన్. ౭౪౭

క. అని సీత తిరోహితయై । తన తల్లి గనుక గృహంబునకు జని స్వర్గ ద
ర్శనఘనుగని పనితకైడి వెల్లిన నాటికు యమ్ములుద్ది పంపెనలావిన్. ౭౪౮

క. మాఅతికి మాట నిలుపగ । నాతో నెం తెంతనెంత నై యూన్నంతై
నాలుగు నెలతై మైనా । నై పంచ నేల నెన్మిదై లోన్మదిమై. ౭౪౯

క. వనితను మానప్పున న । ప్పుడిపను మాటిక నౌక్క యుద్దిను వ్రైవన్
యుదయును నిరి క్షీరాబ్ధి । సుఖుబుంటను పల్ల ధాగ్యమోగము కల్మిన్. ౭౫౦

క. సావిత్రి పటుమతికన్ । శ్రీరామసి గాసను యజ్ఞ జిహ్వగాంచు దుం
దా పనుధాచిప్ప దామెను । సావిత్రాను పుడము సంతోషముగన్. ౭౫౧

తే.గీ. విపినమునిల్లి దోర నెప్పించి నాడు । నాడు సభిప్పత్తినిండి నానాధపుల
తల్లిదండ్రులు మాప్పుడు రెల్ల చీర । యుద్దమాప్పుడు దా గొన్ని ప్రాప్తిగుడును. ౭౫౨

ఆ.వె. జప్పనంబు నొంద జనపతియును స్వ్వపుం । పరుము సోటి గొండు పరగజాథ్య
మహిలగుణమునంకం మ్యుమత్సనంపను । సత్యపంచు పలుమ జాత గాంచు. ౭౫౩

శా. ఆ సావిత్రిని జానగాత్రిని సుజాఢ్యన్ ఘాషణ శ్రేణితో
దాసీదాసజనంబుతో నిరుపమద్రవ్యాళితో దానమున్
జేసెన్ భూపతి సర్వసంతుడు సతిన్ జేగొంచు జేరెన్ నిజా
వాసం బిప్పుడు గామభోగనిరతిన్ దా మండ గొన్నాళ్ళనున్. ౭౫౪

మ. ఘనుయల్ నేలగ మంత్రి యూజ్ఞగొని మ న్నాబుంటు దా గాసన
స్థలికిం దోవగ దైవయోగమున దా సావిత్రియుం దోవ సం
దలి వృక్షంబును రెక్క వాడు మనిం ప్రాణంబు లేగంగ దిం
డిందొప్పెన్ లరిరాంగి దైన్యమున నంతేభీతి వాట్లగన్. ౭౫౫

క. అది గని యమ దప్పాలున్ । గదలని యంగుష్ఠమాత్ర గట్టి కలమునన్
గదియుండ చనగ వెంటన్ । మనసిలయుం జనిమ దీనమానసయగుచున్. ౭౫౬

ఆ.వె. వెనుక దిరిగిచూడ నిసమానవెంగట । మగుడిపోనుము పచ్చి మగువమిన్న
గాంచ పక్క నోసి కరికి నీ వెప్పటి । కటుగుదెంచుదాన నని యమండు. ౭౫౭

క. పెనిమిటితో రావంపతె । మనుజతనువు విడువ నిచట మ ర్త్యశరీరం
బున నాలోకమునకు రా । జన దది నిక్కయమనుచు మ్మ నరసీజాక్షీ. ౭౫౮

క. కర్మమునం జనియించును । గర్మంబున పెరుగు మఱియు గర్మమున జెడున్
గర్మమె సుఖదుఃఖము లిడు । గర్మమె భయశోకములకు గారణము సతీ. ౨౫౯

క. కర్మమునం దేవత్వము । కర్మమున నరత్వ మింక గంధర్వత్వమున్.
గర్మమున రాక్షసత్వము । కర్మమునను మోక్షగతులు గలుగును సుమ్మీ. ౨౬౦

క. కర్మమున బ్రాహ్మణత్వము । కర్మమున క్షత్రియత్వ గతి విట్త్వంబున్
గర్మమున గలుగు శూద్రత కర్మంబున నగు నజస్రమ్ము కనకనిభాంగీ. ౨౬౧

తే.గీ. విని పతివ్రతయైన సావిత్రి భక్తి । వెనగొనగ ధర్మ నీక్షించు పృథుగుణాఢ్య
జ్ఞానమార్గైకదర్శక కమలబంధు । యనుచు వినుమని పల్కె నిస్తంద్ర యగుచు. ౨౬౨

సీ. కర్మ యనగ నెద్ది కర్మకర్త యెవండు కర్మకు హేతువై కడగు నెద్ది
దేహ మనగ నెద్ది దేహి తా నెవ్వండు దేహి దేహమునకు గారణ మెవండు
జ్ఞాన మనగ నెద్ది కను బుద్ధి నా నెద్ది ప్రాణికోటికి బ్రాణ మనగ నెద్ది
యింద్రియంబు లనంగ నెవ్వి లక్షణ మెద్ది వానికి దేవతాపఙ్క్తి యెద్ది

తే.గీ. భోక్త యెవ్వండు తెలియంగ భోజయితయు । నేమి భోగం బనంబడు నెద్ది జీవు
డనగ నెవ్వండు పరమాత్మ యనగ నెవ్వ । డంతయును నాకు నెఱిగింపు మయ్య ధర్మ ! ౨౬౩

వ. అనిన విని ధర్ముండు ఓ సుందరీ ! వేదోక్తంబయిన ధర్మంబు పుణ్యకర్మంబనంబడు. తద్విరుద్ధంబు పాపం బగు. ఫలసంకల్పరహితంబగు దేవసేవాదికంబు కర్మనిర్మూలకంబయి భక్తి నిచ్చు. కొందరు కర్మఫలంబు గోరి యనుభవింతురు. కొందఱు దాని త్యాగంబు సేసి ముక్తు లగుదురు. భక్తుండు జన్మ మృత్యు జరా వ్యాధి శోక భయ వివర్జితుండగు ముక్తి వడయు. మఱియు నా భక్తి ద్వివిధంబగు. సందియమయినది కృష్ణభక్తిరూపంబై నిర్వాణమోక్షదంబై భాసిల్లు. ఇదియు పరమవైష్ణవు లుపాసనామార్గంబు. రెండవది బ్రహ్మనిత్యము లగు యోగులు కోరుదురు. ఇది యుపనిషద్గోచరంబు. బ్రహ్మైకత్వంబు సిద్ధించు. కర్మబీజరూపుండును, తత్ఫలప్రదుండును, కర్మరూపుండును నగు పరమాత్మ నాంబడు. భగవంతుం డుత్కృష్టమైన ప్రకృతిని విహరించుండు. దేహంబు నశ్వరంబు. పృథివియు జలంబును తేజంబును వాయువును నాకాశంబును సృష్టివిధానంబున సూత్రరూపంబులై యుండు. కర్మంబు కర్త దేహి. యాత్మ భోజయిత, భోగంబు విభవభేదంబు, నిష్కృతి మోక్షంబగు. నిది యుంగాక సదసద్వివేకబీజంబగు జ్ఞానంబు నానావిధంబై యుండు. విషయవిభాగంబుల వేరు పఱుచునది బీజంబునాంబడు. వివేకం బీ జ్ఞానంబునకు బీజం బగు అని శ్రుతులు చెప్పు. వాయుభేదంబులగు ప్రాణాదులు దేహికి బలరూపంబులై యుండు. ఇంద్రియపఙ్క్తి యీశ్వరాంశంబై యనూహ్యంబై కర్మప్రేరకంబై దేహులకు దుర్నివార్యంబై యుండు. నిరూ

పిండనలవి గాక యప్రత్యక్షంబైన మనంబు జ్ఞానభేదంబులకు మూలంబగు. త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్ర జిహ్వాఘ్రాణంబులు జ్ఞానేంద్రియవర్గంబు. ఇది దేహాల కర్మలకు మూలంబు. మిత్ర రిపు రూపంబై సుఖదుఃఖంబులం గూర్చు. సూర్య వాయు పృథివీ బ్రహ్మాదు లధిదేవత లనంబడు దురు. ప్రాణ దేహముల ధరించువాడు జీవుండు. పరమంబును, వ్యాపకంబును నగునది బ్రహ్మ యనంబడు. అది నిర్గుణంబును, నిత్యంబును, కారణకారణంబు నై పరమాత్మ నాంబడు. ఇదియ పెరుకగలవారల కెరుక. నీ వడిగినయది తెల్పితి నో ముద్దియా! యథా సుఖంబుగ జను మనిన విని సావిత్రి ధర్ముని కిట్లనియె. ౮౬౪

తే.గీ. అయ్యయో కాంతు విడనాడి యంపెద ప్ర। బోధకుని నిన్ విడచి యెందుబోవుదాన
నడిగినది యెల్ల చెప్పి న న్నాదరించు। ధర్మజేయుడవు వేదవిద ధర్మరాజ! ౮౬౫

క. ఏ యే కర్మము సేసిన। నే యే యోనిని జనించు నేకర్మమునన్
బాయక స్వర్గము వడసెడి। నే యే కర్మంబు నరకహేతువు తండ్రీ! ౮౬౬

శా. ఏకర్మంబున ముక్తి గల్గు మఱి దా నేకర్మమిచ్చున్ శుభా
శోకప్రక్రియ భక్తి యుక్తి మఱి యిచ్చున్ స్వర్గలోకంబు నే
యే కర్మం బొనగు స్మహానరక మే యే కర్మయోగం బిడున్
ధీకాంత్యాయు రోసంగు కర్మ మది యేదీ రోగ మే దిచ్చుటన్. ౮౬౭

క. ఏకర్మము దీర్ఘాయువు! శోకసుఖము నిచ్చు మఱియు శోధాదిగుణం
బేకర్మ మిచ్చు సుఖ మిక। నేకర్మము గలుగజేయు నేర్పుద జెప్పుమా. ౮౬౮

తే.గీ. కర్మ మెయ్యది యల్పాయుగా నొనర్చు। గర్మ మెయ్యది యుఃఖంబు గలుగజేయు
గర్మ మెయ్యది గ్రుడ్డినిగా నొనర్చు। గడగి చెవిటినిగా జేయు గర్మ మెద్ది? ౮౬౯

ఆ. వె. కాయకంటివానిగా జేయు నెయ్యది। యంగహీను జేయునట్టి దెద్ది
బంటివాని జేసి కుందించు నెయ్యది। కపటి జేయునట్టి కర్మ మెద్ది? ౮౭౦

ఆ.వె. పొంగజేసినట్టి దుష్టకర్మం బెద్ది। కడసి మోక్ష మిచ్చు కర్మ మెద్ది
బ్రాహ్మణత్వ మిచ్చు పటుకర్మ మెయ్యది। ఘన తపస్వి జేయు కర్మ మెద్ది? ౮౭౧

ఆ. వె. ధేనులోక మిచ్చు దివ్యకర్మం బెద్ది। నరక మనగ నెద్ది నరకసంఖ్య
యెద్ది నరకమునకు నేగువా రెవ్వారు। పూరియాడ నుండుకాల మెంత? ౮౭౨

వ. ఇట్లడిగిన సావిత్రి ప్రశ్నంబులకు విస్మయం బంది యొక్కింత నవ్వి యముండు జీవుల కర్మపాకంబు జెప్పదొడంగె. ౮౭౩

సీ. తరుణి! పంద్రెండేండ్ల దానవు నీవు నీ జ్ఞానంబు యోగులకైన లేదు
సావిత్రివరదానసౌభాగ్యమున జేసి సావిత్రి వైతివి యాపు విద్య

నీ తండ్రి సావిత్రినింగూర్చి తప మాచరించి నిన్ సుతగా గాంచెను
హరికి శ్రీవలెను గంగకు కదితివలె గౌతమునకహల్యవలెనో నింద్రు

తే.గీ. నకును శచివలె చంద్రునకును రోహిణి । వలె స్మరునకు రతివలె నిప్పునకును
స్వాహవలె పిత్రునకును స్వధవలెను । సత్యవ్రతునకు నీవు. ౮౨౪

ఉ.చ. తల్లి నా కీవు తలపున గలిగె పుట్టి పరమువెల్ల నమగునమ్మ
తప్పు లేదు యిప్పు డిప్పుడే నే నిమ్మ । మనసునందు గొంటి మానుమమ్మ. ౮౨౫

వ. అనిన విని సావిత్రి తన మనంబున సత్యవంతానందంబు నొంది నిశ్చలభక్తియుక్తయైన పిత్రు పతిం గాంచి యిట్లనియె. ౮౨౬

తే.గీ. సత్యవంతునకు నొసగితి వరమ్ము । పుత్రశతకంబు నాకును బుట్టునయ్య
నిపుడు నొక వరమిడితి నీవటయ్య । తావకానంద సంధాయక ధర్మరాజ ! ౮౨౭

తే.గీ. అంధుడైన మా మామ కక్షియుగము । రాజ్యలాభంబు నొసగుము రాజ్యమైన
తండ్రికిని పుత్రశతకంబు తగ నొసగుము । తావకానంద సంధాయక ధర్మరాజ ! ౮౨౮

తే.గీ. లక్ష వర్షములు మాకిలను భోగ । భాగ్యముల నంది పిదప సత్యవంతుతోడ
నేను వైకుంఠమును జేర నిమ్ము వరము । తావకానంద సంధాయక ధర్మరాజ ! ౮౨౯

తే.గీ. జీవకర్మవిపాకంబు చెప్పుమనియు । మనుజులకు విశ్వవిస్తారమైన మాకు
కంప మనసాయె వినుటకు కృపను నాకు । తావకానంద సంధాయక ధర్మరాజ ! ౮౩౦

వ. అనిన విని ధర్మం బిట్లనియె. ౮౩౧

క. కర్మవిపాకము జెప్పెద । నిర్మలమతి వినుము సాధ్వి నే డెందేనిన్
గర్మము శుభమై యొసగును । కర్మ మశుభమును నశుభఫలతిన్ జేయున్. ౮౩౨

వ. శుభాశుభ కర్మంబులు భారతంబున జన్మంబగు, ఇతరంబుల నట్లు కాదు ఫలానుభవమాత్రంబు గలిగియుండు. మనుజు నరులంబగు జీవులెల్లరు కర్మభోగి యగును. పుణ్యకర్మంబున స్వర్గాదులు గలుగు. పాపకర్మంబున నరకాదులు కలుగు. పూర్వార్జిత శుభాశుభ కర్మానుభవంబు నిన్నె నర్వయోనులం భ్రమించుచుండును. కర్మనిర్మూలంబునం బరమ పదంబు. సది నిర్వాణ మార్గము, ద్వివిధము నగు. నది యెట్లుండ నిండను విశేషంబు చెప్పెద వినుము. సర్వ జాతులయందును మానుషజాతి యుత్కృష్ట యగునది. భారతవర్షంబున నుత్కృష్ట యగు. నందు బ్రాహ్మణత్వంబు మహోత్కృష్ట యగు, దానికం టె బ్రహ్మనిష్ఠత్వం బత్యంత ముత్కృష్టమై పొసగు. బ్రహ్మనిష్ఠుండగు బ్రాహ్మణుండు సకాముండనియు, నిష్కాముం డనియు ద్వివిధుండు. సకాముండు కర్మబంధభోగి యగు. నిష్కాముండు సర్వదా నిరుపద్రవుండు. వానికిం బునర్జన్మంబు లేదు. వాడు ద్విభుజ కృష్ణమందిరంబగు గోలోకంబును బడయును. సకాముండు చతుర్భుజ విష్ణుమందిరంబగు వైకుంఠంబున గర్మఫలంబున

వైభవం బనుభవించుచు భారతవర్షంబునకు మరల వచ్చి కాలాంతరంబునకు నిష్కా-
మురుండై భక్తిం జిత్తశుద్ధి నందు. సదాచారులగు బ్రాహ్మణ వైష్ణవులు నిర్మలభక్తి
మంతులు కాక కామ్యానుసారావృత్తిరాహిత్యంబుచేత. తిర్యక్కులు, ఉపోవృత్తినిరతులు
బ్రహ్మలోకంబునం దుందురు. వారికిం బునరావృత్తి కలదు. స్వధర్మనిరతులును, క్షత్త్రి-
యులును సత్యలోకంబు నేలుదురు. వారికిం బునరావృత్తి కలదు. స్వధర్మనిరతులు, సూర్య
భక్తులు సూర్యలోకంబునం దుందురు. వారికిం బునరావృత్తి కలదు. మాంత్రికత్వభక్తులు
మణిద్వీపంబున నిత్యసుఖం బనుభవింతురు. శివభక్తులు, గణపతి భక్తులు, శక్తిభక్తులు [illegible]
లోకంబునం దుందురు. వారికిం బునరావృత్తి కలదు. తక్కిన పుణ్యాత్ములును, భ్రష్టాచారు-
లును, పుణ్యలోక నరకాదులంబులం జెందుదురు. కేవల కర్మఫలానుభోగులు భారతంబునం
బొందుదురు. స్వధర్మ నిరతుండగు విప్రునకు గన్య నిచ్చువాడు చంద్రలోకంబునం బొందును
నెన్ని యింద్రకాలం బుండు. సాలంకృతయగు కన్య నిచ్చినేని ద్విగుణఫలం బనుభవించు.
కర్మఫలత్యాగులు కృష్ణలోకంబునం బొందుదురు. గవ్య రజత స్వర్ణవస్త్ర సర్వ భండాలా-
దులు బ్రాహ్మణునకు నిచ్చువాడు చంద్రలోకంబునం జేరును. మరియు సూర్యలోకంబుం
బొందుట కలదు. అన్ని యుగముల సంవత్సరంబు లుండును. విప్రునికొరకు సదక్షిణంబుగ
భూదానంబు సేయువాడు విష్ణుమందిరంబున శ్వేతద్వీపంబు బ్రవేశించి యచ్చట యావ-
చ్చంద్రదివాకరంబుగ నుండును. విప్రునకు గృహంబు గట్టించి యిచ్చువాడు గృహరేణు
పరిసంఖ్యాయుత వర్షంబులు విష్ణులోకంబున నుండును. దేవాలయంబులు కట్టించువాడే సు
దేవునకు భక్తులగు వారు దేవుని నివాసంబున దద్రేణుసంఖ్యావర్షంబు లుండును.
తటాకంబు నింపు వ్యాపారం ఫలంబు గాను, వాపిచే దశగుణఫలంబు కలుగు, వాపీప్రదానంబున
పటాకఫలంబు గలుగు. నాలుగువేల ధనుల ప్రమాణంబు గలది వాపికాంబడు. పాత్రు-
డగు వానికి దానంబుచేసిన కన్య దశవాపీసమానఫలం బిచ్చు. తటాకంబున గలుగు
ఫలంబు తటాకోద్ధారంబున గలుగు, వాపీపంకోద్ధారంబున వాపీఫలంబు గలుగు. సర్వ-
వృక్షంబు పైచి ప్రతిష్ఠ చేసినేని యయుతవర్షంబులు తపోలోకంబున నుండు. పుష్పోద్యాన-
దానంబు సేయువాడు ధ్రువలోకంబున నయుతవర్షంబు లుండు. విష్ణునకు విమానం బిచ్చు-
వాడు మన్వంతరపర్యంతంబు విష్ణులోకంబున నుండు. చిత్రయుక్తంబగునేని చతుర్గుణ
ఫలంబు లభించు. దానిలో సగముఫలము శిబికాదానంబునం గలుగు. విష్ణునకు దోలికా-
మందిరంబు కట్టించువాడు శతమన్వంతరంబులు విష్ణులోకంబున వసియించు. సౌధయుతం-
బగు రాజమార్గంబుం గట్టించువాడు దయుతవర్షంబు లింద్రలోకంబున నుండు, బ్రాహ్మణుల-
కిచ్చు దానంబుతోడం దేవతలకిచ్చు దానంబులు తుల్యంబు, వింక నేమి.

క. అనఘ విన్మునె యీవిధమే । యీనాడును గలుగుచుండు నియ్యవి దేవే
నీనాడును బరికింపుము । మానవులకు దీని నమ్మ మానక రొమ్మా. ౮౮౪

ఆ.వె. పుణ్యకర్మ చేసి పురుషుండు స్వర్గము । ననుభవించి భారతాఖ్యవర్ష
మందు బుట్టునంత మనుజుడు క్షత్రియుండు వైశ్యుడును మరొక్క డగును. ౮౮౫

క. ఒకనాటి మానవుడు చే కొకనాటికి భోగ మమ్మ మో యుంగను వా
నకలంక వాసవపదములు సకలంబును జేసియేని శతకల్పములన్. ౮౮౬

క. సేసినయాను కర్మము లో । సేసినసేరాక పడదు పడుగో యేలో
దా నాపదవలసినదే । పాసి చనదు కల్పకోటి బహుశతకములన్. ౮౮౭

వ. వైవస్వత సహాయంబునను గాలవ్యూహంబుచేతను వృద్ధిగలుగు. ఓ లతోదరీ! నీ పలికి నది తెలిపితి. నింక నేమి విన నిచ్చయించెద వని యముం డడిగిన విని సావిత్రి ధర్మ రాజా! మానవు లే యే కర్మంబులచే స్వర్గాదిలోక సుఖంబు లనుభవింతురు? తెలుపవే నావుడు పితృపతి యలరి యిట్లనియె. ౮౮౮

ఆ.వె. ధరణిసురున కన్యాదానంబు చేసిన । మానవుండు వినుము మంజువాణి
యన్నికణములన్ని హాయనంబులు సుఖ । మనుభవించుచుండు నింద్రునింట. ౮౮౯

ఉ. ఎవ్వని కేని యన్నమిడెనేనియు వానికి నంత పుణ్య మో
జవ్వని చేయు వేదమును జాలు స్మరించిన యన్నదానముం
దెవ్వడు పాత్రుడో యనుచు నెన్నగరా డొకప్రొద్దు తే దగుం
బువ్వము పెట్టువా డనుగు భూతగణేశ్వరు డందు నీయకన్. ౮౯౦

క. భూసురవరులకు సురభుల । దానము నొసంగువార లచ్యుతునగుచు
యా నదనీలహారోటను । వానములను నంట సుంద్రు పర్యాయతయున్. ౮౯౧

క. పాయసకు పాలమొదవులు । దీయగ దా నొసగునట్టి ధీరుడు లక్ష్మీ
నారాయణుకడ నుండున్ । వారక దల్లోమమానిత వర్షంబు లొగిన్. ౮౯౨

తే.గీ. నాలుగంతలు పుణ్యదినంబునందు । శతగుణము శుభకర్మ సంగతిని గోటి
గుణము నారాయణక్షేత్రమునంధినిం బొ । సంగు గోదానఫలము విస్తార మదువ. ౮౯౩

తే.గీ. భారతంబున గోవును భక్తితోడ । విప్రునకు నిచ్చునాతండు వినుము సురత
దాన మొనరించు బడివేల వత్సరములు । చంద్రలోకంబునందు నిశ్శంకమతిని. ౮౯౪

క. ఉభయముఖీ! గోదానం । బభయప్రద మనియును కర్మిలి నొసగన్
బ్రభుత హరిలోకమునందున్ । విభవముగను రోమతూన విశతాబ్దంబుల్ ౮౯౫

క. ధవళచ్ఛత్రము విప్రున । కెవ డొసగును వాడు జీవనేశ్వరియింటన్
దివ్యుడు దా వసియించున్ । సవురుగ బదివేలయేండ్లు సౌఖ్యం బొప్పన్. ౮౯౬

ఆ.వె. పతితాంగుడైన విప్రునకును వస్త్ర । మొసగ నిచ్చునట్టి యనఘుఁడాప్య
దనిలలోకమందు నధివసించును వడి । వేయియేండ్లు సౌఖ్యశీలి యగుచు. ౮౯౭

క. సాలగ్రామంబును వ । స్త్రాలంకృతముగ నొసంగు నాతఁడు పద్మా
లోలునియింటను సుఖమున । దేలెడి నాచంద్రతారకావనినాథముగన్. ౮౯౮

క. ఏమనుజుఁడు విప్రునకున్ । బ్రేమమతో శయ్య నొసఁగు పృథివి నతండున్
సోమునియందిరమున నా । సోమార్కముగా వసించు సుందరి వింటే. ౮౯౯

క. భూమిసురులకు సురలను । హేమము దానంబు లిచ్చి యనులంగతుఁడై స్వా
హామానినీశనాథుని । ధామంబున నొక్కమనువు వడసుక వసించున్. ౯౦౦

క. గజదానము బ్రాహ్మణునకు । నిజముగ గావించునట్టి నిర్మలుఁడు జయం
తజనకు నర్ధాసనమున । భుజియించున్ భోగ మొక్క మన్వంతరమున్. ౯౦౧

క. భారతమును విప్రునకున్ । వారనము నొసంగునట్టి వారు సుధామున్
వారణమున నందము శృం । గారముగ నట్టి శైలేంద్ర కాలము వర్ష్యా. ౯౦౨

ఆ. వె. శిబిక నిచ్చువారు సేరి సర్వంబు నిచ్చు । వారివంటివారె వసుధ నెన్న
వారి నిచ్చువారు వారుణలోకమున । నొక్కమనువువసుక నుండువారు. ౯౦౩

ఆ.వె. వెలగ పట్టుచీర నీవిరమేనియు । నిచ్చువారు వాయునింట నుండు
వరసుఖముతోడ బదివేలయేండ్లు । మరియు వెలుప్రవాద మగుడ వినుము. ౯౦౪

ఆ.వె. ధాన్య రత్నములను దగనిచ్చువారును । బట్టువారు తదవ బ్రతుకగలరు
వదల కేగువారు వైకుంఠమునకును । వారి భాగ్యమెన్న వశమె మగువ. ౯౦౫

క. హరినామము భక్తిమెయిన్ । నిరతము జపియించునట్టి నిర్మలమతియా
నరుఁడు చిరజీవియగుచు । సురమును వెంగంటు నట్టిమనుజుని గనినన్. ౯౦౬

క. రిలంం భారతమందున్ । డోలను మొనరింపఁజేయు ధూర్వహుఁడు రమా
లోలుని బ్రీతికి బాత్రుఁడు । మేలుగ హరిలోకమందె మెలఁగు మృగాక్షీ. ౯౦౭

క. పున్నమచేరడజామున । జెన్నగ డోలనము సలుప శ్రీహరియింటన్
వన్నెగలిగి శోభనసం । పన్నత వసియించును శతమన్వంతరముల్. ౯౦౮

క. ఉత్తరఫల్గునియందున్ । జిత్తమలర డోలనంబు జేయించినచో
నుత్తమఫలమది ద్విగుణము । ను త్తమ్మిపయారు దాని మహిమ మహితమే. ౯౦౯

క. తిలదానము గావించు । విలసంపూర్ణంబులు శిరని దివ్యయుతన్
స్థలి నుండు విదప సుఖియై । వెలయున్ జిరజీవి యగుచు బృథివి మృగాక్షీ. ౯౧౦

క. తిలదానమునకు ద్విగుణము । ఫలమగు విప్రునకు దామ్రపాత్ర మొసగినన్
ఫలదానము స్వర్గద మగు । ఫలయోదవగ వృక్షదానము సద్గుణా. ౯౧౧

శా. సాలంకారణపత్రమందరివి గన్గొంచు భూమ్యుద్భవంశ్యుదా
దాయం బిర్చి యొసంగువాడు మదమొప్పన్ జంద్రలోకస్థితిన్
గ్రాలుం బేర్మి జతుర్దశేంద్రుల మహాకాలంబు దర్పాత దా
దాలుంపో పదివేలయేం డ్లనఘ గంధర్వప్రపంచస్థానమున్. ౯౧౨

శా. నానాద్రవ్యయుతంబునన్ మఱియు నానాసస్యసంయుక్తమున్
గా నొప్పారెడి భూమి విప్రునకు నిష్కాపట్యుడై యిచ్చినన్
దా నుండున్ హరిలోకమందు నిలసత్సౌఖ్యాబ్ధి నోలాడుచున్
లీలన్ వత్సరలు నూర్వు వేలుదనుకన్ లేమా యతం డాదటన్. ౯౧౩

క. ప్రోపెసగు భూమి నొసగిన । భూపాలుం డగును బుట్టి భోగము లంచున్
శ్రీపతికరుణావశమున । నేపారగ జన్మశతక మేకవిధమునన్. ౯౧౪

క. గ్రామంబును భూమియునను । ప్రేమంబున నొసగునట్టి పథుగుణ బొందున్
దామోదరుని నివాసం । బేమందున్ లక్షమనుష లేకవిధమునన్. ౯౧౫

ఉ. సుప్రజమున్ బ్రియక్షమును శుద్ధజలాంచితవాపికాపనీ
ద్యప్రథమైన పత్తన మహాలత యూన్నతగలిగినట్టి స
ద్విప్రుని కిచ్చెనేని యతివేది యతండు వసించు రాజితా
బ్ధిప్రకరిండు నింద్రులు పదింబదియా నయుతంబు లేగగన్. ౯౧౬

చ. నగరశతంబు వాకృలు వసంబులుసుం బ్రజలున్ సమృద్ధలీ
ల గొమరుమీరగా నొసగు లక్షలు నూరగు నింద్రు లేగగా
నగుడనుక స్మరారిగృహమందు వసించును విష్ణుటస్మహిన్
దిగ ద్రిదశేంద్రభోగమున నెరెచిదివి సమస్త మేలెడిన్. ౯౧౭

క. అధికారముతో దేశము । సధిప్తు వొసగెనేని నాలుగంతలు ఫలమౌ
బుధునకు నగరం బిచ్చిన । విధి నొందునరాకింతు మునుప దెలంపే. ౯౧౮

క. జంబూద్వీపం బిచ్చిన । సంబరము యంతయనగ సందె మదీద్వ
పంబున నుండు మనుజ్జ । స్వాం పరలే దెన్నటికిని మనగజగమనా. ౯౧౯

క. దేవీభక్తులు తప్పక । దేవిలోకంబునందు తిరుగుచుందు పున
ర్భావంబు లేదు వారికి । భూవలయమునందు నెందు బుట్టుదు రటే. ౯౨౦

క. హరిపేరట గార్తికమున । బరగు దులాదాన మిచ్చు బ్రథమ సుఖముగా
హరియింట యుగత్రయము । స్థిరుడగు దదుపాత హరికి సేవ యొనర్చున్. ౯౨౧

క. హరిసేవాపరుడై తగు । తరి గంగను దేఱడను దా మునిగినచో
నురుబదివేల యుగంబులు । హరిమందిరమునను యుండు సంతోషాక్షీ. ౯౨౨

క. తరువాత నతఁడు శ్రీహరి । [illegible]కల్కి వైకుంఠమునన్
స్థితుఁడై యుండు మనుష్యుఁడు । విరహితుఁడై సౌఖ్యపదవి వెలయఁగ [illegible]. ౯౨౩

శా. గంగాతోయమునందు నిత్యమును [illegible] పొందు ని
ర్భంగంబైన పవిత్రతన్ రవివరన్ బాటించు నెల్లప్పుడున్
బొప్పంగుం దద్దురంగమేధఫల[illegible] ధరాదేవికిన్
శృంగారంబులు వాని పాదరజముల్ సేయున్ హరిస్థానముల్. ౯౨౪

తే.గీ. మీన మేషాది మధ్యంగతేను [illegible] హరి సద్వారి నిమజ్జి భూరిమయము
కర్మపరుడు విశుద్ధుండు కడగి మార్గ । చంద్రపర్యంత మందు నిశ్వయని యుండు. ౯౨౫

క. జలదాత యపల [illegible] । [illegible]జుండై శిష్టుని భక్తి గొని వేదచయం
బులు చదివి సుఖించును భూ । తలమున సత్యంతబద్ధతాయువు దనరున్. ౯౨౬

శా. వైశాఖంబున సత్ప్రదానమును ధర్మశ్రేయుఁడై సేయు వా
డైశావాస[illegible] [illegible]ప్రాంతము [illegible] ని
ర్వ్యాక్షోభామహిమాన్వితం దనరు సౌఖ్యంబందు వా డంతటన్
దేశంబున్ గొల[illegible] [illegible] వేయేం చంద్రానన, ౯౨౭

తే.గీ. చైత్ర[illegible] । ప్రతి[illegible] వేత్ర[illegible] [illegible] భక్తి
గొలిచి [illegible] [illegible] । [illegible]యుగముల [illegible] సఫలు[illegible]. ౯౨౮

తే.గీ. నరుఁడు శ్రీరామనవమి [illegible] భక్తి । రాము గొల్చిన మహోత్సవంబు చేసి
విష్ణులోకంబునందున విహరమందు । విడుచ శ్రీరామభక్తుఁడై వృథువు నేల. ౯౨౯

క. శరదాగమాన శుద్ధేశ్వ[illegible] [illegible] రాధే
శ్వమకడ గోలోకంబున । కమునన్ [illegible] [illegible]. ౯౩౦

సీ. పొలుపొంద గార్తికి పూర్ణి[illegible]నందును గోపికలంబున గోపికలను
రాసమండలముగా రహి చేసి [illegible] శ్రీకృష్ణ రాధల [illegible] వేడ్క
పదియారు విధముల బరగెడి యుపచారములు చేసి మదిలోన మోదమంది
సత్కవి [illegible] యుచుభక్తి [illegible] ప్రసన్నం బొనరించువారు [illegible]ముగ
తే.గీ. రాధికానాథలోకనిర్బాధమూని । భోగభాగ్యము గంభీర విస్ఫురితమహిమ
బడతికో విను ముక్తబ్రహ్మ గడమునకు । ధీరగణ్యులు రాధికాదేవిమహిమ. ౯౩౧

తే.గీ. రాసలీలోత్సవము చేసి [illegible] । [illegible] మందినవారు నిర్భీకవృత్తి
[illegible] ధర బుట్టి హరిభక్తి మరిగి [illegible] । గృష్ణపాద్ములై మహాకీర్తిగాంచు. ౯౩౨

క. ఏకాదశీవ్రతము ను । ళ్ళోకుండై సేయువాడు సుమధురమహిమన్
వైకుంఠంబున నుండును । లోకేశుని జీవితంబు లోగొనుపదమున్. ౯౩౩

క. భాద్రపదాది ద్వాదశి । భద్రముగా నింద్రు గొలుచువాడు ప్రదిప ము
హద్రగతి జేరి యుండును । సద్రూపత షష్టివర్షసాహస్రంబున్. ౯౩౪

ఆ.వె. భానువారంబునందు సప్తమిని సంక్ర । మణమునందును రవిగొలుచు మానవుండు
వరగ నడుసలుగుచు సురేశు లనుగొనుచునుక । మాన్యునింటను వసియించు శుద్ధమహిమ. ౯౩౫

తే.గీ. జ్యేష్ఠశుద్ధ చతుర్దశి వెలగి యొప్ప । నాచరించును సావిత్రి యర్చనంబు
నేమమస్వంతరంబులు వాడు బ్రహ్మ । లోకమందుండు సుఖముగా లోలనయన. ౯౩౬

తే.గీ. మాఘశుద్ధాష్టమీతిథియందు మాన్యవృత్తి । భారతిని గొల్చు మనుజుండు బ్రహ్మలేయి
వగలు నుండు మణిద్వీప వర్తనమున । వానికి బునర్భవము లేదు వసుధయందు. ౯౩౭

ఆ.వె. గోవు నిచ్చువాడు గోలోకమున నుండు । మదవిరోధిగూడి మదయుమరి
ధేనురోమసంఖ్య దివ్వరు నన్నిటరెట్టి । వత్సరములు సుఖము వడయుచుండు. ౯౩౮

క. హరిభవనము హరిలోకము । హరుభవనము హరునిలోకమందును బూజా
పరుడై దానపరుండై । పర నామస్మరణ భజనపరుడై యబలా. ౯౩౯

క. సాలగ్రామము నెవ్వడు । మేలుగ బూజించు దత్పదజలంబున్
గ్రోలును వా డేగును శ్రీ । లోలుని మందిరమునకు దరోదరి వింతే. ౯౪౦

తే.గీ. సర్వతీర్థాభిగమనంబు సల్పువాడు । నశ్వమేధంబు జేసినయట్టివాడు
రాజసూయం బొనర్చిన రాజు వీరు । జన్మరహితులు సంతతసౌఖ్యయుతులు. ౯౪౧

తే.గీ. అన్నియజ్ఞంబులకు పెద్ద యంబగూర్చి । సేయు యజ్ఞంబు దానిని జేయువాడు
నిత్యసుఖమును బొందు వినిశ్చలప్రభ । భావమున మానికంబులదీవిలోన. ౯౪౨

వ. మరియు జెప్పెద వినుము. మహాసంభారయుతంబుగ దొల్లి దక్షునిచే యజ్ఞంబుజేయం
బడి శంకరు దక్షులకు కలహంబు వాటిల్లుటం గాంచి నందికేశ్వరుని విప్రులును, విప్రులను
నందికేశ్వరుండును శాపంబులచే దూషించుకొనిరి. అప్పుడు శంకరుం డా యజ్ఞంబును విధ్వం
సంబు సేసె నంత దక్షుండు దేవీయజ్ఞంబు ప్రారంభించి యాచరించి సుఖం బనుభవించె.
అదియుంగాక ధర్మండును, కశ్యపుండును, శేషుండును, కర్దముండును, స్వాయంభువుం
డును, దక్షపుత్రుండగు ప్రియవ్రతుండును, శివుండును, సనత్కుమారుండును, ధ్రువుం
డును, కపిలుండును, దేవీయజ్ఞంబు చేసి శత రాజసూయంబుల ఫలం బందిరి. దేవీ
యజ్ఞంబుకంటె నుత్కృష్టతరంబగు యజ్ఞంబు లేదు. దానిం జేయువాడు జ్ఞానతేజం
బుల విష్ణుసదృశుం డగు. దేవతలలో మహావిష్ణుండును, వైష్ణవులలో నారదుండును,
శాస్త్రంబులలో వేదంబులును, వర్ణంబులలో బ్రాహ్మణత్వంబును, తీర్థంబు
లలో గంగయు, పవిత్రులలో శంభుండును, వ్రతంబులలో ఏకాదశియు, చుక్కలలో
చంద్రుండును, పక్షులలో గరుడుండును, స్త్రీలలో రాధ, ప్రకృతి, వాణి, వసుంధరలును,

నింద్రియంబులలో మనంబును. ప్రజాపతులలో బ్రహ్మయు, వనంబులలో బృందా
వనంబును, వర్షంబులలో భారతవర్షంబును, శ్రీమంతులలో శ్రీయు, విదుషులలో సరస్వ
తియు, పతివ్రతలలో దుర్గయు, సౌభాగ్యవంతులలో రాధయు నెట్లనో యట్లు యజ్ఞంబు
లలో దేవీయజ్ఞంబు సర్వోత్కృష్టంబు. సర్వవేదశాస్త్ర పురాణేతిహాసంబులయందు జెప్పం
బడు. సర్వతపో వ్రత జప తీర్థదాన ధర్మాదులకంటె శతగుణఫలప్రదంబు. ఈ దేవ్యర్చ
నంబు నాచరింపంగావలయు నీవు దేవీభక్తిపరాయణవు గమ్మని చెప్పిన విని సావిత్రి ఓ
సూర్యనందనా శక్తికీర్తనంబు సర్వధర్మంబులకు నెక్కుడంటివి, దేవీభజనంబు సేయు
విధంబు చెప్పుము. అదియుంగాక శుభకర్మవిపాకంబు చెప్పితి వింక నశుభకర్మవిపాకంబు
గూడ నానతీయవే యనుచు భక్తినమ్రయై సావిత్రి. ౯౪౩

సీ. సర్వభూతములందు సముడయి యెవ్వాడు సర్వసాక్షిత నొంది శమనుడయ్యె
పుష్కరంబున ధర్మ బూజించి యెవ్వాని దనయుగా గాంచె బద్మప్రియుండు
సర్వజీవగణంబు సమయించు నెవ్వాడు తతకీర్తి గాంచె గృతాంతుడనుచు
దండధారియు నుద్ధతముడు జీవులశాస్త యెవ్వాడు విశ్వంబు నెల్ల యేలు
తే.గీ. చూడ నెవ్వాడు బ్రహ్మనిష్ఠుండు జీవ। కర్మఫలదుండు మిత్రుండు ఘనగుణుండు
పాపులకు దుఃఖమం దయి పరగుచుండు। నట్టి యమునకు నే బ్రమొక్కి యభినుతింతు. ౯౪౪

క. అని యిట్లు నుతియించిన। వనితకు నుపదేశ మిచ్చె వనజాప్తసుతుం
డనుపమ దేవీమంత్రము। వనజాయతనయన విమలఫల దిది యనుచున్. ౯౪౫

వ. అని మఱియు నారాయణుండు నారదున కిట్లనియె. ౯౪౬

క. మాయాతీత మహాత్మా। వాయువునకుం బద్మనాభవాత్మజుడు మహా
ధీయుక్తి మునివి నిర్మల। నాయక విను మశుభకర్మవిపాక మటంచున్. ౯౪౭

వ. ఇట్లని చెప్పందొడంగె. ౯౪౮

క. శుభకర్మవిపాకంబున। శుభమందును నరుడు మఱియు నందఱి నిను మీ
శుభహీనకర్మపాక మ్ము। శుభమగు నరకంబు నిచ్చు జూపె వరాంగీ. ౯౪౯

ఆ.వె. నరకభేదములవి నానావిధంబులు। కర్మభేదవశత గలుగుచుండు
పృథులవంబులైన ఘోరనరకముల్। జెప్పవాడ వినుము చిన్నదాన. ౯౫౦

వ. నరకకుండంబు లెనుబదియారు శ్రుతికథితంబులై యుండు, వహ్నికుండంబును ౧ తప్తకుం
డంబును ౨ క్షారకుండంబును ౩ విట్కుండంబును ౪ మూత్రకుండంబును ౫ శ్లేష్మకుండం
బును ౬ గరకుండంబును ౭ దూషికాకుండంబును ౮ వసాకుండంబును ౯ శుక్ర
కుండంబును ౧౦ గాత్రమలకుండంబును ౧౧ కర్ణవిట్కుండంబును ౧౨ మజ్జాకుండం
బును ౧౩ మాంసకుండంబును ౧౪ నఖకుండంబును ౧౫ లోమకుండంబును ౧౬ కేశ

కుండంబును ౧౭ అస్థికుండంబును ౧౮ తామ్రకుండంబును ౧౯ లోహకుండంబును ౨౦ చర్మకుండంబును ౨౧ తప్తసురాకుండంబును ౨౨ తీక్ష్ణకంటకకుండంబును ౨౩ విషకుండంబును ౨౪ తప్తతైలకుండంబును ౨౫ ప్రాసకుండంబును ౨౬ పూయకుండంబును ౨౭ సర్పకుండంబును ౨౮ మశకకుండంబును ౨౯ దంశకుండంబును ౩౦ గరళకుండంబును ౩౧ వజ్రదంష్ట్రకుండంబును ౩౨ వృశ్చికకుండంబును ౩౩ శరకుండంబును ౩౪ శూలకుండంబును ౩౫ పరశుకుండంబును ౩౬ ఖడ్గకుండంబును ౩౭ గోలకుండంబును ౩౮ నక్రకుండంబును ౩౯ కాకకుండంబును ౪౦ మంథానకుండంబును ౪౧ బీజకుండమును ౪౨ వజ్రకుండమును ౪౩ తప్తపాషాణకుండమును ౪౪ తీక్ష్ణపాషాణకుండమును ౪౫ లాలాకుండమును ౪౬ మషీకుండమును ౪౭ చూర్ణకుండమును ౪౮ చక్రకుండమును ౪౯ వక్రకుండమును ౫౦ కూర్మకుండమును ౫౧ జ్వాలాకుండమును ౫౨ భస్మకుండమును ౫౩ దగ్ధకుండమును ౫౪ తప్తసూర్మియు ౫౫ అసిపత్రమును ౫౬ క్షురధారమును ౫౭ సూచీముఖమును ౫౮ కోకముఖమును ౫౯ నక్రముఖమును ౬౦ గజదంశమును ౬౧ గోముఖమును ౬౨ కుంభీపాకమును ౬౩ కాలసూత్రమును ౬౪ మత్స్యోదమును ౬౫ కృమికంటకమును ౬౬ పాంసుభోజ్యమును ౬౭ పాశవేష్టనమును ౬౮ శూలప్రోతమును ౬౯ ఉల్కాముఖమును ౭౦ అంధకూపమును ౭౧ వేధనమును ౭౨ తాడనమును ౭౩ జాలరంధ్రమును ౭౪ దేహచూర్ణమును ౭౫ దళనమును ౭౬ శోషణమును ౭౭ కషణమును ౭౮ శూర్పమును ౭౯ జ్వాలాముఖమును ౮౦ ధూమాంధమును ౮౧ నాగవేష్టనమును ౮౨ ప్రకంపనమును ౮౩ భీషణమును ౮౪ అస్పృశ్యకుండమును ౮౫ అశ్రుకుండమును ౮౬ ననునివి యెనుబదియాఱును నరకంబులు మరియు దేవీపాదార్చన వందన నామస్మరణ భజనోపచారంబు లాచరించువారికి నరక భయంబు లేదు. నరకంబులు భయంకరులయిన యమకింకరులంచే రక్షింపబడుచుండు. ఆ కింకరులు దండపాశ శూల శక్తిహస్తులును, దయాశూన్యులును, తేజస్వులును, నిశ్శంకులును, తామ్రపింగళాక్షులును, యోగయుక్తులును, నానారూపధరులును నయి యుందురని చెప్పి మరియు. ౯౫౧

మ. హరిసేవారతులై విశుద్ధులయి పూర్ణాచారులై సద్వ్రత
స్థితులై తాపసులై మనస్వులయి వాసిన్ బ్రహ్మచర్యాశ్రమా
క్షరపుణ్యాశ్రయులైన మానవులు నిక్కం బెన్నడుం జూడ రా
నరకావాసము దూరమందునయినన్ నాళీకపత్రేక్షణా! ౯౫౨

మ. బలిలోపంబున దుష్టవాక్కులనచే బంధుప్రజంబున్ వృథా
కులముం జేసి వహ్నికుండమున కేగున్ లోమసంఖ్యాబ్దముల్

వెలయంగా నటుండి యిప్పుడును నుర్విఁ మూఁడు జన్మంబులఁ
మెలఁగుఁ నీచత రౌద్ర ధర్మ పశుయోనిన్ పద్మపత్రేక్షణా. ౫౩

సీ. నావని కిచ్చిన వస్తువు పరుల నింకొకనికి నిచ్చిన ప్రముఖుఁడికిని
పసకుండము లక్షలు వా డందు నూరేడు లుండును దను సద్ధి యోగిరముగ
గృహకలాపము ... కీడౌను పృథ్విలో నేడు జన్మంబుల నెత్తి యబల
రాత్రంబులోడ దరిద్రుఁడై యల్పాయువై యుండు గొన్నినా ళ్ళపనిలోన
తే. గీ. ప్రియము గాదని గాదని బుసఁసునేని । శుక్రపానంబు సేయింప శుక్రమంద
మందు వసియించు నూరేడు లదియు తించు । పిదప కృమియయి భువి బుట్టి
యదియు బ్రమింగు. ౫౪

సీ. గురు విప్ర నేత్రోదగోష్ఠినయూరం దస్యుండమందు నస్యక్కఁ వంచు
పదివయతేం ద్రుండి పై వ్యాఘ్రమై పుట్టి యేడు జన్మంబుల గోడుగుడిచి
శుద్ధం దగును విష్ణుస్తోత్రంబు సేయుచు సత్రువు రోదగా సుగుసద్ధి
హరిభక్తు గన్నాని హాసియించువా డత్రుపుండంబులోపల నుండు సద్ది
తే.గీ. క్రోధమును పలవర్షముల్ గోడుగుడిచి పిదప జండాలనారియై పృథివి బుట్టి
శోకమును జెంది యిప్పుడు శుద్ధ దగును వింటె కల్యాణి యలివేణి విమలపాణి. ౫౫

సీ. అవని మిత్రద్రోహియగు మానవుఁడు రౌరవమలకుండమున నుండు వలము దింపు
నూరేండ్లపిమ్మట ధారుణి గాడిదై మూఁడుజన్మములందు గోడుగుడిచి
బధిరుని గన్గొని పకపకనగువాడు కర్ణవిటుఁకుండంబు గవలకుండు
నూరేడు లాదట ధారుణి జెవిటియై పేదయై జనియించు పృథివియందు
తే.గీ. నేడు జన్మంబులందు నో యింతి వింటె । రోషమున ఘటణీయుల లొల్లి పెట్టి
కుండజేసెడి మనుజాండు కాలు సజ్జ । కుండమున సద్ది మెసఁగుచు గొనుచు పృథివి
సప్తభవముల నుండు శోకము నగు. ౫౬

మ. అవనిదేవుఁడు ప్రత్యుసం బడరి దాహార్తాంతలం బిక్కఁ తా
ఘనస్వాంతము జేసి నన్నుఁడుడే వంచించు పాపిష్ఠుఁ
నపు డుండం జను దప్తకుండమునకున్ దా లోమసంఖ్యాబ్దముల్
పొవరాఁ బడి సప్తజన్మములలో బుట్టుఁ భువి స్పష్టమై. ౫౭

మ. వివాహంబున సంక్రమంబున సమున్ శ్రాద్ధంబునన్ క్షౌరమున్
నవవస్త్రంబును జేయు క్షౌరయుతకుండంబుం బ్రవేశించి యం
దు వసించుం దగ తంతుమానసములుం దోడ్తో జనుఁ జాకియై
భువి జన్మింపగ నేడుసాయలు స్ఫురత్పూర్ణేందుబింబాననా. ౫౮

మ. ఘనమూలప్రకృతిఁ ద్రయీవితతి శాస్త్రశ్రేణి పౌరాణబం
ధుర నానార్థములఁ హరిఁ హరు విధిఁ సూర్యాదుల న్గారి వా

లో రమణ! మారినచో భయానహగతిఁ జెప్పఁగల్ మహాకల్పముల్
తిరుగుం బిమ్మట నప్పుమా భువిని బాతివ్రత్యశోభానిధీ. ౯౫౯

మ. పరదత్తంబునకే స్వదత్తమునకే బాధఁ బెనం జేయువా
డరలే కర్వవిదేలయేండ్లు మలభాండాంతర్గతిం బొల్చి పెం
పర యన్నేళ్ళు విషంబునం గుదిచి యాపై విట్క్రిమిత్వంబుతో
ధర జన్మించి యనేక బాధలు పడుఁ దారేపవించానవా. ౯౬౦

మ. పరతాటాక మహిం దటాక మొసరింపఁ బూని తద్దేవుని
నరమానాబ్దము మాత్రకుండమున మాత్రం బాని యా పిమ్మటఁ
ధర నెద్దై జనియించి నిండగు శతాబ్దం బుండు నింతేల యో
తరుణీ! చేసిన పాప మెప్పుడును బాధం బెట్ట కెట్లుండెడిన్? ౯౬౧

సీ. ఏకాకియై మృష్ట మెవ్వాడు దిను వాఁడు శ్లేష్మకుండమునందు జేరియుండు
నది దింపు పూర్ణశతాబ్దంబు పిమ్మట నన్నేండ్లు పురుగగు నవని రోను
పిత మాత గురు ప్రియ సుత సుత నెవ్వాడు పోషింప కాతండు పోయియుండు
గరకుండమున పొక్కఁ ఘనశతాబ్దము గరం బనుభవించుచు పదనంతరంబు
తే.గీ. భూతయోనుల జనియించి పొందు గొడవ। లొక్కనూరేడు లాదట నురుశునకంబు
నతిథి గని కన్నుద్రిప్పెడి యతని జలము। పితలు గొనరంద్రు దానికి రతతు దోష. ౯౬౨

సీ. కన్యను బోషించి పర నొక్కనికిని ధనాశ నమ్మెడి యధమాధముండు
మాంసకుండంబున మానినీ రోమప్రమాణవర్షంబులు మాంసభోజి
యగుచుండు నాదట యమభటుల్ మాంసమ్ముతట్టు నెత్తిని బెట్టి దండములను
గొట్టుచుందురు నెత్రు గొనగొన గారగా నాదట విట్క్రిమి యగుచు భువిని
తే.గీ. బుద్ధి యుడుగుచుదేవేండ్లు బిట్టు బాధ। గనయు నాదట వ్యాధుడై యేడుభవము
లుండు నంతట గిటి కుక్కఁ టోటు భేక। ముఖభవంబుల గుందును ముగుద వినుము. ౯౬౩

సీ. ప్రతదినంబుల నుపవాసవాసరముల శ్రాద్ధంబులందును సంగమంబు
పరస్త్రీయను గొనువాడు నభాదకుండంబున దద్భోజనంబు గొంచు
దినమానవర్షముల్ చను నుండు కేశంబు లంటుట చూడక యంధవృత్తి
బార్థివలింగంబు పరగ బూజించెడి నరుడు తద్దేవమానంబుకైన
వర్షంబు లార్తితో వసియించు గేశకుండమునందు నంతట క్షమను యవన

తే.గీ. యోని జనియించి నూరేడు లుండి పిదప। శతసముల రాక్షసుండయి జగతి దిరుగు
పాప మొనరించి సుఖమొంద బ్రహ్మతరమె। పులిసముద్రోణి మృదుపాణి భుజగవేణి. ౯౬౪

సీ. పరకాంత క్రోధుడు పక్షంబు స్త్రీసుతులు నాస్త్యంబు వలపున నంటి చూచు
పతితుండు కాకభాధితలోచనుం డయి కాకకుండంబున గడసియుండు
రోమసంఖ్యాబ్దము ల్మ్రగ్గి నాదటను మూడు ఘనయుం గాశిమై పాపమునను
మరి విప్ర కాంచన చోరుండు మంధాతుండంబునం బడి కొట్టుకొనుచు
రోమాబ్దముల నుండి భీమకింకరదండఘాతిముండై చాల భీతి నొంది
తే.గీ. పిష్ట ఘటియించి గ్రుడ్డియై పేదయయ్యు । బ్రాహ్మడై మూడు జన్మముల్ గౌతపజెంది
స్వర్ణకారుండునై పుట్టు స్వర్ణహారి । దగుచు జనియించు ధాత్రిపై నంబుజాక్షి. ౯౬౫

సీ. తామ్రచోరుడు లోహతస్కరుండును రేణుసంఖ్యాబ్దములు బీజపర్వాబ డయి
బీజకుండంబున భీమకింకరులచే దండితుండగు పరితాపముదప
వెలుపుసొమ్మెత్తు వెంగలి వజ్రకుండమున రోమాబ్దంబు లమితబాధ
ననియించి తాడింపబడు వజ్రములచేత రౌప్య గవ్యము లంబరముల దోచు
తే.గీ. వాడు పాషాణకుండంబు పడదగుంబు । రోమసంఖ్యాబ్దములు శ్వేతరూప ఘనక
మహా శుక్ల విహంగమై చెట్ల దిరిగి । మూడు జన్మంబులకు శుద్ధి నెనయు నబల. ౯౬౬

సీ. పుంశ్చలియన్నంబు భుజియించు మనుజుండు నా త్రి లాలాకుండమందు జేరి
రోమాబ్దములు నిల్చి భీమకింకరదండతాడితుండయి పరితాపమంది
కాలరోగముతోడ భూలోకమున బుట్టి సకల బాధల నొంది చక్కబడును
పాయుండు మ్లేచ్ఛుల పరిచర్య జేసిన మసిజీవియైనను నరుడు రెడల
తే.గీ. బ్రుగ్గి మసికుండమున రోమమానపష్ట । ములు వసించి పిదప వాడు మూడుజన్మ
ములను గరి వసరం బయి పుట్టి మేక । ఘనము గని తాడిచెట్టయి యపల గెలుచు. ౯౬౭

సీ. సుర విప్ర ధాన్యాది పరవస్తువులు మృత్ప్రలింపను మనుజుండు కొంప కేగు
చూర్ణకుండమునకు నొరది నం దుండ్రను నూరేండ్లు పిమ్మట నారసా త్ర
తనయుదూతలచేత తాడితుండయి పిమ్మటను మేషమయి నక్ర్కటంబు నగుచు
మూడుజన్మంబుల గోడుగుడిచి నరుం డగుచు గానవ్యాధి ననుభవించు
తే.గీ. వంశహీనుండు దారిద్ర్యవంతు డగుచు । భూమి నల్పాయువై పెతన్పొందు ద్విజుని
సొమ్ము గొని చక్ర మిచ్చుడి కుంతి చక్ర । కుండమున శతవర్షము లుండు నబల. ౯౬౮

సీ. ద్విజగోధనంబుల విన్నదనంబులు చెరచిన మనుజుండు చేరు వక్ర
కుండంబునకు నందు నుండును నూరుయుగంబులు పిదప వక్రతను దగుచు
నేడు జన్మంబులు నెంతయు పేదయై వంశహాంసను డయి వ ర్తిలు భువి
పిమ్మట గృధ్రమై పిదప సూకరమయి పిల్లియై నెమలియై బిట్టు పగచు
తే.గీ. మెసవి తాబేటిమాంసంబు దినుమనుండు । నిండనూరేండ్లు దా గూర్మకుండమందు
కూర్మభక్షితుడై మీద గూర్మభవనము । మొదలుగాగల జన్మముల్ వదల కెత్తు. ౯౬౯

సీ. ఘృత తైల హరియు శరపస్త్రములు బ్బారికా ధన్యంబులు దొంగిలించి యుండు
ఘవి మత్స్య మూషక మూర్తియౌ సిప్పల మరవిద్రు గంధ ద్రవ్యముల దొంగి
లించినవాడుండు మించిన రోమార్ద్రములు దగ్గఱుండదు నరకయు దగుచు
పరపైత్యకాపని బలయిన ఫలమును హింసచే హరియించు హీనుండు

తే.గీ. సుగ్రగ సూచీముఖంబున నుండు పెద్ద। బొబ్బలిడుచును నేర్చును భూరి బాధ
సప్తమన్వంతరంబుల దప్పదగుచు। పిదప జనియించు భూమిపై వేదయగుచు. ౯౭౦

సీ. ధర్మంబు నరయక ధరణీజనుంగారు దండించెడి ప్రమత్తుండు దేవ
గోళమండంబునదును నది తప్త తోయారాంధకారు భయంకరమ్ము
భీమదంష్ట్రములగు పృథుకీటకములచే సంయుక్తమగుటచే సకలబాధ
లా కీటకములచేత నందుచుండును రోమసంఖ్యాబ్దములు మది జక్కబడును

తే.గీ. అక్రమంబుగ నరుల కమలబడిన। నక్రముల జంపు మనుజుండు నక్రకుండ
గతుడగుచు రోమమానాబ్దకములు నిల్చి। పృథివి నక్రుడగుచు బుట్టు పీడపొలగు. ౯౭౧

సీ. విష్ణుపాదంబున విడువంగ విశ్వపండ మెవ్వాడు నా దేవ నెక్కడైన
గోడునకై యస్థిసందాంతరముననుండు రోమము వ్యాప్తదయను
పిమ్మట దక్కడై పృథివిని జన్మించు యామిద గుంభుడు విగుచు నేడు
భవముల విలపించు భాగ్యహీనుండయి మనసు శుద్ధి పొందు దోషకాడి

తే.గీ. కటుప్రతోసున్న భార్యను కలయు నరుడు। తప్తత్రామంబునందును వగచుచుండు
శరశరద్దులు పిమ్మట జక్కబడును। పులిసుక్రోడ దృదపాణి పుడగవేళ. ౯౭౨

సీ. భువి జన్మాతాన్నము సపిరాన్నంబు తిని రోమాండంబు దెనయ దేమ
నరుడు నూరేండ్లు బరగి తర్వాతను చావిదియై యంత గాలియును
న ప్తజన్మలు యుండి సకలబాధల జెంది ప్రతిదినయి దేనయై పరలి పిదప
శుద్ధత నొందును నొరధి జర్మాస్త్రమునచేత చేసి ద్రవ్యమును

తే.గీ. కొంచె నూరేండ్లు దా జన్మించుదమండు। జొచ్చు శాస్త్రాజ్ఞ గైకొని శాస్త్రనింద
గుడుచు విప్రుండు పడి మరాండమున శతాబ్దములును మది శాస్త్రయాజి యగును. ౯౭౩

సీ. వాగ్దుష్టుడగుచు స్వస్వామి గోపానవాడు వక్షకంటకమున దేశ మొంది
తాడింపబడు ఘోరదండపంక్తులచేత దండి కింకరులచే గండ లెగయ
నాదట నవ జన్మావధిగాగ సుప్తదశవంబై పుట్టి చక్కబడును
విష ముడి జీవుల వధించు మనుజుండు విషభోజి యగుచును వేయినములు

తే.గీ. బండి విషకుండమున నుండి యుండుమియద్రణి స్వభూతియు నై నూరు వత్సరములు
మండి యాపట సుద్ధియౌ యయిర్కి సేయు। జన్మముల సంగదలనొంది చక్కబడును. ౯౭౪

సీ. అప్పు నెద్దును గతినాత్మదై క్రతో బట్టు గొడ్డుమిట్టి పట్టునపుడు
తప్త తైలంబునందు వసించు నాలుగు యుగముల కాలంబు నెగులునను
అమిత లోమమానాబ్దముల్ వృషముల ఘాతము నొంద । నొందు దాని నెపంబు
తప్త లోహంబున దా గాల్చు జీవిని హాలకు నిమ్మాత దేసు గోళ
తే.గీ. కుండమునకును నయుతాబ్దములు నందు విదర వ్యాధియుతుండయి వృషుని బుట్టు
నొరక్షధరమును శుద్ధుడా నుర్వియందు । వ్యర్థముగ నెల నంజూపు నాదగించు
గృహిని జని లోమమానంబు నెలలి వసవ । నమనిలో ప్లేచ్ఛపలాక్షి మై జనించు. ౯౦౪

సీ. ఉపసీమయుడు శూద్రయాజియై తద్వాద్ధకర్త్రంబు దిని తచ్చవముల గాంచి
లోమమానాబ్దముల్ పూయమండమునందు తగ నుండి యమదండ తాడితు డయి
హా యనుచును దుడ ఘాతముపై శూద్రుడై యమదుఃఖములందు గోడుగుడిచి
లోగ మూడుడు బధిరుడు నర్రమమ నయి జలాదిపేద్వారి బట్ట యగును
తే.గీ. అపనిరోగము గృష్ణపాదాంకితము । తనను నప్పంబు గొట్టిన మనుజు డేగి
నప్పకుండంబునకు నందు నప్పభక్షియై దగనట నుండి వెక్కెండ్లు మదకు సర్ప
బహ్మయును సాధనము బొందు క్ష్మతలమున. ౯౦౫

సీ. బ్రహ్మప్రదత్తజీవ్యముల క్షుద్రజంతువులను జంపెడి వంచకుడి
నాకలంబున జంతుమానాబ్దముం యున్ని పాతాళ బద్ధాంఘ్రి పాటి యగుచు
నా జంతువులచేత నాదగింపబడుచు మోగి కింకరులచేత మొత్తబడుచు
నా దేహ్యముండును వడి నందుమీదట క్షుద్రజంతు వగుచు క్షోణి బుట్టి
తే. గీ. విదర యూపనుడై వృద్ధి వెర్మి దరిగి । రోగము నవయవహీనుడౌ మనుజు డగును
దాని నాదంకయులు కర్రయని తాడ । నంబు నేయుడు రేమంట సంబుజాక్షి. ౯౦౬

తే.గీ. క్షుద్రజంతుప్రహారికి క్షుద్రజంతు । లోమమానాబ్దములు నామలోకమందు
మునికి యగు బృథ్వి మాకలయోనియందు । గాకయోనిని జనియించు కంబుకంఠి. ౯౦౭

సీ. ఘనలోభమున ప్రజాతతిని దండించువా డందును వృశ్చికకుండమందు
లోమసంఖ్యాబ్దము లామీద వృశ్చికజాతియై భువి బుట్టి సప్తభవము
లనుభవించును బాధ లాదట శుద్ధుడౌ ధరణీయుతుడు శస్త్రధారియైన
నస్త్రధారకుడై నను సంధ్యాహీన విప్రుడైనను మహావిష్ణుభక్తి
తే.గీ. హీనుడైనను శరముఖ్య హాయకుండ । మందు వసియించు లోమసంఖ్యాబ్దసమితి
విద్ధుడగు శరములచేత నిదరవాడు । శుద్ధుడై బ్రమకునుజామ్మ శోభనాంగి. ౯౦౮

సీ. కడు ఘనలుబ్ధుడై ఖడ్గంబునను గాసి నరులవా డసిపత్ర నరకమందు
మనుజుల్వేలింద్రుల మదిదాక వసియించు గత్తిచే ఘాతుకు డొత్తెనేని

నూఱుగునైన మనువులకాలంబునందు ఖడ్గధారలచేత గాసినొంది
తిండిపెట్టరు నూఱు దండిజన్మంబుల నంధానుయును నుండు మఱియు నపల

తే.గీ. పందియై కోడియై యేడు భవము లుండు । పిక్కయై యేడుభవముల కొట్టుకొనును
పిలియు కప్పయు నై కైనుబోతు నగుచు । వసటనొందెడి నేదేని జననములను. ౯౮౦

సీ. గ్రామంబులును నగరంబులు గాల్చిన నరు డేగు క్షురయుక్త నరకమునకు
నందు రక్తాంగుడై యవ్వల మహి నేమిన్పుడు లమేధ్యంబు భోజనముగ
మహిన్నవర్త్రిందగు వాడంతటను గుష్వ యగు నేడుజన్మంబు లందుమీద
శూలియౌ గుష్టియౌ నొరది నేదేని జన్మంబుల విమ్మట మాన్యుడగుచు

తే.గీ. పరుల నిందించువాడును బ్రాహ్మణులను । తిట్టువాడును నూచిని గొట్టుకొనుచు
మూడుయుగములు తేలు పాము మఱి వ్రజ । బస్తకీటములును నయి వ్యాధి గుండు. ౯౮౧

సీ. కొంపగూల్చెడివాడు గో ఛాగ మేష సంహర్తయు గోరాబరాఖ్యమైన
నరకంబునందు గింకరులచే బాధితుండగుచుండును యుగత్రయంబు మఱియు
వ్యాధియుక్తంబై నయట్టి దాయిన నపభవము లుండును దినన నొక మూడు
జన్మంబులను మేషజాతియు జన్మత్రయము ఛాగజాతియు నగును మఱియు

తే.గీ. రోగియును దేదమైన నరుండు దాద । హీనుడును బంధుహీనుండు నైనవాడు
నగుచు సంతాపమును బొందు నంబుజాక్షి । నరకనాథం పడయంప నాలకంబె. ౯౮౨

సీ. సామాన్యవస్తుపరచౌర్యంబొనర్చు మానవుడు నక్రముఖంబు దవిలి యందు
మూడుయుగము లుండి మనుకొని గోజాతియై నరుడయి చక్కనగుసుజన్మ
గజ గో తురగభేది గజదంశమునకేగు మూడుయుగము లందు గోడుగుడుచు
మూడుజన్మములందు మనుకొని హస్తియై గుఱ్ఱమై యూఁపద గోవు నగుచు
మ్లేచ్ఛుడై మూడేసి తుచ్ఛజన్మములంది చక్కనౌ మరి విను జలరుహాక్షి
బలమైన దప్పిచే జలమాను గోవను వారించునాతఁడు వరిగ గోను

తే.గీ. కాళ్యనరకంబునకు జేరి యందు క్రిములు । లప్రజలనుంబు పై నాల తావమొందు
నొక్క మన్వంతరము వెండియుం దరిద్రు । డగుచు గోహీనరోగి తలంచుచుండు ౯౮౩

సీ. అతిదేశ విప్ర గోహత్యల నొనరించు కొండె యగమ్యతో గూడు దోషి
స్త్రీహత్య నొనరించు వనటియు భిక్షుకహత్య గావించిన యతడు బ్రాహ్మ
హత్య జేసినవాడు నరుగు కుంభీపాకనరకంబునకు నందు నరపిశాచ
సుతుకింకరులు వాని చూర్ణంబు గావించి వహ్నిలో బడవైచి వడిగ దప్త

తే.గీ. తైలమును బోసి యుడికించ దత్తరమున । గొట్టిరొనద ప్తలోహముల్ పెట్టి వాల్చ
పదునాలుగురింద్రు లటుగంగ బాముల బడునందు మీదట ధారుణియందు దిగ్గ [illegible] ౯౮౪

సీ. గద్దయై వేయేండ్లు కడగి సూకరమయి వేయేండ్లు కాకమై వేయియేండ్లు
సప్తజన్మంబుల సర్పమై యిరువదివేలేండ్లు క్రిమియయి విష్ఠ నుండు
విదపను గృధ్రమై పేడమై యుండును నా విను సావిత్రి సరిసబంధు
తనయుని గనుగొని ధర్మరాజ సాంద్రయుల యతి చేసి యనగ నెట్టు

తే.గీ. వా డగమ్యాగమనుడు వేసవిఁ దనంగ। గ్రామయాజి యనంగ వీర్ప్రతిగ్ర
హియు ననంగను సంధ్యావిహీను డనగ। క్షమను పక్షిని దన మాట కాపు డనగ
వృషలిపతిగ దన నెప్పుడు విను పలంతు. ౯౧౪

వ. అనిన విని ధర్మరాజు నందరి కృష్ణునందును. కృష్ణార్చనయందును. బ్రహ్మాదులందును
శివునియందును, శివలింగంబునందును, సూర్యునందును, [illegible]యందును, గణేశు
నందును, గురియందును, భేదబుద్ధి జేయువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. స్వగురు
నందును, విష్ణువైష్ణవంబునందును జన్మదాతయందును. మాతయందును, భేదబుద్ధి జేయువాడు
బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. వైష్ణవులందును. ధర్మమందును, యితర బ్రాహ్మణుల
యందును, భేదబుద్ధి చేయువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. విప్రపాదోదకంబునం
దును, సాలగ్రామశిలయందును భేదబుద్ధిజేయువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు.
శివనైవేద్య, విష్ణునైవేద్యంబుల భేదబుద్ధిం జేయువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు.
సర్వేశ్వరుండు నగు శ్రీకృష్ణునియందును. సర్వాంతరాత్మయై నానాలోకాధారుండవైన నిర్గుణ
బ్రహ్మంబునందును భేదబుద్ధి జేయువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. స్త్రీధర్మ్మని
యందును, శక్తిశాస్త్రంబునందును ద్వేషంబు వహించువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు
నొందు. వేదవిహితంబగు పితృదేవార్చనంబు విడుచువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు.
నారాయణుని, నారాయణ మంత్రోపాసకుని నిందించువాడును, పావన బ్రహ్మస్వరూపిణియగు
మహాదేవిని నిందించువాడును బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. కృష్ణజన్మాష్టమిని, శ్రీరామ
నవమిని, శివరాత్రిని, యేకాదశిని, భానువారంబును, పంచపర్వంబులును విడుచు మాన
వుడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. అంబువాచియందు భూఖననంబును, శౌచాదికంబును
జేయువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. గురువును, తల్లిని, దండ్రిని. సాధ్వియగు
భార్యను, సుతుని, సుతను, దోషంబులేక పోషింపక త్యజించువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు
నొందు. సముద్భవుండయ్యు పెండ్లిలేని సుతుని గన్నట్టివాడును, హరిభక్తివిహీనుండును,
హరిం బూజించనివాడును, హరినైవేద్యంబు గొననివాడును, పార్థివలింగంబు బూజించని
వాడును బ్రహ్మహత్యాదోషంబునొందుదురు. గోవుల ప్రహారదండనంబు చేయువాడును,
వృషభవాహనుండగు విప్రుండును, గోవులకు యుచ్ఛిష్టంబును పెట్టువాడును, వృషవాహనస్థు
డును భుజించువాడును గోహత్యాదోషంబు నొందుదురు. వృషలీపతిని యాజనంబునం

విడిచిపోవువాడును, వాని యన్నంబు దినువాడును శతగోహత్యాదోషంబు నొందు. యజ్ఞా గ్నిని వారిచే బ్రాహ్మణవాడును, గోవును దన్నువాడును, రాళ్ళ గిలిగొనక నిల్చి పెంచు వాడును, గోవధ దోషంబు నొందు. స్నిగ్ధపాదుండై భుజించువాడును, శయనించువాడును, సూర్యోదయంబున భుజించువాడును గోహత్యాదోషంబు నొందు. అవీరాన్నభోజియును, మానిసీపుత్రుండును, త్రిసంధ్యావిహీనుండును స్వధర్మవర్జితుండును, దేవుండును ధేనువు సహింపని నరుండును, పెనిమిటిని తిట్టునట్టి గర్భిణియును, గోమార్గంబునను, గోమార్గంబు నను దుర్గంబునను సస్యంబు పెట్టువాడును, లోభంబుననేని, అజ్ఞానంబుననేని గోవధా ప్రాయశ్చిత్తంబు మానినవాడును, గోవుల పాలింపని గోస్వామియును గోహత్యాదోషంబు నొందుదురు. ప్రాణులను, దేవతాప్రతిమను, గృహంబు, సస్యము, నైవేద్యంబును, పుష్పము లను, అన్నంబును దాచువాడును, ఎల్లప్పుడు దీపంబు, దెబ్బలు లేమి లేదనువాడును, మిథ్యావాదియు, కూటసాక్షియు, దేవద్వేషియు, గురుద్వేషియు, గోహత్యాదోషంబు నొందుదురు. దేవతా ప్రతిమను, గురువును, బ్రాహ్మణుని, పవిత్రమగు గాంగ సలిలంబు బున నమస్కరింపని వాడును, ప్రణమునకు గోవంబున నాశీర్వదింపని బ్రాహ్మణుడును, విద్యార్థికి విద్య నివ్వనివాడును గోహత్యాదోషంబు నొందుదురు. మరియు నగమ్యాలక్ష ణంబు దెలిపెద వినుము. ౯౮౬

క. గమ్యయగును స్వగృహిణి దా । రమ్యంబగు వేదవిదితలక్షణసరణిన్
సామ్యము గను నే యన్యయ । గమ్య యగుఁ బరుని బసను గలయఁగ దానిన్. ౯౮౭

క. హరిహస్తము చెప్పితి నిక, నో మానిని తెలిపెదను సురాపానమునన్
సీమంతిని నేర్మి వినుమా ! నామనమున నెన్నబడు నగమ్యల రీతుల్. ౯౮౮

క. శూద్రుఁడు గాని విప్రపత్నియు । శూద్రాంగన విప్రుఁ గలసి శుద్ధుండును సం
పత్రము జెప్పబడెను । సద్రూపవతీణి రక్తగమ్య లటంచున్. ౯౮౯

ఆ.వె. పాపసంఘమెందు బ్రాహ్మణి గలసిన । శూద్రుబ్రహ్మహత్య లేదు గదర
బ్రాహ్మణికిని నంత పాపంబు పొసగును । సంఘమందు సుదతి సందియంబు. ౯౯౦

ఆ.వె. బ్రాహ్మణుండు శూద్రపత్నిని గైకొన్న । శూద్రుఁడంత గొన్న సుదతి గొన్న
పతితుఁడైన దాని బ్రాహ్మను సున్నను । వృషలియగును దాని వింటె మగువ. ౯౯౧

ఆ.వె. పతితగును వృషలిపతి సంధ్యను మాని । మాలకంటె నీచుఁడగును లలన
విష్ణుతోడ సమము విను తప్పును దాని । పితలు బట్టి యమునితటములు గొనరు. ౯౯౨

ఆ.వె. లోకజన్మములను గూడబెట్టినయట్టి । ధర్మమెల్ల జెడును దపములెల్ల
పూజలెల్ల మురిగిపోవును వృషలిని । విడువలేక పొందు విప్రుఁ గనుము. ౯౯౩

ఆ.వె. కల్లుద్రావినట్టి కడుబోఁకకాఱికి । వృషలి గట్టుకొన్న వెంగలికిని
పెంటభోజనంబు పెట్టింపఁబడు నాదు । లోకమందు నిరయ లోకమునను. ౯౯౪

ఆ.వె. తప్తముద్రచేత దగ్ధమౌ దేహంబు । తప్తహేమదగ్ధ తనువు నొప్పు
పాపకారియు హరిపాపపహమందు । బంధమైన సుడికి బంధమంత్రు. ౯౯౫

ఆ.వె. సుఖము వెంది రాజకోపరాంగి నపతితల్లి । సత్తగూడ నసుయునాలి
జెరిచి పదివె నపతిరిచిచ త్రిప్రత । సన్న్యాసి యుత్త సకృత్ శిష్య॥ మరియు. ౯౯౬

ఆ.వె. శిష్యపత్ని మరియు జెలియలి భ్రాతృక । స్వసను మిత్రుతల్లి సన్న భార్య
నన్నకోడలునాలి సంబంగరాము । స్మృత్యగమ్యలంచు నెఱుఁగు బుధుఁడు. ౯౯౭

క. రాముడును సత్యగమ్యం । లో మస్త్రభరేశ నలుపు మమ్మును జనుని
రాము మనుజులను గాంచి । నాయుడు బ్రహ్మహల్యఁ డని నూరుండున్. ౯౯౮

తే.గీ. ఆ యుగమ్మంత నడుచు యజ్ఞమువిడి । కర్మములు నెప్పుడును గాడు ఖలు డటంచు
వాని బుద్ధజనము పుడమిరమునండి । యంతరమున నాకలోకమందు నరుడు. ౯౯౯

తే.గీ. తప్పుసంధ్యయుపాస్తిని మొప్ప యొకడు । సంధ్యనాచ్చర మానెడి వంటి యొకడు
మూఁడుసంధ్యల గొంచెట్టు మూఢు డొకడు। నాఁడు సంధ్యావిహీనుండనంగ బరగు. ౧౦౦౦

తే.గీ. దైవ విష్ణు రాముని నొడు గాక । నుప్ప గని యాలి గర్భంబు బట్టు బాని
మంత్రమును గొనువాని మర్త్యమూర్తి । యనిరి దీక్షితుం డనఁగ బరఁగు. ౧౦౦౧

వ. ప్రవాహంబులను నడుమ హస్తమున ప్రమాణములగు గంగాదానిటుల భూమి యందు నరాయణుండు నివసించినట్టి నారాయణక్షేత్రంబు ప్రతుండనగువాడు హరిపదంబు నొందుం గాన వారణాసియందును, బదరికయందును, గంగాసాగరసంగమంబునను, పుష్కరంబునను, హరిహరక్షేత్రంబునను, ప్రభాసంబును గాయకోటి తీర్థంబును, హరిద్వారంబును, ద్వారావతిని, మాతృపురంబును, సరస్వతినది తీరంబునను, బృందావనంబునను, గోదావరిని, గౌతమిని, త్రివేణిని, హిమాలయంబునను నెవ్వండు దానంబు పరిగ్రహించు వాఁడు ప్రతిగ్రాహి యనంబడు. వానికిని గుంభీపాకనరకంబు సిద్ధంబు. మఱియు, ౧౦౦౨

తే.గీ. శూద్రయాజకు మొనరించి శూద్రసేవ । సేయువాఁడంచు గ్రామయాజి యని యొప్పు
దేవద్రవ్యంబు దినువాడు దేవలుండు । శూద్రపాకోపజీవియే సూపకుడు ౧౦౦౩

తే.గీ. సంధ్యవార్చక పూజలు సలుప కెపుడు । నిప్పునట్లు చరించెడి వాఁడె ప్రమత్తుఁ డనఁబడు తెలియఁగ మనుజ నీవు । నన్నడిగినట్టి యధమలక్షణముల నెల్ల. ౧౦౦౪

క. భగవత్సేవ యొనర్పక । మనుజా దోషంబు లెప్పుడు మట్టుపడవు మే
లగు కర్మ చేసి శుద్ధత । బడు మనుష్యుండు నరకతాపము గల్గున్. ౧౦౦౫

తే.గీ. లంజయింటను బుట్టి లంజచే గుడుపును । బ్రాహ్మణునకు దొడ్డపాతకములు
వాడు కాలసూత్రపత్రియై నూరేండ్లు । పిదప రోగి యగుచు బృథివి బుట్టు. ౧౦౦౬

వ. ధృతి నొకరిఁ బయించును బతివ్రత సెందవవాని గూడినఁ
క్షితి గులటాత్వమొందును స్పృశించ తృతీయుని ధృష్టయౌఁ గీ
రి తలచిన బుంశ్చలీత్వము ప్రమిమ్మను నెంపవానిగూడి పం
చతనుప్పలంబు వేశ్య యగు షష్ఠుని గూడిన బుంగియౌ వినిం
దృత నిక నెందఱైనను మహాగణికాభిధ గాంచు పత్రిరియౌ. ౧౦౦౭

తే.గీ. పిలట మొదలగు దుష్టుల గూడెనేని । సనుడు మహోగ్రద నరమెడు నరకమంది
బాధ జెందుచు వొల్లంటి పనుల దంచి తలచి మేష్టును తనలోన దలగనుచును. ౧౦౦౮

క. బిలటాగారికి నూరేం । డ్లుభృష్టాగునకు నాలుగంతలు గను బుం
శ్చలి గలయ నారు వేశ్యం।గలయు నెనిమిదియగును బుంగి గలసినవంటే నకరము. ౧౦౦౯

క. ఆరయంగ మహావేశ్యం । దరిసిన నూరంతలు యమదండను బడు ది
త్రిరి వాయున ఒక ప్రకటమా । కరి శాల్మలు లగుచు రవని గ్రామముగ వారల్. ౧౦౧౦

క. రవి చంద్ర గ్రహణంబుల । యవసరముల సొపడునత డాటిం తపపం
డు పసించు మెదుకు లన్నెం । డ్లపలఁ భువి నురరరోగియై బుట్టుచును. ౧౦౧౧

తే.గీ. మాట యిచ్చిన కన్యను మరల బసు । పిచ్చువాడుండు నూరేండ్లు హీనవృత్తి
పొందుచుండిక దరిద్రభాజి యుండు । పొందువేష్టమును శతాబ్దములు మదతి. ౧౦౧౨

క. ఓటం బార్థివలింగము । దూషించిన బెనుబ పాశ ప్రోతమునందుఁ
నా జేరియుండు నూరేం । డ్లో జలజదళాక్షి దేవలుండగు విదపఁ, ౧౦౧౩

తే.గీ. హృదయవేల్పునకు బ్రకంపమును దొనర్చు । నట్టి నరుడు ప్రకంపనమందు నుండు
విప్రులోమాబ్దములు భార్య విభుని గోపదృష్టి గని యుల్మకరంబున గష్టమొందు. ౧౦౧౪

తే.గీ. మగనిపై గోపమున చిట్టు మందయాన । మెగమునను గొరకంటకి మొత్తి మొత్తి
యమునిదూతలు నూరేండ్లు హానిజేయ।విదప విధవ యగుట కేగు బృథివి పటల. ౧౦౧౫

తే.గీ. భర్త్రదూషిణి మేదగు దాము బట్టు । విధవయై వ్యాధియు రమై వెనుక జక్క
బడును షూద్రునితో గూడు పడతియంధకూపమున బడి బాధతో గొట్టుకొనును. ౧౦౧౬

తే.గీ. శూద్రభోజ్య పతుర్దశ మనువరేణ్య । కాలమును మేఘమును జాల గలయు నీశ్వ
మునిగితేలుచు నుండును వెనుక నేడు । జన్మముల గాకి బందియు జంబుకంబు. ౧౦౧౭

తే.గీ. అగుచు నూరుభవంబుల నార్తిజెంది । కోడియును వానరంబును గోతియును నయి
యేడుజన్మంబు లట్లుండి గోడుగుడిచ । మారలైత సర్వభోజ్యమై మనును విదప. ౧౦౧౮

తే.గీ. అందుమీఁదట వితివిమై యపల మన్న, లోగముస బాధలం జిక్కి భోగములను
బాసి పుంశ్చలివై కష్టబాధిత యగు । దైలకాంతిణివై తుద । మేలు గాంచు. ౧౦౧౯

తే.గీ. వేశ్యవేషము నిముసక వేడనుము । నేని జలచంద్రమునసేని యింక బుంగి
దండతాడనమును బడియుండు గులట । మోహమూర్ఛకమున బడు దెలియు మబల. ౧౦౨౦

తే.గీ. స్వైరిణీయు దసనంబున బడును ధృష్ట । శోషణంబున జిక్కును సొరది నిట్లు
నాటిలోకంబునను యాతనలను బొందు । దాని బడుపాటు లెల్లను వసున వింటె. ౧౦౨౧

ఉ. మాతల క్రూరపండసముతోడను విష ఘటించి మాత్రముగా
రోతను నోర్చి త్రావి వదయుంబదము స్మను గొక్క దేగ సి
రితను యుండి పిమ్మటను బృథ్విని విట్కార్మికయై జనించి యు
త్పాతత లక్షవర్ష విపదార్తి బడల్పడుదాను పుంశ్చలుల్. ౧౦౨౨

చ. తరుణియొదవన్ సపత్న పరదారల బొందినవాడు దా గడా
యముపటు బోయి యద్దితని యుంతట దప్తజలంబు నేరి కో
రమునడి రెండు పక్షములు గాంచి ప్రసవ్యమునందు విప్రుడై
క్షమ జనియించు శుద్ధుడగు క్షత్రియు డాయజు దంప్రియాసుడున్. ౧౦౨౩

కం. పతిని సపత్నిని గూడిన । తరుణియు సట్లుగనుజన్మ తప్పదు ఘనినిం
దరవిందపద్మ పూర్వము । సరిగా వయియించెనమ్మ సావిత్రమ్మా. ౧౦౨౪

కం. పాపసమృద్ధియు గూడిన । ఘూపాలుడు కోటియును బొందుం దల్లిం
జేపట్టిన పాపము నే । నాపగుడమ్ము లాప్పమిందు నాలోకమునన్. ౧౦౨౫

ఆ.వె. చేటలంతరేసి చెడుపురుగులు గుట్ట । ద్రాగినట్టి యుష్ణ ద్రావిగోను
నాధపమునుజన్మ పడసెయ్య రింద్రమం । దనుక విప్రకాంత దగనె మట్టు. ౧౦౨౬

ఆ.వె. ఘనిని బంది యారము బట్టి వినము వివి । యేమి నాకులంపు గోపసంఘ
భాగలబ్ధమునను సకలదుఃఖములంను । నా నరకము బొందు నాకిలాజు. ౧౦౨౭

ఆ.వె. పాణి మలసి బట్టి బద్దలాడినవాడు । జ్వాలికాముఖంబు నోలి జేరు
గంగనీళ్ల శిలను గైకొని బొంకాడు । కష్టమందు జ్వాలికాముఖమున. ౧౦౨౮

వ. మరియు వినుము. ౧౦౨౯

ఆ.వె. పలుపటీకయు సాచి వరమిచ్చి తప్పిన । ఖలుడు జ్వాలికాముఖంబు జేరు
దేవతాలయమున దివిరి చెప్పినది పో । గడపి జ్వాలికాముఖమున జేరు. ౧౦౩౦

ఆ.వె. నావయ్య పుట్టి గోపాటమును మట్టి । బద్దలాడువాడు జ్వాల జేరు
చేసినట్టి ప్రతిన జేయకుండినవాడు । కదలకుండు జ్వాలికాముఖమున. ౧౦౩౧

క. మిత్రద్రోహి కృతఘ్నుఁడు । గోత్రఁగ విశ్వాసఘాతుకుండును మిథ్యల్
పత్రించు సాక్ష్యమును నవ । విత్రుఁడు జ్వాలాముఖమున వేఁగు లందుఁగ. ౧౦౩౨

క. బ్బాలాహ్వ ఖగములు బ్బులా । కీలాదగ్ధు లగుచుంద్రు కింకిరనికర
ప్రాలాపనదండంబుల । పాలై పసులుగ వసురపాలుర దనుకఁగ. ౧౦౩౩

ఆ.వె. [illegible] ముట్టి బొంకు నయుండా వాపట । [illegible] యగుచు నేడు మనుజులంటు
గుణగణశ్రేష్ఠు ముట్టి కల్లాడి నష్టజ । న్మమునం దొల్లు దగుచు మహిని దిరుగు. ౧౦౩౪

ఆ.వె. [illegible] ముట్టి తప్పు చెప్పినవాఁడు । వృట్టుఁడగు చెంటువుప్వగా జ
నించు నొక్క ముట్టి నిక్కంబు పల్కని । మొంటి నష్టజన్మముల యందగు. ౧౦౩౫

ఆ.వె. మదిగ జేయి సాచి పరము చెల్లించని । ఖలుఁడు నష్టజన్మములను దాయ
దాయమందు పిదప బ్రహ్మహీనుండగు । మనుజుఁ డగుచు మదిని మంచి బడయు. ౧౦౩౬

తే.గీ. పరగృహంబున బడ్డాను నరుఁడు నష్ట । జన్మముల దేవయందగు స్వామిబుధుని
ముట్టి కల్లాడు వ్రుయమునం బ్రరిగ బుట్టి । మూడు నాముల బధిరుండు మూయుడగు. ౧౦౩౭

తే.గీ. మురిగి నెవ్వఁడు విప్రుని మోసగాడు । గండశైలంబున నగు గృధ్రముమమూఁడు
సమ్మనారద మిదియు నరుడు బ్రహ్మఘ్న । మనుజు గల్లరి మందాక మగుచు నరి. ౧౦౩౮

తే.గీ. నిత్యకర్మం బడ్డంచు నీచఫలతో । మునుఁడు మృదేవు బ్రాం దేశు తపము వృథ
మలను దెడజేయుఁడా దగు మందరాంగి । కర్మహాని ద్విజాళికి గడు నష్టంబు. ౧౦౩౯

తే.గీ. వేదవాక్యంబు విని నవ్వ పెట్టియు నుప । వాసమును వ్రతమును గెంటువా పితరుల
దూషవాడును ఘూత్రమాంధుమారి యగుచుఁ బొగను దినమూఁడు వర్షముల్ పొగిలి పొగిలి. ౧౦౪౦

శా. వేదార్థంబును దూఱు నీచుఁడు వ్యథావేశంబునం గుందుచుఁ
దావోపన్యాసముల స్మృతంబు గాని మత్స్యవిప్రనం బౌని యా
మిదఁ ఖుప్పత గాంచు దేవులను ఘాయిదేవులఁ దూఱినఁ
మిదం గ్రిందు బడేసమండి పెదచుఁ మీనాక్షి యాలింపుమీ. ౧౦౪౧

తే.గీ. వాడు ఘూత్రమాంధమున కేగివగచి ఘూసు । తమము రోగాన నది తించు దల్లడిల్లి
నాల్గుపండంలమేడులు మూల్గుచుండి । యేడుజన్మంబులం బొందు నెలుకవాడు. ౧౦౪౨

తే.గీ. పెన్క నానావిధంబైన విహగజాతు । లందు జన్మించి కృమిజాతి నవతరించి
వృక్షజాతులలో బుట్టి పిదప బశువు । తనువునంబుట్టి శుద్ధుడౌ తదనయను. ౧౦౪౩

తే.గీ. జ్యోతిషముచేత జీవించు నతఁడు ధనము । గొంచును జికిత్స యొనరించు టాళ లక్ష్మ
యనుము మొదలగునవి యమ్మ జనుడు నసము।విలుచువాడును గను నాగవేష్టనంబు. ౧౦౪౪

తే.గీ. నాగవేష్టమున కేగు నరుఁడు పాప । గణులచే గట్టబడి రోమగణనసమం
బందు వసియుంచి పక్షియై యుపల గణక।వైద్యజీవియు యగు సప్తభవములందు. ౧౦౪౫

క. ఆమీదట గోవులు దగు । నామీదట ధర్మరాజు దగు నెన్నంగా
నామీద లంగరాయం । డై మించుట విడవ కుద్దు దగు మృదులాంగీ. ౧౦౪౬

ఆ.వె. వేరి నీకు నేను జెప్పితిని ప్రసిద్ధ । ఖండములను నింక గొంచెపాటి
ఖండములును గలవు ఖండనార్థము దండ । ధరుడ నాదు ప్రోల దరసినయెడ. ౧౦౪౭

ఆ.వె. వేనవేల్కర్మ లెట్టివో యుండునో । దానిఫలము గుడిచిరాని నరుడు
మేలు చెందలేడు మీనాక్షి సింక । వెరియగోరి పెద్ది తెలుపగదవె. ౧౦౪౮

వ. అనిన విని సంతోషించి సావిత్రి. ౧౦౪౯

తే.గీ. వేద వేదాంగపారగ విమలమూర్తి । ధర్మరాజ మహాభాగ కర్మబంధ
మోక్షకారణమైనట్టి ముఖ్యవస్తు । వొందు గలదొక్కొ సకలశాస్త్రోక్తి ననఘ. ౧౦౫౦

తే.గీ. సకలఖండంబులోనికి జొరఁగనీక । మంగళప్రదమై సుఖమై ఘనామృత
ధామమై సర్వప్రదంబయినట్టి కర్మ । కలదె తెలుపుము నా కిష్టకరుణ బూని. ౧౦౫౧

తే.గీ. నరకఖండంబు లెట్టివి నళినమిత్ర । తనయ యా ఖండములకును జనెడివార
లెట్టివారలు వసింతు రెపుడు బూని । వైనవానికి దగు వేది యనుచు నడుగ. ౧౦౫౨

తే.గీ. కఠినబాధల బొందిన కాయ మెట్లు । తడవు నిలుపును దగ్గమై చెడనుగాక
యని యడిగినట్టి సావిత్రి నాదరించి । ధర్మరాజు పలికెను దాని నుడువ. ౧౦౫౩

వ. ఓ మధురవాణీ! నాలుగువేదంబులయందును, ధర్మశాస్త్రంబులయందును, పురాణముల
యందును, ఇతిహాసంబులయందును, పాంచరాత్రాద్యాగమములయందును, సంహితలయం
దును, సర్వవేదాంగంబులయందును సారభూతంబును, కర్మబంధవిమోచకంబును, మంగళ
ప్రదంబును, ధర్మపరిహితంబును నగు సుపాయంబు వినిపించెద వినుము. ౧౦౫౪

తే.గీ. పరగ దేవతలను మహాభక్తి బూజ । సేయువారలు దారు నా సమయమునను
చేసి సఖిలైకమాతను ధృతి దలంచి । ధర్మమను వారు దాను నా ధనమునందు. ౧౦౫౫

క. హరి కీర్తి మాత్రంబునను । హరిదాసులను బవిత్రము తలంచు శ్రీ
హరికిఁ బండుట మిచ్చెడి । హరిభక్తులు దారు మాయకోలయములనుఁ బో. ౧౦౫౬

ఉ. పదలక మూడుసంధ్యలను వార్చుట శుద్ధమనుష్యుఁ డైనవా
డెట పరదేవిభక్తి గనదేని నివృత్తిని బొందనేర డో
సుదపతి యాశ్వరాత్మునకు మాధవసేవయు గృష్ణమంత్రము
నలని మోక్షహేతువులు కావున ధర్మలు బొందరాదటే. ౧౦౫౭

క. పరమేశ్వరుని గ్రిరోచను । హరునిఁ సేవించు పాపకర్మల గన్నఁ
గరుడుని భూరిమనంగను । సురగంగయపోలె మాత లోడును రెమరిఁ. ౧౦౫౮

క. లోకైకపోషకుండగు । శ్రీకృష్ణుని మంత్రమును విశేషనియతితో
నాకొనిని స్మరించిన నా । లోకము పేర్లైన విను గోలంబకదా. ౧౦౫౯

క. దాయణి శ్రీదేవి పదము । లారాధించెడి మహాత్మునం దతిధీతిన్
బేర్లైన చిత్రగుప్తుడు । పాలక దా గంటమెత్తి వ్రాయడు సుగుణా. ౧౦౬౦

క. పదరి ప్రతిదియు వాయువు । జలమును నగ్నియును నాకసంబును జెప్పం
బడు పంచభూతము లనుచు । నొదలిక సమదాయ లనుచు నొప్పు ధరిత్రిన్. ౧౦౬౧

క. ఆ యేడదు కృత్రిమం బగు । నాయక నశ్వరము లగును ధర్మంబును నా
నేయెడ నో యుదిపోయిన । నోయమ యంగుష్ఠమాను డౌదవెడు నిందున్. ౧౦౬౨

తే.గీ. జీవపురుషుండు దానట్టి చిన్నిమేను దాల్చి బద్ధుం డగుచు తాప దాహములను
జెదక మనిగాక నాఫల మెందుచుండు । నాయమలోకంబులో నుండు నరకములను. ౧౦౬౩

ఆ.వె. జలముపంచనేని శస్త్రంబుచేనేని । కత్తినేని తీక్ష్ణకంటకమున
నేని రాతనేని నూనియనాగులో నని సుండు గుంజానేని జడట. ౧౦౬౪

క. చెప్పితి నీ వడిగినయది । తప్పక నో యింతి యింక దండధరుపురిన్
జొప్పడు కుండంబులయం । దొప్పెడి లక్షణములెల్ల నోర్మి దెలిపెదన్. ౧౦౬౫

వ. వినుమని ధర్మరాజు సావిత్రి కిట్లని చెప్పం బొడంగె. నో పతివ్రతాలలామమా! యా కుండంబులు పూర్ణచంద్రమండలాకారంబులై, నిమ్నంబులై, తప్తపాషాణసమన్వితంబులై, యనశ్వరంబులై, పాతకులకు నానాదుఃఖకరంబులై యుండునట్లు మహేశ్వరి యిచ్ఛచే నొల్లి నిర్మింపబడియె. మఱియు వినుము. ౧౦౬౬

తే.గీ. మండుకొంటిపుల శరహ సమానశిఖల నెగడు క్రోశు వహ్నికుండంబు దనరు
శిక్షితాన్వితమును బాతకరక్షితంబు దండతాడనఘోరసంతాపపదము. ౧౦౬౭

తే.గీ. తప్తజలకుండ మది క్రోశు దాని హింస్ర జంతు రాజుల్వను ఉదకశబ్దములును
గలిగియుండు మహాఘోరగములు మిగుల దుస్సహం బది విను మిక దోయజాక్షి. ౧౦౬౮

తే.గీ. క్షారకుండంబుకడ నుండు గాకకోటి । త్రాహి త్రాహి యటంచు శబ్దములు సేయు
దావులను వారి దాడించుపక్షి నాడుమాతలును నుండు నది క్రోశుమాత్రముండు. ౧౦౬౯

తే.గీ. విట్పూర్తంబగు కుండంబు వినుము క్రోశు శుష్కకంఠోష్ఠతాలులై క్షుధ బొగులుచు
నుంద్రు నా కింకరులు గొట్ట నురుతరముల సేయుచును దాని రాల్తురై తెలియ వినుము. ౧౦౭౦

తే.గీ. మూత్రకుండంబు ప్రొద్దుల మురికిగుంట యుండు గవ్యూతమాత్రమై యార్మి నాదు
కింకరులు గొట్ట నేడ్చుచు సంకిలిబడి । కొట్టుకొందురు దానిలో జెట్టసులు. ౧౦౭౧

తే.గీ. శ్లేష్మకుండంబు ప్రొద్దులచేత నిండి । వానిచే దినబడుచుంద్రు పాపు లందు
దండతాడిత లగుచును దాని నిడివి । క్రోశులో సగ మందురు కుముదనయన. ౧౦౭౨

తే.గీ. మఱియు గనుంత మునోను మానుసుగుచు గిడుములచేత నాల్గు గిటడంబు
గండములచేత మాతలు పండసంబు। సేయుగా జేయుచుండును నరకరాస్య. ౧౦౦౩

తే.గీ. వినుము మలపూష్టుండంబు విస్తృతంబు నిని యుప్రకోను పాప్రలు పడుదు పంచు
పత్రదంష్ట్రింబు పుష్పలు నాం గడము మోది రాదపమనుంప్రు నాను ఘటులు. ౧౦౦౪

తే.గీ. ఒక్కక్రోను పసాడంత మునుఁ నుంచు నాను వివి నాప్ర యుంచుడు నగదోనుచు
శుక్రకులంబు నొక క్రోను శుక్రకీల మయము పాపంచే నింపి ఘనుప మగుదు. ౧౦౦౫

తే.గీ. వి క్రమంతంబు బుదోను వి ప్రయుయము కీటమయుసును నై పాపిరోచి నొంచు
నంబరోప్రము పాపముస్థితంబు। పాపసంఘంబు గిటముర్ పట్టి కడను. ౧౦౦౬

తే.గీ. గాత్రములుండు మవి పాపగాడము యంచు మాంతాడనములు నొంచు దోమగంచు
దష్టదుష్టుండు మనుష్టు గతి మహించు। పాపమొ నుండు బాధించు నాపులయను. ౧౦౦౭

తే.గీ. మజ్జతో నింపు బండంబు మఱియు నిష్ఠ్య మయము బండంబు వెంటను ఘనమయులను
నాపిలం నుంచు నింయును నాడుముయు। బంపనంబిను వైయుంప్రు తల్లడిలుదు. ౧౦౦౮

తే.గీ. మఱి సహాయులు నల్లు మస్యాపిని వెనుగ వాప్రమంతంబు కొంటము దగిలి యుండ
నడు గష్యాంతము వాం వెంబుపెట్టు పాపసంఘంబు నిక్కయా బుద్ధిగయను. ౧౦౦౯

తే.గీ. వ మహాహాంబుదా నుంచు వ మహాహామయుములగు ప్రతిము పాక మాటునాటి
చేష్ట తెత్పరించిఫలం దెలుప్పగనుడు విడింప్ర దునుడు వ్యాంకమడు. ౧౦౧౦

తే.గీ. బగ ఘమాసికమును ద్వాంతయు ఉరోహా బండమును వ మహానుకోబండము మఱి
మస్తుబండంబు పప్పెఁజి బనుముచేత। నింపి గప్యాతిమాత్రమై యుంచు నవల. ౧౦౧౧

తే.గీ. ఉంచు కాల్మరి యొక లక్ష కంచెము లయ యుండ్లలో నింపి యొక క్రోను బుద్ధి బుద్ధి
మది వెల్వంపు పాప్రం మది ప్రింపబడగ ద్రోయుము పకట నా ఘనుల మునుడు. ౧౦౧౨

తే.గీ. తైలబండంబునను వ పత్రి లంబు మరి విషాదంబు నొక క్రోను మాన మంచు
వాని వెంటంట దాప్రలు పగు పగు నొట్టునోనుయుంప్రు మాతలు నొట్టుయుంప్రు. ౧౦౧౩

తే.గీ. ధ్వాంతబండంబు క్రిమియు దానిచే। తప్తతప్పంబు పాప్రలు సకలవిధము
లయిన బాధల నుండుము వంచు నాని। గనక లంటంగ బుడుగుల గరచుచుండ. ౧౦౧౪

తే.గీ. పూయబండంబు వెంచు గప్యాగ్ని యుంచు పూయమునదియు పురుగులు దోయుచుండ
పంష్ట్రదగువాని నా ఘటుర్ తరివి తరిమి। తాడనము సేయుచుండును దండములను. ౧౦౧౫

తే.గీ. ఉబల మకరంబు పెదంగనష్ట మూట మకరములు వెంచు క్రోశాడమానముంచు
కాళ్ళు చేతులు గట్టిన గాప్ప కాప్ప। మనుచు నేష్వంగ నాప్రం నిరుచు దొకడు. ౧౦౧౬

తే.గీ. పత్ర వృశ్చిక బండముర్ నాపిరోను నగము మానంబు గలుగు దగిరి పత్ర
వృశ్చికంబులచే గమ వేయనంమదోయుచుండును పాప్రలు పూపుడోటి. ౧౦౧౭

తే.గీ. కరము మొదలుగుగల మూట పంప్రపదన । దానిచేతనె నిండి యున్నాడు వసు
నలసు దావులను పీడించు వెరియ వాడిగోలు నగుసుగు వరియాణమూని వెలుచు. ౧౮౮

తే.గీ. రక్తతోయాఖ్య మనుసది ధ్వాంతయుతము । కీటకసంయుతము వాడిగోటి భయద
మొకక్రొక్రోయుండు నాభయు రాక్రమునగి బట్టి తన్నుచు గ్రుద్దుచు గొట్టుచుంద్రు. ౧౮౯

తే.గీ. సక్రమండంబు వాడిగోరు నగ యుండు । వెంటమిసుట్టి బలబంధ లంటియుండు
దాపువిల్లు డ వానిచే భగ్నదంబు । పేయబడుదురు బలుకంపు చేయు రోత. ౧౯౦

తే.గీ. కీజ మందార కుండముల్ గింజి నూరు । నాయభట లారి పాత్రం మేదురముగ
గొట్టుచుందురు వారలు బట్టుసగవ । జారి దేహంబులేక యూ పంప్రపదన. ౧౯౧

తే.గీ. మదిరాకృపంబు చెక్కునమ్మయుండు । వెంమవాజ్ఞలంత నుండు నిటుల
గొంచు రోడం సందగొట్టుచుందురు భటుల్ । దాపిసంఘ మేత్తు బట్టి కట్టి. ౧౯౨

తే.గీ. క్రోటు లోటు లాలకుండంబు భయపదంబు । పాపికోటి సంటు బడగద్రోచి
నీటమీద పెట్టి కాటుకరొంతల పంటి నాడు భటులు బట్టిగొంద్రు. ౧౯౩

తే.గీ. బసర మూత్రకుండ మొక్క క్రోధ ధాను । మస్కృప్తముల జేయు దండసంద్ర
కటిపు తండిగాగ సదరంచు పెదరంపు । దరఁ నాయభటులు తన్నుచుంద్రు. ౧౯౪

తే.గీ. గుడుకులాంచక్రకుండంబు నంటితే ఘూర్ణనగాన గూడు గోపుటి పది
యూపుకోటసులను బడు గన్నాగులు । వెంచ పండసులు మొందుచున్న. ౧౯౫

తే.గీ. తప్తవాలుకామిశ్రితము కంపసం బది । బంధుపముందేర ఖలుడు సటుల
బడుదు సుండు నాడు భటులు దండింతురు । గ్రోసయాను మద్ది కోములాంగి. ౧౯౬

తే.గీ. తప్తభస్మంబు క్రోధుండు దారుణంబు । బసిన పాపులు భస్మంబు భక్షణంబు
సేయజేయుదు నా భటుల్ చెప్పరాం । తప్తపాషాణములు నోట దాస్కుచుంద్రు. ౧౯౭

తే.గీ. దగ్ధకుండంబు క్రోధుండు ధ్వాంతయుతము । సెక్కమును రోమ దానిలో జిక్కు ఖలుల
దారుణ యమసిప్పు నా భటుల్ పట్టుబట్టి గట్టి కొట్టుచు నుండురు ట్టి పలుసు. ౧౯౮

తే.గీ. క్షారకుండమయిన యుష్ణకుండ మేగి । యూష్ణం బిసి తీరదు సుండునాసు
కెమ్మయుండు వ్యగచ్ఛాగులు యుండు కట్టి । మా నిక భటాళి గాఢ దేయుదురు. ౧౯౯

తే.గీ. మాహిరం డవి ఉక్కులి నాయమని । క్రొల గోగ బడు దురు గ్రుమ్మి క్రమ్మి
బొందులు రొవల్లి యూండ్లుగా బడుచు నా నాయ దండముల దయ దేయుచున్న. ౨౦౦

తే.గీ. క్షారకుండంబు నంటమై గొండ్రంగాండు । దగ్ధ దమయయి రోస ప్రబలము
కరము దాని చేరిన పేయరొంధు । చెడద నిటిగాను సేయుమెల్ల దెబ్బ. ౨౦౧

తే.గీ. రాయరూపంబు గోదాణ్ణ బండ సుద్ది । యమునుగని విండ్ల రోయుండు దెబ్బ
గొడలు స్థాను సుం డుండు చెమగుసుదా కలశ దిబ్బె యుంద్రు గిన్రిలిదరు. ౨౦౨

ఆ.వె. కడగి [illegible] గజముల [illegible] । గోముఖంబు [illegible]
[illegible] । [illegible] జలముమును. ౧౧౦౩

క. [illegible] గొప్పది । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౦౪

ఆ.వె. [illegible] పాపు [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౦౫

ఆ.వె. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౦౬

తే.గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]? ౧౧౦౭

తే.గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౦౮

తే.గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౦౯

తే.గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౧౦

తే.గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] జేయుదు [illegible] । [illegible]. ౧౧౧౧

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౧౨

క. వెలుగు [illegible] । [illegible] జేయు
బలు [illegible] । [illegible]. ౧౧౧౩

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౧౪

తే.గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౧౫

తే.గీ. [illegible] । పాపు [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] వినుము. ౧౧౧౬

తే.గీ. జాలరంధ్రంబు వల యుయర్ చాల గట్టి । నూఱుసింహుల పెట్టు ఘోరముగను
ప్రాణులను బట్టికొట్టి ఘటంబుచేత । నింపియుంచును యమరాజకింకరేశి. ౧౧౧౭

తే.గీ. చూర్ణకుండంబు మహామంబు । వొడ్డుమన్న కోటనిలువుల రోకను కొట్టి కొట్టి
సుగ్గునాపింప మూర్ఖులి వగ్గలి పడు । పాపికోటుల దయ జూపదా యేమ. ౧౧౧౮

తే.గీ. దళనకుండంబు పదినూఱు ధనువు లుండు । తప్తసైకతంబు ముప్పది ధనువు లుండు
నూటనిలువుల కోషంబు నీరుయుండు వెలయ శూర్పంబు వంద్రెండు నిలువు లుండు. ౧౧౧౯

క. మరియు బ్రతప్తవాలుకము నుండును ప్రాణుల బాధపెట్టఁగా
నిటువదినిండ్ల పొడుగును నెంతయు నాడు ధనుర్ప్రమాణసం
బుగనది నేయుమండు రదు నుగ్రగతిన్ గమిధీతవంబును
మ్మగ్గియుగ వద్ది చెప్పదగునా నిటుసత్య రసితలోచనా. ౧౧౨౦

తే.గీ. జ్వాలికాముఖ మది శిఖిజ్వాల రెగయు ఖలజనుల గాల్చుచుండు నక్కట మృగాక్షి
దాని రొల యుపవదినిండ్లు దప్పదదు । నక్కదీయ ధనుల వాఘ హంసగమన: ౧౧౨౧

తే.గీ. ఇనుకయూపముల్ మండు రెగయుచుండునాపనగ మదియు సర్వపాపులకును
జూపు వెడగొట్టు మొక్కుచు రాజపట్టు । దప్పు తప్తంగ మూర్ఖుల దెరియుంట్రు. ౧౧౨౨

తే.గీ. మఱియు ధూమ్రాంధమను కుండు వరలు ధూమమయతమనగను బరిమితి ధనుశ్శతమనగను
శ్వానసంధ్రంబులను బోగ చాల దూరి । యూపిరాపింప దం దుండు పాపులును. ౧౧౨౩

తే.గీ. నాగపాశంబు మూర్ఖులను నాగపట్టి । దంను గానింపు నం దుండు ఖలుల బట్టి
మొమువదాసగు కుండంబు రెయుగచెప్ప నాఢ నింకేమ యడిగెదు సతిసనయన. ౧౧౨౪

వ. ఇనిన విని యంత సావిత్రి ధర్మరాజా ! నీవంత సఖిలంబు వింటి, కృతార్థనైతి, నింక
నానాటంబై, సర్వపాపవినాశకంబై ముక్తిదంబైన దేవీభక్తి నాకుం దయసేయుమని
మనవి మఱియు. ౧౧౨౫

తే.గీ. అడుగాను నా తల్లి యంబికాదె । యుక్తిం బశకమును దేవ దీక్షిద
మును విదమను నిపేకజంబునను దెల్పి మాప్పునను గృతకృత్య సేయుంగదయ్య, ౧౧౨౬

క. అని వపంబు సేయుటయు యమ్మయు దామనుడు న్ బ్రమధంబున న్
బహుకగవచ్చు మాఘమను జ్ఞానము నిమ్ము డకంచు గా నన
బ్రదిమలదీం నామమున నామని బ్రేమను దెల్పుమయ్య యా
నిపునుమల్ల బ్రహ్మం వెదెద నిమ్ము విసేకసుందనా. ౧౧౨౭

తే.గీ. చంద్రికంబె నెందు వల్లి నూతుమమంగను । తెక్కుచంద్రు దాని రొక్కనూటు
మనగు రెక్కుచంద్రుడు మహిని జ్ఞానము నిమ్ము । దేశికుండు వేయు తెలుపనేల. ౧౧౨౮

వ. వనితా! నీ విట్లు పలువిధంబులం బలుకనేల? నీ వడిగినవెల్ల చెప్పెద నని మున్న నీకు వరం బిచ్చియుంటి. నీ వడిగిన ముక్తిలక్షణంబును, నిషేకఖండనంబును చెప్పెద వినుమని ధర్మరా జిట్లు చెప్పఁదొడంగె. ౧౧౨౯

ఉ. శేషుఁడు వేయివక్త్రముల, శ్రీగళుఁ డైదుముఖంబులన్, మహా
భాషుఁడు ధాత నాలుగగు వక్త్రములన్, బహువేది శౌరి, దా
మూషికవాహనుండు గజముఖ్యుఁడు షణ్ముఖుఁడున్ వచింపలే
రీషదనంతమైన సకలేశ్వరి సద్గుణకోటి నంగనా! ౧౧౩౦

క. వేదములు నాలుగును విను । మా దేవీమహిమముల గలాంశము చెప్పన్
గా దగవు వాణియును । సనకాదులు కపిలాద్యసిద్ధు లట్టి మునుల్. ౧౧౩౧

క. ఒక దొక కొంత యెఱుంగుదు । రొక దొక కొంతయు నెఱుంగు నోపి యజుఁడు దా
నొక కొంత యెఱుఁగు గణపతి । ప్రకటించెడి నితనికంటె పైవాఁ డగుటన్. ౧౧౩౨

క. గణపతికంటెను శంభుఁడు । గణియింపఁగఁగలఁడు దేవికథనము మిగులన్
ఫణిశాయియుఁడు గోపాలక । మణి చెప్పం డొల్లి రాసమండలమందున్. ౧౧౩౩

ఆ.వె. శివుఁడు కృష్ణువలన దనరి విన్నంతలో । దేవిగుణము కొంత తెలిపె ధర్మ
సుతుని విజితగిరిని ప్రకటంబుగా దాన । గొంత యనికి నితఁడు కోరి చెప్పె. ౧౧౩౪

వ. నా తండ్రియగు సూర్యుండు తొల్లి నేను వైరాగ్యయుక్తుండనై తపంబున కరుగ నరుంచి యప్పుడు నా కెఱింగించిన విషయంబు చెప్పెద వినుము. ఆకాశంబు స్వాంతంబు నెఱుంగనట్లు దేవిగుణంబులు దేవియే యెఱుంగదు. ఇక నితరులం జెప్పనేల యని చెప్పి ధర్మరాజు మఱియు. ౧౧౩౫

సీ. సర్వాత్మయై మఱి సర్వేశ్వరుం డయి సర్వకారణమూలసాధను డయి
సర్వపాలకు డయి సర్వాధ్యక్షు డయి యింక సర్వకర్తయు సర్వసాక్షియు నయి
నిత్యరూపాదియై నిత్యశరీరు డయి నిత్యమదానంద నిశ్చలుండు
నయి నిర్గుణుండును నిరంజనుం డయి నిరామయు డయి నిర్లిప్తు డయి విరక్త

తే.గీ. యుండు నిర్గుణుడును ధర్తలో డయి పరాత్పరుం డయి పరిణామరహితు డగుచు
ప్రకృతి మాయాన్వితుండగు పరమపురుషు । దాతని నెఱుఁగ లే రిమ్మ యఖిల జనుల. ౧౧౩౬

తే.గీ. పురుషునకు ప్రకృతికి భేద మరయరాదు । వారి రెండును నొక్కటై వరలుచుండు
సచ్చిదానందరూపిణి శక్తి మాయ । యాకృతీకయె రూపంబు నూహ్యమండు. ౧౧౩౭

మ. పురుషుం డొల్లఁ దానొక్కఁడాని సృజనంబుం జేసె సద్దేవి యే
మని సర్గోపమహాటి చక్కఁదన మాహా దాని వర్ణింపఁగా

లను సర్వఁ బవిత్రముల్ పొందము నా రంభాది దివ్యాంగనా
జనముల్ దాని పొరంగులో శతశతాంశం బీడురానేర్తురే ! ౧౧౩౮

ఉ. తల్లలనాసురూప గుణధామ ముఖప్రవిభాతసోము సం
ఫుల్లసరోజలోచను ముముక్షువికారవిమోచను స్మహా
మల్లు గుమారతల్లజుని మంజుల వేణునినాద భూరిసం
పల్లలితుఁ సృజించె నొక పల్లవకుండును పల్లవీయుతుఁ. ౧౧౩౯

తే.గీ. అతఁడు కృష్ణుండు ద్విభుజుండు నఖిలకర్త । యూపె రాధామహాదేవి యాద్యమాయ
ప్రకృతి లోకవిధాత్రి యో పద్మనయన । యొరయుము మొత్త భేదంబు వారిలోన. ౧౧౪౦

వ. అతని వంశహస్తుగా ద్విభుజుగా రాసమండలమధ్యస్థుగా వనమాలావిభూషితుగా గౌస్తుభ
మణివిరాజితుగా జంబుక మాలతీ మాలికావిశోభితుగా శిఖిపింఛమాడునిగా భక్తులు ధ్యానిం
తురు. మఱియు, ౧౧౪౧

సీ. ఏవాని భయముచే నా వాయుభవుండు సర్వంబు జేయు నొసఁగ ప్రాయు
ఏవాని భయముచే శ్రీవల్లభుఁడు సర్వపాలనం బొనరించు లీల లొసగు
ఏవాని భయముచే నీశుండు కాలాగ్నిరుద్రుఁడౌ సేయు సుప్రళయములు
ఏవాని భయముచే నిందుధరుండు మృత్యుంజయుండౌ జ్ఞానమొసగుచుండు

తే.గీ. ఎవ్వాని భయంబుచే బవనేన మురిప । మృత్యు వహ్ని జలాకాశ పృథ్వు లదరి
వాని వాని పను త్సేయు వరుస విడక । భవసముద్రంబు దరియింపవలయు నిలల. ౧౧౪౨

వ. దెబ్బదియొక్క దివ్యయుగంబులయిన నొక యింద్రుం డగు. అట్టియింద్రు లిరువదియెని
మిది సన బ్రహ్మకు నొక దివారాత్రంబగు, యిట్టి దినములు ముప్పదియైన బ్రహ్మకు నొక
మాసంబగు, నవి రెండయిన నొక ఋతువగు, నిట్టి ఋతువు లారయిన నొక వత్సరం
బగు, నా వత్సరంబే ద్విభుజుండగు శ్రీకృష్ణునికి నొక చక్షుర్నిమీలనంబగు, నిదియే
ప్రాకృతంబగు ప్రళయంబు. దీనియందు సర్వదేవతలు బ్రహ్మయందు లీను లగుదురు.
బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణ నాభియందుండు, చతుర్భుజుండయిన క్షీరాబ్ధిశాయి కృష్ణుండు ద్విభుజుని
వామపార్శ్వంబున నుండు, జ్ఞానంబున శివుండుండు, సర్వశక్తులు మాయాదేవియందు
లీన లగుదురు. మాయ ద్విభుజుని బుద్ధియందు లీనమగు. నారాయణాంశుండగు స్కందుండు
వక్షంబున లీనుండగు, గణేశ్వరుండు బాహువున లీనుండగు. పద్మాంశంబులు పద్మయందు
లీనమగు, పద్మ రాధ యందు లీనయగు, గోపికలును దేవతాస్త్రీలు నట్లె యగుదురు.
సావిత్రియు, వేదశాస్త్రంబులును సరస్వతియందు లీను లగుదురు. సరస్వతి రాధజిహ్వ
యందు లీనయగు. గోలోకంబుననుండు గోపవల్లవు శ్రీకృష్ణుని రోమంబుల లీను లగు
దురు. మఱియు శ్రీకృష్ణుని ప్రాణంబున ప్రాణవాయువులును జఠరాగ్నియందు హుతాశ

నుండును వసపంబున జలంబును పరమాగ్రంబున వైష్ణవబృందంబులును, నిఖిలవిశ్వం
బులు రోమకూపంబులందును లీనంబులై యొక్క నిమేషమాత్రం బుండి వెండియు
నున్మీలనంబున సృష్టి యగు నిట్టి బ్రహ్మాండంబులు నూఱుగ బ్రహ్మప్రళయం బండ్రు.
మఱియు వినుము. ౧౧౪౩

క. పరమాణుసంఖ్యవలె వా । గ్వరిష్ఠుల నెన్న దరమగా దల రాధా
వరుడు కమలాయుతములను । బరమటయుఁ జూడ నిదిగదే మూలంబుల్. ౧౧౪౪

తే.గీ. ప్రకృతిలయంబును సృష్టింపు ప్రళయవేళ । లీనమై యుండు బ్రకృతియు లీన యగును
నిర్గుణపరాంబయందు నిస్సీమముగ । నిర్గుణబ్రహ్మమే శక్తి నిశ్చయంబు. ౧౧౪౫

క. విను మఖిలవేదశిఖరము । లనెడి సదే వేద మగ్ర లసిత్తనగా
నను మానింపగనేటికి । మునులు దెలియగలరె యజ్ఞ మూలప్రకృతిన్. ౧౧౪౬

క. నిగమముల మూర్తి లవి నా । యగుగా నెన్నంగబడియె లోలాక్షి భ
క్తిగలిగి చేయం గొల్చిన । నగు ముక్తులు దివిభక్తి యధికమునుమ్మా. ౧౧౪౭

తే.గీ. రూఢి సాలోక్య మనగ సారూప్య మనగ వరలు సామీప్య మనగ నిర్వాణ మనగ
నాలుగు విముక్తిభేదముల్ నరసినయడ । భక్తిఘటిలు కోరదు ముక్తి గిక్తి. ౧౧౪౮

తే.గీ. భక్తిఘటు చెప్పుదు భక్తిసేవాపరా । యణత గోవసంయ పదిమె చాలు
సేవలేని ముక్తి చెప్పంగనేటికి । భక్తిసేవ మనగుల బ్రబలజేయు. ౧౧౪౯

ఆ.వె. దేవరూప మేల దేవలోకం బేల । దేవసన్నిధియును దేవతాత్మ
మేల యంచు భక్తినే కొల్తు రచ్చోట । యంచు భక్తి ముక్తి కధిక మనుము. ౧౧౫౦

క. దేవతలకు దుఃఖంబులు । లేవే కోరికలు లేవె లేవే తనువుల్
లేవే కామాదులు మఱి । కోవిదు లా రూపములను గోరగ నేలా. ౧౧౫౧

వ. ఇవి భక్తిముక్తిభేదంబు లిక నిషేకఖండనంబు చెప్పెద వినుమని ధర్మరాజు సావిత్రి
కిట్లనియె. ౧౧౫౨

క. భోగంబె నిషేకము త । ల్త్యాగంబె నిషేకఖండనాఖ్యం బగు శ్రీ
సాగరకన్యావిభు సేవా గరిమము జ్ఞానమది శుభప్రద మబలా. ౧౧౫౩

ఆ.వె. విజ్ఞసేవ నల్పి విష్ణుభక్తుండైన । దుఃఖసహితమును తొలగగలడు
తెల్పినాడ నీవు తెల్పుమన్నది యంతయు । బల్కి సదతి మగని ప్రాణమిచ్చె. ౧౧౫౪

క. కొమ్మా నీప్రాణేశుని । గొమ్మా నీకోర్కెలెల్ల గొనసాగుగదా
పొమ్మా భూలోకమునకు । నెమ్మది నిక చింతయేలనే సావిత్రీ! ౧౧౫౫

ఆ.వె. జ్ఞానదాత విడచి కదలుచునుండంగ । సిద్ధమొగి యడుగులందు వ్రాలి
పొక్కుచున్న సతికి వ్రయిలోటు మనంబు । గరగి యముడు పలికె గుణముల. ౧౧౫౬

ఉ. అలయక లక్షయేండ్లు సుఖమందుచు భారతమందు నాపటన్
గలుగును దేవిలోకము ప్రకంపనము న్విదనాడి యేగుచు
లలన నితాంతసీమ కపలన్ బొనరింపు ముదుచ్యుతాను ని
శ్చలసరణిన్ మనంబున బరాకొకయింతయు లేక భక్తితోన్. ౧౧౫౭

క. సావిత్రినోము నోముచు । దేవీ మునాలుగేండ్లు తెలిపల కడి భ
ద్రావహము మోక్షకారణ । మో వనితా దాని మార్గ మోపిక వినుమా. ౧౧౫౮

ఆ.వె. జ్యేష్ఠమాసమందు నెలకు శుద్ధమునందు । నల చతుర్దశీ మహాదినమున
సకలశుభదమైన సావిత్రినోమును । సలుపుచుండవలయు జాలువడన. ౧౧౫౯

ఆ.వె. భాద్రపదమునందు బరగు శుక్లాష్టమి । యందు నోమువలయు నాదిలక్ష్మి
షోడశాబ్దములను వేడుకతో నట్లు । చేసెనేని విష్ణు జెందు నబల. ౧౧౬౦

క. ప్రతిమంగళవారంబున । నతిభక్తిని మంగళాంబ నారాధింపన్
ప్రతిశుక్లషష్ఠియందు । న్నతి షష్ఠిదేవి గొలువ నగు భద్రంబుల్. ౧౧౬౧

తే.గీ. మగువ ! యాషాఢసంక్రాంతి మనస గొలిచి । యొనర గా రికశుద్ధాష్టమిని మొదలిడి
ప్రతినెలను రాధికాదేవి భక్తి గొల్చి । సర్వసంపద లందుము సరసిజాక్షి. ౧౧౬౨

క. ఈరీతిని దేవీవ్రత । పారీణత గనుము సిరి భామినిరో దే
వీరాజ్యము లభియించును । వారిక రానుకరుణ వదనెదు గడకన్. ౧౧౬౩

వ. అని యిట్లు సావిత్రికి దేవీవ్రతమార్గంబు లుపదేశించి భర్త నిచ్చి యముండు నిజలోకంబు నకు జనియె. అంత సావిత్రియు పునర్జీవితుండైన భర్తతో సముల్లాసంబున నిజాల యంబునకుం జని స్వవృత్తాంతంబెల్ల నచ్చట వారల కెరింగించె. అప్పుడు వార లా సావిత్రి సత్యవంతులం గనుంగొని యపరిమిత సంతోష భరితాంతరంగులయి రని చెప్పి నారాయ ణుండు, ౧౧౬౪

శా. సావిత్రీసతితల్లి గాంచె సుతులన్ సౌభాగ్యమంయు బెంపన్
పే పే మామయు గాంచె నేత్రయుగమున్ భ్రష్టీతరేంద్రత్వమున్
దా పేద్యుం బతిగూడి సత్యముగ గాంచెన్ మహాధీయులన్
శ్రీవిస్తారిత లక్షహాయనములన్ జీవించె ధర్మజ్ఞ దేన్. ౧౧౬౫

తే.గీ. కడకు సావిత్రి పతితోడ గదలిచనియె । భగవతీలోకమునకు నిర్మలత మహా
మహి బతివ్రతలగువారి మహిమ తెల్ప । నిట్టివియమున్కు నారదా యేమిచెప్ప. ౧౧౬౬

వ. నారదా ! నీ వడిగిన సావిత్రీచరితంబును, గర్మవిపాకంబునుం దెలిపితి. నింక నెద్ది విన నిశ్చయింతు వెలుపవే యనిన నారదుండు. ౧౧౬౭

—: మహాలక్ష్మ్యుపాఖ్యానము :—

క. శ్రీ మూలప్రకృతి యయి ని । రామయ యయి యొప్పు శక్తియంశమునను మా
రామ మహాలక్ష్మి యనం । గా మహి యశమందు వంటి వడి యెట్టిదొకో. ౧౧౬౮

క. అను యుపాఖ్యానము విన । నా మునిమని గోర్కెవాడను నారాయణు సి
మోమును వినియెద తెలుపుము । ప్రేమగలిగ యనిన నతడు వినుమని తెలిపెన్. ౧౧౬౯

మ. మును సృష్ట్యాదిని గృష్ణదేహమున నొంపున్నిండి వామాంశమం
దును జన్మించెను దేవి దానియును ముద్దుల్ గుల్కుచున్ శ్యామయై
తనుకాంతిం దిశలెల్ల గ్రమ్మ మనసంధీప్తాభయై యౌవనం
బును రంజిల్లగ చారునేత్రయును యంభోజాస్య సమ్యక్కృతిన్. ౧౧౭౦

తే గీ. దేవ నిచ్చవేత దేవి మహాలక్ష్మి । యనగ వెలిగె దక్షిణాంసమందు
రాధ యనగ నొక్క రమ్యమూర్తి జనించె । సమయమున నిద్దరైరి చెలులు. ౧౧౭౧

క. ద్విభుజుడవై నను గూడుము । ప్రభువా యని వేడెనిదె రాధ మునుమునన్
ప్రభువు జతుర్భుజుడ వనుచు । విభవము గనుచు లక్ష్మి వేడుక గోరెన్. ౧౧౭౨

క. వామాంశ మొక్క మూర్తియు । గా మఱి దక్షిణము నొకడుగా ద్విభుజుండై
దామోదరుండు నిలచెన్ । స్వామిత్వంబు నేడి కొలత సంయమిముఖ్యా! ౧౧౭౩

తే.గీ. రాధ గోరినట్టి రమణుండు ద్విభుజుండు । పార్శ్వ మొసగ లక్ష్మి గోరినన్న
పతి చతుర్భుజుండు నతిమహిమాన్వితుం । డనుచు నిలుప వారలలరి రంత. ౧౧౭౪

క. ద్విభుజుడు కృష్ణుడుగాగా । విభుడయి రాధికను గొనుచు వేగం జనియెన్
విభవమున గోజగమునకు । ప్రభువనములు గోజగంబు క్రిందివి కావే. ౧౧౭౫

క. ధీయుడు చతుర్భుజుండగు । నారాయణమూర్తి లక్ష్మి నయమున గొనుచుం
జేరెను వైకుంఠమునకు । నేర్పునను నిత్యసౌఖ్యనిలయంబునకున్. ౧౧౭౬

తే.గీ. ప్రధాన మహాలక్ష్మి యమ్మలమ్మ । యఖిలసంపత్స్వరూపిణీ యాదిదేవి
తా ననంతస్వరూపయై తరుణులందు । విశ్వవస్తువులందు వర్తించుచుండు. ౧౧౭౭

సీ. స్వర్లోకమున నొప్పు స్వర్గలక్ష్మి యనంగ రాజులందును రాజలక్ష్మి యనంగ
గృహముల గృహలక్ష్మి గృహమేధి రక్షిణి సుధిజనులందును సుధిలక్ష్మి
యజ్ఞంబులను దక్షిణాఖ్యలక్ష్మి యనంగ నాగలోకంబున నాగలక్ష్మి
క్షీరవారధియందు సింధుకన్య యనంగ వెలగి పద్మములందు శ్రీ యనంగ

తే.గీ. చంద్రునందును శోభనా నరవి సూర్యునందును మహాప్రభ యనంగ మహిమ గాంచు
సర్వలోకైకసంధాత్రి సామభర్త్రి । శ్రీమహాలక్ష్మి శ్రీదేవి సిద్ధసేవ్య. ౧౧౭౮

సీ. నగలయం దుండును నవరత్నముల నుండు శుద్ధాంబువుల మఱి సుఫలములను
రాజపత్నుల వరవ్రతలయం దుండును క్షేత్రంబులను పంటచేల నుండు
ఛాతపత్రము లందు దైవాలయములందు ప్రాణప్రతిష్ఠిత ప్రతిమలందు
శుభఘటంబులయందు సుమమాలికలయందు నాటకరసమందు పాలయందు.

తే.గీ. వృక్షశాఖల ఘనమేఘనితతియందు । పుణ్యతీర్థంబులందు సద్భూమి నుండు
సర్వలోకైకసంధాత్రి సాధుధర్త్రి । శ్రీమహాలక్ష్మి శ్రీదేవి సిద్ధసేవ్య. ౧౧౬౯

తే.గీ. మొదట నారాయణుడు గొల్చె ముఖ్యలీల గోరి సద్భక్తితోడ వైకుంఠమందు
ఆదట నజుండు శంకరుం డపుడు గొల్చె । శ్రీమహాలక్ష్మి గొలువని శ్రేష్ఠు లెవరు? ౧౧౭౦

క. మనువులు గొల్చిరి దేవిని । మనుజేంద్రులు వీక్షితులును మౌనివరేణ్యుల్
ఘనులు గుహ్యులు గంధర్వులు । గొనకొని నాగాధిపతులు గొల్చిరి లక్ష్మిఁ. ౧౧౭౧

క. భాద్రపద ప్రథమాష్టమి । భద్రము నారాధించి లక్ష్మి బ్రహ్మ భజించుఁ
ఛిద్రేతరభక్తిని నిరుపద్రవముగ । నేకపక్షపర్యంతంబుఁ. ౧౧౭౨

క. చైత్రంబున । మాఘమున నికృత్రిమ భాద్రమున మంగళేద్ధదినమునఁ
జిత్రముగ మూడు జగముల । బత్రితవిహగుండు గొలుచు భక్తిని లక్ష్మిన్. ౧౧౭౩

క. ఘనముగ ద్రాంతంబున । మనువును సంక్రాంతియందు మాఘ్యమునందుఁ
మునుగాని పూజించును దా । ననయతి శ్రీదేవి మూడుజగములు మెచ్చఁ. ౧౧౭౪

సీ. శ్రీమహేంద్రునిచేత మంగళునిచేత నిలచి కేదారుచే నీలుచేత
సుత్రామపాలుచే నాగ నలుచే సుబలునిచే ధ్రువునిచేత లోలుపుంగు
దక్షుచే బలుచేత దగ గశ్యపునిచేత చంద్రుచేతను వివస్వంతుచేత
నాయువుచే ప్రియవ్రతుచేత గర్గుచేత యమునిచేత శ్రీదుచేత

తే.గీ. వహ్నిచేతను మఱియును వరుణుచేత । యమునిచే బూజ లందెడు ననవరతము
సర్వలోకైకసంధాత్రి సాధుధర్త్రి । శ్రీమహాలక్ష్మి శ్రీదేవి సిద్ధసేవ్య. ౧౧౭౫

వ. అనిన నాలించి సంతుష్టుండై యత్యుత్సాహంబున నారాయణుం జూచి నారదుం డిట్లనియె. ౧౧౭౬

శా. వైకుంఠంబున నుండు విష్ణునురమే వాసంబు లోకేశ్వ ల
క్ష్మీకాంతామణి యెట్లు భూమి కరిగెఁ జేతంబునఁ జింతక
న్యాకారంబును మెచ్చి వాల్మి యెప దయ్యుష్మఁ బ్రపూజించుచుఁ
లోకాధిక్యము నొంది రిద్ధి విన నే లోలాత్ముడన్ దెల్పుమా. ౧౧౭౭

వ. అనిన విని నారాయణుం డిట్లని చెప్పదొడంగె. ౧౧౭౮

ఉ. తొల్లి పురందరుండు కడు దుర్దశపాలయి లక్ష్మి నాసి గో
మెల్ల జెడంగ స్వర్గము త్యజించి మహాటవి లక్ష్మి వంతచే
నుల్లము తల్లడిల్ల జని యోర్మి వికుంఠపురంబు చేరినన్
గొల్లున దేవతల్ సనిరి గొబ్బున బ్రహ్మసభావితర్దికిన్. ౧౧౮౯

ఉ. ధాతకు గోడు చెప్పుకొన దానును వారలగూడి యాశ్రిత
త్రాతను విష్ణుదేవు బరతత్త్వవినోదు వికుంఠమందిరున్
బ్రీతి స్తుతింప జొచ్చిరి సభీతికులై యదటనులై యజున్
దాతను ముందుబెట్టుకొని తత్తరపాటున గొంతు వందగన్. ౧౧౯౦

ఉ. ఏమిది యంచు విష్ణుడును బృచ్ఛ యొనర్పగ లక్ష్మివృత్తము
క్షేమము నాకమందుటయు జెప్పిరి నిర్జరు లంత గేశవుం
డా మహనీయలక్ష్మి ప్రసరాగతిం దగ నోలి చేయదన్
బ్రేమను మిమ్ము బ్రోచెదను వేగము పొందని చెప్పె నప్పురన్. ౧౧౯౧

వ. అనిన విని నారదుండు దేవతలకు లక్ష్మి తొలంగుటకు నిమిత్తమేమని యడిగిన నారాయణుండు దుర్వాసుశాపంబునం జని చెప్పి మఱియు, ౧౧౯౨

క. హరి లక్ష్మి కాజ్ఞ యిచ్చెను। సరగున క్షీరాబ్ధియందు జనియింపుము నీ
వరవిందాలయ యంచున్। తెరగెరిగి సతీమతల్లి తెగువయొనర్చెన్. ౧౧౯౩

తే.గీ. ఉద్భవింపగ నను దేవి యూరియుండె। నప్పుడే దేవదానవు లబ్ధిమథన
లక్ష్మి యందును బుట్టె సులక్షణ యయి। దాని సమయాంతతో జక్రధరుడు గొనియె. ౧౧౯౪

క. హరి సురలకును దయంచెను। కరుణ నయుగనయుడు వరము కడువడి నొసగెన్.
బరితృప్తి నొ బృందారకు। లరిగిరి సంపల్సమృద్ధి నలరుచు మౌనీ. ౧౧౯౫

వ. అని యివ్విధంబున సంగ్రహంబుగా నారాయణు పల్కులు విని నారదుండు, ౧౧౯౬

శా. దుర్వాసుండు శపింప నేమిటికి నేదోషంబు గావించె నా
గీర్వాణాధిపు డెట్లు ద్రచ్చిరి సురల్ గీర్వాణులున్ వార్ధి దా
గర్వంబెల్ల నడంగి శక్రు డెటులం గావించె స్తోత్రంబు లా
సర్వాధారుడు లక్ష్మి కాము యెటులన్ సాక్షాత్కరించెన్ నయున్. ౧౧౯౭

క. ఆ సంవాదం బెట్టిది। యాసన్ వినవలతు జెప్పుమన విని లక్ష్మీ
వాసుడు నారాయణు డను। నో సంయమివర్య విను మహోత్సాహమునన్. ౧౧౯౮

ఉ. పాకరిపుండు తొల్లి మధుపానమదంబున రంభతోడ శ్రీ
డాకలనన్ జరించుచు మహాటవి గ్రుమ్మరుచుండగా మహా
శ్లోకుడు నత్రిసూనుడు విశుద్ధుడు విష్ణుని మ్రొక్కి శంకరున్
జోక నమస్కరింప నొకచొప్పున దా మదికొండ సేయుచోన్. ౧౧౯౯

శా. ఆ సుత్రాముడు గాంచె నుజ్జ్వలతనున్ వ్యాసక్తవేదాంతవి
ద్యాసంపన్ను దపఃప్రభున్ విమల సద్యజ్ఞోపవీతున్ మహో
ల్లాసున్ దండకమండలు ల్లసితు పుండ్రస్ఫారిభవ్యాననున్
వాసోభాసితు శిష్యకోటియుతు దుర్వాసున్ జటామండితున్. ౧౨౦౦

క. కని వృత్రరిపుఁడు మ్రొక్కెను । మునియును దీవించి యిచ్చె మునిశాసనుఁడ
త్యనుపమసుందరశోభా । ఘనమగు నప్పారిజాతకపు మాలన్. ౧౨౦౧

క. ఆ పూవు మునుపరితనమును । జోప్పన్ రోగంబు లడఁచు శుభముల నొసగున్
బ్రాపగు నెల్లపనులలో । నెవ్వఁడు దాని మహిమ నెన్నఁగనోపున్ ? ౧౨౦౨

క. మత్తుగొనియున్న శక్రుఁడు । చిత్తము చేద్పాటుతోడ జెచ్చెలి మునిరా
డ్దత్తమగు మాలికం దన । మత్తగజమునెత్తి నిడియె మౌనివరేణ్యా ! ౧౨౦౩

తే.గీ. దాని దాల్చిన యైరావతంబు । సర్వగుణములను విష్ణుతుల్యమై కుమతియైన
శక్రు విడనాడి కాననస్థలుల దిరిగె । నగ నెచ్చటికే నెవ్వ రెఱుఁగరైరి. ౧౨౦౪

క. అది కని దుర్వాసుఁడు దా । మది గనలి సురేంద్రు జూచి మఘవా యేరా
మదమున నుద్ధతుఁడవు । మదగజశిరమావహింప మఱియాడదటరా ? ౧౨౦౫

క. ఇది విష్ణునివేదితమైనదిరా భోగింపవైతి పకటా త్యాగం
బిది చేసిన బ్రహ్మాద్యులకగదరా యీవేళ నీదుగతి దలపోయన్. ౧౨౦౬

చ. హరికి నివేదితంబయినయట్టి పదార్థము మట్టిసంతటన్
సిరియును గీర్తియుం గలుగు చేరి భుజించిన మోక్షమబ్బెడిన్
మఱియు ద్యజించెనేనియు నమస్తవిపత్తులు గల్గు విష్ణుపా
దజము నేను నోకసను దప్పక పూతుఁడుగాకయుండునే ? ౧౨౦౭

సీ. హరికి నర్పించని యన్నంబు చెడిపెల యన్నంబు శూద్రుల యన్నము మఱి
శివలింగముల నిచ్చు భట్టుల యన్నంబును వెజ్జులయన్నంబు వేదబాహ్యు
లన్నంబు కన్యల నమ్మెడివారల యన్నంబు పర్యుషితాన్న మరయ
యోనిజీవులయన్న మొగి దేవలాన్నంబు పరగ వృథా మాంసభక్షణంబు
గణిక ద్విజాన్నంబు పరిహృతోచ్ఛిష్టంబు శూద్రయజ్వాన్నంబు శూద్రమగని
యన్నంబు శవదాహి యన్నంబు నెన్న మిత్రద్రోహి యన్నంబు తలప గూట
సాక్షుల యన్నంబు సర్వపాపంబుల నాచరించినవారి యన్నము దిని

తే.గీ. యున్నవారల పాపంబు లెక్క మొగిని । జెక్కి చెండాడి పూతుల జేయునన్న
యహహ శ్రీవిష్ణు నైవేద్యమైనయట్టి । వస్తువేదైన విడనాడువారుగలరె ? ౧౨౦౮

క. హరిభక్తిగలుగు మనుజుఁడు । ధర శ్వపచుండేని సర్వధర్మపరుండై
పరుసం గోటికులంబుల । నిరుపమగతి నుద్ధరించు నిశ్చిత మిదియే. ౧౨౦౯

క. హరిభక్తిలేని మనుజుం । డరనిర్జించే తన్ను దానె నను ను
ద్ధరణంబు సేసికొన డీ । పరమార్థము దెలియుమయ్య పాకవిరోధీ! ౧౨౧౦

మ. హరి నిర్మాల్యము లేశమైన మనుజుం డజ్ఞానభావంబునన్
సరగం దా గ్రహియించెనేని వినుమా సప్తోద్భవాయాతదు
స్తరపాపంబుల జెందు జ్ఞానవశతం దా గొన్న గోట్యుద్భవ
స్థిరపాపంబుల బోపనెట్టు నిదియే సిద్ధంబు దేవాధిపా. ౧౨౧౧

మ. హరికర్పించిన యీ లతాంత మదిరా యత్యంతగర్వంబునం
గరి కర్పించితి నీవ క్రైకొనక, దుష్కాలంబు నీ కబ్బెరా
సిరి నిన్నున్ విడనాడి శౌరిపదమున్ జెందున్‌గదా చూడరా
హరిభక్తుండను నేను నిర్భయుడ నీ పల్వుండ వో వాసవా! ౧౨౧౨

ఉ. కాలముగాని మృత్యువయకాని జరామలుగాని నా దెసన్
జాలవు వీఁకగొల్ప మురశాసనుభక్తుడ నీ వసజ్ఞతన్
గ్రాలితి నేమి చేసెదవురా యిక నీ విభవంబు సర్వమున్
దూలెను మత్తు దెన్నడు నధోగతిజెందకయుందనేర్చునే? ౧౨౧౩

క. నీతండ్రి యేమిసేయును । నీతాతయు నేమిసేయు నీగురువునను
జేతనయినదేమి యికన్ । గాతమడనె నాకు శంక కలదే మఘవా. ౧౨౧౪

క. శాపము విని దేవేంద్రుం । డాపద నొందితి నటంచు నతిదీనుండై
తాపముపడి మ్రొక్కోయని । పాపాత్ముడ నైతి ననుచు బలుమరు నేడ్చెన్. ౧౨౧౫

వ. ఇట్లు విలపించి ౧౨౧౬

క. గర్వ ముడిగి సురనాథుడు । దుర్వాసునకున్ ననుస్మృతులు సేసి దెసన్
గీర్వాణులయేలికనై । నిర్విణ్ణతపాలయితిని నీ శాపమునన్. ౧౨౧౭

ఉ. నీవు మహాసుఖావహదవు నీ కెవ రీడు తొలంగినట్టి ల
క్ష్మీవిభవంబు నే నడుగ నించిటు జ్ఞానము నాకు నిమ్మ నా
నావిధసంపదల్ గలిగినన్ వినాగతి బీజ మెన్న బ్ర
జ్ఞావిపినోగ్రదావదహనంబగు భక్తియు ముక్తియుం జెడున్. ౧౨౧౮

క. అని యింద్రుడు పలికిన విని । మునివర్యుడు చెప్పదొడగె మురరిపుపదసే
వనము శుభదంబు ముక్తిద । మనుమున్ మదమునకు హేతువగు సిరి యనుచున్. ౧౨౧౯

వ. మరియు నిట్లనియె ౧౨౨౦

క. ఘనసంపత్తిమిరాంధుడు । జనన మరణ శోక రోగ జరలందును గా
కరయంగ మోక్షమార్గము । సురవర సంపత్సుఖంబు సుఖమే ఛీఛీ. ౧౨౨౧

క. సంపన్నుఁడగు మూఢుఁడు । సంపన్నుండె కల్లు చవిచూచిన వా
డింపగునె సత్త్వశాలికి । సొంపని సిరి సన్నగిగునె సుఖమే ఛీఛీ. ౧౨౨౨

క. హరిహయ సంపన్నుం । డరయన్ విహ్వలుఁడును విషయాంధుఁడు కామా
తురుఁడును రాజసికుఁడు నగు । మరియుం గనలేఁడు సత్త్వమార్గము మఘవా! ౧౨౨౩

క. రాజసుఁడని తామసుఁ డని । యోజన్ విషయాంధుఁ డొప్పు నొగి ద్వివిధుండై
రాజసుఁడగు శాస్త్రజ్ఞుం । డీ జగతిని శాస్త్రమూఢుఁడే తామసుఁడౌ. ౧౨౨౪

తే.గీ. శాస్త్రమును రెండువిధముల జగతి బరగు । మార్గములు జూపును ప్రవృత్తిమార్గ మన ని
వృత్తిమార్గంబు నన నా ప్రవృత్తిమార్గ । మెల్ల దుఃఖంబులకు నెప్డు నిల్చు నునికి. ౧౨౨౫

శా. నానాయోనుల బుట్టి పుట్టి మరల న్నాశంబునుం బొందుచున్
జ్ఞానం బింతయు లేక లోభ మద ముఖ్యాక్రాంతి నల్లాడుచున్
దా నెప్డేనియు నొక్క సత్పురుషు సందర్శించి సాంగత్యమున్
బూనం బూర్వభవార్జితాఘముల రొప్పంగ ముక్తి సిద్ధించెడిన్. ౧౨౨౬

క. ఇటులనుచు గురుఁడు నాకుం । బటుగతి నుపదేశ మిచ్చె పాకాహిత యా
దట నేను వినుచలంచెదు । స్ఫుటముగ నెఱుఁగుమన నెఱుఁగుచు తృప్తుండై. ౧౨౨౭

తే.గీ. అంతనుండియు వైరాగ్య మాశ్రయించి । వెలయ నాకంటె కది చాలవృద్ధినొందె
నిట్టు లా ముని యాశ్రమమందు గొన్నినాళ్లు వసియించె స్వర్లోకనాథ! వినుము. ౧౨౨౮

వ. ఇట్లు ముని స్వాశ్రమంబున వైరాగ్యదశ నవలంబించియున్న యింద్రుం డొక్కనాఁ డయ్యు
ద్యోగంబు విడిచి స్వర్గంబున సురాపతికిం జని కాంచెను. ౧౨౨౯

మ. దనుజాక్రాంతము భీకరంబు వికృతధ్వానం బపిత్రాది బం
ధునికాయం బతిచంచలంబు నిజశత్రుగ్రస్తమా స్వాకమున్
గని యింద్రుండు బృహస్పతిన్ నిజగురున్ దర్శింపగా నేగి తాం
జెను గంగానదితీరమం దతని నిక్షీణ ప్రభామండితున్. ౧౨౩౦

శా. ఆదిత్యాభిముఖుండు సాశ్రునయనుం డానందపూర్ణుండు ధ్యా
నోదాత్తుండు మహామహుండు విబుధవ్యాహారప్రియుం డిద్ధగం
గాదివ్యాంబుపవిత్రుడై జపములో గన్మూసియుండంగ గ్రి
వ్వాఁ డద్విట్పతి చూచి కొంతవడి దా నచ్చోటనే యుండగన్. ౧౨౩౧

క. యూహాంతంబున లేచిన । యా ముని దర్శించి కనుల నశ్రులు దొరగన్
మానుప మాపవ యనుచున్ । వేడుచు చరణయుగళి నంట మ్రొక్కె సభయుఁడై. ౧౨౩౨

క. తన వృత్తాంతము దెలిపిన । విని మునినాథుండు రోషవిక్రుతాక్షుండై
మనమున బొగిలెద వేటికి । వినుమా నా వచనములను విబుధవరేణ్యా! ౧౨౩౩

క. నీతిజ్ఞుం డెన్నటికిని । గాతరభావంబునొందఁగా నోపఁడు సు
స్మేతరిని వేగి యోగులు । ప్రాపించు నిశ్వరములు శ్రమకరములగుచున్. ౧౨౩౪

క. మనుజుఁడు తనుపున సుఖ్యం । బొనరించిన నేఁడు శుభము నొందును మను గీ
డొనరించిన నేఁడును గీ । డనుభవించక యెట్లు దొప్పదు సురనాథా. ౧౨౩౫

క. చేసికొనిన కర్మంబులు । పాసి చనునె కల్పశతము పలుకుడు మనుజున్
వాసన యిది కర్మనియతి । సీసరం దడవంజెల్లునే మదిరాగ్ని. ౧౨౩౬

క. మను గృష్ణుడు బ్రహ్మకు జెప్పె । నవశ్యము పూర్వకర్మ పృథుఫలమున నీ
తనువున శుభాశుభంబుల । ననుభవ మొనరింపవలయు ననుచు బిడౌజా! ౧౨౩౭

తే.గీ. జన్మకోటిశతంబుల జరిపినట్టి । కర్మ మది వెంటనంటి నిక్కముగ గుడుపు
కర్మము నశించి నప్పుడు కర్మఫలము । లేమ మోక్షంబు సేకూరు లేఖనాథ. ౧౨౩౮

క. కర్మమున లక్ష్మి గలుగును । గర్మంబున వైన్య మొదవుగావె జగమునన్
కర్మఫలము విడిచి చనునె । కర్మ మకర్మంబు వాని సంబంధములే. ౧౨౩౯

తే.గీ. వెలయు దేశ కాల భేదంబులను గర్మ । న్యూనతాధికతల బూనుచుండు
నెన్నిగతులనైన నెల్లెడలను కర్మ । మనుగమించుచుండు నఖిలజగము. ౧౨౪౦

తే.గీ. పండు నొక్కచేను పరిపూర్ణఫలదమై । కొలది బండు నొక్క పొలమునందు
క్షేత్రభేద మద్ది చేసిన కృషి రెంట । నొక్కటైన పంట యొకటిగాదు. ౧౨౪౧

క. సామాన్యదినమునందుం । భూమిసురున కిచ్చి సీగి పుణ్య మమవసన్
బ్రేమమడి దానము జేసినచో మఱి కోటిగుణితంబునూవె జగమునన్. ౧౨౪౨

వ. పురందరా, మఱియుం జెప్పెద వినుము. రవి సంక్రాంతుల భూసురున కిచ్చిన దానంబు కోటిగుణితంబు. సూర్యగ్రహణంబున గోటిగుణం బగు, చంద్రగ్రహణంబున లక్ష గుణంబగు. నక్షయం నక్షయం బగు. నిట్లు కర్మభేదంబులనుం దత్ఫలభేదంబులు నెఱుంగునది. ౧౨౪౩

క. దానంబులనేనియు మఱి । స్నానంబులయందునేని జపములనేనిన్
గానగు పుణ్యఫలములు । మానపులకు దేశ కాల మహిమలవలనన్. ౧౨౪౪

ఉ. సారెయు గోలయుం భ్రమము చాపశరావము మృత్తు దోడుగా
గూరిమ గుమ్మరీడు పలుకుండలు వానెడి నవ్విధంబునన్
సారసజన్ముఁ డీ జగము సర్వమునందును మానవాళికిం
బోటున గర్మసూత్రముల బూని ఫలంబుల నిచ్చుచుండెడిన్. ౧౨౪౫

ఉ. ఎవ్వని యాజ్ఞచే సకల మిద్ది సరోజభవుం డొనర్చు వా
డివ్విధి జేసె నాతని భజింపుము వాడు విధాత ధాతయు

మ్మ్రప్వల నెద్దికా దఖిల హస్తల హర్తయ రాజరాజు పెన్
దివ్వెల దివ్వె శంకయుడు చెప్పెను నాకిది పాకశాసనా ! ౧౨౪౬

క. అని దేవగురుడు మఘవున । కనుపమవిధులెల్ల దెలిపి యాశీర్వాదం
బొనరించి కౌగలించెను । మనమున గరుణారసంబు మల్లడిగొనగన్. ౧౨౪౭

—: ఇంద్రాదులు బ్రహ్మలోకంబునకు పోవుట :—

వ. అని తెలిపి నారాయణుండు వెండియు నారదున కిట్లనియె. ౧౨౪౮

క. అంతట నింద్రుండును దితిజాంతకు ధ్యానించి తా బృహస్పతితోడన్
జింతార్తు సురలతోడన్ । పంతం బరువినియె ధాతృవాసంబునకున్. ౧౨౪౯

క. గురు సురయుతుడై సురపతి । పరమేష్ఠిని జూచి మ్రొక్కి భక్తి నిలువగా
గురుడు సకలవృత్తాంతము । తిరుగుమరుగులేక నుడివె దీనవదనుడై. ౧౨౫౦

వ. ఇట్లు బృహస్పతి యాద్యంతంబు దేవతావిభవవినాశవృత్తాంతంబు జెప్పి నిలువంబడిన
నప్పు డింద్రునిం జూచి పితామహుం డిట్లని వచింపందొడంగె. ౧౨౫౧

క. నాకు బ్రపౌత్రుడ వీవై । నాకులమున బుట్టినావు నయవిదుడవు నా
లోకముల తేజస్వివైతివి । శ్రీకరుడగు నాంగిరసుని శిష్యుడవు గదా. ౧౨౫౨

క. నీ తల్లి తండ్రి దక్షుం । డాతతశౌర్యప్రతాపు డమ్మల నేవా
శ్రీయుడు కులములు మూడును । పూతంబులు నాకు నెంతవోడితివి వత్సా! ౧౨౫౩

క. నీతల్లి పతివ్రత యగు । నీతండ్రి విశుద్ధమూర్తి నియతేంద్రియుడ
మ్మాతామహ మాతులులుం । బూతాత్ములు నాకు నెంతవోడితివి చెప్పుమా. ౧౨౫౪

క. పైతృకదోషమువలనను । మాతామహదోషమునను నాలి గురుదోషా
యాతగతి మానవుండు డిం । డ్రీతరుణీవరుణదోషి సిద్ధము వత్సా ! ౧౨౫౫

క. హరి సర్వాంతర్గతుడు డా । హరి సర్వశరీరవర్తి హరి కప్రియుడై
హరిచే విడువబడిన య । న్నరుని శరీరంబె శవము నమ్ముము వత్సా ! ౧౨౫౬

క. మానసము నింద్రియంబులు । నేనుం జ్ఞానంబు శివుడు నిజముగ వృగుక
న్యానాయకుండు ప్రాణము । గా నుండును బుద్ధి ప్రకృతిగత భగవతి యౌ. ౧౨౫౭

క. నిదుర మొదలయిన శక్తులు । పదలని శ్రీదేవి కళలు వత్సా వినుమా
యిది యాత్మ ప్రతిబింబుడు । గద జీవుడు భోగతనుడుగా వర్తించున్. ౧౨౫౮

క. కాయమ్మ నాత్మ విడచిన । గాయగతములెల్ల విడిచి కదలును వేగన్
రాయలు చనుచో బరిజను । లేయనువున బిరబిరాన నేగుదు రటులై. ౧౨౫౯

ఉ. నేనును హాలి శేషుడును నీరజమిత్రుడు ధర్మ డీశు నె
వ్వానికి పాదభక్తులము వానికి నర్పితమైన దేవతా
సూనము ధిక్కరించితివి శోభయు శ్రీయును లేక యెక్కుడుం
దీనత నొందగావలసె నీ విప్డు డెందును దైవ మల్పమే. ౧౨౬౦

క. శ్రీకృష్ణుని నిర్మాల్యము । చేకొని ధరియింపకేల జెచ్చెఱ కరిపై
వీక విసరితివి ఛీఛీ । నీకున్ సిరి యేలనిలుచు నిర్జరనాథా । ౧౨౬౧

క. నీవును నను దోడికొనుచు । నా వైకుంఠంబు పోయి హరిపాదంబున్
సేవింపుము మరల గలుగు । శ్రీవిభవముల్లెల్ల నీకు బుధమూర్ధన్యా । ౧౨౬౨

క. అని యింద్రునకుఁ దోడై । వనజాసను డరిగి యరిగి వైకుంఠపురిన్
గనుగొని సంతోషంబున । మునుమును జన నొక్క సౌధమున దరలిరన్. ౧౨౬౩

ఉ. కాంచిరి వారు కాంచనధగద్ధగితాంబరు బ్రజ్వలత్ప్రభో
దంచిత కాంతు నిత్యు నిగమార్థనికేతనునిం జతుర్భుజున్
బంచమహాయుధున్ ఘనకృపారసశోభితునిం బ్రయాపద
స్సంచయసంస్తుతున్ సకలసన్నుతు లోకవిభున్ సనాతనున్. ౧౨౬౪

క. కని కన్నుల నీరొలుకగ । వనటం దురటిల్లి మ్రొక్కి వాసవముఖ్యుల్
మునిశాపంబును మొదలిడికొని తమ కగు గొడవ చెప్పికొనిరి మునీంద్రా । ౧౨౬౫

వ. ఇట్లు గతశ్రీకులై దుఃఖించుచుం బాదంబులపై బడియున్న యింద్రాదులం గని భగవం
తుం డగు కృష్ణుండు వెఱవకుండని చెప్పి బ్రహ్మ మొగంబు చూచి యిట్లనియె. ౧౨౬౬

క. భీతిల్లెద రేటికి మీ । రీతియున మీకు మరల నిచ్చెద లక్ష్మిన్
బ్రీతినయిన విను వనరుహజాతా చెప్పెద నొకొండు సముచితమున్. ౧౨౬౭

క. నే నెప్పుడును మద్భక్తుల । లో నుండెద లక్ష్మితోడ లోలుడ నగుచున్
మానెద భక్తవిరోధుల । స్థానంబులు లక్ష్మి నిలువజాలున యచటన్. ౧౨౬౮

క. భూతేశుని యంశంబున । జాతుడు దుర్వాసు డతడు [illegible] నాకుం
బ్రీతుడు నిన్ను శపించెను । నీ తప్పున విడిచినాము నేనును సిరియున్. ౧౨౬౯

క. ఎచ్చట శివపూజలు లే । వెచ్చట తులసిని భజింప రెచ్చట ద్విజులున్
మెచ్చరు భోజనములచే । నచ్చట శ్రీలక్ష్మి నిలువ దమరపతీశా । ౧౨౭౦

క. ఎచ్చట నిందింతురు నను । నెచ్చట మద్భక్తనింద లెడపక గలుగున్
సచ్చరిత దూషితులు వా । రచ్చట శ్రీలక్ష్మి నిలువ దమరపురీశా । ౧౨౭౧

క. ఎచ్చట నను బూజింపక । యెచ్చట హరివాసరమున గృతభోజనులై
యిచ్చలవిడి జరియించెద । రచ్చట శ్రీలక్ష్మి నిలువ దమరపురీశా । ౧౨౭౨

క. ఎచ్చట నాపే క్షమ్మదు । లెచ్చట గూతుండ్ర విక్రయింతురు పెలుచన్
 ఎచ్చట నతిథిభుజింపం । దచ్చట శ్రీలక్ష్మి నిలువ దమరపురీశా. ౧౨౬౩

క. ఎవ్వడు కులటకుబుత్రుం । డెవ్వడు శూద్రాన్నభోజి యెవ్వడు పతితుం
 డెవ్వడు సను స్మయిరింపం । డ విప్రుని విడిచి లక్ష్మి యావల దొలగున్. ౧౨౬౪

క. శూద్రునకు సూపకారుడు । శూద్రుల సేవించువాడు శూద్రస్త్రీ కా
 మోద్రేకి వృషభవాహుడు । భద్రగుణుడుగాడు లక్ష్మి బాయును వానిన్. ౧౨౬౫

తే.గీ. సూర్యు డుదయించుతరి నిండి।ద్రపొక్క పగటి కూర్కు పగలింటి యంగన కూటమియును
 నింద్యములు బ్రాహ్మణుడు వీని।నెఱపెనేని తోడనే లక్ష్మి వా నిల్లు తొలగిపోవు. ౧౨౬౬

వ. మరియు సదాచారహీనులును, అసచ్ఛూద్రసంపర్క సంయోగ ధర్మంబులు గలవారును, ధర్మశూన్యులును, వేదబాహ్యులును, వివిధదుర్గుణవిశిష్టులు నగు బ్రాహ్మణుల యొద్ద లక్ష్మి నివసించదు. ఇంకను వినుము. ౧౨౬౭

క. దయలేనివారి యింటను । నయహీనుల యింట శౌచనాశుల యింటన్
 నియమరహితు నింటను నా । ప్రియ యుండ దసత్యవచనభాషణు నింటన్. ౧౨౬౮

క. హరి పూజాపరు నింటను । బరశివు బూజించు నింట బరమాద్వైత
 స్థిరు నింట దాత యింటను । సిరి యుండుఁ గన్నుగూడి సిద్ధము మఘవా ! ౧౨౬౯

క. దేవీధ్యానము గంచో । దేవీస్తుతి గలుగుచోట దేవీచరిత
 స్థావం బెచ్చట నచ్చట । శ్రీ విలసిల్లంగ నిలుచు శ్రీలక్ష్మి దయన్. ౧౨౭౦

క. అని యిట్లు సురేంద్రునకుఁ । వనజాక్షుడు దెలిపి తనదు వక్షస్థలవా
 సిని బిల్చి పాలవెల్లిం । జననంబును బొందుమనుచు జయ్యన ననిపెన్. ౧౨౭౧

క. వనజాసను గని నీవుం । బవినిను మమరాళితోడ బాలసముద్రం
 బును మథియింపుడు పుట్టును । వనజాలయ యదియె సురల వర్ధిలజేయున్. ౧౨౭౨

వ. కావున మీరు పోవచ్చునని హరి యానతిచ్చిన విని సంతోషించుచుం జనిరి. నారాయణుం డంతఃపురంబు ప్రవేశించె. నంత. ౧౨౭౩

సీ. మందరాద్రిని దెచ్చి మంథానముగ జేసి వాసుకి ద్రాడుగా జేసి మఱియు
 కూర్మరాజును మంచి కుదురుగా గావించి అసురుల దంభసఖ్యంబు వడసి
 మథియింప మథియింప నుదధి బుట్టిన విషం బభవుండు మ్రింగె వీతభయుడగుచు
 పీయూష మమృతలు పీల్చిరి దాచిరి యైరావతంబును హస్తివరము
తే.గీ. వరల నుచ్చైశ్శ్రవంబు ధన్వంతరియును । అల్ల చింతామణియు నప్సరోంగనలును
 అనిమిషుల పాలబడిరి లక్ష్మిని మురారి । గైకొనియె సంపదలు గగ్గె నాకమునను. ౧౨౭౪

వ. అంత దేవతలు రాక్షసులం బారదోలి రాజ్యంబు గైకొని మహాలక్ష్మీప్రసాదమహిమంబున రాజ్యం బేలుచుండి రని చెప్పి నారాయణుండు, నారదా! యింక నేమి విన నిచ్ఛగింతు వని యడిగిన నారదుండు. ౧౨౮౫

—: శ్రీ మహాలక్ష్మీపూజామంత్రాదులు :—

శా. శ్రీనారాయణపాదసేవనము లక్ష్మీదాయకం బంటి శ్రీ
ధ్యానస్తోత్రము లెట్లు చెప్పుము భవద్వాక్యామృతాసారమున్
బానం బే నొనరించియున్ దనివి యెప్పాటం గనంజాల నా
నానావ్రతపుణ్యదానఫలసంధానంబు నేర్పవే. ౧౨౮౬

వ. అనిన విని నారాయణుండు. ౧౨౮౭

చ. మును విను మో మునీంద్ర సురముఖ్యులు తీర్థమునందు స్నానమున్
దొనరిచి ధౌతవస్త్రమును బూని ఘటంబును నిల్పి విఘ్ననా
థుని దినునాథు వహ్నిని మధుద్విషు శంకరు గౌరి భక్తితో
ననువుగ గంధ పుష్పముల నర్చనజేసి యథాక్రమంబుగన్. ౧౨౮౮

క. వనజాలయ నావాహన । మును నా గావించె సురముఖ్యులు బ్రహ్మన్
దన యాజ్ఞ నొనరించుక । ఘనముగ నావాహయామి కమలాం బనుచున్. ౧౨౮౯

సీ. శతచారుసాహస్రదళపద్మసంస్థిత శారదేందుప్రభాశాలిని పరి
తప్తకాంచననిభతనురుచిశోభిత భూరిమాణిక్యవిభూషణాఢ్య
వివిధదాసీభూతవిబుధనారీగణ సకలగుణాఢ్య ప్రసన్నవదన
నిరుపమ కల్యాణి నిత్యయౌవనయుక్త సర్వసంపద్ధాత్రి సరసగాత్రి
తే.గీ. దేశకాలానవచ్ఛిన్న దేవదేవి! కన్నతల్లి నిజాశ్రితకల్పవల్లి
భవభయంబుల బోనెట్టు పాలవెల్లి । నీశ్వరిని లక్ష్మి యనని ధ్యానింతు నిన్ను. ౧౨౯౦

సీ. నవరత్నసింహాసనం బిదే నీకిత్తు గైకొనుమా మహాకమలనిలయ
భాగీరథిజలంబు పాద్యంబు నీకిత్తు గైకొనుమమ్మ గోలోకనిలయ
అమలజాహ్నవితోయ మర్ఘ్యంబు నీకిత్తు చేకొనంగదమ్మ లోకమాత
పరిశుభ్రకార్పాసవస్త్రద్వయం బిత్తు ధరియించుమమ్మ కంజప్రజనని
తే.గీ. యజ్ఞసూత్రద్వయము భూష యందుమమ్మ । దీనిని జూపెదను మహాదేవి కనుము
చందన మలందుమా పుష్పములతి నిడుము । సరస నైవేద్య మిచ్చెద స్వీకరింపు. ౧౨౯౧

క. అన్నంబు ప్రాణరక్షక । మెన్నగ బ్రహ్మస్వరూప మిష్టము చేసిన్
నిన్నొందజేయుతల్లి । యన్నము గొనుమమ్మ తుష్టి నందగదమ్మా! ౧౨౯౨

సీ. పరమాన్నమును మంచి భక్ష్యముల్ కజ్జముల్ శర్కరాన్నమ్మును సరస నిడితి
ఆపడలును బూరె లతిరసంబులును చిత్రాన్నంబు పెట్టితి సంతసమున
పక్వాన్నములు కొన్ని పణ్యేరములు కొన్ని యారగింపుము తల్లి యాదరమున
చెఱకు బెల్లము పేనె చెలువైన పోళీలు భక్షించగదవమ్మ పరమసాధ్వి

తే.గీ. చామరముబట్టి విసరెద జల్లగాలి । ననుభవింపుము నిర్మలంబైన ముకుర
మందియిచ్చెద చూచుకొమ్మమ్మలమ్మ। యీశ్వరీ చారుతాంబూల మిదియ కొనుము. ౧౨౯౩

వ. మఱియు నాచమనంబులకును బానార్థంబును జలంబు నిచ్చెద. మంగళవాద్యంబులును జర్పితి. పుష్పాదులం బూజించితి. నీరాజనం బిచ్చితి. మంత్రపుష్పం బిచ్చితి. ప్రదక్షిణ నమస్కారంబు జేసెద నని. ౧౨౯౪

క. తల్లీ నా పాపంబుల । నెల్లం బారంగదోలి యిష్టార్థంబుల్
కొల్లలుగ నిమ్మ నీవే । ముల్లోకంబులకు నాదిమూలవు లక్ష్మీ । ౧౨౯౫

వ. నీవు లక్ష్మివి. నీవు మాయవు. నీవు కమలవాసినివి. నీవు దక్షసావర్ణిపూజితవు. ప్రియవ్రతోత్తాన కేదారాదులచేతను బూజింపంబడి వారలకు రాజ్యలక్ష్మీప్రదవైతివి. అని యిట్లింద్రుం డతిభక్తిపూర్వకంబుగా వ్రతం బాచరించినం దేవి రత్నమయం బయిన విమానంబున నుండి సుప్రసన్నముఖంబుతో బ్రహ్మాదులు సేవింపుచుండ దర్శనం బిచ్చినం గని యత్యానందంబునం బురందరుండు. ౧౨౯౬

దండకం. శ్రీమన్మహారాజరాజేశ్వరీ – సర్వలోకేశ్వరీ – సాధుభక్తౌఘసంపత్కరీ – సుందరీ – శాంకరీ – ముఖ్యసర్వామరీ – శక్తిదా – రక్తిదా – భక్తిదా – ముక్తిదా – మంజుమంజూక్తిదా – ధ్యానదా – మానసమ్మానదా – మానదా – జ్ఞానదా – దీన సంతాన సౌభాగ్యదా – శత్రుషడ్వర్గసంహారిణీ – లోకసంచారిణీ – విష్ణువక్షస్థలావాసినీ – పద్మపద్మప్రియా – పద్మమాలాప్రభాసంచయా – పద్మహస్తద్వయా – పద్మపాదద్వయా – పద్మగర్భాండ సృష్టి స్థితి హ్రాస మూలాశ్రయా – రాధికా కారకృష్ణప్రియా – తే నమో తే నమో – తే నమో యంచు బల్మారు నీకుం జోహారుల్ దగం జేతునమ్మా – చరం బీవకావే – స్థిరం బీవకావే – గుణద్రవ్యము ల్నీవకావే – ధరాద్యూర్ధ్వలోకంబు లేడుం – సదా యే డధోలోకముల్–నీకు వశ్యంబులై యుండు–యుమ్మూర్తు లున్నీవెకా – నీవు లేకున్ననుం బీలు వేదు – గోలోకమందున్న కృష్ణుండు నీభర్తయేకాదె వైకుంఠమందున్న విష్ణుండు నీకుం బ్రియుం డెంతగా నిన్నువర్ణింతు – నీపాదపద్మంబె నాకుం శరణ్యంబు – నాకుం బ్రతాపప్రభావంబులం గూర్పుమమ్మా .. జయంబుం ఘటింపంగదమ్మా– మహైశ్వర్యమిమ్మా – యిదే మ్రొక్కెదం – మ్రొక్కెదం – మ్రొక్కెదన్ శ్రీకరీ–భక్తరక్షాకరీ – యిందిరా – లోకమాతా యటంచుం భజింతుం. ౧౨౯౭

క. ఈగతి నింద్రుడు గొలువగ । సాగరకన్యకయు సకలసంపదలును వే
వేగమె విబుధుల కిడి కృష్ణాగారంబునకు జనియె హరి సేవించెన్. ౧౨౯౮

తే. గీ. మనుజు డీ స్తోత్రమును శుద్ధమానసుడయి । మూడు సంధ్యల జదివిన నేడుదిన
లేలు నైశ్వర్యమును జెందు నిది నిజంబటంచు నారాయణుడు చెప్పె నమరమునికి. ౧౨౯౯

క. నారాయణ సతరక్షణ । కారణకారణ పరేశ గరుడతురంగా
ధీరదయ నీవు కావే । సారజ్ఞుడ వఖిలలోకసఖుడవు తండ్రీ! ౧౩౦౦

క. లక్ష్మీనాయక నీచే । లక్ష్మీచరితంబు వింటి లలిత కృపాస
ల్లక్ష్మంబుగల్గి నీయెడ । సూక్ష్మంబులుగావు నీ యశోమహిమంబుల్. ౧౩౦౧

క. జానుగ మరియొక్క యుపాఖ్యానము వేదోక్తనిష్కలార్థము గూఢం
బైనది నా కెఱిగింపుము । నానాత్వైక్యకకారణంబును దయతోన్. ౧౩౦౨

తే.గీ. అనవుడు విని పల్కె నారాయణుండు । పెక్కులాఖ్యానములు శ్రుతివిహితములయి
యున్న వవియెల్ల నుడువంగనోప నెవ్వరుండు నొక్కటి యడుగు మే నది దెలిపెద. ౧౩౦౩

క. అనవుడు విని నారదు డి । ట్లను స్వాహాదేవిచరిత మానించెద న
య్యని చెప్పుమనుడు నారా । యణు డిట్టుల బలికె బద్మజాత్మజుతోడన్. ౧౩౦౪

—: స్వాహా చరిత్రము :—

శా. ఆదిన్ సృష్టికిమున్న దేవతలు స్వాహార్థ మంభోరుహా
ప్రామర్త్యాత మహాసభాంతరము చేరంబోయి యా పంటునన్
వేదోక్తంబుగ బ్రొక్కి విన్నపము గావింపంగ నాతండు వే
వే దైత్యాంతకపాదపద్మముల సేవించెన్ మహాభక్తితోన్. ౧౩౦౫

తే.గీ. యజ్ఞరూపు డగుచు హరి భగవంతుండు । స్వకలచేత నుండ బ్రహ్మవిబుధుల
యజ్ఞకర్మలందు నల హవిర్దానంబు । సేయగాదె దానవారులకును. ౧౩౦౬

ఉ. భక్తిని విప్రకోటులు నృపాలక వైశ్యులు నిచ్చినా హవి
ర్భుక్తులు దేవతావరుల కందకయుండుట జేసి కాదె సం
సక్తవిషాదమగ్న సురలు సారసగర్భుని జేరి రద్ద వే
దోక్తవిధంబునన్ విధియు నోపిక గొల్చెను గృష్ణదేవునిన్. ౧౩౦౭

చ. కొలచిన బ్రహ్మదేవునకు గూర్మిని గృష్ణుడు బల్కె నో యజా
కొలువుము శ్రద్ధతో బ్రకృతి కోరికదీరునటంచు నంతటన్
జలజభవుండు దా బ్రకృతి సర్వజగజ్జననిన్ మనంబునన్
నిలిపి సమస్తపూజల ననేకవిధంబుల జేసి మ్రొక్కినన్. ౧౩౦౮

తే.గీ. ప్రకృతి ప్రత్యక్షయై దయాంబుధి జిల్కి । వరము వేడుమనంగ నా బ్రహ్మ సూచి
స్తవము గావించి యా దేవి సప్తజిహ్వు । దాహికాశక్తి వగుమిక సాహసమున. ౧౩౦౯

క. నీవేల హవిర్దానము । నేవాంగ జేయబడిన నింద్రాదులకుం
బ్రాపింప వారలది దిరి । నీపై గడుభక్తి గలిగి నిలుచుట తల్లీ । ౧౩౧౦

తే.గీ. ఆ పవనునకు సంపత్స్వరూప వగుచు । గృహిణి వగు మిక లోకైకగీతచరిత
యనుచు బ్రహ్మజాని మాట లాలించి । ప్రకృతిదేవి విషణ్ణయై పలికె నిట్లు. ౧౩౧౧

తే.గీ. తపముచే భక్తి నేయు కృష్ణు దనిరియుంటి । వాని విడచి పనుని జేరు వార్త కలయె
వినుము నే నట్లు సేయంగ వెలయు నిపుడు స్వామి విడనాడ ధర్మమే కామినులకు. ౧౩౧౨

వ. నీవు జగద్విధాత యగుటయు, శంభుండు మృత్యుంజయుం డగుటయు, శేషుండు విశ్వంబు ధరించుటయు, ధర్ముండు ధర్మసాక్షి యగుటయు, గణనాథుం డాద్యపూజ్యుం డగుటయు, ఋషులు పూజ్యు లగుటయు, ప్రకృతి సర్వపూజ్య యగుటయు నెవ్వని ప్రసాదంబునం గలిగె నట్టివానిచే కృష్ణుని పాదపద్మంబులు హృదయంబున నిల్పి కొల్చెద నని చెప్పి తపంబునకుం జని సేయ శృంగారవిగ్రహుండై శ్రీకృష్ణుండు పొడసూపినం గాంచి మూర్ఛాక్రాంతయై పడియున్న దేవిని చేపట్టి క్రోడంబున నిడికొని యూరార్చి హరి యిట్లనియె. ౧౩౧౩

తే.గీ. సప్తజిహ్వుని సతివై నాగ్నిపతి వగుచు । నాదు వాంఛితమున సుఖియవగు
దీవు నేడు వహ్నిపత్నివి గమ్ము నీ । యంశమున నుండు బోయి యంబుజాక్షి. ౧౩౧౪

తే.గీ. నా ప్రసాదంబు గలిగె నో నాతి నీకు । నిఖిలలోకంబు పూజించు నిన్ను మిగుల
కలిత మంత్రాంగరూపవు గమ్ము వేగ । పొమ్మనుము చనె మహాపురుషు డంత. ౧౩౧౫

తే.గీ. బ్రహ్మయానతి గైకొని పావకుండు । వెలదియును జేరి దేవిని వినుతి జేసి
సామవేదోక్తమైనట్టి సరణి నిడర । ధ్యాన మొనరించి పాణిగ్రహణము జేసె. ౧౩౧౬

ఉ. అనలుడు స్వాహ తోడ శతాబ్దము లేకాంతమున రమించెగా
మునుకొని వహ్నితేజమున గర్భము దాల్చి లతాంగి కాంచె దా
తనయుల ముగ్వురన్ సులభు దక్షిణవహ్ని గార్హపత్యు నా
హ్వాని సుపూజితున్ గుణమణిన్ మది నాహవనీయ పావకున్. ౧౩౧౭

ఉ. మునులును బ్రాహ్మణుల్ ద్విజులు మోదము నొందుచు నిల్చి రాహుతి
న్ననుదగ స్వాహ పేరు మది జొప్పడ సంతత దత్తమై యట
న్నని యది నాటనుండియును దేవతలెల్లను సంతసంబునన్
మనిరి మునీంద్ర స్వాహగల మంత్రము మంత్రమునందు నేటికిన్. ౧౩౧౮

వ. మఱియు స్వాహాపూజావిధానం బెట్టిదని సావధానుండవై వినుము. ధ్యానంబును, స్తోత్రం
బును, పూజావిధానంబును సామవేదోక్తంబుగా సర్వయజ్ఞారంభకాలంబులందును సాల
గ్రామంబుననేని, ఘటంబుననేని స్వాహం బూజించి యజ్ఞంబు సేయవలయు. లేకున్న
ఫలంబు సిద్ధింపదు. మఱియు ధ్యానంబు వినుము. ౧౩౧౯

క. సిద్ధను సుమంతను గ్రియాసిద్ధిప్రదమైనదాని సిద్ధ్యాకారన్
బుద్ధిదను భూతిదను పరిశుద్ధను స్వాహాను దలంతు శుభసిద్ధికినై. ౧౩౨౦

వ. మఱియు మూలమంత్రంబు ౧౩౨౧

క. ప్రణవంబును హ్రీంకారము। న్వనితంబగు శ్రీయు బిందు సంయుక్తముగా
ప్రణుతిగతి వహ్నిజాయా। ఘటితన్ స్వాహాపదంబు బరగు వరస్థన్. ౧౩౨౨

వ. స్వాహాయు, వహ్నిప్రియయును, వహ్నిజాయయును సంతోషకారిణియు, శక్తియు, ఫల
దాత్రియు, ప్రజాగతియు, దహనదాహికయు, ప్రభువును, క్షమయు, సంసారసారరూపయు,
ఘోరసంసారదారిణియు, దేవజీవనరూపయు, దేవపోషణకారిణియు నను నీ షోడశ
నామంబుల నెవ్వడు స్మరించు వాడు సర్వతాపంబు లడగి, సమస్త ధనసుఖంబులనుంది
పొంది, సర్వార్థంబు లందు నని చెప్పిన విని నారదుండు స్వధోపాఖ్యానంబు వినఁగోరిన
నారాయణుండు దయాళుండై చెప్పందొడంగె. ౧౩౨౩

మ. సృజనార్థన్ సృజియించె బ్రహ్మ పితలన్ జిత్రార్చ్యులన్ మూర్తి
ప్రజలుం దేజము గల్గు నల్వురను శోభాయుక్తులం జేసె దా
ద్విజభృత్యుల్ భువనార్థ మెప్పుడు శ్రాద్ధంబుం దగం దర్పణం
బజ దంచున్ నిగమంబులం దెలియు నో యజ్ఞాతపుత్రరా. ౧౩౨౪

తే.గీ. అనఘ తర్పణపర్యంతమైన స్నాన। మరియు శ్రాద్ధంబు దేవార్చ యాహ్నికంబు
మూఁడు సంధ్యలు బ్రాహ్మణ ముఖ్యకర్మ లనుచు వేదంబు దెలిపెడి వినుము మఱియు. ౧౩౨౫

తే.గీ. మూఁడు సంధ్యలు తర్పణమ్ములు బలియును బ్రహ్మయజ్ఞంబు నిత్యము బ్రాహ్మణుండు
సలుపకుండిన విషహీనసర్పమంగు। బలుకుచుండును శాస్త్రంబు పరమమౌని. ౧౩౨౬

సీ. హరి నివేదనగాని యన్నంబు దినువాడు పరదేవిపూజను మానువాడు
నగు గర్మలయును నన్నంబు ధన్యాంత మాతయుండును మహానూరిపంద్య
బ్రహ్మ శ్రాద్ధాదుల బరఁగంగ సృజియించి చనినఁ బిదప విప్రసమితి యిచ్చు
శ్రాద్ధముల్ పితలకు రాకున్న క్షుధితులై బ్రహ్మలోకమునకు వడిగ నరిగి
తే.గీ. ఖిన్నులై మొఱపెట్టిన గృపను విని సరోజగర్భుండు సృజియించె నోజ దనదు
మానసంబున నొక కన్య మానవతివి। రూపయౌవనసంపన్న దాపరహిత. ౧౩౨౭

క. స్వధ యను పేరిడి ద్రుహిణుడు। మధురాధర నిచ్చె బితృసమాజంబునకున్
వృథ మీఱుట లొసగిన యా। మధుర శ్రాద్ధముల బితృసమాజము గ్రోలంగెన్. ౧౩౨౮

తే.గీ. బ్రాహ్మణులకు నప్పుడు బ్రహ్మ దా జెప్పెను । సౌరదానమందు స్వాహా శస్త
పైతృకమున శస్త స్వధయును నై యుండు। యజన శస్త దక్షిణాఖ్య యనుచు. ౧౩౨౯

వ. అంత పితృదేవతలును, మునులును- మనుష్యులు స్వధం బూజించి పరమానంద సమేతులై స్వధాదేవీవరంబుచే బరిపూర్ణమనోరథులైరని చెప్పిన విని నారదుండు స్వధాపూజా ధ్యాన స్తోత్రాదికంబు దెలుపవే యనుడు నారాయణుండు. ౧౩౩౦

క. శరదశిత కామధేయం । దరయఁ మఖయందు శ్రాద్ధ మందును స్వధకుం
బరిచర్యాపూజాదుల । సుభక్తిం జరిపి శ్రాద్ధ మొనరింప దగుఁ. ౧౩౩౧

తే.గీ. స్వధను విడిచి ద్విజుడు శ్రాద్ధంబు సేసిన । ఫలము బొందలేడు తెలియు మద్ది
విధిక గన్య పూజ్య విమలాంగి గుణవతి । శ్రాద్ధఫలద పితల సతియు గాన. ౧౩౩౨

వ. స్వధాధ్యానంబు వినుము. ౧౩౩౩

తే.గీ. బ్రహ్మమానసపుత్రివి భాసురాంగి । వనవరత యౌవనాఢ్యవు నఖిలపూజ్య
వరపితృశ్రాద్ధఫలద వహో స్వధమ్మ । యప్పకే నిన్ను మదిలోన దలచువాడ. ౧౩౩౪

తే.గీ. కలశమునఁ బొందె శిలనొందె సాలఘురీల। దేవి నావాహనము చేసి భావములర
ధ్యానమొనరించి మూలమంత్రంబుచేత। బూజ గావింపదగు స్వయంభూతనూజ. ౧౩౩౫

తే.గీ. ప్రణవహ్రీంశ్రీలు క్లీయును బరగ బిందు । భరితములును జతుర్థ్యంత స్వధయు స్వాహ
గలనెనేనిము మూలంబు బొలుచు సద్ది।యుచ్చరింపంగవలయు ద్విజోత్తముండు. ౧౩౩౬

తే.గీ. స్వధ యనుటతోనె తీర్థమున్నాయ యగుచు।వాజపేయఫలము బొందు వదల కొర్కె
మూడుసారులు సేయ నా ఘూయుఘుసు । వక్త్రకర్తవ్య మది శ్రాద్ధఫలము నొందు. ౧౩౩౭

తే గీ. శ్రాద్ధకాలంబునను స్వధాస్తవము విన్న।శ్రాద్ధఫలమును బొందును స్వధ స్వధ స్వధ
యని త్రిసంధ్యల జపియింప నెంతుగుణసమన్వితయు సాధ్వియునునైన యాలుగల్గు.౧౩౩౮

ఉత్సాహ. పితల ప్రాణతుల్యవమ్మ ప్రీతి జననివమ్మ నీ
వరలగుణగణాఢ్యవమ్మ యఖిలవ్యాపినిన్
సతతసత్యరూపవమ్మ శ్రాద్ధఫలదవమ్మ న
న్నరసి శ్రాద్ధదేవివమ్మ మంగళాంగియో స్వధా. ౧౩౩౯

ఉత్సాహ. అనఘ నీవు సృష్టిమొదల నవతరించినావుగా
ఘనలయంబునందు నీవు కానరాకయుండగా
మనయ స్వస్తి నీవు ప్రణవ మీవు స్వాహ నీవుగా
జనని దక్షిణవును నీవు సర్వమంగళా స్వధా । ౧౩౪౦

వ. అని యిట్లు స్తోత్రంబు సేయునది యని చెప్పి పరమేష్ఠి యావిర్భూతయైన స్వధను పితృదేవతలకు సమర్పించి యంతర్ధానంబు నొందినం బితృదేవతలు ప్రహర్షితు లయిరి. మఱియు, ౧౩౪౧

చ. తెలిపితి స్వాహావృత్తమును జెప్పితి నే స్వధ సచ్చరిత్రము౯
దెలిపెద దక్షిణాఖ్య పరదేవి చరిత్రము సావధానతం
బొలుపుగ నాలకింపు మొక ముద్దు సుశీల యనంగ గోపికా
లలన యొకర్తు గోలగతి లక్షణయుక్త వసించు దేర్మిరో౯. ౧౩౪౨

చ. మనసిజు మత్తదంతి విభుమా యది చక్కఁదనాలబొంతి స
జ్జనగణనీయ చారుగుణజాల సుశీల సరోజపత్రలో
చన తనువల్లి పల్లవ నిశాకరబింబసమాస్య జాతరా
మ నయరహస్య కృష్ణునకు మానినియై విహరించుచుండగ౯. ౧౩౪౩

చ. ఒక్కట రాసకేళి బరమోజ్జ్వలయై రసభావవైఖరి౯
మిక్కిలి పేర్కొ నవ్వొయ దయున్ వడి కృష్ణుని దక్షిణాంకమం
దెక్కిన రాధకున్ వెలచి యాతఁడు దా దలయెత్తకున్న రా
ధక్క యదంతయుం దెలిసి యగ్గికసుల్ కడు నెట్టజేయుచున్. ౧౩౪౪

చ. వెడవిఁ గదల్చుచుం దనుపు బిట్టు వడంకగ వచ్చుచున్న య
మ్మదపతి గాంచి యచ్చోటును మాని తిరోహితుఁడయ్యెఁ గృష్ణుఁ డం
గడను సుశీల మున్నగు కాంతలు కంపిల కేలుమోడ్చి రా
ధ దయఁదలంచి ప్రోపు మిక తప్పు క్షమింపు మటంచు గోపికల్. ౧౩౪౫

వ. సుధామాదులగు ప్రలక్షకోటులు శరణంబు వేడుచుండ ౧౩౪౬

ఉ. కాలికొలంది నాడు తన కాంతుని గాంచు సుశీల జూచి రా
ధాలలనాశిరోమణి యుదగ్రరుషాభర మారఁగ యా
బాల సుశీల జూచి యిక పాపము పెట్టు ఘనురోకమం
బో లలితాంగి యిట్లయిన నొప్పుచెడం బడదౌదు వచ్చుడే. ౧౩౪౭

వ. అని శపించి రాసంబున గృష్ణుండు లేమికి వగచి విరహవేదనాదోధూయమానయై క్షణంబు యుగంబుగా గడుపుచు. ౧౩౪౮

తే.గీ. ప్రాణనాథ కృష్ణ ప్రాణాధికప్రియ । ప్రాణదేవ యెట్లు ప్రాణ మేను
నిలుపుదాన నేడు నిన్నెడబాసి య । య్యెడల నాదు గర్వమెల్ల మాసె. ౧౩౪౯

క. పతిభాగ్యమె సతిభాగ్యము । పతిసుఖమే సతిసుఖంబు పతియే గతిగా
సతమున్ బతివిరహంబున । సతికిం బ్రతుకేల సకలసంపద లేలా. ౧౩౫౦

క. మేరైనదానిలోపల । మేరైనది వయని పొందు మీనాక్షికి జుట్టా
 లెంటయున్న పెనిమిటి । పోలుదురే యెందుసేని పూబోడులయిన్. ౧౩౫౧

క. ఖలియించి భర్త యనగా । బలగుసు పాలించెగాదె పతి యనదగు నీ
 శ్వరుడై స్వామి యనంబడు । గరిమం గామంబు గూర్చి గాంతు డనబడున్. ౧౩౫౨

క. నిండై ప్రీతి నొసగి చె । ప్పం దగియెం బ్రియు డనంగ బరమైశ్వర్యం
 బందిచ్చు జీవితేశుడు । నాం దనరెన్ మరియు బ్రాణనాయకు డగుచున్. ౧౩౫౩

క. రతి దానంబున రమణుడు । సతికిన్ మరి గాఢ మరని సంగతినికదా
 శతపుత్రులైనను ధర్త్రి । తలిరుపేడి మనసు గుణపతికి నొందేనిన్. ౧౩౫౪

ఉ. స్నానము తీర్థముం దపము సర్వమఖంబులు విప్రసేవయున్
 దానములన్నియున్ విపుల దక్షిణలున్ వ్రతముల్ శ్రుతంబులున్
 మానిత పుణ్యకర్మములు మానినికిన్ బతిపాదపద్మసే
 వానిరతిన్ బదార్వదగు వంతను బోలవు ధర్మ మెంచినన్. ౧౩౫౫

క. గురువుసకంటెను ఘనుడగు । సురకంటెను దేవుకంటె సుజేక్షణలన్
 గురుతరుడగుయన్న ప్రాణే । శ్వరు డహహా వాని బాసి బ్రతుకం దరమే. ౧౩౫౬

శా. గోపీలక్షలు గోపకోటులు నసుం గొల్వంగ బ్రహ్మాండర
 క్షాపారీణత యత్ప్రసాదమున దక్కంగొంటి దద్దేవు స
 ద్వ్యాపారం బగుణాశ్రయుం బెరిగాకేన న్యాయధామంబునన్
 గోపించం బనునే మదత్యయము రెండున్ శ్రీస్వభావస్థితుల్. ౧౩౫౭

క. అని రాధిక విలపించెన్ । మనమున బ్రేమమున నాథ నాథ యకను ద
 ద్వచ మయ్యె దీననై యట । వసటం గుందెదను విరహవారిధిలోనన్. ౧౩౫౮

వ. ఇది యిట్లుండ దక్షిణాదేవి గోలోకంబును విడిచి తడవుకాలము లక్ష్మీశరీరంబునం దపం బొనరించె. నంత బృందావనంబెల్ల మ యుద్ర్కాంటగు యజ్ఞంబు చేసి ఫలంబుపొందలేక విషణ్ణులై బ్రహ్మం జేరి నివేదించిన నతండు నారాయణు ధ్యానంబు జేసిన మహాలక్ష్మి నుండి వెడలించి దక్షిణ నొసంగిన దానినిం బితామహుండు యజ్ఞదేవున కిచ్చి యతనిం బూజించినం బ్రహర్షితుండై యజ్ఞదేవుండు దక్షిణాసౌందర్యంబు సూచి మూర్ఛితుండై కామోకపపీడం దెలిసి దక్షిణం బాణిగ్రహణంబు సేసె. దేవతలు యజ్ఞఫలంబు లంది రంత. ౧౩౫౯

క. జన్మంబు వేల్పులెందుల । కన్యాకగు దక్షిణన్ సుఖస్థితి గూడెన్
 దన్నగ బంద్రెండేడులు । కన్నుల విలుకాని క్రీడల గడు వల్పుమెయిన్. ౧౩౬౦

క. దక్షిణహూలాతై రా । సక్షయగుణ కర్మఫలసమాఖ్యని గనిమెన్
వీక్షించి యుచిత యజ్ఞం । దక్షిణఫలంబు నిచ్చె సమయల కెల్లన్. ౧౩౬౧

క. అది గాని దేవత ల్లను । ప్రదిపంబున కరిగి రంత దృప్తులగుచు శ్రీ
ప్రదమగు శ్రీ ప్రము కర్మకు । దద దక్షిణ యిచ్చెనేని ద్రుహిణతనూజా. ౧౩౬౨

తే.గీ. ఎటుకతేదయని యేకతగుననేని । పరిగ దక్షిణార్థ మిడక కర్మ
గవని యిద రెండు గడియలు పడసినయేని రెట్టిఫనము నియమ్యపలయు. ౧౩౬౩

తే.గీ. దక్షిణార్థ మిక తా నేకరాత్రంబు । గడపెనేని నూటబడుల గొమ్మ
మూడురాత్రుల తేగ మెగి సహస్రగుణంబు । ధన మొసంగవలయు దాపసేంద్ర. ౧౩౬౪

తే.గీ. ఏడురాత్రుల లటుగ నిటుపేయి నెలపోవ । లక్ష మేడు మసలి లక్షశతము
నియ్యవలయు నంత మెచ్చిన పడసిన । కర్మ నిష్ఫలంబగద మునీంద్ర. ౧౩౬౫

తే.గీ. మహిని దక్షిణ యీనట్టి మనుజు డొందు బ్రాహ్మణద్రవ్యహారు డొందు పాప మవని
వాడు కర్మాష్టుడును గాడు వాని లక్ష్మి । నిలుపనేరదు మట్టిని నీళ్ళ పితలు. ౧౩౬౬

తే.గీ. దక్షిణ యిడకున్న గృహాను దాహుతి యుట్టు । దమకు లట్టె పూజ నాదరింప
రరయ కర్మలందు సత్కాంతముఖ్యంబు । దక్షిణార్థ మంత్రము తత్వవిదులు. ౧౩౬౭

క. అడిగిన దక్షిణ యీవ్వక । గొడవగుడుచు నడుమ మిగుల గుంభీపాక
స్థుడగుచును లక్షయేడులు । తడవుగ యమదూత దండతాడితుడగుచున్. ౧౩౬౮

క. తదుపాతను మాలండై । యెరియుచు రోగమున జిక్కి యుల నిర్ధనుడై
నెరి దక్కి క్రింద మీదన్ । దొరి నేమతలంబులైన పురుషుల జేయున్. ౧౩౬౯

వ. అని యిట్లు చెప్పి మరి యెయ్యది విసవలదు వని యడిగిన నారదుండు నారాయణుం జూచి
యయ్యా దక్షిణలేనికర్మ నెవ్వ డనుభవించును. దక్షిణా పూజాక్రమం బెట్టిదది వివరింపవే
యనుడు నారాయణుండు. ౧౩౭౦

తే.గీ. ఇల సదక్షిణకర్మను బలి గ్రహించు । వామనుడు తొల్లి యది దాయుగాయి జేసె
బలికి నదిగాన కర్మకు ఫలముదే దదక్షిణంబై నదో గ్రమమ్ము. ౧౩౭౧

వ. మరియు నశ్రోత్రియుని శ్రాద్ధద్రవ్యంబును, శ్రద్ధలేని దానంబును, వృషలీపతియగు
విప్రుని పూజాద్రవ్యంబును, నసద్విజాని యజ్ఞంబును, నశుచి పూజయు, గురుభక్తిలేని
వాని కర్మయు బలిం జేరు. సంశయంబు లేదు. మరియు వినుము. ౧౩౭౨

తే.గీ. దక్షిణను పూజసేయుట తలచుటయును స్తవముసేయుట మొదలగు ధర్మములను
గణ్వశాఖను గనవచ్చు నాన దాని । వెలిపెదను విను కింక నో యఘుచరిత. ౧౩౭౩

తే.గీ. తొల్లి యజ్ఞుండు దక్షిణాకోమలాక్షి జూచి మోహించినప్పుడు స్తుతి యొనర్చె
మనమునందును ధ్యానించి మహితభక్తి నతని పలుకులు వివరింతు నిపుడు వినుము. ౧౩౭౪

మత్తకోకిల. నీవు గోపివి నీవు గోపుల నేత్రివౌదు దయానిధీ
నీవు రాధవు సాటిదానవు నిత్యసౌఖ్యవిధాయినీ
నీవు కృష్ణుని ముద్దరాలవు నిన్నుగొల్చెద మానినీ
నీవు కీర్తివహించినావు వినిర్మలమ్ముగ దక్షిణా. ౧౩౭౫

మత్తకోకిల. పుటినావుగ నీవు కార్తిక పూర్ణిమన్ శుభరాసమం
దెట్టివారును నిన్ను నోమెద రీప్సితంబులవంటవై
యట్టి కొల్చెద లక్ష్మి కిం గుడిమూవ నీవు సుశీలవా
గట్టిదానవు నన్ను వేగమ కావరాగదె దక్షిణా. ౧౩౭౬

మత్తకోకిల. ధర్మకర్మఫలంబు లిచ్చెడి దాత్రివై తివి శంభుడుం
ధర్మగర్భుడు దిక్కులేరెడివాడు సత్ఫలదాతలే
కర్మకోటికి కర్మరూపిణి కర్మకర్త్రుశుభాకృతి
శర్మదాయిని లోకపావని జ్ఞానబోధిని దక్షిణా. ౧౩౭౭

వ. అని దక్షిణాస్తోత్రంబు నెవడయేని యజ్ఞకాలంబునం బఠించిన తప్పక సర్వయజ్ఞఫలంబు నందు. వినుము. ౧౩౭౮

మ. ధనయజ్ఞంబున భూమియజ్ఞమున బూర్తంబందు మాణిక్య రాం
చన తామ్రాది సవంబులందు వితతేచ్ఛన్ హస్తిమేధంబునం
దును గౌరీశ సురేంద్ర రుద్ర శుచి పాథోనాథ యజ్ఞంబులన్
వినుమా చెప్పగ నింకనుం దెలియగా విస్తీర్ణభావంబునన్. ౧౩౭౯

మ. అరినిర్భేదనమందు సృష్టిని సముద్యద్యోనియాగంబునన్
వర భద్రంబున పాపమోచనమునన్ వారాహిజన్మంబునన్
బరమప్రీతిని దక్షిణా స్తవము నెవ్వారల్ పఠింపంత్రు వా
రురువిఘ్నంబుల నెట్టి కర్మఫలసంయుక్తిం భజిం త్రెల్లయన్. ౧౩౮౦

వ. వెండియు దక్షిణాధ్యాన స్తవ పూజాక్రమంబు వెరింగింతు సావధానుడవై వినుమని నారాయణుండు. ౧౩౮౧

శా. సాలగ్రామమునుండియేని కలశస్థాపంబు గావించియే
నోలిం దక్షిణ నాదిశక్తి మది నత్యుల్లాస ముప్పొంగగా
లీలావాహము చేసి భర్గగదముల్ దెల్వార జోడించి దే
వీ లక్ష్మి పరమేశ్వరీ యనుచు దా వేడంగ నొప్పుం గడున్. ౧౩౮౨

క. సిరి కుడిమూపున బుట్టిన। సిరి కదవే నీవు మంచిచేయుపులనెల్లన్
నెరజాణవు కర్మకులకు। సిరి నానగెద వట్టి నీకు సేసెద గొలుపుల్. ౧౩౮౩

క. వెన్నుని సతివి నీ వా। వెన్నునిచే గోలుపడిన వెందివి మరియున్
జన్మములసిద్ధి నొసగెద। పెన్నగ శుద్ధిసపు నీకు నెసగెద భక్తిన్. ౧౩౮౪

తే. గీ. ఇట్లు దక్షిణ ధ్యానించి యోగ మూల। మంత్రమున బ్రాహ్మణేన్టి మనుజు దధిక
భక్తితో శ్రద్ధతో శుద్ధభావు డగుచు। పూజ యొనరింపగాదగు బుధవరేణ్య। ౧౩౮౫

క. వేదోక్తమార్గ మెడపక। యా దేవికి బూజ సేయువగుజాహ్మణ సదా
భేదంబు లేదు నారద। శ్రీదేవికి దక్షిణకును సిద్ధము తలపన్. ౧౩౮౬

వ. స్వప్రణవమగు లక్ష్మీ రామ శక్తి బీజంబులు దక్షిణానమోలంబు లయి మంత్రంబు లగు. నది చతుర్థ్యంతంబు జేసి వహ్నిజాయుం గలిపిన మూలమంత్రం బగు. నది సన్ఘాత్ర పూజా విధానమంత్రం బగుచుండు. ౧౩౮౭

ఉ. జానుగ సర్వకర్మఫల సంపదలన్ దయసేయు దక్షిణా
ధ్యానము నీకు జెప్పితిని హర్షముతో తమనాంభక్తి న
జ్ఞానము నాసి మానవుడు శాంతి వహించి సుఖంబు లందు నెం
చేని కొరంత రాదు వినుమీ యిది వ్రాసిన విన్న జెప్పినన్. ౧౩౮౮

ఉ. పుత్రులులేనివాడు గను భూరిగుణాఢ్యుల సుందరాంగులన్
క్షేత్రములేని మానవుడు జెందు బతివ్రత సుందరాంగినిం
బుత్రవతిన్ బ్రియన్ విమల బుణ్యవతిన్ గుణధన్య సత్కులన్.
జిత్రముగా నిరక్షరుడు నెందును విద్యను దీని విన్నచోన్. ౧౩౮౯

తే.గీ. భూమిలేనివాడు భూమి సంపాదించు। బంధుహానియందు బంధుడును
నాపదలను మాన మరలేక వినువాడు। సంశయంబులేక సౌఖ్య మందు. ౧౩౯౦

వ. అని యిట్లు పలికిన నారాయణువచనంబులు విని నారదుండు స్వామి దీనశరణ్యా నీవలన నింకను దక్కిన మహాదేవతల చరిత్రంబులు వినవలతు సెప్పి మన్నించవే యనిన నతండు, ౧౩౯౧

క. ప్రకృతికి షష్ఠాంశంబై। యకలంకత నలరు షష్ఠి యాఖ్యానంబున్
బ్రకటించెద విను మది బా। లకులకు బరదేవి మంగళప్రదయుమ్మీ. ౧౩౯౨

తే.గీ. మరియు నది దేవసేననా మహిమ గాంచు। మాతృకలలోన క్రౌంచాద్రిమర్దనునకు
బ్రాణసమయైన యిల్లాలు పరమసాధ్వి। యాయ విప్రుని బాలుర నరసి బ్రోచు. ౧౩౯౩

ఉ. ధర్మునిచేత వింటి మును దత్త్వఘనమున్ విధ రేను జెప్పెదన్
శర్మదమున్ బవిత్రమగు షష్ఠిచరిత్రము నాలకింపుమీ
కర్మవిమోక్షహేతువు వికారవివర్జిత మార్యగణ్యమున్
నిర్మలపుణ్యదంబు నగు నీరజగర్భతనూజ వింటివే. ౧౩౯౪

మ. ధర స్వాయంభువపుత్రుఁడై మునిగణేంద్రస్తుత్యుఁడై యోగమా
ర్గరతుండైన ప్రియవ్రతుం డకృతదారత్వంబునం బెక్కువ
త్సరముల్ పోనిడి బ్రహ్మయాజ్ఞవలనన్ దారాన్వితుం డయ్యెఁ బా
మ్మఱియత్నంబున నట్టులయ్యు ననపత్యుండై కడుం గుందుచున్. ౧౩౯౫

శా. ధాత్రిప్రాభవు గశ్యపుం గొలిచినన్ బుత్రేష్టి సేయించి త
ద్దార న్మాలిని జేరి మౌని చరువున్ దా నిచ్చినన్ మెక్కి య
న్నారీరత్నము తత్క్షణంబ వడసెన్ గర్భంబు తన్మాసి మొ
ప్పారెం ద్వాదశదివ్యహాయనము లాపై గాంచె నప్రాణునిన్. ౧౩౯౬

తే.గీ. అన్ని యవయవంబు లతిసుందరము లయ్యు । దేహమందు స్వర్ణదీప్తు లయ్యు
కన్నబిడ్డ జీవకళ లేనివాఁ డౌట । నెల్లవారు సూచి యేడ్చి రపుడు. ౧౩౯౭

ఉ. తల్లియు దండ్రియున్ మిగుల తల్లడపాటున వాలి వాలి యూ
ర్పుల్లి యొకింతసేపటికి జేతనవృత్తి వహిల్ల సత్సుతున్
వెల్లువలై తొలంగ మది వేదన జిక్కి కుమారశవంబునన్
వెల్లిగ నేడ్చి వాలవని పెగ్గలి భీతిలి యెట్టకేలకున్. ౧౩౯౮

చ. నృపమణి బాలునిం గొనుచు నేగి శ్మశానము జేరి యచ్చటన్
విపినములోన జిత్తమున వేదన నైపగలేక యేడ్చుచున్
నిపుణతరార్తి బాలకుని వీడక స్వాంతమునన్ స్మరించు న
న్నపుడ విమాన మొక్కటి మహావిమలంబుగ నేరవచ్చెనన్. ౧౩౯౯

మ. కనియెన్ జాయువిమానరాజమును భూకాంతుండు సంప్రాప్తమౌ
మణివిభ్రాజితశ్వేతచంపకసుమామ్లానాంచితా
ననహారాదికభూషణాన్విత నారూఢై కుమారాయుతన్
మునిసంపూజిత దివ్యదేహ గుణధామూర్తిన్ విశాలేక్షణన్. ౧౪౦౦

క. ఘనవిద్యుల్లత నిభగాత్రం । బును ప్రియములగు ప్రియముల గర్మముఖ్యులకును గ
ర్మను దేవతనై నవారికి । ధనము నొసంగెదను నేను ధరణీనాథా ! ౧౪౦౧

చ. సుఖమును దుఃఖమున్ భయము శోకము హర్షము మంగళంబుమున్
నిఖిలవిభూతు లాపదలు నిర్ధనధనము నర్థప్రాప్తియున్
సఖులను బంధుజాలమును శాత్రవులున్ దనుమంటియుండు దు
ర్ముఖతయు వీని కన్నిటికి మూలము కర్మముసుమ్ము భూవరా ! ౧౪౦౨

క. అని చెప్పి దేవి తన కర । మున బాలుని నెత్తి జీవమును బోసిన యం
తన నవ్వఁగొనుచు నా శిశు । వనుపమతేజమున మెఱయ నచ్చెరుపడుమున్. ౧౪౦౩

తే.గీ. రాజు ముదమునొంది రాజరాజేశ్వరి । యైన దేవసేన యడుగుదమ్మి
కవకు మ్రొక్కి నిలువగా జూచి దేవి దా । యని గ్రహించి దివికి జనదలంచె. ౧౪౦౪

వ. అంత. ౧౪౦౫

తే.గీ. శుష్కకంఠోష్ఠతాలుడై చూపులందు । దైన్య మడరంగ నృపుడు స్తోత్రంబు సేయ
నంత యద్దేవి యతనిపై నాదరమున । బలికె నొక వేదవిధి విదిస్మరహితంబు. ౧౪౦౬

క. స్వాయంభువమనువునుదయ । చేయుంచుము నాదు పూజ చేయుము నీవున్
శ్రేయస్కర మది యట్టులు । నీ యిష్టముమేని బిడ్డని నిచ్చెదన్. ౧౪౦౭

సీ. వెలయు సువ్రతనాము విఖ్యాతుడై గుణవంతుడై యోగసంపన్నుడగుచు
నారాయణాంశుడై భూరియశోయుతుడై పండితుండయి యమలుడగుచు
శతయజ్ఞకర్తయై యతిబలోపేతుడై శుభుడయి రాజన్యశస్త్రోద్ధుడగుచు
జాతిస్మరుండయి జ్ఞానియై సిద్ధిసంప్రాప్తుడై దాతయై పుణ్యుడగుచు

తే.గీ. నలరు నిన్నాలు దనుచు సత్యవ్రతమాత । యొసగె స్వాచంద్రుడుగను నత దపరిమితము
దంబు నంటుచు మ్రొక్కి హ స్తములు సాచియుంది వికసితముఖపద్ముడగుచు నిలువ. ౧౪౦౮

తే.గీ. దేవి దీవించి చనియెను దివికి నంత । రాజగృహమునకుం జని రాజవదన
కెల్ల వృత్తాంతమును దేవి పిల్లవాని । జేతికిచ్చిన నంది యచ్చెరువునొందె. ౧౪౦౯

క. వెలుగు దనచేతులతో । బాలుని మహితార్ధచంద్రపాలుని సుగుణా
లాలుని గైకొనె నప్పుడు । మాళిని తన మేను తానె మరచె మునీంద్రా! ౧౪౧౦

క. పుత్రోత్సవ మొనరించెను । ధాత్రీవరు డపుడు దేవి దప్పక కొలిచెన్
దత్రత్యవిప్రమునివిదిత । సూత్రక్రమశుభక్ర మంత్రసూక్తుల ననఘా. ౧౪౧౧

మ. ప్రతిమాసంబున శుక్లపక్షమున నొప్పన్ షష్ఠి శ్రేయస్థితిన్
వితతార్చావిధులన్ నిరంతరము గావింపించె భక్తిన్ బ్రియ
వ్రతధాత్రీశుడు మాసవ్రతలచే బ్రాల్మల కా యేకమం
శతి వారంబున షష్ఠవారమునను జల్పించె సత్కీర్తియున్. ౧౪౧౨

క. బాలుల యన్నప్రాశన । వేళల శుభకార్యములను వివిధగతుల తో
బాలురములగుచు గొలిచిరి । మేలుగ శ్రీషష్ఠి జనులు మేదిని ననఘా! ౧౪౧౩

వ. షష్ఠిపూజావిధానంబును ధ్యానాదికంబును కణ్వోక్తక్రమంబునం దెలిపెద వినుము. సాల
గ్రామంబునంగాని, ఘటంబునంగాని, వటమూలంబునంగాని ప్రాజ్ఞుండగువాడు పూజింపు,
నందు ధ్యానంబు వినుము. ౧౪౧౪

క. కొడుకుల నొసంగి శుభముల । బడయంగాజేయు దల్లి భగవతి గరుణా
జడనిధి మణిమయభూషిత । జెమగుల నెడబాపు దేవసేన భజింతున్. ౧౪౧౫

సీ. అర్ఘ్యంబు పాద్యంబు నాచమనీయంబు దీపంబు గంధంబు ధూప మలర
వివిధఫలాహార వితతుల నిచ్చియు బ్రణవంబు హ్రీంకార పరకముగను
నొనర షష్ఠీదేవియును జతుర్థిని గూడి యగ్నిభార్య గలసి యమలమైన
మంత్రంబు దగినది మాటి మాటికి శక్తిని సనువుగా జపముజేసి
తే.గీ. సామవేదోక్తమైనట్టి స్తవము జేయ । పలయు నెవ్వాడు మూలంబు వదల కొక్క-
లక్ష జపియించు నాతండు లలితపుత్ర । లబ్ధి వడయును విను స్తోత్రలక్షణంబు. ౧౪౧౬

సీ. సేగి బాపెడి దేవసేనకు దండంబు భద్రంబు లిమ్ము నంబకు జోహారు
వరము లొసగు దేవవందినికిని బ్రణామంబు సిరు లిడునట్టి షష్ఠికిని జోత
పుత్రదాయినియైన ధాత్రికి జేజేలు మేలొప్పు తల్లికి గేలుమోడ్పు
మాయ తానైన యమ్మకు నమస్కారంబు బాలపోషిణికిని వందనంబు
తే.గీ. శారదకు భక్తరక్షావిశారదకును । సారటును గరుణారసాసారమతికి
సిద్ధకును బూజ్యకును నిత్యసద్గుణకికి : వేదవేద్యకు నిదె యభివాదనంబు. ౧౪౧౭

వసంతతిలక. జోహారు నీకు వరదా యనసేవ్యపాదా। జోహారు నీకు సుమతీ శుభవాగ్విభూతీ
జోహారు నీకు పరమాసురవైరిభీమా । జోహారు నీకు సురటీ సుఖమూర్తి షష్ఠీ. ౧౪౧౮

ద్విపదవృత్తము.

ధనమును నా కిమ్ము తనయుల నిమ్ము । మనమున నిను గొల్తు మానక షష్ఠి
మానంబు మా కిమ్ము మరి జయ మిమ్ము । మానుగా యశ మిమ్ము మహిమతో షష్ఠి
జ్ఞానమ్ము నా కిమ్ము సంపద లిమ్ము । ధ్యానంబు జేసె నే దయజూడు షష్ఠి
గానమోదిని నాకు గల్యాణ మిమ్ము । మానుగా నిన్ను నేనుతకమ్మ షష్ఠి. ౧౪౧౯

క. ధాత్రిని మనుజుడు షష్ఠీ । స్తోత్రంబును జదివెనేని శుభగుణయుతుడౌ
పుత్రుండు గలుగు వత్సర । మాత్రం బొనరింపవలయు మానక వ్రతమున్. ౧౪౨౦

వ. మరియు గాకవంధ్యయు, మృతాపత్యయు, నేకసంవత్సరము స్తోత్రంబు పఠించెనేని
షష్ఠీదేవీప్రసాదంబునం బుత్రవతి యగు. మఱియు రోగయుతుండైన బాలుని మొద్ద
దలిదండ్రు లీ స్తోత్రం బొక మాసంబు పఠించెనేని యారోగ్యంబు గలుగు నని చెప్పె
నారాయణుండు. ౧౪౨౧

తే.గీ. జలజభవపుత్ర తెలిపితి షష్ఠికథ । మాగమోక్తంబు మంగళం బఖిలవంద్య
మనఘ మంగళచండికాఖ్యాన మింక । వినుము చెప్పెద పూజాది విధులతోడ. ౧౪౨౨

సీ. అక్షీణకల్యాణదక్షమై భక్తకోటిని మంగళముల నిండించుకతన
మహికి బిడ్డండైన మంగళుచేత సేవిత యయి సిరులిచ్చి వెలయుకతన

మంగళచండినా షష్ఠి పేరు వహియించె మూర్తిభేదంబున మూలశక్తి
ప్రకృతి కృపారూప ప్రత్యక్ష సతులకు నిష్టదేవత సకలేష్టదాత్రి
తే.గీ. మున్ను శంకరుచే నది పూజ వడసె ! త్రిపురవధమందు శౌరి ప్రేరేపఁ బిదప
బ్రహ్మ యుపదేశ మొసగంగ రాక్షస ప్ర । పాతితంబైన యానంబు పడుచునుండ. ౧౪౨౩

ఉ. శంకరు డార్తుడై కొలువ చండి దయామయి యోడనేల నీ
వింక భయంబు దక్కుము మహేశ మురారి వృషస్వరూపు డా
శంక దొలంగు మేను పణశక్తినిగా నిను బట్టియుండెదన్
పంకజనేత్రదత్తశరబాధితు జేయుము దైత్యు నాపుడున్. ౧౪౨౪

క. అత డట్లు సేయ త్రిపురులు । హతులయ్యెన్ విబుధులెల్ల నానందరసా
న్వితులై పరిసి రొకమొగిన్ । మితిమీరగ విబుల సతనిమీద మునీంద్రా. ౧౪౨౫

క. హరియును సరసిజభవుడును । పరమాహ్లాదమును బొంది భాసురగతి శం
కరునిన్ సుస్నాతుంగా । బరగించిరి దేవిపూజ భక్తి నొనర్పన్. ౧౪౨౬

ఉ. మంగళచండిపూజ పురహరుడు డోర్పున జేసె నౌ మహా
భంగురలీల నర్ఘ్యము పాద్యము నాచమనీయ వస్త్ర స
న్మంగళ దీపికా కుసుమ మాల్య సుగంధము లిచ్చి పాసెమున్
పొంగలి మేర గొట్టె యెసుదోయల నంబు ద్రుంగబెట్టుచున్. ౧౪౨౭

ఉ. మంగళచండిపూజకును మాధవు డెంతయు నాత్మలోపలం
బొంగుచు గీత వాద్యముల భూరిమహోత్సవకీర్తనాధికో
త్తుంగరవంబులన్ వివిధ యాత్రనినాదములన్ శుభంబు ప్రో
యంగ నటించె నోలి నమృతాంధులు దానును గూడి వేడుకన్. ౧౪-౨౮

తే.గీ. మరియు మాధ్యందినోక్తక్రమంబుమీర । ధ్యానమొనరించి మూలమంత్రంబుచేత
ద్రవ్యములనెల్ల యర్పించి భవ్యనీల। స్తవము గావించె సంతోషసహితు డగుచు. ౧౪౨౯

తే.గీ. ప్రణవ హ్రీంకారములు లచ్చిపలుకు కామబీజమును సర్వపూజ్యను చేర్చ దేవి
పదము మంగళచండిక నొదవబిల్చి।యొనర హూంహూం పదముస్వాహా యనగవలయు. ౧౪౩౦

వ. దశలక్ష జపంబువలన మంత్రశుద్ధి యగు. ధ్యానంబు వక్కాణించెద వినుము. ౧౪౩౧

సీ. అనయంబు నవయౌవనాన్వితయగు దాని పదియునారేడుల బాలహోలె
లలిత శరత్పద్మకలిత వక్త్రముదాని నొరపు ముత్తెంపు పల్వరుసదాని
దొండపండు మెరుంగు దొరయు వాతెరదాని ధవళమౌ జ్యోతియై పరగుదాని
తెల్లసంపెగపన్నె నుల్లసించెడుదాని గలువరేకులవంటి కనులదాని

తే.గీ. యఖిలజగముల తల్లియై యలరుదాని । నెల్లవిధముల కలుషములు నిడెడుదాని
పరమపరిశుద్ధరూపవిస్ఫురణదాని । నమ్మ మంగళదేవి ధ్యానం బొనర్తు. ౧౪౩౨

వ. అని నారాయణుండు దేవీస్తవనవిధంబు బ్రహ్మకిట్లని నుడువం దొడంగె. ౧౪౩౩

మానినీవృత్తం. మంగళకారిని మంగళశోభిని మంగళవాసిని మంగళదా
మంగళరూపిణి మంగళభూషిణి మంగళవర్తిని మంగళజా
మంగళ మంగళ మంగళదక్ష సుమంగళపక్ష సమంగళభా
మంగళచండిక మానక నిత్యము మమ్ముల నారయుమా కృపతోఁ. ౧౪౩౪

క. అని యీగతి శంభుడు దా । మనమున నత్యంతభక్తి మంగళచండిన్
వెనుపడర నిల్పి స్తోత్రం । బును జేసి ముదంబుమీర బూజించి చనెన్. ౧౪౩౫

క. ప్రతిమంగళవారంబున । సతినిటి పూజింపవలయు మంగళచండిన్
వితతములగు సంపద లీ । ప్సితగతి బడయంగ గోరు పేర్మి ధరిత్రిన్. ౧౪౩౬

తే.గీ. అంగజవిరోధి మును సర్వమంగళుండు । మంగళాంబను సేవించె మార్గ మెరిగి
దేవతలు గొల్చి రంతట ధీరవృత్తి । సర్వజనులును గొల్చిరి చండి భక్తి. ౧౪౩౭

క. అమరులు సేవించిరి మును । లమలత సేవించి రెల్ల యాశ్రమముల ని
త్యము మనుజులు గొల్చిరి పూ । జ్యములగు నమ్మంగళాంబ చరణాబ్జంబున్. ౧౪౩౮

క. మంగళదేవీ స్తవము వి । నంగల చదువంగలట్టి నరులకు జగతిన్
మంగళములు సేకూడును । మంగళచండీప్రసాదమహిమము కలిమిన్. ౧౪౩౯

—: మనసోపాఖ్యానము :—

వ. అని నారాయణుండు మనసోపాఖ్యానము వినుమని నారదున కిట్లనియె. ౧౪౪౦

క. ఆ భగపతియగు కన్నియ । శోభాపతి కశ్యపునకు సుత యగు చేతో
వైభవమున జగమున మన । సాభిఖ్యానంబు గాంచె నాలింపు మునీ. ౧౪౪౧

క. పరమాత్మయైన యీశ్వరు । బొరి మనమున దలచి దలచి పొందెను మనసే
శ్వరి యను నభిధానము శ్రీ । హరికరుణావశమునం దపోధికమహిమన్. ౧౪౪౨

క. హరిగూర్చి మూడుయుగములు । పరమతపం బాచరింప భామినికి నొడల్
కర మెరసి ముదుకడనమున్ । గొరల జరత్కారువని ముకుందుడు పిలిచెన్. ౧౪౪౩

క. గోపీపతి కోరిన వర । మా పడతికొసంగి తాను నర్చించెజుమీ
యీపై లోకత్రితయము । హా పూజిత యయ్యె నలువ యర్చించె నొగిన్. ౧౪౪౪

తే.గీ. గౌరవర్ణంబుతో జగద్గౌరి యనియు । శంభునిసపర్య గావించ శైవ యనియు
విష్ణుభక్తిని గొల్చు తా వైష్ణవి యని । నాగభృతి నాగేశ్వరి నాగ జనియె. ౧౪౪౫

వ. నాగేశ్వరిని నాగభగినియు నందురు ౧౪౪౬

తే.గీ. విషము హరియించుకతమున విషహరి యని । యోగసంబంధమున సిద్ధయోగిని యని
మనతరంబైన జ్ఞానంబు కలిగియుంట । నమృతసంజీవని యనంగ నలరె దేవి. ౧౪౪౭

వసంతతిలక. ఆస్తీకమాత సకలార్థ వివేక విద్యా । విస్తార ధన్యగుణ విష్ణుపరాత్పరాత్మా
ర్చ్యస్తోత్రహర్షిత పరాంగి సురాధినాథ । ప్రస్తోత్రపాత్ర నిరపాయచరిత్ర యయ్యెన్. ౧౪౪౮

వ. ఇట్లు జరత్కారు వనియు, జగద్గౌరి యనియు, మనస యనియు, సిద్ధయోగిని యనియు, వైష్ణవి యనియు, నాగేశ్వరి యనియు, నాగభగిని యనియు, శైవి యనియు, విషహరి యనియు, జరత్కారుప్రియ యనియు, ఆస్తీకమాత యనియు, నమృతసంజీవని యనియు, బదిరెండు నామంబులం గొనియాడంబడు. మనసాదేవిని మనస్సుచే బూజాకాలంబున నెప్పుడు ధ్యానించి నామస్మరణంబు సేయు నట్టివానికిని వాని వంశంబులకును నాగ భయంబు మొదలగు నరిష్టంబులు లేవు; మఱియు, ౧౪౪౯

చ. మనస మనంబునం దలప మానవు డుగ్రభుజంగవర్గ భీ
తిని బడ డెన్నడుం బరమరీప్రవిషానలదాహ నెట్టెడిన్
బనుపడి యొక్కలక్షను జపం బొనరించిన సిద్ధిగాంచు న
య్యనఘుడు విష్ణులోకమున హర్షముతోడ జరించు నాదటన్, ౧౪౫౦

సీ. సొంపైన తెల్లని సంపంగి క్రొవ్విరి మించు నిద్దంపుమేని దాని
నగ్నివిశుద్ధాంశుకాభాస బన్నగ యజ్ఞోపవీతిని నిఖిలయోగ
విద్యార ప్రజ్ఞానవిలసిత సిద్ధసిద్ధాదిసేవిత దేవి నఖిలవంద్య
సిద్ధిప్రదను మానినీవిర కల్యాణగుణాకరదంబను ప్రయోఘణితచరిత

తే.గీ. లోకసుందరి గరుణావిలోకనాఢ్య । రమ్యగుణగణశోభిత [illegible]
మంత్రమంత్రార్థరూపిణి మహితమూర్తి । నిత్య నిరుపమ సౌభాగ్య నే దలంతు. ౧౪౫౧

వ. అని ధ్యానించి వేదోక్తంబులగు మూలమంత్రంబులం ధూప దీప నైవేద్య గంధానులేపన పుష్పాక్షతాదు లిచ్చి పూజింపవలయు. కల్పతరువను పేరం బరగు ద్వాదశాక్షరంబై పరగు మనసా మూలమంత్రం బెద్ది యనిన. ౧౪౫౨

తే.గీ. ప్రణవహ్రీంకారంబులు బిందువరకములగు । శ్రీయు క్లీయును నైయును జేరి యొప్ప
నవల మనసాపదంబు దేవ్యైపదంబు । స్వాహతోగూడి మూలంబు వాసికెక్కు. ౧౪౫౩

తే.గీ. పంచలక్షజపంబున బరగు సిద్ధి । సిద్ధిగాంచిన మనుజుండు సిద్ధు డగును
వానికి విషంబె యమృతోపమానమగును । వాడు ధన్వంతరినిబోలు వైద్యు డగును. ౧౪౫౪

క. యుడుపర సంక్రాంతిని స్నా । నము యిడప గూఢగృహమున న్వతి నావా
హము సేసి కొల్చి పూరి బం । చము నైవేద్యంబు లొసగ సకలార్థదయా. ౧౪౫౫

వ. నారదా పూజాప్రకారంబు నుడివితి. తదుపాఖ్యానంబు సెప్పెద విను మని నారాయణుం
డిట్లనియె. ౧౪౫౬

క. మును దందశూకబాధను । మనుజులు కశ్యపుని వేడ మనసను బుట్టిం
చెను మానసమున నయ్యం । గన శంకరు భక్తి గొల్చె గైలాసమునన్. ౧౪౫౭

క. కరుణన్ శంకరు డష్టా । క్షరి యగు శ్రీకృష్ణమంత్రసారము దెలిపెన్
నిరపాయభక్తిరసకున్ । బరమతపశ్చారీరధనకు మనసకున్. ౧౪౫౮

శా. ఆ యష్టాక్షరి బూనియున్ మనస శర్వానుజ్ఞ దా బుష్కరం
బొయ్యం జేరి యుగత్రయంబు తప మత్యుగ్రక్రియన్ నిశ్చల
త్రయ్యంతోక్తవిధిం బొనర్చుచును సిద్ధత్వంబు పాటించిన
న్నాశ్యయంబొప్ప జరింప గృష్ణుడు కృపం దా దర్శనం బిచ్చుచున్. ౧౪౫౯

శా. బంటా మింతయులేక శౌరి మనసన్ బల్మారు పూజించి మే
ల్కాంటం జూచి వరం బొసంగెను ద్రిలోకప్రార్చ్య వాదంచు న
వ్వేంటన్ శంభుడు కోరి కొల్చెను మహావిస్ఫారసౌజన్యతన్
దంటన్ గొల్చిరి కశ్యపుండు మనుషుల్ నాగంబులు న్మారిపుల్. ౧౪౬౦

వ. మరియు జరత్కారు పూర్వవృత్తాంతం బెట్టిదనిన ౧౪౬౧

మ. కడకన్ గశ్యపు డిచ్చె నాపెను జరత్కారుండు నా నొప్పు పా
పడు దా గైకొనె వైధసాజ్ఞ మదిలో రాచ్చింతయున్ బూన కా
బిడతో గొన్ని దినంబు లుండి యతడున్ విశ్రాంతు డయ్యెన్ దపం
బుడుగంజేసి వటద్రుమూలమున భద్రోద్యుక్తి నిద్రాళుడై. ౧౪౬౨

క. పడమరకలమిన్నతోడ దల । గడ బడక యొసర్చి కూర్కె గడజామున భా
నుడు గ్రుంకునసమయమున దన । యొడయడు మేల్కానమి కాత్మ యుయ్యెలలూగన్. ౧౪౬౩

తే.గీ. ఏమిసేయుదు సంధ్యప్రవృద్ధితడు లేవ । దరచి లేపిన కోపించు నురక నిదుర
నడపగా దటు సేయక గెడపగాదు । గడపగా దెల్ల గర్మల గార్య మెద్ది. ౧౪౬౪

తే.గీ. ధర్మలోపంబు బ్రహ్మహత్యకు సమంబు । ఉభయసంధ్యల నియమించు టొప్పదెందు
వందనము దీర్పనట్టిడు పిందు నశుచి । యగుచు నతనికి బ్రహ్మహత్యకు సమమగు
నట్టి పాపంబు దక్కునటంచ్రు బుధులు. ౧౪౬౫

తే.గీ. ఇతడు సుఖనిద్ర నడపిన నెంతయేని । గోపగించిన నది నన్ను గొట్టుగాక
వీని వేదోక్తమునకును హాని పొసగ । కుండ జేసెదనని మది నూహజేసి. ౧౪౬౬

క. దేవయ్యా ప్రాణేశ్వర । దేవయ్యా మౌనిలోకలేఖేశ్వర సం
ధ్యావస్థన సమయం బిదు । షావరు డదె పశ్చిమంపు శైలము నెక్కెన్. ౧౪౬౭

క. అని పెనిమిటి నుద్బోధించిన నాతడు లేచి నిద్ర చెరిపితి వనుచుఁ
గను లెఱ్ఱచేసి యయ్యంగన కిట్లని పలికె గంపితాధరు డగుచుఁ. ౧౪౬౮

ఉ. ఇంపుగ నిద్రవోవు నను నేటికి లేపితి భర్త నీక్రియఁ
నొంపగ బాడియే జగతి నుగ్మలికిం బతికిఁ బ్రియంబుగా
బం పొనరించుచేకదె తపంబు వ్రతంబును దానముఁ గ్రియా
సంపదయెల్ల వ్యర్థమగు సామికి నప్రియ మాచరించినఁ. ౧౪౬౯

క. దానము తీర్థము యజ్ఞము । స్నానము నుపవాసమును నిశాకరముఖికిన్.
మానుగ బాతివ్రత్యములో నొక లక్షాంశమునకు లోబడియుండుఁ. ౧౪౭౦

తే.గీ. భర్తకు బ్రియంబు జేసిన బడతి విష్ణులోకమున కేగి సుఖియించు లోకనాథు
సమ్ముఖంబున దుష్క్రియాచరణ యగుచు నీచజన్మంబు వడయు నింతి మరి వినుము. ౧౪౭౧

వ. భర్తకు నప్రియంబుగా నటించిన యువతి యాచంద్రార్కంబు కుంభీపాకనరకంబు గుడిచి పిదప చండాలియై పతి పుత్ర విహీనగా బుట్టి తురటిలు నని భర్త పలికిన పలుకులు ములుకులుగాగాడ నులికిపడి యా చిలుకలకొలికి మృదువచనంబుల నిట్లనియె. ౧౪౭౨

తే.గీ. సంధ్య లోపింపగాదు నా సామి కనుచు । నిద్రకును నేటి భంగంబు నే నొనర్చి
నీకు నప్రియ మాచరించితిని నేడు । శిక్షకును సర్వ నిష్టంబు సేయుమయ్య. ౧౪౭౩

క. అని పాదంబులపై బడి । ననబోణి గడుఁ బునఃపునారోదనముఁ
బొనరింపుచుండ సూర్యుని । గని యాతడు శాపమిడగ గడగిన నంతఁ. ౧౪౭౪

క. భగవంతుడయిన యర్కుడు । దగ సంధ్యనుగూడి వచ్చి తా వినయమునఁ
దగిలి యథోచితరీతిన్ । సుగుణోన్నతుడైన మౌని జూచి వచించుఁ. ౧౪౭౫

క. నే నస్తమింపబో గని । మానిని య వ్విహితకర్మ మట్టగు ననుచుఁ
నీ నిద్రకు భంగంబును । దా నొనరించు టిది నూడ ధర్మమెకాదే. ౧౪౭౬

క. కరుణామయులరు విప్రులు । తిరముగ కోపంబు నిడరు ధృతిమంతులు నే [illegible]
శరణార్థినైతి నంగన । బరికించి క్షమింపుమీ శపన మెప్పుడునూ. ౧౪౭౭

చ. అవనిసురుండు కోపము క్షణార్ధము విల్చిన నెల్ల లోకముల్
తవులబడు న్భునస్సృజన దా నొనరింపగ నేర్చు కూర్మిచేఁ. ౧౪౭౮
దివిరిన తేజు బాదబుల దేవరు లట్టిరుకారు కావునఁ
వివిధపథమ్మునందు ధరణీసురదేవుడు కృష్ణుదేకదా. ౧౪౭౯

క. అని పలికి సూర్యు దరిగిన । ముని సంతోషించి శాపమును మానిపురా
తనమగు బ్రతిజ్ఞ కలిమిఁ । మనమున గనికరములేక మనసను విడిచెఁ. ౧౪౮౦

ఆ.వె. పడతి మగఁడువిడువ గడునడలి యడలి। పడకి పడకి కొంత దడవునకును
దుడుకు మాని పల్కె పడతి యొదయుని గశ్యపుని భక్తితోడ నాత్మ దలచ. ౧౪౮౧

వ. అంత శంభుండును, విధాతయు, గశ్యపుండును, జరత్కారునమీపంబునం బొడకట్టుడుం గాంచి వినయవిభ్రమంబు లడర వారికి నమస్కరించి జరత్కారుం డిట్లనియె. ౧౪౮౨

ఉ. మీరు మహానుభావులగు మేటుల రిచ్చటి కేలవచ్చిరో
కారణము న్వచింపు డనగా నలుమోములదంట యా జర
త్కారు మునీంద్ర తోచితివి ధర్మసతిం గుణధన్య సాధ్వి నీ
నేమపు ధర్మశాస్త్రముల నీ కొకకొంత కొరంత జిక్కెనే. ౧౪౮౩

ఆ.వె. ధర్మపాలనంబు దక్కనే పుత్రుతుత్పత్తిగాకయున్న బరమనీతి
మంతుడైన గృహి సమంజసాపత్యంబు। నిడక ధర్మపత్ని విడువరాదు. ౧౪౮౪

క. అది గావున నీ సతికిన్। సదపత్యము నిచ్చి పిదప జక్క విడువుమీ
సదమలమగు ధర్మము నీ కొదవుఁ గ మునిలోకచంద్ర యుతగుణసాంద్రా! ౧౪౮౫

క. పడతి కడుపునను గొడుకున్। బడయకయ కటం విరాగమానసుడై తా
విడుచు నెవ దతని పుణ్యము। చెడు జల్లె దనిడిన నీళ్ళచెలువున దపసీ. ౧౪౮౬

వ. అనుడు న వ్వనజగర్భుని వచనంబు విని జరత్కారుండు సమంత్రయోజనంబుగ నాభిస్పర్శంబు చేసి యా యువతి జితేంద్రియవ్రతపరుండును, ధర్మశీలుండును, బ్రాహ్మణాగ్రణియు, దేజస్వియు, దపస్వియు, యశస్వియు, గుణోపేతుండును, వేదవేత్తయు, జ్ఞానియు, యోగియు, విష్ణుభక్తుండును, కులోద్ధారకుండును, జన్మమాత్ర సంతుష్టపితృదేవుండును నగు పుత్రుండు నీ గర్భంబున నుదయింపంగలవాడు. మరియు వినుము. ౧౪౮౭

సీ. విష్ణుభక్తుని గన్న పెండ్లామె పెండ్లాము అనిరుద్ధు కృప గోరు జనని జనని
ప్రద్యుమ్ను గీర్తించు బంధువే బంధువు శౌరినామము నేర్పు సఖుడె సఖుడు
సంకర్షణు జపించు జనకుండె జనకుండు హరిమంత్ర మిచ్చిన గురుడె గురుడు
చక్రధారిని గొల్చు సహజుడే సహజుండు పద్మాక్షు స్మరియించు భగిని భగిని
తే.గీ. యాసరోజాసనస్తంబకాంతమైన। యీ చరాచరవిశ్వంబు నెల్ల నెవ్వ
డలర బుట్టించు గిట్టించు నట్టివాని। గోపకాగ్రణి సేవించు కొడుకె కొడుకు. ౧౪౮౮

క. నారాయణ చరణాబ్జసమారాధన గరపజాలనట్టిడు గురుడా
వైరులకంటెను గడు నపకారి యనుచు నెన్నవలయుగాదె వరాంగీ. ౧౪౮౯

క. కావున శ్రీకృష్ణుని పదసేవ యొనర్ప మది నీకు క్షేమము నొసగుఁ
నీ వఖిలతత్త్వవేదినివై వెలయుదు వేయునేల యమృతాంశుముఖీ. ౧౪౯౦

క. చలమున నే నిను విడిచితి । లలనా మన్నించు నిర్మలంబగు క్షమయే
కలిగించు సత్వ మంతట । వెలయుం గ్రోధోపశాంతి వెలదుక వినుమా. ౧౪౯౧

క. నే దపమున కేగెద దామోదరచరణములు నమ్మి యోగి నగుచు నో
పైదలి నే జెప్పినయవి । కాదన కిక బో యథాసుఖమ్ముగ నెందే. ౧౪౯౨

క, అనవుడును బాష్పపూరిత । నయనయయి మనసు మిగుల శోకించి యయో
నను విడనాడందగునే । మనమున దయలేక లోకమాన్యచరిత్రా. ౧౪౯౩

క. ఎప్పుడు నే నిను వీడిన । నప్పుడ సన్నాదరించి యలరించెద నే
నిప్పుడు నిను విడనాడిన । నిప్పులలో మునుగుదే మునిజనప్రవరా. ౧౪౯౪

క. పట్టములను విడనాడుట । బిట్టారట మంతకంటె బెడద యరయగన్
బట్టిని విడచుట తాళింగట్టిన । ప్రాణేశు బాసినను మృతియకదా. ౧౪౯౫

క. సుతు లొక్కనూర్వురైనం । బతితో సరిరారు ధర్మపాలినికి బతి
బ్రతికి బ్రియుండే ప్రియతము । డితరంబులు కావు నమ్ము మిది ప్రాణేశా. ౧౪౯౬

వ. మఱియు గుటుంబి కపత్యంబునందును, వైష్ణవునకు హరియందును, ఏకాక్షునకు నయనంబునందును, పిపాసునకు జలంబునందును, బుభుక్షునకు నన్నంబునందును, కాముకునకు కామినీయోగంబునందును, లోభునకు బరపదార్థగ్రహణంబునందును, గులటకు జారునందును, విద్వాంసునకు శాస్త్రంబునందును, వణిక్కునకు వాణిజ్యమునందు నెట్లట్లు సాధ్వియగు నంగనకుం బ్రాణవల్లభునందు చిత్తంబు హత్తియుండునని పల్కి కన్నీరు మున్నీరుగా వగచుచు దన స్వామిపాదంబులపై వ్రాలినం గరుణాంబు వాదకు చరణంబులనుండి యరుణాధరను లేవనెత్తి క్రోడంబున నిడికొని నేత్రజలంబులం దుడిచి కొండొకవడి సుఖింపంజేసిన భగవదనుగ్రహంబున నిర్మల జ్ఞానంబు వొడమ వారిరువురు విశోకులై రాదట. ౧౪౯౭

తే.గీ. తరుణి నూరడబల్కి యా । తపసి పరమపురుషు గోవిందు దలచుచు బూర్ణ నిష్ఠ
దపము గావింప జనియె న । త్తరుణి గర్భవతి శివాలయమున కేగె త్వరితగతిని. ౧౪౯౮

క. కైలాసంబున శంభుని । లీలాపతి గౌరి తపసిలేములు వగవన్
దూలించి కూర్మిబిడ్డం । బోలను లాలించి నిలిపి పోషించె గమిన్. ౧౪౯౯

వ. అంత నొక్కనాడు. ౧౫౦౦

క. చూలాలికిని శుభగ్రహ । శాలియగున లగ్నమందు జననం బందెన్
బాలుడు సద్గుణశీలుడు । బాలెంతతనమ్ము బొసగె భామామణికిన్. ౧౫౦౧

తే.గీ. పుణ్యవతియైన గౌరమ్మ పురుడునోసె । బురిటినాళ్ళెల్ల గడిపి య ప్పువ్వుబోణి
చంద్రు డుదయించి యెక్కుచో జాలదీప్తి । బొసగు దూరుపుదిక్కునుబోలి వెలిగె. ౧౫౦౨

తే.గీ. గర్భమున నున్న యప్పుడే కందునకును । జ్ఞానమార్గము గరపెను గరళగళుడు
కడుపువెడలినపిదప సక్రమముగాగ । జాతకర్మాదు లొనరించె జయయటంచు. ౧౫౦౩

క. వేదములను జదివించెను । సాధులనుం బూజసేసె సకలార్థములన్
బీదలకు దానమిచ్చెను । సాదరముగ శివునివంటి సరసుడు గలడే. ౧౫౦౪

క. మణిరత్నకిరీటాదుల । ననిమాద్యైశ్వర్యయుక్తు డా శంభుండు బ్రా
హ్మణకోటి కిచ్చె మునికుల । మణి యగు నీ బిడ్డ లోకమాన్యుఁడటంచున్. ౧౫౦౫

తే.గీ. లక్షగోవుల రత్నకలాపముల న । సంఖ్యముల నిచ్చె బార్వతి క్ష్మాసురేంద్ర
ధర్మపత్నుల బిల్పించి తత్తదర్హ । రీతుల నెరింగి మనసపై బ్రీతి జేసి. ౧౫౦౬

వ. అంత క్రమక్రమంబుగా, ౧౫౦౭

తే.గీ. సక్రమంబుగ వేదంబు సదువనేర్చి । మొనసి మృత్యుంజయజ్ఞానమును నొసంగి
భక్తిరస్త్వాస్య యనుచును బలికెగాన । నాత డాస్తీకు డను పేర ఖ్యాతిగాంచె. ౧౫౦౮

వ. అంత నయ్యాస్తీకుండు శంకరుననుమతి గొని పుష్కరంబున నారాయణుంగూర్చి తపంబు సేయంబూని దివ్యంబులయిన త్రిలక్షవర్షంబులు తపంబు సేసి శంకరునకు నమస్కరింప మరల గైలాసంబునకు వచ్చి యచ్చట నున్న తన తల్లి యగు మనస మానసం బలరింపం జేయుచు నుండి గొన్నాళ్ళకు దన జనకుండగు గశ్యపు నాశ్రమంబునకుం దన తల్లిం గొంపోవ నేగినం బరమహర్షసమేతుండై యతండు బ్రాహ్మణులకు శతలక్ష రత్నాదికంబుల నొసంగి, భోజనంబులం దృప్తులం జేసె. నిట్లుండ మనస నిజపుత్రసమేతయై చిరకాలంబు కశ్యపాశ్రంబున నుండె. మఱియు దదీయంబయిన యొక యాఖ్యానంబు కలదు. చెప్పెద వినుమని నారాయణుండు నారదునితో నిట్లనియె. ౧౫౦౯

సీ. భువి నభిమన్యుని పుత్రుండయిన పరీక్షితుడను రాజన్యశేఖరుండు
శృంగి నామక రస్త్రాత్రిదివేశుచే శయింపంగబడియె ము న్నేడు నాళ్ళ
గడపకయుండ దక్షకభక్షితుండవు గమ్మని యది విని య మ్మహీశు
డంగరక్షల నుపాయంబు లేర్పరచి సప్తాహంబులు ప్రమాద మంటనీక

తే.గీ. కడపుచుండంగ కదలి తక్షకుడు వచ్చు । దారి ధన్వంతరియు దాపుసేర నిట్వు
రకును సంవాద మొదవి తుదకు సమాధి దనరి మణి యిచ్చి పంపె స త్తాచువెజ్జు. ౧౫౧౦

క. అంతట దక్షకు డా నృపు । నంతికమున కేగి కరచి యసువులు గొనియెన్
జింతం జనమేజయ భూ । కాంతుడు తత్సుతుడు పైతృకంబులు తీర్చెన్. ౧౫౧౧

క. ఆ కినుకన జనమేజయ । భూకాంతుడు సర్పయజ్ఞమును జేసిన మం
త్రాకృష్టి నగ్ని బడె నతి । లోకమహిమ దందశూకలోకము మౌనీ. ౧౫౧౨

క. తక్షకు దడలుచును సహ । స్రాక్షుని శరణంబు వేడ నది గని విప్రా
ధ్యక్షులు సతక్షకేంద్రుని । బ్రక్షియమున నుద్యమింప భయవిహ్వలుడై. ౧౫౧౩

క. సురసంఘముతో వైశమ । హరిహయు డ ప్మనస జేసనరిగి వినయవి
స్ఫురణంబున గొనియాడిన । బరిపూర్ణదయారసమున బరికించి వెసన్. ౧౫౧౪

క. తన కొమరుం డాస్తీకుం । డను మునివరు ననుప నేగి యాతడు భూమీ
శుని వేడిన నత డతిభ । క్తి సహిప్రళయంబు మాని కృతకృత్యుండై. ౧౫౧౫

క. జన్నంబు గడపి దక్షిణ । లెన్నొ ద్విజవరుల కొసగి యిల యేలెను మఁ
మన్నెదొర మనస గొల్చెన్ । గ్రన్నన సకలోపచారకలితక్రియలఁ. ౧౫౧౬

వ. ఇట్లు మనసాఖ్యానంబు దెలిపితి, నిక నేమి యడిగెద వనిన నారదుండు మహేంద్రుండు మనసం బూజించినవిధంబు నుడువవే యనుడు విని దయావరుండగు నారాయణుం డతని కిట్లనియె. ౧౫౧౭

సీ. స్నాతుడై యాచమనము చేసి వెలిమడుంగులు గట్టి దేవిని లలిత రత్న
సింహపీఠిక నిల్పి వెలుగుచు మణికలశంబులయందు గంగాంబువు లిడి
సలలితభక్తితో సంప్రదాయ మెఱింగి జలకంబులార్చి త్రయ్యాలఘుమంత్ర
ముల వస్త్రయుగ్మంబు వెలయించి గంధంబు నలది యర్ఘ్యాదికంబుల నొసంగి
తే.గీ. పరమనియమంబుతో గణపతి దినేశు । వహ్ని విష్ణు శివార్యుల వరుస గొల్చి
మఱి దశాక్షరమగు మూలమంత్రమునను మనస జపియించె నింద్రుండు మౌనివర్య ! ౧౫౧౮

క. మద్దెలలు మ్రోగె నెల్లెడ । దిద్దిమ్మని గీతు లెసగె దీర్ఘములగుచున్
ముద్దియ లాడిరి యప్పటి । ప్రొద్దులు మంగళము లాయె భూతము లలరెఁ. ౧౫ ౯

తే. గీ. బ్రహ్మ విష్ణు శివాజ్ఞ జొప్పడగ నిట్లు । మేన బులక లెసంగ ననూనభక్తి
యుక్తిని బురందరు డమంద యోగభోగబంధురముగ బ్రహ్మానందభరితు డగుచు. ౧౫౨౦

చ. భవ్య నిరంతరాయ నిరపాయ మహోద్యమ నిత్యశుద్ధ సం
భావ్య ముకుంద పద్మజ కపర్ది దినేశ గణేశ ముఖ్య సం
సేవ్య క్షమాది సద్గుణ వశీకృతకాండకరండకాండ వా
స్తవ్య స్తుతింతు నిన్ను మనసా ఘనసాత్వికదివ్యమానసా. ౧౫౨౧

క. నాతల్లియైన యదితికి । నేతీరున భక్తియుక్తి నే నొసరింతున్
బ్రీతి నటుల నతివినయసమేతుడనై కొల్తు నన్ను నేలిన తల్లీ. ౧౫౨౨

క. నా ప్రాణంబులు పుత్రులు । నాప్రియసతి బంధుకోటి నానాభృత్యుల్
మీప్రాపున బ్రతికితిమ । మ్మా ప్రోవవె తల్లి కల్పమహీరుహవల్లీ. ౧౫౨౩

క. నిను గొనియాడ వశంబే । ఘనశక్తిని బ్రకృతి వఖిలకారణమా నీ
 కనికరముపలన విభవము । గొని బ్రతికెదనమ్మ నిన్ను గొల్చెదనమ్మా. ౧౫౨౪

క. నీ పూజయందు బ్రీతియు । నీ పాదాబ్జముల గొలుచు నీతియు భక్తి
 వ్యాపారము గల రీతియు । జేపట్టితి తక్కవేమి చెప్పుము తల్లీ! ౧౫౨౫

తే.గీ. వినుము నీ పూజ నిత్యంబు విబుధసేవ్యమైన లోకత్రయంబున నఖిలజనులు
 నీ వ్రతం బాచరింపంగ నే నొనర్తు । దద్విధానంబు దెలిపెద దల్లి వినుము. ౧౫౨౬

వ. ఆషాఢ సంక్రాంతియందును, బంచమియందును నీ పూజ తప్పక యెవ డాచరించునో యతనికి నాయు రారోగ్య పుత్ర పౌత్ర ధన ధాన్యాదులు గలుగు. కీర్తిమంతుండగు. గుణవంతుం డగు. నిన్నుం గొల్చినవారికి సర్వంబు జయం బగు, నపజయంబు లేదు. నీ నామం బుచ్చరించినమాత్ర సర్వవిషంబులు నిర్విషంబులగు. నీవు కశ్యపాపత్యంబ వగుట నాకు భగిని వయ్యెదవు. అక్కా! కశ్యపుని మనంబునం బుట్టి మనస వైతివి. ఇప్పుడు సర్వజగంబులు మనసార నిన్ను గొల్చుటంబట్టి సార్థకనామధేయవు గమ్మని చెప్పి భగినిపతిం దోడ్కొని, ఇంద్రుండు సపుత్ర దార బాంధవంబుగ స్వర్గంబునకుం జనియె. మనస నిజపుత్రునితో దండ్రియగు కశ్యపుని యింట చిరకాలంబు నివాసంబు సేసె. మరియు, ౧౫౨౭

క. గోలోకమునుండి సురభి । యాలో గశ్యపుని యింటి కరుదెంచి దగన్
 బాల పదివేల కడవల । నోలోలో యనగ స్నాన మొసరింపించెన్. ౧౫౨౮

ఆ.వె. సురభి మనస పూజ చొప్పడ గావింప । మెగె నంత జ్ఞాన మెల్ల సురలు
 మనసవలన దెలిసి మహిమ జెందిరి భక్తి । మునివరేణ్య మనస ముఖ్యగాదె. ౧౫౨౯

వ. అనవుడు విని నారదుండు స్వామీ! సురభ్యుపాఖ్యానంబు సెప్పవే యనిన నారాయణుండు సురభ్యుపాఖ్యానంబు సెప్పం దొడంగె. ౧౫౩౦

—: సురభ్యుపాఖ్యానము :—

క. గోపాలకులను నధిదేవత । గోవులకును మొట్టమొదటి గోవు తలంపన్
 గోపాలకు తల్లి మరియును । గోవులకు బ్రధాన సురభి గోష్ఠలి బుట్టెన్. ౧౫౩౧

ఆ.వె. మొట్టమొదటి సురభి పుట్టువు దెలిపెద । వినుము బృంద యనెడు విపినమందు
 గోపికాయుతుండు కోమలాంగుడు సదా । నందమూర్తియైన సుందరుండు. ౧౫౩౨

క. తన ప్రేయసియగు రాధికయును దా । నును వేడ్కలలర నొగి నేకాంతం
 బున క్రీడ సలుపుచును గ్రన్నన దా । లను గ్రోల మనమునం గుతుకమిడన్. ౧౫౩౩

ఆ.వె. ఊద బిందు పొదుగు నొరపెన గిన్నియ । కొమ్మదోయి గల్గి కొమరుమిగులు
 చక్కనైన సురభి యొక్కటి తనదు దా । చక్కి పొడమజేసె చక్రధరుడు. ౧౫౩౪

ఆ.వె. నాణెమైన ముద్దుపడకల నిట్టట్టు । లాడుకొనుచు బాల కానగొనుచు
వేడుకలర దల్లి వెనువెంటనంటిన । జూడ నొక్కదానిగూడ జేసె. ౧౫౩౫

వ. అట్లు నిజప్రభావసంభూతయైన సురభిం గాంచి దామోదరుండు సుధాతిరిక్తంబును, జరామృత్యుహరంబును నగు దాని పాలపలను తన పిపాసం దీర్చుకొని, తత్క్షీరయానియుక్త భాండవిస్రంసనంబు సేయ సెండుస్న దుగ్ధంబులతో క్షీరసరోవరం బను పేర నొక కొలను గోలోకంబున వెలసె. దదనంతరంబ దది రాధాదేవికిని, గోపికలకును క్రీడావాపియై పరగె. దాని విస్తీర్ణంబు శతయోజన పరిమితంబు. మరియు రాధానాథుం డవ్వాపి మహారత్న ఖచితసోపానశోభితంబు గావించె. మరియు నా సురభి లోమకూపంబులనుండి యనంత కోటి కామధేనువు లుదయించె. నదియె గోసృష్టికిం బ్రథమకారణం బయ్యె. నాడు నారాయణుండు ఆ సురభి నతిభక్తిం బూజించె. నంతనుండి ముల్లోకంబులవా రా సురభిం బూజించుచుండిరి. ఇట్లని స్తుతించె. ౧౫౩౬

మ. విపులాఢ్యై సతతం నమో స్తనుచు హ్రీంబీజ ప్రకృత్యై నమో
నమ యంచున్ జగదంబికేసు విశ్వానాం భాగ్యదే తే నమో
నమ యంచున్ గుణామయే నిరుపమానందప్రదాయై చ తే
నమ యంచుం సురభి ప్రణామము మురస్నాథుండు జేసెన్ వెసన్. ౧౫౩౭

మత్తకోకిల. భక్తకల్పకభూరుహంబగు భాసురాంగివి రాధికా
సక్తచిత్తపు కృష్ణదేవుని సంగతిం జరియింతు వ
త్సక్తదుగ్ధపు బుద్ధిధాత్రివి ధర్మరూపిణివమ్మ వే
దోక్తరీతిని నిన్ను గొల్చెద నో సురభ్యధిపావతి. ౧౫౩౮

మాలినీవృత్తం. అరుదలపాలిటి యంబవు చాయగుణాళి మదంబవు భద్రలసం
గీర్తి నొసంగెడు కృష్ణుని చెంగట గేళి యొనర్చెదు ధేను జగ
ద్వర్తినివై నిరవద్యసుఘోన్నతి వత్సలవై మము బ్రోవుము నీ
గీర్తనజేసెద గేవలభక్తిని క్షీరఘు లిమ్మి కృపామయతన్. ౧౫౩౯

క. అని యీగతి హరి వేడిన । విని సురభి దయార్ద్రదృష్టి వీక్షించుచు ద
ర్శన మిచ్చి యింద్రు డడిగిన । యనుపున వరమొసగి యరిగె నంతర్హితయై. ౧౫౪౦

వ. మరియు వేదోక్తంబగు సురభి ధ్యాన స్తోత్ర మూలమంత్రాదికంబు క్రమంబుగా వచియించెద, వినుము. ౧౫౪౧

క. పాయలకు వేద్యమగు వే । మాటను స్మరియింప నార్యమాన్యము మిగులం
గారియ లడంచు మంత్రం । జారక్షరముల నెసంగు నది సౌరభమై. ౧౫౪౨

తే.గీ. ప్రణవపూర్వక జేంతమై పరగు సురభి । పదముమీద నమో యని పలుక సురభి
మూలమంత్రంబు దగు నది మూల మఖిల । శోభనావాప్తికిని మునిస్తుత్యకృత్య. ౧౫౪౩

క. సిద్ధుడగు లక్షజపమున । బుద్ధిమదగ్రేసరుండు పూని సదా దా
వృద్ధిం గోరిన యేనియు । నిద్ధాపణి సురభిమంత్రమే తంత్రమగున్. ౧౫౪౪

క. లక్ష్మీరూపను మంగళ । పక్ష్మల దృక్ప్రాంతధేనువర్గప్రసువు౯
లక్ష్మాంచితరూప స్వస్సు । క్ష్మా పాతాళ పూజ్య సురభి నుతింతున్. ౧౫౪౫

తే.గీ. కలశమం బొందె ధేనుపుతలన యొందె । నావు గట్టెడి స్తంభంబునంద నొందె
సాలశిల నొందె శిఖి నొందె నీళ్ల నొందె। ద్విజుడు సురభిని బూజింప విజయమొందు. ౧౫౪౬

మ. విను మొక్కప్డు మురసందు మాయవలనన్ విశ్వంబునన్ బాలులే
క సుపాత్రక్రియులై సురల్ మునులు బ్రహ్మం జేరబో బాకశా
సనుతో నాతడు మూలగోపును మహైశ్వర్యప్రదాత్రి న్మనం
బున ధ్యానింపుము మ్రొక్కు మన్న నతడున్ మోదంబునుం బొందుచున్. ౧౫౪౭

క. అలీల సురభి కరుణా । శాలినియై వర మొసంగ జగములనెల్లన్
బాలన్ మునిగిరి తేలిరి । యోహోయని యెల్లవారు నుల్లాసముగన్. ౧౫౪౮

ఆ. వె. పాలవలన నేయి ప్రభవించె । నిండారె నేతివలన యజ్ఞజాతి గలిగె
యజ్ఞజాతివలన నమరులు ప్రీతులై। వృష్టి నొసగి పవని వృద్ధిబొందె. ౧౫౪౯

క. జను డీ సురభిస్తోత్రం । బును జదివిన గోసమృద్ధి పుణ్యమును యశం
బును నారోగ్యము నాయువు । మనుగాగల సుఖములంది ముక్తియు గాంచున్. ౧౫౫౦

—: రాధా దుర్గా పూజావిధానము :—

వ. అని చెప్పిన విని పరమానందభరితుండై పరమతపోవిశారదుండగు నారదుండు నిఖిల
నిగమాంతపారాయణుండగు నారాయణున కిట్లనియె ౧౫౫౧

క. ప్రకృతుల వ్యాఖ్యానంబులు । సకలంబును వింటి జన్మ సంసారనివా
రక మింతకంటె గలదే । యిక నొక్కటి వినవలంతు నెద్ది యనంగన్. ౧౫౫౨

క. శ్రుతిచోదితమగు రాధా । సతి పూజాక్రమము వినక శ్రవణద్వయి యే
వితమున నిలుపగగల ద । చ్యుత సుకృతంబులను బరమసుకృతంబకదా ! ౧౫౫౩

వ. అనవుడు, ౧౫౫౪

చ. క్రమమున దెల్పెదం గలహాఘస్మర చాయతరంబు సారసా
రము సరసం బుదార మధురంబు శ్రుతిప్రతిపాదితంబు గూ
ఢము పరమోత్తమంబును విడంబితపుణ్యకథామయంబు శ్రీ
దము విను రాధికావ్రతవిధానము జ్ఞానము నిచ్చు నెల్లెడన్. ౧౫౫౫

వ. నారదా! వినుము. మూలప్రకృతి సంవిత్తునుండి జగత్సృష్టికాలంబున శక్తియుగంబు పుట్టె. నది ప్రాణబుద్ధ్యధిదైవతంబును, సర్వజగంబులకు నియంతయు, ప్రేరకంబునునగు. విరాడాది సమస్త చరాచరప్రపంచంబు తదధీనంబై యుండు. తత్ప్రసాదంబు లేక మోక్షంబు దుర్గమంబు. కావున శక్తిద్వయ సేవనంబు సమస్తజనులకు విధేయంబు. అందు మొదటిదియగు రాధికామంత్రంబు బ్రహ్మ ఋష్యాది సేవితంబయిన పరమమంత్రంబు. ప్రణవపూర్వక చతుర్థ్యంత రాధాపదంబుపై వహ్నిజాయం గూర్ప నగుచుండు. ఇది షడక్షరంబు. చతుర్విధ పురుషార్థసాధకంబు. మఱియు ఇది మాయాబీజాదికంబై వాంఛా చింతామణి యగు. వక్త్రకోటి సహస్రంబును, జిహ్వాకోటిసహస్రంబును గలవానికయిన నీమంత్రమాహాత్మ్యంబుం గొనియాడ నలవిగాదు. భక్తితత్పరుడై యాది నీమంత్రంబు శ్రీకృష్ణుండు మూలదేవిచే గోలోకంబున రాసమండలంబునుం గ్రహించె. అయ్యచ్యుతుచే విరాడ్బ్రహ్మయు, నతనివలన ధర్ముండును, ధర్మునివలన నేనును గ్రహించితిమి. నేను మంత్రంబు స్మరించుటంబట్టి ఋషినైతి. బ్రహ్మాదు లది నిత్యంబు ధ్యానింతురు. రాధార్చనంబు విడచి చేసిన కృష్ణార్చనంబు నిష్ఫలంబు. ప్రతివైష్ణవుండును రాధార్చనంబు తప్పక యొనర్పవలయు. కృష్ణుండు రాధాధీనుండు. రాధ రాసేశ్వరి. దాని విడచి కృష్ణుండు ప్రవర్తింపడు. మఱియు, ౧౫౫౬

శా. రాణం భక్తుల వాంఛితార్థఫలముల్ రాధించుటంబట్టి రా
ధానామంబుని మించె దేవి తదతీద్ధశ్రీసహాయుండనై
నే నైతిన్ ఋషి నెల్ల దేవతలు నేనే సర్వనిర్మాతనం
చానందబున గొల్తు రేమన దదీయంబైన మాహాత్మ్యముస్. ౧౫౫౭

వ. ఈ మంత్రంబునకు ఛందంబు గాయత్రి, రాధికదేవత, తారంబు బీజంబు, శక్తిబీజంబును, శక్తిమూలావృత్తిచే షడంగంబులు సేయునది. రాసనాయికయగు రాధం ధ్యానించవలయు. సామవేదోక్తంబగు దేవీధ్యానంబు నుడివెద, వినుము. ౧౫౫౮

స్రగ్విణి. మల్లికా మాలతీ మంజరీ మాలికన్
పుల్లపద్మాళి విస్ఫూర్ణదాస్యాలకన్
ప్రోల్లసద్భూషణీ భూతగోమేధికన్
గల్లసారాధికన్ రాధికన్ గొల్చెదన్. ౧౫౫౯

స్రగ్విణి. హావభావాది విన్యాససంశోధికన్
పావనాంఘ్రిద్వయ ప్రాప్తకృష్ణాదికన్
సేవకార్తిప్రణాశప్రభాసాధికన్
భావుకారాధికన్ రాధికన్ గొల్చెదన్. ౧౫౬౦

స్రగ్విణి. సర్వపాపచ్ఛటాసత్వరోచ్చాలికన్
గర్విరక్షోవ్రజాకార నిర్మూలికన్
శర్వ వేధోముఖాశ్వాస సమ్మేళికన్
సర్వదారాధికన్ రాధికన్ గొల్చెదన్. ౧౫౬౧

సీ. ఏదేవి పదియు రెండేండ్ల దెల్లప్పుడు నేతల్లి లీలావతీతిలకయు
ఏయంబ శృంగారతోయరాసిలహరి యేయవ్వ రాసకేళీష్టచరిత
ఏయమ్మ కోటిపర్వేందుప్రతీకాశ యేసాధ్వి సుకుమారభాసురాంగి
ఏశక్తి సంతతాహీనవిద్యావతి యేయైదువ వరాభయేద్ధహస్త

తే.గీ. ఏసతీమణి మృదుమందహాసవదన । ఏజగన్మాత గోపికాబృందసేవ్య
ఏజనని శుద్ధవసనవిరాజమాన । యట్టి రాధామహాదేవి నాత్మ దలతు. ౧౫౬౨

వ. ఇట్లు ధ్యానించి బాహ్యప్రదేశంబున నొండె సాలగ్రామపుటమున నొండె అష్టదళ యంత్రంబున నొండె దేవిని యథావిధిం బూజింపందగు. నెట్లనిన. ౧౫౬౩

తే.గీ. ప్రీతి నావాహనము సేసి పీఠ మిచ్చి । యర్ఘ్యమును బాద్యమును నిచ్చి యాచమనజ లంబు ముమ్మా ఱొసంగి మూలంబుచేత।నవల మధుపర్కమును గోవు నలర నిచ్చి. ౧౫౬౪

తే.గీ. జలకముల నార్చి యంటి వస్త్రద్వయంబు । జందనమును దధ్యన్నంబు సకలభూష ణములు పూవులు తులసియు క్రమముతోడ।నర్పణముసేసి యెంతేని హర్షమొప్ప. ౧౫౬౫

తే.గీ. నాలుగువిదిక్కులందును నడుమ నంగ । పూజనము చేసి పరివారపూజ చేసి
యష్టదళపద్మ మొనరించి యందునుం బ్ర । దక్షిణంబుగ ముందరిదళము పూని. ౧౫౬౬

సీ. లలి దూర్పునందు మాలావతిం బూజించి దమునఃకకుభను మాధవిని గొల్చి
రహి దక్షిణంబున రత్నమాల కెరంగి రక్షోదిశను శీల బ్రస్తుతించి
పడమట శశికళన్ భక్తితో భజియించి వాతకాష్ఠను వారిజాత మ్రొక్కి
కౌబేరమునను బరావతి సేవించి దర్పకారిదెస సుందరిని దలచి

తే.గీ. బ్రహ్మముఖ్యుల మరి దిశాపాలకులను । బాహ్యమున నర్చనము చేసి పరగ శంఖ
ముఖమహాయుధములు వ్రాసి మోదమలర । సకలరాజోపచారముల్ సలుపవలయు. ౧౫౬౭

తే.గీ. అంతట సహస్రసంఖ్య జపాచరణము । సేయుచు సహస్రనామార్చ బాయ కెవ్వ
డొనర గావించు వాడు విష్ణూపమాను । డరుగు గోలోకమునకు మహామహిమను. ౧౫౬౮

క. రాధాజన్మోత్సవమును । మేధావిత నెవడు సేయు మేదిని సంప
త్సాధనుడై కార్తికశుక్లాధిపూర్ణిమను । వాడు హరితుల్యుండౌ. ౧౫౬౯

ఆ.వె. దేవి రాధ తనదు దివ్యలీలావినో । దమున నిచ్చమీర దా జనించె
భాసురముగను వృషభానునామునకు బృం । దావనమ్మునందు దాపసేంద్ర । ౧౫౨౦

వ. మఱియు నిందుం జెప్పబడిన మంత్రములచే వర్ణసంఖ్యాది విధానంబులు చెడనీయక పుర
శ్చరణక్రియాయోగ్యంబయిన దశాంశంబు హోమంబు గావించి తిలలచే వేల్పునది.
నావుడు విని నారదుం డిట్లనియె. ౧౫౨౧

క. మాధవ దయతో జెప్పుము । సాధనమగు స్తోత్రసరణి చయ్యన నాకున్
బోధామయమై తనరెడి । రాధాదేవీప్రసాదలాభంబునకున్. ౧౫౨౨

వ. నావుడు నారాయణుండు. ౧౫౨౩

క. అక్షీణరాసకేళీదక్షవు । కరుణార్ణవవు సదా త్రైలోక్యా
ధ్యక్షవు కృష్ణప్రియ విక । రక్షింపుము మమ్ము వేగ రాధాదేవీ । ౧౫౨౪

క. దేవీ జ్యేష్ఠ మహేశ్వరి సేవితచరణాబ్జయుగళ శ్రీ వాణీ గౌ
రీ వినుత సత్కృపామయి । రావమ్మా మమ్ము బ్రోవ రాధాదేవీ । ౧౫౨౫

క. నీవే సావిత్రివికద । నీవే గంగవును యమున నీవే మఱి ప
ద్మావతియును నీవేసుమి । రావమ్మా మమ్ము బ్రోవ రాధాదేవీ । ౧౫౨౬

క. రమణీయమూర్తి మననవు । విమలవు తులసివి సమస్తవిశ్వేశ్వరి వో
శమదమదాత్రి నమస్కా । రము గైకొని ప్రోవుమమ్మ రాధాదేవీ , ౧౫౪౨

క. సంసారాంబుధితరణీ । హింసాదికరహిత ప్రకృతి హేమాలంకా
రాంసాదిక జగదవనరి । రంసాయుత నిన్ను దలతు రాధాదేవీ । ౧౫౨౮

క. ఈ స్తోత్రము లభియించుట । దుస్తర మిది తెలిపితిన్ విధూతమహాపా
పస్తోమము ముక్తిదము సమస్త । శ్రీ లిచ్చు చదివినట్టిర కనఘా । ౧౫౨౯

క. అర్గళములేని దఘముల । మార్గంబుల బోవనీదు మఱి దుర్గ విప
ద్వర్గంబుల నడచుటచే । దుర్గాఖ్య వహించె రాధ ద్యోమునినాథా । ౧౫౩౦

క. రాధాసేవ కనర్హుం । డీ ధరణిని లేడు నమ్ము మిది నిక్కము ని
ర్బాధకము మోక్షలక్ష్మీ । సాధకము నితాంతబోధ సంయమినాథా । ౧౫౩౧

క. కలదు నవాక్షరమంత్రము । తెలిపెద విను ముత్తమంబు దివ్యము నానా
ఫలదము దానిం దెలియక । యలతులు వేయింట ముక్తినందంగలరే । ౧౫౩౨

వ. వాగ్భవంబును, శంభువనితయు, గామబీజంబును, చాముండాయై పదంబును, నమః
పదంబును గూడి నవాక్షరంబగు మంత్రం బయ్యె. ఇది భక్తులపాలింటి కల్పద్రుమంబు.

దీవికి బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు ఋషులు. గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుప్పులు ఛందంబులు, మహాలక్ష్మి మహాకాళీ సరస్వతులు దేవతలు, రక్తదంతికా దుర్గా శాంకరులు బీజంబులు, నందా శాకంభరులు దేవులు, ధర్మార్థకామమోక్షంబులయందు వినియోగము. ఋషులను మౌళియందును, ఛందంబుల వక్త్రంబునను, దైవంబుల హృదయంబునను, శక్తిబీజముల స్తనంబులను న్యసింపవలయు బీజత్రయంబుచేతను, బీజచతుష్కంబుచేతను, బీజద్వయంబుచేతను, సర్వంబుచేతను మంత్రాంగషట్కంబు జాతియుక్తంబు సేసి శిఖాలోచనశ్రుతి నా సానన కంఠంబుల న్యసించునది. సర్వమంత్రవర్ణంబులచే వ్యాపకంబు సేయునది. యాదట జేయందగిన ధ్యానం బెట్టిదనిన, ౧౫౮౩

సీ. ఖడ్గ చక్ర గ దాశుగ శరాస పరిఘ శూల భుశుండికా శిరోలలిత శంఖ
హస్త త్రినేత్ర మహాకాళి వివిధభూషణయుతయు నసితాంజనసమేత
తత సమప్రఖ్యయు దశపాద దశముఖి కామబీజమహాప్రకాశమూర్తి
మధుకైటభాసురమర్దని కాలసంతోషితపరమేష్ఠి దురితరహిత

తే.గీ. నక్షమాలా పరశు గదాబ్జాశని । శరకుండికా శక్తి చ ర్మోరుదండ ఘంటి
కా సురాపాత్ర చక్రాసి పాశ । శూలధారిణిని రక్తవర్ణను దలతు మదిని. ౧౫౮౪

సీ. అరుణాబ్జపీఠ మాయాబీజరూపిణి మహిషరక్షోహంత్రి మహిత లక్ష్మి
హల శంఖ చక్ర ముసల శూల చాప శరాది ధారిణి కుందహసితలసిత
శుంభవిదారిణి సుఖశాలినిని వాణి నవరూప సచ్చిదానందమూర్తి
సంయమిధ్యానగోచర నిత్య నిరుపమ పరిశుద్ధ నిఖిలైకపాలిని సతి

తే.గీ. పరమకల్యాణి నాగమపంజరస్థ శుకుని గీర్వాణి నాద్యంతశూన్య మావ్య
విష్టపత్రయధన్య సద్విద్వరేణ్య । ధన్య ముక్తివదాన్య ముక్తజనగణ్య
పుణ్యాభక్తశరణ్య నే బూని గొల్తు. ౧౫౮౫

వ. మఱియు రాధాయంత్రప్రకారంబు వినుము. త్ర్యస్రంబును, షట్కోణంబును, అష్టదళంబును, చతుర్వింశతిపత్రకంబును భూగృహయుతంబును నైయుండు. సాలగ్రామంబున నొండె, యంత్రంబున నొండె, ప్రతిమయం దొండె, బాణలింగంబున నొండె, సూర్యబింబున నొండె, జయాది శక్తియుక్తంబగు పీఠంబున నొండె రాధాదేవి నుద్దేశించి యర్చింపవలయు. ౧౫౮౬

చ. వలనుగ బూర్వకోణమున వాణిని బ్రహ్మను నైరృతంబునన్
జలరుహమందిరన్ హరిని శాంకరి శంభుని వాయుదిక్కునన్

వెలుగుచు నుత్తరంబునను సింహము డాకటుభఁ మహాసురఁ
బొలుపుగ ముందటఁ మహిషు బూజ లొనర్తురు కోను లాటిటఁ. ౧౫౮౭

సీ. నందజ రక్తజ సుందరియైన శాకంభరి మఱియు దుర్గయును భీమ
యారు కోణంబుల నర్చింపబడుదురు బ్రాహ్మి మాహేశి కౌమారి యపల
వైష్ణవీదేవియు వారాహియును నారసింహియు నైంద్రియు జేర నంత
చాముండయు మఱి యష్టదళపద్మంబున బూజింపఁబడుదురు భూతి దనర

తే.గీ. ఇరువదియునాల్గు దళముల గృష్ణమాయ । ధీయు నిద్రయు ఛాయయు దృష్ణ క్షుధయు
జాతి లజ్జయు శాంతియు శ్రద్ధ కీర్తి । లక్ష్మి ధృతి వృత్తి శ్రుతి స్మృతి లలిత దయయు
దుష్టి పుష్టియు మాతయు దొడరి భాతి । పూజగావింపబడుదురు పుణ్యమహిమ. ౧౫౮౮

క. భూపురములను గణేశుని । నేపారగ క్షేత్రపాలు నెసగగ వటుకుఁ
బ్రాపగు యోగిని బూజా । వ్యాపారమునందు గొలువవలెజుమ్ము మునీ ! ౧౫౮౯

క. వెలపల నింద్రాది దిగీ । శుల నాయుధసంయుతులను శోభింపదగున్
తులలేని పదవి మీరగ । బొలుపుగ రాజోపచారములచే మౌనీ ! ౧౫౯౦

క. పిదప నవాక్షరమంత్రము । ముదమున జపియించి పఠనమును జేయదగుఁ
సదమల సప్తశతస్తుతి । యిది దుర్గావ్రతము మునిజనేశ్వర వింటే. ౧౫౯౧

క. నవరాత్రంబుల రాధా । స్తవమును గావించెనేని తప్పక నరు డా
భువనేశ్వరి దయచే వై । భవపరిపూర్ణుడయి సకలభాగ్యము లందుఁ. ౧౫౯౨

వ. మఱియు శుభాశుభంబులు కనుంగొనుటకు బాలునిచేతి కొక శలాక యిచ్చి యీ గ్రంథంబునం జొనుపం జేసి యప్పట్టు తివిచి చదివిన నందు సంభవించు వృత్తాంత భాగంబునుం బట్టి యిది మేలగు, నిది కీడగు నని సులభంబుగా దెలిసికొనందగు. నీ రాధా దుర్గా మాహాత్మ్యంబువలన సర్వదేవతలు, మనువులు, మహారాజులుం గృతకృత్యులైరని నారాయణుండు వక్కాణించె. ౧౫౯౩

—: కృతిపతిసంబోధనము :—

శా. ధీసంశోభిత పద్మగర్భకృత తద్దిత్తోసతాళక్రియా
వ్యాసంగాంచిత శౌరి మర్దళకళావ్యాపారయు గ్ధాత్మజా
యా సంగీత రసానుకూల పటు సంధ్యాలాస్య సారస్వత
వ్యాసోల్లాస నట న్మహానటవరా యల్లూరి సోమేశ్వరా ! ౧౫౯౪

మాలినీ. కలితసకలుషభంగా జ్ఞానదానప్రసంగా । పరితనిగమసంగా పార్వతీకామితాంగా
శశహరరణరంగా చంద్రలేఖోత్తమాంగా । లుళితరిపురణాంగాల్లూరిసోమేశలింగా ।
౧౫౯౩

—: గద్య :—

ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీపాదారవిందమకరందతుందిలమానసేందిందిర, దాసువంశ పయః పారావారరాకాసుధాకర, రామాంబా కన్నయమంత్రీంద్రకుమార, పవిత్ర హరితగోత్రాలంకార, కృష్ణామండలమండనాయమాన నాల్లూరగ్రహార పూర్వార్జిత ధరావిరాజమాన, శ్రీ వీరప్రతాపకోరాకొండహంవీర రామచంద్రభూమీశ్వరదత్త గోదావరీమండలస్థిత సీతారామపురార్ధభాగపరిపాలనాధీన, పూర్వోక్తోభయమండల న్యాయసభావాదకనియోగ భారవ్యవహార, శ్రీవేంకటేశ్వరవరప్రసాద సంభూతకవిత్వవిద్యావిశేష, బాల్యాది రచిత త్రింశత్ప్రత్యేకగ్రంథమతిసార, విబుధజన కరుణాసంపాదితోభయభాషాపరిచితి ప్రచారనిత్య, శ్రీరామామాత్యప్రణీతంబగు శ్రీదేవీభాగవతంబను మహాపురాణమునందు నవమస్కంధము.

సంపూర్ణము.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

శ్రీ దేవీభాగవతము.

దశమస్కంధము

శ్రీ

కరణ కరణ కరణా
సోకజయనిదానపర విశోభిత బలవ
చ్ఛ్రీకాంతాకాంతనుతి
స్వీకార కృపాప్రవేశ శ్రీసోమేశా ! ౧

స్వాయంభువమన్వాఖ్యాన వర్ణనము

సీ. నారాయణ ముకుంద నానాచరాచరపాలనకారణ పరమశక్తి
చరితంబు పాపనాశకము నుడివితి వింటి నే చెవులకు విందుగాఁగ
నాదేవి యఖిల మన్వంతరంబుల నెట్టిరూపంబుతో నుండు రూఢి నెట్టు
లుదయించు మాహాత్మ్య మొప్పారు నేరీతి నెవ్వ రెవ్వరు పూజ లిచ్చుచుండ్రు
తే.గీ. భగవతీభక్తులకు భద్రమగు చరిత్ర । మెంతవిన్నను దన్విలే దిద్దియెల్ల
దెలుపవే విందుఁ గోరికల్ దీర సకలపాతకంబులు దూరంబు పాఱిపోవ. ౨

వ. అనిన విని పరమానందకందళితహృదయారవిందుండై గరుడస్యందనుండు బ్రహ్మ
నందనుని కిట్లనియె. ౩

శా. నా నాభీకమలంబునం దజుఁడు జన్మంబందె నాతండు దా
భానూద్దీపితసత్ప్రతాపయుతునిన్ స్వాయంభువుం గాంచి సం
ధ్యానించెన్ శతరూప నాతనికి నందంబొప్ప నిల్లాలుగా
ధ్యానంబుం దగఁజేసె దుగ్ధాబ్ధిచెంతన్ వాఁడు సర్వేశ్వరిన్. ౪

మ. క్షితి నేకంబగు పాదమున్నిలిపి భక్తిం గామమున్ క్రోధమున్
జితముల్ చేసి పరాంబధ్యానమున నక్షీణంబుగా సుస్థిరం

దతినై శ్చల్య మనస్సమేతుఁడయి నిత్యంబుం నిరాహారుడై
శతవర్షంబు లోగిన్ దపంబు సలిపెన్ స్వాయంభువుం డోరిమిన్. ౫

వ. ఇట్లు తపంబుసేసిన. ౬

శా. మాయాశక్తి ప్రసన్నయైనఁ గని యమ్మానీంద్రుఁ డో తల్లి నీ
మాయన్ లోకములెల్ల జాతములగున్ మాయంబులై పోయెడిన్
శ్రీయున్ ధీయును గాంతియున్ ధృతియు వాణీదేవియున్ గౌరియున్
నీ యంశంబులఁ బుట్టి రెన్నగలరే ని న్నబ్జగర్భాదులున్. ౭

వ. జగజ్జననీ ! నాకు సర్గకార్యంబునకు విఘ్నంబు రాకుండునట్లును, వాగ్భవమంత్రంబుచే సత్వరంబునఁ గార్యసిద్ధి యగునట్లును, ఈ సంవాదంబు పఠించువారలకును, వినువారలకును జ్ఞానసిద్ధియుం గర్మసిద్ధియుం బుత్రపౌత్త్రాభివృద్ధియుం గలుగునట్లును, వరంబులిమ్మని వేఁడిన విని పరాశక్తి యో మహాబాహూ ! నీవు కోరినయట్ల యగుంగాక ! వాగ్భవమంత్ర ప్రభావంబున నీకు నిష్కంటకంబగు రాజ్యంబు గలుగును. వంశకరులైన పుత్రులు గలుగుదురు. నాయందు దృఢమైన భక్తియుం గలుగు. అంతంబున భవమోక్షం బగు నని వరంబు లిచ్చి మహాదేవి యమ్మనువు చూచుచుండ వింధ్యపర్వతమునకుం జనియె. నా వింధ్యపర్వతంబు భానుమార్గంబు నడగింపం బెరుగుచు నగస్త్యమహర్షిచే రుద్ధంబయ్యె, నా పర్వతంబున నా సోదరియగు పరమేశ్వరి లోకపూజ్యయై వర్తిల్లుచుండు నని చెప్పెనని చెప్పిన విని ఋషులు సూతమహర్షి కిట్లనిరి. ౮

వింధ్యాచలవృత్తాంతము

క. రవిమార్గనిరోధమునున్ । దివిపై వింధ్యాద్రి యెట్లు తివురుచుఁ జేసెన్
దవిలి యగస్త్యుం డేలా । కవకప యడఁగించె నేమికతము తెలుపుమా. ౯

చ. కలఁడు మహీతలంబున జగత్ప్రథితంబగు వింధ్యపర్వతం
బలఘు లతావితాన మహిజాది సమేతమునుం ద్విజాళిసం
కలితము చారు నిర్ఝర క్రమ తటాకయుతంబు జంతుసం
కులవితతంబు సాధు మునికోటి సమాశ్రితమై చెలంగుచున్. ౧౦

క. అచ్చట నచ్చటఁ దిరుగుచు । వచ్చెను నారదుఁడు వింధ్య వరనగమునకున్
జెచ్చెర నది గని నగము మహోచ్చైర్గతి బూజఁ జేసె నురుభక్తిమెయిన్. ౧౧

ఆ.వె. అర్చ చేసి వింధ్యుఁ డా మౌనివరుఁ జూచి । నీదు రాకవలన నేను ధన్య
భావ మందితిని శుభంబులు చేకూరె । నాదు గృహము పావనంబు నయ్యె. ౧౨

ఉ. ఎక్కడినుండి వచ్చెదు మునీంద్ర భవచ్చరణాదికక్రియల్
నిక్కము లోకసంతతికి నిర్మలసౌఖ్యద మర్యముంబరన్
దక్షక సంచరించెద వుదారమతిన్ దెలుపంగదయ్య యీ
వాక్ష యపూర్వమైన జగదున్నతవృత్తము తాల్మి నాపుడున్. ౧౩

ఉ. ఓయి సువర్ణపర్వతమునుండి మదాగమనంబు చెల్లదో
వ్యాయతి యేమి చెప్ప సకలాశల నింద్ర యమాది లోకముల్
ధీయుత లోకపాలకుల దివ్యగృహంబులు నేను గాంచితిన్
హా యటనుండి యిన్నిరో తదద్భుతవైఖరు లెన్నశక్యమే ? ౧౪

వ. అని బ్రహ్మతనయుండు నిట్టూర్పు నిగుడించినం గాంచి పర్వతేంద్రుండు మునీంద్రా ! నీ వూర్పున కారణం బేమనిన' ౧౫

తే.గీ. గౌరికిని దండ్రి శివు మామగారు గాన । నదరె హిమవంతునకును బూజ్యత ధరిత్రి
పరమశివుని నివాసమై పావనమతి । నడచి కైలాసగిరి పూజ్యమయ్యె ధరణి. ౧౬

తే.గీ. కడఁగి నీలగిరీంద్రంబు గంధమాద । నంబును నిషధమాయె నానానగేంద్ర
ములును స్వస్థానములనుండి పూజ్యవృత్తిఁ । గాంచుచున్నవి యొక్కొక్క కారణమున. ౧౭

ఉ. మేరునగంబు తన్నఖిలమిత్రుఁడు సూర్యుఁడు మద్దిడుం గడున్
సేవ పుమీఱు నిత్యమును నిర్దయ మింతయుఁ దప్ప కోర్మితోఁ
దారకలుం గ్రహంబులును దానును నింతకుమించ నున్నదే
పేరు మొకండు వైభవము విశ్వమునం దని గర్వమొందెడిన్. ౧౮

శా. సర్వేషామహమేవ పర్వ యనుచున్ సర్వేషు లోకేషు నా
ఖర్వోన్నత్వము యంచుఁ గాంచనమహాగ్రామేంద్రుఁ డత్యంతమున్
గర్వంబు స్మృతి పూనియుండె నిదియేకా కారణం బెన్న నో
యుర్వీభృత్కులపర్వ నే నిపుడు నిట్టూర్పున్ వడిం బుచ్చగన్. ౧౯

క. అవు నవును దపోబలమున । దవిలినవారలకు నట్టి ధర్మము లుండుం
దివిరి ప్రసంగవశంబున । ను వచించితిఁగాక యనుచును జనియె నృపా ! ౨౦

వ. ఇట్లు నారదుండు చనిన,

: వింధ్యకృత భానుమార్గనిరోధనము :

క. ఔరా నారదుఁ డాడిన । తీరున మేరుండు పొంగి తిరిగెడు వానిన్
మీఱి జయింపఁగ నా కొక । దారి గలదె యంచు మిగులఁ దలవిరచుచున్. ౨౧

క. మేరువును గెలువఁగున్నను । బౌరుషమే నాకుఁ జూడు సద్యాప్తాని సం
చారంబువలన వాఁడా । తీరున నుబ్బెడిని వాని తమ్మెరి యడఁచెన్. ౨౩

తే.గీ. నేను దివికిఁ బెరిగి నీరజాప్తునిదారి । గట్టి నిలచియున్నఁ గదంబరుఁడు
భాస్కరుండు వాని బ్రాపటఁబడు లేక । మేరుగిరియశంబు దూరు గనుచు. ౨౪

ఉ. ఎప్పుడు సూర్యపద్ధతికి నేను నిరోధము సేయువాఁడనం
చొప్పుగ దక్కుటారుముల నున్నతరీలను వృద్ధిఁ జెందఁగా
నప్పుడు దక్ష దయమ బొమ్మ కంతకు నంతకు నెత్తియెత్తిము
కృష్ణుపటి కప్పమాధ్వమున కడ్డముగా గిరి వృద్ధిఁ బొందెనన్. ౨౫

ఉ. తూరుపునుండి లేచి యల తోయజమిత్రుని తెచ్చు తెప్ప య
ద్దారి రథంబు బోవుటకుఁ దద్దయు నడ్డముగా శిలామయం
బారును నాఁడు దోపకయున్న సనూరుఁడు సూచి చెల్లబో
సూర యిదేమి చిత్ర మని చూడుము దారిని బోపతే మెకన్. ౨౬

ఉ. ఎక్కడి రాళ్ళతిప్ప యిది యెన్న డెఱుంగము మాయయయ్యో నీ
చక్కటి కద్ది యొక్కఁడు నిశాచరుఁ డెవ్వఁడొ తెచ్చియుండునో
యక్కట గుఱ్ఱముల్ నడువ కాగె నిఁకేమియొనర్తు నిత్తఱిన్
దక్కగ వెన్క ద్రిప్పుటకుఁ దత్తడు లెక్క వి కేమి సేయుదున్. ౨౭

వ. అసమయంబున ౨౮

చ. పడమటిభాగమందుఁ బెలవారెడు తూరుపునందుఁ బ్రొద్దు దా
బొడిచి యొకింత యెక్క యిదియో దయిదో దొరకోట నుండె నె
వ్వుడు గనుగొన్న నొక్క తిథి వారము జాము ముహూర్త మెక్కడే
గడియయు నొక్కడే యగుడుఁ గర్మములెల్ల నశించె భూస్థలిన్. ౨౯

క. నెల వారము నక్షత్ర । మ్మల తిథి యోగంబు కరణ మత్తెత్తి పడిం
దెలుపఁగలేక పురోహితుఁ । డిలు నిల్లూరకయు తిరిగి యేగిరి భూపా! ౩౦

శా. ప్రాతస్సంధ్యలు వార్చి బ్రాహ్మణులు విభ్రాంతిం దగం జిక్కి యే
రీతిం దక్కిన సంధ్య వార్చెదము శౌరీ కృష్ణ గోవింద యం
చాతంకంబున కేడ్చి యేడ్చి యొకలా గర్ఘ్యాన్నముల్ గుడ్చి ర
య్యో తిక్కం దగఁ జిట్టుపా రెవరు మాకో దేవుఁడా యం చొగిన్. ౩౧

క. అడుగి వాఁకిలి దుడువదు । పాడదు మేల్కొల్పు తనదు పతితోఁ బ్రేమం
గూడదు బ్రాయిదగ్గిరనే । పీడదు కూర్చుండ నెంతవింతాయె నృపా! ౩౨

వ. మఱియుం బశ్చిమదేశంబువారు, ౩౩

ఆ.వె. తెల్లవారు నింకఁ దెల్లవారునటంచుఁ। జూచి చూచి చూచి సోరి యూరి
లేచి దిక్కు చూచి వేచి వేచి విచిత్రమేమి యంచుఁ బంతి రెప్పటట్టు. ౩౪

ఆ.వె. పంటి పురల లేచి భాముల రెమ్మన్నఁ గోపి వినుతేదు గొల్లపడుచు
చల్ల చేయలేదు చయను లేటికిఁ బోవలేదు లేవనేల రెమ్మటన్న. ౩౫

ఉ. పెంటియుఁ బంటి నింత యిది వింత యటంచును మేలుకాంచి యా
నిండిన చీఁకటింద్లఁ బడి నీల్గుచు మూల్గుచు నావులింపుచున్
పండఁగలేక మంచములఁ బండఁగలేక నసు న్నకృత్యముల్
చండితనంబునం బరిచాపంపపాయి లేచు చెప్పుచున్. ౩౬

—: ఇంద్రాదులు రుద్రుని స్తోత్రముఁ జేయుట :—

వ. ఇట్లు ందక మహేంద్రప్రముఖులగు దేవతలు బ్రహ్మకడకుం జని నివేదింప బ్రహ్మ వారలం
దోడ్కొని శంకరు నింటికిం బోయి యిట్లని స్తుతింపం దొడంగిరి. ౩౭

ఉ. దేవగణాధినాథ జగదేకకుటుంబి గిరీంద్రకన్యకా
సేవిత యష్టసిద్ధియుత సేవకపోషక చిన్మయాత్మ వి
ద్యావిశదాకృతీ వృషహయా రజతాద్రినివాస దేవరా
దేవ మహామనూ గణపతీ యభవా శుభవైభవా హరా। ౩౮

మ. గిరిశా భూతివిభూ స్వభూ వినుత యక్షీడాంగశృంగార భా
స్వరతేజోనిధి యోగమార్గఫలదా సర్వాత్మకా దైత్యసం
హార దీనార్తిహరా మహావృషభవాహా కాలకాలా మనో
హర వాగ్గుంఫన నీకు మ్రొక్కెదము దేవా। మమ్ముఁ బ్రోవంగదే. ౩౯

క. అని యిట్లు దేవతాతతి। వినయంబున వేఁడ నవ్వి విబుధవరులు మీ
రొనరించిన స్తవములకుం। దనివొందితి మీఁరు వాంఛితం బేమి యనన్. ౪౦

తే.గీ. దేవదేవ మహాదేవ త్రిపురవైరి। నుడువఁజాలము మా గోడు విడిదమయ్య
నావు లావులు పోరాడి కావరమునఁ। ద్రెళ్ళఁ ద్రొక్కెను మూడులోకాల గిరిశ। ౪౧

క. మేరువుపై వైరంబును। మీఱంగాఁ జేసి వింధ్యపృథివీధర మా
సూరునకు నడ్డమాయెను। దారిం బోలేక యతఁడు తటుకిటఁ జిక్కెన్. ౪౨

క. కాలజ్ఞానంబులు మా। కేరీతిం గలుగుఁ గర్మ లెట్లు జరుగు నే
వేళం జూచిన నాకటే। వేళాయెను వెళ్లె స్వాహ వెళ్లెను స్వధయున్. ౪౩

—: రుద్రాదికృత విష్ణుస్తుతి :—

వ. అనిన నాకర్ణించి శంభుండు మనము వైకుంఠంబునకుం బోయి నారాయణునితో నాలోచింత
మని వారలం దోడ్కొని హరిమందిరంబునకుం జని నమస్కరించి స్తుతించె. నెట్లనిన ౪౪

—: దశావతార స్తుతి —

మ. ప్రళయపాటచ్చరపాటనోచ్ఛలనసంక్షోభాత్తవేదోండసం
తతిసమ్యక్పరిరక్షణాసుహల జలమధ్యప్రభ్రమాచ్ఛచ్ఛదా
గతి భేదాయత పుచ్ఛ వేదచయసంగ్రాహైకదక్షోరువ
త్ప్లుతివిస్తార తురంగచాయగళవిస్ఫోరోగ్ర మత్స్యాకృతీ ! ౪౫

మ. తత మంథానగిరీంద్ర దేవదనుజోద్యద్ధస్తసంచాలనా
కృతసంఘట్టమహావ్యథాసహనఘోరక్ష్మాప్యపత్కర్పరా
యతసర్వాంగ కఠోరతాకలిత హృద్యత్క్షీరపాథోధిసం
ప్లుతపంచన్నవనీతలేపవిలసద్భూర్యాభకూర్మాకృతీ ! ౪౬

శా. అత్యుగ్రోరు హిరణ్యనేత్ర కరపీడాయత్తసర్వంసహా
సత్యుచ్చైరవనీసతాపహరదీక్షాపేక్షణప్రక్రియా
ప్రత్యాలీఢదృగుజ్జ్వలజ్జ్వలనదంష్ట్రా క్రూరదంభోళివి
స్ఫూర్త్యామర్దితతత్సురారితను పృథ్వీభృత్క కోలాకృతీ ! ౪౭

శా. విభ్రాజద్ధరిభక్తియుక్త సుగుణావిఖ్యాతిమద్బాలకా
దభ్రోక్తక్రమసత్యతా ప్రకటనార్థప్రీతి తస్వంగృహీ
తాభ్రచ్ఛేది సటానిరోగ్రనఖదాత్రాద్రిక్రియాజృంభణ
ప్రభ్రష్టప్రబలద్ధిరణ్యకశిపుప్రాణా నృసింహాకృతీ ! ౪౮

మ. నిఖిలాస్వప్ననిషూదనైకకృతి నిర్ణిద్రప్రభావాఢ్య ఘూ
ర్ణిఖరాంశూరువిభావిభావిత బలిశ్రీసంగ్రహేచ్ఛావిశో
ధ్యఖిలాక్రాంతి సమర్థయాచనకలీలాయత్తఖర్వాంగతో
న్మఖ మాయావటురూప నిశ్చలగుణా మోదాత్మకా వామనా ! ౪౯

మ. అతులోదారకఠోరభీషణకుఠారాభోగధారాపరా
జిత సప్తత్రికవార భూదివిజరాజిద్వేషి దుష్టావనీ
పతిసంఘాత మహామహోవిపులదీపవ్యాపితద్వీపకా
యతనోద్దామయశోలతాధవళితాశా జామదగ్న్యాకృతీ ! ౫౦

మ. యమి యజ్ఞావన జానకీగ్రహణ వన్యావాస సుగ్రీవసం
గమ వాలివ్యధ నాబ్ధిబంధన మహాక్షప్రాణసంహార భీ
మ మరుద్వారిజజిదాది నిర్మథన కుంభశ్రుత్కంధకణ్ఠాంత పం
క్తిముఖత్రాణవినాశకృ త్తదనుజాతత్రాత రామాకృతీ ! ౫౧

మ. హలధారోద్ధృతహస్తినాపుర మహావ్యాపార సూర్యాత్మజా
జలసంభేదన రేవతీవరణ రాజద్వ్యాపృతీమోహన
చ్ఛలవిన్యాసపరత్ప్రలంబమథనాంచ త్కామసంపద్ధనో
జ్జ్వల విఖ్యావిజయాదిశోభిత మహాభా రాహి హేమాకృతీ ! ౫౨

మ. అమలానందరసైకహేతు శమనిర్వ్యాజోపకారక్రియా
క్రమ కారుణ్యరసప్రధానకృతి యాగప్రోక్తహింసాంతకృత్
ప్రమితాచారధురీణ సిద్ధగణసంస్తవ్యానువాదానువా
దమహాయుక్తివచోనిగుంభ సరసార్థస్తోమ బుద్ధాకృతీ ! ౫౩

మ. యవనమ్లేచ్ఛపుళిందహూణశకముఖ్యాధీశపీడామహా
హవధుర్యక్షమసూచకాదిచటుల వ్యాఘ్రక్రమక్రౌర్యహీ
నవరాచారవిహీనవిప్రగణనింద్యక్షత్రియోర్వ్యంఘ్రిసం
భవభారాసహనోర్వరావనకళాపారీణ కల్క్యాకృతీ ! ౫౪

వ. అని యిట్లు ప్రార్థించినం గాంచి కరుణాకలితదృష్టియై భగవంతుండయిన నారాయణుండు, ౫౫

క. నను ప్రార్థించినవారల । కును భయమెయ్యది వినుండు కోరికయెద్దో
వినిపింపుడు నావుడు సుర । లనుపమ వినయాదిగుణసమన్వితులగుచున్. ౫౬

తే.గీ. అద్రిమునిమార్గమును వింధ్యుఁ డడ్డగించె । భోగములు పోయెఁ గర్మలు పొత్తిగా న
శించెఁ గాలంబు దెలియక చిక్కు లొదవె । నేమిసేయుదుమయ్య మా కేది దిక్కు ? ౫౭

వ. అనిన విని నారాయణుండు, ౫౮

తే.గీ. పరమకళ్యాణిఁ ద్రైలోక్యభరణశీల । దేనిఁ గొలుచును భక్తుఁడై దివ్యమౌని
కుంభజుఁడు కాశి నున్నాఁడు కోరి మీరు । వాని వేఁడుండు తీర్చు మీవాంఛ నతఁడు. ౫౯

క. నావుడు విని చెచ్చెర న । ద్దేవతలెల్లరును శుభమతిం బోయిరి యా
శావాసమునకుఁ గాశికిఁ । బావన గంగానదీ భువనశోభితకున్. ౬౦

తే.గీ. చని యగస్త్యుని గాంచి । నిశ్చలమనస్కు లగుచు నత్యంతవినయంబు లాత్మలందు
నెసఁగ దీనాననంబుల నిట్టు లనుచు । స్తుతు లొనర్చిరి మున్నుగా నతు లొనర్చి. ౬౧

—: ఇంద్రాదికృతాగస్త్యప్రార్థన :—

తే.గీ. ద్విజగణాధీశసంపూజ్య దివ్యచరిత । దుష్టవాతాపిబలనాశ దురితభేది
కుంభసంభవ నిగమార్థగుహ్యవేది । సర్వవిద్యావిశారద సాధుచరిత ! ౬౨

క. లోపాముద్రాధీశ్వర । స్థాపితధర్మప్రచార సంసారాంబుధిసం
దీపక మిత్రావరుణజ । తా పారావారనీరతర్పితహస్తా ! ౬౩

వ. అని యిట్లు గొనియాడి తమ రాక యెఱింగించి వింధ్యకృతవిఘ్నవారణంబు గావింపవే యని వేడిన విని యగస్త్యుండు శంకింపక యంగీకరించిన దేవతలు సంతసించి స్వస్వనివాసంబులకుం జని రంత, ౬౪

—: అగస్త్యకృత వింధ్యవృద్ధిహరణము :—

క. రాజులకన్నియ యగుచున్ । రాజిలుచున్నట్టి సుగుణరాజి సముద్య
ద్భ్రాజిత పాతివ్రత్యము । లోఁ జేసిన పరమభద్ర లోపాముద్రన్. ౬౫

క. తన ముద్దియ గనుఁగొని యా । వనితా సూను సుత వింధ్య భూధర మా
మును నిద్ధమాయె భూమికి । ఘనియింపగరాని కీడు సంప్రాప్తించెన్. ౬౬

చ. తెలియుము దానికారణము దేవి పురాతనవాక్యసంస్మృతిన్
దలఁపఁగ వారణాశిని సదా నిలుపందగు మోక్షకాంక్ష ని
ర్మలుఁడ విముక్త మెద్ది గనుమా యిపుడేమొకో నాకు విఘ్న మి
ట్లొలసె నటంచుఁ జెప్పి సమయోచితపద్ధతి నాశ్రయించుచున్. ౬౭

వ. అంత మణికర్ణికయందు స్నానంబు సేసి, విశ్వేశ్వరుం బూజించి, దండపాణి నర్చించి, కాలరాజుం జేరి. ౬౮

ఉ. కాలవిభూ మహాభుజ జగద్భయహారక భక్తపాలకా
ప్రీతిఁ బొసంగెఁ గాశి నిటు వీడ్కొనఁజేయుట మేఁగాదు ని
ద్రాళత మాను మింక ఖలతాపనివారణమందు వేగ శ్ర
ద్ధాళుఁడవై దయాళుతను దప్పక యేలుము నీకు మ్రొక్కెదన్. ౬౯

తే.గీ. నేను జేసిన తప్పేమి నీవు నన్నుఁ । గాశికిని దూరమునఁ దోలఁ గారణంబు
గలదె రక్షింపుమని పల్కి కదలి సాక్షివిఘ్ననాథుని నర్చించి వితతభక్తి. ౭౦

క. ఈపగిది కాశికాపురిఁ । గాపులగు దైవములను గనుగొని పిదపన్
లోపాముద్రాన్వితుఁడై । తాపసవర్యుండు సనియె దక్షిణమునకున్. ౭౧

క. చని వింధ్యసమీపమునన్ । తనర నిలిచియుండ నద్రి తత్తరపడుచున్
వినతుండై సాష్టాంగము । నొనరించెను భక్తియుతుండై వేగన్. ౭౨

క. మునియుఁ బ్రసన్నవదనుఁడై । యను నో గిరినాథ యేను యామ్యాశకున్
జని వచ్చునంత నిచ్చట । నొనరఁగ నీ వీ విధమున నుండుము మటంచున్. ౭౩

తే.గీ. ఆవిధంబున బల్కి సంయమివరుండు । శిఖరముల వ్రాల్చి కుంగను చెయ్వుపట్టి
మెల్లగా దక్షిణంబున కెట్టు నెట్టు । వచ్చనే విగ్గ శ్రీశైలవరము చేరి. ౭౪

తే.గీ. అచ్చటుం డాసి తగ మునివరుడు । కరిగి యందున మేలైన యాశ్రమంబు
నిరవుఁ జేసుక యుండె మహీధ్రనాథ । వొంగె సూర్యుండును కాలము గడచె. ౭౫

క. మను పూజితయై నిలిచెను । జనని మహాదేవి వింధ్యశైలంబున గా
వున వింధ్యవాసిని యటంచును లోకములందు నుతయై శోభిలనొప్పెన్. ౭౬

—: స్వారోచిషాది మనుచరిత్రము :—

వ. అని చెప్పిన సూతమహర్షి పలుకుల కలరి శౌనకాది మహామునులు సంయమీంద్రా! నీవలన స్వాయంభువమను జన్మంబును, వంశవిస్తారంబును వింటిమి. తక్కిన మనువుల వృత్తాంతంబులు వినవలెను మనసు సత్యంతానందమయుండై యాడెను. ౭౭

ఆ.వె. నారదుండు తొల్లి నారాయణునివల్ల । వినినయట్లు నేను విన్నవింతు
మనుతనూజులైన ఘనులు ప్రియవ్రతో । త్తానపాదు లధికధర్మపరులు. ౭౮

ఆ.వె. ఆ ప్రియవ్రతునకు నాత్మజుం డగుచు వ్వె । లయు మనువుఁ బొసగ దివ్యకీర్తి
శాలియైన యట్టి స్వారోచిషుఁడు ధాత్రి । యమునకాలమునను నరిగి యచట. ౭౯

ఉ. కాపుర ముండి జీర్ణదళ కందఫలాశనుఁ డైనవాఁడు నేసె దో
షాపహ దివ్యరూప జగదంబను మృణ్మయిఁ గొల్చి భక్తితో
నీవగిదిం ద్విషట్క మగు నేడులు పోవఁగఁ గొలుమార్యసం
దీపితమూర్తియై తొడమె దేవి ప్రసన్నత రాజుముందటన్. ౮౦

తే.గీ. తారిణీదేవి లోకైకధాత్రి యట్లు । దర్శనం బిచ్చి యా ధరాధవునిఁ జూచి
సర్వమన్వంతరాశ్రయ స్వామ్య మొసగి । యలరు నిష్కంటకంబుగా నేలుమనియె. ౮౧

వ. అని యిట్లు వరం బిచ్చి తిరోధానంబునొందం జనియె. నంత ధరణీతలేంద్రుండు భగవతీ కృపావిశేషంబుకలిమి మహాతేజస్వియై రాజ్యంబు సేసె మఱియు మూడవ మనువగు నుత్తముఁడు ప్రియవ్రతుని కొడుకగు తండు పవిత్రయమునా గంగాకూలంబున నుపవాసంబులు చేసి వాగ్భవమంత్రంబున దేవిం బూజించి నిఖిల ధరాభారంబు వహించి చిరకాలికంబైన సంతతిం గాంచి వర్ధిల్లె. నాల్గవమనువైన తామసుండను ప్రియవ్రతసుతుండు నర్మదా దక్షిణకూలంబున కామరాజకూట వరాయుధుండై వసంత శరన్నవరాత్రపూజ లొనరించి

మహాదేవిం గొల్చి తత్ప్రసాదంబున సార్వభౌముండై శూరులును వీరులును నైన పదిమంది సుతులం గాంచి యంతంబున స్వర్గంబు నొందె. నైదవ మనువగు రైవతుండు కాళిందీ కూలంబునం గామరాజుం జపియించి యంబం గొల్చి సమస్తవిభవంబులుం గాంచె. నిక నారవవాడైన చాక్షుషుని చరితంబు విను మని యిట్లనియె. ౮౨

—: చాక్షుషమనూపాఖ్యానము :—

సీ. అంగరాజకుమారుడైన చాక్షుషుండు దా పులహమౌని శరణంబుఁ బొంది భక్తి
మునినాథ నేను మేదిని కెల్ల నధిపతి నగునట్లు బలము వీర్యంబు నస్త్ర
శస్త్రనైపుణియును సంతతి చిరకాలికము మఱి మోక్షంబు గలుగునట్టి
యొక యుపాయంబును బ్రకటింపవే యనవుడు గద్గదమున నుడుగులుబడి
తే.గీ. పరమశక్తిని భక్తితోఁ బ్రార్థనంబు । సేసికొమ్మ వరం బిచ్చుఁ జెచ్చెర నన
విని నరేంద్రుండు నమ్మహామునిని మెచ్చి । భగవతీపూజ యెట్టిదో పలుకుమనిన. ౮౩

సీ. వినుమయ్య రాజేంద్ర విశదంబు సేసెద వాగ్భవబీజ మవ్యక్త మెలమి
ననిశంబు జపియించు యఖిలలోకోత్తరసౌఖ్యంబుఁ బడయుము జనవర యన
విరజచేరువ కేగి వెలయంగఁ బ్రథమాబ్దమున బల్లాశనంబును నొనర్చి
జలపానమును జేసి చయ్యన రెండవ సంవత్సరంబును శాంతిఁ గడపి
తే.గీ. వాయువును గ్రోలి మూడవ వత్సరంబు । చల్లగాఁ దీర్చి తరువాత సములనెల్ల
స్తంభమునుబోలెఁ గదలక సలిపె నతఁడు । తపము వాగ్భవమంత్రంబు జపముతోడ. ౮౪

తే.గీ. ఇట్లు ద్వాదశవర్షము లేగఁబుచ్చి । యున్న నొకనాడు జగములఁ గన్నతల్లి
దర్శనం బిచ్చి మది వాంఛితంబు తాన । తెలిసి వర మిచ్చెఁ గోరినతెఱఁగు విడక. ౮౫

క. వరమున సర్వము నేలెను । గడు శూరుల ధర్మపరులఁ గాంతియుతులఁ దాఁ
బడసె సుపుత్రులఁ జాక్షుషుఁ । డుడుగక దేవీప్రసాదయుక్తిన్ ఘనుడై. ౮౬

—: వైవస్వతమనూపాఖ్యానము :—

తే.గీ. మఱియు నేడవవాఁడైన మనువు సుగుణ । ఘనుఁడు వైవస్వతుఁడు భక్తికల్పవల్లి
లోకముల తల్లి గొల్చి భూలోకమెల్లఁ । బాలనము సేయుచును సార్వభౌముఁడయ్యె. ౮౭

తే.గీ. ఎనిమిదవవాఁడు సావర్ణి యీశ్వరీప్ర । సాదమును గాంచెఁ దాఁ బొంది జన్మమునను
యందునంబట్టి భూలోకమంత యేలె । బాహువిక్రమ సత్ప్రతాపముల కలిమి. ౮౮

వ. అనిన విని నారదుండు సావర్ణి యెట్లు పూర్వభవంబునం బుణ్యంబు సంపాదించె నిన
వలఁతు దెలియఁబలుకవే యనవుడు నారాయణుండు, ౮౯

సీ. వినుము నారద మహామునిచంద్ర యలరారు స్వారోచిషాభిఖ్య సార్వభౌముఁ
డవనిని బాలింప నలఘుండు చైత్రవంశోద్భవుండై నట్టి సురథరాజు
తన మండలంబు పాలన మొనరించంగఁ గోలావిదారులౌ బంధినీకు
లరికట్టి సంగాంచి యఖిల సైన్యంబులతో వారిపైఁ జని చేపఁ బోరి
తే.గీ. యపజయము నొంది నిజపతే రచొము వాసి। యొంటిగా నడవికిఁ బోయి యున్న సమయ
గాంచె నొక మౌని యాశ్రమక్షమను దాని । యందు నివసించెఁ గొంతసే పంతలోన. ౯౦

క. ముని పూజ సేయఁగా గని । వినయముతో నెదటి కేగి విప్రోత్తమ నీ
కు నమస్కార మటంచున్। దన గోడుం దెలిపె మిగుల దైన్యముతోడన్. ౯౧

క. విని మౌని నృపకులోత్తమ । జనని గలదు మనకు నదియె సర్వేశ్వరి యీ
పనులెల్ల నామె మాయను । జనియించుసుగాని యితరసంగతి గలదే. ౯౨

క. మాయాదేవియె విష్ణుని । గాయజనంహారుని బ్రహ్మ గనినది వారల్
సేయు పనులెల్ల వినుము త । దీయాజ్ఞాచరణముల మదిం గను మధిపా. ౯౩

ఆ.వె. అంబ సెలవులేని దాకు లల్లాడవు । జనని సెలవుమీఁద జరుగు జగము
తల్లి సెలవుగోరు దైవంబు లెన్నెన్నొ । మాత సెలవుక్రింద మనల బ్రతుకు. ౯౪

ఆ.వె. శక్తి కోపగించ చలిచీమ పులియగు । శక్తి కరుణ నగ్ని చల్లనగును
శక్తియందె జగము జగములందే శక్తి । శక్తిఁ గొలువకున్న జగము లేదు. ౯౫

ఆ.వె. సార్వభౌముఁడైన జక్రవర్తియైన । యింద్రుఁడైనఁ దా మహేశుఁడైన
వాని తండ్రియైన వాని బాబైనను । మాత కెప్పుడు ద్వారపాలకాడె. ౯౬

క. మన రాజ్యంబులు మనసా । ధనములు మన విభవములును దార సుతాదుల్
ధనములు పశువులు మేడలు । మనుగడలును లోకమాత మహిమలెకావే. ౯౭

ఆ.వె. దేవి కరుణయనెడి దీపంబు లేకున్న । లోకమెల్ల మనకుఁ జీకటిల్లు
జీకటింటిలోనఁ జిందులాటలు బొడ్డ । సిగ్గుగాదె దీపశిఖను గనుము. ౯౮

క. భువనేశ్వరిఁ గొలువని యీ । వివిధాచరణములు నేలనిడిచిన సాముల్
ప్రవిమలభక్తిన్ భగవతిఁ । దివిరి కొలువుమయ్య భూపతీ తడవేలా. ౯౯

ఆ.వె. సర్వశక్తిదేవి సర్వసాక్షిణి దేవి । సర్వమాత దేవి సర్వదాత్రి
సర్వమూర్తి దేవి సర్వసంచారిణి । సర్వనేత్రి దేవి సర్వమెఱుఁగు. ౧౦౦

ఆ.వె. లక్ష్మి నెదనుబెట్టి లక్ష్మీధవుఁడు పొంగు । వాణి నోటనిడుక బ్రహ్మ తిరుగు
గౌరి మేనునుంచి గౌరీశ్వరుం డుబ్బు । దేవి దానె పొంగుఁ దిరుగు నుబ్బు. ౧౦౧

ఆ.వె. అంబ యాజ్ఞలేని యారోగ్య మెక్కడి । దంబ యాజ్ఞలేని దన్న మేడ
దంబ యాజ్ఞలేని దైశ్వర్య మెక్కడి । దన్ని మేళ్ళ కంబ యాజ్ఞసుమ్మ. ౧౦౨

ఆ.వె. జగతి సంతరికిని జగదంబ యొక్కతే । తల్లి దాని కొక్క తల్లి లేదు
తల్లి లేని తల్లి తల్లి యందరికైన । తల్లిఁ గొలువ కెట్లు తప్పు మనసు. ౧౦౩

ఆ.వె. కడుపులోను మోచి కన్నతల్లికిఁ దన । కడుపులోన బిడ్డ గానరాదు
కడుపులోని బిడ్డఁ గనుగొని మనఁజేయు । తల్లి మేలొ కన్నతల్లి మేలొ. ౧౦౪

ఆ.వె. కూడ దడుగని తల్లి కో కడుగని తల్లి । కూడు కోక లిచ్చి కులుకు తల్లి
కానరాని తల్లి కనఁగలుగు తల్లి । జగము తల్లి మనలఁ సాకు తల్లి. ౧౦౫

వ. అనిన విని యా సురథుండు దీర్ఘదర్శిం జూచి యో మునీంద్రా ! మీ రానతిచ్చిన దేవి యెట్టిదియు, దాని రూపం బేదియో, యెం దుద్భవించెనో సర్వంబును నెఱింగింపవే యనుఁడు ముని యిట్లనియె. ౧౦౬

ఆ.వె. విశ్వవిఖ్యాతియెల్ల ప్రీతిసవిస్మృతి । యోగరాజ్యభోగ మొంది శేష
శయ్యఁ జక్కఁజేసి చక్రి దాఁ బవ్వళించి । కనులనిండ నిదురఁ గాంచియుండు. ౧౦౭

ఆ.వె. నిదుర నిదుర యనఁగ నిదురయా యది వాని । చెవులునిండు గులివిచేత గొప్ప
దనుజపటలజోడు తామసోపేతమై । ప్రబ్బె మధుకైటభుండు నాగ. ౧౦౮

ఉ. వారు మదంబుపేర్మి నట పద్మిలు బ్రహ్మను జూచి నీవు మ
మ్మోరుపఁగలవే యనుచు నుద్ధతిఁ బైఁబడ నుద్యమించినన్
శౌరి పరుండె నిద్రితుఁడు చందులు రాక్షసు లేమిచేయుదున్
దారి యిదేమి నా కనుచుఁ దద్దయుఁ గుందుచు నెట్టకేలయున్. ౧౦౯

సుగంధి. ఏకరూప యేకశక్తి యేకరాజరాజ్ఞికా
నేకరూప సద్విరూప హ్రాళిభా దయాత్మికా
శ్రీకరీ త్రయీమయీ పరీతవిష్టపత్రయా
లోకసేవ్య దుర్యతుర్య లోలుపైకమానసా. ౧౧౦

భుజంగప్రయాతం. పరా పంచమీ శ్రీ ప్రపంచేశ్వరీ మ
స్థిరా షష్ఠి షష్ఠేశ్వరీ భద్రధాత్రీ
పరా సప్తమీ సప్తపాతేశ్వరీ స
ప్తరాజద్వరానంద ధాత్రీ పరాంగీ. ౧౧౧

తే.గీ. అష్టమి యష్టవసునాథ యష్టమూర్తి । నవమి నవసంఖ్య నవనాగ నవ్యమూర్తి
దశమి దశదిక్పతిపూజితోదారమూర్తి । దశనజితదాడిమసుబీజ ధన్యమూర్తి. ౧౧౨

తే.గీ. దేవి యేకాదశీ ప్రియ దివ్యచరిత । అవిరతైకాదశశివస్తుతా భగవతి
ద్వాదశాదిత్యపూజిత ద్వాదశభుజ । ద్వాదశీతిథిరూప నిత్యసుఖకర్త్రి. ౧౧౩

పంచచామరము. త్రయోదశాభిధాన లక్షితా త్రయోదశాత్మికా
త్రయోదశీ త్రయోదశాక్షరప్రసన్న వైఖరీ
త్రయోదశోల్లసద్గుణప్రతాన సంతతప్రియా
నయక్రియా భయాది దివ్య సవ్యచేష్టితాశ్రయా. ౧౧౪

పృథ్వీవృత్తము. చతుర్దశసముద్భవా మమున సౌమ్యసంశోధినీ
చతుర్దశసురాధిరాట్ప్రవిచార విభ్రాజినీ
చతుర్దశతలేశ్వరీ సకల సాధుసంరక్షిణీ
నతార్తి పరిశోషిణీ నతజనవ్యథానాశినీ. ౧౧౫

కళావతీవృత్తము. ధీరా పంచాధికదశవేద్యా । సారా షోడశ్యసుగతరూపా
హారి ప్రాలేయకరకలాఢ్యా । భూరి ప్రోద్యద్భుజగణయుక్తా. ౧౧౬

వ. ఇట్లు ప్రార్థించినం బరమప్రసన్నయైన తామసియగు శక్తి దామోదరుని విడనాడి దానవుల మాయామోహితులం జేసె. నంత నారాయణుండు నిద్రనుండి లేచి మధుకైటభులం బయిన నుద్యమించి యైదువేల దివ్యవర్షంబులు వారలతోఁ బోరి విజయంబు గానక మీ బలంబులకు మెచ్చితి, వరంబులు వేఁడుఁ డనిన, నేము వరంబులు వేడువారలము కాము. నీవే వేఁడు మనిన నట్లగాక యని మీరిరువురు నాకు వధ్యులు గాఁగల రనినఁ, వారు జలరహితపృథివిం దమ్ము వధియింపు మని కోరిన నారాయణుండు నిజజఘనంబున మధుకైటభుల శిరంబులు ద్రుంచె. నది కారణంబుగా నప్పుడె బ్రహ్మచే స్తోత్రంబు సేయంబడి, సర్వయోగీశ్వరేశ్వరియగు మహాకాళి యుద్భవించె. నింక లక్ష్మ్యుత్పత్తి క్రమంబు సెప్పెద విను మని యిట్లనియె. ౧౧౭

మ. కలఁ డత్యుగ్రబలాన్వితుండు మహిషీగర్వోద్భవుండున్ మహో
జ్జ్వలతేజుండు పరప్రభావజనితప్రాగల్భ్యవిస్తారని
స్తులశౌర్యోచ్చలితాఖిలాదితిభవస్తోముండు సర్వప్రభుం
డలఘుండౌ మహిషాసురుండు త్రిదశేంద్రావాసభోగోన్నతిన్. ౧౧౮

ఆ.వె. మహిషదనుజు ధాటి మహుపుఁ డోర్వఁగలేక, లేఖచయముతోడ లేచి బ్రహ్మ
దరికిఁ బోయి వేడ ధాత శంకరుఁ జూప । నతడు సురలతోడ నచ్యుతుఁ గని. ౧౧౯

ఆ. వె. తెలియఁబల్కె నన్ని దేవతలందరు । నొక్కచోట నాత్మయోజనములు
చేసి రంత నార్తచింతామణికి విష్ణు, దేవునకును బుట్టెఁ దేజ మొకటి. ౧౨౦

క. అంతట నమరులకెల్లను । వింతగ నుద్భవమునొందెఁ బృథుతేజంబుల్
సంతోషంబున దివిజులు । గంతులు వైచుచును దివ్యగానము చేయన్. ౧౨౧

సీ. ముఖమయ్యె న య్యుష్టమూర్తితేజం బొగి శమనుతేజంబు కేశగణ మయ్యె
వైష్ణవతేజంబు బాహువు లాయెను సౌమ్యతేజంబు దా స్తనము లయ్యె
మాహేంద్రతేజంబు మధ్యమం బాయెను జలపతితేజంబు జంఘ లాయె
భూమితేజము నితంబము లాయెఁ బరమేష్ఠితేజ మంఘ్ర్యంగుళీరాజి యయ్యె
తే.గీ. ధనదుతేజంబు ముక్కాయెఁ దా బ్రజాపు । తేజమే దంతతతి యాయె నోజ నగ్ని
తేజమును గన్ను లాయెనుఁ దివిరి సాధ్య । పావనంబులు భ్రుకుటీ శ్రవంబులాయె. ౧౨౨

క. తేజస్విని యై యీగతి । రాజిలుచున్ నిలచియున్న ప్రకృతీశ్వరికిన్
భ్రాజిత చక్రాద్యాయుధ । రాజి నొసగి రచ్యుతేశ్వర బ్రహ్మముల్. ౧౨౩

వ. మఱియు శివుండు శూలంబును, విష్ణుండు చక్రంబును, వరుణుండు శంఖంబును. హుతాశనుండు శక్తిని, వాయువు బాణంబులను, మహేంద్రుండు వజ్రంబును, ఘంటయును, నైరావతంబను నేనుఁగును, యముండు దండంబును, బ్రహ్మ యక్షమాలాకమండలువులను, దివాకరుండు రశ్మిమాలను, గాలుండు ఖడ్గంబును, సముద్రుండు హారంబును నంబరద్వయమును, చూడామణినిం, గుండలంబులను నిర్మలంబగు నర్ధచంద్రంబును, నూపురంబులను, గ్రైవేయకంబును నిచ్చె. విశ్వకర్మ యూర్మికలను, హిమవంతుండు సింహవాహనంబును, వివిధరత్నంబులును, సురాపూర్ణంబగు పానపాత్రంబును నిచ్చె. శేషుండు నాగహారం బిచ్చె. నిట్లు వివిధాయుధభూషణధారిణియై వెలుంగుచున్న దేవిం గాంచి విబుధులత్యంతానందపరవశులై నానాగతుల స్తోత్రంబులు సేయుచుండ, బహుశస్త్రపాణులగు మహిషాసురసైన్యంబు లుక్కుమీఱి యెదుర్కొనిన ననేకమార్గంబులఁ జిక్షుర, దుర్ముఖ, దుర్ధరాదు లగు దానవులం జెండి, మహిషుండు నానారూపంబులం బెనఁగులాడిన విడువక నాగపాశంబులం బంధించి, చిత్రవధ మొనర్చి, యార్చినం గాంచి యఖిల లోకంబులు సంతసిల్లె. నీ మహిషాసురమర్దినియె శ్రీమహాలక్ష్మి నాఁబడు. నింక సరస్వతి వృత్తాంతంబు చెప్పెద నని యిట్లనియె. ౧౨౪

మ. విను రాజేంద్ర సరస్వతీభవము నే వినిపింతు నొక్కప్డు దా
మును శుంభుండను దైత్యుఁ డుత్కటబలంబుం బూని వర్తింపఁగా
ననుజుండైన నిశుంభుఁ డాతనికి సాహాయ్యంబు గావింపఁ ద
ద్దనుజారాతి చమూసమష్టి ధ్వంసముంజేయఁగా నార్తులై. ౧౨౫

మ. హిమవద్భూధరభూమికిం జని మహాహీనప్రతాపాఢ్య న
ర్వమయిన్ శ్రీజగదంబఁ గొల్చిరి సదారాధ్య న్మహాతాండవ
ప్రమదానందవిధాత్రి శంకర హరి బ్రహ్మాది సంస్తూయమా
న మహోన్నత్యవిరాజితన్ దళిత నానారాక్షసశ్రేణికన్. ౧౨౬

తే.గీ. భగవతి నిశ్చలానందభరితమూర్తి । యఖిలలోకైకమాత భయాపహర్త్రి
విష్ణు శంభు ద్రుహిణ ముఖ్య వినుతరూప । అంబ శాంకరి మమ్మేలవమ్మ తల్లి ! ౧౨౭

క. మాకుఁ బ్రసన్నవుగమ్మా । శోకంబుల నణఁచుమమ్మ శుంభ నిశుంభుల్
లోకైకభయదులయి రిఁక । నీ కరుణారసమె పూని నిలుపుము తల్లీ ! ౧౨౮

చ. అని దివిజాళి పల్క విని యంబ ప్రసన్నముఖాంబుజాతయై
వినుము సురాధినాయకుల విన్నప మంచును గౌశికీప్రభం
దనువునఁ గల్గఁజేసి యనిన న్వాని తద్దయుఁ బ్రీతి వారలన్
గని సురనాథులార యభికాంక్షితముల్ దెలుపుండు నాపుడున్. ౧౨౯

శా. దేవీ శుంభ నిశుంభు లిద్దఱు మదోద్రేకంబునన్ లోక వి
ద్రావిప్రక్రియలం జరించుచును మా ధామంబులం బట్టి రే
త్రోవం గానక నీకు మ్రొక్కితిమి మా దోర్దర్పముల్ లేశమున్
గా వుగ్రాసురులం జయింపఁగను శస్త్రంబుల్ జగన్మోహినీ ! ౧౩౦

క. దీనుల మొఱ లాలింపను । దీనులఁ గృపఁ జూచి కాంక్ష దీర్పను నీవే
కాని యొరులేరు లోకము । న జగజ్జాలపాల లోలుపలీలా ! ౧౩౧

క. వారల బాధలు మాకుం । దూరంబుగఁ దొలఁగిపోవ దుష్టాసుర సం
హారంబుఁ జేసి మమ్ము । నపారకృపం బ్రోవుమమ్మ భగవతి దేవీ ! ౧౩౨

వ. అనిన విని దేవి వారి కిట్లనియె. ౧౩౩

ఆ.వె. వెఱవవలదు వలదు విశ్వకంటకులగు । దనుజనాయకులను దునిమి మిమ్ము
నిజనివాసములకు నే నిప్పు డంపెద । ననుచు జనని పలికి యరిగె గిరికి. ౧౩౪

ఉ. అంతట దేవి రాక్షసకులాధిప వృత్తములం గ్రహించి య
త్యంత వినోదవైఖరుల నాటలఁ బాటలఁ బేర్చి కాళికా
కాంతను గూడి కేళివనికాస్థలి నుండఁగఁ జండ ముండ దే
వాంతకు లద్ది గాంచి తదుదారవిలాసము లుగ్గడించుచున్. ౧౩౫

ఉ. డిగ్గునఁ బోయి రాజుఁ గని దేవవిరోధిపరా మజారె ! యీ
జగ్గులు చెప్పలే మొక విశాలవిలోచనఁ జూచినారమే
తగ్గున నొగ్గు గాన మది దైవతకాంతల నాగకాంతలం
బెగ్గిలఁ జేయు నందమున విన్నది కన్నది గాదు భూమిపై. ౧౩౬

ఉ. నీకును భోగయోగ్య యది నీ విఁక జాలముసేయ కిప్పుడే
కైకొనుమయ్య దాని మృదుగానము వించు ముహూర్తమాత్ర మా

లోకము సేసి వచ్చితిమి లోకములన్నియు నేలుచున్న నీ
కా కలభోటు దక్కనసకాక పృథక్ మహనీయ సంపదల్. ౧౩౭

క. దైతేయనేత యది విని । దూతన్ సుగ్రీవ నాముఁ దొయ్యలిఁ దేరన్
బ్రీతిం బంచిన వాఁడును । గాతరత వహింప కేగి కనుఁగొనె దేవిన్. ౧౩౮

ఆ.వె. చూచి సంతసించి శుంభుండు త్రైలోక్య । విజయలక్ష్మి దనదు భుజములందు
నిడక నిన్ను నెత్తి నిడఁదలంచినాఁడు । వడతి శుంభు చెట్టఁబట్టు మనెను. ౧౩౯

తే.గీ. అనిన నా దైత్యనాయకుఁ డంతవాడ । యగును నే నేమి సేయుదునయ్య మున్న
ప్రతిన యొక్కటి చేసితిఁ బ్రతిన । దప్పరాదు వినుమేను జేసిన ప్రతిన దూత । ౧౪౦

క. ఎవ్వఁడు నా దర్ప మడఁచు । నెవ్వఁడు నా బలమునెల్ల నిలియించెడి వాఁ
డెవ్వ డెదిరి నను గెల్చెడి । నవ్వాఁడే నాకుఁ బెన్మిటయ్యెడు ననుమున్. ౧౪౧

తే.గీ. నా ప్రతిన సత్య మొనరించి నన్నుఁ గైకొ । నంగవచ్చును శుంభుండు నాగ నితర
నాయకులవంటివాఁడె యెంతయని తనకు । గాన నేగుము చెప్పుము దీనినెల్ల. ౧౪౨

తే.గీ. దేవి పలుకులు విని యవ్వి తెలుప శుంభుఁ । డత్యుదగ్రాగ్రహాగ్రస్తుఁ డగుచు వేగ
ధూమ్రలోచనుఁ గనుఁగొని తోయజాస్యఁ । జటికలోఁ దెమ్ము నగఁ జేరఁ జిక్కఁబట్టి. ౧౪౩

చ. అనుఁడు నతండు రెస్నయని యా శరపీఠబలంబు లంటి రాఁ
జని జగదంబఁ గాంచి విరసంబుగ దిగన నోసి దైత్యనా
ధుని భజియింపు మేరదవు రొయ్యలి నీవును మూఁడులోకముల్
విన రటు తక్కనం గనుము వేణిని బట్టుక కొంచుఁ బోయెదన్. ౧౪౪

క. అనిన విని దేవి యోరీ । విను నీ రా జేడదోయె వేగము రమ్మం
చును దెల్పరాదె యేటికి । ననుఁ గెలువఁగరాదు కైకొనఁగరా దనినన్. ౧౪౫

ఆ.వె. దైత్యుఁ డదరిపడుచుఁ దత్తరంబున విల్లు । చేతఁబూని పేర్చి సింగి నాడుఁ
జేయఁ బూని శక్తి చెచ్చెఱ క్షణములో । హుమ్మటంచు వాని దుమ్ముఁజేసె. ౧౪౬

క. ఆ వార్తను విని శుంభుఁడు । పావకశిఖవోలెఁ గోపఁబడుచుం జండున్
వేవేగ ననిచెఁ గలనకు । నావల ముండాభిధాను ననిచెఁ గ్రమముగన్. ౧౪౭

చ. వెనుకనె రక్తబీజు ననిపెం జని వారలు దేవి నొంతు మే
మనుచును బాణవర్షవరి ఘూసి గదాది మహాయుధంబులన్
మునుకొని యేసి యేసి చలముంబలముం దగఁ జూప దేవి దాఁ
గనుఁగొని శూల మూని కడఁక న్బొడువ న్హతులైరి ముప్పురున్. ౧౪౮

క. అంతట శుంభ నిశుంభులు । పంతంబులు మీఱ వచ్చి బాణాదులచేఁ
గొంతవడి కొట్టకొనియున్ । గంతుకొనిరి దేవిచేతి ఖడ్గమువలనన్. ౧౪౯

క. ఇది వాగీశ్వరి కావున । మది గనుము నవస్వర సమాఖ్య యటంచున్
వదలక తెల్పితి నవగతి । యది జనవర యనిన నృపతి యతిభక్తిమెయిన్. ౧౫౦

క. విని దేవియు శరణంబని । మనమునఁ దలపోసి భక్తిమార్గ మెఱిఁగి పూ
జన మాచరించెఁ గొన్నాళ్ళు । నితరగతచిత్తుఁ డగుచు ననిశముఁ దగుచున్. ౧౫౧

వ. అట్లు పూజింప దేవి ప్రత్యక్ష యగుటయు. ౧౫౨

తే.గీ. వరము వేఁడు మనంగ నవ్వసుమతీశుఁ । డఖిలలోకైకజనని మోహప్రణాశ
నంబు జ్ఞానంబు దయసేయు మంబ మహిష । ఘాతిధరిశంబ ముఖజితసోమబింబ ! ౧౫౩

క. నా రాజ్యము నిష్కంటక । మై రంజిలఁ జేయు మనిన నట్టుల యౌఁగా
కో రాజన్యశిఖామణి । కోరిన మఱియొండు మంచి మే లొసరింతున్. ౧౫౪

ఆ.వె. భానుసుతుని సతికి ప్రభవించి సావర్ణి । యనెడు పేర మనువ వయ్యెదవని
యనుచుఁ జెప్పి దేవి యరిగె । నియ్యవిధి సావర్ణి మనువు చరిత వరగుణాఢ్య ! ౧౫౫

వ. అనిన విని నారదుండు తక్కిన మనువుల చరితంబులు వినవలతునని యడిగిన నవ్వయని
నారాయణుండు. ౧౫౬

క. ఆ వైవస్వతమనుజున । కావిర్భావంబు నొంది రాతని కొడుకుల్
శ్రీవెలయగ విమలోదయ । వైవస్వతి యనియశోగుణాఢ్యత ననఘా ! ౧౫౭

వ. కరూశుండును, పృషధ్రుండును, నాభాగుండును, దిష్టుండును, శర్యాతియు, త్రిశంకుం
డును ననువా రాఱ్వురైరి. వీరు కాళిందీతీరంబునకు బోయి నిరాహారులై జితశ్వాసులై
లోకజననిం గూర్చి పూజనర్చి నానావిధోపచారంబులచే దేవిం దనియించి శీర్ణపర్ణాశనులయ్యు,
వాయుభక్షణంబులు సేసియు, జలంబులు గ్రోలియు, ధూమ్రపాన, రశ్మిపానంబులు
సేసియుం గ్రమక్రమముగా బహుశ్రమములై వ్రతంబులు నడుప నత్యంతాదరంబున నం
బంద్రెండు సంవత్సరంబుల కడపట దేవి ప్రత్యక్షయై నిలచిన నతిభక్తియుక్తులై నమ్రులై
వా రాఱ్వురును వినయంబున స్తోత్రంబులు సేయ రాజపుత్రులం జూచి దేవి యిట్లనియె. ౧౫౮

క. జననాథతనయులారా । మనమున మెచ్చితిని మీయమ్మ మహత్తాపం
దనయుల నిష్కల్మషులై । యునికి నడుగు డింక వరము లొసఁగెద ననినన్. ౧౫౯

క. చిరజీవిని యగు సంతతి । యురుతరగు భోగంబు సంతతోజ్జ్వలయశమున్
స్థిరబుద్ధియుఁ బ్రాభవమును । వరములు దయసేయుమమ్మ వరదాయిని నాన్. ౧౬౦

తే.గీ. ఏవరం బ్రతి వర మిచ్చి యింక వినుఁడు । మీర లందఱు మనువులయి మీఱగలర
టంచు భ్రామరి పల్కి తా నరిగె నంత । మనువులయి రన్యభవముల మనుజపతులు. ౧౬౧

వ. ప్రథముడు నవమమనువగు దక్షసావర్ణియయ్యె, ద్వితీయుడు దశముడగు మేరుసావర్ణి

యయ్యె. దృతీయు డేకాదశుండగు సూర్యసావర్ణియయ్యె. చతుర్థుఁడు ద్వాదశుండగు చంద్రసావర్ణియయ్యె. పంచముడు త్రయోదశుడగు రుద్రసావర్ణియయ్యె. షష్ఠుడు చతుర్దశుడగు విష్ణుసావర్ణియయ్యె. నిట్లు మనువులగుట భ్రామరీప్రసాదంబున నట్టి దశ లందిరనిన విని నారదుండు. ౧౬౨

క. భ్రామరి యెట్టిది యెయ్యది। దామోదర యెందు బుట్టె దానికిఁ బేరే
మీ మహి బుట్టుటకును నా। కామోదముమీరఁ జెప్పు మన హరి పలికెన్. ౧౬౩

చ. కలఁడు మహాజగద్విజయకంటకుఁ డుద్ధతవైరివీరదో
ర్బలహరణుండు విక్రమనిరంకుశఘోరరణుండు భీకరో
జ్జ్వలకరణుండు నాకపురవాసి పరాజయకారణక్రియా
చలచరణుండు పూర్వదివిషత్పరణుం డరుణుండనా ధరన్. ౧౬౪

తే.గీ. దైత్యసంస్థానమైన పాతాళమందుఁ। దివిరికొని వాడు దేవతాద్వేషి యగుచు
బద్మసంభవుగూర్చి తపంబుసేయు। హిమనగంబున కేగి యహీననియతి. ౧౬౫

క. గాయత్రీమంత్రంబునఁ। దాయక తప మాచరించె బదివేలేడుల్
మేయుచుఁ బర్ణంబుల జలపాయి యగుచు జేసె నొక్క పదివేలేడుల్. ౧౬౬

తే.గీ. వాయువును మెక్కి పదివేల వర్షము లటు। సలిపి మరల నిరాహారసరణి నన్ని
యేండ్లు దప మొనరింపంగ నెల్లలోకముల దహింపంగఁ జాలు నగ్నులు వొడమిన. ౧౬౭

సీ. ఏమి యేమిది యంచు నెల్ల దేవతలును భయమంది వేవేగ బ్రహ్మకడకు
నరిగి తెల్పిరి దైత్యు నత్యద్భుతంబైన తప మద్ది విని ధాత తత్తరమున
నరుణునికడ కేగి యట్టె చూఁడగ ప్రాణమాత్రావశిష్టుండు మహిత నిష్ఠఁ
దతిశుష్కగాత్రుండు నై యుండ వరమింక నడుగుమటన్న వా డలరి కన్ను
తే.గీ. విప్పి చతురాననుని జూచి విహితలీల। నమ్రుఁడై మ్రొక్కి వినయ దీనత్వములకు
నాకరంబైన మాటల నబ్జగర్భు। ద్రుహిణ పరమేష్ఠి యనుచు సంస్తుతులు సేసి. ౧౬౮

క. వరము లవి యెన్నియైనన్। వరములుగావనుచు దనుజవరుఁ డారసి వా
గ్వరు నడిగి మందునే నిలువరముగ నని చావులేని వర మొక టనఘా। ౧౬౯

క. అడిగిన వరమున కబ్జభ। వుఁడు దా నెలనగవు నవ్వి బోధించెను నీ
వడిగితివి నాకు హరి క। మ్మృడునకునుం గలిగినట్టి మృతి లేకుండన్. ౧౭౦

క. నాకును శక్యంబగునే। నీ కమృతత్వంబు నొసఁగ నెమ్మి నడుగుమీ
యేకాంక్షితమేనియు నీ। లోకమున మఱొకటి నాకు లోనైనదిగాన్. ౧౭౧

తే.గీ. వనజగర్భుఁడు పల్కిన వచనము విని। నరులచేతను రాక్షసవరులచేత
సురలచేతను స్త్రీలచే పురుషవరుల। చేత శస్త్రాస్త్రసమితి నాజిని మృగాది
కములచేఁ జావులేని వరము నొసగుము. ౧౭౨

క. విప్రులంబగు బలమును నా । క్షిప్రదే మొసగుము మహాత్మ యీ పస విధి దాఁ
గృప నట్లన యగుఁ బొమ్మని । స్వప్రయంబున కరిగె నంత వాఁడును వేడ్కన్. ౧౭౩

చ. దనుజగణంబు జీటి వరదర్పమునం దనుజాధిపత్యమున్
గొని యొకమాత నాకమునకుం బ్రయాణంబున కిద్ది నీవు ర
మ్మనుచు సురేంద్రుతోడఁ దగ నాడఁగఁ బంపిన వాఁడు వచ్చి యి
య్యనిఁ దెలుపంగ నింద్రుఁడు భయంబునఁ గంపిలి తత్తరంబునన్. ౧౭౪

చ. సురలనుఁగూడి పంకరుహసూతిరిఁ జేరఁగఁబోయి చెప్ప నా
తఁడు మది కాడటం బతఁడు తంత్రికడం బరి విస్మయింప శం
కరుకడ కందఱుం గొనుచుఁ గంజదళాక్షుఁడు వచ్చి లోకభీ
కరుఁడగు దైత్యు నోర్చు పనిగట్టవిచారము చేసె నొప్పునన్. ౧౭౫

ఆ.వె. అంతలోన నరుణుఁ డసురుంతోఁ బోరి । సరిగ యస్త్ర నింద యముని వహ్ని
గెలిచి వారి వారి కృత్యముల్ వేర్వేర । దాసె పూని చేసె తపము పేర్మి. ౧౭౬

వ. ఇట్లు కొంతకాలంబు గడచునం దేవతలు స్వస్వస్థానంబులు విడచి కైలాసంబున శంకరు
సన్నిధానంబున నుండ నశరీరిణీ వాక్యంబు వినవచ్చె, నది యెట్లనిన. ౧౭౭

క. ప్రమిమిలమతితో సురలు । భువనాధీశ్వరిని భక్తిఁ బూజింపుడు మీ
కవితథముగు జయము గలుగు । నవినీతుండైన యట్టి యసురుండు తెగున్. ౧౭౮

క. దనుజుఁడు గాయత్రీజపమును మానిననేని నాశమును బొందును గా
వున వాని నట్లు చేయుం । డనగా విని యింద్రుఁ డాయ్య నాత్మం దలచెన్. ౧౭౯

చ. తలచినయంతనే యఖిలధర్మవిదుండగు జీవుఁ డెంతయున్
దలముగ ప్రేమతోఁ గులిశధారినము నను చేర నాతఁ డ
త్యలఘుతఁ గారవించి సకలార్చనముల్ వడి సల్పి వ్యోమవా
క్యలనము దెల్పి వేడె నుపకారము దైత్యవధార్థ మిమ్మెయిన్. ౧౮౦

వ. గురువరా! నీ వరుణుని సమీపంబునకుం జని వాఁడు గాయత్రీమంత్రత్యాగంబు సేయు
నుపాయంబు గావింపుము. మే మిచ్చట భగవతీపూజనంబులు సేయుచుండుము. నీ కయ్యాది
శక్తి సహాయ క్రియాసిద్ధిం గావించు నని చెప్పి తారు జాంబూనదేశ్వరిం దర్శించి తపశ్చ
ర్యల మాయాబీజ జపపరులై యజ్ఞంబులు సల్పుచుండి రంత బృహస్పతి యతివేగంబున
నరుణుని యంతికంబునకుం జనిన వాఁ డతనిం బూజించి మునివరా! యెచ్చటనుండి
వచ్చితి రేమికార్యము నేను భవత్పక్షపాతినిగానుగదా మీ యుక్తి ప్రతిపక్షభావంబు
నొందిన వాఁడనైతి ననఁ బృహస్పతి వానిం గాంచి. ౧౮౧

తే.గీ. నేను గొప్పది దేవినే నీవు గొల్చుచుండ నాపాద పెట్టు కాదో తెలుపుము
నాప్పుడును విని రాక్షసనాయకుండు । దేవిమాయకు లోనయి తెంపుచేసి. ౧౮౨

క. ధీ దేవగురుండు గొలిచెడి । యా దేవిని నేను గొల్చు టది మగతనమే
కాదని గాయత్రీజప । మా దినమునుండి మానె నఘమానసుఁడై. ౧౮౩

క. కృతకార్యుం డగుచు బృహ । స్పతి యా స్థానంబు విడిచి చనెఁ దాను నిజా
యతనమును గంతునుండి పి । శితభోజికిఁ జేటుమెల్ల వెడె మునివర్యా । ౧౮౪

ఉ. ఆ గతి జీవుఁ డేగ దనుజాధిపుతేజముఁ దూలఁజేసినన్
దాగని దేవతల్ జనని భక్తిఁ దొలంగక కొల్చినారు వి
చ్చాగతి నున్న దేవి పరశక్తి మహేశ్వరి లోకమాత నా
నాగుణకర్మధాత్రి కరుణం దన దర్శన మిచ్చి నిల్చినన్. ౧౮౫

ఉ. దేవతలెల్ల సంతసిలి దిగ్గున లేచి నమస్కరించి యా
దేవి దొహాటు శిష్టపరిరక్షితపాంసుపాద్యపద్య నా
నావిధమూర్తి విశ్వకలనాంచితశక్తి దొహాటు దానరీ
లావిధిలా దొహాటు మయులన్ దయజూపి మటంచు ప్రమొక్కినన్. ౧౮౬

తే.గీ. భ్రమరపంక్తిచే ముట్టి భ్రామరీ మ । హాకృతిం జూచి జగదంబ యాత్మగనుఁ
గోరి సుభాషణంబుల నాకపతుల । కిట్లు పలికె సురలార యేమి కోర్కె ? ౧౮౭

తే.గీ. అనిన విని దేవతలు మది నలరి తమకు । సంభవించిన దుఃఖవిస్తారమును సు
రారిచరితంబు వేదనిందాదికంబు । బ్రాహ్మణుల కీడుఁ దెలిపిరి భ్రామరికిని. ౧౮౮

ఆ.వె. అమ్మవారు వినుచు హస్తంబులందున్న । తుమ్మెదలను వెడలఁద్రోలె వెరికి
జూమ్మ జూమ్మటంచుఁ దుమ్మెదల్ చనఁగ । గ్రమ్మె నిమ్మలను జగంబులెల్ల. ౧౮౯

సీ. శ్వేతాభ్రకముఁ బోలు చిన్నిరెక్కలతోడ ద్యోమార్గమెల్లను నిండె నొక్కగుంపు
ఇంద్రనీలముఁ బోలు రెపఁగు రెక్కల నాట్య । ప్రక్కలెల్లను బ్రాకె నొక్కగుంపు
రాకపుల్ మెఱుంగు తళ్కు లెల్లెడ నిండ, దిక్కులఁ జెలరేఁగె నొక్కగుంపు
ఇంగిలీకముఁ బోలు చెనగించి లోలోని, దిక్కులెల్లను మూసె నొక్కగుంపు

తే.గీ. చిలుకరెక్కల చెలువంబు గులకరించి । యెక్కడెక్కడ గటియించె నొక్కగుంపు
భ్రామరీదేవి చేతిలో బ్రభవమొంది । ప్రబలి వ్యాపించియున్నట్టి భ్రమరపంక్తి. ౧౯౦

ఆ.వె. భ్రమరగణము లిట్లు పలువిధంబుల రెక్క । లల్లలాడు రక్కసులు వసించు చక్కలందు
జేరి యున్న చెపుల దూరి చనుచున్న । నొక్క కటిప నెల్లగక్క వదరి. ౧౯౧

క. అప్పు చెవిలోఁ దూరెను । గొప్పన ముక్కును దూరెఁ గుహకను దూరెన్
నిప్పుల మిడెట దనుజుల్ । దొప్పలిపి ధరిత్రిఁ బడిరి పూర్వదివౌకుల్. ౧౯౨

క. అక్కట యెక్కడి యమ్మన ! యక్కలు చెదరఁగొట్టెఁ దద్దయును నలుపెక్కన్
చిక్కితిమి చెప్పఁదా యని ! తెక్కలిపక్షులు పలికె ధృతిచెడి నేలన్. ౧౯౩

క. కత్తులు కందప్పు ములుకుల ! మొత్తంబులఁ బడుచు చేత ముద్గరముల పే
ర్చెత్తున జయించు మనుజుం ! డ్రేదుచునఁ గొట్టొనరి దనుజగణంబుల్. ౧౯౪

క. యమ్మనసేనంతోడ రథమ్ముల కేసులు మలిచి ... బలంబున న
శ్వమ్ములఁ బోయి పొరఁగ ! యమ్మక్క యదేమటంచు మనుజులు పెగడన్. ౧౯౫

క. చెవికడ జుంజుమ్మనుచున్ ! ... గానించు గాపరంబునఁ దిమ్మెన్
తివిరి మెగ మక్కై త్రిప్పెను ! ... ముక్తోక్తి దూరి చంపె మనుజులన్. ౧౯౬

వ. ఇట్లు పలుతెఱంగుల రంగుల ధృగంబులు ... చేయునపుడేక రక్తములు
... విని ... ఆనందపరవశులై దుందుభులు మొరసె ... రాక్షస హననంబు
గావించి వచ్చి యమ్మతలు దేవీహస్తంబులం బ్రవేశించె. సమస్తలోకంబులు ఓ... బు
లయ్యె. నిది మ్రామరీచరిత్రం బని చెప్పి నారాయణుండు. ౧౯౭

— కృతిపతిసంబోధనము :—

మ. అమృతాంశుస్ఫురితంబు వ్యాపదుదిరాంచన్మౌళిమాలికా
క్రమసంస్పృష్టమనోజ్ఞ ... శేషాప్రపంచస్థితా
... ఘనజంగమాదిపదవాహంధప్పలాభాసదా
ద్యవిర శ్రీకరితో త్తమాంగ చతురా యల్లారి సోమేశ్వరా ! ౧౯౮

—: గద్య :—

ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీపాదారవిందమకరందతుందిలమానసేందిందిర, దానసంశయమాపాదా
పాదరాకాసుధాకర, రామాంగాకర్ణ్యమంత్రంబ్రచుమార, పవిత్ర హరితగోత్రాలంకార,
కృష్ణామండలమండనాయమాన ... గ్రహారపూర్వార్జిత ధరానిరాజమాన, శ్రీపిఠాపుర
కోదండరాంపేటరామచంద్రప్రభూమీశ్వరదత్త గోదావరీమండలస్థిత సీతారామపురాగ్రహారపరి
పాలనాధీన, పూర్వోక్త ధయమండలన్యాయసభావాదకనియోగభారవ్యవహార, శ్రీవేంక
శ్వరవరప్రసాదసంఘూరకవిత్వ విద్యావిశేష, జాల్యాదివిరచిత త్రింశత్ప్రత్యేకగ్రంథమతి
సార, విబుధజనకమనాసంపాదితోభయభాషాపరిచితప్రచారనిత్య, శ్రీరామామాత్య ప్రణీ
తంబగు శ్రీదేవీభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు దశమస్కంధము

సంపూర్ణము.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

శ్రీ దేవీభాగవతము.

ఏకాదశస్కంధము

శ్రీసీతారమణాంగన్యాస కరన్యాసపూర్వకార్చారూప
వ్యాసంగరంగవివిధప్రకీర్ణసంగత లింగకోశ శ్రీసోమేశా!

వ. అవధరింపు మటమీఁద నారదుండు.

క. నారాయణ దామోదర । నీ రమ్యవచోమృతమున నే జగదంబా
చారిత్రంబును వింటిని । ధారుణిలో నన్నుఁబోలు ధన్యులు గలరే । ౧

—: సదాచారవిధిక్రమః :—

క. శ్రీయుత మే యాచారము । ధీయుక్తిఁ జేసెనేని ద్విజుఁ డిహ పర ల
క్ష్మీయుక్తి ననుభవించెడి । నా యాచారంబు దెలుపు మంబుజనాభా । ౨

తే.గీ. లోకమాతకుఁ బ్రియ మతిలోకసుఖము । వినువినుము రేపకడ లేచి తీర్చవలయు
నట్టివియు ద్విజులకు ముఖ్యమైనదియును । నైన యాచారమును వినుమా తెలిపెద. ౩

ఆ.వె. అలర ద్విజుఁడు దయా సమయములందు । కర్మ నెప్పుడు విడువంగగాదు నిత్య
మైన నైమిత్తికము గామ్యమని గర్మ । తేతరంబునుఁ గాపాడు చెందు నొప్పు. ౪

ఆ.వె. తల్లి దండ్రి సుతుఁడు దారయు జ్ఞాతియు । బుద్ధిశక్తులు మదెట్టియాప్త
లేని ధర్మమునకు నెనగారు ధర్మంబె । నిలుచుఁ దనకుఁ బ్రాణవిలయమందు. ౫

క. కావున ధర్మమె నరులకు । నావ భవాంభోధి దాట నారద విను నా
నావిధపుణ్యంబులకును । బ్రోవ నిరంతరము దనరుఁ దోడై యుండున్. ౬

క. శ్రుత్యుక్తము ప్రథమంబగు । స్మృత్యుక్తము రెండవదయి చెలఁగుచు నుండున్
సత్యము కావున ధర్మము । నిత్యంబును జనవరులకు నియమమగుండై. ౭

క. ఆచారంబున నాయువు । నాచారంబుననె సుతుల నందఁగ దగు న
య్యాచారంబున నన్నము । నాచారంబున నక్షయంబునుఁ గలుగున్. ౮

క. ఆచారము పరధర్మం । బాచారము శుభము నెన్న నది యైహికశో
భాచయముఁ గూర్చుఁ బరసుఖగోచరమై యింపు సొంపుఁ గూర్చు మునీంద్రా! ౯

క. ధర్మము దీపంబై దుష్కర్మల నజ్ఞానతిమిరగతులను మహితాం
తర్ముఖులఁ జేసి వారికి । శర్మంబు నొసంగు జలజసంభవపుత్రా! ౧౦

క. ఆచారంబున సత్కర్మాచరణము దానివలన నధికజ్ఞాన
ప్రాముఖ్య మొదవు మోక్షశ్రీ చేకుఱు మనుజున కనిఁ జెప్పు మునీంద్రా! ౧౧

తే.గీ. సర్వధర్మంబులందు నాచారమే విశిష్ట । మై యుండుఁ దనమదే పృథులమైన
జ్ఞాన మిదె కల్గు సర్వంబు దీనివలనఁ । గాక తక్కిన శూద్రునికంటె నలఁతి. ౧౨

క. ఈ యాచారము ద్వివిధంబై । యుండు నటంచును వినుము అది యెట్లన శా
స్త్రీయము లౌకికమును నని । యేయెడ నివి సేయఁదగినవే మును మౌనీ! ౧౩

తే.గీ. ధర్మములు పెక్కు లవి దేశధర్మములును । గ్రామధర్మంబులు కులధర్మములు జాతి
ధర్మములు నన నెన్నియుఁ దప్ప । కాచరింపవలయును ద్విజుఁడు మునీంద్ర వినుము. ౧౪

క. ఎందేని దురాచారుఁడు । నిందింపఁ బడును వందనీయుఁడు కాఁ డా
నందుఁ డెప్పు డొందఁగు । పొందవు ధర్మమును కామమును మునినాథా! ౧౫

వ. అనిన విని నారదుండు లక్ష్మీనాథా! శాస్త్రంబులు పెక్కు లుగదా? ధర్మంబు లనంతంబు,
లం దెద్ది యెట్లాచరింపందగు సంగ్రహంబుగాఁ దెలుపవే యని నారాయణుం డిట్లనియె. ౧౬

క. శ్రుతియును స్మృతియును మఱి యి । ద్ధతర పురాణచయమును ధర్మంబునకై
వితత ప్రమాణములుగా । కీర్తింతురు కావటంచు తెలియు మునీంద్రుల్. ౧౭

వ. నారదా! శ్రుతి స్మృతి పురాణంబులకు విరోధంబు వాటిల్లెనేని యపుడు శ్రుతియె ప్రమాణం
బగు. శ్రుతి స్మృతులకేని శ్రుతి పురాణంబులకేని, విరోధంబు గలిగినప్పుడు శ్రుతియె
ప్రమాణం బగు. శ్రుతులలోఁ బరస్పరవిరోధంబు గలిగినప్పుడు రెండును ధర్మంబు
లగు. స్మృతులలోఁ బరస్పరవైరుధ్యంబు గలిగినప్పుడు విషయంబు కల్పించునది పురా
ణంబులం దొకానొకచో నాగమధర్మంబు గానవచ్చెడి. నదియు ధర్మంబు గాఁదగుం. వేదంబు
నకు విరోధంబు గాదేనిఁ దంత్రంబు ధర్మం బగుఁ బ్రత్యక్ష శ్రుతి విరోధంబైన తంత్రంబు
ధర్మంబు కానేరదు. ధర్మంబు వేదమూలకంబు. గావున వేదవిరుద్ధంబు కారాదని చెప్పి
మఱియు, ౧౮

సీ. వేదంబు విడనాడి వేఱొండు పథమున వర్తించు దుర్మార్గ వర్తనులకు
సలసల గ్రాఁగు నూనెలతోడ గుండము యమలోకమున సిద్ధ మగుచునుండు
కావున సర్వప్రయత్నంబులను వేదవిహితధర్మమును గావింపవలయు
స్మృతియేనియుఁ బురాణ వితతార్థమేనియుఁ దంత్రోక్తమేనియుఁ దప్పకుండ

తే.గీ. వేదమూలంబుగాఁ బుట్టిన వివిధశాస్త్రసమితికిని బ్రమితికి దోడు సాగఁ గాని
కాకయుండిన ధర్మము గాదు సుమ్ము। పతితపథుం డధోగతిఁ గూలకున్నె। ౧౯

వ. మఱియుఁ గాపాలికులును, పాశుపతులును, లింగధారులును, తప్తముద్రాంకితులును, వైఖానసులును వేదమార్గము పరిత్యజించి నిరయంబు నొందుదురు. వేదోక్తంబగు ధర్మంబు నాచరించినవా రుత్తమలోకప్రాప్తు లగుదురు. ౨౦

క. ఆ దినమునఁ దా జేసిన। పాపో యున్నది యెదియొ యప్పించిన యు
ద్దేవో పరికిన పాపో। తా దప్పులనెల్ల వేచి తలపఁగవలయున్. ౨౧

క. బ్రాహ్మముహూర్తమునఁ దా। బ్రహ్మధ్యానంబు సేయవలయును నియతిన్
బ్రాహ్మణుఁడు తత్త్వ మెఱిఁగి యు। జిహ్మగతిన్ జిత్తశుద్ధి చేకుఱకొఱకున్. ౨౨

వ. ఉరుస్రోతాననుండై యుత్తరచరణంబు సవ్యంబున నుంచి యురంబునకు ముఖంబు వాంచి నిమీలితాక్షుండై దంతంబుల నొండొంట నొరసికొనక యచలశరీరుండై నిస్పృహాత్ముండై యింద్రియంబుల నిగ్రహించి నాతినిశ్వాసయుక్తుండై ద్విగుణంబుగాని త్రిగుణంబుగాని ప్రాణాయామం బుపక్రమించునది. పిమ్మట హృదయంబున దీపంబుఁబోలె వెలుఁగు పరంజ్యోతిం ధ్యానించుచు నాత్మ ధారణంబు సేయునది. సధూమంబనియు, విధూమంబనియు, సగర్భంబనియు, విగర్భంబనియు, సలక్ష్యంబనియు, నలక్ష్యంబనియుఁ బ్రాణాయామంబు షడ్విధంబై యుండునది. రేచక పూరక కుంభకాత్మకంబై యుండునది. వర్ణత్రయాత్మకంబై ప్రణవం బనంబడు నిడామార్గంబున వాయువుఁ బూరించుట పూరకం బనంబడు. నుదరంబున నిలుపుట కుంభకం బనంబడు. షోడశమాత్రలచే మెల్లఁగా బింగళ మార్గంబున విడచుట రేచకం బనంబడు. ఇది సధూమం బగు ప్రాణాయామం బండ్రు. ౨౩

సీ. ఆధారము. లింగమందు నాభిని హృదయంబునఁ దాలుమూలంబునందు
నొసటను రెండును నెసఁగఁ బదాఱును నిర్వదియునుఁ బది యెనయ నాఱు
నాలుగు నైన చెన్నగు దళంబుల పద్మముల వ్రాసి నాసాంతమునను ఫాల
మున డ భ క ఠ లనుఁ దనరించి కంఠదేశంబున స్వరములఁ జక్క వ్రాసి

గీ. తత్త్వబోధక హం క్షం గతంబు సేయ। సకలదళగతమై మోక్షసాధకంబు
నై చిదానందమయమయి యలరు వర్ణమూర్తి వస్తువునకు నిదే మ్రొక్కువాఁడ. ౨౪

వ. అని నమస్కరించి.

చ. అరుణసరోజసంస్థితుఁడు నయ్యాదిదేవుఁ డొలిన హుతాగ్ని శం
కరహితపహ్న్యమై ప్రమలకంబు తంబునిధాక్షతిం ఉపా
కర శశి చంద్రరోచిత నగ సర్వ విభూతియునందు నిర్మి ము
స్థిర యగునేని సాక్షాపరిఁ జేయుట మోక్షము భక్తకోటికిన్. ౨౬

క. స్థితి స్థితియగు గతి యాత్రా । గతియగు మతి ధ్యానముననుఁ గని నా మాటన్
స్తుతియగు నేఁ గావించిన । కృపవెల్లను నీవు సేవ గిట్టుము చేసి । ౨౭

క. నేనే దేవి నితరుఁడనుఁ । గానుఁజూడ లోకభాజిఁ గానుఁజూపు బ్ర
హ్మానందపదుఁడ నిత్యుఁడ । నేనే బ్రహ్మంబు ననుచు నెఱిఁ జింతింపన్. ౨౮

వ. ఇట్లు బ్రహ్మైక్యానుసంధానంబు చేసి మానసపూజఁ గావించి. ౨౯

క. గురుఁడు పరమేష్ఠి నాకున్ । గురుఁడు రమాపతి పినాకకోదండుండున్
గురుఁడు పరబ్రహ్మము నా । గురుఁ దలఁచి [illegible] బ్రహ్మనొసఁగు బ్రీతిన్. ౩౦

క. తెక్కలు వచ్చిన పులుఁగులు । గ్రక్కున నీడంబు విడిచి చనరిన మాడ్కిన్
దక్కుము వేదాధ్యయనం । బక్కర [illegible] సంతతమున్. ౩౧

తే.గీ. అలర బ్రాహ్మముహూర్తంబునందు లేచి । ప్రాణముల నాయమించి యాపైన వేద
మభ్యసింపంగఁదగు నందు రాయ్య లవల । నిష్టదైవంబు నెలము ధ్యానింపవలయు. ౩౨

తే.గీ. ఐదు నైదు నుషఃకాల మంత్రు బుధులు । నేడు నైదపుడోపనం చెన్నగ నెని
ఋచియు నైదైనఁ బ్రాతస్సమిరతంబు । నవల శేషంబు సూర్యోదయాఖ్య మంత్రు.౩౩

సీ. ప్రాతరుత్థానంబు పరగంగఁ గావించి యారుగ విణ్మూత్రాధికము
మారంబునందుఁ బోయి నైరృతిదిశను [illegible] నియతిని
వెనుకముందు [illegible] గృహస్థ వస్తు లవ్వలి దర్భలనందు నిడఁగ
వలయు [illegible] తలమీద [illegible] వలయు మౌన

తే.గీ. మౌనవలయు [illegible] మంత్రములు చేయు గాలమందు
[illegible] శౌచవిధి లోగనాశకంబు । [illegible] నిత్య. ౩౪

తే.గీ. [illegible] సాగిన జలమందు మలము [illegible] । [illegible] పెంట
[illegible] సంధ్యల [illegible] జలమరాదు. ౩౫

ఉ. [illegible] హవ్యకవ్యముల మూత్రపురీషవిసర్జనంబులన్
గలయక [illegible] సమస్తముల బ్రహ్మముఖంబునందు నిం
పలరఁగ దానమున్ [illegible] విప్రుఁడు మౌన మూనఁగా
వలయు [illegible] పెద్దలగువారలు [illegible] । ౩౬

తే.గీ. సకలసురలు మునులు పిశాచములు నురగ । రాక్షసులు పొందు నాదారి రాక మీరు
విడచెదను విష్ఠ నే భూతవితతులార । యిచట నిశుపికి దూరస్థు లీరు కండు. ౩౭

వ. అని ప్రార్థించి పిదప యథావిధి శౌచంబు నడపవలయు. మఱియు, ౩౮

ఆ.వె. గాలి నగ్ని విప్రుఁ గమలాప్తు నుదకంబు । నావుఁ గనుఁజూచు చవనిసురుఁడు
విష్ఠ విడువరాదు వినుము నూర్ధ్వ శౌచవిధులు పెట్టుఁగలవు విస్తరింతు. ౩౯

ఆ.వె. కాలుమడుపు విషఁ గప్పంగవలయును । గడ్డి యాకు పెంకు లొడ్డి పిదప
లింగ మెత్తిపట్టి లేచి వారిసమీప మంతుఁ జేరవలయు నంద్రు బుధులు. ౪౦

ఆ.వె. చెంబులోడ వారిఁ జేకొని యస్వప్రదేశ । మునకుఁ బోయి ఠీరభూమి
శ్వేత రక్త కృష్ణ పీత మృత్తులఁ బూని । శౌచవిధిని ద్విజుఁడు సలుపవలయు. ౪౧

ఆ.వె. అంబులందు గుడులయందుఁ బుట్టల నెల్ల । దొక్కులందు మన్నుఁ బూనరాదు.
మన్నుఁ గడుగ మిగులు మన్నునుఁగొనరాదు । శౌచవిధులయందు సంయమీంద్ర । ౪౨

తే.గీ. మూత్రమున కొబ్బడగు శౌచమునను మిథునకర్మ మబ్బడి యిది యెఱుంగఁదగు ద్విజుడు
చెలఁగి లింగంబునం దొండు చేత మూడు నుభయముల రెండు మృత్తిక లుచ్చకంద్రు. ౪౩

తే.గీ. మూత్రమున కెనుపడి శౌచమునకు లింగమందు రెండు నపానంబునందు నైదు
నొకట బది యుభయంబుల నొనర నేడు మృత్తికలు చెప్పఁబడె వినుమీ మునీంద్ర । ౪౪

ఆ.వె. ఎడమకాలు మందుఁ గడుగంగదగుఁ గుడి । గడుగనొప్పు నవలఁ గడిగిఁ నాల్గు
నాల్గు మృత్తికలను నయమొప్పఁగా రావి । యిది గృహస్థశౌచ మెఱుఁగుమయ్య ! ౪౫

తే.గీ. బ్రహ్మచారికి నిది రెట్టి వసగునకును । త్రిగుణము చతుర్గుణమును యతికి నటంద్రు
ఉసిరికాయంత మృత్తిక నొక్కసారిఁ । గొనఁగఁదగు నంద్రు పెద్దలు మునివరేణ్య । ౪౬

ఆ.వె. ఇదియ పగటిశౌచ మిందులో సగమగు । రాత్రిపూట నాతురప్రతతికి
నిందులోన సగము నధ్వగునకు దానిలోన సగమటంద్రు మౌనివర్య । ౪౭

తే.గీ. స్త్రీలు శూద్రు లశక్తులు బాలు రర్థి । శౌచకర్మనుఁ గంపువోఁ జలుపవలయు
గంధలేపక్షయం బెంతకాలమునకు । గలుఁగు నందాక సలుపంగ వలయుఁజుమ్ము, ౪౮

తే.గీ. ఎడమచేతను శౌచంబు నడుపవలయు । దక్షిణంబున నెప్పుడుఁ దగదు సేయ
బొడ్డుక్రింద నెడమచేయి బొడ్డుమీద । నొనరఁ గుడిచేయి నెప్పుడు నుంచవలయు. ౪౯

క. జలపాత్రముఁ గొనగూడదు । మలమూత్రములను విడుచుసమయమున నెపుఁడే
జలపాత్రము పట్టినచో । వలయు న్వానికిని జేయఁ బాచితము మునీ । ౫౦

క. ఈవిధమున శౌచంబునుఁ । గావింపని భూసురు డుదకము మాత్రముఁ దా
గ్రాపుచు ద్విరాత్ర ముండి జ । పావిష్టుండైనఁ బొలఁగు నఘము మునీంద్రా । ౫౧

క. దేశము కాలము ద్రవ్యం । బా శక్తియు సోపపత్తి యరసి ద్విజుండుఁ
దా శౌచము సేయవలయు । లేశము విడఁదగదు బుద్ధిలేక జడుండై. ౫౨

క. నాలుగు గండూషము లొక । వ్రేలం బంద్రెండు రెండు వ్రేళ్ళనుఁ జేయం
బోలు నధోముఖముగఁ దా । నోరిన్ వామముగ నొల్ల నుమియఁగవలయున్. ౫౩

ఆ.వె. ఆచమనము సేసి యవ్వల దంతధా । వనము సేయవలయు వసుధలోనఁ
గంటకములు పాలు । గల చెట్టునను ద్వాదశాంగుళముల పుల్లయైన లెస్స. ౫౪

క. చిటిరెండు వ్రేలు చివరయం । తటిలావుండంగఁదగుఁ దుద న్నాలుగంగో
ట్టుట యొప్పు దంతధావన । పటుకాష్ఠము ద్విజుఁ డెఱింగి పరమమునీంద్రా! ౫౫

క. కడిమియుఁ బలిణికయు మా । మిడి మేడియు బొద్దుగయును మేలగు వేమున్
గడు శస్తము లని చెప్పిరి । తడబడకయ మునులు దంతధావనమునకున్. ౫౬

క. సోముఁడు రాజై వచ్చెను । నా ముఖమున్ గడుగు యశమున న్భాగ్యమునన్
శ్రీమాధా జ్ఞాన యశో । భీమహిమాదుల వనస్పతీ నా కిమ్ము. ౫౭

వ. ఇట్లని స్మరింపవలయు ౫౮

తే.గీ. దంతకాష్ఠంబు దొరకని తరిని మొగము । గడుగఁగూడని తిథులను దొడరి పదియు
రెండు గండూషములు సేయ లెస్సయండ్రు । నవితి చెడుఁగులమాయ దుష్కృత్యసమము. ౫౯

క. మునివర షష్ఠి నమావా । స్యను నేకాదశిని ప్రతిపదాఖ్యతిథిని ధా
వన మాచరింపఁ గలదా । హనమగు నొక యేడుతరము లండ్రు మునీంద్రుల్. ౬౦

సీ. అంఘ్రిశౌచము దీర్చి యాచమనము చేసి యంగుష్ఠమున జలం బన్న వ్రేల
జలముతో రెండుసారులు రాచి ముక్కోళ్ళ నంటించి భూమిపం దాత్మనియతి
నిష్ఠ నంగుష్ఠ కనిష్ఠికలనుఁ గన్నుఁదోయియుఁ జెవులు పొందుగ స్పృశించి
బొటిమనం జిటిరెనఁ బొక్కిలి స్పృశియించి యరచేత హృదయంబు నంటి పిదప
తే.గీ. నంగుళులచేత నౌదల నంటవలయు । దలను నోంకార గాయత్రి దలచి సిగను
ముడిచియాచమనముసేసి మొగి హృదయము।బాహువుల స్కంధములనంటవలయు మౌని. ౬౧

—: స్నానవిధి :—

ఆ.వె. తుమ్మి యుమిసి చేతఁతోఁ బల్లుముట్టియు । మఱియుఁ బతితుతోడ మాటలాడి
వఱల దక్షిణశ్రవణమును ముట్టంగ । వలయు నండ్రు బుధులు వరమునీంద్ర! ౬౨

ఆ.వె. అగ్ని జలము చంద్రుఁ డర్యముం డనిలుండు । వేదములు వసించు విప్రవర్యు
వలపటిచెవియందు వలనొప్పు నటుగాన । నది పవిత్రమందు రాఘ్య లవని. ౬౩

క. అంతట నది కరిగి సుతర । చింతనుఁడై నీళులాట సేయవలయు న
త్యంతమగు మలము తనురం। ధ్రాంతరముల వెలియుండునదిగాన మునీ ! ౧౪

క. ధరణి నగమ్యాగమనజ । దురితమ్ము ప్రతిగ్రహోత్థ దురితంబు రహ
శ్చరితంబగు దురితంబును । హరియించును స్నానకర్మ మది మునివర్యా ! ౧౫

క. స్నానుండుకానివాని క్రియాతతి విఫలంబు కాన నవనీసురుఁడుఁ
బ్రాతస్స్నానము సేయుట । యాతతభద్రప్రదం బహరహంబు మునీ ! ౧౬

ఆ.వె. దర్భయుక్తుఁ డగుచు ధారుణీదేవుండు । స్నానమెప్పుడేని సలుపవలయు
స్నానమాచరించి సంధ్యను వార్చంగ । దనుటు వీని నెప్పుడు తప్పరాదు. ౧౭

తే.గీ. జలకమాడక యేదును సంధ్యలేక । మూఁడు. నగ్నిని విడనాడి యేని నైదు
దినము లుండిన నేనియు ద్విజుఁడు। ద్విజుఁడుకాఁడు శూద్రుండె యనిరి సత్కర్మవిదులు. ౧౮

క. గాయత్రికంటె నధికం । బేయెడలను లేదు నమ్ము మిహపరసుఖముల్
గాయత్రియంద యుండుఁ । గాయంతం త్రాయతే యనంబడు ననఘా ! ౧౯

క. గాయత్రి ప్రణవసంయుత । మై యలరుచు వ్యాహృతిత్రయంబునుఁ గూడన్
జేయు నిహపరసుఖంబుల । గాయంతం త్రాయతే యనంబడు ననఘా ! ౨౦

క. ప్రాణాయామత్రయమును । నాణెంబుగ నాచరించి నయమారవరి
త్రాణుం డయి వేదమంత్ర । శ్రేణిం జపియింపవలయు శ్రేయము గలుగున్. ౨౧

తే.గీ. పలుల నటుఁజేయు నూటొక్కతరమువారి । నరకమునునుండి తొలఁగించు ధరణిసురుడు
పూని జపసంయుతుని సగర్భుం డటంద్రు । ధ్యానమాత్రు నగర్భుం డటంద్రు బుధులు. ౨౨

క. స్నానాంగతర్పణంబును । జానుగఁ గావించి దేవ సంఘము పితల
త్యానంద మొందఁజేసి మ। హానియతిం ధౌతవస్త్ర మటు గట్టఁదగున్. ౨౩

తే.గీ. భూరి రుద్రాక్షధారణంబుల నొనర్చి । జపమొనర్పంగఁదగు విప్రజనుఁ డనయము
మఱియుఁ జెప్పెద రుద్రాక్షమాల విధము వినుము మునినాథ నీవు సవిస్తరముగ. ౨౪

సీ. కడఁగి ముప్పదిరెండు కంఠదేశంబున జెలగును నలుఁబది శిరమునందు
నలరు నాఱాఱు కర్ణప్రదేశంబుల జెరిపదిరెండును చేతులందుఁ
బదియాఱు పదియాఱు బాహుస్థలంబున నొక్కొక్కటి నేత్రయుగ్మమందు
జెలగుచు నొక్కటి శిఖయందు వక్షంబునందు నెన్మిదియును నమర నిట్టు

తే.గీ. చెప్పఁడు ధరించు రుద్రాక్షలెల్లతోడ । నతఁడె పాపంబు లడఁగించు నమితశాంతి
మంతుఁడై యొప్పు సజ్జనమాన్యుఁ డతఁడు । కాడె వాడె స్వయం నీలకంఠుండు. ౨౫

సీ. యజ్ఞోపవీతంబునందు వేదంబులఁ దలఁచుచు రుద్రాక్షఁ దాల్పవలయు
హస్తంబునందును నాశాష్టకంబును దలఁచుచు రుద్రాక్షఁ దాల్పవలయు

కంధరంబునను వాక్యాంతావసానంబు దలంచుచు రుద్రాక్షఁ దాల్పవలయుఁ
దనరంగ శిఖయందుఁ దత్త్వాదితత్త్వంబు దలంచుచు రుద్రాక్షఁ దాల్పవలయుఁ

తే.గీ. చెలియఁ గర్ణంబులందును దేవదేవి । దలఁచి రుద్రాక్షలనుఁ జక్కఁ దాల్పవలయు
సర్వవర్ణాశ్రమములు దీని జను నెన్న । గాని లే దొక్కమది ద్విజోత్తమునకె. ౨౬

క. రుద్రాక్షధారణంబున । రుద్రత్వము నొందు నరుఁడు రూఢిగ మఱియున్
రుద్రాక్షధారి యెప్పుడు । భద్రంబులు గలుగుఁ బాయు పాపము లెల్లన్. ౨౭

తే.గీ. చేరి రుద్రాక్ష ధరియింప సిగ్గుపడెడి । వాఁడు భవదుఃఖముల నెట్టివేళనున్న
నావి రుద్రాక్షధారినిఁ జూచి నవ్వు । నతఁడు సంకరుఁ డుత్పత్తియందు నమ్మ. ౨౮

తే.గీ. మునులు మనులతోఁ రుద్రాక్షమాలలమునునె । తాత తాతోఁ రుద్రాక్షధారణమున
వెలఁగె రుద్రాక్షకంఠెను శ్రేష్ఠమెద్ది । పాపులకును రుద్రాక్ష పట్టుగొమ్మ. ౨౯

తే.గీ. భక్తి రుద్రాక్ష ధరియించు బ్రాహ్మణునకు । వస్త్ర ధాన్యంబు లిచ్చిన వారలకును
సర్వపాపంబు లడుగంటు సంతతంబు । వారు తుదనైన శివలోకసౌఖ్య మొదవు. ౩౦

తే.గీ. వారు రుద్రాక్షధారికి శ్రాద్ధమందు । భోజనంబును బెట్టిన భూసురునకు
నందియములేని పితృలోకసౌఖ్య మొదవు । మౌనివరవర్య రుద్రాక్షమహిమ వింటె. ౩౧

తే.గీ. కర్మ రుద్రాక్షధారికిఁ గాళ్ళు గడిగి । నీళ్ళు ద్రావిన వారికి నిఖిలపాప
చయ భయంబులు తొలఁగు నిశ్చయమునమ్మ । శివునిలోకంబు వారికిఁ జేరువయగు. ౩౨

క. హారమునను గటకమునను । భూరి సువర్ణంబునైన భూదేవుఁ డొగిన్
దా రుద్రాక్షనుఁ జేరిచి । ధారణ మొనరింప రుద్రతనుఁ గ్రహియించున్. ౩౩

క. మంత్రంబుతోడనేనియు । మంత్రములే లేని భక్తిమతినేనియు శ్రీ
గత్రాశయమునినేని న్వ । తంత్రత రుద్రాక్షఁ దాల్పఁ దరలు నఘంబుల్. ౩౪

తే.గీ. అహహ రుద్రాక్షమహిమ మెంతని వచింతు । నాతరమె నీతరమె యల్ల నలువతరమె
కాన సర్వప్రయత్నములఁ బూని ద్విజుఁడు । కోరవలయును రుద్రాక్షధారణంబు. ౩౫

వ. అనిన విని నారదుండు నారాయణా ! రుద్రాక్షమహిమంబు నీ కెట్లనుభూతంబయ్యె నాపుఁడు మునివర్యా ! తొల్లి షణ్ముఖుం డడిగిన గౌరీవల్లభుండు సెప్పఁగా వింటి నని చెప్పి యతడు వల్కిన విధంబున. ౩౬

తే.గీ. వినుము షణ్ముఖ త్రిపురాఖ్య దనుజు డొకఁడు । దేవతలనెల్ల మథియించి తివుర వాని
మీఁది కే నేగి సర్వసుధావసమయమునఁ । గా నఘోరాస్త్ర మనుదానిఁ గలుగఁజేసి. ౩౭

తే.గీ. దివ్యవర్షంబు లొకవేయి తివిరి యేను । కనులు దెరచుక యుంటి నా కంటినీటఁ
బుట్టె రుద్రాక్షవృక్షము ల్భూరిమహిమ । వాని కిచ్చితి వరము పావనత కబుగ. ౩౮

వ. రుద్రాక్షంబులు ముప్పదియెనిమిది భేదంబు లయ్యె. నందు సూర్యనేత్రోద్భవంబులు పండ్రెండు. కపిలవర్ణంబులు సోమనేత్రోద్భవంబులు పదియాఱు. వహ్నినేత్రోద్భవంబులు పది కృష్ణవర్ణంబులు మఱియు నం దేకముఖంబు శివరుద్రాక్షంబు, బ్రహ్మహత్య నడంచు. ద్విముఖంబు దేవీరుద్రాక్షంబు, నానావిధపాపంబు లడంచు; త్రిముఖంబు వహ్నిరుద్రాక్షంబు, స్త్రీహత్యం బాపు, చతుర్ముఖంబు బ్రహ్మరుద్రాక్షంబు, నరహత్యం దొలగించు;పంచముఖంబు రుద్రరుద్రాక్షంబు, సర్వపాపవిమోచకంబు; షణ్ముఖంబు కార్తికేయాని రుద్రాక్షంబు, బ్రహ్మహత్యానివారకంబు; సప్తముఖంబు మన్మథరుద్రాక్షకంబు,స్వర్ణస్తేయ దోషహరంబు. అష్టముఖంబు వినాయకరుద్రాక్షంబు, అన్నకూట, తూలకూట, దుష్టస్త్రీగమన, గురుదార గమన దోషనాశకంబు, విఘ్నంబులం బోకార్చు, నవవక్త్రంబు వామబాహువునం ధరియింపఁదగినది. ఇది భక్తిముక్తిప్రదంబు. భ్రూణహత్యా బ్రహ్మహత్యాది మహాపాతకంబులం దోలు. దశముఖంబు విష్ణురుద్రాక్షంబు, దీనిని శిఖం ధరించునది. భూత ప్రేత పిశాచ భేతాళాదుల నంటనీదు. ఏకాదశముఖంబు రుద్రైకాదశం బనంబడు. దీనిం గర్ణంబులం ధరించునది. వాజపేయశతఫలం బిచ్చు. గోలక్ష దానతుల్యంబు. ద్వాదశ ముఖం బాదిత్యరుద్రాక్షంబు,గోమేధాశ్వమేధ ఫలంబును. గోదానఫలంబునిచ్చు.వ్యాఘ్రాదిభయంబు గలుగదు. త్రయోదశ ముఖంబగు రుద్రాక్షంబు దొరికెనేని కుమారరుద్రాక్షం, బది సకల భోగప్రదంబును, సర్వపాపహరంబును నగు. చతుర్దశముఖంబగు రుద్రాక్షంబు లభించెనేని శివపిండంబు నాంబడు. మూర్ధంబునం దాల్చునది. పరమపదం బిచ్చు. శిరోమాల యిరుబదాఱింటిచేతను, హృదయమాల యేబదింటిచేతను, బాహువలయంబు పదాఱింటిచేతను, మణిబంధవలయంబు పండ్రెండింటచేతను, జపమాల నూటయెనిమిదింటిచేతనొండె, నేఁబదింటిచేతనొండె, నిరువదియేడింటచేతనొండెం గూర్పనొప్పు. నూటయెనమిదింటిచేఁ గూర్పంబడిన మాల యుత్తమంబు. ధరించినను, దానిచేఁ బూని జపించినను అనుక్షణం బశ్వమేధఫలంబు గలుగు. నిరువదియొక్క కులముల నుద్ధరించి, శివలోకం బిచ్చు నని చెప్పి యీశ్వరుండు జపమాలాలక్షణంబు సెప్పెద విను మని యిట్లనియె. ౮౯

—: జ ప మా లా వి ధి :—

క. రుద్రాక్ష ముఖము బ్రహ్మయు । భద్రములగు బిందువులను బరికింపంగా
రుద్రుండు మఱియు బుచ్ఛము । క్షుద్రాసుతశాయి సకలకల్యాణదముల్. ౯౦

క. ఇరువదియే దక్షంబుల । నెరి బంచముఖములఁ దెలుపు నెరుపున నిద్దే
పరగిన నకంటకంబుల । సొరిదిం గూర్పవలె నక్షసూత్రంబు సుతా । ౯౧

ఆ.వె. గోష్పతోక సుట్టుకొన్నట్లుగాఁ జేసి । మొగము మొగమునంటఁ దగ ఘటించి
తోక తోక నంట జోకతో నమరించి । మేను పూర్వముగను మెలపఁదగును. ౯౨

వ. ఇది నాగపాశం బనంబడు. ౯౩

క. శిలాగునఁ గూర్పించిన । పూలను శ్రీగంధ మలఁది మహిమదలిర్పన్
మేలైన పంచగవ్యము । లీలం బైఁ జల్లఁ గావలెంజుమి పుత్రా । ౯౪

సీ. చల్లి శుద్ధోదక స్నానంబు గావించి న్యసియింపవలయు మంత్రగణములను
శివు నస్త్రమంత్రంబుచే ముట్టి కవచంబుచే నవకుంఠంబు చేసి మూల
మంత్రంబుచేతను మఱియుఁ దొల్లిటిలాగు న్యాసంబు గావించి భాసురముగ
నొనసి సద్యోజాత ముఖములఁ బ్రోక్షించి యష్టోత్తరశతంబు నమర మూల

తే.గీ. మంత్రము స్మరియించి శుద్ధమౌ మహిఁ బెట్టి । పైన సాంబుని న్యసియించి పట్టరేని
యక్షమాల ప్రతిష్ఠిత యగునుఁ జుమ్ము । కొంగుబంగార మది యెల్లకోరికలకు. ౯౫

ఆ.వె. కంఠ మూర్ధ హృదయ కర్ణ బాహువులందు । నక్షమాలఁ దాల్చునతని భాగ్య
మెన్నఁగ దరమె జపియించెడివేళల । దాఁ బూన భోగదంబు సుమ్ము. ౯౬

సీ. స్నానంబు దానంబు జపమును హోమంబు వైశ్వదేవంబు దేవతల యర్చ
నిష్కృతి శ్రాద్ధంబు నిష్ఫలం బగుగాదె యక్షము ధరియింప కాచరింప
నశుచియౌ మానవుల దక్షంబు ధరియింపగాదు భక్తిని బట్టి కాక వేఱె
రుద్రాక్షతరువంటి భద్రమౌ ద్రుణమైనఁ గాన నత్యంతయోగ్యంబు సుమ్ము

తే.గీ. వెలఁగి జాబాలనిగమంబు సెప్పుచుండు । నక్షము ధరించు పశుపు రుద్రాకృతిఁ గను
బ్రహ్మవిష్ణ్వాదు లవి తాల్చి ప్రబలులైరి । వరగ రుద్రాక్షధారులే భాగవతులు. ౯౭

వ. బహుజన్మకృతపాపరిపాపంబున మహాదేవప్రసాదంబుచే నక్షధారణేచ్ఛ మనుజునకు స్వాభావికంబు. నక్షధారి మహాపాపంబులు సేసియు ముక్తుం డగును. మఱియు మహాసేనా । కుశగ్రంధిపుత్రజీవాదులు రుద్రాక్షంబునకు షోడశాంశంబగు ఫలంబు నీఁజాలవని చెప్పె నీశ్వరుండు మఱియు. ౯౮

చ. పురుషులలోన విష్ణువుఁబోలె గ్రహంబులలోపలన్ హరి
తురగునిఁబోలె దేవతల ధూర్జటివోలె నదీగణంబునన్
సురనదిఁబోలె సంగనల శూలిసతీమణిబోలె నక్షసం
ధరణము సర్వధర్మముల పైదని నమ్ముము క్రౌంచభేదనా । ౯౯

ఆ.వె. నూరుతపములైన నూరుదానములైన । నూటవ్రతములైన భూరిమహిమ
నెసఁగు నక్షదాన మిచ్చు ఫలంబులో । లక్షవంతు నీవు పక్షివాహ ! ౧౦౦

క. శివభక్తుఁడు శాంతుండును । నవు భక్తున కక్షదాన మది సేయఁదగున్
వివరి యది యిచ్చు పుణ్యం । బవితథమగు దానిఁ బొగడ నలవియె పుత్రా । ౧౦౧

క. ధృతరుద్రాక్షుని కన్నుం । బతిభక్తిని బెట్టెనేని యాతని మహిమన్
నుతిసేయఁ దరమె రజత । క్షితిధరమున సంతతము వసించు గుమారా ! ౧౦౨

క. మొగమును జూచియు మేనన్ । దగ రుద్రాక్షమును లేక తరుణేందుధరున్
మొగిఁ జూడరాదు గుడి కే । గఁగరా దతడు శ్వపచుండుగాదే తనయా ! ౧౦౩

తే.గీ. మాలమాదిగవాండ్రతో మాల్కి గన్న । సంజుడును దిన్న మద్యపానంబు గొన్న
బరసతినిఁ గొన్న సకలపాపములు సున్న।తలను రుద్రాక్ష యొక్కటి తాల్చియున్న ౧౦౪

తే.గీ. సకలవేదపురాణముల్ చదువు ఫలము । సర్వతీర్థాధిగమనంబు సలుపు ఫలము
నిఖిలయజ్ఞతపోదాన నిష్ఫలము । ధర్త్రి రుద్రాక్షదాల్చిన ఫలము సమము. ౧౦౫

క. రుద్రాక్షము ధరియించిన । శూద్రుఁడు మాలండు నెందు శూలిత్వంబున్
రుద్రాక్షము సతతంబును । భద్రంబు నొసంగుచుండు భక్తులకు సుతా ! ౧౦౬

వ. కీకటంబున గర్దభంబునుభోలె రుద్రాక్షంబు ధరించువాఁడు శివలోకంబునుం బొందు ననిన విని స్కందుండు తండ్రీ ! యక్కథ యెట్టిది తెలుపుమనినఁ బుత్రకా ! వినుమని యిట్లనియె. ౧౦౭

క. మును వింధ్యపర్వతంబున । తనయా గర్దభము గలదు తజ్జంతువు వీ
పున రుద్రాక్షభరం బిడి । వెనుఁబడి యొక బేరఁగాఁడు వేగమ తోలెన్. ౧౦౮

ఆ.వె. మోయలేక గాడ్దె ముట్టెసరచి పడి । గంతుగొట్టె దానిఁ గరుణఁజూచి
నాసమీపమందు వాసంబుసేయఁగాఁ । గాచినాఁడఁ గృత్తికాతనూజ ! ౧౦౯

వ. మఱియు నొక కథ సెప్పెద వినుము. కోసలంబున గిరినాథుండను ద్విజుండు గలడు. వాఁడు ధనవంతుండును, ధర్మాత్ముండును, వేదవేదాంగపారంగతుండును నై వర్ధిల్లు. నతనికిఁ గందర్పసుందరుండైన గుణనిధియను కొమరుండు గలండు. వాని గురుండు సుధిషణుండు, వాని భార్య ముక్తావళి యనునది. తన యౌవనమదంబుచే గుణనిధి ముక్తావళిని మోహింపఁజేసి కలయుటయొండెకాదు, సుధిషణునకు విషంబు వెట్టించి తన మాతాపితలకు నది తెలియుటంజేసి వారలకును దద్విషంబ ప్రయోగించి యందఱం జంపి నానావిలాసభోగంబుల ద్రవ్యంబు వెచ్చపుచ్చుచు, బ్రాహ్మణగృహంబుల దొంగిలించుచు, సురాపానమదోన్మత్తుండై బంధుజహిష్కృతుండై గ్రామంబునుండి వెడలఁగొట్టంబడి ముక్తావళిం గూడి గహనంబునకుం బోవుచు మార్గంబున బ్రాహ్మణసహస్రంబులం దునిమి కాలంబు గడుపుచుండఁ గొన్నాళ్ళ కంతకాలంబు వచ్చి సమసిన యమదూతలు గముకై నిలువ శివలోకంబునుండి శివగణంబులు సేరి యమదూతలం బెదరింప నుభయపక్షంబులకు వివాదంబు పొసఁగె నంత. ౧౧౦

క. కాలుభటు లీడ్వఁగ మహా । కాలుభటులు వారిఁ దన్ని కడకొత్తిన పె
న్నాలంబున కయ్యది మును । మూలంబై పొసఁగ వినయమున యమదూతల్. ౧౧౧

క. వీనికిఁ బుణ్యము లేదీ । శానునిలోకంబు నొందఁ జాలునె యనుఁడున్
వీనికి సమీపథాయణి । పైనన్ రుద్రాక్ష మున్నభంగి నెఱుఁగరే । ౧౧౨

వ. అనిన విని యమదూతలు రుద్రాక్షమహిమంబు దెలిసికొని నిజలోకంబునకుం జనిరి. శివదూతలు గుణనిధిని శంకరాలయంబునకుం గొని చని రని చెప్ప మఱియు రుద్రాక్షమంత్ర లక్షణ విన్యాసంబు దెలిపెద వినుమని యిట్లనియె. ౧౧౩

—: రుద్రాక్ష మంత్ర లక్షణ విన్యాసము :—

ఆ. వె. లక్షపుణ్యములును లభియించుఁ జూచిన । ముట్టెనేనిఁ గోటి పుణ్యములగు
పూనెనేవి భూరి పుణ్యము ల్సమకూరు । నక్షమహిమ మెన్న నలవియగునె. ౧౧౪

ఆ.వె. అక్షమాలఁ బూని దక్షుఁడై జపియింప । లక్ష లక్షకోటి లక్షకోటి
పుణ్యములను బొందు బుత్రి సంశయమేల । నక్షమహిమ మెన్న నలవియగునె । ౧౧౫

క. రుద్రాక్షంబులలోపల । భద్రాక్షముఁ బూనెనేని బహుఫలద మగున్
భద్రము ధాత్రీఫలసమ । సద్రూపం బయ్యెనేని సర్వోత్తమమౌ. ౧౧౬

తే.గీ. మధ్యమము రేఁగుబండుసామ్యమువహింప । యధమమగు శణమాత్రమై యొలరెనేని
తెలుపెఱుపు పస్పు నలుపులఁ దెలియుచుండు । బ్రాహ్మణక్షత్రియవిడంఘ్రిభవములందు. ౧౧౭

తే.గీ. స్వీయవర్ణాధములు తాల్ప శ్రేయమంద్రు । సమములును దృఢములును స్నిగ్ధములు కంట
కయుతములు శుభములు క్రిమి కలిత భిన్న । కంటకరహితములు మేలుకాదు మున్ను. ౧౧౮

తే.గీ. ప్రందువాడను నుడిచుట్టి యుండరాదు । నుటి షడక్షంబు కొనగాదు మహిఁ దలంపఁ
బొలి తనంతటఁ గల్గిన దొడ్డనంద్రు । పౌరుషంబైన మధ్యముపలము గొప్ప. ౧౧౯

తే.గీ. బంగరు బంగారుసంగైన సుత్తమంబు । రెండుగాని మూడయిన పేరు లుండవచ్చు
గంఠదేశంబునను గర్ణికలను మకుట । హార కేయూర ముఖముల నిడుకవచ్చు. ౧౨౦

వ. శిరంబున నీశానమంత్రంబును, కర్ణంబునఁ దత్పురుషమంత్రంబును, లలాటంబున నఘోరమంత్రంబును హృదయంబునం దాసనకరంబుల నఘోరబీజమంత్రంబులును, సంగంబునం బంచబ్రహ్మంబులను, మూలమంత్రంబున సర్వాక్షంబులును ధరియించునది. మఱియు నేకవక్త్రంబు పరతత్త్వప్రకాశకంబు, ద్వివక్త్రం బర్ధనారీశ్వరంబు, త్రివక్త్రం బగ్ని రూపంబు. చతుర్వక్త్రంబు పితామహ స్వరూపంబు పంచముఖంబు పంచబ్రహ్మస్వరూపంబు, షణ్ముఖంబు కార్తికేయ వినాయకరూపంబు, సప్తవక్త్రంబు సప్తమాతృకారూపంబును, సప్తాశ్వదైవతరూపంబును, సప్తముని రూపకంబును నగు, నష్టవక్త్రంబగు రుద్రాక్షం బష్ట మాతృకారూపంబును, వస్వష్ట ప్రీతికరంబును నగు, నవముఖంబు యమదేవతాకంబు,

దశముఖంబు దశదిశాదేవతాకంబు, ఏకాదశముఖంబు రుద్రైకాదశదేవతాకంబు, ద్వాదశ ముఖంబు విష్ణురూపంబు, త్రయోదశముఖంబు మదనదేవతాకంబు, చతుర్దశముఖంబు పరమేశ్వరదేవతాకంబు గావున నివి సర్వకామదంబులగు. మద్య మాంస లశున పలాండు శిగ్రు శ్లేష్మాంతక విడ్వరాహభక్షణంబు వర్జించునది. గ్రహణంబున, విషువత్తున, సంక్రమణంబున, నయనంబున, దర్శను, బూర్ణిమను దక్కు పుణ్యదినంబులను రుద్రాక్షధారణంబు సేయునది. దద్భక్షణపరుసైతము భక్షంబులు వర్జించునది అని శివుండు కుమారునకుం జెప్పెననిపల్కి నారదునకు నారాయణుం డిట్లనియె. ౧౨౧

—: భూత శుద్ధి :—

ఆ.వె. వినుము భూతశుద్ధి విధము మూలాధార । మందునుండి లేచి యా సుషుమ్న
గడసి బ్రహ్మరంధ్ర గతమైన కుండలి । శక్తి నాదిదేవి సంస్మరింతు. ౧౨౨

వ. మఱియు జీవంబు హంసంబుచే బ్రహ్మమందుఁ గల్పి, పాదాది జానుపర్యంతంబు చతుష్కోణంబై సవజ్రకంబై, స్వర్ణవర్ణకంబైన భూమండలంబును, జాన్వాది నాభిపర్యంతంబు చంద్రార్ధనిభంబై, లం బీజయుక్తంబునుగా స్మరింపవలయు. నాభ్యాది జానువర్యంతంబును అర్ధచంద్రనిభంబును, పదద్వయాంతంబును, వంబీజయుక్తంబును, శ్వేతాభ్యంబును నగు జలమండలంబు స్మరింపవలయు, నాభ్యాది హృదయపర్యంతంబును త్రికోణంబును, స్వస్తికాన్వితంబును, రం బీజయుక్తంబును, రక్తవర్ణంబును నగు పావకమండలంబు స్మరియింపవలయు. హృదయాది భ్రూమధ్యపర్యంతంబును వృత్తంబును, షడ్బిందులాంఛితంబును, యం బీజయుక్తంబును, ధూమ్రవర్ణంబును నగు వాయుమండలంబును స్మరింపవలయు. ఆభ్రూమధ్య బ్రహ్మరంధ్రపర్యంతంబును వృత్తంబును, స్వచ్ఛంబును, మనోహరంబును. హం బీజయుక్తంబును నగు నాకాశమండలంబు స్మరింపవలయు. భూమిని జలంబున, జలంబు నగ్నిని, నగ్ని వాయువునందు, వాయువు నాకాశంబునఁ గల్పి యాకాశంబు నహంకారంబున, నహంకారంబు మహత్తున, మహత్తునుఁ బ్రకృతియందుఁ, బ్రకృతిని మాయయందు మాయ నాత్మయందు ప్రవిలాపంబుసేసి, శుద్ధజ్ఞానమయుండై వామకుక్షిస్థుండును, కృష్ణవర్ణుండును, నంగుష్ఠమాత్రుండును, బ్రహ్మహత్యాశిరోయుక్తుండును, కనకస్తేయబాహుకుండును, మదిరాపానహృదయుండును, గురుతల్పకటీయుతుండును, తత్సంసర్గిపదద్వయుండును నుపపాతకమస్తకురడును, ఖడ్గచర్మధరుండును, దుష్టుండును, అధోవక్త్రుండును, దుస్సహుండును నగు పాపపూరుషుం దలంచి వాయుబీజంబున శోషింపంజేసి, వహ్నిబీజంబున దాహంబుసేసి, కుంభకంబున బహిర్భస్మంబు వాయుబీజంబున వేపి, సుధాబీజంబునం దడిపి, భూబీజంబున ముద్దఁజేసి, యాకాశబీజంబున విశుద్ధముకురాకారంబుసేసి, మూర్ధాదిపాదపర్యంతం బంగంబుల రచియించునది. ఆకాశభూతంబుల భస్మంబును పునరుత్పాదనంబు సేయునది. సోహంమంత్రం

బుద్ధి హృదయమందున నాత్మను చెప్పునది. పదునారు దళములమందుండి మూలాధారమునందుండి
జీవంబుం దెచ్చి హృదయాంబుజంబున నిల్పి మూలాధారగత యగు శక్తిని
ధ్యానించునది. ౧౨౩

సీ. రక్తవారాశిలో రహియించు నోడలో నరుణసరోజంబు నందునుండి
సిరియించు శూలంబు చెఱకులో దండంబు పుష్పబాణంబులు పంచశరము నైదు
నాయుధంబులు గేల్ పట్టి ప్రకాశముఁ గపాలంబుఁ దాల్చి త్రిణయన లసితయగుచు
నా పీనవక్షోజమహోద్భవయై నాలాక్షిపద్మయై తాటంకకర్ణ యగుచు

తే.గీ. సకలజంతువులందుఁ బ్రాణశక్తియగుచు । సంవిదాత్మస్వరూపిణి యగుచు నిఖిల
లోకపరిపాలనైకలోల యగుచు । దండిగను దేవి మాకు సుఖంబు లిచ్చు. ౧౨౪

వ. అని యారాశక్తి యగు దేవిం ధ్యానించు విధానంబు దెలిపెను. ౧౨౫

— శిరోవ్రతవిధానము :—

వ. మఱియు నిందు శిరోవ్రతంబు ముఖ్యంబు. దానిం గావించవలె బ్రహ్మాదులు దేవతలైరి.
ఇది యథర్వణశ్రుతిప్రతిపాదితంబు. శాఖాభేదంబులచే నామభేదంబు గలిగినను వస్తువు లేకం
బగాన ఫలంబు సమంబగు. అగ్నిరిత్యాదులగు మంత్రంబు లాఱింటిచే శుద్ధంబగు భస్మంబు
గాని సర్వాంగోద్ధూళనంబు సేయుట శిరోవ్రతంబు. ఇది ద్వాదశాబ్దవ్రతంబనియు, సద్యోవ్రతం
బనియు, సమావ్రతంబనియు, ద్వాదశాహవ్రతంబనియు బలుదెఱంగులు. మఱియు శిరో
వ్రతస్నానమందగువారి నుపదేశించుటకు నందియుండవలెనని విస్పష్టమిచ్చుండదగు. బ్రహ్మవిద్యా
పరులుండును, గాయత్రీజపులును, ముముక్షువులును, వృద్ధులును, నిర్మలమనస్కులును
నగువారే శిరోవ్రతోపదేశంబుసేయుట కర్హులు. శిరోవ్రతోపదేశంబు బ్రహ్మవిద్యోప
దేశంబునకుఁ ముఖ్యంబని సిద్ధము. త్రిపుండ్రధారణంబు నానాయులచేఁ జెప్పంబడియె.
సదాచారంబగు త్ర్యంబకమంత్రంబుచే గృహస్థుండు త్రిపుండ్రధారణంబు సేయవలయు.
హ్రస్వోక్తంబగు నోంకారజపంబుచే సన్యాసియు, మేధావీత్యాది మంత్రంబుచే బ్రహ్మ
చారియు ధరించునది. వనప్రస్థుండు గృహస్థునితో సముండు. త్రిపుండ్రంబు భస్మంబున
నొందెను జలమున నొందక ధరించునది. నిత్యంబును దివ్యగ్రేఖలు దీర ధరింపవలయు.
త్రిపుండ్రధారి కాఁడేని వైదికుండు కానేరఁడు. సర్వకర్మబహిష్కృతుండును నగు.
ప్రణవంబుచేఁగాని, పంచాక్షరంబుచేఁగాని యతి లలాట హృదయ నాభిప్రదేశంబుల
దప్పక విభూతిం ద్రిపుండ్రంబుఁ దాల్పవలయు. త్ర్యాయుషమంత్రంబుచేఁగాని, మేధావీ
మంత్రంబుచేఁగాని గౌణభస్మంబున బ్రహ్మచారి త్రిపుండ్రంబు ధరింపవలయు. ప్రణవంబు
నకుమారు నమఃపదం బంతంబున నిడి శూద్రుండు భస్మోద్ధూళనంబు భక్తికొలఁదిం జేయ

నొప్పు. వేదమంత్రంబు ద్విజేతరులకుం దగదు. అగ్నిహోత్రజంబగు భస్మంబుగాని, విర జాగ్నిజంబగు భస్మంబుగాని శుద్ధపాత్రంబునం బునఃప్రక్షాళించి, పాణిపాదంబులం గడిగి, రెండాచమనంబులుచేసి, సమాహితమనస్కుండై భస్మంబు పంచబ్రహ్మ మంత్రంబులచే మెల్లమెల్లం గొని ప్రాణాయామత్రయంబు చేసి, అగ్నిరిత్యాది మంత్రంబులచే నేడుసారు లభిమంత్రించి, యోమాపోజ్యోతి రిత్యాదులచే ధ్యానంబు సేసి, మొదట భస్మంబు శరీరోద్ధూళనంబు సేసికొనవలయును. ధరించు భూతి నిర్మలంబుగా నుండఁదగు. తదనంతరం బా జగన్నాథుండగు నారాయణుని ధ్యానించి, తోయంబుగొని భస్మంబు దడిపి కలిపి యూర్ధ్వహస్తంబున ముందుగాఁ ద్రిపుండ్రంబువెట్టి, మధ్యమానామికాంగుష్ఠంబులచే ననులోమ విలోమంబులుగాఁ ద్రికాలంబులం ద్రిపుండ్రంబు ధరియించునది యని చెప్పె నారాయణుండు. ౧౨౬

—: గౌణభస్మానువర్ణనము :—

క. ఓ నారద గౌణం బ । జ్ఞానధ్వంసకము మఱియు జ్ఞానదము నగుఁ
నానావిధ మది దెలియుము । ఘనతము విభూతిమహిమ పొగడఁగదరమే. ౧౨౭

క. ఔపాసనాగ్నిజంబును । నోపిక నాలింపు మగ్నిహోత్రజము సమి
ద్వ్యాపము విరజానలజము । నా పచనాగ్నిజము దావజాభిఖ్యంబుల్. ౧౨౮

క. ఔపాసనజము గృహికిన్ । బ్రాహ్మ సమిదుద్భవంబు వర్ణికి నేటౌ
గావ్రలకు వచనశిఖిజము । ప్రోపగు నితరులకు దావభూతి తలిర్పన్. ౧౨౯

క. కాలము చిత్రాభంబును । మేలగు పూర్ణిమయు మఱియు మేదిని స్వీయం
బే లలితము క్షేత్ర మన వ । నీలాద్రులు లొప్పు నటవి కేగఁగవలయున్. ౧౩౦

సీ. పూర్వత్రయోదశిఁ బొలుపొంద స్నాతుఁడై యాహ్నికంబుల దీర్చి యాప్యగొల్చి
శుక్లాంబరము దాల్చి శుద్ధుఁడై యజ్ఞోపవీతియై తెల్లని విరులఁ దాల్చి
యలది గంధంబు దర్భాసనంబున నుండి దర్భముష్టినిఁ దగఁ దాల్చి పిదప
నలరంగ మూఁడుమార్లాయామములు సేసి ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖ భాతి నొప్పి

తే.గీ. దేవదేవుని ధ్యానించి తెలివి కలిగి । వ్రతము సేసెద నేను యాపద్పూర్తి
పాతమనియొ ద్వాదశాబ్దమనియొని । నాఱు మూ డొక్కయేఁడుల ననుచునేని
ప్రొక్కికొనఁదగు భక్తిచేఁ జిక్కి ద్విజుఁడు. ౧౩౧

వ. మఱియు నాఱుమాసంబులేని, మూఁడుమాసంబులేనిఁ, బంద్రెండుదినంబులేని, యాఱు దినంబులేని, నొకనాఁడేని వ్రతంబుసేసెద నని సంకల్పించి విరజాహోమంబు నుండు విధివస్తుగా నగ్ని నాధానంబుసేసి, యాజ్య సమిచ్చరువుల విధిపూర్వకంబుగా హోమంబు

చేసి, పూతాహంబునకుఁ బూర్వంబ తత్త్వశుద్ధికై మూలమంత్రంబున సమిధాదుల వ్రేల్చి, ౧౩౨

క. తత్త్వంబులు నామెయి శు। ద్ధత్వంబునుఁ బొందఁజేసి తనరెడుఁగాతన్
దత్త్వజ్ఞత్వము నా కిది। సత్వంబునుఁ గలుగఁజేసె సమధికలీలన్. ౧౩౩

వ. జ్ఞానేంద్రియంబు లైదునుఁ, గర్మేంద్రియంబు లైదునుఁ, ద్వగాదిధాతువు లేడునుఁ, ప్రాణాదివాయువు లైదును, మనోబుద్ధ్యహంకారంబులును, గుణంబులు మూడును, ప్రకృతిపురుషులును, రాగంబును, విద్యయుఁ గలయు నియతియుఁ, గాలంబును, మాయయు, శుద్ధవిద్యయు, మహేశ్వరసదాశివులును, శక్తియు, శివతత్త్వంబును, దత్త్వంబులును ననంబడు విరజామంత్రంబులచే హోమంబు సేసి, హోత విరజుండగు. పెండియు గోమయంబు దెచ్చి పిండంబులు సేసి యభిమంత్రించి యగ్నియం దుంచి దినంబున దానిఁ గాపాడుచు హవిష్యంబు భుజియించి చతుర్దశీప్రభాతంబునఁ బూర్వోక్తంబంతయు నడిపి యా దినంబు నిరాహారుండై కాలశేషంబుగడపి పూర్ణిమనాడు ప్రాతఃకాలంబునం బొల్లఁటిలాగు సేసి హోమాంతంబున రుద్రాగ్ని నుపసంహరించి భస్మంబుగొని జటిలుండేని, ముండుండేని, నేకజటుండేని నగుచు లజ్జాహీనుండయ్యేని దిగంబరుండై, తక్కినేనిఁ గాషాయవసన చర్మ చీనాంబరంబుల నద్దానిఁ దాల్చి ఏకాంబరుండై దండంబు పట్టి, మొలనూలు గట్టి, పాదంబులు గడిగికొని, రెండుమారు లాచమనంబులు సేసి విరజానలసంభవంబగు భస్మంబు ప్రోగుజేసి యగ్నిరిత్యాద్యథర్వణ షణ్మంత్రంబులచే మూర్ధాది చరణాంతంబు పూసి, ప్రణవంబునంగాని, శివమంత్రంబునంగాని సర్వాంగోద్ధూలనంబు సేసి, త్రియాయుష సమాహ్వయంబగు త్రిపుండ్రంబు ధరించునది. ఇట్లు త్రిసంధ్యలఁ బాశుపతవ్రతంబు సలిపెనేని భుక్తిముక్తిప్రదంబై, పశుత్వ వినివర్తకంబగు. ౧౩౪

క. ఆయుష్య మిచ్చు బల మిడు। శ్రీయొసఁగును రోగ మడఁచుఁ జిరపుష్టిదమౌ
నీ యాచారము మునివర। మై యత్యంతంబు శుభదమై సిరు లిచ్చున్. ౧౩౫

క. ఆమూడ్కి భూతిఁ దాల్చు మ। హామారి భయంబు దొలఁగు నఖిలార్థములన్
సేయుము శాంతిక పౌష్టిక। హేమద కామదము లనఁగ నిది మూడయ్యెన్. ౧౩౬

క. మూడువిధంబుల భస్మం। బీడితమగు మొదవు కరిని నెసఁయగ జేతన్
బేడఁగొని బ్రాహ్మమనువున। గాడం గాల్పంగ శాంతికం బగు ననఘా. ౧౩౭

ఆ.వె. మొదవు గుదమునుండి యొదవుచో నంతరి। క్షంబునందుఁ బట్టి షట్కరీర
మంత్రముననుఁ బేఁడ మహిమతోఁ గాల్చినఁ। బౌష్టికం బటంద్రు పరమమునులు. ౧౩౮

క. ఓ సంయమివర వినుమా। ప్రాసాదమనువునఁ గాల్ప భస్మంబై నం
భాసురకామదమైచను। దోసము లడఁగించి శుభము దొరకొనఁజేయున్. ౧౩౯

తే.గీ. ప్రొద్దుననె లేచి యాహ్నికములను దీర్చి । మందిరమునఁ బోయి యాలుబ వందనిడి
నిండుపెన్నెల గోవుల పెండఁ జేర్చి । పర్ణభేదంబు తెలియఁగంగవలయుఁ జుమ్మ. ౧౪౦

క. తెల్లావు బ్రాహ్మణునకును । నల్లావు క్షత్రియునకు వైశ్యునకును గం
జిల్లెడి దోరావును మఱి । నల్లావు శూద్రునకును నానెంబులగున్. ౧౪౧

వ. మఱియు దక్షిణ్యమావా సాద్యోషములఁ బ్రాసాదమంత్రంబుచే గోమయంబు దెచ్చి హృదయమంత్రంబుచేఁ దిమికలుసేసి శుచిప్రదేశంబున సూర్యకిరణంబుల నార్చి ప్రాసాదమంత్రంబుచే నుముకతోఁగాని. పొల్లుతోఁగాని కల్పి, యరణ్యంబునుండియేని, శ్రోత్రియగృహంబునుండియేని యగ్నిఁ దెచ్చి శివబీజంబుచే నుడ్డంచి, విచక్షణుండగువాఁడు వహ్నికుండంబుననుండి భస్మంబు దివిచి నవపాత్రంబుదెచ్చి యందుఁ బ్రాసాదమంత్రంబుచే నునిచి, మొగలి, కరిగొట్టు, కుంకుమ, చందనంబులు మొదలుగాఁగల సుగంధద్రవ్యంబులు చేర్చి, సద్యోమంత్రంబునఁ బాత్రం బెప్పటి నునిచి, మొదట జలస్నానంబు చేసి, పిదప భస్మస్నానంబుచేసి, జలస్నానంబున కసమర్థుండగువాఁడు భస్మస్నానము మాత్రముచేసి, యీశానమంత్రంబునఁ బాణి పాద శిరంబులు గడిగికొని. తత్పురుషంబున నాననంబును, నఘోరంబున హృదయంబును, వామంబుచే నాభియు, సద్యోమంత్రంబుచే సర్వాంగంబు నుద్ధూళింపవలయు. తదనంతరము పూర్వవస్త్రపరిత్యాగంబును, శుద్ధవస్త్రపరిగ్రహంబునుం జేసి, పాద పాణులఁ గడిగికొని, త్రిపుండ్రంబు ధరియించునది. మధ్యాహ్నంబునకుం బూర్వంబు భస్మంబు తడిపి ధరియించునది. తత్పరంబు జలసక్తంబని తెలియంగునది. తర్జన్యనామికామధ్యంబులచే మూర్ధంబునను, లలాటంబునను, గర్ణంబులఁ, గంఠంబున, హృదయంబున, బాహువుల భస్మన్యాసంబు సేయునది. ప్రాసాదమంత్రంబుచేఁ బంచాంగుళుల మూర్ధంబునందు, శిరోమంత్రంబుచే ద్వ్యంగుళుల ఫాలంబునందు, సద్యోమంత్రంబుచే దక్షిణకర్ణంబున మధ్యాంగుళిచేతను, వామదేవమంత్రంబుచే వామకర్ణంబున మధ్యాంగుళివలనను, అఘోరమంత్రంబున మధ్యాంగుళిచే గంఠంబునందు, హృదయమంత్రంబున మూడంగుళులచే హృదయంబునను, శిఖామంత్రంబుచే దక్షిణబాహువునఁ, గవచంబుచే వామబాహువున ద్వ్యంగుళులవలనను, యీశానమంత్రంబుచే మధ్యాంగుళితోడ నాభిని స్పృశింపవలయు. ౧౪౨

క. పశుబంధమును ద్రుంచుఁడు । త్రినయనుఁడును రేఖలైతి వినిం గనుమా
మునివర క్రమమున మొదటిదియును రెండవదియును మూఁడవ దౌగెఁ బుండ్రమునన్. ౧౪౩

తే.గీ. అట్టిఁ దేహాంగన్యాస మందునుండు। శిరమునందుండు నా బ్రహ్మ దేవి నొసట
శివుఁడు వసియించు సత్వసర్ చెవులనుండు। గణపతి వసించు నెమ్మదిఁ గంఠమందు. ౧౪౪

—: కల్పాంతరోక్త భస్మధారణ లక్షణము :—

క. మఱియుం జెప్పెదఁ గల్పాం । తర మొక్కటి వినుము దానిఁ గామ్యఫలదమై
పరగును గపిల శకృత్తం । బరయుచుఁ బట్టికొని తెచ్చి పరమప్రీతిన్. ౧౪౫

ఆ.వె. పుల్లు, పిట్లు, కంపు బురదపంటుడిగాక । మంచి చేర్చి పైడి మాని పిడక
జేసి మూలమంత్ర సిద్ధంబుగాఁ గాల్చి । భస్మ మొక్క బరిణఁ బట్టవలయు. ౧౪౬

క. బంగారు వెండి బరిణలు । శృంగారములు ఘనమైనఁ జేయింపఁదగున్
రంగైన దారు మృత్తులఁ । దొంగును మోక్షార్థ మిట్టి భూతికి మౌనీ ! ౧౪౭

క. పైనుంబునఁ బోయెడితఱిఁ । దానినియు ననుగుఁడేరిఁ దాల్పఁగవచ్చున్
బూని విభూత్యాధానము । పూసఁగరా దశుచి శుద్ధుని నిడవలయున్. ౧౪౮

ఆ.వె. నిరతి గలుగువారు నిజాంగములయందుఁ । జల్లరాదు భూతి సకలగముల
శుద్ధి పూడవలయునమ్మ వేదోక్తమునం । త్రములఁ జేసినట్టి విమలభూతి. ౧౪౯

క. శివసన్నిధినుండి ద్విజుఁడు । శివభక్తుఁడు చెప్పినట్టి శ్రీభూతి నొగిన్
శివ మనుచు భక్తిఁ గైకొని । శివమంత్రము చెప్పి దాల్పఁ జెలువమిగులున్. ౧౫౦

ఆ.వె. తంత్రయుక్తిచేతఁ దగఁ దాంత్రికులు సేయు । భూతిఁ గొనఁగవచ్చుఁ బుణ్యమబ్బు
భూతిమహిమ చెప్పఁ బురుషుని శక్యమే । మోక్షమునకు నదియె ముఖ్యపథము. ౧౫౧

తే. గీ. పరజ పాపంబులేనిఁ గాపాలికాదు । లేనియు విభూతి మంచిది యిచ్చిరేని
భక్తిచేఁ బుండ్రమునుఁ దాల్పవలయుఁగాని । కాదనుట తప్పునమ్మ మర్యాదమీరి. ౧౫౨

క. సనుఁడు త్రిపుండ్రంబును । ధరియింపఁడమేని, బరమదారుణ మగు న
స్సరకంబున నుండు ననుచు । నెన్నగనము మోక్షంబు దాని నెఱుఁగుట దలఁచే. ౧౫౩

క. అంచి విభూతిం గైకొని । యుందముగ విభూతి నిడని యట్టి మనుజుఁ డా
వందేల మీ నరకములోఁ । గొందేలము దాని బ్రదుకు గుందిన మెనుకన్. ౧౫౪

క. ఓదక విభూతిఁ దాల్చని । పాదమెుగము చూడరాదు పాపం బదియున్
గాదేమిటి కాల్చి విడుము । మోదేమను ముచెప్ప మునికులవర్యా ! ౧౫౫

క. ఛీఛీ భూతిం దాల్పని । నీచులయినవార లెమిట నిల్చినయేనిం
జూచిన దోషము వచ్చును । దాచితమును గలదో లేదో పాపము నమున్. ౧౫౬

ఆ.వె. జనుఁడు దాఁ ద్రిపుండ్రమును దాల్పక యొనర్చు । తపము రిక్త సలుపు జపము రిక్త
వ్రతము రిక్త వాని మతమును రిక్తయౌ । నతని కృత్యములెల్ల యాకృతములగు. ౧౫౭

క. జనుఁడు త్రిపుండ్రము దాల్పక । యనఘుత గోరుటఁ దలంప నత్యంతవిషా
శనుఁడై బ్రదుకం గోరుట । యనవచ్చును జుమ్మ తాపసాన్వయచంద్రా ! ౧౫౮

వ. మఱియుఁ బ్రాఙ్ముఖుండై పాణిపదంబులు గడిగికొని, ప్రాణాయామంబు సేసి, సంకల్పించి భస్మస్నానంబు సేయవలయు. అగ్నిహోత్రసముద్భవంబగు శుద్ధభస్మంబు నీశాన మంత్రంబుచే మూర్ధంబున నిడవలయు. తదనంతరంబ క్రమముగాఁ బురుషమంత్రంబున ముఖంబునందు, నఘోరమంత్రంబున హృదయంబునందు, వామదేవమంత్రంబున గుహ్యమునందు, సద్యోజాతమంత్రంబునఁ బాదంబులందు నుంచవలయు. మఱియుఁ బ్రణవంబున సర్వాంగోద్ధూళనంబు సేయవలయు. దీని భస్మస్నానం బండ్రు. సర్వకర్మ సంసిద్ధికొఱకిది మొదలఁ జేయవలయుఁ బిదపఁ గరపాదంబులు ప్రక్షాళించి యథావిధి స్పృశించు విధిక్రమంబునం బంచబ్రహ్మమంత్రంబులచే భసితంబు గొని లలాటంబునందును, హృదయంబునందునుఁ, గంఠంబునందును, త్రిపుండ్రంబుఁ దాల్పవలయు. శూద్రాంత్యజుల హస్తంబునుండి భస్మంబు నందికొని యిది సేయరాదు. అగ్నిహోత్రజ భస్మలిప్తుండై కర్మ నారంభింపవలయు. గానినాఁడు ఫలంబులేదు. త్రిపుండ్రంబు లేని నాఁడు సత్య శౌచ జప హోమ తీర్థ దేవతాపూజనంబులు వ్యర్థంబులు. ౧౫౯

ఆ.వె. అనఘ శ్రాద్ధమందు యజ్ఞమందు జపంబు। నందు హోమమున సురార్చనమున
వైశ్వదేవమునను వలయుఁ ద్రిపుండ్రంబు। దీనిఁ దెలియఁదగును ధీవరేణ్య! ౧౬౦

క. శివలింగము మోక్షము। ప్రవిమలమంత్రంబు దలపఁ బంచాక్షరమున్
సువిభూతియు నౌషధములు। భవరాహితి ముక్తికాంత వలచుటకొఱకున్. ౧౬౧

వ. మునీంద్రా! త్రిపుండ్ర భస్మోద్ధూళనంబులు సర్వవైదికధర్మంబులకునుఁ గన్నాకులు. ఇవి బ్రహ్మయు, విష్ణుండును, శంకరుండును, సరస్వతియు, లక్ష్మియు, గౌరియు నెల్లప్పు డాచరించునవియు. ఇది సంపత్కరంబు. ఇది యపత్యకరంబు. ఇది యశ్వమేధతుల్యంబు, నిది వేదోదితంబు. ఇది శాస్త్రోక్తంబు, నిది యాగమవర్ణితంబు, నిది పురాణవిదితంబు, నిది జ్ఞానదంబు, నిది మోక్షదాయకంబు. ఇది సర్వవర్ణశ్రేయస్కరంబు. ఇది కుష్ఠ భగంధరాది రోగహరణంబు, నిది భూత ప్రేత పిశాచ మారకంబు, మహాపాతకోపపాతకాతిపాతకానుపాతక ప్రకీర్ణపాతక వినాశకంబు. దీని మహిమంబు వర్ణింప నెవ్వనితరంబు. వేయింటి కొక్కటి సెప్పెద, విభూతిధారణమాత్రంబున మోక్షంబుగలుగునని చెప్పి మఱియు, ౧౬౨

—: త్రిపుండ్రోర్ధ్వపుండ్ర మహిమ :—

తే.గీ. అగ్ని రిత్యాది మంత్ర చోద్యంబుసేసి। భూతితోడను నొసటఁ ద్రిపుండ్రమిడిన
బ్రాహ్మణ క్షత్రియార్యుల ప్రబలమహిమ।యేమిసెప్పెద నీశ్వరుం డెఱుఁగునొకడు. ౧౬౩

ఆ.వె. మంత్రపూతభస్మ మహిమచే ద్విజుఁడగు। భస్మహీనముఖము పాడుబొంద
మాల యనఁగ వాఁడె మాదిగ యన వాఁడె। నిక్కువమ్ము సుమ్ము నిక్కువమ్ము. ౧౬౪

ఆ.వె. భూతిలేని సంధ్య బూదెఁబోసిన నెయ్యి । భూతిలేని జపము కోఁతిజపము
భూతిలేని తిండి పుత్తిలోపలిగంజి । భూతిలేని మేను బోసితిత్తి. ౧౬౫

ఆ.వె. పడిమొమూడుశ్రేణిఁ గడువేడ్క నిడఁదగు । భూతి నేత్రయుగ్మ పూర్తినొసట
అష్టదళంబనాఁ గాళ్యంబు మధ్యమం । బగును పులిఫియెన్న సన్నరేఖలు. ౧౬౬

వ. ఇందున కొక యుపాఖ్యానంబు సెప్పెద వినుము. తొల్లి దూర్వాసుండు భస్మదిగ్ధసర్వాం గుండై రుద్రాక్షమాలికాధరుండై జగదంబానామసంకీర్తనపరుండై పితృలోకంబున కరిగినం గవ్యవాలాదులగు మహాత్ము లెదురుగా వచ్చి ప్రత్యుత్థానాభివందనంబు లాచరించి సకలోపచారంబులు కావించి యచ్చటచ్చటి సమ్మతులం బ్రొద్దుపుచ్చుసమయంబున. ౧౬౭

క. శోకము నొందుచుఁ గుంభీ । పాకంబున సుడుకుచుట్టి పాపులు భీతిన్
గేకలు పెలుచ నిడిరి మె । ట్టో కుయ్యో చచ్చితి మిదె బ్రుంగితి మనుచున్. ౧౬౮

క. సంయమినీపురమందున్ । సంయమి దూర్వాసుఁ డాత్మసంశయమందన్
గుంయో యంయో మనరప । సంయుక్తంబయ్యె శోకసంతాపమునన్. ౧౬౯

క. దానిని విని దూర్వాసుఁడు । మౌనులతో ననియె సుగుణమండితులారా
యీ నినదము నకుఁ గారణ । మేను వినవలెఁదు వచింపుడీ యన వారల్. ౧౭౦

క. మునినాథ కలఁడు సంయమ । ని నియముఁడను రాజు దీని నీ వెఱుఁగుదకా
ఘనుఁ డతఁడు పాపులకు శి । క్షను విధియించును స్వకర్మసముభోగములన్. ౧౭౧

ఆ.వె. సిరిసంగులవారు సిరికోకలవారు । దుడ్లవారు గసిక తెడ్లవారు
మాత లున్నవారు పాతకులగువారిఁ । బట్టితెత్తు రిటకుఁ గట్టి కొట్టి. ౧౭౨

క. సలసల సూనియ క్రాగన్ । గలగలమండుచును భీతిఁగావించుచు నిం
పలఘువులగు కుండంబులు । కల వెనుఁబడియారు పాపకర్ములపాలన్. ౧౭౩

క. వినుమా కుంభీపాకం । బనుకుండము మిగుల గొప్ప దా కుండము ప
ట్టన మొసరింపఁగ మూరెం । డ్లునుఁ జాలవు వినుము దాన ముల్లెడువారల్. ౧౭౪

శా. దేవీద్రోహులు శంకరాహితులు శ్రీదేవీవిభుద్రోహులున్
దేవ బ్రాహ్మణ వేద నిందకులు నాదిత్యాగ్రజద్రోహులున్
వ్యావృత్తాంగజతంత్రతాపఖననా ద్యాచారవంతుల్ గుణా
భావుల్ దుఃఖమునొందుచుం బడుదు రీ బల్ఘోరకుండంబునన్. ౧౭౫

వ. మఱియు మాతృ పితృ జ్యేష్ఠ పురాణ స్మృతి నిందకులును నీ మహాఘోరకుండంబునం బడి కేకలువేయుచుందు రనిన విని మునీంద్రుండు కుండసమీపమునకుం జని తలవాంచి చూచినప్పు డా పాతకులు స్వర్గసుఖంబునకంటె నెక్కుడై నవ్వుచుఁ, బాడుచు, నాడుచుఁ

బహుస్వరవినోదంబుల మృదంగ వీణా ఢక్కా దుందుభి స్వనంబుల మధురవినోదాయత్త చిత్తులై సుఖులై యుండం గాంచి మును అత్యంత విస్మయంబునంది తను రాజుకడకుం జని యా విచిత్రంబు సెప్పిన నతండు మహిషారూఢుండై వచ్చి చూచి యా వార్త దేవేంద్రున కెఱింగించిన నతం డైరావతారూఢుండై బ్రహ్మవిష్ణులకుం దెలుప వారును వచ్చి చూచి రింతియకాక నానాదిక్పాలకులును దేవతలును జనుదెంచి యా వృత్తాంతంబుపుట్టు వివిసి యిది మహాపాపులకిట్టి గతి కేవ్విధియు స్వర్గఫలం బిచ్చుచున్నదని యచ్చెరువడి రంత. ౧౭౬

సీ. అప్పుడు దేవతలెల్ల సంభ్రమాత్ములై జేరి ప్రమోదమున నద్దివ్యమూర్తికళల
వీక్షించి శంకరు నింటికిం దా నేగి యర్ధనారీశ్వరుం దగుచుం గోటి
కందర్పసుందరాకారుండై చంద్రార్ధభూషణుండయి మృదుభాష రొప్ప
వరలీల షోడశవర్షవయస్కుండై భూరి బాహుభుజంగహారి యగుచు

తే.గీ. సలలితోత్సవంబుఁ గనుఁగొని యమునిపురిని। దొసఁగిన విచిత్రకథ సెప్పి పుష్పనాథ
వైర గౌరీశ యంటుల వారణంబు। చెప్పవే యను నద్భుత యద్దేవుఁ డనియె. ౧౭౭

చ. వినుము ఖగేంద్రవాహ యది విస్మయమయ్యెను పుడు నే నెఱుం
గని మహనీయధర్మగుణం బది పుత్రుఁజు దేగుదెంచి యా
చెను దనుదీ ప్రవృద్ధుఁడయి చెల్లఁగ తత్త్రిసరేణుభవంబుమున్
వినని సుఖంబుగాంచి కడు పెంపున నిర్మలురైరి పాతకుల్. ౧౭౮

క. ఇటనుండి ధూతమహిమన్। బటుతీర్థంబగును కోటిపాపఘ్నంబై సం
కటహారకము పితృతీర్థం। బటని జనుల్ పిలువ వికసితాంబుజనేత్రా। ౧౭౯

క. ఆ తీర్థంబున నెవ్వఁడు। స్నానమొనర్చిన నతఁడు సకలసౌఖ్యము లందున్
బ్రీతిన్ బిత్రులోకులు పడు। రీతిఁ బ్రతిష్ఠించు రొక్క లింగం బచటన్. ౧౮౦

క. ఆ లింగము పూజించెద। రోలిం దన్నగరవాసు లుల్లాసమునన్
త్రైలోక్యమాత యచ్చట। లీలం బూజింపఁబడుఁ జుమీ నిరతంబున్. ౧౮౧

వ. ఇట్లు శశిధరుండు ధర్మంబు మహిమ సెప్పిన విని యఖిల దేవత లత్యాశ్చర్యంబు నొంది యా తీర్థంబున లింగంబుం బ్రతిష్ఠించి దేవీనిశాంతంబు నిర్మించి పూజించి విమానారూఢులై చనిరి. నాటనుండి యచ్చట భద్రగణంబులు పరిపాలకులై యుండుదు. పంథీపాకంబు మఱియొక మారప్రదేశంబున స్థాపింపబడియె. మఱియు వైష్ణవాగమప్రసిద్ధం బగు సూర్యపుష్పంద్రంబుంగూర్చి చెప్పెద వినుము నారదా యని నారాయణుండు. ౧౮౨

తే.గీ. పర్వతాగ్ర నదీతీర భాగములను। క్షేత్రములయందు మఱియును సింధుతీర
మునను దులసిమొదల మంచి పుట్టలందు। మృత్తుఁ గొనఁదగు నధికసంపత్తిఁగోరి. ౧౮౩

క. శ్యామును శాంతికరుండగు । భూతం బితంబు దా విభూతిధ మగుటం
జాతత పర్వతకరుండగు । శ్వేతము ధర్మార్థమోక్ష సిద్ధిద మనఘా! ౧౮౪

క. అంగుష్ఠము ప్రష్టిదమగు । బొంగుచు నాయువు నొసంగు భువి మధ్యమ మెు
ప్పంగ ననామిక యున్న మ । నంగుఁ బ్రదేశినియు ముక్తిసాధనము సుమీ. ౧౮౫

తే.గీ. పత్రిదీపంబువలె వేణుపత్రమువలెఁ । బద్మముకుళంబువలెఁ గప్పవ యుష శంఖ
రూపములఁబోలె నుండును రూఢి నరల । భోగభాగ్యప్రదంబగు మునివరేణ్య! ౧౮౬

క. నదియంగుళముల క్షేత్రం । బది యు త్తమమంత్రము లొప్పుగద మధ్యమమౌ
విదితం బెన్మిది యే దా । యు మది నయిదు నడుమనే మనుఁగా పత్రిల్లున్. ౧౮౭

క. సలుమూడింగుళంబుఁ । బొలుపుగుఁ గనిష్ఠమంత్రము మునివరులు సదా
విలసిల్లు సూర్ధ్వపుండ్రము । దెలుపను వర్జింపఁదగు దోషముసక్తై నన్. ౧౮౮

వ. మఱియు నొసటఁ గేశవుండును, నుదరంబున నారాయణుండును, హృదయంబున మాధ
వుండును, కంఠంబున గోవిందుండును, నుదరదక్షిణపార్శ్వంబున విష్ణుండును, దాని
మధ్యదక్షిణపార్శ్వంబున మధుసూదనుండును, గర్ణదేశంబునఁ ద్రివిక్రముండును, నుదర
వామభాగంబున వామనుండును, వామబాహుభాగంబున శ్రీధరుండును, వామకర్ణంబున
హృషీకేశుండును, పృష్ఠంబున పద్మనాభుండును, గళంబున దామోదరుండును, ద్వా
ద్వాదశదేశంబుల నయ్యైనామంబుల నుచ్చరించుచు నూర్ధ్వపుండ్రంబులు ధరించునది. యిది
యైనను, వనవాసంబైనను, నూర్ధ్వపుండ్రాంకితుండు పూజించినను సిద్ధించును. ౧౮౯

క. నడు నూర్ధ్వపుండ్ర మిడినన్ । బడి నుర్వ్యాలోక మధిక పావనమగుటై
పరగను శ్రీపతినేనిన్ । గడుముదమున నూర్ధ్వపుండ్ర ధరుఁడయి యుండెన్. ౧౯౦

తే.గీ. జగతి దేవాలయాలను భక్తులు పొందఁ । దానుగను పుండ్ర మిడుమయు దమ్మేదిం
నదియు విష్ణుపదాకృతి నమరియుండు । నూర్ధ్వపుండ్రంబునను పొందు యమర్త్యుఁ గలదు! ౧౯౧

క. పరమైకాంతులు గలరా । పరభక్తులు పొంతవాక పైబడి నెప్పుడున్
ధరియింతురు పుండ్రంబును । సిరిగా శ్రీవిష్ణుదేవుఁ జేరిని సుమునన్. ౧౯౨

క. మఱి గొందఱు నాభక్తులు । సరిగా నచ్ఛిద్రపుండ్ర ధారులుగల రా
పరమశుభకారులైన దేసు । సుఖ యంబుజ వేణుపత్ర నానాకృతులన్. ౧౯౩

క. అచ్ఛిద్రపుండ్రమైనను మఱి । సచ్ఛిద్రపుండ్రమైన భక్తిసహితులగుచుఁ దా
రచ్చోట నిడినం దాదర । విచ్ఛేదము గల్గి పరమవిభవప్రదమౌ. ౧౯౪

వ. ఉపాంతంబులను గేశవాది నామంబులచే దండాకారోర్ధ్వంబిడిన సంతతయవాలు. సాంతరాళం
బుగా, శ్రీవిష్ణుసహితంబుగా నిడినను శ్రేయోదాయకం బగు. ౧౯౫

ఆ.వె. మహిమ నూర్ధ్వపుండ్ర మధ్యంబునందును । బసప్పఁగూడినట్టి పద్మనైన
యూర్ధ్వపుండ్ర మిడిన నొగి నేను లచ్చియుఁ । హరి ముఖమునందు వర్తిలెదము. ౧౯౬

ఆ.వె. అంతరాళహీనమైన పుండ్రంబును । నుపవరా దటంచు రొక్కరొకరు
పూర్వు లాచరించు పొంత నరసి చేయ । వలయుఁ జుమ్ము పుండ్రవర్తనముల. ౧౯౭

వ. భస్మచే నూర్ధ్వపుండ్రంబును, మృత్తుచేఁ దిర్యక్పుండ్రంబును నుపవరాదు. పుండ్రంబు పూర్వులయాచారంబుననుసరించి యుండుఁ బుండ్రహీనుండై యుండరాదు. బ్రాహ్మణు నకుఁ బుండ్రంబు యజ్ఞోపవీతంబువంటి దని నమ్ముము. ౧౯౮

క. నాభిస్థ మూర్ధ్వపుండ్రము । ప్రాథమమున నిడుదు రధమ భక్తులు తిర్య
క్కోశభాయుతపుండ్ర మిడుదురు । వైభవమున నుండు రిదియ వదుస మునీంద్రా । ౧౯౯

క. పుండ్రము శ్రౌతము స్మార్తము । పుండ్రము పౌరాణిక మగు ధూర్యాగమికం
బం డ్రిది తప్పుడ ద్విజులె । పుండ్రేనియు దీని దాల్పవలయు నిరతమున్. ౨౦౦

వ. అని యిట్లు వక్కాణించి నారాయణుండు నారదుం జూచి మునివరా సంధ్యోపాసన క్రమంబు చెప్పెద వినుము. ౨౦౧

క. చుక్కలు గ్రుంకకమునుపే । చక్కఁగ బ్రొద్దుటను నారసమున సతిమిరిఁ బ్రొ
ద్దెక్కుఁ బగలు మునుమాపున । నొక్కింత యినుండు లోప నొప్పును సంధ్యల్. ౨౦౨

తే.గీ. ఉత్తమము చుక్కలుండఁగ నుడుపులేగ । మధ్యమము మటంచ్రు బుధు లధమంబు సూర్య
మహితుఁడైన దయించి యా మునీంద్ర । పుణ్యదమగుమ్ము ప్రొద్దుటిపూట సంధ్య. ౨౦౩

తే.గీ. ఉత్తమము సూర్యుఁడుండఁగా నుగ్రకరుఁడు । గ్రుంక మధ్యమమని రార్యకోటి మఱియు
నధమమగుఁ దారలేర్పడునటుల నింగి । వెలుఁగ మునుమాపు సంధ్య యమర్త్యవరేంద్ర. ౨౦౪

ఉ. పాపము లెల్ల ధర్మములు వర్తము లో మునినాథ వేదవి
ద్యాపమ్మ శాస్త్రకారణము జ్ఞానము వంశ నమ స్తతీర్థసం
ఘాతమహోగ్రతాపకవిహారము వృష్పగణంబు సంధ్య దా
వేదవినాప వేదవద వృక్షమునుంచును సంధ్య యొల్పనే । ౨౦౫

తే.గీ. సంధ్య సేయనివాఁడును సంధ్య మఱచిపో । వువాఁడును సంధ్యను బూని వాళ్ళ
నట్టివాఁడును బ్రాహ్మణులందుఁ బుట్టి । శూద్రుఁ డగు నేమి వలుకుదు శునకముగను. ౨౦౬

క. ఉదయాస్తమయములందుం । బదనొడి ఘటికాత్రయంబు వాట్యాగముగ్మన్
దదనంతరమును నిష్కృతి । నొదనింపఁగవలయునందు రార్జితబుధుల్. ౨౦౭

క. కాలాతిక్రాంతికిఁ దగు । పీలెన్నఁగ నాల్గవదయి వెలసెడి యర్ఘ్యం
బేలీలాష్టోత్తరశత । కీలిత గాయత్రియే నొగిం జాచితమా. ౨౦౮

తే.గీ. ఎప్పు డేకర్మ గావించు నప్పుడు తద ।ధీశ్వరి న్సంధ్య దా నుపాసించి యట్టి
కర్మ గావింపఁదగు నండ్రు ధర్మవిదులు । విధి నెఱుఁగ నాచరించుట పెట్టితనము. ౨౦౯

తే.గీ. ధామమందలి సంధ్య సాధారణంబు । మఱలోనైనయెడ నది మధ్యమంబు
వాహినీతీరమందైన వరమటండ్రు । ధర్మశాస్త్రమ్ము లెఱిఁగిన ధన్యులనఘ ! ౨౧౦

క. దేవీసమీపమున సంధ్యావం । దన మాచరింప నందుల ఫలమున్
దేవాధీశ్వరులును స్తుతి । గావింపఁగలేరు ముక్తి గలుగుట కతనన్. ౨౧౧

వ. సంధ్యావందనంబు శైవ వైష్ణవ శాక్తేయ గాణపత్యాదులగు సంప్రదాయము జేయందగిన దై ద్విజుని కవశ్యవిధేయంబై పరగుచున్నయది. మొదలఁ గేశవాది నామస్మరణంబుచే నాచమనంబు సేసి, ప్రాణాయామంబు సేయునది. కేశవ, నారాయణ, మాధవ, గోవింద, విష్ణు, మధుసూదన, త్రివిక్రమ, వామన, శ్రీధర, హృషీకేశ, పద్మనాభ, దామోదర, సంకర్షణ, వాసుదేవ, ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధ, పురుషోత్తమ, అధోక్షజ, నారసింహ, అచ్యుత, జనార్దన, ఉపేంద్ర, హరి, శ్రీకృష్ణ యను నిరువదినాలుగు నామంబుల స్వాహాంతంబులను, ప్రణవసహితంబులం జేసి యందు మొదటి మూటిచే జలంబు పానంబుసేసి, పిదప రెంటిచేఁ గరంబులు గడిగి, తర్వాత రెంటిచే నున్మార్జనంబుసేసి, మునుతటి మొక్కదానిచేఁ బాణిం, బాదంబుల, శిరంబునఁ బ్రోక్షించి, నంగన్యాసాదులచే ద్వాదశాంగంబులు స్పృశింపవలయు. ౨౧౨

క. ఒడిచే నాచమనంబును । నెడమను స్పృశియించుటయును నెంతయు నొప్పున్
గటునింద్య మెడమచేతన్ । దడయక స్పృశియింపకయ యుదకంబు గొన్నన్. ౨౧౩

క. గోకర్ణాకృతి హస్తము । జోరం బసరించి యందుఁ జొప్పడు నీళ్ళన్
గైకొనుటయ మాత్రమే । కారించి మ్రింగు నైనఁ గలుఁద్రావుటయే. ౨౧౪

క. కడవ్రేలు మొదటివ్రేలును । విడిచి తగఁ [illegible] వ్రేళ్ళ ద్విజుఁడు దా
ముడుచుక యాచమనంబున్ । గుడిచేతం జేయు నొప్పుఁ గోపికవర్యా ! ౨౧౫

వ. అంతఁ ప్రాణాయామంబు సేయవలయు. అది ప్రణవసహితంబగు గాయత్రీమంత్రంబు స్మరియించుచుం గావింపవలయు. ప్రాణాయామంబు రేచక, పూరక, కుంభకాత్మకంబై యుండు. రేచకంబు దక్షిణ నాసారంధ్రంబునుండియు, పూరకంబు వామరంధ్రంబునుండియుం జేయఁదగినది. యుదరంబునం బూరించుటయు పూరకంబు. దక్షిణనాసి నంగుష్ఠంబునం బీడించునది. కనిష్ఠానామికలచే వామరంధ్రంబుం బీడించునది. మధ్యమ తర్జనులు వర్జింపఁదగినవి. రేచకంబన వాయువును విడుచుట. పూరకంబన వాయువుం బూరించుట, కుంభకంబన వాయువును నిల్పియుంచుటయని యెఱుంగునది. పూరకంబున నీలోత్పలదళశ్యాముండగు నారాయణుని చతుర్భుజ నాభిమధ్యంబున ధ్యానించునది. కుంభ

కంబునం గమలాసనుండును, ప్రజాపతియు, బహిష్ట్రుప్ఛందంబును నగు బ్రహ్మ యాహ్వయం బున ధ్యానించునది. పూరకంబునం ద్రిలోచనుండగు శంకరుని లలాటంబున ధ్యానింప నది. పూరకంబున విష్ణుసాయుజ్యంబును, రేచకంబున శివరూపంబును, గుంభకంబున బ్రహ్మలోకంబునుం గలుగు. వెండియు ౨౧౬

క. హరినామంబులఁ బ్రాపుచు। వరగెడి నాలుగు వెంటఁ బౌరాణికమౌ
భరిత ప్రణవంబును ను। న్వరి గాయత్రిం గొనంగ శ్రౌతం బనఘా। ౨౧౭

వ. పౌరాణాచమనాద్య మరియు, శ్రౌతాచమనాద్య మనియుఁ జెప్పంబడునవి. పాపహారంబు లగు ప్రణవసహితంబై వ్యాహృతిత్రయాత్మకంబగు గాయత్రి నుచ్చరించునది వైదిక శ్రౌతంబగు. వానప్రస్థ, గృహస్థులు అంగుష్ఠంబుచే ప్రణవంబున నాసాగ్రంబు పీడింపవలయు కనిష్ఠానామికాంగుష్ఠంబులచే యతి, బ్రహ్మచారులు నాసాగ్రంబు నొత్తందగు. ఆపోహిష్ఠా యను మంత్రంబులు మూటిచేఁ గుశోదక ప్రోక్షణంబు సేసికొనవలయుఁ. ప్రోక్షణానంతరంబునం బునరాచమనంబుసేసి సూర్యశ్చ యను మంత్రంబు చెప్పి యుపరి మార్జనంబునది. పదంపడి గోకర్ణంబుపోలె నిలిపిన దక్షిణహస్తంబున వారిం గొని నాసంబునకుఁ జేర్చి కృష్ణవర్ణుండై, దక్షిణ నాసాపుటంబున భావించి నుతించు యను వానిం బతించి పిమ్మట గాయత్రిచే దక్షిణ నాసాపుటంబునుండి పాపపురుషు నీడ్చి యా యుదకంబు కనులం జూడక నా శరీరంబు పాపరహితముగాఁగాక యని తలంచి వామ భాగంబున నిడికొని యున్న శిలపై నిడ్యుదకంబుం బారంబల్లందగు. మంత, ౨౧౮

తే.గీ. లేచి తన రెండుకాళ్ళు సరిగను నిలిపి। యులరి పోలంత జలమిడి యన్నఁ బ్రేలు
మొదటిబ్రేలును విడి భానుమూర్తిఁ జూచి। నీటి గాయత్రి చెప్పి యమ్మాట
విడువ। వలయు నర్ఘ్యంబు లీమూఁడు వలను మీఱ। ౨౧౯

వ. మరియు ననావాదిత్య మంత్రంబునఁ బ్రదక్షిణంబు ప్రదక్షిణంబు సేయునది. మధ్యా హ్నంబున నర్ఘ్యత్రయంబు దొప్పు. ౨౨౦

తే.గీ. ప్రొద్దు గ్రుంకెడి సంగియుఁ గొద్దిగాను। నింపు నర్ఘ్యాహ్వయేశను వెలయఁ బ్రొద్దు
గ్రుంకుతరి గూరుచుండియుఁ గోరి యర్ఘ్యమానుము చేయుచుండుము మౌనివర్య। ౨౨౧

తే.గీ. అంది సూర్యుని బ్రింగంగ నరుగుదెంచు। ఘోరమందేహరాక్షసుల్ క్రూరమూర్తి
వరులు వారలు దొలియుట నరుగ నెల్ల। వారి లర్ఘ్యంబు నిడు చేని ధీవరుల్। ౨౨౨

వ. అర్ఘ్యాంగఘాతమంత్రోచ్చారణ మాత్రంబున సంధ్యా నామకం బగునని తెలియునది. నర్ఘ్యంబు మహాప్రభావకంబు. ౨౨౩

క. నే నచ్యుతుఁడ నే జ్యోతిని। నే నాత్మను జ్యోతి శివుఁడ నిక విన్నంగా
నే నాత్మజ్యోతిని తెలుపై। న్వొడ రసము నేన యఖిలజ్యోతిన్. ౨౨౪

తే.గీ. బ్రహ్మరూపిణి గాయత్రి వరద దేవి । స్మరణ సేయంగ సిద్ధిఁ జూపెడు నాడు
హృదయమధ్యంబునను బ్రవేశించుమమ్మ । యమ్మ రా యమ్మ భగవతి యమ్మ రమ్మ. ౨౨౫

తే.గీ. దేవి భగవతి కల్యాణి దివ్యమూర్తి । మురలిపమ్ము టగ్రై నీవు తపలిపోమ్మ
అర్ఘ్యజలముల నా హృదయంబు సేయ । యమ్మ లేయమ్మ గాయత్రి యమ్మ యమ్మ. ౨౨౬

వ. అని యిట్లు పలికి శుభ్రస్థలంబునం గూర్చుండి గాయత్రీమంత్రజపంబు సేయునది. ప్రాత
స్సంధ్యావిధానంబునందుఁ బ్రాణాయామానంతరంబు ఖేచరీముద్ర శ్రేయస్సాధనంబు.
వినుము, ౨౨౭

క. ఖే యన నాకాశంబును । నాయక చరి యన గమనము బ్రసరించుమను న
ద్ధీయుతునను నెద్దాని న । హాయంబున నదియె మను భ నగు ఖేచరినాన్. ౨౨౮

క. భ్రూమధ్యంబున దృష్టిని । ధీమంతుం డిడినయేని ధృతి ఖేచరియై
భూమి నిది బ్రశస్తంబగు । సామాన్యముకాదు దీని సామర్థ్యమెగిన్. ౨౨౯

తే.గీ. ఆసనంబుల నెన్న సిద్ధాసనంబు । నిలయములయందుఁ దల్పఁ గుంభానిలంబు
ముద్రలందును ఖేచరీముద్ర గొప్ప । సత్య మిది సత్య మిది నమ్ము సంయమీంద్ర । ౨౩౦

శా. యోనిస్థానక మంఘ్రిమూలఘటితం బొలిం పగం జేసి పా
దాను స్మేఢ్రము నొత్తి యొమ్మ సరిగాఁ దా నుంచి స్థాణుప్రియన్
మేనిన్ నిల్పి జితేంద్రియుం డచలదృష్టికంబు భ్రూమధ్యగ
శ్రీ నొప్పించు యోగికి స్ఫుటమౌ సిద్ధాసనం బిద్ధరన్. ౨౩౧

ఆ.వె. పరమయైన దేవి పద్మ గాఖ్యత నిక్ష । యమ్మ బ్రహ్మ సమ్మతమ్మగాగఁ
గలుము వెలయునట్టి గాయత్రిఁ గొల్చెద । వేదమాత దీని వినుము కనుము. ౨౩౨

క. దేహానరించిన పాపము । దేహే పోఁగొట్టుమమ్మ శ్రీమతి దేవీ
మాహానరించిన పాపము । మాపే పెడలించుమమ్మ మా జనయిత్రీ. ౨౩౩

తే.గీ. సర్వపర్వ మహాదేవి సంధ్య యోగ న । నర్వ దేవి యజరామర సముద్ర
దేవి నీ కిదె బ్రయత్నాన త్రిజగదీశ । యని నమస్కార మొనరించునది మునీంద్ర. ౨౩౪

వ. ఓజోసి యను మంత్రంబునం దేవి నాహ్వానంబు సేసి పిమ్మట శాపమోక్షణంబు సేయ
వలయు. మొదల బ్రహ్మశాపంబును, పిదప విశ్వామిత్రశాపంబును, పెనుక వసిష్ఠ శాపం
బును మూడు గలవు. బ్రహ్మస్మరణంబున బ్రహ్మశాపంబును, విశ్వామిత్ర స్మరణంబున
విశ్వామిత్ర శాపంబును, వసిష్ఠ స్మరణంబున వసిష్ఠశాపంబును నశించు. మఱియు, ౨౩౫

చ. పురుషుఁ బ్రమాణ సత్య సదిభున్ బరమాత్మ మనంజ్ఞికుం జగ
ద్గురు మహనీయుఁ జిన్మయు నగోచరు నిత్య నిరంజనున్ నిర

శ్వరు ననఘుం బరాత్పరుఁ బ్రసన్ను గుణాతిగు నాదిదేవు సం
స్మరణము సేయుదున్ హృదయసారసమధ్యమునందుఁ బొందుగన్. ౨౩౬

వ. ప్రణవసహితంబుగా నమోంతంబుగా భూః అని, పాదంబులకు, భువః అని జానువులకు, స్వహః యని కటులకు, మహః యని నాభికి, జనః యని హృదయంబునకు, తపః అని కంఠంబునకు, సత్యమ్మని లలాటంబునకు న్యాసంబుసేసి తత్సవితుః అని యంగుష్ఠంబులకు, వరేణ్యమ్మని తర్జనులకు, భర్గోదేవస్య యని మధ్యమములకు, ధీమహి యని యనామికలకు, ధియోయోనః యని కనిష్ఠికలకు, ప్రచోదయాత్తని కరపృష్ఠతలంబులకు, తత్సవితుః బ్రహ్మాత్మనే అని హృదయంబునకు, వరేణ్యం విష్ణ్వాత్మనేయని శిరంబునకు, భర్గోదేవస్య రుద్రాత్మనే యని శిఖకు, ధీమహి శక్త్యాత్మనే యని కవచంబునకుఁ ధియోయోనః కాలాత్మనే అని నేత్రత్రయంబునకు, ప్రచోదయాత్సర్వాత్మనే యని యస్త్రంబునకు న్యాసంబులు విధింపఁబడినవి. మఱియు వర్ణన్యాసంబు గలదు. అదియుం బ్రణవపూర్వకంబు, తత్కారంబున పాదాంగుష్ఠద్వయంబు, సకారంబున గుల్ఫంబులు, వికారంబున జంఘలు, తుకారంబున జానువులు, వకారంబున నూరువులు, రేకారంబున గుదంబు, ణీకారంబున లింగంబు, యకారంబునం గటి, భకారంబున నాభి, గోకారంబున హృదయంబు, దేకారంబున స్తనంబులు, వకారంబున హృదయంబు, స్యకారంబునం గంఠంబు, ధీకారంబున ముఖంబు, మకారంబునం దాలుదేశంబులు, హికారంబున నాసికాగ్రము, ధికారంబున నేత్రమండలము, యోకారంబున భ్రూమధ్యము, యోకారంబున లలాటంబు, నఃకారంబునం బూర్వముఖంబు, ప్రకారంబున దక్షిణముఖంబు, చోకారంబున పశ్చిమముఖంబు, దకారంబున నుత్తరముఖంబు, యాకారంబున మూర్ధంబు, తకారంబున వ్యాపకంబు న్యాసంబు సేయవలయు. ౨౩౭

క. కొందఱు న్యాసవిధిం గన । కుందురు మఱికొంద ఱిదియు నుండం దగునం
చందుచు దేవీధ్యానం । బందఱు సేయంగవలయు నది యెట్లన్నన్. ౨౩౮

సీసమాలిక. భాస్వజ్జపాసుమాభను గుమారిని బరమేశ్వరి నరుణాంబుజేద్ధపీఠ
రక్తగంధవిలేప రక్తమాల్యాంబరఁ జతురాస్యను జతుర్భుజను ద్విసేత్ర
స్రుక్స్రువపమాలావిశుద్ధకుండధరిత్రి సర్వాభరణదీప్త సర్వజనని
అమల ఋగ్వేదసమధ్యాయినిని హంస తురగేంద్రగామిని భూతపాప
నాహవనీయ మధ్యస్థను బ్రహ్మదేవతను జతుష్పద నతులితాష్ట
కుక్షి మహేశ్వరి నక్షీణ సప్తశీర్షను వహ్ని వక్త్రను శైవశిఖను

తే.గీ. విష్ణుచిత్తను భావింతు విమలబుద్ధి । సకలపాపాపనోదనశక్తి నమల
బ్రహ్మగాయత్రి నోంకారపంజరస్థ । భగవతిని దేవి నఖిలసంభవవిధాత్రి. ౨౩౯

తే.గీ. అలర సాంఖ్యాయనము గోత్రమయ్యు బ్రహ్మ।కవచమయ్యును నాదిత్యగతముసయ్యు
వెలయునట్టి మహేశ్వరి వేదవిద్య।దివ్యతరమూర్తి గాయత్రి దేవిఁ దలఁతు. ౨౪౦

సీసమాలిక. సమ్ముఖమ్మనఁగను సంపుటంబనఁగను వితతంబనగ మఱి విస్తృతమన
ద్విముఖంబనంగను త్రిముఖంబనఁగ జతుష్కము పంచకము షణ్ముఖము నధోము
ఖమనంగ మఱి వ్యాపకము సంజలికము నా శకటంబనఁగఁ బాశంబు గ్రథిత
మనఁగను సమ్ముఖమ్మనఁగను నున్ముఖంబునుఁ బ్రలంబంబును ముష్టికమును
మత్స్యంబు కూర్మంబు మఱి వరాహంబు సింహాక్రాంతమనఁగ మహాపదాను
గాక్రాంతమనఁగ ముద్గరము పల్లవమును నా నివి యిర్వదినాల్గు ముద్ర

తే.గీ. లయ్యె గాయత్రికిని వీని ననుదినంబు।ద్విజుఁడు విడువక బట్టినఁ దేజ మొదవు
నప్పుడపుడు శతాక్షర నరయవలయు। దేవతాజ్యేష్ఠతనుజాత ధీసమేత. ౨౪౧

వ. మఱియుం గాయత్రి కియ్యబడినాలు గక్షరంబులని కీర్తింపంబడు. జాతవేదసం బను
ఋక్కు నుచ్చరింపవలయు. త్ర్యంబకఋక్కు నావర్తించి గాయత్రి శతపర్ణా భవతియం
మహామృత్యు యను మంత్రంబు జపియించునది. పిమ్మటఁ బ్రణవపూర్వకమ్ముగా భూర్భువ
రాదులం జెప్పి చతుర్వింశతి గాయత్రి జపింపవలయు. నిత్యంబును బ్రాహ్మణుం డిది
విధిగా నొనర్పవలయు. మఱియు వినుము. ౨౪౨

— : సంధ్యాదికృత్యము : —

తే.గీ. పాపములు విద గాయత్రిఁ బలికెనేని। బ్రహ్మహత్యను బొలఁగించు బ్రాహ్మణునకుఁ
జపణము లభిన్నములుగాఁగ జరిపెనేని।బ్రహ్మహత్యాసమంబని పలుకుచుండ్రు. ౨౪౩

తే.గీ. సంపుటైకయు గాయత్రి షట్ప్రణవము।నసఁగ గాయత్రి వివిధమై యలరుచుండు
నదియుఁ బంచప్రణవయుక్తమయ్యెనేని।జపమొనర్పవలయు నండ్రు సంయమీంద్ర. ౨౪౪

వ. సంపుటైకయు, షడోంకారయు, నూర్ధ్వరేతసులచే విధింపఁబడినవి. గృహస్థుండును,
బ్రహ్మచారియు, మోక్షార్థియుఁ దురీయం జపియింపవలయు. దీనికిఁ ధ్యానంబు జెప్పెద
వినుము. ౨౪౫

చ. అనుపమసోమసూర్యశిఖినామలబింబ మచింత్యమున్ మహా
ప్రణవమయంబు ఫుల్ల సితపద్మము పీఠముగాఁ దనర్చు నే
మనునను సూక్ష్మముం బరమకాంతిమయం బచలంబు నట్టి బ్ర
హ్మను జపవిత్ప్రభావుని సుఖాత్ముని గొల్తు ముదంబు పెంపుమన్. ౨౪౬

మ. నియమంబొప్పఁ ద్రిశూలముద్రయును యోనిప్రఖ్యయౌ ముద్రయున్
నయమార్గంబున నక్షమాల యన నెన్నంబొల్చు నన్ముద్రయున్

త్రిశఖమా లింగక పారిజాత సురభి శ్రీమన్మహాముద్రలున్
జపమునం గోరినవాఁడు పట్టవలయుం సంతుష్టుఁడై యెల్లెడన్. ౨౪౭

వ. పిమ్మటఁ బంచోపచారంబులం బూజింపవలయు. ౨౪౮

సీ. గంధం బొసఁగి నమస్కారంబు సేసెద లాకారునకు ఇలాత్మకునకు
పుష్పం బొసంగి నేఁ బొరి బొరి బ్రణమిల్లెద హాకారునకు గగనాత్మకునకు
ధూపం బొసంగి నే దొడిఁబడ నెఱిఁగెద యాకారునకుఁ బవనాత్మకునకు
దీపం బొసంగి నే ధృతి పంత ముడిమెద రాకారునకును వహ్న్యాత్మకునకు

తే.గీ. నతుల నైవేద్య మొసఁగి నే నతు లొనర్తు । నమల వాకారునకు నమృతాత్మకునకు
యరలవహ యంచుఁ దలఁచి పుష్పాంజలి యిడి ।
యర్పణము సేయుదును నే సహస్రకంబు. ౨౪౯

వ. అని యిట్లు పూజించి ముద్రలు ప్రదర్శించి, శిరంబును, గంఠంబునుఁ గదలనీయక దంతంబులు గానరాక మెల్లమెల్లన గాయత్రీజపం బష్టోత్తరశతంబేని. సహస్రంబైన దశవారంబేనిఁ గావించి యుత్తమ యను నమవాకంబున దేవి నుద్వాసింపవలయు. ౨౫౦

తే.గీ. జలము నడుమను గాయత్రి జపము సేయ । రాదటంచును బలికిరి ప్రాజ్ఞులైన
మునులు కావునఁ దెల్పితి మునివరేణ్య । సాధుజనగణ్య విహితవిస్తారపుణ్య ! ౨౫౧

మ. సురభి జ్ఞాన సుశూర్ప కూర్మములు శంఖో యోనియుం బద్మమున్
దిశమై పొల్పెసలారు లింగక మొగిన్ నిర్వాణకంబుం దునిన్
బరమశ్రీదము కా జపాంతమున నొప్పం జూపనీ యెన్మిదిన్
ధరణిన్ ముద్ర లటంచు బ్రాజ్ఞులగు పెద్దల్ వ్రావె భద్రాత్మకా ! ౨౫౨

తే.గీ. అక్షరంబులు విడిచినయట్టి తప్పు । లచ్చులును హల్లులును జారినట్టివియును
సకలమును క్షమియింపవే సర్వజనని । కశ్యపప్రియవాదిని కాలరూపి ! ౨౫౩

తే.గీ. కడఁగి గాయత్రి ఛందంబు గాధిజుండు । ఋషి సవిత దేవత యటంచు రిమియుఁగార
మొనరఁ దర్పణమున వినియోగమయ్యె । ననుచుఁ బలుకంగవలయును మునివరేణ్య ! ౨౫౪

వ. మఱియు భూరిత్యుక్త్యాచే ఋగ్వేదపురుషుని, భువ ఇత్యుక్త్యాచే యజుర్వేద పురుషుని, స్వర్వ్యాహృతిచే సామవేదపురుషుని, మహః అని యథర్వవేదపురుషుని, జనః పదాంతరంబుచే నితిహాస పురాణపురుషునిఁ దపోవ్యాహృతి సర్వాగమ పురుషునిఁ దృప్తినొందించుచున్నాఁడ నని పల్కి, సత్యపదంబుచే సత్యలోకపురుషునిం దర్పించు నది. యను తరంబు ప్రణవపూర్వకంబగు భూర్వ్యాహృతిచే భూలోకపురుషుని, భువర్వ్యాహృతిచే భువర్లోకపురుషుని, స్వర్వ్యాహృతిచే స్వర్లోకపురుషునిఁ, బ్రణవసహితంబగు భూః పదంబుచే నేకపదగాయత్రిని, భువః పదంబుచే ద్విపదగాయత్రిని, స్వః పదంబుచేఁ ద్రిపదగాయత్రినిఁ దృప్తినొందించుచున్నాఁడ నని చెప్పవలయు. ప్రణవపూర్వకంబగు

ధూప్యపస్మృతి పదంబులచేఁ జతుష్పదగాయత్రినిఁ దర్పించుచున్నాఁడ నని పలుక వలయు. మఱియు గాయత్రియు, సావిత్రియు, వేదమాతయు బ్రహ్మాణియు, ...యుఁ, గౌరికియు, సాంకృతియు, సార్వజితియు నను దేవి నుపస్థానఁ దర్పణకాలంబున నుచ్చరింపవలయు. తర్పణానంతరంబున శాంతికొఱకు జాతవేదసంబు చెప్పవలయు, మానస్తోక యను మంత్రంబు జపింపఁదగు. పదంపడి త్ర్యంబకంబును బఠింపవలయుఁ దివ్యుం దప్పెందమో యను మంత్రంబు జపించి, యతోదేవా యను రెంటిచే సర్వాంగస్పర్శంబు చేసి, స్యోనాపృథివీ మంత్రంబుచే భూమికి నమస్కరించి యథావిధి గోత్రప్రవరలు చెప్పి ప్రాతస్సంధ్యాకృత్యంబు పరిసమాప్తి నొందింపవలయు. తదనంతరం బగ్ని హోత్రంబు చేసికొని పంచపూజ నొనరింపవలయు. ౨౫౫

క. దేవిని నారాయణు శివు । దేవుని గణపతిని సూర్యు ధృతి నర్చింపం
గా వలయుఁ బుధవరోత్తమ । చే విప్రుం డనుదినంబు స్థిరభక్తిమెయిన్. ౨౫౬

సీ. నడుమ భవానినిఁ గడఁగి యాగ్నేయంబునందు మాధవు నైఋతౌశయుఁడు
గౌరీనాథు రాక్షసదిక్కున గణేశు వాయవ్యమున సూర్యు వరుసదప్ప
కర్చన గావించి యవ్వలఁ దా షోడశోపచారంబుల నొనరఁ జేసి
మునుకొని దేవిని బూజించి పదంపడి యుదితదేవతలఁ బూజింపవలయు

తే.గీ. దేవిపూజనమునకు నధికములైన । కావు తులసీదళంబులు గాని మాన కా
టంబుఁ జెప్పంబడె ద్విజా లక్ష్మి తెలిసి యనుదినము సంధ్య నర్చింపనగు మునీంద్ర । ౨౫౭

క. వనజాక్షు నక్షతలచే । తను గణపతిఁ దులసిచేఁ దగ దూర్వలచే
తను దుర్గఁ గేతకంబుల । ధనదసఖునిఁ బూజసేయఁదగదు మునీంద్రా । ౨౫౮

సీ. మొదుగ పొగడయు మల్లియ దొడ్డుగన్నేరు మందార గస్తూరాలు
సింధువారంబును దంతపయును మఱి పాటలియు గిరికయు బిల్వపత్ర..
బకమంజరియు నల్లకలువ లంటెగుర్వెందపూలును జిల్లేడుపూలు మఱియు
మందార కేతకీ మల్లిక కదంబ చంపక కర్ణికారపుష్పముల మఱియు

తే.గీ. పొన్నపూవులు జాజులు సన్నజాజు । లాదిగాఁగల పుష్పంబు లంబ కొప్పు
గుగ్గులంబున ధూపంబు గూర్పఁదగును । తైలములు దీప మిడఁదగుఁ దాపసేంద్ర । ౨౫౯

వ. ఇట్లు పూజావిధానంబు సల్పి వేదంబు లభ్యసించి పదంపడి పోష్యవర్గార్థవం బర్థసాధనంబు స్వవృత్తి వినుమక తృతీయవిభాగంబునం గావింపవలయు. ౨౬౦

—: శ్రీ దేవీపూజావిశేషము :—

వ. మఱియు నింక భుక్తిముక్తిప్రదంబగు దేవీపూజావిధానంబు నవిస్తరముగాఁ జెప్పెద నని భక్తరక్షణాపరాయణుండగు నారాయణుండు నారదున కిట్లనియె. ౨౬౧

ఆ.వె. ఆచమించి మౌని యాగము సంకల్పించి । భూతశుద్ధి జేసి మాతృకల ష
డంగములు న్యసించి యవ్వల శంఖంబు । నిలిపి యర్ఘ్య మిచ్చి కొలువవలయు. ౨౬౨

ఆ.వె. అస్త్రమంత్రవిధుల సర్వసద్ద్రవ్యముల్ । ప్రోక్షణంబు సేసి రూపి సుమము
నాజ్ఞ గొనుచుఁ బూజ నాచరింపఁగఁదగు । నందు మొదలఁ బీఠపూజనంబు. ౨౬౩

ఆ.వె. సరగ షోడశోపచారముల్ గావించి । వేదమంత్రములను వెలయఁ జదువు
పాలుఁగాని ద్రాక్షపానకముఁగాని । స్నానమిచ్చిరేని సంపదలగు. ౨౬౪

క. అగరుసుఁ గాశ్మీరంబును । దగు గంబుర కస్తురియు మదంబును నిడి భ
క్తిగలిగి దేవికి స్నానము । సొగసుగఁ గావింప సకల శుభములు గలుగున్. ౨౬౫

క. వెలుగునఁ గాలము నేతనుఁ । బలునక స్నానంబు నొసఁగఁ దత శుభదంబౌ
పలుకుపుంటితోనె సం । గలము శుభము గలుగునండ్రు జానులు మౌనీ ! ౨౬౬

క. శక్తి సహస్రప్రబోధక । యుక్తిన్ స్నానంబు సేయ నొసగును ముక్తిన్
భక్తిని వినుమా మునివర । భక్తిప్రధానంబుసుమ్మ భగవతిమెడలన్. ౨౬౭

ఆ.వె. వస్త్రయుగ్మ మిచ్చి వరభూషణము లిడి । గంధ మలది అక్షతం బొసంగి
పూల నియ్యవలయుఁ బూని దివ్యములంబు । వలని మహిమ సంఖ్యవలను మెచ్చు. ౨౬౮

వ. మఱియు మాయాబీజంబు పరిపూరితంబు సేసి సముద్భవంబుతోఁ గూర్చి జపించుచు నానా విధపుష్పంబులచే దేవి నర్చించెనేని బహు సంప్రాప్తి యగుఁ, బ్రత్యేకంబుగా నొక్కొక జాతి పుష్పంబులు సహస్రసంఖ్యాకంబులు తెచ్చి పూజించెనేని మనోవాంఛితంబులు దీరు, సమస్త పాపంబులు నశించు. గుగ్గులధూపంబుచే గృహంబు నింపిన భువనత్రయంబు సిద్ధించు. గర్పూరఖండంబుల దీపం బొసంగిన సూర్యలోకంబు ప్రాపించు, శతసహస్ర దీపంబు లిడిన మహామహుండై తేజంబు గలుగు. షడ్రసోపేతంబగు నైవేద్యంబు స్వర్ణ పాత్రంబుల నిడి నానాఫలంబుల నివేదించిన భువనత్రయంబుం దృప్తిఁబొందు. దదనంత రంబు పానీయ మిచ్చి తాంబూలం బొసఁగి మృదంగవీణాదులచే వినోదంబు సేసి వేద పారాయణంబునఁ జేయించి పురాణప్రవచనంబు సలిపించి, ఛత్రచామరాదు లిడి సకల రాజోపచారంబులు సేసి, ప్రదక్షిణంబు సేసి, నమస్కారంబులు సేసిన వారి కెల్ల సౌఖ్యంబులును, శరీరానంతరంబున మోక్షంబునుఁ గలుగు, నింక నొక ప్రశస్త కథ కలదు, చెప్పెద వినుము నారదా యనియెను. ౨౬౯

చ. కల దొక చక్రవాకవిహగంబు హిమాలయమందుఁ దొల్లి వి
ప్పులవిధి నెల్లదేశములఁ బల్కుచుఁ గ్రాసము కోరుచున్ వ
నంబుగ నాశ్రమంబుల చరించి దాని ప్రాంత మహాపుణ్యస్థా ని
ర్మలమయి యుండుచోట నొకసారి గణాశముఁ జూచె సగ్గునిన్. ౨౭౦

చ. పదపడి దేశము ల్తిరుగు పాటును మాని స్వవాసమందునున్
మద కొకచోట బిడ్డ తన తొల్లిటిపుణ్యముకల్మి స్వర్గసం
పద నొక రెండు కల్పములు భాసిలి యాదటఁ బృథ్విఁ జేరి సౌ
ఖ్యదమగు క్షత్రియాన్వయమునందు బృహద్రథుఁడై జనించెన్. ౨౭౧

క. ఉష్ణీషాదుల సర్వాంగ । భూష్యాభరణంబు లలర ప్రేమ నటించున్
వైష్ణవులు గొనియాడ సు । ధిష్ణత నిను దేవదేవు దలఁచుచుఁ జూడన్. ౨౭౨

తే.గీ. పద్మ నయన గనుగొని పరమపురుష భక్తవత్సల పూర్వనివృత్తి మార్గ
ఘాత పద్మంబు వెలిఁగెడిరీతి ముల్లు । నాన్యమయ నిన్ను మనమున నాశ్రయింతు. ౨౭౩

వ. నేను పూర్వోక్త మగు జక్రపాకంబునై యుండి దేవాలయంబు సేయుచుఁ గాలంబు జేరి యున్నప్పుడు నిన్ను మనుష్యరూపము లేకగాని కొలిచి, తత్ఫలంబుగ నా పూర్వ జ్ఞానంబు కలిగె నని చెప్పిన భగవంతుని మహిమంబు గొనియాడుచు నేను లెస్స. కావున దేహపూజ నిరంతరంబు సేయువారికి గలుగు ఫలంబు వర్ణింప నెవ్వరికిని : ఇంకను మాధ్యాహ్నిక సంధ్యాక్రమంబు చెప్పెద వినుమని యుద్ధవుని. ౨౭౪

—: మాధ్యాహ్నిక సంధ్యాదిః :—

సీ. వెలుఁగ సావిత్రిని స్తోత్రపఠనంబుఁ బ్రహ్మచారులును నిట నుపాస్తి సేయు
నతిథి పూజను సర్వ నిత్యకర్మలను హరిభక్తులు సేయు దాన పలుకు
నల స్నానాదులు సాధ్యుల్ నిత్యము నుపాసనంబు నటి యుండు
వర తపోయుక్తుల మధ్యాహ్నవేళల పర్వంబుగ బ్రహ్మచారు లెల్ల [illegible]

తే.గీ. అని భగవతి ధ్యానింపు మానసమున । చేసి సర్వం బొసంగి మంత్రములచే
మాధవునకు నర్పించి సంతోషమున । మరియు స్వర్గం బిచ్చు దేవు మనికిచేత. ౨౭౫

ఆ.వె. అర్ఘ్యజలము నెత్తి యాదిత్యునకుఁ జూపి । మధ్యసంధ్యఁ దొడగి మగిడఁ జేయ
వలయు నర్ఘ్యమునె పాప్మ ఫలంబులఁ గాని యర్ఘ్యమొసఁగు మనుజుండు. ౨౭౬

వ. అర్ఘ్యంబునకు మందేహాదులగు రాక్షసులకుఁ గాను బ్రహ్మసహిత గాయత్రీ నర్ఘ్యంబు తప్పక యీవలెను. సాక్షాన్మంత్రంబుచే జలంబులను బుష్పంబు లిడ వలయు, నది సంధ్యావేళ మాధవమంత్రం గొనియుంచవలయు, నది పొరబడిన మూర్ఖు డులు వేయవలయు. నర్ఘ్యప్రదానంబుచే సాంగసంధ్యావందనఫలంబు గలుగు, నింకను దర్పణవిధానంబు చెప్పెద వినుము. యజుస్సామ యజుర్వేదంబును మండలంబును హిరణ్యగర్భుని ఆత్మను సాంకృతిమై సేయువారయగు దేవిని సంధ్యను బ్రహ్మాదుల నిత్యమును గ్రమంబుగాఁ దర్పణంబు చేయవలెను. భూర్భువస్స్వః పురుష యను మంత్రంబుతో మధ్యాహ్న తర్పణంబును నుదుత్య మను మంత్రంబుచే సూర్యోపస్థానంబు సేయవలయుఁ, జిత్రందేవానా మ్మను మంత్రంబుచేఁ గూడ నది సేయవలయు, ననంత రంబు జపంబు సేయునది. మఱియు. ౨౭౭

ఆ.వె. బ్రహ్మహోమమ్మునందుఁ బాయకగా దైవత్తి । బ్రహ్మగుణములచేఁ బొసఁగ పొంచి
పట్టుగలు సేసి లట్టె బొమ్మనఁగూర్చి । జపము సేయవలయు సజ్జనుండు. ౨౭౮

తే.గీ. రహి ననామిక మధ్యపర్వంబునుండి । యూర్ధ్వనిష్ఠిత మధ్యరేఖ ప్రాదిసేసి
పటుసఁ దర్జని మూలంబువరకు నెన్న । దానిఁ గరమాల యందురు తత్త్వవిదులు. ౨౬౯

ఉ. గోఘ్నుఁ దల్లిఁ దండ్రి ద్విజుఁ గూల్చిన పాపము నెట్టిఁ గల్లునుం
ద్రావిన దోషముం గడపు బ్రాహ్మణుసర్వము గొన్న దోసముం
బోవఁగఁ జేయు నాద్యసతిఁ బొందిన పాతక మాద్య నారసం
ధ్యావిధి నిశ్వరీజప సమాచరణం బొక వేయి చేసినన్. ౨౭౦

తే.గీ. త్రికరణంబులఁ జేసినట్టికలుషములు । కడఁగి గాయత్రిచే నధోగతికిఁ బోవు
నెల్ల వేదంబులను బఠియించినట్టి । ఫల మొకటగు గాయత్రిఫలము నమ్మ. ౨౭౧

—: బ్రహ్మ యజ్ఞ విధానము :—

వ. బ్రహ్మయజ్ఞ విధానంబు చెప్పెద, మూఁడాచమనంబులు, రెండు మార్జనంబులు సవ్యపాణి పాదోపస్పర్శంబులు సేసి శిరంబును, గన్నుల, నాస, శ్రోత్రదేశంబును, హృదయంబును, మౌళినిం బ్రోక్షించి దేశ కాలంబు చెప్పి, రెండు దర్భలు దక్షిణహస్తంబున నిడి వామంబున మూఁడిడి దేవతాప్రీత్యర్థం బ్రహ్మయజ్ఞంబు సేసెద నని చెప్పి మూఁడుమారులు గాయత్రిం జపియించి యగ్నిమీళే పురోహిత మ్మని నుడివి, పిమ్మట [illegible] యని నుడివి, అగ్నిర్వై యని కీర్తించి, అథ మహావ్రతం చైష పంథా యని పలికి, మఘవత్త యనునది పఠ్యాణించి, ఇషేత్వోర్జ్జ యనునది పఠించి, అగ్నఆయాహి యని వ్యాహరించి, శంనో దేవీః అనుదానిం బఠించి, వృద్ధిరాదైచ్ అనునది యుచ్చరించి, పంచసంవత్సర యని యాడి, మయరసతరభస యని, అథాతోధర్మజిజ్ఞాస యని చదివి, అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాస యని నోటం బల్కి, తచ్ఛంయో రనుమాట గొణిగి, బ్రహ్మణే నమ యని యుక్తంబు సేసి, యనంతరము తర్పణము చేయునది. ప్రజాపతియు, దేవతలు వేదంబులు, ఋషులు. ఛందంబులు, నోంకారంబు, వషట్కారంబు వ్యాహృతులు, సావిత్రి, గాయత్రి, యజ్ఞంబులు, నభంబు, పృథివి, అంతరిక్షము, అహోరాత్రములు, సంధ్యలు, సిద్ధులు, సముద్రంబులు, పర్వతంబులు, క్షేత్రంబులు, నోషధులు, వనస్పతులు, గంధర్వులు, అప్సరసలు, నాగులు, పక్షులు, గోవులు సాధ్యులు, యక్షులు, రాక్షసులు, మంత్రంబులు, విప్రులునుం దర్పణార్హులు. మఱియు నివీతియై శతర్చుల, మాధ్యముల, గృత్సమదుల, విశ్వామిత్రుని, వామదేవుని, అత్రిని, భరద్వాజుని, వసిష్ఠుఁ, బ్రగాథుఁ, బావమాన్య, క్షుద్రసూక్తంబుల, మహాసూక్తంబుల సనక, సనందను, సనాతను, సనత్కుమారుఁ, గపిలు, నాసురినాము, వోఢుని, బంచశీర్షుఁ దర్పింపవలయు. నిఁకను ప్రాచీనావీతియై సుమంతు, జైమిని, వైలు, మహాభాష్యంబు, భారతంబును, ధర్మాచార్యుల, బాహవి, గార్గ్య, గౌతము, శాకలు, బాభ్రవ్య, మాండవ్య, మాండూకేయు, గర్గిని, వాచక్రవిని, బడబను, ప్రాతిథేయికను, సులభను, మైత్రేయిని, గహోళుఁ, గౌశీతకి, మహాకౌశీతకి, భారద్వాజునిఁ, బైంగ్య, సుయజ్ఞు, సాంఖ్యాయను, నైతరేయు, మహైతరేయు, భాష్కలు,

సుజాతవ ర్త్రి, పాదవాహిని, శౌజామని, శౌనుు, నాశ్వలాయనుఁ దప్పక తర్పింప వలయు. ౨౧౨

క. నా బలయుదాను మఱియును । నాను సగోత్రులను నైన సంచనహీనుల్
గైకొంటు పత్రురిప్పు । దాకరితజలంబులఁ మదంజలి జలము౯. ౨౧౩

వ. అని యిట్లు బ్రహ్మయజ్ఞంబు సేయ సర్వవేదవేదాంగంబులు పాఠంబుసేసిన ఫలంబు గలుగుఁ, దదనంతరంబు వైశ్వదేవంబును, పెండియు నిత్యశ్రాద్ధంబును, నాపట నతిథి భోజనంబును, పిమ్మట గోగ్రాసంబును, సిప్పల నిష్టులతోఁగూడి సాంటుటయుఁ దర్వాతఁ బగటి యొటిప భాగంబునను, నేడవ భాగంబునను నితిహాస పురాణాదులం బ్రొద్దుపుచ్చ వలయు. నెనిమిదవ భాగంబు లోకవృత్తంబులం గాలంబు గడిపి, సాయంతనంబు గాఁగానే సాయంసంధ్య వార్చవలయుఁ, దత్క్రమంబు వినుము. ప్రాతస్సంధ్యవలె నాచమనాదికంబు సేసి దేపీధ్యానంబునందు. ౨౧౪

సీ. పృథ్విసరస్వతి కృష్ణాంగి కృష్ణపత్త్రయు శంఖ చక్ర గదాక
రయు గరుత్మద్వాహ రత్నభూషాయుత మంజీర మేఖలా మండితయును
దత రత్నమకుటయుఁ దారహారానిత తాటంకబద్ధసుందరముదీక
పీతాంబరయు సామవేదసంహితయును ఘన సచ్చిదానంద కమ్రమూర్తి

తే.గీ. సూర్యమధ్యగామినియు స్వరూపహ్ మ్యదాని। మూర్తియును నైన భగవతి మూలశక్తి
నతి యొసస్ఫురిం నావాహనంబొన ర్చు।బరమభక్తిని సంతోషభరితమతిని. ౨౧౫

వ. మఱియు నాపోహిష్ఠాది మంత్రంబులు పూర్వంబునందోలెఁ జేయవలయు. సూర్యశ్చమా మాయనా సిగ్నిశ్చ యనునది సెప్పవలయు. నారాయణప్రీతికై యర్ఘ్యంబీవలయు. ౨౧౬

తే.గీ. కాళ్ళరెండు సమంబులుగాఁగ నిలచి । చిరి దోయిట జలముడి దేవుఁ దంచు
క్రమముగా మూఁసూయిలు కడునియతిని । విడువనగు నర్ఘ్యజలములు పృథివియందు. ౨౧౭

వ. పిమ్మట సూర్యోపస్థానమ్ము ఇమమ్మేమవరుణచేఁ జేసి గాయత్రిం జపియించి ప్రాతః కాలంబునందోలె నడుపవలయు, సాయంసంధ్యాతర్పణంబున ఋషి వసిష్ఠుండు, ఋషి దేవత, ఛందస్సు నుష్టుప్, సాయంసంధ్యాతర్పణమున వినియోగము. సామవేదంబు నమ్మెః యనుదానిచేఁ దర్పణ్యంబు సేసి హిరణ్యగర్భునిఁ, బరమాత్మను, సరస్వతిని, సంకృతిని, సంధ్యను, ఉషసిని, నిర్మృతిని, సర్వసిద్ధికారిణిని భూ ర్భువ స్సువః పురుషునిం దర్పించవలెనని చెప్పవలయు. ఇఁక గాయత్రీపురశ్చరణ విధానంబు సెప్పెద నని నారాయణుండు. ౨౧౮

—: గా య త్రీ పు ర శ్చ ర ణ క ర్మ :—

సీ. పర్వతాగ్రమున నాపగయొడ్డున బిల్వమూలంబునను గోష్ఠమునను మఱియు
చెఱువుదాపున రావిచెట్టుక్రిందను మంచితోటలోపల దివ్యశిలసిమొమట

పుణ్యాశ్రమంబున మొనసి పురశ్చరణము సేయనగు గురునాథునొద్ద
మూడు వ్యాహృతులను వీడక గాయత్రి నయుతంబు సేయవలయునుజుమ్ము

తే.గీ. ధర నృసింహ హార్క వారాహ తంత్ర వేద। మార్గములచేతఁ జేయక మానెనేని
ఫల మొకింతయు లేదు జపంబునందు। కానఁ జక్కఁగ విధు లెఱుఁగంగవలయు. ౨౮౯

క. గాయత్రియ భూసురులకు। దాయని శైవంబుగాని బ్రాహ్మణులెల్లన్
వేమేల శాక్తులేను। ర్మ్మ యన్యులుగారు నమ్ముమీ నా మాటల్. ౨౯౦

వ. మందు మంత్రసంశోధనంబు సేసికొని, యాత్మశుద్ధి గని, తదర్థంబు మాటిలక్షలేని
శతంబుగానిచో నొక్కలక్షయేని జపియింపనగు. నాత్మశుద్ధిలేక హోమాదికంబు నిష్ఫలం
బగుఁ, దపంబుచే దేహంబు దహింపఁజేసి దేవతలం, బితృదేవతలం దృప్తినొందించుట
లగు. క్షత్రియునందు పరాక్రమంబును, వైశ్యునందు ధనంబును, బ్రాహ్మణునందు తపంబును,
స్వర్గప్రాప్తినిడును. కావున బ్రాహ్మణునకుఁ దపంబు ముఖ్యంబు. చాంద్రాయణాది వ్రతం
బులు కర్తవ్యంబులు. ఇఁక నన్నశుద్ధి వచించెద వినుము. అయాచితవృత్తి మొదటిది, రెండ
వది యుంఛవృత్తి. మూడవది శుక్లవృత్తి, నాల్గవది భిక్షావృత్తి, యథాక్రమముగ నుత్తమంబులై
యుండు. శుద్ధంబైన భిక్షాన్నంబు చెప్ప నాలుగుభాగంబులు గావించి యం దొకభాగంబు
ద్విజులకొసఁగుటయు, గోగ్రాసంబుకొఱకు, రెండవది. యతిథులకొఱకు మూడవదియు, నాల్గవ
భాగంబు దనకును దన భార్యకును నుపయోగింపబడవలయు. వానప్రస్థ గృహస్థులకు
శుక్లాంతప్రమాణంబులగు కబళంబులగునవి. గృహస్థున కెనిమిది, వానప్రస్థునకు నాలుగు,
బ్రహ్మచారికి యథేష్టముగ గోమూత్రపవిత్రీకృతంబై యుండవలయు. కబళంబు నిశ్ఛిద్రంబు
చేసి సావిత్రిం దద్వ్యాహృతంబను మంత్రంబున నభిమంత్రించుచు, దొమ్మిది యారు, మూడు సార్లు
క్రమంబుగాఁ బ్రోక్షింపవలయు. వైశ్యాన్నంబుకంటె క్షత్రాన్నంబును, దానికంటె
బ్రాహ్మణాన్నంబును బ్రశస్తంబులు. చోర, చండాల కృత్య విశిష్టులగు వైశ్య,
క్షత్రియుల యన్నం బధమంబు. శూద్రాన్నంబును శూద్రసంపర్కంబును నరకాపాద
కంబులు. మఱియుఁ బురశ్చరణంబు గాయత్ర్యక్షరసంఖ్యాకలక్షల జపంబు కర్తంబు.
ద్వాత్రింశల్లక్షమానంబు విశ్వామిత్రమతంబు. పురశ్చరణరహిత బ్రాహ్మణుండు జీవరహిత
శరీరంబువంటివాడు. జ్యేష్ఠాషాఢ భాద్రపద పుష్య మాసంబులందు, మలమాసంబులం
దును, అంగారక శని వారంబులందును, వ్యతీపాతమందును, వైధృతియందును అష్టమి,
నవమి, షష్ఠి, చతుర్థి, త్రయోదశి, అమావాస్య, ప్రదోషంబులందును, రాత్రియందును,
భరణి, కృత్తిక, ఆర్ద్ర, ఆశ్రేష, జ్యేష్ఠ మూల, శ్రవణ జన్మ నక్షత్రంబులందును, మేష,
కర్కాట, తులా, కుంభ, మకరంబులందును బురశ్చరణంబు సేయరాదు. చంద్రతారానుకూల
శుక్లపక్షంబునఁ బురశ్చరణంబు సేయుదగుఁ, బ్రథమంబున స్వస్తివాచన నాందీశ్రాద్ధం
బులు సేసి బ్రాహ్మణసంతర్పణంబు సేయుట లెస్స. అట్లు సేసి శివస్థానంబునం బ్రత్యఙ్ము
ఖుండై జపింపనగు. ౨౯౧

క. వారాణశియందు మణి గే । దార మహాకాలములనుఁ దగు నాసికయం
దారుణిని త్ర్యంబకంబును । నారయఁగాఁ బంచదీపికాఖ్యము లయ్యెన్. ౨౯౨

తే.గీ. పల్లె యెడలను దీపం బహీనమైన । యట్టి హార్మ్యసంబందు రాత్ర్యజనులు
ప్రతిదినము నొక్కరీతి జపంబు సేయ । వలయు నెక్కువ తక్కువ ల్కాలుగనిక. ౨౯౩

క. ప్రాతఃకాలము మొదలిడి । యాతత మధ్యాహ్నవేళ కలది జపముగాఁ
జూతురు పెద్దలు కావున । భూతలమున నదియ పాపభంజ మదంబుల్. ౨౯౪

క. ఇటుబడినాలుగులక్షలు । పటుసం జపియించి మరను పది తిలపత్రిం
బుల నలుపల మధురాజ్యత । ములను దశాంశముగ హోమమును జేయఁదగున్. ౨౯౫

ఆ.వె. కార్యసిద్ధిపదకుఁ గడఁగి జపింపుము । కొంద అపనియములు కొలుతయుడక
దినమునకును వేయి దనుదినంబు జపింప్రు । కొంద రాత్మశుద్ధికొఱకు నెనఘ ! ౨౯౬

ఆ.వె. సర్వకర్మములనుఁ బలిపిన గాయత్రి । కర్మఫలము నిచ్చు కామితంబు
కామితంబు సౌఖ్యకారి మోక్షదము ను । పశ్చరణమునంటి క్రమము గలదె ? ౨౯౭

వ. నారదా ! వైశ్వదేవవిధానంబుం దెలిపెద వినుము. ౨౯౮

—: వైశ్వదేవాదివిధానము :—

ఆ.వె. ఐదు గలవు దేవయజ్ఞంబు బ్రహ్మయ । జ్ఞంబు భూతయజ్ఞ నామకంబు
నుఁ బితృయజ్ఞమును మనుష్యయజ్ఞంబును । నెసఁగ యజ్ఞములు మహామునీంద్ర ! ౨౯౯

తే.గీ. వరగఁ బ్రోయియు దేహ [illegible]మన్నాదులు । ఖండనియు సర్వతోముఖ[illegible]కయును
బంచసూనలు నాఁ బాప ఫంబకమ్ము । లందు గృహస్థులకుఁ దాపసాధినాథ ! ౩౦౦

తే.గీ. బ్రోయిలోని యుపపాత్రము భూమియందు । ఖర్పరంబునఁ గూడను దఱగనేయు
గుండమందును [illegible] గంధింపుము । వైశ్వదేవము సేయంగవలయుఁజుమ్మ. ౩౦౧

తే.గీ. ఊదరా దగ్ని [illegible] నో మునీంద్ర । చేతచే నజినముచేత చేటచేత
నోటితో నూదవలయు వహ్నంబు దగుల । వినుము దెప్పెద నింక నవి నడచుగ. ౩౦౨

ఆ.వె. పండ్లు పెరుగు నేయి బహువిధ మూలశా । కములచేతనేని జలములచేత
నైనఁ బొరకయిన్ని నెండకట్టెలనే । గడ్డినేని వేల్వఁగాఁదగుఁజుమీ. ౩౦౩

ఆ.వె. నేతితోడ వేల్మి నెగడుఁ దైలమ్మున । క్షారమునను వేల్వఁ గాదటంచు
వధించఁ దాయమునఁ దగు వేల్వఁ దదలాభమునయందు జలము బనుచు దొప్పు. ౩౦౪

తే.గీ. పర్యుషిత శుష్కములచేత వ్యాధి గలుగు । శత్రువులు గెల్తు రుచ్ఛిష్టనష్టమైన
ద్రవ్యములచేత లేమియు రూక్ష క్షార । మెసఁగ నరకంబు గలుగును హోమవిధుల. ౩౦౫

తే.గీ. దొగ్గులను బూడిదయుం ద్రోచి పొసగ వహ్ని । యుత్తరంబున వేల్చుట యుత్తమంబు
క్షారవర్జిత మెప్పుడు నలుపవలయు । వైశ్వదేవంబు సేయక వలదు మెసవ. ౩౦౬

వ. ఇట్లుగ వైశ్వదేవమునుఁ జేయక భోజన మాచరించిన
దన్నముఁ గొంపపోవుదురు ధర్మని [illegible] ఘూతలు ఘూరాధముల్

వెన్నన బండలె తైదరు పీడఁగరా దధి పత్త్రమూలముల్
వన్నియు నేరిఁ జేయఁదగు బ్రాహ్మణుఁడై జనియించువాఁ డిలన్. ౩౦౭

తే.గీ. వైశ్వదేవంబునకు మున్ను వచ్చి । భిక్ష యడిగెనేనియుఁ వైశ్వదేవార్థ మెత్తి
భిక్ష నిడి పంపుటయె లెస్స భిక్షుకుండు । వైశ్వదేవకృతాఘంబు వాపునండ్రు. ౩౦౮

తే.గీ. వైశ్వదేవకృతాఘంబు వాపు భిక్షువరుఁడు భిక్షుకృతాఘంబు వాపలేదు
వైశ్వదేవంబు కావున వైశ్వదేవ । భిక్షువుల తారతమ్యంబు పేర్మి గనుము. ౩౦౯

తే.గీ. బ్రహ్మచారియు యతియును బక్వభక్త । వరులు వారికి నెవ్వాఁడు మొదలు నిడఁడు
వాఁడు చాంద్రాయణము సేయవలయుఁ జుమ్ము । కాకయుండిన దోషంబు పోకయుండు. ౩౧౦

వ. తదనంతరంబు గోగ్రాసంబు జరుపవలయు. దద్విధానంబు సెప్పెద వినుము. గోగ్రాసంబునకు ముందుగాఁ బూజసేయవలయు. అందు, ౩౧౧

తే.గీ. సురభి వైష్ణవి మాత విష్ణుపదగంత్రి । కదిసి నేఁ జేయు గోగ్రాసకర్మ నిపుడ
సుగ్రహంబునఁ దానుఁ బ్రతిగ్రహించుఁ గాత గోవులును బ్రేమ్మపై నిడియ. ౩౧౨

వ. ఇట్లు వచించి చేసిన గోగ్రాసంబున గోమాతయగు సురభి ప్రసన్నయగుఁ. పిదప గోదోహనమాత్రకాలంబు గృహాంగణంబున నిలచి యతిథిరాకకు నిరీక్షింపవలయు. ౩౧౩

తే.గీ. అతిథి భగ్నాశుఁడై యేగృహంబునుండి । వెడలిపోవును దద్గృహవిభుని పుణ్య
మెల్ల నాతండు గైకొని మొసఁగ నతని । దురితమును గృహపతి కిచ్చి సరగ నరుగు. ౩౧౪

తే.గీ. తల్లి తండ్రియు గురుఁడు భ్రాతయును బ్రజలు । దాసులు సమాశ్రితాభ్యాగతవిభు లతిథి
పోష్యులని యండ్రు గృహికి నిప్పుడు దలంప । సకలసంయమిజనవర్య సాధుచర్య. ౩౧౫

తే.గీ. సొమ్ము గలవారు సోమయజ్ఞమ్ము వలనఁ । బొందు ఫలము దరిద్రుండు పొందుఁ బంచ
యజ్ఞములచేత నని చెప్ప రార్యు లిద్ది । యెఱుఁగవలయు గృహస్థధర్మమును ధాత్రి. ౩౧౬

వ. మఱియు జన్మ మృత్యు జరా వినాశకంబై మోక్షప్రదంబగు ప్రాణాగ్నివిధానంబు దెలిపెద వినుము. ఏనివలన నిరువదియొక్క కులంబుల నుద్ధరించు సామర్థ్యము సేకూరు. హృత్పుండరీకం బరణియు. మనంబు మంథనంబు, వాయువు రజ్జువుగా నొనర్చి యగ్ని మథించు చక్షువను నధ్వర్యుండు తర్జనీమధ్యమాంగుష్ఠంబులచేఁ బ్రాణంబునకు, మధ్యమానామికాంగుష్ఠంబులచే నపానంబునకుఁ, గనిష్ఠానామికాంగుష్ఠంబులచే వ్యానంబునకు గనిష్ఠాతర్జన్యంగుష్ఠంబులచే నుదానంబునకు, సర్వాంగుళులచే సమానంబునకు నాహుతు లన్నంబు గొనవలయు. ఇవియె ప్రాణాహుతులు నాంబడు. ఆదిని బ్రణవంబు, నంతంబున స్వాహాకారం బని కణంబులు బుచ్చికొనవలయుఁ, జతుర్థ్యంతంబులగు నామంబులే మంత్రంబులగు. మఱియు నీ యజ్ఞంబునకు ముఖంబున నాహవనీయంబును, హృదయంబున గార్హపత్యంబును, నాభిం దక్షిణాగ్నియు ధ్యానించునది. అసభ్యులు రిపువులు సభ్యులు. వాక్కు హోత, ప్రాణంబుద్గాత, చక్షు వధ్వర్యుండు, మనంబు బ్రహ్మ,

శ్రోత్ర మగ్నిత్రయము, స్థానం బహంకారంబు. మనువు ప్రణవంబు, బుద్ధి వహ్ని, ఉదరంబు వేది, రోమంబులు దర్భలు, కరంబులు స్రుక్స్రువంబులు, రుక్మవర్ణంబగు ప్రాణ మంత్రంబునకు ఋషి శ్రద్ధాగ్నిరుద్రుండు, ఆదిత్యుండు దేవత, గాయత్రి ఛందంబు, మంత్రం బు "ప్రాణాయ స్వాహా" యనియు, "ఇద మాదిత్య దేవాయ న మమ" యనియుఁ గీర్తింప వలయు. గోక్షీరధవళాకృతియగు నపానమంత్రంబునకు శ్రద్ధాగ్ని ఋషి, సోముండు దేవత, ఛందం బనుష్టుప్పు, అపానాయ స్వాహా యనునది మంత్రంబు. "సోమాయేదం న మమ" యని కీర్తింపవలయు, బన్ధుకవర్ణంబగు వ్యానమంత్రంబునకు హుతాశనుండు ఋషి, దేవత యగ్ని, ఛందం బనుష్టుప్పు, వ్యానాయ స్వాహా యనియు, "ఇద మగ్నయే న మమ" యనియుఁ గీర్తింపందగు. నింద్రగోపవర్ణంబగు నుదానమంత్రంబునకు అగ్ని ఋషి, వాయువు దేవత, ఛందంబు బృహతి, యుదానాయ స్వాహా యనియు, "వాయవేదం న మమ" యనియుఁ గీర్తింపవలయు. విద్యుద్వర్ణంబగు సమానమంత్రంబునకు అగ్ని ఋషి, పర్జన్యుండు దేవత, ఛందస్సు పంక్తి, సమానాయ స్వాహా యనియుఁ, "పర్జన్యాయేదం న మమ" యనియుఁ గీర్తింపవలయు. నింక నాఱవ మంత్రంబునకు వైశ్వానరుండు ఋషి, ఛందంబు గాయత్రి, స్వాత్మ దేవత, పరమాత్మనే స్వాహా అనియుఁ, "పరమాత్మన ఇదం న మమ" యనియుఁ గీర్తింపవలయు. నివి ప్రాణాగ్నిహోత్రవిధానంబు. సంగ్రహంబుగా నీకుం జెప్పితి నని చెప్ప నారాయణుండు పెండియు నిట్లనియె. ౩౧౭

— పురశ్చర్యానియమములు :—

క. అమృతాపిధాన మనుచున్ । గమలోచ్చారణము సేసి కలయఁగఁ గ్రా
స్నమును విచక్షణుఁ డగువాఁ । డమరఁగ సుచ్ఛిష్టభాక్కులకు నీవలయున్. ౩౧౮

ఆ.వె. అన్నకాంక్షులైన యట్టి మర్త్యులజాడ । తెంప యందు వంద [illegible]
నే నొసంగినట్టిదాన ఘాతంబును । మనుజుఁ దృప్తి నొంది మంత్రమునకు ! ౩౧౯

తే.గీ. రౌరవమునందుఁ బుణ్యనిలయమునందు । నమరఁ బద్మాభ్యుదయమాలనైనయట్టి
యుష్టులకు నే నొసంగినయట్టి మంత్ర । యంబు వలసంగ సిద్ధి యగు ముగుమగాత ! ౩౨౦

వ. అని పవిత్రగ్రంథిని విప్పి మండలమున నుంచవలయు. పాత్రంబున నుంచరాదు. ఉచ్ఛిష్టంబు శునకంబుచేఁగాని, శూద్రునిచేఁగాని ముట్టఁబడెనేని ద్విజుం డొకరాత్రి యుపోష్యంబు సేసి పంచగవ్యంబునం బరిశుద్ధుండగు. నుచ్ఛిష్టునిచే ముట్టఁబడెనేని స్నానంబున శుద్ధుండగు. నేకాహుతిప్రదానంబుచేఁ గోటియజ్ఞఫలంబును, బంచాహుతులచేఁ బంచకోటి యజ్ఞఫలంబులును గలుగు. ప్రాణాగ్నిహోత్రంబున నన్నదానంబు సేయువారును, నందు భోక్తయగువారును నిద్దఱును స్వర్గలోకంబునం బొందుదురు. మఱియు, ౩౨౧

క. ప్రాణాకాలత్రయమున । నా జపమును దర్పణంబు నా హోమం బ
మ్యాగం బ్రాహ్మణభుక్తియు । రాజిల్లుచు నొప్పెడిం బురశ్చరణమునన్. ౩౨౨

సీ. నేల బండుచు జితేంద్రియుఁడయి క్రోధంబు మాని యిష్టముకొంచెమైన భోజ
నంబు సేయుచును శాంతత్వంబు గల్గియుఁ బ్రియవచనస్నాయియై స్త్రీలతోడ
పతిత శూద్రోచ్ఛిష్ట పాషండ చండాల జనులతో నెపుడు భాషణము మాని
వనుల దెందమున సంభాషణంబుల మైథునాలాపముల నెందు నంటనీక

తే.గీ. యుండవలయుఁజుమీ విచక్షణుండు ధాత్రి । నొగి నెఱుంగుము ప్రాణాగ్నిహోత్రదీక్ష
నమృతరసమై వరిగెడిఁ బురశ్చరణము । పద్మజముఖారి గుణగణాపార ధీర । ౩౨౩

తే.గీ. శాంతవృత్తిని దా బ్రహ్మస్నాతమైన । దానను నవష్ట సంస్కృత సంగమంబ
వలయురాత్రుల నిటులైన బ్రహ్మచర్య । మెదలను ఋణత్రయమునుదాయుకొనుచుండ్రు. ౩౨౪

తే.గీ. అగ్నిహోత్రాదికంబుల నలరఁ దేని । జనుని జన్మ యజాగళస్తనమువిధము
కావున ఋణత్రయప్రమోక్షణముకొఱకు । ద్విజుఁడు యత్నించవలయును దేవమౌని । ౩౨౫

వ. ఋషుల బ్రహ్మచర్యంబువలనఁ బితృదేవతలం బిలోదకంబులవలన, దేవతల యజ్ఞంబులవలన నిజాశ్రమధర్మంబు దెలిసిగి గృహస్థుండు తృప్తినొందించి ఋణత్రయవిముక్తుండు గావలయు. ౩౨౬

ఆ.వె. పాలు ద్రావియైన ఫలములు దినియైన । నాకు నమలియైన నట హవిష్య
భక్షణమునైన బరగఁ జాంద్రాయణవ్రతము భిక్షనైన సలయుఁజేయు. ౩౨౭

సీ. లవణంబు క్షార మధువు గ్రంజనంబును కాంస్యపాత్రము దీనిఁ గనఁగరాదు
మస్తు దంష్ట్రులతోడి దొమ్ము ద్విషత్కంబు నక్రౌర్య మస్మార్త మరయరాదు
వర్ధంబుగాఁ గాలయాపనంబును జూదమును స్త్రీనిఁ దానంబు గొనఁగరాదు
తోడి దేవతాపూజ స్తోత్రాగమవిలోకనంబులచేఁ జేకొనంగవలయు

తే.గీ. వలయు ధూశల్య మౌనంబు బ్రహ్మచర్య । మనువరతము ప్రియవచనంబు లంగ్రిజన్మ
కర్మవర్జనమును నిత్య కరితపూజ । నిత్యదానంబు లివి గణనీయవిధులు. ౩౨౮

సీ. సముచితానంద సంతోషంబు దీర్ఘసం దానవ నైమిత్తికావ్యనము మఱియు
విశ్వాసమును గురు వృద్ధ దేవతలందు నిత్యోపస్థాన మతనిపూజ
స్నానంబు పూజయు జపమును ధ్యానంబు హోమంబు తర్పణం బొగి నడపఁగ
వలయును నిష్కామవర్తనంబును దేవతలయందు భక్తియు నలవవలయు

తే.గీ. నిష్ఠ సత్క్రియలందును హృదయశుద్ధి । నలువుకొనుసద్దె పురశ్చరణమయ్యె
నిదియ తపమందు రెఱుఁగంగ నిదియె ధారిఫలదమును సిద్ధిదను మోక్షఫలదమరయ. ౩౨౯

వ. స్వాధ్యాయాధ్యానంబునకు మొదలఁ బ్రాజాపత్యంబు సేయవలయు నందుం గేశ శ్మశ్రు
లోమ నఖ వాపనంబు సేయించుకొని యహోరాత్రంబులు శుచియై యుండవలయు.
మౌనంబు పూనవలయు. వ్యాహృతులు జపించుచు. సత్యవాదియై యుండవలయు.
వ్యాహృతులకు నాదిం బ్రణవంబు గూర్పనగు. నాపోహిష్ఠ యను మంత్రంబునం

బూతుండు గాఁడగుఁ గర్మాదియందునుఁ గర్మాంతంబునందును ప్రసంధి, స్వస్తిమతి, పాప మాను లనునవి సర్వత్ర ప్రయోగింపఁదగినవి. మఱియు, ౩౩౦

క. వేయైనను నూరయిననఁ । దాయక పదియైనఁ దడకుఁ బదగు జపంబుఁ
జేయంగవలయుఁ బ్రణవసమాయుక్తముగాగ మఱియు వ్యాహృతు లలరన్. ౩౩౧

వ. మఱియు జలంబులచే నార్యులను, ఋషులను, ఛందంబులను, దేవతలనుం దృప్తినొందించవలయు. ననాష్ఠంబుచే భాషింపరాదు. గర్భిణులతో, శూద్రులతో, బహిష్ఠతో, సంత్యజులతో, దేవ బ్రాహ్మణ దూషకులతో, నాచార్య గురు నిందకులతో, మాతృపితృద్వేషులతో సంభాషించుట నిందితంబు. కృచ్ఛ్రవిధు లివి యని యెఱుంగునది. ప్రాజాపత్యంబునకును, సాంతపనంబునకునుఁ బరాకంబునకునుఁ జాంద్రాయణంబునకును, వైవిధులు వేరుగ నుండు. నైదిటివలన నెల్లపాపంబులనుఁ దొలంగించుకొని ద్విజుండు పరిశుద్ధుండగు. మూడు చాంద్రాయణంబులచే బ్రహ్మలోకంబు గలుగు, నెనిమిదింట దేవతలం జూచుఁ, బదింట సర్వకామంబులు లభించు. ౩౩౨

క. రేపకడ మూడునాళ్ళును । మాపు మొదలు మూడునాళ్ళు భక్తము దినుచున్
సాపడక మూడునా ప్రాజాపత్యము జరపవలయు సద్ద్విజుఁడు ధరన్. ౩౩౩

ఆ వె. గోమూత్రము గోక్షీరము । గోమయ దధ్యాజ్యములునుఁ గుశనీరంబున్
దా మెసఁగిన సాంతపనం । బై యుంచెడి నేకరాత్ర మటు వస్తున్నన్. ౩౩౪

క. ఒకగ్రాసంబున నొకనాఁ । డొకలంకతఁ గుడుచుచుం బ్రత్యహంబులు గడపన్
బ్రకటితముగఁ బూర్వమునది । నిఁక నతికృచ్ఛ్రమునఁ బస్తు లెన్నఁగ మూఁడౌ. ౩౩౫

ఆ.వె. ఒనర మూడురాత్రు లుపవసించుట మహా । సాంతపనము సుమ్ము సంయమీంద్ర
స్నాన మొక్కసారి జల దుగ్ధ ఘృత భుక్తి । దప్తకృచ్ఛ్రమునను [illegible] యగు. ౩౩౬

వ. మఱియు, ౩౩౭

క. ప్రతి మూడునాళ్ళును న । గ్గతి నుష్ణక్షీర ఘృతముఖంబులు గొన్నన్
మతి నెంచి తప్తకృచ్ఛ్ర । వ్రత మగునని బల్కుదురు ధరన్ విబుధేంద్రుల్, ౩౩౮

వ. నియతంబుగా జలంబులు పానంబుసేయుచు ద్వాదశాహంబు లుపవసించిన మహా ప్రాజాపత్యం బగు, మఱియు, ౩౩౯

సీ. శుక్లపక్షంబున సొరిది నొక్కొకముద్ద నెక్కుడుసేయుచు మెక్కవలయుఁ
గృష్ణపక్షంబునఁ గెరలి యొక్కొకముద్ద దక్కువఁ జేయుచు మెక్కవలయుఁ
ద్రిషవణస్నానంబు దీర్పంగవలయు నమావాస్య సాపాటు మానవలయుఁ
నిదియ చాంద్రాయణం బిందుచేఁ బాపంబు లడఁగుఁ బవిత్రత యావహిల్లు
తే.గీ. నాల్గు ముద్దలు ప్రొద్దుట నాల్గు మాపు । నారగింపఁగను శిశుచాంద్రాయణంబు
అష్టపిండంబు లెంచి మధ్యాహ్నమందు । సమలఁగా యతిచాంద్రాయణంబు సుమ్మ. ౩౪౦

వ. కావున మనుష్యునకు దేహసిద్ధియుఁ, బిదప గాయత్రీపురశ్చరణయుఁ గావించి వ్రతంబు సలుపుచు, జితేంద్రియుండై ద్విజుండు ప్రవర్తించెనేని సర్వఫలంబు లందునని చెప్పెను విని నారదుండు. ౩౪౧

—: కామ్యకర్మాదివిధి :—

క. మునిసేవిత పదపద్మా । కనకాంబర నీలదేహ కారుణ్యనిధీ
యనినియుఁ గాయత్రిని । మునుకొని కాంక్షప్రయోగములఁ జెప్పు మనన్. ౩౪౨

క. అడిగితి వడిగెడుమ్మా యిది । జడులకుఁ జెప్పంగరాదు సంయమివర్యా
విడివడ వినుమీ వేడ్కఁ । గడు ధృతి సమస్తకామ్యక్రియలన్. ౩౪౩

వ. ధాత, రోగ, గ్రహాదిశాంతికి, శమీసమిధలచే హోమంబు సేయవలయు. మఱియు సర్వారిష్టంబులగు క్షీరవృక్షసమిధలచే హోమంబుసేయ భూతంబులు తప్పక తొలంగు. జలంబుచే సూర్యార్ఘ్యదానంబు సేయవలయు. సరిగాక జానుదఘ్నంబులగు జలంబుల జపియించిన దోషశమనంబగుఁ, గంఠదఘ్నజలంబుల జపించినఁ బ్రాణాంతకంబగు భయంబు వొలంగు. శాంతివిధులం దంబులం దెగ మునిఁగి జపంబు సేయుటే సర్వసమ్మతంబు. సౌవర్ణపాత్రంబుననేని, రాజతంబుననేని, తామ్రమయంబుననేని, క్షీరద్రుమపాత్రంబులనేని మృణ్మయంబుననేనిఁ బంచగవ్యం బిడి సహస్రంబు జ్వలితానలంబున హోమంబు సేయవలయు. సహస్రంబు జపియింపవలయు. పాత్రస్థపంచగవ్యంబు లచే మంత్రంబుతోడఁ బ్రదేశంబు ప్రోక్షింపవలయు. సంతతం బలిం జల్లి వరదేవత జపించి యభిషేకంబు సేసెనేని కృత్యాసహస్రపాపంబు నశింపంజేయు. భూతపిశాచాదులు నశించును. గృహ గ్రామ రాష్ట్రాదులందు దద్బాధానివృత్తియగు మండలంబు వ్రాసి, దానియందు నామంబు వ్రాసి, పూర్వోక్తక్రమంబునం జపంబు సహస్రంబు సేసి యభిషేకంబుసేసిన నిర్భయత్వంబు నొందగు. ఇంక నొక విధానంబు దెలిపెద వినుము. ౩౪౪

సీ. కాంచనమయమేనిఁ గలశ రజతమయమేనిఁ దామ్రమయంబేనిఁ దనర నొక్క
మృణ్మయంబేని యాక్రాని గ్రొత్త కలశంబు నవ్రణంబును జెప్ప యందుఁ జుట్టు
సూత్రవేష్టనమును నొరసిన గావించి సైకతంబై యొప్పు స్థండిలమునఁ
బొసఁగించు జలములఁ బూరింపవలయును నాల్గుదిక్కుల జపమును జెప్ప

తే.గీ. మంత్రములు పంచనమము కల్గు మొదలు జాజి । మఱ్ఱి కలిగొట్టు మావిళ్లు నెల్లప్రముఖ
మారేడుదళంబులును నించి మంత్రయవల । పొసగు సైహాయి పాంసువృక్ష మంచు. ౩౪౫

సీ. అందుపై నుంచి తాప్పు మనుశంగ నిల్పి సుస్నాతుఁడై చిత్తంబు చక్కఁజేసి
సౌమ్యమంత్రంబుల సకలదిక్కుల ద్విజుల్ వలయుంచ్రుమండఁగాఁ బెరుగఁ గలశ
జలమును గ్రాపఁ బ్రోక్షణము సేయఁగ నభిషేకింప శుభ్రుడై చెలఁగి మృత్యు
మదఘమునుండి తొలంగు ధారుణి లియ్యుడి తప్పుగాదను భీతిఁ దగిలిస్మృతు

తే.గీ. పెక్కులేటులు పృథివి జీవింపఁగలఁడు । రాజు ముఖ్యముగా నిట్టిక్రమము సేసి
దశవిధములైన దానముల్ తా నొసంగఁదగును నారదమునిచంద్ర సుగుణసాంద్ర. ౩౪౬

ఆ.వె. రావిపెట్టుమెడద ఘావిబుధుఁడు శత । సంఖ్య జపము సేయ సకల ఘాత
రోగములును దీరు నిగతుల నధర్వ । వేదచోదనంబు వెలయుచుండు. ౩౪౭

క. మఱియు గుడూచీసమిధలఁ । బెరకబుపులుతేనిదాని నెచ్చి పయోక్త
ప్పులఁ బూర్ణముఁ జేసి వేల్చిన । సులభముగ మృత్యుంజయాఖ్య హోమం బయ్యెన్. ౩౪౮

క. మామిడి చిగురుంబేలఁగన్ । హోమం బొనరించుచోఁ బయోక్తమునైనన్
నామయమగు జ్వరశాంతినిఁ । దా మహిమను గూర్చు నారదా మునిచంద్రా ! ౩౪౯

సీ. వసఁ బయోక్తము సేసి వరఁ హోమ మొనర్ప క్షయరోగ మప్పుడే క్షయమునొందు
క్షీర మామిడిపుష్పంబులఁ బయోక్తంబుగా నలర వేల్చిన రాజయక్ష్మ మెడలు
నెక్కుడగును దారుసాస్త్రంబును నివేదనము చేసి తినిన యక్ష్మము హరించుఁ
బిల్వంబులను అరల్ వలఁగ నిప్పేదించి చంద్రునకును వేల్వ క్షయము వోవు

తే.గీ. పిదప శంఖప్రసు సమిధల నిప్పుడీను । నాగి నపామార్గతండుల హోమమునను
బాధ గుడుచు నపస్మార రోగవితతి । క్షీరసమిధలచే వెల్చ దీరు నంక్రుడు. ౩౫౦

సీ. రామంబరంబుల నిడఁగను మేహంబు ప్రమథప్పలను మసూరికలు దీరు
తేనె జిటిపాలఁ దీప బ్రమేహంబు మట్టి రావియును నుదుంబరతరుప్పుల
సమిధల వేల్చిన శమియించు గుణప్పతెప్పు రింటిలో ప్పట తవిరెనేని
జమ్మిచుటలు నస్నమ్మ నేయయుఁ గూర్చి వేరిమసేసిన మేలుగూర్చు

తే.గీ. పిదప ఘాతంపములు నుల్కా లడరెనేని । నదవిప్రప్పరి చియకుల నలర వేల్వ
నేదరాత్రులఁదాను మే వెలసి యుల్ల । రాష్ట్రము సుఖంబునుం బొందు బ్రహ్మపుత్ర ! ౩౫౧

సీ. మనములోన నపంబు మహిమంబు గలుగును ఘాత రోగ విష ప్రహారములకు
స్పర్శంబు గావింపఁ జక్కనౌ వఘమంత్రితంబైన జలమును ద్రావెనేని
నప్పుడే మానెడి నన్నివిషంబులు తలఁపుదను విభూతి నొందు మంత్రి
తము సేసి చల్లిన దక్షిణంబు గ్రహంబు పారిపోవును బహుదూరములకుఁ

తే.గీ. దాని యొసరంగ శక్తింతు గావఁదుపకీణ యొసంగి సేయింపదగును పొడ్డ
బ్రాహ్మణునిచేత శాంతిక ప్రకటకర్మ।మఖిలసంతోషకారి యా యుపని ననఘ ! ౩౫౨

వ. మఱియుఁ బుష్పంబులచే హోమంబు సేయ బుష్టియు, శ్రీయుం గలుగు. శ్రీకాముండు రక్తపద్మంబులచేతను, సూత్నంబులైన జాతిపూలచేతను, శాలితండులంబులచేతను, మారేడుసమిధలచేతను, తన్మూలంబులచేతను, పాయస సప్పులచేతను, శతశతప్రమాణంబులుగా నేసరాత్రులు హోమంబు సేయవలయు. త్రిమధురోపేతంబులగు లాజలచే హోమంబుచేసితేని వివాహంబగు. సలక్షణయగు కన్యక సేకూరు. వెండియు, ౩౫౩

క. చెంగలువలచే హోమం । బుం గావింపంగ నూడు పొదులేజ్వాళ్లన్
    వెంగలికైనను మేలిమి బంగారము గలుగునంద్రు పరమమునీంద్రుల్. ౩౫౪

క. అన్నము హోమముచేసిన । నన్నమునకు గొదవరా దటంద్రు మహాసం
    పన్నుండు వ్రీహి వేల్చిన । నున్నతి వ్రీహియు లభించు నుర్వీస్థలిపై. ౩౫౫

ఆ.వె. కడఁగి దూడపేడ పిడకపొడిని వేల్వ । పశుసమృద్ధి యంద్రు పరమమునులు
    పాలచితుకు వేల్చి పరమాయువును గంద్రు । విమలతరవిచార విధికుమార । ౩౫౬

తే.గీ. కొట్టుపాసెంబు సేసి యయ్యన్నము నిచ్చి । కొంతహోమంబు గావించి కొంత నీళ్ళ
    లాడి శుద్ధయయిన భార్య కారగింపఁ । బెట్టెనేని యయ్యిల్లాలు పట్టిఁగాంచు. ౩౫౭

తే.గీ. మూడుమధురంబులనుగూర్చి మొనసి దూర్వా । త్తములనప్రరోహంబులను నొసర్చి
    వ్రీహిశతమును వేల్చిన వెలయు హేమ । మాయువును నంద్రు మంత్రవిదగ్రు లిలను. ౩౫౮

క. సౌవర్ణకుట్మలంబుల । తో వేల్చిన నాయు వొదవు దూర్వలఁ దేనెన్
    భావించి నేత నేర్పా । ళ్ళావిధమున శతము వేల్వ నపమృత్యు వణఁగున్. ౩౫౯

తే.గీ. జమ్మిచితుకులు పాలతోఁ జెమ్మగించియేని నేతఁ దడిపియేని నెసగ నన్న
    సహితముగఁ జేసి వేల్చిన సహిత మెడలిపోవు నపమృత్యుదోషంబు పురుషునకును. ౩౬౦

తే.గీ. మఱ్ఱిసమిధలు పాయసమగ్నములుగఁ । జేసి హోమంబు గావింపఁ జెందు శుభము
    నేడునాళులు పాల్ద్రావి యిట్లు సేయఁ । బోలఁగు నపమృత్యుదోషంబు మానవులకు. ౩౬౧

ఆ.వె. తిండిమాని మూడు దినములు వాగ్యతుండగుచు జపము సేయ యమునివలన
    నుండి తొలఁగు నీళ్ళనుండి జపించిన । నప్పుడె మృత్యుభీతి యడఁగిపోవు. ౩౬౨

క. మారెడువృక్షము క్రిందను । జేరి జపింపంగ రాజ్యసిద్ధి పొసంగున్
    మారెడు సమూల ఫలమున్ । వారక వేల్వంగ రాజ్యవంతుండె యగున్. ౩౬౩

క. ఒక నెల పద్మశతము త । ప్పక దినదినహోమమునను బరగించినచో
    సకలపదములును రాజ్యము । ప్రకటితమై వచ్చునంద్రు పరమవిధిజ్ఞుల్. ౩౬౪

తే.గీ. రావిసమిధల వేల్వ ఘోరతరయుద్ధ । మందు విజయంబు గను నందు రార్యజనులు
    మఱియు జిల్లేడు సమిధల మహిత విజయ । మందు నిది యెఱుఁగుము ద్రుహిణాత్మజాత । ౩౬౫

తే.గీ. అడవిప్రబ్బలి పూవుల నాటలనఁ బ । యస్సులనుగూడఁ బాయసాన్నాంచితముగ
    వేల్మి శతమును జేయంగ వృష్టిగురియు । సంయమికులేంద్ర సాధువిచారసాంద్ర । ౩౬౬

తే.గీ. నాభిదఘ్నంబులగు జీవనంబులందు । నేడునాళులు జపియింప నెంతకఱవు
    పట్టినను బర్జన్యుండు పరమదయను । వృష్టిగల్గించు లోకంబు పుష్టినొందు. ౩౬౭

తే.గీ. అంబువులలోన భస్మశతంబు హూతము । సేయఁ బెనువాన పడునంద్రు సిద్ధమునులు
    మోదుగ సమిత్తులను హోమమును నొనర్ప । బ్రహ్మవర్చస్సుగలుగును బ్రహ్మపుత్ర । ౩౬౮

తే.గీ. మోదుగులపూల హోమంబు మెఱఁగి నొనర్ప । నిష్టసిద్ధి యగును చాల నెంతయేని
మేధ గలుగును నేతను మిగుల బుద్ధి । హొసఁగు నభిమంత్రితము గ్రోలఁబోలునండ్రు. ౩౧౯

తే.గీ. ఎట్టి రంగుల పుష్పంబు లట్టిబట్ట । లొదవు లవణ మధువులను నువిద వలచు
శ్రీపుష్పంబుల మధువుతోఁ జెలఁగి పేల్చి । యనయ మంజలితోఁ జల్లుకొనఁగవలయు. ౩౨౦

క. దినదినమునకు వేయివంతున । ననువుగ నొక మాస మిట్లు లాత్మ జపింపన్
మనుజునకును దీర్ఘాయువు । తనరు ననుచుఁ బల్కె సకల ధర్మనిధిజ్ఞుల్. ౩౨౧

క. ఆయువు నారోగ్యంబును । దాయక గలుగంగఁ గోరి మనుజుండు జపం
బేయెడ మాసద్వయమును । జేయంగావలయు నండ్రు సిద్ధమునీంద్రుల్. ౩౨౨

వ. మూడుమాసంబులు సేసిన నాయురారోగ్యలక్ష్మలగు, నైదైనఁ బుత్రదారాద్యారోగ్యంబు గలుగు, విద్యయుం గలుగు, నేకపాదుండై యూర్ధ్వబాహుండై జపంబుసేసెనేని ఫలమధికంబగు. దినంబునకు మూడువందలుగా మాసంబు జపించెనేని గార్యసిద్ధియగు. ప్రాణాపానంబులు బంధించి శతత్రయంబు చొప్పున జపించెనేని కోరికలు సమకూరు, సహస్రంబు జపింప సర్వంబును గలుగు. మఱియు, ౩౨౩

ఆ.వె. ఒంటికాలిమీద నూర్ధ్వబాహుండయి । యనిలబంధనంబు నమరఁజేసి
దినము వందచొప్పునను జపియింపఁగాఁ । గాంక్షరిమ్ము ననియెఁ గౌశికుండు. ౩౨౪

ఆ.వె. ఒంటికాలిమీద నూర్ధ్వబాహుండయి । యనిలబంధనంబు నమరఁజేసి
దినము వేయిచొప్పునను జపియించిన । సర్వకాంక్షితములు చక్కఁబడును. ౩౨౫

ఆ.వె. నీటమునిఁగి జపము నెమ్మితోఁ జేసిన । వంద వేయి యిట్లు వరుస లెరిగి
పాద బాహు వాయు బంధంబు నెఱింగి । యెంతఁజేయఁగల్గు నంత ఫలము. ౩౨౬

క. మనుజుఁడు రాత్రి హవిష్యము । దిని యేడు జపించెనేనిఁ దివిరి జగమునన్
ముని యగు రెండేండ్లయినన్ । గను నాదిని దాట పాడినది పాట యగున్. ౩౨౭

క. వినుమా వత్సరముల మూ । డును జపియింప న్వరదుఁడగు త్రిభువనఖ్యాతం
బును వర్తమానము ఘా । వివి దెలియు నటండ్రు లోకవిశ్రుతశీలన్. ౩౨౮

క. నాలుగు వత్సరములు దా । నోలిం జపియించెనేని నొగి భగవంతుం
డాలోన యుండి ప్రత్యక్ష । లంబు విచ్చు దీని నరయు మునీంద్రా! ౩౨౯

ఆ.వె. ఐదువత్సరంబు లటు జపియించిన । నణిమ ముఖ్యనాఁగ నఖిలభూతు
లగును నాఱేఁడుం గలుగుఁ గామరూపంబు । నేడిటన్ సురత్వ మెసఁగునండ్రు. ౩౩౦

ఆ.వె. తొమ్మిదేండ్లు సేయ నెమ్మితో మనువగు । పదిఁటనైన నింద్రపదవి గల్గుఁ
దనరఁ బదునొకొండు దాఁ బ్రజాపతి యగుఁ । బదియురెండ బ్రహ్మభావమూను. ౩౩౧

ఆ.వె. శాక మారగించి నలిపిరి కొండఱు । కంద నారగించి కొందఱెలమి
నేయి చటువు సోమ మాయయిగఱఁను । జపము సల్పికాదె తపసులైరి. ౩౩౨

క. కొందఱు పత్రము దిందురు । కొందఱు భైక్షంబు దింద్రు కోరి హవిష్యం
బుం దిందురు కొందఱు ఋషు । లందఱు జపియించి తారు ఋషులైరి సుమీ. ౯౮౩

వ. త్రిసహస్రజపంబున రహస్యకృతపాపంబులు నశియించు, మాసంబున స్తేయదోషంబు దొలంగు, త్రిసహస్రంబు మాసంబు జపియించెనేని సురాపానపాతకం బెడలు, మాసంబు త్రిసహస్రంబు చేసెనేని గురుతల్పగ దోషంబు నివర్తించు, వత్సరంబున బర్ణశాలయందు జేసెనేని బ్రహ్మహత్యయుం బోవు నండ్రు. మఱియు, ౯౮౪

ఆ.వె. పదియురెండునాళ్లు నదిలోన మునిగి తా । విడువకను దినంబు వేయి జపము
సేసెనేని నెల్ల చెడుపైదవములనుండి । యుపనిముక్తుఁడు శుద్ధుఁడగు నటండ్రు. ౯౮౫

క. వేయి నియతి నొనరుపఁ బ్రా । ణాయామంబులను బ్రహ్మహంతయునేనిన్
నాయక పవిత్రుఁడగుఁ బ్రా । ణాయామములకంటెఁ గలదె యధికము ధరలోన్. ౯౮౬

వ. ప్రాణాపానంబులం బంధించి యూరేసిచొప్పున నభ్యసింపవలయు. నిది ప్రాణాయామంబునాం బడు. నిట్టివి సహస్రంబు క్షత్రియుం డభ్యసించెనేని సర్వపాపంబులవలన విముక్తుండై పరిశుద్ధుండగు. ద్వాదశాహంబు త్రిసహస్రంబు జపించిన గోవధాదిక దోషనివృత్తి యగు. ప్రాణాయామశతంబు సర్వపాపహరంబు. ౯౮౭

ఆ.వె. సర్వపాపములకు సంకరం బొదవిన । వేయి వరుస నెలను జేయ నిత్య
జాపి యగును నదిని నొక్క వసియించి । నిత్యజాపి యగుట నిఖిలవంద్యు. ౯౮౮

క. తత్తను బుక్కులను నెంతయుఁ । జిత్తము రంజిల్ల జపము సేయుఁగ మేలౌ
నత్తరము మూడువేలన్ । రిత్తవి సత్యంబులైన ఋషివాక్యంబుల్, ౯౮౯

వ. చతుర్వింశతిసహస్రం బభ్యసింపంబడెనేని కృచ్ఛ్రసంజ్ఞితయగుఁ; జతుష్షష్టి సహస్రంబైనం జాంద్రాయణసమంబగు. నుభయసంధ్యలఁ బ్రాణాయామంబు సేసి నూఱుసారు లభ్యసింపవలయు. దత్తసూక్తంబు సర్వపాపవినాశకంబు. నదీజలంబుల మునింగి జపించి సూర్యరూపయగు దేవిం ధ్యానించు సర్వపాపంబులనుండి విముక్తుఁడగు. నిట్లు కామ్యంబుల శాంతిక పౌష్టికంబుల తెఱంగెల్ల వివరించితి. నిత్య నైమిత్తిక కామ్యభేదంబు లెఱంగి యాచారం బాచరించెనేని దేవీప్రసాదంబు గలుగు. భుక్తి ముక్తులు లభించు. మఱియు, ౯౯౦

తే.గీ. పరమ నాచారమే ధర్మ మాదిఁ దలప । నట్టి యాచారమును బ్రోచు నాదిదేవి
దేవి యాచారపరులను దేరిజూచి । యైహికాముష్మికఫలంబు లందఁజేయు. ౯౯౧

క. ఆచారమె పూతత్వం । బాచారమె పరమసౌఖ్య మవనిఁ దలపగా
నాచారమె ధన్యత్వం । బాచారమె శాస్త్రవర్గ మధికఫలమునూ. ౯౯౨

—: కృ తి ప తి సం బో ధ న ము :—

శా. ప్రక్రుద్ధప్రతిపక్షసైనికమదప్రధ్వంసనాయత్తధీ
శక్రాపత్యసభక్తికప్రతవిధానసంజాతసంతోషని
ర్వక్రప్రేమవితీర్ణ పాశుపతదివ్యాస్త్రోరుఘోరాస్త్రస
మ్యక్క్రాంత్యద్భుతపార్థ కీర్తివిసరా అల్లూరి సోమేశ్వరా! ౩౯౩

స్రగ్విణి. వారణాసీద్యుషద్వాహినీతీరసం। చారవిస్తారవిస్ఫారతేజోమయా
కార విశ్వేశ్వరాంకస్థిరాధార ఘా। షోయశృంగార యల్లూరి సోమేశ్వరా! ౩౯౪

గద్య. ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీపాదారవిందమకరందతుందిలమానసేందిందిర, దాసువంశపయః
పారావారరాకాసుధాకర, కామాంబాకన్నయమంత్రీంద్రకుమార, పవిత్ర హారితగోత్రాలం
కార, కృష్ణామండలమండనాయమానాల్లూరగ్రహార పూర్వార్జిత ధరావిరాజమాన, శ్రీవీర
ప్రతాప కోదండరామచంద్రభూమీశ్వరదత్త గోదావరీమండలస్థిత సీతారామపురార్ధ
భాగ పరిపాలనాధీన, పూర్వోత్తరోభయమండల న్యాయసభావాదకనియోగభారవ్యవహార,
శ్రీవేంకటేశ్వరవరప్రసాదసంభూతకవిత్వ విద్యావిశేష, బాల్యావిరచిత త్రింశత్ప్రత్యేక
గ్రంథమతిసార, విబుధజనకరుణాసంపాదితోభయభాషాపరిచితప్రచారనిత్య, శ్రీరామా
మాత్య ప్రణీతంబగు శ్రీదేవీభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు ఏకాదశస్కంధము.

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు

శ్రీశారదాంబాయై నమః

శ్రీ దేవీభాగవతము

ద్వాదశస్కంధము

శ్రీ ధరకంధరవిజిత
శ్రీధరకంధరసవాతసీరిఖిగళ ధా
మాధమ్మిల్ల ప్రాసన
శీధుపహారసీలకోశ శ్రీసోమేశా! ౧

వ. అవధరింపు మనంతరంబు. ౨

—: గాయత్రికి ఋష్యాదులు :—

వ. నిఖిలతత్త్వవిచారపరుండైన నారదుండు భక్తరక్షణపరాయణుండగు నారాయణునకు వినయంబుగా నిట్లనియె. ౩

ఉ. వింటిని నీముఖంబున పవిత్రతదేవికథామృతంబు నా
తొంటిభవంబులందయిన దోషసముచ్చయమెల్ల దూరిపో
గెంటితి దుఃఖసాధ్యములు కేవలనిష్కృతు లజ్ఞనాశనీ
బంట సుఖంబుగా బొసఁగు బాపెడిమార్గము చెప్పి ప్రోవవే. ౪

తే.గీ. సుఖముగాఁ జేయఁదగునది సులభసమ్మ । తంబునైనది దేనిఁ జేయుటను గల్గఁ
జేయునదియైన క్రియ నొండు చెప్పు నన్నుఁ । గరుణఁ బాలింపఁగదవయ్య కమలనాథ! ౫

సీ. సత్కర్మవరులకు సాధుమార్గంబైన గాయత్రి దేవిముఖ్యంబు దేవ
తత్త్వసంఖ్యావర్ణ తతమైన గాయత్రి వర్ణంబులకు ఋషు ల్వాడఁబడెడి
దేవత లెవ్వరు తెలుపుము ఛందంబు లెవ్వియో వర్ణంబు నెఱుకసేయు
వినఁగ నా మదిలోన వేడుకయయ్యెడు ననిన నారాయణుం డతని జూచి

తే.గీ. వినుము నారద చెప్పెద విస్తరముగ । నారద గాయత్రికంటె వేరొండు లేదు
పాపనాశకమార్గంబు పట్టిచూడ । సులభసాధ్యంబు మనుష్యానకలనముమును. ౬

తే.గీ. సంధ్యలం దర్ఘ్యదానంబు సలిపి భక్తి । తనర గాయత్రి మూఁడువేలను జపించు
నట్టి మానవు దేవేంద్రులైన తనకు । గల్గ నిది పూజసేయంగఁగలరు ముమ్ము. ౭

క. న్యాసంబు లన్ని చేయఁ । జేసినయం బిల్లుఁ జెల్లఁ జేయుకయున్నన్
ధీమంతుఁడు గాయత్ర్యా । ధ్యానంబు చేసి సుమ్ము సలుపవలయున్. ౮

క. ఋష్యాదికంబు విస్తర । ముప్పెన చెప్పెద వినుమిది కవి సూక్తి సుధా
మధురములతోఁ దోరాడం । బెద్దలుగలుఁ గను గుణ్య్రఫలగుణగణాఢ్య! ౯

తే.గీ. వర్ణ మహ్యాదికంబును వినవ ఛంద । ముయును జెప్పెద నింకఁ దమ్ముల మెలఁగి
కొనుము నారద యిది మహామహిమ వినుము । వినినలనన నే వింటి విని సుమ్ము. ౧౦

వ. వామదేవుండును, అత్రియును, వసిష్ఠుండును, శుక్రుండును, కణ్వుండును, పరాశరుండును, విశ్వామిత్రుండును, కపిలుండును, శౌనకుండును, యాజ్ఞవల్క్యుండును, భరద్వాజుండును, జమదగ్నియును, గౌతముండును, ముద్గలుండును, వేదవ్యాసుండును, లోమశుండును, అగస్త్యుండును, కౌశికుండును, వత్సుండును, పులస్త్యుండును, మాండూకుండును, దుర్వాసుండును, నీవును, కశ్యపుండును క్రమంబుగా నిరువదినాలుగు వర్ణంబులకు నిరువదినాలుగురు ఋషులైరి. ఇఁక ఛందోనామంబులు వివరించెద వినుము. గాయత్రి, ఉష్ణిక్కు, అనుష్టుప్పు, బృహతి, పంక్తి, త్రిష్టుప్పు, జగతి, అతిజగతి, శక్వరి, అతిశక్వరి, ధృతి, అతిధృతి, విరాట్టు, ప్రస్తారపంక్తి, కృతి, ప్రకృతి, ఆకృతి, వికృతి, సంకృతి, అక్షరపంక్తి, భూవి, భువము, స్వర్గాఖ్యము, జ్యోతిష్మతి యివి యిరువదినాలుగును ఛందంబులయ్యె. మఱియు దేవతలం జెప్పెద వినుము. మొదటిది యగ్నిదేవతాకము. రెండవది ప్రజాపతిదేవతాకము, మూడవది సోమదేవతాకము, నాల్గవది యీశానదేవతాకము, ఐదవది సవితృదేవతాకము, ఆఱవది యాదిత్యదేవతాకము, ఏడవది బృహస్పతిదేవతాకము, ఎనిమిదవది మిత్రావరుణదేవతాకము, తొమ్మిదవది భగదేవతాకము, పదియవది గణపతిదేవతాకము, పదునొకండవది యార్యమదేవతాకము, పండ్రెండవది త్వష్టృదేవతాకము, పదుమూడవది పూషదేవతాకము, పదునాల్గవది యింద్రాగ్నిదేవతాకము, పదునైదవది వాయుదేవతాకము, పదియాఱవది వామదేవదేవతాకము, పదియేడవది మైత్రావరుణిదేవతాకము, పదునెనిమిదవది విశ్వేదేవదేవతాకము, పందొమ్మిదవది విష్ణుదేవతాకము, ఇరువదియవది వసుదేవతాకము, ఇరువదియొకండవది ధర్మదేవతాకము, ఇరువదిరెండవది రుద్రదేవతాకము, ఇరువదిమూడవది కుబేరదేవతాకము, ఇరువదినాల్గవయది యశ్వినీదేవతాకము. ఇట్లు ఋషి ఛందో దేవతా పరిగణనంబు సేయుబడినది. మఱియు, ౧౧

—: గాయత్రియొక్క శక్తివర్ణాదులు :—

వ. ఈ యిరువదినాలుగు వర్ణంబులకు శక్తులను వివరించెద వినుము. వామదేవియు, ప్రియయు సత్యయు, విశ్వయు, భద్రవిలాసినియు, ప్రభావతియు, జయయు, శాంతయుఁ, గాంతయు, దుర్గయు, సరస్వతియు, విద్రుమయు, విశాలేశియు, వ్యాపినియు, విమలయుఁ, దమోహారిణియు, సూక్ష్మయు, విశ్వయోనియు, నిలయయు, వశయుఁ, బద్మాలయయు, బరాశోభయు, భద్రయు, త్రిపదయు నను నిరువదినాలుగు శక్తుల వివరించితిని. ఇక వర్ణంబుల వర్ణంబులు సెప్పెద వినుము. క్రమంబుగా సంపంగిపూవుచాయ, నల్లగసిపూమెఱుఁగు, పగడంబుడంబు, స్ఫటికంబురంగు, కమలంబుతేట, బాలసూర్యునిడాలు, శంఖంబువన్నె, చిగురుటేఁదామరాకు బెడంగు, పద్మరాగంబుపోడిమి, ఇంద్రనీలంబుమేలు, ముత్తియంబుతళుకు, కుంకుమంబుకాంతి, కాటుకనీటు, రక్తంబుపోలిక, వైడూర్యంబు చందంబు పసుపుమిసిమి, మొల్లలమొల్లంబు, పాలభాతి, సూర్యతేజంబు, చిలుకతోక సొంపు, శతపత్త్రింబుసందంబు, మొగలిపూజిగి, మల్లెపూవు మురువంబు, గన్నేరు చెలువంబు, వెండియు వినుము పృథివియు, జలంబును, తేజంబును, వాయువును, ఆకాశంబును, గంధంబును, రసంబును రూపంబును, స్పర్శంబును, శబ్దంబును, నుపస్థంబును, పాయువును, పాదంబును, పాణియు, వాక్కును, ఘ్రాణంబును, జిహ్వయుఁ, జక్షువులును, త్వక్కును, శ్రోత్రంబును, ప్రాణంబును, అపానంబును, వ్యానంబును, సమానంబును, నను నీ యిరువదినాలుగు తత్త్వంబు లయ్యె. నింకను వీనికిం గ్రమంబుగా ముద్రలు వివరింతు, వినుము. సుముఖంబును, సంపుటంబును, విততంబును, విస్తృతంబును, ద్విముఖంబును, త్రిముఖంబును, చతుర్ముఖంబును, పంచముఖంబును, షణ్ముఖంబును, సహోముఖంబును, వ్యాపకంబును, అంజలికంబును, శకటంబును, యమపాశంబును, గ్రథితంబును, సమ్ముఖంబును, ఉన్ముఖంబును, ప్రలంబంబును, ముష్టికంబును, మత్స్యంబును, కూర్మంబును, వరాహకంబును, సింహాక్రాంతంబును, మహాక్రాంతంబును, ముద్గరంబును, పల్లవంబును నను నిరువదినాలుగు ముద్రలయ్యె, నాలు మహాముద్రలు గల వవి యెవ్వియనిన త్రిశూలంబును, యోనియు, సురభియు, నక్షమాలయు, లింగకంబును, నంబుజంబును, నేతాదృశంబగు గాయత్రీవర్ణప్రభావంబు సకల పాపహరంబగు నని సెప్పిన విని నారదుండు నారాయణున కిట్లనియె ౧౨

—: గా య త్రీ క వ చ ము :—

ఆ.వె. సంశయంబు గలదు సకలేశ నాకు నె । ద్దానివలనఁ బాపతతి యడంగు
బ్రహ్మరూప మెట్లు ప్రాపించుఁ జెప్పుమా । కర్మతత్త్వమెల్ల నిర్మలాత్మ ! ౧౩

కం. న్యాసము విధిపూర్వకముగ । భాసిలు ఛందంబు ఋషియుఁ బరదైవం బు
ల్లాసమయిన ధ్యానంబుగ । వాసవనుత తెలుపుమయ్య వరుసను నాకున్. ౧౪

వ. అనిన నారాయణుండు. ౧౫

కం. గాయత్రికవచంబును । నో యతివర దానిఁ జదువ నుగ్రదోషంబుల్
పాయును గోరిక లొదవును । శ్రేయం బది దేవిరూపు సెందినకతనన్. ౧౬

వ. దానికి బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు ఋషులు, ఋగ్యజుస్సామాథర్వణంబులు ఛందంబులు, బ్రహ్మరూపయగు గాయత్రిదేవత బీజంబు, భర్గ యనునది కీలకంబు. ధియో యనునది మోక్షార్థంబున వినియోగము. నాలుగుపర్ణంబులచే హృదయంబును, నాలుగింట శిఖయు, మూడింట గవచంబును, నాలుగింట నేత్రంబులును, నాలుగింట నస్త్రకంబును మఱియు ధ్యానంబు వినుము. ౧౭

సీ. పరగ ముత్తెపుఛాయ పగడంపుఁ జాయయు హేమంబు చాయయు నింద్రనీల
ముల చాయయును మంచి తెలుపైన చాయయుఁ గల ముఖంబులు గల్గి వెలుగునెద్ది
వఱలెడి తత్త్వార్థ వర్ణరూపిణి యయి వరదాభయాంకుశ వరకశలను
మూఁడుకన్నులు గల్గి మొనసి చంద్రనిబద్ధ తతరత్నమకుటంబుఁ దాల్చునెద్ది
తే.గీ. శుభ్రమైన కపాలంబు శోభిత గద । శంఖ చక్రాబ్జయుగళముల్ చారులీల
మొనసి హస్తంబులనుదాల్చు మూర్తియెద్ది । యట్టి గాయత్రి భజియింతు ననుదినంబు. ౧౮

సీ. తూర్పును గాయత్రి తొడరి రక్షించును వెస దక్షిణమును సావిత్రి యేలు
బ్రహ్మసంధ్యాదేవి పాలించుఁ బడమర నొగి సరస్వతి యేలు నుత్తరంబు
పార్వతి కాపాడు పావకదిక్కును యాతుధాన భయద యాతుధాని
దిక్కును గన్పెట్టుఁ దిప్పరుచు వాయువిలాసిని దా ననిలదిశఁ బ్రోచు
తే.గీ. జెలఁగి రుద్రాణి కాచును శివునిదిశను । నువరి బ్రహ్మాణి వైష్ణవి యొనరఁ గ్రింద
నన్నుఁ జూచుచునుండుత కన్నుఁగలిగి । నరవి నింకనుఁ దెలిపెద సంయమీంద్ర । ౧౯

వ. మఱియుఁ దత్పదంబు పాదంబులను, సవితుః పదంబు జంఘలను, వరేణ్యంపదంబు కటిదేశంబును, భర్గఃపదంబు నాభిని, దేవస్యపదంబు హృదయంబును, ధీమహిపదంబు గల్లంబులను, ధియఃపదంబు నేత్రంబులను, యఃపదంబు లలాటంబును, నఃపదంబు మూర్ధంబును, ప్రచోదయాత్పదంబు శిఖను రక్షించుంగాక. పదంపడి తత్తు మూర్ధంబును, సకారంబు ఫాలంబును, వికారంబు చక్షుపులను, తుకారంబు కపోలంబులను, ర్వకారంబు నాసాపుటంబులను, రేఫంబు ముఖంబును, ణికారం బూర్ధ్వోష్ఠంబును, యకారం బధరోష్ఠంబును, భకారంబు తన్మధ్యంబును, ర్గోకారంబు చుబుకంబును, దేకారంబు కంఠదేశంబును, వకారంబు స్కంధదేశంబును, స్యకారంబు దక్షిణహస్తంబును, ధీకారంబు వామహస్తంబును, మకారంబు హృదయంబును, హికారం బుదరంబును, ధికారంబు

నాభియు, యోకారంబు కటిని. ద్వితీయయోకారంబు గుహ్యంబును, నఃకారం బూరువులను, ప్రకారంబు జానువులను, చోకారంబు జంఘలను, దకారంబు గుల్ఫదేశంబును, యాకారంబు పదయుగ్మంబును, తకారంబు వ్యంజనంబును, బరిరక్షించుచుగాత ! అను నిట్టిది గాయత్రీకవచంబు. దీనిం బఠించినవాఁడు సర్వపాపవిముక్తుండై బ్రహ్మ నధిగమించు నని చెప్పిన విని నారదుండు. ౨౦

—: గా య త్రీ హృ ద య ము :—

తే.గీ. భారతవర్షభవత్రపభూ భూరిమహిమ ! వింటి నీవల్ల గాయత్రి విధము గొంతఁ
 దెలుపుమిఁక దాని హృదయంబు దేటపడఁగ ! పాపములఁ దోలి పుణ్యంబు నొసఁగ లను. ౨౧

కం. నారద యాదిమధర్మజ ! సారము నీ వడిగితివి యసాధ్యంబుగ నేఁ
 గూరిమి విన్పించెద నం ! సారమహార్ణవము సాధనము గదా ! ౨౨

సీ. ఉప విరాడ్రూప యయ్యును మహాదేవి యయ్యును వేదమాతయై తనరునట్టి
 ఘనశుభకారిణి గాయత్రి ధ్యానించి సర్వాంగములయందు సంతరించి
 దేవతలను వేఱ భావింపవలయు బ్రహ్మాండ పిండాండము లైక్యమగుట
 దేహంబులన్నియు దేవీమయంబులు నాదంబుచేతఁ దిన్నఁగ భజింప
తే.గీ. వలయు నంగంబులెల్ల దేవమయములగు ! దానిఁ జెప్పెద వినుమయ్య తప్ప కీవు
 పాపవిచ్ఛేది పుణ్యసంపాదకంబు ! హిత మనంతంబు గాయత్రి హృదయమెన్న. ౨౩

వ. గాయత్రీహృదయంబున కహమ్మనునది ఋషి, గాయత్రి ఛందంబు, పరమేశ్వరి దేవత, అంగంబులారును పూర్వోక్తంబులై తగు. విజనదేశంబునం గూర్చుండి యేకాగ్రమానసుండై ధ్యానింపవలయు. దీని యర్థన్యాసంబు చెప్పెద. మూర్ధంబున స్వర్గంబు దైవంబు, దంతపఙ్క్తి యశ్వినులు, నోష్ఠంబుల నుభయసంధ్యలు, ముఖంబున నగ్ని, జిహ్వయందు సరస్వతి, కంఠంబున బృహస్పతి, స్తనంబులను అష్టవసువులు, బాహువుల మరుత్తులు, హృదయంబునం బర్జన్యుండు, ఉదరంబున నాకాశంబు, నూరువులఁ గైలాసమలయంబులు, విశ్వేదేవతలు జానువులందుఁ, గౌశికుండు జంఘలందు, గుహ్యంబున నయనంబులు, ఊరువులఁ బితరులు, పాదములం బృథివి, యంగుళుల వనస్పతులు, రోమంబుల ఋషులు నఖంబుల ముహూర్తంబులు, అస్థులు గ్రహంబులుగల్గి, అసృఙ్మాంసంబులు ఋతువులునై, రెప్పలు వత్సరంబులై, అహోరాత్రాదిత్య చంద్రస్వరూపిణియై, ప్రవరయై, దివ్యయై, సహస్రనేత్రయైన గాయత్రిం ధ్యానించెద నని వెండియు, తత్సవితృవరేణ్యుండును, తత్సావిత్రజయుండును, తత్ప్రాతరాదిత్యుండును, తత్ప్రాతరాదిత్యప్రతిష్ఠయునగు తేజంబునకు మ్రొక్కెద నని యిట్లు ప్రాతఃకాలంబున ధ్యానించి, రాత్రికృత పాపంబులం దొలఁగించుకొనునది.

సాయంకాలంబున ధ్యానించి, దినకృతపాపంబు లడంచి సాయంప్రాతఃకాలంబులం ధ్యానించి పాపంబులు లేనివాఁడగు, సర్వతీర్థంబుల స్నానంబు సేసినవాఁడగు, సర్వదేవతల నెఱింగినవాఁడగు నవాచ్యవచనంబువలనను, అభక్ష్యభక్షణంబు వలనను, అచోష్యచోషణంబు వలనను, అభోజ్యభోజనంబువలనను, అసాధ్యసాధనంబువలనను గలిగిన దోషంబువలన నుండి పవిత్రుండగు. అంతియకాక దుష్ప్రతిగ్రహశతసహస్రంబునుండి పూతుండగు. సర్వప్రతిగ్రహదోషంబులనుండి పూతుండగు. పంక్తిదూషణంబులనుండి పూతుండగు, అనృతవాదంబునుండి పవిత్రుండగు. బ్రహ్మచారి నియతాచారంబులు విడిచిన దోషంబునుండి శుద్ధుండగుఁ, గ్రామసహస్రఫలంబును, షష్టిశతసహస్రగాయత్రీజపంబువలనఁ గలుగు ఫలంబు లభించు; ననుమంత్రబ్రాహ్మణుల సమ్యగ్గ్రాహంబుసేయ దానిఫలంబు తప్పకసేయరు. ప్రాతస్స్నానసమయంబున గాయత్రీహృదయంబు జపించినవాఁడు పాపవిముక్తుండై బ్రహ్మలోకంబు నొందు నని శ్రీమన్నారాయణుండు చెప్పిన విని నారదుండు గాయత్రీస్తోత్రంబు నానతిండని యడిగిన నారాయణుండు. ౨౪

—: గాయత్రీస్తోత్రము :—

తే.గీ. ఆదిశక్తి జగన్మాత యఖిలభర్త। లోకపోషిణి సకలలోకైకవర్తి
నియుఁ ద్రిసంధ్య సదా నిన్నె భజింతు। నీకు మ్రొక్కెద గాయత్రి నిఖిలధాత్రి! ౨౫

తే.గీ. నీవ సంధ్యవు గాయత్రి నీవ మఱియు। రమ్య సావిత్రి నీవ సరస్వతివియు
బ్రాహ్మివియు వైష్ణవివియును రౌద్రి నీవ। తనర రక్తవు నీవ శ్వేతవును నీవ. ౨౬

క. ప్రొద్దుట బాలవు పగటి। ప్రొద్దున యువతి వనువమాపు ప్రొద్దు ముసలివై
తద్దయు నొప్పెడి నిన్నుం। బ్రోద్దామతఁ గొల్తు రెల్ల మునులును దల్లీ! ౨౭

ఆ.వె. హంసమీఁదనుండి యా తార్క్ష్యపై నెక్కి। యెద్దు నధిగమించి ఋక్సృతంబు
చదువుకొనుచుఁ దోఁచు సంతోషమున ముని। ప్రవరులకును భువినిఁ బరమశక్తి! ౨౮

ఆ.వె. అంతరిక్షమందు నయ్యజుర్వేదంబు। చదువుకొనుచుఁ దోఁతు సకలకళల
సర్వలోకములను సామగానముతోడఁ। దిరుగుచుందువమ్మ దివ్యశక్తి! ౨౯

ఆ.వె. రుద్రలోకమందు రూఢిగా నీ వుందు। విష్ణులోకమందు విమల వుందు
బ్రహ్మలోకమందుఁ బాయక యుందువు। తల్లి నీవు మనుజతతినిఁ బ్రోవ. ౩౦

సీ. సప్తర్షులకు నీవు సంతోషజననివి బహువరంబుల నిచ్చి వరగఁ బ్రోతు
శివునకు శివకును జెన్నుమీఱఁగ నీవు కరయుగంబున దృగ్యుగంబునందు
మునితరాశ్రువులయందును స్వేదమందును జనియించితివి సునిశ్చలత మఱి
నానందజననివి యా దుర్గవును బహువిధముల నొప్పెదు వెస వరేణ్య

తే.గీ. వెన్న వరదవును వరిష్ఠ వింకను వర । వర్ణినివియు గరిష్ఠవు నరవరాహ
వను వరారోహవును నీలవును సుగంగవు దగుసంధ్యవు భోగమోక్షదవు తల్లి. ౩౧

సీ. మర్త్యలోకంబున మహిత భాగీరథి పాతాళమున భోగవతియు స్వర్గ
మునను మందాకిని మూడులోకంబులం బ్రవహించుదానవు భక్తజనని
భూలోకమున నీవు పొసఁగ ధరిత్రిపై శోకధారిణివయి చొప్పడితివి
అలరి భువోలోకమందు శక్తివయితి స్వర్గంబునను దేజసాంనిధివియు
నా మహర్లోకంబునందు మహాసిద్ధి జనలోకమందును జనని వగుదు
తే.గీ. వర తపోలోకమందుఁ దపస్వినివయి । సత్యమున సత్యవాక్కునఁ జాలకీర్తిఁ
దనరితివి నిన్నుఁబోలిన దైవ మెద్ది । తల్లి గాయత్రి నిన్ను నేఁ దలఁతునమ్మ. ౩౨

ఉ. వత్రితురంగులోకమునఁ బద్మవు పద్మజులోకమందు గా
యత్రివి శంభులోకమున సద్విజ వెన్నఁగ నీ చరిత్రముల్
చిత్రము లయ్యహంకృతికిఁ జేరె మహత్తునకుం బ్రధానసం
ధాత్రివి నిన్నుఁ గొల్చెదను తల్లి సమస్తము నీవ యెన్నఁగన్. ౩౩

క. సామ్యావస్థాత్మక వతి । రమ్యవు నీ వెన్నఁగ శబలబ్రహ్మకళా
సౌమ్యస్వరూపిణివి న । గ్గమ్యవు పరశక్తి వఖిలధాత్రివి తల్లీ! ౩౪

వ. మఱియు నీ విచ్ఛాశక్తివి, విజ్ఞానశక్తివి. క్రియాశక్తివి గంగవు, యమునవు, విపాశవు, సరస్వతివి, సరయువవు, దేవికవు, సింధువవు, నర్మదవు, ఇరావతివి, గోదావరివి, శతద్రువవు, కావేరివి మందాకినివి, కౌశికివి చంద్రభాగవు, వితస్తవు. గండకివి, తపినివి, కృష్ణవు, గోమతివి, వేత్రవతివి, ఇడవు, పింగళవు, సుషుమ్నవు, గాంధారిని, హస్తిజిహ్వవు, పూషవు, అలంబవు, కుహూవవు, శంఖినివి, ప్రాణవాహినివి, శరీరస్థమైన నాడివి నీవ, హృత్పద్మస్థవగు ప్రాణశక్తివి నీవ, కంఠస్థవగు స్వప్ననాయికవు, తాలుస్థవగు సదాధారవు, బిందుస్థవగు బిందుమాలినివి నీవ, మూలంబైనఁ గుండలీ శక్తిని నీవ, కేశమూలంబున వ్యాపినివి నీవ, శిఖా మధ్యంబున శేఖరవు నీవ, శిఖాగ్రంబున మనోన్మనివి నీవ, జగంబెల్ల నీవ తల్లీ! నీకు నమస్కరించెద నని గాయత్రి స్తోత్రంబు సేసినవారికి బహుపుణ్యంబులు గలుగు, మహాపాపంబులు శమనంబులగు, అపుత్రకులు పుత్త్రవంతులగుదురు, దరిద్రులు ధనికులగుదురు, సర్వతీర్థగమన తపోదాన యజ్ఞ ఫలంబు గల్గు. భూలోకవిభవభోగానంతరంబున మోక్షంబు గలుగు. మఱియు. ౩౫

కం. ఈ గాయత్రి స్తవమును । బాగుగఁ గావించెనేని ఫల మెన్నఁదరం
బే గురుకామదమగుఁజు । మ్మీగతి మును లనిరి సత్యమిది సత్యమగున్. ౩౬

వ. అనిన విని పరమానందభరితాంతరంగుండై, ౩౭

తే.గీ. పతగరాజగమన శ్రుతి స్మృతి పురాణ। గోచరరహస్యము నెఱింగితోంటి మొదము
గంటి మోక్షైకహేతువుగాఁ దలిప్పు। పరమసాధన మింకొండుఁ బలుకు మనిన. ౩౮

—: గాయత్రీ సహస్రనామములు :—

సీ. కలహభోజన విను కల దొక్కటి యఘౌఘనాశకం బమితపుణ్యప్రదంబు
నైన గాయత్రీమహానామకసహస్ర మది బ్రాహ్మణులకు ముఖ్యంబు దీని
ఋషి బ్రహ్మ ఛందంబు నెసఁగు ననుష్టుప్పు గాయత్రి దేవత గాఁ దనరు
హల్లులు బీజము, లచ్చులు శక్తులు, వ్యాసంబు లవి మాతృకాక్షరములు
తే.గీ. గాఁగ నొప్పెడి నది సర్వకామదంబు। నిక్క మిది నమ్మ మోక్షంబు దక్క నిందు
ధ్యానమార్గంబు సెప్పెద నాలకింపు। మాత్మ నత్యంతసంతోష మలర నిప్పు. ౩౯

సీ. రక్తావదాతహిరణ్యనీలధవళవర్ణంబులను గల్గి పన్నె రెక్కి
మూడునేత్రంబులు మొగి నొప్ప రక్తయై రక్తమాలికలతో రహి వహించు
మణిగణంబులతోడ మహిమయై సత్కుమారీరూపమును దాల్చి పేరుగల్గి
కరతలంబున గుండికయుఁ బద్మపూవును దనర సద్వాసనస్థయయి మించు
తే.గీ. మంచిపేరులు మెడఁ జుట్టి యంచనెక్కి। తిరుగు లోకైకధాత్రి సుదీర్ఘసౌఖ్య
రసవిధాత్రి సమిత కాంతిలసితగాత్రి। సాధుజనయిత్రి గాయత్రి సంస్మరింతు. ౪౦

అచింత్యగుణా
అవ్యక్తా
అర్థమాతా
అమృతార్ణవమధ్యస్థా
అజితా
అపరాజితా
అణిమాదిగుణాధారా
అర్కమండలసంస్థితా
అజరాజా
అపరాధర్మా
అక్షసూత్రధరా
అధరా
అకారాదిక్షకారాంతా
అరిషడ్వర్గభేదినీ
అంజనాద్రిప్రతీకాశా
అంజనాద్రినివాసినీ

అదితి
అజపా
అవిద్యా
అరవిందనిభేక్షణా
అంతర్బహిస్థితా
అవిద్యాధ్వంసినీ
అంతరాత్మికా
అజా
అజముఖావాసా
అరవిందనిభాననా
అర్ధమాత్రా
అర్థదా
అసిజ్ఞా
అరిమండలమర్దినీ
అసురఘ్నీ
అమావాస్యా

అలక్ష్మీ
అంత్యజార్చితా
ఆదిలక్ష్మీ
ఆదిశక్తిః
ఆకృతిః
అయుతాననా
ఆదిత్యపదవీచారా
ఆదిత్యపరిసేవితా
ఆచార్యావర్తనా
ఆచారా
ఆదిమూర్తినివాసినీ
ఆగ్నేయీ
ఆమరీ
ఆద్యాచారా
ఆద్యా
ఆసనస్థితా

ఆధారనిలయా
ఆధారా
ఆకాశాంతనివాసినీ
ఆద్యాక్షరసమాయుక్తా
అంతరాకాశరూపిణీ
ఆదిత్యమండలగతా
ఆంతరధ్వాంతనాశినీ
ఇందిరా
ఇష్టదా
ఇష్టా
ఇందీవరనిభేక్షణా
ఇరావతీ
ఇంద్రపదా
ఇంద్రాణీ
ఇంద్రరూపిణీ
ఇక్షుకోదండసంయుక్తా
ఇషుసంధానకారిణీ
ఇంద్రనీలసమాకారా
ఇడాపింగళరూపిణీ
ఇంద్రాక్షీ
ఈశ్వరీ
ఈహాత్రయవివర్జితా
ఉమా
ఉషా
ఉడునిభా
ఉర్వారుకఫలాననా
ఉడుప్రభా
ఉడుమతీ
ఉడుపా
ఉడుమధ్యగా
ఊర్ధ్వచారిణీ
ఊర్ధ్వకేశా
ఊర్ధ్వాధోగతిభేదినీ
ఊర్ధ్వబాహుప్రియా

ఊర్మిమాలా వాగ్గ్రంధదాయినీ
ఋతా
ఋషిః
ఋతుమతీ
ఋషిదేవనమస్కృతా
ఋగ్వేదా
ఋణహర్త్రీ
ఋషిమండలచారిణీ
ఋద్ధిదా
ఋజుమార్గస్థా
ఋజుధర్మా
ఋతుప్రదా
ఋగ్వేదనిలయా
ఋజ్వీ
లుప్తధర్మప్రవర్తినీ
లూతారివరసంభూతా
లూతాదివిషహారిణీ
ఏకాక్షరా ౧౦౦
ఏకమాత్రా
ఏకా
ఏకైకనిష్ఠితా
ఐంద్రీ
ఐరావతారూఢా
ఐహికాముష్మికప్రదా
ఓంకారా
ఓషధీ
ఓతా
ఓతప్రోతనివాసినీ
ఔర్వా
ఔషధసంపన్నా
ఔపాసనఫలప్రదా
అండమధ్యస్థితా
అఃకారమనురూపిణీ

కాత్యాయనీ
కాళరాత్రీ
కామాక్షీ
కామసుందరీ
కమలా
కామినీ
కాంతా
కామదా
కలకంఠీ
కరికుంభస్తనభరా
కరవీరసువాసినీ
కల్యాణీ
కుండలవతీ
కురుక్షేత్రనివాసినీ
కురువిందదళాకారా
కుండలీ
కుముదాలయా
కాలజిహ్వా
కరాళాస్యా
కాళికా
కాలరూపిణీ
కమనీయగుణా
కాంతిః
కలాధారా
కుముద్వతీ
కౌశికీ
కమలాకారా
కామచారప్రభంజినీ
కౌమారీ
కరుణాపాంగీ
కకుబంతా
కరిప్రియా
కేసరీ
కేశవనుతా
కదంబకుసుమప్రియా
కాళిందీ

కాళికా
కాంచీ
కలశోద్భవసంస్థితా
కామమాతా
క్రతుమతీ
కామరూపా
కృపావతీ
కుమారీ
కుండనిలయా
కిరాతీ
కీరవాహనా
కైకేయీ
కోకిలాలాపా
కేతకీకుసుమప్రియా
కమండలుధరా
కాళీ
కర్మనిర్మూలకారిణీ
కలహంసగతిః
కక్షా
కృతకౌతుకమంగళా
కస్తూరితిలకా
కమ్రా
కరీంద్రగమనా
కుహూః
కర్పూరలేపనా
కృష్ణా
కపిలా
కుహరాశ్రయా
కూటస్థా
కుధరా
కుక్షిస్థాఖిలవిష్టపా
ఖడ్గఖేటకరా
ఖర్వా
ఖేచరీ

ఖగవాహనా
ఖట్వాంగధారిణీ
ఖ్యాతా
ఖగరాజోపరిస్థితా
ఖలఘ్నీ
ఖండితజరా
ఖడాఖ్యానప్రదాయినీ
ఖండేందుతిలకా
గంగా
గణేశగుహపూజితా
గాయత్రీ
గోమతీ
గీతా
గాంధారీ
గానలోలుపా —౨౦౦
గౌతమీ
గామినీ
గాధా
గంధర్వాప్సరసేవితా
గోవిందచరణాక్రాంతా
గుణత్రయవిభావితా
గంధర్వీ
గహ్వరీ
గోత్రా
గిరీశా
గహనా
గమీ
గుహావాసా
గుణవతీ
గురుపాపప్రణాశినీ
గుర్వీ
గుణవతీ
గుహ్యా
గోప్తవ్యా

గుణదాయినీ
గిరిజా
గుహ్యమాతంగీ
గరుడధ్వజవల్లభా
గర్వాపహారిణీ
గోదా
గోకులస్థా
గదాధరా
గోకర్ణనిలయాసక్తా
గుహ్యమండలవర్తినీ
ఘర్మదా
ఘనదా
ఘంటా
ఘోరదానవమర్దినీ
ఘృణిమంత్రమయీ
ఘోషా
ఘనసంపాతదాయినీ
ఘంటారవప్రియా
ఘ్రాణా
ఘృణిసంతుష్టికారిణీ
ఘనారిమండలా
ఘూర్ణా
ఘృతాచీ
ఘనవేగినీ
జ్ఞానధాతుమయీ
చర్చా
చర్చితా
చారుహాసినీ
చటులా
చండికా
చిత్రా
చిత్రమాల్యవిభూషితా
చతుర్భుజా
చారుదంతా

చాతురీ
చరిత్రప్రియా
చూళికా
చిత్రవస్త్రాంతా
చంద్రమఃకర్ణకుండలా
చంద్రహాసా
చారుధాత్రీ
చకోరీ
చంద్రహాసినీ
చంద్రికా
చంద్రధాత్రీ
చారీ
చోరా
చండీ
చంచద్వాగ్వాదినీ
చంద్రచూడా
చోరవినాశినీ
చారుచందనలిప్తాంగీ
చంచచ్చామరవీజితా
చారుమధ్యా
చారుగతిః
చండిలా
చంద్రరూపిణీ
చారుహోమప్రియా
చార్వా
చరితా
చక్రబాహుకా
చంద్రమండలమధ్యస్థా
చంద్రమండలదర్పణా
చక్రవాకస్తనీ
చేష్టా
చిత్రా
చారువిలాసినీ
చిత్స్వరూపా
చంద్రమతీ
చందనప్రియా
చోదయిత్రీ
చిరప్రజ్ఞా
చాతకా
చారుహేతుకీ
ఛత్రయాత్రీ
ఛత్రధరా
ఛాయా
ఛందఃపరిచ్ఛదా
ఛాయాదేవీ
ఛిద్రనఖా
ఛన్నేంద్రియవిసర్పిణీ 300
ఛందోనుష్టుప్ప్రతిష్ఠాంతా
ఛిద్రోపద్రవభేదినీ
ఛేదా
ఛత్రేశ్వరీ
ఛిన్నా
ఛురికా
ఛేదనప్రియా
జననీ
జన్మరహితా
జాతవేదా
జగన్మయీ
జాహ్నవీ
జటిలా
జేత్రీ
జరామరణవర్జితా
జంబూద్వీపవతీ
జ్వాలా
జయంతీ
జలశాలినీ
జితేంద్రియా
జితక్రోధా
జితామిత్రా
జగత్ప్రియా
జాతరూపమయా
జిహ్వా
జానకీ
జగతీ
జరా
జనిత్రీ
జహ్నుతనయా
జగత్త్రయహితైషిణీ
జ్వాలాముఖీ
జపవతీ
జ్వరఘ్నా
జితవిష్టపా
జితాక్రాంతమయీ
జాగ్రతీ
జ్వరదేవతా
జ్వలంతీ
జలదా
జ్యేష్ఠా
జ్యాఘోషాస్ఫోటదిఙ్ముఖీ
జంభినీ
జృంభణా
జృంభా
జ్వలన్మాణిక్యకుండలా
ఝణనిర్ఘోషా
ఝంఝామారుతవేగినీ
ఝల్లకీవాద్యకుశలా
ఞరూపా
ఞభుజా
టంకబాణసమాయుక్తా
టంకినీ
టంకభేదినీ
టంకీగుణకృతాఘోషా
టంకనీయమహోరసా

టంకారకారిణీ
ఠఠశబ్దనినాదినీ
డామరీ
డాకినీ
డింభా
డుండుమారైకనిర్జితా
డామరీతంత్రమార్గస్థా
డమడ్డమరునాదినీ
డిండీరవసహా
డింభలసత్క్రీడాపరాయణా
ఢుంఢివిఘ్నేశజననీ
ఢక్కాహస్తా
ఢిలివ్రజా
నిత్యజ్ఞానా
నిరుపమా
నిర్గుణా
నర్మదా
నదీ
త్రిగుణా
త్రిపదా
తంత్రీ
తులసీ
తరుణా
తరుః
త్రివిక్రమపదాక్రాంతా
తురీయపదగామినీ
తరుణాదిత్యసంకాశా
తామసీ
తుహినా
తురా
త్రికాలజ్ఞానసంపన్నా
త్రివళీ
త్రిలోచనా
త్రిశక్తిః
త్రిపురా
తుంగా
తురంగవదనా
తిమింగిలగిలా
తీవ్రా
త్రిస్రోతా
తామసాదినీ
తంత్రమంత్రవిశేషజ్ఞా
తనుమధ్యా
త్రివిష్టపా ౪౦౦
త్రిసంధ్యా
త్రిస్తనీ
తోషాసంస్థా
తాలప్రతాపినీ
తాటంకినీ
తుషారాభా
తుహినాచలవాసినీ
తంతుజాలసమాయుక్తా
తారహారావళిప్రియా
తిలహోమప్రియా
తీర్థా
తమాలకుసుమాకృతీ
తారకా
త్రియుతా
తన్వీ
త్రిశంకుపరివారితా
తలోదరీ
తిలోభూషా
తాటంకప్రియవాదినీ
త్రిజటా
తిత్తిరీ
తృష్ణా
త్రివిధా
తరుణాకృతీ
తప్తకాంచనసంకాశా
తప్తకాంచనభూషణా
త్రియంబకా
త్రివర్గా
త్రికాలజ్ఞానదాయినీ
తర్పణా
తృప్తిదా
తృప్తా
తామసీ
తుంబురుస్తుతా
తార్క్ష్యస్థా
త్రిగుణాకారా
త్రిభంగీ
తనువల్లరీ
థాత్కారీ
థారవా
థాంతా
దోహినీ
దీనవత్సలా
దానవాంతకరీ
దుర్గా
దుర్గాసురనిబర్హిణీ
దేవరీతిః
దివారాత్రిః
ద్రౌపదీ
దుందుభిస్వనా
దేవయానీ
దురావాసా
దారిద్ర్యభేదినీ
దివా
దామోదరప్రియా
దీప్తా
దిగ్వాసా
దిగ్విమోహినీ
దండకారణ్యనిలయా
దండినీ

దేవపూజితా
దేవవంద్యా
దివిషదా
ద్వేషిణీ
దానవాకృతిః
దీనానాథనుతా
దీక్షా
దైవతాదిస్వరూపిణీ
దేవి
ధాత్రీ
ధనుర్ధరా
ధేనుః
ధారిణీ
ధర్మచారిణీ
ధురంధరా
ధరాధారా
ధనదా
ధాన్యదోహినీ
ధర్మశీలా
ధనాధ్యక్షా
ధనుర్వేదవిశారదా
ధృతిః
ధన్యా
ధృతపదా
ధర్మరాజప్రియా
ధ్రువా
ధూమావతీ
ధూమకేశీ
ధర్మశాస్త్రప్రకాశినీ
నందా
నందప్రియా
నిద్రా
నృనుతా
నందనాత్మికా

నర్మదా
నళినీ
నీలా
నీలకంఠ సమాశ్రయా
నారాయణప్రియా
నిత్యా ౫౦౦
నిర్మలా
నిధిః
నిరాధారా
నిత్యశుద్ధా
నిరంజనా
నాదబిందుకళాతీతా
నాదబిందుకళాత్మికా
నృసింహినీ
నగధరా
నృపనాగవిభూషితా
నరకక్లేశశమనీ
నారాయణపదోద్భవా
నిరవద్యా
నిరాకారా
నారదప్రియకారిణీ
నానాజ్యోతిస్సమాఖ్యాతాపరా
నిధిదా
నిర్మలాత్మికా
నవసూత్రధరా
నీతిః
నిరుపద్రవకారిణీ
నందజా
నవరత్నాఢ్యా
నైమిశారణ్యవాసినీ
నవనీతప్రియా
నారీ
నీలజీమూతనిస్వనా
నిమేషిణీ

నదీరూపా
నీలగ్రీవా
నిశీశ్వరీ
నామావళిః
నిశుంభఘ్నీ
నాగలోకనివాసినీ
నవజాంబూనదప్రఖ్యా
నాగలోకాధిదేవతా
నూపురాక్రాంతచరణా
నరచిత్తప్రమోదినీ
నిమగ్నారక్తనయనా
నిర్ఘాతసమనిస్వనా
నందనోద్యాననిలయా
నిర్వ్యూహోపరిచారిణీ
పార్వతీ
పరమోదారా
పరబ్రహ్మాత్మికా
పంచకోశవినిర్ముక్తా
పంచపాతకనాశినీ
పరచిత్తవిధానజ్ఞా
పంచికా
పంచరూపిణీ
పూర్ణిమా
పరమా
ప్రీతిః
పరతేజఃప్రకాశినీ
పురాణీ
పౌరుషీ
పుణ్యా
పుండరీకనిభేక్షణా
పాతాళతలనిర్మగ్నా
ప్రీతా
ప్రీతివివర్ధినీ
పావనీ
పాదసహితా

పేశలా
పవనాశినీ
ప్రజాపతీ
పరిశ్రాంతా
పర్వతస్తనమండలా
పద్మప్రియా
పద్మసంస్థా
పద్మాక్షీ
పద్మసంభవా
పద్మపత్రా
పద్మపదా
పద్మినీ
ప్రియభాషిణీ
పశుపాశవినిర్ముక్తా
పురంధ్రీ
పురవాసినీ
పుష్కలా
పురుషా
పర్వా
పారిజాతసుమప్రియా
పతివ్రతా
పవిత్రాంగీ
పుష్పహాసా
పరాయణా
ప్రజ్ఞావతీసుతా
పౌత్రీ
పుత్రపూజ్యా
పయస్వినీ
పట్టధరా
పాశధరా
పంక్తిః
త్రిలోకప్రదాయినీ
పుణ్యశీలా
ప్రణతార్తివినాశినీ

ప్రద్యుమ్నజననీ
పుష్టా ౨౦౦
పితామహపరిగ్రహా
పుండరీకపురావాసా
పుండరీకసమాననా
పృథుజంఘా
పృథుభుజా
పృథుపాదా
పృథూదరీ
ప్రవాళశోభా
పింగాక్షీ
పీతవాసా
ప్రచాపలా
ప్రసవా
పుష్టిదా
ప్రతిష్ఠా
ప్రణవాగతిః
పంచవర్ణా
పంచవాణీ
పంజరస్థితా
పరమాయా
పరంజ్యోతిః
పరప్రీతిః
పరాగతిః
పరాకాష్ఠా
పరేశానీ
పావనీ
పావకద్యుతిః
పుణ్యభద్రా
పరిచ్ఛేద్యా
పుష్పహాసా
పీతాంగీ
పీతవసనా
పీతశయ్యా

పిశాచినీ
పీతక్రియా
పిశాచఘ్నీ
పాటలాక్షీ
పటుక్రియా
పంచభక్ష్య
ప్రియాచారా
పూతనాప్రాణఘాతినీ
పున్నాగవనమధ్యస్థా
పుణ్యతీర్థనిషేవితా
పంచాంగీ
పరాశక్తిః
పరమాహ్లాదకారిణీ
పుష్పకాండస్థితా
పూషా
పోషితాఖిలవిష్టపా
పానప్రియా
పంచశిఖా
పన్నగోపరిశాయినీ
పంచమాత్రాత్మికా
పృథ్వీ
పథికా
పృథుదోహినీ
పురాణన్యాయమీమాంసా
పాటలీపుష్పగంధినీ
పుణ్యప్రజా
పారదాత్రీ
పరమార్గైకగోచరా
పూర్ణాశా
ప్రణవా
పల్లవోదరీ
ఫలినీ
ఫలదా
ఫల్గు

ఫూత్కారీ
ఫలకాకృతిః
ఫణీంద్రభోగశయనా
ఫణిమండలమండితా
బాలబాలా
బహుమతా
బాలాతపనిభాంశుకా
బలభద్రప్రియా
బంద్యా
బడబా
బుద్ధిసంస్థితా
బందీదేవీ
బిలవతీ
బడిశఘ్ని
బలిప్రియా
బాంధవీ
బోధితా
బుద్ధిః
బంధూకకుసుమప్రియా
బాలభానుప్రభాకారా
బ్రాహ్మీ
బ్రాహ్మణదేవతా
బృహస్పతిస్తుతా
బృందా
బృందావనవిహారిణీ
బాలాకినీ
బిలాహారా
బిలవాసా
బహూదకా
బహునేత్రా
బహుపదా
బహుకర్ణావతంసికా
బహుబాహుయుతా
బీజరూపిణీ ౭౦౦
బహురూపిణీ

బిందునాదకళాతీతా
బిందునాదస్వరూపిణీ
బద్ధగోధాంగుళిత్రాణా
బదర్యాశ్రమవాసినీ
బృందారకా
బృహత్స్కంధా
బృహతీ
బాణపాతినీ
బృందాధ్యక్షా
బహునుతా
బనితా
బహువిక్రమా
బద్ధపద్మాసనాసీనా
బిల్వపత్రతలస్థితా
బోధిద్రుమనిజావాసా
బడిస్థా
బింబదర్పణా
బాలా
బాణాసనవతీ
బడబానలవేగినీ
బ్రహ్మాండబహిరంతస్థా
బ్రహ్మకంకణసూత్రిణీ
భవానీ
భీషణవతీ
భావినీ
భయహారిణీ
భద్రకాళీ
భుజంగాక్షీ
భారతీ
భారతాశయా
భైరవీ
భీషణాకారా
భూతిదా
భూతిమాలినీ

భామినీ
భోగనిరతా
భద్రదా
భూరివిక్రమా
భూతవాసా
భృగులతా
భార్గవీ
భూసురార్చితా
భాగీరథీ
భోగవతీ
భవనస్థా
భిషగ్వరా
భామినీ
భోగినీ
భాషా
భూరిదక్షిణా
భర్గాత్మికా
భీమవతీ
భవబంధవిమోచనీ
భజనీయా
భూతధాత్రీ
భువనేశ్వరీ
భుజంగవలయా
భీమా
భేరుండా
భాగధేయినీ
మాతా
మాయా
మధుమతీ
మధుజిహ్వా
మధుప్రియా
మహాదేవీ
మహాభాగా
మాలినీ
మీనలోచనా

మాయూరితా
మధుమతీ
మధుమాంసా
మధుద్రవా
మానసీ
మధుసంభూతా
మిథిలాపురవాసినీ
మధుకైటభసంహర్త్రీ
మేదినీ
మేఘమాలినీ
మందోదరీ
మహామాయా
మైథిలీ
మసృణప్రియా
మహాలక్ష్మీ
మహాకాళీ
మహాకన్యా
మహేశ్వరీ
మహేంద్రీ
మేరుతనయా
మందారకుసుమార్చితా
మంజుమంజీరచరణా
మోక్షదా
మంజుభాషిణీ
మధురద్రావిణీ
ముద్రా
మలయా
మలయాన్వితా
మేధా
మరకతశ్యామా ౮౦౦
మాగధీ
మేనకాత్మజా

మహామారీ
మహావీరా
మహాశ్యామా
మనుస్తుతా
మాతృకా
మిహిరాభాసా
ముకుందపదవిక్రమా
మూలాధారస్థితా
ముగ్ధా
మణిపూరకవాసినీ
మృగాక్షీ
మహిషారూఢా
మహిషాసురమర్దినీ
యోగాసనా
యోగగమ్యా
యోగా
యౌవనాశ్రయా
యౌవనీ
యుద్ధమధ్యస్థా
యమునా
యుగధారిణీ
యక్షిణీ
యోగయుక్తా
యక్షరాజప్రసూదినీ
యాత్రా
యానవిధానజ్ఞా
యదువంశసముద్భవా
యకారాదిహకారాంతా
యాజుషీ
యజ్ఞరూపిణీ
యామినీ
యోగనిరతా

యాతుధానభయంకరీ
రుక్మిణీ
రమా
రాధా
రేవతీ
రేణుకా
రతిః
రౌద్రీ
రౌద్రప్రియాకారా
రామమాతా
రతిప్రియా
రోహిణీ
రాజ్యదా
రేవా
రామా
రాజీవలోచనా
రాకేశీ
రూపసంపన్నా
రత్నసింహాసనస్థితా
రక్తమాల్యాంబరధరా
రక్తగంధానులేపనా
రాజహంససమారూఢా
రంభా
రంజితా
రక్తబలిప్రియా
రమణీయయుగాధారా
రాజితాఖిలభూతలా
రురుచర్మపరీధానా
రథినీ
రత్నమాలికా
రోగేశీ
రోగశమనీ

రావిణీ
రోమహర్షిణీ
రామచంద్రపరాక్రాంతా
రావణచ్ఛేదకారిణీ
రత్నవస్త్రపరిచ్ఛన్నా
రథస్థా
రుక్మభూషణా
లజ్జాధిదేవతా
లోలా
లలితా
లింగధారిణీ
లక్ష్మీ
లుప్తవిషా
లోకినీ
లోకవిశ్రుతా
లజ్జా
లంబోదరీ
లలనా
లోకధారిణీ
వరదా
వందితా
విద్యా
వైష్ణవీ
విమలాకృతిః
వారాహీ
విరజా
వర్షా
వరలక్ష్మీ
విలాసినీ
వినతా
వ్యోమమధ్యస్థా
వారిజాసనసంస్థితా

వారుణీ
వేణుసంభూతా ౯౦౦
వీతిహోత్రా
విరూపిణీ
వాయుమండలమధ్యస్థా
విష్ణురూపా
విధిప్రియా
విష్ణుపత్నీ
విష్ణుమతీ
విశాలాక్షీ
వసుంధరా
వామదేవప్రియా
వేలా
వజ్రిణీ
వసుదోహినీ
వేదాక్షరపరీతాంగీ
వాజపేయఫలప్రదా
వాసవీ
వామజననీ
వైకుంఠనిలయా
వేదగర్భా
వరా
వ్యాసప్రియా
వర్మధరా
వాల్మీకిపరిసేవితా
శాంభవీ
శివా
శాంతా
శారదా
శరణాగతిః
శాతోదరీ
శుభాచారా

శుంభాసురవిమర్దినీ
శోభావతీ
శివాకారా
శంకరార్ధశరీరిణీ
శోణా
శుభాశయా
శుభ్రా
శిరస్సంధానకారిణీ
శరావతీ
శరానందా
శరజ్జ్యోత్స్నా
శుభాననా
శరభా
శూలినీ
శుద్ధా
శబరీ
శుకవాహనా
శ్రీమతీ
శ్రీధరానందా
శ్రవణానందదాయినీ
శర్వాణీ
శర్వరీ
షడ్భాషా
షడృతుప్రియా
షడాధారస్థితా
షణ్ముఖప్రియకారిణీ
షడంగరూపా
సుమతీ
సురాసురనమస్కృతా
సరస్వతీ
సదాధారా
సర్వమంగళకారిణీ

సామగానప్రియా	సర్వజ్ఞా	హ్రీంకారీ
సూక్ష్మ	సాంద్రకరుణా	హంసవాహినీ
సావిత్రీ	సమానాధికవర్జితా	క్షౌమవస్త్రపరీతాంగీ
సామసంభవా	సర్వోత్తుంగా	క్షీరాబ్ధితనయా
సర్వావాసా	సంగహీనా	క్షమా
సదానందా	సగుణా	సరస్వతీ
సుస్తనీ	సకలేష్టదా	సావిత్రీ
సాగరాంబరా	సరఘా	పార్వతీ
సర్వైశ్వర్యప్రియా	సూర్యతనయా	వరారోహా
సిద్ధిః	సుకేశీ	వరాంబికా
సాధుబంధుపరాక్రమా	సోమసంహతిః	శ్రీగాయత్రీ ౧౦౦౦
సప్తర్షిమండలగతా	హిరణ్యవర్ణా	
సోమమండలవాసినీ	హరిణీ	

వ. అని యివి వేయును గాయత్రీ సహస్రనామంబులు. ఇవి పుణ్యప్రదంబు, పాపఘ్నంబు, మహాసంపత్ప్రదాయకంబు, తుష్టిహేతుకంబు. ప్రతియష్టమియందును నివి తప్పక పఠింపు నది. జపంబును, హోమ పూజా ధ్యానంబులును జేయఁదగినవి. భక్తుండగు శిష్యుని కిది చెప్పందగినది. ముముక్షువులకు మోక్షప్రదంబు, కాములకు గామదంబు. రోగులకు రోగహారి. బ్రహ్మహత్యా, సురాపాన, సువర్ణస్తేయ, గురుతల్పగమనాది మహాపాతకంబులనుండి తొలఁగింపు నని చెప్పిన విని యత్యంతానందభరితుండై నారదుండు. ౪౨

—: దీక్షా విధి :—

కం. పరమతిపగు నీచే నరి । మరి గాయత్రీ సహస్రమును వింటిని నేఁ
బరమకృపాకర దీక్షా । విరచనమును దెలుపుమీ సవిస్తరభంగిన్. ౪౩

కం. భూసురులకు వేంద్రకు । గోపకులకు మఱియు స్త్రీలకును నియమవిధుల్
సామాన్యంబుగఁ దెలుపుము । నామీఁదం గరుణగల్గి నారాయణనన్. ౪౪

కం. దీక్షం జెప్పెద వినుమా । పక్షము మది దేవతార్యపావకపూజా
పేక్షకులకు నధికారము । లక్షణమై యుప్పుఁగాన సురమునివర్యా ! ౪౫

కం. దివ్యజ్ఞానాభ్యుక్షయ । భవ్యంబగుటం దలంచి పండితులగువా
రవ్యాజత దీక్ష యనెడి । యవ్యాహృతి యిడిరిసుమ్ము సురమునినాథా ! ౪౬

కం. గురువును శిష్యుఁడు దీక్షా । పరులగుట శుభంబునిచ్చుఁ బరిశుద్ధతయున్
బరగును గావున దీక్షన్ । బరికింపఁగవలయు బరమపావన మనుచున్. ౪౭

సీ. గురువు ప్రాతఃకృత్య పరిసమాప్తి మొనర్చి స్నానసంధ్యాదిక మైనవెనుక
పరకమండలువును ధరియించి మౌనియై యేటియొడ్డుననుండి యింటికేగి
యాగమండపముపై నాసాదనముచేసి యొగి నాసనమునఁ గూర్చుండి పిదప
నాచమనము చేసి ప్రాణంబులను నాయమించి గంధ సుపుష్ప మిశ్రితముగ
తే.గీ. నేయుమా ర్గస్త్రమంత్రంబుతోడ జపము । చేసి నీళుల సాధించి యా సువారి
చేతఁ గలితాస్త్రమంత్రంబు చెప్పి యపలఁ । గలయ ద్వారంబు ప్రోక్షింపవలయు ననఘ. ౪౮

సీ. పిమ్మట నూర్ధ్వోదుంబరమున గణేశుని శ్రీని భారతినిఁ బూజింపవలయు
వారి నామంబులు వరుసగా జపియించి ద్వారదక్షిణశాఖఁ గౌరి గంగ
గణనాథునిం బూజ గావింపఁగానగు వామశాఖను క్షేత్రపాలు యమున
దేహళియం దస్త్రదేవతఁ దన్మంత్రమునఁ బూజసేసి సంమోదమలర
తే.గీ. దృశ్యమగుసర్వమును మహాదేవి యనుచు । నస్త్రమంత్రంబుచే దేవతాంతరాయ
ములను గగనగమలబద్మములను భూమి । గములఁ దోలంగవలయుజు మ్మమలచిత్త ! ౪౯

సీ. వామశాఖ స్పృశించి వరుసనా దక్షిణపాదంబుచేత లోపలికిఁ జొచ్చి
కలశంబు స్థాపించి కడఁగి యర్ఘ్యంబిచ్చి యర్ఘ్యజలంబుచే నైరుతిదిక్కు-
నందు వాస్తుపుతోడ నబ్జజు గంధపుష్పాక్షతంబులచేత నర్చఁజేసి
పంచగవ్యముచేత భవ్యార్ఘ్యజలముచేతఁ దోరణస్తంభంబు రోదయుదనుక
గీ. జేరి మండపప్రోక్షణ సేయవలయు । గురుఁడు మనమున జగమెల్ల వరమశక్తి
మయమని తలంచి మూలంబు నియతిఁ జదివి । దర్భమండపప్రోక్షణ దగునుజేయు. ౫౦

సీ. హృన్మంత్రమునను నభ్యుక్షణంబును జేసి యంతరంబున ధూప మమరనిచ్చి
నిశిరంబులను జల్లి వెలయంగ గుశమార్జనిని మార్జనముచేసి నీలకంఠు
పెన మార్జనముచేసి యెసఁగ పత్వంజనంబు స్థాపించి బ్రహ్మాహ తంత్రయుక్తి
మొదల దీనానాథులనుఁ దృప్తిబొందంగఁ జేసి మృద్వాసనఁ జేసి పిదప
తే.గీ. ప్రాఙ్ముఖుండయి దేశికప్రవరు మ్రొక్కి । విధినెఱిఁగి సిద్ధమంత్రంబు విడువకోర్కి
మంత్రదేవత ధ్యానించి మఱియు భూత । శుద్ధి మొదలగునవి తొంటిదొప్పున నిడి. ౫౧

సీ. ధేయమంత్రమునను న్యాయంబుమీర ఋష్యాదికన్యాసంబు నాచరించి
శిరమున ఋషి ముఖసీమను ఛందంబు నెదను దేవత గుహ్యపదమునందు
బీజంబు పదుగుల నోజశక్తిని న్యాస మొనరించి యవ్వల నొర్చుగలిగి
తాలత్రయరవంబు దట్టి దిగ్బంధంబు ప్రకటింపవలయు ఛోటికల మూట

తే.గీ. ప్రాణములనాయమింపంగ వలయు మూలమంత్రమున దేహమున న్యసింపఁదగు మాతృ
కలను బ్రణవంబు ప్రథమమచ్చు కలితబిందు । కంబుగా నమ యనుదానిఁ గలిపి పదున
నెల్ల యవయవముల న్యసియింపవలయు ౫౨

సీ. మఱిగి షడంగంబును మూలమంత్రంబున నంగుష్ఠమాదిగ నంగుళులను
హృదయాదులను న్యసియించి నమఃపద స్వాహా వషట్పదసహిత హుం ప
దంబు వౌషట్పదంబును బ్రణవంబు గలిపి షణ్మంత్రంబు వలయు జెప్పి
యవల షడంగంబు లంటియు మూలమంత్రంబునఁ గల్పోక్తధర్మ మెఱిఁగి

తే.గీ. వర్ణవిన్యాసములు సేయవలయునంత్ర। న్యాసవిధి యిది దీక్షకు ననఘమూర్తి
తన శరీరంబునందు న్యాసము శుభము। దీక్షయం దొనరించుటఁ దెలిపెద నిఁక. ౫౩

వ. కుడిభుజంబున ధర్మంబు, వామభుజంబున జ్ఞానంబు, ఎడమతొడ వైరాగ్యంబు, కుడితొడ
నైశ్వర్యంబుఁ ముఖంబున ధర్మంబు, మఱియు వామపార్శ్వంబునను, దక్షిణపార్శ్వంబు
నను పూర్వోక్తజ్ఞానాదికంబుల న్యసింపవలయు. పీఠంబునకు ధర్మాదులు పాదంబులు,
నధర్మంబులు గాత్రాదులు అని చెప్పబడినవి. మృదువగు నాసనస్థంబున హృదయస్థానంబు
అనంతంబును, విమలంబును నగు. ప్రపంచపద్మంబు న్యసించి దానియందుఁ గళాయుతులగు
సూర్యేంద్రపావకుల న్యసింపవలయు. మూలమంత్రంబు పఠించుచుఁ గళలను బ్రాయునట
నియు మునులు సెప్పుదురు. సంక్షేపంబుగాఁ గళల వివరించెద. సూర్యునకుఁ బండ్రెండు,
చంద్రునకుఁ బదియారు, వహ్నికిఁ బదునెనిమిది చెప్పంబడినవి. దానిమీద సత్త్వరజస్త
మంబులన్యసించి, ఆత్మను, అంతరాత్మను, జ్ఞానాత్మను న్యసింపవలయు, నిది పీఠకల్పన
క్రమంబు, ఆసనాయ నమః అను మంత్రంబునఁ బీఠం బొసర్పించి, కల్పోక్తక్రమంబున,
దేయమంత్రక్రమంబున నంబికం ధ్యానించి, మానసికంబులగు నుపచారంబులచేఁ బూజించి
కల్పోక్తక్రమంబున ముద్రలు బ్రదర్శింపవలయునని చెప్పి వెండియు నారాయణుండు. ౫౪

సీ. అంతట వామభాగాగ్రంబునందు షట్కోణవద్మలమును రాణఁగూర్చి
చతురశ్రయుతమును జలిపి దానినడుమ మండలంబు లిఖించి మధ్యమునఁ ద్రి
కోణంబులిఖియించి కొమరుగా శంఖముద్రను జూపి షడ్గాత్రతతినిఁ బొసఁగ
షట్కోణములయందు సల్లతాంతంబులఁ బూజింపవలయును భూమిసురుఁడు

తే.గీ. అగ్నిముఖకోణములను షడంగపూజ। సలుపవలయును విస్మట శంఖపాత్ర
మును గొనుచు నస్త్రమంత్రంబునను గ్రమముగఁ।
ప్రోక్షణము సేసి జపమునల్పుటపొనంగు. ౫౫

సీ. అర్ఘ్యపాత్రాధార మైన దేవికి నమస్కారంబు సేసెదఁగాక యనుచు
మం వహ్నిమండలమూర్తాయ ధర్మం నమస్తే దశకళాసుమహిత యంచు
విహితశంఖాధార విమలమంత్రము చెప్పి స్థాపనం బొనరించి యాపికదర
పిమ్మటఁ బ్రదక్షిణ క్రమమున దశవహ్నికళలను బూజించి కాంక్షదనర

తే.గీ. మూలమున శంఖమును జల్లి మొనసి పాత్ర। మీఁద స్థాపించి మదిలోన మోదమలర
యంత అం సూర్యమండలాయ యని మఱియుఁ ద్వాదశకళాత్మనే యని తనర గొల్చి
మనుచు దేవ్యర్ఘ్యపాత్రకాయ నమ యటంచు. ౫౬

వ. తదనంతరంబు, శం శంఖాయ నమః యని యుచ్చరించి, శంఖంబున సూర్యద్వాదశకళలం బూజించి విలోమమాతృకయుగు మూలమంత్రంబు నుచ్చరించి, యథాక్రమంబుగా సూర్య కళలం బూజించి, శంఖంబు జలంబున నింపవలయు. ఉం సోమమండలాయ షోడశ కళాత్మనే యని, అమృతాబ్ధ్యమృతా యని, హుంమంత్రాంతంబగు మంత్రంబు జపించి సృణిముద్రచే జలంబుం బూజించి తీర్థంబుల నావాహనంబు సేసి యప్పుడనే ధేనుముద్ర నెనిమిది మాఱ్లు మూలమంత్రంబు జపించి, షడంగంబుల జలంబుల న్యసించి మత్స్య ముద్రచే మూలమంత్రంబువలన నెనిమిదిమాఱ్లు జపించి. శంఖ దక్షిణపార్శ్వంబున న్యసించి, శంఖమధ్యస్థాంబువులఁ బూజాద్రవ్యములపై చల్లవలయు నని చెప్పి మఱియు నారాయణుండు. ౫౭

సీ. అంతటఁ దన్ముఖాల సముగుపై నతిరమ్య సర్వతోభద్రంబు చక్కవ్రాసి
దాని కర్ణికయందు దప్పక తెల్లని తండులంబులు పోసి దర్భకూర్చ
నమరించి యాధారశక్తి నారంభించి పీఠమస్వాంతంబు పేర్మి గొల్చి
దాని పైని కడవఁ దోతెచ్చి యస్త్రాది తతిమనువుల క్షాళితంబొనర్చి

తే.గీ. ముప్పురిగొను దారంబు చొప్పుజుట్టి। పొసఁగ నవరత్నములనుంచి భూరికూర్చ
యుతముగా గంధమాల్యాదులుంచి గుడుఁమునుంచదగుదారమనుపున మంచిపీట. ౫౮

వ. తదనంతరంబునఁ గుంభపీఠంబుల నైక్యంబు భావించి తీర్థంబులచేఁ బ్రతిలోమ మాతృకల జపించి కలశంబు పూరించి దేవతాబుద్ధిచే మూలంబు నుడివి జపించి రావి, పనస, మామిడి చిగుళ్ళచేఁ గలశంబుగప్పి, చషకంబున గంధపుష్పాక్షతంబులిడి స్థాపించి మంత్రయుగ్మంబుచే వేష్టనంబు సేసి ప్రాణస్థాపన మంత్రంబుచే నది సేసి యావాహన ముద్రాదులచేఁ బరదేవతం ధ్యానించి కల్పోక్తక్రమంబున స్వాగత కుశలంబు లడిగి యర్ఘ్య పాద్యాచమనంబులిచ్చి మధుపర్కాభ్యంజనస్నానంబులు యథావిధి నెఱపి రక్తక్షౌమవస్త్ర యుగ్మంబిచ్చి నానావిధమణిభూషణంబులిడి వర్ణమాతృకల సంపుటించి దేవ్యంగంబుల న్యసించి చందనాగరు కర్పూర కాశ్మీర కస్తూరీసహితగంధం బలంది పుష్పంబులిచ్చి

ధూపంబువైచి దీపంబుసూపి కర్పూర విధానంబున నంగపూజ సేసి పిమ్మట వైశ్వ దేవంబు సేయవలయు. దక్షిణభాగంబున స్థండిలంబు సేసి హుతాశనుం గ్రహించి మూర్తి దేవత నావహించి యథాక్రమంబునం బూజసేయవలయు. తారమంత్రసహిత మూల మంత్రంబున నిరువదియొక్కమారులు పాయసఘృతంబులచే హోమంబు సేసి గంధాదుల నర్పించి దేవినిం బీఠమధ్యమం దుంచవలయు. హవిస్సుచే నంతట బలిం జల్లందగు, వాద్య సహితయగు దేవతం గంధపుష్పాదుల నర్చించి, తాంబూల ఛత్ర చామరాదు లిచ్చి మంత్రంబు వేయిసార్లు జపింపవలయు. జపానంతరంబున నీశాన్యదిగ్భాగంబున విసర్జనంబు సేయనొప్పు, పిమ్మట దుర్గ నావహించి కర్పూరంబు స్థాపించి దక్షదక్ష యని యుచ్చరించు యుదకంబులం జల్లి యస్త్రమంత్రంబుం జపించు ప్రదక్షిణంబుగాం బత్రపుటంబున బట్ట జలంబుం జల్లి గురునిం గూడి శిష్యుండు భుజింపవలయు. నా రేయి నా వేదియందు నిద్రింపందగు నని చెప్పి వెండియు నారాయణుండు. ౫౯

సీ. కుండసంస్కారంబు స్థండిలసంస్కార మొనరంగ జెప్పెద వినుము నీవు
మూలమంత్రముచేత మొగి జూచి యస్త్రమంత్రముచేతఁ బ్రోక్షించి దానిచేత
తాడనం బొనరించి తగ గవచంబున నభ్యుక్షణము సేసి యవల మూడు
మూడుగాఁ బ్రాగగ్రముల నుదగ్రగంబులను గీసి ప్రణవంబునను దలిర్చ

తే.గీ. పీఠమభ్యుక్షణము సేసి ప్రీతిమీర । దేవి నర్చింపవలయును దివ్యశీల
మొనసి యాధారమంత్రంబు మొదలుపెట్టి । పీఠమంత్రావసానమై పేర్మిసలుప. ౬౦

వ. అందు గౌరీశంకరుల నావహించి, సమాహితుండై ధ్యానావాహనాది షోడశోపచారంబులం బూజించి, ఋతుస్నాతయై కామాతురయై యున్న దేవిం జూచి శంకరుండు క్రీడింపనున్న కింపత్సమయంబు చింతించి, పాత్రంబున నగ్నిం దెచ్చి యుంచికొని, రాక్షసాంశంబు విడిచి, పూర్వోక్తవీక్షణాదులచే సంస్కరించి, రంధ్రీకరణము నుచ్చరించి, చైతన్యంబు యోజించి, ప్రణవంబున సప్తవారంబు లభిమంత్రించి, ముద్రం జూపి, ధర్మచే రక్షితంబు సేసి, మూలమంత్రంబున మునుఁగడి, మూడుసార్లు ప్రదక్షిణంబు సేసి, మోకాళ్లపైఁ గూర్చుండి, కుండంబుపై జేయిడి, తారంబుం జపింపవలయు, శివబీజబుద్ధిచే దేవి యోనిం బీఠహోత్రు నుంచి, యాచమనంబు చేసి. ౬౧

కం. దేవుఁ జగదుత్పాదక । దేవిఁ జగదంబికఁ దమదిన్నిలిపి, మనం
భావన ధ్యానింపఁగఁదగు । నీ విశ్వమునెల్ల బ్రోచు నీశ్వరులనుచున్. ౬౨

వ. అనంతరంబు చిత్పింగళహనదహపచ యనుగ్నంబున వహ్నిదీపనార్థంబు స్వాహాయుక్తం బుగఁ బ్రజ్వలింపఁజేయుచు. ౬౩

తే.గీ. జాతవేదు హుతాశను జాతరూప । వర్ణునగ్ని సముద్ధుఁ బ్రజ్వలితు ననలు
విశ్వతోముఖుఁ గొల్చెద విమలభక్తి । ననుచు మ్రొక్కఁగవలయు నీ యనువు దేవ్య! ౬౪

తే.గీ. స్వస్తి పూర్ణసహస్రార్చి సప్తజిహ్వ । చాపధర పూష ధూమవిస్తారి యనుచు
సంగముల నారిటి న్యసించి యవల ధ్యాన । మొనరఁ గావింపవలయును మునివరేణ్య ! ౬౫

వ. షడంగంబులు జాత్యుక్తంబుగాఁ బూర్వస్థానంబుల న్యసించి హేమవర్ణుండును, త్రినేత్రుండును, పద్మసంస్థితుండును నగు వహ్నిం ధ్యానించి కుండమేఖలయుపరిభాగంబునఁ బరిషేచనంబు సేసి, దర్భలు పఱచి, పరిధి వ్రాసి, త్రికోణవృత్తంబును, షట్కోణవృత్తంబును, అష్టదళంబుగను న్యసించి, వహ్నియంత్రంబు చేసి య య్యంత్రంబునందు వక్ష్యమాణయంత్రంబుచే వహ్నిం బూజింపనగు. వైశ్వానర యని ధ్యానంబును, జాతవేద యని యావాహనంబును, లోహితాక్ష యని కర్మంబుల సాధింపనగు. వహ్నిజాయాంతికమను మంత్రంబున వహ్నిం బూజింపనగు. షట్కోణంబులఁ గ్రమంబుగా హిరణ్యయు, గగనయు, రక్తయు, కృష్ణయు, బహురూపయు నను శక్తులం బూజింపనగు. సప్తజిహ్వలు కేసరంబులుగా నెంచి పూజింపనగు. శక్తిస్వస్తిక ధారిణులగు శక్తులం దళంబుల నర్చించి జాతవేదుండును, సప్తజిహ్వుండును, హవ్యవాహనుండును, అశ్వోదరజుండును, వైశ్వానరుండును, కౌమారతేజుండును, విశ్వముఖుండును, దేవముఖుండును నను మూర్తులుగల తారాగ్నికి నమస్కరించి, వజ్రాద్యాయుధసహితులగు నింద్ర, యమ, వరుణ, కుబేరుల నర్చింపవలయు. మఱియుం బిదప స్రుక్స్రువసంస్కారంబును, ఆజ్యసంస్కారంబునుం జేయవలయు. స్రువంబుచే ఘృతంబు పూని హోమంబు దొడఁగొని దక్షిణభాగంబునుండి పితృహోత్రుని, దక్షిణాంగంబున నగ్నయేస్వాహా యని వేల్చి, వామంబునుండి ఘృతంబు గొని సోమాయస్వాహా యని వామాక్షంబున వేల్చి, మధ్యంబునుండి ఘృతంబును గొని అగ్నీషోమాయస్వాహా యని మధ్యనేత్రంబున వేల్చవలయు. పిదప దక్షిణభాగంబునుండి ఘృతంబు గొని అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా యని ముఖంబున వేల్చవలయు. అనంతరంబు తారవ్యాహృతులచే హోమంబు సేసి తర్వాత నగ్నిమంత్రంబున వేల్చి పిదపఁ బ్రణవంబున నెనిమిది ఘృతాహుతు లిచ్చి వెండియు గర్భాధాన పుంసవన సీమంతోన్నయన జాతకర్మ నామకరణోపనిష్క్రమణ అన్నప్రాశన చూడావ్రత మౌంజీబంధ మహావ్రతోపనిషద్వ్రత గోదానోద్వాహకంబులను శ్రుతిచోదితంబులగు సంస్కారంబులు నెఱపి, శివుం బార్వతిం బూజించి విడువవలయు. పిదప సమిత్పంచకంబుచే వహ్నినుద్దేశించి వేల్చి యాపరిణంబున వైకాహుతు లిచ్చి స్రుక్కునందు నేయిడి హస్తంబున నుంచి స్రువంబుచే మూసి నిజాసనంబున నుండి గురుండు వౌషడంతంబగు మంత్రంబుచే వేల్చి మహాగణేశ యను మంత్రంబుచేఁ బదియాహుతు లిచ్చి పీఠంబు నర్చించి దేవ మంత్రదేవతను వహ్నియందు ధ్యానించి తన్ముఖంబున మూలమంత్రంబుచే నిరువదియైదాహుతు లిచ్చి యుభయవక్త్రంబు లేకీభవింపంజేసి గురుండు తదైక్యంబు ధ్యానింపవలయు. పిమ్మట దేవతలకు షడంగాహుతులు విడివిడిగా నిచ్చి నాడీసంధానంబు సేయవలయు. అంతఁ గల్పోక్తక్రమంబున గణాంతర

సహస్రకంబుతో మూలమంత్రంబుచేఁ బలిహోమంబు చేసి దేవీసంతుష్టిం భావించి యావృతిదేవీగణంబులను, వహ్న్యాదిదేవతలను తృప్తిఁబొందించి యనంతరంబ. ౬౬

క. తనశిష్యుని స్నానునిఁగాఁ । గని సంధ్యాదికము దీర్చి కడునిర్మలవ
స్త్రునిఁ జేసి స్వర్ణభూషణు । నొనరిచి బుద్ధాంబుపాత్ర మొప్పించి తగన్. ౬౭

వ. కృతస్థుండై యున్న సమయంబున శిష్యుండు. ౬౮

కం. గురునకు సభాసముఖంబున । గర మర్థిఁ బ్రమోదమున సంగతదేవతనన్
బలువడి నమస్కరించి యు । త్తరముగ నిష్టదమునుఁ దాఁ గూర్చుండన్. ౬౯

తే.గీ. గురుఁడు సదయత వీక్షించి కోమలాంగుల । నెలమి నిశ్శిష్యు మాతని తనువునందు
నారిది భావించి యధ్వసంశోధనంబు । సేయఁగాఁదగు హోమసంసిద్ధినను. ౭౦

ఆ.వె. భావితమగు నంద షడ్విధంబుఁ గ్రమం । బుగను దలఁచి ధ్యానమును నొనర్చి
కర్మపూర్తి సేయఁగాఁదగు నెల్లన్న । వినుము తెలుపువాఁడ విస్తరించి. ౭౧

వ. పాదంబులఁ గళాధ్వంబును, సంధుల తత్త్వాధ్వంబును, నాభిని భువనాధ్వంబును, హృదయంబున వర్ణాధ్వంబును, ఫాలంబున బదాధ్వంబును, మూర్ధంబున మంత్రాధ్వంబును భావించి, దర్భచే శిష్యు స్పృశించి, తిలాజ్యపరిప్లుతంబగు ద్రవ్యంబుచేఁ బ్రత్యధ్వంబును దారాఖ్యమంత్రప్రధానంబగు శోధయామి యధ్వానం స్వాహా యని యుచ్చరింపుచు నెనిమిదేసి హోమంబు సేసి, షడధ్వంబులు బ్రహ్మంబునందు లీనంబు సేసి, దత్పరబ్రహ్మమునందే సృష్టిమార్గంబున గురుండు నిజచైతన్యంబు శిష్యునందుఁ గల్పి పూర్ణాహుతి సేసి, వెండియుఁ బాపక్షంగాహుతి యొసఁగి, తనయుందరి వహ్నిని క్రమంబుగా శిష్యున కిచ్చి శిష్యనేత్రంబులు వస్త్రంబునం బంధించిన నతండు కుండసమీపంబునందుండ శిష్యహస్తంబులవలన దేవికిం బుష్పాంజలి యిప్పించి, నేత్రబంధంబు విప్పి, విష్టరంబునం గూర్చుండి యథోక్తక్రమంబున శిష్యదేహంబున ధాతుశుద్ధి నిల్పి, మంత్రోదితంబులగు న్యాసంబులను శిష్యుని దేహంబున నెఱపి యన్యంబగు మండలంబున శిష్యు నుండ నియమించి, బంధస్థంబులగు పల్లవంబులు మాతృకం జపించుచు, శిష్య శిరంబున నునిచి, కలశస్థజలంబుచే శిష్యుస్నానంబు సేయించి, రక్షార్థంబు వర్ధనీతిలసేకంబు సేయించిన, నంత శిష్యుండు లేచి వస్త్రంబులు గట్టి కృతభస్మావలేపుఁడై గురుసన్నిధిం బ్రవేశించిన నంత గురుండు దయార్ద్రహృదయుండై తన హృదయంబునందలి శక్తిని శిష్య హృదయంబున నుండ భావించి యైక్యంబు చింతించుచు గంధపుష్పాక్షతలం బూజించి స్వహస్తంబు శిష్య శిరంబున నుంచి దేవీమంత్రంబు శిష్యుని దక్షిణశ్రవణంబున ముమ్మా రుపదేశించిన శిష్యుం డష్టోత్తరశతంబు జపించి భూమిపై నొఱఁగ

గురునకు దండప్రణామంబు సేసి, తనకుఁ గల యర్థంబు గురువునకర్పించి, ఋత్విక్కులకు దక్షిణ లిచ్చి, బ్రాహ్మణులకు భోజనంబులు పెట్టి, సువాసినులఁ, గన్యల, బ్రహ్మచారుల, బాలుర, దీనుల, ననాథుల, దరిద్రుల విత్తశాఠ్యంబొనర్పక పూజించి కృతార్థుండై యను దినంబు మంత్రజపంబు సేయుచుండవలయు. ౨౨

క. అని యిట్టులు దీక్షావిధి । వినిపించితి మునివరేణ్య విప్రులకెల్లన్
ఘనధర్మంబగు దీక్షన్ । గొనియాదం బరమ దేవిఁ గొలువుము నీవున్. ౨౩

వ. అనిన విని సంతుష్టాంతరంగుడై నారాయణునకు నమస్కరించి నారదుండు దేవీపదాబ్జ లాలసుండై తపంబునకుం జనియె నని చెప్పిన విని వ్యాసునిం జూచి జనమేజయుం డిట్లనియె. ౨౪

—: కేనోపనిషదర్థవర్ణనము :—

చ. ద్విజులకు శక్త్యుపాస్తి శ్రుతివిశ్రుతమై తనరారుచుండఁగా
ద్విజు లది మాని యన్యమగు దేవతలం భజియింపఁ జొచ్చి రో
మునివరేణ్య చూడ నిది చోద్యము వైష్ణవ, శైవ, జైన, బౌ
ద్ధజన, దిగంబరాదులుగ శ్రౌతవివర్జితులైరి కంటివే. ౨౫

చ. మరిగలవారు పండితులు మాన్యులు తర్కవిచక్షణుల్ మహా
ప్రతిభులు వ్యాకృతిప్రముఖపారగులున్ ఘనయోగ సాంఖ్య వి
శ్రుతులును నయ్యు మూఢులు శ్రుత్యనువర్తన మాని రేలకో
యతికులవర్య ! కారణము నారసి చెప్పుము సత్కృపామతిన్. ౨౬

వ. అదియుంగాక. ౨౭

ఆ.వె. మున్ను నీవు పొగడియున్న మణిద్వీప । సన్నుతప్రభావ సరణి నొప్పఁ
జెప్పుమయ్య నాకు శ్రీదేవిభక్తుండ । వినఁగ నిచ్ఛయించు వీనులలర. ౨౮

వ. అనిన విని బాదరాయణుం డిట్లనియె. ౨౯

కం. సమయోచితముగ నడిగితి । విమలమతీ ! శ్రద్ధతోడ వినుమొల్ల మహా
సమరంబు ప్రవర్తించెను । సమరులకును రాక్షసులకు జనపతినాథా ! ౩౦

తే.గీ. దేవికృపచేత జయమాయె దేవతలకు । దనుజులెల్లను పాతాళమునకుఁ బోయి
యుండి రంతట మదమోహయుక్తిఁ గన్న । మెనయ మమయంతవారు లేరనిరి సురలు. ౩౧

కం. కర్తలము భర్తలము సంహర్తలమును మేమె జగము నంతకు కీర్తి
స్ఫూర్తి గనుమమ్మ నాశక । మూర్తులు పోలుదురె పరమమూర్ఖులు వారల్. ౩౨

వ. అని పరాశక్తిప్రభావంబు మఱచి మోహావిష్టులైన సురల ననుగ్రహింపందలంచి జగదంబిక. ౮౩

సీ. కోటిసూర్యులతోడ దీటైన యట్టి గాంచి శతకోటిచంద్రుల సాటి నొప్పు
విద్యుదుద్యత్ప్రభావిస్ఫూర్తి నందారి మగఁటాల నిగరాల జగ వహించి
పద్మరాగప్రభాపటలిఁ దుడాయించు గాయత్త్వతిప్రకారంబుఁ దనరి
కమనీయగోమేధికచ్ఛాయ నుంకించు నవనీలమణిరోచి నవఘళించి

తే.గీ. తళతళ లీలలీయుతైన తళుకు బెళుకు । నలరు నలువైన బయిలివి నలముకొనుచు
నెన్నఁ జెప్పఁగ నెక్కుడై నెఱఁగనట్టి । మహిమయుండగు తేజ ముప్పతిల నంత. ౮౪

సీ. అంతట విస్మయంబంది యదేమి చిత్రంబు దైత్యులచేష్టితంబొ కాక
మాయయో యొక మహామహుఁ డెవఁ డేనియు నిర్మించెనో గాక సందియమదేమి
యని యక్షకడ వేగ యరుగుడ యని యంపు పిలిచి హోత్రుని జేరి విబుధవిభుఁడు
పొమ్మిప్పు యక్షుని పొంతఁ బోయి యెట్టి దీ తేజ మెట్టిదో యడిగి నీ వెఱిఁగి రమ్ము

తే.గీ. నావుఁడును యత్నశీలుండు నారయుటకు పోవ వీక్షించి యక్షుండు నీ వెవఁడవు
నీ బలం బెట్టిదా విని విన్నవించె । దహనుఁడను కద్దు నాకును దహనశక్తి, ౮౫

క. అనవుడు యక్షుఁడు పలికెన్ । విను మిటు దహనశక్తి వెలయునేనిన్
గను నీ తృణమును దగ్ధం । బొనరింపుము దీని ననుచు నొయ్యన నిడుచున్. ౮౬

కం. దాని సర్వప్రయత్నబలంబున । జూపియు నిప్పు దాని జుట్టి దహింపం
గ నశక్యంబగు లజ్జా । వనతుండై చెలిచెఁ దనదు వార్త సురలకున్. ౮౭

కం. అది విని యింద్రుఁడు వాయువు । గదియంగాఁ జేరి నీవు కడువేగమున న
మ్మదమునఁ బని యా తేజం । బది యా యక్ష నడిగి వెస నేతేరు మనన్. ౮౮

కం. తనయంతవాఁడు లేడని । మనమున నభిమానపరత మదమోహితుఁడై
చని గాలి యెదుట నిలువం । గని యక్షుఁడు పలికె నిట్టు గంభీరగతిన్. ౮౯

తే.గీ. ఎవ్వఁడవు నీవు శక్తి నీ కెయ్యది యన । మాతరిశ్వుండు పలికె నో మహితమూర్తి
యనిలుఁడను నేను జాలనమందు శక్తి । జగములన్నియు నాచేతఁ జలనమందు. ౯౦

కం. నావుఁడు యక్షుఁడు పలికెను । నీ వనిలుఁడవేని జగము నెల్లఁ గదల్పన్
జేవగలదేనిఁ దృణ మిదె । లేవంజేయు మన నతఁడు లేచి కడంకన్. ౯౧

కం. తన శక్తికొలఁది కదుపీ । దినఁ దృణ మొక్కింత నెగయఁజేయఁగలేకో
య్యన సిగ్గుపడి సురాళికి । వినుపించెను దాను జనిన వృత్తాంతంబున్. ౯౨

కం. అంతట దేవతలెల్లను । చింతం బొక్కుచును బోయి చేమోడ్చి మహ
త్వంబుం గని చెప్పిన నతఁ । డెంతయు విస్మయము నొందె నిది యేమనుచున్. ౯౩

తే.గీ. ఏను పోయెద నని లేచి యింద్రుఁ డప్పుడు । యక్షరూపంబయిన తేజు నంతికంబు
సేర నంతర్హితం బౌట సేయునద్ది । కాన కాతండు లజ్జించి గర్వమేది. ౯౪

తే.గీ. ఇంత యెల్లిదమైన నే నెట్లు సభను । బోఁగల నటంచుఁ బలుమారు పొక్కిపొక్కి
మాన మెడలిన పిమ్మటఁ బ్రాణ మేల । తనువు త్యజియించుటొప్పదే తన కటంచు. ౯౫

క. ఈ నడతయెల్ల యెవ్వని । పై నెగవెఁడు వాఁడు శరణమయ్యెడు నాకున్
బూని ఘటించెద నిత్తటి । నా నుడి విని ప్రోచుఁగాత నాథుఁడు నంతన్. ౯౬

తే.గీ. తత్క్షణంబున హరిపదస్థలమునుండి । పలుకు వినఁబడె నో యింద్ర యశకుడవుఁ
బరగ మాయాఖ్య బీజంబు స్మరణ మొనరఁ । జేయు మన విని యాతండు చిత్తమునను. ౯౭

వ. నిరాహారుండై నిమీలితనయనుండై మాయాబీజంబు లక్షవారంబులు జపింపఁ జైత్రశుద్ధ నవమినాఁడు మధ్యాహ్నంబునఁ దొంటిప్రదేశంబున మునుపటియట్ల తేజంబుద్భవిల్లె. నంత, ౯౮

సీ. విరిసినదాసానివిరివంటి నెమ్మొము బాలార్కమండలిఁ బోలు వెలుఁగు
చిన్నివెన్నెలతేని చెన్నగు మకుటంబు దాగైన పచ్చల పై తీరియును
నాలుగుచేతుల నలువ మీఱంగ వర పాశాంకుశాభయ ప్రకటనములు
నునుఁదీగెవంటి మెత్తని మేను మూడుకన్నులు మంచిమల్లె పూవులసరములు

తే.గీ. వివిధభూషణములు గర్వి వేడమూరు । లలర నాలుగుదిక్కుల నభినుతింప
దంతపంక్తుల రుచినిండ కాంతి నింప । గౌరి కనుపట్టె జెంగావిచీరఁ గట్టి. ౯౯

వ. ఇట్లు ప్రత్యక్షంబైన గౌరిం గాంచి యింద్రుండు భక్తిపారవశ్యంబులు పెనంగొన దండ ప్రణామంబు సేసి నిలువంబడి చేతులు జోడించుకొని 'యో తల్లీ! ఈ తేజం బెయ్యది?' యని యడిగినం గరుణార్ద్రహృదయయై హైమవతి యిట్లనియె. ౧౦౦

తరల. ఇది మదీయము బ్రహ్మరూప మిది జగజ్జననాస్పదం
బిది నిరామయ మిది యనంత మిది నిరాశ్రయమంచు నీ
మది నెఱుంగుము సర్వసాక్షి నను సకారణ మారయన్
దుదియు మొదలును లేమి దీనికిఁ దోచు జ్ఞానికి సర్వదా. ౧౦౧

తరల. ఎల్ల వేదము లెల్ల తపములు నెద్ది సెప్పుచునుండెనిన్
గల్ల గాదది బ్రహ్మచర్యముఖంబులం గుణవర్గణం
బెల్లెడన్ దగఁగోరుచుండెడి నీ జగంబున వెల్లనుం
దల్లియయ్యును దండ్రియయ్యును దనరె నియ్యది సెప్పెదన్. ౧౦౨

వ. బింద్వోంకారయుతంబగు సంతోష్మంబుతోఁ గూడిన ప్రణవంబు బ్రహ్మనాఁడు, నా బీజంబులు రెండును మదీయంబులగు ముఖ్యమంత్రంబులని యెఱుంగుము. భాగద్వయము

పతినై యీ జడద్వయంబునుండి సకలజగంబు సృజించితి. అం దొకటి సచ్చిదానందనామకం
బగు. రెండవది మాయాప్రకృతిసంజ్ఞికం బగు. ఆమ్మాయ పరాశక్తియనియు, శక్తి
యనియు, మహేశ్వరియనియుఁ బిలువంబడు. చంద్రునకుఁ జంద్రికయుంబోలె నా కవి
భిన్నంబులు గావు. నాయందు మాయయును సామ్యావస్థ నుండియు. ప్రళయంబున సర్వజగం
బును మదభిన్నయై యుండు. ప్రాణికోటి తన తన కర్మపరిపాకవశంబున పునఃప్ర
సవంతం బగు. నిర్విధంబుల వ్యక్తంబుగాని రూపంబు వ్యక్తంబగు. అంతర్ముఖస్థమైన
యవస్థపేరే మాయ యనంబడు. బహిర్ముఖంబగు నమ్మాయ తమస్సనంబడు
బహిర్ముఖంబగు మాయవలన సత్త్వంబు పుట్టు. సృష్టికాలంబున నదియు రజంబగు. బ్రహ్మ
విష్ణుమహేశ్వరులు గుణత్రయాత్మకులు. అందు రజోగుణాధికుండు బ్రహ్మనంబడు, సత్త్వా
ధికుఁడు విష్ణుండు, తమోగుణాధికుండు రుద్రుండు. వీరు మువ్వురు జగత్కారణరూపులు.
మఱియు స్థూలదేహంబు బ్రహ్మ, లింగదేహంబు విష్ణుండు, కారణదేహంబు రుద్రుండు.
నేను నాలవదాననై యుండు. సామ్యావస్థ నంతర్యామిరూపిణి యుండ్రు. దాని తుర్యంబున
నా రూపంబు రూపవర్జితంబైన బ్రహ్మగా నుండు. నా రూపంబు సగుణంబనియు, నిర్గుణం
బనియు ద్వివిధంబు. మాయారహితంబు నిర్గుణంబు, తత్సహితంబు సగుణంబు. నేను
జగంబెల్ల సృజియించి యందుం బ్రవేశించి యనిశంబు యథాకర్మంబుగా జీవునిం బ్రేరే
పించెదను. సృష్టి స్థితి లయంబుల బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులచే నేను చేయించెద. పవన
సూర్యేంద్రాదుల బీజను ప్రకాశను వర్షణాదుల నేను బ్రేరేచెద. గావున సర్వోత్తమను
నేను. కాష్ఠపుత్రికలంబోలె మిమ్ము నేను నర్తింపజేసెద. నొకప్పుడు దైత్యుల, నొకప్పుడు
దేవతల కేను జయంబు నిచ్చెద. నే స్వతంత్రను. స్వేచ్ఛచే సర్వంబుం జేయుచుందు.
నన్ను సర్వాత్మికంగా నెఱింగి గర్వంబు విడుచుండు. అహంకారావృతులై మోహంబునం
బడంగలరని యనుగ్రహంబుచే నీ దేహంబునుండి వెడలిన యక్షతేజంబు నాయదియ.
ఇంతటినుండి యెల్ల విధంబుల గర్వంబుడిగి సచ్చిదానందరూపిణినగు నన్ను శరణంబుగాఁ
గొనుమని సెలవిచ్చి మహాదేవి యంతర్హిత యయ్యె. ౧౦౩

సీ. అంతట దేవత లాత్మగర్వంబుల నెడలించి దేవిని హృదయమందు
నారాధనము చేసి యతిభక్తియుక్తులై మూఁడుసంధ్యలయందు ముఖ్యమైన
గాయత్రి జపియించి కడునిష్ఠ యజ్ఞభాగంబుల దేవి నుత్కలికఁ గొలిచి
సత్యయుగంబున సకలదేవతలును మానవుల్ దానవుల్ మఱియు నెల్ల

తే.గీ. వారు నీరీతి జరిపిరి వారుమహిమ । తారహర్నిశలు గాజప తత్పరతను
నన్యమెఱుఁగరు కృతయుగమందు జనులు। మనుజకులనాథ నిరవద్య మహితబోధ । ౧౦౪

క. గాయత్రిని విడిచి రపుడ । నాయమ గౌరీకళత్రు నానాగమములన్
ధ్యేయములుగా నెంచరు వా । రాయతమతు లేమిచెప్ప నవనీనాథా । ౧౦౫

తే.గీ. వేదవిహితంబు లగువాని విడిచి దేవ । పూజనంబులు చేసెడి బుద్ధిహీను
లెట్లు మోక్షంబునకుఁ బాత్రు లిందు నందు । భ్రష్టులగుటయుకాదె భూపాలచంద్ర ! ౧౦౬

—: బ్రాహ్మణులకు గౌతమ శాపము :—

సీ. భూతలేశ్వర యొకప్పుడు పంచదశవర్షములు కఱవొదవి యబ్బువిని వర్ష
ములు లేక లెక్కింప నలవిగాని శవంబు లింటింట పెడలెను హేయవృత్తి
మనుజుల వధియించి మనుజులు మెక్కిరి తల్లులు బిడ్డల దుల్లసడఁచి
తినిరి గుఱ్ఱంబులఁ దినిరి, కొందరు కుక్కమాంసంబులం దిని మనిరి నరులు

తే.గీ. నిట్టులుండంగ బ్రాహ్మణులెల్ల గూడి । గౌతముని జేరి తమ తమ గతులఁ జెల్ప
నతఁడు వారల నెక్కుడు నాదరించి । యచ్చటన యుండుడని పల్కె యశనము లిడి. ౧౦౭

క. గాయత్రీధ్యానం బొ । త్యాయతగతిఁ జరిపె సద్దయార్ద్రహృదయుఁడై
యా యనఘుఁడు వారలతో । రేయుం బవలనక యొక్కరీతి నృపాలా ! ౧౦౮

ఉ. దేవి నమోస్తుతే యనుచు తే పరబ్రహ్మయుగం భజామి వి
ద్వేష వరదే శుభం చ మమ దేహి విలాసిని యూర్జ్వమంచు స్వా
హే విమలే స్వధే జగదధీశ్వరి యంచు, సమస్తలోక పా
లావధి సుక్షమే సుగుణశాలిని మాసున యంచు భక్తితోన్. ౧౦౯

వ. అని యిట్లు గౌతముం డత్యంతభక్తిసమేతుండై ప్రార్థించిన జగన్మాత ప్రత్యక్షమై పూర్ణ
పాత్రమిచ్చి యాపాత్రంబువలన మీ రెయ్యది కోరిన లభించునని సెలవిచ్చి మఱియు, ౧౧౦

తే.గీ. కాంక్షితంబు గతులఁ జక్కఁగ నెఱింగి । నన్నుఁ గొలువుడు మీకు నెన్నఁడును గీడు
గలుగ దీ పూర్ణపాత్రంబు గైకొనుండు । సర్వపోషణమగు నిది శాంతిదంబు, ౧౧౧

కం. అని పల్కి దేవి చనినన్ । మునులకు బ్రాహ్మణుల కధిక మోదంబొదవన్
జనియించె నన్నరాసులు । ఘనశైలములట్లు కూరగాయలతోడన్. ౧౧౨

ఉ. కమ్మని పొట్లకాయ సొరకాయయు బెండ యనంటి బీరయున్
గుమ్మడి వంగ దొండ పొడిగూరలు దప్పళ మప్పడాలు వ
డ్యమ్ములు నూఁగుఁగాయలు గుడాన్నము సూపము పాయసాన్నమున్
దమ్ముగ మెక్కి బ్రేవుమని త్రేపిరి బ్రాహ్మణు లొక్కపెట్టునన్. ౧౧౩

కం. పంచాల గింజఁ గొలువము । మంచా లెక్కితిమి పెద్ద మంటకటప్పనన్
గంచాలు దూరమాయెను । బంచవిధాన్నములు నేడు భగవతి యిచ్చెన్. ౧౧౪

కం. గౌద్రమగు కఱవు రోఁదిన । నిద్రాణిం దిండిలేక నెట్టితి మిత్రా
గోత్రాలు విడ్డఁ గనియెఁ । షడ్రసభోజనము లబ్బె శాంభవికరుణన్. ౧౧౫

చ. కుసుమలు నారుకొట్టులును గొండమణీలును రాజనాలు మణి
తైసరులు గాకితెక్కలును దెల్లలు మోదుగమాద పెద్దగు
ప్మైసరులు లాల్పరీలు జిలమల్ బుడమల్ మొదలైన వియ్యముల్
సెసలు రానుతై పొసరె దేవికృపామహిమంబు గంటరే! ౧౧౬

వ. ఇట్లు పలువిధంబులం బల్కికొనుచు శతయోజనవిస్తీర్ణంబగు నమ్మునియాశ్రమంబునం గల ఋషిస్తోమంబులును, నానాబ్రాహ్మణబృందంబులును, దేవీదత్తసస్యసమృద్ధి పరిపూర్తి గలిగి బహుయజ్ఞంబులు సేయ నెల్ల దేవతలు సంతుష్టులై గౌతమునిం గీర్తింప నింద్రసభ నతని యశం బతిశయిల్లె. నప్పుడు, ౧౧౭

ఉ. గౌతమ మౌని యీ కఱవుకాలమునన్ మహిరాదికంబులన్
జేతము లుల్లసిల్ల నవనిం గలిగించినఁగాదె బ్రాహ్మణుల్
నేతులఁ బాల మీగడల నింపితి మింతటివాని నేడనేఁ
జూతుమె కల్పపాదపము వోలె యితండు జగంబుపాలిటన్. ౧౧౮

కం. అని యిట్టులు తెలగంటులు । గణియింపఁగ గౌతముండు గర్వము మదిలో
నునుపక త్రికాలములయం । దును దేవిఁ గొల్చె భక్తి దులకింపంగన్. ౧౧౯

వ. ఇట్లు ప్రొద్దుట బాలను, మధ్యాహ్నంబున యువతిని, సాయంకాలంబున వృద్ధను నుపాస్య
రఱక్రియాయోగంబునం బూజించుచుండ నొక్కనాడు. ౧౨౦

ఆ.వె. వాయునిహతి వీణ ధ్వనియింగ బంచుచు । శ్రుతినిఁ గాపికొనుచు సమయభక్తి
శక్తిఁ దలచికొనుచుఁ జదలనుండి నారద । ముని వచ్చె మౌని యుండుకడకు. ౧౨౧

తే.గీ. ఇట్లు వచ్చిన నారదు నెల్లమునులు । గౌరవము సేసి పూజింప గౌతమునిఁ
గాంచి యాతని సద్గుణగణము నెంచి । యిచ్చటిచ్చటికథలచేఁ బుచ్చెఁ బ్రొద్దు. ౧౨౨

వ. వెండియు నారదుండు. ౧౨౩

కం. ఇంద్రుడు సెప్పఁగ నో మునిచంద్రా! నీకీర్తి వింటి సంతోషశ్రీ
సాంద్రుండనైతి మతిని । స్తంద్రతఁ గాయత్రిసేవ సలిపితివికదా! ౧౨౪

వ. అని గౌతమునితోఁగూడ గాయత్రీమందిరంబు బ్రవేశించి జగన్మాతం దర్శించి వందనంబులు సేసి చనియె. నంత గౌతమపోషితులగు బ్రాహ్మణు లమ్ముని యుత్కర్షంబు గాంచి యసూయాపరులయ్యు నిది తఱికాదు, కాలంబువచ్చినప్పుడు చూచెదమని లోలోన దాఁచుకొనియుండి రంత దిగంతంబులునిండ వర్షంబులు గురిసిన పృథివి సస్యసమృద్ధంబై దుర్భిక్షంబు దీరియున్న సమయంబున బ్రాహ్మణులెల్లరుం గూడి నిష్క

రణంబు గౌతము శపింపం దలంచి యక్షిణీమహిమంబుచే మాయావృద్ధధేనువుం గల్పించి గౌతము పాకశాలం బ్రవేశింపంజేయ గౌతముండు హుంకారంబు సేసి తోలంబోవ నది యచ్చట పడి యార్తిఁ, దన్నిమిషంబును గొని ద్విజులెల్ల శోకింపందొడంగి రయ్యవసరంబున ధ్యానయోగంబున నున్న యా సంయమీంద్రుండు కొంతసేపటికిఁ గనులు విప్పి తన యోగజ్ఞానంబున నదియంతయు విప్రకృతంబని యెఱింగి క్రోధతామ్రాక్షుండై యచ్చటనెల్ల మునుల నిట్లని శపియించె. ౧౨౫

ఆ.వె. వేదమాతయైన విమలగాయత్రిని । దాని ధ్యానయుక్తి దాని పుణ్య
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాఱులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౨౬

ఆ.వె. వేదపాఠములను వేదార్థవిద్యను । వేదచోదిత క్రియాది పుణ్య
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాఱులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౨౭

ఆ.వె. శివునియందు మఱియు శివమంత్రమందును । శివునిశాస్త్రమందు శివునిభక్తి
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాఱులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౨౮

ఆ.వె. దేవియందు మఱియు దేవిమంత్రమునందు । దేవిశాస్త్రమందు దేవిభక్తి
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాఱులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౨౯

ఆ.వె. ప్రకృతియందు మఱియు ప్రకృతిధ్యానమునందు । ప్రకృతికథలయందు పరమభక్తి
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాఱులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౦

ఆ.వె. దేవియుత్సవమున దేవికీర్తనమున । దేవివందనమున దేవిపూజ
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాఱులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౧

ఆ.వె. శివునిదర్శనమున శివునిధ్యానమ్మున । శివునివందనమున శివునిపూజ
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాఱులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౨

ఆ.వె. బిల్వపత్త్రిమందు వివిధరుద్రాక్షలు । పాపహారి భస్మలేపనాది
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాఱులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౩

ఆ.వె. శ్రౌతకర్మలందు స్మార్తకర్మలయందు । జ్ఞానమార్గమందు శాంతవృత్తి
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాఱులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౪

ఆ.వె. ఐక్యభావమునను నద్వైతమందును । శమమునందు మఱియు దమముఖముల
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాఱులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౫

ఆ.వె. నిత్యకర్మలందు నిత్యాగ్నులందును । నిత్యజపములందు నియతమైన
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాఱులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౬

ఆ.వె. ధేనుదానములఁ బితృశ్రాద్ధములయందు । వ్రతములందు నీతివర్తనముల
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాఱులార బ్రాహ్మబంధులార ! ౧౩౭

ఆ.వె. సరణిఁ దెలిసి కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణమ్ముల । తీర్థసేవనాది ధీనియుక్తి
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాటలార బ్రహ్మబంధులార. ౧౩౮

కం. వేదిని నిడనాడి యితర । దేవతలఁ గొల్చి మూర్తిం దపనాది
వ్యాప్యస్థుల పాతకులై । పోవుదురు ధరాసురాధములు మీరెల్లన్. ౧౩౯

కం. కాపాలికాదిమతగతు । లై పాషండ ప్రవాదులై పటుదుష్ట
వ్యాపారంబులఁ దను లో । నై పోవుదురెల్ల ధరాసురాధము లిలన్. ౧౪౦

కం. పితృమాతృ సుత సహోదరు । సుతలన్ విక్రయము సేసి సొమ్ములు గొని దు
ర్గతిపాలై మతిహీనతఁ । బతితులగుదు రెల్ల బ్రాహ్మణసీమల్. ౧౪౧

కం. వేదంబుల నమ్ముచు మ । ర్యాదఱ్ఱిడి ధర్మపథము లమ్ముచు శ్రుతిసం
వాదంబు లమ్ముకొనుచుం । బోదురు పాపిష్ఠులగుచు భూసురసీమల్. ౧౪౨

తే.గీ. పంచరాగమంబులఁ బాంచరాత్ర । పద్ధతులనెల్ల నగిరి నిపత్తులంది
పాడిదప్పి చరింతురు పాటలార । పాపులై పోదు రో బ్రహ్మబంధులార. ౧౪౩

కం. మాతల కన్యల భగినుల । నాతతకామోపకాంక్షలై కలయుచు వి
న్యాతత్పరులై చెడియెద । రాతంకములేక బ్రాహ్మణాధములారా. ౧౪౪

కం. మీవంశము మీపుత్రులు । మీవనితలు నెల్లవారు మీవలె మచ్ఛా
పావిష్టులగుచుఁ బుణ్యా । భావుల రయ్యెదరు బాడబాధములారా. ౧౪౫

వ. అని యిట్లు శపియించి గౌతమమహర్షి దేవీమందిరంబునకుం జని దర్శించిన బ్రాహ్మణకృతియు, గౌతమశాపంబును నెఱింగి విస్మయంబంది గౌతముం జూచి మునివర్యా! నీవు బ్రాహ్మణులకుం జేసిన యుపకారంబు మూఢిచెం బోసిన నేయివిధంబై, పామునకుం బాలు పోసిన విధంబున నెదురువచ్చె. వారి దుష్ప్రయత్నంబు వారలనే బాధించునదియు నయ్యె. వారు త్రవ్వుకొనిన గోతిలో వారె పడియెదరుకాని నీ వింతట నుపశమింపుమని చెప్పి యనిచిన గౌతముం డాశ్రమంబునకుం జనియె. నంత బ్రాహ్మణులు శాపానుభవవ్యాపారులై దుఃఖించి యెల్లరుంగూడి లజ్జావనతాంగులై గౌతమముని సమీపంబు సేరి కటాక్షింపుమని యనేకవిధంబులం బశ్చాత్తప్తులై వేడినఁ గరుణాపూర్ణహృదయుండగు నమ్మునిశ్రేష్ఠుండు వారలం జూచి నావాక్యంబు రిత్తవోదు, కృష్ణావతారపర్యంతంబు మీరు నియతధర్మప్రవర్తనల నిలిచియుండుడు, తదనంతరంబునఁ గలియుగంబు ప్రాప్తంబయ్యెడు. నప్పుడు మదీయ శాపక్రమంబు తప్పక మీరు లభించెదిరి. నాశాపంబు వేఁడిమి నడంచుకొను తలంపులు మీకుం గలవేని గాయత్రీదేవిపాదాబ్జంబులు సేవింపుడు. అని చెప్పిన విని బ్రాహ్మణులు శాంతినొంది చనిరి. వెండియుఁ గాలక్రమంబునం గలియుగంబు ప్రాప్తంబగుఁడు బ్రాహ్మణులు. ౧౪౬

కం. ఓపరు సంధ్యల వార్చుట । కేపారఁగ వేదభక్తి యింతయుఁ గన రా
శావము లగ్నుల విడుతురు । పాపులు కలియుగమునందుఁ బ్రాహ్మణు లధిపా. ౧౪౭

కం. శ్రీపరదేవిం గొలువరు । కాపాలికులగుచు జైన కౌలికులు వృథా
రేపాంక శంఖ చక్రులు । పాపులు కలియుగమునందు బ్రాహ్మణు లధిపా. ౧౪౮

కం. కోపులు పరకీయా దు । ర్వ్యాపారులు నీచమతులు నల్పాయువులు గుం
భీపాకమునం బడుదురు । పాపులు కలియుగమునందు బ్రాహ్మణు లధిపా. ౧౪౯

వ. కావున మానవేంద్రా । నీకు సర్వదా దేవీధ్యానంబు కర్తవ్యం బని చెప్పి వ్యాసుండు మరియు, ౧౫౦

—: మణిద్వీపవర్ణనము :—

పక్రగతి రగడ.

బ్రహ్మలోకమునకు నూర్ధ్వభాగమందుఁ జెల్వుమీఱు
బ్రహ్మమైన సర్వోత్కృష్టమంబు దానినే మణి
ద్వీప మండ్రు సర్వజగదధీశమహిమ నొప్పియుండు
లోప మెందు లేక సర్వలోకనాథు మిదిరి తొల్లి
దేవిచేత నద్ది నిర్మితి స్వహించి యుంచె నిప్పు
డది నెన్నఁగండె బ్రహ్మదేవుఁడైన శేషుఁడైన
నీ సమ ప్రదేశములు మహీతలంబు నింగి పై
లాసలోక మెన్న నద్విలాసమున కసంగలే ప
బంతులిలఁ దనుప దాని గొప్పతనము సెప్ప నవ్వై
కుంఠమైనఁ బోలలేదు గోజగంబు పొగడనగునె
జగమునకును గొడుగువలెనె చల్లదనము నిచ్చుచుండు
నొగిఁ దలిచ్చుచుండుఁ బెక్కుయోజనములు నిడివి గలిగి
పరగ దానిఁ జుట్టియుండుఁ జాలవెల్లి దట్టమగుచుఁ
దరగలందుఁ జల్లదనము దనరుచుండు నిరత మోలి
జరుగుచుండు లెక్కపెట్టఁజాల మెన్ని యోడ లెపుడు
గురుతమీఱు గొప్పరత్నకంబు తీరమందుఁ దనరు
కోట యేడు యోజనములఁ గొమరు మిగులు దాని యెత్తు
దాటనీరు వివిధశస్త్రధారులైన భటులు గాచి
మీరు నాల్గు ద్వారములను మెప్పుగాంచుచుండు దాని
ద్వారపాలకులును నచటఁ దప్పకెంద్రు నూర్వు రెలమి
వాసిమీఱు దేవభక్తవరులు వారు దేవిఁ జూడ

నానతోడ వచ్చువారి సంఖ్యయుండ్రు దీనిజాడఁ
ఒక వియాన శతము నాదికంబు ఘంటికాయుతంబు
గములయందుఁ జక్కదనము గలుగు హారము లెన్నియెన్ని
వెలరి వేత్రహస్తకోటి కింకరావళంబు లెన్ని
అయగువారు వచ్చువారు నెనువసుల పంక్తు లెన్ని
కొలఁకు లెన్ని వాగు లెన్ని గుంట లెన్ని చెఱువు లెన్ని
అలవికాదు లెక్కసేయ నలుఁదోట లెన్ని యెన్ని
గోపురంబు లెన్ని వృక్షకోటు లెన్ని వప్ర లెన్ని
పూవు లెన్ని కాయ లెన్ని పూపు లెన్ని ఫలము లెన్ని
యెల్లకాల మొక్కరీతి నెలవు నందుఁ గల్గియుండుఁ
జల్లగాలి వీచుచుండు సర్వము సువాసలందు నిండి
కమ్మతావి యెల్లయెడలఁ గలిగియుండు సంతతంబు
కొమ్మలందుఁ గోకిలములు గూయుచుండు మెండుగాను
నిమ్మ దబ్బ జేమ పనస నీప సరళ లోధ్ర పాద
పమ్ము లామ్రము కర్జూర పారిజాత పాటలంబు
లగరు దేవదారు కాంచ నాశ్వకర్ణ తాల కోల
పృగు తమాల నాగ కుంద బిల్వ పిప్పలాబ్జ బంధు
జీవ కనక సప్తపర్ణ శింశుమార వృక్షసమితి
చేవమీఱఁ గనుల కింపు సేయుచుండు నెల్లయెడల. ౧౫౧

సీ. కోయిలల్ చిగురాకు కొమ్మలపై నెక్కి కుహూ కుహూ యనుచును పేర్కొఁ గూయుచుండఁ
బూవుఁదేనియ లాని పోతరించిన గండుతుమ్మెదల్ రొదసేసి ఝుమ్మనంగ
కమ్మగాయలు మెక్కి కడుపులు నించి రాచిల్కగుంపులు ముద్దు పల్కుఁ బల్క
గుడిగూళ్ళలో నుండి గుబగుబలాడుచుఁ బారావతములు శబ్దముల నెఱప

తే గీ. కొలకులందును రాయంచ లుశిపొసర్పఁ । గొయ్యవంకలు పొదలలో గుబ్బటిల్ల
చాటుశబ్దప్రపంచంబు జనకమనఁగఁ । దేజరిల్లెడిఁ జుమి మణిద్వీప మధిప. ౧౫౨

సీ. కొలఁకుల నెఱనీటి చలికి నెచ్చెలియైన తూఁడుగాడుపుసోకు తోడుపడఁగ
కల్పవృక్షమునీడ గదసి చందురురాతి కుదురుటోదియ యింపుగులికి వాలయు
సంచిగంధపుచెట్ల మఱఁగి సొంపుగ వీఁచు వరినాలితెమ్మెరల్ సొలసి తాక
పొదరిండ్లలో రాలు పుప్పొడి బుక్కాయిఁ గలసి క్రొవ్విరితిన్నె చలువపఱీన

తే.గీ. సరస సైకతములమీద జదురుసేయ। నచ్చరల ముత్తైసరులు శైత్యములు గుఱియ
స్పర్శసర్వస్వమున కిదే జనకమనఁగ । దేజరిల్లెడిఁ జుమి మణిద్వీప మధిప. ౧౫౩

సీ. వెలఁగి కుంచెలువిప్పి జలదాధ్వమున నిక్కి బిలిసి నెమళ్ళు పైపై నటింప
సమృతవాపితటవ్యాపి భాసుర రత్నసోపానశుభశోభ చౌకళింప
భూరి గారుత్మత ద్వారబంధంబుల బంగారుమేడలు పరిఢవిల్ల
నింద్రనీల స్తంభ చంద్రశాలాగ్ర సుందరమణికాయమానములు తనర

తే.గీ. చారుముక్తాఫలస్తోమ తోరణములు । స్ఫాటికోపలకుట్టిమస్థలులు దనర
సకలరూపంబులకు నిదే జనకమనఁగ । దేజరిల్లెడిఁ జూమి మణిద్వీప మధిప. ౧౫౪

సీ. తియ్యమామిడికోనఁ దిప్పుడు పాలేటికాల్వల పోఁగడలతిన్నె మొలచినట్టి
పొలుపుగడలమీదఁ బెరిగిన ద్రాక్షపందిళ్ళచేరువఁ బూవుఁదేనెబోటె
గట్లఁదాచిన కలకండరాపొడి ముమారముకెక్కు ఖర్జూరసమితి నాను
సమృతవాపుల రసండాను నచ్చరపూఁబోఁడుల వాతెర ల్పూని క్రోలు

తే.గీ. చారుశృంగారరసమార్గచాతురైన । సూరివర్గంబు సందందఁ జూడ నొప్పి
సకలరసభావమున కిదే జనకమనఁగ । దేజరిల్లెడిఁ జూమి మణిద్వీప మధిప. ౧౫౫

సీ. సాంబ్రాణిగోడలఁ జందనదారువుల్ సవరించిన మదుళ్ళ నిక్కుఁదనము
పునుఁగుపిల్లులమంద కనుఁగొనై చెలఁగాడు కస్తూరిమృగముల గముల సొంపు
విరిజాజితోఁపాల వెన్నె మంచపల్లి విల్లిగ మున్న మల్లెవా త్రిన్నదనము
పొన్నపూఁబొదలగుంపు బోదెల్ క్కల నెలపూఁత నింపెసలారు పొగడ సొగసు

తే.గీ. సంపెఁగియును లవంగంబు జాజికాయ । మెసవి వసుఁదెంపుఁ గూనతెమ్మెరల సొబగు
జెనకి గంధంబులు నెల్ల జనకమనఁగ । దేజరిల్లెడిఁ జూమి మణిద్వీప మధిప. ౧౫౬

తే.గీ. కంచుకోటకు సప్తాలఁ గడఁగి తామ్ర । సాల మలరారు నెన్న నీ సాలమునకు
నసుర నేడయి తగు యోజనములయెత్తు । వినుము నడుమను జతురస్ర పృథివి గలదు. ౧౫౭

ప. తామ్ర కాంస్య సాలంబులనడుమఁ గల్పవృక్షవాటిక గలదు. వాని పూవులును, బత్రంబులును బంగారువన్నె గలవని యందలి బీజంబులు రత్నంబులై యుండు. వాని వాసనలు దశయోజనపర్యంతంబు వ్యాపించు. నవ్వనంబు సురక్షితంబు. ఋతుసంబంధంబులేక యనిశంబు దేజరిల్లెడి. నందుఁ బుష్పసింహాసనాసీనుండై, పుష్పఛత్రవిరాజితుండై, పుష్పభూషణభూషితుండై, పుష్పాసవమత్తుండై, మధుశ్రీయు, మాధవశ్రీయు నను నిరువురు భార్యలం గూడి దివ్యగంధర్వాంగనాగానంబు లాలింపుచుఁ, గ్రీడించుచు వసంతుఁ డవ్వనంబుఁ బరిపాలించుచుండు. నత్తామ్రసాలంబు గడవఁ బూర్వోక్తంబైన యౌన్నత్యంబు గల్గి సీసప్రాకారంబు శోభితంబగు. తామ్ర సీస సాలంబుల నడుమ సంతానవృక్షవాటి కలదు. దాని పుష్పంబులు దశయోజనగంధిలంబులు, హిరణ్యాభంబులు, నిరంతర వికసితంబులు, వాని ఫలంబులు మధురంబులు, నమృతద్రవసంయుతంబులునై యుండు, శుక్రశ్రీయు, శుచిశ్రీయు నను నిరువురు భార్యలం గూడి గ్రీష్ముండు

పాలింపుచుండు. నతండు నానాసిద్ధపరివృతుండై, దేవసమన్వితుండై, విలాసినీబృంద వివిధోపచార వినోద విలసితుండై యుండు. అవ్వల నారకూటమయావరణంబు గలదదియు నింతియ యౌన్నత్యంబుగలిగి చెలువొందు. సీసాకూట సాలంబుల నడుమ హరిచందన వృక్షవాటి గలదు. అందు విద్యుత్పింగళనేత్రుండును, జీమూతకవచుండును, మేఘవాహనుండును, వజ్రనిర్ఘోషముఖుండును, ఇంద్రచాపధరుండును నై యసంతవారిధారలం గురియించుచు నభశ్శ్రీయు, నభస్యశ్రీయు, సురసయు, రసమాలినియు, అంబయుం, దులయు, నిరత్నియు, భ్రమంతియు, మేఘయంతియు, వర్షయంతియుం, జిబునికయు, వారిధారయు నను పంద్రెండుగురు శక్తులతోఁ గ్రీడించుచు వర్షర్తునాయకుండు దానిం బాలించుచుండు. నిరంతర నవపల్లవ, నవలతికాన్వితంబులైన వృక్షంబులును నిచ్చలునుం బచ్చనిరంగుల విచ్చలవిడిం బెరుగు పచ్చికపట్టులును, విడువక పారు నదీ నద ప్రవాహంబులును, రాగిజనచిత్తంబులంబోలెఁ గలుషంబులైన యుదకంబులతో నొప్పు సరోవరంబులు పెక్కులు గలవు. మఱియు దేవికిం గర్మకారులగు దేవతలును, సిద్ధులును నందుఁ గలరు. దేవ్యర్థంబులయిన వాపీ, కూప, తటాకంబులుం గలవు. సుందరులగు నంగనాజనంబులుందురు. దానిం దాటి నన నంతియ యెత్తైన పంచలోహాత్మక సాలంబుఁ గలదు. ఆరకూట పంచలోహ సాలంబుల నడుమ మందారవాటిక కలదు. అది నానాపుష్పలతాకీర్ణంబును, నవపల్లవశోభితంబునై యుండు. ఇష్టలక్ష్మియు, నూర్జలక్ష్మియు నను నిరువురు భార్యలతోఁ గూడి శరదృతునాయకుం డధిష్ఠాతయై వర్తిల్లు. భార్యలతోడ సిద్ధు లందు వసింతురు. పంచలోహవరణంబున కవల నంతియ యెత్తై దీప్యమానంబై మహాశృంగంబై రౌప్యసాలకంబు తేజరిల్లు; నందు సంతతప్రసూనస్తబకాన్వితంబై, దశయోజనగంధిల బకుమాకీర్ణంబై. దేవీకర్మకారిగణసహితంబై పారిజాతవాటి వాటిల్లు. సహశ్రీ, సహస్యశ్రీ యను నిరువురు భార్యలతోఁ గ్రీడింపుచు హేమంతఋతునాయకుండు సాయుధుండై రాగిజనంబుల రంజిల్లంజేయుచు దానిం బాలించుచుండు. నందు దేవీవ్రతకారులగు సిద్ధులు వసింతురు, రౌప్యసాలాసంతరంబున సౌవర్ణప్రాకారంబు భాసిల్లు. రౌప్య సౌవర్ణ ప్రాకారంబుల నడుమ నవపుష్పపల్లవశోభమానంబైన కదంబవాటి వర్తిల్లు, నందుఁ గాదంబరీ ధారలు గురియుచుండు. తదనుభవానందమగ్నులై యచ్చటివార లుందురు. తపశ్శ్రీ, తపస్యశ్రీ యను నిరువురు భార్యలతోఁ గ్రీడించుచు శిశిరర్తునాయకుండు దానిం బాలించుచుండు. దేవీ దాస్యకారులగు సిద్ధు లందు వసింతురు. తదుత్తరంబునఁ బుష్యరాగమయంబైన యావరణంబు గలదు. అది కుంకుమారుణవిగ్రహంబు. దానియందుఁ బుష్యరాగ

మయస్థలంబులును, బుష్యరాగమయవృక్షంబులును సమస్తంబు పుష్యరాగమయంబై యుండు. రత్నసాలాదులయందెల్ల నిట్టులనె యని భావించునది, ఆ సాలంబునందు. ౧౫౮

సీ. రాజితంబగు పుష్యరాగంపుఁగోటలో నఖిలసరోజగర్భాండములను
గల దిశాపతులు వర్తిలుచుందురు సమష్ట్యాత్మరూపులగుచు నతిముదమున
నందు నింద్రుం డుండు నాయకంబునకు నెక్కుడై యొప్పు నైరావతాధిరూఢు
డై వజ్రహస్తుఁడై యమరసేనావృతుఁడయి యా శతక్రతుడు పొల్చు

తే.గీ. అచ్చరలతోడ, శచితోడ నతనిపరెనె। యంగనలఁగూడి వహ్నియు యముఁడు రాక్ష
సుండు వరుణుం డనిలుఁడు శ్రీదుండు శివుఁడునందు నుండురు భటులతో నవనినాథ! ౧౫౯

వ. మఱియు నగ్ని యాగ్నేయంబున స్వాహా స్వధాయుక్తుండై, నిజవాహన భూషాఢ్యుండై, నిజదేవగణ పరివృత్తుడై యుండు. యముఁడు యామ్యదిశను దండధరుండై, స్వభటపరివేష్టితుండై, చిత్రగుప్త పురోగముండై, నిజశక్తితోఁ గూడి విహరించు. నిఋతి నైరృతి దిగ్భాగంబున రాక్షసపరివృతుండై, నిజశక్తియుతుండై వసియించు. వరుణుండు పాశధారియై మహామీనసమారూఢుండై, వారుణీమదవిహ్వలుండై, నిజశక్తిసమాయుక్తుండై, నిజయాదోగణాన్వితుండై, వరుణానీరతాంబులుండై వారుణదిగ్భాగంబునం బ్రవర్తిల్లు. వాయుదేవుండు వాయవ్యకోణంబున వాయుసాధన సంసిద్ధులగు యోగులచేఁ బరివృతుం డగుచు, ధ్వజహస్తుండై, విశాలాక్షుండై, మృగవాహనంబు నెక్కి మరుద్గణంబులు గొలువ భాసమానుండై యుండు. కుబేరుం డుత్తరంబున యక్షాధిపత్యంబు సేయుచు వృద్ధియు, బుద్ధియు నను శక్తులంగూడి నవనిధులతో నలరుచుఁ దుందిలుండై మణిభద్రుండునుఁ, బూర్ణభద్రుండును, మణిమంతుండును, మణికంధరుండును, మణిభూషణుండును, మణిమాలుండును, మణికార్ముకుండును మొదలుఁగాగల యక్షసేనాపతులం గూడి నిజశక్తి యుతుండై క్రీడించు. రుద్రుం డీశానకోణంబున కధీశ్వరుండై నిజచాపశరధిబాణాన్వితుండై, శూలధరులును, వికృతాస్యులును, కరాళవదనులును, వమద్వహ్నిముఖులును, దశహస్తులును, శతపాణులును, సహస్రభుజులును, దశపాదులును, త్రినేత్రులు, నుగ్రమూర్తులును రుద్రాధ్యాయంబునం జెప్పఁబడిన భూచరులును, వియచ్చరులును నగు రుద్రులతోడం గూడి రుద్రాణీకోటిసహితుండై, భద్రకాళ్యాదిమాతృకలతో నానాశక్తి సమావిషడామర్వాది గణావృతుండై, వీరభద్రాది సమన్వితుండై, ముండమాలాధరుండై. నాగవలయుండై, నాగకంధరుండై, వ్యాఘ్రచర్మపరీధానుండై. గజచర్మోత్తరీయుండై, చితాభస్మలిప్తాంగుండై. ప్రమథాదిగణావృతుండై. డమరునాదంబు సేయుచు భూతసంఘసమావృతుండై భూతవాసుండై వర్తించుచుండు. మఱియు, ౧౬౦

ఆ.వె. పుష్యరాగసాలమునకు నవ్వలఁ బద్మ । రాగమణుల కోట రహి వహించు
దానియెత్తు సూడ దశయోజనంబులు । విపులరమ్యగోపురములు గలవు. ౧౬౧

సీ. పద్మరాగస్తంభ భాసితంబై యుండు మండపశతక సమ్మండితంబు
విద్య లర్వదినాల్గు వీరలై నడుపును నానాభరణసాధనములఁ బూని
ప్రత్యేకవిష్టపపాలినులై పరిచారికలను గూడి స్వస్వలోక
జనులతో మరియు వాహనహేతిధనముతో వారిపేళ్ళను విను పటున నధిప

తే.గీ. పింగళాక్షి విశాలాక్షి వృద్ధియును స । మృద్ధయును శ్రద్ధయును దాని వెనసి స్వాహ
స్వధయు మాయ వసుంధర సంజ్ఞ లోక । ధాత్రి సావిత్రి పిదప గాయత్రి మరియు. ౧౬౨

సీ. ఒగి త్రిదశేశ్వరి యును రూప బహురూప సౌరిది చస్కంద యచ్యుతయుఁ బ్రియయు
విమలయు నరుణియు సమలయు నారుణి ప్రకృతియు సృష్టియు వికృతియు స్థితి
సంహృతి సంధ్యయు సతి, హంసి, మర్దిక, వజ్రికయును నాకవాస మాత
భగవతి దేవకి పంకజాసనయును ద్రిముఖి యన్యయును సప్తముఖి యపల

తే.గీ. దేవతా పూర్వదేవ మర్దినియు సూర్య । కేశి లంబోష్ఠి బహుశీర్ష గీతచరిత
యగు వృకోదరి రథరేఖ యబ్జరేఖ । గగనవేగయుఁ బవనవేగయును సంద్రు. ౧౬౩

సీ. వయివయి మదనాతురయు సునంగయు నంగమథనయు నంగమయయు ననంగ
మేఖలయును బేరమించిన విశ్వరూపయు సురాదికయును క్షయకరియును
నక్షోభ్య సత్యవా గంచిత వివిధరూపయు శుచివ్రతయును వాగధీశ
యును సుదారయు నాఁగ లొప్పారుదురు వీరు జిహ్వల నిప్పులు చెఱఁగుచుండ్రు

తే.గీ. ఏడుసంద్రంబులను ద్రావి యునికి గ్రుంగి । గారి సంధించి సకల జగంబు వమరి
వైతు మనుదురు సరుణేక్షణాంతలయి । విఘూర్ణ మొనర్చుచుండు రుర్వీతలేశ ౧౬౪

వ. వీరలందఱును శరశరాసనధారిణులును, యుద్ధోత్సుకలును, దంష్ట్రికటకటారవబధిరీ
కృతదిఙ్ముఖులును, పింగోర్ధ్వకేశలును, అక్షౌహిణీ సేనాసమేతలు నై యుంద్రు.
ఒక్కొక్కశక్తి లక్షబ్రహ్మాండంబుల నాశనంబుసేయు సామర్థ్యంబుగలిగియుంద్రు. శతా
క్షౌహిణులసేనయు నంతియె సామర్థ్యంబు గలిగియుండు. రథ గజ తురంగంబులు లెక్కింప
నలవికాదు. పద్మరాగసాలంబునకుఁ దిమ్మట గోమేధికమణినిర్మిత సాలంబు గలదు.
దాని యెత్తు పదియోజనంబులు. ఆ రెండుకోటల నడుమ భూమి జపాపుష్పసన్నిభంబు.
నిఖిల వక్షి వృక్ష వైదూర్య స్తంభ సదన గోపురాదులు గోమేధికమయంబులు. అందుండు భగ
వతికి ముప్పదియిద్దరు శక్తులు గలరు. గోమేధికమయంబులగు శస్త్రంబులు ధరియింతురు.
వారికిఁ బ్రత్యేకలోకంబులు గలవు. వారు పిశాచవదనలు. స్వలోకవాసులచే నిరంతరంబు
పూజింపబడుచుందురు. భింది భింది, ఛింది ఛింది, దహ దహ యని పలుకుచుంద్రు.

నిరంతరయుద్ధోత్సుకలై యుండును. ఒక్కొక్కశక్తికి పదేసియక్షౌహిణుల బలగంబుండు. ఒక్కొకశక్తికి లక్ష బ్రహ్మాండంబుల సశింపజేయు సామర్థ్యంబు గలిగియుండు. సెచ్చటి రథ గజాశ్వాదు లగణ్యంబులు. వారి నామంబులు వివరించెద వినుము. విద్యయు, హ్రీయు, పుష్టియు, ప్రజ్ఞయు, శినీవాలియు, కుహూవును, రుద్రయు, వీర్యయు, ప్రభయు, నందయు, పోషణియు, బుద్ధిదయు, శుభయు, కాళరాత్రియు, మహారాత్రియు, భద్రకాళియు, కపర్దినియు, వికృతియు, దండినియు, ముండినియు, చంద్రఖండధారిణియు, శిఖండినియు, నిశుంభశుంభమథినియు, మహిషాసురమర్దినియు, నింద్రాణియు, రుద్రాణియు, శంకరార్ధశరీరిణియు, నారాయణియు, త్రిశూలినియు, పాలినియు, నంబికయు, నాహ్లాదినియు నని చెప్పంబడుచుందురు. వీరికిం గోపంబు కల్గినప్పుడు బ్రహ్మాండనాశనంబు గలుగు. వీరలకు బరాజయంబు లేదు. గోమేధికసాలంబున కవ్వల వజ్రమణిమయాపరణంబు గలదు. అది నవవృక్షసముజ్జ్వలంబు. అందుండు గృహారామక్షేత్ర వృక్షాలవాలాదులన్నియు వజ్రమయంబులు. అందు జగదంబ పరిచారికలు చరియింతురు. ఒక్కొక్కతెకు లక్ష దాసు లుండురు. కొందఱు వీవనల, గొందఱు బంగారుగిన్నెల, గొందఱు తాంబూలదళంబులం, గొందఱు ఛత్రంబులం, గొందఱు చామరంబులం, గొందఱు వస్త్రంబులం గొందఱు పుష్పంబులం, గొందఱు ముకురంబులం, గొందరు కుంకుమలేపంబులం, గొందరు కజ్జలపాత్రంబుల ధరించికొని కనిపెట్టియుందురు. కొందరు పాదసంవాహనంబులును, గొంద ఱలంకారంబులం జేయుచుందురు. దేవీకృపావేశవశంబున వారు తృణీకృతజగత్త్రియులై యుందురు. వారి పేళ్ళు క్రమంబున వివరించెద వినుము. అనంగరూప, అనంగమదన, సుందరి, మదనాతుర, భువనవేగ, భువనపాలిక, సర్వశిశిర, అనంగవేదన. వీఱలందఱును విద్యుద్వల్లీ సమానాంగులును, క్వణత్కాంచీగుణాన్వితలును, రణన్మంజీరచరణలును, సర్వకార్యకుశలలును, వేత్రహస్తలును నై వరగుచుందురు. వీరు ప్రాకారబహిర్దేశంబు నెనిమిదిదిక్కుల నుందురు. వీరికి వజ్రమయగృహంబులు గలవు. వజ్రప్రాకారంబు గడచిపోవ వైడూర్యసాలంబు గలదు. అందు వాపీ కూప తటాకాదులన్నియు వైడూర్యమయంబులు. బ్రాహ్మ్యాది నామంబుల నిజగణంబులతో శక్తులు వసింతురు. బ్రాహ్మియు, మహేశ్వరియు, కౌమారియు, వైష్ణవియు, వారాహియు, నింద్రాణియు, జాముండయు, నెనిమిదవదై మహాలక్ష్మి. వీరు మాతలు, బ్రహ్మరుద్రాది దేవతలకు సమాకారలై ప్రవర్తిల్లుదురు. వీరు స్వస్వసేనాసమావృతలై యుందురు వారికి గజ, తురగ, శిబికా, హంస, సింహ, గరుడ, మయూర, వృషభ, స్యందనాదులు కోటులతరబడి నుండు. బహుచిహ్నచిహ్నితంబులగు విమానంబు లనేకంబులు గలవు. వైడూర్యమణిసాలంబునకుం బిమ్మట దశయోజనోన్నతంబై యింద్రనీల

మణిసాలంబు గలదు. దాని నడుమ నవ్వియు నింద్రనీలమయంబులు. మఱియు బహు
యోజనవిస్తృతంబై, షోడశారంబై, దీప్యమానంబై, సుదర్శనసమంబై పద్మంబు
దనరారు. దానియందు షోడశశక్తుల స్థానంబులు గలవు. అవి సర్వోపస్కారయుక్తంబులు.
కరాళియు, కరాళినియు, సుమయు, సరస్వతియు, శ్రీయు, దుర్గయు, సుషయు, లక్ష్మియు,
శ్రుతియు, స్మృతియు, ధృతియు, శ్రద్ధయు, **మేధయు**, మతియుఁ, గాంతియు, నార్యయు
ననుపదియాఱ్వురు శక్తులు. నీలనీరదసంకాశలు, కరవాలహస్తలు, ఖేటకధారిణులు,
యుద్ధోత్సాహసమేతలు. వీరు జగదంబ సేనానాయికలు. వీరెల్లరు బ్రహ్మాండశక్తులం
బాలించుచుందురు. నానావిధరథ సమారూఢలై, పరాక్రమవతులై, నానాశక్తులం గూడి
వసింతురు. ఇంద్రనీలసాలంబున కవల దశయోజనోన్నతంబైన ముక్తాప్రాకారంబు గలదు.
మధ్యప్రదేశంబు పూర్వోక్తనిభంబు. అందు జగద్వార్తాప్రబోధికలగు జగదంబమంత్రిణు
లుందురు. వీరు దేవితో సమానంబులైన భోగంబులు గలవారు. ఇంగితజ్ఞలు, పండి
తలు, సర్వకార్యకుశలలు, స్వామికార్యపరాయణలు, చతురలు, అతిసుందరులు,
నానాశక్తిసమాయుక్తలు నయి జ్ఞానశక్తిచే సర్వసమాచారంబులు గ్రహింతురు, అనంగ
కుసుమ, అనంగకుసుమాతుర, అనంగమదన, అనంగమదనాతుర, భువనపాలిని, గగన
వేగ, శశిరేఖ, గగనరేఖ, పాశాంకుశ, వరాభయధారిణి, అరుణవిగ్రహ అను నామంబు
లచే వర్తిల్లుదురు. ముక్తాసాలానంతరంబు మరకతసాలంబు వర్తిల్లు. దాని పొడవు దశ
యోజనప్రమాణంబు. అది షట్కోణయుతంబు, పూర్వకోణంబునఁ జతుర్వక్త్రుండై,
గాయత్రీసహితుండై, కుండికాక్షపాశాభయదండాయుధధరుండై ధాతయు, గదాయుధ
ధారిణియగు గాయత్రీదేవతయు, మూర్తిమంతంబులైన వేదశాస్త్రపురాణేతిహాసంబులును
వానిం గొల్చుచుండు. రెండవదగు నిఋృతికోణంబున సావిత్రీసహితుండై మహావిష్ణుం
డుండు. మూడవకోణంబగు వాయుకోణంబున సరస్వతీసహితుండై రుద్రుం డుండు.
రుద్రభేదంబులును, గౌరీభేదంబులును మూర్తిమంతంబులైన చతుష్షష్ట్యాగమంబులు నం
దుండు. నాల్గవదియగు నగ్నికోణంబున రత్నకుంభ మణికరండకంబులం బూని ధననాయ
కుండగు కుబేరుండు మహాలక్ష్మీసమేతుండై యుండు. నైదవదగు వారుణకోణంబున
రతిసమేతుండై, పాశాంకుశధనుర్బాణసమేతుండై, శృంగారమూర్తియైన మన్మథుం
డుండు. ఆఱవదియగు నీశానకోణంబునఁ బుష్టిసమన్వితుండై, పాశాంకుశధరుండై,
వీరుండై విఘ్నహర్తయైన గణేశుం డుండు. మరకతసాలంబు గడచిన నూఱామడయెత్తు
గల్గి కుంకుమారుణంబైన ప్రవాళసాలంబు వర్తిల్లు. నందు పంచభూతాధిదేవతలగు హృల్లే
ఖయు, గగనయు, రక్తయు, గరాళికయు, మహోచ్ఛుష్మయుఁ, బాశాంకుశవరాభయధారిణులై,
మితభూషణలై, దేవీసమానవేషాఢ్యలై, నవయౌవనగర్వితలై వసియింతురు. ప్రవాళసాలంబు
విడిచిచన బహుయోజనవిస్తీర్ణంబై నవరత్నమయసాలంబు వర్తిల్లు. నందు దేవ్యవతారంబు

యుండ్రు. వారు దేవీసమానప్రభలు, జ్ఞానరూపిణులు నై యుందురు. సప్తకోటి మహా
మంత్ర దేవతలు నిచ్చటను యుందురు. నవరత్నమయసాలంబు దాటి పోవ, మహనీయ
చింతామణిప్రాకారంబు వర్తిల్లు. నది యనుపమానంబు దాని వర్ణింప నెవ్వరితరంబు?
అదియే దేవీసదనంబు. ౧౬౫

సీ. చింతామణులకోట యంతరంబున నాలు మండపంబులు మహామణియుతములు
కోటిసూర్యులతోడ దీటైన ప్రభలతోఁ బను సహస్రస్తంభసంయుతములు
మహితమౌ శృంగారమండపం బొక్కటి యలుపైన ముక్తిమండపము నొకటి
మండిత సుజ్ఞానమండపం బొక్కటి యేకాంతమండపం బెసఁగ నొకటి
తే.గీ. మెఱయు వానికిఁ జుట్టు గాశ్మీరవనిక। మల్లికాకుందవనికయు నుల్లసిల్లె
తానవర్తియుఁ బుష్కలస్థానములును। వాని వర్ణింప వేనోళ్ళవారి తరమె? ౧౬౬

వ. మఱియుం గుంకుమమణిసోపానశోభితములగు మహాపద్మాటవి సుధారససంపూర్ణంబై
యుండు. హంస కారండవాది పక్షిసంఘంబు లక్షీణంబులై యుండు. శృంగారమండ
పంబున వివిధస్వరంబులతో దేవీసమూహంబులు గానంబు సేయుచుందురు. సభాసదులు
దేవతలు. సభామధ్యంబునఁ జగదంబ కొలువు సేయుచుండు. ముక్తిమండపమధ్యంబున
శివ, బ్రహ్మానందమయియై యుండు. జ్ఞానమండపంబున జ్ఞానోపదేశంబు సేయుచుండు.
చతుర్థంబగు నేకాంతమండపంబున జగన్మాత మంత్రులతోఁగూడి జగద్రక్షాచింతనంబు
సేయుచుండు. చింతామణిమయంబగు గృహంబున శక్తితత్త్వాత్మకంబులగు సోపానదశ
కంబుతో నలరు మంచకం బొక్కటి శోభిల్లు. బ్రహ్మయు, విష్ణుండు, రుద్రుండును,
ఈశ్వరుండును మంచకంబునకు ఖురంబులుగా నుందురు. ఫలకంబు సదాశివుడు. దాని పై
మహాదేవుండగు పరమశివుండు వర్తిల్లు. లీలార్థంబు శక్తి యొక్కతయ స్త్రీపురుష
దేహంబుల రాజిల్లునని తెలియునది. ఆ మహాదేవి నభినుతింప నెవ్వని తరంబు? ౧౬౭

సీ. శతకోటికందర్పసమసుందరాంగుండు ముక్కంటియును నైన మోహనాంగు
రత్నభూషణుఁడు సారంగాభయవరదు వరముల బాహుల వరలువాఁడు
పదియునారైన యబ్దముల యీడగువాఁడు నఖిలలోకాధీశుఁ డైనవాఁడు
కోటిసూర్యులతోడ దీటైన ప్రభవాఁడు శీతాంశుశతకోటి శీతలుండు
తే.గీ. వసువహ్నిస్ఫటికమూర్తి యైనవాఁడు। మోహనుండును [illegible] మెఱయువాఁడు
మేలువారలలోనెల్ల మేలువాఁడు। నైన పురుషు నెడమతొడ నంబ కులుకు. ౧౬౮

సీ. నవనవరత్నగణప్రాంచితంబగు రాణ జెన్నొందు నొడ్డాణ మొప్ప
వైడూర్యమణివిభాప్రాప్త దిగ్వలయములౌ నవరంజిభుజకీర్తు లవఘళింప

మెఱుఁగు చెక్కులకాంతు లొలయించి శ్రీచక్ర తాటంకములు తళతళ యనంగ
నరచందమామయొయ్యారంబు నెగడు లలాటభాగంబులు బలు సొబగు చూప

ఆ.వె. మోవి దొండపండు ముద్దులు సవరింప । నెమలిపించెపుముడి నిగుడి మెఱయ
తొంటులీల మృగమదంపు నామము గుల్క । చవులుజిల్కుమాటలయు రహింప. ౧౬౯

సీ. నాటుచింతామణి నాఁగ నుప్పొంగుచుం త్రైపురవేదిక బలాకి సిద్ధిగుల్క
కర్పూరమును మంచిగంధంబు పునుఁగును మలఁచిన ఘనకస్తురి చెలువముల
చిత్రవిచిత్రమునైన చిత్తారునంతో కనకమంచపు గంధపరిష్వ
దాడిమీఫలదీప్తి దంతపఙ్క్తి యొసంగ పర్ణీరిరీతిరంగై యగును

తే.గీ. అబ్జగతభృంగసముపదనాలక లోలు । రాజదంతనిభాస్యమై జాహ్నవీన
దీజలావర్తనాభియై దివ్యతల్ప । ముద్రికాంగుళియై జగన్మోహినియగు. ౧౭౦

సీ. వెలిదమ్మిరేకులవలె నున్న యాదుకన్నులతోడ మాలికాపలులతోడ
మణికింకిణీయుక్త మణికంకణములతోడ మణినూపురంబులతోడ మహామరోడ
మణికంఠికములతోడ మల్లికామోదధమ్మిల్లంబులతోడ మెఱుఁగు కుచలతోడ
నృత్తగతియుగ మహితకాంచితములతో నవ్య శృంగారవేషములతోడ

తే.గీ. ననుపమామోదమేదురహారవిభవ । సమ్పదలతోడఁ గపురారసంబుతోడఁ
జాఱు మందమారుతాంతరతాస్వరకాంతి । మణులతోడ మహనీయ ఘూర్ణితోడ. ౧౭౧

సీ. సల్లాపనిరత వల్లకీ యుగము మహోల్లాసహాసపల్లవ యగుచు
బహుసమ్మిళితలతోడఁ బరిచారికలతోడ పరిభూషణంబులతోడ సురలతోడ
సమధికేచ్ఛాశక్తి జ్ఞానశక్తి క్రియాశక్తులతోడ లజ్జయును దుష్టి
పుష్టియుఁ గీర్తియు బుద్ధియుఁ గాంతియు దయయును క్షమయు మేధయును స్మృతియు

తే.గీ. మూర్తిమతులయి లక్ష్మియు మొదలు జయయును । విజయ యజితాపరాజితల్ వినయము నిత్య
యును విలాసిని మంగళ యొనర దోగ్ధ్రి । ఘోరయును దీరశక్తులై కొలుచుచుండ. ౧౭౨

సీ. ఇరుపార్శ్వములయందు నెలమి శంఖంబును బద్మంబునను నిధుల్ వరగుచుండ
సప్తధాతువులు కాంచనరసంబులు నదుల్ నిధులయందును బుట్టి నెమ్మి నేఱు
లగుచు సుధాంభోధియందుఁ బ్రవేశింప దేవీగృహంబు విస్తీర్ణమహిమఁ
దనరారు వేయియోజనములై యది యెల్ల చింతామణులతోడఁ జేయఁబడియె

తే.గీ. దాని కవ్వలఁ గోటలు తనరుచుండు । మును వచించినవానికి నిరుపడించి
తగు వియత్పథమున నిరాధారమగుచు । విష్ణు వుడుచు సృజన లయ విధము లెల్లఁ గి. ౧౭౩

వ. అయ్యఖిల బ్రహ్మాండంబుల పర్తిల్లు దేవ్యుపాసకు లంతంబునం జెందునది చింతామణి
గృహంబు. అందు ఘృతకుల్యలును, దుగ్ధకుల్యలును, దధికుల్యలును, మధుకుల్యలును,
నమృత ద్రాక్షా జంబూరస ప్రవాహంబులు, నాఱ్రేక్షురస ప్రవాహంబులునుం బ్రస

హించుచుండు. మనోరథఫలదంబులగు వృక్షంబులును, బావులును, నూతులు యథేష్ట పానఫలదంబులై యుండు. రోగంబును, ముసలితనంబును లేవు. చింతా మాత్సర్య కామ క్రోధాదికంబు సెప్పరాదు. ఎల్లరు సస్త్రీకులై, సహస్రాదిత్యవర్చస్కులై యౌవనవంతులై యా చింతామణీగృహంబునం గొలువుండు భువనేశ్వరిం గొల్చు చుందురు. కొందఱు సాలోక్యంబును, గొందఱు సామీప్యంబునుఁ, గొందఱు సారూ ప్యంబును బొంది యుందురు. తక్కినవారు పార్శ్వగతులై యుందురు. సామ్యా వస్థాత్మికయు, కారణబ్రహ్మరూపయు, మాయాశబలవిగ్రహయు నగు నా భువనే శ్వరిం గొల్చుచు మూర్తిమంతంబులై సప్తకోటి మహామంత్రంబులు, మహావిద్యలు నుండును. అది తేజోమయంబు. సూర్యచంద్రాగ్ని విద్యుత్తులు దాని తేజంబులోఁ గోటిపంతును లేవు. ఒక్కచో బగడంపుఁజాయ, యింకొకచో గరుడపచ్చవన్నె. మఱియొకచో మెఱుపుదాలు, వేఱొకచో సూర్యకాంతి, ఒండొకచో నింద్రనీలమణి ప్రభ, యన్యస్థలంబున వజ్రంపు డంబు, దావానల కాంచనశోభ లందంద పొడసూపు. చంద్రోపల, సూర్యోపలోద్గారంబు లయ్యెయెడలఁ గన్పట్టు. సర్వంబును నచ్చట రత్న మయంబై యుండు. సకలానందపరిపూర్ణంబు, సకలైశ్వర్యవిరాజితంబు, సమస్తసుఖ ప్రదంబునై యొప్పుచుండు. ౧౨౪

క. నరుఁడు మణిద్వీపంబును । స్మరియించినఁ బాపముడఁగుఁ బ్రాణోత్క్రాంతిన్
స్మరియింప నందు జేరును । గర మీ యధ్యాయ పంచకము శుభదంబౌ. ౧౨౫

కం. భూతప్రేతపిశాచ । వ్రాతంబులు దొలఁగు దీనిఁ బఠియించినచో
శ్రీలి నవాలయనిర్మితిఁ బూతంబగు వాస్తుయాగమునఁ జదువదగున్. ౧౨౬

వ. అని చెప్పి వ్యాసుండు మఱియు, ౧౨౭

— పురాణఫలప్రదర్శనము :—

కం. నారదునకు నారాయణుఁ । డేరీతినిఁ దెలిపె నట్టు లిది నీకు సువి
స్తారముగఁ జెప్పినాఁడను । చారుతరంబైన దేవిచారిత్రంబుల్. ౧౨౮

కం. దేవీమహిమను దెల్పెడు । నీ విస్తృతమగు పురాణ మిది భాగవతం
బో వసుధేశశిఖామణీ ! । ధీవిశదత విస్మయంతఁ దెలిపితి నీకున్. ౧౨౯

కం. అంబాయజ్ఞము తప్పక । సంబావింపుము నృపాల ! జనకు సరకతా
పంబుడుగును, దేవీమం । త్రంబుం గొని వేగమున యథావిధి నధిపా ! ౧౩౦

వ. అని వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పెనని చెప్పి సూతుండు శౌనకాదుల కిట్లనియె. ౧౩౧

కం. జనమేజయుండు వ్యాసవ । చనమును విని యో మునీంద్ర జనని మనువు నా
కనువుగ నుపదేశింపవె । యన నాతం డట్ల సేసె నంతట నతఁడున్, ౧౮౨

కం. రావించెను ధౌమ్యాదుల । భూవిబుధుల లోకజనని పూజాక్రియలన్
గావించె యథావిధి నా । భావుక నవరాత్రసమయభావిత కృతులన్. ౧౮౩

కం. బాగుగ దేవ్యగ్రంబున । భాగవతపురాణ మోలిఁ బఠియింపించెన్
భూవిబుధకోటి కన్నము । ప్రేవుమనుచుఁ ద్రేపికొనఁగ బెట్టించె నొగిన్. ౧౮౪

కం. కన్నెలకు బ్రహ్మచారుల । కు న్నానానాథదీనకోటులకును దా
నన్నంబులు నర్థంబులు । పస్నుగ దానంబుసేసి పటుమోదమునన్. ౧౮౫

కం. జనమేజయుండు మందిర । మున నుండఁగ, బోరుతిండిముని తా గగనం
బుననుండి డిగ్గఁ గనుఁగొని । జననాథుఁడు పూజలెల్ల సలుపుచుఁ బల్కెన్. ౧౮౬

ఉ. ఎక్కడనుండి వచ్చితిరి యీరు; కృతార్థుఁడనైతి నేను, మీ
రిక్కడి కేగుదేరనగు హేతువు దెల్పుఁ డనంగ; భూప ! నా
కక్కజమయ్యెఁ జూచితి సురాలయమం దొక యద్భుతంబు, నే
నక్కథ దెల్పెదన్ భవదుదారమనోరథసిద్ధి యయ్యెఁజూ. ౧౮౭

కం. అది విన్నవించుటకు నీ । సదనమునకు నాదు రాక శమను నగరికిన్
జెదరి చనిన నీ జనకుఁడు । ముదమునఁ దా దివ్యరూపమునుఁ గైకొనుచున్. ౧౮౮

చ. ఘనుఁడయి దేవత ల్గొలువగా విబుధాంగన లాడి పాడఁగా
మునులు నుతింపంబుసేయ విధిముఖ్యులు చెంతల నిల్వ దివ్యరాం
చనసువిమానమెక్కి విలసద్గతితో రతనాలదీవికిన్
మునుగొని యేగె భాగవతము న్వినియుంటివి నీవు కావునన్. ౧౮౯

కం. నీ వంబాయజ్ఞంబును । గావించినవాఁడ వంతకంటెను గలదే
యీ విశ్వంబున ధన్యుఁడ । వై వెలసితి బ్రతుకు సఫలమాయెను నీకున్. ౧౯౦

కం. నీకీర్తి విశదమగుచున్ । లోకంబుల కెక్కె నీకు లోపముగలదే
నాకులు గీకులు సములే । యో కులభూషణ ! నిరాకులోజ్జ్వలకరణా ! ౧౯౧

కం. అని నారదుండు సెప్పిన । విని పరమానందమంది పృథివీశుఁడు దా
మునివరు పదాంబుజములకుఁ । బ్రణతుండై యమితమైన భక్తిస్ఫురణన్. ౧౯౨

ఆ.వె. నీ యనుగ్రహమున నేఁ గృతార్థుఁడనైతి । నీకు మారుసేలు నే నొసర్పఁ
దగినవాఁడఁగాను దండంబుపెట్టెదఁ । గనికరమునఁ బ్రోవు మునివరేణ్య ! ౧౯౩

వ. అవి పల్కిన పల్కులు విని నారదుండు పృథివీవల్లభునకు దీవన లిచ్చి చనియె. అంత
బాదరాయణుండు జనమేజయుం జూచి, ౧౯౪

క. దేవీభాగవత పఠన । మేవేళను మనుజలోకమున యజ్ఞంబున్
గావింపు మందుము స । ద్భావంబున నీవు మోక్షపదవి లభించున్. ౧౯౫

క. ఈ దేవీభాగవతము । వేదంబులసారమనుచు వివిధగతుల న
య్యాదిప్రకృతియె చెప్పె నిఁ । కేదియు సరిగాదు దీని కిమ్మహిలోనన్. ౧౯౬

వ. అని చెప్పిన, జనమేజయుచే వందనంబు గొని యాశీర్వదించి వ్యాసుండు యథాస్థానంబు
నకుం జనియె. ధౌమ్యాదిమునులు తమ తమ నెలవులకుఁ జనిరి. ధరణీవల్లభుండు సంతుష్ట
మానసుండై రాజ్యంబు సేయుచుండె నని చెప్పి సూతుండు, మహామునులారా! ౧౯౭

— దేవీభాగవత మహిమ :—

వ. ఈ దేవీభాగవతంబు వేదసిద్ధాంతబోధకంబని యర్ధశ్లోకాత్మకంబుగా వటపత్రశాయి యగు
శ్రీమహావిష్ణునకు జగదంబ యుపదేశించె. నిది శతకోటివిస్తరంబుగా బ్రహ్మచేఁ బొల్లి
చేయంబడియె. అందు సారంబు గొని యష్టాదశసహస్ర సంఖ్యాకంబుగను, ద్వాదశ
స్కంధసంయుతంబుగను వ్యాసుండు శుకునకుం జెప్పె. నిది యిప్పటికిం బహువిస్తరంబై
బ్రహ్మలోకంబున నున్నయది. పాపనాశనహేతుకంబు. దీనివంటిది మఱియొండు లేదు.
పఠనమాత్రంబున నశ్వమేధఫలంబు నిచ్చు. మఱియు. ౧౯౮

సీ. పౌరాణికునిఁ బిల్చి వస్త్రభూషల నిచ్చి వ్యాసమూర్తిగా వానిఁ దలఁచి
పూజలు గావించి పొలుపుగా నీ భాగవత మాలకింపంగవలయు మున్న
లిఖియించి యేనియు లిఖియింపఁగాఁజేసి యేనియు భక్తినిఁ బూని యొక్క
ప్రౌష్ఠపదిని వచ్చు పౌర్ణమియందును బంగారుసింగంపుఁ బ్రతిమతోడఁ
వాదిమెదపుతోడఁ బరగ దక్షిణతోడఁ బౌరాణికునకు ని ద్భాగవతము

తే.గీ. పొసఁగ దుభ్యం దదామి యంచును నొసంగ । వలయు నధ్యాయసంఖ్యను బ్రాహ్మణుల
సువాసినులఁ గన్నియల మఱి వటువులను వి । శేషదానాదితృప్తుల జేయవలయు. ౧౯౯

వ. ఈ పురాణదానంబు భూదానతుల్యంబై మణిద్వీప నివాసంబు గల్గించు. నిత్యంబు నిది విను
వారికి దుర్లభంబు లేదు. అపుత్రుండు సుపుత్త్రుండగు, దరిద్రుండు ధనుండగు, నెవ్వని
గేహంబున నీ పుస్తకంబు పూజింపంబడు వాని యిల్లు లక్ష్మీసరస్వతులకు నిలయం బగు.
శాకినీ ఢాకినీ పిశాచ రాక్షసాదులు కన్నెత్తి చూడవు. మండలపఠనంబున జ్వరం బడంగు
శతావృత్తిపఠనంబున క్షయరోగాదు లడంగు. అనుదినంబు నొక యధ్యాయంబు

పఠింపువారికి జ్ఞానంబు గలుగు. శ్రవణంబు రక్షింప మేలుకీర్తు దెలియు. శైవ, వైష్ణవ, గాణాపత్య, సౌరాదు లెల్లరు దీనిం బఠింప నర్హులు. స్త్రీ శూద్రులు తప్పక విన నర్హులు. ఇది వేదసారము. అని సూతుండు సెప్పిన విని యెల్లమునులు పరమానందభరితులై వందనంబు లాచరించిరి.

మాలిని. ఇతి స మునివరాణా మగ్రత శ్శ్రావయిత్వా
సకలనిగమగుహ్యం దౌర్గ్య మేతత్పురాణమ్
గత మథ మునిసంఘం వర్ధయిత్వాశిషాం చా
చరణకమలభృంగో నిర్జగా మాథ సూతః. ౨౦౧

—: కృ తి ప తి సం బో ధ న ము :—

శా. ఉద్యద్ద్యోతటనీతటప్రకటహాకల్లోలధ్యాన సందేహ సం
పాద్యార్కమయ జటాచ్ఛటాప్రవిలసద్బాలేందు రేఖాలతాం
త ద్యుత్యాదృత పర్వతేంద్రతనయా ధమ్మిల్లభృంగీవిలా
సాద్యత్యద్భుత సుందరాకృతిధరా। యజ్ఞారి సోమేశ్వరా। ౨౦౨

గద్య. ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీపాదారవిందమకరందతుందిలమానసేందిందిర, దాసువంశపయః
పారావారరాకాసుధాకర, కామాంబాకన్నయమంత్రీంద్రకుమార, పవిత్ర హారీతగోత్రాలం
కార, కృష్ణామండల మండనాయమానాల్లూరగ్రహార పూర్వార్జిత ధరావిరాజమాన, శ్రీవీర
ప్రతాప కోదండహంవీర రామచంద్రభూమీశ్వరదత్త గోదావరీమండలస్థిత సీతారామపురార్ధ
భాగ పరిపాలనాధీన, పూర్వోక్తోభయమండల న్యాయసభావాదక నియోగభారవ్యవహార,
శ్రీవేంకటేశ్వరవరప్రసాదసంఘాతకవిత్వవిద్యావిశేష, నాల్యాదిరచిత త్రింశత్ప్రత్యేక
గ్రంథమతిసార, విబుధజనకరుణాసంపాదితోభయభాషాపరిచితప్రచారనిత్య, శ్రీరామా
మాత్య ప్రణీతం బగు శ్రీదేవీభాగవతం బను మహాపురాణంబునందు ద్వాదశస్కంధము.

కం. తగు భూకరగజశశికక। మగుసట్టి నిజారి మకర మాదిగఁ గొని చే
యఁగ శాల్వరి మాఘంబున। ముగిసెను శ్రీభాగవతము బుధసమ్మతమై.

సర్వము సంపూర్ణము.

